

**MÜCRİM ÂBİD DİVÂNI
(İNCELEME-METİN-DİZİN)**

Nursan ILDIRI

**Doktora Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
2016
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

Nursan ILDIRI

**MÜCRİM ÂBİD DİVÂNI
(İNCELEME-METİN-DİZİN)**

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN**

ERZURUM-2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

04/11/2016

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "MÜCRİM ÂBİD DİVÂNI (İNCELEME-METİN-DİZİN)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

04.11.2016

Nursan ILDIRI

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN danışmanlığında, Nursan İLDİRİ tarafından hazırlanan bu çalışma 04 / 11 / 2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Abdülbaki ÇETİN

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Feridun TEKİN

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Funda KARA

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Hüseyin BAYDEMİR

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 04 / 11 / 2016

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR VE İŞARETLER DİZİNİ.....	IX
METİNDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ	XI
ÖN SÖZ.....	XII

GİRİŞ

I. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	1
II. MÜCRİM ÂBİD'İN HAYATI	2
III. MÜCRİM ÂBİD'İN EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	6
IV. MÜCRİM ÂBİD'İN ESERLERİ	8
A. Türkçe Divân	8
1. Türkçe Divân'ın Nüshaları	8
a. Ö1 Nüshası.....	9
b. Ö2 Nüshası.....	9
c. Ö3 Nüshası.....	9
2. Türkçe Divân'ın İçeriği	10
3. Türkçe Divân'ın Söz Varlığı	10
4. Türkçe Divân'da Kullanılan Deyimler ve Atasözleri.....	11
5. Türkçe Divân'da Kullanılan Vezinler	12
B. Farsça Divân	14

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ.....	15
1.1.1. Ünlülerin Yazımı	15
1.1.1.1. a Ünlüsünün Yazımı	15
1.1.1.2. e Ünlüsünün Yazımı	16
1.1.1.3. ı, i Ünlülerinin Yazımı.....	17
1.1.1.4. u, ü Ünlülerinin Yazımı	18
1.1.1.5. o, ö Ünlülerinin Yazımı	19
1.1.1.6. Uzun Ünlülerin Yazımı	20

1.1.1.7. Kapalı e (é) Ünlüsünün Yazımı	20
1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı.....	22
1.1.2.1. “b” ve “p” Ünsüzlerinin Yazımı	22
1.1.2.2. “c” ve “ç” Ünsüzlerinin Yazımı	22
1.1.2.3. “s” Ünsüzünün Yazımı	23
1.1.2.4. “t” Ünsüzünün Yazımı.....	23
1.1.2.5. “g” ve “k” Ünsüzlerinin Yazımı	23
1.1.2.6. “ng” Ünsüzünün Yazımı.....	24
1.1.3. Şeddenin Kullanılışı	24
1.1.4. Hemzenin Kullanılışı.....	24
1.1.5. Farklı Yazılan Arapça ve Farsça Kelimeler	25
1.2. SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	26
1.2.1. Ses Düşmesi	26
1.2.1.1. Ünlü Düşmesi	26
1.2.1.2. Ünsüz Düşmesi	27
1.2.1.3. Karşılaşan İki Ünsüzden Birinin Düşmesi (Tekleşme)	30
1.2.1.4. Hece Yutumu	30
1.2.2. Ses Türemesi	30
1.2.2.1. Ünlü Türemesi	31
1.2.2.2. Ünsüz Türemesi.....	31
1.2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi.....	31
1.2.3. Ses Değişmeleri.....	32
1.2.3.1. Ünlü Değişmesi	32
1.2.3.1.1. /i/ - /e/ - /é/ durumu	32
1.2.3.1.2. Düzleşme	32
1.2.3.1.3. Yuvarlaklaşma	32
1.2.3.1.4. İncelme, Kalınlaşma	33
1.2.3.2. Ünsüz Değişmesi	34
1.2.3.2.1. Tonlulaşma.....	34
1.2.3.2.3. Dudaksıllaşma.....	37
1.2.3.2.4. Diş-damaksıllaşma.....	37
1.2.3.2.5. Akıcılaşma	38

1.2.3.2.6. Sızıcılaşma	38
1.2.3.2.7. Süreksizleşme	39
1.2.3.2.8. Patlayıcılaşma	40
1.2.3.2.9. Genizsilleşme.....	40
1.2.4. Ünsüz Yer Değiştirmesi (Göçüşme)	41
1.2.5. Ünlü Uyumları.....	41
1.2.5.1. Dil Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu).....	41
1.2.5.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu).....	42
1.3. ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	43
1.3.1. Kelime Yapımı	43
1.3.1.1. Yapım Ekleri	43
1.3.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	43
1.3.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	45
1.3.1.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler	46
1.3.1.1.4. İsimden Fiil Yapan Ekler	48
1.3.2. Kelime Çekimi ve Çeşitleri	48
1.3.2.1. İsimler	48
1.3.2.1.1. İsim İşletim Ekleri	49
1.3.2.1.1.1. Çokluk Eki	49
1.3.2.1.1.2. İyelik Ekleri	50
1.3.2.1.1.3. Aitlik Eki.....	51
1.3.2.1.1.4. Hâl Ekleri	51
1.3.2.1.1.4.1. Yalın Hâli	51
1.3.2.1.1.4.2. İlgi (Tamlayan) Hâli.....	52
1.3.2.1.1.4.3. Yükleme Hâli	52
1.3.2.1.1.4.4. Yönelme Hâli	53
1.3.2.1.1.4.5. Bulunma Hâli	53
1.3.2.1.1.4.6. Ayrılma Hâli.....	54
1.3.2.1.1.4.7. Eşitlik-benzerlik Hâli	54
1.3.2.1.1.4.8. Vasıta Hâli.....	54
1.3.2.1.1.4.9. Yön Gösterme Hâli.....	55
1.3.2.1.1.4.10. Sınırlama Hâli	55

1.3.2.2. Zamirler	56
1.3.2.2.1. Şahıs Zamirleri.....	56
1.3.2.2.2. İşaret Zamirleri	56
1.3.2.2.3. Dönüşlülük Zamirleri.....	57
1.3.2.2.4. Soru Zamirleri.....	57
1.3.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri.....	57
1.3.2.3. Sıfatlar	59
1.3.2.3.1. Niteleme Sıfatları.....	59
1.3.2.3.2. Belirtme Sıfatları.....	60
1.3.2.3.2.1. İşaret Sıfatları.....	60
1.3.2.3.2.2. Sayı Sıfatları.....	60
1.3.2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	61
1.3.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	61
1.3.2.3.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları	61
1.3.2.3.3. Belirsizlik Sıfatları.....	62
1.3.2.3.4. Soru Sıfatları.....	62
1.3.2.3.5. Sıfatlarda Karşılaştırma	63
1.3.2.4. Zarflar	63
1.3.2.4.1. Zaman Zarfları	64
1.3.2.4.2. Yer ve Yön Zarfları.....	65
1.3.2.4.3. Nitelik Zarfları	65
1.3.2.4.4. Soru Zarfları.....	66
1.3.2.4.5. Azlık-Çokluk Zarfları	66
1.3.2.5. Bağımlı Kelimeler	67
1.3.2.5.1. Bağlaçlar	67
1.3.2.5.2. Edatlar	69
1.3.2.5.3. Ünlemler	70
1.3.2.6. Fiil İşletimi	71
1.3.2.6.1. Şahıs Ekleri	71
1.3.2.6.2. Fiil Çekiminde Kip ve Zaman	72
1.3.2.6.2.1. Basit Kipler	72
1.3.2.6.2.1.1. Emir/ İstek Kipi.....	72

1.3.2.6.2.1.2. Şimdiki Zaman.....	73
1.3.2.6.2.1.3. Geniş Zaman	74
1.3.2.6.2.1.4. Görülen Geçmiş Zaman	75
1.3.2.6.2.1.5. Duyulan Geçmiş Zaman	76
1.3.2.6.2.1.6. Belirli Geçmiş Zaman	76
1.3.2.6.2.1.7. Gelecek Zaman	77
1.3.2.6.2.1.8. Kesin Gelecek Zaman	78
1.3.2.6.2.1.9. Şart Kipi	78
1.3.2.6.2.1.10. Gereklilik Kipi	79
1.3.2.6.2.2. Birleşik Kipler.....	79
1.3.2.6.2.2.1. Hikâye	79
1.3.2.6.2.2.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi	79
1.3.2.6.2.2.1.2. Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi	79
1.3.2.6.2.2.1.3. Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi	80
1.3.2.6.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi	80
1.3.2.6.2.2.2. Rivâyet	80
1.3.2.6.2.2.2.1. Belirli Geçmiş Zamanın Rivâyeti.....	80
1.3.2.6.2.2.2.2. Gelecek Zamanın Rivâyet	80
1.3.2.6.2.2.3. Şart	80
1.3.2.6.2.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı.....	80
1.3.2.6.3. Bildirme Çekimi	80
1.3.2.6.3.1. Geniş Zaman	81
1.3.2.6.3.2. Hikâye	81
1.3.2.6.3.3. Rivâyet	81
1.3.2.6.3.4. Şart	81
1.3.2.6.4. İsim-Fiiller	82
1.3.2.6.5. Sıfat-Fiiller.....	82
1.3.2.6.6. Zarf-Fiiller	83
1.3.2.6.6.1. Zaman Zarf-Fiilleri	83
1.3.2.6.6.2. Sebep Zarf-Fiilleri.....	84
1.3.2.6.6.3. Bağlama Zarf-Fiilleri	84
1.3.2.6.6.4. Hâl Zarf-Fiilleri.....	84

1.3.2.6.7. Birleşik Fiiller	85
1.3.2.6.8. Tasvir Fiilleri	86
1.3.2.7. Metinde Yer Alan Oğuzca Unsurlar	86
METİN	88
DİZİN	463
ŞEKİL BİLGİSİ DİZİNİ.....	910
SONUÇ.....	919
KAYNAKÇA	923
ÖZ GEÇMİŞ.....	930

ÖZET

DOKTORA TEZİ

**MÜCRİM ÂBİD DİVÂNİ
(İnceleme-Metin-Dizin)**

Nursan ILDIRI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

2016, 930 sayfa

**Jüri: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
Prof. Dr. Abdalbaki ÇETİN
Doç. Dr. Feridun TEKİN
Doç. Dr. Funda KARA
Doç. Dr. Hüseyin BAYDEMİR**

Çağatay Edebiyatı döneminin gerileme devri önemli şairlerinden Mücrim Âbid tarafından oluşturulmuş Divân üzerine hazırlanmış bu çalışma Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde eserin yazmaları, sunulduğu kişi, şairin hayatı, diğer eserleri, eser üzerine yapılan çalışmalar, Türk dili tarihi içindeki yeri ve söz varlığı üzerinde durulmuştur.

İnceleme bölümünde eser; yazım özellikleri, ses ve şekil bilgisi açısından değerlendirilmiştir.

Çalışmanın metin bölümünde Mücrim Âbid Divânı'nın Özbekistan İlimler Akademisi Kütüphanesi'nden temin edilen üç nüshası karşılaştırılarak transkripsiyonlu bir metin oluşturulmuştur. Nüsha farkları ilgili sayfanın altında belirtilmiştir.

Dizin bölümünde metinde geçen kelimeler, bazı kelime grupları, isim ve fiil işletim ekleri abece sırasına göre dizilmiştir. Metinde geçen kelimelerin hangi dile ait oldukları ve hangi sözcük türünü oluşturdukları kelimenin yanında parantez içerisinde verilmiştir. Kelimelerin ve kelime gruplarının anlamları verilirken sözlük anlamlarından ziyade metin içerisinde kazandıkları anlamlar verilmeye çalışılmıştır.

Çalışma sonunda, çalışma boyunca yararlanılan kaynakların sunulduğu bir kaynakça bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çağatay Türkçesi, Mücrim Âbid, Divân, Dizin

ABSTRACT

Ph. D. THESIS

**MUCRİM ÂBİD'S DİVÂN
(Analysis-Text-Index)**

Nursan ILDIRI

Advisor: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

2016, 930 pages

**Jury: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
Prof. Dr. Abdalbaki ÇETİN
Assoc. Prof. Dr. Feridun TEKİN
Assoc. Prof. Dr. Funda KARA
Assoc. Prof. Hüseyin BAYDEMİR**

This study, which is based on one of the most important Chagatay Literature regression period poets Mücrim Âbid's Divan, consists of Introduction, Analysis, Text and Index.

In the introduction part; writings of the text, the person it is dedicated to, poet's life, other works of the poet, studies on the work, place of the work in the history Turkish language and vocabulary have been emphasised.

In the analysis part; the work has been evaluated in terms of writing features, phonetics and morphology.

In the text section; a transcriptional text has been composed by comparing three copies of Mücrim Âbid's Divân, provided from Library of Uzbekistan Academy of Sciences. Differences of copies have been indicated at the bottom of the related pages.

In the index; vocabulary, some word groups, noun and word inflections have been listed alphabetically. Languages of the words and their word class have been given in parentheses. While giving words and their meanings, their meanings in the text rather than their lexical meanings have been given.

At the end of the study, there has been given a bibliography including all the works referenced throughout the study.

Keywords: Chagatay Turkish, Mücrim Âbid, Divân, Index.

KISALTMALAR VE İŞARETLER DİZİNİ

Ø	: Karşılıdığı fonksiyonun işaretsiz olduğunu gösterir.
+	: Sonuna geldiği kelimelerin isim olduğunu, ekin isimlere gelebilen ekler alabileceğini ve önüne eklenebileceğini gösterir.
-	: Sonuna geldiği kelimelerin fiil olduğunu, ekin fiil yaptığını ve önüne geldiği ekin fiillere eklenebileceğini gösterir.
[ ]	: Varak numaraları bu işaret içinde yazılmıştır.
Ar.	: Arapça
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
e.	: Edat
Far.	: Farsça
f.	: Fiil
hızl	: Hazırlayan
is.	: İsim
mec.	: Mecaz
Mo.	: Moğolca
nu.	: Numara
Ö1	: Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni adlı Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde 3798 numarada kayıtlı nüsha
Ö2	: Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni adlı Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde 1797 numarada kayıtlı nüsha
Ö3	: Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni adlı Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde 976 numarada kayıtlı nüsha
öz. is.	: Özel isim
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
sf.	: Sıfat
Soğd.	: Soğdca

T.	: Türkçe
Tac.	: Tacikçe
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten)
TDED	: Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TKAE	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜBAR	: Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi
tkl.	: Teklik
ünl.	: Ünlem
vb.	: ve benzeri
Yay.	: Yayınları
Yun.	: Yunanca
zf.	: Zarf
zm.	: Zamir

METİNDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

Ā	A, Ā; a, ā	ص	Ş; ş
ا	A, E; a, e	ض	Ž, Đ; ž, đ
ب	B, P; b, p	ط	Ṭ; ṭ
پ	P; p	ظ	Ẓ; ẓ
ت	T; t	ع	‘
ث	Ṣ; ṣ	غ	Ġ; ġ
ج	C, Ć; c, ċ	ف	F; f
چ	Č; č	ق	Q; q
ح	H; h	ك	G, K, Ń; g, k, ñ
خ	Ḫ; ḥ	ك	NG; ng
د	D; d	ل	L; l
ذ	Ẓ; ẓ	م	M; m
ر	R; r	ن	N; n
ز	Z; z	و	V, O, Ö, U, Ü, Ū; v, o, ö, u, ü, ū
ژ	J; j	ه	H; A, E; h; a, e
س	S; s	ی	Y; I, Ĭ, Ī; i, ī, ī
ش	Ş; ş	ء	‘
		ی ای	É, é

ÖN SÖZ

Mücrim Âbid 18. yüzyılın ikinci yarısı ile 19. yüzyıl başlarında Buhara Hanlığı döneminde yaşamıştır. Farsça ve Türkçe şiirler yazan şair Buhara edebî muhitinin önemli temsilcileri arasında yer almaktadır. Çalışmamıza kaynaklık eden eser Mücrim Âbid'in Türkçe Divânı'dır. Çağatay Türkçesi döneminin özelliklerini yansıtan bu eserde genellikle felsefî ve dinî meseleler üzerinde durulmuş, iman ve ibadetin öneminden, sakınılması gereken kötülük ve günahlardan bahsedilmiştir.

Eserin sağlam bir metnini oluşturmak, dil özelliklerini tespit etmek ve kelime hazinesini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışma; “Dil İncelemesi”, “Metin”, “Gramatikal Dizin” bölümlerinden oluşmaktadır. “Giriş” kısmında Divân'ın yazarı, konusu, dili ve üslubu, yazılış tarihi, nüshaları ve söz varlığı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

“İnceleme” bölümünde eser dönem özellikleri dikkate alınarak yazım, ses bilgisi, şekil bilgisi yönünden ele alınmıştır.

“Metin” başlıklı bölümde, Mücrim Âbid Divânı'nın Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi'nin Ebu Reyhan El Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde yer alan üç nüshası karşılaştırılarak transkripsiyonlu metni verilmiştir. Metin kısmında esas alınan nüsha Ö1 nüshası olarak isimlendirilen, adı geçen kütüphanede 3798 numaralı kayıta yer alan 172 varaklı eserdir. Bu nüsha aynı kütüphanede 1797 numaralı kayıta yer alan Ö2 nüshası ve 976 numaralı kayıta yer alan Ö3 nüshasıyla karşılaştırılmıştır. Nüsha farkları sayfaların hemen altında gösterilmiştir. Metinde yer alan ayet ve hadisler ile Arapça ifadelerin Türkçe tercümelerine yine sayfa altlarında yer verilmiştir. Karşılaştırılan nüshalarda bir nüshada yer alıp da diğer nüshalarda yer almayan şiirler ve beyitler bulundukları sıralamaya göre metne eklenmiş, dipnotta ise bunların diğer nüshada ya da nüshalarda bulunmadığı gösterilmiştir. Metnin çevriyazısında, Türkiye'de yaygın olan çevriyazı sistemi kullanılmıştır.

“Dizin” bölümünde metinde geçen bütün kelimeler, bazı kelime grupları, birleşik fiiller, deyimler, isim ve fiil işletim ekleri alfabetik sıraya göre dizilmiş, karşılıklarına anlamları yazılmıştır. Ayrıca kelimelerin türleri ve hangi dilden oldukları yanlarında gösterilmiştir. Anlam ağırlıklı bir dizin oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmam sırasında sabrını ve yardımlarını benden esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım danışman hocam Sayın Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN'e, Mücrim Âbid Divânı'nın bir nüshasını vererek doktora tezi olarak çalışmama vesile olan Yrd. Doç. Dr. Recai KIZILTUNÇ'a, diğer iki nüshanın tedarik edilmesinde emek sarf eden Doç. Dr. Hüseyin BAYDEMİR'e, çeşitli vesilelerle yardım ve desteklerini gördüğüm Doç. Dr. Funda KARA, Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU ve Yrd. Doç. Dr. Yasemin YAYLALI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum – 2016

Nursan ILDIRI

GİRİŞ

I. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ

Orta Asya Türk yazı dilinin gelişmesinde Karahanlı Türkçesinden sonraki üçüncü evreyi teşkil eden Çağatay Türkçesi, adını Çingiz Han'ın ikinci oğlu “Çağatay”dan almaktadır.¹ 15. yüzyıl başlarından 19. yüzyılın sonlarına kadar varlığını devam ettiren Çağatay Türkçesi Özbekler, Kazaklar, Uygurlar gibi Orta Asya boyları ile Tatarlar ve Başkurtlar gibi Altınorda Devleti'nin asıl halkını teşkil eden Kıpçak Türklerinin ortak yazı lehçesi olarak kabul edilmekte ve Edebî Orta Asya Lehçesi olarak ifade edilmektedir.

Çağatay Türkçesi ve Çağatay edebiyatının devreleriyle ilgili çok çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu dönemle ilgili ilk önemli tasnif çalışması Samoyloviç tarafından yapılmıştır. Samoyloviç Orta Asya edebî Türk dilini dört devreye ayırır.²

1. Karahanlı Türkçesi veya Kâşgar Türkçesi (11-12. yüzyıllar)
2. Kıpçak-Oğuz Türkçesi (13-14. yüzyıllar)
3. Çağatayca (15-19. yüzyıllar)
4. Özbekçe (20. yüzyıl)

Fuad KÖPRÜLÜ Çağatay edebiyatının başlangıcını 13. yüzyıla kadar götürmüş ve dönemi beş devreye ayırmıştır.³

1. İlk Çağatayca Devri (13 -14. yüzyıl)
2. Klasik Devrin Başlangıcı(15. yüzyılın ilk yarısı)
3. Klasik Devir veya Nevâyî Çağı (15. yüzyılın ikinci yarısı)
4. Klasik Devrin Devamı yahut Bâbur ve Şeybânîler Çağı (16. yüzyıl)
5. Düşüş (Gerileme) Devri (17 -19. yüzyıl)

Çağatay Türkçesi ile ilgili önemli araştırmalar yapan Janos Eckman ise Çağatay dilinin Türk dilleri ailesinin Orta Asya grubuna mensup olduğunu ve 15. yüzyıl başından 20. yüzyılın başına kadar varlığını devam ettirdiğini ifade etmekte ve 1.

¹ Zuhal Kargı Ölmez, “Çağatayca Sözlükler” *Kebikeç*, S. 6, 1998, 137-144.

² Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, 400.

³ Fuad Köprülü, “Çağatay Edebiyatı” *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1963, III, 270.

Karahanlıca veya Hakaniye Türkçesi (11-13. yüzyıllar), 2. Harezm Türkçesi (14. yüzyıl), 3. Çağatayca (15 -20. yüzyılın başlangıcı)⁴ şeklinde devrelere ayırmaktadır.

Çağatay edebiyatı en verimli çağını Ali Şir Nevâyî'nin eserleriyle (1441-1501) yaşamıştır. Bu dönemde Nevâyî'nin etkisiyle Çağatayca eserler yazılır. Yazılan bu eserlerde Fars dili ve edebiyatı tesirleri mevcuttur. Çağatay edebiyatının oluşum evresi olan ve 14. yüzyıl ile 15. yüzyılın ilk çeyreğini kapsayan bu dönemde Sekkâkî, Haydar Harezmî, Durbek, Lütfî, Hocendî, Yûsuf Emirî, Said Ahmed, Mirza, Gedâî, Atayî ve Yakînî gibi isimler yer almaktadır.⁵

Çağatay edebiyatının ikinci dönemi Özbek Hanlıkları devri şeklinde isimlendirilir ve 17. yüzyıl ile 19. yüzyıllar arasını kapsar. Bu devir edebiyatı, hanlık saraylarında ve şeyhlerin etkili oldukları yerlerde gelişme gösterdiği için saray ve tasavvuf edebiyatları olmak üzere iki unsur şeklinde gelişme göstermektedir.⁶

Harezm, Hokand ve Buhara'da yer alan bu hanlıklarda edebî muhitler oluşmuş ve önemli şahsiyetler yetişmiştir.⁷

Harezm Hanlığı'nda ortaya çıkan edebî muhitin temsilcileri arasında Munis, Âgehi ve Kâmil Harezmî yer almaktadır. Buhara Hanlığı döneminde Mirza Sadık, Mirza Hasret, Perî Hisarî gibi şairler yazdıkları Farsça şiirlerle; Vâle, Şevkî, Mücrim, Cânî, Humulî, Şükürî ve Hırâmî gibi şairler de hem Farsça hem de Türkçe olarak yazdıkları şiirlerle tanınmaktadırlar. XIX. yüzyılın ilk yarısında Mücrim Âbid, Şevkî Kettekorganî ve Hırâmî Buhara Hanlığı edebî muhitinin yetenekli şairleri arasında yer almaktadırlar. 19. yüzyılın ilk yarısında Hokand Hanlığı'nda yetişen şairler ise Emîrî mahlasıyla şiirler yazan Hokand Hanı Ömer Han, Fazlî, Gâzî, Mahmûr, Gülhanî, Üveysî, Nâdire, Mahzûne, Nâdir, Hâzık ve Ma'den'dir.⁸

II. MÜCRİM ÂBİD'İN HAYATI

Türkistan coğrafyasında biri Hokand Hanlığı'nda diğeri Buhara Hanlığı'nda Mücrim adlı iki şairin varlığından bahsedilmektedir. Şemsaddin Sami “Kamusu'l-A'lam”

⁴ Janos Eckman, *Çağatayca El Kitabı* (çev.: Günay Karaağaç), Akçağ Yayınları, Ankara 2005, 17.

⁵ Aziz Merhan, “Yazılı Özbek Edebiyatı”, *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 2007, 158-159.

⁶ Merhan, “Yazılı Özbek Edebiyatı”, 160-161.

⁷ Feridun Tekin, “Hanlıklar Dönemi Çağatay Edebiyatı”, *Turkish Studies E-dergi*, 6(1), 2011, 1844.

⁸ Tekin, “Hanlıklar Dönemi Çağatay Edebiyatı”, 1845.

adlı kitabında Mücrim mahlasıyla şiir yazan beş şairden söz etmektedir. Fazlı Nemenganî ise “Mecmuâtü’ş-Şuara” adlı tezkiresinde Hokand Hanı Emir Ömer Han zamanında yaşamış Mücrim adlı bir şairin varlığını haber verir.⁹

Nemenganî eserinde Mücrim’in alicenap bir ailenin çocuğu olduğunu, süslü ve latif şiirler yazdığını, aslının temiz din hocalarından geldiğini, neslinin ise Peygamber’e kadar uzandığını ifade etmektedir. Nemenganî’nin Mücrim hakkında verdiği bir diğer bilgi ise işlediği bir günah sebebiyle Mücrim mahlasını almasıdır.¹⁰

Rüstem Kamilov yazmış olduğu eserde, Nemenganî’nin bahsettiği gibi Mücrim Âbid’in Ömer Han’ın sarayında yaşadığı bilgisinin doğru olmadığını, şairin ne divânında ne de tercüme-i halinde böyle bir kaydın yer aldığını ifade etmektedir. Bu karışıklığın sebebinin ise iki şairin de aynı dönemde yaşamış olmasından kaynaklandığını söylemektedir.¹¹

Çalışmamızda söz konusu olan, gerçek adı şimdilik bilinmeyen Buhara Hanlığı döneminde yaşamış Mücrim Âbid mahlaslı şairdir.

Şair, 18. yüzyılın ikinci yarısı ve 19. yüzyılın başlarında Buhara edebî muhitinin önemli temsilcilerinden biri olarak telakki edilmektedir. Mücrim Âbid, iki dilli şair olup Türkçe ve Farsça şiirler yazmıştır. Türkçe şiirlerinde Ali Şir Nevâyî ve Baba Rahim Meşreb, Farsça şiirlerinde ise Mirza Bedil’in etkisi altında kalmıştır.¹²

Bazı kaynaklar Mücrim Âbid’in Buhara vilayeti Vabkent ilçesi Kümüşkent köyünde dünyaya geldiğini yazmaktadır. Ancak Rüstem Kamilov eserinde; şairin, Buhara vilayetinde değil Semerkant eyaletinin Akderya bölgesinde yer alan Kümüşkent adlı köyde doğduğunu ifade etmektedir. Şairin doğum yeri ile ilgili karışıklığın sebebini ise Semerkant’ın o dönem Buhara Hanlığı içerisinde yer almasına bağlamıştır.¹³ Türkçe Divânı’nda şair bu bilgiyi aşağıdaki beyitle okuyucularına sunmaktadır.

Kümüşkent ol ki ser-menzil alıp mn anda p-der-gil

İimdr nazm-ı be-ıl ki yalan szge in boldum¹⁴

⁹ Rustam Kamilov, *Mujrim-Obid G’azallar*, Badiiy Adabiyot, Toshkent 1960, 6.

¹⁰ Kamilov, *Mujrim-Obid G’azallar*, 6.

¹¹ Kamilov, *Mujrim-Obid G’azallar*, 7.

¹² Ergash, Achilov, *Barhayot Siymolar “Otashnafas Shoir”*, O’zbekiston NMIU, Toshkent 2012, 374.

¹³ Kamilov, *Mujrim-Obid G’azallar*, 10.

¹⁴ Divn’da 278. gazel, 4. beyit.

Şairin hayatıyla ilgili kaynaklarda çok fazla bilgi yer almamaktadır. Bazı kaynaklarda asıl adının Âbid Hoca, babasının adının ise Mirak Hoca olduğu söylenmektedir. Kamilov eserinde, şairin 1747-48 yıllarında doğmuş olabileceğini ifade etmiştir.¹⁵ Mücrim Âbid 11 yaşına kadar Kümüşkent'te, daha sonra ise Buhara'daki Mir Arab Medresesi'nde tahsil görmüştür.¹⁶

Şair çok küçük yaşlardan itibaren şiir yazmaya başlamıştır. Türkçe Divânı'nda geçen aşağıdaki beyit de bu bilgiyi bizlere sunmaktadır.

*Öler Âbid mezârığa kalem-i nâyın 'ilm eylenğ
Tokuz yaşıdın beri ülfet édi élgî kalem birlen¹⁷*

Mücrim Âbid, Muhammed Rahim (1747-1753), Emir Daniyalbiy Atalık (1753-1785), onun oğlu Emir Şahmurad (1785-1800) ve Emir Haydar (1800-1827)'in hükümlerlik sürdürdüğü zamanda yaşamıştır. Şair özellikle Emir Şahmurad ve Emir Haydar döneminde şöhret bulmuştur.

Emir Haydar, İslamî müesseseleri himaye eden çok dindar bir hükümdar olarak bilinmektedir.¹⁸ Divân'ının mukaddime bölümünde şair, Emir Şahmurad ve Emir Haydar saltanatını şu şekilde tarif etmektedir:

“Hâzret-i Emîr-i ma'sûm merhûm u mağfûr-ı Yezdân érdiler ki izhâr-ı sünen ü aḥkâm u îmân u islâm anıñ diyâneti ḥükûmeti bile revâc-mend ü erkân-ı şerî'at-i ğarrâ anıñ i'âneti vü selâmeti bile mizâc-mend. Niçün kim ḳubbetü'l-İslâm Buḥārâ-yı şerîf niḥâyetî revnaḳ peydâ ḳıldı kim ahâlî-yi bilâd-ı şerîf tamâmî-yi menhiyât-ı bâṭınî vü münkerât-ı zâhirîdin beri kademi feyzidin bi-ḥamdî'l-lâh milk-i cismi 'azîz cân taptı.”

Emir Haydar'ın sarayında mübaşirlik görevinde bulunan şair önceleri sadece “Mücrim” mahlasını kullanmaktadır. 19. asrın başlarında Emir Haydar şaire “Âbid” mahlasıyla şiirler yazmasını emretmiş ancak Mücrim diğer mahlasından vazgeçmemiş, iki mahlası da kullanarak şiirler yazmaya devam etmiştir.¹⁹

¹⁵ Kamilov, *Mujrim-Obid G'azallar*, 9.

¹⁶ Achilov, *Barhayot Siymolar “Otashnafas Shoir”*, 374.

¹⁷ 327. şiir, 7. beyit

¹⁸ Ramazan Şeşen, “Buhara”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C., s.366.

¹⁹ Achilov, *Barhayot Siymolar “Otashnafas Shoir”*, 375.

“Mücrim” kelimesinin sözlük anlamı “günahkar” demektir. İslami terbiyede kendisini günahkar hissetmeyen kul olmayacağını düşünen şair, bu sebeple “Mücrim” mahlasını kullanmayı uygun bulmuştur.²⁰

Mücrim kendisine *Âbid* mahlasını Emir Haydar’ın koyduğunu Divânı’nda geçen aşağıdaki beyitlerde de ifade etmektedir:

Méni Mücrim bilip fahr-ı cihân Sultân Emîr Haydar

Du‘â-gūyığa şefkat kıldı ‘Âbid koydı nāmımnr²¹

Terahhüm kıldı Mücrim hālīga çün Mîr Haydar Şeh

Atımnı koydı ‘Âbid halk-ı ‘âlemni kılıp āgeh²²

Mücrim Âbid’in beş kız iki erkek olmak üzere yedi çocuğu bulunmaktadır. Bu bilgiyi şairin Türkçe Divânı’nda yer alan Hasb-i Hal mesnevisinin aşağıdaki beytinden anlamak mümkündür.

Éki oğul u bés kız barısı

Her biri boldılar bir öy égesi²³

Aşağıdaki beyitlerde de şair çocuklarının ve karısının vefasızlığından bahsederek içinde bulunduğu ruh halini tasvir etmeye çalışmıştır.

Vālideleri bî-vefā boldı

Bizgé boldı ni kim cefā boldı²⁴

Uşbu kırrıdın étmediler yād

Anıñg üçün mén ü köñgül nā-şād²⁵

Şairin maddi açıdan müreffeh bir hayat sürmediğini şairin “kand” redifli gazelinin aşağıdaki beytinden anlamak mümkündür.

²⁰ G’afurhon Eshmonov, *Mujrim Obid-Ruboıy va Kit’alar*, O’zbekston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Alisher Navoiy Nomidagi Adabiyot Instituti, Toshkent 1996, 6.

²¹ 431. şiir, 7. beyit

²² 561. şiir, 7. beşli

²³ 570. şiir, 25. beyit

²⁴ 570. şiir, 28. beyit

²⁵ 570. şiir, 29. beyit

Hāliyā ‘Ābid eger nān tapılır mihmānga koy
*Köz açıp yumsanğ muqarrer nān qanı mihmān qanı*²⁶

Şair aşağıdaki beyitte yine açlık durumunu anlatmak için kendisini “ney”e benzetmiştir.

Ney kibi qarnım tehdür peykerim sūrāhlar
*Bend-i bendimdin çıqadur nāle-yi könğül-hırāş*²⁷

Yaşadığı bütün maddi ve manevi sıkıntılara rağmen şair, kendisini ayakta tutan şeyin şiir yazma tutkusu olduğunu;

Niçe manzūmeni sevād étsem
Mén anıñla könğülñi şād étsem

şeklinde ifade etmiştir.

Mücrim Âbid’in ne zaman öldüğü ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Kamilov, Mücrim’in tahminen 1826-1827 yıllarında, 80’li yaşlarda Buhara’da hayata veda ettiğini yazmıştır.²⁸

III. MÜCRİM ÂBİD’İN EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Mücrim Âbid, klasik edebiyatın gazel, muhammes, mesnevi, rubai gibi nazım şekilleriyle şiirlerini kaleme almıştır. Şair, klasik şairlerin eserlerini çokça okuyarak edebî bir üslup kazanmıştır. Usta şairlerden eğitim almış, onlardan klasik edebiyatın kaide ve kurallarını öğrenmiştir. Âbid, şairliğinin ilk devrelerinde etkisinde kaldığı klasik edebiyat şairlerinin şiirlerine nazireler yazmış, daha sonra kendi müstakil şiir dünyasını yaratmıştır. Şairin eserlerinde, Ali Şir Nevâyî, Bedreddin Hilali, Mirza Bedil, Baba Rahim Meşreb ve Hocanazar Galipnazaroglu Hüveyda’nın tesiri görülmektedir.²⁹

Mücrim Âbid Divânı’nda yer alan mukaddime bölümünde, şairin şairlik hayatına nasıl adım attığıyla ilgili satırlar şu şekilde yer almaktadır:

²⁶ 455. şiir, 7. beyit

²⁷ 138. şiir, 2. beyit

²⁸ Kamilov, *Mujrim-Obid G’azallar*, 11.

²⁹ V.A. Abdullayev, *Özbek Edebiyatı Tarihi II*, Okutuvçı Neşriyat, Taşkent 1967, 222-223.

“*Gāhā eyyām-ı taʿtīl bolganda müddeā cilā-yı ʿabīʿat üçün birer beyt nazmıǵa iştigāllıǵ u şīrīn hayālīg başǵa tüştı vü bir beytdin bir ğazelǵa üleşti. Bara-bara ʿabı bī-bāk u şūhī idrāk ol yérǵa ʿāid kıldı kim noqşān u ħalel bī-taḥşīl ʿilm ü ʿamel boldı.*”

Âbid, *Āḥir ol bī-dād-ger ʿaşdı méning cānımdadur*

Yā ki tīgīn tīz éterge müddeā ʿkānımdadur

gazelini, **Ali Şir Nevāyī**’nin

Yüz tümen mihnet oǵı endūhlik cānımdadur

Tā hevādın serzeniş serv-i ḥıramānımdadur

adlı gazeline nazire olarak yazmıştır. Yine şair Nevāyī’nin gazellerine tahmisler yapmıştır. Nevāyī’ nin;

Mihr köp körgüzdüm ammā mihr-bānı tapmadım

Cān besī kıldım fedā ārāmī cānı tapmadım

gazeline;

Ālem-i fānīde külfetsiz mekānı tapmadım

Ġayr-ı endūh u ğam u āh u fiğānı tapmadım

Bir enīs-i şād u ğam şīrīn-zebānı tapmadım

şeklinde tahmis bağlamıştır.

Âbid, Türkçe Divânı’nda yer alan Farsça şiirlerden birini Mirza Bedil gazeline tahmis olarak yazmıştır.³⁰

Mücrim Âbid şiirlerini yazarken kendi döneminin ünlü şairi Baba Rahim Meşreb’den de mana ve mazmun cihetinden etkilenmiştir.³¹

Şair gazellerinin yanı sıra yazmış olduğu rubai ve kıtalarını da didaktik bir üslupla kaleme almış, her bir kıtada okuyuculara umumi bir fikir kazandırma amacı gütmüştür.

18 ve 19. yüzyıllarda Çağatay edebiyatı içerisinde yok olmayacak bir tesire sahip olan Mücrim Âbid, eserlerinde çok çeşitli mazmunlar kullanarak yaşadığı devrin olaylarını etkileyici bir üslupla gözler önüne sermiştir.

³⁰ Abdullayev, *Özbek Edebiyatı Tarihi II*, 224.

³¹ Abdullayev, *Özbek Edebiyatı Tarihi II*, 223.

IV. MÜCRİM ÂBİD'İN ESERLERİ

Mücrim Âbid'in Türkçe ve Farsça olmak üzere iki divânı bulunmaktadır.

A. Türkçe Divân

Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde Mücrim Âbid'in Türkçe Divânı'nın üç nüshası 976, 1797 ve 3798 kayıt numaralarıyla yer almaktadır.

Türkçe Divân mukaddime, gazel, rubai, kıta, çala gazel³², muhammes ve bir adet Hasb-i Hal adlı mesneviden oluşmaktadır. Divân'daki muhammeslerin 7 tanesi Ali Şir Nevâyî'nin gazellerine tahmis şeklinde kaleme alınmıştır. Ayrıca Divân'da müstakil iki adet Farsça muhammes yer almaktadır.

Mücrim Âbid'in Türkçe Divânı üzerine bugüne kadar çok yönlü bir çalışma yapılmamıştır. Özbek alim Rustam Kamilov 1960 yılında şairin 47 gazel, Nevâyî gazeline yazılmış 3 muhammes ve “Hasb-i Hal” mesnevisini neşre hazırlamış “Mücrim-Abid G'azallar” başlığı altında kiril harfleriyle yayımlamıştır. 1996 yılında ise G'afurjon Eshmonov şairin 80 rubai ve kıtasını “Ruboiy va Kıt'alar” adı altında kiril harfleriyle yayımlamıştır. 2002 yılında ise Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ali Şir Nevâyî Dil ve Edebiyat Enstitüsü'nde G'afur Eshmonov tarafından “Mücrim-Obidning Turkiy İcodiyati”³³ isimli bir tez hazırlanmıştır. Bu tezde Eshmonov Mücrim Âbid'in Türkçe Divânı'nı şekil, mazmun, aheng hususiyetleri gibi noktalarda incelemiştir.

1. Türkçe Divân'ın Nüshaları

Yapılan araştırmalarda Mücrim Âbid'in Türkçe Divânı'nın şimdilik üç nüshası olduğu tespit edilmiştir. Bu nüshaların üçü de Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde yer almaktadır.

³² Üç beyitten oluşan, gazel kafiye düzeninde yazılmış şiirlerdir.

³³ G'afur Eshmonov, *Mujrim-Obidning Turkiy Icodiyati*, O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Alisher Navoiy Nomidagi Til va Adabiyot Instituti, Toshkent 2002.

a. Ö1 Nüshası

Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni adlı Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde 3798 numaralı kayıttta yer alan nüsha Mücrim Âbid Divânı'nın diğer nüshaları içerisinde en hacimlisi ve divân tertibi açısından en mükemmelidir. Eser 172 varaktan oluşmaktadır. Hicrî 1299, milâdî 1883/84 yılında istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Yazmanın dış kapağı gri renkte olup nestalik hatla yazılmıştır. Nüshada 45 satırlık bir dibace, 459 adet gazel, 82 adet rubai, kıta ve çala gazel, 7 adet Nevâyî; 1 adet Bedil gazeline tahmis, 1 adet Türkçe, 1 adet Farsça müstakil muhammes yer almaktadır. Nüshanın sonunda şairin Hasb-i Hal mesnevisi vardır.

Hacim bakımından diğer nüshalardan daha büyük ve dil özellikleriyle daha tutarlı olması nedeniyle bu nüsha esas alınarak metin oluşturulmuştur.

b. Ö2 Nüshası

Bu nüsha Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde 1797 numaralı kayıttta bulunmaktadır. Yeşil renkli dış kapakta Fazıl Hoca ismi ve hicrî 1284 (milâdî 1833/34) tarihi yazılıdır. 94 varaktan oluşan yazmada dibace, 313 gazel, 82 adet rubai, kıta, çala gazel, Nevâyî gazeline 7 tahmis, şairin kendisine ait 1 Türkçe 2 Farsça muhammes ve Hasb-i Hal mesnevisi yer almaktadır. Gazeller Arap alfabe sırasına göre dizilmemiştir.

c. Ö3 Nüshası

Hicrî 1233 milâdî 1818/19 yılında yazılan nüsha Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde 976 numaralı kayıttta yer almaktadır. Bu yazmanın müstensihi Tahir Beg'dir. Eser *Tahir Beg beyazı*³⁴ olarak da bilinmektedir.³⁵ Eserin dış kapağı sarı renktedir. Nestalik hatla yazılmıştır. 130 varaktan oluşan yazmada 435 gazel, 77 rubai, kıta, çala gazel,

³⁴ Recai Kızıltunç, *Çağatay Edebiyatında Antoloji Geleneği Olarak Beyazcılık*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2015, 221.

³⁵ Beyaz, Çağatay edebiyatında ünlü Fars ve Türk klasik şairlerinden seçilmiş şiirler yanında her türlü manzum-mensur edebiyat parçalarının kaydedildiği antolojik eserler olarak tarif edilmektedir. (Kızıltunç, 39)

bulunmaktadır. Bu nüshada diğer nüshalardan farklı olarak 22 beyitlik bir kaside yer almaktadır. Gazeller Arap alfabe sırasına göre dizilmiştir.

2. Türkçe Divân'ın İçeriği

Mücrim Âbid'in Türkçe Divânı'nın üç nüshasının karşılaştırılması neticesinde Divân'da; dibace, toplam **476 gazel, 62 rubai, 12 kıta, 8 çala gazel, 10 muhammes, 1 kaside** ve **1 Hasb-i Hal** isimli mesnevinin yer aldığı görülmüştür. Divân'ın tamamı **4017 beyitten** oluşmaktadır.

Mücrim Âbid gazellerinde rindane, âşıkane, ârifane, ahlakî ve öğüt verici konular işlemiştir. Ârifane gazellerinde genellikler felsefî ve dini meseleler üzerinde durmuştur. Rindane gazellerini ise tasavvuf felsefesi temelinde işlemiştir. Ahlakî gazellerinde ise insan yaradılışındaki kötü özellikleri bertaraf etme gayesi gütmüştür.³⁶

Şair, bazı şiirlerinde yaşadığı dönemden şikayet etmiş, feodal düzenin yarattığı eşitsizlik ve adaletsizlik ortamını sıkça eleştirmiştir. Divân'da yer alan 81. şiir, şairin bu duygu ve düşüncelerinin açık bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır.

*Zamâne her kime bir tarz rûzigâr kıılır
Birevni vâşıl-ı devlet birevni h'âr kıılır*

*Birevni kolığa bértür medâr-ı mülk-i cihân
Birevni tâ dem ölgünçe bî-medâr kıılır*

*Birevni ğam bile kayğu bile edâ eyler
Birevni 'işret-i âlemğa pây-dâr kıılır*

*Birevni nisbet-i ğaflet kulağığa tıkıılır
Birev Hudâ yolığa cānını nişār kıılır*

3. Türkçe Divân'ın Söz Varlığı

Mücrim Âbid Divânı'nın söz varlığı oldukça zengindir. Divânda kelime tekrarlarıyla beraber yaklaşık **69.000** kelime kullanılmıştır. Hazırlanan dizinde **5442**

³⁶ G'afur Eshmonov, *Mujrim-Obidning Turkiy Icodiyati adlı Doktora Tezinin Özet Kitapçığı*, 12.

adet madde başı tespit edilmiştir. Bu madde başı kelimelerin dillere göre dağılımı şu şekildedir:

Diller	Sayıları	Diller	Sayıları
Arapça	2251	Türkçe+Farsça	8
Farsça	1498	Farsça+Arapça+Farsça	3
Türkçe	891	Türkçe+Arapça:	2
Arapça+Farsça	197	Arapça+Farsça+Arapça	1
Farsça+Türkçe	181	Türkçe+Farsça+Türkçe	1
Farsça+Arapça	165	Arapça+Türkçe+Farsça	1
Arapça+Türkçe	110	Farsça+Tacikçe	1
Farsça+Arapça+Türkçe	11	İbranice	1
Moğolca	10	Çince	1
Arapça+Farsça+Türkçe	9	Öz. is.	98
Yunanca	2	Toplam	5442

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere metinde Arapça, Farsça kelimeler özellikle Arapça kelimeler çok fazla kullanılmıştır. Ancak bu Arapça, Farsça kelimelerin büyük çoğunluğu yardımcı fiillerle kullanılarak birleşik fiillerin içerisinde yer almışlardır. Bu nedenle bu isimlerin bir şekilde Türkçeleştiğini söylemek mümkündür.

4. Türkçe Divân'da Kullanılan Deyimler ve Atasözleri

Mücrim Âbid, incelediğimiz metinde, söz varlığımızın önemli bir kısmını teşkil eden atasözleri ve deyimleri sıkça kullanmıştır. Anlatımı daha etkileyici bir hâle getirmek ve aktarılacak istenilen düşüncüyü güçlendirmek amacıyla divânda

kullanılan bazı deyimler ve atasözleri şunlardır: ʿibret al- 73/10, intikāmımnı al- 431/6, könglümni al- 302/5, başımğa sal- 236/3, 281/2, başıñ sal- 328/4, cānıma sal- 374/2, gūş sal- 331/4, baş bér- 93/7, cān bér- 345/4, yüz cevır çek- 561/5, tilge kél- 58/4, miñ gām tart- 561/5, naʿra tart- 88/3, nevha tart- 567/7, qādem ur- 185/6, mevc ur- 1/6

Qatıg söz ile köñgöl şışesiga taş urma

Tiliñni terbiyet ét sözlegil kelām-ı feraḥ (56/6)

Kélse tildin yaḥşı söz algıl açılun her köñgöl

Qıfl-ı ebvāb-ı zamāyırğa suḥan érmiş kilīd (64/6)

Yokdın bar u bardın yok kılmak anğa lāyık u sezā (1^b-5)

Yaş başdın aştı **mücrimlik** atım kim bolmadı

Her ni kim kıldım cihānda ḥāşıl u peydā gālaṭ (156/7)

5. Türkçe Divân'da Kullanılan Vezinler

Mücrim Âbid, Türkçe Divânı'nda aruz veznini genellikle ustalıkla kullanmıştır. Divân'da yer alan 570 şiirin tamamı aruz vezniyle yazılmıştır. Şiirlerinin bazılarında görülen vezin bozuklukları şairin aruzu kullanmaktaki becerisine gölge düşürmeyecek kadar azdır. Âbid, şiirlerini yazarken çoğunlukla hezec ve remel bahirlerinin vezinlerini kullanmayı tercih etmiştir. Şairin, divân'ın tamamında kullandığı vezinler sayılarıyla beraber aşağıda sıralanmıştır:

Bahir	Vezin	Sayı
Hezec	<i>Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün</i>	186
	<i>Mefâîlün mefâîlün feûlün</i>	12
	<i>Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün</i>	27
	<i>Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün</i>	27
	<i>Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün</i>	1

Mef'ûlü feûlün

	<i>Mefâilün mefâilün fâilün</i>	1
	<i>Mef'ûlü mefâilü mefâilü fa'lün</i>	10
	<i>Mef'ûlü mefâilü mefâilü fe'ül</i>	6
	<i>Mef'ûlü mefâilü mefâilün fâ</i>	3
	<i>Mef'ûlü mefâilün mefâilü fe'ül</i>	2
Recez	<i>Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün</i>	2
	<i>Müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün</i>	1
Remel	<i>Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün</i>	170
	<i>Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fa'lün</i>	3
	<i>Fâilâtün feilâtün feilâtün feilün</i>	1
	<i>Feilâtün fa'lün</i>	
	<i>Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fa'lün</i>	3
	<i>Fâilâtün fâilâtün fâilün</i>	2
Müctes	<i>Mefâilün feilâtün mefâilün feilün</i>	1
	<i>fa'lün</i>	
	<i>Mefâilün feilâtün mefâilün fa'lün</i>	3
	<i>Mefâilün feilâtün mefâilün feilün</i>	5
	<i>fa'lün</i>	
	<i>Mefâilün feilâtün mefâilün feûlün</i>	2
	<i>fa'lün</i>	
Münserih	<i>Mefûlü fâilâtü mefâilü fâilün</i>	48
	<i>Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün</i>	11
Cedid	<i>Feilâtün mefâilün feilün</i>	1
	<i>Fâilâtün</i>	

	<i>Fâilâtün mefâîlün feilün</i>	1
	<i>fa'lün</i>	
Muzâri	<i>Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün</i>	47
	<i>Mef'ûlü fâilâtün mefâîlü fâilün</i>	1
Karışık	<i>Fâilâtün mefâîlün feilün</i>	2
Kalıplar	<i>fa'lün</i>	
	<i>Fâilâtün mefâîlün fa'lün</i>	1

B. Farsça Divân

Şairin Farsça Divânı Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi'nin Ebu Reyhan El Biruni adlı Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde 991 numaralı kayıta yer almaktadır. 53 varaktan oluşan yazma eser kırmızı kapaklıdır. Eserin dış kapağında yer alan mühürde “Amali Muhammad Şarif valadi Husayn” ibaresi ile hicrî 1276 yılı yazılıdır. Divân'da 206 tane gazel yer almaktadır. Bu gazeller klasik divân tertibine uygun olarak yerleştirilmemişlerdir. Şairin Farsça Divânı'nın mükemmel olmadığını söylemek mümkündür. 1960 ve 1962 yıllarında Hakim Hamidiy³⁷ şairin Farsça Divânı hakkında makale kaleme almıştır.³⁸

³⁷ Hakim Hamidiy, *Mujrimning Yangi Devoni*, Qizil O'zbekiston, 1960.

³⁸ Eshmonov, *Mujrim-Obidning Turkiy Icodiyati* adlı Doktora Tezinin Özet Kitapçığı, 9.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

“Mücrim Âbid Divânı” üzerinde çalıştığımız nüshaların üçü de nadir örnekler dışında harekesizdir. Nestalik yazıyla yazılmıştır. Türkçe kelimelerdeki ünlüler genellikle gösterilmiştir. Metinde Uygur imlâ sisteminin devam ettiği görülmektedir. Ekler genellikle ayrı yazılmaktadır. Genizsi “n” daima “نك” ile gösterilmektedir. Şair, vezin problemlerini gidermek üzere Arapça ve Farsça kelimeleri nadiren orijinallerine uygun olarak yazmamıştır. Eserde Oğuz Türkçesi unsurları da göze çarpmaktadır. Mahalli ağız özelliklerinin dilde yoğun bir şekilde kendisini gösterdiği Klasik Sonrası Çağatayca döneminde yazılan bu eser, Özbek yazı dilinin yeni inkişaf etmeye başladığı döneme de denk geldiği için bir geçiş dönemi eseri olarak değerlendirilebilir.

1.1.1. Ünlülerin Yazımı

1.1.1.1. a Ünlüsünün Yazımı

-1. Ön Seste

Metinde “a” ünlüsü ön seste elif (l) ya da medli elif (l̇) ile gösterilmiştir:

الارغه	alarg̃a 46/7	آلديم	aldım 145/2
اتينك	atıng̃ 12/3	آچوق	açuk̃ 6/9
انكلا كم	añgla kim 15/6	آغزیدین	ağzıdın 26/3
افردی	ağardı 181/6	آلداب	aldap 13/2
ارا	ara 289/3	آياغينك	ayağing̃ 12/2

-2. İç Seste

İç seste “a” ünlüsü ya sadece bir elif (l)’le ya da herhangi bir işaret kullanılmadan karşılanmıştır:

ساغینور من	sağınur mén 89/4	بولغان	bolmağan 94/2
قیلدیلار	qıldılar 73/7	باقر	bakar 118/3
تابقی لار	taptılar 91/3	قیلمدیم	qılmadım 124/7
توفراق	tofrağ 138/7	تابقی	tapqay 218/8
ساجلور	saçılur 103/1	قجان کیم	kaçan kim 220/4

-3. Son Seste

Son seste bulunan “a” ünlüsü çoğunlukla güzel he (ه) ile, bazen de elif (ل) ile karşılanmıştır:

اوقیغه	oqığa 141/1	منکا	manğa 73/7
یولیده	yolıda 193/3	تانگلا	taŋgla 1/9
تاشغه	taşğa 146/5	انکا	aŋga 208/1
مونجه	munça 138/7	قایدا	qayda 272/2
ساریغه	sarığa 199/3	ینا	yana 3/3

1.1.1.2. e Ünlüsünün Yazımı

-1. Ön Seste

Metinde ön seste “e” ünlüsü sürekli elif (ل) ile gösterilmiştir. Mücrim Âbid Divânı’nda sadece “eyle-” fiilinde böyle bir yazım söz konusudur.

ایلا	eyle 2/7

-2. İç Seste

İç seste “e” ünlüsü ya hiçbir işaret kullanılmadan ya da elif (ل) ile kullanılmıştır:

ایرماس	érmes 7/1	تومن	tümen 12/7
ایلاردا	eylerde 7/6	یورکده	yürekde 13/1
کیلمسه	kélmese 9/2	یتمسون	yétmesün 19/1

سوزلاکینیک	sözlegeniň 9/3	قیرده	ka yérde 219/1
اورتانامین	örtene mén 176/4	کورکوزمدنک	körgüzmedinğ 131/2

-3. Son Seste

Metinde “e” ünlüsü son seste güzel he (•) ve elif (l) ile karşılanmıştır:

برله	birle 168/3	بنده کا	bendege 443/9
بله	bile 10/7	کونکونکا	könğlünge 29/3
اوییده	öyide 202/1	کیم کا	kimge 201/1
اوزره	üzre 122/3	اوزمکا	özümge 287/7
دردیمه	derdime 238/1	پراوکا	birevge 448/1

1.1.1.3. ı, i Ünlülerinin Yazımı

-1. Ön Seste

Metinde ön seste “ı” ve “i” ünlüsü elif, ye (ای) işaretleriyle gösterilmiştir:

ایره لیقده	ıralıkda 53/6	ایبارمیش	ıbermiş 438/2
ایلماق	ılınmağ 112/2	ایلمایدور	ılmeydür 391/5
ایره توشوب من	ıra tüşüp mén 53/5	ایچوردی	içürdi 335/2
ایلمدی	ılmadı 70/3	ایچیم	içim 335/2
ایره سالدی	ıra saldı 329/5	ایچکاریدین	içgeridin 132/1

-2. İç Seste

İç seste “ı” ve “i” ünlüleri ya ye (ی) ile ya da herhangi bir işaret kullanılmadan gösterilmiştir:

چقیب	çıkıp 90/5	کیمدور	kimdür 90/6
یانیمده	yanımda 53/2	کیشی	kişi 70/3

باشيغه	başımğa 346/2	برله	birle 145/6
آچغ	açığ 348/2	کوندين	kündin 137/3
قىلغايل	qılmağıl 48/2	اوستيكا	üstige 12/2

-3. Son Seste

Metinde son seste “ı” ve “i” ünlüleri daima ye (ى) harfiyle karşılanmıştır:

يازوقلاریمنى	yazuklarımnı 1/4	دلى	deli 250/9
الارنى	alarmı 277/4	ایکاسى	égesi 429/1
بولدى	boldı 436/1	ایكى	éki 61/1
قراقچی	qaraqçı 12/1	ایلادی	eyledi 148/5
آرى	arı 147/3	کى	kibi 1/7

1.1.1.4. u, ü Ünlülerinin Yazımı

-1. Ön Seste

Ön seste “u” ve “ü” ünlüleri elif+vav (و) harfleriyle karşılanmıştır:

اوچتون	uçkun 195/3	اوج	üç 333/8
اوجاغلىق	uçmağlık 206/2	اوجون	üçün 81/19
اوغرى	ugrı 91/5	اولكه ده	ülkede 95/6
اولوغ	uluğ 300/4	اوزره	üzre 230/4
اوروش	uruş 40/6	اوزولوشاس	üzülüşmes 272/5

-2. İç Seste

Metinde iç seste “u” ve “ü” ünlülerini karşılamak için çoğunlukla vav (و) kullanılmış, ara sıra ise herhangi bir işaret kullanılmamıştır.

يوقتور	yoktur 6/3	يئكوره كور	yétküre kör 272/1

ایتور من	aytur mén 448/2	آرتق	artuḵ 447/5
موندين	mundin 130/3	کونگل	könḡül 109/1
آچوق	açuḵ 134/2	پلدورور	bildürür 448/4
قوزغالنك	ḵuzḡalıṅ 450/4	توزايب	tüzetip 449/3

-3. Son Seste

Metinde son seste “u” ve “ü” ünlüleri vav (و) harfiyle karşılanmıştır:

ایرو	ayru 331/1	کوزکو	közgü 14/2
بو	bu 386/7	کولکو	külḡü 27/4
سو	su 140/2	نکو	negü 73/10
تولغو	tolḡu 158/2	تکرو	tégrü 18/4
اوشبو	uṣbu 224/1	بلکو	bilḡü 430/6

1.1.1.5. o, ö Ünlülerinin Yazımı

-1. Ön Seste

Metinde “o” ve “ö” ünlüleri ön seste elif+vav (و) harfleriyle karşılanmıştır:

اوغلان نی	oḡlannı 423/3	اولوک	ölük 117/4
اوخشاش	oḡşaş 437/5	اوکورم	ögürmem 53/7
اوقی	oḡı 52/1	اورتادی	örtedi 222/4
اورنوم	ornum 28/8	اوپاکا	öpmege 294/3
اوتونی	otunı 98/2	اوتوندور	ötündür 392/4

-2. İç Seste

İç seste “o” ve “ö” ünlüleri ya vav (و) ile ya da herhangi bir işaret kullanılmadan gösterilmiştir:

اوشل	uşol 180/4	بولك	bölek 10/7
تولوردی	toldurdı 57/7	جوب	çöp 318/6
بولدوم	boldum 219/4	چومسه	çömse 58/3
بوزوغ	bozuğ 207/6	کوفروکی	köfrügi 415/3
بولغوسی	bolğusı 52/6	کوزکو	közgü 14/2

1.1.1.6. Uzun Ünlülerin Yazımı

Metinde Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzunluklar düzenli bir şekilde med harfleriyle (و ا) gösterilmiştir:

اغیار	agýār 61/1	قصور	kuşūr 228/6
بی روح	bī-rūḥ 195/7	کوی	kūy 101/2
جاهل	cāhil 2/6	مستانه	mestāne 414/3
جادو	cādū 348/3	موجود	mevcūd 290/4
اندیشه	endīše 197/3	صاحب	şāhib 267/7

1.1.1.7. Kapalı e (é) Ünlüsünün Yazımı

Genel Türkçede önemli bir tartışma konusu olan “kapalı e”nin imlası konusunda metinde “i” yerine “é” tercih edilmiştir. Timur Kocaoğlu “*Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi*” adlı makalesinde Nevâyî’nin 1499 yılında yazdığı *Muhâkemetü’l-Lugateyn* adlı eserinde Türk dilinin Arap harfleriyle yazımı (imlâsı) ve o harflerin Türk dilindeki ünlü ve ünsüz sesleri karşılması hakkında bilgiler verdiğini ifade etmiş ve Nevâyî’nin adı geçen eserinde

Arapça “y” (ي) harfinin Türkçe metinlerde üç ayrı ünlü sesi (é, i ve Farsça uzun ī) karşıladığını örneklerle ortaya koyduğunu belirtmiştir.³⁹

Ahmet Cevat Emre “*Türkçede Bulanık e (é) Fonemi*” adlı makalesinde kapalı e (é) sesinin mevcut olduğunu çeşitli lehçelerden topladığı örneklerle ispatlamaya çalışmıştır.⁴⁰ Kapalı e (é) konusunda Türkiye’de kapsamlı çalışma Emine Ceylan tarafından yapılmıştır.⁴¹ Yazar daha sonra “Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü” adıyla bir makale yayımlamıştır.⁴² Bu çalışmada yazar Çağatay Türkçesiyle yazılmış metinlerde kök hecede yer alan “ی” yazılışı genelleştiği için bu sesin ne olduğunun tartışmalı olduğunu ifade etmektedir.⁴³

-1. Ön Seste

Kapalı e (é) sesi ön seste genellikle elif+ye (ی) harfleriyle karşılanmıştır. Bazen yalnızca elif (ل) harfi ile gösterilmiştir:

ایشکینکا	éşingine 305/1	ایکام	Égem 161/6
ایکیتوردی	égiltürdi 153/4	ایکری دور	égridür 126/1
ایلچسی	élçisi 17/4	ایکه لاسی	ékkelesi 194/3
ایمدی	émdi 11/1	الیدین	élidin 122/6

-2. İç Seste

İç seste kapalı e (é) sesi ya ye (ی) harfi ile karşılanmış ya da herhangi bir işaret kullanılmadan gösterilmiştir:

کیچورکان	kéçürgen 46/2	کیار من	kéter mén 45/1
کیچ	kéç 4/8	کیسارکا	késerge 53/9

³⁹ Timur Kocaoğlu, “Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi” *Türk Kültürü*, Sayı: 483-484, Ağustos 2003, 266.

⁴⁰ Ahmet Cevat Emre, “Türkçede Bulanık e (é) Fonemi” *Türk Dili Belleten* 3, S. 6-7, Mart, 487-497.

⁴¹ Emine Ceylan, *Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1988.

⁴² Emine Yılmaz, “Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü”, *Türk Dili Araştırmaları*, Ankara 1991, 151-165.

⁴³ Yılmaz, *Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü*, 161.

دیمه	déme 397/4	یمرولسه	yémrülse 287/4

1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

Metinde özellikle Türkçe kelimelerde birbirine benzeyen ünsüzlerin birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir.

1.1.2.1. “b” ve “p” Ünsüzlerinin Yazımı

Metinde “b” ve “p” ünsüzlerinin yazımında bir tutarlılık yoktur. Bu ünsüzlerin metinde sıkça birbirlerinin yerine kullanıldıkları gözlenmektedir. Gerundium eki /-p/ daima be (ب) harfi ile yazılır.

قوبتی	koptı 96/2	کوب	köp 12/1
الداب	aldap 13/2	یاپوش	yapuş 18/3
پرولارنی	birevlerni 13/4	بولغای	bolğay 24/1
چپاندور	çapandur 454/6	کیلپ	kélip 24/3
پتکن	bitken 457/3	بغری	bağrı 27/1

1.1.2.2. “c” ve “ç” Ünsüzlerinin Yazımı

İncelediğimiz metinde “c” ve “ç” ünsüzlerinin birbirlerinin yerine kullanıldıkları görülmektedir. Bu ünsüzlerin yazımında bir tutarlılık yoktur.

چاقده	çağda 7/7	نچوک	niçük 25/4
چاپلغان	çapılğan 45/4	اچره	içre 311/1
بارچه	barça 10/2	مونچه	munça 50/5
قراقچی	karakçı 49/9	کوجونک	köçünğ 89/2
کچه	kéçe 17/7	چقسه	çıkşa 26/3

1.1.2.3. “s” Ünsüzünün Yazımı

Metinde Türkçe kelimelerin yazımında hem kalın hem de ince sıradan kelimeler için sin (س) harfi kullanılmıştır. “s” ünsüzünün altına genellikle üç nokta konulmuştur.

سقال	saqal 396/5	سونك	sonğ 401/5
ساناسنك	sanasanğ 49/8	كوركوزسه	körgüzse 403/4
سانجلور	sançılur 304/5	سولوروب	soldurup 42/2
سكراتيب	segretip 93/1	سريغ	sarığ 465/3
سوزلاكان	sözlegen 201/6	ساووغ	savuğ 393/3

1.1.2.4. “t” Ünsüzünün Yazımı

Türkçe kelimelerde “t” ünsüzü gerek ince gerek kalın sırada te (ت) ile gösterilmiştir.

اختارسه	ahtarsa 372/3	تيكار	téger 43/2
چتماغای	çatmağay 471/2	یراتسانك	yaratsanğ 423/3
اورتانامین	örtene mén 33/1	یات	yat 170/4
تاقلغان نینک	taqlıgannıñ 379/4	یتینای	yétinmey 132/4
تابشوردوم	tapşurdum 558/1	یوروتیش	yürütmiş 264/4

1.1.2.5. “g” ve “k” Ünsüzlerinin Yazımı

Metinde Türkçe ince sıradan kelimelerde “g” ve “k” ünsüzleri daima kef (ك) harfiyle gösterilmiştir.

بيك	biyik 126/4	ايكنيه	éginime 138/4
بولاك	bölek 10/7	كيجه	kéçe 17/7

چکما	çékmege 185/4	كى	key 506
ديكونجه	dégünçe 60/2	كچيك دين	kiçikdin 161/1
ايكر	éger 474/5	كوك دين	kökdin 113/4

1.1.2.6. “nġ” Ünsüzünün Yazımı

Metinde bu ünsüz daima nun ve kef (نك) harfleriyle karşılanmıştır.

ايلا دينك	eyledinġ 66/2	تانكلا	tanġla 8/6
كونكلومده	könġlümde 1/5	يغلانك	yıġlanġ 10/7
سنگا	sanġa 3/1	ساقلسنگ	saġlasanġ 15/8
آلدينكده	aldinġda 7/6	جانينك	cāninġ 16/5
تلينك	tilinġ 7/8	تانكغه	tanġğa 18/4

1.1.3. Şeddenin Kullanılışı

Metin harekesiz olmasına rağmen Arapça ve Farsça kelimelerin yanlış okunmaması için şedde işareti (˘) genellikle gösterilmiştir.

اميد	ümmîd 447/5	عزّ	‘izz 454/3
كيفيت	keyfiyyet 447/6	مسلم	müselleṡ 453/4
سرّيني	sırrını 448/1	مكرم	mükerrem 453/7
حجت	ḥüccet 451/4	مقرر	muḳarrer 455/7
تضرّع	taẓarru˘c	اول	evvel 756/4

1.1.4. Hemzenin Kullanılışı

Metinde geçen Arapça kelimelerde hemze genellikle orijinal imlasına uygun olarak yazılmıştır. Sözcük sonunda bir ek almadığı durumlarda hemzenin düştüğü

görülmektedir. Ayrıca Farsça terkiplerde izafet kesresini belirtmek için kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Çağatayca metinlerin ortak yazım özelliklerinden biri de Arapça kelimelerdeki “â” ünlüsünden sonra gelen hemzenin ye (ي) ile yazılması durumudur.⁴⁴

Metinde bu şekilde geçen kelimelerin örnekleri aşağıda gösterilmiştir:

اشيا بلان	eşyā bilen 359/4	همه مخلوقات	heme-yi maḥlūḳāt 449/4
جز	cüz 177/4	آفریننده اشجار ايله اثمار	āferīnende-yi eşcār ile eṣmār 449/4
مألوف ايرور	me'lūf érür 387/1	سودازده طالعی	sevdā-zede-yi ṭālī'ī 449/9
مأمن	me'men 307/5	کریه ماتم	gırye-yi mātem 453/3
مایل	māyil 317/6	طره کيسوی عنبر تاردور	ṭurre-yi gīsū-yi 'anber-tārdur 65/3
فضایل	fażāyil 442/6	هایل	hāyil 14/3

1.1.5. Farklı Yazılan Arapça ve Farsça Kelimeler

	Metinde Geçen Şekli	Doğru Şekli
zaḥīre 457/5	زخیره	ذخیره
çağz 124/3	چغذ	چغز
aḥiriğa 483	اخريغه	آخريغه

⁴⁴ Bilâl Yücel, *Bâbü'r Divânı*, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 1995, 27.

1.2. SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

Sesler, kendilerine has nitelikleri ve nicelikleriyle anlamlı ses birimlerini oluşturmakla görevli en küçük birimler olarak tanımlanmaktadır.⁴⁵ Ses bilgisi, dilin seslerini, oluşmalarını, özelliklerini, değişmelerini, görevlerini incelemektedir.⁴⁶

Mücrim Âbid Divânı'nda Çağatay Türkçesinin ses özelliklerini aşağıda sıraladığımız başlıklar altında incelemek mümkündür.

1.2.1. Ses Düşmesi

Kelimelerin kullanımı veya işletimi sırasında ortaya çıkan hadiselerden biri de ses düşmesi hadisesidir. Eski Türkçeden beri sıkça rastladığımız bu hadisenin sebebi dilde ekonomi yasasıdır.⁴⁷

1.2.1.1. Ünlü Düşmesi

Metinde ünlü düşmesi olayı kelime başında ünlü düşmesi, kelime ortasında ünlü düşmesi ve kelime sonunda ünlü düşmesi şeklinde görülmektedir.

-1. Kelime Başında Ünlü Düşmesi

İncelediğimiz metinde kelime başında ünlü düşmesi hadisesine tek bir örnekte rastlanmıştır. Bu örnek aşağıda gösterilmiştir:

yébergen (<i>yiber- <i>ıdu ber-) 125/5

-2. Kelime Ortasında Ünlü Düşmesi

Metinde, kelime ortasında ünlü düşmesi olayını ortaya koyan örnekler aşağıda sıralanmıştır:

ağzı (<ağız) 369/6	buyrukın (<buyur-) 182/6

⁴⁵ M. Volkan Coşkun, *Türkçenin Ses Bilgisi*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2015, 25.

⁴⁶ Kemal Erarslan, *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2012, 63.

⁴⁷ Süleyman Efendioğlu-Adem İşcan, *Türkçe Ses Bilgisi Öğretiminde Ses Olaylarının Sınıflandırılması, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.43, Erzurum 2010, 134.

ayru (<ayıru) 256/6	élgide (<élig) 76/2
aytur (<ayıt-) 92/1	ķayda (<ķayuda) 272/2
bağrıñgı (<bağır) 25/1	könğlüm (<könğül) 107/9
boynuma (<boyun) 215/3	tégrü (<tégürü) 18/4

-3. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi

birbir (<birbiri) 452/3
birev (<biregü) 114/7
körmey (<körmeyü) 270/3

1.2.1.2. Ünsüz Düşmesi

Ünsüz düşmesi olayı, Türkçenin en eski dönemlerinden beri gerek Türkçe kelimelerde gerekse yabancı dillerden alıntılanan kelimelerde sıkça karşılaşılan bir ses olayıdır. Bu ses olayının gerçekleşme sebebi dilin en az çaba yasasıdır. Metinde geçen ünsüz düşmesi olayı örnekleri aşağıda örneklerle gösterilmiştir:

a) y- > Ø

Ön seste ve i'den önceki y sesi Çağatay Türkçesinde düşme eğilimindedir. Ancak, metinde bu durumu örnekleyen herhangi bir kelimeye rastlanmamıştır.

b) -g-, -ğ-; -g-, -ğ- > Ø

Söz içi ve sonunda yer alan ön damak sesi “g” ve kelime içinde damak sesi “ğ” düşme eğilimindedir.

arığ > arı 150/4	ırağlık > ıralık 53/6
atlığ > atlı 73/3	éşgek > éşek 474/5
kérgek > kérek 17/7	ķulğak > ķulak 227/8
yarlığķa- > yarlıķa- 158/3	ķanlığ > ķanlı 300/3

Çağatay Türkçesinde birinci, ikinci teklik şahıs iyelik ekinden sonra gelen yönelme hâli eki “+ğa” ve “+ge” eklerindeki “ğ, g” ünsüzlerinin bazı kelimelerde düştüğü gözlenmiştir. Bu durum Çağatay Türkçesinde Oğuzca unsurların varlığına işaret olarak gösterilebilir. Aşağıda bu durumu örnekleyen kelimeler sıralanmıştır.

cānıŋg+[ğ]a > cānıŋg+a 78/4	Hakıŋg+[g]a > Hakıŋg+a 200/7
diyārıŋg+[ğ]a > diyārıŋg+a 117/7	könğlünğ+[g]e > könğlünğ+e 417/3
derbārıŋg+[ğ]a > derbārıŋg+a 408/5	lebleriŋg+[g]e > lebleriŋg+e 230/2
cānım+[ğ]adur > cānım+adur 240/2	sözünğ+[g]e > sözünğ+e 16/3
éşigiŋg+[g]e > eşigiŋg+e > 305/1	vaşfıŋg+[ğ]a > vaşfıŋg+a 118/5

Metinde geçen bazı yalın kelimelerde Çağatay Türkçesinde yönelme hâli eki olarak bilinen “+ğa” ve “+ge” eklerinin “ğ, g” ünsüzlerinin düştüğü görülmektedir.

ağyār+[ğ]a > ağyār+a 157/2	mağşūd+[ğ]a > mağşūd+a 6/2
baş+[ğ]a > baş+a 181/2	‘ālem+[g]e > ‘ālem+e 250/9
dāğ+[ğ]a > dāğ+a 181/3	baħr+[g]e > baħr+e 226/9
hırş+[ğ]a > hırş+a 335/4	birbir+[g]e > birbir+e 435/2
hısāb+[ğ]a > hısāb+a 45/4	biz+[g]e > biz+e 395/2

c) -l- > Ø

Metnimizde kelime içi “l” sesinin düşme hadisesi ile ilgili çok fazla kelime bulunmamaktadır.

kéltür- > kétür- 164/1

oltur- > otur- 328/1

d) -r- > Ø

Kök hecedeki “r” ünsüzü aşağıdaki kelimelerde düşmüştür.

ķurtķar- > ķutķarur 78/7

ķurtul- > ķutulmas 348/3

serp- > sep- 363/2

Çağatay Türkçesi döneminde “ol-” anlamındaki “ér-” fiili hem vezin gereği hem de Batı Türkçesinin etkisiyle “é-” şekliyle nöbetleşe kullanılmaktadır.⁴⁸ Ayrıca bağlama edatı olarak kullanılan “birle” ve “birlen” kelimeleri metnin bazı yerlerinde “bile” ve “bilen” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda bu durumu örnekleyen kelimeler sıralanmıştır.

émes 224/2	érmes 7/1
édi 253/6	érdi 4/1
émiş 170/6	érmiş 244/7
bile 420/8	birle 168/3
bilen 396/7	birlen 327/3

e) -v > Ø

Eski Türkçede son sesi “b” olan bazı kelimeler Harezmi Türkçesinde “w”ye dönüşmüştür. Çağatay Türkçesinde ise tamamen kaybolmuştur:

suw > su 462/1
yuv- > yu- 471/4

f) -n- > Ø

Çağatay Türkçesinin ve bugün bu yazı dilinin devamı olarak nitelendirilen Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinin önemli bir gramer özelliği olarak bilinen husus, zamir n’sinin genellikle düşmesidir. Metinde bu durumu örnekleyen kelimeler aşağıda sıralanmıştır:

astıda < astında 72/6	қаşıда < қаşында 111/1
bābıda < bābında 223/3	қавлде < қавлинде 174/2
bağrıda < bağırında 472/4	yüzige < yüzinġe 105/4
du‘āsıda < du‘asında 470/13	yanıda < yanında 203/4
ortasıda < ortasında 223/4	yüregidin < yüregindin 98/6

⁴⁸ Yücel, *Bâbü'r Divânı*, 65-66.

1.2.1.3. Karşılaşan İki Ünsüzden Birinin Düşmesi (Tekleşme)

Özellikle Arapça kelimelerde ortaya çıkan karşılaşan iki ünsüzden birinin düşmesi olayıdır. Ünlü ile başlayan bir ek ünsüz tekleşmesi olan kelimeye getirildiğinde düşen sesin tekrar ortaya çıktığı görülmektedir.⁴⁹ Bu durumun metinde geçen bazı örnekleri aşağıda sıralanmıştır:

cid (< cidd) 343/5	red (< redd) 61/1
dür (< dürr) 84/5	şek+i (< şekk) 134/4
ğam (< ğamm) 10/7	şer (< şerr) 441/5

1.2.1.4. Hece Yutumu

Türkçe benzer hecelerden birini zamanla yutmaktadır. Bu ses olayında tek aşamada (ünsüz+ünlü) veya (ünlü+ünsüz)'den oluşan bir hece düşmektedir.⁵⁰ Çağatay Türkçesi döneminde yazılmış bu metinde de bu ses olayına ait örnekler aşağıda sıralanmıştır:

hāşıldur (<hāşıl durur) 316/6
kimse (< kim+ér-se) 447/6
Mecnūndur (< Mecnūn durur) 147/3
yoktur (< yok turur) 6/3

1.2.2. Ses Türemesi

Ses türemesinin, özellikle alıntı kelimeleri Türkçenin ses ve hece düzenine uydurmak için yapıldığı Banguoğlu tarafından ifade edilmektedir.⁵¹ Ses türemesi olayı metinde ünlü türemesi, ünsüz türemesi, ünsüz ikizleşmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

⁴⁹ Kâzım Köktekin, *Yûsuf-ı Meddâh-Varka ve Gülşah*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007, 39.

⁵⁰ Süleyman Efendioğlu, *Vâhidî-Cinânî'l-Cenân (Giriş-Dil İncelemesi-Metin-Dizinler)*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2013, 51.

⁵¹ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998, 65.

1.2.2.1. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi kelimenin aslında olmayan bir ünlünün türemesi hadisesi olarak tanımlanmaktadır. Bu hadisenin esas nedeni kelime sonunda yan yana bulunan iki ünsüzün telaffuz edilememesidir.⁵² Metnimizde bu ses olayı ile ilgili bulunan kelimeler aşağıda sıralanmıştır:

hüküm < hükm 161/4

1.2.2.2. Ünsüz Türemesi

Karahanlı ve Harezmi Türkçesi vasıtasıyla Çağatay Türkçesinde de dar ünlüyle başlayan bazı kelimelerde ‘y’ ünsüzünün türediği görülmektedir.⁵³

Çağatay Türkçesi, Türkçe kelimelerde ünlülerin yan yana gelmesine müsaade etmemektedir.⁵⁴ Bu nedenle ünlü ile biten bir kelime, ünlü ile başlayan bir ek aldığı anda arada “y” ünsüzün türediği durumlar mevcuttur.

Bir diğer ünlü türemesi hadisesi Arapça kelimelerde hemzenin telaffuzunun başılamaması durumunda, kelimelerdeki iki ünlünün yan yana gelmesi olayı, yalnızca ünlülerden birinin i olduğu hallerde ünlüler arasına “y” getirilerek önlenir.⁵⁵ Mücrim Âbid Divânı’nda da bu durumu ifade eden örnekler mevcuttur.

yığaç < ığaç 49/8	déyil- < dé-(y)-il- 3 ^b -4
yığla- < ığla- 103/4	Nevāyī < Nevāī 127/11
yırak < ırak 173/2	kāyil < ka’il 283/2

1.2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

Metnimizde görülen ünsüz ikizleşmelerinin çoğunu sayılar oluşturmaktadır. Ayrıca iç seste iki ünlü arasında kalan ünsüzlerin de birkaç kelimeye tekrarlandığı örnekler bulunmaktadır.

⁵² Coşkun, *Türkçenin Ses Bilgisi*, 44.

⁵³ Yücel, *Bâbü’r Divânı*, 52.

⁵⁴ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, (çev. Günay Karaağaç), Akçağ Yayınları, Ankara 2005, 27.

⁵⁵ Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, 27.

allıda < al 277/5
ékkilesi 194/3
yétti 245/5

1.2.3. Ses Değişmeleri

Ses değişimleri bir kelimenin kökünde ya da ekinde bulunan bir sesin yerini bir başka sese bıraktığı durumlar olarak değerlendirilir.

1.2.3.1. Ünlü Değişmesi

1.2.3.1.1. /i/ - /e/ - /é/ durumu

Bu durum metnin yazım özellikleri bölümünde kapalı é başlığı altında değerlendirilmiştir.

1.2.3.1.2. Düzleşme

Türkçe kelimelerde yuvarlak ünlülü hecenin düz ünlülü heceye dönüşmesi durumudur. Aşağıda bu durumu örnekleyen kelimeler sıralanmıştır.

beri < berü 291/7	biyik (büyük) < bedük 126/4
alar < olar 145/6	ötker- < ötkür- 364/1
süngek < süngek 12/7	uşal < uşol 225/2
orta < ortu 223/4	savuk < soğuk 393/3
tola < tolu 91/7	

1.2.3.1.3. Yuvarlaklaşma

Metinde bazı kelimelerde ilerleyici benzeşme sonucu ikinci hecedeki düz ünlünün yuvarlaklaştığı görülmektedir.

ķuru- < ķurı- 141/4
ķurut- < ķurıt- 345/2
oķu- < oķı- 260/2
yürü- < yorı- 143/4

Gerileyici benzeşme sonucu ikinci hecedeki yuvarlak ünlünün tesiriyle ilk hecedeki ünlünün yuvarlaklaşması durumu metinde sadece bir örnekte mevcuttur.

öylük < evlük 82/3

Dudak ünsüzlerinin yanlarındaki ünlüleri yuvarlaklaştırma eğiliminde oldukları durumlar vardır.⁵⁶ Metinde bu şekilde yuvarlaklaşma hadisesi gösteren birkaç kelime vardır:

öy < ew < eb 24/3
süpür- < sipir- 290/2
süpürgü < sipirgi 177/5
yapuş < yapış- 371/5

Metinde geçen kelimelerin bazılarında “v” diş-dudak ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşma olduğu gözlenmektedir.

avul < avıl 303/2	savu- < savı- 285/5
savuk < soğık 325/6	savur- < savır- 220/8

1.2.3.1.4. İncelme, Kalınlaşma

Kalın sıradan kelimelerden bazıları metinde ince sıradan şekilleriyle yer almaktadır:

⁵⁶Funda Kara, *Muḥammed Ya'qūb-ı Çingî: Zebān-ı Türķî (Kélür-Nāme) İnceleme-Metin-Dizin*, Fenomen Yay., Erzurum 2011, 50.

it < ıt (köpek) 29/5	iş < ış 309/4
minğ < bınğ 129/6	yürü- < yorı- 22/5
yéber- < ıd-u bér- 125/5	işen- < ışan- 13/5

1.2.3.2. Ünsüz Değişmesi

Ünsüz değişmesi olayı bir ünsüzün çeşitli sebeplerle yerini başka bir ünsüze bırakmasıdır.

1.2.3.2.1. Tonlulaşma

Tonlulaşmayı, bir ses hadisesi olarak doğal gelişme sonucu tonsuz ünsüzlerin tonlulaşması şeklinde ifade etmek mümkündür.

-1. -k- > -ğ-

Çağataycada ğ, g, k damak ünsüzlerinin kuralsız kullanımı bu hususta bir genelleme yapılmasına engel olmuştur.⁵⁷

arığdın 80/6	mundağdur 39/2
ayağı 255/6	sağın- < sakın- 270/6
ayağın 501	tofrağım 151/6
dağı < tağı 184/2	toynağı 93/1
dudağınğ 159/6	yalağdın 168/3
kulağınğ 57/1	yarağın 375/4

Metinde geçen aşağıdaki kelimelerde sondaki aslî “k” ünsüzünün tonlulaştığı gözlenmektedir.

⁵⁷ Yücel, *Bâbü'r Divânı*, 45.

andağ 212/4
savug 393/3
tuzağ 30/3
yarug 65/1

Metinde geçen aşağıda verdiğimiz örneklerde, isimden isim yapma eki olan “+lık” eki iki ünlü arasında, kelime sonunda veya ünsüz önünde tonlulaşmaktadır.

‘ābidliğda 404/7	munğluğ 59/1
a‘dālīg 134/3	mürüvvetliğ 186/5
aralīg 84/6	nezzārelīg 246/3
ārmānlığda 401/3	pārelīg 378/6
āşārlığ 166/3	peşimānlığ 246/4
āşinālīg 338/10	refīklığımdın 372/3
bī-vefālīg 59/5	rüsvālīgda 79/8
dōstluğ 403/4	rüsvālığım 10/5
hamūşlığ 346/4	sitem-kārlığ 475/1
karılığınğda 292/1	ümmetliğınğa 20/3
mūnislığdın 22/4	yalanğaçlığ 435/14

Aşağıdaki örneklerde ise bu ek, kelime sonunda, ünlü veya ünsüz önünde tonsuz şeklini korumuştur.

ķulluķda 15/6	perīşānlığda sēn 164/6
mücrimlikımğa 39/7	ra‘nālīg 6/4
mürüvvetlikğa 397/3	rehālīg 243/9
resālīg 117/4	rüsvālīķnı 205/6
şāhlıķdın 248/5	uçmağlık 206/2

Aşağıdaki örneklerde aitlik ekindeki tonsuz artdamak patlayıcısı “ğ” tonlularak “ğ” sesine dönüşmüştür.

burunğı 18/2
evvelğı 497

Sıfat yapım eki +lık/+luğ genellikle tonlularak isimden isim yapma ekiyle karışmaktadır.

atlığ 16/2
kanlığ 453/5
boyluğ 355/1

-2. t- > d-

Çağatayca kelime başındaki t seslerini genellikle korumuştur.⁵⁸ Metinde tonsuz diş patlayıcısı “t” sesi sadece aşağıdaki kelimelerde tonlulaşmıştır.

dağı < tağı 184/2	dégin < tégin 375/5
dağ < tağ 190/6	déğünçe < téğünçe 60/2
dar < tar 276/8	dénğizler < téngiz 384/5
dé < té- 40/1	dér- < tér- 173/6

1.2.3.2.2. Tonsuzlaşma

Ünsüzlerin boğumlanmaları sırasında tonsuzluk niteliği kazanması tonsuzlaşma olarak adlandırılmaktadır.

-1. -ğ > -k

Metinde tek heceli ve birden fazla heceli kelimelerin sonundaki “ğ” sesinin tonsuzlaşarak “k” sesine dönüştüğü görülmektedir.

ağrığ < ağığ 276/7

⁵⁸ Hatice Tören, *Alî Şîr Nevâyî Sedd-i İskenderî (İnceleme-Metin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2001, 35.

aķ- < aġ- 92/6
buyruk < buyruġ 18/3
ķuruķ < ķuruġ 8/2
ķaķ < ķaġ 315/6

-2. b- > p-

Metinde tek bir örnekte “b” sesinin tonsuzlaşarak “p” sesine dnřtġ gözlenmektedir.

pişkey < biş- 199/5

1.2.3.2.3. Dudaksıllaşma

Bazı kelimelerde çeşitli sebeplerle ünsüzlerin dudak ünsüzlerine dönmesine dudaksıllaşma denir.⁵⁹

-1. ġ> v /g > v

Eski Türkçe ve Karahanlı dönemlerinde kelime gövdesindeki iki ünlü arasında bulunan ġ/ķ nsz Harezmi Türkçesinde w, aġataycada ise v olmaktadır.⁶⁰

ķov- < ķoġ- 467/2
savuk < soġık 370/6
birev < bireġ 81/4
ėkev < ėkeġ 488

1.2.3.2.4. Diş-damaksıllaşma

Dudak nsz olan “m” yerini diş-damak nsz olan “n” sesine bırakmıştır.

-1) -n > -m

kn- < km- 112/1

⁵⁹ Hanifi Vural-Tuncay Böler, *Ses ve şekil Bilgisi*, Kesit Yayınları, İst. 2015, 119.

⁶⁰ Yücel, *Bbr Divnı*, 44.

1.2.3.2.5. Akıcılaşma

Akıcılaşma patlayıcı ünsüzlerin akıcı ünsüzlere dönüşmesi olayı olarak ifade edilir.

-1. -d- > -y-

Karahanlı ve Harezmi Türkçesindeki dişler arası sızıcı d (ذ) ünsüzü bu dönemde yerini ön damak ünsüzü y sesine bırakmıştır.

ayağ/ ayak < adağ	uygan- < odı-ğan (Kara 2012; 64) 356/1
ayır- < adır- 350/4	kıyu < kıduğ 168/5
ayru < adruğ 331/1	kaytar- < kadir- 323/4
biyik < bedük 213/5	kaygu < kadgu 403/2
kéyin < kédin 437/4	toy- < tod- 224/5

-2. -v- > -y-

Sızıcı diş-dudak sesi ‘v’, akıcı ön damak ‘y’ sine değişirken ‘v’ sesinin ve ikinci hecedeki ünlünün gerileyici benzeştirmesiyle ‘e’ ünlüsü de ‘ö’ ye dönmüştür.⁶¹

öylük < evlük 82/3

1.2.3.2.6. Sızıcılaşma

Sızıcılaşma olayı, patlayıcı veya akıcı ünsüzlerin sızıcı ünsüzlere dönüşmesi hadisesidir.

-1. -k- / -ğ-

Metinde bu sızıcılaşma hadisesinin örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

ahtar- < aqtar- 372/3
ağşam < aqşam 424/10
oğşa- < oqşa- 271/7

⁶¹ Kara, *Muhammed Yağub-ı Çingî: Zebân-ı Türkî (Kélür-Nâme) İnceleme-Metin-Dizin*, 65.

oḥṣaṣ < oḥṣa- 67/3
oḥṣat- < oḥṣat- 84/4
yaḥṣı < yaḥṣı 33/4

1.2.3.2.7. Süreksizleşme

Akıcı veya sızıcı ünsüzlerin patlayıcı ünsüzlere dönüşmesi olayıdır. Metinde tespit edilen süreksizleşme hadisesi aşağıda verilmiştir.

-1. -p- > -f-

Metinde bazı kelimelerde ötümsüz çift dudak patlayıcısı “p” sesi “f” sesine değişmiştir. Örnekleri aşağıda sıralanmıştır:

tofraḡ < topraḡ 173/1
yafraḡ < yapraḡ 232/3
köfrüg < köprüg 415/3

2. -f- > -w- > -b-

Eski Uygur Türkçesinde ‘tilfä’ şeklinde olan ‘deli’ anlamındaki kelime, Harezmi Türkçesine ‘tilwe’, Çağatay Türkçesine de ‘-w’ sızıcısının yerini ‘b’ patlayıcı sesine bırakmasıyla- ‘télbe’ diye geçmiştir.⁶² Mücrim Ābid Divānı’nda bu kelime birçok yerde geçmektedir.

tilbedin 83/3
tilbedür mén 1/2
tilbeler dik 319/5
tilbe könglüm 130/3
tilbe vü delī 250/9
yalbar- < yalvar- 16/2

⁶² Kara, *Muḥammed Ya‘qūb-ı Çingī: Zebān-ı Türki (Kélür-Nāme) İnceleme-Metin-Dizin*, 66.

1.2.3.2.8. Patlayıcılaşma

-1. ç- > ş-, ç- > s-

SIZICI ve diş-damak ünsüzü olan “ş” sesi yerini başka bir diş-damak ünsüzü olan “ç” sesine bırakmıştır.

çaş- < şaş- 246/3
çar- < sar- 100/4

1.2.3.2.9. Genizsilleşme

-1. b- > m-

Eski Türkçe döneminde kelime başında yer alan “b” ünsüzünün metinde “m” ünsüzüne dönüştüğü örnekler aşağıda sıralanmıştır.

mén < ben 112/6
min- < bin- 323/7
miŋ < bin 78/4
muŋgay- < buŋga- 380/5
muŋgluğ < buŋg 59/1

İncelediğimiz metinde “**bu**” işaret sıfatı bazı yerlerde “**mu**” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

mu āṣār 159/5
mu cihandın 62/1
mu dey mevsimi 369/5
mu ıṣkımda 367/5

Metinde “bu” işaret zamirinin, yalın hâlde “**b**” sesini korurken, hâl eklerini aldığı anda “**m**” sesine dönüştüğü görülmektedir.

munça < bunca 333/2
munda < bunda 110/5
munı < bunı 407/6
munğa < bunğa 564/9

1.2.4. Ünsüz Yer Değiştirmesi (Göçüşme)

Metinde aşağıdaki kelimelerde seslerin yer değiştirdikleri görülmektedir.

örge- < öğren- 267/3
örget- < öğret- 138/5
ıçkü < keçi 464/6

1.2.5. Ünlü Uyumları

Sözcüklerdeki ve eklerdeki ünlülerin çeşitli açılardan birbirine benzemesi olarak ifade edebileceğimiz ünlü uyumları, Banguoğlu'na göre dilin tarihten önceki gelişme çağlarında meydana gelmiştir.⁶³ Ünlü uyumları iki temel başlık altında incelenebilir.

1.2.5.1. Dil Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

İncelenen metinde özellikle Türkçe kelimelerde kalınlık-incelik bakımından kuvvetli bir uyum görülmektedir.

asrasaŋg 77/5	özige 60/4
könğlini 77/1	toldurdı 57/7
körünür 59/4	üzmedinğ 54/6
közlerimning 78/3	yégünçe 60/3

⁶³ Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, 88.

Yabancı kökenli bazı kelimelere getirilen Türkçe kökenli eklerin kalınlık-incelik uyumuna aykırı oldukları gözlenmiştir. Nadir olarak bazı Türkçe kelimelerde de bu uyuma aykırılık söz konusudur.

‘âbidlerğa 353/5	dergâhınge 3/3
‘ademğa 173/5	divânelıg165/1
bendelerğa 2/7	ebedğaça 564/11
birbirığa 488	ğamlık 198/1

1.2.5.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

Çağatay Türkçesi döneminde düzlük-yuvarlaklık uyumu tam değildir. Sadece düz ya da yuvarlak ünlüleri bulunan ekler bu uyumu bozmaktadır.

bilgüçiler 72/3	özünğdin 8/5
‘ömrımızni 364/1	üstide 209/7
törtünçi 262/2	yazuğın 3/5

1.3. ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

“Şekil bilgisi bir dilin kök kelimelerini, eklerini, köklerle eklerin birleşme yollarını, eklerin anlam ve görevlerini, türetme ve çekim özelliklerini ve şekille ilgili öteki konularını inceleyen gramer dalıdır.”⁶⁴ Eser morfolojik açıdan incelendiğinde sahip olduğu hacim itibarıyla içerisinde çok fazla dilbilgisel unsur barındırdığı ortaya çıkmaktadır. Eserin şekil bilgisi özellikleri çeşitli alt başlıklarda aşağıda incelemeye tabi tutulmuştur.

1.3.1. Kelime Yapımı

Dilde yeni kavramlar oluşturmak için başvuru olan yollardan biri sözcük türetmedir. Her dil bunu kendi imkanları çerçevesinde gerçekleştirir. Kelime yapımı Türkçede mevcut isim veya fiil kök ve gövdelerine yapım eklerinin getirilmesiyle gerçekleştirilir.⁶⁵

1.3.1.1. Yapım Ekleri

Türkçe dilbilgisinde ek kavramı; bir sözcükte kökün önüne, içine ya da sonuna eklenmek suretiyle sözcüğün dilbilgisi değerini ya da işlevini değiştiren öge olarak tanımlanmaktadır.⁶⁶ Türkçede ekler, yapım ekleri ve çekim ekleri olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmektedir. Yapım ekleri eklendiği sözcük kök ya da gövdesini yeni ve kalıcı bir kavrama dönüştürür. Yapım ekleri isimden isim yapan ekler, isimden fiil yapan ekler, fiilden isim yapan ekler ve fiilden fiil yapan ekler şeklinde dört kısımdan oluşmaktadır.

1.3.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

İsimden isim yapım ekleri, isim kök ve gövdelerine gelerek yeni isimler oluştururlar. İncelenen metinde tespit edilen isimden isim yapan ekler aşağıdaki tabloda örnekleriyle beraber sıralanmıştır:

⁶⁴ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2001, 5.

⁶⁵ Sâlim Küçük, *Tarihi Türk Lehçelerinde İsimden İsim Yapma Ekleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015, 19.

⁶⁶ Berke Vardar, *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay, İstanbul 2002, 90.

/+ağ/, /+ek/	ét+ek 109/2, toyn+ağ 93/1
/+çaA/	bar+ça 359/9, kızıl+ça 474/5, özge+çe 204/4
/+çI/	él+çi 17/4, karağ+çı 49/9, yalğan+çı 299/3
/+daş/	yol+daş 111/7
/+dik/	kin+dik ⁶⁷ 479
/+düz/	kün+düz 460/2
/+e/	kéç+e 17/7 ⁶⁸
/+en/	ér+en 442/6
/+ev/	bir+ev 461/7, ék+ev 488
/+ğaç/	yalan+ğaç+lığ 435/14
/+guz/	yal+guz (<yalan+guz) 18/5
/+ı/	al+t+ı ⁶⁹ 6/6
/+ıç/	kıl+ıç 53/1
/+ıl/	kız+ıl 331/5
/+ka/, /+ge/	baş+ka 120/3, öz+ge 400/3
/+kun/	uç+kun 195/3
/+lA/	bir+le 168/3, ékki+le 194/5, taŋg+la 19/7
/+lı/	at+lı 151/1, dāğ+lı 140/6, duā+lı 423/7, kan+lı 300/3, sevdā+lı 140/6
/+lu/	bağ+lu 135/6
/+lik/, /+lık/, /+lığ/, /+luğ/, /+lük/	açığ+lığ 171/3, ağır+lık 248/3, ara+lığ 84/6, at+lığ 124/2, bir+lik 449/7, ferd+lik 167/5, kan+lığ 453/5, karangu+lık 264/2, karı+lık 282/5, kem+lik 198/7, kérek+lik 94/3, küçük+lik 374/2, köŋül+lük 211/2, köp+lik 314/5, mest+lik 323/4, nem+lik 198/5, ot+luğ 140/6, öy+lük 82/3, til+lik 380/1, tirik+lik 10/4, tür+lük 241/2, uyat+lığ

⁶⁷ Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007, 2676.

⁶⁸ Tuncer Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007, 358.

⁶⁹ Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, 67.

	174/7
/+ngu/	ķara+ngu 51/4
/+re/	üz+re 264/6
/+te/	ér+te 417/1
/+u/	ağ+u 371/4
/+ul/	av+ul 303/2
/+Un/	boy+un 257/4, üç+ün 277/11, ot+un 214/3
/+ünçi/	tört+ünçi 262/2

1.3.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiillerin üzerine gelen bu ekler yeni isimler oluştururlar. Metnimizde tespit edilen ekler örnekleriyle beraber aşağıda verilmiştir.

/-A/	ar-a 82/2, kayıt-a 245/2, tég(i)r-e 89/8, tol-a 91/7
/-AK/, /-ağ/	böl-ek 10/7, eş-ek 474/5, ķuc-ağ 358/4, ķul-aķ 227/8, sav-aķ 182/7
/-an/	ķaz-an 492
/-(i)çi	tile-n-(i)çi 115/3
/-g/, /-ğ/	açı-ğ 118/3, arı-ğ 80/6, ba-ğ 271/1, , ķaba-ğ 459/2, ķuru-ğ 98/2, tırna-ğ 44/2, yala-ğ 168/3, yara-ğ 17/3
/-gen/	ér-gen 367/4
/-GU/	ķal-ğu 165/7, köz(ün)-gü 14/2, tol-ğu 158/2, bil-gü 430/6, bol-ğu 52/6, kül-gü 27/4, süpür-gü 177/5
/-güçi/	bil-güçi 72/3, sür-güçi 135/5
/-I/	dağ-ı 184/2, ég-ir-i 126/1, yaķ(ış)-ı 33/4
/-ığ/, /-uğ/	ķat-ığ 145/1, boz-uğ 207/6
-ımtıl	kız-ımtıl 245/7
-In	ég-in 138/4, yaķ-ın 442/3
/-K/, /-IK/, /-UK/	aķ-uķ 182/4, ağır-ķ 127/2, art-uķ 224/7, biyi-k 126/4,

	buyr-uğ 182/6, , kız-ık 438/11, kiçi-k 161/1, köfr-ük (< köpür) 415/3, köy-ük 331/3, öl-ük 335/7, savu-ğ 114/3, sın-uğ 266/5, til+e-k 482, tir-ik 154/2, yaz-uğ 282/3, éşi-k 404/5
/-ki/, /-ku/	és-ki 454/6, uy(u)-ku 51/1
/-l/	ti-l 10/8
/-mağlık/ /-maklık/, /-meklik/	uç-mağlık 206/2, yaz-maklık 411/1, yığla-maklık 226/4, kél-meklik 542
/-mağçı/	yaz-mağçı 291/3
/-mur/	yağ-mur 235/3
/-r/	yara-r 81/17
/-ş/, /İş/, /-Uş/	al-ış 145/2, at-ış 145/6, bat-ış 145/7, bér-ış 145/2, oyna-ş 139/3, tur-uş 126/3, ur-uş 40/6, yür-üş 343/2
/-u/	ayr-u 331/1, qorğ-u 38/2
/-Un/	tüg-ün 310/5, yaşur-un 428/4, bur-un 474/8, öt-ün 392/4
/-unç/	qorğ-unç 451/7
/-üm/	öl-üm 26/4

1.3.1.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiilden fiil yapım eklerini, fiillerin üzerine gelerek onları aynı anlam örgüsü içerisinde yeni bir fiile dönüştüren ekler olarak tarif etmek mümkündür. Bir kısmı kuvvetlendirme ya da edeleme işleviyle ortaya çıkan bu eklerin büyük kısmını özne-yüklem ilişkisini düzenleyen çatı ekleri oluşturmaktadır.⁷⁰ Metinde tespit edilen örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

/-a-/	ağ-(ı)n-a-t 154/2, sor-a 166/2
/-ar-/	çık-ar- 351/2, qab-ar- 345/4, qayt-ar- 365/5, qop-ar- 417/1

⁷⁰ Muharrem Daşdemir, *Oklama Yöntemiyle Türkçenin Yapısal-İşlevsel Söz Dizimi*, Eser Basım Yayınları, Erzurum 2014, 39-40.

/-Aş/	érk-eş- 329/1, kar-aş- 196/3, tut-aş- 221/7
/-dUr/	al-dur- 121/6, bil-dür-123/7, kény-dür- 57/3, kız-dur- 446/4, köy-dür - 355/3, ol-dur- 221/5, sın-dur- 435/14
/-et-/	seg(i)r-et- 93/1, tüz-et- 259/7
/-güz-/	kir-güz- 505, kör-güz- 6/4
/-Il-/ , /-Ul-/	aç-ıl- 120/2, as-ıl- 325/6, at-ıl- 202/6, ay-ıl- 317/7, ayrı-l- 81/13, ayt-ıl- 343/9, boz-ul- 418/5, çap-ıl- 45/4, kés-il- 256/3, kaz-ıl- 146/5, saç-ıl- 103/1, koş-ul- 114/4, kön-ül- 112/1, kut-ul- 56/2
/-iş-/	ötker-iş- 72/1
/-ker-/	öt-ker- 364/1
/-kur-/	yét-kür- 425/1
/-l-/	uşa-l- 350/3
/-n-/ , /-In-/	al+da-n- 386/2, bağla-n- 160/2, bil-in- 465/5, eyle-n- 404/2, il-in- 99/4, işe-n- 13/5, kıva-n- 95/5, ko-n- 374/3, örte-n- 33/1, sağ-ın- 39/1, sév-in- 27/2
/-r-/	köte-r- 461/1
/-ş-/	köple-ş- 353/2, tile-ş- 384/4, uçra-ş- 246/2
/-t-/	ağ-(ı)n-a-t- 154/2, ay-t- 466/5, il-t- 114/5, inci-t- 324/3, kuru-t- 345/2, oyna-t- 410/2, uşa-t- 331/6
/-tUr-/	çıрмаş-tur-73/2, kél-tür- 331/2, köpel-tür- 195/6
/-Ur-/	art-ur- 334/3, iç-ür- 335/2, kéç-ür- 462/4, ök-ür- 53/7, sav-ur- 220/8
/-Uş-/	bul-uş- 379/3, bur-uş- 1/3, kör-üş- 423/4, tilmür-üş- 255/3
/-ut-/	korķ-ut-121/2
/-uz-/	aķ-uz- 173/3

1.3.1.1.4. İsimden Fiil Yapan Ekler

İsim kök ve gövdesinin üzerine gelerek ismi fiile dönüştüren eklerdir. Metinde geçen örnekleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

/+A-/	çın+a- 328/5, kab+a-ķ 459/2, kıv+a-n- 95/5, köt+e- 74/2, oyn+a- 192/2, ört+e- 222/4, san+a- 49/8, til+e- 162/3, uz+a- 394/2, yarlık+a- 158/3
/+Al-/	kem+el- 381/6, köp+el- 17/5, sağ+al- 343/5
/+Ar-/	aķ+ar- 259/7, kız+ar-242/3, köğ+er- 386/6, sar(ı)ğ+ar- 472/3
/+at-/	yok+at- 162/6
/+da-/	al+da- 396/2
/+ğa-/	çul+ğa-n- 271/11
/+lA-/	aņg+la- 234/2, bağ+la-147/6, baş+la- 138/3, dağ+la- 297/5, köz+le- 380/2, söz+le- 201/6, taş+la- 166/4, tinğ+le- 108/1, uyķu-la-t- 389/3, yok+la- 190/6, yüz+le-n- 437/4
/+lan-/	at+lan- 136/3
/+rA-/	tit(i)+re- 384/6, uç+ra- 222/8
/+şa-/	oķ+şa- 93/6
/+te-/	is+te- 60/5
/+uķ-/	yol+uķ- 474/2

1.3.2. Kelime Çekimi ve Çeşitleri

1.3.2.1. İsimler

İsimler; canlı veya cansız, somut veya soyut varlıkları tanımak ve tanıtmak için kullanılan kelimelerdir.⁷¹

⁷¹ M. Volkan Coşkun, *Özbek Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014, 81.

1.3.2.1.1. İsim İşletim Ekleri

İsim çekim ekleri; çokluk eki, iyelik ekleri, aitlik eki ve hâl ekleri alt başlıkları altında değerlendirilmektedir.

1.3.2.1.1.1. Çokluk Eki

Çokluk eki isim soylu kelimelerde yansıtılan kavramın; fiillerde ise iş, oluş veya hareketi gerçekleştiren varlığın birden fazla olduğunu gösteren biçimbirim olarak ifade edilmektedir.⁷²

Türk yazı dilinin tarihi gelişimi içerisinde değerlendirildiğinde Eski Türkçeden itibaren çokluk eki, yaygın ve işlek olarak **/+lAr/** biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Çağatay Türkçesi döneminde de çokluk eki **/+lAr/** şeklindedir. Bu ek Türkçe kelimelerin dışında alıntı kelimelerde de kullanılmıştır.

/+lAr/	an+l ar bile 420/8, baş+l ar +ı 190/6, beyābān+l ar +a 33/1 köz+l er +inġ 406/1	birev++l er +ni 13/4 biz+l er +ge 401/4 cevır+l er 346/3

Metnimizde Türkçe çokluk ekinin dışında Arapça “+īn”, “ât” ve Farsça “ân” çokluk eklerinin de kullanıldığı örnekler mevcuttur.

āhīr**īn**, 294/10, edyān-ı mürsel**īn** 365/2, enbiyā vü mürsel**īn**
61/5, hāl**ât** 484, hayāl**āt**ım 311/3, tecelliy**ât** 56/3, dōst**ān** 440/1,
yār**ān** 205/1

Ayrıca “biz, siz ve köz” kelimelerindeki “-z” ekinin de ikilik ifade eden bir çokluk olduğu ancak zamanla işlevsel olmayan bir eke dönüştüğü ifade edilmektedir.⁷³

⁷² Hikmet Yılmaz, “Çokluk Eki: -LAR/-LER Üzerine”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı:15, 125.

⁷³ Mehmet Akalın, *Eski Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2007, 62.

1.3.2.1.1.2. İyelik Ekleri

Türk dilbilgisinde sahiplik ifade eden iyelik eklerini, Muharrem Ergin “*Türk Dil Bilgisi*” adlı kitabında; ismin kendisine tabi olan unsurlarla, kendisinin ilgili bulunduğu kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisi olarak tanımlamaktadır.⁷⁴ Metnimizde yer alan iyelik eklerinin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu gözlenmektedir. Metinde geçen iyelik ekleri örnekleriyle beraber aşağıdaki tabloda verilmiştir.

	Teklik	Çokluk
1. şahıs	/+m/, /+Im/, /+Um/ ābād+ ım 24/4 aǵz+ ım +a 36/8 tiş+ler+ im 1/3 ƙol+ um +ǵa 3/4 köz+ üm 319/1 cürm+ üm +e 482	/+mİz/, /+Imİz/, /+UmUz/ baş+ ımız +ǵa 334/1 kâşâne+ miz +ǵa 207/6 ‘ömr+ imiz +ni 364/1 ƙūṭiyā+ mız +dur 387/3 yan+ ımız +dın 31/1
2. şahıs	/+nġ/, /+Inġ/, /+Unġ/ ad+ ınġ +nı 147/7 ‘adl+ inġ 228/6 cān+ ınġ 194/5 ƙol+ unġ +dın 210/2 öz+ ünġ 35/7	/+Inġİz/ maḳām+ ınġız 190/3
3. şahıs	/+I/, /+(s)I/ āheng+ i 374/6 bīnā+ sı +dın 81/9 dīde+ si 26/1 ƙul+ ı 474/5 derd+ i +ǵa 335/1	/+lAr+I/ baş+ lar+ı 190/6 ḥūb+ lar+ı +ǵa 268/8

⁷⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2002, 129.

1.3.2.1.1.3. Aitlik Eki

Muharrem Ergin *Türk Dil Bilgisi* adlı eserinde aitlik ekinin aslında edat olduğunu, Türkçenin dönemlerine geçerken eklediğini, ekledikten sonra bile edat izlerini günümüze değin muhafaza ettiğini ifade etmektedir.⁷⁵ Bu ekin zamir ve sıfat yapımında da kullanıldığını söylemek mümkündür.⁷⁶

Günümüzde yalnızca ‘ki’li şekli olan ek, metinde /+ğı/ şeklinde geçmektedir.

burun+ğı 18/2
evvel+ğı 497

1.3.2.1.1.4. Hâl Ekleri

“*Hâl (durum) ekleri, cümle içinde isimleri başka kelimelerle -isimlerle, edatlarla özellikle de fiillerle- olan ilişkilerine göre çeşitli durumlara sokan eklerdir. Hâl ekleri isim tabanına gelebildiği gibi çoğul ve iyelik eklerinden sonra da gelebilmektedir.*”⁷⁷

1.3.2.1.1.4.1. Yalın Hâli

Bu hâl eksizdir. Yalın hâl ekinin metinde geçen kök ve tabanlarda, çokluk ekli kelimelerde, iyelik ekli kelimelerde ve zamirlerde kullanıldığı örnekler aşağıda sıralanmıştır.

beled+ø 344/6	éşik+ø 404/5
bezm+ø 156/1	deryası+ø 215/4
cevr+ler 346/3	ķulağınğ+ø 409/7
çöp+ø 318/6	mén+ø 12/5
dāğ+ø 522	merdüm+ler+ø 256/2
derdsiz+ø 251/5	yél+ø 193/4

⁷⁵ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 162.

⁷⁶ Köktekin, *Yûsuf-ı Meddâh-Varka ve Gülşah*, 63.

⁷⁷ Efendioğlu, *Vâhidî-Cinânü'l-Cenân (Giriş-Dil İncelemesi-Metin-Dizinler)*, 98.

1.3.2.1.1.4.2. İlgi (Tamlayan) Hâli

İncelenen metinde bu ekin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir. Birkaç örnekte /+nı/ şeklinde yer almış, bazı örneklerde ise tamamen işaretli olarak kullanılmıştır.

/+Inġ/	baş+inġ haqqı 116/7, mén+inġ dik 5/1, sén+inġ mihrinġni 7/5
/+Unġ/	kūy+unġ étleriġa 16/2, yol+unġ sarıġa 25/5
/+nInġ/	a+nInġ astıda 72/6, aġyār+ı+nInġ könġlini 114/2, cihān bāzār+ı+nInġ halkı bilen 379/3, yār+nInġ dergāhıġa 15/1, bir+nInġ şiddeti 7/7, birev+nInġ başıda 13/4, könġül+nInġ közgüsün 14/2 ölüm+nInġ élçisi 17/4
/+nunġ/	mu+nunġ dik 14/3
/+nı/	a+nı derbārıda 531, alar+nı könġlide 365/1
/+ø/	Mücrim+ø aġvāli 2/9, Mücrim+ø yazuġın 3/5, ʿālem+ø ārzūsıdın 4/8, ayak+ı+ø tofraġıdın 7/1, ġara baġtım+ø ġaraġusında 7/9

Ayrıca ilgi hâli ekinin sıfat-fiil eklerinden sonra kullanıldığı örnekler de metnimizde mevcuttur.

tamām-ı kılmış+inġ 209/1, ni kılmış+inġ barı 415/5

1.3.2.1.1.4.3. Yükleme Hâli

Çaġataycada yaygın bir şekilde kullanılan yükleme hâli eki /+nI/ ekidir. Ancak metinde /+I/ ve /+ø/ biçimbirimlerinin de kullandığı yapılar tespit edilmiştir. Metinde yükleme hâli eki olarak /+I/ ekinin kullanılması Batı Türkçesi etkisi olarak değerlendirilmektedir.

/+nI/	köz+üm+ni 22/1, düşmen+ni 544, miskin+ni 25/5, öz+ni 545, öz+ünġ+ni 29/6, yoġ+um+nı 24/2
/+I/	baş+ı+m+ı 28/3, diyār+ı+n+ı 23/4, ħavl+i+n+i 545, könġl+ünġ+i 26/6, mén+i 30/1, teẓerv+i+n+i 22/2
/+ø/	istiĥkām+ı+n+ø 29/7, rişte+si+n+ø 30/3, til+i+n+ø 25/7

1.3.2.1.1.4.4. Yönelme Hâli

Metnimizde yönelme hâli eki ünlüyle biten kelimelerden sonra /+ğa/, /+ge/, tonlu ünsüzlerden sonra genellikle /+ğa/, /+ge/, tonsuz ünsüzlerden sonra /ħa/, /+ke/, ve Oġuzca bir özellik olarak /+A/ şeklinde yer almıştır.

/+A/	dergāh+a 25/4, lafz+ı+nġ+a 21/4, muĥadder+lig+e 20/2, öz+ü+nġ+e 544
/+KA/	iş+ke 280/1
/+GA/	aĥvāl+i+ge 22/3, baş+ım+ğa 23/7, bī-nevā+ğa 36/4, dest-gāh+ı+ğa 20/7, él+i+ğa 22/7, fikr+ge 3 ^b -2, kéyin+ge 530, kim+ge 48/6, öz+i+ge 30/3, serv-ħad +i+ğa 113/3, siz+ler+ge 28/7, yaĥşı+lar+ğa 24/1,

1.3.2.1.1.4.5. Bulunma Hâli

Çaġatay Türkçesinde bulunma hâli eki /+dA/ biçimbirimidir. Metinde tonsuz ünsüzlerden sonra gelerek uyuma girdiği durumlar mevcut değildir.

/+dA/	a+lar+da 26/2, dermān+da 60/2, fenā+da 452/4, ħayġuda 379/1 könġl+i+de 20/3, sürūr+da 362/7, taġ+da 253/6, uġbā+da 233/2,

1.3.2.1.1.4.6. Ayrılma Hâli

Çağatay Türkçesinde ayrılma hâli eki metinde /+dIn/ biçimbirimidir. İncelenen metinde ayrılma hâli ekinin tonsuz ünsüzlerden sonra gelerek ünsüz uyumuna girdiği durumlar mevcut değildir.

/+dIn/	dehr+din 28/5, tıfıl+ınğ+dın 20/1, hicr+inğ+din 21/1, hânümân+dın 22/6, dōst+unğ+dın 545, nāle+din 23/8, yan+ımız+dın 31/1

1.3.2.1.1.4.7. Eşitlik-benzerlik Hâli

Eşitlik-benzerlik hâli eki, isimlerde ve isim soylu sözcüklerde nitelik ve nicelik bakımından karşılaştırma görevi üstlenen ek olarak tanımlanmaktadır.⁷⁸ Çağatay Türkçesinde eşitlik hâli eki /+çaA/ biçimbirimi, benzerlik hâli “**dik**” edatıyla yapılmaktadır. Eşitlik-benzerlik hâli ekleri metinde görecelik, benzerlik işleyleriyle yer almaktadırlar. Bu hâl eki ‘ni’ kelimesinin üzerine gelerek “ne kadar, nasıl” anlamında kalıplaşmış olarak kullanılır.⁷⁹

/+çaA/	has+ça 208/2, tofrağ+ça 391/5, hâtır+ı+ça 243/8, murād+ıça 495 murād+lığ+ça 535, zamān+ça 81/11
dik	dīvāneler dik 406/3, ebr-i nisān dik, 563/7, elif dik, 422/2, Eyyüb dik, 306/8, gonçe dik 106/2, gülistān gonçesi dik 244/4

1.3.2.1.1.4.8. Vasıta Hâli

Vasıta hâli ünlülerden sonra +n biçiminde yer alırken, ünsüzlerden sonra araya bir bağlama ünlüsü girerek /+In/, /+Un/ biçiminde görülmektedir. Kalıplaşmış olan bu ek çoğu zaman düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.⁸⁰ Metinde bu ekin tek örneğine rastlanmıştır. /+lA/ ekinin vasıta hâli eki olarak kullanıldığı örnekler aşağıda yer almaktadır.

⁷⁸ M. Volkan Coşkun, *Özbek Türkçesi Grameri*, 86.

⁷⁹ Köktekin, *Yûsuf-ı Meddâh-Varka ve Gülşah*, 69.

⁸⁰ Ersin Teres, *Çağatay Türkçesi (Dil Bilgisi ve Metin Çalışmaları)*, Sürat Üniversite Yayınları, İstanbul 2013, 67.

/+(y)le/	ṭabībler+le 83/7, til+i+yle 71/7
/+in/	sénsiz+in 563/1

1.3.2.1.1.4.9. Yön Gösterme Hâli

Yön gösterme hâli, “*Fiiideki oluş ve kılışın yönünü göstermek için yönle ilgili yer ve zaman adlarını yön gösterme durumuna sokan ek*”⁸¹ olarak tanımlanmaktadır.

/+re/	iç+re 311/1, üz+re 199/2
/+GArI/	iç+geri 132/1, taş+garı 132/1

1.3.2.1.1.4.10. Sınırlama Hâli

Janos Eckmann, *Çağatayca El Kitabı* adlı eserinde eşitlik ekinin yönelme hâlinden sonra getirilmesiyle oluşan +GAÇA ekinin, bir hareketin vesile olduğu sonuç veya hedefe işaret ettiği için sınırlama fonksiyonunda kullanıldığını ifade etmektedir.⁸² Metinde bu ekin örnekleri mevcuttur.

/+ğaça/	ebed+ğaça 564/11, kıyāmet+ğaça 272/5, şeyhlik+ğaça 4 ^b -10, yār vaşl+i+ğaça 354/6

Çağatay Türkçesinde +geçe, +ğaça, +keçe ekleri ile yapılan sınırlama hâli aynı zamanda yönelme hâli + degin, deginçe, degünçe, tegi, degrü, tegrü, tigrü, tegüre yapısı ve çağlığ/çağlık edatı ile de yapılmaktadır.⁸³ Metinde bu durumu ifade eden iki örneğe rastlanmıştır.

/+a tégrü/	tanğ+a tégrü 475/2
/+ğa tégrü/	tanğ+ğa tégrü 18/4, 567/6

⁸¹ Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007, 245.

⁸² Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, 77.

⁸³ Filiz Meltem Uçar, *Çağatay Türkçesinde Sınırlama Hâli*, *TÜBAR-XXIX-/2011-Bahar*, Niğde, 421-446, 433.

1.3.2.2. Zamirler

Zamirler, cümlede varlıkların yerine kullanılan sözcükleri temsil etmek ve onların yerine kullanılmak üzere üretilmiş sözcükler olarak tarif edilir. İsmi temsil etmek için oluşturulduklarından diğer sözcüklerden bağımsız olarak kullanılamazlar.⁸⁴

1.3.2.2.1. Şahıs Zamirleri

Şahısların yerini tutan kelimeler olarak ifade edebileceğimiz şahıs zamirlerinin metnimizde birinci, ikinci, üçüncü teklik ve çokluk şekilleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

mén	mén 72/3, méni 2/8, méniŋ 245/6, méndin 22/4, maŋga 4/1
sén	sén 2/5, séni 30/3, séniŋ 108/5, séndin 3/2, saŋga 8/3
ol, a, o	o kim 101/11, 215/7, odur 391/3, odur ki 163/5, ol 9/3, 17/1, anı 22/7
biz	bizdin 217/5, bize 395/2, bizge 2/5, bizlerge 401/4, bizlerni 239/5, 459/2, bizniŋ aralarğa 413/4
siz	siz 192/7, sizler 10/7, sizdin 197/7
alar	alar 145/6, alarnı 1/9, alarda 26/2, alarğa 46/7

1.3.2.2.2. İşaret Zamirleri

Korkmaz, işaret zamirlerini somut ve soyut nesneleri işaret etme, gösterme yoluyla karşılayan kelimeler olarak tanımlamaktadır.⁸⁵ Metinde işaret zamiri olarak kullanılan kelimeler aşağıdaki tabloda örnekleriyle beraber yer almaktadır.

şol	şol 396/6
şu	şu 10/4, şu ki 49/8
bol	bol 396/4, boldurur 112/7
bu	budur 25/3, budur kim 309/6, bu éken 278/3, bu ékendür 265/5

⁸⁴ H. İbrahim Delice, *Sözcük Türleri*, Asitan Yayıncılık, Sivas 2008, 31.

⁸⁵ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, 134.

uş	uşnı 313/4

1.3.2.2.3. Dönüşlülük Zamirleri

Şahısları pekiştirerek ifade eden dönüşlülük zamiri Köktürk metinlerinde hem *kentü* hem de *öz* şeklinde kullanılmaktadır. Metnimizde ise *öz* şekliyle karşımıza çıkmaktadır.

öz	öz 314/6, özüm 151/2, özlerni 72/4, öziñge 417/1, özüñgni 14/4

1.3.2.2.4. Soru Zamirleri

Soru yoluyla isimlerin yerini tutan kelimeler olarak tanımlayabileceğimiz soru zamirlerinin metinde geçen örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

ni	ni 338/7
niçe	niçe 429/2, niçeni 116/4, niçeler 108/4(2), 276/8, niçelerni 276/8 niçeni 116/4, niçesi 429/2
kim	kim 20/8, kimdür 90/6, kimde 115/4, kimni 38/3, kimdin 11/4
ķanda	ķanda 66/6
ķanı	ķanı 1/3, 5/7
ķayı	ķayı 274/5, 274/6
ķanıdın	ķanıdın 442/2
ķayan	ķayan 69/2, ķayañga 30/1
ķaydın	ķaydın 189/4, 295/4
ķandağ	ķandağ 436/5
ķayda	ķayda 272/2

1.3.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri yerini aldıkları isimleri açık bir şekilde göstermeyen zamirler olarak nitelendirilir. Belirsizlik zamirlerinin bir kısmının oluşumunda iyelik ekleri

önemli bir yere sahiptir.⁸⁶ Metinde Türkçe kökenli ve alıntı olmak üzere çok sayıda belirsizlik zamiri kullanılmıştır.

bir	birni 201/2, 281/1
birbir (i)	birbire 435/2, birbirdin 452/3, birbirge 15/3, 138/6, 219/4, 379, birbirni 379/2 birbiri 185/5, birbiridin 81/13, birbirilen 140/5, birbirin 382/3, birbirige 515, birbiriga 488, birbirin 359/2
birbirev	birbirevge 196/3, 298/1, birbirevlerga 407/5
birev	birev 81/4, birevni 474/3, birevniñ 13/4, birevler 435/14, birevlerni 13/4, birevge 81/10, birevdin 170/3
biri	biri 7/7, birini 412/2, biriniñ 7/7
heme	heme 31/7, hemesi 18/2, 75/2, hemedin 70/2, 247/3, hemege 5/1, hemeni 81/19
her bir	her biriñge 313/2
her kim	her kim 61/5, her kimde 460/4
her ni	her ni 15/4, 32/1, her ni kim 8/3
barı	barı 81/18, barıdın 219/2, barın 487
barça	barçadın 409/3, barçağa 135/1, 494, barısı 152/7
her niçe	her niçe kim 68/2, 81/12,
her kıanda	her kıanda 504, her kıanda kim 7/3
her kıayan	her kıayan 287/2
her kışı	her kışı kim 470/8, her kışıde ki 508, her kışıge 158/1, 209/4, 391/1
hiç kim	hiç kime 324/5, hiç kimge 134/3, 161/3, hiç kimi 161/8, 400/4, hiç kimiñ 382/4
kimse	kimse 447/6
niçe	niçeler 108/4(2), 276/8, niçelerni 276/8, niçeni 116/4, niçesi 429/2
ol bir (i)	ol biri 96/1, ol birni 559/1

⁸⁶ Kerim Demirci, *Zamirler-Dilbilimsel Bir Yaklaşım*, Akçağ Yayınları, Ankara 2014, 56.

ol birev	ol birevning vaqti 517

1.3.2.3. Sıfatlar

Sıfatları varlıkları niteleyen veya belirten sözcükler şeklinde tanımlamak mümkündür. Ömer Demircan “Türkçede Sıfat Ayrımı” adlı çalışmasında sıfatın tanımını şöyle yapmaktadır: “Sözcük olsun, ek olsun bütün birimler kendi dışında somut ya da soyut bir kavramın adı sayılır. Sıfat adı verilen sözcük türü, bir niteliği ya da niceliği adlandırır. Sarı, küçük, iyi...gibi bir nitelik ya da üç, beş, az... gibi bir niceliğin adı olup bir başka adı, ona önden bitişerek ya da sondan yanaşarak veya yüklem işlevinde niteleyen, niceleyen sözcüklere sıfat denir.”⁸⁷

1.3.2.3.1. Niteleme Sıfatları

Engin Yılmaz “Türkiye Türkçesinde Niteleme Sıfatları” adlı eserinde niteleme sıfatlarını nesne ve kavramların tanımlayıcı, ayırıcı, öznelleştirici özelliklerinin dile getirilmesini sağlayan unsur olarak tanımlamaktadır.⁸⁸ Metinde tespit edilen niteleme sıfatları aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

açuk eşik 6/9	ķuruķ cism ile 216/3
açuk közüñg 182/4	lağv mācerādın éken 346/4
āhir çaķda 285/5	lezzetli bal 208/9
bī-kes könğülñi 121/2	medīd müddetdür 53/5
duāfı her müselmāñı 423/7	merħametlik közleri 117/3
ğaddār fāñğa 62/5	me’yūs mihmān 360/4
isiz ömrüm 151/4	mihr-bān tabīb ki 338/5
ķan[lıg] yaş 78/3	nā-ümīd özüm 252/3
ķanlıg cigerim 453/5	nāzenīn dil-dārı birle 102/5
ķara dāğınğ 242/3	yalğuz cānım üçündür 54/3

⁸⁷ Ömer Demircan, “Türkçede Sıfat Ayrımı” *Türk Dili Dergisi*, S. 68, Eylül-Ekim 1998, 22.

⁸⁸ Engin Yılmaz, *Türkiye Türkçesinde Niteleme Sıfatları*, Değişim Yayınları, Sakarya 2004, 45.

1.3.2.3.2. Belirtme Sıfatları

İşaret, sayı, soru ve belirsizlik sıfatları şeklinde incelemeye tabi tutulan belirtme sıfatlarının metinde geçen örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

1.3.2.3.2.1. İşaret Sıfatları

Varlıkları işaret yoluyla niteleyen kelimeler olarak nitelendirdiğimiz işaret sıfatları Mücrim Âbid Divânı'nda aşağıdaki örneklerle karşımıza çıkmaktadır.

bu	bu ahvālimğa 265/4, bu dünyāğa 280/4, bu eşnāda 443/5, bu işni 127/7, bu kūyde 434/7, bu öydin 31/4, bu meydin 141/4, bu sevdā 422/6, bu tende 415/5, bu ʿuzletde 336/7, bu yazuḡ birle 282/3
şu	şu tarz 465/6
ol, o	ol āhū 371/2, ol bāzār 274/4, ol cefā 153/2, ol füsün-ger 63/4, ol qātil 110/1, ol köngül 73/3, ol vaḡt 530, ol yār aldıda 517, ol zamān 306/4, o yolğa 36/3
bol	bol muḡālifler qaşıdın 164/3, bol öyniḡ sebātı 461/5, bol rüzgār 93/6, bol taraf 119/6
uşbu	uşbu ʿālemde 224/1, uşbu bāzār içre 50/2, uşbu devrān içre 164/7, uşbu günāh ile 445/7, uşbu hevā-yı nām 63/7, uşbu inʿām 42/4, uşbu kéçe 225/1, 334/1, uşbu keseldin 245/6
uşol	uşol serv-i hıramān 31/2, uşol bezmde 180/4, uşol bī-derdlerni 273/3, uşol cānān üçün 108/1, uşol ceybi ki 438/9, uşol ḡāletde 311/3, uşol ʿıyşı ki 461/2
uşal	uşal mehveşni 225/2

1.3.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

Aslında sayı ismi olarak nitelendirdiğimiz kelimeler, isimlerin önüne gelerek sıfat görevi yüklenirler ve bu şekilde kalıcı sıfat olurlar.⁸⁹ Sayı sıfatları, Divân'daki örneklerden hareketle asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları şeklinde ele alınmıştır.

⁸⁹ Hanifi Vural-Tuncay Böler, *Ses ve Şekil Bilgisi*, 190.

1.3.2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Metnimizde geçen asıl sayı sıfatları aşağıda sıralanmıştır.

altı cihetdin 6/6	minğ cān 78/4, 157/5
bés ğazel 193/7	toğuz eflāk 182/2, 236/2
bir āh-ı āteşin birle 273/6	tört yandın 461/8
bir avuç tofrağdın 330/4	üç sāl 435/16
éki ālemde 386/7	yétti kat āsmāndın 245/5
yétmişdin ékki 212/2	yüz minğ cām 559/6

1.3.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Belirttikleri isimlerin sırasını ifade etmek için asıl sayı sıfatlarının üzerine /+UnçI/ eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. İncelediğimiz metinde sıra sayı sıfatlarıyla ilgili tek bir örnek yer almaktadır.

törtünçi āsmānda 262/2

1.3.2.3.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

Asıl sayı sıfatlarının üzerine /+Ar/, /+şAr/ eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Metnimizde sadece “bir” asıl sayı sıfatının üzerine /+er/ ekinin getirilmesiyle oluşturulan tek bir örneği mevcuttur.

birer beyt intizāmıdın 476/4ü
birer çarğ 106/4
birer def'a 405/5
birer nefesi 200/6
birer yol 317/4

1.3.2.3.3. Belirsizlik Sıfatları

Belirsizlik sıfatları; kavramları, ona kesinlik kazandırmadan belirten sıfatlar olarak tanımlanabilir.⁹⁰ Metnimizde geçen belirsizlik sıfatları örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

andağ	andağ aḥvālige 22/3, andağ bidāyetğa 13/3, andağ devādūr 229/6
barça	barça ʿālem 2/6, barça ʿāşıqlarğa 251/4, barça gül 6/4, barça mü'mingä 464/1
barı	barı eṭvārım 380/5, barı ḥātırımğa 227/9, barı ḥizmetni 448/5
bir	bir dīvāne 234/2, bir köngülñi 495, bir laḥza 116/3,
bir niçe	bir niçe kün 41/2, bir niçe şikāyet 13/1, bir niçe vaḳt 202/1
cümle	cümle ʿābidlerdin 315/7, cümle ʿālemğa 549, cümle eyyāmım 271/10, cümle ümmet 123/6
heme	heme aḥbāblardın 112/7, heme ʿāḳıl ü ferzāne 124/1, heme aḳrānıñ ara 523, heme ʿālem 188/4, 424/1, heme aʿzādın 69/3, heme derd 181/1
her	her āyet-i kelāmu'llāh 385/2, her bāb u öyi 6/9, her bī-nevā 87/2
her bir	her bir āyeti 470/5, her bir bendege 397/1, 443/9, her bir derd 402/2, her bir gazeldin 97/4, her bir ḳademniñ pāyesi 109/4
niçe	niçe bağır pāre 83/6, niçe ber 410/5, niçe cism 51/2, niçe közni 175/1, niçe sevdā 460/4, niçe tıfl eşk 89/8
nişe	ḥayāl-i nişe vü şükr ile 469/6

1.3.2.3.4. Soru Sıfatları

Adları soru yönünden belirtmeye yarayan soru sıfatları metinde geçen örnekleriyle beraber aşağıda yer almaktadır.

ḳaya	ḳaya yüz 78/1
ḳayı	ḳayı cemāle 103/2, ḳayı gül-ḳehreğa 259/3, ḳayı gülşende 305/3

⁹⁰ Neşe Atabay-Sevgi Özel-İbrahim Kutluk, *Sözcük Türleri*, Papatya Yay., İstanbul 2003, 71.

	ķayı mekānda 182/3
ķaysı	ķaysı �aşık 5/3, ķaysı baş 150/2, ķaysı bī-dil 19/2
ni	ni ārmāndur 256/7, ni belālarġa 215/2, ni maķşadlar bilen 186/3
niķe	niķe yār 53/4, niķe yıllar 558/2
niķ�k	niķ�k h�lde 342/4, niķ�k k�nġ�l bilen 447/2, niķ�k n�r s�n 206/3
nime	nime ferdlik �ken 167/5

1.3.2.3.5. Sıfatlarda Karşılaştırma

 aġatay T rk esinde sıfatlarda karşılaştırma **+rak **, **+rek** ekleriyle yapılmaktadır. Bu ek, T rk ede ge en “daha” s zc ġ yle aynı i levde kullanılmıştır. T rkiye T rk esinde i lev kaymasıyla k   ltme fonksiyonunda kullanılan **+rak **, **+rek** eki bug n  e itli leh elerde karşılaştırma i leviyle varlığını devam ettirmektedir. Bu ekin +rek  ekli metnimizde mevcut deġildir.

/+rak�/	b�� k�ndin artu�+rak� 447/5, bih+rak� 473/6, burun+rak� 85/1, b��'l-�aceb+rak� 566/6, d�n+rak� u zebun+rak� 3 ^a -4, efz�n+rak� ol- 529, ken�re+rak� 178/3, kıızı�+rak� 439/5, ���+rak� k�l- 58/7, t�z+rak� 563/7, ya�şıra�dur 195/6, ziy�de+rak� k�r�n- 56/3

1.3.2.4. Zarflar

Zeynep Korkmaz *T rkiye T rk esi Grameri  ekil Bilgisi* adlı kitabında zarfarı  u  ekilde tarif etmektedir: “Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliġindeki s zlerden  nce gelerek onları zaman, yer, y n, nitelik, durum azlık- okluk bildirme, peki tirme ve sorma gibi  e itli y nlerden etkileyip deġi tirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren s zlerdir.”⁹¹

⁹¹ Korkmaz, *T rkiye T rk esi Grameri  ekil Bilgisi*, 427.

1.3.2.4.1. Zaman Zarfları

Zaman zarfları, fiilleri ve sıfatları zaman yönünden niteleyen isim soylu sözcüklerdir. Çağatay Türkçesi metinlerinin genelinde olduğu gibi metnimizde de Arapça, Farsça ve Türkçe zaman zarfları çokça kullanılmıştır. Metinde geçen örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

āhīr	mēni çıķmas belālarga giriftār eyledi āhīr 193/5
‘ākıbet	öler mén ‘ākıbet rāhat yüzün körmey bu ‘ālemdin 431/4
‘ale’-d-devām	yazuknı yādınğa sal u yıǵla ‘ale’-d-devām 201/11
‘an-ķarīb	peyk-i ecel-peyāmı kélür bolsa ‘an-ķarīb 32/2
aşlā	aşlā tükenmedi ğam-ı ‘ālem yémek bilen 364/5
ber-devām	‘Ābid olǵanğa ‘ibādet ‘ādet olsa ber-devām 446/7
dāyim	sevdā-yı ıřķ birle dāyim helāk köñlüm 241/1
dem-be-dem	cehli ziyāde dem-be-dem pend déseñg beter bolur 101/9
émdi	yigitlik ötti mücrimlik bilen émdi nedāmet kıl 52/9
érte	kéçe yatıp érte ķoparıñg bar mu yana 417/1
érteler	érteler maħmūrlar her yanga titrep yüǵrüşüp 438/3
evvelā	evvelā başdın kéķer sevdā muķarrer kıldı ıřķ 172/6
ez-bes ki	ez-bes ki oķuǵanları yok ‘ilm-i mā‘aş 515
gāh	işi yok şabr bilen gāh şey-i ārām bilen 329/3
gāhī	beşer zeylide gāhī cilve eylep körsetür yüzni 383/2
geh	gāh eylep şūhlıķ geh oynap u gāhī külüp 192/2
gehī	gehī ķadrin şādef bilmey hemānā rāygān kıldı 319/4
hālā	mēniñg ķadrim sañga ma‘lūm émes hālā ğurūruñg bar 306/3
hāliyā	hāliyā ‘ābid émiş mén dép ğünehdin yanmadıñg 340/7
hemān	ķatıñg ķörgen hemān dér mén ki boynumğa du‘ā eyley 157/5
hemānā	hemānā kéķe kündüz pertev-i şems ü ķamerdendür 105/2
hemīşe	firāk otıǵa baǵrım hemīşe dāğ kılıp 30/2
henüz	egerķi mücrim olup mén henüz ümīdim bar 255/7

hergiz	çékip miḥnet ʿadūsız rûy-ı rāḥat körmedim hergiz 125/6
kéçe	kéçe tanġ atķunça pās-ı dīde-yi bī-dār-tāb 26/7
kéyin	kéyin yüzlendi iķbālim yaķamdın aldı idbārı 437/4
kündüzler	cihānnı zulmet-ābād eyledim kündüzler āhımdın 271/2
müdām	yā Rab müdām ķulzüm-i sınımgā mevc bér 107/10
şabā	şabā maḥşerde ḥalk-ı ʿālem içre ayru bolġay 227/6
sonġra	eylemes ehl-i ḥired sonġra peşīmān ārzū 376/1
şubḥ-dem	şubḥ-dem kim ders oķurġa ol perī cevlan öter 102/1
tün	tün bu öydin kétgeli ol māh-tābān ayrılıp 31/4

1.3.2.4.2. Yer ve Yön Zarfları

Mücrim Âbid Divânı’nda yer alan yer-yön zarfları aşağıdaki tabloda örnekleriyle beraber sıralanmıştır.

ara	pāre pāre eyledim baġrım ara ķan asradım 289/3
ast	ayaķ astıġa tüşken ḥʿār bolġan bī-nevālıķnı 301/2
ilgeri	bī-baḥt ilgeri ķadem urşa kéyin tüşer 80/3
ķaş	dégey atam ķaş ıda bar bolay 570/45
kéyin	ķoymas nefesi ilgeri kéyinge maḥal 530
munda	kétip hem-rāḥlar mén munda yalguz zār u ser-gerdān 110/5
narı	tiler kõnġlüm ķuşı ʿanķadın ötse narı yüz vādī 561/6
onġ	ni dünyā bī-ḥaber sēn yok vukūfunġ onġ bile soldın
taşķarı	ķıladur içgeridin taşķarıġa āḥ heves 132/1

1.3.2.4.3. Nitelik Zarfları

Fiillerin ve sıfatların anlamlarını nitelik bakımından vasıflandıran kelimeler olarak ifade edebileceğimiz nitelik zarfları, metnimizde geçtiġi şekilleriyle aşağıdaki

tabloda verilmiştir. Divân'da, Türkçe nitelik zarflarının yanı sıra Arapça ve Farsça nitelik zarflarının da sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir:

açıĝ	‘işve lāb açıĝ baĝar körgen köngüller örtenür 118/3
andaĝ	ĝadinĝni serv oĝur reftārinĝı andaĝ me’āb aytur 100/2
bir bir	iy şabā bir bir beyān kııl ‘arz-ı ĥālim yārĝa 402/1
bölek bölek	bölek bölek maĝa körgüzdi muĝannet-i eyyām 444/4
ĉav	yaĝanĝ tutar ecel élgi bilen yürüme ĉav 375/4
dūĉār	ĝanda bir ehl-i muĝabbet aldınĝa kélse dūĉār 145/3
ĥoş	āşinādın ĥoş körünür eylese bī-ĝāne luĝf 170/4
küstāĥāne	ĝāĥ küstāĥāne élgimni uzatıp boynıĝa 279/4
mestāne	geĥī mestāne sözlep ĝāĥ maźmūn-ı telāş oynap 27/4
mundaĝ	efkār u sīne büryān mundaĝ niźām kııldı 460/5
rāst	marīź rāst bilür ĥastalıĝ ezāsı bilen 325/5
tirik	bu kéĉe kélmeşe taĝĝla tirik yürmek ni imkāndur 303/5
yaşurun	bir kéĉe ĝayrınınĝ közidin yaşurun ĝaĉıp 428/4

1.3.2.4.4. Soru Zarfları

Metinde geĉen soru zarfları aşıĝıda yer almaktadır.

ĉirā	ĉirā ki yok bu sitem-ĥānede şebāt saĝa 17/3
ĝaĉan	tükendi ‘ömr-i kirāmī ĝaĉan vefa köre mén 354/1
niĉük	sénsiz niĉük kılayın şeydā-yı ĝam bolayın 243/7
niĉün	niĉün sirişk-i ĝan töküp étmes nedāmeti 468/1
nige	kétti hem-rāĥlar u sén nige sākin boldunĝ 33/6

1.3.2.4.5. Azlık-Çokluk Zarfları

Miktar zarfı olarak da adlandırılan azlık-çokluk zarflarının metinde tespit edilen örnekleri tabloda geĉtiĝi yerlerle beraber gösterilmiştir.

ança	iy könğül ʿālem élidin ança körmiş sén cefā 122/6
bol	başınğ ayırma ayağıdın ü niyāz eyle bol 214/5
endek (azıcık)	mey-i cām-ı muḥabbetdin içip endek hevālıp mén 313/6
key	ehl-i temīz aldıda key muṭteber bolur 506
köp	yürmegil munça tefāḥür birle köp eylep günāh 169/5
munça	dilā tā key yürür sén munça ḥālīnğni ḥarāb eylep 25/1
olça	her kime bolsa olça istiʿdād 499
şunça	şunça hem mehcūr mén der ḳayı ü dīvār kim 274/5

1.3.2.5. Bağımlı Kelimeler

Bağımlı kelimeler bağlaçlar, edatlar ve ünlemler şeklinde sınıflandırılır.⁹²

1.3.2.5.1. Bağlaçlar

Metnimizde Arapça, Farsça ve Türkçe kökenli olmak üzere çok sayıda bağlaç kullanılmıştır.

ammā	buldum ammā gevher-i nāyāb ḥāşıl ḳılmadım 235/3
andın	Gül-çehreler nigāhınğa táb eyley almadı Andın atıñnı ḳātil-i şāḥib-ḳırān dedim 228/7
bārī	özünğ şefḳat bilen ḥālim körüp raḥm eylesenğ bārī 418/4
bel	kün kündin olur ʿizzeti efzūnraḳ bel 529
belki	belki mén dil-ḥasteni maḥv eylenğizler yāddın 340/1
berāber	nādān eger ḳadığa berāber saçın körer 84/4
bile	ni dünyā bī-ḥaber sén yok vuḳūfunğ onğ bile soldın 167/6
bilen	ʿĀbidğa dest-gīr siyāḥī bilen ḳalem 362/7
birle	sañğa cān birle könğlümni séni Tengriğa tapşurdum 558/1

⁹² Avni Gözütok, Haydar Tilbe, Mehzenü'l-Esrâr (Gramer-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2008, 28.

mebādā	mebādā kıılmağay teʿsīr kem kōrmenġ anı semdin 320/7
meger	meger kéltürseler āb-ı hayāt-ı laʿl-i nābımdın 331/2
meger ki	meger ki bü'l-heves içre şümār kııldı meni 458/4
meger kim	meger kim gird-bādı devr-i bī-pāyāne oğşay mén 353/3
ni .. ni	ni ʿĀbid kıaldı derdinġdin ni Mücrim āh-ı serdinġdin 290/5
niçük ki	niçük ki bī-kes ü kūy u ġarīb bolmış mén 342/4
şāyed	ki peyvend olsa şāyed şīşe-yi könġlüm şikestinġdin 348/2
şāyed ki	şāyed ki mihr-bān ése baht u saʿādeti 470/9
tā ki	tā ki melāmet okıġa baġrım nişān kıılay 450/1
u, ü, vü	ġam u kıayġu yine aldımdadur tayyār neyler mén 349/7 séni kııldı kıuruġ naħl u ayırdı berg ü bārınġdın 350/4 baʿzıların enbiyā vü baʿzıların evliyā 359/2
veger	ʿaftiv kılġan veger ni yok ġünāhınġ ġaddi vü pāyānı 461/4
velī	velī séni layın āteş-izār tapmay mén 345/8
velīk	mén andın isterem encām-ı mihr velīk ol bed-ħūy 40/6
velīkin	kılurlar ʿahd velīkin kimse démes üstüvār eyley 447/6
yā	bu Mücrimġa yā hıç kıılmađınġ iltifāt 229/11
yā ki	yā ki méndin bī-vefālġ kördi yā terk oldı mihr 334/2
yā kim	uyaşnıġ pertevi yā kim tüşüpdür zerre ʿuzvınġa 68/5
yā . . . yā	gedā bol şāh bol yā faqr éli yā ehl-i istignā 28/6
yāhūd	rezm éliniġ cüşnı yāhūd u kıalkandur başım 258/5
yaʿnī	yaʿnī mücrim bolmasun endüh-ı ʿālem çekmesün 308/7
yok érse	bu ilticā kıabül yok érse ʿitāb kııl 217/1
yoksa	méniġ dik yoksa bir şermende-yi rüz-ı cezā bar mu 374/7

1.3.2.5.2. Edatlar

Edatlar yabancı kaynaklı edatlar ve Türkçe kaynaklı edatları şeklinde sınıflandırılabilir. Metinde geçen örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

	Yabancı Kaynaklı Edatlar
be-cuz (Far.)	be-cuz ta'n u melāmet ğayr-ı isnād 67/7
cuz (Far.)	köksüme urmağğa élgimde cuz éki taş yok 177/4
tā (Far.	‘aceb yok tā kıyāmet aķsa közdin eşk-i ħūn-bārim 232/4
çün (Far.)	ehl-i nazm içre anıñg çün i‘tibārı tapmadıñg 191/7
	Türkçe Kaynaklı Edatlar
beri	‘Ābid olğandın beri Mücrimlik ismim boldı maħv 291/7
bile	anıñg yadı bile bu rüz-ı rüşenni şeb eyler mén 301/1
bilen	minğ dağlarğa qaldı könğül ārmān bilen 337/1
birle	éşitdim ol perī ağyār birle āşinā bolmış 142/1
birlen	adaşmasdur kişi her yolı kaç étse beled birlen 344/6
çağlğ	kaçan kevninğe ħāşāk çağlğ iltifātım bar 561/7
dağı	açıldı ğonçe vü körsetti dağın lāle mén dağı 184/2
diger	ni behem kıldım bu dünyāda nedāmetdin diger 224/8
dik	anıñg dik vaktini endīşe kılgay sēn ki bir rūzī 306/9
içre	‘āķiller içre mażmūn cāhilğa ħ‘ār Mücrim 292/2
ile	eylegen dik şāhib-i kālā ħarīdār ile ħarf 169/3
ilen	özini köz körüp zühhād ehli evrād ilen yoklar 109/3
mu/mü (soru edatı)	temāşā kı ki sēndin özge bar mu ħiç mānending 196/6 démes mü sēn ki bērer sözde üstüvār bolay 434/3
sarı	başımı gerdün sarı yétkürmedi feyz-i qādem 427/5
üçün	ni yüzge āşinālığ étey āşinā üçün 338/10
üze	her kârvānnı bir yol üze boldı reh-nümây 429/2
üzre	sēn ni üçün bir mekân üzre qārārı tapmadıñg 191/2

1.3.2.5.3. Ünlemler

Metinde hitap, üzüntü, mutluluk ifade eden ünlemler aşağıda sıralanmıştır.

āh	āh neyler mén eger kélmeşe pervāy sañga 9/2
āyā	āyā érür müşevveş bolğunça ħāk könğlüm 241/6

dirīg	mén hazān-ı hecr ile bī-berg ü bār oldum dirīg 455/3
dirīgā	dirīgā ʿömr-i Mücrim ketti berbād 67/10
efsūs	devrān semendi ötti vü efsūs körmedi 107/2
eyā	eyā aḥbāb-ı dād ez-dest-i eflāk 195/1
ḥayf	rem kılıp méndin raḳībler ḳolıḡa rām oldı ḥayf 171/1
hey	ḳanı himmet teḳāzāsı hey urḡay nefis-i şeyṭanı 454/5
ḥoṣā	ḥoṣā rindī ki ʿālemni sél iltür yādıḡa kélmes 114/5
ḥunük	ḥunük ḥayāl her sū mihmīz eylegende 199/3
iy	eyleme taḳrīr méndin ḡayre zīnhār iy ṣabā 15/4
vā	vā dirīgā ārzū-yı çeşm-i giryān ḳayḡusı 472/2
vāy	vāy uşol kün kim heme ḳılmışlarınḡ ḳılsa ʿubūr 183/4
veh	veh ni ḥoşdur hecr kim ʿuşşāḳlar ḳāşıd tilep 119/7
vey	vey kebüter-nāme yazdım yāre yétkürsenḡ ṣabā 122/2
yā	yā İlāhī kim émostur munça devlet hem maḡa 19/7
zihī	zihī cemālınḡe kevnin közleri muḥtāc 49/1
zīnhār	ciger-pārenḡ eger bolsa muḥabbet baḡlama zīnhār 403/4

1.3.2.6. Fiil İşletimi

Fiil çekimde fiil kök veya gövdesine zamanı, şekli, tarzı ve şahsı karşılamakla görevli çekim unsurlarının (şekil ve zaman ekleri, olumsuzluk eki, şahıs zamiri ya da şahıs eki) belli bir düzen içinde eklenmesi gerekmektedir.⁹³

1.3.2.6.1. Şahıs Ekleri

Fiil çekiminde kullanılan şahıs ekleri ‘şahıs zamiri kaynaklı şahıs ekleri’ ve ‘iyelik ekleri kaynaklı şahıs ekleri’ şeklinde iki başlık altında incelenebilir. Çağatay Türkçesinde de diğer tarihi lehçelerde olduğu gibi emir, geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman ve şart çekimleri şahıs ekleriyle yapılmaktadır.⁹⁴ İncelenen metinde 549

⁹³ Mehmet Turgut Berbercan, *Çağatayca Gülistan Tercümesi (Gramer-Metin-Dizin)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal ilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, 93.

⁹⁴ Teres, *Çağatay Türkçesi Dil Bilgisi ve Metin Çalışmaları*, 72.

numaralı şiirde 3. çokluk şahıs eki /-IA/ şeklinde geçmektedir. Bu durum müstensih'in ağız özelliği olarak değerlendirilebilir.

-1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

	Teklik	Örnekler	Çokluk	Örnekler
1. Şahıs	/+mén/	azıp mén 120/3 bağar mén 94/4 köre mén 354/6 körgeli mén 432/4	/+biz/	Ø
2. Şahıs	/+sén/	aça sén 76/5 kélge sén 40/1 körér sén 199/5	/+siz/	küler siz 185/5
3. Şahıs	/+ø/	ağadur 372/4, ağarsa 564/2,	/+IAr/, /+IA/	barurlar 69/4, yektā kıldıla 549, bād éttile 549

-2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

	Teklik	Örnekler	Çokluk	Örnekler
1. Şahıs	/+m/	kéçürdüm 462/4	/+K/	Ø
2. Şahıs	/+nġ/	körsenġ 35/1	/+nġız/, /+nġler/	aytınġız 347/1, kélınġlar 30/4
3. Şahıs	/+ø /	kéldi 424/11	/+sUnIAr/, /+IAr/	olsunlar 284/2, istesünler 463/2

1.3.2.6.2. Fiil Çekiminde Kip ve Zaman

1.3.2.6.2.1. Basit Kipler

1.3.2.6.2.1.1. Emir/ İstek Kipi

Fiil kök ve gövdesine iyelik ya da şahıs zamiri kökenli şahıs eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Emir kipinin ikinci teklik şahıs çekimi işaretlidir. Kullanılan

“+GII, +KII” eki emri kuvvetlendirme fonksiyonunda kullanılır. Bu kipin olumsuz çekimi “-mA” olumsuzluk ekiyle yapılmaktadır.

1. Teklik Şahıs	/+Ay(In), - A+mén	açayın 467/4, baķay 362/3, baķmay 203/8, 247/7, çekey 338/9, ürgüley 432/1, ürgüleyin 243/7, bilmey mén 271/3, déyin 388/1, démen 463/6
2. Teklik Şahıs	/-+Ø/+ /+Ø+ GII/, /+Ø+ GIn/	aç 51/1, algıl 34/3, bérgil 138/8, mağrūr bolmağıl 56/5, dégin 375/5
3. Teklik Şahıs	/-+sUn/	açılsun 64/6, ayırmasun 350/5, bilsün 180/1
2. Çokluk Şahıs	/+nġler, /+nġIz/, /+(I/U)nġ/	alıñ 149/2, aytıñ 104/5, aytıñgız 347/1, bağlamañ 225/4, bilinġ 41/7, déyiñgiz 108/6
3. Çokluk Şahıs	/+sUnlAr/	désünler 471/5, istesünler 463/2, oķusunlar 284/2

1.3.2.6.2.1.2. Şimdiki Zaman

Çağatay Türkçesinde devam eden şimdiki zaman ifadesi **-A/-y (gerundium eki)** +dUr (<turur) yapısıyla görülmektedir.⁹⁵ Metinde bu yapının sadece 3. teklik şahıs kullanımı mevcuttur.

3. Teklik Şahıs	/-A+dŪr+ø/	aķadur 372/4, oladur 489, çıķadur 138/2, 214/1, kıladur 132/1, kéledür 302/6, köyedür 7/2, ötedür 46/1, yétküredür 375/2

Bu dönemde şimdiki zaman **/-A/+şahıs zamiri** şeklinde de görülmektedir.

1. Teklik Şahıs	/-A/+mén	bara mén 329/8, 525

⁹⁵ Gözütok, *Haydar Tilbe, Mahzenü'l-Esrâr (Grammer-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, 44.

2. Teklik Şahıs	/-A/+sén	aça sén 76/5, bile sén 449/1
3. Teklik Şahıs	/-A/+ø	ağa 272/4, asa 215/3

Şimdiki zaman bazen /-yU/+ şahıs zamiri şeklinde de görülmektedir.

3. Teklik Şahıs	ölmeyü 435/12, vefâ tapmayı 370/2

Şimdiki zamanın olumsuzluğu “-mA” olumsuzluk ekiyle yapılmaktadır.

3. Teklik Şahıs	asramaydur 292/6, salmaydur 119/9, tapılmaydur 399/3

1.3.2.6.2.1.3. Geniş Zaman

Mücrim Âbid Divânı’nda geniş zaman -(A/U)r + şahıs ekleri yapısıyla karşımıza çıkmaktadır.

1. Teklik Şahıs	-(A/U)r +mén	aytur mén 448/2, baçar mén 94/4, barur mén 274/4, kéter mén 45/1, qorqar mén 157/2, körür mén 43/5, öler mén 431/4, sağınur mén 89/4, yaqar mén 79/7
2. Teklik Şahıs	-(A/U)r +sén	azar sén 344/6, barur sén 317/3, çıkar sén 397/6, kelür sén 261/6, körer sén 162/5, öler sén 47/2, ötkerür sén 359/2, salur sén 79/7, tapar sén 324/3
3. Teklik Şahıs	-(A/U)r +ø	ağnatur 154/2, alur 86/3, basar 415/3, bérür 80/7, bilür 154/9, kêtürür 329/7, kirgüzür 505, qutqarur 78/7, saçılur 103/1, yaqılur 470/2,
1. Çokluk Şahıs	-(A/U)r +biz	-
2. Çokluk Şahıs	-(A/U)r +siz	bolur siz 52/4, küler siz 185/5
3. Çokluk Şahıs	-(A/U)r +IAr	alurlar 435/7, çalarlar 327/2, éterler 384/4, qaçarlar 143/5, kéyerler 454/6, kömerler 205/5, oqurlar 147/7, ölürler 341/3, sévünürler 356/1,

		soralar 283/8, tileşürler 384/4

1.3.2.6.2.1.4. Görülen Geçmiş Zaman

Çağatay Türkçesinde görülen geçmiş zaman **-DI/**, **-DU+şahıs eki** şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Görülen geçmiş zaman eki sert ünsüzlerden sonra **-tI** , **-tU** şeklinde görülmektedir.⁹⁶

1. Teklik Şahıs	/-DI+m/ /-DU+m/	açtım 14/6, ağızımdı 198/5, aldurdım 121/6, çulğandım 271/11, kéçtim 117/2, kéçürdüm 462/4, kıldım 242/5, kıptım 284/3, kördim 50/3, köterdim 87/2, ötdüm 286/1, yoluktım 6/3
2. Teklik Şahıs	/-DI+nğ/ /-DU+nğ/	aldınğ 189/6, aldurdunğ 203/7, bérđinğ 66/2, 157/2, éttinğ 191/4, öldünğ 29/7, uruştunğ 348/2, utkırdunğ 259/2, töktünğ 331/6
3. Teklik Şahıs	/-DI+ø/	açıldı 106/2, ağırdı 181/6, buruştı 1/3, büküldi 127/6, çıktı 27/1, kéçti 148/5
1. Çokluk Şahıs	/-DI+k/, /-DU+k/	-
2. Çokluk Şahıs	/-DI+nğIz/ /-DU+nğUz/	taşladınğız 185/7
3. Çokluk Şahıs	/-DI+lAr/ /-DU+lAr	aldılar 89/8, kéttiler 22/4, kıdılar 154/6 tapdılar 23/1, taptılar 356/2, üzdiler 154/8

Görülen geçmiş zamanın olumsuzu **-mA** ekiyle yapılmaktadır.

1. Teklik şahıs	heves kılmadım 124/7, tapmadım 224/5, uyğanmadım 32/5
2. Teklik Şahıs	‘ibret almadınğ 128/5, teraḥḥum kılmadınğ 260/3 yanmadınğ 340/7

⁹⁶ Hanifi Vural-Ali Osman Solmaz-Recep Karaatlı, *Çağatay Türkçesi*, Taşhan Kitap, Tokat 2010, 86.

3. Teklik Şahıs	açılmadı 200/3, küt-karmadı 339/1, solmadı mu 378/2
3. Çokluk Şahıs	bilmediler 89/12, şād kılmadılar 3 ^a -12

1.3.2.6.2.1.5. Duyulan Geçmiş Zaman

Çağatay Türkçesinde duyulan geçmiş zaman **fiil+/-mİş+/-mUş/+şahıs zamiri/şahıs eki** şeklinde görülmektedir.⁹⁷

1. Teklik Şahıs	/-mİş+mén, -Am/	asramış mén 39/6, bolmuşam 155/5, eylemişem 124/3, kalmışam 338/2
2. Teklik Şahıs	/-mİş+sén/	batmış sén 154/9, bérmiş sén 106/6, körmüş sén 122/6
3. Teklik Şahıs	/-mİş+ø/	açılmış 232/3, bağlamış 148/2, çekmişdür 559/8, inmiş 40/1, kadalmış 310/3
1.Çokluk Şahıs	/-mİş+biz/	Metinde örneğine rastlanmamıştır.
2. Çokluk Şahıs	/-mİş+siz/	Metinde örneğine rastlanmamıştır.
3. Çokluk Şahıs	/-mİş+lAr/	demişler 100/6, koymışlar 20/9

1.3.2.6.2.1.6. Belirli Geçmiş Zaman

Çağatay Türkçesine bu zaman **fiil+/-Ip/, /Up/+şahıs zamiri** şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

1. Teklik Şahıs	/-Ip+mén/, /-Up+mén/	açılıp mén 459/2, çekip mén 469/5, kéçip mén 271/10, ölüp mén 185/4, tutup mén 225/11, üzüp mén 44/2
2. Teklik Şahıs	/-Ip+sén/, /-Up+sén/	kélip sén 18/5, kılıp sén bed 66/4, ölüp sén 17/7, urup sén 340/4
3. Teklik Şahıs	/-Ip+dUr/, /-Up+dUr/	bitipdür 206/6, bolupdur peydā 7/4, kiripdür 97/3, ötüpdür 325/1, salıpdur 36/8, taşıpdur 466/7,

⁹⁷ Teres, Çağatay Türkçesi Dil Bilgisi ve Metin Çalışmaları, 74.

1. Çokluk Şahıs	/-Ip+biz/ /-Up+biz/	-
2. Çokluk Şahıs	/-Ip+siz/ /-Up+siz/	-
3. Çokluk Şahıs	/-Ip+dUr+lAr/ /-Up+dUr+lAr/	örgeñipdürler 340/6

1.3.2.6.2.1.7. Gelecek Zaman

Çağatay Türkçesinde gelecek zaman fiil kök ve gövdelerine **/-GAy/**, **/-KAy/+şahıs zamiri** şeklinde oluşturulmuştur. Bazen bu zamanı karşılamak için **/-GA/**, **/-KA/+şahıs zamiri** formu da kullanılmaktadır.

1. Teklik Şahıs	/-KA(y)+mén/ /-GA(y)+mén/	barğay mén 28/2, barğa mén 30/1, bérge mén 29/5, ölgey mén 260/1, démegey mén 348/1
2. Teklik Şahıs	/-KA(y)+sén/ /-GA(y)+sén/	ayğay sén 226/6, barğay sén 25/4, bolmağa sén şerm-sār u şermende 415/1, tapğay sén 183/6
3. Teklik Şahıs	/-KA(y)+ø/ /-GA(y)+ø/	açılğay 466/4, bağğay mu 558/3, bérgey mü 62/1, bilgey 121/4, buluşğay 438/5, tapğay 51/2
1. Çokluk Şahıs	/-KA(y)+biz/ /-GA(y)+biz/	Metinde örneğine rastlanmamıştır.
2. Çokluk Şahıs	/-KA(y)+siz/ /-GA(y)+siz/	bolmağay siz ğark-ı hūn 89/2
3. Çokluk Şahıs	/-KA(y)+lAr/ /-GA(y)+lAr/	Metinde örneğine rastlanmamıştır.

1.3.2.6.2.1.8. Kesin Gelecek Zaman

Çağatay Türkçesinde kesin gelecek zaman **-ğu/-gü+iyelik ekleri+(-dur)** şeklinde karşımıza çıkmaktadır.⁹⁸

1. Teklik Şahıs	-GU+m+dur	-
2. Teklik Şahıs	-GU+nġ+dur	-
3. Teklik Şahıs	-GU+sI+dur	bérgüsi 182/5 bolġusı 52/6, 158/1
1. Çokluk Şahıs	-GU+mIz	-
2. Çokluk Şahıs	-GU+nġUz	-
3. Çokluk Şahıs	-GU+sIdUrlAr	-

Metinde geçen **/-urgâ/+şahıs zamiri** yapısı gelecek zaman anlamı taşımaktadır.

1. Teklik Şahıs	/-UrGA/+mén	barurgâ mén 473/3
3. Teklik Şahıs	/-UrGA/+ø	alurgâ 147/4, ayturgâ 440/3, bérturgâ 235/6

1.3.2.6.2.1.9. Şart Kipi

Çağatay Türkçesinde şart çekimi **/-sA/+ şahıs eki** şeklinde yapılmaktadır.

1. Teklik Şahıs	/-sA/+m	bilsem 40/3, bolmasam 140/3, çıksam 300/4, kaçsam 364/6, yoluksam 363/1
2. Teklik Şahıs	/-sA/+nġ	açsanġ 129/6, asrasanġ 77/5, 163/7, désenġ 38/3, saġlasanġ 15/8, ursanġ kadem 129/4
3. Teklik Şahıs	/-sA/+ø	açsa 506, aġtarsa 372/3
1. Çokluk Şahıs	/-sA/+k/k	Metinde örneğine rastlanmamıştır.
2. Çokluk şahıs	/-sA/+nġIzlAr	istesenġizler 80/4, yoklasanġızlar 190/6
3. Çokluk Şahıs	/-sA/+lAr	bilürseler 463/6

Şartın olumsuz şekli **-mA** ekiyle yapılmaktadır.

⁹⁸ Teres, *Çağatay Türkçesi Dil Bilgisi ve Metin Çalışmaları*, 76.

1. Teklik Şahıs	/-mAsA/+m	bolmasam 140/3, kélmesem dünyāğa 277/4
2. Teklik Şahıs	/-mAsA/+nġ	bolmasanġ 563/1, démesenġ 15/8, tanımasanġ 182/3, kéçmesenġ 374/7, kılmasanġ kâyıl 413/4
3. Teklik Şahıs	/-mAsA/+ø	bolmasa 158/6, 162/7, tégmese 88/4
1. Çokluk Şahıs	/-mAsA/+k/k	Metinde örneğine rastlanmamıştır.
2. Çokluk şahıs	/mAsA/+nġIzlAr	Metinde örneğine rastlanmamıştır.
3. Çokluk Şahıs	/-mAsA/+lAr	Metinde örneğine rastlanmamıştır.

1.3.2.6.2.1.10. Gereklilik Kipi

Çağatay Türkçesinde gereklilik kipi fiil + -sA + şahıs eki + kérek, -mAK kérek yapılarıyla işlerlik kazanmaktadır. İncelediğimiz metinde gereklilik kipi olarak değerlendirebileceğimiz tek yapı ise -mAK kérek yapısıdır.

3. Teklik Şahıs	talep kılmak kérek 330/6, yatmak kérek 32/6

1.3.2.6.2.2. Birleşik Kipler

1.3.2.6.2.2.1. Hikâye

1.3.2.6.2.2.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs	kéter édim 388/3, tapar édim 230/2
3. Teklik Şahıs	dér édi 279/5, kahr eyler édi 279/2

1.3.2.6.2.2.1.2. Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

3. Teklik Şahıs	tarmışdı 10/3

1.3.2.6.2.2.1.3. Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs	dép érdim 195/6, kaçıp édim 453/1, kéçip érdim 467/6, yığlap yazıp érdim 367/2
3. Teklik Şahıs	heves eylep édi 124/8, serv-āzād eylep érdi 288/4

1.3.2.6.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

3. Teklik Şahıs	ni bolğay érdi 467/1

1.3.2.6.2.2.2. Rivâyet

1.3.2.6.2.2.2.1. Belirli Geçmiş Zamanın Rivâyeti

2. Teklik Şahıs	dép émiş sén 563/2

1.3.2.6.2.2.2.2. Gelecek Zamanın Rivâyet

1. Teklik Şahıs	algay éken mén 431/6
3. Teklik Şahıs	bolğay érken 271/2

1.3.2.6.2.2.3. Şart

1.3.2.6.2.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı

2. Teklik Şahıs	éter ésenġ 144/7, ister ésenġ 214/6, 269/3
3. Teklik Şahıs	satar ése 474/1

1.3.2.6.3. Bildirme Çekimi

Çağatay Türkçesinde isimlerde bildirme geniş zamanı karşılamak üzere, érür+[şahıs zamiri] şeklinde; hikaye edilen geçmiş zamanı karşılamak üzere, érdi+[şahıs

eki] şeklinde; rivâyet edilen geçmiş zamanı karşılamak üzere, érmiş+[şahıs zamiri] şeklinde; şart ifadesini karşılamak üzere, érse+[şahıs eki] şeklinde kullanılmaktadır.⁹⁹

1.3.2.6.3.1. Geniş Zaman

1. Teklik Şahıs	intizārınġ érür mén 271/6
2. Teklik Şahıs	‘ābid+sén 103/7
3. Teklik Şahıs	mīrās érür 45/3 s̄ābit érür 44/3, sālīm érür 161/4, sulṭān érür 562/3
2. Çokluk Şahıs	mūnis-i deyr-i nīm siz 185/3

1.3.2.6.3.2. Hikâye

1. Teklik Şahıs	bīdār édim 279/3, hem-dem édim 413/5, hoş érdim 106/3, hūşyār édim 279/3
2. Teklik Şahıs	mest ü lā-ya‘kıl édiñġ 212/4, rāġıb édiñġ 361/1
3. Teklik Şahıs	āşinā érdi 4/1, 4/2, memlū érdi 119/1, pāre pāre dāġ édi 273/7, pinhān édi 310/5, sūz édi 368/3, şākirdinġ édi 293/2, ülfet édi 327/7, yalġan édi 427/3,
3. Çokluk Şahıs	cism-i maḥẓ érdiler 315/5, köz ü қаşım dik édiler 72/2

1.3.2.6.3.3. Rivâyet

3. Teklik Şahıs	bu émiş 272/4, lāzım émiş 170/6, bu érmiş 41/7, 188/7, hıred érmiş 67/5, maḥẓ érmiş 244/7

1.3.2.6.3.4. Şart

2. Teklik Şahıs	vākıf ésenġ 319/6
3. Teklik Şahıs	şād ése 135/1, şöhret ése 192/3, yok érse 217/1

⁹⁹ Berbercan, *Çaġatayca Gülistan Tercümesi (Gramer-Metin-Dizin)*, 111-112.

1.3.2.6.4. İsim-Fiiller

Janos Eckmann “*Çağataycada İsim-fiiller*” adlı makalesinde isim-fiilleri, fiillerin kip ve şahıs göstermeyen şekilleri olarak tanımlamaktadır.¹⁰⁰ Metinde isim-fiil olarak değerlendirdiğimiz ekler ve örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

/-mAK/	açmağğa 491, almağ 213/6, bél bağlamağ 525, barmağım 121/7 bérmeğ 187/1, bilmekdür 139/5, sormağa 215/3, tapmağ 26/7, ölmegin 557
/-mAKÇI/	bağmağçı 430/2, yazmağçıdur mén 291/3
/-er/	kéterinğdin 350/1, ölerinğdin 350/2
/-mAKLIK/	hizmet étmeklik 401/4, kélmeklik 542, yazmağlık 411
/-mAsLIK/	asray almasığ 204/7, éşitmeslikke 443/8

1.3.2.6.5. Sıfat-Fiiller

Cümle yapılarında önemli bir işleve sahip olan sıfat-fiiller Eski Türkçe döneminden itibaren çeşitli ses ve yapı değişikliklerine uğrayarak günümüze kadar kullanılagelmiştir. Muharrem Ergin -GAn sıfat-fiil ekinin günümüz Türkiye Türkçesinde yer alan -An sıfat-fiil ekinin karşılığı olduğunu ifade etmektedir.¹⁰¹ Bu ek üzerine şahıs eklerini alarak çekimli fiil görevinde, hâl eklerini alınca ise zarf-fiil görevinde kullanılmaktadır.¹⁰² Metinde sadece bir yerde -GAn sıfat-fiil ekindeki -G sesi düşmekte, ek -An şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum eserdeki Oğuzca unsurların tezahürü olarak telakki edilebilir.

İncelediğimiz metinde karşımıza çıkan sıfat-fiil ekleri ve örnekleri aşağıdaki tabloda dikkatlere sunulmuştur.

/-GAn/, /-Kan/	açğan çağda 386/4, asrağan nihāl 338/7, batğan 396/5 ötken hañālarğa 246/4, ötken künümge 570/15, ötken yahşı devrānlar

¹⁰⁰ Janos Eckmann “Çağataycada İsim-fiiller, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, 51.

¹⁰¹ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 180.

¹⁰² Feridun Tekin, *Özbek Türkçesinde Sıfat-Fiil Ekleri-Şekil-Anlam-İşlev*, Salkımsöğüt Yay., Erzurum 2009, 35.

	457/1
/-An/	çıkanı 138/4
/-Ar/	bérer sözde 434/3, öler çaķıda 49/9, öler hāletde 104/1
/-Ur/	aytur sözüm 15/1, könġlümni alur çaķda 302/5,
/-GUġI/	cān alġuġı kayġusıdın 370/1, ayġuġıġa 534, bérgüġi 86/6
/-UrGA/	ayturġa söz 388/2
/-mAs/	çıķmas belālara 73/6
/-mIş/	ni kılmışınġ barı 415/5
/-ġülük/	dégülük bir dōst 179/4

1.3.2.6.6. Zarf-Fiiller

Zarf-fiiller yüklemi anlamsal olarak çeşitli yönlerden etkileyen, fiile birtakım eklerin getirilmesiyle oluşturulan, şahıs ve zaman belirtmeden zarf görevinde kullanılan kelimeler olarak tanımlanmaktadır.¹⁰³

1.3.2.6.6.1. Zaman Zarf-Fiilleri

Aşağıda yer alan /-ArGAġA/, /-ArGA/, /-GAġA/, /-geyinġe/, /-GAndA/, /-GAnġA/, /-GUġA/, /-GUġA/ gibi bazı zarf-fiiller birkaç ekin bir araya getirilmesi yoluyla zaman ifade eden zarf-fiil işlevi kazanmışlardır.

/-er/	Öler ġābid mezārıġa ġalem-i nāyın ġilm eylenġ 327/7
/-ArGAġA/	aġarġaġa 76/3, ölergeġe 570/21
/-geġ/	āşiyān étkeġ 52/1, fiġān étkeġ 52/2, körgeġ 27/2, yétkeġ 68/2
/-ġaġa/	aġarġaġa (yumup a.) 76/3
/-GAnġA/	baķıp turganġa 558/2, dégenġe 465/4
/-GAndA/	aġġanda 51/3, atlanıp çıķġanda 193/3 dégende 358/3, 460/7, ölgende 4 ^b -9
/-ġuġa/	āġir bolġuġa 257/3

¹⁰³ Coşkun, *Özbek Türkçesi Grameri*, 169.

/-GUnça/	açgunça 225/1, bağgunça 158/5, ölgünçe 81/2, 189/8, vedā ^c étkünçe440/7
/-geyinçe/	ölgeyinçe 161/8
/-mesdin/	bükülmesdin burun 322/2, ölmesdin burun 256/7, 322/1
/-mAyIn/	bilmeyin 19/4, ölmeyin 161/3, 366/1, ötmeyin 81/13 tapmayın 320/3
/-ünçe/	dégünçe tanğ 60/2
/-urda/	ayturda 54/1, beyān kıturda 562/1

1.3.2.6.6.2. Sebep Zarf-Fiilleri

Sebep ifade eden zarf-fiiller, fiillerin yapılma sebebini ortaya koymaktadır. Metnimizde örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

/-ArGA/	açarğa (közünğni ğaflet uyğudın a.) 259/6
/-rGA/	él aldargā 127/8, derge 98/3, yürürge 564/4
/-ürdin/	örgeürdin 343/3

1.3.2.6.6.3. Bağlama Zarf-Fiilleri

/-Ip/	açıp 136/3, 189/3, 367/6, 507, körüp bilip 170/5, tilmürüp qarap 239/4, yastanıp 32/6
/-ipde/	bünyād étipde 559/4

1.3.2.6.6.4. Hâl Zarf-Fiilleri

Metnimizde hâl zarf-fiilleri fiilin durumunu bildirmenin yanı sıra çoğunlukla tasvir fiil oluşturmuşlardır.

/-A/, /-y/, /-U/	kir-e almas 404/4, tap-a almasa 364/6, ayt-a almasa 304/3, kör-e almasam 354/7, bil-e almasanğ 415/3, asra-y almaslık 204/7,

	çıda-y bilsenġ 15/7, yarat-u koy- 81/15
/-A ... -A/	ayta ayta 459/7, bara bara 2b-10
/-GAII/	alġalı 5/4, çıkġalı yétken édi 475/4
/-mAs/	açmas oturduġ 178/5
/-mAyU/	ötmeyü 435/12, tapmayu 370/2

1.3.2.6.7. Birleşik Fiiller

Muharrem Ergin birleşik fiilleri bir yardımcı fiiller, bir ismin ya da bir fiille başka bir fiilin meydana getirdiği kelime grubu şeklinde tanımlamaktadır.¹⁰⁴

Metinde isim+fiil yapısında oluşturulan birleşik fiiller oldukça fazladır. Temel yardımcı fiillerle oluşturulan birleşik fiiller aşağıda listelenmiştir.

bol- / ol-	dīvāne bol- 380/1, efsāne bol- 380/1, ġam-ġār bol- 379/1, ġār bol- 379/4, hüşyār bol- 379/5, mevcūd ol- 321/4, nā-būd ol- 321/3
ét-	ġizmet ét- 150/7, ġabūl ét- 324/5, nişār ét- 269/6, , nūş ét- 37/4, raġm ét- 184/3, şabr ét- 306/8, 389/5, saʿy ét- 111/5, şayķal ét- 138/8
eyle-	ʿazm eyle- 371/2, bend eyle- 281/6, beyān eyle-114/4, cefā eyle-295/2, cilve eyle- 383/2, cüdā eyle- 81/9
ķıl-	ārzū ķıl- 446/5, āsān ķıl- 446/2, ġayrān ķıl- 446/6, ķulluķ ķıl- 173/6, nigāh ķıl- 294/9, perīşān ķıl- 207/1

¹⁰⁴ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 386.

1.3.2.6.8. Tasvir Fiilleri

Volkan Coşkun tasvir fiilleri zarf fiil şeklindeki bir esas fiille, bu esas fiildeki oluş ve kılışı tasvir niteliği taşıyan bir yardımcı fiilin özel bir anlam meydana getirecek şekilde birleşip kaynaşmasından oluşmuş birleşik fiiller şeklinde tanımlamaktadır.¹⁰⁵

al-	yetmezlik	ayta_almam 15/7, ayta_almay 422/4, bile_almadım 346/5, kıla_almas 19/2, tapa_almasa 364/6
bér-	tezlik	ötebér 328/4
bil-	yeterlilik	çıday bilmesenğ 570/38
bol-	sonuçlanmış bir iş ya da olay	ayırmas boldı 154/1, barıp bolmas 160/5, bilip bolmas 441/4, köyer boldı 193/1
çal-	devamlılık	kurup çal- 430/4, örtenip çal- 236/2, 245/2, päre bolmay çal- 464/5, hasret bolup çal- 303/6
kél-	amaç	sora kél- 313/3, soraşıp kél- 104/7
két-	anilik	köz yumup két- 219/7, 310/6 ötüp két- 200/5, 224/5, 355/4
kör-	tezlik	bolsağ bola kör 547, yétküre kör- 272/1, 272/7, kıoya körme 375/3, köp ihtilāt éte körme 388/7
öt-	anilik	çıtıp ötti 459/2
tur-	sürerlilik	başıp turdum 303/6, başıp turğan hayālīnğ 117/3
yét-	yaklaşma	bozargā yétti 462/1, 462/5, cān çıkargā yétti 464/1, çıkğalı yétken édi 475/4

1.3.2.7. Metinde Yer Alan Oğuzca Unsurlar

Mücrim Âbid Divânı'nın dil özelliklerinden hareketle Divân'ses ve şekil bilgisi yönünden Oğuzca unsurların varlığı dikkat çekicidir. Divân'daki Oğuzca özelliklerin

¹⁰⁵ Coşkun, *Özbek Türkçesi Grameri*, 158.

varlık sebepleri içerisinde şairlerin Batı Türkçesine temayülleri, müstensihlerin kopyaladıkları metne kendi dil özelliklerini yansıtmaları gibi hususlar etkili olabilmektedir.¹⁰⁶

İncelenen metinde Çağatay Türkçesinin karakteristik özelliklerinden biri olan bol-fiilinin yanı sıra Oğuzca unsur olan ol- şeklinin de sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemin bir diğer karakteristik özelliği de üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra gelen zamir n'sinin kullanılmamasıdır. Oysa incelenen metinde zamir n'sinin kullanıldığı çok sayıda örnek mevcuttur. Yine Çağatay Türkçesinde belirtme hâli eki olarak /+nI/ kullanılmaktadır. Söz konusu metinde bu ekin /+I/ şeklinde karşımıza çıkması Oğuzca dil özelliklerinin etkisinin başka bir göstergesidir. Çağatay Türkçesi t- > d- değişiminde t- tarafındadır. Ancak Oğuzca bir unsur olarak metinde kelimelerin d-'li şekillerin varlığı da söz konusudur.

---

¹⁰⁶ Mehmet Hazar, “Çağatay Türkçesinde Oğuzca Özellikler ve Benzerlikler”, *International Journal of Social Science*, Volume 4, Issue 1, Summer 2011, 35.

METİN

[Ö1 1^b, Ö2 1^b] (1) **Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm**¹⁰⁷

(2) Ḥamd u sipās bī-ḥad u kıyās ol Ḥālīkığa kim mükevvenāt anıñg fermānı bile müheyyā. Semāvāt ḥān-ḳāhı (3) eyvānıda kéçe vü kündüz meş'al-ı mihr ü māh andın mücellā. Āferīninde vü mu'zam künende-yi 'arş-ı mu'allā. (4) Her kevn kün şu'ā'ı bile ğabra bisāṭıda müferreş muṭallā. Kevn ü mekāndağı ins ü cān anıñg (5) vücūdıdın peydā. Yokdın bar u bardın yok kılmak anğa lāyık u sezā. (6) Ḥālik-ı kevineyn, Rāzık-ı tamām-ı ins ü cān. Vāḥid-i dānāy ser-cümle-yi maḥlūk-ı cihān. Pādişāh-ı (7) cüz ü kül zīnet-fezā-yı ḥār u gül. Neş'e-yi baḥş-ı cām-ı mül. İrāde-yi kevn ü mekān. Ente (8) Settārü'l-uyüb ente 'Allamü'l-guyüb.¹⁰⁸ 'İlmdin pūşide érmes āşikār u nihān. (9) Kök mu'allak yer muṭabbak andın oldı mā ḥulḳ. Ḳādir-i yektā-yı ber-ḥak rūḥ-baḥş u cān-sitān. (10) 'Ābid kān-ı günāh u şerm-sār-ı ḥaş u 'ām. Bende-yi 'āşīdūr ü sēn sēn Ḥudā-yı mihr-bān. Ammā ba'cü¹⁰⁹ [Ö1 2^a] (1) **صلوات سرمد ودرود بיעدد بروح آن سلطان مسند انبيا و آل مظهر اظهر آثار** (1) **“Şalavāt-ı sermed ü dürūd-ı bī-'aded be-rūḥ ān sulṭān mesned-i enbīyā vü āl maẓhar-ı aẓher-i (2) āşār-ı ıştıfā' a'nī Muḥammed Muşṭafa Şallallahu aleyhi 'alā ālihi ve aşḥābihi ve sellim teslimen ebeden keşīran keşīrān.”**¹¹⁰ (3) Aytur¹¹¹ ammā ba'cü ma'ruz bu bī-çāre-yi bī-i'tibār bī-iḥtiyār ḥār u zār perīşān rüzīgār (4) şebāb āvānıda mışdākı tokuz yaşda debistān arasında üstād ḥizmetinde (5) müstaḳīm ü eṭfāl-ı hem-sebak birle mükāleme-yi ders-i masabak üçün nedīm bolup tā zamānī ki on (6) birge ḳadem ḳoyuldu. Şāniyen bāmidād ḳible-gāh-ı mihr-bān irāde-yi kesb ü kemāl kılmak üçün (7) Buḥārā-yı şerīf [Ö2 2^a] vācibü'l-tavşīf ḳābilü't-teşrīfğa ḳadem-i himmetni ğubār-ālūd kılıp (8) bī-maẓmūn ḥadīs **“Men ağberret ḳademahu fī-ṭalebi'l-ilmi faḳad ḥarrām-allāhu cesedehu ani'n-nār”**¹¹² (9) ümīd-vārılığı birle mihrāk-ı mekān-ı cennet āşiyān 'ālīşān būstān-serāy. Ehl-i ṭaleb (10)

¹⁰⁷ Bu bölüm Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁸ “Sen, bütün gizli ve saklı ne varsa hepsini bilensin, sen ayıpları örtensin.”

¹⁰⁹ ammā ba'cü: - Ö1

¹¹⁰ “Seçilmiş olduğu açıkça görülmüş olan Hz. Muhammed Mustafa (S.A.V.)'in ve bütün peygamberler ve sülalelerinin ruhu için salat-ı selam sayısız ve sürekli olarak getirilsin.”

¹¹¹ aytur: - Ö1

¹¹² “Ayaklarını ilim yolunda tozlandırırların bedenine Allah cehennem ateşini haram kılar.”, Tefsirü'r-Razî, El-Mektebetü's-Şamile, bâb: 31, cüz:1, s. 469.

maḥāzin-i ma‘ādin nuḫūd-ı ‘ilm ü edeb a‘nī medrese-yi ‘ālā Mīr-i ‘Arab-ı Nurullah merḳadehu cümle talebesi (11) be-menzile-yi melāyike-yi nāzile mine’s-semā’ ki müşāhede-yi cemālleridin dīde-yi cānlarğa ziyā ḥāşıl (12) u ğubār-ı kudūmlarının ehl-i başāret-i şeref tūtiyāğa vāşıl. Andağ feyz-i āşārı mekānga (13) sākin bolup mehcūr-ı diyār u emākin bolup yārānlar ḳademiğa baş ḳoyup [Ö1 2^b] (1) u baş astığa taş ḳoyup müddetī ol ‘azīzlerğa ḥizmet-eş‘arlıĝ pīşe ḳıldım (2) u üstāz derbārığa ḳulluĝ endīşe ḳıldım u zav ḳılĝanda ḳollarığa su ḳoyup (3) be-dergāh bī-niyāz namāz ḳılĝanlarıda alarğa uyup be-vefk-i ḥāl çendīn māh u sāl (4) alarınıĝ ḥizmetinde ‘ömr-i ḥoşı anda maşraf boldı. Beher minvāl müddetī dāyire-yi ders- (5) ḥ‘ānlarda istikāmet ḳılıp u devāmet ḳılıp muḳallid münāzara vü muḳayyed mücādele bolup (6) bī-ḥaseb ḥaseb-āmuızlıĝ u bi-işāretü’s-sebaḳ-ı ḥarf ve’t-tekrār-ı elif birle ‘amel ḳılıp u bu emr-i (7) şerīfğa sa‘y u cedel ḳılıp aḳrān arasında mümtāz u aḥbāb devride ser-efrāz (8) bolup āsitān-büşlıĝda istikāmet pīşe érdim. Gāhā eyyām-ı ta‘tīl bolĝanda müdde‘ā cilā-yı (9) ṭabī‘at üçün birer beyt nazmıĝa iştiĝallıĝ [Ö2, 2^b] u şīrīn ḥayālلیĝ başĝa tūşti (10) vü bir beytdin bir ğazelĝa üleşti. Bara-bara ṭabı bī-bāk u şūḥī idrāk ol yérĝa ‘āid ḳıldı (11) kim noḳşān u ḥalel bī-taḥşīl ‘ilm ü ‘amel boldı. Hevā-yı bī-hevālلیĝ u sevdā-yı neşv-nemālلیĝ köñĝülge (12) tūşti. Muḥabbet otı cānga yapuştı. Gül-çehre maḥbūblarĝa yār u mu‘āşırlar bezm-gāhında itibār (13) bolup mürur-ı eyyām-ı rüzgār bu yañlıĝ ḳarār boldı. Yana gāh ez-muḳadderāt ezeli vü ser-[Ö1 3^a] (1) nüvişt-i lem-yezeli bī-maẓmūn **كل شيء آفة وللعلم** **فأفة** “külli şey’i afeti ve’l-‘ilmü’l-āfāt”¹¹³ ğurūr-ı cüvānlıĝ u hevā-yı kāmranlıĝ köñĝülge (2) ārzü vü heves kedḥudālلیĝ bile mübtelālلیĝ dest bérđi. Nāçār-ı be-muḳteẓā-yı ḥātır-ı efkār muvāfiḳ (3) ‘örf-i rüzgār u resm-i ehl-i zamāne gerden-i inḳıyādnı zincirle ‘ilāc-ı izdivācĝa muḳayyed ḳılıp (4) sāyirü’n-nās bile mışdaḳ belki alardın hem dūnraḳ u zebūnraḳ başıĝa (5) hevā-yı kedḥudālلیĝ tūşti. Aşḥāb-ı ulūmdın cüdālلیĝ tūşti. Boynumĝa tınāb-ı bī-rehālلیĝ (6) tūşti. Nefsimĝa besī neşv-nemālلیĝ tūşti. El-ḳışsa müddetīdür medīd ki varṭa-yı helāket (7) ḳavāid-i rüzgārĝa ‘ömr be-ser boldı. Egerçi bu emrdin müdde‘ā-yı zāhirī hevā-yı lezzāt-ı (8) nefsi-i şehvānī éđi. Velīkin maṭlūb bāṭınī vüçüd ferzendān cānı éđi. Heme maḳşūd ḥāşıl (9) u çehre-yi maṭlūb vāşıl boldı. ‘Ömr-i kirāmı ğaflet eyyāmı birle maşrūf boldı. [Ö2 3^a] ‘Āḳıbet el-emr (10) ibn ü bint-i ‘azīzege be-‘iyānetu’llāh üstāz

¹¹³ “Herşeyin bir tek yok edicisi vardır, bilimin ise pek çok yok edicisi vardır.”

tapkan érdi. Alar her-kodām bir vaqt (11) ħod bolup öz merām tab‘ları vuĥūşı ħāṭırlarına qarap fi-maḳām-ı ıyş u tarab boldılar. (12) Qaṭ‘a bi-der bir fūrūmāndedin yād u işkeste ħāṭırın şād kılmadılar. Bu bī-çāre-yi nātüvānga (13) nevmīdlik¹¹⁴ ü me‘yūsıg rüy bérdi. Nā-çār faḳır ħāk-sār bir niçe manzūme bağlamak hevāsı [Ö1 3^b] (1) köngülge tüşüp ba‘zı e‘izzelerdin du‘ā u meded ilticā kılıp alarnı bī-naẓar himmet-i şūret u (2) sīretlerini alıp deryā-yı fikrge ğavvāşlıg vesvāsı köngülge tüşüp ol baħr-ı (3) hecādın u şıdk lafz kim müheyyādın gevher-i ma‘ānī qalmay¹¹⁵ kıymeti ħuşul kılamak ihtiyār kılındı bés ü altı (4) cüz ü kāğaz déyildi ü ba‘de eyyām nerseliğdın bir nemerseni bī-pervālıg bilen ol (5) ayılğan bī-ħūde eczā bu boldı. Ol eyyām eyyām emīr-i ‘adālet-i nihād ġāzī-yi ehl-i el-küfr ü el-ṭuğyān (6) bā‘işü’l-emn ü el-amān māhi’l bidatü’l-devrān ħāmiyü’s-şerī‘ati nebi-yi āḫirü’z-zamān a‘nī (7) Ĥazret-i Emīr-i ma‘şūm merħūm u mağfūr-ı Yezdān érdiler ki izħār-ı sünen ü aḥkām u imān (8) u İslām anıng diyāneti ħükümeti bile revāc-mend ü erkān-ı şerī‘at-i ġarrā anıng i‘āneti vü selāmeti (9) bile mizāc-mend. Niçün kim qubbetü’l-İslām Buḫārā-yı şerīf niḫāyetī revnaq peydā kıldı kim (10) ahālī-yi bilād-ı şerīf tamāmī-yi menhiyāt-ı bāṭınī vü münkerāt-ı zāhirīdin beri kademi feyzidin (11) bi-ħamdi’l-lāh milk-i cismi ‘azīz cān taptı. [Ö2 3^b] Ni Buḫārā ki ħüsn-i rüy-ı zemīn¹¹⁶ şeref-i ravza-yı cinān taptı.¹¹⁷ Ma‘den-i ‘ilm ü menba‘-yı tevfiḳ. Fuḫarā ṭurfe pās-bān (12) taptı. Ġaraż-ı eyyām-ı nā-fercāmdın tünd-bād-ı ecel bi-emr-i Perverd-ğār-ı ‘azze ve celle serrişte-yi ṭul (13) emelni münkaṭı‘ kılurğa āfitāb-ı cihān-tāb kemālini¹¹⁸ sāye-yi zulmet-me‘āb zevālīga yétkürdi. Şehr-i [Ö1 4^a] (1) recebü’l-mürecceb ki er-receb-i şehrü’l-lāhdur. Çehār-dehem bolğanıda mürğ rüĥları kafes (2) hem-nefes cismdin pervāz kılıp āşiyān ‘ulvī mekān ‘arşğa şu‘ūd kıldı. Fuḫarā vü ümerā (3) vü fuḫalā vü tamāmī-yi ahālī-yi özge bilād hem efsūs u mātemiğa me‘yūs boldılar. Şad ḫayf (4) Emīr-i ma‘şūm-ı ġāzī kétti. Ĥükkām-ı zamāne ser-efrāzı kétti. Melek ehliniğ ança çāre-sāzı (5) kétti. Efsūs ki sulṭān-ı mücāzı kétti¹¹⁹. El-minnetü li’llāh ki İbnü’l-Şerīf Kurretulla Başār-ı Ĥazret (6) emāret eṭvār ki ħükümet-penāh velāyet-i nefis ki dārü’s-sulṭāne édi ki elān müsemmā bi-

¹¹⁴ nevmīdlik: nevmīdliġ Ö2

¹¹⁵ qalmay: - Ö2

¹¹⁶ ni Buḫārā ki ħüsn-i rüy-ı zemīn: - Ö1

¹¹⁷ şeref-i ravza-yı cinān taptı: - Ö1

¹¹⁸ kemālini: kemālıġı Ö1

¹¹⁹ kétti: - Ö2

karşıdur (7) andın bî-sür'at tamām-ı kıble-gāh bālīnga hāzır boldılar. Tāmāmî-yi şeh̄r ü
 şahrā ahālîsi vü heme seccāde-(8) nişîn ü mevālîsi belki melekût-ı semā vü kerrūbiyān-ı
 ʿālem bālā cenāzesiğa hāzır bolup hemānā kim (9) mübārek naʿaşını dūşlarığa köterip
 barıp medfūn fî- civār-āsītāne-yi Hāzret-i Şeyh (10) Hābibu'l-lāh Qudsü'l-lāh revhāğa
 sipāriş kıldılar. Elān uşol cennet-mekān ʿarş-ı (11) āşiyānnıng şerîf mezārınınğ tofrağını
 şifā¹²⁰ üçün mecrūhlar her taraf (12) iltip müstefîd boldılar. Baʿde kâyim-makām-ı
 bihterîn ornığa cānişîn [Ö2 4^a] Seyyid Sultān (13) Mîr Haydar Emîrî'l-Mü'minîn taht-ı
 firûz-baht [Ö1 4^b] (1) mîrāsıda ber-ķarār bolup mîzān-ı ʿadāletde fuķarā-perverlikde
 yektā-yı āfāt boldı. Fi'l-cümle (2) ğubār-ı melāl mirʾāt-ı fuķarādın mürtefiʿ boldı. Anıng
 üçün târîh-i cülüşnı bu bî-ķāre muhāķķar be-ğubār (3) tapıp ķaşāyidler nazm bağladı.
 Cihān penāhı bu duʿā-ġüynı sorağladı. Bu ğüneh-kār-ı serm-sārın (4) özlerige mübāşir
 kılıp naşāyiḥ-i müşfikāne vü merāhim-i ħüsrevāne birle Mücrim taḥallüşını menʿ kılıp
 (5) u eltāf-ı pādşāhāne birle ʿĀbid dēp tesmiye kıldılar. Emr boldı kim kişi Mücrim
 démesün. Elān ol (6) ism-i mübārek birle baķiyye-yi mektüb-ı tamām taptı. Manzūr bu
 müsveddedin ol kim eyyām-ı pîrlığ u hengām-ı nātüvānlığ (7) u faķîrlığ yétti. Kuvvet ü
 himmet esāsıdın ķuşūr yétip faṭūr kétti. Evlād u aḥfāddın faķîrniñ (8) rûḥın sévindürgü
 dik ferzend bi-ʿālem-i vücūd kélmedi ki anıng ḥaşletidin ü faẓîletidin (9) tiriklikde behre-
 mend ü ölgende sūd-pesend bolġay. Nā-ķār-ı hengām-ı ķarılığ aʿzāğa süst (10) lığ ʿarız
 boldı vü her ğazelġa āvān-ı şebābdın tā zamān bî-amān¹²¹ şeyḥlıġġaça aytılp (11) her
 yérde eczā vü perākende¹²² bolup yoķalġan édi. Andın hem nişāne-yi bî-şebāt baʿd-ez
 memāt (12) zuhūr kılmayturġan köründi. Anıng üçün ķaytadın ferzend-ṭabʿnıñ istiʿāneti
 köñġülge (13) rîz kıldı vü bu beş altı ġazelnı yazdı [Ö2 4^b] kim yād-āverlıġ üçün her bir
 faķîr dik ġam-zede anı [Ö1 5^a] (1) okusa şāyed ki fi'l-cümle köñgli mülāyim bolup bu
 ğüneh-kār tebeh rûzgārın duʿā-yı (2) ḥayr birle yād u fātiḥa-yı fāyiḥa-yı teberrük birle
 rûḥumnı şād kılgaylar. (3) Mundın özge müddeʿā dilde vü bu ḥayāldın başķa maķālāt (4)
 tilde var degil midür? İlāhî cümle maķşad-ı talebni (5) murādıġa vāşıl kılıp ʿāķıbetinde
 (6) gevher-i ĩmān ʿatā kılgay sén. (7) Āmîn ü Rabbu'l-ʿālemîn. (8) Temmet.

¹²⁰ şifā: eşfā Ö1

¹²¹ bî-amān: - Ö2

¹²² perākende: ferākende Ö1

[Ö1 5^b, Ö2 4^b, Ö3 1^b] **Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm**

1

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 İlahî kıyası til birle séniñ ħamdiñg kılay gūyā¹²³
Ki köñgöl ġarq-ı 'işıyān til tutulğan lāl émes gūyā
- 2 Bilür mén vāhid-i dānā vü Qayyūm-i tüvānā sén¹²⁴
Egerçi tilbedür mén 'aqlı azğan ma'den sora
- 3 Aqardı mū buruştı rū tókildi tişlerim her sū¹²⁵
Qanı tevfiq birle ħū yürüp mén¹²⁶ ħayru'd-dünyā¹²⁷
- 4 Heme yazuqlarımın şerhiğa yoq intihālğı¹²⁸
Özüñg aḥvāl-i nāçarımğa dānādur sén ü bīnā
- 5 Ni ḥāsıl til bilen kul mén désem köñglümde yoq kulluq¹²⁹
Ḥıṭā yollarda ötkergen isiz 'ömrüm mén-i şeydā¹³⁰
- 6 Nihāyetsiz nedāmet birle ser-gerdān u ḥayrān mén
Yürekdin kulzüm-i qan¹³¹ mevc urar¹³² bir közde bir deryā
- 7 Ümīdim¹³³ mağfiret deryāsı başımdın aşıp kėtkey¹³⁴
Veger ni mén kibi¹³⁵ rüsvā-yı maḥşer bolmağay aqlā
- 8 Özüñg sén kāziyü'l-ḥacāt-ı ḥalq-ı evvel ü āḥir
Émes pūşide 'ilmiñdin heme ḥayr u şerr-i eşyā

¹²³ gūyā: ber-pā Ö2, Ö3; tutulğan lāl émes: Ö3'te silik

¹²⁴ vāhid-i dānā vü qayyūm-i tüvānā sén: birligiñg başdın ayak til bolsam ikrārım Ö1, Ö2

¹²⁵ buruştı rū tókildi tişlerim: vü çin-i ebrū qarılığdın eşer Ö3

¹²⁶ yürüp mén: henüzem Ö3

¹²⁷ ħayru'd-dünyā: Ö3'te silik

¹²⁸ heme yazuqlarımın şerhiğa yoq intihālğı: kayı kılğan günāhım şerḥ étey étip edāsı yoq Ö1, Ö2

¹²⁹ ni ḥāsıl til bilen kul mén désem köñglümde yoq kulluq: désem kul mén érür yalğan işim āğuşte-i 'işıyān
Ö3

¹³⁰ Ḥıṭā yollarda ötkergen isiz 'ömrüm mén-i şeydā: tiriklikdür séni bühtān (silik) Ö3

¹³¹ qan: ħūn Ö3

¹³² urar: Ö3'te silik

¹³³ ümīdim: meger kim Ö1, Ö2

¹³⁴ başımdın aşıp kėtkey: cūş étkende ġarq olsam Ö3

¹³⁵ kibi: layın Ö3

- 9 Hudāyā barça **mücrimler** ümīdi ʿafv u rahmetdür¹³⁶
Alarnı kıлмаğıl nevmīd eger bolsa bu kün taŋla¹³⁷

2

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 6^a, Ö2 5^a] 1 Zihī zāt¹³⁸-ı münezzeh Hālik-i kül mazhar-ı eşyā
Vücüd eylep¹³⁹ ʿademdin ança fi'd dünyā¹⁴⁰ vü¹⁴¹ māfihā
- [Ö3 2^a] 2 Yaratdınğ kudretingni āşikār étmekke¹⁴² dünyānı
Kara tofragıdın kıldınğ benā-yı Ādem ü Havvā
- 3 ʿAceb yok ger melāyik secde kılsa cānib-i ādem
Özünğdin boldı¹⁴³ münzil āyetü'l-tahkiki kerremenā¹⁴⁴
- 4 Bir ādemni muṭīʿ eylep birevni¹⁴⁵ kıldı ʿāşī vü cāfī
Salıp her bendeni başığa çendān¹⁴⁶ ḥasret-i sevdā
- 5 İlāhī kıлмаğıl şermende-yi ʿālem bu kullarnı
Ki sēn Perverd-gār-ı ins ü cān sēn bizge ni ara
- 6 Séniñg¹⁴⁷ Ğaffār atınğdın barça ʿālem nā-ümīd érmes
Eger ʿālīm¹⁴⁸ eger¹⁴⁹ cāhil¹⁵⁰ eger¹⁵¹ ednā¹⁵² veger dānā¹⁵³

¹³⁶ barça Mücrimler ümīdi ʿafv u rahmetdür: cümle Mücrim köz tutar luṭfinğ ümīd eylep Ö1, Ö2

¹³⁷ alarnı kıлмаğıl nev-mīd eger bolsa bu kün taŋla: o yalğan bende mén déenge bağ bolsa Ö1, Ö2

¹³⁸ zāt: zātınğ Ö1, Ö2

¹³⁹ eylep: ile Ö3

¹⁴⁰ fid'dünyā: dünyā Ö3

¹⁴¹ vü: birle Ö3

¹⁴² étmekge: eylerge Ö3

¹⁴³ boldı: oldı Ö1, Ö2

¹⁴⁴ “Bize lütufta bulunduğunu ifade eden ayet kerremenā (Biz yücelttik, şereflendirdik)”, (İsrâ: 17/70)

¹⁴⁵ eylep birevni: kıldı deyrni Ö3

¹⁴⁶ çendān: türlük Ö3

¹⁴⁷ séniñg: séni Ö2, Ö3

¹⁴⁸ ʿālīm: zāhid Ö1, Ö2

¹⁴⁹ eger: veger Ö1, Ö2

¹⁵⁰ cāhil: fāsiğ Ö1, Ö2

¹⁵¹ eger: veger Ö1, Ö2

¹⁵² ednā: dānā Ö1, Ö2

¹⁵³ dānā: ednā Ö1, Ö2

- 7 Kerem kıl bendelerğa gerçi ‘isyān şerm-sārīdür¹⁵⁴
Tecellīgāh-ı şavķunġ eyle mir‘āt-ı könġül-āsā
- 8 Bérıp Yā Rab ménı tevfiķ boynumġa tınāb eylep¹⁵⁵
Çék ol öy sarıġa *men deġalehu kâne āminā*¹⁵⁶
- 9 Günehler ħacletidin **Mücrim** aĥvāli niçük bolġay¹⁵⁷
Ĥalāyık ħaşr bāzārıda¹⁵⁸ āmennā vü şaddaķnā¹⁵⁹

3

Müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 İy Pādişāh-ı lem-yezel dér mén saġa ħamd u senā
‘Afv eylegil köp¹⁶⁰ yazuķum¹⁶¹ yā Rabbenā faġfir lenā¹⁶²
- 2 Sén sén Kerīm-i lā-yezāl mihriġe yok¹⁶³ şām-ı zevāl
Bāķī érür sén tā ebed¹⁶⁴ séndin ü ger barça fenā
- 3 Kaçġan günehlik¹⁶⁵ rü siyeh şermende kıl cānı tebeh
Luţfinġnı eylep mén yine dergāhınġa kéldim yana
- [Ö1 6^ı] 4 Köp ‘ömr ötkerdim ħaţā kim ķāmetim¹⁶⁶ boldı dü-tā
Tégdi¹⁶⁷ ķolumġa bir ‘aşā andın ki¹⁶⁸ ‘ömr olġay fenā¹⁶⁹

¹⁵⁴ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁵⁵ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁵⁶ “Kim oraya girerse güvende olur.”, Âl-i İmrân Sûresi: 3/97.

¹⁵⁷ niçük bolġay: kılay bolġalı Ö3

¹⁵⁸ ħalāyık ħaşr bāzārıda: yıġlıp ħalk maĥşer içre Ö1, Ö2

¹⁵⁹ “İmān ettik, inandık ve tasdik ettik.” anlamında Arapça ifade.

¹⁶⁰ köp: sansız Ö3

¹⁶¹ yazuķum: yazġanım Ö1, Ö2

¹⁶² “Ey Allah’ım bizim için maġfiret buyur.”, Bakara: 2/268.

¹⁶³ mihriġe yok: yok mihriġe Ö1, Ö2

¹⁶⁴ bāķī érür sén tā ebed: bāķī sén āĥir (silik) Ö3

¹⁶⁵ günehlik: ġulām Ö3

¹⁶⁶ kim ķāmetim: maķāmım Ö3

¹⁶⁷ tégdi: aldım Ö3

¹⁶⁸ andın ki: açġıl yolumnı Ö3

¹⁶⁹ ‘ömr olġay fenā: Ö3’te bu ifade silik

- 5 Yā Rab bu **Mücrim** yazuğun¹⁷⁰ faẓlınğ bilen ʿafv étmesenğ
Dūzaḥda yatğay¹⁷¹ tā ebed miḥraḫ ʿazāb içre yana¹⁷²

4

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 İy hoş ol künler ki¹⁷³ maṅga¹⁷⁴ érdi cānān āşinā
ʿİşk ile könğül séverse cevır¹⁷⁵ ile cān āşinā
- [Ö2 5^b] 2 Hüş-ı ber-pā ʿaql-ı barça bezm ü devrān dil-güşā¹⁷⁶
Közge¹⁷⁷ érdi gül dimāğım birle reyḥān āşinā
- [Ö3 2^b] 3 Bilmes érdim¹⁷⁸ gerdiş-i devr-i felek¹⁷⁹ mundağ éken¹⁸⁰
Kim vişāl ehliğa bolğay¹⁸¹ dāğ-ı hicrān āşinā
- 4 Aḥter-i baḥtım saʿādet yolığa basmay ḳadem
Mén niçük étey ki bolsun māh-tābān āşinā
- 5 Ḥaste mén peyveste mén bā-ḥatır-ı şikeste mén
Bolmadı bir de merāmım birle devrān āşinā
- 6 ʿİyş-ı ğam birle bedeldür vaşl-ı tebdıl-i firāk
Bu sebebdin boldı¹⁸² köz yaşıım bilen¹⁸³ ḳan āşinā
- 7 Mén bu ḥasret mübtelāyī bolmasun yā Rab kişi
Kāfir-i bed-ḥūy birle hıç müselmān āşinā

¹⁷⁰ yazuğun: cürmini Ö3

¹⁷¹ dūzaḥda yatğay: dūzaḥğa kuygay Ö3

¹⁷² yana: halā Ö3

¹⁷³ künler ki: künlerinğle Ö3

¹⁷⁴ maṅga: - Ö3

¹⁷⁵ cevır: cism Ö3

¹⁷⁶ dil-güşā: Ö3'te silik

¹⁷⁷ közge: köz Ö3

¹⁷⁸ érdim: érdi Ö3

¹⁷⁹ gerdiş-i devr-i felek: gerdiş-i devrān-ı dūn Ö3

¹⁸⁰ mundağ éken: etvārını Ö3

¹⁸¹ bolğay: érgen Ö3

¹⁸² sebebdin boldı: sebebdindür ki Ö3

¹⁸³ köz yaşıım bilen: köz yaşıımğadur Ö3

- 8 Kéç¹⁸⁴ bu ʿālem ārzūsıdın ki hergiz yok işbāt¹⁸⁵
Bu muḥālif dehr-i fānīde ni imkân¹⁸⁶ āşinā
- 9 Herze yürmekdin bu **Mücrim** kıldı ʿuzlet ihtiyār
Tapmadı ez-bes ki gayr-ı beytü'l-aḥzān āşinā

5

*Fâilâtün feilâtün feilâtün feilün**Feilâtün**fa'lün*[Ö1 7^a]

- 1 Bar mu dehr içre méninġ dik hemege zār aşlā
Dām-ı nefis ü heves-i dehre giriftār aşlā
- 2 Körmegen lezzet-i ʿālem yine āmāde-yi ġam
Ārzū-yı yār ʿadem sīnesi efķār aşlā
- 3 Āb-ı ḥayvān tilegen zehr-i helāhil yutġan
Ķaysı ʿāşık bu belāġa ola dūċār¹⁸⁷ aşlā
- 4 Dégeli derd ü ġamım alġalı renc ü elemim
Tapmadım hem-nefes-i maḥrem-i esrār aşlā
- 5 Köz salıp yolıġa ayak astıġa tüşsem pā-bend¹⁸⁸
Şād yétkey mü közümge ģadem-i yār aşlā
- 6 Ötkerip ʿömrni¹⁸⁹ vü şarf kılıp naġd-i ḥayāt
Köp körüp yār-ı velī yār-i vefādār aşlā
- 7 Naġd çün¹⁹⁰ ketti elinġdin¹⁹¹ ģanı sevdā-yı **Mücrim**
Vāķıf ol ģalġan émes ger mey ü bāzār aşlā

¹⁸⁴ kéç: kim Ö1, Ö2¹⁸⁵ hergiz yok işbāt: yok anġa sebāt Ö1, Ö2¹⁸⁶ muḥālif dehr-i fānīde ni imkân: mücerribdürki yok hıċkim kân-ı devrān Ö1, Ö2¹⁸⁷ belāġa ola dūċār: belālarga giriftār Ö3¹⁸⁸ ayak astıġa tüşsem pā-bend: mehcūr bolup vaşlı üçün Ö3¹⁸⁹ ötkerip ʿömrni: ʿömrümni ötkerip Ö1, Ö2¹⁹⁰ çün: kim Ö3¹⁹¹ élinġdin ģanı sevdā-yı Mücrim: ģanı sevdā-yı Mücrim éligdin Ö3

6

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 3^a, Ö2 6^a] 1 Bahār ötti vü bezm-i dil-güşâyı¹⁹² tapmadım aşlā
 Hazān tārācıdın berg ü nevāyı tapmadım aşlā
- 2 Yétürdüm yol kişim yok menzil-i maşşūda yétkürgey
 Özümge mihr-bān-ı reh-nümāyı tapmadım aşlā¹⁹³
- 3 Yoluştum bir bölek derde ki yoktur çāre-yi hālīm
 Be-cuz teslīm-i cān özge devāyı tapmadım aşlā¹⁹⁴
- 4 Gülistān içre kirdim barça gül körgüzdi raʿnālīk¹⁹⁵
 Tili könglige şādīk āşināyı tapmadım aşlā
- 5 Cefā-yı dehrni cānımğa kördüm köp ʿabeş kıldım
 Hemānā hālk-ı ʿālemdin vefāyı tapmadım aşlā
- [Ö1 7^b] 6 Firāk u derd ü gam altı cihetdin tuttı¹⁹⁶ eṭrāfım
 Kaçıp her yanğa éligdin¹⁹⁷ rehāyı tapmadım aşlā
- 7 Nuḥūset ṭālīʿimdin mihr yanğlīg ṭālīʿ olmışdur¹⁹⁸
 Özümge oḥşağan baḥt-ı qarayı tapmadım aşlā
- 8 Kime kim uçradım öz hālīga dermāndadur mén dik
 Elemsiz menzil ü bī-derd cāyı tapmadım aşlā
- 9 Açuḳ eşik yüzümge¹⁹⁹ bağlanur sedd-i Sikender dik²⁰⁰
 Yürüp devrānda her bāb u öyi tapmadım aşlā

¹⁹² bahār ötti vü bezm-i dil-güşâyı: hayāt ötti bahār-ı dil-güşâyı Ö1, Ö2

¹⁹³ Bu beyit Ö3 nüshasında 3. beyit olarak geçmektedir.

¹⁹⁴ Bu beyit Ö3 nüshasında 2. beyit olarak geçmektedir.

¹⁹⁵ gülistān içre kirdim barça gül körgüzdi raʿnālīk: gülistānda egerçi gonçe vü gül müttefikdürler Ö3

¹⁹⁶ tuttı: aldı Ö3

¹⁹⁷ éligdin: kaydın Ö3

¹⁹⁸ mihr yanğlīg ṭālīʿ olmışdur: mihr-i ṭālīʿ dik ṭulūʿ eyler Ö3

¹⁹⁹ yüzümge: közümge Ö1

²⁰⁰ bağlanur sedd-i Sikender dik: güyiyā sedd-i Sikenderdür

- 10 Hevāğa bérme könġlini yigitlikni ġanīmet bil²⁰¹
 Ƙarılıġnıġ çerāġında²⁰² ziyāyı tapmadım ašlā
- 11 Heme ümmīdidin maħrūm²⁰³ bolġan²⁰⁴ bī-nevā **Mücrim**
 Bahār-ı ‘ömrđin berg ü nevāyı tapmadım ašlā

7

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Binā-gāhige bir yaġdın bolur ol sīm-ber peydā
 ‘Aceb érmes ayakı tofraġıdın bola zer peydā²⁰⁵
- 2 Çıkar ‘uşşāġlardın her taraf feryād u efġānlar²⁰⁶
 Ki rüst-ā-hīz-i maħşer boldı köyedür naẓar peydā
- 3 Haṭṭ-ı müşġin sevād-ı hāl-i la‘līnġde hücüm eyler²⁰⁷
 Ƙonar mu dü mekes her ƣanda kim bolsa şeker peydā
- [Ö3 3^b] 4 Niçük ƣatil nigeħ bī-raħm-ı zālīm sēn ki cevriġdin
 Bolupdur ħalk-ı ‘ālem²⁰⁸ içre çendīn şūr-ı şer peydā²⁰⁹
- 5 Sēniġ²¹⁰ miħriġni her çendī ki könġlüm²¹¹ içre yaşurdum
 Bilindi tā ki boldı reng-i zerd ü çeşm-i ter peydā
- [Ö2 6^b] 6 Tārīġ-i ıışġ bir yoldur ki ƣaṭ²¹² eylerde vāķıf bol
 Ƙadem ƣoyġan hemān²¹³ aldīnġda yüz türlük²¹⁴ ħaṭar peydā

²⁰¹ hevāğa bérme könġlini yigitlikni ġanīmet bil: yigitler muġtenim anġlanġ cüvānlıġ ni ki mén ‘ömrī Ö1, Ö2

²⁰² ƣarılıġnıġ çerāġında: ƣarılıġ dik çerāġ-ı bī-ziyāyı Ö1, Ö2

²⁰³ ümmīdidin maħrūm: maħrūm ümmīdidin Ö2

²⁰⁴ bolġan: ƣalġan Ö1, Ö2

²⁰⁵ ‘acep érmes ayakı tofraġıdın bola zer peydā: bolur ġüyā ‘alāmāt-ı ƣıyāmetdın eşer peydā Ö3

²⁰⁶ ‘uşşāġlardın her taraf feryād u efġānlar: her sarıdın saġa meh ü efġān ‘aşıġlar Ö1, Ö2

²⁰⁷ ħaṭṭ-ı müşġin sevād-ı hāl-i la‘līnġde hücüm eyler: ġubār-ı ħaṭṭ-ı sevād hāl-i la‘līnġdin hücüm étmiş Ö1, Ö2

²⁰⁸ ħalk-ı ‘ālem: ħalk-ı devrān Ö1, Ö2

²⁰⁹ peydā: - Ö2

²¹⁰ sēniġ: sēni Ö3

²¹¹ könġlüm: cānım Ö3

²¹² ƣaṭ: tay Ö1, Ö2

²¹³ hemān: serri Ö3

²¹⁴ yüz türlük: çendānı Ö3

- [Ö1 8^a] 7 Biri tahfif tapğan çaķda birniŋ şiddeti artar
Dem-i hoş urmay olğay²¹⁵ yana bir reng-i diger peydā
- 8 Tiliŋ asra közüŋ hıfz eyle²¹⁶ vü köŋgliŋi hāzır tut
Déme bī-hūde köp söz kim²¹⁷ bolur²¹⁸ andın zarar peydā
- 9 Kāra bahtım karāŋusında²¹⁹ **mücrim-vār** qalmıŋ mēn²²⁰
Kačan bolğay éken yā Rab bu şāmıŋa seher peydā

8

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 İlāhī sēn ki sēndindür tamām-ı hayr u şer peydā
Melek haylī vü hūrā vü perī cins-i beşer peydā
- 2 Kuruķ naḥli ki bolmış āhıma sūz²²¹ āteş-i maḥreķ
Şükūfe-zār étip her şāḥıdın boldı²²² semer peydā
- 3 Saŋa çun u çirā yok her ni kim kılsaŋ²²³ mücevvezdür
‘Aceb érmes²²⁴ eger ferzend kılsaŋ bī-peder peydā
- 4 Kılur sēn beyzadın mevcūd mürğ u mürğdın beyza²²⁵
Yed-i kudretđin aŋa eylemiş sēn²²⁶ bāl u per peydā
- 5 Sēniŋ zātıŋ ni érkenige ‘aql-ı küil érür ‘āciz²²⁷
Özüŋđin özge yok güm-rāḥlarğa²²⁸ rāh-ber peydā

²¹⁵ demī hoş urmay olğay: dem-i bī-ğam çıkarmay Ö3

²¹⁶ hıfz eyle: maḥfūz kııl Ö1, Ö2

²¹⁷ bī-hūde köp söz kim: bī-nef‘ sözni Ö1, Ö2

²¹⁸ bolur: bolmağay Ö1, Ö2

²¹⁹ karāŋusında: karāŋusıda Ö3

²²⁰ qalmıŋ mēn: bolmış mēn Ö3

²²¹ āhıma sūz: heme-gāh Ö1, Ö2

²²² boldı: kıldıŋ Ö1, Ö2

²²³ kim kılsaŋ: eylersin Ö3

²²⁴ érmes: yoktur Ö3

²²⁵ mevcūd mürğ u mürğdın beyza: mürğ yāne beyza cūd mürğdın Ö3

²²⁶ eylemiş sēn: eylemiş Ö3

²²⁷ sēniŋ zātıŋ ni érkenige ‘aql-ı küil érür ‘āciz: adaşķan kıllarıŋa toğrı yol körset hidāyet kııl Ö3

²²⁸ güm-rāḥlarğa: yol körsetürge Ö1, Ö2

- 6 ʿAzīz-i halk bolğay taŋla maḥşer dest-gāhında
Rızā-cūlık²²⁹ bilen her kim kıılır faẓl u hüner peydā
- 7 Ni **mücrim** sén ki ʿömrünğ eyledinğ şarf reh-i bātıl
Ni luṭfınğda ʿayān maʿnā-yı nazmınğda eşer peydā

9

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâ'lün

- [Ö3 4^a] 1 Kıldım ārāste könğlüm²³⁰ içide cāy saŋga
Şād bolğay bu ḥarābeğā rū vāy saŋga
- [Ö1 8^b] 2 Āḥ çeksem yüregim köyse tutuşsam otğa
Āḥ neyler mén eger kélmeşe²³¹ pervāy saŋga
- 3 Her nefes²³² sözlegeniñ kār-ı Mesīḥā eyler
Āferīn-ḥāḥdur ol laʿl-i şeker-ḥāy saŋga
- 4 Naḥl-i gül başı qarīn²³³ ayağı ḥārgā rāst
Bu müselleḡm gül-i bī-ḥār-ı ser-ā-pāy saŋga
- [Ö2 7^a] 5 Yétkeç²³⁴ ok kifrigidin **Mücrim** éter ḡadini ḡam²³⁵
Luʿb üçün şād²³⁶ kéreklik éşe²³⁷ bu yay saŋga

10

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Ḥūblar bir özge ḡāledür²³⁸ ol sīm-ten cüdā
Bardur meşel ki cism-i diger²³⁹ pīrehen cüdā

²²⁹ rızā-cūlık: rızā-cūlığ Ö3

²³⁰ könğlüm: cānım Ö3

²³¹ kélmeşe: bolmasa Ö3

²³² nefes: demī Ö3

²³³ qarīn: mişān Ö3

²³⁴ yétkeç: téggeç Ö1, Ö2

²³⁵ ḡadini ḡam: ḡam ḡadini Ö3

²³⁶ şād: bāz Ö3

²³⁷ éşe: ola: Ö3

²³⁸ bir özge ḡāledür: tamām-ı ber-ṭaraf Ö1, Ö2

²³⁹ bardur meşel ki cism-i diger: ni kördür ki cism-i cüdā Ö1, Ö2

- 2   ‘Uşşāk-ı barça öldi anıñg²⁴⁰ ārzūsıda
Mecnūn dik elem bile²⁴¹ vü Kūh-ken cüdā
- 3   Kıldı ta‘aşşub olğaç esīrīñg ni eyleyin²⁴²
Tarmışdı dām-ı zūlf ile²⁴³ çāh-ı zeķan cüdā
- 4   Derd ü elem şu bolsa tiriklik mañga hirām
Nezdīkdür ki cān cüdā vü beden cüdā²⁴⁴
- 5   Rüsvalıgım bu nev^c ki her kūy u kūçede
Merd özge ta‘n birle²⁴⁵ kılur yād u zen cüdā
- 6   Yok munça cevır birle bolurğa müyesserim
Cān rağbeti hem olsa zemlik beden cüdā²⁴⁶
- 7   İy ehl-i derd bir nefesi ğam laşınğ mañga
Sizler bölek elem bile yığlañg u mén cüdā
- 8   Aḥvāl-i **Mücrim** ü könğül endāz-ı ma‘şiyet²⁴⁷
Til özge rast érmes²⁴⁸ ü rabṭ-ı suḥan cüdā

11

Mef’ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö1 9^a]   1   Émdi ni sūd külmek ü ‘ıyş u ıarab mañga
Lāzım köründi dīde-yi ter ü rüz şeb mañga
- [Ö3 4^b]   2   Yüz minğ dirīğ ötti yigitlik ğanımeti
Hem-‘aşrlar barısı kētipdür²⁴⁹ qarap mañga

²⁴⁰ anıñg: firāk Ö3

²⁴¹ dik elem bile: bir özge hālde Ö3

²⁴² kıldı ta‘aşşub olğaç esīrīñg ni eyleyin: bolğaç esīr-i bahr-i ta‘aşşub éki belā Ö3

²⁴³ tarmışdur dām-ı zūlf ile: ol dām-ı zūlf-i özge Ö1, Ö2

²⁴⁴ Bu beyit Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

²⁴⁵ birle: tilde Ö3

²⁴⁶ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

²⁴⁷ könğül-endāz-ı ma‘şiyet: könğül ihyā-yı ma‘şiyet Ö1, Ö2

²⁴⁸ rast érmes: müdde‘āda Ö3

²⁴⁹ kētipdür: barıpdur Ö3

- 3 Yā mēn qarılara mütevāzı^ε émes édim
Kim hıç yigitdin olmadı tarh-ı edeb manğa
- 4 Kimdin şikāyet eylegeyin dehr-i dūn ara
Ni kıldı cānda asrağan aşı-ı neseb manğa
- 5 Ehl-i cefāğa hıç vefā vaşlı yok éken
Bu hasb ü hāl-i maşra^ε érür müntaḥab manğa
- 6 Deryā lebinde teşne-leb étti felek méni
Bilmen²⁵⁰ ni érdi mundağ olurğa sebeb manğa
- 7 Mücrimlik²⁵¹ ile gerçi sezā-vār dü-zaḥm
İn-şā'allāh ki qol tutar elṭāf-ı Rab manğa

12

Mefâilün feilâtün mefâilün fa'lün

- 1 Qarakçı közlerinğ ü köp köngül şikār saḅa
Qademde qan kıla qalmaḅ érür şı'ār saḅa
- 2 Fedā-yı tāre-yi gīsūlarınğ bu cān ḥarāb²⁵²
Köz üstige ayağınğ qoy ki intizār saḅa
- 3 Atınğ tuyarğa qanım asradım ki kélgey sén²⁵³
Ki tığ sürmekinğ étkey mü dép ḥumār saḅa
- 4 Hümā-yı evc-i sa'ādet başımğa sāye salur²⁵⁴
Qaçan maḥalde ki iqbāl éter dūçar saḅa
- 5 Külüp qara vü qara künlerimni rüşen kııl
Ki mēn bu cān-ı kirāmı kılay nişār saḅa

²⁵⁰ bilmen: bilmem Ö3²⁵¹ Mücrimlik: Mücrimlig Ö3²⁵² ḥarāb: kebāb Ö3²⁵³ qanım asradım ki kélgey sén: bağr qanını ḥabs kıldım Ö3²⁵⁴ salur: kıılur Ö1, Ö2

- [Ö1 9^b] 6 Yüzünġ münevver éter yérni ay birle kuyaş
Atınġ anınġ mu érür h^vıř²⁵⁵ yā tebār sańġa
- 7 Kuruķ sünġekdür ü başında²⁵⁶ minġ tümen sevdā
Henüz bolsa bu **Mücrim**-i ümīd-vār sańġa

13

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 7^b, Ö3 6^a] 1 Kılāy bir niçe séndin hem şikāyet bī-vefā dünyā
Yürekde dāġlar bī-ḥadd ü ġāyet bī-vefā dünyā
- 2 Benī-ādemni aldap dām-ı nefis āvāre-ser kıldınġ
Menāhī yol sarı kıldınġ bidāyet bī-vefā dünyā
- 3 Hevā vü hırş u elvān ārzūlar birle ‘ömr ötti
Kanı andaġ bidāyetġa nihāyet bī-vefā dünyā
- 4 Birevniġ başıda sevdā birevniġ könġlide ġavġā
Birevlerni ġarīb her vilāyet bī-vefā dünyā
- 5 Kārībinġe işendim va‘de-yi yalġanınġa yandım
Zarar kim tapmadı séndin kifāyet bī-vefā dünyā
- 6 Özünġ hem mén kibi öz ḥālınġe mużtar mu sén ammā
Kışıġe yétmedi séndin ḥimāyet bī-vefā dünyā
- 7 Günāhım ‘afv ét **Mücrim** atımnı eylegey ‘Ābid
Eger bolsa Hudāyīdın ‘ināyet bī-vefā dünyā

14²⁵⁷*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Dilā pendim eşit zīnhār bolma māyil-i dünyā
Kābūl-i mü‘min ü şādık émeştür kāyil-i dünyā

²⁵⁵ h^vış: - Ö3

²⁵⁶ başında: başıġa Ö3

²⁵⁷ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 2 ʿAzīz cānıñg haqı çün munça miñnetni revā körme
Könğülñiñ közgüsin şaykal bérıp kıl nāyil-i [dünyā]
- 3 Teveccüh bābını miftāh-ı himmet birle yaz eyle
Mununğ dik bolma ʿālem halkı içre hāyil-i dünyā
- 4 Ğınā ehliğa barma şükr kıl ehl-i kanāʿat bol
Özüñgni dehr-i dünde munça tutma sāyil-i dünyā
- 5 Könğülñi bérme dünyā zālīga aldanmağıl körgil
Hurūf-i ʿillet ile muttaşıl bolğan dil-i dünyā
- 6 İsiz ʿömrünğ ezeldin tā ebed ʿişyān bile ötti
Uşol kündin ki köz açtım ü boldum dāhil-i dünyā
- 7 Méniñg dik bir perīşān rüzgārī bar mu ʿālemde
Ki bolğay bī-dil ü gam-şāmil ü pā-der-gil-i dünyā
- [Ö3 6^ı] 8 Cihān bāzārıda kālem kesād ü merdüm-i ʿālem
Émes cins-i benī-ādem méniñg dik cāhil-i dünyā
- 9 İlāhī müşkil-i ʿaķibni **mücrimlerğa** āsān kıl
Kıyāmet müşkili müşkil ni bolğay müşkil-i dünyā

15

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 5^a] 1 Bir nihān-ı semʿinğ aytur sözüm bar iy şabā
Ger tapar sēn yārñiñ dergāhığa bar iy şabā
- [Ö2 8^a] 2 Dey ki ser-gerdān u hayrān u girībān-çākdür
Taʿne-gāh merd ü zen yār ile ağyār iy şabā
- [Ö1 10^a] 3 Yana dégil kéçedin²⁵⁸ tā şubḥ feryād ü figān
Kifriñiñ birbirge yétmes yār-ı bī-dār iy şabā

---

²⁵⁸ kéçedin: kéçeler Ö3

- 4 Her ni şekker lebleridin²⁵⁹ alğanın birbir kélip
Eyleme taqrır méndin gayre zīnhār iy şabā
- 5 Cān-ı şīrīnim érür müzd-i ğubār-ı maḳdemiñg
Barça cism ü cān tufeyliñg²⁶⁰ her ni kim bar iy şabā
- 6 Anġla kim dil-dār könġli özge bolġan bolmasun
Kim²⁶¹ henüzem yār mén ḳulluḳda iḳrār iy şabā
- 7 Derd mühellikdür kişige ayta almam rāz-ı dil²⁶²
Ger çıday bilsenġ mañga²⁶³ bol şāhib-esrār iy şabā
- 8 Démesenġ her bü'l-hevesġa saḳlasañg²⁶⁴ esrārımı
Haḳ sañga bolsun taḥallüfdin nigh-dār iy şabā
- 9 Ḳılsa girdār ü medār iy til uçı birle sañga
Farḳ-ı **Mücrim** büse-ġāh-ı cūbe-yi dār iy şabā

16

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Müjde-yi naḥl-i ḳadiñg serv-i ḥurāmāndur²⁶⁵ fedā
Nükhēt-i ruḥsārınġa gül birle reyḥāndur fedā
- 2 Kūyunġ étleriġa yalbarmāḳ işim şām u seḥer²⁶⁶
Baġır atlıġ rıṣ bolġan bir bölek ḳandur fedā
- 3 Ol nezāket kim séniñg lafz u derbārınġda bar²⁶⁷
Bir sözünġe könġül ü her²⁶⁸ ḥarfinġe cāndur fedā

²⁵⁹ lebleridin: leblerindin Ö3²⁶⁰ tufeyliñg: tufeyli Ö1, Ö2²⁶¹ kim: mén Ö3²⁶² aytaalmam rāz-dil: aytabilmen ḥālimi²⁶³ mañga: demī Ö3²⁶⁴ saḳlasañg: asrasañg Ö3²⁶⁵ naḥl-i ḳadiñg serv-i ḥurāmāndur: serv-i ḳadiñg naḥl-i gülistāndur Ö3²⁶⁶ şām u seḥer: bargān sarı Ö1, Ö2²⁶⁷ derbārınġda bar: derbārınġdadur Ö3²⁶⁸ bir: her Ö2, Ö3

- 4 Gonçe-yi maḥmūr tebessüm bāğ-ı mest külgeniṅ
Her ḥırāmıṅ hedyesi naḥl-i gülistāndur²⁶⁹ fedā
- 5 Her ni barım şadaқа cāniṅ tekellūf ber-ṭaraf
Mücrim ü cism-i ḥarāb ü cān-ı miḥmāndur fedā

17²⁷⁰*Mefâilün feilâtün mefâilün fa'lün*

- [Ö1 10^b,Ö3 5^b] 1 Nigār eylemedi yād iltifāt saṅga
Ol émdi nige kérek dünyāda ḥayāt saṅga
- 2 Közüṅni yumḡıl u pervāz eyle ʿālemdin
Helāki²⁷¹ yār durur her ṭaraf ḳanat saṅga
- 3 Ni ol turuş saṅga barur yolunḡ yaraḡnı ḳıl
Çirā ki yok bu sitem-ḥānede şebāt²⁷² saṅga²⁷³
- 4 Ölümniṅ²⁷⁴ élçisi āḥir mülāzemet birle
Nuḳūd-ı ʿömr üçün yétkürür²⁷⁵ berāt saṅga
- 5 Aḳardı saç u saḳalıṅ köpeldi ʿisyāniṅ²⁷⁶
Yigitler étse melāmet bu ni uyat saṅga
- 6 Sén ü ḳara kéçeler āḥ u nāle vü feryād
Müʿessir olmadı hergiz dégen nikāt saṅga
- 7 Yaḳanıṅ²⁷⁷ tut kéçe taṅg atḡança zārī ḳıl
Çonançı **Mücrim** ölüp sén kérek necāt saṅga

²⁶⁹ naḥl gülistāndur: serv ḥırāmāndur Ö3²⁷⁰ Bu şiir Ö2 Nüshasında 8^b numaralı varakta yer almaktadır.²⁷¹ helāki: illāki Ö1, Ö2²⁷² yok bu sitem-ḥānede şebāt: bu sitem-ḥānede şebāt yok Ö1, Ö2²⁷³ saṅga: ki Ö3²⁷⁴ ölümniṅ: ölümni Ö2²⁷⁵ yétkürür: kéltürür Ö3²⁷⁶ ʿisyāniṅ: maʿşiyetiṅ Ö3²⁷⁷ yaḳanıṅ: yaḳanıḡ Ö2

18

Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 İy dil egerçi zevk-i temettü^c kérek saŋga
Hak bérigenige şabr u taķannu^c kérek saŋga
- 2 Séndin burunğılar hemesi ötti körmediŋ
Körgenler ayğanığa tesemmu^c kérek saŋga
- [Ö2 8^b] 3 Hādīler étegige²⁷⁸ yapuş buyrukığa bol
İhlāş birle yaḥşı teverru^c kérek saŋga
- 4 Ğafletğa bérme közni vü bīdār bol müdām
Bir kéçe taŋğğa tégrü tevaḳḳu^c kérek saŋga
- 5 Tenhālīg ile ḥū kıl u éldin kenāre bol
Yalguz kélip sén ü ni tecemmu^c kérek saŋga
- [Ö1 11^a] 6 ʿĀbid günāh zehr durur sehl aŋglama
Az maʿsiyetğa köp tazarru^c kérek saŋga

19

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Pāre pāre zulm-i bī-ḥad yétkürüpdür ğam maŋga
Ḳorķa mén kim yétmesün hengāme-yi mātem maŋga
- 2 Āh-ı derd-ālūdime ṭāķat kılaalmas āsmān
Ḳaysı bī-dil ni köŋgül birle bolur hem-dem maŋga
- 3 Ḳarıĝan çaķda maŋga āheng-i taʿzīm²⁷⁹ örgetür
Menfaʿatlikdür meger üstümde ḳadd-i ḥam maŋga
- 4 Bilmeyin kıldım köŋgülni rām dünyā dāmıĝa²⁸⁰
Bu sebaķnı bildürüp ötmış meger ādem maŋga

²⁷⁸ étegige: étkenige Ö2

²⁷⁹ āheng-i taʿzīm: taʿzīm-i āheng Ö1

²⁸⁰ dāmıĝa: mālıĝa Ö3

- [Ö2 9^a]   5   Mesnedim külhan külidür sāğarım sığınan sıfāl
Faqr sulṭānı mēn ü besdür bu cām-ı Cem²⁸¹ maṅga
- 6   Sākiyā cāmı kētürgil²⁸² eylesün ‘aqlım sevā
Kalmadı²⁸³ hicrān ğamı birle dil-i ḥurrem maṅga
- 7   Taṅla **Mücrim** dép eger şefkat bilen kılsa nigāh
Yā İlāhī kim émeştür munça devlet hem maṅga

Na‘at

20²⁸⁴*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1   İy atıṅ bir mısra‘-yı hoş lafz u ma‘nī müntaḥab
Zikridin şeker-feşān her bī-nevāga kām u leb
- 2   Çün tıfılıṅdın müheyyā boldı devr-i kāyināt
Ger müsebbibdin muḳadderlige sēn érdirṅ sebep
- 3   Enbiyālar könġlide ümmetlıṅıṅa ḥār ḥār
Evliyālar başıga ḥāk-i rehiṅ tāt-ı ṭarab
- [Ö1 11^b]   4   Kim maḳarrdur yoḳ ‘aceb firdevs anġa²⁸⁵ bolsa maḳarr
Ehl-i inkārıṅ zamīri içre miṅ renc ü ta‘ab²⁸⁶
- 5   Kābe ḳavseyn āyeti ḳaşıṅ şıfātında²⁸⁷ nüzül
Tār-ı ġisū şe‘niġa ve’l-leyl tefsīri keteb²⁸⁸
- 6   Sāye-yi serv-ḳadiṅdın rācī vü ümmīd-vār
Şefḳatiṅ sermāye-yi ehl-i naşbdın tā ḥaseb

²⁸¹ cām-ı Cem: cām u Cem Ö1²⁸² kētürgil: kerem kıl Ö3²⁸³ kalmadı: ḳalmasun Ö2²⁸⁴ Bu şiir Ö3 nüshasında 6^b numaralı varakta yer almaktadır.²⁸⁵ anġa: ger Ö1, Ö2²⁸⁶ ehl-i inkārıṅ zamīri içre miṅ renc-i ta‘ab: ol ki münkerdür saṅga āmāde-i renc ü laḳab Ö3²⁸⁷ şıfātında: beyānıda Ö3²⁸⁸ “Leyl suresinin açıklaması yazıldı.” şeklinde Arapça ibare.

- 7 Tanğla kılğanda şefā‘at dest-gāhıǵa²⁸⁹ harām
Bir nigāh-ı luṭf ile ötgil bu ‘aşıǵa qarap
- 8 Şer’inğ ol mihri ki körmes tā ebed şām-ı zevāl²⁹⁰
Kim ezel şubhınınğ eṭvārıda²⁹¹ bolmas münkalib
- 9 Yā Resūlu’llāh érür séndin²⁹² ümīdim bī-kıyās
Yoksa ‘ālem ehli²⁹³ qoymışlar maṅğa **Mücrim** laḳab

21

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Kıldım uşbu kéçe hicrinğdin fiğān u nāle köp
Çıkdı ağızımdın bırakıp şu‘le-yi cevvalē köp
- 2 Āh-ı serdim şiddetidin akmadı kanlıǵ sirişk²⁹⁴
La‘l-gūn bolmış bürüdetdin közümdē jāle köp
- [Ö3 7^a] 3 Her kumāş cinsdür yārdur harīdārı füzūn
Ṭālib-i vaşlınğ séniñ²⁹⁵ her yerde mén dik vāle köp
- [Ö2 9^b] 4 Rindlik lafzınğa²⁹⁶ ma‘nāsıǵa yétmes ehl-i zühd
Kāle qalır kayd olup²⁹⁷ qatılsa ehl-i ḥāle köp
- 5 Perde yüzdin alma kim ehl-i naḳar eyler hücum
Qanda bolsa²⁹⁸ rīz eylerler çemenler yāle köp
- 6 Gevher-i vaşlınğ²⁹⁹ girān kıymet maṅğa bir cān u bes
Ḥayf naḳdim azdın az u bahā-yı kāle köp

²⁸⁹ dest-gāhıǵa: mesnedi üzre Ö3

²⁹⁰ şer’inğ ol mihri ki körmes tā ebed şām ü zevāl: şer‘ bir mihri ki yoktur aṅğa āyin-i zevāl Ö3

²⁹¹ ezel şubhınınğ eṭvārıda: ezeldin tā ebed eṭvārı Ö3

²⁹² érür séndin: séndindür Ö3

²⁹³ ehli: ḥalkı Ö3

²⁹⁴ akmadı kanlıǵ sirişk: muzladı közlerde yaş Ö3

²⁹⁵ séniñ: bolup Ö3

²⁹⁶ rindlik lafzınğa: rind-i pür lafzınğa Ö3

²⁹⁷ olup: olur Ö3

²⁹⁸ qanda bolsa: her tarafdın Ö3

²⁹⁹ gevher-i vaşlınğ: gevher ü vaşlınğ Ö3

- [Ö1 12*] 7 Kétti **Mücrim** dép yanımdın ol nigâr-ı nâzenî
Aydı³⁰⁰ sên yanğlıg tehî āgûş ƣalğan hâle köp

22

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Yanımdın kétti ol nâ-mihr-bân³⁰¹ terk-i diyâr eylep
Yürüp mén yolıda giryân közümnî eşk-bâr eylep³⁰²
- 2 Be-ümmîdige kélgey şād bir kün³⁰³ tende cevlanım
Yolıdın azğasıp köngül tezervini şikâr eylep
- 3 Bolur mu andağ aḥvālige³⁰⁴ lâ-yaƣıl bolup yatam
Şarāb-ı vaşlıdın bir cām içip def-i ḥumār eylep
- 4 Heme ülfet maṅga mūnislıgıdın muḥteriz boldı
Ḥurūşum belki hūşum³⁰⁵ kéttiler méndin firār eylep
- 5 Felek bir ƣatla aḥvālimğa raḥm étseñg niçük bolğay³⁰⁶
Yürür mén tābekey yığlap közümnî eşk-bâr eylep
- 6 Méni bu derd āḥir ḥānümāndın eyler āvāre³⁰⁷
Köngül tāƣat ƣılalmas yorsa mundağ³⁰⁸ rüzgār eylep
- 7 Ḥudāyā **Mücrim** aḥvāliğa séndin özge ḥāmī yok
Anı ƣoyma heme künin éliğa şerm-sār eylep

³⁰⁰ aydı: dér ki Ö3

³⁰¹ nâ-mihr-bân: mihr-bân Ö1, Ö3

³⁰² yürüp mén yolıda giryân közümnî eşk-bâr: mén anıñ yolıda ƣalğan közümnî intizār Ö3

³⁰³ kélgey şād bir kün: bir kün ü şād kélse Ö2, Ö3

³⁰⁴ aḥvālige: iƣbāllik Ö3

³⁰⁵ ḥurūşum belki hūşum: ki ʿaql-ı hūş bir bir Ö1, Ö2

³⁰⁶ felek bir ƣatla aḥvālimğa raḥm étseñg niçük bolğay: felek āḥir méniñ ḥālimğa raḥm ƣılmasañg bolmas Ö3

³⁰⁷ bu derd āḥir ḥānümāndın eyler āvāre: āḥir bu sevdā dehrdin ʿazm étmeyin ƣoymas Ö1, Ö2;

³⁰⁸ ƣılalmas yorsa mundağ: ƣıla almas yorsa yaʿnī Ö3: almas ƣıla yorsa Ö1

23

*Fâilâtün mefâilün feilün**Feilâtün fa'lün*

- 1 Kêldi ğamlar bu zârını yoğlap
Tapdılar dōst-dârını yoğlap
- [Ö3 7^b] 2 Ğaşıkı kim cününü ŝediddin³⁰⁹
Yügürür gül-ıızârını yoğlap
- 3 Resm ü âyin ma tağaddüm émiş
Yürümek yâr yârını yoğlap
- [Ö1 12^b] 4 Āh kim Yūsufum hırām étmes
Ülfet étken diyârını yoğlap
- [Ö2 10^a] 5 Şeh-süvârım kaçan yétişkey érken³¹⁰
Nīm-bismil³¹¹ ŝikârını yoğlap
- 6 Olturup mén bi-reng-i naĥl-i ĥazân
Berg ü bār u bahârını yoğlap
- 7 Ğam laşay dép başımġa kélgenini³¹²
Tapmadım ġam-ġüsârını³¹³ yoğlap
- 8 Bülbul olġay mu nâledin memnūn³¹⁴
Gül açılġay mu ĥârını yoğlap
- 9 **Mücrim** émdi kéterge baġladı bél
Külfet âbād dârını yoğlap

³⁰⁹ ŝediddin: şiddetidin Ö1, Ö2

³¹⁰ yétişkey érken: kélür esir-gân Ö3

³¹¹ nīm-i Bismil: büytürgen Ö1, Ö2

³¹² başımġa kélgenini: başımdın ötkenini Ö3

³¹³ ġam-ġüsârını: neccârını Ö1, Ö2

³¹⁴ memnūn: nâli Ö3

24

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Kaçan bolğay ki mén hem halk dik ʿıyş u neşât eylep
Yürüsem şād u hurrem yahşılarga ihtilāt eylep
- 2 Karībdür mén ki başım yerdin algay hem-demim yoktur
Havādişdin ni kim bar u yoğumnu ihtiyāt eylep
- 3 Kélip dehr-i fenāğa hāşılıım ni boldı ʿālemdin
Ni kördüm başıma öy üstüvār étdim ribāt eylep³¹⁵
- 4 Yétip mén ölgeli³¹⁶ ʿuzlet érür meʿvā-yı ābādım
Zamāne halkığa hergiz³¹⁷ ni hācet irtibāt eylep
- 5 Nuķūş-ı būriyā-yı faķr u qalınınıñ nidür³¹⁸ farķı
Birin ʿizzet éli mesned birin **Mücrim** besāt eylep

25

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 13^a, Ö3 8^a] 1 Dilā tā key yürür sén munça hālınıñni harāb eylep
Firāk otığa bağırıñnı³¹⁹ bi-mānend kebāb eylep
- 2 Kétip hem-ʿaşrlar sén munda qaldıñg zār u ser-gerdān³²⁰
Karīb olsañg³²¹ kéter zībā yigitler ictināb eylep
- 3 Olar hāletğa yétim teşne-leblikdin ʿabeş éken³²²
Budur³²³ ol kim méninğ dik tekye bir mevc-i serāb eylep
- 4 Ötüpdür ʿömr ü qulda yoķ nuķūd-ı haşr bāzārı
Tehī kulluk niçük dergāha bargay sén hicāb eylep

³¹⁵ eylep: - Ö2³¹⁶ yétip mén ölgeli: barışmay hıç kime Ö3³¹⁷ hergiz: émdi Ö1, Ö2³¹⁸ nidür: érür Ö1, Ö2³¹⁹ bağırıñnı: bağırmını Ö1³²⁰ qaldıñg zār u ser-gerdān: yalğuz yār-ı ser-gerdān Ö3³²¹ olsañg: bolsam Ö3³²² hāletğa yétim teşne-leblikdin ʿabeş éken: hāletdedür mén teşne-leblikdin berāberdür Ö3³²³ budur: yürür Ö1, Ö2

- 5   Hüdāyā öz yolunġ sarıġa³²⁴ cāzim kıl bu miskīnni
Anınġ boynıġa sal tevfiķ tārıdın tınāb eylep
- [Ö2 10^b]   6   Nefes şāyeste hāk āsūdelerdin mihr-bānlıġdur³²⁵
Veger ni mén kim érdi munça yalgandın³²⁶ kitāb eylep
- 7   Bu **Mücrimninġ** tilin hamd u şenāġa eylegil cārī
Anġa yol aç ʔarīķ-i nazm bildür fetḥ-i bāb eylep

26

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1   İy könġül seyr-i cihān kılmakġa yār-ı ġār tap
Könġli derd ü āhı serd ü dīdesi hūn-bār tap
- 2   Ehl-i dünyā imtiḥān kılsaġ érür dām-ı ġurūr
Yārlıķ³²⁷ yoktur alarda bir ġarīb-i zār tap
- 3   Āh çıķsa aġzıdın berķ-i belā dik şuʔle bar
Ġamzede³²⁸ āhenglik bir nāzenīn ġüftār tap
- 4   Ġāh şayķal bérġeli āyīne-yi ķalb-i ḥazīn
Bir ḥarīf-i sāde-ṭabʕ u şūḥ-ı şīrīn-kār tap³²⁹
- 5   Yār-ı ġārı ger müyesser yok saġa bolġay³³⁰ refīķ
Menzil ét künc-i ġam istiʕdād-ı istiġfār tap
- [Ö1 13^b]   6   Kāniʕ ol her ni ki bérse rāzı ol³³¹ her emriġa
Könġlünġi³³² her şād u ġam yétkürse minnet-dār tap

³²⁴ öz yolunġ sarıġa: öz buyurġanıġa Ö3

³²⁵ mihr-bānlıġdur: mihr-bānıdır Ö3

³²⁶ érdi munça yalgandın: ü yürmekge söz étip Ö1, Ö2

³²⁷ yārlıķ: yārlıġ Ö3

³²⁸ ġamzede: ġamzda Ö1, Ö2

³²⁹ bir ḥarīf-i sāde-ṭabʕ şūḥ-ı şīrīn-kār-tāb: bir ḥarīf-i şūḥ-ṭabʕ tarz-ı şīrīn-kār-tāb Ö3

³³⁰ bolġay: yār u Ö3

³³¹ ol: bol Ö3

³³² könġlünġi: ḥātırınġ Ö3

- 7 Kıadr tapmak iħtiyārıñg bolsa **Mücrim** sa‘y kıl
Kéçe tañg atķunça pās-ı dīde-yi bī-dār tap

27

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 8^b] 1 Kıaçan kim çıķtı öydin şehsüvārım bağır taş oynap
Bulut pirāhenidin gūyiyā çıķtı kıuyaş oynap
- 2 Kıarangı rūzgārım mihr-i tābān dik bolup rūşen
Sévüngendin anı körgeç közümdin çıķtı āteş oynap
- 3 Kıılıp mehimni her cānib-i semend nāz-ı cevlanın
Muķābil hem-‘inānlar birle āhıñg savaş oynap
- 4 Gehī şīrīn tebessüm birle gāhī şekerīn gül-gū
Gehī mestāne sözlep gāh mażmūn-ı telāş oynap
- 5 Berī ‘uşāķdın mümtāz bol **Mücrim** kıadem kıoyğıl
Bu kūn bī-bāk meydān içre kirgil émdi baş oynap

28

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 11^a] 1 Cihānga kélgen érdim barça ‘işretni müheyyā dép
Mañga hem ħalk dik rāĥat eşiki bar mukin vā dép
- 2 Gülistān içre kirdim körmedim dāğ-ı tikensiz gül
Niçük könğül bilen gülşenga bargay mén temāşā dép
- 3 Ni sevdālarğa saldı başımı kıadrim ‘ayarı çün
Muĥīť-i nikbet oldum māl u milk ü cāh u me‘vā dép
- 4 Cihān pür-ĥāne-yi ģam miskini vü ta‘ne ābādı
Anğa bilmey muķayyed eyledim könğülñi dünyā dép
- [Ö1 14^a] 5 Ni kördüm dehrdin ĥürmet ni taptım şehrdin şevket
Ģanīmet anğladım ‘uzlet-i maķām künc-i şahrā dép

- 6 Gedā bol şāh bol yā faqr éli yā ehl-i istignā
Ecel kélgende teslīm étke sén enār-ı zıyā dép
- 7 Bu eşnā haṭṭ-ı fûls dehr-i naḳş u mihr ü şefḳatdür
Diremsizlerge baḳmaslar gedā-yı bî-ser ü pā dép
- 8 Hoş ol kim lâübālî dār-ı manzûr olmasa ʿâlem
Temennâ kılmasa ḥalk içre ornum³³³ bolsa bālā dép
- 9 Baş alıp ni üçün terk-i diyār étmekge dehr içre
Ḥalāyık nefret eylerler bu **Mücrim** boldı rüsvā dép

29³³⁴*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Közleriñ ḥaḳḳı méni köp kıysa ser-gerdān kılıp
Zahm-ı nāvek birle öldür müşkilüm āsān kılıp
- 2 Başım alsanğ öldürüp ot içre salsanğ rāzı mén
Ḳoymağıl munça méni ḡam bāde-yi hicrān kılıp
- 3 Kılmadım fiʿli ki andın könḡlünḡe yétkey melāl
Asradım serv ü ḳadıñ ḡüyā elif-i cān kılıp
- 4 Ḳıl ḥazer kim şiddet-i āhım suʿūd-ı çarḥdur
Kéçe tañḡ atḳunça tañḡ yok yürge mén efḡān kılıp
- 5 Étleriñḡe tuʿme ḡayr-ı ez-üstüḡānî tapmadım
Ḳalmadı baḡrım yüregim berge mén büryān kılıp
- 6 Fikr-i eyyām-ı fenā kıoy ger tiler bolsanğ beḳā
Yorma özünḡni esīr-i nefsnı fermān kılıp
- 7 **Mücrim** öldünḡ tevbe istiḥkāmın étmey sén henüz
Şerm kélmeydür yüzünḡe munça köp ʿişyān kılıp

³³³ ornum: orunum Ö2³³⁴ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

30

Mefâilün feilâtün mefâilün fa'lün[Ö1 14^b, Ö2 11^b, Ö3 9^a]1

Nigār ketti méni munça bī-dimāğ³³⁵ kılıp
 ẖayanga bargā mén³³⁶ émdi anı sürāğ kılıp

2 Felek ni hāşıl éterken³³⁷ bu hāle saldı méni
 Firāk otığa bağırım hemīşe³³⁸ dāğ kılıp

3 Raķībler séni dām-ı belāğa çekmek üçün
 Özige tartı hıyel rīştesin tuzāğ kılıp

4 Sirişk ceyb ü kenārımnı lāle-zār étti
 Kélinğler ehl-i temāşā bu³³⁹ seyr-i bāğ kılıp

5 Cünün maķāmığa yétkür özüñgni tut **Mücrim**³⁴⁰
 Ni zevķ étđinğ³⁴¹ sén özüñğ él közige sağ kılıp

31

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

1 Yağşı érđi bizge ger kétse éđi cān ayrılıp
 Kétmeseydi yanımızdın lağza³⁴² cānān ayrılıp

2 Rūzigārā cānga minnet kıılma ölmek yağşıdır
 Ger kéter bolsa uşol serv-i hırāmān ayrılıp³⁴³

3 Devr-i ʿarızdın tavāf eylerge zülfi kétmedi
 Kaʿbeniñğ etrafıdın qavm-i perīşān ayrılıp³⁴⁴

³³⁵ munça bī-dimāğ: bī-dimāğ munça Ö2

³³⁶ bargā mén: yüzleney Ö3

³³⁷ hāşıl éterken: kılmışım üçün Ö3

³³⁸ otığa bağırım hemīşe: beyyinesi birle yürekni Ö3

³³⁹ kélinğler ehl-i temāşā bu: kélip kör émdi bahāne Ö3

³⁴⁰ tut Mücrim: Mücrim tut Ö3

³⁴¹ étđinğ: éter sén Ö3

³⁴² yanımızdın lağza: lağza bu kéçe Ö3

³⁴³ Bu beyit Ö3 nüshasında 4. beyit olarak geçer.

³⁴⁴ Bu beyit Ö3 nüshasında 5. beyit olarak geçer.

- 4 Aldı zulmet ʿālem ehlin şemʿ ile āteş mütemādī
Tün bu öydin³⁴⁵ kêtgeli ol māh-tābān ayrılıp³⁴⁶
- 5 Nige vīrān bolmas ol şehrige bolmas³⁴⁷ hākimi
Zulmdür köz yumsa éldin kêtse sulţān ayrılıp³⁴⁸
- 6 Yok ʿacep ʔan yığlasam hūn-ābe yutsam hecridin
Kim yürekdin cārī bolmış kıp kızıl ʔan ayrılıp³⁴⁹
- 7 ʿĀbid ü Mücrim heme öz fiʿlidin mahcūr olur
Taŋla cān tendin hurūc étkende devrān ayrılıp

32³⁵⁰*Mef'ûlû fâilâtün mefâilû fâilün*

- 1 ʔaldım cihānda bī-kes ü bī-yār u bī-ḥabīb
Kāfāt-ı dehr her ni maŋga kélse yā naşīb
- [Ö3 9^b] 2 Yétmiş yaşımda başıma sevdā-yı dünyevī
Peyk-i ecel peyāmı kélür bolsa ʿan-ḳarīb
- 3 Derdim ṭavīl ü ḥāl-i cefā birle bu ḳabīl
Ḥvār u zelīl dehr mén ü renc-i bī-ṭabīb
- 4 Fehm eyledim ki gülde yok éken vefā eli
Hicrān ḥayālī birle nevā çekti ʿandelīb
- 5 Ğaflet-i közüñg ki ʿömr ötüp uyğanmadım velī
Şāʿir yasap özümni vü tilge ni kilse dép
- 6 Émdi ni sūd yétte kemālīñg zevālīga
Yatmak kérek laḥidde ʔara yérge yastanıp

³⁴⁵ bu öydin: öydin Ö1, Ö2³⁴⁶ Bu beyit Ö3 nüshasında 2. beyit olarak geçer.³⁴⁷ bolmas: yoktur Ö3³⁴⁸ Bu beyit Ö3 nüshasında 3. beyit olarak geçer.³⁴⁹ ayrılıp: - Ö3³⁵⁰ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 7 Yā Rab olarda eylegil ĩmān bilen refīķ
Ez-bes ki yok bu dehrde **Mücrim** kibi ğarīb

33³⁵¹

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

fa'lün

- 1 Tābekey örtene mén şem'inge pervāne bolup
Yoksa çıksam mu beyābānlara dīvāne bolup
- 2 Cānga yétem tün ü kün kaçmağa cānānıma mén
Hāşılıım uşbu meydür sākin-i ğam-ğāne bolup
- 3 'Āķıbet 'ışķ méni élge temāşā kıldı
Her til üzre şıkıtım halk ara efsāne bolup
- 4 'Aķldın émdi cünün yaķşı tiriklikde mańga
Ni körüp mén bunça til 'āķil ü ferzāne bolup
- 5 Dégenim kılmadı dünyā mańga açığ baķdı
Mén hem ülfetni üzey andın u bīġāne bolup
- 6 Kétti hem-rāhlar u sén nige sākin boldunġ
Çaġz-ı bī-bāl kibi dāķil-i vīrāne bolup
- 7 'Ābid olġan sarı isminġ güneħ oldı kısmınġ
Dūzaķ otıġa bu cisminġ köye büryāne bolup

34³⁵²

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 10^a] 1 Dünyeġa bérme könġülni munça şeydā bolma köp
Künde her bāzār ara ser-germ-i sevdā bolma köp
- 2 Özgeler 'ıyşın körüp könġlünġge yügürmey ġubār
Miħnet ü derd ü elemlerni temennā kıлма köp

³⁵¹ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

³⁵² Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 3 Rāst bolğıl rāst algıl rāst anğla rāst yür
Cāyde algıl sözünğ taqrır-i becā kılma köp
- 4 Yaʿnī barma her mecālis içre bol ʿuzlet-güzīn
Ger zarūretdin barur sēn fikr-i bālā kılma köp
- 5 Rızķ çün érmiş muḳadder ḥʿāh şerdin ḥʿāh ḥayr
Rūzī üçün aḡniyālarğa tola kılma köp
- 6 Hāḳḳ Taʿālā bir naşībe şabr kılsañğ yétkürür
Her ṭarafğa tapınıp fāhiş teḳāzā kılma köp
- 7 Yaş yétmiş intihāğa yaşıldın déme hīç
ʿĀbidā özüñgni mücrimlikde rüsvā kılma köp

35³⁵³*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Hoş kélür külbemge kirsēñğ gāh gāhī yād étip
Ferd kélsēñğ ḥāl sorsāñğ ḥātırımnı şād étip
- 2 Kōzlerim ḥāk-i rehinğni ṭūṭiyā kılmaḳadur
Ni bolur kélsēñğ zamānı ḳayḡudın āzād étip
- 3 Munça cevr ü köp tazallüm resm ü āyin ü cefā
ʿAḳl-ı zāyil hūş māyil ṭāḳatim berbād étip
- 4 Sénde inşāf u teraḥḥum ménd(e) yoḳtur yād u şabr
Āh-ı āḥir cān bérür mén nāle vü feryād étip
- 5 Ğam méniñğ cānımğa yétti ʿışḳıñğ emri bilen
Séndin özge ḳaysı sulṭānğa barayın dād étip
- 6 ʿĀḳıbet sénsiz mañğa dünyā-yı fānīdür ḥarām
Neyleyin köhne cihānda yenği öy bünyād étip
- 7 Echel-i ḥāḳ-ı cihān sēn ʿĀbid bī-hūde lāf
Öz özüñğ dānā tutup şāʿirlıḡ ile ad étip

³⁵³ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

Naʿat

36

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 15^a, Ö3 10^b]1 İy meh-i evc-i risâlet vey şeh-i hürşîd-zât
Maʿden-i ihsân u cûd u menbaʿ-yı hüsn-şifât
- 2 Kim³⁵⁴ sên érding bâʿişü'l-irsâl fermân-ı ʿazîm
Nâzil oldı şanığa Tâhâ vü Yâsîn ü Şâffât
- 3 Boldı kulunğdın halâyıkğa nümâyân toğrı bol
Kim kadem koydı o³⁵⁵ yolğa kayğudın taptı necât
- [Ö2 12^a] 4 Méndin özge barça ümmet taptı âheng-i şalâh
Ni bolur bu bî-nevâğa eylesenğ bir iltifât³⁵⁶
- 5 ʿÖmrüm ötti émdi kıldım ârzû-yı tertîbinğ
Yol tınâbın çek yétür kim³⁵⁷ kalmadı şabr u şebât³⁵⁸
- 6 Bar ümîdim âsitânınğ tofrağın çeksem köze
Arı her ümmetde bar bu zevk mādāme'l hayāt³⁵⁹
- 7 Yok méniñ cānımdın özge tuhfe ʾışār étgeli
Hediye-i nām-ı şerîfinğ her ni bar mıdur zekāt
- 8 Uşbu kün her bir şifātınğ tilge şekker lezzeti³⁶⁰
Güyyā devrān salıpdur ağızıma kand u nebāt³⁶¹
- 9 Koysalar³⁶² dūzağ sarığa barça ʿişyān ehlini
Yā Şeffʿe'l-müznibin³⁶³ Mücrimğa bir yol qol uzat

³⁵⁴ kim: çün Ö3³⁵⁵ o: ol Ö3³⁵⁶ bî-nevâğa eylesenğ pür-iltifât: bî-nevâlarğa hem étseñğ iltifât Ö3³⁵⁷ kim: kél Ö3³⁵⁸ Bu beyit Ö3 nüshasında 6. beyit olarak geçmektedir.³⁵⁹ Bu beyit Ö3 nüshasında 5. beyit olarak geçmektedir.³⁶⁰ her bir şifātınğ tilge şekker lezzeti: kıldım şifātınğ harfini zîb ilen Ö1,Ö2³⁶¹ devrān salıpdur ağızıma kand u nebāt: evşāfınğ ayturda tilim şāğ-ı nebāt Ö3³⁶² koysalar: sorsalar Ö1, Ö2³⁶³ şeffʿe'l müznibin Mücrimğa: Resûlallāh bu Mücrimğa Ö1, Ö2

37

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Kıl taḥammül iy könġül bir niçe méndin pend tut
Şāf kıl ḳalbinġni ehlu'llāhğa peyvend tut
- 2 Müntehī bolġan hidāyet-mend-tāb ḥizmetġa bol³⁶⁴
Tārikü'l-emr olma ḥükm-i Ḥālīḳ-ı ḥāvend tut
- 3 Her ni bérgenige rāzī bol rızāsıġa bakıp
Şād u ġam kélse felekdin özüñġi³⁶⁵ ḥursend tut
- [Ö1 15^b] 4 Taş yaġdursa başınġa al çü nīsān-ı bahār
Zehr bérse³⁶⁶ kāmınġa nūs ét becā-yı ḳand tut
- 5 Derd yār u ġam birāder āh-ı ḥ'īş efgān tapar
Rāḥatınġ anġla ata vü miḥnetinġ ferzend tut
- [Ö3 11^a] 6 Bérme könġlünġni hevāġa ḥırşdın kéç rāst bol
Nefs deryāsıġa ḥālā ḳuvvetinġ bar bend tut
- 7 Şayḳal-ı reng-i zamīrinġ ger tiler sén ḳıl sefer
Mücrim ölmiş sén Buḥārāda reh-i Ḥocend tut

38

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Ötti eyyām-ı ḥoş u hengām-ı külfet berd-i dest
Ḳaysı yüzge oturur sén ni érür vech-i nişest
- 2 'Ömr 'āzim ḥāl nādim³⁶⁷ cürm bī-ḥadd ḳorḳu kem
Her zamān³⁶⁸ türlük elem yana³⁶⁹ şikest üzre şikest

³⁶⁴ hidāyet-mend-tāb ḥizmetġa bol: érenler ḥizmetiġa müstaḳīm Ö3

³⁶⁵ özüñġi: könġlünġi Ö1, Ö2

³⁶⁶ bérse: tutsa Ö3

³⁶⁷ ḥāl-i nādim: ṭab'-ı nādim Ö3

³⁶⁸ zamān: demī Ö3

³⁶⁹ yana: birle Ö3

- [Ö2 12^b] 3 Hüş-yārī yok ki Hakk³⁷⁰ sözni désenġ kılsa semā^c
Kimni körsenġ bāde-yi ġaflet içip bī-bāk u mest
- 4 Karılardın ketti ġizzet hem yigitlerdin edeb
Pāy-geh şeynler bülend³⁷¹ olturdı bālā boldı pest³⁷²
- 5 Cehli ġālib ‘aqlıdın öz kavli rāciḥ naklıdin
Onġ u soldındur ḥabersiz³⁷³ yāde-gū dünyā-perest³⁷⁴
- 6 Dehr-i dūn cāyı yok éken anda meṽā eylesenġ³⁷⁵
Ni üçün yā Rab ménı dünyāda kıldınġ pāy-best
- 7 Mén kaçan öz ihtiyārımġa kılupdur mén günāḥ³⁷⁶
Eyledinġ³⁷⁷ **Mücrim** ménı naḥnü kasemnā³⁷⁸-yı elest³⁷⁹

39

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 16^a] 1 Sağınıp mén tal‘at-i zībā-yı bezm-ārā-yı dōst
Cilvesi ṭāvūs-veş serv-i ḳadi bālā-yı dōst³⁸⁰
- 2 Yok ümīd-i vaşl u hicrān şiddet-i ḥaddın ziyād³⁸¹
Āḥ neyler sēn könġül mundaġdur³⁸² istiġnā-yı dōst
- 3 Derd ü ġam könġlünġ öyige mīḥmāndur her nefes
Şehr éli gūyā ki kélgey seyr üçün şahrā-yı dōst

³⁷⁰ Hakk sözni: kavlı-i Hakk Ö1, Ö2

³⁷¹ bülend: peyk Ö1, Ö2

³⁷² Bu mısra Ö3 nüshasında 5. beyitin 2. mısrasıdır.

³⁷³ onġ u soldındur ḥabersiz: onġ bilen solnı bilmes Ö1, Ö2

³⁷⁴ Bu mısra Ö3 nüshasında 4. beyitin 2. mısrasıdır.

³⁷⁵ dehr-i dūn cāyı yok éken anda meṽā eylesenġ: dehr-i dūnde bilmey étim cāḥ u eylep mén nedim Ö3

³⁷⁶ öz ihtiyārımġa kılupdur mén günāḥ: elān güneḥ kılmaknı kıldım ihtiyār Ö3

³⁷⁷ eyledinġ: eyledi Ö3

³⁷⁸ “Biz kısımlara ayırdık, paylaştırdık.”, Zuhurf: 43/32

³⁷⁹ naḥnü kasemnā-yı elest: rüz-ı kasemnā-yı elest Ö3

³⁸⁰ cilvesi ṭāvūs-veş serv-i ḳadi bālā-yı dōst: cilve-yi ṭāvūsıġa hem ḳadd ü bālā-yı dōst Ö3

³⁸¹ ziyād: kırun Ö1, Ö2

³⁸² mundaġdur: yol bolsa Ö3

- 4 Bākī bolmas başıdın kórkuñç bolmas³⁸³ cānıdın
İşğ her kimniñg ki salmış³⁸⁴ başığa sevdā-yı dōst
- [Ö3 11^b] 5 Dōstığa olturğu dik meṽvā muḥaqqır cānda bar³⁸⁵
Mihr-i kōñglüñgde velī dédiñg serā-yı cāy-ı dōst³⁸⁶
- 6 Kılğanı ĩsār cism üzre yok sīm ü zerim
Naqd-i cānı asramış mén şarf-ı ḥāk-i pāy-ı dōst³⁸⁷
- 7 Sākıyā mücrimlikimğa³⁸⁸ sormağıl vech ü sebep
Kim bolupdur mén ḥumār-ı sāgar u şāḥbā-yı dōst
- 40
Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün
- 1 Kılur mén³⁸⁹ kélge sēn dép her taraf āvāz her sāʿat
Felek ṭākıdın inmiş her ni désem yaz her sāʿat
- 2 Vişāl ister mén³⁹⁰ ü hicrān ayakımğa tiken sançar
Tiler mén şādmānlıg ğam bolur dem-sāz her sāʿat
- 3 Eger bilsem ki cān-ĩsārıñg insem kélge sēn barı³⁹¹
Kılaydım perde-yi cismimni pāy-endāz her sāʿat
- 4 Heme gül-çehreler cemʿ olsalar vākıf bolay közler
Semendin segretip oynap çıka mümtāz her sāʿat
- [Ö2 13^a] 5 Şikeste bāl mén maqşad maqāmığa yétip bolmas³⁹²
Egerçi ol seri kōñglüm kılur pervāz her sāʿat

³⁸³ kórkuñç bolmas: yoktur her ısı Ö3

³⁸⁴ salmış: saldı Ö3

³⁸⁵ dōstığa olturğu dik meṽvā muḥaqqır cānda bar: dōst kélse qanda olturğundur iy tofrağ cism Ö1, Ö2

³⁸⁶ mihr-i kōñglüñgde velī dédiñg serā-yı cāy-ı dōst: köz yolığa kavı qadem taparğa sēn meṽvā-yı dōst Ö3

³⁸⁷ Bu beyit Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

³⁸⁸ mücrimlikimğa: mücrimliğimğa Ö1, Ö2

³⁸⁹ kılur mén: çeke mén Ö3

³⁹⁰ ister mén: izler mén Ö1, Ö2

³⁹¹ ĩsārıñg insem kélge sēn barı: ĩsār niçe renc-i qadem kılsañg Ö3

³⁹² yétip bolmas: yéte almaz mén Ö3

- 6 M n andın isterem enc m-ı mihr vel k ol bed-h y³⁹³
  ılur   r n kel mı a uru      z her s  at
- [ 1 16^b] 7 Bu **M crim**  lgeli y tti k lip a v lını sor ıl³⁹⁴
 Te    ldin   itmey s n eger i r  z her s  at

41

Mef  l n me  l n fe  l n

- 1 T   pd r ba ıma sevd -y   urbet
 Bolup³⁹⁵ m n v lih  i  eyd -y   urbet
- 2 Va an i re tapılmas h  -y   
   ey bir ni e k n  a b -y   urbet
- 3 Bolup m n k file s l r hicr n
  am u derd  i elemge l y-ı  urbet
- [ 3 12^a] 4 Bu me v dın a ılmay³⁹⁶  on e-y   ab 
 Heves eyler³⁹⁷ k    l me v -y   urbet
- 5 K r p m n b -ve  lık  ehr  lidin³⁹⁸
 Bolay  v re-y   a r -y   urbet
- 6 Ned met e ki i re  ar  boldum
 Tapay d p ge her-i yekt -y   urbet
- 7 Bili  her y rde **M crim** bar  am bar
 Bu  rmi   a ıl u peyd -y   urbet

³⁹³ bed-h y: bed-h   3

³⁹⁴  lgeli yetti k lip a v lını sor ıl:   l d n   mr de bir sorsan  ni  k bol ay  1,  2

³⁹⁵ bolup:  r r  3

³⁹⁶ a ılmay: a ılmas  3

³⁹⁷ eyler: tiler  3

³⁹⁸ b -ve  lık  ehr  lidin:  ehr  lidin b -ve  lı   3

42

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Tūsen-i iķbāl bir dem³⁹⁹ bolmadı rām ʿāķıbet
Ötti şubh-ı ārzū mānende-yi şām ʿāķıbet
- 2 Halk kāmı çün hayālim berg ü bārın soldurup⁴⁰⁰
Tapmadım könġlüm dégen dik dehrdin kām āķıbet
- 3 Eyledi āġāz-ı aķvālimni zevķ u şevķ ile
Renc ü⁴⁰¹ miġnetġa sezā-vār étdi encām ʿāķıbet⁴⁰²
- [Ö1 17*] 4 Yaķşı söz inʿām édi ehl-i ġınādın rāhile
Pāre pāre berhem oldı uşbu inʿām⁴⁰³ ʿāķıbet
- 5 Tıflılıkda nefse tābiʿ bālġ olġan sonġ hevā⁴⁰⁴
Bu éki ġaşlet bilen rüsvā-yı eyyām ʿāķıbet
- [Ö2 13*] 6 Naķd-i ʿömrümni nişār étdim ķumāş-ı mihr üçün
Vāy kim boldı bu sevdālar heme ġām ʿāķıbet
- 7 **Mücrime** ķılġıl terāġġum emn öyi sarı uzat
Şād kim bolġay ġuşul-i zevķ-i iġrām ʿāķıbet

43

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Kél iy mehveş yaruġ dünyā közümgē⁴⁰⁵ tār sēn bāʿiş
Yüregim derd ü āhım serd ü dil efķār sēn bāʿiş
- 2 Gül-i ruġsārınġ üçün nevha çeksem ʿandelīb-āsā⁴⁰⁶
Fırāķınġda⁴⁰⁷ téger baġrımġa nġş-i ġār sēn bāʿiş

³⁹⁹ dem: reh Ö3⁴⁰⁰ soldurup: kömdürtip Ö3⁴⁰¹ renc ü: köp Ö3⁴⁰² ʿāķıbet: - Ö2⁴⁰³ uşbu inʿām: barı encām Ö3⁴⁰⁴ nefse tābiʿ bālġ olġan sonġ hevā: ança boldum tābiʿ nefis ü hevā Ö3⁴⁰⁵ dünyā közümgē: ʿālem közüñ ki Ö2, Ö3⁴⁰⁶ ʿandelīb-āsā: bülbül ġüyā Ö3⁴⁰⁷ fırāķınġda: ʿaceb érmes Ö3

- [Ö3 12^b] 3 Ka yérde derdlikler bolsa ol mecma^cda mén hāzır⁴⁰⁸
Başımdın her ni kim ötmış kılıp⁴⁰⁹ güftār sēn bā^cis
- 4 Ni bir sā^cat maṅga ārām u yoḵ bir laḥza-yı tākāt⁴¹⁰
Yürür mén kéçeler taṅg atḵuça⁴¹¹ bīdār sēn bā^cis
- 5 Körür mén her zamān cev̄r ü cefā-yı yār her yaḵdın⁴¹²
Bolup mén ta^cne-gāh-ı yār ile aḡyār sēn bā^cis
- 6 Sınıpdur⁴¹³ şīşe-i könḡlüm ki peyvendi émes mümkin
Bu maẓmūndın⁴¹⁴ érür āyne-yi pūr-zengār sēn bā^cis
- 7 Bu **Mücrim** kāmıḡa mevc urmadı iḵbāl deryāsı
Bolup ḵalmış muḥīṭ-i ḵulzüm-i idbār sēn bā^cis

44

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 17^b] 1 Ni kim derd ü belā⁴¹⁵ uşşāḵlardın ḵaldı mén vārīs
Mén ölgen soṅg bolur⁴¹⁶ ḵaysı ḥarīf-i encūmen vārīs
- 2 Kılıp mén⁴¹⁷ tīşe tırnaḡdın⁴¹⁸ üzüp mén bir bölek dāḡım
Özidin soṅg meni gūyā kılıpdur kūhken vārīs
- 3 Til ü könḡül cefāḡa tākāt étmes cism érür ṡābit⁴¹⁹
Kim érdi Ḥazret-i Eyyūbnıṅ ḵurtıḡa ten vārīs

⁴⁰⁸ bolsa mecma^cda mén hāzır: bar mén ol yérde hāzır mén Ö3

⁴⁰⁹ her ni kim ötmış kılıp: başımdın ötkenin anda kılay Ö1, Ö2

⁴¹⁰ bir sā^cat maṅga ārām u yoḵ bir laḥza-yı tākāt: kündüzler saṅga ārāmdur her şubḥdın tā ṡām Ö1, Ö2

⁴¹¹ taṅg atḵuça: tā şubḥ-dem Ö3

⁴¹² körür mén her zamān cev̄r ü cefā-yı yār her yaḵdın: melāmet tili bilen her kim meni raṭbū'l-lisān eyler Ö3

⁴¹³ sınıpdur: uşalmış Ö3

⁴¹⁴ maẓmūndın: ma^cnīdin Ö3

⁴¹⁵ belā: elem Ö3

⁴¹⁶ mén ölgen soṅg bolur: yine méndin soṅı Ö3

⁴¹⁷ kılıp mén: kılar mén Ö3

⁴¹⁸ tırnaḡdın: tırnaḡım Ö3

⁴¹⁹ cism érür ṡābit: cism-i ṡābitdür Ö1, Ö2

- 4 Sevād-ı dūd-ı āhımın⁴²⁰ yüzide saklağay şāyed
 Qalur müddetler ülfet eylegen beytū'l-hazen vārīs
- 5 Hāyātım qalmağanda hem hay atım mahv bolmasdur⁴²¹
 Gazel aytur bu **Mücrim** anğa her ehl-i suhan vārīs⁴²²

45

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 14^a] 1 Kéter mén dehrdin bir kün⁴²³ qalur renc ü elem mīrās
 Ki qalğan dik gānīlerdin niçe māl u direm mīrās
- 2 Émesdür hīç devlet-mend mén mānend-i müstağnī
 Qalur méndin hemānā hīç⁴²⁴ tükenmes derd ü gām mīrās
- 3 Gehī rūḥum mezelletniṅ ḡubārıdın cüdā kılğay⁴²⁵
 Érür her şafḥa-yı dīvānda şebt olğan raḡam mīrās
- [Ö3 13^a] 4 Nişāba yétmedi mālım ḥisāba rāst yok ḥālim
 Qalur⁴²⁶ tīğ-ı cefādın başı çapılğan qalem mīrās
- 5 Kéterge bağla könḡlüm bélni⁴²⁷ ü yolğa müheyyā bol
 Ḥamūşān kārīvānıdın saṅğa rāh-ı ʿadem mīrās
- 6 Ḥalāyık taʿnesiniṅ barıdındur qaddim andağ ḥam⁴²⁸
 Qoyup barmış maṅğa mundağ belālarnı atam mīrās
- 7 Dil-i büryān ü çeşm-i terdin özge naqd yok **Mücrim**
 Émesdür qadrini bilgenge bu miḡdār kem mīrās

⁴²⁰ sevād-ı dūd-i āhımın: nişān-ı dūd-i āhımın Ö3

⁴²¹ Bu beyit Ö1 nüshasında yer almamaktadır.

⁴²² gazel aytur bu Mücrim anğa her ehl-i suhan vārīs: bu Mücrimdin heme ʿālemde ayılğan suhan vārīs
 Ö3

⁴²³ bir kün: méndin Ö3

⁴²⁴ hemānā hīç: edā bolmas: Ö3

⁴²⁵ cüdā kılğay: ayırmağğa Ö1, Ö2

⁴²⁶ qalur: maṅğa Ö3

⁴²⁷ bağla könḡlüm bélni: ʿazm kıl könḡlüm yürür Ö3

⁴²⁸ taʿnesiniṅ barıdındur qaddim andağ ḥam: taʿnīdin qadi elf mānend-i nūndur ḥam Ö3

46⁴²⁹*Mefâilün feilâtün mefâilün fa'lün*

- 1 Dirîğ 'ömr-i kirāmî vü rûzgār 'abeş
Bu nev' eger ötedür 'ömr-din şümār 'abeş
- 2 Bahār ketti vü bād-ı hāzān hevāsını kör
Ki gâflet ile kécür-gen besî bahār 'abeş
- 3 Hāmūşlîğ hoş édi hayf tilge söz bérdim
Sözige bolmasa mazmūnı i'tibār 'abeş
- 4 Mürüvvet olmasa her bir köngül ara tábān
Mu ülfet anğa kılmakğa ihtiyār 'abeş
- 5 Eger muḥabbeti yok miḥri kim érür ferzend
Hezār mertebe cānıñnı kıl nişār 'abeş
- 6 Beğayr yād ḥudāvend-i zü'l-celāl kerīm
Ni ārzū ki kıılır bu dil-i figār 'abeş
- 7 Zamāne ehliğa bûy-ı vefā ayılğan émes
Alarğa her nefesi bolmağınğ dūçār 'abeş
- 8 Kéçip mu ülfet uykusıdın bolup bīdār
Kéçeler eylemeseñg közni eşk-bār 'abeş
- 9 Ésiz bu 'Ābid atıñgdın henüz mücrim-veş
Muvāfiq érmes edebge bu gīrüdār 'abeş

47⁴³⁰*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö3 13^b]
- 1 İy köngül dehr-i fenāda her ni kılganıñg 'abeş
Az u köpnıñg vaşl u hecrinde bu efgānıñg 'abeş
  - 2 Cān u dilde zevk sım ü zer tereddüd ber-devām
Sén öler sén māl u ḥālınğ munça yıgganıñg 'abeş

⁴²⁹ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁴³⁰ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 3 Ğāķıbet ölmek ése bī-hūde ötken Ğömr Ğayf
Mihnet-i maķz ile ötkergen bu devrānıń Ğabes
- 4 Ötti sevdā başdın u bāzārıń aķir boldı bil
Yıg dükānıńnı metāıń köp perīşānıń Ğabes
- 5 Ğayf ĞĀbidlıg atı iy ķavli yalģan cürmi köp
Lāf-ı şāırlıg urar sēn nazm-ı yalģanıń Ğabes

48⁴³¹*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 İy şanavber eyleme rūhsār-ı cānānımgā baķs
Kılma iy şimşād ol serv-i Ğıramānımgā baķs
- 2 Būlbūlā sāmi⁶ bolup méndin éşit Ğam nālesin
Kılmağıl hicrānda çıkan āh u efgānımgā baķs
- 3 Ğonçe köńglüm gülşen içre pāre eyler pīrehen
Eyleme iy bāģbān Ğāk-i Ğirībānımgā baķs
- 4 Nūķ bolsāń Ğark sēn āheste çekgen āhıma
Eylegil taşdıķ kılma [betr] tūfānımgā baķs
- 5 Künde yüz mıń defa cān tendin çıkargā cānı bar
Kılmağıl kattıg sitemdin çıkmaģan cānımgā baķs
- 6 Derd ü Ğam her kimge Ğācet bar kēlsün yanıma
Kılmasun ehl-i Ğazāyin beytü'l-aķzānımgā baķs
- 7 Gerçi mecnūn boldı ĞĀbid Ğuzletide müstaķīm
Eyleme iy çağz bī-ūlfet bu vīrānımgā baķs

⁴³¹ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

Naʿat

49

*Mefâilün feilâtün mefâilün feilün**fa'lün*

- [Ö1 18^a] 1 Zihî cemâlinġe kevnin közleri muhtâc
Bi-zât-ı atyeb u aẓher zamîr-i misk-i mizâc⁴³²
- [Ö3 14^a] 2 Şemîm-i ıtr-feşân ü nesîm-i ʿanber-bûy⁴³³
Tamâm-ı râyiha sêndin tapıpdur⁴³⁴ istihrâc
- 3 Rukûm-i şerîġa yok ihtimâl-i redd ü naẓẓ
Aẓîr ʿâlem-i fânîçe bâ-nüfûz u revâc⁴³⁵
- 4 Semâ diyârıġa ʿazm eylegende maẓdeminġe⁴³⁶
Ni zîne-pâye kérekdür ni hâcet-i minhâc⁴³⁷
- 5 Melek sêniġ kâdeminġ tofraġıġa hâcet-mend
Şefâʿâtiġe ġalâyıknı eylegey muhtâc⁴³⁸
- 6 Şefâʿâtiġdür ümîdim ü ger ni vây maġga
Ki cürm ü derd ü seriġa ni sûd şandel ü ʿâc⁴³⁹
- 7 ẖarıġanımcâ ġünehkârlıġ ziyâd oldı
Cerîme birle toẖ u hemîşe⁴⁴⁰ şevâb ile aç
- 8 Tevaẓẓufum ş u ki ümmet ġisâbıda sanasanġ⁴⁴¹
Veger ni dûzaġ otıġa yanar bu eski yıġaç⁴⁴²

⁴³² bi-zât atyeb u aẓher zamîr-ı misk-i mizâc: zamîr-ı tîb aẓher nesîm-i misk-i mizâc Ö3

⁴³³ şemîm-i ıtr-feşân ü nesîm-i ʿanber-bûy: bi-bûy-ı ıtr-feşân ü bi-ġüsni ġayyiz beşer Ö3

⁴³⁴ tapıpdur: zuhûr u Ö3

⁴³⁵ Bu beyit Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁴³⁶ Bu beyit Ö1 ve Ö2 nüshalarında 3. beyit olarak geçmektedir.

⁴³⁷ ni zîne-pâye kérekdür ni hâcet-i minhâc: ʿuyûn ġubârını zayıllı kılur yérġa ʿilâc Ö1, Ö2

⁴³⁸ şefâʿâtiġe ġalâyıknı eylegey muhtâc: sêndin ki sürme kibi köz yolın açarġa ʿilâc Ö3: şudâʿ cürmġa ni nefʿ vaşl mindel ü ʿâc Ö1

⁴³⁹ Bu beyit Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁴⁴⁰ hemîşe: el-ġazzer Ö3

⁴⁴¹ tevaẓẓufum ş u ki ümmet ġisâbıda sanasanġ: ümîdim ol ki dégey sên bu Mücrim ümmetdür Ö1, Ö2

⁴⁴² dûzaġ otıġa yanar bu eski yıġaç: ġüneġ ġoruk düzeġ otunı bu yıġaç Ö1, Ö2

- 9 Öler çağıda bu ‘Ābidğa isti‘ānet kıl
Karağçı yolını tutup māl bolmasun tārāc⁴⁴³

50⁴⁴⁴

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Her ni barın fehm kıldım hâşıl-ı dünyâsı hîç
Hîç bolsa aşlı aşıla yok mu mâfihâsı hîç
- 2 Ni kılor sên ölgeniñdin hem qalurga şır köp
Uşbu bazar içre ya‘nî naqdi vü sevdâsı hîç
- 3 Bî-vefâdın hîç vefâ kördim dép ötken bar mu
İy zebün himmet özüñni bil heme eşyâsı hîç
- 4 Kaysı yüz birle tiler sên ‘afv u rahmet hil‘atin
Sende ötken bolmasa şâm u şeherni pâsı hîç
- 5 ‘Ömrüñg ötkerdiñg heme gül-çehreler yâdnı bile
Bî-vefâlar zû-mey üçün munça istignâsı hîç
- 6 Émdi iy könğül kéter bolduñg yarağınğ râst kıla
Dehr-i fânide munuñg dik menzil ü me‘vâsı hîç
- [Ö3 14^b] 7 ‘Ābidâ dünyâ hem eski sên hem émdi qarıdınğ
Tevbe-yi muhkem kıl u kéc kim cihân-ārâsı hîç

51⁴⁴⁵

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Uykuğın ol nergis-i bed-mest bir h‘ābıñnı⁴⁴⁶ aç
Gonçe-yi mevzün edā-yı şeker-i nābıñnı aç
- 2 Ger temennā eylesenğ kim rûh tapqay niçe cism
İy Mesîh-i ārzū kél bir dem esbābıñnı aç

⁴⁴³ Bu beyit Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁴⁴⁴ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁴⁴⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında yer almamaktadır.

⁴⁴⁶ h‘ābıñnı: serābıñnı Ö3

- 3 Yazılur her tārın açğanda könğöldin yüz kere
İy perī-veş ʿuḳde-yi ol zülf-i pür-tābınğnı aç
- 4 Rūzgārımdur⁴⁴⁷ karangu sén sezā-yı nā-mihr-bān
Çık bulutnıñ perdesidin hüsñ mehtābınğnı aç
- 5 İy muğannī bī-nevālargā nevāyī sāz kıl⁴⁴⁸
Güş-tāb ét zīr ü bem engüşt-i mızrābınğnı aç
- [Ö1 18^b] 6 Kıoyma bu **Mücrimni** él külgüsi eylep h̄ʿār u zār
Üz ḳabül-i h̄ʿatırınğ kıl merḥamet bābınğnı aç

52⁴⁴⁹*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Bolur yüz pāre bağrım nāvekinğ okı nişān étkeç
Muḥabbet şāhbāznı könğlüm içre āşiyān étkeç
- [Ö2 14^b] 2 Felekđin ötti āhım h̄iç açılmas gonçe-yi ṭabınğ
Tebessüm körsetürgil bülbul-enḡiz fiğān étkeç
- 3 Ğamınğ bir mühlik otdur şuʿlesidin örtenür ʿālem
Bolur gül cem-i zārım andağ ot cānnı mekān étkeç
- 4 Hāzer eylenğ méninğ rüsvālığımdın merdüm-i dīde
Bolur siz ğarḳ-ı tūfān āh u eşkimni revān étkeç
- 5 Eyā iy cism-i cān asrap yürek bağrınğnı şarf étđinğ
Çıḳarsanğ aldığa ol kūy atını mihmān étkeç
- 6 Méninğ könğlümdeki ğam hāre bolsa bolğusu pāre
Ḳalemninğ bağı şaḳ bolğay özini mihr-bān étkeç
- 7 Eyā derd ehli ténğ tutmanğ meni Ferhād u Mecnūnga
Bolur maʿlūm bu eyyām ḥalkı imtiḥān étkeç

⁴⁴⁷ rūzgārımdur: rūzgārım köp Ö3⁴⁴⁸ nevāyī sāz kıl: tüz āhınğ ʿacem Ö1⁴⁴⁹ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 8 Koluñgdın bérme dāmān-ı muḥabbetlik birāderni
Yana ki cürm kılsañg tevbe yaḥşıdur yaman étkeç
- 9 Yigitlik ötti **mücrimlik** bilen émdi nedāmet kııl
Tapar sén müddeā cismiñgni ḥāk-i āsitān étkeç

53⁴⁵⁰*Mefâîlün feilâtün mefâîlün feilün**fa'lün*

- 1 Hoş érdi bolsa mañga yār-ı dōst-dār kıılıç
Yanımda bolsa édi şād u ğamda yār kıılıç
- [Ö1 19^a] 2 Refīk-i bī-elem ü mihr-bān-ı bī-minnet
Muāyyen cān gehī himmet-i üstüvār kıılıç
- 3 Şalāḥlar şehi cevher-i bisāt rezm-ārā
Nümāyiş-i beste ehl-i rüzgār kıılıç
- 4 Kaşı ki tığ-i bürehne şıfat kıılur şu'arā
Müsellem heme devrānıġa niçe yār kıılıç
- 5 Kıılıçdın ıra tüşüp mén medīd müddetdür
Ki eyledi mañga hem-demlikiñg ḥumār kıılıç
- 6 Mén ıralıkda elemlik añga yéte almay mén
Yolıda munça méni kıldı intizār kıılıç
- 7 Kaşımnda bolsa kıılıç cān bilen ögürmem yüz
Başımğa kélse ger aġyārdın hezār kıılıç
- 8 Kıılıç çıkargā meger Ḥīve şehridin memnū
Niçün kêtürmedi sevdā-ger Buḥār kıılıç
- [Ö2 15^a] 9 Haṭıdın érür ümīd-i necāt **Mücrimğa**
Késerge rīşte-yi cān şāḥib-iḥtiyār kıılıç

⁴⁵⁰ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

54

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Könglüm ister bolsa yanımda refîk-i gâr uc
Her biri bolsa söz ayturda şeker ĩşâr⁴⁵¹ uc
- 2 Yana evc yanıda evc hizmet-şî'arınĝ hū
Her umūr olĝanda şād u ĝam bilen tayyār uc
- 3 'Işķ-zār étey⁴⁵² firāk efkār u ĝam nā-pāydār
Āh yalguz cānım üçündür maŋga ĝaddār uc
- 4 Köz yolunĝda cān öyünĝde⁴⁵³ hem köngül öyünĝdedür⁴⁵⁴
Müstahakrak barça 'uzvımdın érür nā-çār uc
- [Ö1 19^b] 5 Kāra dāĝım za'ferān rengim bilen⁴⁵⁵ gül-gün yaşıım
Eyledi her vechdin cismim ara gül-zār uc
- 6 Koy dutarınĝ iy muĝannī ĝam ĝubārın üzmedinĝ
Bī-nevālar könglidin al sāzınĝa baĝla tār uc
- 7 Mücrim öldünĝ⁴⁵⁶ kılma 'ālemdin şikāyet munça köp
Şīve-yi ehl-i edebdür kavlı her ĝüftār uc

55

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 İy köngül bu kün⁴⁵⁷ bir özge nev^c destānınnı aç
Baħr-i mevvāc-ı kerem üstinde sēn⁴⁵⁸ ħ'ābınnı aç
- 2 Her ĝarīb ü mübtelāga şāyed olĝay⁴⁵⁹ ĥasb-i ĥāl
Feth-i bāb her köngül ile faẓl-ı dīvānınnı aç

⁴⁵¹ ĩşār: ĝüftār Ö3⁴⁵² étey: étti Ö3⁴⁵³ öyünĝde: kolunĝda Ö3⁴⁵⁴ öyünĝdedür: yolunĝdadur Ö2: kūyunĝdurur Ö3⁴⁵⁵ za'ferān rengim bilen: za'ferānī reng ile Ö3⁴⁵⁶ öldünĝ: ölme Ö3⁴⁵⁷ kün: dem Ö3⁴⁵⁸ baħr-i mevvāc-ı kerem üstinde sēn: baħr-i mevvāc bol vücūd u kerem Ö3⁴⁵⁹ şāyed olĝay: baħş eylep Ö3

- 3 Her ni gerdündin yéter ḥāh kerem ḥāh sitem
Şükr kıl⁴⁶⁰ her dem zebān-ı ‘özl noķşānıñgı aç
- 4 Ḥulķ ‘aybdın déme öziñgı asra ‘aybdın⁴⁶¹
Bilmegendin ‘uķde yazma her ni bilgeniñgı aç
- 5 Pās-ı emru’l-lāh déseñg her pās-ı şeb bīdār bol
Her seher ki cūy-bār-ı çeşm-i giryānıñgı aç
- 6 Şādıķu’l-ihlāş anğa bolğıl ki bolğay kavli şıdķ⁴⁶²
Anı mānend-i elif çaķılğalı cānıñgı aç
- [Ö3 15^a] 7 Her faķır ü bī-nevāsı⁴⁶³ kelse **Mücrim** dép sorap
Hamdülü’llāh eyle bāb-ı beytü’l-aķzānıñgı aç

56

*Mefâilün feilâtün mefâilün feilün**fa’lün*

- [Ö2 15^b] 1 Hoş ol könğül⁴⁶⁴ ki eşitken émes peyām-ı feraḥ
Veyā ki bilgeni yok ḥarf-i lafz-ı nām-ı feraḥ
- [Ö1 20^a] 2 Ğam-ı zamānedin özge⁴⁶⁵ kutulmaķ imkān yok⁴⁶⁶
Anğa münāsib érür arzū-yı cām-ı feraḥ⁴⁶⁷
- 3 Şabāḥ mertebesidin ziyāderāķ körünür
Tecelliyāt-ı celāl ü sevād-ı şām-ı feraḥ⁴⁶⁸

⁴⁶⁰ kıl: étip Ö3

⁴⁶¹ ḥulķ ‘aybdın déme öziñgı asra ‘aybdın: ‘ayb her demdin déme öz ‘aybıñga iķrār bol Ö3

⁴⁶² kavli şıdķ: rāst kavı Ö3

⁴⁶³ faķır ü bī-nevāsı: ğarīb ü her misāfir Ö3

⁴⁶⁴ könğül: kulaķ Ö3

⁴⁶⁵ özge: ol kim Ö2, Ö3

⁴⁶⁶ kutulmaķ imkān yok: kutulmadı hergiz Ö3

⁴⁶⁷ Ö3 nüshasında bu beyit 3. beyit olarak geçer.

⁴⁶⁸ Ö3 nüshasında bu beyit 2. beyit olarak geçer.

- 4 Özünġni tanıp⁴⁶⁹ u ġursendlikdin üzme ümīd⁴⁷⁰
Tilinġdin eyleme kim hīç maġalde⁴⁷¹ nām-ı feraġ
- [Ö3 15^b] 5 Bu rüzigār-ı ġoş ötkenge bolmaġıl maġrūr
Cezāda taŋla mükāfāt-ı intikām-ı feraġ⁴⁷²
- 6 Ķatıġ söz ile könġül şışesiġa taş urma
Tilinġni terbiyet ét sözlegil kelām-ı feraġ⁴⁷³
- 7 Ĥalāyık içre atı **Mücrim** olmayın ġalmas
Uşol ki⁴⁷⁴ ġılsa bu dehr içre iltizām-ı feraġ

57

Mef'ûlü mef'âilü mef'âilü fe'ûlün

- 1 Ģuş eylemedinġ 'ömrünġ ötüp pend ü naşāyih
Mesdūd kılıpdur ġulaġınġ ġavl-i ġabāyih
- 2 Maġbūb könġüldür⁴⁷⁵ saŋga merġūm mezāmım
Bir saır kitābınġda ġanı faşl-ı medāyih
- 3 Kızb ayġanıġa kéydüre sén ġil'at-i taşdıġ
Nā-ġoş 'azilinġ zemzeme-yi nuġġ-ı fażāyih
- 4 Zemzem suyu pāk eylemese ġirk-i zebānınġ
Yoktur⁴⁷⁶ nesihinġ şā'nıda teşīr-i revāyih
- 5 Derd eyledi efkār bu bī-çāre könġlini
Mażmūn-ı kelāmıda érür⁴⁷⁷ vech-i şarāyih
- 6 Ĥasret-zede mén ġam-gede ābād maġāmım
Keyfiyet-i ġālimġa bu ġüftār-ı şerāyih

⁴⁶⁹ özünġni tanıp: ġamīnde bolġıl Ö1, Ö2

⁴⁷⁰ üzme ümīd: eyle ümīd Ö1, Ö2

⁴⁷¹ tilinġdin eyleme kim hīç maġalde: yolıdın üzmegil ölgünçe hīç Ö1, Ö2

⁴⁷² Ö3 nüshasında bu beyit 6. beyit olarak geçer.

⁴⁷³ Ö3 nüshasında bu beyit 5. beyit olarak geçer.

⁴⁷⁴ uşol ki: keşki Ö1, Ö2

⁴⁷⁵ könġüldür: u mülāyim Ö3

⁴⁷⁶ yoktur: bolmas Ö3

⁴⁷⁷ mażmūn-ı kelāmıda érür: her rabt-ı kelāmım anġa bir Ö3

- [Ö1 20^b] 7 Ol kâtib-i takdîr kalem çekti ezeldin
Toldurdi séniŋ **Mücrim** atıŋ birle levâyih

58

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Āfet-i cān anŋlağıl ger bolsa ol cānāne şūh
Farq kılmas āşinādın merdüm-i bī-gāne şūh
- [Ö2 16^a] 2 Otğa urmaq şūhlıkdın özni nā-maḥmūldür⁴⁷⁸
Köymedi qaldı mu şem^c üçün⁴⁷⁹ bolup pervāne şūh
- 3 Baḥriğa etfāl çömse şūhlıkdın ğarq olur
Tıfl eşkim köp tüşüpdür dīde-yi giryāne şūh
- 4 Herze ṭab^cı mén ki her söz tilge kélse yok dirīğ
Men^c émesdür köp cihānda⁴⁸⁰ mén kibi dīvāne şūh
- [Ö3 16^a] 5 Uyku keltürmek érür efsāneniŋ ḥāşşīyeti
Līk uyğunı uçurgay ger érür efsāne şūh
- 6 Yok ḥalāyık içre bir qavlimde āheng-i şebāt
Āh neyley kim yazılğan kısmet-i pişāne şūh
- 7 Şūhlar vaşfı til ü ḥāmımnı kıldı şūhraḳ
Mücrim oldum ayta mén ‘arzımı ol sulṭāne⁴⁸¹ şūh

59

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Gerçi bar munŋluğ könŋülge miḥnet-i eyyām telḥ
Bolsa neyley ger⁴⁸² ezeldin baḥt-ı nā-fercām telḥ

⁴⁷⁸ nā-maḥmūldür: nā-maḥmūl raḳ Ö3

⁴⁷⁹ qaldı mu şem^c üçün: mu şem^c-i ıŋkıdın Ö3

⁴⁸⁰ émesdür köp cihānda: émes ‘ālemde köpdür Ö1, Ö2

⁴⁸¹ ayta mén ‘arzımı o sulṭāne: dēr mén émdi ‘arzımı sulṭāne Ö3

⁴⁸² bolsa neyley ger: neyleyin bolsa Ö3

- 2 Hāl-i ruhsārīnġ körüp pervāz éter cān her taraf⁴⁸³
Dāne körġen çaķda her kuşġa érür ārām telġ
- 3 Her cefā kélse⁴⁸⁴ vefā kılmakġa ʿādet kılmışam
Yoksa vahşılarkā érmiş kulġa bolmak rām telġ
- [Ö1 21^a] 4 Til ü aġzı ħasretidin telġ-i kām-ı dehr mén
Körünür řabımġa tuʿam şeker-i bādām telġ⁴⁸⁵
- 5 Bī-vefālġ bes ki köp kördüm cihān ebnāsıdın
Bu sebebdin⁴⁸⁶ ötti ʿömrüm şubġdın tā şām telġ
- 6 İy gedā-yı maʿşiyet bir kün özünġe kélmedinġ
Şerm kılmay sén körünmeydür sanġa ibrām telġ⁴⁸⁷
- 7 Kıarıġan çaķınġda ʿizzet isteme zīrā ki bar
Her muřıʿ ehliġa kılmak **Mücrime** ikrām telġ

60

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Él-firībġa uzatmış⁴⁸⁸ turre-yi destār şeyġ
Tā ki bolġay ħalk⁴⁸⁹ içide atı büzürg-vār şeyġ
- 2 Şāmdın ħalvet çerāġı taġ déġünçe şāblar⁴⁹⁰
Kündüzi barur murākıbgā⁴⁹¹ velī izġār şeyġ
- [Ö2 16^b] 3 Aldap él mālın yéġünçe zehr nüş étġen řavī
Ĥāliya⁴⁹² devrān ġanīmet eyle istiġfār şeyġ

⁴⁸³ cān her taraf: köġülñi Ö3

⁴⁸⁴ kélse: kılsa Ö3

⁴⁸⁵ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁴⁸⁶ bu sebebdin: ġayf āġir Ö1, Ö2

⁴⁸⁷ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁴⁸⁸ uzatmış: uzattı Ö1, Ö2

⁴⁸⁹ ħalk: él Ö3

⁴⁹⁰ taġ déġünçe şāblar: yakılar tā şubġ-dem Ö3

⁴⁹¹ kündüzi yārdur murākıbgā: rüzlar yārdur murākabe Ö3

⁴⁹² ġāliya: ġāli-hem Ö3

- 4 Özige dermānda kimge isti‘ānet yétkürür
Dünyevī éldin tiler sēn uḥrevī ni yār şeyḥ
- 5 Her ni maḳşūdunġnı Ḥaḳdın iste vü yadıda bol⁴⁹³
Cāri ét seylāb-ı eşkinġ yığlaġıl⁴⁹⁴ zīnhār şeyḥ
- [Ö3 16^b] 6 Bī-vefādur dehr maġrūr olma ‘izz-i cāhınġa
Ötti séndin hem burun mén mén dégen bisyār şeyḥ
- 7 **Mücrim** oldunġ yaşdın ü yaşınġ éligdin ötti hem
Olmadıġ lehv ü ṭarab uyqusıdın bīdār şeyḥ

Na‘at

61⁴⁹⁵*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö1 21^b] 1 Ay kuyaşınġ cān⁴⁹⁶ kuyaş cürmi anġa⁴⁹⁷ gūyā cesed
Kim ḳabūl éki ‘ālem sēn sēn ü aġyār red
- 2 Sēn şerāfet ma‘deni ārāyiş-i dünyā vü dīn⁴⁹⁸
Menba‘-yı cūd u kerem sulṭān-ı iḳlīm-i ḥired
- 3 Sēn penāh-ı barça ümmet ḥāmī-yi yevmü’l-cezā
Sāye-yi ḥayrū’l-livādındur ümīdinġ ü bed
- 4 İtminān-ı ḥatır ü ümīd-vār-ı şefḳatinġ
‘Āşī vü cāfīġa taṅla muḳtedā u mu‘temed
- 5 Enbiyā vü mürselīn séndin ḳılurlar iltimās
Taṅla öz ḥālīġa her kim köz tutar séndin meded⁴⁹⁹
- 6 Bu ġarīb-i rû-yı siyāh şerm-sār-ı ḥāş ü ‘ām
İlticāsıdur ki⁵⁰⁰ ümmet zeylide tapġay ‘aded

⁴⁹³ her ni maḳşūdunġnı Ḥaḳdın iste vü yadıda bol: bendedin ḳılġan ṭama‘ Ḥaḳdın tile yadıda bol Ö1, Ö2⁴⁹⁴ yığlaġıl: saġlaġıl Ö2⁴⁹⁵ Bu şiir Ö3 nüshasında 17^b numaralı varakta yer almaktadır.⁴⁹⁶ cān: nīk Ö3⁴⁹⁷ anġa: saṅġa Ö3⁴⁹⁸ ārāyiş-i dünyā vü dīn: ārāyiş-i ḥayr-ı beşer Ö3⁴⁹⁹ köz tutar séndin meded: séndin isteydür meded Ö3⁵⁰⁰ ilticāsıdur ki: ilticāsı bu ki Ö3

- 7   ‘Ābid éken dép özüñgđin bolmasa luţf-ı keşîr⁵⁰¹
Yoksa ‘arz-ı hâlini takrîr éter tilge ni ĥad⁵⁰²

62

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1   Hîç kim bergey mü zîr-i çarĥ bî-bünyâd yâd
Ötken érken mü cihândın bir dîl-i nâ-şâd şâd

- 2   در جفا جان دادم و جانان وفایی هم نک
در جزا خواهم جزا از دست آن بیداد داد
Cefada can verdim de canan bir vefa etmedi
Cezayı da elinden istedim, o zülüm verdi

- 3   ز انقراض عالم فانی ندارد هیچ و هم
خانه مهر و محبت تا ابد آباد باد
Fani alemin yok olmasından hiçbir üzüntü olmaz
Sevgi ve şefkat evi sonsuza kadar abad olsun

[Ö2 17^a]

- 4   دایه ایام طفلی انچنین پروا نکرد
جان خدای سرو قدش در ازل آزاد باد
Zaman dadısı böyle bir çocuk yetiştirmedir
O selvi boylu efendinin ruhu ezelde azad olsun

- 5   Bî-nedâmet ‘ömr ötker sên cihân eyvânıda
Kim ki bu ġaddâr fânîğa kılıpdur i‘timâd

- 6   عابد سرکشته دلدادۀ زار حزین
بینوای بیدل غمبادۀ آت
Avare, hüznölü, inleyen aşık
Zavallı, tutkun abid, ateşli gam şarabını koydu.

63

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün[Ö3 18^a]

- 1   Veh ki könġlümni kılıpdur ârzü-yı kām bend
Çorġa mén kim bir küni kılġay⁵⁰³ méni der-dām bend

⁵⁰¹ keşîr: ġamım Ö3

⁵⁰² ‘arz-ı hâlini takrîr éter tilge ni ĥad: ġaysı tilge aĥvâlin beyân eylerge ĥad Ö3

⁵⁰³ bir küni kılġay: kılmaġay aĥir Ö3

- 2 Tā qarīb mén ölgeli könğlüm temennāsı ba'īd
Rūzgār andağ kılıpdur bā-hayāl-i hām bend
- 3 Niçe mén dik bī-nevānı zār u sergerdān kılıp
Boynığa kılımış kemendin gerdiş-i eyyām bend
- 4 Könğlüm érdi vahşet-engīz-i beyābān-ı cünün
Ol füsün-ger eyledi tezvīr ile der-dām⁵⁰⁴ bend
- 5 Bī-taḥammüllık kılıp⁵⁰⁵ könğlüm belāğa uçradı
Arı arı zūd bolğay murğ bī-ārām bend
- 6 Yüzde ḥālī mu éken yā tuḥm-ı reyḥān mu éken
Yā ki Hindū-beççe-yi der-Kā'be-yi İslām bend
- 7 İftihārınğ bu ki **Mücrim** dép séni yād étseler
Eyledi yoldın⁵⁰⁶ séni uşbu⁵⁰⁷ hevā-yı nām bend

64

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 'İşk dāmığa giriftār olmışam yārdur medīd
Cān sezā-vār 'azāb-ı saḥt-ı düşvār-ı şedīd
- 2 Derd ḥadsız ğam 'adūsız dil mededsiz ten⁵⁰⁸ ğarīb
Her tarafdın başıma türlük belālardur bedīd
- 3 Qavl beḍā'atsız könğül şabr u kanā'atsız zelīl
Yana bolsa⁵⁰⁹ derdige pūy bu dünyā-yı pelīd
- [Ö1 22*] 4 'Ömr ötkerdim ḥaṭā cānımğa minğ cevır ü cefā
Bolmadım dehr içre hiçbir müdde'ādın müstefīd

⁵⁰⁴ der-dām: bādām Ö3⁵⁰⁵ bī-taḥammüllık kılıp: bī-taḥammül boldı vü Ö3⁵⁰⁶ yoldın: aḥir Ö3⁵⁰⁷ uşbu: mundağ Ö3⁵⁰⁸ dil: ten Ö3⁵⁰⁹ yana bolsa: kim henüz Ö3

- 5 Hāk bol tā ehl-i diller kılğan⁵¹⁰ üstünğdin güzār
Kāmil'ül-evkāt hem bolsañg özünğ tutma ferīd
- [Ö2 17^b] 6 Kélse tildin yahşı söz algıl açılun her könğül
Kıfl-ı ebvāb-ı zamāyırğa suhan érmiş kilīd
- 7 Dehr-i zülmetdin⁵¹¹ kaçıp şahbā kılıp mén ihtiyār
İy şabā méndin harābāt ehliğa yétkür nüvīd
- [Ö3 18^b] 8 Her birāder kim mülākāt étđi⁵¹² **mücrim** dép öter
Yétmedi bir yār u aḥbābımdın evşāf-ı ḥamīd

65

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Yaruğ 'ālemde me'vā kılğanımğa yārdur maḳşad
Vişāliniñg temennāsıda⁵¹³ çendān bardur maḳşad
- 2 Ciger ḳanın tōküp ḥālīçe şerḥ-i mācerā kılmaḳ
Könğül āyinesidin şayḳal-ı zengārdur maḳşad⁵¹⁴
- 3 Selāsil bend-i zencīr-i cünün boynığa almaḳdın⁵¹⁵
Ḥayāl-i turre-yi gīsū-yi 'anber-tārdur maḳşad⁵¹⁶
- 4 Kerem ger yahşılardın 'aks kélse⁵¹⁷ merg ḥāşıldur
Alardın luṭf yoḳtur belki yüz āzārdur maḳşad
- 5 Ni bolsa 'ıışḳ kūyıdın yüz ögürmek émes lāzım⁵¹⁸
Behar minvāl ta'mīr-i dil-i efkārdur maḳşad

⁵¹⁰ ehl-i diller kılğan: ehl-i dil kılğaylar Ö3

⁵¹¹ dehr-i zülmetdin: dehr zulumdın Ö3

⁵¹² étđi: étse Ö3

⁵¹³ vişāliniñg temennāsıda: vişāl ile heveslik dilde Ö3

⁵¹⁴ Bu beyit Ö3 nüshasında 3. beyit olarak geçmektedir.

⁵¹⁵ almaḳdın: algandın Ö3

⁵¹⁶ Bu beyit Ö3 nüshasında 2. beyit olarak geçmektedir.

⁵¹⁷ 'aks kélse: ḳalb oḳusa Ö3

⁵¹⁸ ni bolsa 'ıışḳ kūyıdın yüz ögürmek émes lāzım: ni ḥāşıl 'ıışḳdın özge cihān-ı bī-vefā içre Ö3

- 6 Eger ol bî-mürüvvet étleri sâyende hem körmes⁵¹⁹
Ayağınğ çulğa dāmānıngga kim bî-kārdur maqşad
- 7 Rehālīg istesenğ **Mücrim** berî⁵²⁰ bol mā-sivā'llahdın
Ni kim könğül tiler dergāhıda tayyārdur maqşad

66

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 22^b] 1 Pādişāh-ı bî-zevālim sēn⁵²¹ ezeldin tā ebed
Nātüvān cānımğa luṭfıngdındur ümmīd-i meded⁵²²
- 2 Dūnlara bérđiñg revāc-ı ʿizzet ü nāz u naʿīm⁵²³
Eylediñg muḥtāc-ı dünyā kim érür ehl-i ḥıred⁵²⁴
- 3 Cüz ü cüz dem cüz nedāmet bolmadı⁵²⁵ ḥāme ruḳūm
Maʿşiyet ehliğa yok mén dik güneh-kār-ı eşed⁵²⁶
- 4 Ger qabūl-i ḥalq émes mén séndedür emr-i qabūl
Hıç maqbūl olmas ol kim sēn kılp sēn anı bed⁵²⁷
- [Ö3 17^a] 5 Könğlüm andağ rem kılpdur ḥalq-ı ʿālemdin⁵²⁸ bu kün
Hem-demim⁵²⁹ bolsa Mesīḥā⁵³⁰ bolmağay mén muʿaqqad
- [Ö2 18^a] 6 Mén kibi şermende-yi rüsvā-yı devrān⁵³¹ qanda bar
Ni günāhımınğ şümārı bar u cürmümğa ʿaded⁵³²

⁵¹⁹ hem körmes: yād étmes Ö3

⁵²⁰ berî: sevā Ö3

⁵²¹ pādişāh-ı bî-zevālim sēn: Ḥālīkım sēn rāzıkımdur sēn Ö3

⁵²² nātüvān cānımğa luṭfıngdındur ümmīd-i meded: cānı vü séndin çeşm-i ümmīdimdür Ö3

⁵²³ dūnlara bérđiñg revāc-ı ʿizzet ü nāz u naʿīm: sēn kerīm-i zü'l-celāl ü vāhid-i dānā-yı ḥāl Ö3

⁵²⁴ eylediñg muḥtāc-ı dünyā kim érür ehl-i ḥıred: ʿālem-i esrār ʿālem ol ḥʿāhıñg vü ḥʿāh-ı bed Ö3
⁵²⁵ bulmadı: tapmadı Ö3

⁵²⁶ maʿşiyet ehliğa yok mén dik güneh-kār-ı eşed: gül qabūl kılmadı iqbāl idbār étte red Ö1, Ö2

⁵²⁷ Bu beyit Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁵²⁸ ḥalq-ı ʿālemdin bu kün: ʿālemdin ehlidin yine Ö3

⁵²⁹ hem-demim: hem-nefes Ö3

⁵³⁰ Mesīḥā: Ö2'de silik

⁵³¹ rüsvā-yı devrān: rüz-ı kıyāmet Ö3

⁵³² günāhımınğ şümārı bar u cürmümğa ʿaded: günāhımğa şümār ü cürm ü işyān bî-ʿaded Ö3

- 7 Émdi ƙalƒan müdde⁵³³ā séndin tiler mén yarlıƒ
Ol zamān kim cān-ı şīrindin cüdā bolƒay cesed⁵³³
- 8 Yā Rab öz faẓlınƒ bilen **Mücrim** günāhın ʿafv ƒıl
Yoksa ni yüz birle bargay sūy-ı dergāh-ı aħad

67

Mefâîlün mefâîlün feûlün

- 1 Vişālidin⁵³⁴ maŋga hecr oldı muʿtād
Niçün kim ol ƒılur her dem méni yād
- 2 Könƒül bir ħānedür çār⁵³⁵ dīvār
Yasapdur anı ol meşhūra üstād⁵³⁶
- 3 Méniŋg könƒlümge oĥşāş⁵³⁷ yok cihānda
Feraħdındur ğam u ƒayƒu bilen şād⁵³⁸
- 4 ʿAceb öy kim açığ söz birle dīrān⁵³⁹
Nesīm-i nükte-yi ħoş birle ābād⁵⁴⁰
- 5 Ħired érmiş çerāĝ-ı ħāne-yi dil⁵⁴¹
Hevā-yı nefis aŋga kim bolsa⁵⁴² münƒād
- [Ö1 23*] 6 ʿAţāyī faẓl ger yok Ħaƒ naşībiniŋ⁵⁴³
Ni tesbīhiniŋ ƒılur nefʿ ü ni evrād⁵⁴⁴
- 7 Ni ħāşıl eylediniŋ dünyā-yı dündin
Be-cuz ƒaʿn u melāmet ğayr-ı isnād

⁵³³ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁵³⁴ vişālidin: vişālinƒdin Ö3

⁵³⁵ ħānedür çār: ƒaraf öydür tört Ö3

⁵³⁶ Bu beyit Ö2 nüshasında 3. beyit olarak geçmektedir.

⁵³⁷ méniŋg könƒlümge oĥşāş: méniŋg dik bī-naşibi Ö1, Ö2

⁵³⁸ Bu beyit Ö3 nüshasında 6. beyit olarak geçmektedir.

⁵³⁹ Bu beyit Ö3 nüshasında 3. beyit olarak geçmektedir.

⁵⁴⁰ ābād: bünyād Ö3

⁵⁴¹ Bu beyit Ö3 nüshasında 4. beyit olarak geçmektedir.

⁵⁴² hevā-yı nefis aŋga kim bolsa: eger ħırş olsa tābiʿ nefis Ö3

⁵⁴³ Aţāyi faẓlı ger yok Ħaƒ naşībiniŋ: yok érse ger ʿAţāyi Ħaƒ saŋga yār Ö3: ʿAţāyi faẓlı Ħaƒ ger yok naşībiniŋ Ö2

⁵⁴⁴ Bu beyit Ö3 nüshasında 5. beyit olarak geçmektedir.

- 8   Kanı Leylî kanı Şîrîn kanı Tâg⁵⁴⁵
Ni Mecnûndın eser qaldı ni Ferhâd
- 9   Ni çâre bolmasa taqdire tebdîl
Ezel mi'cârı andağ kıldı⁵⁴⁶ bünyâd
- 10   Éligdin çâr u nâ-çâr ötti naqdi⁵⁴⁷
Dirîgâ 'ömr-i Mücrim ketti⁵⁴⁸ berbâd

68

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 17^b]   1   Gamım 'arzın kılurğa 'azm-i küy-i yârdur kâşîd
Becâ ayturğa sözni cân-fezâ güftârdur kâşîd
- 2   Anğa yétkeç⁵⁴⁹ edeb hükmi⁵⁵⁰ yér öpmek érür vâcib⁵⁵¹
Kılur teslîm-i hizmet⁵⁵² her niçe kim bardur kâşîd
- 3   Kélür müddetdin ötti vü könğül köp intizâr oldı
Meger kim ruşsat-ı hoş tapmadı nâ-çârdur kâşîd
- [Ö2 18^b]   4   Eger dergâhıdın⁵⁵³ tapkan érür yâr muhabbetni
Temennâ-yı hayâl-i hâm ile bir yârdur kâşîd
- 5   Kuyaşnıñ pertevi yâ kim tüşüpdür zerre 'uzvınga
Körünmes cism ü cânı 'anbâr u âşârdur kâşîd⁵⁵⁴
- 6   Kélür dép köz tutar mén cân-ı şîrîn tende barıça⁵⁵⁵
Tesellî ol ki yol 'azmıga temkîn-dârdur kâşîd

⁵⁴⁵ kanı Tağ: şîrîn-i 'âlem Ö1, Ö2

⁵⁴⁶ kıldı: kılsa Ö3

⁵⁴⁷ naqdi: sevdâ Ö1, Ö2

⁵⁴⁸ 'ömr-i Mücrim ketti: 'azîzim boldı Ö3

⁵⁴⁹ anğa yétkeç: anı körgeç Ö3

⁵⁵⁰ hükmi: resmide Ö3

⁵⁵¹ vâcib: lâzım Ö3

⁵⁵² hizmet: nâme Ö3

⁵⁵³ dergâhıdın: dergâhıda Ö3

⁵⁵⁴ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁵⁵⁵ cân-ı şîrîn tende barıça: tâ tenimde barıça cânım Ö3

- 7 Bu **Mücrim** kâşidî dép yana saldılar mu zindāna
Veyā neşv-nemāy çü bahā-yı dārdur kâşid

69⁵⁵⁶

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 23^b] 1 Atarğa kögsüme nāvekni ol ebrū-kemān nāfiz
Cefā birle muḳayyed bolğanımğa⁵⁵⁷ āsmān nāfiz
- 2 Ḳayan yüzlese ḳan tökmek anğa çünkim érür⁵⁵⁸ pīşe
Şehīd-i ıışḳ meydānında ol şāhib-ḳırān⁵⁵⁹ nāfiz
- 3 Firāḳı kéçesi ḡam şāmı başım asraalmay mén⁵⁶⁰
Heme⁵⁶¹ aʿzādın oldı cānga çeşm-i ḥün-feşān nāfiz
- 4 Ol ay etrāfıda yulduz kibi közler temāşāsı
Barurlar her ṭaraf ʿazm étse ol ḥükm-i revān nāfiz
- 5 Gümānım ol ki **Mücrim** mén dégendin bir kişi ḳalmas⁵⁶²
Eger bu nev^c bolsa ḥükm-i sulṭān-ı cihān nāfiz

70

Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

- 1 Derd ehliḡa birü bile güftārdur lezīz
Fehm eyledim ki⁵⁶³ ayḡanıça yārdur lezīz
- 2 Bī-ıışḳlarğa gevher ü ḡar mühre teng érür
ʿUşşāḳ ehliḡa hemedin yārdur lezīz⁵⁶⁴

⁵⁵⁶ Bu şiir Ö3 nüshasında 18^b numaralı varakta yer almaktadır.

⁵⁵⁷ bolğanımğa: eylemekge Ö3

⁵⁵⁸ ḳayan yüzlese ḳan tökmek anğa çünkim érür: zi-bes her yanga yüzleğinde tökmek anğa Ö3

⁵⁵⁹ şehīd-i ıışḳ meydānında ol şāhib-ḳırān: şehādetgāh-ı meydān-ı muḡabbetde ḳırān Ö3

⁵⁶⁰ firāḳı kéçesi ḡam şāmı başım asraalmay mén: firāḳıñ şām-ı ḡam eyyāmı başım yaşuralmay mén Ö3

⁵⁶¹ heme: barı Ö3

⁵⁶² gümānım ol ki Mücrim mén dégendin bir kişi ḳalmas: gümānımdur ki Mücrimlik atı maḡv olsa ʿālemdin Ö3

⁵⁶³ fehmi eyledim ki: güftār-ı bāmda Ö3

⁵⁶⁴ ʿuşşāḳ ehliḡa hemedin yārdur: ʿuşşāḳlarğa ḡatır-ı efkārdur Ö3

- 3 Gaflet-perest közni kişi közge ilmedi
Ehl-i nazargā dīde-yi bīdārdur lezīz
- 4 Mey iççığı ki azher érür her zamīrde
Her kim ki hūy kıldı anğa yārdur lezīz
- 5 Her kim⁵⁶⁵ ki **mücrim** oldu vü maḥbūs-ı cāh-ı gam
Ol demde zıkr-i kādir-i gam-ḥārdur lezīz

71⁵⁶⁶*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün*

- 1 Müālefet heme-gāh şubḥ tā be-şām lezīz
Eger ki bolsa be-maʿnā vü ḥalk-ı tām lezīz
- [Ö3 19^a] 2 Çü bolsa sāḳī-yi mergūb u ḥalvet-i maḥbūb
Élidin alsanḡ eger devr tégse cām lezīz
- 3 Ni barını kişi mihmān barıda maşraf éter
Ki mihmān bile ükl eylegen taʿām lezīz
- 4 Ténḡde cān barıda ehl-i faẓl ile bolḡıl
Alar bile nefis-i lezzet-i kelām lezīz
- 5 Yéme be-şübhe yoluxsa ḥelāle sürʿat kııl
Cehālet ehliḡa maʿrūf körünür ḥarām lezīz
- 6 Tabīʿatınḡnı kazanın koyup ḥayāl bişür
Bolur mu hīç fevākih yégende ḥām lezīz
- 7 Emīr-i ʿaşr mübārek tiliyle ʿābiddir
Eger ʿibādet étse alsam maḡa bu nām lezīz

⁵⁶⁵ her kim: ṭabʿī Ö3⁵⁶⁶ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

72

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö2 19^a] 1 İy könğül ülfetlığınğ aḥbāb-ı bāhem kıldılar
‘Ömr bāhem ötkerişmey yana⁵⁶⁷ berhem kıldılar
- [Ö1 24^a] 2 Köz körüp gerdün kibi naḥlimğa āheng-i bahār
Şād könğlümni ḥazān āsībidin ğam kıldılar
- 3 Köz ü qaşım dik édiler mén⁵⁶⁸ alarğa köz ü qaş
Kıymetim bilgüçiler müjgān kara hem kıldılar
- 4 Bardur ol cāyī ki ténğdür anda sulṭān u gedā
Ḥāliyā özlerni maḡrūr u mükerrerem kıldılar
- 5 Çakılur çaķıda taṅla ‘adl taşıdın⁵⁶⁹ nége tağ
Kaysı kim bī-mağzdur rüsvā-yı ‘ālem kıldılar
- 6 ‘Işķ bir yükdür ki anıñ astıda ḥam boldılar
Rāst qadimni bu bār-ı ğam bilen ḥam kıldılar⁵⁷⁰
- 7 Yā qarılığ nisbeti yā ṭālī‘im vājūnlığı⁵⁷¹
Āşinālığını bu **Mücrimdin** niçük⁵⁷² kem kıldılar

73

Mef’ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö3 19^b] 1 Hırş u hevā vü nefis ménı zār kıldılar
Eyyām-ı miḥnetiğa giriftār kıldılar
- 2 Çırmaşturup ḥayālime dām-ı belā-yı ‘ışk
Ni cevrlar ki yār ile aḡyār kıldılar
- 3 Ol könğül atlı kâfile sālār cismni
Nāz u niyāz dāḥil-i bāzār kıldılar

⁵⁶⁷ ötkerişmey yana: ötkerişimi zûd Ö3

⁵⁶⁸ qaşım dik édiler mén: qaşım érdiler mén hem Ö3

⁵⁶⁹ taşıdın: başıdın Ö1

⁵⁷⁰ Bu beyit Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁵⁷¹ yā qarılığ nisbeti yā ṭālī‘im vājūnlığı: yana bī-ṭālī‘liğidin yā qarılığ nisbeti Ö1, Ö2

⁵⁷² niçük: niçün Ö3

- 4 Cānnı bahā-yı kāle kılıp ğam dükānıda
İzlep metā^c-yı derd harīdār kıldılar
- 5 Anlar ki anġladı bu cihān bī-beġālıġın
Nādānġa nükte-yi kaçan izhār kıldılar
- 6 Āhir bu ārzū-yı maġāl u ħayāl-i ħām
Çıķmas belālara ménı dūċār kıldılar
- 7 Nuġūsetim be-nev^cġe iķbāl ü baġt hem
Bir dem enīs olurġa maġa ^cār kıldılar
- [Ö1 24^b] 8 Mū-yı sefid ü dīde-yi ter kāmēt-i dü-tā
Bed-mest ġaflet érdim ü hüşyār kıldılar
- 9 Ĥurrem alar ki terk sūyu'llāh étip özin
Közlerni leyl pāsıġa bīdār kıldılar
- 10 ^cİbret alardın al ki kılıp fākīh iġtiyār
Himmet élinde Kāf negü sār kıldılar
- [Ö2 19^b] 11 Mücrimlikinġge tevbe kêtür yol yaraġın ét
Raġtınġ ^cadem diyārı sarı bar kıldılar

74

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 İy könġül ülfet merāmın ehl-i devrāndın köter
Kaṭ^c-i ümmīd eyle ħolnı vaşl u hicrāndın köter
- 2 Kılma ħendān āh u efġān bés künidin bés émes
^cAndelībā mihrinġi mundaġ gülistāndın köter
- 3 Körmedinġ ġayr-ı cefā merdümün ümmīd-i vefā
Merdüm atlıġ ger körünse ħeşm-i giryāndın köter
- [Ö3 20^a] 4 Kurbı yoktur⁵⁷³ cān eger cānān vişālidür ^cadem
Eyle cānānnı müyesser yā elinġ cāndın köter

⁵⁷³ yoktur: yokdur Ö1, Ö3

- 5   Tevbe ét kılğan günāhınğdın ümīd-i ‘afv kıl
Emr bolmasdın burun kim haṭnı Qurāndın köter
- 6   Yā İlāhī bu ğarīb-i mübtelā-yı ‘aşrını
Şāf kıl könġlin hevā-yı nefis-i şeytāndın köter
- 7   Tanġla **Mücrim** kélse dīdārınġ tilep dergāhınġa
Eyleme maḥrūm perde-yi māh-tābāndın köter

75

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün[Ö1 25^a]

- 1   Hoş ol könġül ki temennāy bu cihāndın öter
Şadā-yı mertebesi toġuz āsmāndın öter
- 2   Yürekni xanı hem öz menzilide sākin émes
Sirişk olup hemesi çeşm-i hūn-feşāndın öter
- 3   Bahār-ı ‘ıyş u ıarab mevsim-i gül-i maṭlab
Nesīm-i dey bile ser-pençe-yi ḥazāndın öter
- 4   Tiliñni asra könġül bozma şāf tıynet bol
Sañġa zebāndın öter sāmī‘ élge cāndın öter
- 5   Çéker ḥacāletini yaḥşılar mecālis ara
Yaman til ile yaman söz eger yamandın öter
- 6   Başıġa kélse kılıç yār-ı mihribānı üçün
Kağan ki andın öter ‘ömr cāvidāndın öter
- 7   Nedāmetinġ kim ü **mücrimlikinġ** be-vech-i kemāl
Ḥadīs-i ma‘şiyetinġ ta‘nı her zebāndın öter

76

Mef’ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün[Ö2 20^a]

- 1   Mestāne her ıarafġa ki ol şeh-süvār öter
Mey cüş étip ayakġa tüşüp pür-ḥumār öter

- 2 Élgide tîğ ü közleri cellâd-ı bî-dirîğ
 anı sebîller heme bî-ihtiyâr öter
- [Ö3 20^b] 3 Hüsniñg zekâtı birle faırlarnı yâd kııl
 Közni yumup açarğaça bu rûzgâr öter
- 4 Büra'nı al yüzünğdin ü körgüz cemâlinğ
 Vaşlınğnı ârzûsıda köp intizâr öter
- 5 Gül mevsümını muğtenem anğla bu kün şabâ
 Tâ közni açâ sên ki azândur bahâr öter
- [Ö1 25^b] 6 Könğül tezervin ola ki fânî durur cihân
 Vatınğ ғанîmet iste ki vat-i şikâr öter
- 7 **Mücrim** barısı müstaa-ı mağfîret bolur
 Ol ömr-i oş ki âiri bā-gîrüdâr öter

77⁵⁷⁴***Mef'ûlû fâilâtü mefâilû fâilün***

- 1 aysı derd ol ki dehr ehlidin vefâ körer
 Könğlini derdige yine birdin devâ körer
- 2 îbret serây-ı dehrde her kim ki şıd ile
 Yüzlense her eşikge anı yüzge vâ körer
- 3 Her kimni bolsa a'bıda vaz' mülâyimî
 Bî-gâne él anı özige âşinâ körer
- 4 Hâliş könğül bile kişi kılsa du'â-yı ayr
 Elbette kim netîce tapar müdde'â körer
- 5 Düşmenni cân içinde eger asrasanğ henüz
 Cânınğğa ayta derd ü elemni revâ körer

⁵⁷⁴ Ö3 nüshasında bu şiir bulunmamaktadır.

- 6 Her dōst hālīş olsa tutar dōstnı ʿazīz
Hāk-i rehin be-menzilet-i tūtiyā⁵⁷⁵ körer
- 7 **Mücrimğa** bar dūzaḡ u maʿşūmğa behişt
Her ékkilesi ecrini yevmü'l-cezā körer

78

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 İy köngül her çend dér sén çehre-yi gül-nārī bar
ʿAql-ı bī-tāḡat maḡga dér kim ḡaya yüz nārī bar
- 2 Sén ki cismim içre sén kimdin soray tedbīr-i ḡāl
Cān içinde asraḡan her kimni bir dildārī bar
- [Ö1 26^a] 3 Zaʿferān rengime ḡan[lıḡ] yaş akuzup yol salıp
Müddetīdür közlerimniḡ eşk-i ḡasret-bārī bar
- 4 Bir teniḡḡa yüz ten ü bir cāniḡga miḡ cān nişār
Her kimiḡ ḡālçe hediye barıça İşārī bar
- 5 Sırr-ı pinhāniḡni déme dehr élini yār dép
Yāriniḡ hem séndin özge şāhib-i esrārī bar
- 6 ʿİşk derdi nāfe-yi dürr kim yaşurmak birle fāş
Öz özini bildürür ni ḡācet izhārī bar
- 7 ʿĀbid ölsenḡ déme ʿamden sehv nokşānlık suḡan
Başnı ḡamdın ḡutḡarur her til ki istiḡfārī bar

79⁵⁷⁶*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Ġubārımnıḡ peyāmın istesenḡ bād-ı şabādın sor
Sarıḡ rengim ḡadīşin zaʿferāndın kehrübādın sor
- [Ö2 20^b] 2 Neşāt-ı vaşl u dāḡ-ı hecr ü şām-ı ḡam tiler bolsanḡ
Méniḡ dik yārdın mehcūr ol baḡt-ı ḡaradın sor

⁵⁷⁵ be-menzilet-i tūtiyā: be-menzilet-i tūtiyā Ö2

⁵⁷⁶ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

[Ö2 21 ^a]	1	Her söz ki ten ulağı eşitkende cān tapar Oldur sened ki yaḥşılar içre beyān tapar
[Ö3 21 ^a]	2	Genc-i nihān ki maḥzen-i könġülde bar édi İşār éterge anı kilīd-i zebān tapar
	3	Bī-baḥt ilgeri ḫadem ura kēyin tüşer Manzūrı bolsa sūd-ı ḫuṣūlin ziyān tapar
	4	Müjġānları hedef kıılıp érdi yüregimi Her tiken oknı istesenġizler nişān tapar
	5	Aḥbābġa küle yüz ile baa almadım Her kim körerge kélse közüm ḫūn-feşān tapar

- 6 Hün çeker közüml arıgıdın revānedür
Her mihr-bān kim uçrasa qolunda qan tapar
- 7 ʿĀbid tamām-ı hālk murādın özi bérür
Şekkerni tūṭi yér ü hümā üstülhʿān tapar

81

Mefâîlün feilâtün mefâîlün feilün

- 1 Zamāne her kime bir tarz rûzgār kıılır
Birevni vāşıl-ı devlet birevni hʿār kıılır
- 2 Birevni qolıǵa bérür medār-ı mülk-i cihān
Birevni tā dem ölgünçe bī-medār kıılır
- [Ö1 27^a] 3 Birevni ğam bile qayǵū bile edā eyler
Birevni ʿişret-i ʿālemǵa pāy-dār kıılır
- 4 Birevni nisbet-i ğaflet qulaqıǵa tıqılır
Birev Hūdā yolıǵa cānını nişār kıılır⁵⁷⁷
- 5 Birevni könǵlide kibr ü ğurūr zevq-i huzūr
Birevni kūy-ı ğarīblikda hāk-sār kıılır⁵⁷⁸
- [Ö2 21^b] 6 Könǵül ki cezbe-yi ʿışk oqıǵa nişāne érür
Çü derd tégse qaçan bir zamān qarār kıılır⁵⁷⁹
- 7 Birevni müʾmin étıpdür be-hük-m-i şerʿ-i nebī
Birevni kāfır ü tersā u şerm-sār kıılır⁵⁸⁰
- 8 Anıñ işige ni lā vü naʿam ni çün u çirā
Beher tarıķa Hūdalıkını āşikār kıılır⁵⁸¹

⁵⁷⁷ Ö2 ve Ö3 nüshalarında bu beyit 8. beyit olarak yer almaktadır.

⁵⁷⁸ Ö2 nüshasında bu beyit 9. beyit olarak geçmektedir, bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁵⁷⁹ Ö2 nüshasında bu beyit 10. beyit olarak geçmektedir, bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁵⁸⁰ Ö2 nüshasında bu beyit 11. beyit olarak geçmektedir, bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁵⁸¹ Ö2 nüshasında bu beyit 12. beyit olarak geçmektedir, bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 9 Birevni dīde-yi bīnāsıdın cūdā eylep
Tamām-ı ʿömr ʿaşā-keşge intizār kıılır⁵⁸²
- 10 Birevge sīm ü zer-i bī-ḥesāb rūzī éter
Birevni bir pül üçün yol yüzide zār kıılır⁵⁸³
- 11 Vişāl birle yıl ötse zamānça körünmes
Birer zamāngine hicrānnı bil şümār kıılır⁵⁸⁴
- 12 Felekdin her niçe kim derd ü ğam nüzül eyler
Yüregim içre kélip cā tutup diyār kıılır⁵⁸⁵
- [Ö3 21^b] 13 Bu deyrde kişi birbiridin ayrıla tüşse
Şarāb-ı vaşl nefes ötmeyin ḥumār kıılır⁵⁸⁶
- 14 Birevge mihr-i fülüsi cihānga şette urar
Ġarīb ü ğam-zedeler könġlini şikār kıılır⁵⁸⁷
- 15 Kişige boldı sūy-ı mā-sivā-yı Allāhdın
Metā^c vü milkini yaradu kıoyup kıımār kıılır⁵⁸⁸
- [Ö1 27^b] 16 Birevge könġlige ʿışķ otıdın şerāre tüşer
Cünün başıġa tüşer cān niçük karar kıılır⁵⁸⁹
- 17 Çonançı ehl-i muḥabbet yoluksa birbirige
Ḥikāyet-i ğam u efsānesi yarar kıılır⁵⁹⁰
- 18 Ġaraż ki barı tefekkür ḥayāl-i bātıl érür
Ḥudāy Ḥālīķ érür her ni ihtiyār kıılır⁵⁹¹

⁵⁸² Ö2 ve Ö3 nüshalarında bu beyit 4. beyit olarak geçmektedir.

⁵⁸³ Ö2 ve Ö3 nüshalarında bu beyit 5. beyit olarak geçmektedir.

⁵⁸⁴ Ö2 ve Ö3 nüshalarında bu beyit 6. beyit olarak geçmektedir.

⁵⁸⁵ Ö2 ve Ö3 nüshalarında bu beyit 7. beyit olarak geçmektedir.

⁵⁸⁶ Ö3 nüshasında bu beyit 9. beyit olarak geçer.

⁵⁸⁷ Ö3 nüshasında bu beyit 10. beyit olarak geçer.

⁵⁸⁸ Ö3 nüshasında bu beyit 11. beyit olarak geçer.

⁵⁸⁹ Ö3 nüshasında bu beyit 12. beyit olarak geçer.

⁵⁹⁰ Ö3 nüshasında bu beyit 13. beyit olarak geçer.

⁵⁹¹ Ö3 nüshasında bu beyit 14. beyit olarak geçer.

- 19 Çü āşinā hemege bī-ğaraž érür **Mücrim**
Anınġ üçün hemeni ħālīş iʿtibār kıılır⁵⁹²

82

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 İy hoş ol kim bezm-i gül-zār içre serv-i nāzı bar
Serv-i nāzı kim çemen üzre ħad-i mümtāzı bar
- 2 Serv-i mümtāzı ki şimşād ile tūbī reşkidin
Özlerin ara béríp meşşāta vü perdāzı bar
- 3 Turfe perdāzı ki üstādı anınġ⁵⁹³ ğılmān u ħūr
Turfe şākirdi ki bir öylük anınġ üstādı bar
- 4 Yaʿnī üstādı ki her bir nükte-yi maẓmūnıdın
Fehm olur encāmı yok taķırīrlık āġāzı bar
- 5 Mén niçük şayd olmayın ölgine çü şayyādınġ
Algalı könġlüm kuşı şehbāz-ı ħōş-pervāzı bar
- 6 Vaķtini tutsun ġanīmet ol ki bezm-i ʿıyş-ara
Ĥafız-ı şīrin edā şūĥ-ı ħōş-āvāzı bar
- [Ö2 22^a] 7 ʿĀbid-i ser-geşte-yi mehcūr u köp dāġ u elem
Ni enīs ü ni kes ü ni kūy u ni dem-sāzı bar

83

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 28^a, Ö3 22^a] 1 Ķanda iy dōstlar méninġ dik bī-kes ü bī-çāre bar
Kūy-ı ġamnı yastanur pehlūda zaĥm-ı ħāre bar
- 2 Ni ħayātımdın neşāt u ni memātımdın sürūd
Ķaysı yérde mén kibi éki cihān āvāre bar
- 3 Derd-i ħādrin tilbedin sorılmas anı saġlar
Ĥal bu müşkil tiler sēn ħātır-ı efkāre bar

⁵⁹² Ö3 nüshasında bu beyit 15. beyit olarak geçer.

⁵⁹³ anınġ: anı Ö2

- 4 Cān koşulğan āşinā dehr-i fenādın isteme
Ger kérek bolsa refīķ-i şāf könġül ġāre bar
- 5 El-ġaraż ħalk-ı cihānga kılma hergiz iħtilāt
Ĥ ħh suġa ġarķ bol ħ ħh tutaşķan nāre bar
- 6 Mén ħarābāt içre bu kün eylerem ref-i bilāl
Anda özümge⁵⁹⁴ münāsib niçe baġrı pāre bar
- 7 Ğışķ-ı bīmārıġa **Mücrimdür** tabīblerle Ğilāc
Yāre bar bolsa yürekde yāre barsaġg yāre bar

84

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Her ni könġülge kélgenini cān u ten bilür
Nā-ġāh tilge kélse anı encümen bilür
- 2 Hicrānga tüşmegeni ni bilür vaşl ġadrini
Ol kim ġarīb boldı neşāt-ı vaţan bilür
- 3 Her bir ġulak-ı ġābil-i ġavl faşīħ émes
Yaĥşı yamandın ayġanınġ eyā ġaçan bilür
- 4 Nādān eger ġadıġa berāber saġın körer
Elbette serve oĥşataru yāsemen bilür
- 5 Cühhāl fehmiġa dūr ü ħar mühre ténġdurur⁵⁹⁵
Al taş ġolıġa tüşse Ğaķīķ-i Yemen bilür
- [Ö1 28^a] 6 Ehl-i ġurūr Ğömri ten aralıġ ile şarf
Faķr ehli tende pīrehenini kefen bilür
- 7 Her aĥmed oġlı ni dégeninġni ni anġlasun
Mücrimlıġınġnı nażmda ehl-i suġan bilür

⁵⁹⁴ özümge: özümġa Ö3⁵⁹⁵ ténġdurur: ténġdür Ö2

85

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 22^b] 1 Cānıma minnet édi her laḥẓa ger yār olturur
 2 Kirdi bir Yūsuf bu bāzāra bahā minḡ naḳd-i cān
 3 Aldı⁵⁹⁶ könḡlüm şehrini tiḡ-i siyāset birle feth
 Ol sipeh-sālārga mundaḡ devr-i eṭvār olturur
 4 Birbir öldürse maḡga nevbet yétişkey déme cān
 Cem^c étip ʿuşşāḡnıḡ⁵⁹⁷ barın be-kibār olturur
 5 Haṇṇer-i bī-dādı nā-bünyādım étse ṭab^c-ı şād
 Ğamdın āzād eyler ol müjgān-ı ḡün-ḡār olturur
 6 Kātil-i bī-raḡm zālīm meşrebi teşḡiri sēn
 Bolmaḡıl cān-ı ḡarībıḡdın ümīd-vār olturur
 7 Mücrim olḡan sonḡ ni yalbarmaḡdur u dār-ı medār⁵⁹⁸
 Bī-medār aḡvāl boldunḡ heybet-i dār olturur

86

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

- 1 Kārıdı şiddet-i dey sebz ü ḡurrem oldı bahār
 Şükûfe tökti⁵⁹⁹ semer tuttı vü ḡam⁶⁰⁰ oldı bahār
 2 Kéyip libās-ı mülevven minip tekāver-i tünd
 Yigitlere yine nevrüz-ı ʿālem oldı bahār
 [Ö1 28^b] 3 Hevāsıḡa heme könḡül hevā alur līkin
 Ḥuşuş ehl-i cünün ṭurfe-yi bī-ḡam oldı bahār

⁵⁹⁶ aldı: kıldı Ö2

⁵⁹⁷ ʿuşşāḡnıḡ: ʿuşşāḡlar Ö3

⁵⁹⁸ dār-ı medār: dār u medār Ö2

⁵⁹⁹ şükûfe tökti: şükûfelikni Ö2

⁶⁰⁰ ḡam: yaz Ö2: - Ö1

- [Ö2 23^a] 4 Ka yérde ehl-i temāšā vü nāzenīnler bar
Yıgıldı barısı bir yérde hem-dem oldu bahār
- 5 Hazānnı ḥasretidin ‘andelīb bağrı figār
Nesīm-i gül anğa şāyeste merhem oldu bahār
- 6 Garīb ü **mücrim** ü gam-gīn ü bī-nevā vü faķīr
Vazīfe bérgüçi Bārīğa ḥākim oldu bahār

87⁶⁰¹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö2 22^b] 1 Körüp nāmımnı peç ü tābını peyk-i şabā yığlar
Köyer kâgaz yüzide sebt bolğan müdde‘ā yığlar
- 2 Köterdim āh u efgān cihān milkin ḥarāb étsem
Nevā-yı nālemīng teşīridin her bī-nevā yığlar
- 3 Cihānda bar mu kin zāgı yürekde bolmağay dāğ
Méniñg dik bir belāğa uçrağan her mübtelā yığlar
- 4 Sorar mén her ṭabībden ıışķ derdiğa devā bar mu
Ṭabīb dermānda qalğan ḥāl-i zārımğa devā yığlar
- 5 Niçe **mücrim**-şifat yol üzre yığlap yığlap olturdum
Qanı bir mihribān dégey ki bu **Mücrim** nige yığlar

88⁶⁰²*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Gülistān içre kirsem ḥālime serv-i semen yığlar
Qılur bülbül fiğān ü nāleler birle çemen yığlar
- 2 Éşitseler méni başımğa tüşken munça sevdānı
Beyābānlarda Mecnūn tağ içide kūh-ken yığlar
- [Ö1 29^a] 3 Asıldı ıışķ tuğyānı bilen manşūr-ı dār üzre
Enel-ḥaķ na‘ra tartıp çūbe-yi dār u resen yığlar

⁶⁰¹ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁶⁰² Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4 Yürek kan bolmağunça dīdedin hūn-ābe yok cārī
Birevge tégmese bir derd bī-dermān qačan yıǵlar
- 5 Méning ğışkım hadīsi tüşse her maḥfel arasıǵa
Köyer pervāne mātemde vü şem^c-i encümen yıǵlar
- 6 Bu ḥasret birle āḥir dehr-i fenādın güzār kılsam
Oqup ğam-nāme-yi **Mücrimni** her bir merd ü zen yıǵlar

89

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 23^a] 1 Āḥir ol bī-dād ger qaşdı méning⁶⁰³ cānımdadur
Yāki tıǵın tız éterge müdde^cā kānımdadur
- 2 Köçünġ iy merdüm ki bir kün bolmağay siz ġarq-ı hūn
Munça seylāb-ı belā kim çeşm-i giryānımdadur
- 3 Yérge tüşken şu^clesıǵa tākat-i neẓāre yok
Ol ḥarāret kim méning ħürşīd-i tābānımdadur
- 4 Sāğınur mén kāş Mecnūn bolsa érdi ülfetim
Ḥürmetim tutmas ḥired ehli ki devrānımdadur
- 5 Ḥ[~]āḥ satsun ḥ[~]āḥ qoysun ḥ[~]āḥ āzād eylesün
Bende-yi fermānıdur mén ḥüküm sulṭānımdadur
- 6 Her kime derd ü elem der-kār kélsün ménde bar
Çağz^c ālī himmetim bu genc-i vīrānımdadur
- [Ö2 23^b] 7 Könġlüm efkār olğanın andın ḥalāyık fehm éter
Kim ḥırāş-ı dāğ keşfi āḥ u efġānımdadur
- 8 Tıflar dīvānedür dép aldılar tégre taşım
Niçe tıfl eşk kör kim yana müjgānımdadur

---

⁶⁰³ méning: méni Ö2

- [Ö1 29^b] 9 Éldin azğan tilbe bolğan çarh urğan bağır dāğ
Halk her til birle yād eyler méniñ şanımdadur
- 10 Her kim öz hāliğa ʿālem yana öz nefsiğa bend
Hıçkim bilmes ni hasretler méniñ cānımdadur
- 11 Til şikāyetğa tüzüp öz hālime salmay nazar
Nefsime baksam ki ol hem bend-i noqşanımdadur
- 12 **Mücrim** anğlap halk-ı ʿālem kördiler közge haķır
Bilmediler hāşiyetler bend-i zindānımdadur

90

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Niçe müddetler bolupdur⁶⁰⁴ könglüme yār ihtiyār
Kūyge tavaf étkeli eyley mén zār ihtiyār
- 2 Kim durur kim vaşldın hicrānga rağbet eylegey
Başka tüşkende kılur uşşāķ-ı nā-çār ihtiyār
- [Ö3 23^b] 3 ʿİşkida bīmārlıķ taptı tenimde reşkdin
Bir kün öldürmek kılur ol çeşm-i bīmār ihtiyār
- 4 Şāhib-i esrārı bilmes⁶⁰⁵ açma rüştiñgdin kere
Eyleme nādān qaşında meyl-i ezhār ihtiyār
- 5 Şām-ı külfetdin çıkıp rüşen kılur şubh-ı murād
Ol ki kıldı kéçeler pāsını bīdār ihtiyār
- 6 Sén sén iy **Mücrim** ki rüsvālıķ tamāmī kılmasañg
Yoksa kimdür eylegey öz tāvırığa yār ihtiyār

---

⁶⁰⁴ bolupdur: bolup mén Ö1

⁶⁰⁵ bilmes: tapılmas Ö1, Ö2

91

Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Könğlümnü hırş u nefis ü hevâhâne kıldılar
‘Aqlımnı aldılar méni dīvâne kıldılar
- [Ö1 30^a] 2 Düşmen sözümnü aydı yaman dōst kördi hōş
Minnet alarga til bile efsâne kıldılar
- 3 Merdümge köz ü kaç dik édi yaḥşı āşinā
Ni taptılar berimde ki bī-gāne kıldılar
- [Ö2 24^a] 4 Ol şem‘-i bezm pertevîdin cānga tüşti ot
Gūyā méni müşābih-i pervāne kıldılar
- 5 Kāfir közi қарақçı қашы uğrı kifrigi
Munça sitemni қaysı müselmāna kıldılar
- 6 Ol kūy étleri sarıga eyledim güzār
Şādım ki ḥulḳ u ḥūy-ı muḥibbāne kıldılar
- 7 Anlar ki tola yaşları mağz-ı ḥired édi
Her şād u ḡamnı kısmet-i pişāne kıldılar
- 8 Séndin hem ötti ilgeri **Mücrim** şümārı köp
Andın ḥaber yétişmedi āyāne kıldılar

92⁶⁰⁶*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Cānım aytur bir bölek cānımğa⁶⁰⁷ cānān kélseler
Gülşen-i iḳbālîme serv-i ḥurāmān kélseler
- 2 Şehr-i virāndur könğül milkini ābād étkeli
Ol қalender-veş nüfüzü’l-ḥükm-i sulṭān kélseler

⁶⁰⁶ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁶⁰⁷ cānımğa: yanımğa Ö2

- 3 Pāre pāre kılsam yürek bağrım kebāb
Étleri renc-i kudūmi birle mihmān kélseler
- 4 Bir kéçe bezmimni tābān kılgalı ol bir çemen
Cism ü cān pervānedür şem^c-i şeb-istān kélseler
- 5 Yār émesdür baht yoksa ārzū könğlümde köp
Ṭālī^c olup şu^cle-yi hūrşīd-i tābān kelseler
- [Ö1 30^b] 6 Közlerimdin aqtı nīsān u sirişkim dūr-nisār
Raḥm étip ol ārzū-yı çeşm-i giryān kélseler
- 7 Boldı ^ʿĀbid kayd-ı hicrān birle pīr ü nātīvān
Ni bolur Yusūf sūy pīr-i Ken^cān kélseler

93

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Semendın segretip meydānda ol çābük-süvār oynar
Hezārān baş atı toynağı üzre gūy-vār oynar
- [Ö3 24^a] 2 Sürüp her yan kılip cevlan kim oynar⁶⁰⁸ dése naqd-i cān
Kirip şaf şaf alıp bir kef méniñg dik şad hezār oynar
- 3 Démenğ ehl-i temāşā kim niçün ārām émes hergiz
Kéyip sīm-āb-ı gūn hil^cat anıñg çün bī-çarār oynar
- [Ö2 24^b] 4 Yana ki salsa pertev revzenimdin mihr rūhsārı
Vücūdum zerre zerre tābıdın hem-çün gubār oynar
- 5 Ğaraž her bir nigāhıda niçün⁶⁰⁹ könğlini şayd étkeli
Uşol şayyād közlerni körünğ resm-i şikār oynar⁶¹⁰
- 6 Vefāsız va^cdeni déme va^cīd esbābını oḥşat
Ki āḫir her firīb ile séni bol rūzgār oynar

⁶⁰⁸ oynar: - Ö1⁶⁰⁹ niçün: niçük Ö2: niçe Ö3⁶¹⁰ oynar: - Ö2

- 7 Heme ʿuṣṣāk eger öz ihtiyārı birle baş bérse
Körünġ **Mücrimġa** himmet başını bī-ihtiyār oynar

94

Mef'ûlü fâilâtü mef'âü fâilün

- 1 Her sözde her birevge ni şirîn nikâtı bar
Bal tamdı ağızıdın ki tilinde nebâtı bar
- 2 Teshîri bolmaġān kişi qalmas bu dehr ara
Ol şühniġ bu nevde ger iltifâtı bar
- [Ö1 31*] 3 Vaşlını istegen özidin kaç éter hayât
Andın kéçer birevge kéreklik hayâtı bar
- 4 Şāhîni könglüm étmedi pervāz bālı yok
Her kuşġa kim baqar mén uçarġa qanatı bar
- 5 ʿIşġ ehliniġ dükānıda yoxtur metā-yı şabr
ʿĀşık yok ol ki qavlen ü fiʿlen sebâtı bar
- 6 Şerh-i ġamıġ ruqūmiġa dīvān-ı hātırım
Müjġān qalem qara yaş u közdin devâtı bar
- 7 Halk-ı zamāne tātne-yi **mücrimligiġ** kıılır
Āġāh yok ki Hāqdın ümīd-i necâtı bar

95

Mef'ûlü fâilâtü mef'âilü fâilün

- 1 İy lebleriġ zülâlilde memzûc balı bar
Maẓmûnı köp mülezziz ü şekker maqālı bar
- 2 Sēn bir irem perisi ü mén bī-nevā beşer
Ṭabı muḥālefetġa qalī ihtimāli bar
- 3 Könglünġni sakla kīnedin ü tilni tātne-
Köksünġ hevāġa tutma ki yaqmas şimāli bar
- 4 Asra yüzünġni zaḥm-ı nigāh-ı cehûldın
ʿArz-ı vişāl kıılma anıġ infişāli bar

- [Ö2 25^a] 5 Kélgeniñge kıvanma kéterniñg gamıda bol
Her zād u būdnıñg seyyide intikāli bar
- 6 Éki könğül bir ülkede kılmas muvāfaqat
Her şāhnıñg zamīride türlük hayāli bar
- 7 ʿĀbid ruķūmı déme ki bī-hūde yazılur
Zīrā ki her arasında çendīn mālı bar

96

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 31^b, Ö3 24^b] 1 Her zamān kim öydin oynap ol biri cevlan çıkar
Körgeli ruhsārını közdin burunraq cān çıkar
- 2 Güyiyā kim kıptı rüşt-ā-ḥīz-i maḥşer dehrdin
Munça gīrūdār ile ol āfet-i devrān çıkar
- 3 Neşter-i müjgānı⁶¹¹ şāyed eylegey dep neşterī
Her regimdin tāze tāze niçe elvān kan çıkar
- 4 Şaf tutup derbārıda maḥrem bolup gül-çehreler
Muntazırdurlar ki devlet birle ol sulṭān çıkar
- 5 El-ğaraż ıışk ehliniñg başında sevdā bī-ḥesāb
İstegende vaşl aldındın gam-ı hicrān çıkar
- [Ö2 25^b] 6 Eyle müstağraq tamām-ı kişver-i eyyāmını
İy könğül seylāb-ı eşk-i dīde-yi giryān çıkar
- 7 Halk pendi kavliğa **mücrimlikniñg** bes kılmadıñg
Şanığa nüzul çendīn āyet-i Kūrān çıkar

⁶¹¹ neşter-i müjgānı: ḥaṇçerī müjgānı Ö3

97

Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Köp ihtiyâr kılma ki köpdin belâ çıkar
Her künde yüz fiğân ile miñg mâcerâ çıkar
- 2 Her çend minnet eylese cānga cefâ-yı hulk
Köz tutmağıl ki dehr élidin vefâ çıkar
- 3 Dünyâ öyini turfe derâ vü bürâsı bar
Her kim ki başı birle kiripdür be-pâ çıkar
- 4 Her bir gazeldin oldı birer beyt-i intiḥāb
Köp nazm ehlidin⁶¹² biri ṭab^c-ı resâ çıkar
- 5 Derbār yok ki yār tilep barsa Bārīga
Şey^u-ıllāh her eşikke désem bir gedâ çıkar
- [Ö1 32^a] 6 Közni ayırma yahşılarınḡ ḡāk-i pāyıdın
Tofrağdur velī-yi şeref tūṭiyâ çıkar
- 7 **Mücrim** bolur sēn ehl-i ṭarabdın ayaḡnḡ üz
Mağrūr-ı zevḡ bolma elinḡdin Ḥudâ çıkar

98⁶¹³*Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün*

- 1 Āh eylesem içimdeki derd ü elem çıkar
Sāz-ı nevā-yı nāle heme zīr ü bām çıkar
- 2 'İşk āteşi yürek otunı⁶¹⁴ şu^cle-bār olur
Hīme çonançi bolsa kuruğ dūd-ı kem çıkar
- 3 Nazm ehli içre mén kibi bī-hūde ṭab^c yok
Könḡlümde medḡ dérgé tilim üzre dem çıkar

⁶¹² ehlidin: ehlide Ö3⁶¹³ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır, Ö2 nüshasında ise 25^a numaralı varakta yer almaktadır.⁶¹⁴ otunı: otını Ö2

- 4 A^ʿmālīnge qarap ʿameliŋgni dūrüst kıl
Taŋla bu yazğanıŋğa⁶¹⁵ yazılğan raqam çıkar
- 5 Mevcüdlıg hevāsıga mağrūr sēn henüz
Vākıf bol aldınğa sır-ı rāh-ı ʿadem çıkar
- 6 Şāh-ı baş ol ki kéçeni bīdār ötkerür
Her dem yüregidin niçe āh-ı nedem çıkar
- 7 ʿĀbid tiriklikde qalem birle yār édi
Ölse mezārı üzre kökerip qalem çıkar

99

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 25^a] 1 Qayı menzilde kim ol hoş-nigeh ebr ü hilālīm bar
Baray dēr mēn qaşığa tapınur mēn tā mecālīm bar
- 2 Qarīb tapmas hevā-yı hātırım ʿışk öyidin līkin
Henüzem nāzenīnlerdin temāşā-yı vişālīm bar
- [Ö1 32^b] 3 Yaratılğan éken mēn munça külfetler üçün gūyā
Könğülde bī-vefā dünyā üçün dāğ-ı melālīm bar
- 4 Felek yormas merāmımğa ilinmes baht dāmımğa
Terahhūm dōstlar başımda sevdā-yı maḥālīm bar
- 5 İlāhī sēn hidāyet eyle yolğa başla gümreh mēn
Şerāfetlik öyünğ sarıga ʿazm eyler ḥayālīm bar
- 6 Yazar mēn tā qalem élgimdedür anıŋ⁶¹⁶ cefāsıdın
Kemālīm qaysı boldı bilmedim bir kün zevālīm bar
- [Ö2 26^a] 7 Tufeyl cümle-yi maʿşūm u **mücrimler** muṭī^c olğay
Veger ni mēn ser-ā-pā maʿşiyetdin kıl ü kālīm bar

---

⁶¹⁵ yazğanıŋğa: yazğanıŋni Ö1

⁶¹⁶ anıŋ: an Ö1, Ö3

100

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Cemālinġ körmegen körse yüzünġni āfitāb aytur
Lebinġ rengin temāṣā eylegen köz laʿl tāb aytur
- 2 Közünġni nergis anġlar qaşınġnı yay u müjenġni oġ
Qadinġni serv oġur reftārınġı andaġ meʿāb aytur
- 3 Kelāminġni eşitken semiʿ enfās-ı Mesīhā dēr
Selāminġni şabā yétkürse bilmen ni cevāb aytur
- 4 Meger ʿıŝkınġda zencīr-i belā çıрмаşdı boynumġa
Méniġ hālimni körġen yār u aġbābım ħarāb aytur
- 5 Muʿālic açtı köġsüm baġrımınġ keyfiyetin sordum
Kef-i efsūs ile bir tāze örtengen kebāb aytur
- 6 Désem bī-derdlerġa şemme sūz-ı ħasb-i ħālimdin
Démişler tüş körüpdür öziġe taʿbīr ħʿāb aytur
- 7 Ni ħad **Mücrimġa** kim bāb-ı tazarruʿdın suġan kılmay
Özin şāʿir tutup öz ħāliġa baġmay kitāb aytur

101

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün

- [Ö1 33^a, Ö3 25^b] 1 Kimġe ki mihr-i ʿıŝqdın zerre şıfat eşer bolur
Baş ayakı yalaġ tüşer yolġa u der-be-der bolur
- 2 Miġnete ħūy eylegen rāhata rūy eylegen
Başını kūy eylegen āġiri muʿteber bolur
  - 3 Ceybde bār bolmaġan köġgli qarār bolmaġan
Ṭāliʿi yār bolmaġan ħayrnı tutsa şer bolur
  - 4 Aşlı eger saġī érür barça anġa āġī érür
Ĥāşılı maṭbaġı érür ħʿānıda nān şeker bolur

- 5 Cūd u suḥānı körmegen minnet éter ni bérgenin
Aldınğa qoysa kāse-yi su mertebesi zehr bolur
- 6 Her kime baḥtiyār émes devlet anğa duçar émes
Gül heves étse ḥār olur at ṭaleb étse ḥar bolur
- 7 Kimni ki ṭālī‘i bülend él arasında ercümend
Ḥārni égse gül tapar ḥākni tutsa zer bolur
- [Ö2 26^b] 8 Bir kime himmet⁶¹⁷-i qavī lafzı qarīn-i ma‘nevī
Él bolur anıñ her yādı şām anğa seher bolur
- 9 Niyyeti pest bī-ni‘am él arasında müttehim
Cehli ziyāde dem-be-dem pend désenğ betor bolur
- 10 Qābil-i ḥırş ile hevā yok anğa cūd ile seḥā
Kélse ṭaleb kılıp gedā éki qulağı ker bolur
- 11 Merd o kim seher turup zıkr ü senāda⁶¹⁸ oturup
Eşq-i nedāmetin töküp ceyb ü kenārı ter bolur
- 12 Anda ki bar ḥamiyyeti bolsa ḥulūş niyyeti
Tuḥm-ı mezārī‘in kibi zīr tüşer zeber bolur
- 13 Qaçma felekni cebridin taptı şabūr şabırının
Késme ümīd Téngridin āḥiri pür-nazar bolur
- [Ö1 33^b] 14 Toğrı yolunğdın azmağıl yol üze cāh qazmağıl
Sırrıñğı élge yazmağıl nef‘ī déme zarar bolur
- 15 Ḥayr-ı kelām kim démek sözide bar ése nemek
‘Ābid eger ğazel désenğ yaḥşısı muḥtaşar bolur

---

⁶¹⁷ himmet: - Ö3

⁶¹⁸ senāda: senāğa Ö3

102

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün[Ö3 26^b]

- 1 Şubh-dem kim ders okurğa ol perî cevlan öter
Her tarafdın cânib-i eflâk yüz efgân öter
- 2 İy közüüm susıp yolığa iy müje cārüb kıl
Cân taşadduk yol başığa uşbu kün cânân öter⁶¹⁹
- 3 İy köngül her çend ‘aşık cânıda yoktur şabūr
Sén taḥammül-pîşe kıl bu bî-vefâ devrân öter
- 4 Mén saḡa her çend aydım kuvvetinġ bar koy ḡadem
Taḡla yaş yétmişke yétmey himmet ü dermân öter
- 5 Şāh-ı baş oldur ki şād u ḡamda bāhem şubh u şām
Nāzenīn dil-dārı birle ‘ömr-i cāvidān öter
- 6 Ol raḡībler birle ḡurrem mén muḡīm-i derd ü ḡam
Ḥāl eger mundaḡ érür köngül tola ārmān öter⁶²⁰
- 7 Ābidā könglümde yok zevḡ-i ‘ibādetü’l-ḡaz
Āḡıbet ‘ömr-i ‘azīz āḡuşte-yi ‘işyān⁶²¹ öter

103

Mef’ûlü mefâilü mefâilü feûlün[Ö2 27^a]

- 1 İy āh-ı perīşān saçılur köp şererinġ bar
Eflāk üze bu ḡāfile birle seferinġ bar
- 2 Bî-ḡāḡat olur sén⁶²² nége iy ḡāḡır-ı efkār
Bilmen séni kim ḡayı cemāle nazarınġ bar

[Ö1 34^a]

- 3 İy dem tükenür vaḡti yavuk yétti mü aya
Savug çıḡa sén rāst déḡil ni ḡaberinġ bar

⁶¹⁹ öter: - Ö2⁶²⁰ öter: - Ö2⁶²¹ āḡuşte-yi ‘işyān: āḡuşte-yi devrân Ö1⁶²² olur sén: érür sén Ö3

- 4 Yādınğa salıp cürm ü haṭālarnı u yığla⁶²³
Hālā ki yürek kanı vü müjgān-ı terinġ bar
- 5 Gerdün bile köp cenk ü cedel eyleme zīnhār
Bilsenġ ki nizā^c eyleye sēn köp zararınġ bar
- 6 Miḥnet élige rāḥat-ı eyyām tapılmas
Evveldeki taḳdīr-i ḳazā vü ḳaderinġ bar
- 7 Ābid sēn ü ḥāmid sēn ü bī-maṣdar u cāmīd
Pervā-yı ʿibādet ġam-ı feyż-i seḫerinġ bar

104

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 26^a] 1 Mén öler⁶²⁴ ḥāletde yār-ı mihr-bānım kim bolur
Cān çıkar tendin méniġ ārām-ı cānım kim bolur
- 2 Kim köterür başımı yérdin koyar zānūsıġa
Muḥtaẓar ḳaḳımda zāhir pāsbānım kim bolur
- 3 Kim tüzer esbāb-ı tekfīn ile techīzimni rāst
Başım üzre Ḥāẓret-i Yāsīn-ḥvānım kim bolur
- 4 Mihr-bānım bolsa tābūtumnı tutḳay⁶²⁵ tōrt yār
Defn-i ḥāk étmek üçün⁶²⁶ yığlap revānım⁶²⁷ kim bolur
- 5 Şūmluġumdın⁶²⁸ ḥalk-ı ʿālem ḳıldılar nefret heme
Émdi iy aḥbāb aytıġ ıṭminānım kim bolur
- 6 Bāk-i şev yumakġa kirse ḳol ayaġım kim tutar
Dest-gīr barḳa aʿzā-yı üstüḥvānım kim bolur

---

⁶²³ yığla: yığlap Ö3

⁶²⁴ öler: ölü Ö2

⁶²⁵ tutḳay: tutġay Ö2

⁶²⁶ étmek üçün: üçün étmek Ö3

⁶²⁷ revanım: - Ö2

⁶²⁸ şomluġumdın: şomluġımdın Ö2

- 7 Kim soraşıp kelse **‘Ābid** dép kim olğalı hadi
Fātiḥā-ḫ̃ān sır u sūtūr ḫ̃ānım⁶²⁹ kim bolur

105

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 34^b] 1 Cihān ārāyişi naḥl-i ḳad evvel sīm-i berdendür
Şecerniḡ hem nümūdı şevket ü şeʿn-i şemerdendür
- [Ö2 27^b] 2 Ḥalāyık feyz-i iḳdāmıḡdın aldı revnaḳ-ı diger
Hemānā kéçe kündüz pertev-i şems ü ḳamerdendür
- 3 Muʿallimsiz mürebbīsiz ḳişiḡe ʿilm yār olmas
Fazīlet tıflırga saʿy-ı üstād u pederdendür
- 4 Yéter maḳşadḡa kim bīdār tutsa közni uyḡudın
Yüzige nūr hem feyz-i ʿibādāt-ı seḫerdendür
- 5 Ḥudānıḡ salḡanıḡa rütbe-yi çün ü çirā yoktur
Başınḡa her ni kelse barı taḳdīr-i Ḥudādandur⁶³⁰
- 6 Günehler yādınḡa kélgende közdin yaş töküp yıḡla
Ḳıyāmet āb-ı rüyı taḡḡla eşk-i çeşm-i terdindür
- 7 Şefāʿat ḳulzümidin teşne ḳalmas **‘ābid-i mücrim**
Ümīd-i barça ümmet seyyid-i ḫayrū’l-beşerdendür

106

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 27^a] 1 Eyā gerdün ménı hem ḫasret-āşām eyledinḡ āḫir
Yaruḡluk rüzḡarımını ḳara şām eyledinḡ āḫir
- 2 Açıldı ḡonçe dik aḡyārını körgende gülşende
Alıp ārām⁶³¹ méndin özge ni rām eyledinḡ āḫir

⁶²⁹ ḫ̃ānım: ḫānım Ö1, Ö2

⁶³⁰ taḳdīr-i Ḥudādandur: taḳdīr-i ḳadrundur Ö1, Ö2

⁶³¹ alıp ārām: ārām alıp Ö2

- 3 Tekellüf ber-ṭaraf lutf ornıǵa ƙahr étse hoş érdim
Sipās ornıǵa ḥācet-mend düş-nām eyledinǵ āḥir
- 4 Ni ʿıyşımǵa şebāt u ni neşātımǵa medār oldı
Birer çarḥ urmadınǵ kāmımǵa nā-kām eyledinǵ āḥir⁶³²
- 5 Ğurūr-ı ʿāfiyet ölmek ğamıdın fāriǵ étmişdür
Hevā-yı nefis ile rüsvā-yı eyyām eyledinǵ āḥir
- [Ö1 35^a] 6 Ğınā ehliǵa bérmiş sēn direm faƙr ehliǵa köp ğam
Ƙa yérde derd ü ğāmnı maǵa inʿām eyledinǵ āḥir
- 7 Huzūr-ı vaşl körgüzme y melāl-i hecr ara saldıǵ
Bu **Mücrimni** ciḥān ḥalkıǵa bed-nām eyledinǵ āḥir

107

Mef'ûlû fâilâtü mefâilû fâilün

- 1 Közler⁶³³ piyāle-dār dirġ şarāb-ı ʿömr
Yétte zevāl-i devletiǵa āfitāb-ı ʿömr
- 2 Devrān semendi ötti vü efsūs körmedi
Bir naşş pāy ḥalka-yı çeşm rikāb-ı ʿömr
- [Ö2 28^a] 3 Her kim ki ƙutƙarur başın él ihtilātıdın
Dehr-i fenāda bolǵan érür kām-yāb-ı ʿömr
- 4 Naƙd-i ḥazīne şarf-ı reh-i ğaflet oldı ḥayf
Birbir kim öldi ötti éligdin ḥesāb-ı ʿömr
- 5 Taḥşīl-i derd ü saʿy-ı ğam u fikr köp sitem
Üstād ʿışƙ örgetip ötmüş kitāb-ı ʿömr
- 6 Her bir nefes be-menzile-yi ʿömr körünür
Ḥaƙƙā ki bolsa berƙ-şıfat līk şitāb-ı ʿömr

⁶³² āḥir: - Ö2⁶³³ közler: ḥūrlar Ö2

- 7 Şāyesteler kabūli sarığa qadem köter
Şāyed müyesser olsa saṅga feth-i bāb-ı ʿömr⁶³⁴
- [Ö3 27^b] 8 Méndin digerga hıç sezā-vārı bolmağay
İy dōstlar bu nev^c ger olmış ʿazāb-ı ʿömr
- 9 Könğlüm hayālî ol ki kılay toğrı yolğa ʿazm
Ṭayy-i merāḥil eyley üzölmey tınāb-ı ʿömr
- 10 Yā Rab müdām qulzüm-i sınımgā mevc bér
Ez-bes ki aldadı méni baḥr-i serāb-ı ʿömr
- [Ö1 35^b] 11 Mücrimlik⁶³⁵ ile yoq édi şarf eylemek⁶³⁶ bu naqd
Şermende-yi suʿāl ni dér sén cevāb-ı ʿömr
- 108⁶³⁷**
Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün
- 1 Eyā dōstlar uşol cānān üçün könğlüm tola ğamdur
Méniṅ ʿarzımnı tıṅler her kışi kim yār-ı hemdemdür
- 2 Hırāmān yol yürüp mihnet serāyımğa qadem qoysa
Ki ḥāk bir qademdür tūṭiyā-yı çeşm-i pür-nemdür
- 3 Zekāt-ı ḥüsnni kılgıl şebāt-ı ʿömr üçün iḥsān
Muḥiblik⁶³⁸ devlet ʿużemā tiriklik genc-i ʿazımdür
- 4 Niçeler sāğar u şahbā içip devrān-ı ʿişretde
Niçeler nüş-ı bād-ı cām-ı ḥasretdin dem-ā-demdür
- 5 Belā-pervdelarğa merḥamet birle nigāh eyle⁶³⁹
Séniṅ dik mecmaʿü'l-baḥreyn deryā-yı kerem kemdür

⁶³⁴ feth-i bāb-ı ʿömr: feth ü bāb-ı ʿömr Ö2

⁶³⁵ mücrimlik: mücrimlik Ö2, Ö3

⁶³⁶ eylemek: amā ki Ö3

⁶³⁷ Ö3 nüshasında bu şiir bulunmamaktadır.

⁶³⁸ muḥiblik: şıḥatlik Ö2

⁶³⁹ nigāh eyle: eyle nigāh Ö2

- 6 Eger her kim ġarīb **Mücrimni** yād étsedinġiz dōstlar
Meşāmı bŭy-ı rāḫat körmegen rŭsvā-yı ʿālemdür

109

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- [Ö2 28^b] 1 Könġül her laḫza ol bī-dād ger ni dād ilen yoqlar
Adaşķan ét ége sēn kök sarı feryād ilen yoqlar
- 2 Rızādur mén şehādetġa ḫanım tiġıġa nezr étdim
Étek tartar özi ḫanımdın u cellād ilen yoqlar
- 3 Özin yoqlap anı ister biri rind-i niyāz ehli
Özini köz körüp zühḫād ehli evrād ilen yoqlar
- 4 Dilā her bir ḫademniġ pāyesi minġ cān-ı şīrīndür
Eger ol tünd cevlan ḫāmet-i şimşād ilen yoqlar
- [Ö1 36^a] 5 Bu **mücrim** bolġanıġdın bolmaġıl meʿyūs kim tanġla⁶⁴⁰
Égenġ āḫir sēni bir kün ḫaṭ-ı āzād ilen yoqlar

110

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Bu kün müjġān oķın urmaķġa ol ḫātil nişān yoqlar
Anġa teslīm ḫʿāḫī könġül ister ḫʿāḫ cān yoqlar
- 2 Başımdın tā ayaķ her bend bend ile ıızāmım hem
Ser-ā-pāyınġ temāşāsıġa çeşm-i ḫūñ-feşān yoqlar
- 3 Bi-ḫamdi'llāḫ ki ḫāşıd édi ḫoş peyġām-ı şīrīni
Ki ol nā-mihribānıġ uşbu kün köp mihr-bān yoqlar
- 4 Vişāli ger müyesser yoķ ḫayāli birle ḫoş-dil mén
Ki āḫir ol perī cān şīşesi içre nihān yoqlar
- [Ö3 28^a] 5 Kétip hem-rāḫlar mén munda yalguz zār u ser-gerdān
Ḳaçan yā Rab ménı hem ol emīrge revān yoqlar

⁶⁴⁰ tanġla: ḫul sēn Ö2, Ö3

- 6 Tehī boldum kāmı̄ş dik izlep olmadı hāşıl
Tesellā-yı dil üçün her nefes āh u fiğān yoqlar
- 7 Ğubār-ı rāh-ı ehl-i derdni kıl közge cā **Mücrim**
Özüñg yér tofrağı dik eyle āhir āsmān yoqlar

111

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Yolıda peymāne-yi çeşmimğa tolğan yaşıdur
Perde pāy-endāz u müjgān qaşıda ferrāşıdur
- 2 Çarḥda bī-vech érmes mesken ay u kıyaş
‘İşk ehli köksige çevre tüzelgen taşıdur
- [Ö1 36^b, Ö2 29^b] 3 Her köñgül kim anda yoq derd ü muḥabbet şu‘lesi
Şafḥa-yı dīvāre yazğan şüret-i naḳḳāşıdur
- 4 Tütīler devrānıda gül-çehreler genc-i ‘adem
Mihr-i ṭālī‘din yaşunmaq ‘ādet-i ḥuffāşıdur
- 5 Cān ramaḳda barıça sa‘y ét yétişgıl kūyğa
Kim niçük tildin saḅga ḥālā ki şükr-pāşıdur
- 6 İy köñgül öz sırrıñg asra déme ağıyarıñgı yār
Fehm kıl rāz-ı diling kim tilge kélđi fāşıdur
- 7 Serv-i nāze yétmesenğ tut dāmen-i ehl-i niyāz
Köñgül pervāz eyler ol kuş kim kanat yoldaşıdur

112

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Cefā birle könülgen köñglüm āhenk-i cefā ister
Kişi qaıysı ümīde çarḥ-ı zālimdin vefā ister
- [Ö3 29^b] 2 İlnmaq qaşıdıga ol ṭurre-yi müşkīn ile ḥāle
Urar özni belāğa vü qaçan andın rehā ister

- 3 Zihī ‘anḳā-yı himmet ıışḳ meydānıda cān bērmey
Felekdin serserī mü renc eger körse şifā ister
- 4 Gedālar gīrūdārında ni yār mén şāhlar bilse
Bu tāt u taḥtnı terk eylep özini gedā ister⁶⁴¹
- 5 Hoş ol kim lāubālī-vār terk-i ‘izz-i cāh eyler
Ten āsāyiş tiler pehlūsı naḳş-ı büriyā ister⁶⁴²
- 6 Mén ü zevḳ-i vişāl ü yār u hicrān nātüvān étmek
Cihānda her bir birevniñ ḥātırı bir müdde^{cā} ister
- 7 Heme aḥbāblardın bī-vefālīḳ yétti **Mücrimğa**
Sezāsı boldurur her kim ki yār u āşinā ister

113

*Mef’ûlû mef’âilû mef’âilû faûlûn**Mef’ûlû faûlûn*[Ö1 37^a]

- 1 Ol ḳaşı ḳara közleri nergis lebi şeker
hey hey gül-i ruḥsār
Yér üzre behem boldı meger māt-ı münēvver
pertev ḳılıp izḥār

- 2 Cān ḥoḳḳasıda mihrinḡi cā eylegen érdim
köp ārzū ile
Nevmīd-i vişāl eylediler Allāhu keşīr Ekber
şoḥbet tutup aḡyār

- 3 Serv-ḳaddiḡa nāz ḳabāsı ni yaraşur
iy ehl-i temāşā
İlenḡ heme köz merdümni naḳd-i muḳarrer
bu müjdeḡa ṭayyār

[Ö2 30^a]

- 4 ‘İşḳinḡ ménı rüsvā-yı cihān eyledi āḡır
rahm olmadı séndin
Kökdin köterip yér tübiḡa ḳıldı berāber
köpler elemim bar

⁶⁴¹ Bu beyit Ö3 nüshasında 5. Beyit olarak geçmektedir.⁶⁴² Bu beyit Ö3 nüshasında 4. Beyit olarak geçmektedir.

- 5 Sevdā-zede mēn ğam-gede-yi dehr-i fenāda
köp ḥasret élidin
Āhımğa kaçan tākat éter çarḥ-ı müdevver
gül bola yek-bār
- 6 Dil-dārsız andağ körünür kişver-i eyyām
bir köhne ribātı
Ehl-i nazara merdümi çağz-ı müteneffir
él semī'ğa tekrār
- 7 **Mücrimlīğınġga** eylemese me'yūs könġlini
raḥmet anġa bī-ḥad
Bolmışdur ezeldin saġa bu nām-ı muḳadder
āh eyleme bisyār

114

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Könġül her çend ıřķınġda cefāġa inķıyād eyler
Muḥabbet āteřin cānıġa kün künden ziyād eyler
- 2 Ni sengin dil sitem-gerdür ki aḥvālīga raḥm étmes
Méni ğam-gin kılıp aġyārınınġ könġlini řād eyler
- 3 Savuķ yél ötmesün bir tāze mūyunġ sevādıdın
Anınġ te'şiri mecmū'-yi könġül vechin sevād eyler
- 4 Sezāy ol ki her kimge elem étip beyān eylep
Ki sırrın bilmegenġe cān қоşulġan i'tibār eyler
- [Ö1 37^b] 5 Ḥořā rindī ki 'ālemni seyl iltür yādıġa kélmes
Ki ḥayr ile şerin naḥnu ḳasemnā⁶⁴³ i'tiḳād eyler
- 6 Kerem-āsā ḥalāyık içre Ḥātem-vār iḥsānlıġ
Ni barın cūd étip ismini él içre cevād eyler

⁶⁴³ “Biz kısımlara ayırdık, paylaştırdık.”, Zuhûf: 43/32.

- 7 Birev **Mücrim** okur ba'zı halāyık **ʿĀbid** ayturlar
Maŋga bilmen ki nef'-i hāl taŋla qaysı ad eyler

115

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Kim ki fülüs cem'iga köŋglini mübtelâ kıılır
Müflis élge oğşatar özini bî-nevâ kıılır
- 2 Ağzığa her ni kélse dép aldığa her ni bérse yép
Özini hoş ma'âş étip sa'yını hoş edâ kıılır
- [Ö2 29^a] 3 Kélse tilençi vü gedâ eşikin açmas avla⁶⁴⁴
Bolsa darūr açmağı qahr eşikini vâ kıılır
- [Ö3 28^b] 4 Kördi ki kimde yârdur devlet aŋga dūçârdur
Nef'i téger hayâliğa özini âşinâ kıılır
- 5 Bildi birevni bi-derem başladı aŋga derd gam
Hîle vü mekr ile füsün hâcetini revâ kıılır
- 6 Yétmedi cūd kılmadı mālı nümūd kılmadı
Özige sūd kılmadı vârişiga rehâ kıılır
- 7 ʿĀbid kolları tehî ehl-i günâh güm-rehî
Hâşıl-ı baht-gü tehî her ni kıılır Hudâ kıılır

116

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Medîdî boldı kim eşkim bilen köz baır-i cārîdür
Bu kün ceyb ü kenârım hem bedağşân lāle-zārîdür
- [Ö1 38^a] 2 Ni bolğay ger bolup sākî kerem kılsaŋg mey-i bākî
Leb-i la'liŋ şarābıdın köŋgül her dem humārîdür
- 3 Cihân-ı bî-vefâda isteme bir lağza âsāyış
Déme kim va'de üstinde be-fıkr-i üstüvārîdür

⁶⁴⁴ avla: evvelâ Ö3

- 4 Sēni dik niçeni gerdūn elemga mübtelā kıldı
Ezeldin tā ebed meşğūl kılgan kār u bārīdūr
- [Ö2 30^b] 5 Felek astında ƣalğan üstüḥvānı gerd gerd olğan
Tiriklikdin ümīd üzgen dil-i nevmīd-vārīdūr
- 6 Cihān bāzārıda sevdāsı onğ kélgen émes hıçkim
Dükānlarnıñ metāı nāle vü efgān u zārīdūr
- 7 Başıñğ ƣaqqı bu ‘**Ābid** hālīga bir reh teraḥḥum kııl
Ki ‘ömridūr yolunğda maḥv çeşm-i intizārīdūr

117

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Selām iy serv-i nevres ƣāmet-i mevzūn ni ḥālīñğ bar
Leb-i la‘l bedaḥşān çeḥresi gül-gūn ni ḥālīñğ bar
- 2 Eger hicrān şununğ dik bolsa mén kéçtim tiriklikdin
Sén iy şırın tekellüm lebleri mey-gūn ni ḥālīñğ bar
- [Ö3 29^a] 3 Ğāzab birlen baƣıp turğan ḥayālīñğ yaƣtı cānımı
Ki gāḥī merḥametlik közleri meftūn ni ḥālīñğ bar
- 4 Sēniñ⁶⁴⁵ bir iltifātınğda ölük hem bolsa cān tapƣay
Resālīƣ bābıda bisyār ḥoş mazmūn ni ḥālīñğ bar
- 5 Esīrler şoḥbetidin ģarƣ baḥr-i ģam bolup kéldiñğ
Közümniñğ nūrı köñglüm ƣuvveti eknūn ni ḥālīñğ bar
- 6 Sēni āḥū közüñğ ıřkıda deşt āvāresidūr mén
Ni bolğay raḥm étip sorsañğ eyā Mecnūn ni ḥālīñğ bar
-
- [Ö1 38^b] 7 Ğamıñğ birle ölüp **mücrim** bolup kéldim diyārınğa
Ümīd ol kim degey bir dem ki iy maḥzūn ni ḥālīñğ bar

---

⁶⁴⁵ sēniñğ: sēni Ö1, Ö3

118

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 30^a] 1 Ol perî-peyker özige munça hem hû kıldı nâz
 ʿÂlemi közlerni hayret birle yeksû kıldı nâz
- 2 Başı gerdün pâylarnı eyledi bir birle téng
 Qayd-ı dâm-ı zülf-i esîr hâl-i hindû kıldı nâz
- 3 ʿİşve lâb açığ baqar körge köngüller örtenür
 Qahr-ı gül-zârıda yâ Rab qaysı gül-bû kıldı nâz
- [Ö1 39^a] 4 Germ boldı tâb-ı ruhsârı bilen bâzâr-ı hüsn
 Ming köngülñi beste-yi zencîr-i gîsû kıldı nâz
- 5 **Mücrim** aytur serv-i nâzığa niyâz étkil qabûl
 Lâl tildin vaşfınğa âhîr suhan-gû kıldı nâz

119

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö2 31^a] 1 Könglüm érđi luţfdın mesrûr istignây râz
 Memlû érđi zevkdin qalğan yok érđi cây râz
- 2 Râz-ı ehl-i derde aygıl déme her bî-derdge
 Téng tutar har mühre birle gevher-i yektây râz
- 3 İy şabâ yok fırşatı râz-ı dilim⁶⁴⁶ ızhârığa
 Aytıp aytıp yığlasam aldınğda ser-tâ-pây râz
- 4 Kâş küyige méni yétkürse baht-ı vâj-gün
 Şarf u taqrîr ile hâlî eylesem me>vây râz
- 5 Qâbil-i esrâr tapılsa anınğ dāmānın al
 Yoksa nidür ʿâlem inşāsı⁶⁴⁷ budur peydây râz

⁶⁴⁶ râz-ı dilim: râz-ı dil Ö1: zâr-ı dilim Ö3

⁶⁴⁷ inşāsı: ifşāsı Ö2

- 6 ‘Ömr ötüp anı müyesser bolsa bercāy-ı kelām
Dāğ kim mén sarığa⁶⁴⁸ yok bol taraf ĩmāy rāz
- 7 Veh ni hoşdur hecr kim ‘uṣṣāklar kâşıd tilep
Kifrigidin hāme eylep yazalar⁶⁴⁹ inşāy rāz
- 8 Cūş éter her dem yürekdin kılzüm-i emvāc-ı ğam⁶⁵⁰
Devlet-i hicrān méni kılmış durur deryāy rāz
- [Ö3 30^b] 9 Şehr ehli bir laḫza esrārığa salmaydur kulaḫ
Ol sebebdin boldı **Mücrim** sākin-i şahrāy rāz

120⁶⁵¹*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Perī-rūlar ğamı cānımğa eylepdür ü tın yalguz
Niçük tākāt kılayın derd köpdin köp ü mén yalguz
- 2 Açılmay gönçe bülbül nāle çekmes serv-ḫadd çekmes
Tapılmas revnaḫ-ı güftār-ı feyz encümen yalguz
- 3 Du^c ā kılsam icābet yok yol azıp mén hidāyet yok
Günāhımğa nihāyet yok belī cān başka ten yalguz
- 4 Açılmas rızḫ bābı hem-dem-i kâbildin ayrılma
Eşer mevcūd émesdür nāle kılsa her zağan yalguz

121⁶⁵²*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- [Ö1 39^b] 1 Cihānda tapmadım hem-derd ü ḫaldım nātüvān yalguz
Ser-ā-pā ğam sevādı içre ḫalmış mén nihān yalguz
- 2 Közüñg yağma kıılır bī-kes könğülñi hīç ü hem étmes⁶⁵³
Ḳarakçı ḳorḳutur her yérde tapsa kārḫān yalguz

⁶⁴⁸ dāğ kim mén sarığa: kûşe-yi çeşm ile hem Ö2, Ö3

⁶⁴⁹ kifrigidin hāme eylep yazalar: kifrigi birle ḫalem tartıp yazar Ö3

⁶⁵⁰ emvāc-ı ğam: mevvāc-ı ğam Ö1, Ö2

⁶⁵¹ Bu şiir Ö1 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁶⁵² Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁶⁵³ étmes: étmey Ö2

- [Ö2 31^b]
- 3 Niçe sên dikni gerdün mübtelâ-yı derd ü gam kıldı
Dême munça cefânı kıldı maŋga âsmân yalguz
- 4 Sêni taʿrifinŋe⁶⁵⁴ her bend bendim nâle ser kılmış
Kaçan esrâr-ı ıŋkıŋğ étse bilgey ser zamân yalguz
- 5 Atarlar her tarafdın şühlar müjgânıdın oŋı
Kılıpdurlar ménı kögsümni her yaŋdın nişân yalguz
- 6 Bu kün döstlar metâʿ-yı şabr u ârāmımnı aldurdum
Kılalmas hıfz-ı maŋzen bolsa âhır pâsbân yalguz
- 7 Bolup mén **mücrim** ü küyünŋ sarıga barmakım müşkil
Ni bolgay ger özüñg külbemğa⁶⁵⁵ bolsañg mihmân yalguz

122

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 İy muğannî her zamân gam defʿi üçün sâz tüz
Râst kıl ʿarız sürüdü perdesin âvâz tüz
- 2 Vey kebüter-nâme yazdım yâre yétkürsenŋ şabâ
Âhdın bağlap kanat u nâledin pervâz tüz
- 3 Mén öler hâletde mén bālînim üzre kavî qadem
İy Mesîhim könŋlüm üçün bir nefes iʿcâz tüz
- 4 Aytaçalmam kim maŋga peyveste kılğıl ihtilâf
Başınŋ üçün irtibâtınŋ bir sebîl-i şâz tüz
- 5 Resmdür şehlerğa ârâyiş bérür ehl-i sipâh
Hüsni éli sulţânı sên ʿuşşâŋnı mümtâz tüz⁶⁵⁶

⁶⁵⁴ taʿrifinŋe: taʿrifinŋge Ö1⁶⁵⁵ külbemğa: külbemge Ö2, Ö3⁶⁵⁶ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö1 40^a] 6 İy könğül ʿālem élidin ança körmiş sên cefā
Rūzgār ehli bilen āheng-i ülfet āz tüz⁶⁵⁷
- 7 **Mücrim** ölmüş mên kulağımğa yaqar şavt-ı hāzīn
İy muğannī bir nefes ğam defʿi üçün sāz tüz

Naʿtū'l- Hāzret

123

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 31^a] 1 Lāl til bolsa revān dēr mên revānıngğa sipās
Yā māl-ı ilticā vü yā kemāl-i iltimās
- 2 Tübī-yi firdevs kadinğ mihr gerdün ʿarızınğ
Kökde maqşūd-ı melāyik yér üze maṭlūb-ı nās
- 3 Nūr-ı zātınğ şemʿ-i şerʿinğdin yaruğdur dīn öyi
Ayğalı ʿāciz til ü remz-i şıfātınğdın⁶⁵⁸ kıyās
- [Ö2 32^a] 4 Hāk-i pāyınğ sürme-sāy-ı dīde-yi ʿarş-ı aʿlā
Şemʿ-i envārınğdın étmişdür Mesīhā iktibās
- 5 Taṅla körgüzgey saʿadet yaqasındın başını
Kim ki hālā munda tutsa dāmen-i şerʿinğni pās
- 6 Yā Şefīʿ-el-müznibīn ʿarşa-yı yevmü'l-cezā
Şefqatinğdin cümle ümmet taṅla bolğay bī-hirās
- 7 Tālīʿ ét mihr-i şefāʿat yoksa **Mücrim** tālīʿin
Remz-i ʿişyān bildürüp rüsvāy kıılır āḫir bu tās

124

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Eyledi şemʿ-i cemālinğ dil-i dīvāne heves
Kıldılar bes ki heme ʿākil ü ferzāne heves

⁶⁵⁷ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁶⁵⁸ remz-i şıfātınğdın: medd-i şıfātınğdın Ö3

- 2 Öy tüzetdim könğül atlıg anğa meṽvāy bolğay
 Ƙaysı evkāt eger eylese ğam-hāne heves
- [Ö1 40^b] 3 Mén kim ü arzū-yı ƙaşr u serāy-ı ābād
 Çağz dik eylemişem kūşe-yi vīrāne heves
- 4 Şīşe-yi cānım arasında hücum étmişdür
 Munda kélsün kim éter serīr-i bī-hāne heves
- 5 Cān émes ehl-i muḥabbetlere manzūr nazār
 ʿİşk derdin tilegen ƙılmadı dermāne heves
- 6 Teh-be-teh ğonçe çeker hūn gül érür yaƙası çāk
 Şādmānnı könğül eyler bu gülistāne heves
- 7 Ğam-zedā rūḥ-fezā ṭab^c-ı güşādur şahbā
 Ƙılmadım bī-sebebī kūşe-yi meyḥāne heves
- [Ö3 31^b] 8 Rūzgār ehliniḡ⁶⁵⁹ ülfetliğıdın **mücrim** mén
 Yā meger eylep édi ƙismet-i pişāne heves

125

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Cihān milkinde⁶⁶⁰ mén dik pür-elem baḥtı ƙara bolmas
 Mekānī⁶⁶¹ yok ki mén yargan bilen mātem-serā bolmas
- 2 Ƙa yérde derd ü ğam bolsa anıḡ meṽvāsı cānımdur
 Enīsim ƙadr-dānımdur demī méndin cüdā bolmas
- 3 Muḥabbetlik birāderler kélip ʿibret alıḡ méndin
 Ki bu dehr içre mén dik otğa köygey bī-nevā bolmas
- [Ö2 32^b] 4 Şıḥatlikdin ümīdim yok ṭabībler minnetin çeksem
 Eger ʿİsā yanımgā kélse derdimğa devā bolmas

⁶⁵⁹ ehliniḡ: ehliḡ Ö1, Ö3⁶⁶⁰ milkinde: milkide Ö2⁶⁶¹ mekānı: mekāmı ki Ö2

- 5 Yébergen ruḡa vājūn kélgenidin köp merāmım bar
Ki ol bī-raḥm hergiz maḡa émdi āşinā bolmas
- 6 Çékip miḡnet ʿadūsız rüy-ı rāḡat körmedim hergiz
Ezeldin iy birāderler cefā-keşge vefā bolmas
- [Ö1 41^a] 7 Ḥayātınḡ ḡaḡkıḡa ebter könḡülni kılma āzürde
Ḥazer kıl tır-i āḡ ḡaste ʿāşıklar ḡaḡā bolmas
- 8 Ḥudāvendī bilür sēn her kiminḡ könḡlide ni barın
Özünḡdin özge **mücrim**lerge özge müttekā bolmas

126

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Dilā könḡlünḡde şıdḡınḡ bolsa ḡolunḡ rāygān bolmas
Eger serv égridür neşv-nemāy büstān bolmas
- 2 Érür ʿışḡ āteşi bir şuʿle-yi mühlikge tābıdın
Ḥalīl vaḡt eger baḡrıda cā kılsa nihān bolmas
- 3 Henüz ümmīdinḡ üzmeḡ ni turuş dūnyā-yı fānīdin
Bu köhne bī-vefāda émdi tutmaḡ āşiyān bolmas
- 4 Mücessem ḡāk u yérdin sēn hevāḡa bérme könḡlünḡni
Biyik tutḡan bilen özini ḡıç yér āsmān bolmas
- 5 Kişi tā ḡāk-i rāḡ-ı ehl-i dāniş bolmayın hergiz
Muʿallimsiz öz aldıḡa müselleḡ ḡurde-dān bolmas
- 6 Bolupdur pāre pāre ḡatırım ey yār-ı ḡam-ḡāre
Könḡül şikestelerge yaḡşılık kılsaḡ yaman bolmas
- 7 Bolupdur nā-ümīd dehr ü bolḡannınḡ peşimānı
Ki bu **Mücrimḡa**⁶⁶² oḡşaş ḡıç rüsvā-yı cihān bolmas

⁶⁶² mücrimge: mücrimḡa Ö3

127

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ni boldı yār ḥālîmdin zamānı ıttılā^c étmes
Başımğa āfītāb-ı ʿālem-ārāsı şu^cā^c étmes
- 2 Baş ağrıķ arturur şahbā ki bī-dil-dār içer ʿāşık
Nige ol bāde-yi lāʿli bilen def^c-i şudā^c étmes
- [Ö1 41^b] 3 Közüm yaşın töküp aldınğda⁶⁶³ ğam şerhin beyān kılsam
Zamānı hem-ʿinān tartıp sözümge istimā^c étmes⁶⁶⁴
- [Ö2 33^a] 4 Könğül her laḥza āyīn-i cefā vü cevır hem körse
Kara közler ḥaķı resm-i vefānı inķıṭā^c étmes
- 5 Tanımay⁶⁶⁵ kâdrini bāzāra mālîk saldı Yūsufnı
Müşennā say gehī ger éki ālem bérse bā^c étmes
- [Ö3 32^a] 6 Büküldi kâmetim ḥasret yükidin bu sebebdindür
Ki āhım āsmān sarıġa evc-i irtifā^c étmes
- 7 Sunup boynumnı tıġınğ sarı meydān-ı şehādetġa
Kılıp teslīm-i cān bu işni hıç katı şüicā^c étmes⁶⁶⁶
- 8 Cihān zālî⁶⁶⁷ él aldargā özige bérdi ārāyiş
Fırīb-i maḥẓdur hıçkim anı hergiz⁶⁶⁸ cümā^c étmes
- 9 Kılurlar ehl-i dünyā saʿy ile esbāb-ı cem^c āḫır
Öler ḥāletde minğdin bir direm hem intifā^c étmes⁶⁶⁹
- 10 Kişi dérler anı dünyā vü māfihāsıġa baķmas
Eger başıġa ün tésenğ üni çıkmas narā^c étmes

⁶⁶³ aldınğda: aldında Ö1, Ö2⁶⁶⁴ étmes: - Ö1⁶⁶⁵ tanımay: ki bilmey Ö3⁶⁶⁶ étmes: - Ö1⁶⁶⁷ zālî: zāl Ö2⁶⁶⁸ anı hergiz: ni kâdir bir Ö1, Ö3⁶⁶⁹ étmes: - Ö1

- 11 Nevāyī külli harfin leyse fī-l-kırtās şınā⁶⁷⁰ édi
Bu **Mücrim** hem yazar ayğan kelāmın émdi şınā⁶⁷¹ étmes⁶⁷¹

128

Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Devrân éli ki laḥza şikāyetga erzimes
Efsāne-yi zamāne ḥikāyetga erzimes
- 2 Tā mün'im olmayın kişi olmas ḳabûl-i dehr
İmsāk ehli zerre kifāyetga erzimes
- 3 Ḥizmet-ver olmağan bola almas ferīd-i aşr
Bī-per hiç mürīd hidāyetga erzimes
- [Ö1 42^a] 4 Şer' éteğini uşlamağanğa⁶⁷² né i'tikād
Ger uça āsmānga vilāyetga erzimes
- 5 Dünyā bidāyetini körüp 'ibret almadıñg
Andın ümīd-i 'ömr nihāyetga erzimes
- 6 **Mücrim**-penāh ile uşol şāh bī-zevāl
Kim andın özge zāt ḥimāyetga erzimes

129

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Heme öz yāri birle hoş méniñg yārim sürāg étmes
Şeb-istānımnı rüşen pertev-i nūr çerāg étmes
- [Ö2 33^b, Ö3 32^b] 2 Felek ehl-i muḥabbet birle evveldin muḥālifdür
Démeñg uşşāḳ bağrın şu'le-yi hicrānıga dāg étmes
- 3 Eger nālem ḥazīn gül-zār-ı ḥüsnünğdin cüdā tañg yok
Beyābān içre hem ger tüşse bülbül şāvt-ı zāg étmes

⁶⁷⁰ “Bütün harfler bir kağıt içinde değildi.” şeklinde Arapça ifade.

⁶⁷¹ étmes: - Ö1

⁶⁷² uşlamağanğa: uşlamaganğa Ö3

- 4 Taleb yoluğa kām ursanğ qadem fark serinğdin kıl
Yétişmes menzil-i maqşūda tā başdın ayağ étmes
- 5 Séniñ hālinğni minğdin pür-cefāsın kılmadı zülfünğ
Bu rüşendur ki nākış kılğanın ehl-i belāğ étmes
- 6 Açılсанğ lāle dik bağrınğda dāğınğ bolmayın bolmas
Felek bir laḥza şād étmes eger minğ bī-dimāğ étmes
- 7 Kılıp zindān-ı ʿuzlet içre ḥo aḥvāl-i **mücrimlik**
Hevā-yı gül-sitān u ārzū-yı seyr-i bāğ étmes

130

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Sénsiz iy mehveş könğül seyr-i gülistān istemes
Belki cism-i nā-tüvānım rāḥat-ı cān istemes
- [Ö1 42^b] 2 Şehd-i cāndın hem süçükdür bir tekellüm⁶⁷³ kılğayınğ
Lezzet-i laʿlinğni körgeñ āb-ı ḥayvān istemes
- 3 Étleriñ mihmānım olsa pāre bağrım tūʿmesi
Tilbe könğlüm mundın özge yaḥşı mihmān istemes⁶⁷⁴
- 4 ʿİzz ü cāh-ı Mısr ile mihr-i Zelīḥā menʿ éter
Yūsuf étmes yād Yaʿqūbını Kenʿān istemes⁶⁷⁵
- 5 Kaşı yaydur kifrigi oḳ közleri cān algucı
Dem-be-dem yüz ḳan töker ḳan ehli tāvān istemes
- 6 Gonçeğa salmas nazar ağızınğdın olğan behre-ver
ʿArızınğnı perde⁶⁷⁶ körgeñler gülistān istemes⁶⁷⁷
- 7 Bu ni ḳad u bu ni ḳāmet bu niçük tarz-ı ḥirām
Bir temāşā eylegen serv-i ḥirāmān istemes

⁶⁷³ tekellüm: tekellüm sözler Ö1⁶⁷⁴ istemes: - Ö2⁶⁷⁵ istemes: - Ö1⁶⁷⁶ perde: bī-perde Ö2, Ö3⁶⁷⁷ istemes: - Ö1

- 8 H̱alvet-i cān kéçesi şem^c-i cemālīngdin yarug
Ança müstağnī ziyā-yı mäh-tābān istemes

[Ö3 33^a]

- 9 Mücrim olmuş ıışk feyzi birle deryā-yı elem
Lenger-i řab^cı resādur vehm-i řūfān istemes

131

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün[Ö2 34^a]

- 1 Munça köp zulum eyledinğ iy çarğ-ı kej-reftār bes
Cānga yétdim émdi eyle bir zamān āzār bes

- 2 Gerçi ẖiç güldin maṅga körgüzmedinğ ḇüy-ı vefā
Yārī⁶⁷⁸ ile köksüme urğan⁶⁷⁹ cefā-yı ẖār bes

- 3 Yaş tükendi bağrımınğ kanı hem az oldu henüz
Yığlamağdın bolmadı bu ḏide-yi ẖün-bār bes

- 4 İy köngül ʿālem élidin ṟište-yi ülfetni üz
Bī-vefā ehliğa bolmağ yār bu miğdār bes

[Ö1 43^a]

- 5 Mücrim öldünğ⁶⁸⁰ eyleme émdi felekcin nāle köp
Dāsitanınğnı edā kıl eylegil güftār bes

132

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Eylesem mäh-cemālīngni yana gāh heves
Kıladur içgeridin taşğarığa āh-ı heves

- 2 Büzülüp kaldı köngül kişveri şāh gıybetidin
Milkini körmek üçün eylesen ol şāh⁶⁸¹ heves⁶⁸²

- 3 Ẕulmet-i hecrde müstağrak olup kalmış mén
Niçe kim eylemişem baliş ol mäh heves

⁶⁷⁸ yārī: yār Ö2⁶⁷⁹ urğan: urgan Ö2⁶⁸⁰ öldünğ: öldinğ Ö3⁶⁸¹ şāh: şeh Ö1⁶⁸² heves: - Ö1

- 4 ʿĀķıbet āh-ı nedāmet⁶⁸³ çéker⁶⁸⁴ érken yétinmey
Ehl ü evlādı üçün kim ki kıılır cāh heves
- 5 Rūzgār ehliğa bilmey boluşup mén maḥlūt
Mén-i sevdā-zede-yi bī-dil-i kūtāh heves
- 6 Müddetī boldı tüşüpdür başıma sevdāsı
Seviye kıılmağğa köngüller kııladur rāh heves
- 7 Déme bī-hūde suḥan **Mücrim** ölür sén émdi
Cān u köngül bile kııl zıkr-i hū Allāh heves

133

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 33^b] 1 Bir zamān öldürmegil iy kâtil-i cān iletmes
Cism öyidin çıķmak ister uşbu mihmān iletmes⁶⁸⁵
- 2 Köp tevaķķu^c köz tutup minğdin biri mevcūd émes
Ni köngül birle kıılay iy ehl-i devrān iletmes
- 3 Cānga yétdim yétmedim cānānga öldüm guşşadın
Ṭālī^c ét şubḥ-ı vişāl⁶⁸⁶ iy şām-ı hicrān iletmes
- [Ö1 43^b, Ö2 34^b]4 İy ṭabīb-i bī-mürüvvet kélmedinğ bālīnime
Tā ki séndin eyleşem derdimğa dermān iletmes
- 5 Bendedin saʿy u talebdür ʿafv u raḥmet iltizām
Ger érür maķbūl-i ṭab^c ʿadl-i sulṭān iletmes
- 6 Tīğ-ı tīzinğ körgeli başımda sevdā-yı vedā^c
Ten tevaķķu^c-dār u köngül ārzū-yı cān iletmes
- 7 Baʿzını **mücrim** dép iltür bolsa zīr-i dārga
Rūzgār üçün kıılurlar ehl-i zindān iletmes

⁶⁸³ āh-ı nedāmet: āh u nedāmet Ö2⁶⁸⁴ çéker: çekker Ö3⁶⁸⁵ iletmes: - Ö1⁶⁸⁶ şubḥ-ı vişāl: şubḥ u vişāl Ö2

134

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 ‘Azîzler hîzmetinde kimge çün hâk-i zemîn bolmas
Muḳarrer kim muḳaddem él içinde dil-niştin bolmas
- 2 Açuk yüzlük bolur âyine dik kim şâf-dil bolsa
Yaruḡ köngül kişiniḡ heybeside hîç çin bolmas⁶⁸⁷
- 3 Köngöldin mürtefi‘ eyle sevâd-ı cehl-i a‘dālîḡ
Rızâ-cû bendedin hîç kimge istimrâr kîn bolmas⁶⁸⁸
- 4 Zâmîriḡ şâf kıl inşâf kıl yolıḡa ḡadem ḡoyḡıl
Köngülde şeki bolḡannıḡ işi ḡurb-i yakîn bolmas⁶⁸⁹
- 5 Ğam u şâdiḡe gerdündin yéter mesrûrdur ‘âḡıl
Ni kélgenni Hudâdın anḡlaḡan köngül ḡazîn bolmas⁶⁹⁰
- 6 Maḡâşîd isteme her aḡniyâ derbârıḡa barıp
Hudâdın özge aḡvâlinḡḡa⁶⁹¹ hîç kim müsta‘în bolmas⁶⁹²
- 7 Buḡârâ ḡubbetü’l-islâm érür mümtâz-ı ‘âlemdin
Selâṡîn-i cihân hem-çün emîrû’l-mü‘minîn bolmas

135

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün

- [Ö1 44^a, Ö3 34^a] 1 Halk-ı zamâne şâd ése mén nige şâdmân émes
Barḡaḡa baḡt uçradı hîç manḡa mihr-bân émes
- 2 Yaḡşılar içre yok yolum tutmadı bir kişi ḡolum
Hîç birevniḡ kibi ‘âlem ara yaman émes

⁶⁸⁷ bolmas: - Ö1⁶⁸⁸ bolmas: - Ö1⁶⁸⁹ bolmas: - Ö1⁶⁹⁰ bolmas: - Ö1⁶⁹¹ aḡvâlinḡḡa: aḡvâlinḡge Ö1, Ö3⁶⁹² bolmas: - Ö1

- 3 İşk eli içre i'tibār-ı Kūh-ken ile kıysı bar
Seyl-i sirişki reng-bār dīdesi hūn-feşān émes
- 4 İy dil-i güm-reh zebūn yok saŋga reh-nümūn
Bu kıfes-i cihān-ı dūn saŋga yaruğ mekan émes
- [Ö2 35^a] 5 Lāf-ı muḥabbet urğuçı zevk u şafānı sürgüci
Yār ile bezm kılğuçı mén kibi nātüvān émes
- 6 Ten dégenim kıruk süyek cān aŋga bağlu dik berk
Maŋga bu ten ki ten émes maŋga bu cān ki cān émes
- 7 'Ābid zār u nā-tüvān-perest kıalıpdur üstühvān
Mén kibi hıçbir kışı mihneti rāy-gān émes

136

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Şabā dil-dārıga her laḫza 'arz-ı hāl zār étmes
Başımga tüşken aḫvālimni kim imkānı yār étmes
- 2 Tegāfül pīşe eyler yā cefā endīşedür kıalbi
Veya 'uşşāklar dīvānıda⁶⁹³ isimim şümār étmes
- 3 Uşol şayyād bir kūn atlanıp meydān ara çıkmas
Muḥabbet çengelin⁶⁹⁴ açıp tezerv-i dil şikār étmes
- 4 Dédim cānā vişālinġ ārzūsı aldı cānımnı
Dédi dīdār körmes közni her kim āşikār⁶⁹⁵ étmes
- 5 Şarābım kıan kebābım cān ḫumārım derd ü neş'em⁶⁹⁶ ġam
Mununġ dik 'ıyşnı hıç kıysı ehl-i rūzgār étmes
- [Ö1 44^b] 6 Éşitmey nükte-yi mazmūn la'l-i ābdārınġdın
Könġül sīm-āb dik bir yerde ārām u kıarār étmes

⁶⁹³ dīvānıda: dīvānıdın Ö3⁶⁹⁴ çenglin: çengli Ö1, Ö2⁶⁹⁵ āşikār: intizār Ö2⁶⁹⁶ neş'em: tena'um Ö3

- 7 Ümîd-i barça **mücrim** Ğâfur u Settâr atıngındındur
Özüngdin özgeni köngül öyinde ihtiyâr étmes

137

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- [Ö3 34^b] 1 Yüz ü qaddıngni⁶⁹⁷ körgen serv-i gülzâr çemen démes
Meşâmımğa ésiñg yétken Hıta barmas Hoţen démes
- 2 Hayâlâtıñg bilen  uzletde tenhâlıkda c  kılğan
Hüc m étmes temenn -yı hiref zevk enc men démes
- 3 Cih n b ş k ndin  rmes b ş   m mk n yok seb t anda
 zin bilgen hev  kılmas had s-i m  v  men démes
- 4 Siy setg h-ı k yun g  zre qandin p rehen k ymiş
Şeh d-i t  -ı b -d d ngni k rgen b -kefen démes
- 5 Nih l-i serv-qaddin asradım  m d b  ında
Ni boldı h li bir s kin-i beyt 'l-hazan démes
- [ 2 35^b] 6 Başın met n k l p  am ta ın  h ile şik f  ts n
 rmes h re-yi ba rı la li ş r n K hken démes
- 7 Hac let ehli y rdin ba  k termes ş rm b r d n
Fa li bolsa **m crimlik** bilen hergiz suhan démes

138

F il t n f il t n f il t n f il n

- 1 Veh ki  h u e k  hir  lge sırrım k ld  f ş
Far -ı sevd  d de bir k n k rmedi t b-ı k y ş
- 2 Ney kibi qarnım teh d r peykerim s r hlar
Bend-i bendimdin  ı adur n le-yi k ng l-h r ş
- [ 1 45^a] 3 Qaş ba ka fitne ba lar k zleri g  zge fir b
 h yalguz c ng dur bu  kisi i re tel ş

⁶⁹⁷ y z   qaddıngni: y z ngni  3

- 4 Éginime çinde melāmet başıma sevdā külāh
Her nefes çıkanı āh-ı derd ü gam vech-i ma‘āş
- 5 Ehl-i dānişni kılur yaş başığa til birle bend
Yüz yaşargā örgetür söz ger körünür közde yaş
- 6 Bir zamān anıñ gamıdın fāriğ érmesdür köñgül
Şafha-yı hātırdā çendīn dāğ birbirge tutaş
- 7 Ārzūlar kılğanım dünyādın érkendür maḥāl
Munça nevmīd olmayın tofraḫ bolsam érdi kāş
- [Ö3 35^a] 8 Şayḳal ét āyine-yi köñglünğni ḥāşıl kıl şafā
Ger ḥarīdār istesenğ bérgil metā‘inğga ḳumāş
- 9 Él du‘āsı birle bolğay ‘afv u raḥmet ḥāşılınğ
Eylegil bir mürğ köñgülde sūz-ı taḥmīnī pāş

139⁶⁹⁸*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün**fa'lün*

- 1 Dōstlar ta‘ne bilen başıma yağdurmanğ taş
Yana yüz yüzge tüşer bolsa tenim üstide baş
- 2 Mén kim ü şoḥbetiğa yār müyesser kılmaḳ
Ḥoş iy rüz ḥāk-i ḳadem-gāhıda bolsam firāş
- 3 Eyledim émdi cihān zālını yüz ḳatla ṭalāḳ
Kim körüp mén anıñ arḳasıda çendīn oynaş
- 4 Bī-muḥabbetlere ma‘ bolma ṭama‘ ḳılma kerem
Bāṭını ḥāre érür zāhirīdür gerçi yavāş
- 5 Ḥayr u şer nef‘ ü zarar kār ḳadr bilmekdür
Bile taşvīrini taḥrīr ḳılıpdur naḳḳāş

⁶⁹⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö1 45^b] 6 Yazğanıñgdın yan günāhıñgga nedāmet pīşe kıl
Bolmayın munğluğ atıñg dīvāne ‘ömrünğdin tırāş
- 7 İy könğül gāh cihān seyriğa bolğıl ‘āzim
Çār divār içide ola mihmān çün ħuffāş⁶⁹⁹
- 8 Derd ü gam **Mücrime** gūyā ki édi ħaber ü beden
Heme-yi ‘ömr mübhemdür biri köz ü biri kaç

140⁷⁰⁰*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Şām-ı esrārını şubḥ étken kibi él içre fāş
Eyledi rüsvā ménî közge körüngeç ol kuyāş
- 2 Ḥāre könğül mihrini sīnimde çendān asradım
Yumşamas çendān ki su astında temkīn étse taş
- 3 Bolmasam ehl-i nücūm u ḥaşım u zāhid ni dīn
Bü’l-devrān yayıñgnı ay miḥrābnı yā égme kaç
- 4 Dāne-yi ḥālī⁷⁰¹hevā-yı zülfi ser-gerdānı mén
Neyleyin könğlüm kuşığa bu értür vech-i ma‘āş
- [Ö3 35^b] 5 Sübḥa vü zünnār ehli Ka‘be vü büt-ḥānede
Birbir ilen eyleyorlar tār-ı zülfiğa telāş
- 6 Lāle ruḥsārı ca‘d-ı gīsū vü ḥālī kılur
Ġamlı könğül dāğlı ten otluğ [yürek] sevdālī baş
- 7 Nüzḥet eyler ārzū açılsa ṭab‘ım gülşeni
Eylemiş **Mücrim** anıñg nazm rezmiğa yaraş

⁶⁹⁹ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁷⁰⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁷⁰¹ dāne-yi ḥālī: dāne-yi ḥāl Ö3

141

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Melāmet okığa sīnemni tā gerdūn nişān étmiş
 Qadimni zaʿf ile nāl qalem dik gam nihān étmiş
- [Ö1 46^a] 2 Kélür eldin cefā taşı tutup mén cānga yüz minnet
 Yüz ança seng-i bārān-ı belānı āsmān étmiş
- 3 Kişi kim cān séver başını asrar ol émes ʿāşık
 Anı dérler ki bu yolda ni barın rāygān étmiş
- 4 Ni mey-i ʿışkıdın tégse quruğan naḥl sebz olğay
 Bu meydin ger kühen pīr içse kār-ı pīr cevān étmiş
- [Ö2 36^a] 5 Hüvallahü'l-ʿazīm atıñg ḥaḳıdın köpdür ümīdim
 Ki séndin ʿafv yaḥşıdur eger bendiñg yaman étmiş
- 6 Ni nihān sén ki ḥüsnüñg ārzūsı ay ile künni
 Kéçe kündüz gedā-yı der-be-der gird-i cihān étmiş
- 7 Ötüpdür ʿömr éligdin⁷⁰² ki⁷⁰³ tört yanğa qarab yıǵlap
 Kéterge ʿazm étip **Mücrim** sürāgge revān étmiş

142

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Éşitdim ol perī aǵyār birle āşinā bolmış
 Méniñg⁷⁰⁴ közümgē⁷⁰⁵ bu rüşen cihān şām-ı qara bolmış
- 2 Közüm aḳ u qarası dōstlar bolmas ḥarīdārım
 Meger bāzār-ı mihr içre metāʿım kem bahā bolmış
- 3 Cihāndın şefḳat atı qaṭṭ küllī mürtefiʿ boldı
 Ki bu bī-ṣāreğa aḥbāb köp nā-mihr-bān bolmış

⁷⁰² éligdin: élligdin Ö2⁷⁰³ ki: - Ö1, Ö3⁷⁰⁴ méniñg: méni Ö2⁷⁰⁵ közümgē: başımğa Ö3

- [Ö3 36^a] 4 Hücūm-ı Һasret ü ğamdın silindi Һāşıl-ı cismim
Kemāl-i za‘af kör kim pōst birle üstüҺvān bolmış
- 5 Ҷarīb sēn hem könġülni zevķ-i dünyādın kötermes sēn
Né dér **Mücrim** démey Һalk-ı cihān işiň Һaṭa bolmış

143⁷⁰⁶*Mefâilün mefâilün feûlün*

- [Ö1 46^b] 1 Eyā iy dil-rübā-yı zulm-endiş
Cefā-cū zulm-i āyīn sitem-kīř
- 2 Firāķıň saldı ot cānımġa ey yār
Kebāb oldı anġa cān u ciger-rīř
- 3 Ҷılıp sēn ta‘ne ġāh Һalk-ı ‘ālem
Külerler Һālime bī-ġāne vü Һvīř
- 4 Yürüp mén zār u sergerdān u muftır
Könġül derd ü yürek serd ü ġamım bīř
- 5 Ğurūr ehli kaçarlar tégresidin
Ki bu **Mücrim** bolupdur émdi dervīř

144⁷⁰⁷*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Ārzū kılma könġül kim kılġa sēn deryāb-ı ‘ıyř
řoġbetiġa körmemiş lāyık sēni erbāb-ı ‘ıyş
- 2 Mestlikdin kéç⁷⁰⁸ fenā bol tiler sēn ‘ayışnı
Her ṭarafdın bāz bolġay yüzünġe ebvāb-ı ‘ıyş
- 3 Çāk kıl baġrıň řadef dik iste nisān-ı siriřk
řād kim bolġay müyesser gevher-i nāyāb-ı ‘ıyş

⁷⁰⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁷⁰⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁷⁰⁸ kéç: ger Ö1

- 4 ʿIyş atı tilge kélgen çaķda cānıńń örtenür
Muşt ǵasǵa ot arasında né bolǵay táb-ı ʿıyş⁷⁰⁹
- 5 Ǵoşdur anlar köńgli kim ki mest érür gāhı ǵumār
Bu çemendın qolǵa aldılar gül-i serāb-ı ʿıyş
- 6 ʿÖmrüm ötti bu temennā birle körmey mén henüz
Kim müheyyā eylegey gerdün mańǵa esbāb-ı ʿıyş
- [Ö3 36^b] 7 Yan bu **mücrimlikdin** er ʿişmet tilersen Tenǵridin
Munda bol bīdār anda éter érsenǵ ǵvāb-ı ʿıyş

145⁷¹⁰*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö1 47^a] 1 Raǵm étińǵ aǵbāb kim başımǵa tüşti müşkil iş
Hevl cānımǵa qatıǵ köńglüm ǵapış üzre ǵapış
- 2 Naǵd-i ʿömrümni bérıp aldım metā^c-yı maʿşiyet
Ǵaysı ʿāqıldın kélür mundaǵ bérış birlen alış
- 3 Ǵanda bir ehl-i muǵabbet aldınǵa kélse dūçār
Ey qolı kūtāh dāmānıǵa müstahkim yapış
- 4 Baǵt eger yāver émes ayǵan sözünǵ yāver émes
Eylesenǵ taǵşıl-i dāniş māh u sāl yaz u qış
- 5 Ǵāliyā bar quvvetińǵ sürʿat bilen qoyǵıl ǵadem
Kéttiler hem-rāhlar sańǵa ferāǵāt ni yatış
- 6 Munça hem nefis ü hevāǵa qılma ǵalbinǵni esīr
Ger hücum étse alar āh oǵları birle atış
- 7 Sańǵa kim aydı ki **mücrim** bolǵıl çekgil ʿazāb
Nefs-i şeytān birle ʿişyān lāyıǵa mundaǵ batış

⁷⁰⁹ ʿıyş: - Ö1⁷¹⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

146

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Közüme hergiz körünmes şöhet-i eyyām hoş
Kılmadı ez bes ki merdüm dik maŋga hem kām hoş
- 2 Könġlüm andaĝ rem kılıpdur rüzgār ebnāsıdın
Öz qadīmni sāyesi birle bula almam rām hoş
- 3 Dehr halkı ülfetidin arttı könġül külfeti
Olmadı hālim ni eyler munça şubh u şām hoş
- 4 Kélgil iy sākī bu devrān hem ġanīmetdür bu kün
Bāde keltür vaqtlarını şāyed étkey cām hoş
- 5 Salṭanat bolsa müyesser élġinġe kélse nigīn
Taşġa qazılsa atınġ kılmaz hevā-yı nām hoş
- [Ö1 47^b, Ö3 37^a] 6 İy gedā ārzū-yı yém-i dünyā tapqay
Ṭabınġe sāziş kılmaz vaqt-i ṭaleb ibrām hoş
- 7 **Mücrim** öldünġ bu sebepdin kim hayātınġ barıça
Eyledinġ dünyā-yı fānīdin hayāl-i hām hoş

147⁷¹¹*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Yazmasam bir ehl-i derde qulzüm-i ġam urdı cūş
Her yanımdın yétte semimġa fiġān birle huruş
- 2 İşksızlarġa ni müşkil eylemek ifşā-yı rāz
Qanda tapılsun maŋga bir derd-mend ü derd nūş
- 3 Mén cihānġa keldim ü Ferhād u Mecnündür sükūt
Arı arı boldı dānā aldıda nādān hamūş
- 4 Körmegen hilatni keygenlerġa oşşaş kılmaz faḥr
Bolġıl andaĝ halkdın ibret alurġa dīde-puş

⁷¹¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 Şûret-i âdem-nümâlardın köterildi könğül
Émdi hâlim sîretidin yâre yétkürgey vuḥûş
- 6 Muṭrib-i gerdün kulaḳımğa çalar ḳânün bes
Her nefes⁷¹² bir perde bağlap yétkürür rıḥlet be-gûş
- 7 Dehr ser-gerdânı sén **Mücrim** okurlar adınğnı
Mestlikdin hûşyâr ol bolsa séndin⁷¹³ ‘aḳl hûş

148⁷¹⁴*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Méniñ dik muḥaḳḳar bar mu ‘âlem içre miḥnet-keş
Giriftâr-ı nigâr-ı âteşin ruḥsâre-yi mehveş
- 2 Hemânâ ḳatl üçün atlandı ol ḥün-rîz-i ‘aşık-küş
Ḥamâyil eyleyen tîğın bélige bağlamış terkeş
- [Ö1 48^a] 3 Uşol maḥbûb-ı ḥûbdın ḥûb-ı dil mergûb gülşendür
Ġazel içre ki bir mest becâdur özgedin dilkeş
- 4 İçim otı eger ḳılsa ḥarâret şiddetin zâhir
Urar âhım ara suyn zebâne şu‘le-yi âteş
- [Ö3 37^b] 5 Ni boldı ‘aḳıbet **mücrimlik**⁷¹⁵ ile kéçti aḥvâlinğ
Méni rüsvâ-yı ‘âlem eyledi bir nef-s-i bed ser-keş

149⁷¹⁶*Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün*

- 1 Bolmadım bir laḥza âşûb-ı devrândın ḥalâş
Āfet-i cân âteş-i ten ḳalb-i sūz andın ḥalâş
- 2 Eyleñg iy merdüm ḥazer kim eşk ü âhım garḳ éter
Kûşe alıñg ger tiler siz munça tûfândın ḥalâş

⁷¹² nefes bir: nefesde Ö3⁷¹³ séndin: sénde Ö1⁷¹⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁷¹⁵ mücrimlik: mücrim Ö1⁷¹⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Hîç könğül berķ-i belā-yı ıřka dūçār olmasun
Kaysı örtengen yürekde dāğ-ı hicrāndın ħalāř
- 4 Bolma iy ten bu fenāda tābi^c nefis ü hevā
İsteseng taŋla ‘azāb-ı nār-ı sūz andın ħalāř
- 5 Munda işeng vefķ ħāliŋ birle kılğıl iħtimām
Bolğa sēn ruħsārı sülük él ara andın ħalāř
- 6 El-ğaraž mümkin émes bī-ğam zamānı rūzgār
Bolmadım nāfi^c körünğen barı noķsāndın ħalāř
- 7 Ĥāliyā ma‘lūm émes kim fāsıķ ü kim pārsā
Mücrim érmes bolsa taŋla ‘adl-i sulṭāndın ħalāř

150

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö2 36^b] 1 Yaĥşılarnı āşikāre kılsa cānān iħtişāř
Cān fedāsı mén yaman ni kılsa nihān iħtişāř
- [Ö1 48^b] 2 Yığlaşınğ ‘uşşāķ ol kātıl şehādet-ğāhığa
Kaysı bař tapķay berāy kūy u meydān iħtişāř
- 3 Ṭurfe eyyāmı ki bolmış de‘b-i ħalk rūzgār
Dür saçar dānā alarğa bāz-ı nādān iħtişāř
- 4 Ĥüsñ bāzārında tüşti başıma sevdā-yı zülḫ
Arı eyler her perişānnı perişān iħtişāř
- 5 Eşķ tōk āh-ı nedāmet çek ki bir kūn tapķusı
Sīne-yi sūzān-ı dāğ u çeşm-i giryān iħtişāř
- [Ö3 38^a] 6 Dehr-i fānidür beķā yolunda bir éki ribāṭ
Çağzdın özge niçük⁷¹⁷ kılsun bu vīrān iħtişāř
- 7 Ĥizmet ét tā **Mücrim** atınğ bolsa maħremğa bedel
Eylegey şāyed ki cürmünğ ‘afv sulṭān iħtişāř

---

⁷¹⁷ niçük: niçün Ö1, Ö2

151

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Sitemdin öldüm ü renc-i belâdın tapmadım maḥlaş
Muḥabbet atlı derd-i bî-devâdın tapmadım maḥlaş
- 2 Vefâ âyâtı yazılğan émes dîvân-ı ıṣṣık içre
Özüm ʿaşıḳ yasap bir reh cefâdın tapmadım maḥlaş⁷¹⁸
- 3 Semavât örtenür her kéçe berḳ-i düd-ı âhımdın
Ni eyler zûlm-i efḡân u nevâdın tapmadım maḥlaş⁷¹⁹
- 4 İsiz ʿömrüm ʿabeṣ ḡalk-ı cihân kāmıḡa şarf oldı
Hevâ-yı pās-ı ṭabʿ-ı âşinâdın tapmadım maḥlaş⁷²⁰
- 5 Kirip mescidḡa könḡlüm nezr-i pîr-i ḡānḡah kıldım
Alarḡa iḡtilâṭ étdim riyâdın tapmadım maḥlaş⁷²¹
- 6 Yér üzre ḡāk boldum tofracım meyl kıldı sermāye
Henüzem bolsa âfât-ı semâdın tapmadım maḥlaş⁷²²
- [Ö1 49^a] 7 Saʿâdet yârim érmes **mücrim** olḡandın beri herḡiz
Beher minvâl bu baḡt-ı ḡaradın tapmadım maḥlaş

152⁷²³*Mef'ûlü feilâtü mefâîlü feilün*

- 1 Cānımnı yaḡar ıṣṣık ile cānāne müṣaḡḡıṣ
Şemʿ otıḡa bāl u per-i pervāne müṣaḡḡıṣ
- 2 Mey içse vü tîr çekse vü bâde dése ol şūḡ
Fehm eyler anı ḡalk ki mestāne müṣaḡḡıṣ

⁷¹⁸ maḥlaş: - Ö1, Ö2⁷¹⁹ maḥlaş: - Ö1⁷²⁰ maḥlaş: - Ö1⁷²¹ maḥlaş: - Ö1⁷²² maḥlaş: - Ö1⁷²³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Azāde vü üftāde vü dil-dāde vü mehcūr
Maḥmūrlarınḡ menzili meyhāne müşaḥḥış
- 4 Her kim ki fenā dehriga bend étti könḡülüni
Hūş ehli okurlar anı divāne müşaḥḥış
- [Ö3 38^b] 5 Ābād qalur bolsa cihān qaşr u serāyı
Bolmas édi hıç qaḡzḡa vırāne müşaḥḥış
- 6 Teşḥīs kılur u ḥūn çerker dīde-yi giryān
‘Āşık yüregi āteş-i sūzāne müşaḥḥış
- 7 Ger rāst désem ‘ālem éli barçası kéç fehm
Andın ola **mücrim** sözi yalḡane müşaḥḥış

153⁷²⁴*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Bu gülşen içre bir ser ü divāne bulmuşam maḥlaş
Öz özümدين belā-yı nāgehāne bulmuşam maḥlaş
- 2 Démişler ol cefā sermāye közler mest-i cām bil
Ayaḡıḡa başım bir muḡāne bulmuşam maḥlaş
- 3 Bu iḥlāşım temāşā kıl yamandur hecr ü vaşl çün
Maḡa mevcūd émes yaḡşı yamane bulmuşam maḥlaş
- [Ö1 49^b] 4 Égiltürdi qadimni ḡam anı ayturḡa yok maḥrem
Be-āhenkni ü çereng ü çerḡāne bulmuşam maḥlaş
- 5 Bahār-ı ‘ömr ötti barı bī-iḥlāşlık birle
Kef-i efsūs étip faşl-ı ḡazāne bulmuşam maḥlaş

154

Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün

- 1 Çarḡ başımdın ayırmās boldı sevdā el-ḡaraż
Könḡlümi zincire çerkti zevḡ-i dünyā el-ḡaraż

⁷²⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö2 37^a] 2 Nīm bismil éylemişdür ni ölük mén ni tirik
Ağnatur yerge mén ü cānım temāšā el-ğaraž
- 3 ʿİşk aʿzam baħrdür faşl olğay andın nehrler
Cism ara köz ü yürekdür éki deryā el-ğaraž
- 4 Bolmadı könglüm tiler aħbāb ħālimğa maʿin
Tapmadım bir laħza ħōş olturğu dik cā el-ğaraž
- 5 Tapmadım köngül ki andın kat bolğay ārzū
Bes ki bolmış dehr éli ehl-i temennā el-ğaraž
- [Ö3 39^a] 6 Şehr éli mağrūr-ı hūş u mén cünün āvāresi
Kodılar nefret kılıp Mecnūnnı şahrā el-ğaraž
- 7 Urdı deryā-yı muħabbet mevc ü keştī boldı ġarķ
Kaldı su astında her dem çeşm-i bīnā el-ğaraž
- 8 Üzdiler ülfet tınābını nebātü'n-naʿş dik
Érdiler aħbāb çün ʿaķd-i şüreyyā el-ğaraž
- 9 Halkdın **mücrimlikinġni** nihān kılur sén Hāķ bilür
Maʿşiyetleriġa batmış sén ser-ā-pā el-ğaraž

155

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 50^a] 1 Müjde-yi vaşlınġ tiler sén al eger cāndur ġaraž
Cān-nisār eyler köngüller içre çendāndur ġaraž
- 2 Sén köngüller milkininġ sultānidur sén kıl kerem
Başdın eyler mén ayak ger saġga fermāndur ġaraž
- 3 Şafha-yı könglüm bolupdur rīş ü cānım hem figār
Vāķıf ol könglümge ol zülf-i perīşāndur ġaraž
- 4 Āh çekmek otğa köymek vāle bulmaķ ʿışķıda
Bir nesīm-i berķ āh-ı şām-ı hicrāndur ġaraž

- 5 Bolmuşam āyine-veş ʿışkıda andağ sīne şāf
Merʿi olğan çaķda bar u yok nümāyāndur ġaraż⁷²⁵
- 6 Bī-ġaraż koyġıl ķadem maķşad ħarīmin ṭavf ķıl
Mā-sivāʿllāh mezhebinde barķa nokşāndur ġaraż
- 7 **Mücrim** olġandın ṭamaʿ deryā-yı raĥmet ġarķıdur
Ni temennā-yı selāsil bend-i zindāndur ġaraż

156

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö2 37^b] 1 İy köñgöl fehm eyle ʿıyş u ʿişret-i dünyā ġalaṭ
Sāķī vü bezm ü şarāb u sāġar u şahbā ġalaṭ
- 2 Bir kūn ölmekdür hemānā bu tiriklikdin murād
Muḥtaşar ʿömrünġ üçün bu şevket-i dārā ġalaṭ
- 3 Maʿ bolur cism-i şerīfinġ çün mezellet ḥāķıġa
Fānī ʿālemde ķılur sēn menzil ü meʿvā ġalaṭ
- [Ö3 39^b] 4 Ḥaķ tanur sēn ger ṭalebde cism ü cān ķılınġ telef
Maʿrifet ḥāşıl ķılur sēn munķa istignā ġalaṭ
- 5 Tā köñgöl tübinde yok şīrāze-yi fażl u ḥasep
İstesēnġ ornuñġnı ḥaķķ-ı dehrdin bālā ġalaṭ⁷²⁶
- [Ö1 50^b] 6 ʿÖmr naķdin bérdim ü aldım metāʿ-yı derd ü ġam
Ķılmasun ḥıķkim ménī⁷²⁷ nādān kibi sevdā ġalaṭ
- 7 Yaş başdın aştı **mücrimlik** atım kim bolmadı
Her ni kim ķıldım cihānda ḥāşıl u peydā ġalaṭ

⁷²⁵ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁷²⁶ ġalaṭ: - Ö2

⁷²⁷ ménī: mén Ö2, Ö3

157

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Lebiñdin tā ki zāhir boldı közlerge ğubār haṭ
Hemānā tāzedin neşv ü nümā kıldı bahār haṭ
- 2 Haṭ-ı āzādlık aġyāra bérdinġ lîk kórķar mén
Me-bādā bolmaġay mén dik ħara ṭālîc şikār haṭ
- 3 Ni bilsün ıışķı yok bî-derd ħadr-i revnaķ-ı ħüsnünġ
Ĥired nā-āşinā bî-ħuş bilmes iṭtibār haṭ
- 4 Könġül haṭınġ ħayālî birle maġrūr temennādur
Terahḥum kıl közünġ ħaķķı közümdür intizār haṭ
- 5 Haṭınġ körġen hemān⁷²⁸ dér mén ki⁷²⁹ boynumġa duṣā eyley
Ķanı ʿāşık ki minġ cān tapsa hem kılgay nişār haṭ⁷³⁰
- 6 Ni nisbet sāde yüzlük şafḥa birle haṭ yazılġanġa
Hevā-yı rütbe-yi ʿulvî dürüd bilsenġ eşʿār haṭ
- 7 Nedāmet çübe-yi dāriġa mücrim-vār asıldım
Méni ʿĀbid bu yérge kıldı āḥir ġirüdār haṭ

158⁷³¹*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Her kişige bolsa ser meşķ ezeldin yār haṭ
Bolġusı maḥfî ġamıġa kâşif-i esrār haṭ
- 2 ʿArż-ı aḥvālim déġeli élgime alsam ħalem
Tolġusıdur defter ü dīvān der ü dīvār haṭ
- [Ö1 51^a,Ö3 40^a] 3 Bir niçe ʿuşşāķlar ʿarżını birbir yarlıķa⁷³²
Til yarıp köp yalbarıp eyler ħalem ezḥār haṭ

⁷²⁸ hemān: hemānā Ö3⁷²⁹ mén ki: - Ö3⁷³⁰ nişār haṭ: - Ö2⁷³¹ Ö2 nüshasında bu şiir bulunmamaktadır.⁷³² yarlıķa: yārıġa Ö1

- 4 Yār yāridin cüdālīk çaķda yazġan nāmesi
Her şikestin yazġanıda körsetür dīdār ħaṭ
- 5 Baŝġa tüşken barça sevdānı zebān-ı ʿacַz ile
Bir naẓar baķġunça ʿarẓın eylemiş tekrār ħaṭ
- 6 Bolmasa ol ŝūḥ mehveŝ ḥüsn-i ħaṭdın behre-mend
Yazmaġıl zīnhār ġam ŝerḥin érür bekār ħaṭ
- 7 Hīç muḥalliŝ tapmadım **mücrimlik** atıdın henüz
Köp yazıp mén yazġanıma ġékti istiġfār ħaṭ

159⁷³³*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Yār ile ġāḥī ki eyler laḫ-i şeker yār lafẓ
Minġ ölükge cān éter ger eylese tekrār lafẓ
- 2 Cism yér astında qalmıŝ rûḥ tendin taŝķarı
Ger bu maẓmūn eylese ol nūŝ leb bisyār lafẓ
- 3 Ŝāhid-i maʿna yatıp maẓmūn ilen nāz uyķuda
Munça köz birle baķıp şeb tā ŝeḥer bīdār lafẓ
- 4 Ehl-i dillerni ŝadāsın semʿ étip boldı ḥamūŝ
ʿİbret al bī-maġzlarġa kıлма zīnhār lafẓ⁷³⁴
- 5 Bāde-yi maʿnī köngül meyhānesidin urdı ḥōŝ
Kim bu kün cān çıķa séndin boldı mu āṣār lafẓ⁷³⁵
- 6 Ŝerḥdür dudaġınġ aŝlā yazmaġan⁷³⁶ yér qalmadı
Şeş cihetdindür tolup qalġan der ü dīvār lafẓ
- 7 **Mücrim** öldünġ sén kim ü maʿnī kim ü keftār kim
ʿAŝķ ṭuġyānı bilen eyler tiling nāçār lafẓ

⁷³³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁷³⁴ ʿİbret al bī-maġzlarġa kıлма zīnhār lafẓ: kim bu kün cān çıķa séndin boldı mu āṣār lafẓ Ö3⁷³⁵ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁷³⁶ yazmaġan: yazġan Ö3

160

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 51^b] 1 Tiler könğlüm manğa yār olsa bir şīrīn-edā hāfız
Mesīhā lafz u hoş güftār u maẓmūnı becā hāfız
- [Ö2 38^a] 2 Yüregim teh-be-teh zengār bağlanmış elem birle
Ni bolğay bī-nevālar semʿiğa kılsaŋ nevā hāfız
- [Ö3 40^b] 3 Açar maʿşūknıŋ⁷³⁷ könğlin fiğān u nāle-yi ʿāşık
Niçük⁷³⁸ kılmaz kere-yi könğlüm āvāz ile vā hāfız
- 4 Tecellī şavkı cā bolğan cigerni rīş rīş eyler
Érür ger şuʿle-yi āhı vü enfāsı resā hāfız
- 5 Barıp bolmas kara yüz birle maḥşer ʿarşa-gāhığa
Meger kim bolsa **mücrimler** ki hulk étken Hudā hāfız

161

Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün

- 1 İy méninğ birle kiçikdin hem-dem ü hem-hāne-ṭab^c
Yürmegil munça hevā vü herze vü efsāne-ṭab^c
- 2 Hāşılınğ algıl cihāndın⁷³⁹ ğayr yār maʿşiyet
Ehl-i dillerdin kaçıp yürdüŋ bolup bīgāne-ṭab^{c740}
- 3 Ādemiyet dāmenin bérme kolunğdın ölmeyin
Körme hiçkimge revā séndin tapar āzār-ṭab^{c741}
- 4 Ger érür hūş u hıred sālīm hüküm bol nefsinğ
Cehl otığa urma özünğni bolup pervāne-ṭab^c
- 5 Ṭab^c-ı çizī yok ki hāşıl kılsaŋ anı kesb ile
Her ni kim kılmış muḳadder kısmet-i pişāne-ṭab^c

⁷³⁷ maʿşūknıŋ: maʿşūklık Ö2

⁷³⁸ niçük: niçün Ö1, Ö2

⁷³⁹ cihāndın: cihānda Ö3

⁷⁴⁰ ṭab^c: - Ö1, Ö2

⁷⁴¹ Bu beyitteli kafiye diğer beyitlerdeki kafiye sistemiyle uyum sağlamamaktadır.

- 6 Dem-be-dem yüz mışra^c rengin kılur könğli hayāl
Her kişige kim ʿaṭā eyler Ėgem merdāne-ṭab^c
- 7 Bārekallāh ol sipeh-sālār sulṭān suḥanı
Tıġ-ı ʿüryān zebān birle kirer meydāne-ṭab^c
- [Ö1 52^a] 8 Hiç kimi **mücrim**-şıfatlık kılma Yā Rab şermsār
Yürmesün tā ölgeyinçe māyıl-i ʿişıyāne-ṭab^c

162

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Eyleme dehr eşikige barıp yār ṭama^c
Ḥām érür her ni ki könğlünğdedür āşār ṭama^c
- 2 Ehl-i diller ḳademin közlere kıl sürme-yi ṭūr
Ḳılma ṭab^cınğnı gedā kūçe vü bāzār ṭama^c
- [Ö3 41^a] 3 Asra nefsinğni riyyāzet birle ḥū kıl heme ʿömr
Tile Ḥaḳdın kişidin kılma zīnhār ṭama^c ⁷⁴²
- [Ö2 38^b] 4 Ėaflet ile ṭaleb-i maġfiret étmek ni ʿaceb
Bu kerāmetni kılur dīde-yi bīdār ṭama^c
- 5 Ḳılma vechinğni sarıġ dūnlara dūnyā vechi
Ehl-i ʿizzetni körer sēn ki kılur ḥār ṭama^c
- 6 Mā-sivā'llāhnı yokat lezzet-i fānīdin kéç
Bar ése sēnde eger cennet ü dīdār ṭama^c
- 7 Ḥāl-i **mücrimlik** ü şermendelik ü rüsvālık
Faẓl-ı Ḥaḳ bolmasa ni yüzge saṅga yār ṭama^c

163

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Budur naşīhatim saṅga zībā vü muḥtera^c
Zīnhār bolma ebleh ü nādānlar ile ma^c

⁷⁴² Bu mısranın vezni bozuktur.

- 2 Hūş u ħired hezīmet éterler bu vechdin
Kim yoqturur yaman élidin yaḥşılık ṭama^c
- 3 Kāni^c bolup ni bérgenige şabr pīşe kıl
Kālū'nebi aleyhi's-selām izz ü mın kana⁷⁴³
- [Ö1 53^b] 4 Taḳdīr-i Ḥaḳ ni bolsa boyun koymağınḡ koy
Ḥayr olsa koy neşātınḡ u şerbetse koy ceza^c
- 5 Ol kim rızā-yı Ḥaḳda émesdür işi ḥaṭā
Ümmet odur ki bolsa işi zühd ile vera^c
- 6 Hādī tile yolunḡnı tüz eyle ḳadem köter
Kānū't-ṭarīḳ şıdḳ u şādıḳ min ʿittiba^c
- 7 Mü'minlik ol ki ḳalbde īmānınḡ asrasaḡ
Men ʿamele bi-emrin faḳad şār intifa^{c744745}
- 8 **Mücrimlik** olmadı ḳarıḡan çaḳda hīḫ ref^c
Cānımdın eyledi méni bu ḳayḡular şıba^c

164

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 41^a] 1 Kéldi eyyām-ı bahār u sebz ü ḥurrem boldı bāḡ
Mevsim-i güldür kêtür sākī bu kün devr-i ayaḡ
- 2 Sehl tut yār cihānnı isteme būd u ne-būd
Cüz nedāmet ḥāşıl olmas ança köp ḳılma dimāḡ
- 3 Ger ésenḡ barayın līk élninḡ ḥürmetin cān birle tut
Bol muḡālifler ḳaşıdın tā ḥayātınḡ bar yaraḡ
- [Ö2 39^a] 4 ʿİlm ḥāşıl eylemey tutma özünḡ ehl-i sülük
Tün ḳaraḡusunda yürmeklik ḳayındur seḫer āḡ

⁷⁴³ “Hz. Peygamber (s.a.v.) söyledi ki: İzzet kanaatten gelir.”

⁷⁴⁴ intifa^c: müntefa^c Ö1, Ö2

⁷⁴⁵ “Bir iş yapan kişi fayda elde etmiş olur.”

- 5 Yaraşur her zāt öz cinsi bilen kılsa nişest
Tabı açılmas eger bülbülge hem-dem boldı zāğ
- 6 Gönçe dik kılsañg tebessüm köp perişānlıkda sēn
Lāle becā küldi vü şahrağa tüşti bağırı dāğ
- 7 Uşbu devrān içre **Mücrimni** ganīmet bilmegen
Tanğla köp kılgay peşīmān tapmağay eylep sürāğ

165

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 54^a] 1 Āşinā yārim bu kün méndin kılrur bī-ğāneliğ
‘Aql u hūş ornığa tüşti başıma dīvāneliğ
- 2 Turfe müşkil kün éken ölmey cüdālık yārdın
Bar éken ‘uşşāk éliğa hālet-i pervāneliğ
- 3 Közüme sākī körünür her taraf kılsam nigāh
Mest olur mén kanda körsem kılları peşmāneliğ
- 4 Şayd éter könğül kuşın her vech zülfi hāl ile
El-hāzer şayyādñıñ dāmığa bolğay dāneliğ
- [Ö2 39^b] 5 Bī-vefāda bī-vefālarga könğül bérmeğ haṭā
Cān fedā kılsañg hem étmesler sañğa cānāneliğ
- 6 Ğamdın özge mūnis-i hāli özümge tapmadım
Gerçi kıldı şād könğüller bilen hem-hāneliğ
- 7 Kalgusı séndin mekān u cāh köp kılrma ğurūr
Çağz yanğlığ tutmağıl özünğni köp vīrāneliğ
- [Ö3 41^b] 8 Yoğ ‘aceb kılsam şikāyetler felekñiñ cebridin
Köp tazallumlik til ü könğül bolur efsāneliğ
- 9 Hazret-i maşūm-ı ğāzi salṭanat devrānıda
Mücrim olğanlarga yoğtur himmet-i merdāneliğ

166

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Bar mu yok ʿalemde mén dik könġli köp āzārliġ
Rütbe-yi ʿulvī maŋga geh hārliġ geh zārliġ
- 2 İy perī-veş mén vefā kılgan beri kıldıŋ cefā
Bī-vefālar resmide mundaġ bolur mu yārliġ
- 3 Her tabībdiŋ sorasam derdiŋ ʿilācı şabrı dér
Bar mu ʿāşıkniŋ yüregi şabrdın āşārliġ
- [Ö1 54^b] 4 Ehl-i ʿālemni körüp mén bāde-yi ġafletġa mest
Ṭurfe lāyʿaķıl mén émdi taşladım huşyārliġ
- 5 Ehl-i istiġnāda kimdür maŋga oġşaş şeʿnlik
Derd ü ġamniŋ maʿdeni mén ħāṭırımdur yārliġ
- 6 Taŋ érür maķşad eger taķāt bolur zulmetde taķ
Ḥōşdur ol hicrān ki bolsa āḫiri dīdārliġ
- 7 Şükr kıl ħalk-ı cihān her tilde yād eyler séni
Ḳaysı **Mücrimdür** bu şevket birle ġirüdarliġ

167⁷⁴⁶*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Cihān içre ʿaceb şīrīn edālar bar éken mundaġ
Seri sekr-i semen bir dilrübālar bar éken mundaġ
- 2 Vefāsız vaʿde yalġan ʿahd-i bī-taşdıķ éken ħūblar
Muḥabbet-küyde neşv-nemālar bar éken mundaġ
- 3 Tamāmī ʿömrini derd ü belālar birle ötkergen
Yolıġa tilmürüp ħalġan gedālar bar éken mundaġ
- 4 Çirāyı zaʿferān u közleri ħūn-āb ile yeksān
Esīr-i ġam giriftār-ı belālar bar éken mundaġ

⁷⁴⁶ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 Nime ferdlik éken ta'alluḡ tārını kéymegen⁷⁴⁷
Felek-pervāz līk şehper hümālar bar éken mundaḡ⁷⁴⁸
- 6 Ni dünyā bī-ḡaber sēn yoḡ vuḡūfunḡ onḡ bile soldın
Mekān-ı me'men ü dārü'ş-şifālar bar éken mundaḡ
- 7 Öz aḡvālınḡe baḡ 'Ābid cihān 'ibret serāyıdır
Déme özünḡdin özge budalālar bar éken mundaḡ

168

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 55^a] 1 Gerçi ol bī-raḡm kılmaydur ménı bir dem sürāḡ
Şükrü-li'llāh derd gāhī yād éterge ḡam sürāḡ
- 2 Her taraf baḡrımda köp ta'n u melāmet yāresi
Séndin özge kimdin eyler yāreme merhem sürāḡ
- 3 Ét yalaḡıdın⁷⁴⁹ eger nūş eylesem ḡam zehrini
Eylemes mén āb-ı ḡayvān birle cām-ı Cem sürāḡ
- [Ö2 40^a] 4 Mén sürāḡınḡ birle tā ölgünçe bar mén müstaḡīm
Sēn eger çendī ki eyler sēn bu ḡulnı kim sürāḡ
- [Ö3 42^a] 5 Kā'be şahını 'ārızınḡ zemzem suyu nūş-ı lebinḡ
Baḡladım iḡrām kuyunḡ eyledim zemzem sürāḡ
- 6 Raḡt baḡlap kéttiler sūy-ı 'adem hem-demlerinḡ
Sēn yatıp ḡafletde émdi eyledinḡ hem-dem sürāḡ⁷⁵⁰
- 7 'İşmet ehli rüzḡār-ı şādlıkda şükr étinḡ
Eylemenḡ zīnhār **Mücrimdin** dil-i ḡurrem sürāḡ

⁷⁴⁷ Bu mısradaki vezin hatalıdır.

⁷⁴⁸ mundaḡ: - Ö2

⁷⁴⁹ Ét yalaḡıdın: nāzeninler élgidin Ö1

⁷⁵⁰ sürāḡ: - Ö3

169

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Ārzū kıılma ki kıılğay sēn uşol yār ile ħarf
Kim kıılur ġamıñğ üçün her laħza aġyār ile ħarf
- 2 Ħarf žāyi^c kıılma vü nādāñga dēme ħasb-i ħāl⁷⁵¹
Kıılmağıl her yāde ayğucı sebük-bār ile ħarf
- 3 Cān yétür sem^c-i könğülge miħr-perver yüz bile
Eylegen dik şāħib-i kālā ħarīdār ile ħarf
- 4 Bir tiliñğ éki kıılağıñğ bar kim ayğıl köp eşit
Sözde noķşān zāħir eyler kıılma tekrār ile ħarf
- 5 Yürmegil munça tefāħür birle köp eylep günāħ
Kaysı **Mücrimdin** eşitiñğ kııldı ikrār ile ħarf

170

*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün**fa'lün*[Ö1 55^b]

- 1 Cānnı eyler mén fedāy kılsa ger cānāne luţf
Könğlüme kılsa kerem cisme teraħħum cāne luţf
- 2 İhtiyār ʿāşıkda bolsa eylemes köymek kabūl
Köygenin bilmes çü körse şemʿidin pervāne luţf⁷⁵²
- 3 Tilbe könğlümni kıvantur kaħr kıılma kaçmasun
Rām-ı vaħşetdür birevdin körse ger dīvāne luţf⁷⁵³
- 4 Bī-vefā ħıvīş ü tebārıñğdın vefālık yat biħ
Āşinādın ħoş körünür eylese bī-gāne luţf⁷⁵⁴
- 5 İy sitem-ger munça hem berhem ékendür meşrebiñğ
Kıılmađıñğ körtüp bilip dīdemdin aķğan ħane luţf

⁷⁵¹ ħasb-i ħāl: ħasb ü ħāl Ö1, Ö3⁷⁵² luţf: - Ö2⁷⁵³ luţf: - Ö2⁷⁵⁴ luţf: - Ö2

- [Ö3 42^b] 6 Ni bolur vîrâne könğüllerni ta'mîr eylesenğ
Öz diyârın asramak lâzım émiş sultâne luţf
- [Ö2 40^b] 7 Pādşāhā **mücrim** olğan kılğa andağ kıl kerem
Ėarķ bolsun ey cenān kim yétmesün pâyāne luţf

171

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Ol⁷⁵⁵ könğül bérgeñ tezervim şayd her dām oldı hayf
Rem kılıp méndin raķıbler kılığa rām oldı hayf
- 2 Asradım andağ ki dāmānığa yétmey destğa
‘Aķıbet düşmen sözidin élge bed-nām oldı hayf
- 3 Şerbet-i kand ‘aselğa kılmas érdi iltifāt
Ėū kılıp açığılı ile bāde āşām oldı hayf
- 4 Hediye vaşlığa cānı terbiyet eylep édim
Nā-ümıdlik Ėāşıl étdim va‘deler Ėām oldı hayf
- 5 Her ni evşāfığa aydım köz tutup miħr ü⁷⁵⁶ kerem
Luţf ornığa vazıfem ķahr u⁷⁵⁷ düş-nām oldı hayf
- [Ö1 56^a] 6 Eyledi müstağraķ-ı mevc-i telātum kām-ı çarķ
Neyleyin ‘ömr-i kirāmı şarf bu kām oldı hayf
- 7 Ötti **mücrimlikde** ‘ömrünğ kéymeyin ‘işmet tonın
Yétmeyin menzilğa şubķ-ı ārzū şām oldı hayf

172

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 ‘Arızın açtı vü ‘ālemni münevver kıldı ıışķ
Her könğülning gencini bir maħzen-i zer kıldı ıışķ

⁷⁵⁵ ol: ey Ö2⁷⁵⁶ ü: - Ö3⁷⁵⁷ u: - Ö1

- 2 Başı tāçlık şāhlarga bérđi yırtılğan külāh
Rütbesin külhan küli birle berāber kıldı ıışk
- 3 Her kişi ıuşşāknı taʿn étti boldı taʿne-gāh
Mübtelā eylep birevge dīdesin ter kıldı ıışk
- 4 Şaykal eylep gāh mirʾāt-ı könğülñi ʿaks-i ʿayn
Gāh zeng-i derd ü gam birle mükedder kıldı ıışk
- [Ö3 43^a] 5 Ruķʿa-yı cevır ü cefā atımğa kılmışdur raķam
Çār beyt kaç u hať öziǵe musaťtar kıldı ıışk
- 6 Kim ki atıñg birle tutmaķdur tarīķ-i ittiḥād
Evvelā başdın kéçer sevdā muķarrer kıldı ıışk
- 7 Gāh kıldım daʿvā-yı ıuşşāklıǵge rindliǵ
Mücrim öldi dép méniñg atımğa maḥzar kıldı ıışk

173

*Mefâîlün feilâtün mefâîlün feûlün**fa'lün*

- [Ö2 41^a] 1 Ezelde bolsa muķadder mekān kara tofraķ
Néǵe kérek bu ʿimāret ser-i oťaķ u⁷⁵⁸ revāk
- 2 Ésinğ bar ése qabûl ehliǵa qabl-i saʿy ét
Könğül diyārını ıışyān élidin asra yıraķ
- [Ö1 56^b] 3 Yaşınğ éligdin ötüpdür yaşınğ akuz yıǵla
Hevāǵa yürme kara yérge vü yolunğ sarı baķ
- 4 Tamām-ı ḥalk ki bir kıldı ḥilʿat-i tevfiķ
Henüz cāme-yi cerim ile bu niçük yorumaķ
- 5 Refiķler heme-yi şehir ʿademğa baǵladı raḥt
Vücüd menzilide sañǵa bu ni olturmaķ

---

⁷⁵⁸ u: - Ö1

- 6 Diyānet ile diyānet dēr élge kulluḵ kıl
Bolay désenḡ bu cihānda maḡriz-i āfāk
- 7 Nuḵūd-ı ʿömr bu **mücrimlik** ile şarf oldı
Ni dēr mén anda tehī dest bir baş éki ḵulaḵ

174

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Sorsa aḫvālimni eylep laʿl-i şeker-bār nuṭḵ
Naḵd-i cānım hediye cān eylese her yār nuṭḵ
- 2 Ger ölüḵ semʿinga yétse cān bérür her nüktesi
Ḳaysı cānān ḵavlide bardur mesīḥ āsar-ı nuṭḵ
- 3 Tilmürüp yıḡlap⁷⁵⁹ anı körgende dēr mén ḥasb-i ḥāl
Aḡa oḡşar kim ṭabībge eylegey bīmār nuṭḵ
- [Ö3 43^b] 4 Şerḥ ḥālimni ḵılur kūyungda bostān ḡubār
Āḥ u eḡān birle eyler her der ü dīvār nuṭḵ
- 5 Şafḥa-yı köngülde yazḡan sır ḥaṭ-ı kıl-k-i ḥayāl
Fehm bolmas bolmaḡunça kāşif-i esrār⁷⁶⁰ nuṭḵ
- 6 Nāṭıḵ ol ki bolsa atıḡ ehl-i ʿālemḡa ḵarīn
Ḳılma özünḡdin uluḡlar aldıda zīnhār nuṭḵ
- 7 **Mücrim** öldünḡ émdi lāzımdur nedāmet ḥılʿati
Ey uyatlıḡ bol⁷⁶¹ uyaḡlıḡ eyle istiḡfār nuṭḵ

175

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- [Ö1 57^a] 1 Nidür müjḡān ḥadengin ḥaste cānlarḡa nişān ḵılmaḵ
Niçe köngülni virān niçe közni ḥün-feşān ḵılmaḵ
- [Ö2 41^b] 2 Başıḡm yérđin kötergil luṭf körgüzgil muʿīn bolḡıl
Başıḡḡ ḥaḵḵı ni ḥacet bir ḡarībni nātīvān ḵılmaḵ

⁷⁵⁹ yıḡlap: - Ö2⁷⁶⁰ kāşif-i esrār: tekeşşüf-i esrār Ö1, Ö2⁷⁶¹ bol: ol Ö2

- 3 Urar fevvāre her dem tābe-eflāk üze āhım
Ki otnı penbe içre bir zamān bolmas nihān kılmak
- 4 Terahhım kisvetin kéygil cefā pırehenin çāk ét
Birevni tābekey munça sitemde imtiḥān kılmak
- 5 Vişālinğ munça köydürse firākınğ tilegey cānım
Yéter cānā esīrinğni yürek bağrını kan kılmak
- 6 Cemālinğ der-be-der körgezen zamān kül eyledi nālem
Sebeb mundağ éken gül çaķı bülbüller fiğān kılmak
- 7 Yér ü kök til çıķarsa remz-i evşāfinğ edā bolmas
Ni ḥad **Mücrimğa** zıkr-i ḥayrınğ iltip dāstān kılmak

176

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün

- 1 Ay yüzünge méninğ kibi dīdesi intizār yok
Gül tıluپیğa yétmegen étegi tola ḥār yok
- 2 Tapına mén séninğ sarı yok қanatım uçay désem
Başımı yérđin alğalı қuvvet ile medār yok
- [Ö3 44^a] 3 Ḥāl sorarğa yok kişim āh u fiğān érür işim
Kökge yétişti nālišim şabr қanı қarār yok
- 4 Derd ü ğamınğ bile köyüp örtene mén kebāb dik
Cām-ı meyinğ ḥumārı mén dāfi^c bu ḥumār yok
- 5 Naḥl-i kühen-i keşīde mén renc-i firāķ dīde mén
Қadd-i nigūn-ı ḥamīde mén berg tōküldi bār yok
- [Ö1 57^b] 6 Ḥalk-ı cihān-ı bī-vefā māyil-i rütbe vü hevā
Ḥaққıma eylegey duā hem-dem dōst-dār yok
- 7 Mecnūna deştler vaṭan tağ mekān-ı Kūh-ken
Mücrim-i bī-nevā vü mén barmaқа bir diyār yok

177⁷⁶²*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Akmağan hecrinğde bağımdın qara qan yaşı yok
Mén kibi sevdâ-yı bî-pâyānga tüşgen baş yok
- 2 Nâle birle nâl yanğlıg za‘afımı körge hemân
Hey’etim dîvâre taşvîr étmegen naqqâş yok
- 3 Şād u gam hem-dem tapılmas rāz-ı dîl şerh étgeli
Köp elem könğlümde nihân bar u amā fāş yok
- 4 Kéygenim ta‘ne qumāşı pîreheñ gam rîştesi
Köksüme urmağğa élgimde cüz éki taş yok
- 5 Eyledim müjgāñ süpürgü perde-yi közdin töşek
Merdüm-i dîdemdin özge yolumga⁷⁶³ ferrāş yok
- 6 ‘İşk meydānı kurulğan çağda başınğ eyle gūy
Mücrimā cāñ bérmeğinğdin özge hîç kéngeş yok

178

Mef’ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 İy ‘ömr hastalarğa niçük⁷⁶⁴ iltifāt yok
Peyveste qayğudın nige bir dem necāt yok
- 2 Ez-bes ki bî-vefālîk édi pîşe-yi sipihr
Anınğ üçün vücūd-ı cihānga şebāt yok
- [Ö3 44^b] 3 Könğlüm tiler ki halkdın olsam kenārerağ
Yérge kirerge çāre uçarğa qanat yok
- [Ö1 58^a] 4 Bî-‘ışk cismdin qara tofrağ yağşıraq
Tabı kesel hayāli ölükdür hayāt yok

⁷⁶² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁷⁶³ yolumga: yolunğa Ö3⁷⁶⁴ niçük: niçün Ö1, Ö2

- 5 Ferzin sürüp piyāde kurup at yétürdi şāh
Açmas oturdunġ émdi be-ḥayr fīl māt yok
- 6 Könġlümde ārzū vü hevā vü heves henüz
Ḥalk-ı cihandın⁷⁶⁵ aşlı yüzünġde uyat yok
- 7 Lafz-ı kelām **Mücrime** maʿnidür ilticā
Maʿrūza rehālīk érür vāridāt yok

179⁷⁶⁶*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö2 42*] 1 ʿAceb baḥtı yaman mén yaḥşılar içre güzārım⁷⁶⁷ yok
Bolup mén ġarķ-ı baḥr-ı derd ümīd-i güzārım yok
- 2 Ḥarāb u nātīvān u ebter oldı kişver-i könġlüm
Terahḥum birle ābād eylegey ol şehriyārım yok
- 3 Ḳalıp mén teng-nāy zulmet-i ābād içre neyler mén
Zamānı hoş keçürgü dik yaruġluķ rüzġārım yok
- 4 Ḳayanġa yüzleney aḥvāl-i zārım kimge şerḥ eyley
Ni ḥālīnġ bar niçük sēn dēġülük⁷⁶⁸ bir dōst yārım yok
- 5 Méni mücrim kılıpdur şāh-ı iķlīm-i cesed könġül
Ni kim emr eyler kılmaķdın özge iḥtiyārım yok
- 6 Mey-i vaşlın tilep ser-germ-i cām-ı hecr bolmış mén
Ecel peymānesidın özge bir defʿ-i ḥumārım yok
- 7 Könġülünġ destidin āḥir cihān āvāresi boldum
Besān-ı zerre bir yérde turalmay mén ḳarārım yok
- 8 Ni bir **mücrim** bolup ehl-i ġünāḥ aldıġa yol taptım
Ni bir ʿābid éken dép hem cihānġa iʿtibārım yok

⁷⁶⁵ cihāndın: cihānda Ö3⁷⁶⁶ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁷⁶⁷ güzārım: kenārım Ö2⁷⁶⁸ dēġülük: dēġü dik Ö2

180

Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö1 58^b] 1 Étey kaçınığda şüret-i ahvâl yek bék
Bilsün tamām-ı halk-ı semavât tâ semek
- 2 Sevdâ başımda derd yürekde könğülde gam
Yok mén kibi elem-keş şeydây ni felek
- [Ö2 42^b] 3 Yérniğ yüzini ahım otı ahker eyledi
Gerdün sarığa çıksa köyer şehper-i melek
- 4 Her encümende cām-ı tarab alsanğ elginğ
Bağrım kebābīn⁷⁶⁹ eyle uşol bezmde kérek
- 5 Hāli ki lebleriğde érür köz karasıdur
Nezzāreler telāşığa yapuştı merdümek
- 6 Bu yolda kim ki ölse tapar rütbe-yi ‘alā
Kān-ı şehīd fī sitemü’l-ışk men helek⁷⁷⁰
- 7 **Mücrimlik** olsa hāl ni hācet bu kıl ü kāl
Yoktur tekellümiğde séniğ lezzet ü nemek

181⁷⁷¹*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 İy könğül hāl-i diliğ ayğalı bir yār kérek
Heme derd ü heme sūz u ciger efkār kérek
- 2 Gāh diliğ başa tüşken beri sevdālarığ
Āh urup yığlağalı dīdesi hūn-bār kérek
- 3 Dil-i bī-ışk ni pervāy séniğ derdiğ yār
Bu seferde sanğa bir dāğa giriftār kérek

⁷⁶⁹ kebābīn: kebābī Ö2

⁷⁷⁰ “Bu yolda aşk derdinden ölen kişi şehid olur.” ‘Ali Hasan’ Ali el-Halebî ve diğerleri, Mevsûatu’l-ehādîs ve’l-âsâri’d-daîfe ve’l-mevdû’a, X, 115.

⁷⁷¹ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4   ‘İşk sırrın tile keltürmek ü fāş olmağdur
Déme esrār déseñg qābil-i esrār kérek
- 5   Qaradıñg émdi savup qalmadı Qarnağ bāzārıñg
Ni dükānıñgda metā‘ge haridār kérek
- 6   Mūyüñg aqardı uyal mestligindin émdi
‘Āqıl ol kim yaş éligdin öte huşyār kérek
- 7   Bolmasa **Mücrim** atıñg şöhet-i ‘ālem hoş édi
Émdi iy dōst ni iqbāl ü ni idbār kérek

182

Mefâilün mefâilün mefâilün fa’lün

- [Ö2 56^b]   1   Bar u deyrinğni kıl endīşe teng ü tīre meğāk
Olar hayālīde yok sēn ni öy ménde ni yak
- [Ö3 45^a]   2   Közüñg cevābına tilmürse muhtažar çağda
Başınğga kūyı yıkılğan kibi toğuz eflāk
- 3   Tanımasañg kim édi ehl ü kim édi evlād
Qayı mekānda ékeninğni kılmasañg idrāk
- 4   Açuk közüñg yumulur qara yér üze kömülür
Ger uçtı cān kuşı ten āşiyānı bolğay hāk
- 5   Çü bolsa yağşı ‘amel sénde şāyed olsa mun‘ın
Veger ni kılmışınğa bérgüsi cezā da cezāk
- [Ö1 59^a]   6   Égenğ rızāsığa bol buyruğın be-cān tutğıl
Müdām bol be-dil-i çāk u⁷⁷² dīde-yi nem-nāk
- 7   İlāhī barça kulunğ kılmışığa nāzişi bar
Kemīne **Mücrime** yok i‘timād ğayr-ı savak

---

⁷⁷² u: - Ö1, Ö2

183

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 İy köngül bilsenğ eger hoşdur beķā-yı zindelik
Munça rüsvā ömr ötkermek bu ni şermendelik
- 2 Halk arasında béríp neşv-nemā misvāk u neş
Der nihān fi'l yaman hey hey 'acāyib bendelik⁷⁷³
- 3 Zinde-gānlıg andağ etsenğ érđi bu'd öyge nenğ
Halk munda yıglaşıp sēn anda bulsanğ handelik
- 4 Vāy uşol kün kim heme kılmuşlarınğ kılsa 'ubūr
Evvel ü āhır hālāyık içre ser-efgendelik
- 5 Dehr zühhādı fes ü destār ile eyler firīb
Niçe efsūn tārı meftūn kimni körsenğ cindelik
- 6 'İşk dāmānın kolunğdın bérme tapķay sēn murād
Ger işinğ cüyendelik şeb tā seher ger bendelik
- 7 Gāzi-yi devrān Emīr-i ma'sūm sultān-ı Buķār
Nuşret-i iķbālī bolğay bākī vü pāyendelik
- [Ö3 45^b] 8 Ötti devrān-ı yigitlik ķarınınğ **mücrim** bolup
Kılğanınğ barı hātā vü fi'l nār-bendelik

184⁷⁷⁴*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- [Ö1 59^b] 1 Hırāmān kıl méninğ sarığa ol şimşād-ı zībānınğ
Mén ü bes kulluğunğ şavķında mén zincīr-i derbārinğ
- 2 Açıldı gonçe vü körsetti dāğın lāle mén dağı
Açılmas mu zamānī⁷⁷⁵ ol leb-i la'l şeker h'vābınğ

⁷⁷³ 'acāyib bendelik: bu ni şermendelik Ö1⁷⁷⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁷⁷⁵ zamānī: zamān Ö3

- 3 Dem-i tîğ-ı ecel-endâz-ı hicrânınğda mén raḥm ét
Yürek bağrım bölekdür pâredür kélmez mi pervâyınğ
- 4 Açıldı pîr-i Kenʿân dîdesi pîrehen issidin
Kaçan kélgey meşâmımğa nesîm-i rûḥ-ı akrânınğ
- 5 Çıkar sén kéçeler minğ köz bilen gerdün nigâh eyler
Bedel zûlmetğa⁷⁷⁶ bolğay nûr mehtâbı uşol atınğ
- 6 Yolunğ köz üstide naḳş-ı kudûminğ merdüm-i dîde
Elifdür kâmetinğ cân içre kılmış mén séninğ cânınğ
- 7 Girîbânım tutup dilberligimge bî-ḥazer dér mén
Ki bu **Mücrimni** kör kim başdın oldu munça sevdânınğ

185⁷⁷⁷*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Kélinğ iy gül mén dil-i ḥaste bilen yâr bolunğ
ʿArz-ı ḥâlim eşitinğ maḥrem-i esrâr bolunğ
- 2 Bâʿis-i ḥâtıra-yı ğam-zede-yi ser-gerdân
Bir zamân hem-dem olup cânığa ğam-ḥvâr bolunğ
- 3 İy ğam u derd ü elem mûnis-i deyr-i nîm siz
Méni ʿışk âteşi köydürdi ḥaber-dâr bolunğ
- 4 Yâr kūyı etti mışdâkı raḳîbler bolğalı
Mén ölüp mén süyekim çekmege tayyâr bolunğ
- 5 İy ki raḥm ornığa ḥâlimğa küler siz siz hem
Bir biri çehre-yi düçâr olsa giriftâr bolunğ
- [Ö1 60^a, Ö3 46^a] 6 Uyku kélmes kéçeler ʿışk giriftârığa
Kâdem urğan bu tarîḳa kéçe bîdâr bolunğ

⁷⁷⁶ zûlmetğa: zûlmetde Ö3⁷⁷⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7 Taşladınğız méni Mecnūn kibi közdin salıp
İn-şa'allāh ki bu **Mücrimğa** yine zār bolunğ

186

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 57^a] 1 Hüdāyā hıç kişi dünyāda pür-ğam bolmağay mén dik
Cihānda derd miñnetlerğa hem-dem bolmağay mén dik
- 2 Ni kördüm fāni dünyāğa kélip ‘ömrüm ‘abeş ötti
Könğül ğam-bāde bolğan dīde pür-nem bolmağay mén dik
- 3 Ni maqşadlar bilen keldim ni hasretler bilen kettim
İlāhi hıç kişi rüsvā-yı ‘ālem bolmağay mén dik
- 4 Elem birlen tolup qalğan sitemlerğa ölüp qalğan
Hacāletliĝ bolup qalğan qadi ħam bolmağay mén dik
- 5 Muħabbetliĝ ħabībim yoq mürüvvetliĝ tabībim yoq
Küdüret içre qalğan ehl-i mātem bolmağay mén dik
- 6 Kişi sormas bu **Mücrimdin** yürek derdiğa merhem yoq
Tamām-ı külfet ü ğamdın mücessem bolmağay mén dik

187⁷⁷⁸*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Mañga tā çendāy aĝyār ölmekni nişān bérme
Murādım ol ki dil-dārımnı körgeñ çağda cān bérme

188

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Yatıp mén ħāk-i kūyunğ yastanıp yolunğda pāmālinğ
Qadem yétkürmedinğ başımğa ni kéçti dép aħvālinğ
- 2 Zamāne māderidin toĝmadı ferzend-i mānending
Meger kim çekmedi kilik qazā hıç yerde timşālinğ

⁷⁷⁸ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshasında bulunmamaktadır. Şiirin devamı yoktur.

- [Ö1 60^b] 3 Könğül şehbâzı vahşet-hâne-yi ıışkıñgda rām olmak
‘Aceb şayyād-gırā dām-ı zülf divāne-yi hālīñg
- 4 Temennā-yı vişālīñgde kéçe kündüz heme ‘ālem
Ni yaḥşı māh sēn bilmem⁷⁷⁹ ki ni bolğay séniñg hālīñg
- 5 Cüdālīk bir zamān elbette ölgendin beter éken
Eger hicrān bu yañglıg bolsa vāveylā séniñg hālīñg
- 6 Mañga baḥş étme iy pervāne ders-i ıışk-mānende
Köyer bir şu‘le-yi şem‘-i cemālīñga per ü bālīñg
- 7 Tazarru‘ kılğanımça **Mücrim** öldüm vechi bu érmiş
Ki dil-dār édi bir kılça eser yok kıl ile kālīñg

189

Mef’ülü fâilâtün mef’ülü fâilâtün

- 1 İy karçığay nigāhım könğlüm şikār kıldıñg
Mestāne közleriñgde cānım ḥumār kıldıñg
- 2 İy kāş körmegeydim la‘līñgni sürmegeydim
Köp tilbe yürmegeydim Mecnūn şicār kıldıñg
- [Ö2 57^b] 3 Evvelde ḥoḳḳa alıp şekker nişār eylep
Gonçe açıp gül eylep āḥirde ḥār kıldıñg
- 4 Kaçğan ğamım bu érdi dil-dārdın cüdālīk
İy baḥt bu belāga kaydın dūçār kıldıñg
- [Ö3 46^b] 5 Mén munda zār u giryān sēn anda şād u ḥandān
Kimlerni hem-dem eylep kimlerni yār kıldıñg
- 6 Hergiz özümni bilmem qaysı mekāndadur mén
Şabr u qarārım aldıñg bī-iḥtiyār kıldıñg
- 7 Hūblarğa resm ékendür bünyād-ı bī-vefālīk
Sēn hem tarīḳ-i nisbet bu nev‘ kār kıldıñg

---

⁷⁷⁹ bilmem: bilmen Ö3

- [Ö1 61^a] 8 Dāmān-ı ārzūdın ölgünçe el üzülmes
Bī-ı'tibār yoǵdur ni ı'tibār kıldınǵ
- 9 Ağyār ile müzavvaǵ cām-ı şarāb içmek
Mücrimǵa yétte nevbet dār u medār kıldınǵ

190

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Hâlim sorarǵa iy meh-i nā-mihr-bānım kélinǵ
Bir kéçe tār külbem üzre mihmān kélinǵ
- 2 Serv-i revān ǵad ile hırāmān bolunǵ bu yan
Bu bī-nevānı yād ǵılurǵa revān kélinǵ
- [Ö1 61^b] 3 Cismim içinde şīşe-yi cāndur maǵāmınǵız
Mānende-yi perī heme közdin nihān kélinǵ
- 4 Başdın ayak ten oldı yol üstide intizār
Teşrīf-i maǵdem eylenǵ ü mānend-i cān kélinǵ
- 5 Könǵlüm tiler ki nevḥā çekip zār yıǵlasam
İy ʿandelīb nāle vü āh u fiǵān kélinǵ
- 6 İy baǵrı pāre başları āvāre daǵlar
Bu bī-nevānı⁷⁸⁰ yoǵlasanǵızlar bu yan kélinǵ
- 7 ʿĀbid egerçi ʿıyş u neşāt ile bolmadı
Ārāyış-i zamān ḥalk-ı cihān kélinǵ

191⁷⁸¹*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 İy könǵül derd ü elem ayturǵa yāri tapmadınǵ
Yār tapdınǵ līk yār-ı ǵam-ǵüsārı tapmadınǵ

⁷⁸⁰ bī-nevānı: nātüvānnı Ö3

⁷⁸¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö2 58^a, Ö3 47^a] 2 Barça ʿālem halkı öz hālīde ārām u qarār
Sén ni üçün bir mekân üzre qarārı tapmadıñg
- 3 Hāşıl-ı ʿömrünğni ötkerdiñg hazān-ı hecr ile
Vaşl-ı berg ü bār-ı gül-zārı bahārı tapmadıñg
- 4 Gerçi şarf étting bu yolda ʿömr ü māl u cān līk
İşk ehliniñg çatārıdın şümārı tapmadıñg
- 5 Yolda olturduñg gedā bolduñg anı bir körgeñi
Çiz-i gubār rāh u çeşm-i inñizārı tapmadıñg
- 6 Tīrelīk aşlā zamīr āyīnesidin kėtmedi
El-hāzer iy dil yaruğluğ rūzgārı tapmadıñg
- 7 ʿĀbidā nazm faķaķ hālīñgga revnaķ bérmedi
Ehl-i nazm içre anıñg çün iʿtibārı tapmadıñg

192

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 62^a] 1 İy perī-veş munça hem şirīn zebān bolmaķ niçük
Lebleriñgdin sözlegende dūr-feşān bolmaķ niçük
- 2 Gāh eylep şūhlıķ geh oynap u gāhī külüp
Her taraf nezzāre oķıģa nişān bolmaķ niçük
- 3 Müddeā şöhret ése Leylīģa bir Mecnūn yéter
Künde bir dil-dāde birle hem-zebān bolmaķ niçük⁷⁸²
- 4 Ki kılıp ehl-i nazarnı pertev-i hüsn ile şād
Ki perī mānend közlerdin nihān bolmaķ niçük⁷⁸³
- 5 Tefriķa manzūr bolmadı āşinā bī-gānedin
Mihri yoķlarģa munuñg dik mihr-bān bolmaķ niçük

⁷⁸² niçük: - Ö1⁷⁸³ niçük: - Ö1

- 6 Her kuş öz cinsi bilen pervāz éter bālā vü pest
Hem-dem olup her kime her sūz-dān bolmaḡ niḡūk⁷⁸⁴
- 7 ʿĀbid öldünḡ émdi siz kerem ʿibādet bol müdām
Ḳarılıḡ ḡālınḡde rüsvā-yı cihān bolmaḡ niḡūk

193

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 47^b] 1 Öler boldunḡ rüfū bolmay ḡalur bu sīne-yi ḡākinḡ
Köyer boldı tazallüm otı birle cism-i ḡāṣākinḡ
- 2 Cefā vü cevri eflāk hem bī-ārmān⁷⁸⁵ ḡıldı
Ni ḡılsaḡ sēn bil ü mehcūr ḡalḡan cān-ı ḡam-nākınḡ
- [Ö2 58^b] 3 Başıḡ kūy étmegen yolıda yok ʿāṣıḡ ṣūmārıda
Öyidin atlanıp ḡıḡḡanda ṣūḡ-ı mest-i bī-bākinḡ
- 4 Eger ḡoynı yél iltür bolsa içküni hevādın tap
Heme tūfānda ḡalsa yélḡe uçmas mu keḡ-i ḡākinḡ
- 5 Méni ḡıḡmas belālarga giriftār eyledi āḡır
Öyi köysün İlahī ḡulm bérür ḡarḡ-ı eflākınḡ
- [Ö1 62^b] 6 Ḳoy émdi lehv-i ḡüftārınḡnı fikr-i zād-ı ʿuḡbā ḡıl
Eger fi'l-cümle başınḡda tapılsa maḡar-ı idrākinḡ
- 7 Seḡer ʿĀbid taḡ atmay bēṣ ḡazel ṭabınḡ sevād étti
Saḡadur Bāreka'llah munḡa zībā tıynet-i pākinḡ

194

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

- 1 Ayḡıl maḡḡa könḡlüm nédür esrār-ı nihānınḡ
Lāl oldı meḡer hecride ḡūyā bu zebānınḡ

⁷⁸⁴ niḡūk: - Ö1, Ö3

⁷⁸⁵ bī-ārmān: ni ārmān Ö3

- 2   ‘Aqlım séni ‘aqlıñğdur u hūşum séni hūşunğ
Cismim séni cismiñğdür ü cānım séni cānıñğ
- 3   Sén pādşeh-i milk-i ten ü ka‘le-yi cān sén
Élgim ayağım ékkilesi taht-ı revānıñğ
- 4   Bir maşlaḥatım ayğıl u yolumğa revān kıl
Şāyed ki qabūl-i Ḥaḡ ése uşbu revānıñğ
- 5   Şādım barıda şād sén ü ğam bile ğamda
Cānıñğ méni cānım édi qoynumda mekānıñğ
- 6   İy bülbül-i ṭab‘ım ni hevādur bu çemende
Bī-hūde érür nāle vü feryād u fiğānıñğ
- 7   ‘Ābidni belālarga giriftār kılıp sén
Ayğıl mañğa köñglüm nidür esrār-ı nihānıñğ

195

Mefâîlün mefâîlün feûlün

- [Ö3 48^a]   1   Eyā aḥbāb-ı dād ez-dest-i eflāk
Ki kıldı āhımı serd ü yaqam çāk
- 2   Alıp ‘aqlımni berbād étti hūşum
Ni ménde şabr u ārām u ni idrāk
- [Ö1 63^a]   3   Yapuştı cānıma ‘ışq ateşidin
Bir uçqun birle köydi cism-i ḥāşāk
- [Ö2 59^a]   4   Bu kün sākī ḥumārım ḥaddin aştı
Kétürgil rez kıızı ya‘ni mey-i tāk
- 5   Cihāndın ‘ākıbet mağmūm u me‘yūs
Kéter mén bağırı çāk ü dīde nem-nāk
- 6   Dép érdim muḥtaşar söz yaḥşıraqdur
Köpeltürdi sözümni ṭab‘-ı bī-bāk

- 7 Ni hāşıl kılsa ‘Ābid cāh u menzil
Sén ü bī-rūh cism ü medfen-i hāk

196⁷⁸⁶

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Kél iy ğam-bāde könġlüm bolmadı eyyām-ı ħursendiġ
Ķulaġġa almadıġ her ħend tekrār eyledim pending
- 2 Merām u nefis her cānib ħeker nā-ħār séni ‘āzim
Mehārıġ mihr-i dünyā boldı zevġ-i dehr pā-bendiġ
- 3 Cihān gūyā kıyāmet her kim öz hālīga dermānde
Ķaraşmas birbirevge ħvāh atanġ ħvāh ferzendiġ
- [Ö2 43^a] 4 Séni āħir bu baħtıġ saħt-ı ħākister-nişīn kıldı
Mübeddel boldı zehr-i āb sirişk ile şeker-ħandiġ
- 5 Ecel élħisiġe teslīm-i cāndur yoksa ni dermān
Ni yérge yétkey iy bī-ħāre könġlüm niħe vü ħendiġ
- 6 Ğam u derd ü belā cevır ü cefānıġ maħzenidür sén
Temāşā kııl ki séndin özge bar mu ħıħ mānendiġ
- 7 Kél iy ‘Ābid elinġni maġfiret dermānıdın üzme
Terahħum birle şāyed bir nażar kılgay Ĥudāvendiġ

197⁷⁸⁷

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 63^b, Ö3 48^b] 1 Ölgemdin sonġra iy aħbāb ħoş devrān kıılıġ
Niħe mén dikni ġam deştide ser-gerdān kıılıġ
- 2 ‘Işġ tārıdın köyüp ötkenleri zıkr étseġiz
Ġāh ġāhī yād bu bīħāre ħayrān kıılıġ
- 3 Mén kibi bolmaġ yine siz hem giriftār-ı belā
Vaşl gerħi ħübdur endīşe-yi hicrān kıılıġ

⁷⁸⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁷⁸⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4 Mén çekip miḥnet velī raḥāt cemālin körmedim
Köz tutunġ sizler daġı ümīd-i bī-imkān kılnġ
- 5 Yār kūyī étleri mecmū^c cū^c ile rücū^c
Mihmānlargā yürek baġrım kēsip büryān kılnġ
- 6 Emniyetdür ‘adlidin milk-i Buḥārā-yı şerīf
Kim du‘āy Ḥazret-i Mīr Ḥaydar-ı Sultān kılnġ
- 7 ‘Ābidā sizdin bu eczā-yı varaġdur bir nişān
Yaş tükendi yaşlar yād étgeli destān kılnġ

198

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Eyā dōstlar bu ‘ālemde méninġ dik bar mu kin ġamlık
İşi āh u fiġān u derd ü ıışķ u sūz u mātemlik
- 2 Cihān fevvāre-yi āhım bilen ġird-āb-ı ḥūn boldı
Mańga kimdür hirās étmey kılrur bir laḥza hem-demlik
- 3 Bu kūn külḥan külidin bister ü bālīn nāzım bar
Müyesser ġūyiyā özünġ ḥūsır ziynet-i ḥamlık
- 4 Dem-i ḥoş urmadım el-kıışsa tapmay mūnis-i kābil
Éşittim körmey öttüm bu cihāndın nām-ı ḥurremlik
- 5 Baġır ḳanın aķuzdum yıġladım hecrinde andaġ kim
Şafaķ⁷⁸⁸ līk ebrninġ bārānı kılgay yer yüzün nemlik
- [Ö1 64^a] 6 Hevāġa çekme baş ger maġrifetdin istesenġ ḥāşıl
Şemerden behre-ver naḥli ki şāḥıdur anınġ ḥamlık
- 7 Déme **mücrim** bolup mén üzmegil ümīd derekedin
Kim oldur Ġāfir ü Settār séndindür eger kemlik⁷⁸⁹

⁷⁸⁸ şafaķ: şafaķın Ö3

⁷⁸⁹ kim oldur Ġāfir ü Settār séndindür eger kemlik: özi Ġaffārdur sén bendelikde çekmesenġ kemlik Ö3

199⁷⁹⁰*Mef'ûlû fâilâtün mef'ûlû fâilâtün*

- 1 Ni boldı⁷⁹¹ iy gül-endām bir kün hırām kılsaŋg
Vaḥṣī gazāl köŋglünġ köŋglümçe rām kılsaŋg
- 2 Bālīnim üzre kélsaŋg ḥāl-i dilimni sorsaŋg
Şubḥ-ı vişāl birle ʿömrümni şām kılsaŋg
- 3 Ḥunük ḥayāl her sū mihmīz eylegende
Ni boldı mén sarıġa rütebü'l-kām kılsaŋg
- 4 Sebz oldı laḳ-i meygün gūyā libās-ı ġonçe
Gül-rīz olur mecālis başlap kelām kılsaŋg
- 5 Her ḥām-ṭabʿ pişkey der-küre-yi mükāfāt
Ecr-i ʿamel körer sēn her vaʿde ḥām kılsaŋg
- 6 Kılsaŋg kadem közüme başım yéter semāġa
Geh mén selām bérsem geh sēn selām kılsaŋg
- 7 **Mücrimġa** kıl nigāhī her çend köp günāhī
Sēn ḥüsn ehli şāhī mundaġ nızām kılsaŋg

200

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün

- [Ö3 49^a]
- 1 Dilā bu dehr émes cāvidān séniŋg vaṭanıŋg
Libās-ı ʿāriyetiŋgdür teniŋgde pīreheniŋg
  - 2 Kıumāş-ı atlaş-ı dünyā libās-ı ʿāfiyetiŋg
Kamīş-i penbe érür āḫiret tonı kefeniŋg
- [Ö1 64^b]
- 3 Bahār-ı ġonçe-yi devrān ḥazāŋa boldı bedel
Bu ʿömrde meġer açılmağı séniŋg çemeniŋg

⁷⁹⁰ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁷⁹¹ boldı: bolġay Ö2

- 4   Hata işiñni sanasañ şümārğa kélmes
Kelām-ı bī-hūde ü lağv her ni kim dégeniñg
- [Ö2 59^b]   5   Égeniñ bu bendelik üçün yaratğanı yok édi
Xanı bu ‘ömr ötüp ketti girde-yi haseniñg
- 6   İsiz hayāt ki rüsvālīg ile şarf oldı
Xanı birer nefesi āhıret gāmın yégeniñg
- 7   Meger şikeste dili Haxıñğa du‘ā kılğay
Oxusa **Mücrim** āyet köñgli érse suhanıñg

201

Mef’ülü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1   Her kimge bérmezse muqadder mén illā zel
Ba‘zığa qahr u ba‘zığa eltāf-ı lem-yezel
- 2   Birni yarattı ehl-i sa‘ādet qabūl-ı halk
Qıldı birevni redd-i şeqāvetğa müntaqıl
- 3   Ba‘zını él közige kılıp ma‘şiyetğa fāş
Bātil hayāl-i sīretidin eyledi bedel
- 4   Ba‘zını kör ki zer hevesiniñg hevāsıda
Sa‘y u talebde sābit-i hengāme vü cedel
- 5   Ba‘zı füsün kılurğa dép esrār-ı ‘ilm-i ğayb
Ba‘zı kitāb-ı mekr bilen toldurup bağal
- 6   Ba‘zı edā-yı hıref ile eyler köñgliñi şād
Cān-gır közür ölük tenge sözlegen mağal
- 7   Ba‘zı tamām-ı ‘ömrde söz ayta almayın
Merdüm arasığa qoşulabilmey öldi bel
- [Ö1 65^a]   8   Her bende niyyetiğa yaraşa tapar murād
Başığa her né kelse şer ü hayr fī emsel⁷⁹²

⁷⁹² Bu beyit Ö2 ve Ö3 nüshalarında 9. beyit olarak geçmektedir.

- [Ö3 49^b] 9 Ba^czını kıldı ebleh ü ednā vü yāde-gūy
Ba^czını kıldı ṭab^cı resā kavli muḥtemel⁷⁹³
- 10 Kāle'l-nebī Aleyhi'selām ol ḥadīsdür
El-mü'minü'l niyetü ḥayrū'n minen 'amel⁷⁹⁴
- 11 Yazuknı yādınğa sal u yığla 'ale'd-devām
Mücrim günāh ekşer ü likīn şevāb eḳal

202

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Bir niçe vakt ten öyide mihmān könġül
Her şād u ġamda hem-dem ü hem-rāh cān könġül
- 2 Gāhī sürür birle hoş u gāh derd ü ġam
Ḥasretde gāh dīdesidin ḥün-feşān könġül
- 3 Şehrige kürsī vü der ü dīvārı bī-medār
Ol bī-vefā diyārda sēn pāsban könġül
- 4 Bir demde seyr-i kişver-i 'ālem müsellimi
Aldınġda bir ḳadem heme milk-i cihān könġül
- 5 Dūzaḡ otını cānıġa cā eylesenġ ni sūd
'İşk āteşin ḳıla almasanġ aşlā nihān könġül⁷⁹⁵
- [Ö2 60^a] 6 Atılġan ok tēnġdin ötüp cānġa sançılur
Yéter belāġa munça bolup sēn nişān könġül⁷⁹⁶
- 7 Dāmān-ı ārzū kavliġa hīç kirmegen
Başdın ayak ihāṭa köp ārmān könġül

⁷⁹³ Bu beyit Ö2 ve Ö3 nüshalarında 8. beyit olarak geçmektedir.

⁷⁹⁴ “Müminin niyeti amelinden daha hayırlıdır.”, Aclünī, Keşfü'l-Hafā, C. 3, 324.

⁷⁹⁵ könġül: - Ö1

⁷⁹⁶ Bu beyit Ö1 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

8 ‘Ömrünġ hōşını sehv-i ʔarab birle ötkerip
Bī-hūde bezm ehliġa bérđinġ ‘inān köngül⁷⁹⁷

9 **Mücrimġa** ülfet étdinġ ü ʔaldınġ belālara
Boldunġ ġarīb ü ġam-zede vü nātivān köngül

203⁷⁹⁸

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 65^b]
- 1 İy ezeldin tā ebed hem-dem-i hem-ḡāne köngül
Cism-i hem-rāhı vü cān maḡremi cānāne köngül
  - 2 Köz sanġa şem^c-i hidāyet bula yér vefḡ-i ʔarīḡ
Mihmān bol nefesi külbe-yi aḡzāne köngül
  - 3 Sēni asrap ten ü cān taḡtına sulṡān ʔıldım
‘Adl mundaġ ola mu sēn kibi sulṡāne köngül
  - 4 Şunṡa kim pend eyle yanıda yéte mén nāz firāḡ
Ota ota sala sēn āfet-i hicrāne köngül
  - 5 Āh çekdim yére düştüm yüregim ṡāk étdim
Raḡm herġiz ʔıla bu ṡāk ġirībāne köngül
  - 6 ʔaḡ sünġek sēn ü téşük ten ü efkār ciger
Étleri kélse ni dér sēn öye mihmāne köngül
  - 7 Bir yüzi şem^cġa aldurdunġ özünġni zīnhār
Bā-ḡaber bol per ü bālinġ köye pervāne köngül
  - 8 Heves-i cāh u ġurūr ile temennāy kemāl
Henüz öz ḡālīnġe bir baḡmay u divāne [köngül]
  - 9 Mén sarı māyil émes ʔab^c-ı şerīf-i ʔābil
Kim ezeldin yār éken sēn maḡa bī-ġāne [köngül]

⁷⁹⁷ köngül: - Ö1

⁷⁹⁸ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 10 S n m ni mun a bel lara  irift r  tdin 
 rtenip m n s ni d p  te -i s z ne [k n  l]
- 11 D di  Abid s ni Sult n Em r H ydar-ı  a r
 sm-i M crimlikin i mahv  te   h ne [k n  l]

204

F il t n f il t n f il t n f il n

- [ 3 50^a] 1  tti  mr n  uy uda uy anmadin  a l  k n  l
K rmedim   lemde s n dik herze b -perv  k n  l
- [ 1 66^a] 2 F r at n  d ny -y  b -p y nda b -p y n  mes
Ni y rekge istik met eyledin  ber-p  k n  l
- 3  ey lik y tken bar   ab n  cev nl k  st d
Na d-i    t yok elin de  mdi v veyl  k n  l⁷⁹⁹
- 4 Derd ba  a  am diger hicr n c d  y r  zge e
Mun a z lim a es r olmak sebep tenh  k n  l
- 5 Bakma lezz t-ı fen  a  ehd-i  ukb d n tile
Ger isin  bolsa bec  v  k zlerin  b n  k n  l⁸⁰⁰
- 6 Mah -ı m r   ol alı n -  bil evl din     n
Kelheme  dik ma  ad n dur c ft-i d ny  k n  l
- 7 Asrayalmazlık berin de bar  ken bes ni    n
M crimin  ba  a sald n  mun a k p sevd  k n  l

205

Mef  l n mef  l n mef  l n mef  l n

- 1 Tiler s n t  iy  bolmak yar nlar yol da h k ol
B t n k ks n ni   k  t hem-dem-i p r-s ne-yi   k ol

---

⁷⁹⁹ k n  l: -  1

⁸⁰⁰ k n  l: -  1

- 2 Kéçeler pāsını tut pās u künni žāyi^ç ötkerme
Kéçürgen pür-^çabeş ^çömrünğni yād ét dīde nem-nāk ol⁸⁰¹
- 3 Vücūdunğ tā ^çadem bolğunça nādān birle olturma
Hayātınğ barıça hizmet-^çār ehl-i idrāk ol⁸⁰²
- 4 Nedāmet taŋgla kılmış infi^çālınğga ni sūd étken
Bu kün kim kudretiŋğ barıça zeng-i cürmdin pāk ol⁸⁰³
- [Ö2 60^b] 5 Ni barınğ yérler ü yérge kömerler ehl-i evlādınğ
Eger ni^çmet-nişār étmek bilen mānende-yi tāk ol⁸⁰⁴
- [Ö1 66^b] 6 Séniŋ dik **Mücrim** atlığ şerm-sār éki ^çālem yok
Bu rüsvālını sal yādınğa vü ölgünçe ğam-nāk ol⁸⁰⁵

206

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 50^b] 1 Gerçi açılğan édi her bāğ içinde yaz gül
Mevsim-i dey bāğ ara kirdi açıldı bāz gül
- 2 Şādılığdın kökge uçmağlık tiler könğlüm kuşu
Her yanımdın şaf çekip eyler per-i pervāz gül
- 3 Sēn niçük nūr sēn nihāl-i serv sēn kim her taraf
Eylesenğ meyl-i hīrām eyler kadınğdin nāz gül
- 4 Bu nezāket birle ger seyr-i gülistān eylesenğ
Berg ü bārını kılar yolunğda pāy-endāz gül
- 5 Nāle birle ^çarż-ı hāl-i nātivānın ayğalı
Nış her minğār-ı bülbüldin kılar āvāz gül

⁸⁰¹ ol: - Ö1⁸⁰² ol: - Ö1⁸⁰³ ol: - Ö1⁸⁰⁴ ol: - Ö1⁸⁰⁵ ol: - Ö1

- 6 İy temāşā közlerinin meddi manzūr nigāh
Gül kökergin yoķ sėnıng dik ger bitipdür az gül
- 7 Sırr-ı ııķıng **Mücrimin**ğ tab‘ın gülistān eylemiş
Ger eşitsenğ her kelāmıdın kılur minğ rāz gül

207

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Gülistān intizārıng serv-kaddıngni hırāmān kıl
Kıara zülfünğni aç sünbül dimāğını perīşān kıl
- 2 Çéker⁸⁰⁶ bülbül fiğān gül gonçe eyler pīrehen pāre
Bu kün mén nāle eyley sėn dağı çāk girībān kıl
- 3 Mey iç maħbūb kuç muṭrib bilen uç bī-gam olturğıl
Ayağınğ koyma zīnhār élgidin ölgünçe devrān kıl
- [Ö1 67^a] 4 Kızarıp çıktı gerdündın kıyaş mihrinğ sürağınğda
Tekellüf ber-ṭaraf hūrşīd-i ruḥsārınğnı tābān kıl
- 5 Başınğga her niçük sevdā kėtürse dehr āşūbı
Hirās étme kılunğdın kėlse ıyşınğnı düçendān kıl
- 6 Sėni kındurğalı kıldım müheyyā cān ara cāyınğ
Bozuğ kāşānemizğa bir kéçe özünğni mihmān kıl
- [Ö2 61^a] 7 Semendiğnıng cılāvın sakla **Mücrim** dād-ḥa‘hınğdur
Dėsün ‘arzını ḥ‘āhī dāre çek ḥ‘āhī be-zindān kıl

208

Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün

- [Ö3 51^a] 1 Yār her tilde saṅga kılsa eger şīrīn maķāl
Cān-ı şīrīnni nişār étgil anğa bī-kıl ü kāl
- 2 Anğa kim cān hediye tüşmes cism érmes pā-bend
Ḥasça körünmes nazar-gāhında milk ü cāh u māl

⁸⁰⁶ çéker: çıkar Ö3

- 3 Tāğdın artuğ eger könğlünge yār ğam yéter
Sén revā körme birevniñg cānıǵa renc ü melāl
- 4 Boldı maşūka mücevvez cev̄r ü bī-dād u sitem
‘Āşıka uyqu ħarām miḥnet-i hicrān ḥelāl
- 5 Dānedür vahşetli kuşnı rām kılğan dām ara
Şayd bolmas érdi könğül körse zülf içre ḥāl
- 6 Her süyekim şu‘lesi pertev bérür mānend-i şem‘
‘İşkıda andağ bolupdur mén ki fānūs-ı ḥayāl
- 7 Baḥrler bolsa siyāhī naḥller bolsa kalem
Yér yüzün evrāk hem kılsam tükenmes ḥasb ü ḥāl
- 8 ‘İşk sırrın ger nihān kılsam yüregim örtenür
Āşikār étsem yéter dil-dār ṭab‘ıǵa melāl
- [Ö1 67^b] 9 Yār evşāfın beyān kılsam kılr andağ lezīz
Güiyā salmış felek kāmıǵa bir lezzetli bal
- 10 Mücrim atıñg bolsa hem bol Téngridin ümīd-vār
Şād bolsa sāye-yi raḥmet tüşerge ihtimāl

209

Mef’ülü fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö2 43^b] 1 İy dil tamām-ı kılmışınğ éken ‘abeş fa‘āl
‘Ömrünğni şarf eylegeniñg ehl dép ‘ayāl
- 2 Kördünğ ez ança bar u yokın ḥāşıl-ı cihān
Esbāb-ı zevk birle ṭarab birle māh u sāl
- 3 ‘İbret közini vā kıl u ğayret tilini aç
Ni körgeñiñni dehr-i fenādın dégil maḳal
- 4 Kim her kişige yaḥşılık étdiñg neticesi
Tüşti yamanlık ornıǵa melzüm⁸⁰⁷-ı infi‘āl

---

⁸⁰⁷ melzüm: mülzem Ö3

- [Ö2 61^b, Ö3 51^b] 5 Naḥli ki anı terbiyet étdiñg niçün dil
Boldı ümīd-vār şemer bolmağınğ⁸⁰⁸ maḥāl
- 6 Vaḳtiñg hoşını maşraf étip rûzgārınğa
Bī-dāne eylediñg özüñge qara bu ni ḥāl
- 7 Ferzend dép birevni qol üstinde asradıñg
Qıldıñg fedāy tāre-yi mūyığa cān u māl
- 8 Ḥām oldı her ni kim tama^c étdiñg zamānedin
Maḥbūb-ı ārzū sañga körgüzmedi cemāl
- 9 Arı ki bu cihān dép ü ötmış burunğılar
Būd u ne-būdını sorasañg ḥāb yā ḥayāl
- 10 Her kimge uçradıñg ki dégey ḥasb-i ḥāl anğa
Séidin burun yüzünge açar kışşa-yı melāl⁸⁰⁹
- [Ö1 68^a] 11 Maʿlūm boldı kim sañga tenbīhdür bu söz
Her bir edāy nüktesi nevmīdliqğa dāl
- 12 ʿĀbid bolup ʿibādet étip iste mağfiret
Pend-i ḥalāyık émdi becā tut qulaqğa al

210

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Kél iy köñglüm mañga hem-derd bolsañg nāle peydā qıl
Yürekdin nevḥa çek ḥalk-ı cihānnı mest ü şeydā qıl
- 2 Qolunğdın kélmes éken ihtilāt-ı bī-ğaraz hergiz
Kim aydı sañga evvel āşınālıqnı hüveydā qıl
- 3 Özünğni bī-vefālar ışkı birle zār eylep sēn
Müyesser bolmagan maqşadnı kim aydı temennā qıl

⁸⁰⁸ bolmağınğ: bolğanıñg Ö3

⁸⁰⁹ kışşa-yı melāl: Ö3'te silik

- 4 Ésinġ bolsa ҡolunġdın bérme dāmān-ı muħabbetni
Yoluķsa ehl-i dil köksünġni aç cānıġ ara cā ҡıl
- [Ö2 44^a] 5 Könġül dép asradım cānımda cānıġ eyledim ‘ömrni
Kél ey cān maħremim ten hem-demim ħālīga pervā ҡıl
- 6 Melāmet oķı her yaķdın kélip baġrımgā sançıldı
Yürek ҡanı közümdin cārī bolġannı temāşā ҡıl
- [Ö3 52^a] 7 Érüür sén ‘ābid ü könġlünġde āşār-ı ‘ibādet yok
Dédım mi mén saġga özüñġni munça élge rüsvā ҡıl

211⁸¹⁰*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Rāḥat-ı dünyā tiler sén özüñġni dīvāne ҡıl
Āşınā tutma özüñġdin özgeni bī-gāne ҡıl
- 2 Bir könġüllük āşınā mevcūd émes ‘ālem ara
Sén hem émdi ihtiyārıġ külbe-yi aḥzāne ҡıl
- [Ö1 68^b] 3 Der-binā-gāhı yoluķsa ḥoş edā şeker zebān
Şem‘-i ruḥsārıġa cism ü cānıġnı pervāne ҡıl
- 4 Her cefā yétkürse gerdün çek be-ümīd-i vefā
Līk fikr-i ulda sūz-ı āteş-i hicrāne⁸¹¹ ҡıl
- 5 Bolma ‘Ābid munça bī-ṭaķāt taḥammül-pīşe bol
Her ni Ténġridin muķadder ķısmet-i pişāne ҡıl

212⁸¹²*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 İy könġül mén saġga aydım yaḥşılarga yār bol
Şoḥbet-i ehl-i temennādın kéçip bī-zār bol

⁸¹⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸¹¹ hicrāne: sūzāne Ö1

⁸¹² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Yaş yétmişdin ékki kim bî-nedem yürmek henüz
Yol yarağınğ kıl müheyyā kétgeli tayyār bol
- 3 Her dil-i şeb ğaflet uyğunı közüñgdin⁸¹³ kıl yırağ
Her şehirler bā-kemāl-i zevk-i istiğfār bol
- 4 Ötti eyyām-ı yigitlik mest ü lā-yaʿkıl édiñg⁸¹⁴
Émdi andağ keyfiyet eşyāsıdın huşyār bol
- 5 Söz déseñğ halk-ı cihān könğlinğe fārım kélmesse
Yaʿni bî-tahrîk ü bî-süz şüret-i divār bol
- 6 Hülk-ı hoş birle niçük til ādemiğa hüsndür
Könğlini bozma birevniñğ kavli bî-āzār bol
- 7 ʿĀbid ehlidin münāsibdür ʿibādet şubḥ u şām
Aç közüñgni uyğudın vaqt-i şehir bîdār bol

213

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 52^b] 1 Bolma mağrūr-ı hevā könğlüm ğarîb aḥvāl bol
Hʿāh bol bî-māl efkar ḥʿāh şāḥib-i māl bol
- [Ö1 69^a] 2 Sağ bol bihrağ bol sansız yürekde dāğ bol
Kimni körsenğ yolıda tofrağ bol pā-māl bol
- 3 Gülni tutsağğ ḥār u gevher uşladınğ boldı şadef
Barekaʿllah himmetinğge munça bî-iqbāl bol
- 4 Bolma lāfız meclis-i maʿnāda kāmildin eşit
Hürde-dānlar ḥizmetinde déme ḥarf ü lāl bol
- 5 Körgil özüñgdin biyik yok şoḥbetinğde müstedām(iş
Ḥāl barıça bu nādānlarğa şāḥib kāl bol

⁸¹³ közüñgdin: közdin Ö1⁸¹⁴ édiñg: édi Ö3

- 6 Könğlünğ almak dil-rübālar haqqı sēn bil baʿdezān
Ḥāh ni bol nāle eyle ḥāh zaʿaf nāl bol
- 7 Ḥāh ʿĀbid bol cihānda ḥāh Mücrim dehrde
Bendelikde istiḳāmet kıl beher timsāl bol

214⁸¹⁵*Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün*

- 1 Dilā körer hevesinğ bolsa bar u yanında bol
Ger atlanıp çıḳadur defʿaten ʿinānıda bol
- 2 Şadā kılur şeyi atınğ tutup nevā eyle
Şümār kılsa eger kūy étni sāyende bol
- 3 Muḥabbet ehli süyekinğ otun kılıp yaḳsun
Gül olğanınğça⁸¹⁶ anınğ sāye-yi kızānıda bol
- 4 Ƙa yérge ƙoysa şerīf ƙudūm-ı şad⁸¹⁷ zīnhār
Çü naḳş-ı pāy anınğ makdem-i revānıda bol
- 5 Başınğ ayırma ayağıdın u niyāz eyle bol
Çü ḥāk-i puḥte maḥlūt-ı āsitānıda bol
- 6 Anınğ rızāsını ister ésenğ be-şıdḳ zamīr
Buyurganığa yügür her ni kim dégenide bol
- [Ö1 69^b] 7 Be-ḳavl-i kızb zebānıñnı bulğadınğ ʿĀbid
Ki barça sūd déme ʿāḳıbet ziyānıda bol

215

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 53^a] 1 Ölgeli yéttim dégil derdime dermān ƙılaḳal
Serv-ḳaddinğni hemānā elif-i cān ƙılaḳal

⁸¹⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸¹⁶ olğanınğça: ölgeyinğçe Ö3

⁸¹⁷ şerīf-i ƙudum-ı şad: ƙudum-ı şerīf-i şad Ö3

- 216⁸²²**

[Ö2 62^a]

- [Ö1 70
- ^a
-]

⁸²² Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 6 Felekni gerdişi pīrāhen-i şabrımnı çāk étmiş
Züleyhā sıretim divār-ı zindānım temāşā kıl
- 7 Terahhüm birle **Mücrim** hālını sormak saŋga vācib
Ġamıŋgdın teng ü bī-vūs‘at beyābānım temāşā kıl

217

Mef’ûlû fâilâtü mefâilû fâilün

- [Ö2 44^b] 1 Cānā körey yüzünġni demī bī-hicāb kıl
Bu ilticā kabûl yok érse ‘itāb kıl
- 2 Yaḥşıġa yār bolġıl u yürgil ale’d-devām
Her kim yaman köŋül bolsa kaç ictināb kıl
- 3 İy baḥt yārim olġıl eger yād éter ḥirām
Baġrımnı pāre eyle étinġe kebāb kıl
- 4 Mihmānım oldu yār kél iy ġaflet uyķusı
Aġyār közlerini bu kéçe bī-ḥ‘āb kıl
- 5 İy şubḥ-dem yéli yüzidin eylesenġ güzār
Zīnhār kim ḳulaķıġa bizdin ḥiṭāb kıl
- 6 İy çarḥ munça kīnege ayġıl sebep nédür
Saŋga kim aydı barça köŋglini ḥarāb kıl
- 7 Ḥāk-i rehini başınġa tāç eylesenġ bolur
Cisminġ ‘azīzler ḳademiġa türāb kıl
- [Ö3 53^b] 8 Mén bāde içgenim yok u mestānedür sözüüm
Ey muḥtesib ġünāhımı bil ihtisāb kıl
- [Ö1 70^b] 9 ‘Ālem küler ḥayālınġe şā‘ir öz aldınġa
‘Ābid saŋga kim aydı ġazel dép kitāb kıl

Naʿat'ül-Sallallahu Aleyhi ve Sellem ⁸²³

218

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Başlayın bir naʿt bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm
Ger tilimni eylese gūyā Ḥudāvend-i kerīm
- 2 Māh-ı eyvān-ı nübüvvet şāhib-i ḥayru'l-livā
ʿUmde-yi ʿarş āşiyān şāhinşeh-i kürsī muḳīm
- 3 Barça ümmetning penāhı sāye-yi serv-ḳadīng
Tanġla ḳılġanda perīşān ġīsū ʿanber şemīm
- 4 Ḥalk-ı ʿālem barçası tapmış tıfılıngdın vücūd
Ādem ü Ḥavvā meşāmı séndin aldılar nesīm
- 5 Bir nigāh-ı iltifātıngdın yéter gerdünġa baş
Her niçe kim ümmetıngde bolsa aḥlāk-ı demīm
- 6 Sén hidāyet ḳılmasaḡ güm-rāhlarga toġrı yol
Mümkin érmes taymayın ötmek sırāt-ı müstaḳīm
- 7 Sén érür sén ger şefāʿat zevraḳıġa Yā Ḥudā
Bolmaġay va'llāhu aʿlem ġarḳ-ı baḥr-i cirme mīm
- [Ö2 45^a] 8 Bolsa ger séndin kerāmet merg ḳalbīdür kerem
Maġfiret tapḳay tamāmī ehl-i cīm ü rey ü mīm
- 9 Yār ümīdī an ḳadar kim bolġa sén tanġla penāh
Yoksa bu **Mücrim** kibi ḳanı güneh-kār-ı ʿazīm

219

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Eyā dōstlar bu kün maġrūr-ı dehr-i bī-vefā boldum
Ḳa yérde bī-vefālar birle yār u āşinā boldum

⁸²³ Bu başlık Ö3 nüshasında bulunmamaktadır. Ö2 nüshasında ise sadece Naʿat şeklinde geçmektedir.

- [Ö1 71^a, Ö2 62^b] 2 Cihāndın ança köz tutdum közüim manzûrî bolğan yok
Murādım bolmadı hāşıl barıdın bî-nevā boldum
- [Ö3 54^a] 3 Tabībim başıma kélgen bilen derdim ziyād oldı
Ölüm élgi yaķamğa yétti bî-zār-ı devā boldum
- 4 Tili birle könğül birbirge şādık yok éken aşıā
Müyesser bolmadı her çend bu yolda gedā boldum
- 5 Ğanīmet bilmedim kim ‘ömr naķdin şarf-ı ğam boldı
Munuñg dik bir ‘azīz-i ercümendimdin cüdā boldum
- 6 Yigitlik devrini sevdā-yı nādānlıkda ötkerdim
Karıĝan çaķda kün kündin beter yüzi kara boldum
- 7 Tamām-ı yār u aķbābım cihandın köz yumup kétte
Mén **Mücrim** henüzem dehr-i dünde mübtelā boldum

220

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Perīler tīre müjĝānige köksümni nişān kıldım
Belā vü derd ü miħnet dest-ĝāhında mekān kıldım
- 2 Gülistān içre bardım eyleyin zevķ-i temāşā dép
Sümüm-ı āh birle ĝonçe vü gülni ĝazān kıldım
- 3 Hümā-yı tālī‘im pervāz kıldı könğlüm öyidin
Eger her çend ħūblar kūçesinde dāsītān kıldım⁸²⁴
- 4 Cigerni pāre pāre eyledim otĝa kebāb étdim
Kaķan kim ol sanemniñg étlerini mīhmān kıldım
- 5 Cihān müstaĝraķ oldı Nūħ Tūfānı ĝurutĝaydıñĝ
Ğam-ı ‘ışķ ile seylāb-ı sirişķimni revān kıldım

---

⁸²⁴ kıldım: - Ö1

- 6 Hevā vü hırş-ı dünyā könglimiñg milkin harāb étđi
Bu rüsvālîk bilen özümni rüsvā-yı cihān kıldım⁸²⁵
- [Ö1 71^b] 7 Ğam u derd ü elemđin özge hıç kim hālîmi sormas
Bu maẓmūn birle anları özümge mihribān kıldım⁸²⁶
- 8 Savurdum başıma tofragları tilbe Mecnūn dik
Bu kün kim şiddet-i şavķ ile yérni āsmān kıldım⁸²⁷
- 9 Mén ü ğam şāmı derd ü firāk ü hasret-i ālem
Köñgülni nādim ü ķavlimni **mücrim** dép beyān kıldım⁸²⁸

221⁸²⁹*Mef'ûlû fâilâtün mef'ûlû fâilâtün*

- 1 Dünyā-yı bî-vefāğa tā i'timād kıldım
Öz cānıma belānı her dem ziyād kıldım
- 2 Mevcūd olup ʿademdin ķutulmadım elemđin
Ğam uşladı yaķamdın köñglini şād kıldım
- 3 Tā şükr-i muħabbet tārāc kıldı köñglüm
ʿAķl u hūşumġa⁸³⁰ birdin mén hayr-bād kıldım
- 4 Cānān sarı selāma hicrān ber-devāma
Eylep müjemni hāme eşkim midād kıldım
- 5 Yüz cān érür neşşārı oldursa ihtiyār
Bu érđi naķd-i yāri sevdā-güşād kıldı
- 6 Bildim ki bu cihānnı hayr u şerini fānī
Köñglümni cāvidānı bî-inķıyād kıldım

⁸²⁵ kıldım: - Ö1⁸²⁶ kıldım: - Ö1⁸²⁷ kıldım: - Ö1⁸²⁸ kıldım: - Ö1⁸²⁹ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁸³⁰ hūşumġa: hūşumrı Ö3

- 7 Bağrımğa berķ tüşti cān u tenim tutaştı
 ʿİşyān başımdın aştı **Mücrim** dép ad kıldım

222⁸³¹

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö2 63^a] 1 Ol seri sekirge könğlümni giriftār eyledim
 Cismni mecrūḥ u cānımnı pür-āzār eyledim
- [Ö1 72^a] 2 Uçradım yüz minğ cefā vü taʿne-yi ağıyārga
 Tā özümni ʿāşık-ı ser-geşte zār eyledim
- 3 Vaşl ümīd eyledim tuttı yolum hecr ü firāk
 Gül heves kıldım cefā-yı ḥār dūçār eyledim
- 4 Şuʿle-yi berķ-i belā cān u könğlümni örteği
 Tā özümni ol sırığa şāḥib-esrār eyledim
- 5 ʿAql u hūş u şabr u ārāmımnı kıldım şarf-ı yār
 Şükr kim bu yolda cānımnı sebük-bār eyledim
- 6 Rūzgārīdür melāmetde yürüp Manşūr-ı dār
 Kim başımnı buse-gāḥ-ı çūbe-yi dār eyledim
- 7 **Mücrim**-i mehcūrum ü ser ḥalka-yı ehl mücevvez
 Tā könğlini ıışķ emridin ḥaber-dār eyledim

223

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö3 54^b] 1 Tā tavf-ı kaʿbe-yi der-i meyḥāne eyledim
 Kesb-i hevā-yı neşʿe-yi mestāne eyledim
- 2 Boldum demī ki kūyı éti birle āşinā
 Köp āşinānı özüme⁸³² bī-gāne eyledim
- 3 Leylī méninğ ğamımnı körüp déđi el-ḥazer
 Mecnūnnı ıışķ bābıda divāne eyledim

⁸³¹ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸³² özüme: özime Ö3

- 4 Şîrîn vişâli isteyü Ferhâd-dâr mén
Taş yastanıp tağ ortasında hâne eyledim
- 5 Cānımğa tüşti şemʿ-i tecellî şerāresi
Bāl u perimni yaqtım ü pervāne eyledim
- 6 Maḥmūr bâdedür mén eyā sāķī cām tut
Cān naḳdini nişār bu peymāne eyledim
- [Ö1 72^b, Ö2 45^b] 7 **Mücrimlik** ismide öter eyyām-ı ʿömrlik
Yüz ḥayf uşbu nām ile efsāne eyledim

224

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Uşbu ʿālemde ni üçün cāh u meʾvā eyledim
İhtilāt u irtibāt u ehl-i dünyā eyledim
- 2 Yok éken lâzım köngül bérmeḳ zamāne zātığa
Bir ḥaṭā-yı fāḥiş étdim ṭurfe becā eyledim
- 3 Bulmadı cām eceldin özgesi defʿ-i ḥumār
Mén ʿabes kim ārzū-yı cām-ı şahbā eyledim
- 4 Berg ü bārımnı ḥazān berbād kıldı gül kibi
Gonçe dik ağızımnı bir külmek üçün vā eyledim
- 5 Toymadım ʿömrüm ötüp kétti yérinḡ berḡ ü bād
Bolmadı ḥāşıl cihandın her temennā eyledim
- 6 Her kişi şāḥib elemdür özge ister yār ḡam
Kimni kördüm tāze derd ü ḡamı inşā eyledim
- 7 Būd u nā-būd-ı cihān bés kündin artuḡ mu émes
Bés kün barıça ʿālemni temāşā eyledim

[Ö3 55^a] 8 Ni behem kıldım bu dünyāda nedāmetdin diger
Düşmen-i cānım éken her ni ki peydā eyledim ⁸³³

9 ʿĀkıbet **mücrimlîğ** u rüsvālîğ u bî-hüdelîğ
Nefs-i zālîmni eger her çend pervā eyledim

225

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

1 Eyā dōstlar mén uşbu kéçe Mecnūndın nazār taptım
Köz açğunça özümni kûçelerde derbeder taptım

[Ö1 73^a] 2 Uşal mehveşni yād éttim gam u kayğū ziyād éttim
Ni ʿaqlımdın nişān kördüm ni hūşumdın eşer taptım

3 Kim ol zībā şanem cānānga hîç kim zāhir bolmas
Adaştım yol yétürdüm ni peyām ü ni haber taptım ⁸³⁴

4 Bu ʿıyş-ı bî-şebāt-ı dehre könğül bağlamañg dōstlar
Ki mén fānī cihānnıñg ʿişretini der-güzer taptım ⁸³⁵

5 Cihān bāğında naḥl-i ārzū yér bérmedi hergiz
Ki mevzūn serv-қaddlerni nihāl-i bî-şemer taptım ⁸³⁶

6 Vücūd-ı uşbu ʿālem bir kéçe kündüzdin artuқ yok
Niçün ⁸³⁷ kim dünyāda bir şām kördüm bir seher taptım ⁸³⁸

7 Cünūn tūfānı bî-pāyānı başımdın aşıp kétti
Balığ қarnındağı yunus layın baḥr içre ber taptım ⁸³⁹

8 Esīr-i nefis-i nā-fermān māfihāy dünyā mén
Niçük til birle aytur mén bu düşmengā zafer taptım

⁸³³ taptım: - Ö1

⁸³⁴ Bu beyit Ö2 nüshasında 4. beyit olarak geçmektedir.

⁸³⁵ Bu beyit Ö2 nüshasında 5. beyit olarak geçmektedir.

⁸³⁶ Bu beyit Ö2 nüshasında 6. beyit olarak geçmektedir.

⁸³⁷ niçün: niçük Ö3

⁸³⁸ Bu beyit Ö2 nüshasında 7. beyit olarak geçmektedir.

⁸³⁹ Bu beyit Ö2 nüshasında 8. beyit olarak geçmektedir.

- 9 Méniŋ dik telh-i kām ü bağı ƙan dünyāda ötken yok
Şeker ağzımgā saldım zehr-i ƙātildin beter taptım⁸⁴⁰
- 10 Ni yārimdin kerem ni dōstlardin def^c-i ğam kördüm
Ki her kimdin ümīd menfa^cat ƙıldım zarar taptım⁸⁴¹
- 11 Tutup mén mezheb-i a^czam bolup mén ümmet-i hātem
Bi-ħamdi'llāh resūl ekrem dégen hayrū'l-beşer taptım⁸⁴²
- 12 Kél iy ğam-bāde Mücrim sözleriŋni ihtisār étgil
Ki mén  mr-i kirāmīnıŋ ħadīsın muhtaşar taptım

226

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Mesīhā sēn kelāmıŋnı eşittim tāze cān taptım
Ölük cismim içinde fi'l-meşel rūh-ı revān taptım
- [Ö1 73^b] 2 Ƙaşıŋg yayı vü müjgānıŋg oƙı cān algucı ƙātıl
Leb-i la^clınĝ şarābın āb-ı hayvāndın nişān taptım
- [Ö3 55^b] 3 Vişālinĝ⁸⁴³ ārzūsıda olarga yétti ahvālīm
Ġam u⁸⁴⁴ derdiŋni özümge tabīb-i mihr-bān taptım
- [Ö2 46^a] 4 Közümdē yıĝlamaklık şiddetidin nūr ƙalğan yok
Ġubār-ı maĝdemiŋg barı ziyālı dīde-gān taptım
- 5 Méniŋg bar-ı ğamımgā Ƙāf Tağı tākāt étmeydür
Cefā-keşlikde ƙalbmni bahādır pehlevān taptım
- 6 Teraħħum birle bir nezāre ƙıl şāyed ki ayĝay sēn
Ki bu dil-dāde-yi bī-çāreni köp nātīvān taptım
- 7 Ayaĝıŋg tavƙıĝa cān çehresini cebhe-sā ƙıldım
Bi-ħamdi'llāh ki başım yérge ƙoydum āsmān taptım

⁸⁴⁰ Bu beyit Ö2 nüshasında 3. beyit olarak geçmektedir. Ö3 nüshasında ise bulunmamaktadır.

⁸⁴¹ Bu beyit Ö2 ve Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁴² Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁴³ vişālinĝ: vişāl Ö3

⁸⁴⁴ u: - Ö3

- 8 Yigitlik neşesi mahv olğan érdi sāgar-ı dildin
 ȘarıȘan Șalıimni feyz-i ħüsnünȘdin cevān taptım
- 9 SéniȘ vaşfıȘ nuȘūdı Șalb-i **Mücrim** maȘzen-i bī-Șad
 Taşarrufdin tükenmeydür hemānā baȘre kān taptım

227

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Közüme seylābını hecriste baȘr-i bī-kerān taptım
 Hücüm-ı ħasretimdin közde yaş ornıȘa Șan taptım
- 2 Gülistān içre kirdim naȘme-yi dāvūd-ı ser Șıldım
 Bolup bülbul kibi başdin ayak āh u figān taptım
- 3 FerāȘat bābın izlep yastanıp mén āsitānıȘnı
 Séni küyunȘ özümge ka'be-yi dār el-amān taptım
- 4 Cünün meydānıȘa mümtāz kirdim mest ü müstaȘrak
 Bu kün uşşāȘlarınȘ arasında imtiȘhān taptım
- [Ö1 74^a] 5 Şehādet ħançeri baȘrımını pāre pāre eylepdür
 Șaçan bu rütbe-yi ālā-yı mekān rāygān taptım
- 6 Şabā maȘşerde ħalk-ı ālem içre ayru bolȘay
 Çirāy-ı za'ferānım üzre eşk-i erguvān taptım⁸⁴⁵
- 7 Fenā dehrinde yalguz kāmrandur mén déȘen kimdür
 Ki mén bu kār-gehdē sūd ümīd étdim ziyān taptım⁸⁴⁶
- [Ö3 56^a] 8 Kişim yok déȘeli ħālim eşitmes ħiç kim aȘvālim
 Éşitmekke ȘulaȘ u sözlemekke bir zebān taptım⁸⁴⁷
- 9 Egerçi **mücrimim** līk ümme-t-i ħatm-i nebīdür mén
 Bu ma'nā birle barı ħatırımȘa itminān taptım

⁸⁴⁵ taptım: - Ö1⁸⁴⁶ taptım: - Ö1⁸⁴⁷ taptım: - Ö1

228

Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö2 46^b] 1 Ağzınğnı gönçe kıddinğni serv-i revân dedim
La'l-i lebinğ hayât okudum cavidân dedim
- 2 Nergis dedim közünğni vü sünbül dedim saçınğ
Sîmâ-yı 'arızınğ çemen-i erguvân dedim
- 3 Sêndin tûlû^c kıldı meger pertev-i kıyaş
Küyünğ yerini tofracını âsmân dedim
- 4 Törtünçi kat felekde yürügen Mesîh sên
Her şekkerîn sözünğni eşitkende cân dedim⁸⁴⁸
- 5 Güyâ behîşt kuşlarınınğ ser-firâzı sên
Gılmân u hürdın sêni 'âlî-mekân dedim
- 6 Zülmünğ kuşûrı eyledi hıccâc pîşesin
'Adlinğ zuhûr eyledi Nüşirevân dedim
- [Ö1 74^b] 7 Gül-çehreler nigâhınğa tâb eyley almadı
Andın atınğnı kâtil-i şâhib-kırân dedim
- 8 Bâğ-ı iremde barça perîler sanğa kenîz
Mihrinğni cümle şîşe-yi cânda nihân dedim
- 9 Vaşfınğ nihâyetiga yête almay kalur tilim
Mücrim okup beyânıda minğ dâstân dedim

229⁸⁴⁹*Mefâilün mefâilün fâilün*

- 1 Gaminğ cânıma âşinâdur dedim
Könğül ıışkınğa mübtelâdur dedim

⁸⁴⁸ dedim: - Ö1

⁸⁴⁹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2   Kadem tofrağınğ tende cānga bahā
Barı közlere tūṭiyādur dedim
- [Ö3 56^b]   3   Terahḥum méninğ cānıma eylemek
Saṅga ḥüb neşv-nemādur dédim
- 4   Közünğdür karağçı vü cān algucı
Müjenğ okını pür-belādur dédim
- 5   Méninğ kāmetim gam yükidin bu kün
Kemān dik égilgen dü-tādur dédim
- 6   Ni miḥnet ki séndin yéter rāḥatım
Yine derdinğ andağ devādur dédim
- 7   Cefāsı ki séndin kélür cānıma
Maṅga ol ṭarīḳ-i vefādur dédim
- 8   Eger çend zulmetde kaldı könğül
Yüzünğ köz öyge ziyādur dedim
- 9   Dédi hecr otıga yağar mén seni
Belī her ni ḳılsaṅ revādur dédim
- [Ö1 75^a]   10   Dédi könğlünğ içre nidür müdde^{cā}
Murādım ḥaḳḳınğda du^{cā}dur dédim
- 11   Bu **Mücrim**ğa yā hıç ḳılmadıñğ iltifāt
Ḳulunğğa ni yañlığ cefādur dedim

230⁸⁵⁰*Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün*

- 1   Sén kétgeli nazardın divāne-vār boldum
Kélgey mü dép yolunğa köp intizār boldum
- 2   Tapar édim yanınğda mest-i mey-i vişālinğ
Şahbā-yı leblerinğ bi-illāh ḥumār boldum

⁸⁵⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Ma'lûm bolğanı yok barıñda hıç kâderiñg
Bardıñg yanımdın émdi sayıñge zâr boldum
- 4 Bezm-i vişâlinğ üzre ağıyar-ı i'tibârıñg
Saldıñg méni nazardıñ bî-i'tibâr boldum
- 5 Boldı şâdef mu'azzez gevher étegin aldı
Gül dâmenini tutdum peyveste hâr boldum
- [Ö3 57^a] 6 Ger bolsa bu meşelde eyyâm-ı rûzgârım
Efgân u âh u nâle birle dūçâr boldum
- 7 **Mücrimlik** oldı ezhâr sên bolğalı mañga yâr
Hūşum kêtıp yek-bâr bî-ihtiyâr boldum
- 231⁸⁵¹**
Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün
- 1 Ni müşkildür yanımdın kêtse ol serv-i hırāmānım
Töküp hūn-ābe-yi ḥasretni qalsa çeşm-i giryānım
- 2 Cüdâlık otıdın ʿâlem köyer mén ni üçün köymey
Ki her sa'at semavât üzre çıksa âh u efgānım
- [Ö1 75^b] 3 Felek şahında yılduzlar kibi meş'al-fezādurlar
Ten ü cānım yürek bağırmğa tüşgen dāğ-ı hicrānım
- 4 Kél iy kâtil özünğ öldürgil ağıyar élgine qoyma
Be-ḥilldür mén sēni kūyunğda tōkülse qara qanım
- 5 Közümniñg perdesin yolunğda pāy-endāz eylep mén
Fedāy kélgeniñg cismim nişār-ı maḳdemiñg cānım
- 6 Yüzünğni gül dédim saçınğnı sünbül közleriñg nergis
Sözünğ şeker tiliñg rüste lebiñg la'l-i bedaḥşānım
- 7 Bu **Mücrim** intizārıñgdur közide nūr qalğan yok
Niçük bolğay güzār étsenğ anğa İy māh-ı Ken'ānım

⁸⁵¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

232⁸⁵²*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Bu kéçe iltifât eylep gülistân kıl şeb-i tārım
Hirām-ı maḳdemiṅdin rāḫat étsün cān-ı efkārım
- 2 Könḡül içre ni ḡavḡādur ki eḡḡān u ‘alālādur
Başım üzre ni sevdādur meger germ oldı bāzārım
- 3 Münevverdür könḡül bāḡı kızıl ḡan lāle yaḡraḡı
Gül açılmış budaḡı her ṡarafdın ḡār-ı dīvārım
- 4 Eger hicrān budur eyyām-ı vaşlınḡ ḡayr-ı mümkindür
‘Aceb yok tā kıyāmet aḡsa közdin eḡḡ-i ḡün-bārım
- [Ö3 57^b] 5 ḡaraḡ ḡulluḡ tilep **Mücrim** özini saldı bāzāra
Bahā mevcūd émesdür sēn eger bolsaṅ ḡarīdārım

233⁸⁵³*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Cihānda her kiḡi ḡāṡır nişini yār éken bildim
Körer köz merdümiḡa müdde‘ā dīdār éken bildim
- [Ö1 76^a] 2 Birevniḡ meyli dünyāda birevniḡ zevḡı ‘uḡbāda
Ki her könḡülde bir türlük muḡabbet bar éken bildim
- 3 ṡarīḡ-i ıḡḡ nāzik yol éken pāyānı mümkün yok
Muḡallidlerḡa ya‘nī munḡa ḡirūdār éken bildim⁸⁵⁴
- 4 ‘Aceb derdi éken eḡḡār niḡe efzūn bolur renci
Mesīḡā hem ṡabībiniḡ bolsa bī-eḡḡār éken bildim⁸⁵⁵
- 5 Eger iḡbāl-i yārniḡ bar yāriniḡdın mürüvvet kör
Veger nidür dégende uçraḡan dīvār éken bildim

⁸⁵²Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁵³Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁵⁴ bildim: - Öl

⁸⁵⁵ bildim: - Öl

- 6 Şadākat-pīşe bolğıl her işiñg hāşıl kılur revnaķ
Ger andağ bolmasañg barıñg yoķuñg bī-kār éken bildim
- 7 Közüñgni munça ğafletğa sezā-vār étmegil **Mücrim**
Ki feyz-i her dil-i şeb dīde-yi bīdār éken bildim

234⁸⁵⁶*Mefâîlün mefâîlün feûlün*

- 1 Özümni ğam bilen hem-hāne bildim
Anıñ çün meskenim ğam-hāne bildim
- 2 Cihānnı anğladım fānī velīkin
Anı sévgenni bir divāne bildim
- 3 Ni kélse başıñga hayr ile şerdin
Yéme ğam kısmet-i pişāne bildim
- 4 Uşol kim baķmadı dünyā yüzige
Anı himmetde bir merdāne bildim
- 5 Cihāndın her kişi ölse sebtük-bār
Hemānā ʿāķıl ü ferzāne bildim
- [Ö3 58^a] 6 Yétürseñg āsmānga kāk-ı dīvān
Barı sēn ʿāķıbet vīrāne bildim
- [Ö1 76^b] 7 Eger **Mücrim** déseñg yalğan eger rāst
Heme séndin ķalur efsāne bildim

235⁸⁵⁷*Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün*

- 1 ʿÖmr ötüp dünyāda bir esbāb hāşıl kılmadım
Ārzū-yı hātır-ı aħbāb hāşıl kılmadım
- 2 Ğaflet ile kéçti eyyām-ı yigitlik ü ʿavalıĝ
Bu cihandın ğayr hūr u hʿāb hāşıl kılmadım

⁸⁵⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁸⁵⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Gerçi nisān yağmurın istep şadef dik sīne çāk
Buldum ammā gevher-i nāyāb hāşıl kılmadım
- 4 Şāf-diller şoĥbetin her çend kıldım ārzū
Éki āyine köngül aĥbāb hāşıl kılmadım
- 5 Āfitāb-ı ʿömr-i fānīğa yaķın yétte zevāl
Pertevī bir şuʿle-yi mehtāb hāşıl kılmadım
- 6 Mezraʿ-yı könglüm semūm-ı maʿşiyetdin boldı
Su bérürğa dīde-yi sīrāb hāşıl kılmadım
- 7 **Mücrim** oldum zāl dünyānı ķabūl étken üçün
Ĥayf luţf-ı raĥbet-i ĩcāb hāşıl kılmadım

236⁸⁵⁸*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Fırāķınġ kéçesi köp nāle-yi cān-sūz ser kıldım
Tanġ atġunça gülistān bülbülin maĥv-ı eşer kıldım
- 2 Tokuz eflāk āhım şuʿlesindin örtenip ķaldı
Şadā-yı naʿra birle raʿdler gūşını ker kıldım
- 3 Hevā birle salıp başımġa sevdā-yı muĥabbetni
Özümnü vālih ü şeydā-yı dünyā bī-ĥaber kıldım
- [Ö1 77^a] 4 Cünün vādiside müstaġraķ-ı baĥr-i belā boldum
Uşol rüzī ki kūyunġ bezm-gāĥıdın güzēr kıldım
- [Ö3 58^b] 5 Méniġ ıışķım séni meşĥūr-ı āfāk-ı cihān étmiş
Sirişķim seyliġa naĥl-i ķadiġni bār-ver kıldım
- 6 Eger şeb-nem gül ruĥsārınġa tōkülse tanġ érmes
Kéçe gerdün közin teʿşīr-i efgān birle ter kıldım
- 7 Felekde yulduz érmes belki āhımnıġ sitānıdın
Mükāfātı üçün ʿúzvunu zaĥm-ı nīşter kıldım

⁸⁵⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 8 Raķiblerğa ayak tofrağı boldum ħurb vişalinğde
Kim öldi ʿizzetim her ħend ħizmet-i beşer ħıldım
- 9 Dédiler barça **mücrimğa** ümīd-i ʿafv u rahmetdür
Ümīd-i mağfired eylep günāhımnı beter ħıldım

237⁸⁵⁹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Sēni vaşlınğnı iy cānā mēn efkār sağındım
Şeb-i hicrānda ħaldım pertev-i dīdār sağındım
- 2 Ĥazān tārācı berg ü bārım pā-māl ħam ħıldım
Bahār u būstān evvel gül-i ruḥsār sağındım
- 3 Öler ḥāletde bālinim sarı ħılğıl ħadem-rence
Ki dīdār-ı ħıyāmet ħalmasun zīnhār sağındım
- 4 Kéçeler uyku yok kündüz ḥayālātınğ bilen ötti
Be-ħalb-i nāzır u bā-dīde-yi bīdār sağındım
- 5 Könğülde yok édi séndin cūdālıķ līk neyler mēn
Muḫadder élgidin boldı bu iş nāçār sağındım
- 6 Şecerler ḥāme deryālar siyāhī yér ü kök şafḥa
Raḫam ħılsam edā bolmas ħamınğ bisyār sağındım
- 7 Ĥulunğ **Mücrim** bolupdur şefkat ile bir sorap kélgil
Sēn iy mīrzā-yı ʿālem meşreb-i esrār⁸⁶⁰ sağındım

238⁸⁶¹*Mefâîlün mefâîlün feûlün*

- [Ö1 77^b] 1 Sēni bir mihr-bān cānān sağındım
Vişālınğ derdime dermān⁸⁶² sağındım

⁸⁵⁹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁶⁰ sēn iy mīrzā-yı ʿālem meşreb-i esrār: vişālınğ derdime dermān Ö1

⁸⁶¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁶² vişālınğ derdime dermān: sēn iy mīrzā-yı ʿālem meşreb-i esrār Ö1

- [Ö3 59^a]
- 2 Bozulğan kişverini asramakğa
Siyāsetlik séni sulţān sağındım
  - 3 Séni dergāhınğa kıl bolğanımnı
‘Aceb hem-tāsı yok devrān sağındım
  - 4 Urar fevvāre köksümniñ tenevvüri
Özümnı Nūh anı tūfān sağındım
  - 5 Kaşınğnı yay dédim kifrikleriñ ok
Közünğni kātıl-i her cān sağındım
  - 6 Semāvāt üzre her yıldız ki kördüm
Anı bir dīde-yi hayrān sağındım
  - 7 Bu **Mücrim** müdde‘āsığa yéte_almay
Yürek bağı tola ārmān sağındım

239⁸⁶³

- 1 Könğlüm açılur gül dik yārginemni bir körsem
Hizmet eylerim kıl dik yārginemni bir körsem
- 2 Ol meh-i perī-peyker élgide zer ü zīver
Her kelāmı cān-perver yārginemni bir körsem
- 3 ‘Arızı çemen ara könğli pāre-yi hārā
Şān u şevketi dārā yārginemni bir körsem
- [Ö1 78^a] 4 Közlerimde yok uyku tilmürüp qarap her sū
Ékki nergisi āhū yārginemni bir körsem
- 5 Lebleri şeker h‘āhī bizni kıldı sevdāyī
Köz anğa temāşāyī yārginemni bir körsem
- 6 Mén bolup anğa vāle kéçe kündüzüm nāle
Hüsni dāğsız lāle yārginemni bir körsem

⁸⁶³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7 Tāze dilberim kélsün mihr-perverim kélsün
Şūr-ı maḥşerim kélsün yārginemni bir körsem
- 8 Her zamān çeker mén dād yārımı kılur mén yād
Āh u nāle vü feryād yārginemni bir körsem
- [Ö3 59^b] 9 Dāğ u mübtelādur mén hem-dem-i belādur mén
Başdın örküledür mén yārginemni bir körsem
- 10 Mén ġarīb ü sergerdān ʿıṣṣ kūyıda ḥayrān
Eşk-bārıdur müjgān yārginemni bir körsem
- 11 **Mücrim**-i edāyī mén zār u bī-nevāyī mén
Kūyıda gedāyī mén yārginemni bir körsem

240⁸⁶⁴*Mef'ûlû mefâilû mefâilû feûlûn*

- 1 Zībā şanemim körsem dīvānesi bolsam
Köyse қanatım şem'îğa pervānesi bolsam
- 2 Renci ki méninġ cānımadur āh ni bolġay
Bir laḥza eger yād şifāḥānesi bolsam
- 3 Nīsān kibi eşkimni töker mén ki zamānī
Tā vāşıl ol gevher-i yekdānesi bolsam
- 4 Dīvāneliġim şöhreti Mecnündın ötüpdür
Ni bolġay eger ʿāqıl ü ferzānesi bolsam
- [Ö1 78^b] 5 Āvāre vü sevdā-zede vü ġam-zede **Mücrim**
ʿĀlem içide kışşa vü efsānesi bolsam

241

Mef'ûlû fâilâtûn mef'ûlû fâilâtûn

- 1 Sevdā-yı ʿıṣṣ birle dāyım helāk könġlüm
Tiġ-ı melāmet ile yüz pāre çāk könġlüm

⁸⁶⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Bir laḥza türlük āzār minġ dāġġa sezā-vār
Hem riş riş ü efkār köp derd-nāk könġlüm
- 3 Her çend tîr-i perrân cānımġa attı hicrân
Zaḥmıġa āh u efġān yoktur démek könġlüm
- 4 Derd-i firāk u mātem her laḥza yār u hem-dem
Ḳan şerbet ü ġızā ġam şîrîn ḥūrāk könġlüm⁸⁶⁵
- 5 Ayrılmadı belādın efġān u mācerādın
Āfāt-ı ve's-semādın bolġay mu pāk könġlüm⁸⁶⁶
- [Ö3 60^a] 6 Āzāde-yi cefā-keş başdın ayakım āteş
Āyā érür müşevveş bolġunça ḥāk könġlüm
- 7 **Mücrimlîġ** oldu şāyān ʿālem ara nümāyān
Dūzaḥġa köymegidin yok émdi bāk könġlüm⁸⁶⁷

242⁸⁶⁸*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Uşol zībā şanemni körgeli şeydā bolup ḳaldım
Giriftār-ı firāk-ı şūḥ bî-pervā bolup ḳaldım
- 2 Siyeh-i mest nigāḥ çeşm-i cādūyî nigār érdim
Ḥumār-ı laʿl-i mey-gün sāġar-ı şahbā bolup ḳaldım
- 3 Yüregimde ḳadalġan nāvekinġdin zaḥm-ı peykānlar
Ḳızargān ḳara dāġınġ lāle-yi şahrā bolup [ḳaldım]
- [Ö1 79^a] 4 Ḥalāyık taʿnesi āḥir meni yārdın cüdā ḳıldı
Raḳībler arasında ʿāḳıbet rüsvā bolup⁸⁶⁹[ḳaldım]

⁸⁶⁵ könġlüm: - Ö1⁸⁶⁶ könġlüm: - Ö1⁸⁶⁷ könġlüm: - Ö1⁸⁶⁸ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.⁸⁶⁹ bolup: - Ö1

- 5 Atımnı şüfî kıldım şâf boldum ıyş u ıışretdin
Perî-rûlar yanımdın kéttiler şehâ bolup⁸⁷⁰ [kaldım]
- 6 Séni yād étgeli her üstühânım bir zebân buldı
Besî teşrîf-i ıışk ile ıaceb gūyâ bolup kaldım
- 7 ıAdem şahrâsıdn kélgeni **Mücrimlîğ** nişânım bar
Anıñğ çün şehir-i gam zindânı içre cā bolup⁸⁷¹ [kaldım]

243⁸⁷²*Mef'ûlû fâilâtün mef'ûlû fâilâtün*

- 1 Zevk-i vişâlinğ ile her dem figâr könğlüm
Bir körgeli cemâlinğ ümîd-vâr könğlüm
- 2 Her künde yüz melâmet her kéçe minğ nedâmet
Budur anğa ıalâmet hoş rûzgâr könğlüm⁸⁷³
- 3 Ger bolsa iltifâtınğ bir bûse zekevâtınğ
Ol şerbet hayâtınğ kıldı humâr könğlüm
- 4 Ten hediye-yi vişâlinğ cān nezr hasb ü hâlinğ
Her dem séni hayâlinğ birle nişâr könğlüm
- 5 Ğurbetde mén misâfir eşkimdin oldı zâhir
Sevdâ-yı ıışk âhîr boldı düçâr könğlüm
- 6 Āğâz birle encâm yok şabr birle ārām
Kūyunğnı tofrağın⁸⁷⁴ tuttı diyâr könğlüm
- 7 Sénsiz niçük kılayın şeydâ-yı gam bolayın
Gül yüzdin ürgüleyin sevdâ-yı hâr könğlüm⁸⁷⁵

⁸⁷⁰ bolup: - Ö1⁸⁷¹ bolup: - Ö1⁸⁷² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁸⁷³ könğlüm: - Ö1⁸⁷⁴ tofrağın: tofrağığa Ö3⁸⁷⁵ könğlüm: - Ö1

- 8 Her niçe kim kūyunğda cānım taşadduğ étdim
Ağyār hātırıça bī-iʿtibār könğlüm
- [Ö1 79^b] 9 Maḥbūs-ı cāh-ı zindān **Mücrim** be-dīde giryān
Séndin tilep rehālık köp intizār könğlüm

244⁸⁷⁶*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Perī-peyker yigitlerge hemīşe mübtelā könğlüm
Ġam u renc ü elem āğaşte-yi derd ü belā könğlüm
- 2 Tilep maḥbūblardın luṭf u ḳahr olğan sezā-vārī
Cihānnı lezzetidin zevḳ-i ʿalemdin sevā könğlüm
- [Ö3 60^b] 3 Vişāl ornığa hicrān demī ornığa sem ḥırmān
Mükāfāt-ı vefā körgeñ besī cevır ü cefā könğlüm
- 4 Açılğan ṭabı her kimdin demī luṭf u kerem körgeç
Gülistān gonçesi dik bir nesīmī birle vā könğlüm
- 5 Çerāğ-ı rüşenim ḥürşīd-i tābānım hevā-ḥāhım
Beyāz tıynetim āyīne-yi şıdḳ u şafā könğlüm
- 6 Refīkim mūnis ü derdim elemde ġam bilen şādım
Kéçe kündüz meh ü sālimde yār u āşinā könğlüm
- 7 Atınğ **Mücrim** özünğ nādım sözünğ yalğan maḥz érmış
Bu aḥvāl ile bolma munça mağrūr hevā könğlüm

245⁸⁷⁷*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Sēni taʿrīf-i ḥüsnünğni meh-i tābāndın ötkerdim
Ferah-baḥış maḳāmınğ cennet-i rızvāndın ötkerdim

⁸⁷⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁷⁷ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 2 Kebāb bolğan bu cānım qayta başdın örtenip qaldı
Ki dūzaḡ vādisinde āteş-i sūzāndın [ötkerdim]
- 3 Beyābān-ı cünūnnı köz açıp yumḡunça seyr éttim
Bu devrānda meger Mecnūn-ı bī-sāmāndın [ötkerdim]
- [Ö1 80^a] 4 Ciger qanın közümdin akuzup ḡarḡ éttim ʿālemni
Fırāt u Dicle ü Ceyḡūn dégen ʿummāndın ötkerdim
- 5 Felekde raʿdlar mest ü āhımnıḡ şadāsıdur
Fiḡānımnı ḡamıḡda yétte ḡat āsmāndın ötkerdim
- 6 Méniḡ uşbu keseldin émdi şıḡḡat tapmaḡım müşkil
Ṭabībim mihr-bān yoḡ derdime dermāndın ötkerdim
- 7 Baḡır qanını her bir kālesini rīşte-yi közdin
Ḳızımtıl ḡatre ḡatre su ḡılıp müjḡāndın ötkerdim
- 8 Raḡībler yārim aldıda méni **Mücrim** dép aydılar
Bi-ḡamdi'llāḡ ki ʿarż-ı ḡālimi sulṭāndın ötkerdim

246⁸⁷⁸*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö2 47^a] 1 Niçükdür ḡālinḡ iy mehcūr baḡrı pāreliḡ könḡlüm
Murādın körmegen köygen ser-ā-pā yāreliḡ könḡlüm
- 2 Köreyin rāḡat-ı dünyānı dép miḡnetge uçraşḡan
Esīr-i derd ü ḡam sermāyesi āvāreliḡ könḡlüm
- 3 Közidin nūr kétgen ʿaklı çaşḡan ʿömr ötkergen
Henüzem yaḡşı yüzge dīdesi nezzāreliḡ könḡlüm
- 4 Peşimānliḡ ni sūd ötken ḡaṭālarḡa cezā^c bolsa
Ni üçün bolmaḡay sén māyil-i bī-ḡāreliḡ könḡlüm

⁸⁷⁸ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 Kişinġ yok yā eşinġ yok pend-i nāşihni eşitmekke
Elemlik bī-kes ü bī-yār u bī-ġam-ḥārelig̃⁸⁷⁹könġlüm
- 6 Hevāy-ı şehper-i şehbāz-ı iķbālimni fehm étdim
Yétebilmes yolıġa lāfī köp seyyārelig̃ könġlüm
- 7 Cezā^c rūzıda **mücrimlerġa** dārugīr bolġanda
Niçükdür ħālınġ iy mehcūr baġrı pārelig̃ könġlüm

247⁸⁸⁰*Mefâilün feilâtün mefâilün fa'lün*

- [Ö1 80^b] 1 Déme ki ıışķ otıdın dūd kılmağı könġlüm
Hevā-yı raġbet-i maķşūd kılmađı könġlüm⁸⁸¹
- 2 Zamāne ħalkıġa maķbūl bolmađı herġiz
Ķačan kim nefsini merdūd kılmađı könġlüm⁸⁸²
- 3 Egerçi kördi hemedin hemīşe sedd-i bāb
Neşāt eşikini mesdūd kılmađı könġlüm
- 4 Žamīrdin ʿadem eylep feraĥ-ı muĥabbetni
Baġır-ı ħūn ki mevcūd kılmađı könġlüm
- 5 Muĥabbet ornıġa kördi müdām miĥnet-i dehr
Ziyān körüp heves-i sūd kılmađı könġlüm
- 6 Yétürdi şabr ile ārām u ʿaķl birle ħuş
Sürāġ-ı maĥzen mefķūd kılmađı könġlüm
- 7 Raķīblerġa muĥabbet közi bilen ķaradı
Köz uçı baķmay u ħōşnūd kılmađı könġlüm
- 8 Egerçi yétmedi aġyārdın baġır cefā
Bir āĥ-ı serd ile nā-būd kılmađı könġlüm

⁸⁷⁹ bī-ġam-ḥārelig̃: bī-ġam-ḥārlıġ Ö1⁸⁸⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁸⁸¹ könġlüm: - Ö1⁸⁸² könġlüm: - Ö1

- 9 Cihān ḥalāyıkı ismimni dēdiler **Mücrim**
Meger ʿibādet-i maʿbūd kılmadı könġlüm

248⁸⁸³

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Taʿalluḳ kaydın bolġan sevā āzādedür könġlüm
Küdüret zengidin el-ḥamdüliʿllāh sādedür könġlüm
- 2 Ğamım yoktur cihānnıġ bar u yok sūd u ziyānıdın
Gül-i şadberg her gülşen ara be-güşādedür könġlüm⁸⁸⁴
- 3 Ağırılık veznide ƣalġan hemānā kūh temekkünüm
Nesīmī birle uçmas ƣanda kim üftādedür könġlüm⁸⁸⁵
- [Ö1 81^a] 4 Ni kim taƣdīr-i gerdündın ʿaṭā eyler anġar emni
Ğam ile şādmānlıkƣa ƣarap āmādedür könġlüm
- 5 Libās-ı faƣr-ı **mücrimlik**⁸⁸⁶ ƣabā-yı şāhlıƣdın hoş
Ƙaçan manzūr şe'n-i aṭlas u dībādadur könġlüm

249

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün

- [Ö3 61^a] 1 Bu çemen cihān ara naḥl-i belā-yı semer özüm
Kündüzi kéçedin ƣara küll-i yevm-i beter özüm
- 2 Nevḥa-yı zār-ı zārıma ḥāreni mūm kılmadı
Āhı nīm-i faşl-ı dey nālesi bī-eşer özüm
- 3 Mecnūn dādı vü elem sākin-i kūh-ı derd ü ġam
Şām-ı firāk dem-be-dem zulmet-i bī-seher özüm
- [Ö2 47^b] 4 Zerre-yi rāḥat-ı cihān körmegen ékki nātüvān
Él heme yaḥşı mén yaman ʿālem-i ḥaber özüm

⁸⁸³ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁸⁴ könġlüm: - Ö1

⁸⁸⁵ könġlüm: - Ö1

⁸⁸⁶ mücrimlik: mücrimlik Ö2

- 5   Āteş-i tūr Mūsevī yétti⁸⁸⁷ felekde Ğısevī
Aḥmed Ḥāce Yesevī özbek yāde ger özüm
- 6   Şer-i Nebīğa bī-rūy ḥālī fenāda münzevī
Debdebe-dār dünyevī şāhib-i kerr ü fer özüm
- 7   Ayıt Ḥaḳ sem^c kılıp kerremnā ṭama^c kılıp
Ḥātırını şem^c kılıp dānişi bir zarar özüm
- 8   Dīn öyine benāsı yok Tenğriğa rabbenāsı yok
Şükri yok u şenāsı yok ebleh-i mu^cteber özüm
- 9   **Mücrim** zār-ı bī-nevā dām-ı hevāğa mübtelā
Nefsi ḥarīş pür-belā ḳarnı tola şerer özüm

250

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün

- [Ö1 81^b]   1   Kūh-ı nedāmet içre tā⁸⁸⁸ cān u teni nihān özüm
Ṭaⁿ oḳığa nişāne merd ü zen-i cihān özüm⁸⁸⁹
- 2   Mehzil-i ḥaḳ dehr-i dūn aḥmaḳ-ı ehl-i zū-fünūn
Cürm éli içre reh-nümūn şavlet-i bī-kerān özüm
- 3   Tenğri yolığa yürmegen zevḳ şafānı sürmegen
Lāf-ı muḥabbet urmagan ṭavriğa kāmran⁸⁹⁰ özüm⁸⁹¹
- 4   Ḥātem-i ṭāy bī-direm ehl-i seḫā-yı bī-kerem
Cürm ü ḥaṭā-yı bī-nedem mertebesi kelān özüm
- 5   Bāde-yi cām-ı lā-tuḥaf içmeyin oldı cān telef
Émdi şadā-yı kef-be-kef dīdesi ḥūn-feşān özüm

⁸⁸⁷ yétti: tört Ö2, Ö3⁸⁸⁸ tā: kim Ö2⁸⁸⁹ özüm: - Ö1⁸⁹⁰ ṭavriğa kāmran: lāşe-yi kārvan Ö3⁸⁹¹ özüm: - Ö1

- [Ö3 61^b] 6 Ötti tamām-ı hem-sefer eylemedi maṅga naẓar
Pāy şikeste reh-güzar lâşe-yi kārṽān⁸⁹² özüm
- 7 Kābil-i dāğ-ı fūrkatim māyil-i derd ü ḥasretim
Vāşıl-ı köp küdüretim köṅgli ğam āşiyān özüm
- 8 Bismil-i tığ arzū-yı müḥmel barça güft-gū
Medḥal-i ehl-i cüst-cū her sarığa devān özüm
- 9 **Mücrim** tilbe vü deli ehl-i cününniṅ aḥḥalı
Nükte vü kavli mühmeli ʿāleme dāstān özüm

251

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö2 48^a] 1 ʿİşķ éliniṅ dōst-dār-ı mihr-bānī mén özüm
Rūḥa bérġüçi feraḥ ārām-ı cānī mén özüm
- 2 Kaysı köṅgül içre tüşse ʿışķ otı tesķini mén
Zaḥmıġa merḥem ṭabīb-i ḥürde-dānī mén özüm
- 3 Her kelāmımdın elemlik élge ḥurremlik kélür
Kām-baḥş nāle vü āḥ u fiġānī mén özüm
- [Ö1 82^a] 4 Barça ʿāşıqlarġa şād u ğamda mūnis mén müdām
Hem-dem-i ğam-ḥāne-yi dāru'l-emānı mén özüm
- 5 Derdsizlerġa sözüüm yoķtur müʿeşşirlik hem
Ehlerniṅ ṭavriġa şirīn zebānī mén özüm
- 6 Sözlerim ḥalk-ı zamāne içre ism-i bāķıdūr
Gerçi bu kün bar u taṅla yoķ u fānī mén özüm
- 7 **Mücrim**-i ser-geşte-yi sevdāsı bī-pāyān dāğ
Türkī tilni nazm éterge pehlevānī mén özüm⁸⁹³

⁸⁹² lâşe-yi kārṽān: ṭavriġa kāmṛān Ö3⁸⁹³ özüm: - Ö1

252

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün fâîlün

- 1 Esîr ü ğam-zede-yî barça-yı gül-‘izâr özüm
Ka yérde derd ü elemlikler ile yâr özüm
- 2 Vişâl ümîdiĝa maĥbûblar cefâsı çekip
Vefâ-yı va‘desiĝa sâbit üstivâr özüm
- [Ö3 62^a] 3 Çerâĝ-ı ârzûy rûşen olmaĝan hergiz
Ki nâ-ümîd bu eyyâm-ı rûzgâr özüm
- 4 Birer zamân maĝa ârâ-yı bezm-i ‘îşret yok
Sürûr körmegen ü dâĝ-ı iftiĥâr özüm
- 5 Huşûl-ı fehm ü feţânet be-vefk-i ĥâl-i kemâl
Mekân-ı müvellid ü me‘lûfı hem-nicâr özüm
- 6 Fedâ-yı könĝli tamâmî derd ü ĥasret mén
Zamîride heme esrârı âşikâr özüm⁸⁹⁴
- 7 İlâhî Mücrim-i miskînge bir teraĥĥum kıl
Ki raĥmetinĝe ĥaraşķan ümîd-vâr özüm

253

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 82^b] 1 Hudâyâ mén kibi dünyâda pür-ĝam bolmaĝay ĥiç kim
Giriftâr-ı belâ vü derd ü ‘âlem bolmaĝay ĥiç kim⁸⁹⁵
- [Ö2 48^b] 2 ‘Îlâc-ı ĥâlimi eylerge bir ĥâzık tabîbim yok
Méniĝ dik yarası bî-yâd merhem bolmaĝay ĥiç kim⁸⁹⁶
- 3 Élim kütâh u rengim kâh u her sâ‘at çekip âhı
Ki tinmey yıĝlamaĝdın dîde pür-nem bolmaĝay ĥiç kim⁸⁹⁷

⁸⁹⁴ özüm: - Ö1⁸⁹⁵ ĥiç kim: - Ö1⁸⁹⁶ ĥiç kim: - Ö1⁸⁹⁷ ĥiç kim: - Ö1

- 4 Kayı menzilge barsam mu nīm-i eşk-i nedāmetdür
Ciger anın auzanlara hem-dem bolmaay hı kim⁸⁹⁸
- 5 Başımda kn-ı sevd knlm ire yz tmen ava
Cef v mineti kp rat kem bolmaay hı kim
- 6 Beybnlarda Mecnn tada Ferhd di şhret
Mninq dik dehr ara amda msellem bolmaay hı kim
- 7 Cihnn lezzetidin msiv v b-naşıbdr mn
Sitem bbda **Mcrimdin** maddem bolmaay hı kim

254

Mefiln mefiln mefiln mefiln

- 1 Mninq dik cn vaf-ı rh cnn bolmaay hı kim
az engesiqa dest t girbn bolmaay hı kim⁸⁹⁹
- [3 62^b] 2 Ezel ktibleri pişne-yi batmda am yazmış
Mninq dik hatır zr u perişn bolmaay hı kim
- 3 Cef tı yrek barımın pre pre eylepdr
Sez-vr-ı dem-i şemşr ryn bolmaay hı kim
- 4 Rehlık istenip tapılanıma ota rtendim
şerr-ı teş-i szna bryn bolmaay hı kim
- 5 Tamm-ı yr u abbdın ayrılan kibi yqlap
alyık ire kp ser-germ en bolmaay hı kim
- [1 83^a] 6 im taşımda yz min d-ı gerdn peyker yanlı
Teni anın şerr birle szn bolmaay hı kim⁹⁰⁰
- 7 Gnh kplikidin **Mcrim** lem bolup almış
Mninq dik⁹⁰¹ py-best ayd-ı ışn bolmaay hı kim

⁸⁹⁸ hı kim: - 1⁸⁹⁹ hı kim: - 1⁹⁰⁰ hı kim: - 1⁹⁰¹ mninq dik: anın 3

255

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün

- 1 Firāk kéçeleri yolğa intizār közüm
Yüregi kanı töküp dāyim eşk-bār közüm
- 2 Kölerde yār vişālin ziyāsı efzūndur
Muhāceret künide zār u hem-nizār közüm
- [Ö2 49^a] 3 Yolğa télmürüşüp maḥv u zār u müstağrak
Muvāşalat hevesiğa ümīd-vār közüm
- 4 Étini kıldı şadā Leylī vü bolup mecnūn
Ünini eşitip ü boldı ber-қarār közüm
- 5 Mey-i vişāliğa mest-i elest érdi velī
Şarāb-ḥāne-yi laʿli üçün ḥumār közüm
- 6 Ayakı tofrağıdur tūṭiyā-yı nūr-fezā
Hemīşe naḳş-ı ḳudūmī üçün nişār közüm
- 7 Egerçi **mücrim** olup mén henüz ümīdim bar
Ki vaşl körmekini eyler ihtiyār közüm

256⁹⁰²*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö3 63^a] 1 Sağınıp gül-gün ʿizārıñg dem-be-dem қandur közüm
Ni üçün kim her zamān hecrinḡde giryāndur közüm
- 2 Zülmet içre қaldı cānā gerçi merdümler velī
Ārzūy şuʿle-yi ol māh-tābāndur közüm
- [Ö1 83^b] 3 Vaşl ümīdidin késilgen çāre aşlā tapmağan
Kéçe kündüz mübtelā-yı dāğ-ı hicrāndur közüm

⁹⁰² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4 İy közüm mağrūr boldunġ ança köp kıldınġ hevā
Émdi vāşıl bolmaġınġ āhir ni imkāndur közüm
- 5 Seyr étebilmes kebūter āşiyānıdın çıkıp
Sākin-i miñnet serāy beytūl-aḫzāndur közüm
- 6 Yārdın ayru anġa mümkin émes bolġay žiyā
Ḥāliyā kim bu cüdālīk içre mihmāndur közüm
- 7 **Mücrim** ölmesdin burun bir körmek eyler ārzū
Körmeyin ayrılса cān tendin ni ārmāndur közüm

257

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Firāķınġda ‘aceb sevdā-yı bī-pāyāndadur başım
Cihān türlük belā vü derdiġa dermāndur başım
- 2 Méniġ dik dehr ara bolġay mu ser-gerdān sevdāsı
Felāḫan taşı yanġlıġ her taraf devrāndadur başım
- 3 Yüregimdin çıkar fevvāre-yi derd ü belā her dem
Meger kim ‘ömr āhir bolġuça tūfāndadur başım
- 4 Ni emr étsenġ boyun sunmaġdın özge hīç çārem yok
Türāb-ı āsitānıġ yastanıp fermāndadur başım
- 5 Bolup mén **Mücrim** ü aḫvālimni hīç yār sormaydur
Esīr-i nefis olup mén derd-i bī-dermāndadur başım

258⁹⁰³*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Niçe kün menzilge ‘ālemde mihmāndur başım
Şükrü-li’llāh men refīķ ü hem-dem-i cāndur başım
- [Ö3 63^b] 2 Yolıda kıldım fedā maķbūl bolsa eger ḥesāb
Lāyık-ı sır-ı ḫalka eyyām ķurbāndur başım

⁹⁰³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır. Ö1 nüshasında ise sayfanın kenarına yazılmıştır.

- 3 Vaʿde üstinde vefâlık kavli bî-kizb ü hilâf
Üstüvâr-ı ʿahd u pâ-ber-câ-yı peymândur başım⁹⁰⁴
- 4 Saç u sakâl aķardı bolmadım müstağnî-yi ʿâlem
Henüzem bolsa zîr-i minnet-i ihsândur başım⁹⁰⁵
- 5 Her kayı meydânıda gûy oynarda mümtâz cihân
Rezm éliniň cüşnı yâhûd u ķalkandur başım
- 6 Lâl érür gûyâ zebânım **Mücrim** olgandın beri
Sargarıp rengim ğarîb-i câh-ı zindândur başım

259⁹⁰⁶*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*[Ö1 84^a]

- 1 Perî-veşler yolıda her éşikde der-be-der başım
ʿAceb sevdâlî türlük fitne-yi bir şur-ı şer başım
- 2 Melâmet nahlıni utķurduň ğam eyledinĝ hâşıl
Cihân bāĝında kördünĝ bu şecerdin pür-semer başım
- 3 Ķayı gül-ķehreĝa köňgül béríp andın vefâ kördünĝ
Ni yüz birle ķılur sên bî-vefâlarĝa naķar başım
- 4 Terahķhumlik cefâsız luķfı köp şîrîn edâ kemdür
Ki bolĝay lezzet-i zevķ-i cihandın behre-ver başım
- 5 Büküldi ķâmetim estaĝfırû'llâh yâr hasretdin
Veyâ kim pâre pâre ķarılık ķıldı eķer başım
- 6 Közüňni ĝaflet uyķudın açarĝa ihtiyârınĝ yok
Muşallâ üzre secde ķılmay otunĝ her seķer başım
- 7 Saçınĝ aķardı lâzımdur tüzet rıķlet yaraĝını
Ki her târı ölümniň élķisidür bî-haber başım

⁹⁰⁴ başım: közüim Ö3⁹⁰⁵ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁹⁰⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

260⁹⁰⁷*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Tābekey ıışkıngdın⁹⁰⁸ ölgey mén men-i şeydā dédim
Tāk boldı tākātım yā ente raḥimenā⁹⁰⁹ dédim⁹¹⁰
- 2 Tā okudum ders-i hicrān şafḥasıdın bir tabaḳ
Kéçeler pāsında *Allāhümme evşalnā*⁹¹¹ dédim⁹¹²
- [Ö3 64^a] 3 Sén kibi zālīm fenā milkige kélgen mü émes
Kılmadıñg hergiz teraḥḥum niçe vāveylā dedim
- 4 Bī-vefālardın yok éken ğayr-ı āyīn-i cefā
Yaḥşılıḳ köz tutdum u bildim ğalaṭ be-cā dédim
- 5 Māl orunıĝa fedā kıldım bu cānı mübtelā
Tavf éterge Kaʿbe-yi kūynı başnı pā dédim
- [Ö1 84^b] 6 Ğaflet ile ʿömr kéçti bilmedim āsāyişım
Āḥiret dāmānı ḳuldın ḳaldı tā dünyā dédim
- 7 Aştı sevdā başdın ü **mücrimligim** boldı füzün
Sūd ḥāşıl bolmadı her çend tā sevdā dedim

261⁹¹³*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Ḥāk-i rāḥıñg tūṭiyā-yı çeşm-i benādur dédim
Dīde-yi aʿmerĝa çéksenĝ defʿaten vādur dédim
- 2 Tātar-ı şec kıldı baĝrım ḳanı közdin her zamān
Étleri çün tıʿmeyı ḳoyĝan müheyyādur dedim

⁹⁰⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁰⁸ ıışkıngdın: ıışkıngda Ö3

⁹⁰⁹ “Sen bize merhamet et.”

⁹¹⁰ Bu mısra Ö3 nüshasında 2. beytin 2. mısrasıdır.

⁹¹¹ “Allah’ım bizi ulaştır.”

⁹¹² Bu mısra Ö3 nüshasında 1. beytin 2. mısrasıdır.

⁹¹³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Çıkma bî-perde ki ʿālem bolmasun zîr ü zeber
Her hırāmınğda kıyāmet āşikārādur dēdim
- 4 Bü'l-heves lāfını çin dēp atma müjgān okını
Daʿvā-yı bāṭıldur u maḥż-ı temennādur dēdim
- 5 Kim elinğdin dād eyler kim tutar dāmānıñnı
Tañgla maḥşer ʿarşa-gāhında temāşādur dedim
- 6 Aydı ni üçün kélür sēn her zamān bérdim cevāb
Kim ser-i kūyunğ behişt-i rūḥ-ı efzādur dēdim
- 7 Dédi kim maʿşūmdın **Mücrimğa** ni bolğay murād
Bir nigāhınğdın köñgül muṭlaḳ tesellādur dedim

262⁹¹⁴*Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün*

- 1 Mén bilmedim sēni özüme mihr-bān dēdim
Her bir sözünğ müşābih-i dürr-i kerān dēdim
- [Ö3 64^b] 2 Törtünçi āsmānda özüñgni Mesîḥ okup
Ayğān kelāmınğnı yine rūḥ-ı revān dēdim
- [Ö1 85^a] 3 Kördüm bahār-ı ʿarız-ı māhınğnı revnaḳın
Köziñg yaruğlukı bu niçük gül-sitān dēdim
- 4 Yārınğ eger dēse sañga esrār-ı cān bilen
Tut sēn anı ğanīmetü'l-ārī falān dēdim
- 5 Ger bāver olmasa méninğ ʿaşkıñ kıl imtiḥān
Fānūs içinde şemʿ ḳalur mu nihān dēdim
- 6 Yoktur edā-yı vaşf-ı cemālinğ eger dēsem
Hergiz mükerrer olmadı minğ dāstān dēdim
- 7 **Mücrim** ḳarīb sēn ölmege bes ḳıl sözünğ dédi
Her nevʿ güft-güy bu méndin nişān dēdim

⁹¹⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

263⁹¹⁵*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Tā kudūminġ tofraġı bolġay mu kin t̄ac-ı serim
Āsitānıġ s̄ayesi ü reh-güzārıġdur yérım
- 2 Her nigāhınġdın maġga efzūn bolur z̄evġ u neşāt
Şādlık eşkin revān eyler eger çeşm-i terim
- 3 Göyünġe uçmaġnı eyler mürġ-ı rūhum ihtiyār
Şaf çekip āġuş vā eyler bu kūn bāl u perim
- 4 Zerre zerre her ġubārım kökge yétkürgey felek
Sāye salsa başım üzre ger bu mihr-i ġāverim
- 5 Başımı meydānda kıysam cān fedā kılsam ni sūd
İtibār étmes émiş ol dilber-i nā-bāverim
- 6 Dūzaġ-ı hicrānda her çendī ki tartıp mén ‘azāb
Cennetü’l-mevāy vaşlınġ nükheti cān-perverim
- 7 Bolmuşam her çend nāl ġāme-dik zār u nizār
Kūh-ı ġam astında ġalmışdur bu cism-i lāġarım⁹¹⁶
- [Ö1 85^b] 8 Kāş bolsam mén hem aġyār-ı sitem-ger dik ġarīb
Bolsa ger iġbāl-i yārım baġt-ı devlet rehberim⁹¹⁷
- [Ö3 65^a] 9 Kimge désün **Mücrim-i** mehcūr esrār-ı dilin
Kim anġa luġf eylemiş ol māh-ı ‘alā manzarım

264⁹¹⁸*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Érür mén şād kim sormaġġa kéldi yār-ı ġam-ġārım
Tebessümlük kılp her laġza ol la’l-i şeker yārım

⁹¹⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹¹⁶ kūh-ı ġam astında ġalmışdur bu cism-i lāġarım: bolsa ger iġbāl yārım baġt-ı devlet rehberim Ö3

⁹¹⁷ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹¹⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Karangulıkda alan r zg rım r  en eylepd r
 af -y1  ub -1   dik   ıl eylepd r  eb-i t rım
- 3 Salur m n her zam n y z atla b z r i re urumn 
Eger ol mehve -i   r n ed  bolsa ar d rım
- 4 Aar seyl blar her t r-1 m jg nımdın anda kim
Y r tm    siy y  her  arafdın  e m-i  n-b rım
- 5 Ni uk bolay tera  um birle g  i sorsa g a v li
Ki bar  rdi d sa g  uzletde bir mun lu  girift rım
- 6 T b b-i  z k m b l nim  zre bir adem y tk r
M b rek ma demin dın t  ki ref  olay bu  z rım
- 7 al y k bildiler **m criml ğ m ** t  nih n ıldım
ol n ba ım a y tk rgen hem n g l ıldı esr rım

265

Mef  l n me  l n me  l n me  l n

- 1 Ezel na      d v n-1 az da   kti ta v rim
Bel  v  mi net   derd   elem n ıldı ta m rim
- 2 M n   k nc-i gam   e k-i ned met k  e k nd z
Ni uk eyley yaz l an bolsa pi  nemde ta d rim
- [ 1 86^a] 3 Lib s-1   dl k yok k n gl me  b dl k hem yok
 zarar ays   kenni bilmedim ni bold  tev firim
- 4  l m  ligi ya amd n u ladı k p n t v n boldum
Bile almam ki ni bolay bu a v lim a tedb rim
- 5  Ay l u ehl   evl d m yolum a sedd-i  henind r
Cih n zind n  i re bu  kend r ayd-1 zenc rim
- [ 3 65^b] 6 T   mde k rmegenni  liy  kim t  de k rm   m n
an  Y suf ki  lay asb u  lim birle ta b rim

- 7 Gümānımdur felekniñg cevşen-i cānıdın ötkersem
Eger tuğyān bilen perrān bolur āh-ı tebāşīrim
- 8 Semāvāt-ı firākım lerze-yi endāmıga cā bolğay
Muşallā üzre ger Allahū ekber bolsa tekbīrim
- 9 Muḥabbet cāddesidin bir ḳadem ilgeri emr étmes
Bu **Mücrim** ḥatt-ı irşādını taḳrīr eylegen pīrim

266⁹¹⁹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün*

- 1 Hoş ol zamān ki ḥarīf bu kār-ḥāne édim
Melāmet oḳıga sīne-yi ser nişāne édim
- 2 Ḳa yérde derd ü elemlikler ile yār bolup
Ki rind éliḡa ḳoşuḳ her ṭaraf revāne édim
- 3 Gehī körtüp özümi şādmān gehī ḡamda
Muḳallid-i ṭarab-ı merdüm-i zamāne édim
- 4 Birev yaman ü birev yaḡşılıḳ bile zākir
Ḥalāyık içre barı til ara fesāne édim
- 5 Ḳanatım érdi sınıḳ uçḡanı yoḳ érdi mecāl
Muḳīm-i ʿuzlet-i künc bu āşiyāne édim
- [Ö1 86^b] 6 Ḡam-ı cihāḡa édim tekye-ḡāh her sāʿat
Ki hem-nevāynı ü hem-dem-i çeḡāne édim⁹²⁰
- 7 Ḳayı mekānda édim bişim érdi **mücrimlik**
Zelīl-i ḡalḳ édim ü ḡāk-i āsitāne édim⁹²¹

⁹¹⁹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁹²⁰ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁹²¹ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

267⁹²²*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Elifni dilge cā kılmaknı bismi'llāhdın örgendim
Yana mı rükn-i ĩmānnı kelāmu'llāhdın örgendim
- 2 Muḥabbet tāri tā bağırmda yandı rütbem efzündür
Gülistān eylemek otnı ḥalīlu'llāhdın örgendim
- 3 Ölük nefsimğa bir demde ḥayāt-ı cāvidān bérdim
Bu ḥāşiyetni mén 'İsī-yi Rūḥu'llāhdın örgendim
- 4 Oқudum lā-ilāhe nefy boldı revnaқ-ı dīnim
Müselmānlıǵnıñ işbātını İllā'llāhdın örgendim
- [Ö3 66^a] 5 'Azīz cānımnı tende asradım qurbān kılayın dép
Bu himmetni Ḥalīl oǵlı Zeyhu'llāh dın örgendim
- 6 *Ẓalemnā rabbenā*⁹²³ dép kéçe vü kündüz işim nāle
Bu nefsim ta'nesin Ādem Şafiyu'llāhdın örgendim
- 7 Egerçi **mücrimim** şāḥib şerī'at yolıǵa tüz mén
Ki bī-rülük ṭarīḳin ol Resūlu'llāhdın örgendim

268⁹²⁴*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Ğalaṭ kıldım sēni cānā özümge mihr-bān bildim
Könğöldin ketti āramım sēni āram-ı cān bildim
- 2 Fedā kıldım yolunğda iy perī-rū cism ü cānımnı
Ezeldin mihr-i ruḥsārıñnı çün rūḥ-ı revān bildim
- [Ö1 87^a] 3 Hevā-yı rütbe-yi vaşlınğ başım gerdünğa yétkürür
Özümnı gerçi yér tofraǵı érdim āsmān bildim

⁹²² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹²³ “Zulmettik, Rabbimiz”, A'râf: 7/23.

⁹²⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4 Cihāndın ʿışk-ı Mecnūn mahv édi Leylī temennāsi
Sēni Leylī dédim Mecnūndın özümni nişān bildim
- 5 Cefānıñ şükri gūyā musahhar kıldı ʿālemni
Vefā bünyādını dehr-i fenā içre nihān bildim
- 6 Közüm tūfān-ı ʿummān bağrım oldı laʿl hārāsı
Özümni fiʿl-meşelde maʿden-i ol baħr u kān bildim
- 7 Şebātı yok éken bildim ribāṭ-ı éski dünyānı
Halāyıkını bu yol⁹²⁵ üstinde ʿāzım kārīvān bildim
- 8 Zamāne hūblarığa kim ki könğlin bérdi **mücrimdür**
Özümni bu sebepdin munça rüsvā-yı cihān bildim

269⁹²⁶*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Uşol kün kim könğülñi derd ü gamğa āşınā bildim
Yüzümge her taraḑdın bāb-ı āfetlerni vā bildim
- 2 Kimiñg könğlige yéter ʿışk derdidin eşer ammā
Olar hālīgaçe derdini anıñg bī-devā bildim
- [Ö3 66^b] 3 Ṭabīb ister éseñg maʿşūḑ vaşlını temennā kıł
Ki mén devlet-i serāy yārnı dārü'ş-şifā bildim
- 4 Hoş ol şāhid ki ʿuşşākığa bezm-i iltifāt eyler
Heme mahfelde şemʿ-i ʿarızını pür-ziyā bildim
- 5 Çirāyıñg zaʿferān sevsün sirişk-i kan közüñg bolsun
Hazā rūḥ-ı revān bolsun ki hūblar bī-vefā bildim
- 6 Nişār ét cānıñgı bī-şek ħibiñg ger émes münfek
Ḳadem tofrağı közge çek muğabber tūṭiyā bildim

⁹²⁵ yol: yön Ö3⁹²⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö1 87^b] 7 Vefâlık yârını kurbânı bolsanġ az érür **Mücrim**
Eger bu nev^c yoktur ‘ömr barıça cefâ bildim

270⁹²⁷

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Uşol rûzî ki mén séndin cüdâlık ihtiyâr étsem
Çıkıp şahrağa mecnûn bolğanımnı âşikâr étsem
- 2 Kâra kılsa eger bahtım özi dik rûzgârımnı
Séni dâġ-ı ġamınġ sînem yüzide i’tibâr étsem
- 3 Mén üftâde-yi bî-dil ġarîb-i dâġ-ı hicrân mén
Özüme âferîn dér mén séni körmey qarâr étsem
- 4 Séni cânâ ġamınġdın özge hîç kim mûnisim yoktur
Kim eyler iltifâtımnı diyârınġa güzâr étsem
- 5 Oyulsun köz cemâlinġdin diger közge nigâh tapsa
Köyüp qalsun yürek baġrım ki séndin özge yâr étsem
- 6 Cemâlinġ saġınıp közlerde zerre nûr qalġan yok
‘Aceb yok zâr qalġan kifrigimni eşk-bâr étsem
- 7 Érür mén ‘Ābid ü ġalk-ı cihân dérler ménî **Mücrim**
Bih ol kim menzirimni sâye-yi Perverd-ġâr étsem

271⁹²⁸

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Tavâf-ı Ka’be-yi kūyunġ üçün baġlap mén ihrāmım
Huşûl olmay bu maqşadım zamānı yoktur ārāmım
- 2 Cihānnı zulmet-âbâd eyledim kündüzler âhımdın
Ĥayâl ét kimni yanġlıġ bolġay érken bî-seġer şāmım
- 3 Bolup mén mest bilmey mén nidür keyfiyet-i ġâlim
Meger aġyâr ile mey içti yâr bâde-yi âşāmım

⁹²⁷ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹²⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö1 88^a]
- 4 Bet-i şîrîn edā-yı nāzenīnni körmegen érdim
Ki berbād olmağaydı bu sebebdin dīn-i İslāmım
- 5 Niçük zālīm éken sēn taş köñgüllük rahmı nā-peydā
Olarga yéttim ü sēndin müyesser bolmadı kāmım
- 6 Érür⁹²⁹ mén intizārıñg közlerimde nūr qalmaydur
Démeý sēn tūṭiyā boldı mu érken ḥāk-i iḳdāmım
- 7 Méniñ bağrıñğa oḥşap çarḥ-ı gerdün bağırı dāğ olğay
Töküp şahbā-yı devrānımnı vājūn eyledi cānım
- 8 Giriftār olmayın çārem nidür körgeñ zamān vaşlın
Ki bolsa ḥālī dāne çeşm-i bādāmı eger dāmım
- 9 Kuyasıñ külbe-yi tārımğa bir kün miḥmān bolğıl
Ki tā hem-serlik étkey kökge yaʿnī kūşe-yi bāmım
- [Ö3 67^a]
- 10 Kéçip mén cism ü cāndın barı māfīḥāy dünyādın
Eger mundağ öter⁹³⁰ bolsa cihāndın cümle eyyāmım
- 11 Günāhım ol ki ḥūblar zülfiniñg dāmığa çulğandım
Anıñg üçün zamāne ḥalkı **Mücrim** qoydılar nāmım

272⁹³¹*Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün*

- 1 İy bād-ı şabā yétküre kör yārga selāmım
Birbir turup aldıda dégey sēn bu kelāmım
- 2 Kim mén sañga bir qul mén ü sēn pādşehim sēn
Şāyed ki dégey qayda méni zār gulamım
- 3 Sevdā-zede-yi vāle-yi ol lāle-izārım
Güyā étiñgim busağıñg astında maḳāmım

⁹²⁹ érür: olur Ö3⁹³⁰ öter: éter Ö3⁹³¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4 Zehr içmek ü kan yutmak közdin aķa yaşıım
Devriñgde niġārā bu émiş şirb-i müdāmım
- [Ö1 88^b] 5 Tā rūz-ı kıyāmetġaķa köñġlüm üzülişmes
Hicrān otı köydürse eger barı ʿizāmım
- 6 Mihriñġ mañġa tāt kademiñġ birle sücüdüm
Zikriñġ mañġa devlet elemiñġ birle kıyāmım
- 7 **Mücrim** olar aġvālġa ġalmış kerem eylep
İy bād-ı şabā yétküre kör yārġa selāmım

273⁹³²*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Perī-veşler cefāsın kāġaz üzre tā raķam ġıldım
Özümi yazġanıııķa mübtelā-yı derd ü ġam ġıldım
- 2 Cihāñġa saldı rüst-ā-ġiz-i maġşer şerġ-i aġvālim
Ĥalāyık içre köp şūr-ı kıyāmetler behem ġıldım
- 3 Vücüdüm fehm étip Ferhād u Mecnün yérġe yastandı
Uşol bī-derdlerni ʿāzim-i rāh-ı ʿadem ġıldım
- 4 Köñġülñiñġ maġzenide cā ġılıp naķd-i muġabbetni
Kerān kıymet ġüherni él içinde muġterem ġıldım
- [Ö3 67^b] 5 Su eylep dāġ-ı köñġlüm ġanlı yaşıım közdin aķuzdüm
Bu kün ceyb kenārııııı ġülistān-ı irem ġıldım
- 6 Hilāl-i ʿid özin teñġ tuttı vü baġş étte ġaşıġa
Bir āh-ı āteşin birle anıñġ ġaddini ġam ġıldım
- 7 Yüregim pāre pāre dāġ édi ġül-bang-ı ġārādın
Çékip eġġān bu kün āheng-i nevrüz-ı ʿacem ġıldım
- 8 Kime kim uçradım efsāne-yi derd ü ġamım aydım
Özümdin hem beter anı sezā-vār elem ġıldım

⁹³² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 9 Başımgā ʿāqıbet **Mücrimlik** atım yétti iy dōstlar
 Șarār eylep faẕāyil ehliğa hizmetni kem kıldım

274⁹³³

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 89^a] 1 İy köngül bir méndin özge hātırı efkār kim
 Baş ayak zaḥm-ı melāmetdin heme āzār kim
- 2 Dehrdin rāḥat tilep tapmay köngül dégen murād
 Cānıdın öz rağbetiğa mén kibi bī-zār kim
- 3 Yār dāmānını tutdum boldı ağıyār ile hem
 Émdi bilmem ʿālem içre yār kim ağıyār kim
- 4 Ḥaşr sevdāsığa tāt naḫdidin cism-i teḥī
 Șaysı yüz birle barur mén mén kim ol bāzār kim
- 5 Her taraf baḫtım der istep uçradım dīvārga
 Şunça hem mehcūr mén der ḫayı ü dīvār kim
- 6 ʿÖmrüm ötti ḫārlıḫda gonçe-yi köngül küre
 Bu çemende anḡlaman gül ḫayı bolḡay ḫār kim
- 7 Ehl-i ʿişmet şoḫbetidin **Mücrim** atım kıldı devr
 Ḥabs-i cāḫ-ı dehr mén mén kim bu gīrüdār kim

275⁹³⁴

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Āḫ étip efḡān çekip tā baḡrımı çāk étmedim
 Şavlet-i nālem şuʿūd-ı çarḫ-ı eflāk étmedim
- [Ö3 68^a] 2 Uçradım Mecnūnga esrār-ı dilim kıldım nihān
 Şādmān könglin özüm mānend ḡam-nāk étmedim

⁹³³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹³⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Bilmeyin neḥ ü zararını ʿömr kıldım bir ʿabeş
Kim yamandır kıysı yahşsı hıç idrāk étmedim
- 4 Bérmeyim şaykal könğül āyīnesin tāʿat bile
Maʿşiyetdin hātırımını laḥza tā pāk⁹³⁵ étmedim
- 5 Kayda⁹³⁶ bolsa ehl-i fısk ü kayda esbāb-ı fücūr
Ülfet éylerge alarınıñ bezmidin bāk étmedim
- [Ö1 89^b] 6 Kıysı menzilde muḥabbet küresi taptı güzār
Mén anğa cān u tenim mānend ḥāşāk étmedim

- 7 ʿĀkıbet **mücrimlikimdin** şermsār-ı dehr mén
Ġamdın özge ʿālem-i fānīde ḥūrāk étmedim

276⁹³⁷

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Bendeyiğa bolsa Tenğridin eger fermān ölüm
Ġayr-ı tesellüm kazā ni çāre-yi dermān ölüm
- 2 İbtidā tā intihā *innā ražeynā*⁹³⁸özge yok
ʿĀlemīn ḥalkığa bī-belā vü bī-pāyān ölüm
- 3 Ehl-i diller qavl-i mütü qable mütüdür ḥadıṣ
Kim alarınıñ mezhebide cism içinde cān ölüm
- 4 Ḥāce vü seyyīd-i fakr u bī-nevā şāh u gedā
Māniʿ taqḍīr-i Ḥaḳ bolmas hem-yeksān ölüm
- 5 Yétmiş altı yaş başın bolsa esen şükrini kıl
Saḅa mundın özge ni ārzü ni armān ölüm
- 6 Émdi şeytān gāretidin Ḥaḳ Taʿālā saḳlasun
Müʾmin-i qābil ki bolsa hem-dem-i Ġmān ölüm

⁹³⁵ laḥza tā pāk: laḥza-yı pāk Ö3

⁹³⁶ kayda: kanda Ö3

⁹³⁷ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

⁹³⁸ “Baştan sona kadar muhakkak razı olduk.”

- 7 Bolmasun yā Rab kişi dermānde-yi renc-i elem
Rūzī kılsun Hāḡ özi az aḡrıḡ u āsān ölüm
- 8 Niçelerni ḡār u zār u niçeler zindān-ı dar
Her kimi bir nev^c éter ʿālemde ser-gerdān ölüm
- 9 Rūzgār ehlide séndin özge **mücrim** kayda bar
Saḡa hem bir kün kélür bu nevbet-i devrān ölüm

277⁹³⁹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*[Ö1 90^a]

- 1 Kélip milk-i ʿademdin meskenim dehr mecāz étdim
Yüzümge miḡnet ü derd ü belā bābını yaz étdim
- 2 Bu künni kördüm ü taḡla ḡamın yādımḡa kéltürmey
Kime kim ülfet oldum anlara şoḡbetni sāz étdim
- 3 Közümge serv-i nāz-ı nāzenīn kim cilve-ger boldı
Aḡa pās-ı edeb körgüzdüm āheng niyāz étdim
- 4 Eger mén kélmesem dünyāḡa derd ü ḡam ḡarīb érken
Yürek baḡrımḡa cā bérdim alarnı ser-firāz étdim
- 5 Könḡül bārını kıldım imtiḡān u tapmadım şefḡat
Meger kim ehl-i diller allıda ḡizmetni az étdim
- 6 Müyesser bolmadı ʿayş-ı cihān-ı bī-vefā herḡiz
Bu yaḡlıḡ ārzū birle niçe kışlarnı yaz étdim
- 7 Kirāmī ʿömr **mücrimlik** bile fānīde şarf oldı
Zer ḡalb olmadı ḡalış egerçi köp güzār étdim

⁹³⁹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

278⁹⁴⁰*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö3 68^b] 1 Niçe kim ehl-i derd gamğa yār u hem-nişīn boldum
 Halāyıklar ara bī-ḳadr çün ḥāk-i zemīn boldum
- 2 Ni ʿuḳbā zādını tuttum ni dūnyā yādını ḳıldım
 Ḥabersiz ʿömrni ötkerdim ü bī-ān u īn boldum
- 3 Ezeldin ḥāk édi cismim oḳurlar Ādemī ismim
 Bu éken tā ebed ḳısmım hemān érdim hemīn boldum
- 4 Kümüşkent ol ki ser-menzil ḳalıp mén anda pā-der-gil
 İşimdür nazm-ı be-ḥāşıl ki yalğan sözge çin boldum
- 5 Emīr maʿşūm-ı sulṭānım dirīḡa ötti devrānım
 Könḡülde ḳaldı ārmānım bu maʿnīdin ḥazīn boldum
- [Ö1 90^b] 6 Emīr Ḥaydar atımnı koydu ʿĀbid démedi Mücrim
 Niçe müddet duʿā-gūy-ı Emīrū'l Mü'minīn boldum

279⁹⁴¹*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Mén hem ol şīrīn edāḡa niçe müddet yār édim
 Dil taʿalluḳ cān taşadduḳ ḥizmetide yār édim
- 2 Gāh ḳahr eyler édi düş-nām ile gāhī ḡazab
 Gāh luṭf eyler maḥalde ḳābil-i esrār édim
- 3 Gāh mest-i nāz-ı canān érdim ü gāhī niyāz
 Gāh huşyār ü gehī uyḡu gehī bīdār édim
- 4 Gāh küstāḡāne élgimni uzatıp boynıḡa
 Gāh laʿlī lebleridin buse ümīd-vār édim
- 5 Gāh ʿĀbid dér édi ismimni gāhī Mücrimim
 Her niçük til birle iʿlām étse minnet-dār édim

⁹⁴⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁴¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

280

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Cihānda her niçük hizmetge pîr ü nātüvān kıldım
Yaman yahşısı her bir işke kıldım rāy-gān kıldım
- 2 Birevni asradım zāhirde cānlar şîresi birle
Anı özümge āfet eyledim naķş-ı be-cān kıldım⁹⁴²
- [Ö3 69^a] 3 Tamāmî ʿömr lehv ü luḳb ü rüsvālīg bilen ötti
Hemānā çağz édım virāne taptım āşiyān kıldım⁹⁴³
- 4 Könğül koymak bu dünyāğa haṭāy-ı fāhiş érkendür
Men-i mehcūr bilmey halk ni kıldı hemān kıldım
- 5 Karılığ infîʿālî birle ser-gerdān u bî-ḥāşıl
Ġalaṭ kıldım yigitlik devrin ötkerdım yaman kıldım
- [Ö1 91^a] 6 Nuķūd-ı zinde-gānlıkñı cihān zālīgā utķurdım
Maķar-ḥāne-yi dünyā-yı fānīde mekān kıldım
- 7 Ni Mücrimlīg çerāğın rüşen eylep mén ni ʿĀbidlīg
Besî ism-i kuruķ birle bu yanğlīg iṭminān kıldım

281⁹⁴⁴*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Bu fānî bî-vefā dünyāda bilmey rûzgār étdim
Birevni özüme ağyār bildim birni yār étdim
- 2 Hevā-yı nefis-i şeyṭānî başımğa saldı sevdānı
Yasandurdı bu dünyānı könğülge dōst-dār étdim
- 3 Kılıp tārāc ğam hayli ménî öldürgü dik meyli
Satıp hūş u ḥiredni terk-i ārām qarār étdim

⁹⁴² kıldım: - Ö1⁹⁴³ kıldım: - Ö1⁹⁴⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4 Vefā istep cefā körgen seri ümmīdim üzülmes
Ni bī-sā‘at kün érken dehr-i fānī ihtiyār étdim⁹⁴⁵
- 5 Başım birle kélip bardım ayak birle bu ‘ibretdür
İsi bolğan bilür bī-derdlerğa āşikār étdim
- 6 Savuq āhımın te‘şīriğa baħr u berni bend eylep
Nedāmet eşki seylābı bilen cūş-ı bahār étdim
- 7 Emīrū’l Müminīn elṭāfıdın ‘Ābid érür atım
Şerāfet ṭab‘ıdın bir niçe yok sözlerni bar étdim

282⁹⁴⁶*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Bu kün Yā Rab séniṅ şun‘ınga yétmes ‘aql-ı kūtāhım
Kayerge barganın bilmes adaşkan hūş-ı gümrāhım
- [Ö3 69^b] 2 Ezeldin tā ebed her zī-cesed séndin tiler rūzī
Eger çendī ki mén bed yaḥşi sén ‘afv eyle Allāhım
- [Ö1 91^b] 3 Bu yazuq birle yevm-i maḥşer aḥvālim niçük bolḡay
Cehennem uçkunı dik qaysı yan uçḡalı bār-gāhım
- 4 Kéçeler közlerimdin hūn-ı ḥasret aḡsa hem kemdür
Bu künler yok ‘aceb toḡuz felekden ölse ger āhım
- 5 Qarılıḡ bir taraf kūtāh-ı kef bir yan ölüm bir yan
Qaçarğa rāzıdur mén ‘aql u hūşum bolsa hem-rāhım
- 6 Ecel élgi bilegin açtı yaqamdın tutayın dép
Qanı başımğa ḥāzır bolḡu dik yār negü ḡāhım
- 7 Bi-ḥamdi’llāh ki ‘Ābidliḡ atıdın feyz körmış mén
Ki ‘izzet-mend ‘uzlet-bend ḡoşdur menzil ü cāhım

⁹⁴⁵ étdim: - Ö1⁹⁴⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

283⁹⁴⁷*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Bināgeh atlanıp çıkkanda şūh-ı tünd cevlanım
Niçük dāmānıma yétmes méniŋg çāk giribānım
- 2 Kılıç bélde hamāyil ‘āşık öz cürmiğadur kâyıl
Yaķın bildim ki kâtildür tilimge⁹⁴⁸ keldi ĩmānım
- 3 Kuyaş hāk-i rehinŋni zerre zerre āsmān iltür
Ziyā-yı dīde kılmaķ ister iy hūrşīd-i tābānım
- 4 Tekellūf bir taraf sēn dik perī-veş bar mu ‘ālemde
Kişi köngül bērip ölmey tirik yürmekni imkānım
- 5 Kél iy hūrşīd-i ‘ālem-tāb külbem revzenin vā kıl
Ni hoşdur iltifātınŋdın münevver bolsa⁹⁴⁹ zindānım
- 6 Vişālīŋ istesem kan yıgılasam hūn-āb-ı ģam yutsam
Henüzem mürtefi‘ bolmas yürekdin dāğ-ı hicrānım
- 7 Su aldı közlerimdin çeşme-yi ģam kılzüm-i hāset
Fırāt u Dicledür güyā bu éki çeşm-i giryānım
- [Ö1 92^a] 8 Sorarlar taŋla séndin ‘āşık aḥvālın ni kéçgenin
Ni dér sēn ki oķulğan bolsa eczā-yı perīşānım
- 9 Cezā‘ rüzında ‘Ābid élgı dāmānıŋdın ayrılmas
Elinŋdin çaksız ni yaķalar kaldı ni dermānım

284⁹⁵⁰*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Bu mektūbumnı nūr-dīde Şālīḥ Cān üçün yazdım
Ser-efrāzım hoş elḥānım āvāzım ḥazīn-ü’l-cān üçün yazdım

⁹⁴⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁴⁸ tilimge: tilge Ö1

⁹⁴⁹ bolsa: boldı Ö3

⁹⁵⁰ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 2 Hudāyım bérse ferzend ʿazīz ü şālih ü ʿādil
Bu ebyātım okusunlar éki cānān üçün [yazdım]
- 3 İlāhī könġlini bérġil Kelāmuʿllāh ile ziynet
Seher kıptım ġazel ol hāfız-ı Kūrān üçün [yazdım]
- 4 İcābet Tenġridin méndin duʿāy hālişen Allāh
Yazılġanlarġa yıġlap dīde-yi giryān üçün [yazdım]
- 5 Bu **Mücrimniġ** duʿāsın derġehiġe müstecāb eyle
Ki maġrūr-ı hevā-yı nefis muġayyer mān üçün yazdım

285⁹⁵¹*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- [Ö3 70^a] 1 Öler hāletde bālīnimġa kélse yār-ı dil-dārım
Taşadduġ her kıademġa müjde bolsa cān-ı bīmārım
- 2 Kél iy peyk-i ecel mühlet⁹⁵² ki kıoyġıl cāġa tüz minnet
Ġanīmet munça hem fırsat könġüldin étey esrārım
- 3 Maʿāzallāh ki séndin özge yoktur mūnis-i hālim
Démey sén kim niçükdür hāliġ iy bī-ġam giriftārım
- 4 Kebāb ési kélür méndin meşām-ı halk-ı ʿālemġa
Hemānā örtenip derd ġam otıġa cān-ı efkārım
- [Ö1 92^b] 5 Savup mén an kıadar dünyā vü māfiḥā vü ʿālemdin
Ki kāsıd boldı āḫir çakda sevdā ötti bāzārım
- 6 Mén ü bed-nām-ı ḫasret kām-ı ġam āşām-ı sevdāyī
Tirik mén yā ölük maʿlūm bolmaydur yok u barım
- 7 Birev ʿābid birev **mücrim** barı öz yolıġa ʿāzım
Müsellem tutmaġım lāzım könġülde vāḫid ikrārım

⁹⁵¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁹⁵² mühlet: mühlik Ö3

286

Mef'ûlû mefâilû mefâilû feûlûn

- 1 Bî-hûde cihân milkide me>vā kılıp ötdüm
 ʿÖmrümni barın⁹⁵³ maşraf-ı becā kılıp ötdüm
- 2 Kõrmey bu cihân rāḫatını miḥnete pā-best
 Āsāyiş ketti ni temennā kılıp ötdüm
- 3 Bir laḫza kõngül maṭlabıḡa yétmedim āḫir
 Her çend özümi vālih ü şeydā kılıp ötdüm
- 4 Nĩk ü bed-i eyyāmnı bā-dīde-yi ʿibret
 Bisyār kõrüp yaḫşı temāşā kılıp ötdüm
- 5 ʿUşşāk méni kõrdi ü şaḫralara kaçtı
 Mecnūnnı cünün bābıda ednā kılıp ötdüm
- [Ö3 70^b] 6 Gül-zār ara şubḫ-demĩ tüştü güzārım
 Gül gonçe séni āḫım ile vā kılıp ötdüm
- 7 **Mücrimlik** atım şöhret-i āfāk-ı cihāndur
 Āḫir özümi ʿāleme rüsvā kılıp ötdüm

287

Fâilâtûn fâilâtûn fâilâtûn fâilûn

- 1 Ni ṭaraf ʿazm eylesem aldımda istikbāl ḡam
 Baḡmay ötsem hem kélür sāye kibi dūnbāl ḡam
- [Ö1 93^a] 2 Kéçe hem-bālĩn ü kündüz hem-dem ü yār-ı sefer
 Her ḡayan barsam enĩsim munça māḫ u sāl ḡam
- [Ö2 49^b] 3 İy enĩsim bir zamān başımḡa yétkürgil ḡadem
 Ölgeli yétdim maḡa kõrgüzdi bu aḫvāl ḡam
- 4 İy ḡoş ol rind ḡarābatı ki bir sāḡar bile
 Āsmān yémrülse kélmes kõnglige mişḡāl ḡam

⁹⁵³ ʿÖmrümni barın: ʿÖmrüm barını Ö3

- 5 Hāmdüli'llāh ııışķ ara řāhib-i revāc-ı dehr mēn
Derd-i baht u tālī'im idbārdur iķbāl ğam
- 6 Sāķiyā mey bér ki tevbe eşikin mesdūd étey
Tābekey kılsun ménı mehcūrı pā-māl ğam
- 7 Gāh 'Ābidlīĝ atım birle kılp kōnĝlümni řād
Gāh Mücrim dép yazıp özümge ĥasb-i ĥāl ğam

288⁹⁵⁴*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Dehr élidin yémeyin neyley mēn dīvāne ğam
Kim ezeldin bolĝan ése kısmet-i piřāne ğam
- 2 'Āşıķ oldur köyse hem çıkmas řadā-yı nālesi
Bāl u perni örteĝendin yédi mu pervāne ğam
- 3 Ğam ĝanī kılmış mēni bī-ĝamlarınĝ sulţānı mēn
Ĥabs étıpdür mēn kōnĝül milkinde ĥāne ĥāne ğam
- 4 Serv-āzād eylep érđi vaşl ile ĝam kıydıdın
Saht ĝırüdār ile tuttı yaķamdın yana ĝam
- [Ö3 71^a] 5 Uçmak üçün eyleme pervāz iy kōnĝlüm kıuşı
Her taraf baķsanĝ közüñge dām-ı derd ü dāne ğam
- 6 İy perī-veş sāķī-yi řīrīn edā yanımĝa kél
Āřınā bolĝıl ki dūĝār olmasun bī-ĝāne ğam
- [Ö1 93^b] 7 'Ābidā dehr-i fenāda her kim öz ĥālindedür
Sén elem étip yazar sén él ara efsāne ğam

⁹⁵⁴ Bu şiir Ö2 nüşhasında bulunmamaktadır.

289

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Şadağa-yı başıñg kılay dép cism ara cân asradım
Şafha-yı sīnemni kıldım taht u sultān asradım
- 2 İy nihāl-i ārzū iy naḥl-i gül-zār-ı murād
Kāmetiñgdin yād étip serv-i ḥurāmān asradım
- 3 Étleriñgni miḥmān étmek üçün ‘ömr-dirāz
Pāre pāre eyledim bağrım ara ḳan asradım
- 4 Tāc taḳdım başıma ḥalk-ı cihān ferzendini
‘Āḳıbet ma‘lūm boldı düşmen-i cān asradım
- 5 Émdi nālem şāhid ḥālim bolurğa rağbeti
Müddetī boldı yürekde āh u efgān asradım
- 6 Tökmeyin mu émdi yığlap yığlaşıp seyl-i sirişk
Mén ki yaşıım üzre éki çeşm-i giryān asradım
- 7 Yétmiş émdi yaş hem-pāyānga rıḥlet vaḳtidür
Yol yarağın ḳılmadım özümge noḳsān asradım

290⁹⁵⁵*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Ḥayāl-i kāmetiñgdin tūbī vü şimşād ḥam-der-ḥam
Ṭulū‘ étkende ḥurşīd-i cemāliñg şubḥ-dem-der-dem
- 2 Gülistāniñgda érdim bāğbān iy gül teraḥḥum ḳıl
Ki naḥl-i ḳaddiñg asrap köz yaşıım süpürdi nem-der-nem
- 3 Méni ‘ışḳıñg şerārı birle ḥākister-nişīn ḳıldıñg
Ki efzūndur firāḳıñgdın mañga her laḥza gam-der-gam
- [Ö1 94^a] 4 Tapılmas sēn layın ma‘şūḳ mén dik ‘āşıḳ-ı bī-dil
Eger mevcūd hem bolsa bolur bu nev‘ kem-der-kem

⁹⁵⁵ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 Ni ‘Ābid kaldı derdinğdin ni **Mücrim** āh-ı serdinğdin
Kimi körsem méninğ çün boldılar efkār hem-der-hem

291

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 ‘Ömrlerdür hāl-i zārımdın haber-dārım kalem
Başı birle hizmetim kılmakğa tayyārım kalem
- 2 Başğa miñnet tüşse yā rāhat yoluksa şād u ğam
Aytıp u yığlap yazarda şāhib-esrārım kalem
- 3 Yār üçün yazmaqçıdur mén nāme-yi hecr ü firāk
Başınğ üçün bolğa sēn bir dem meded-kārım kalem
- [Ö3 71^b, Ö2 50^a] 4 Nāle sēndin nāl méndin rīşte-yi cān kilik értür
Hem-demim şād u ğamımda yaħşısı ğam-h̄‘ārım kalem
- 5 Baş kēsip kanın töküp habs-i kalem-dān eyledim
Yana yandın qalmadı yār-ı vefā-dārım kalem
- 6 Niçe müddetler Emīrū’l- Mü’minīn derbārıda
Mihr-bānlıĝ ser-nüviştim bā‘iş ihzārım kalem
- 7 ‘Ābid olğandın beri **Mücrimlik** ismim boldı maħv
Qāyil-i her ékkilesi rākım-ı āsārım kalem

292

Mef’ûlü fâilâtün mefulü fâilâtün

- 1 Qarılığınğda boldunğ işyān-şi‘ār Mücrim
‘Aşī hālāyık içre bī-i‘tibār Mücrim
- 2 Sēn bir muħaqqar-ı dūn şahrada mişl-i Mecnūn
‘Āķiller içre mazmūn cāhilğa h̄‘ār Mücrim
- [Ö1 94^b] 3 Sēn kēlgeli cihāne özgeçedür zamāne
Kēltürmegil beyāne şād zīnhār Mücrim

- 4 İzzet bilen hemîşe nefis ü hevâğa pîşe
Köp âşinâ vü hîşe bîgâne-dâr Mücrim
- 5 Dünyâ ki bî-vefâdur meks eylemek cefâdur
Billâh işiñg hañadur bu gîrüdâr Mücrim
- 6 Yaşılık eylegenge pādāşdur yamanlık
Sén dikni asramaydur bu rûzgār Mücrim
- [Ö2 50^b] 7 Sultān Emîr Haydar koydı atıñgnı ‘Ābid
Bu ismdür mübārek kılsañ eş‘ār Mücrim

293

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ni yétti dehrdin kim kāmetiñg bolmış dü-tā Mücrim
Ni kördünğ dünyādın kim ‘ömr şarf étdiñg anğa Mücrim
- 2 Cefā-keşlikde şākirdiñg édi Ferhād ile Mecnūn
Alar ötti bu kün tañgla yéter nevbet sañga Mücrim
- [Ö3 72^a] 3 Közüñg yağını şarf étdiñg ni kördünğ ehl-i ‘ālemdin
Kişiler hañırıga eylediñg neşv-nemā Mücrim
- 4 Öy içre sözleriñg bāzār sevdāsıga rāst olmas
Dégeniñgçe yok éken bu cihān-ı bî-vefā Mücrim
- 5 Ğam-ı dünyāğa çıрмаşkan sürur hāliñg zebūn boldı
Harīf-i sāde-ṭab‘lar köp belāga mübtelā Mücrim
- 6 Meger ‘uzlet maḳāmı haḳkıñga hāliş du‘ā kılgay
Veger ni ni bolur hāliñg séniñg rûz-ı cezā Mücrim
- 7 İlāhi ‘Ābid⁹⁵⁶ ü Mücrim séniñg eltāfıñga rācī
Niyāz-nāmesi yazılıp eger kelse⁹⁵⁷ kara Mücrim

---

⁹⁵⁶ ‘Ābid: - Ö3

⁹⁵⁷ yazılıp eger kelse: ceybdin yazılıp kelse Ö3

Naʿat

294

Mefʿûlû fâilâtü mefâilû fâilün

- [Ö1 95^a] 1 Yâ seyyid ü ʿArab u ʿAcem hatm-i mürselîn
Mürsel barısı hâtem ü sên hâtime nigîn
- 2 Sên kélgele cihānga ʿadem eyledinġ vüçüd
Edyān ki bar édi heme maġv oldılar yaġîn
- 3 ʿArş eyledi ġubār-ı kudūminġni tūṭiyā
Kürsī merāmı hem ayaginġ öpmege berîn
- 4 Séndin ümīd-vār-ı şefāʿat érür müdām
Tanġla tamām-ı ʿaşı vü cāfī vü müznibîn
- 5 Her rāst-revge boldı yolunġ cānibġa rāst
Ķalmas şabā-yı murād u maġāşıdġa yétmeyin
- 6 Gerdünġa ay eşāretinġ ile bölek bolur
Séndin revāc-mend heme sāḫıṭ-ı zemîn
- 7 Furġān tili şıfātınġ üçün medḡ-ḡān érür
Zīb-i kelām eylemiş ol āyet-i metîn
- [Ö2 51^a] 8 Ümmet nizāmı pās şeriʿatıġa müstaġīm
Müşfiklıġınġ alarġa meded-kār-ı müstaʿīn
- 9 Bu bī-nevāġa köz uçı birle nigāḡ kıl
Ķoyma ġarīb ü ġam-zede vü ḡāṭır-ı ḡazîn
- [Ö3 72^b] 10 ʿĀbid atımını ḡaġķıġa cürmümni ʿafv kıl
Yâ Seyyid-i ḡalāyık-ı evvel ü āḡırîn

295

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Méniġ baġrımnı ḡan kılġan raġīb hem baġrı ḡan bolsun
Méni köp nātüvān kıldı İläḡ nātüvān bolsun

- 2 Cefā eylep sirışkim hūn-feşān kıldı velī ol hem
Cefā körsün közidin kanı aqsun hūn-feşān bolsun
- [Ö1 95^b] 3 Olarge yéttim ü bir reh teraḥḥum birle baḳmaydur
Du‘ā eylenḡ kişininḡ yāri bolsa mihr-bān bolsun
- 4 Kulaḳ salmas muḥibbāne désem ḥālimdin efsāne
Könḡül bī-gāne ḳaydın āşinā-yı maḡz-ı cān bolsun
- 5 Mén ü yevmü’l-cezā öyligim ü dāmānıḡ ü dādım
Ḥudāyım ḳāzi bolsun ‘arz-ı aḥvālim beyān bolsun
- 6 Könḡül pervāz éter cism öyidin çıḳmaḳ hevāsıḡa
Dégil tā çend maḥbūs bu köhne āşiyān bolsun
- 7 Öler ḥāletde **Mücrimniḡ** başıḡa bir ḳadem yétkür
Bu devlet birle teslīm-i ḳazā rūḥı revān bolsun

296⁹⁵⁸*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fa'lün*

- 1 Dehr bâḡıda ḳadinḡ serv-i ḥurāmān bolsun
Naḳş-i pāyınḡ bī-meşel lāle vü reyhān bolsun
- 2 Çıḳma bī-perde vü aḡyār sarı salma naẓar
Körmesün ‘arızınḡnı vālih vü ḥayrān bolsun
- 3 Sēni körgeḡn ḳaçan özge yüze bolḡay māyil
Gerçi ḥurşīd-i cihān ü meh-i tābān bolsun
- 4 Gīsū-yı müşḡ-feşānıḡnı perīşān ḳılma
Kim anḡa ḥātır-ı ‘uşşāḳ perīşān bolsun
- 5 Ḥüsnünḡe lāf-ı berāberlik éte almaslar
Ḥāh iremde perī firdevsde ḡılmān bolsun
- [Ö3 73^a] 6 Sāḳiyā cām kêtürgil ki bahāsı tayyār
Naḳdinḡ īşār étey ki bī-meşel cān bolsun

⁹⁵⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7 **Mücrim**-i ğam-zede-yi sūhte-yi ser-gerdān
Ni revādur bu şıfat bī-ser ü sāmān bolsun

297

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö1 96^a, Ö2 51^b] 1 Hîç kim cihānda mēn layın efkār bolmasun
Mecrûh hâtırı tola āzār⁹⁵⁹ bolmasun
- 2 Āvāre-yi vilāyet ü bī-yār u bī-refîk
Hem-demleri muķābil-i aġyār bolmasun
- 3 İķlīm şāhı bolsa libās-ı gedā kéyer
El-haķķ ki cām-ı baht nigū-sār bolmasun
- 4 Ğam-bāde mēn elem-zede mēn bahtı kıra mēn
Mēn dik ġarīb-rūy-ı be- dīvār bolmasun
- 5 Yā Rāb firāk otıġa **Mücrimni** daġlama⁹⁶⁰
Rūşen cihānnı mişl-i şeb-i tār bolmasun

298⁹⁶¹*Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün*

- 1 Evvelde birbirevge kişi yār bolmasun
Āhirde mēn kibi yolıda zār bolmasun
- 2 ‘Ahd-i zamāne süst ü kemend-i vişāl cüst
Niçün firāk kayġusı bisyār bolmasun
- 3 Rūz-ı vedā başımı tendin cüdā kılınġ
Cānım kéterge cism haber-dār bolmasun
- 4 Bī-derdlerġa ıřķ ġamıdın beyānlamañġ
Ğaflet yukusıdın yine bī-dār bolmasun

⁹⁵⁹ āzār: ārmān Ö3

⁹⁶⁰ daġlama: örteme Ö1

⁹⁶¹ Bu şiirin 2,3,4,5,6. beyitleri Ö2 nüshasında 299. şiirin 5,6,7,8,9. beyitleri olarak geçer.

- 5 ʿIşķ ehliġa hemiŝe ķol açıp duʿā ķılınġ
Hicrān belāsı birle giriftār bolmasun
- 6 Pür-baġt dil mürüvveti kiminġ esiri mén
Zālīm ķolıġa bende sezā-vār bolmasun
- [Ö3 73^b] 7 **Mücrim** firāk otıġa köygen kebābı mén
Hiç bende ʿiŝķ otıġa dūġār bolmasun

299⁹⁶²*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö1 96^b] 1 Ĥudā zıkrige iy dōstlar tilimni ħāmid eyler mén
Kün ü tün beş maġal cebhem yolıda sācid eyler mén
- 2 ʿAmelsiz ʿilmsiz tevfiķsiz tevbemde revnaķ yok
Hevā vü ħırs üçün ʿömrümni meyʿ fāsıd eyler mén
- 3 Riyā-yı zühd birle ŝemʿ-i tāt rüşen olmaydur
Bolup yalġançı sūfī dik özümni zāhid eyler mén
- 4 Yétürdüm ʿāķıbet ser-rişte yoktur maşdar-ı kārım
Ĥayātım naķdini mén şarf éttim cāmid eyler mén
- 5 Cihān-ı bī-vefā içre birev ʿĀbid birev **Mücrim**
Gehī atımnı **Mücrim** gāh anı ʿAbid eyler mén

300

*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün fâîlün**fa'lün*

- 1 Séninġ ġamınġda niçük istiķāmet eyler mén
Töküp ciger⁹⁶³ ķanın āh-ı nedāmet eyler mén
- 2 Kitāb-ı ʿiŝķda hicrān beyānı müşkil éken
Sebaķ okup mén ü fikr dü ümmet eyler mén

⁹⁶² Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.⁹⁶³ ciger: - Ö3

- 3 Şehīd-i ʿıṣṣq mēn ü ḳanlı pīrehen ʿilmim
Mezārım üzre bu yanglıḡ ʿalāmet eyler mēn
- 4 Uluḡ kiçikni yıḡar mēn başımḡa Mecnūn dik
Bürehne kūçeḡe çıḡsam ḳıyāmet eyler mēn
- 5 Méni körüp barısı tüş tüşıḡa yaşundı
Ki Kūh-ken ḳanı Mecnūn melāmet eyler mēn
- 6 Muhāceretde mēn andaḡ ki cūş éter ḳanı
Yoluḡsa nīşter-i müjḡān ḡacāmet eyler mēn
- [Ö2 52^a] 7 Ğamım ki ḡalḳ-ı cihān dēseler méni **Mücrim**⁹⁶⁴
Niçük könḡlini bu ḡamdın selāmet eyler mēn
- 301**⁹⁶⁵
Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün
- [Ö1 97^a] 1 Seḡer vaḡtinde⁹⁶⁶ yıḡlap yıḡlap ʿarż-ı maṭlab eyler mēn
Anıḡ yādı bile bu rūz-ı rūşenni şeb eyler mēn
- 2 Ayak astıḡa tüşken ḡār bolḡan bī-nevālıḳnı
Cihān sulṭānıdın yüz perde bālā maşıḡ eyler mēn
- 3 Méniḡ körḡen tüşüm taʿbīriḡa Yūsuf kérek érür
Beyān ḳılsun ki mēn hem ʿazm-ı rāh-ı meşreb eyler mēn
- 4 Kélinḡler zāhid ehli⁹⁶⁷ ʿıṣṣq remzin kesb étiḡ méndin
Ki mēn bī-ʿıṣṣq zāhidlerni ḡabs-i mekteb eyler mēn
- 5 Tün ü kūn bend ü zindān içre **mücrim** bolḡanımdandur
Közümniḡ kāsesein ḡūn-āb ile leb-ā-leb eyler mēn

⁹⁶⁴ méni Mücrim: Mücrim méni Ö3

⁹⁶⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁶⁶ vaḡtinde: vaḡtide Ö3

⁹⁶⁷ zāhid ehli: zühed éli Ö1

302

Mef'ûlû mefâilû mefâilû feûlûn

- [Ö3 74^a]
- 1 Naḥl-i ḳadi ārāste serv-i ḳemenim sēn
Gül-rīz-i suḥan tūṭi-yi ṣekker-ṣikenim sēn
  - 2 Mānend-i ṣadef ḳoynuma cā ḳılḡalı kōnḡlüm
Ez-bes ki ḳadem tofraḡı dürr-i ʿAdenim sēn
  - 3 Kōnḡlüm saḡa vā-beste ü cānım saḡa ʾİṣār
Sultān-ı serā perde-yi iḳlīm-i tenim sēn
  - 4 Peydā-yı cihān ḥāşıl-ı ʿömrüm saḡa maʿrûf
Bir serv-i ḳemen zīb ü meh-i sīm-tenim sēn
  - 5 Kōnḡlümni alur ḳaḡda ʿazīz ʿāḳıbetim ḡʾār
Ḥoş dilber cān bérür bir mekr ü fenim sēn
  - 6 Cān ési mu sēndin kéledür ḡaste meşāme
Köz meşʿalığa Yūsuf-ı gül pīrehenim sēn
  - 7 **Mücrim** saḡa köz perdesini ḳıldı reh-endāz
Kélḡil bu kün iy şuʿle-yi beytüʾl-ḡazenim sēn

303⁹⁶⁸*Mefâilûn mefâilûn mefâilûn mefâilûn*

- [Ö1 97^b]
- 1 Kōzüm yollarda ḳaldı kélmedi dil-dār neyler mén
Bolup mén muntazır körgüzmedi dīdār neyler mén
  - 2 Avulnıḡ étleri ḳılsa ṣadā cānım ümīd eyler
Ḳara baḡtım émes mu uyḡudın bīdār neyler mén
  - 3 Sēn ü bī-hūşlar bezmi vü bī-ḳıymetlik esbābı
Men-i miskīn séniḡ aldınḡda bī-miḡdār neyler mén
  - 4 Semavāt-ı felekge raʿd-ı āḡımnı revān ḳılsam
Ḥarāretdin kül olsa künbez-i devār neyler mén

⁹⁶⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 Bu kéçe kélmese taŋgla tirik yürmek ni imkândur
Maŋga mâtem tutup yığlap der ü dīvār neyler mén
- 6 Namāz-ı şāmdın tā şubḥ-dem yolğa baķıp turdum
Tola ḥasret bolup ǵaldı dil-i efkār neyler mén
- 7 Elem bérdinġ ü ḥasret özge daġ-ı hecr bir başķa
Bu **Mücrim** bir ser-i tenhā ġam-ı bisyār neyler mén

304⁹⁶⁹*Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün*[Ö3 74^b]

- 1 Ǵılsa zamāne ġam bile pā-māl neyleyin
Bolsa muǵadderim maŋga bu ḥāl neyleyin
- 2 Teşīr yoķ sözümde vü özümde itibār
Mālım yoķıdın olsa tilim lāl neyleyin
- 3 Bilgen édim zamāne élininġ⁹⁷⁰ vefāsını
Ayta_almam bu vechime bir ǵāl neyleyin
- 4 Vaķtim ḥoş olsa körsem édi⁹⁷¹ rāḥat-ı cihān
Émdi ni çāre bolmasa iķbāl neyleyin
- 5 Gül başķa sançayın dégenim ḥār sançılur
Kāmımġa tüşse zehr bolur bal neyleyin

[Ö1 98^a]

- 6 Él ḥizmetiġa kéçti heme ʿömr ü ʿākıbet
Şarf oldı ḥayf munça meh ü sāl neyleyin
- 7 Her yérge şādliġ sarı ķoysam eger ķadem
ġam sāye-vār bolsa be-dünbāl neyleyin
- 8 Nefs ü hevā vü hırş méni aldadı müdām
Dūzaḥ sarıġa boldı maŋga dāl neyleyin

⁹⁶⁹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁹⁷⁰ élininġ: élini Ö3⁹⁷¹ körsem édi: körsem édim Ö3

- 9 **Mücrimlik** ile ötti heme ‘ömr yahşısı
Émdi qarılığ olsa bu ahvāl neyleyin

305⁹⁷²

Mef’ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Cānā eşikinġe tüşeyin bende bolayın
Sevdā-zede vü dāğ u ser-efgende bolayın
- 2 Yoktur kalender ehlide mén dik şebātsiz
H’āhī külāh kéymey ü bī-cinde bolayın
- 3 Āhım semūmıdın yér ü kök sürme-sā bolur
Bu hāl birle mén kayı gülşende bolayın
- 4 Bir lahızada ölerge mén ü cānga elvedā‘
Kaysı yüzümge ‘ālem ara zinde bolayın
- 5 Ferdā-yı haşr evvel ü āhir yığılsa halk
Mücrim dégende ‘āşī vü şermende bolayın

306

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- [Ö3 75^a] 1 Eyā dōstum ni üçün munça kim dīdār bolğay sēn
Bu miskīn cānıġa tā ki pey-i āzār bolğay sēn
- 2 Ümīd eylep édim tā şubḥ-ı maḥşer hem-dem olğay dép
Ġam u şādımġa bāhem şāḥib-i esrār bolğay sēn
- [Ö1 98^b] 3 Méniġ ģadrim sānga ma‘lūm émes ḥālā ģurūrunġ bar
İlāhī mén kibi sēn hem birevge zār bolğay sēn
- 4 Bahār-ı sīret-i ḥatṭıġ körüngey gül-‘izārıġdın
Bu ḥ’āb-ı ģafletinġdin ol zamān bīdār bolğay sēn
- 5 Tutup dāmānıġ elgimge çéker mén⁹⁷³ derd élinġdin
Şabā kılgan cefālarġa niçük inkār bolğay sēn

⁹⁷² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁷³ çéker mén: çıkar mén Ö3

- 6 Méniŋ ʕıŋkım séniŋ ŧemʕ-i cemāliŋni zıyāsıdur
Buĥār ülkesinde ʧurfe ŧöhret-dār bolġay sén
- 7 Revā körmem yüzüŋg üzre nesīm-i serd bolmasa⁹⁷⁴
Cefā bisyār hem kılsanġ İlāhī yār bolġay sén
- 8 Dédim cānā ġamıŋgdın ölgeli yéttim teraĥĥum kıl
Dédi Eyyüb dik ŧabr ét teni efkār bolġay sén
- 9 Anıŋ dik vaċtini endīŧe kılġay sén ki bir rüzī
Metāʕ-yı bī-ĥarīdār-ı ser-i bāzār bolġay sén⁹⁷⁵
- 10 Kél iy **Mücrim** bu kün bī-hude sözlerdin nedāmet kıl
Ni üçün munċa hem ser-germ köp ġüftār bolġay sén

307⁹⁷⁶*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Ƙorċa mén āhım otıdın ƈarĥ-ı gerdān köymesün
Kim anıŋ her uçċunıdın bir bölek cān köymesün
- 2 Bāġ ara kirgen bilen gül ġonċe boldı vehmidin
Kim ŧerār-ı āh ile naĥl-i ġülistān köymesün
- 3 Her kim öz yāri bilen vaŧl öyide körsün murād
Hīċ kimniŋ baġrıda mén dik dāġ-ı hicrān köymesün
- 4 Kimge kılsam yārılıġ méndin tiler bī-zārılıġ
Ni üçün ġam-ġin köŋġül ĥayrān büryān köymesün
- [Ö1 99^a] 5 Meʕmen-i ʕuzletde **mücrim-vār** eyler mén hirās
Kim mebāda āh ƈékip beytü'l-aĥzān köymesün

⁹⁷⁴ nesīm-i serd bolmasa: nesīm-i serd yol tapsa Ö2⁹⁷⁵ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır. Ö2 nüshasında ise 6. beyit olarak geçmektedir.⁹⁷⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

308⁹⁷⁷*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö3 75^b] 1 Hîç kişi mén dik yürekdin nâle-yi ğam çekmesün
Kim cihānda tā hayâtı bār-ı mâtem çekmesün
- 2 Ka^cbe-yi kūyge bargan zehr-i ğam nûş eylesün
Âb-ı hayvāndın temennā yār zemzem çekmesün
- 3 Derdi bolġan yaḥşıdur bolġunça maḥkūm-ı ṭabīb
Ölse ölsün minnet-i ʿİsā-yı Meryem çekmesün
- 4 Fāḳa hoşdur bolġayınça⁹⁷⁸ māyil-i ḥ^ˆān naʿīm⁹⁷⁹
Mīhmān-ı baḥl açdın⁹⁸⁰ ölse hem dem çekmesün
- 5 Hūşyārıng bolmaġay hergiz bil ü hūşyār bol
Mest ol kim devr-i cāmını dem-ā-dem çekmesün
- 6 ʿİşk derdiġa Mesīḥā eyler almasdur ʿilāc
Aytıng ol nādān ṭabībim renc-i merhem çekmesün
- 7 Hüsrev-i şāhib-kırān ismimni ʿĀbid koydılar
Ya^cni **mücrim** bolmasun endūh-ı ʿālem çekmesün

309

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 İy köngül bî-gāne ṭab^cı āşinā bolmas éken
Şefkatī til yüzidin mihri becā bolmas éken
- 2 Bar éken dünyā-yı fānīde⁹⁸¹ sitem bérür serāy
Anġa köngül bağlaġan ʿaqlı resā bolmas éken

⁹⁷⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁷⁸ bolġayınça: bolġança Ö1

⁹⁷⁹ naʿīm: leʿīm Ö3

⁹⁸⁰ açdın: açlıġdın Ö3

⁹⁸¹ fānīde: fānī Ö1, Ö2

- 3   Kavli yalğan fi‘li virān ‘adeti nokşān revā
           Ādemī ehlidin⁹⁸² ümmīd bā-vefā bolmas éken
- [Ö1 99^b]   4   Kimge kim körsenġ revā cānıñnı ĩsār eylemek
                   Başınġa iş tüşse derdinġe devā bolmas éken
- 5   Déme dünyā ehlidin tapulmasun köñglünġ kara
           Kim nefes mir‘āte⁹⁸³ yétkürme şafā bolmas éken
- 6   Ol ki bir bī-çāreninġ köñglini mecrūḥ éter
           Fehmi budur kim şabā rüz-ı cezā bolmas éken
- 7   ‘Ābid oldum bī-‘ibādet **mücrim** oldum bī-günāh
           Hıç kıysıdın ḥuşūl-ı müddeā^c bolmas éken

310⁹⁸⁴*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö3 76^a]   1   Kör édip gül-‘izār⁹⁸⁵ māyil-i dīdār bolmış mén
                   Bu müşkil kim giriftār-ı cefā-yı ḥār bolmış mén
- 2   Temennā-yı cemālinġ birle ‘ömrüm naḳdı şarf oldı
           Tehī dest ü faḳīr ü müflis-i bāzār bolmış mén
- 3   Kadalmış peykerimge her tarafdın ta‘ne oḳıdın
           Meger Eyyūb dik ser tā ḳadem efkār bolmış mén
- 4   Enīsim ġam refīḳim derd ü miḥnet hem-demim āhım
           Öz eṭvārımġa bir sulṭān-ı leşker-dār bolmış mén
- 5   Köñgülde köp tüġün pinhān édi izhārı arasız
           Bu kün aytıp yazargā ḳābil-i ġüftār bolmış mén
- 6   Yigitlik devleti ötti ḳarılıġ nikbeti yétti
           Muḥibler köz yumup ketti besī nā-çār bolmış mén

⁹⁸² ehlidin: ehlide Ö3⁹⁸³ mirāte: mirāt Ö3⁹⁸⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁹⁸⁵ gül-‘izār: gülzār Ö3

- 7 İlahî **mücrim** étdinġ t̄at-i şāyeste yokıdın
Bilalmay mén cihān içre nége der-kār bolmış mén

311

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 100^a, Ö2 52^b] 1 Séniġ ıřkıġda āfāk içre hoş efsāne eylep mén
Cemālinġ şem‘iġa cān u könġül pervāne eylep mén
- 2 Yaķam çākin körüp ħalk-ı cihān méndin alur ‘ibret
Ĥired ehlin şadā-yı āh ile dīvāne eylep mén
- 3 Ĥayālātım közüġ meyĥānesidin nūş étey cāmı
Uşol ĥāletde bī-ĥōd na‘ra-yı mestāne eylep mén
- 4 Bolup mén köz yaşımnıġ feyzidin müstagnī-yi‘ālem
Ki her bir kaṭre-yi eşkim fī‘l-meşel dūrdāne eylep mén
- 5 Cihān ĥalkıġa kılġan ĥizmetim aldımġa kélgen yok
Birevninġ müdde‘āsıġa cefā kim cāne eylep mén
- 6 Kişi körġen émes dünyāda mén dik vāj-gün tālī‘
Bilalmay mén günāhım ni éken āyāne eylep mén
- 7 Méniġ dik cānı kaṭıġ **mücrim**-i fersude-ĥatır yok
Ki tāķat munça sūzān şu‘le-yi hicrāne eylep mén

312

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 53^a, Ö3 76^b] 1 Bu ni sitem maġa iy āsmān saġa ni kılıp mén
Séniġ sarıġa baķıp āh-ı ‘āşıkāne kılıp mén
- 2 Cihān ġam-gede ü mihrsiz ĥalāyık u mén
Könġülni şād éte almaķġa bir bahāne kılıp mén
- 3 Açıġ karamaġıġ iy muḥtesib maġa ni üçün
Ni muṭrib ü ni mey ü ni ney ü çeġāne kılıp mén

- 4 Özünge hâzır-ı dem bol felek ki mên bu kéçe
Sinân-ı âh ile gam leşkerin revâne kılıp mên
- 5 Tiriklik ü él arası vü'ülfet-i merdüm
Nuķūd-ı 'ömrni maşrûf bu zamâne kılıp mên
- [Ö1 100^b] 6 Cihānda her ni ki kıldım haṭā-yı fāhiş éken
Her iş ki sūd dép étdim barı ziyāne kılıp mên
- 7 Yaķanġnı uşla zebānıġnı tişle **Mücrim** ü yıġla
Mên inķıyād éki çeşm hūn-feşāne kılıp mé

313⁹⁸⁶*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Uşol rûzî ki gül-gün çehreler içre aralap mên
Séni mecmû' hūblarınġ arasıdın sıralap mên
- 2 Egerçi kıymetinġni halk ara ma'lûm étip bolmas
Harâc-ı memleket her birinġe hengni bahālap mên
- 3 Sên iy Leylî-şıfat her katla hālimni sora kēlgil
Ki mên Mecnūn kibi taş birle endāmım yaralap mên
- 4 Méniġ āhım şerārıdın su bolsa yok 'aceb hārā
Séni ıřķınġda mundaġ uşnı baġrım içre cālap mên
- 5 Yanıp turġan şecer sên şu'le-yi nār-ı tecellî sên
Anıġ çün şām-ı gam cān u dilim örtep adalap mên
- 6 Hūmār-ı bāde-yi vaşlım sözüm mestānedür gūyā
Mey-i cām-ı muḥabbetdin içip endek hevālap mên
- 7 Kılıp şöhret bolup mên kātib ü şaf-ı kemālātınġ
Yazıp ta'rîfinġni halk içre köp neşv-nemālap mên
- 8 Méni dérler kıyāmetde şehīd-i Kerbelā **Mücrim**
Dem tıġınġdın aķġan kaṭre kaṭre ķannı yalap mên

⁹⁸⁶ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

314

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Egerçi nātivān ü sīne çāk u könğli ebter mén
Du‘ā-gūy-ı cenāb-ı ‘adl-i Sultān Mīr-i Hāydar mén
- [Ö1 101^a] 2 Cihān içre méniñg dik bar mu ser-gerdān āvāre
Koyun ber-bād bérgeñ k̄ara tofrağ̄a berāber mén
- 3 Bolup mén za‘fdın andağ ki közge gāh köründüm
Veyā nāl k̄alem dik her nazar-gāhı muşavver mén
- 4 Bahār-ı ‘ömrümi ötkerdim ü kār-ı haṭā kıldım
Bu kün ötken künümdin köp nedāmet birle muṣṭar mén
- 5 Günāhım köpligidin şerm-sār-ı merdüm-i ‘ālem
Şabā dūzaḥda köymek birle mānend-i semender mén
- 6 Mén ü şām-ı firāk ü nāle-yi zār ü dil-i pür-gam
Öz aḥvālimḡa yıḡlap her zamān bā-dīde-yi ter mén
- 7 Kolumdın ni kélür boynum sunardın özge ni çāre
Müsellim **Mücrim**-i mehcūr-ı dāğ yétte kişver mén

315

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 77^a] 1 Müddetīdür kim be-nev‘i çarḥ-ı ser-gerdānı mén
Başım aylanmağ̄a dāyir taş u tégirmeni mén
- 2 Her kim öz ḥāliçe istiḥkām ü encāmıda rāst
Dehr bāzārıda yalguz bī-ser ü sāmāni mén
- 3 Hem-demim bir dem buluşkan garḥ baḥr-ı ḡam bolur
Gūyiyā Nūḥ Nebīniñg devride tūfānı mén
- 4 Vaşl ümīdi üçün boldum gedā-yı der-be-der
Kim ten ü cānım kebāb şu‘le-yi hicrānı mén

- 5 ʿİşk méndin aldı revnaķ özgelerge lâfdur
Cism-i maḥẓ érdiler ammā kim alarnıñ cānı mén
- 6 Émdi ḥāmūṣān diyārıǵa sefer kıлмақda çaķ
Bés kün vīrān serāy-ı dehrniñ mihmānı mén
- [Ö1 101^b] 7 Cümle ʿābidlerdin ister mén necātıǵa duʿā
Yoksa tā ölgünçe ḥabs-i cāh veyā zindānı mén

316⁹⁸⁷*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Ḥusrev-i ḥūrşīd rāy-ı nāfiz-i aḥkām-ı dīn
Ḥazret-i Sulṭān Emīr Ḥaydar Emīrū'l Müminīn
- 2 Pādişāh-ı kişver-ārā-yı Buḥārā-yı şerīf
Vāris-i şāhān-ı māẓī fāyık-i Çingiz-i Çīn
- 3 ʿAdli şāmil faẓl kāmīl ḥalkı ḥüsn lafzı hoş
Ḳavli ḳāl Allāh ḥükmi ḥākim-i şerʿ-i metīn
- 4 Ārzūsıda ahālī-yi tamāmī-yi bilād
İntizār-ı maḳdemī bil cümle-yi rüy-ı zemīn
- 5 Kéçe közdin⁹⁸⁸ uyķu kaçǵan ğaflet uçǵan başıdın
Ḳaysı ülke asramış mundağ imāmü'l-müttakīn
- 6 Derd yétken barsa dergāhıǵa ḥāşıldur devā
Āsitānı fi'l meşel dārü's-şifā-yı ʿālemīn
- 7 Emridin memlū mesācid barı evrāhı bilen
Tā dem işrāķ-ı imām ü ḳavmi seccāde-nişīn
- [Ö3 77^b] 8 Feyz-i tevfiķ-i ʿadāletdin kılur taḥyīr melek
Fātiḥü'l-milk ʿadūv-i bī-ḥired bī-ḳahr u kīn

⁹⁸⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁸⁸ közdin: künden Ö3

- 9 ʿĀbid-i dergāh-ı sulṭān ḥükümet-i dest-gāh
Dāʿi-yi ihlāş-mend ü mücrim-i ʿuzlet-güzīn

317⁹⁸⁹

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Tekellüm eylesenġ gāhī leb-i şekker-feşānıġdın
Taşadduġ bolsa cānım ki başıġdın gāhī⁹⁹⁰ cānıġdın
- [Ö1 102^a] 2 Hırāmān bol ki pā-mālinġ yusun şimşād ile tūbī
Ayaġıġ öpsün ürkülsün ḳad-i serv-i revānıġdın
- 3 Barur sēn kéçe kündüz ay u kün dik her ṭaraf yalguz
Tapıp bolmas sēni bir yérde sākin öz mekānıġdın
- 4 Birer yol iltifātıġnı temāşā eylegen bī-dil
Ḳıyāmet taġı atsun baş kötermes āsmānıġdın
- 5 Tehīdür ḳollarım élgimde çīz naḳd-i duʿā yoġtur
İlāhi behre-ver bolġıl ḥayāt-ı cāvidānıġdın
- 6 Közüġ cān alġalı ḳātil sözüġ cān bérġeli māyil
Mesīhā sēn mu āyā cān nesīmi kéldi yanıġdın
- 7 Ayılmas tā ḳıyāmet nūş ḳılġan bāde-yi laʿlinġ
Şemip çekse tili birle émip şekker zebānıġdın
- 8 Dilā ḳaṭʿ étme ümīdinġni eltāfıġa köz tutġıl
Terahḥum yā tazallüm her ni kélse mihr-bānıġdın
- 9 Tiler ʿĀbid ki bir kün ġonçe-yi ṭabʿın açuġ körse
Temāşā eyley eyley ötse şaḥn-ı gül-sitānıġdın

⁹⁸⁹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁹⁰ gāhī: gāh Ö3

318⁹⁹¹*Mef'ûlû mefâilû mefâilû feûlûn*

- 1 İy dil ki⁹⁹² haber yok sanğa bu maşlahatımdın
Ma'lûm émes könglünge⁹⁹³ sıql u şıhhatımdın
- 2 Bir şu'le-yi âhım bile örtenseng 'aceb yok
Cânıngğa teraḥḥum kıl ü ötme qatabımdın
- [Ö3 78^a] 3 Gül-zâr-ı cihân içre ékip naḥl-i muḥabbet
Körmey şemerin öttüm uşol tertîbımdın
- 4 'Aqlım azıp étip yazıp endüh u melâlim⁹⁹⁴
Yādımğa kêtürmey şer ile ḥayr yatımdın
- [Ö1 102^b] 5 Könglüm kuşu pervâz niçük eylesün émdi
Her uçqanıda birbir⁹⁹⁵ üzülse qanatımdın
- 6 Ḥuffâş kibi él ara çıkmakğa yüzüm yok
Ger çöp salıp qolasalar meskenımdın
- 7 **Mücrim** dédiler ba'zı vü 'Ābid dédi Sultān
Nef' ü zararım rüşen émes hıç atımdın

319⁹⁹⁶*Mefâilûn mefâilûn mefâilûn mefâilûn*

- 1 Bu kün iy dōstlar mesrūr yok mén rûzgārımdın
Ki ayrıldım közüm aq u qarası gül-'izārımdın
- 2 Ümīdim 'aķıbet me'yūslik yétkürdi ḥâlimğa
Aqar ḥûn-âb-ı ḥasret émdi çeşm-i eşk-bārımdın
- 3 Mekesler tüştü aşımğa belâlar tüştü başımğa
Küsûf indi kıyaşımğa köterdi i'tibārımdın

⁹⁹¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁹² dil ki: ol ki Ö3

⁹⁹³ könglünge: könglinge Ö3

⁹⁹⁴ endüh u melâlim: endüh-ı melâlim Ö3

⁹⁹⁵ birbir: bir biri Ö3

⁹⁹⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4 Gehī qādrin şādef bilmey hemānā rāygān kıldı
Çü dūr-dāne tüzüldi eşk-i müjgān қаtārimdın
- 5 Zamānī fī'l-mekānī tilbeler dik yoqtur ārāmī
Haber bér iy kōngül kōrgen ésenġ şabr u қарārimdın
- 6 Kél iy sākī tola cāmı ki zāyil eylesün hūşum
Eger vāqıf ésenġ raħm eyle hengām-ı ħumārimdın
- 7 Démenġ **Mücrimge** ħükm men' kıldı şāhdın bérür
Nişāndur ism-i 'Ābid Mīr Ħaydar şeh-süvārimdın

320⁹⁹⁷*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Ni ister siz birāderler mén ħasret mücessemdin
Ki zaħmım köhne bolġandın қalıpdur yād merhemdin
- [Ö1 103^a, Ö3 78^b] 2 Қаzā sultānı bérđi manşıb-ı ħükm-i cehāletni
Yazıġ iy derd ü ġam dīvānı menşūrum muħarremdin
- 3 Heme ħızmet ħarām u ħām éken her ni tama' kıldım
Vefāy tapmayın ehl-i cihāndın ya'ni ādemdin
- 4 Қarıġanda⁹⁹⁸ süyek bergey dédim ħālā süyekimni
Қара tofraġğa yeksān lap ménı öldürgeli ġamdın
- 5 Cihān ebnāsiġa şāyeste ħızmetniġ cezāsıdur
Ki yaħşılıġğa pādāş-ı yamanlıġ kélđi 'ālemdin
- 6 Méniġ dik ġam bilen hem-dem émesdür merdüm-i 'ālem
Қayanġa yüzleney sāye-şıfat ħāzırdur arқamdın
- 7 Eger 'Ābid yürekdin çekse āh-ı derd-ālūdī
Mebādā kıлмаġay te'sīr kem kōrmenġ⁹⁹⁹ anı semdin

⁹⁹⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.⁹⁹⁸ қarıġanda: қarıġandın Ö3⁹⁹⁹ kōrmenġ: kōrmek Ö3

321¹⁰⁰⁰*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Hîç birevniñg köñgli mén dik derd-âlûd olmasun
Âh orınığa yürekdin çıķğanı dūd olmasun
- 2 Miñnet eşiki yüzümge her tarafdın boldı vā
Bāb-ı rāhat mén kibi hîç kimge mesdūd olmasun
- 3 Aşlı pā-ber-cāy birlen yār bolsañg yaraşur
Hizmetiñg bî-hürmet éldin sakla nā-būd olmasun
- 4 Ehl-i dāniş şöhetinde bolma ülfetdin ʿadem
Hîç nādān halvet-i hāşınğda mevcūd olmasun
- 5 Tā hayātıñg yār bolsa¹⁰⁰¹ māyil-i nefis ü hevā
Mü'min olğan tābiʿ-yi şeytān merdūd olmasun
- 6 Her tilegiñg bolsa köñglüñg içre Tenğridin tile
Bende-yi hācet taleb sēn terk-i maķşūd olmasun
- [Ö1 103^b] 7 Dōst-dār¹⁰⁰²-ı zikr-i Hāķ bol ʿābid olsañg şubḥ u şām
Ġayr-ı kāfir hîç kişi aʿdā-yı maʿbūd olmasun

322

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 79^a] 1 Nefsiñg öldürgil bu künde tañgla ölmesdin burun
Cān çıķıp tendin qara yérge kömülmesdin burun
- [Ö2 53^b] 2 Rāst-revler hizmetinde hāliyā bol müstaķīm
Ķāmetiñg bār-ı nedāmetdin bükülmesdin burun
- 3 Faķr melbūsığa ʿādet kıl ki hengām-ı қаzā
Āhret tonı teniñg üzre tikilmesdin burun

¹⁰⁰⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁰¹ bolsa: bolmasa Ö1

¹⁰⁰² dōst-dār: dōstlar Ö3

- 4 Ülfet étgil rūḥ-perver şāf tıynetler bilen
Ḥāndāndın rīşte-yi ülfet üzülməsđin burun
- 5 Tut ġanīmet cān u dildin āmed ü reft-i nefes
Tevbe istiḥkāmın étgil yol késilməsđin burun
- 6 Ḥāzır-ı dem bol yaḳaṅ tutġıl ki bolsaṅ muḥtaẓar
Her ni ḳılġan işlerinġ yādınġa kélmesđin burun
- 7 ʿĀbid ol fācir elidin ḳaç saḳālınġdın uyal
Taṅla yevmü’l-ḥaşr ḥalḳ içre uyalmasđın burun

323¹⁰⁰³*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Ni ḳılur sēn cān u dil efkār bolġandın kéyin
Közlerinġ her yan baḳıp nāḳār bolġandın kéyin
- 2 Uyġu közdin uçmaġuṅça tapsa bolmas toġrı yol
Rāst yol peydā bolur bīdār bolġandın kéyin
- 3 Cān çıkıp tendin ḳara tofraḳġa kirgen yaḥşıraḳ
Bir özünġ dik nātīvānġa zār bolġandın kéyin
- [Ö1 104^a] 4 Mestlikde ḳubḥ sözler ḥüsn yolıdın öter
Ḳaytarur ḥaclet anı ḥüşyār bolġandın kéyin
- 5 Munda sevdānı bilip ḳılsaṅ körer sēn nef’ini
Taṅla maḥşerde ḳızık bāẓār bolġandın kéyin
- 6 Bī-bizāʿatġa münāsib urmasun laf-ı kerem
Ḥayr u iḥsān lāzım oldı bar bolġandın kéyin
- 7 ʿĀbid olsaṅ min ʿibādet atını meydānġa kir
Atınġ uzar tilde istiġfār bolġandın kéyin

¹⁰⁰³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

324¹⁰⁰⁴*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö3 79^b] 1 İy peşimān kélgeninġdin ʿāzim ol kétmek bilen
Ni körer sēn bu cihandın munça meks̄ étmek bilen
- 2 Yéme içme cemʿ kıl dünyā bī-ḥad u ḥesāb
ʿAfv tapsaṅ ber-pā devlet bolup ötmek bilen
- 3 Yāreliġ köṅgülni evlā zaḥmıġa merhem yétür
Ni tapar sēn bī-dilīni munça incitmek bilen
- 4 Til tégürme¹⁰⁰⁵ Kaʿbetuʿllāh¹⁰⁰⁶-ı köṅgülge zīnhār
Zaḥm ornı bākīdür berhem yémes bitmek bilen
- 5 ʿĀbid olmış sēn qabūl ét al muqaddim pendini
Nefʿi bolmas hiç kime öz bilgenin étmek bilen

325

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

- 1 ʿAzīz ʿömrüm ötüpdür cihān cefāsı bilen
Ġamım yok émdi anıṅ bar u yok vefāsı bilen¹⁰⁰⁷
- 2 Zamāne āḥir olupdur kişi kişi bile yok
Köṅgülni asradı her zerre müddeʿāsı bilen¹⁰⁰⁸
- [Ö1 104^b] 3 Egerçi dilde cerāḥat şümārsız koyınmış
ʿĪlāc kimdür mén kim anıṅ şifāsı bilen
- 4 Cihānda her kişi öz bilgeni bilen maġrūr
Qaçan ésige tüşer anası atası bilen
- 5 Ṭabīb ayġanı yalġan qulaqġa fārımdur
Marīz rāst bilür ḥastalıġ ezāsı bilen

¹⁰⁰⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁰⁵ tégürme: kêtürme Ö1

¹⁰⁰⁶ Kaʿbetuʿllāh: Kaʿbetuʿllāhnı Ö1

¹⁰⁰⁷ bilen: - Ö1

¹⁰⁰⁸ bilen: - Ö1

- 6 Başım k sildi savu  dem asıldı  yine a
Bel  a  aldı ba ım ma zeret bel sı bilen
- 7 Sa  a m n sib  mes  rdi ism-i   bidli 
Em r H ydar-ı Sul  nnı mu tez sı bilen

326¹⁰⁰⁹*Mef' l  f il t n mef' l  f il t n*

- 1 K n  l mni  amlık  tken c nı  ar b bolsun
M n dik fir   otı a ba rı keb b bolsun
- [ 3 80^a] 2 K lse ra  b-i bed-k r   m  ekli birle b -z r
C nım a b rdi  z r cismi t r b bolsun
- 3  add r-ve  su an  in yo  anda h   u temk n
B t l  ay l ta t n  avl-i kit b bolsun
- 4 Tutma k n  l ni r   b her ebleh-i m l  b
Peyvend-i   mr   lsa     l  cen b bolsun
- 5   bid m d m yı lap utma  ı boldı   mr n  
 lmey y r p cih nda bu ni  az b bolsun

327

Mef  l n mef  l n mef  l n mef  l n

- 1  aya a y zleney reng-i z h r    adi  am birlen
 oy  mdi  am-gedemde c n b rey derd   elem birlen
- [ 1 105^a] 2 Mu ann  bu ni s z  ken sem   r  let    r 
 ula ım a  alarlar her  arafd n z r   bem birle
- [ 2 54^a] 3 Bile  almay m n m cessem zerredin m n b - ub r-ı reh
V c d-ı n t v n m hem m s v d r  adem birlen
- 4 Aya ı intiz r d n m nevver beyt   a z n m
 a an ba ım ı gerd n-s    lur feyz-i  adem birlen

¹⁰⁰⁹ Bu  iir  2 n shasında bulunmamaktadır.

- 5 Hādım yoķ rû-be-rû ‘arż-ı dil-i zārım désem bir bir
Meger kim ķāşdı bildürse ħālīmni raķam birlen
- 6 Tüvānālġ barında nātüvānlarnı köter yérden
Zamāne ħalkı yaĥşı yād éterler bu kerem birlen
- 7 Öler ‘Ābid mezārıġa ķalem-i nāyın ‘ilm eylenġ
Toķuz yaşdı berı ülfet édi élgı¹⁰¹⁰ ķalem birlen

328

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün

- 1 Mecālis içre otur dānişi ziyāde bilen
Yürüme cāhil ü ħayyiz ü ħarām-zāde bilen
- 2 Kim ile hem-dem olur sēn alar țarġıde sēn
Ni ħāşıl oltura sēn lehv ü lu‘b u lāde bilen
- [Ö3 80^b] 3 Buluşsaġ ehl-i ħıred birle dānişinġ artar
Zamīr memlū olur remz ü istifāde bilen
- 4 Başı bülendni körsenġ başınġ salıp öte bér
Refīķ bol tili¹⁰¹¹ şırın yüzi güşāde bilen
- 5 Çonançı sīret ile ādemī bolur ādem
Ni zevķ éter kişi her şüret-i cemāde bilen
- 6 Zamāne ehlide țab‘-ı sebu‘ıyyet-i zāhir
Alarnı bir yére iltür kişi ķılāde bilen
- [Ö1 105^b] 7 Bu mühellik ot sēni cānıġġa ķaşd éter ‘Ābid
Ni ķılġa sēn bu ķadar āteş-i fütāde bilen

¹⁰¹⁰ élgı: élgim Ö3¹⁰¹¹ tili: - Ö3

329

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Sala sên ʿāleme ot çehre-yi gül-fām bilen
Erkeşür halk izinge tama^c-yı hām bilen
- 2 Dōstlarım āhır bolur ʿömrüm bu derd ü ğam bilen
Nāle vü sūz u fiġān u şayha u mātem bilen¹⁰¹²
- 3 Kim ki bir katla cemālinġni temāşā kılmış
İşi yok şabr bilen ġāh şey-i ārām bilen
- 4 Méni endüh-ı nedāmetġa giriftār étdi
Bile alman n'ite mén ʿākıbet-i eyyām bilen
- 5 Koymadı bir dem-i hoş birle désem rāzımın
İra saldı méni ol hem-nefes-i tām bilen
- 6 Könġlüm er özge hevā eyledi cānānı bulur
Şayd kılsaġ anı bir buse-yi in^cām bilen
- 7 Sākiyā tola kêtür sāġarınġ oldurdu ħumār
Vālih eyle méni¹⁰¹³ evc-i dūd bérıp cām bilen
- 8 ʿĀbid atım bar u yok zerre ʿibādet ménde
Bara mén dūzaġa āhır bu kuruġ nām bilen

330

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Derd bir yaġdın yaġamdın aldı ġam bir yaġdın
Ġayr-ı āh u nāle ni kélġey men-i müştāġdın¹⁰¹⁴
- [Ö3 81^a] 2 Bī-vefā dünyā vü māfīhāsı andın bī-vefā
Kaysı könġül bī-ġam ötmiş ʿarşa-yı āfāġdın

¹⁰¹² Bu beyit Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

¹⁰¹³ méni: anı Ö3

¹⁰¹⁴ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö1 106^a] 3 Nāzenīnler él közige germ ü şīrīn körünür
Hübı vü hüsñ ü cemāl şūhī-yi ahlākdın
- 4 Munça gīrūdār ile neşv-nemā kılmak niçün¹⁰¹⁵
Kim mücessem bolğan olsañg bir avuç tofrakdın
- 5 İy taşadduk közlerinġniñ saydı bolğanlar sañga
Bir nigāhınġnı dirīġ étme barı uşşākdın
- 6 Rızķ eger her çend maķsūm-ı ezeldür az u köp
Saıy u cid birle talep kılmak kérek Rezzākdın
- 7 ʿĀbidā ötken günehlerdin ümīd-i ʿafv bar
Bir seher vaķti necātınġnı tile Hallākdın

331

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Kālıp mén zulmet-ābād içre ayru āfitābımdın
Kişim yoktur ki vāķıf bolğan aḥvāl-i ḥarābımdın
- 2 Ni mühlik derd-i hicrāndur mañga şıḥḥat ni imkāndur
Meger kēltürseler āb-ı ḥayāt-ı laʿl-i nābımdın
- 3 Mañga yandaşmañg iy ehl-i selāmet yanadın ölgil
Meşāmınġga¹⁰¹⁶ köyüklük és kélür dāġ-ı kebabımdın
- 4 Ni iķbālige hīç kim gūş salmaydur suʿālīmga
Ni idbārımge her kim ictināb eyler cevābımdın
- [Ö2 54^b] 5 Sirişkim ḳanı baḥr u berni şükr-gāh-ı ġam kıldı
Kızıl çādır tikildi her taraf cūş-ı ḥiyābımdın
- 6 Uşatdıñ sāġarım baġrımın dāġ étidinġ yémim töktünġ
Ni ḥāşıl eyledinġ iy çarḥ devr-i inķılābımdın

¹⁰¹⁵ niçün: niçük Ö3¹⁰¹⁶ meşāmınġga: meşāmımga Ö3

- 7 Déding ĞĀbid ğazeller bes ki ħasb u ħāl-i Ğālemdür
Veger ni ni ħalāvet élge lāyığı kitābımdın

332

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 106^b, Ö3 81^b] 1 Ciger-pārem çerāğ-ı rûzgārım ketti yanımdın
Ğamım yok zerre-yi bu māl u milk ü ħānümānımdın
- 2 Peyām-ı ħavl tā fārım yürek bağrımın rîş eylep
Çıkar ot uçkunı her laḥza mağz-ı üstühĀnımdın
- 3 İlāhī maḡa oḡşap bağırı dāğ u nātüvān bolsun
Méni ol kim ayırdı dōst-dār-ı mihr-bānımdın
- 4 Tenimge tîğ salsanğ hîç regdin kaçre kıan çıkmas
Eşer kıalğan émes müjgāndın ötken germ-i kıanımdın
- 5 Mebādā cevşen-i cānıngdın ötkey tîr-i perrān dik
Ḥazer kııl iy felek zînhār āh-ı āsmānımdın
- 6 Dil ü cān u tenim teşīridin bu ni Ğalāmetdür
Çıkar her yan şererler penbelik éski çapanımdın
- 7 Ser-ā-pā til bolup mén ĞĀbidā vaşf-ı cemālینگga
Şadā-yı nāle-yi cān-süz çıkğay her kıayanımdın

333¹⁰¹⁷*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Niçük köngül tesellī tapmasun yār vişālingdin
Ki her körgende bî-ḥad cism cān tapsa cemālینگdin
- 2 Közüng kaçıngnı munça āfet-i cān çekti naqqāşing
Cihānga şūr u ğavğālar séni müşgīn ğarrā lebingdin
- 3 Temāşā közler içre merdüm érmes belki séndindür
Ki her kimge sevād-ı nokta-yı fehmi étdi ħālingdin

¹⁰¹⁷ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 4 İzāmım gerd gerd olsa üzülmes rīšte-yi ülfet
Çıkar méndin cüdālķnı üzölmekni hayālinġdin
- 5 Tekellüm kılġanınġdin leblerinġdin şekker asramış
Humārī mén tereşşüh eylegen ol la'ı-i yalinġdin
- [Ö1 107*] 6 Nihāl-i servdür sén meyve-yi cân hāşıl-ı bārınġ
Cihān gāhī müyesser bü'l-ıaceb mehzūn mehālinġdin
- 7 Ataġ ġüyā kıyaşdur māh-tābāndur anınġ rüşen
Mesīhā sén mu eyā cân nebī kélmiř maķālinġdin
- 8 Saġa mānend körġen çaķda tařvırī be-dīvārī
Üç ürgölmek tiler kõnġlüm bařınġdin hem miřālinġdin
- 9 Eġer zühhād éli mihrābı érmiř hānķāh içre
Maġa vaşl oldu ol mihrāb-ı ebrü-yı hilālinġdin

334¹⁰¹⁸*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Bizġe açıġ édi uşbu kéçe cânān ni üçün
Bařımızġa yémrölür dik çarķ-ı ġerdān ni üçün
- 2 Yā ki méndin bī-vefālġ kördi yā terk oldu mihr¹⁰¹⁹
Yoksa kõnġlüm şehrini kılmaķġa vırān ni üçün
- 3 Yā hayātım kaķı bolmiş yā üzölmiş ülfetim
Munça hem köp külfetim arturdı cânān ni üçün
- 4 Yā bahār-ı ārzū yā seyl-i tūfān-ı belā
Kıldı deryā boldı ķulzüm çeşm-i ġiryān ni üçün
- 5 Bolmasıdı āh-ı derd-ālūd hālimġa mu'ın
Eyler érđi iřtiyāķı baġrı büryān ni üçün

¹⁰¹⁸ Bu şiir Ö2 nüşhasında bulunmamaktadır.¹⁰¹⁹ mihr: behr Ö1

- 6 Ay yüzige baḥş kılğandın yüzige yétđi kâc
Mâh-tâbân ʿarızında dâğ-ı sūzân ni üçün
- 7 ʿĀbidâ ʿâlemde mén dik nâtüvânî kanda bar
Kim ki ḥālimni¹⁰²⁰ körer elbette ḥayrân ni üçün

335¹⁰²¹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün*

- [Ö1 107^b Ö3 82^a] 1 Séniḡ vişāliḡ üçün zār bolğanım bolğan
Firāk derdiḡa dūçār bolğanım bolğan
- 2 Meyimni ornıḡa devrân içürdi zehr-i firāk
İçim taşım tola āzār bolğanım bolğan
- 3 Be-cāy gül ki başımḡa tikildi ḥār-ı elem
Anıḡ iʿānetidin ḥār bolğanım bolğan
- 4 Firīb-i vaʿde-yi fānıḡa mübtelā bolğan
Hevā vü hırşa giriftār bolğanım bolğan
- 5 Çerāḡ maḥfelimi devr-i çarḡ söndürdi
Siyeh ḡaddar u şeb-i tār bolğanım bolğan
- 6 Yüzümge perde melāmet kumāşıdın çektim
Zebān-ı taʿne-yi aḡyār bolğanım bolğan
- 7 Bu derd ü zaʿf ile ʿĀbid ni ölüğ ü ni tirik
Yérinḡ şūret-i dīvār bolğanım bolğan

336¹⁰²²*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Séniḡ ıışkıḡda mén mecnūn-ı ḥayrân bolğanım bolğan
Çıkıp āvāre-yi deşt ü beyābān bolğanım bolğan

¹⁰²⁰ ḥālimni: ḥālim Ö3

¹⁰²¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰²² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Vefā istep tapa_almay émdi iḳbālimğa hū eylep
Cefā birle yürek bağırı qara qan bolğanım bolğan
- 3 Ğamıñg āḫir méni rāzımnı meşhūr-ı cihān qıldı
Ḥalāyıq aldıda rüsvā-yı devrān bolğanım bolğan
- 4 Ni cān-ı nātivāndın ğam ni ölmekdin mañga mātem
Şehīd-i Kerbelā teni ‘üryān bolğanım bolğan
- 5 Heme yāri bilen gül-zār içinde vaşl-ı dü qanda
Niçün mén mübtelā-yı dāğ-ı hicrān bolğanım bolğan
- [Ö1 108^a] 6 Méni her bü’l-heves dik bilme nādān i’tikād étme
Esīr-i qayd ol çāh-ı zenahdān bolğanım bolğan
- 7 Méni ‘ābid-nümāy-ı mücrim eṭvārım bu ‘uzletde
Muḳīm-i ‘am-ı niḫām beytü’l-aḫzān bolğanım bolğan

337¹⁰²³*Mef’ûlü fâilâtü mefâilü fâilün*

- [Ö3 82^b] 1 ‘Ömrüm bahārı ötti vü qaldım ḥazān bilen
Minğ dāğlarğa qaldı könğül ārmān bilen
- 2 Cānımğa munça miḥnet ü ğamnı revā körer
Élgim yétişmese yaqalaşay āsmān bilen
- 3 Yaḫşılar ile yār bolğıl ü yürgil ale‘d-devām
Olturmağıl uyatğa qalur sēn yaman bilen
- 4 Her kimni aşl u neslini vü cehl ü fazlını
Mefhūm-ı ‘aql qılsa bolur imtiḥān bilen
- 5 Fehm ü fetānet ile tapar ādemī revāc
‘İzzet körer mu menzil ü cāh u mekān bilen
- 6 Nisān bulutı yağdı dökenin ménı körüp
Bī-zār mén bu dīdeleri ḥūn-feşān bilen

¹⁰²³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7   ʿĀbid bolup Һuṣūl-ı ʿibādet qanı saŋğa
Mağrūr bolduŋğ émdi bu nām-ı kelān bilen

338

Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- 1   Dōstlar duʿā-yı Һayr men-i bī-nevā üçün
Eyleŋğ velīk Һālīş ü rāh-ı Һüdā üçün
- 2   Zār u Һaķīr ü Һʿār u zebūnlukğa¹⁰²⁴ qalımışam
Qol köteriŋğ semāğa men-i mübtelā üçün
- [Ö1 108^b] 3   Miĥnet serāyım eşikidin qılsaŋğız güzār
Bir nevĥa tartıŋğız men-i bağrı edā üçün
- 4   Mén körmedim Һuzūr u Һalāvet vişālini
Her çend cidd ü cehd qılıp müddeʿā üçün
- 5   Yok mihr-bān ṭabīb ki qılğay ʿilāc-ı derd
Qaysı eşikge yastanay émdi devā üçün
- [Ö2 55^a] 6   Şefqat eşiki cūd yolu bir kélürgedür
Çıkmas eşikge pāre-yi nānı gedā üçün
- 7   Hiç asrağan nihāl ʿaşā bolmadı maŋğa
Élgim ni almadı dil-i ğamdın dü-tā üçün
- [Ö3 83^a] 8   İy dil bu dehrdin kişi körgeŋ émes murād
Sén hem özüŋğni bozma kör almas vefā üçün
- 9   Kimdür méni bu qayğudın āzād eylegey
Hāk-i rehini közge çekey tuṭiyā üçün
- 10   Şādık köŋgöl zamāne élidin tapılmadı
Ni yüzge aşınālīg étey āşinā üçün
- 11   Ni ʿĀbid oldı yār ni **Mücrim** qılur güzār
Bī-iʿtibārliğ maŋğa baĥtım qara üçün

¹⁰²⁴ zebūnlukğa: zebūnlukğa Ö3

339

Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Könğlümni şayd eyledi āhir nigāhdın
 Ȑutȓarmadı henüz meni iřtibāhdın
- 2 Şahrālar içre tilbe-şifat seyr eylesem
 Feryād-ı vā dirīȓ çıkar her giyāhdın
- 3 Halk-ı zamāne mēn kibi şūrıda hāl yok
 Dil-gīr mēn müdām bu hāl-i tebāhdın
- [Ö1 109^a] 4 Ger aȓsa seyl kibi közüminȓ¹⁰²⁵ yaşı köp bolur
 Efzūn bolur suyu niȓe köp çekse çāhdın
- 5 Örtengenige cān u könğülning ʿalāmeti
 Zāhir bolur şerāre-yi terk külāhdın
- 6 Cānımda qalmadı eşeri hīȓ baʿd-ez-īn
 Zerre sevāp yok maȓga ğayr-ı günāhdın
- 7 ʿĀbid bolurȓa yok édi ħaddimge iltifāt
 Buldı ümīd Ħaydar ketti penāhdın

340

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Şādliȓ köz tutmaȓ iy dōstlar men-i nā-şāddın
 Belki mēn dil-ħasteni maȓv eylenȓizler yāddın
- 2 Kılmadım dünyā tereddüd yémedüm ʿuȓbā ğamın
 Arı arı ni kélür bir şeyʾ-i bī-bünyāddın
- [Ö2 55^b, Ö3 83^b] 3 Bařınȓı tařlarȓa ur miȓnetde ʿömrünȓ şarf kıl
 Yok nařīb-i rāħatınȓ evlād ile aȓvāddın
- 4 Munça ğīrüdārliȓ baş çekme şābir bol müdām
 Lāf ʿuřřāȓı urup sēn kaçmaȓıl isnāddın

¹⁰²⁵ közüminȓ: közüm Ö3

- 5 Çagz dik vîrâne-yi ʿālemde bulduŋ şunça ğam
Kılma émdi ārzū menzil-i ābāddın
- 6 Faqr kūyıda kılur aḥbāb méndin terk mihr
Örgenipdürler meger bu ʿilmni üstāddın
- 7 Hāliyā ʿābid émiş mén dép günehdin yanmadıŋ
Korķamay sēn taŋla maḥşer içre ister dāddın

341¹⁰²⁶*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö1 109^b] 1 Uşbu künler tolmış iy aḥbāb könġlüm yaradın
Şādmānlıġ istemenġ zīnhār mén-i bī-çāredin
- 2 Vaḥşet eyley mén bu kün éldin çü Mecnūn deşt ara
Bezm-i ülfet mümkin olmaydur ser-i āvāredin
- 3 Halknıŋ közige andaġ körünüpdür mén ġarīb
Öldürürler her zamān yüz yol ala nezzāredin¹⁰²⁷
- 4 Kim ki ceybde direm memlū kılurlar ʿizzetin
Hiç kim yād eylemes bir sāir-i seyyāredin
- 5 Lāf-ı ʿĀbidlġda sēn merdüm pesend étmes sēn
Ġayretiŋ bolsa béliŋ bağla çık émdi aradın

342

Mefâilün mefâilün mefâilün fa'lün

- [Ö2 56^a] 1 Demī ki derd ü ġamınġa qarīb bolmış mén
Bu ʿömr lezzetidin bī-naşīb bolmış mén
- 2 Çemenġa kirdim ü kördüm tamām-ı ġonçe vü gül
Fiġān u nāle bilen ʿandelīb bolmış mén

¹⁰²⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰²⁷ nezzāredin: nigāredin Ö3

- 3 Birev ki tîr-i muḥabbet nigārıdın yépdür
Maṅga gīsū ni ki bu derdge ṭabīb bolmış mén¹⁰²⁸
- [Ö3 84^a] 4 Kişi démes ki niçük ḥâlde ni pîşede sén
Niçük ki bî-kes ü kūy u ğarīb bolmış mén¹⁰²⁹
- 5 Yağıldı cānıma ot **Mücrim** ü henüz ki bar
Özümnü cānıma özüm raḳīb bolmış mén¹⁰³⁰

343

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 64^b] 1 Ḥavādişdin ni kélse barı maḳsūm-ı ezel birlen
Berāber kısm éter endāz-ı ekşerni eḳal birlen
- [Ö1 110^a] 2 Yér ü kök ādem ü encümde çendānnı tefāvütdür¹⁰³¹
Turuşda¹⁰³² yā yürüşde téng émes zühre zühāl birlen
- 3 Kılıp taḥşıl köp ʿilm örğenürdin müddeʿā nidür
Revāc-ı ʿilm şāyeste kélür kılğan ʿamel birlen
- 4 Kişide cevher-i zātı ki yok boldı beḳāsızdur
Muṭallā kılsalar her çend vech-i nuḳre ḥal birlen
- 5 Ezeldin bolmağan idrāk saʿy u cid bilen bolmas
Sağalmasdur kişi kim mübtelādur bu kesel birlen
- 6 Yaşınğ yétmişge yétmey yüzge çendān ḥıṣr-ı yétmiş
Yéter émdi ni munça ḥāşılınğ ṭul emel birlen
- 7 Murādınğ ol ki yaḥşi şāʿir atınğ şöḥrelik bolğay
Kılıp ārā nazmınğnı kelām-ı muḥtemel birlen
- 8 Kétürme sāḳiyā mey kim maṅga teʿşir kılmaydur
Meger ref ʿḥumārım bolsa bir cām-ı ecel birlen

¹⁰²⁸ Bu beyit Ö1 nüshasında bulunmamaktadır.¹⁰²⁹ Bu beyit Ö1 nüshasında bulunmamaktadır.¹⁰³⁰ Bu beyit Ö1 nüshasında bulunmamaktadır.¹⁰³¹ tefāvütdür: tefāvüt bar Ö3¹⁰³² turuşda: körişde Ö3

- 9 Kél iy ʿĀbid ki bāzār oldı āhır yığ dükānıñgı
Ni kördünğ nefʿ ʿömrünğ barı ayılğan ğazel birlen

344¹⁰³³

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ni hoşdur ʿādet étse her kişi zıkr-i aḥad birlen
Zamım birle bolur zāhirde ü bāṭın şamed birlen
- 2 Kişiniñ bolsa iḳbāl-i mürevveddür heme ḥālī
Körer yeksān ezel şubḥnı vü şām-ı ebed birlen
- [Ö1 111^a, Ö3 84^b] 3 Peyem-ber oğlu hem bolsa ata aḥvālīga bakmas
Kişi mağfūr bolmas tañgla aʿmāl-i veled birlen
- 4 Bilip kılğıl işiñgni ḥāliyā kim tende kuvvetdür
Vedāʿ étmey turup şırın ʿazīz ḳanıñg bī-ḥad birlen
- 5 Ḳalem bolsa şecer deryā siyāḥī yér yūzi kāğaz
Séni kılğan günāḥıñg rāst kélmezdür ʿaded birlen
- 6 Azar sén yolnı tenḥā kézme izle hem-reh-i ḳābil
Adaşmasdur kişi her yolnı ḳaṭʿ étse beled birlen
- 7 Özünğdin kétme ʿĀbid yol yarağın rāst ḳıl émdi
Bu kün tañgla öler sén teniñg bolup ḥāk laḥed birlen

345¹⁰³⁴

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün fa'lün

- 1 Séniñ ḥayālīñg ü mén özge yār tapmay mén
Bozuldı kişver-i köñglüm diyār tapmay mén
- 2 Ni bülbülem ki nişīmen kühimni yoḳatdım
Ḥazān ḳuruttı ḥayātım bahār tapmay mén
- 3 Közüm ḳarası ḳanı kim ḳarañgu boldı cihān
Nigār maḳdemidin bir ğubār tapmay mén

¹⁰³³ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

¹⁰³⁴ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4   abarsa yolda ayağım alebde cn brsem
arr tapmasa knđlm arr tapmay mn
- [1 110^b]   5   Cevb-nme-yi hicrn ytimedi bu araf
Meger muibler iinde mr tapmay mn
- 6   arak saldı ayağıdın yıattı yrge yzin¹⁰³⁵
Alıp baımın oyarđa kenr tapmay mn
- 7   Kznđđ amıda yznđđ rzsıda ldm
Niuk ılay ki sni bir dr tapmay mn
- 8   emende her gl zi hsniğa temennsı
Vel sni layın te-izr tapmay mn
- 9   Mecl almadı cn ıla almadım pervz
Sınuk perim bile mdi ikr tapmay mn
- 10   Ayırdı arđ-ı felek yr-ı mihr-bnımdın
zm layın dil-i b-tibr tapmay mn
- 11   Niuk zamne lidin vef tiley **Mcrim**
Birevni hem szide stvr tapmay mn

346¹⁰³⁶

Mefln mefln mefln feln

- 1   Cihnnı fitnessi aı kzi aradın ken
Ve ger ni muna sitem aysı dil-rbdın ken
- 2   Baımđa ytti kiik yadın beri efss
Bu zulmler mağa ol nzenn eddın ken
- 3   Vil devride dim ki mdde taptım
Ki cevrlere mağa bu href-i n-sezdın ken

¹⁰³⁵ yzin: yzn 2

¹⁰³⁶ Bu iir 2 nshasında bulunmamaktadır.

- 4 Tiliñgni asra vü hāmūşlıg bilen hū kıl
Münāza‘at kişige lağv mācerādın éken
- 5 Közi bilen şeb-i hūn saldı él arasığa
Bile almadım anı kim qaysı él aradın éken
- 6 Hafı elem hefelik ‘āid étey nāle qanı
Ki émdi şaykal-ı sühān ğam-ı nevādın éken
- 7 Könġül tilegidin öt ‘Ābid ü ferāġāt bol
Hużūr hātır-kes terk-i ‘iddi‘ādın éken

347¹⁰³⁷*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö1 111^b] 1 Aytıñgız ‘ālemde mén dik bī-nevāyī bar mu kin
Bī-dil ü bī-çäre vü ğam mübtelāyī bar mu kin
- [Ö3 85^a] 2 Hıç birāderdin mañga kélgen émes bŷy-ı vefā
Ehl-i ıışķ içre méning dik pür-cefāyī bar mu kin
- 3 Mihr izlep qahr körġen şerbet izlep zehr nŷş
Rŷy-ı rahāt körmegen miħnet-edāyī bar mu kin
- 4 Pāre pāre āşinālar boldılar bġġane-veş
Bī-ġaraş hālīş köñġüllük āşināyī bar mu kin
- 5 ‘Ābid öz hālīñge baķ kılma şikāyet özgedin
Kim séniñg dik dehr ara nā-kedħudāyī bar mu kin

348¹⁰³⁸*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- 1 Nigāhī eyle ġāhī iltifāt çeşm-i mestinġdin
Hāzer kıl démeġey mén tañgla maħşer dād-ı destinġdin
- 2 Açıġ sözlep uruştuñġ lġk şırın sözge şād eyle
Ki peyvend olsa şāyed şīşe-yi köñġlüm şikestinġdin

¹⁰³⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.¹⁰³⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 K̄ara cādū közüñḡdin şayd bolmay h̄iç köñgöl ҡalmas
K̄utulmas murğ u mäh̄i h̄ile birle dām u şastıñḡdin
- 4 H̄umārī mēn bu kün şāmī tola bērsen̄g eger cāmī
Şemip içsem şarāb-ı laḫ-ı nāb-ı mey-perestiñḡdin
- 5 Gülistānıñnı āsīb-i h̄azāndın saqlasun yā Rāb
H̄avādiş tüñd-bādı ötmesün bālā vü pestiñḡdin
- 6 Köñgöl milkinde oltursañḡ h̄ükümet dest-gāhında
Musah̄har bolmağan ҡalmasdur endāz-ı nişestiñḡdin
- 7 Désünler h̄alk-ı ʿālem h̄ʿāh ʿĀbid h̄ʿāh **Mücrim** sēn
Ni kēlse şād bol taq̄dīr-i hen-gām-ı elestiñḡdin

349¹⁰³⁹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*[Ö1 112^a]

- 1 Köñgöl cānānga dēr ki ʿarz-ı h̄ālim bar neyler mēn
Müyesser bolmasa h̄alvet dēmek güftār neyler mēn
- 2 Yüregim teh-be-teh ҡandur kişim yok sorgalı h̄ālim
Ṭabībim yok kılurğa derdimi izhār neyler mēn
- 3 Felekni dūd-ı āhım örtemekge ʿāid eylepdür
Şerār-ı şuʿle-yi köp āh-ı āteş-bār neyler mēn
- 4 Kēçe küñdüz ğamdın közde yaş ornıga ҡan yığlap
Ḥayāl-i ārzū-yı dīde-yi h̄ūn-bār neyler mēn
- 5 Öy içre oturup laht-ı ciger yēp nāle eyler mēn
Méniñḡ h̄ālimğa yığlapdur der ü dīvār neyler mēn
- 6 Heme köñgli dégen yār ile h̄oşdur bezm-i ʿişretde
Méni bī-tālīʿ ü nā-ķābil ü nā-ķār neyler mēn
- 7 Köñgöldin ğam köter yélge yemup dehr sarı yüzlenem
Ĝam u ķayġu yine aldımɗadur ʿayyār neyler mēn

¹⁰³⁹ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 8 Ğaraž dünyāda her kim vaḳti hōşluk birle ʿömr étti
Méniŋ dik bolmadı bir bī-nevā-yı zār neyler mén
- 9 Méniŋ yanımğa iy nā-mihr-bān bahtım sorap kélme
Kōŋgöl sévgen nigārim kılmadıŋ dūçar neyler mén
- 10 Éşitip nātüvān ḥālimni **Mücrim** ḥasb u ḥāl aytur
Oḳur mén bā-dil-i pür-ḥasret-i efkār neyler mén

350¹⁰⁴⁰*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Dilā kélidinŋ mu fāni dehr ara öz ihtiyārıŋdın
Ki bī-pervā yürüp sēn ğam yémey bir kün kéteriŋdın
- 2 Teniŋ cāndın cüdā sēn ḥānümāndın barı bī-gāne
Tiriklik birle maḡrūr-ı hevā bilmey öleriŋdın
- [Ö1 112^b, Ö3 85^b] 3 Ğarılığ nikbetidin¹⁰⁴¹ ḳadr uşalgandın vuḳūfunŋ yok
Nesīm-i serd her yaḳdın kélür ḥıṣ ü tebārıŋdın
- 4 Tehī destī vü bī-pestī vü bī-hestī vü bā-bestī
Sēni ḳıldı ḳuruḳ naḥl ü ayırdı berg ü bārıŋdın
- 5 Ni hoş devrān érür Sultān Emīr Ḥaydar zamānında
Ayırmasun Buḥāra-yı şerīf atlığ diyārıŋdın
- 6 Vufūr māl üçün saʿy eylegenleriŋ ḥuzūrı yok¹⁰⁴²
Hoş ötsün ʿömr yoksa ni körer sēn rüzgārıŋdın
- 7 Meger **Ābid** atıŋnıŋ ḥürmetidin maḡfiret tapsaŋ
Ve ger ni menfaʿatnı körge sēn bu kār u bārıŋdın

¹⁰⁴⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.¹⁰⁴¹ nikbetidin: mektebidin Ö3¹⁰⁴² yok: bar Ö3

351¹⁰⁴³*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Hazer kıl iy felek zînhâr âh-ı derd-nākımdın
Ni hâşıl eylegey sên ʿākıbet könglüm helākımdın
- 2 Yanıpdur âteşîn âhım bilen aʿzâ u endāmım
Çıkar her lahza tuğyândın şerer mağz süyekımdın
- 3 Yétıpdür ölgeli hālım terahhum birle iy zālım
Démey sên bir zamân vâkıf bolayın sîne çākımdın
- 4 Bi-hamdi'llāh ki hāk u hāre bolmış bister-i nāzım
Ferīdün hem kör almay ötti rahāt bu töşekımdın
- 5 Tazarruʿ vechidın ʿĀbidğa kimdür sedd-i rāh olğan
Tapılmas şüret-i ālūdelıg bu ʿabʿ-ı pākımdın

352¹⁰⁴⁴*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Hazān bolğan kızıl gül-bergi solğan hāre oğşay mén
Nevādın bāz kalğan bülbül-i bī-çāre oğşay mén
- [Ö1 113^a] 2 Özümđin ötkenin cānım bilür ağıyār ni bilsün
Tenide cānı yok bir şüret-i dīvāre oğşay mén
- 3 Melāmet okıdın bağırımđa minğ dāğ ölüm her dem
Ki Eyüb-ı simber dik ser-ā-pā yare oğşay mén
- [Ö3 86^a] 4 Kayı menzilde oltursam başım yer sarı māyıldür
Yüregi derd ile tolğan gamı bisyāre oğşay mén
- 5 Sözüüm semʿ eylegen elge meger fārım tüşer yaʿni
Ki her menzilde bolsam ʿabʿı şīrīn-kāre oğşay mén
- 6 Ferāmūş oldum aḥbābım meni yād eylemes émdi
Köngüldin maḥv bolğan ders-i bī-tekrāre oğşay mén

¹⁰⁴³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁴⁴ Ö2 nüshasında bu şiirin sadece 7. beyti bulunmaktadır.

- [Ö2 63^b] 7 Bolup mén **mücrim** ü hālim sorargā mihr-bānım yok
Garīb ü bī-kes ü bī-yār u bī-ğam-ğ̃āre oḡşay mén

353¹⁰⁴⁵

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 K̇anatım yaḡtılar her şem^c üçün pervāne oḡşay mén
Atar eṭfāl taş her sarıdın dīvāne oḡşay mén
- 2 K̇ara baḡtım üçün mehcūr olup mén āşinālardın
K̇ovarlar köpleşip kūy étleri bī-gāne oḡşay mén
- 3 Uçar her bir nesīme birle her cānibğa ḡāşākım
Meger kim gird-bādı devr-i bī-pāyāne oḡşay mén
- 4 K̇ulaḡım tutdı şem^cim söndi cām-ı ʿiṣretim sındı
Hemānā çag̃z-ı bī-per sākin-i vīrāne oḡşay mén
- 5 Ni ʿābidlerğa oḡşap ḡānḡah-ı küncin maḡām étdim
Ni **mücrimler** kibi maḡbūs her zindāne oḡşay mén

354¹⁰⁴⁶

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün

- [Ö1 113^b] 1 Mūdām mén ki felek éligidin cefā köre mén
Tükendi ʿömr-i kirāmī kaçan vefā köre mén
- 2 Kime ki ʿarz dilim eylesem be-şad-ı rāzı
Ğam üstige ġam u derdimni bī-devā köre mén
- 3 Mülāyemet bile her kimni cānga cā kılsam
Muḡabbet ornığa andın heme ezā köre mén
- 4 Nigār vaşlığa bisyār iştıyākım bar
Bi-zārā sa^cy éte mén bāz hem cüdā köre mén
- 5 Kimi ṭabīb dép andın devā ṭama^c kıldım
Şifāsı ornığa andın beter cefā köre mén

¹⁰⁴⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁴⁶ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 6 Maķaşıd nīm ki beher keyf yār vaşlığaça
Bu kün müyesser eger olmasa şabā köre mēn
- 7 Kél iy könġül mēn-i **Mücrim**ğa bir nefes bolġıl
Ki sēni yana köre almasam veyā köre mēn

355

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Kél iy serv-i ġırāmān boylugum köp intizārınġ mēn
Ĥarāb-ı laʿl-i mey-gün birle zülf-i tāb-dārınġ mēn
- 2 Tilengen qarçığay pervāz dest āmūz şayyādım
Muĥabbet çengeli köksümni rîş étken şikārınġ mēn
- 3 Eger öldür eger köydür elinġde ihtiyārınġ bar
Ki sēn sēn ĥācem ü mēn bende-yi bî-ihtiyārınġ mēn
- 4 Başımni pāymāl étidinġ alıp qoyġıl kenārınġda
Ni müddetler ötüp ketti ki müştāķ-ı kenārınġ¹⁰⁴⁷ mēn
- [Ö3 86^b] 5 Közüñġ meyĥānesidin bir tola cāmı kerāmet kııl
Ki mēn hem neşʿe-mend pür-nigāh pür-ĥumārınġ mēn
- [Ö1 114^a] 6 Qara qanım qaşınġnıñ zülfiķārıġa érür cevher
Şehīd-i bismil-i ol éki tıġ-i ābdārınġ mēn
- [Ö2 64^a] 7 Qadem qoysañġ közüm üstidin bir şāhir āhım bar
Sorap kélsenġ bu yolġa **Mücrim** atlıġ ĥāk-sārınġ mēn

356¹⁰⁴⁸*Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün*

- 1 Uşbu kün mesrūr bolmış mēn peyām-ı cūş bilen
Sévinürler uyġanıp uyķuda körġen tüş bilen
- 2 Fıkr barça eylegenler taptılar āĥır murād
Qalmadı zāyī^c kişi kim kıldı işni hūş bilen

¹⁰⁴⁷ kenārınġ: cemālınġ Ö3¹⁰⁴⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 1 Heme derd ü belâdın qadı ham bolğan dü-tâsı mên
Qalıp mên zevraq-ı baqr-ı sitemde nâ-ğudâsı mên
- 2 Tamâm-ı ʿömr ötti köp qatâlar birle dâyimdi
Harâret birle dūzâh sarıdın kélgen hevâsı mên
- 3 Tabīb-i ʿışq mên her kimge tégse derd bī-dermân
Maŋga kélsün ki ʿuşşâq-ı sitem-keşniŋ devâsı mên
- 4 Ni hâlim barını her kim bilür körgen hemân yaʿni
Elem muşâtası âyine-yi nigū cilâsı mên

- 5 Eyā bād-ı şabā ‘arzımnı dil-dārımgā şerh étgil
Kerem kılsun kerem kılsun ki bir munğluğ gedāsı mén
- 6 Ka yérde bağı köygen bolsa yār-ı ercümendimdür
Cefā çekēn birāderler köziniñ müdde‘āsı mén
- 7 Gubār-ı hāk-i rāhı közlerim üzre güzār étđi
Dédim kimdür dédi ‘aşık köziniñ tütıyāsı mén
- 8 Tapılsa şāhid-i devrān ayagın buse eyler mén
Ki **Mücrim** dik gam üzre gam öyiniñ buriyāsı mén

¹⁰⁴⁹ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

358

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Hoş ol künler ki hem-râz érdim ol şîrîn zebân birlen
Şeker güftâr ü gül ruhsâr u ol serv-i revân birlen
- 2 Tekellûf birle ağzıdın tekellüm dūr-feşân bolsa
Başım hem-serlik eyler yélge toköz âsmân birlen
- 3 Mülâyim söz küle yüz merhametlik kör ékev yalguz
Dégende ʿarz-ı ahvâlimni esrâr-ı nihân birlen
- 4 Kaşınğ ĩmâsığa hâle-şıfat âğüş vâ kıldım
Berâber sên kucağım içre kirgen çağda cân birlen
- 5 Émes maʿlûm ʿâbid bolğa mên yâ mücrim olğa mên
Kaçan bolğay yağın bî-hûde fehm étken gümân birlen

359¹⁰⁵⁰*Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün*

- [Ö3 87^a]
- 1 Kâdirîdür sên ki mevcûd eylediñg dünyâ bilen
Öy binâ kıldıñg kêtürdünğ Ādemi Havvâ bilen
  - 2 Baʿzıların enbiyâ vü baʿzıların evliyâ
Ötkerür sên birbirin her kimni bir sevdâ bilen
- [Ö1 115^a]
- 3 Baʿzıların ħ̣ʿâr u zâr u baʿzıların dil-fiğâr
Baʿzılar bağrı bütündür könğli istignâ bilen
  - 4 Baʿzılar bî-yâd ħağ bolmas zamânî ay u yıl
İşleri yok ʿömr barıça ğam-ı eşyâ bilen
  - 5 Baʿzıların zevk-i dünyâ birle bî-ārâmlığ
Kâr u bârı münʿakıddür ħâşıl u peydâ bilen
  - 6 Baʿzılar könğlide terk mâ-sivâʿllâh eyleyüp
Ötkerürler rûzgârın bir bölek şeydâ bilen

¹⁰⁵⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7 Her kime bérđiň cihānda bir köňgül yüz miň hayāl
Mübtelādur fikr-i pāyān u ğam-ı belā bilen
- 8 Mén kibi şermende-yi rüz-ı kıyāmet kanda bar
Naqd-i ʿömrüm şarf boldı nefi yok sevdā bilen
- 9 Barça ʿābid hürmetidin mağfired dervīz éter
Yoksa mücrim taňla ni kılğay bu āh u vā bilen

360

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Hıç kişi mén dik cihāndın bağı büryān kétmesün
Tevbe istiḥkāmsız ser-germ-i ʿișyān kétmesün
- 2 Kéçe kündüz lehv ü luḳb u ay u yıl maḥv-ı ʿarab
ʿĀkıbet renc ü taʿab ḥātır perişān kétmesün
- 3 Tilni istigfār ile asrap köňgülni ḥāliş ét
Bendelik oldur ki tildin zıkr-i Sübhān kétmesün
- 4 Tende cānıň mihmāndur merḥamet birle uzat
Cism öyidin ayrılıp meʿyūs mihmān kétmesün
- 5 Şarf kıl māl u menāliň āḥiret sevdāsığa
Sīm ü zer munda qalıp köňglünğde ārmān kétmesün
- [Ö1 115^b, Ö3 87^b] 6 Ḥayr ile bolğannı ḥalk-ı ʿālemīn dērler kerīm
Ḥātem oldur her ni barın kılmay iḥsān kétmesün
- 7 ʿĀbidā özüňni andağ tut ʿibādetğa qarīn
Ḥāzır-ı dem bol öler ḥāletde īmān kétmesün

361¹⁰⁵¹*Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün*

- 1 Niçük sēn iy yüregim āteş-i nihānı bilen
Bolurğa rāğıb édiň ʿömr cāvidānı bilen

¹⁰⁵¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Könğülge tābi^c olup her taraf hevā kılma
Buluşsa yahşısı bolur her kuş āşiyānı bilen
- 3 Başım üzüp tenimi hār birle tēng kıldıng
Üzülse zīb bérür gül dégen tikenı bilen
- 4 Qarı körüp ménı kaçmañg yigit yolu birdür
Başı bahār ayağı muttaşıl hāzānı bilen
- 5 Ni merd sēn ki émes hem-tenğ çorābgā cüst
Za'if hālīga kaç^c etti yolnı yanı bilen
- 6 Könğülni kıl mütevāzı^c tilingni şırın tut
Hālik halknı şayd eylemiş zebānı bilen
- 7 Kemīne ‘Ābid-i mehcūrning yolın tutmañg
Ki hiç nef^c-i muşavver yok imtiḥānı bilen

362¹⁰⁵²*Mef’ûlü fâilâtü mefâilü fâilün*

- 1 Her kéçe āşinālīg éter mén ölüm bilen
Ki sağ közge bakıp ü gāhī solum bilen
- 2 ‘Ömrüm bir ékendür ü hāşıl-ı gam u elem
Qayda baray başımda qatıg müşkilüm bilen
- [Ö1 116^a] 3 Kimge baqay ki derd ü gamım mürtefi^c kılur
Nāçār yérge bakıp u hūşum yolum bilen
- 4 Qoynumnı hālī kördi ü evlād yumdı köz
Ez-bes ki āşinā éken anlar pūlum bilen
- [Ö3 88^a] 5 Her çend bī-bizā^cat u zār-ı zelīl mén
Cūd u keremni köp kılıp mén tilim bilen
- 6 Bir bağırı yara könğlige tüşken ése qabūl
Eyler du^cā-yı ṭab^c u zebān qolum bilen

¹⁰⁵² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7 ʿĀbidğa dest-gır siyāhī bilen kalem
Könğlüm sürürda ékki qara kılum bilen

363¹⁰⁵³

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Qaysı kün bolğay yoluxsam ol perī cevlan bilen
ʿArz-ı ahvālimni désem dīde-yi giryān bilen
- 2 Başıdın üç ürgülüp öpsem ayağı tofrağın
Köz yaşım sepsen süpürsem yolını müjgān bilen
- 3 Qulları sāyende atım tilge mezkūr eylese
Serni pā eylep yügürsem hizmetinde cān bilen
- 4 Bülbül-i gülşen-serāyī hoş edāyī medhi mén
Her seher ki yād éter mén nāle vü efgān bilen
- 5 İy könğül müşkil érür şabr eylemek neyler kişi
Zālim-i bī-rahm kātıl āfet-i devrān bilen
- 6 Qaysı til birle ni haddim bar saṅga söz ayğalı
Hālimi sorsaṅ yéter laʿl-i şeker-efşān bilen
- 7 Hānqah-ı yādımda yok ʿĀbidlığımdın bī-haber
Zülfi zinciriğa Mücrim kayd érür bühtān bilen

364

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö2 65^a, Ö1 116^b] 1 Neyler kişi ʿadāvet-i zāl-ı felek bilen
Ötkerdi ʿömrimizni könğül incimek bilen
- 2 Kāmil hıredli dānişi köp élge yār émes
Sāziş kıllur mülāʿabe-yi hūlek bilen
- 3 Köp kej-nażarğa kāmetini rāst körsetür
Ārā bérıp cemālini her yan kecek bilen

¹⁰⁵³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö3 88^b] 4 ‘Ākil anıñg kemāl u zevālīga bakmadı
İşi hadīs-i rüz-ı kıyāmet démek bilen
- 5 Halk-ı cihān hazāyini memlū cū sīm ü zer
Aşlā tükenmedi ğam-ı ‘ālem yémek bilen
- 6 Kaçsam beher-i kīnesidin cān ramakda yār
İzlep kişi tapa almasa hergiz derek bilen
- 7 Sözde melāhat olmasa andağ lezīz émes
Lezzet éter ta‘āmıga luṭf nemek bilen
- 8 ‘Ābid sözini müddeiler kılsun imtiḥān
Zer yaḥşışini tanısa bolur meḥek bilen

Na‘at

365¹⁰⁵⁴*Mef’ûlû fâilâtü mefâilû fâilün*

- 1 Ay rıfķıñg tamām-ı rūsül ḥaylidin ‘ulüv
Mihrinğ alarnı köñglidedür rütbe-yi nümüv
- 2 Şer‘inğ şî‘ā-yı menzile-yi la‘l-i pâredür
Edyān-ı mürselîn heme boldı revān cū suv
- 3 Cibrîl édi Burāķıñg izinde rikāb-dār
Eṭrāfınğa melāyike ḥayli kılıp ğulüv
- 4 Ümmet atım sañga bar u noķşānda mén muḥīṭ
Başdın ayaķ günāhğa ālūde mū-be-mū
- [Ö1 117^a] 5 Ferdā-yı ḥaşr ‘Ābid-i mehcūr rū siyāh
Kaytarma nā-ümīd sañga bolsa rū-be-rū

¹⁰⁵⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

366¹⁰⁵⁵*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâ'lün*

- 1 Ötmegen fânî cihân devrinde devrân bar mu
Ölmeyin tapқан beķā-yı   mr bir c n bar mu
- 2 Vaş  terler la ge nid r beda ş n ma deni
  aliy  hem-k nıda la -i beda ş n bar mu
- 3 ş kr  ting kim  ilm k nıdur Bu  ara-yı ş r f
Bu ş fatlık milk aş  ta t 'l-mek n bar mu
- [ 3 89^a] 4 Ehli f z l   sni k mil ş h    dil va ti  oş
N r n zil  sm nd n ş  le-yi t b n bar mu
- 5 S ye-yi serv- ad ng   l baş d n kem  ılmasun
ş h Em r  aydar lay n   lemde sult n bar mu
- 6  amd li' ll h ki re  y  ehli a ş f kat-pen h
Ehl-i tev    olma an h   ehl-i no ş n bar mu
- 7   bid oldum d p Em r 'l-M min n d n-i devr s n
M crim ol an so   ma  am   ayr-ı zind n bar mu

367¹⁰⁵⁶*F il t n f il t n f il t n f il n*

- 1   ş d en m m bu k n manz r c n n bold  mu
Her teh min a  an sırrı k n gli per ş n bold  mu
- 2 K z yaş m birle anı y  lap yazıp  rdim ra am
 btid    arfin o ur   letde giry n bold  mu
- 3 Her nik t m c n-g z r u her  ad ş m c n-sit n
 ş tip yaz an  at mn   a lı  ayr n bold  mu
- [ 1 117^b] 4 Ra m  y  k n gli e k ld  mu  rgen   lime
Barı ayıl an tazarr   derde derm n bold  mu

¹⁰⁵⁵ Bu ş ir  2 n şhasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁵⁶ Bu ş ir  2 n şhasında bulunmamaktadır.

- 5 Dédi mu ʿışkımda hāli nātīvān bolğay éken
Vaʿde-yi vaşlığa bir kün mühlet imkân boldı mu
- 6 Anğladınğ mu bar mu édi yanıda ağıyārdın
Evvel açıp ruķʿanı āhır peşīmān boldı mu
- 7 ʿĀbidā gül-çehrelerdin kélmemiş büy-ı vefā
Sén kibi hıç kim kebāb-ı dāğ-ı hicrān boldı mu

368¹⁰⁵⁷*Mef'ûlû fâilâtü mefâilü fâilün*

- 1 Hıçbir könğül méninğ kibi efkār boldı mu
Müşkil belā vü derde giriftār boldı mu
- 2 Mén munda intizār-ı ümīd-vār barı ʿömr
Ol anda bir esīr tapıp yār boldı mu
- [Ö3 89^b] 3 Mest-i şarāb u hüsn-i cihān sūz édi müdām
Ol neşʿedin muʿāyene hüşyār boldı mu
- 4 Ölmekge yéttim ü başıma kélmedi sorap
Bilmen bu şaʿb hāle haber-dār boldı mu
- 5 Mén dik cefā vü cevırde hıç mübtelā-yı ʿışk
Maḥv-ı nigeḥ çü şüret-i dīvār boldı mu
- 6 Bilmen ki ʿarz-ı hālīm anınğ semʿiğa yéter
Şādık könğülde kıbil-i esrār boldı mu
- 7 ʿĀbid atınğnı feyziğa yazıldı bu kitāb
Bī-vech munça beyt ü gāzel bar boldı mu

369¹⁰⁵⁸*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö1 118^a] 1 Müjde yétkür iy şabā kim yār mihmān kélđi mü
Kālbi bī-rūḥ kalğan cism ara cān kélđi mü

¹⁰⁵⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.¹⁰⁵⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Tîre alan ulmet-badımın rûen ılalı
Revzenimdin alı olup mh-tban kldi m
- 3 Kzdin aıp seyl am bozdu maam-ı ıynı
Milk-i vrn bolanın krmege sultn kldi m
- 4 Her arafdın dalar cismimni ıldı llezr
Seyr gl-zr tgeli serv-i hrmn kldi m
- 5 Blbl-i abım ılur her laha heng-i nev
tti mu dey mevsimi fal-ı glistn kldi m
- 6 Kz yaım gl-gn aar mu pk ol ıfl-ı yetm
Azı aa tgdi burnıdın ızıl an kldi m
- 7 Mutenimdir bid z hlie hl-ı leme
ir devrnda munda bir azel-n kldi m

370¹⁰⁵⁹*Mef'l mefl mefl feln*

- 1 Knlm yine hem bir nefesi ad bolur mu
Cn alucı ayusıdın ad bolur mu
- [3 90^a] 2 Mineta bolup rm vef tapmayu rm
Eyym-ı cefsı bile mutd bolur mu
- 3 Cn-sz iim yotur u md-i dua yo
Ramet senedi birle atım yd bolur mu
- 4 Mecnndın tip kesb cnn mhir olup mn
akirdlik tmey ii isnd bolur mu
- 5 Ta bene ulaına itme sz i ho bol
em li b-meaz std bolur mu
- [1 118^b] 6 Savu yl sp knlm yin bozdu be-ibr
fanda yıılan devlet bad bolur mu

¹⁰⁵⁹ Bu iir 2 nshasında bulunmamaktadır.

- 7   ‘Ābid sēn ü ğam-ḥāne vü me’yüslığ u mén
Munça kişi hem qoyını tola bād bolur mu

371

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1   Körege intizārınġ māh ruḥsārınġ üçün asru
Kéçe kündüz yürek baġrım kebāb közde yoq uyqu
- 2   Çıqay dér mén cünündın bir taraf kētmekge ‘azm eylep
Hemānā kim ménı çöl sarı yol körgüzdi ol āhū
- 3   Çékip bī-ḥad cefā ehl-i cihāndın bir vefā körmey
Bu ni me’yüslığ nevmīdlıġdur bu niçük qayġu
- 4   Zi-bes kördüm cihān ebnāsıdın cānımġa köp miḥnet
Yégenim zehr-i qātil boldı içken şerbetim aġu
- 5   Yapuşqan şu’le-yi maḥreḳ méninġ cānımġa ot saldı
Şerār āteş hicrān bilen köymey tenimde qalmadı her sū
- 6   Alıp cān naqdini sāqī bahālıġı tola mey bér
Ki lā-ya‘qıl bolay hūş u ḥiredni eylesün ma‘fū
- 7   Kél iy ‘Ābid ‘ibādet ‘arşa-ġāhında at oynatġıl
Uruş nefsinġ bilen kim qılmamış Rüstem bile bir zū

372¹⁰⁶⁰*Mefâîlün feilâtün mefâîlün fa’lün*[Ö3 90^b]

- 1   ‘Aceb émes yürüsem izlep anı ġüy-be-ġū
Bolur mu dīde-yi ümmīd vaşlı rūy-be-rū
- 2   Yana ki uçrasa ġüyā tilimni lāl kıılır
Başımdın ötkenin étey dégende mūy-be-mū

¹⁰⁶⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- [Ö1 119^a]   3   Méning refîklıgımdın könğül kaçıp ketti
Tapılmağay kişi ahtarsa anı ūy-be-ū
- 4   Közümninğ eşki aqıp boldı baħr-ı mevvāc
Ki cūşıdın aqadur her ʔarafğa cūy-be-cū
- 5   Birevni ʕĀbid-i ʕaşr u birevni Mücrim-i vaqʔ
Muħālefetlik étıpdür ékevni ħūy-be-ħū

373¹⁰⁶¹*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1   Halk-ı ʕālemğa ni kıldım maŋga boldı ʔaʕne-cū
Onğ u solumdın kélür her dem kulağğa güft-gū
- 2   Kélgenim boldı ʕabeş ölgünçe maħbūs-ı kafes
Maħz eyler mén heves könğlümde çendīn ārzū
- 3   Él tilidin zaħm yétkenning biter mü yarası
Sūzen-i müjgān bilen kılsam yaqam çākin refū
- 4   Méndin almış iħtiyār u bār ağyār ile yār
Bu sebebdin kāmetim ğam bāıdın bolmış dü-tū
- 5   Dehr éli ūlfetligimdin mübtelā-yı köp melāl
Neylesünler ħalk-ı ʕālem sénde yok şāyeste ħū
- 6   Tökmedinğ nisān eşk ü qoymadinğ faşl-ı seħer
Kılmadinğ āb-ı nedāmetdin yüzünğni şüst-şū
- 7   Hayfdur¹⁰⁶² ʕĀbid demek sén dik muʕāşır ehliğa
Tārik-i emr-i İlāhī kāzib-i bī-yād-ı Hū

¹⁰⁶¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁶² hayfdur: hayfādur Ö1

374¹⁰⁶³*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Eyā dōstlar bu kün hālim sorar dik āşinā bar mu
Ṭabībim kim bolur yā Rab bu derdimğa devā bar mu
- [Ö1 119^b, Ö3 91^a] 2 Kiçikligidin üns bolğan ğamını cānıma salğan
Cemāli ay layın tolğan sēni dik hoş bekā bar mu
- 3 Hümā-yı şavķı bes kongan közi hicrān bilen tolğan
Çerāğ-ı ṭālīʿi söngan mēni dik bī-ziyā bar mu
- 4 Heme gül-çehreler sēndin kılurlar kesb ārāyış
Yüzünğ dik ʿaks-ver āyīne-yi-ğīṭī-nümā bar mu
- 5 Mén ü şām kara olup hemānā yol yētürgen ét
Yolunğda çıķmağan méndin fiğān u mācerā bar mu
- 6 Sēn ü ʿıyş u ṭarab āhengi ü berg ü nevā-sāzı
Méniñg dik bī-dil ü bī-ğam-ğüsār ü bī-nevā bar mu
- 7 İlahī ʿĀbid atınğ hürmetidin kēçmesenğ cürmim
Méniñg dik yoksa bir şermende-yi rüz-ı cezā bar mu

375¹⁰⁶⁴*Mef'ûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn*

- 1 Ki mihr-i İlahīdin érür köñglünge pertev
Yoktur ğamınğ andın ki öyünğni tilesün yav
- 2 Rezzāk ni kim yétküredür kaniʿ olur sēn
Rüzī sanğa bolğan ése ḥāh gendüm yā cev
- 3 Hāķ zikrini bir lahza tilingdin koyakörme
Ez-bes ki Hudāvend Teʿālā dédi fe'sʿav¹⁰⁶⁵

¹⁰⁶³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁶⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁶⁵ “O zaman, hemen koşun” Cuma: 62/9.

- 4 Yigitlikde yarağın tüzetür ehl-i ħired
Yağāñg tutar ecel élgı bilen yürüme çav¹⁰⁶⁶
- 5 Tiliñgde ħamd u senā ‘Ābidā dégin ħālā
Olar maħalde mebāda zebāniñg olsa beğāv¹⁰⁶⁷
- 6 Bérse yétürgeñce anıñg yādığa kélmes
Hengām-ı teveccühde kişi cānnı koyar dev¹⁰⁶⁸
- 7 Müstağrağ olup keştī ‘ömr oldı senāhī
Eyā ki nesīm oldı muğālif atı esnāv¹⁰⁶⁹

376

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 120^a] 1 İy köñgöl kılma cihāndın yahşı devrān ārzū
Eylemes ehl-i ħired sonğra peşīmān ārzū
- 2 Āşinā bolmağ ni hoş āħir cüdālıq köp yaman
Kim kıılır bir vaşl üçün miñg dāğ-ı hicrān ārzū
- [Ö3 91^b] 3 Şānedin özge kim étsün zülf ü¹⁰⁷⁰ kāküldin sürāğ
Her perīşān ħātır eyler bir perīşān ārzū
- 4 Kūh-ı temkīn ni kıılır bir şu‘le birle hemçü gāh
Kim éter ‘uşşāğ élidin ħurb-ı cānān ārzū
- 5 Bülbüle gülşen hevā pervāneğa şem‘ iştıyāk
Zerreğa tāb-ı kıuyaş u çağze vīrān ārzū
- 6 Mışra sultān boldı Yūsuf üzmedi ħubbü’l-vaṭān
Eyledi bāzım hevā-yı şehr-i Ken‘ān ārzū

¹⁰⁶⁶ 375 no’lu şiirin 4. ve 5. beyitlerinin vezni diğer beyitlerden farklıdır. Bahsedilen iki beytin vezni “mefâilün mefâilün mefâilün fa’lün” şeklindedir.

¹⁰⁶⁷ Bu beyit Ö1 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁶⁸ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁶⁹ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁷⁰ zülf ü: zülfge Ö1, Ö2

- 7   ‘Ābid olğandın könğülñiñ köp hayāli oldı mağv
Eyle mén haber-i genc faqr beytü’l aḥzān ārzū

377

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö2 65^b]   1   Rāḥat-ı cān u diling¹⁰⁷¹ körmek saḅga yār ārzū
‘İşk meydānıḡa kirmek kılma zīnhār ārzū
- 2   Bir metā^c asra ki kirseng her kayı bāzār ara
Kim şamīm ḡalbdin ḡılğay ḡarīdār ārzū
- 3   Baş eger ber-bād kétse ḡılmaḡıl ifşā-yı rāz
Eyleme fānī cihānda şāḡib-esrār ārzū
- 4   Şabr eger bardur tapar sēn kayd-ı miḡnetdin ḡalāş
Yoksa bī-ḡūde niçük¹⁰⁷² eyler giriftār ārzū
- 5   Yā méninḡ baḡtım ḡara yā ḡālī^cim ferḡunde yok
Kim yéter aldımḡa ḡılsam zevḡ-i bisyār ārzū
- [Ö1 120^b]   6   Muntazırlıḡdın közüm mağv olğalı bolmış berīn
Ḳorḡa mén kim mağv ḡılğay cān-ı efkār ārzū
- 7   ‘Ābidā ménde ni cān ḡaldı ni könğül ni ḡired
Kim ḡılır ‘ālem ara taşvīr-i dīvār ārzū

378¹⁰⁷³*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1   Müşğ ési ḡālī^c bolur zülfi perīşān boldı mu
Bülbül āvāzı kéledür la‘li ḡandān boldı mu
- 2   Sālīm-i naḡş-ı lisānımdur be-isti‘dād-ı ḡüsn
Solmadı mu berg ü bārı bir ḡülistān boldı mu

¹⁰⁷¹ diling: dil Ö1

¹⁰⁷² niçük: niçün Ö1

¹⁰⁷³ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 3 Kāmetinġga baḥs éterdin qaldı tūbā pā-begil
Hıçbir servi séniġ dik hoş hırāmān boldı mu
- 4 Baḥ kérek ber-bād kėtse cān kérek kılsaġ niṣār
İy raķīb-i ʿuṣṣāklıġ destūrı āsān boldı mu
- 5 Eṣk köp tökdi közüim gül-gūnedür ceyb ü kenār
Yā müjem seylābı rengi bu kéçe qan boldı mu
- 6 Cūṣ éter qan her regimdin baġrım ister pāreliġ
Yār kūyı étleridin yoķsa mihmān boldı mu
- 7 Ḥasb u ḥālidür bu ʿĀbid alġanı tarḥ-ı niṣān
Tıflar yād étkelidür belki dīvān boldı mu

379

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Yaruġ köġgül bilen birbirge hıç kim yār bolmas mu
Ferāġatlıġda yār u qayġuda ġam-ḥ̣ār bolmas mu
- [Ö3 92^a] 2 Ayakıġa qadalġan ḥārın müjġān bilen çeksün
Ki birbirni déġen cān birle minnet-dār bolmas mu
- [Ö1 121^a] 3 Cihān bāzārınınġ ḥalkı bilen sevdā buluşmaydur
Metāʿinġ satma kim taġla uluġ bāzār bolmas mu
- 4 Qadalsa her tarafdın nıṣ şabr nıṣdür pıṣe
Başıda gül taķılġannınġ ayaġı ḥār bolmas mu
- 5 Ni bī-endīṣe ġaflet-pıṣe her bī-ġāne vü ḥ̣ıṣe
Qarīb-i cām yigitlikdin henüz hüṣyār bolmas mu
- 6 Ni sāķī qalur u ni mey ü ni ḥüsrev qalur u ni key
Zamāne ḥalkı āḥir yér bilen yeksān bolmas mu
- 7 Ni bolġay ʿĀbidā āhı çıķarsaġ bir seḥer ġāhī
Özüġ müʾmin étip cürmünġe istiġfār bolmas mu

380

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Kişi ayrılrsa bir dil-dârdın dīvāne bolmas mu
Melāmet-pīşe tillik halk ara efsāne bolmas mu
- [Ö2 66^a] 2 Yolın¹⁰⁷⁴ közlep sözün sözlep kaçan özge taraf izlep
Anıñg çün barça yār u āşinā bī-gāne bolmas mu
- 3 Yoluksa her mekānda başıdın üç ürgülüp anda
Cemāli şem‘iğa köymek üçün pervāne bolmas mu
- 4 Melāmet bir taraf dilber cefāsı ğayr-ı ğavġası
Mununġ dik şa‘b hāletler bu eski cāne bolmas mu
- 5 Égildi rāst dīvārım munġaydı barı eṭvārım
Ki pāre pāre ta‘mīr-i cihān vīrāne bolmas mu
- 6 Kétür sākī mey-i bī-bāk tiryākī ézip her dem
‘Īlāc-ı hūş-ı zāyil bāde-yi peymāne bolmas mu
- 7 Kél iy ‘Ābid ki Hāk bābı açuġda müdde‘ā izle
Yüzünġe bir küni mesdūd-ı bāb-ı hāne bolmas mu

381

Mef’ûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

- [Ö1 121^b, Ö3 92^b] 1 Cānā sēni bir gevher-i nāyāb déyin mü
Barça talebinġde yüregi āb déyin mü
- 2 Gāhī beşer ara körünür ki perī-āsā
Ta‘biring üçün körgenimi h‘āb déyin mü
- 3 Kūyunġ harem ü şahın yüzünġni dēdi rakşı
Mescūd-ı cihān qaşınġı mihrāb déyin mü
- 4 Āfāk ara ötken émes sēn kibi maḥbūb
Mén hem özümi edven-i aḥbāb déyin mü

¹⁰⁷⁴ yolın: yorar Ö3

- 5 Derd ü elem āh u fiḡān dédim velīkin
Şerh-i reviş dīde-yi hūn-āb déyin mü
- 6 ‘Ömr ötmiş ü yaş yétmiş ü köz nūrı kemelmiş
Könḡlümni henüzem şebah-i şāb déyin mü
- 7 ‘Ābid kayı yol barsa könḡül sēn sarı tartar
Zencīr-i cünūn boynıda ıqlāb déyin mü

382¹⁰⁷⁵*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Sēn sarı pervāz éter könḡlüm kanatı bar mu
Yana séndin bir ümīd-i iltifātı bar mu
- 2 Ét kibi қolasalar kétmes esīrler kūyıdın
‘Āşık-ı mehcūrnnıḡ yüzde uyatı bar mu
- 3 Kūyıda ehl-i temāşā yastanıpdur yanıḡa
Birbirin izlenḡ alardın kim ḡayātı bar mu
- 4 Mén kérek gerdūnda körsem uşbu sevdānı başım
Hīç kiminḡ mundaḡ şeh-i ‘alā şıfātı bar mu
- 5 Her şabāḡ u şām hūrşīd-i cemālinḡ tālī‘ ét
Naḡd-i ḡüsnnünḡ mundın özge hem zekevātı bar mu
- [Ö1 122^a] 6 ‘Işk meydānında ténḡdür munşif-i şāh u gedā
Ḥāce vü mollā Kōngurat Kıyātı bar mu
- 7 ‘Ābidā ḡayf tiriklik ötti köp ḡasret bilen
Tanḡla kılḡan cürm ü ‘ışyānnınḡ necātı bar mu

383¹⁰⁷⁶*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- [Ö3 93^a] 1 Sēni körgende aytur mén ki cismim içre cāndur bu
Sitem bérür cefā ekşer yér āşüb-ı cihāndur bu

¹⁰⁷⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.¹⁰⁷⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Beşer zeylide gāhī cilve eylep körsetür yüzni
Perī mānend gāhī él nigāhıdın nihāndur bu
- 3 Eger bī-perde öydin çıkısa yārim kéçe nūrıdın
Körüp bīdār bolğan dēr ki māh-ı āsmāndur bu
- 4 Başımnı āsitānığa koyup müştāk-ı dīdārı
Bolup yatsam démişler bérsenġ muhtāc-ı nāndur bu
- 5 Buḥārā-yı şerīf oḥşaş vilāyet yok cihān içre
Şerāfet maḍdeni gūyā behişt-i cāvidāndur bu
- 6 İlahī sāye sēn kim kılmasun eyyām başıdın
‘Azīm salṭanat Mīr Ḥaydar-ı şāhib-kırāndur bu
- 7 Körüp tarz-ı sipāh u ġirūdārın anġladım ‘Ābid
Ki nūr-ı çeşm ü sultān-zāde yaḥnī türe cāndur¹⁰⁷⁷ bu

384¹⁰⁷⁸

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Könġül dünyāğa bend étmenġ ki āḥir bī-vefādur bu
İşi reng ü qarīb ü lāf u der-bend-i cefādur bu
- 2 Körer kim merddür anıġla şöḥbet ihtiyār étmes
Qalın nā-merdler birle hemīşe āşinādur bu
- [Ö1 122^b] 3 Nazar salmış anġa kāmīl ḥıredler köz uçı birle
Kim ol ser-fitne-yi bed-kīne-yi dām-ı belādur bu
- 4 Alar kim sīm ü zerni cem‘ éterler sa‘y u cid birle
Tileşürler be-cān u dil alarğa müdde‘ādur bu
- 5 Méniġ ḥālimġa ‘ibret birle baķıġ iy birāderler
Dēġizler bir ġarīb-i baġrı pāre bī-nevādur bu

¹⁰⁷⁷ cāndur: ḥāndur Ö3

¹⁰⁷⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 6 Kétür sākī maŋga cāmı ki titrep bu şitā şāmı
Humār aldı méniŋg hūşumnı derdimğa devādur bu
- 7 Cihān Һasret serāyı hıç cāy-ı emn émes **‘Ābid**
Ki anda istiķāmet eylemek saŋga Һaṭādur bu

Na‘at

385

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün fa’lün

- [Ö3 93^b] 1 Mükevvenāt vüçüdı séniŋg vüçüduŋga rāh
Be-Һaḳ-ı eşhedü enlā ilāhe illallāh¹⁰⁷⁹
- 2 Tapıldı yol séni zātıŋğa ma‘rifetlīgi
Delīl-i ḳāṭi‘ her āyet-i kelāmu’llāh
- 3 Ni mümkināt ara her zerre ki pinhāndur
Émes nihān saŋga bil kim barılğa sēn āgāh
- 4 Tanurğa zāt u şıfātıŋnı bu ḳadar besdür
Kéçe vü kündüz ü ay u yıl āfitāb ile māh
- 5 Ҷuruğ otuŋga bérür sēn bahār berg ile bār
Һazān yéli bile yélge uçar bī-menzil-gāh
- 6 Günāh zengini könġlümdin étmesenġ sayḳal
Ni yüz bilen yazayın rüy-ı siyāh-nāme tebāh
- 7 Atımnı **Mücrim ‘Ābid** oḳurlar ki cürmdin ola pāk
Emīr Һaydar-ı Sulṭān faḥr-ı zıllullāh

386

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 123^a] 1 Yétürmiş mén yolum tüz eyle rāhım yā Resūlu’llāh
Ḥad u endāzedin ötti günāhım yā Resūlu’llāh

¹⁰⁷⁹ “Şehadet ederim ki Allah’tan başka İlah yoktur.”

- 2 Cihānnıñ zālīga özümni bilmey aldanıp keldim
Könğöldin ref^c kıl bu iştibāhım yā Resūlullāh
- [Ö2 66^a] 3 Tavāf-ı āsitānıñga taleb bar u yétalmay mén
Müsā'id bolmadı baht-ı siyāhım yā Resūlullāh
- 4 Şefā'at dest-gāhında açılğan çağda gīsūlar
Periştān hālime kılsañg nigāhım yā Resūlullāh
- 5 Yüzünğniñ kıblesiğa secde kılğan müdde'ā kördi
Özünğ sēn mihr-bānım kıble-gāhım yā Resūlullāh
- 6 Kömülgen sonğra hem minğ til bilen hamd u senā aytur
Mezārım üzre kögergen giyāhım yā Resūlullāh
- 7 Bu 'Ābid kéçe vü kündüz sēniñ elţāfıñga rācī
Éki 'ālemde sēn püşt ü pehāhım yā Resūlullāh

387¹⁰⁸⁰*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö3 94^a] 1 Könğül me'lūf érür 'uzletde bu éski mekān birle
Érür bir kuş ki ülfet kıldı haslık aşiyān birle
- 2 Körer taht-ı Ferīdūn cām-ı Cemdin 'izzetin efzūn
Berāberlik kıtur ārāyiş-i milk-i cihān birle
- 3 Bi-hamdi'llāh Buḡārā ḡāk-i pāyı tūṭiyāmızdur
Şerāfetde yeri hem-serlik eyler āsmān birle
- 4 Semavāt-ı felekdin nūr-ı tābān kéçe vü kündüz
Be-merd ü zen faķīr ü ağniyā ḡürd-ı kelān birle
- 5 Yoluḡsa ehlidin her kim gümān kılsañg anı edven
Müsāvidür tekellüm bābıda her ḡurde-dān birle
- [Ö1 123^b] 6 Emīrū'l-müminīn Sultān Emīr Ḥaydar şeh-i devrān
Vilāyet el-amān ol ḡüsrev-i şāḡib-kırān birle

¹⁰⁸⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7 Şeh-en-şāh-ı mücāzım **Mücrim** atım ʿafv hükm etti
Haķıķat ʿĀbid olğay bu şıfat nām u nişān birle

388

Mefâilün mefâilün mefâilün fa'lün

- 1 Cüdālık oldu maṅga āḫir ol nigār bile
Kime ğamımını déyin bu dil-i figār bile
- 2 Körerge yüz yok u ayturğa söz bolup mén lāl
Ni şabr birle işim bar u ni qarār bile
- 3 Közüm yumup kéter édim besāt-ı ʿālemdin
Cihānga kélgen éken bolsam ihtiyār bile
- 4 Özüm ğarīb ü yüzüm sarğarıp eşkim kıan
Kıayanga tilmüre mén çeşm-i intizār bile
- 5 Hıred muhācereti birle fark étalmai mén
Hazānnı mevsümini nükhet-i bahār bile
- 6 Ötürme vaktini vü sākıyā kêtür mey-i nāb
Ölüm haķ olsa hem öldürmegil ğumār bile
- 7 Terahğumıng ése cānıngğa ʿĀbidā zınhār
Köp ihtilāt éte körme bu rüzgār bile

389

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 94^b] 1 Dōstlar hem-dem olup mén dil-i dıvāne bile
Méni ser-germ kıılıpdur mey ü peymāne bile
- 2 İstemes kışver-i ābādda me>vā hergiz
Çağz dik ülfet éter kūşe-yi vırāne bile
- [Ö1 124^a] 3 Nefs-i ʿālem közini ğaflete ʿāid kıldı
Uyķulatur her kışı cemʿini bir efsāne bile

- [Ö2 66^b] 4 ‘Aql māni‘ kılur u ‘ışk çéker sūy u sāl
 Āşinā téng mu bolur merdüm-i bī-gāne bile
- 5 ‘Ābidā her ni cefā kélse felekdin şabr ét
 Rāzı bolmaq yaraşur kısmet-i pişāne bile

390

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ni bolğay iy perī ṭab‘ıng méninğle āşinā bolsa
 Tebessüm birle la‘lınğ gonçesi bir laḥza vā bolsa
- 2 Körüp dīvāne aḥvālīmni ü keyfiyetin bilsenğ
 Kemend-i cezbe-yi ma‘şūk ta‘rīğı resā bolsa
- 3 Yüregim derdlikdür yastanıp mén ḥāk-i kūyunğnı
 Ni eyler menzilinğde rütbe-yi dārü’s-şifā bolsa
- 4 Yolunğda muntazırlığdın közümde nūr qalmaydur
 Çékeydim sürme dép ḥāk-i rehinğdin tūṭiyā bolsa
- 5 Eger ḥūr u eger ğilmān cemālinğni körüp ḥayrān
 Kaçan bülbül beher elḥān séninğ dik ḥoş edā bolsa
- 6 Edā-yı közlerinğ könğlüm fedā-yı sözlerinğ bülbül
 Saçınğ sevdāsıda sünbül ‘aceb yok mübtelā bolsa
- 7 Ni ‘Ābid başı bī-sevdā ni **Mücrim** könğli bī-ğavğa
 Ğam u şād olsa ḥoşdur her ni taḳdīr-i Ḥudā bolsa

391

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ni ḥoş-dil her kişige ‘ışk otıdın eşer bolsa
 Semūm-ı āhı birle yok ta‘accüb baḥr ber bolsa
- [Ö1 124^b, Ö3 95^a] 2 Közi ḥün-āb ile tolğan çirāyı za‘ferān bolğan
 Muḥabbet birle kan yutğan érenlerdin nazar bolsa

- 3 Ten-i bî-ışķnı taʿdād-ı ādemdin hesāb étme
Odur ādem ki yétmiş éki milletdin haber bolsa
- 4 Fenā meyḥānesidin nūş¹⁰⁸¹ eylep her kişi cāmını
Körerler neşʿe-yi dil-ḥāh kimniñg ḥalkı ter bolsa
- 5 Hoş ol rindīge māl ü milk-i ʿālem közge ilmeydür
Kara tofraķça bilmes aldıda enbūh zer bolsa
- 6 Muḥabbet könġlünġ içre bolsa qābil hem-demiñg oldur
Yüregi derdsizni déme hem-dem ger peder bolsa
- [Ö2 67^a] 7 Elem meydānıda rezm eyle ʿĀbid himmetiñg kénġ tut
Ni dér sén él qulaķıġa eşitmek birle ker bolsa

392

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Bir ādemġa muḥāṭab bol ki ol hem leb-şeker bolsa
Sözide belki enfās-ı Mesīḥādın eşer bolsa
- 2 Yoluķġan çaķda térgüzse ölük cismiñgni sūz birle
Uşol söz kim anıñg lafzıda maʿnādın haber bolsa
- 3 Yigitlik qadrini bilgen qarılıġ devletin körsün
Hoş ol şāmī ki anıñg birevi feyz-i seḥer bolsa
- 4 Gülistān içre bî-dil-dār güller ḥār birle ténġ
Ötündür bî-mey ü maʿşūķ eger gül-berg-i ter bolsa
- 5 Tapılmas cūd u iḥsānnıñg ḥayāli aġniyālardın
Érür tārāc tapķan dik eger bir pīl zarar bolsa
- 6 Hoş ol kim ḥāceti bisyār u istiġnāsı andın köp
Közige uçramas çün gāḥ şandūķ güher bolsa
- [Ö1 125^a] 7 Ölüm élgi yaķañg tutmaķġa rāġıb boldı iy ʿĀbid
Ḥayāl étme mürür-ı ʿömr mīrās-ı peder bolsa

¹⁰⁸¹ nūş: Ø Ö3

393¹⁰⁸²*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*[Ö3 95^b]

- 1 Méniŋ dik boldı mu Mecnün beyābānlar ara vāle
Ki endāz-ı mülākātımğa baġrı dāġ érür¹⁰⁸³ lāle
- 2 İşim ĩŝyān u nisyāndur közümlü seylābı nisāndur
Köŋgöl andın perīŝāndur yüz efgān birle minġ nāle
- 3 Ŗerār-ı her nefes birle tokuz eflāke ot saldım
Savuġ āhım yēli birle şecerler baġladı jāle
- 4 ĄAzāb-ı āġiretdin köŋglüm içre hīġ külfet yok
Lebim hem kılgān érmes niĉe müddet yādmı hāle
- 5 İhāta eyledi devrān ġamı tégrem ġiŝār étđi
Kālıp mén nokta-yı serkār yā ay devride hāle
- 6 Metā^c kadr-i kıymetdür anı erzān-ı bahā kıılma
Uŝalmas kıymeti Ąālā kesād olġan bilen kāle
- 7 Kēl iy ĄĀbid özüŋni kıılma kāzib kön ģibādetġa
Midādı yokturur māle ŝebātı yokturur sāle

394¹⁰⁸⁴*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Kāyı menzilde kim ol serv-ķadd sīmīn beden bolsa
Ni ki perrān bolurlar ġāh merd ü ġāh zen bolsa
- 2 Uzar mén ol sarı barmaķġa ġālķa ġālķa bendidin
Eger zencirdin boynıġa baġlangān resen bolsa
- 3 Ni tenhā ġüsn ile maġbüb-ı maġmül eam bolsun
Cihānnı şayd éter bu ġüsn ile ŝīrīn suġan bolsa

¹⁰⁸² Bu şiir Ö2 nüŝhasında bulunmamaktadır.¹⁰⁸³ érür: olur Ö3¹⁰⁸⁴ Bu şiir Ö2 nüŝhasında bulunmamaktadır.

- [Ö1 125^b] 4 Mén ü yolunğda közler intizār u maḥv müstağrak
Közümge uçramaydur serv-i gül-zārdın çemen bolsa
- 5 Dil ü cān bāl u per köydürgeli māyil durur ʿāşık
Eger ol tünd cevlan kanda şemʿ-i encümen bolsa
- 6 Temennā eylegen ʿuşşāk cāndın kéçmeyin bolmas
Ki kan tökmek uşol kâtilğa dest-endāz u fen bolsa
- 7 Cünün-ı ʿışk-ı ʿĀbid müşgdür pinhān kılıp bolmas
Eger maḥbūs nāf-ı āhū-yı deşt-i Hoṭen bolsa

395¹⁰⁸⁵*Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*

- [Ö3 96^a] 1 İlāhi rūzī kılğıl cemʿiyet ṭabʿ-ı perīşānga
İcābet séndin ü bizdin duʿā ʿabduʿl-muʿīn cānga
- 2 Bize mağz-ı bādām u oğul kız anğa bir cismi
Berāber yād éterler mu ten efkārı cānga
- 3 Tiler mén kéçe kündüz rüşdini Tenğri Teʿālādın
Münevver eylesün köngli öyini şemʿ-i kırānga
- 4 Meded bolğay Buḥārā-yı şerīfniñ bezirgānıdın
Ki mümtāz olsa ḥāfızlar ara āfāk-ı devrānga
- 5 Münāsib érdi ḥizmet-kār-ı derbārī bolur érdim
Ni eyler mübtelādur mén be-nevʿī dāğ-ı hicrānga
- 6 Atasığa ʿaṭā kılsun çaķasığa vefā kılsun
Tilin şīrīn-edā kılsun beher āyāt-ı Furkānga
- 7 Kemīne ʿĀbid-i mehcūrniñ medḥ ü şenāsıdur
Ḥudāyā rūzī kıl ferzend-i qābil her müselmānga

¹⁰⁸⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

396

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 126^a] 1 Mén ü könġlüm séniġ kūyungda ser-gerdân u âvâre
Talaġan étge¹⁰⁸⁶ oġşap her bir endāmımda yüz yâre
- 2 Közümnî aldadı bir ʿişve birle zāl çarġ âġir
Bolup mén émdi bir körmege ser-tâ-pây nezzâre
- 3 Hıred ehli vü Mecnûn birbirige tevʿemân kélmes
Muķābil mu bolupdur mestlerniġ ķavli hüşyâre
- 4 Hudāniġ emridin zerre tecāvüz eylemes ʿāķil
Ki ol Hālāķdur bol bir bölek maġlūk-ı bī-çâre
- 5 Karılar içre mén dik maʿşiyet lâyıġa batķan yok
Yüregi tîre könġli hıyre aķ saķal yüzi ķara
- 6 Eger yüzde uyatım köp hem ümîd-i necâtım köp
Tilimde vâridâtım köp meger şol bolsa ġam-ġâre
- 7 Ni ʿâbidliġ bilen şādım ni mücrimlîġdın âzādım
Suġan nazmıġa muʿtādım muķayyed munça ġüftâre

397

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 96^b] 1 Zihî iķbāl her bir bendege elţâf-ı Rab bolsa
Yéter her müddeʿâġa könġlide şādık taleb bolsa
- 2 Eger her kimde niyyet ġālîş ü könġlide naġvet yok
ʿAceb yok her mecālîs içre mümtâz ţarab bolsa
- 3 Muġabbetsiz kişidin kaç mürüvvetlîġġa köġsünġ aç
Tiliġdin medġ-i maʿnâ saç eger sênde edeb bolsa
- 4 Dême ġarfî ki lâyıġı durur âzād alur ġâtır
Dêsenġ lafzı ki âfâķı maʿânî munteġab bolsa

¹⁰⁸⁶ étge: ét kibi Ö3

- 5 Muḳayyed bolma dām-ı düşmen bed kişi ile zīnhār
Ḥayālī rāst kélmes kim ezeldin ṭab^cı çeb bolsa
- [Ö1 126^b] 6 Niçük tilge ilen öydin çıkar sén hem açığ déme
Mülāyim gūy bol bilsenġ ki könġlide ġazab bolsa
- 7 Ḥudānıġ şükri ni ber-cā kêtür ‘Ābid ki andındur
Taḥammül ile edyār eyle rūşen rüz şeb bolsa

398

Mef’ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö2 67^b] 1 Ötti bahār-ı ‘ömr ü kélipdür ḥazān yine
Kök kénydi mātemimġa toġuz āsmān yine¹⁰⁸⁷
- 2 Şarf oldı munça naġd nişār-ı kudūmiġa
Teşrīf kılmağı evige mīhmān yine
- 3 Müşġ-i nihān ü eşk-i revān āşikār éter
Könġülde her ni barını qoymas nihān yine
- 4 Ézdi yürekde qanım u su kıldı köz yolu
Müstagraġ oldı seyl bilen baġr u kân yine
- 5 Şefkat firār kıldı meger él arāsıdın
Neyler kişi kīşni kılıp imtiḥān yine
- 6 Sākī eger özüñġ mey ile yād kılmasanġ
Bu bed ḥumār qanda bolur kāmran yine
- 7 Deryā mu érđi ṭab^c-ı selīminġ çıkardı cūy
Pīr kim otuz artıġı kılıpdur revān yine

399¹⁰⁸⁸*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö3 97^a] 1 Ot salur él cānıġa ġisū-yı müşġ-efşān bile
Mén hem ister mén ki köysem āteş-i sūzān bile

¹⁰⁸⁷ yine: bilen Ö3¹⁰⁸⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Yüz minġ ʿāşıkđın biri mümtāz u cān-īşār olur
Aldıda¹⁰⁸⁹ tofraġ-ı sākındür müsāvī cān bile
- [Ö1 127^a] 3 ʿİşk derdiġa tabīblerdin tapılmaydur devā
Āh uşol ten kim yoluġġay derd bī-dermān bile
- 4 Kūbhı hūsn ü cehli fażl u şeri ħayr u naķlı ʿaķl
Ol ki könġlini muķayyed ķıldı bir cānān bile
- 5 Kim ki anınġ fiʿli beddür ülfeti naķş-ı ħired
Zīnhār olturmasun dānā kişi nādān bile
- 6 Hūş seġā başda sevdā ħāl rüsvā dil gedā
Sāķiyā mey bér felek toldurdı cānım ķan bile
- 7 ʿĀbid oldunġ lāubāl ol yime dünyādın ķarīb
Kim ki yıġdı māl yémey ketti köp ārmān¹⁰⁹⁰ bile

400

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ĥudāyā ħiġ kiminġ könġlini maġrūr-ı hevā ķılma
Kemāl-i ħırş u dām-ı nefis birle mübtelā ķılma
- 2 Şehīd-i ʿışķ bolġanlarga encām kefen yoktur
Ķızıl ķanlıġ tonumdın taġla maġşerde şadā ķılma
- 3 Sėninġ mihrinġ könġöldin refʿ éter hem-rāġ-ı nā-ķābil
Özüġdin özgege şādık könġölni āşinā ķılma
- 4 Ümīd-i ümmet-i ʿāşī şefāʿat ʿarşa-gāhında
İlāhī ħiġ kimi maġrūm-ı şerʿ-i Muşţafā ķılma
- 5 Tażallüm ber-ķaraf ġam ber-ķaraf derd ü elem şaf şaf
Vefā hem ķılmasaġ iy ķarġ munça köp¹⁰⁹¹ cefā ķılma

¹⁰⁸⁹ aldıda: alda Ö1¹⁰⁹⁰ ārmān: ārmānlar Ö3¹⁰⁹¹ munça köp: köp munça Ö3

- 6 Başım yerge arap ayıl adım ham bolalı m yil
M nin dik hi kimni  lgi mut c-ı  aşa ılma
- 7 Ayırma  Abid  lgin  ki tillik h medin hergiz
D gey  lg ne medhin ulz m-i abın ed  ılma

401

Mef  l n mef  l n mef  l n mef  l n

[ 1 127^b,  3 97^b]1 Dil  t  end  r r s n muna h l-i n t v nlıda
K n l efk rlıda k zlerin hem h n-feş nlıda

[ 2 68^a] 2 aar s n yaşılarnın ş hbetidin t hiy tın bar
Hem  lfetlerin n d n k z aıp s n yamanlıda

3 Y regi derdsizdin  rz  hasb u h l  tme
Elem d se tapılır her nie k p  rm nlıda

4 arılar adr-d nı bol kem l-i  mr k rgey s n
Yaraşur bizlerge hizmet  tmeklik c v nlıda

5 Ni h şıl  lgenimdin son kef-i efs s-ı  hengi
Ki y dım eylemes ab b-ı heng m  m nlıda

6 K t r s k  hum rım def i   n b de-yi n bı
Ki evş fın bey nın şerh  tey ş r n zeb nlıda

7 M b rek ism-i  bidli bilen y d  tti sult nı
Em r H ydar şeh-en-şeh ullarıa mihrib nlıda

402

F  l t n f  l t n f  l t n f  l n

1  y şab  bir bir bey n ıl  arz-ı h lim y ra
 ltif t  ts n m n-i am-b de-yi efk ra

2 Yazanımın   afv u ramet k z bilen ılsun nig h
T bekey aytıp yazay her bir derd d v ra

- 3 Kāmetimdür çünkim ü türlük nevā-sāzımda bar
Tağa mén cān rīştesin muhtāc émes mén tārğa
- 4 Hecr öldürmekge yétkürdi mén-i bī-çāreni
Raḥmı kélmes mü kişi kim uçrasa nāçārğa
- 5 Kim ki istepdür köngül mirʼatıdın defʼ-i ḥumār¹⁰⁹²
ʿĀdet étdürsün tilini zıkr ü istiğfārğa
- [Ö1 128^a] 6 Naḳd-i tāʿat cemʿ kıl sevdā sıķāldın ötmesün
Ni yüzi birle barur bī-pīl kişi bāzārğa
- 7 ʿĀbidā ḥaddiñgni bil sakla tilingni yādedin
Baş yarıpdur bārehā bī-hūde köp güftārğa
- 403¹⁰⁹³
Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün
- 1 Közüm maḡrūr bir dem vaşl olup köngülñi şād étme
Cihān devrānıḡa ʿaqlıñg eger bar iʿtimād étme
- 2 Demī ḥurremlıḡıñg bar līk küh-i ḡamdur aldıñgda
Bu devrān hem ḡanīmet cānıñgā ḡayḡu ziyād étme
- [Ö2 68^b] 3 Üzüldi mihr ü şefkat münḡaṭıʿdur ḡalk-ı ʿālemdin
Ékenḡdin istegil her müddeʿānı hıç dād étme
- 4 Ciger-pārenḡ eger bolsa muḡabbet baḡlama zīnhār
Eger sāyeng sañga körgüzse dōstluḡ inḡıyād étme
- 5 Ḳaderdin¹⁰⁹⁴ her cefā kélse sañga ḡısmetḡa rāzı bol
Yüzünḡ yırtıp fiḡān eylep felek zulmini yād étme
- 6 Ḥudādın özgege bérme köngül rāḡat taleb bolsañḡ
Özünḡni nefis ile muʿtād mānend-i cemād étme

¹⁰⁹² ḡumār: ḡubār Ö3

¹⁰⁹³ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁹⁴ ḡaderdin: ezeldin Ö2

- 7 Egerçi **mücrim** oldu isminġ amā sa‘y kıl émdi
Ki rüst-ā-ġīz-i maḥşer içre nāmınġnı sevād étme

404

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 98^a] 1 Dirıġ eylenmedi çarġ-ı felek bir kün merāmımġa
Tezerv-i baġt eylenmey rām boldı¹⁰⁹⁵ ötti dāmımġa
- 2 Yakasıġa kolum yétmey çalıp dāmānıdın tutmay
Felek ni kılġanımgā eylenipdür intikāmımġa¹⁰⁹⁶
- [Ö1 128^b] 3 Kāranġu rūzgārım belki ġ‘ārım cānı efkārım
‘Aceb yoktur eger tebdīl tapsa şubġ şāmımġa
- 4 Bu künler kim cihānnı bozġu dikdür şiddet-i āhım
Kuyas kōrkup kiralmas munça tūfānlıġ maġāmımġa
- 5 Öyüm etrāfını seylāb-ı eşkim kıldı deryāyī
Éşik mesdüddur iy ġam bu kün kélme selāmımġa
- 6 Nuġūd-ı ‘ömr ġalk-ı dehr sevdāsıġa şarf oldu
Kızıġ bāzār serd oldu heme sevdā-yı ġāmımġa
- 7 Ni ‘ābidlıġda mesrūrum ni **mücrimlıġda** mehcūrum
Çü tāli‘ yār yok miġdār yokdur munça nāmımġa

405

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Tanġ attı çıkma öydin her tarafġa kılma nezzāre
Mebādā bolmaġay ay u kuyasınġnıġ perdesi pāre
- 2 Yüzünġe ġalk-ı ‘ālem köz salurġa ārzū eyler
Tevehhüm ol ki yeksān bérmegeyler cān yekpāre
- 3 Lebinġdin ġonçe külmek ister ü nergis nigāhınġdın
Terahġhum ile pā-māl olmasun gül kirme gül-zāre

¹⁰⁹⁵ boldı: bolmay Ö1

¹⁰⁹⁶ intikāmımġa: çarġ-ı rāmımġa Ö1

- [Ö2 69^a] 4 Fedā-yı iltifātınġ bir bölek baġrı edālardur
Faķır ü bī-nevā vü mübtelā vü zār u bī-çāre
- 5 Birer defʿa séni körġen ayırmas köz cemālınġdın
Kaya bakmas eger ħūrşīd bolsun özge ruġsāre
- 6 Sén ol pākīze eṭvār¹⁰⁹⁷ u¹⁰⁹⁸ ħumāş-ı bī-bahādur sén
Ĥarīdārınġnı kör kim boldı Yūsuf kirdi bāzāra
- 7 Kāraş ħālimġa iy dil-dār gāhī merĥamet birle
Mén ‘**Ābid** séniġ yolunġda ser-gerdān u āvāre

406

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 129^a, Ö3 98^b] 1 Tā zamīrniġ zeng-i ‘işyān levşdin pāk olmasa
Közleriġ pās-ı seĥer bīdār u nem-nāk olmasa
- 2 Āh tartıp nāle eylep vāle bolup şubĥ u şām
Köksünġe taş urġanıġ birle yaķanġ çāk olmasa
- 3 Saç koyup dīvāneler dik aç koyup ħarnıġ müdām
Kim ħalender dēr kişi bu tarz bī-bāk olmasa
- 4 Yıġ dükānıġ ötti bāzārıġ kesād oldı metāʿ
Tābekey pend ü naşīĥat sénde idrāk olmasa
- 5 Tüz nizām rüzġārıġ mihr ü şefķat dābıda
Kim birevniġ köġli¹⁰⁹⁹ sén bāʿişde ġam-nāk olmasa
- 6 Barça maĥmūr olmayın neyler mununġ dik olsa ĥāl
Yār sāķī ‘ömr bāķī bāde tāk olmasa
- 7 Sén öler sén ‘**Ābid** ü rüsvālıġıġ şāyān bolur
Dānesiz sebz olmaġay tā medfen-i ĥāk olmasa

¹⁰⁹⁷ eṭvār: eṭvārı Ö3

¹⁰⁹⁸ u: - Ö1, Ö3

¹⁰⁹⁹ köġli: - Ö3

407

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Bile almay mén bu kün ol nāzenīn serv-i revān qanda
Şeker leb sīm ğabğab tūti-yi şīrīn zebān qanda
- 2 Körüp āhım otın iy bāğbān teklīf bāğ étme
Bu aḥvālim bile mén qanda seyr-i gül-sitān qanda
- 3 Bolup mén mest ü lāy^ʿaqıl ki idrāk oldı pā-der-gil
Yaqın bolmas maṅa ḥāşıl ki ten qaysı vü cān qanda
- 4 Özümdin özge aḥvālimni sormaqğa kişim yoqtur
Qanı bir mūnis-i ğam dōst-dār mihr-bān qanda
- [Ö2 69^a] 5 Birbirevlerğa köngül bağlağanlargā sezādur bu
Tesellī tende qalğan yoq köngülde itminān qanda
- [Ö1 129^b] 6 Ol aynıñ ıışkıdın āḥir qara tofrağğa teñg boldum
Munı fehm eyle kim yér qanda qaldı āsmān qanda
- 7 Urar sēn lāf-ı ıışk şıdkı nā-ma^ʿlūm érür **Ābid**
Sēniñg dik kazīb-i bed-gūy-ı rüsvā-yı cihān qanda

408

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 99^a] 1 Sēniñg dik fitne-yi devrān u āşüb-ı belā qanda
Méniñg dik küh-i ğam astıda qalğan bī-nevā qanda
- 2 Sēn ü kāfir közüñg cellād u peşeng qan tōküp dāyim
Mén ü teslīm-i cān mén qanda deşt-i Kerbelā qanda
- 3 Heme rūy-ı zemīn yaḥşılardın mertebenğ ʿulvī
Müsellem arı arı arz qanda vü semā qanda
- 4 Egerçi nāzenīnler kīmyādur sēnsēn iksīri
Körüñg ḥāşīyyet-i iksīr qanda kīmyā qanda

- 5 Eger satsaŋg puluŋgdur saqlasaŋg hizmet kuluŋgdur mēn
Sēniŋg derbārıŋa mēn dik gūlām-ı bī-bahā kanda
- 6 Mesīhāyī deminŋdin her ölük cismiğa cān hāşıl
Ayağınŋ tofrağı mānend közge tūṭiyā kanda¹¹⁰⁰
- 7 Qadīm ham boldı yār hasretiŋdin būye eylerge
Qolumnı alğu dik şāyeste himmetlik ʿaşā kanda
- 8 Seninŋ devrinŋde ʿĀbid könŋlidin hīç kim émes vākıf
Ki engīz-i duʿādın anğa yaʿnī müddeʿā kanda

409

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Cünün keyfiyetin bilgen bilür dīvāne bolğan bih
Yüregi bağı köygendin soruŋg pervāne bolğan bih
- [Ö1 130^a] 2 Ni hācet halk birlen munça tekrār-ı mülākātī
Alardın künc-i ʿuzlet habs bu ğam-ḥāne bolğan bih
- 3 Bu āşnā ʿākilidin bī-ḥiredliĝ an kadar yaḥşı
Ni kördünŋ nefʿ andın barçadın bī-gāne bolğan bih
- 4 Ni müşkildür seni atıŋnı maḥv étse könŋüllerdin
Yaman yaḥşı her bir til ara efsāne bolğan bih
- [Ö2 69^b] 5 Tapılmas mesken-i meʿlūf ara āsāyiş-i ḥāṭır
Muḳīm her serā vü çağz her vīrāne bolğan bih
- 6 Ḥalāyık aldanur ki şayḥa kılğan ki sükūtınŋdın
Mezemmetdin kaçar sēn mezhebinŋ rindāne bolğan bih
- 7 Kél iy ʿĀbid ḥalāyık her ni dése kıl kulağınŋ ker
Ki ḳayildür penāh kısmet-i pişāne bolğan bih

¹¹⁰⁰ Bu beyit Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

410

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün[Ö3 99^b]

- 1 Kırân¹¹⁰¹ salmağğa él könglige atlansa eger ol şeh
Mebādā vāqıf olmay zār qalğay mén mén-i güm-reh
- 2 Semend tünd cevlan oynatıp meydān ara kirse
Başın güy étmegen ol yerde ıışkıdın émes āgeh
- 3 Seri teslīm çeken köngül üzgen ıışk kūyıdın
Zihī cāhil zihī nādān zihī bātıl zihī ebleh
- 4 Metā^c-yı derd ü bār-ı ğam nuķūd-ı hasret-i ālem
Köngülning maħzeninde bu şıfat emvāl teh-ber-teh
- 5 Yıkılğan āsitānı tofrağında niçe ber mén dik
Yétişmey dāmen-i vaşlığa dest-i ārzū kūteh
- 6 Kél iy muğ deyrning pīri maḡa cāmı teraħħum kıl
Ḥumārī mén sirişkim qan yürek büryān u rengim keh
- 7 Öler hāletde ābid şūhlıg vaqtini yād étdi
Yigitler vaşfını démekke nazmın tuttı şūḡāneh

[Ö1 130^b]

411

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Kālem yondum séning sarığa yazmaqlıg üçün nāme
Devāt eylep közümdin kifrigimdin eyledim hāme
- 2 Raqam kıldım başımğa vārid olğan barı sevdānı
Teraħħum eylegey şāyed mén bī-şabr u ārāme
- 3 Qanı qāşıdge mektübını manzūr nazār kılğay
Yétürgey bī-naẓır ikrām ile serv-i gül-endāme
- 4 Sevād-ı baht u bī-ṭālī¹lğımdın baht-ı dil kerīm
Méning āğāz-ı iķbālīm meger yétmeydür encāme¹¹⁰²

¹¹⁰¹ kırān: qara Ö3¹¹⁰² Bu beyit Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 Kıyāmet ‘arşa-gāhında bir āh-ı derdlik çeksem
Bolur maḥşer ara ḥalk-ı cihānga şūr u hengāme
- 6 Rumūz-ı ışk méndin örgeniñg iy ṭālib-i şādık
Oḡurlar atımı bu ‘ilm ma‘nāsıda ‘allāme
- [Ö2 70^a] 7 ‘İbādet yok u ‘Ābid sén hemānā ism-i cāmid sén
Kişini bend eyler sén kibi rüsvā-yı eyyāme¹¹⁰³

412

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fa'lün

- [Ö3 100^a] 1 İy köñgöl eyle taḥammül niçe efgān kılma
Hem özünğni vü ḥalāyıkni perişān kılma
- 2 Sén çekip nevḥa vü mén yığlap u mātem bağlap
Rāz nihān tut u ‘ālemğa nümāyān kılma
- 3 Ağniyā-vār kişige kerem étseñg nānı
Her kim allıda anğa minnet-i iḥsān kılma¹¹⁰⁴
- [Ö1 131^a] 4 Asra öz mālınğni cānıñg bile köñglünğ tinsün
Özge birni anğa zīnhār nigeḥ-bān kılma¹¹⁰⁵
- 5 Bu zamānlarda tapılmas éki köñgöl ḥāliş
İhtilāt étme burun soñgra peşīmān kılma¹¹⁰⁶
- 6 ‘İbret al méndin ü kılma heves-i nām ile neng
Bāṭıl olma özünğ aḥvālınğni¹¹⁰⁷ şāyān kılma¹¹⁰⁸
- 7 ‘Ābid öldünğ ni kıyām vü ni ḡu‘ūd ni sücūd
Cisminğni nār-ı cehennem bile sūzān kılma¹¹⁰⁹

¹¹⁰³ eyyāme: ‘allāme Ö1¹¹⁰⁴ kılma: étme Ö1¹¹⁰⁵ kılma: étme Ö1¹¹⁰⁶ kılma: étme Ö1¹¹⁰⁷ aḥvālınğni: aḡvālınğni Ö3¹¹⁰⁸ kılma: étme Ö1¹¹⁰⁹ kılma: étme Ö1

413

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 70^b] 1 Selāmımnı yétürgil kâşidā ol dil-rübālarğa
Yüzi gül kām̄eti serv tili şeker edālarğa
- 2 Dégil derbārıda zīnhār yol tapıñg méniñg ‘arzım
Ki şāyed vākıf olğay başğa tüşgen mācerālarğa
- 3 Yolunğda intizār u hāk-sār u zār u bī-çāre
Vişāl ümīdi aşlā bar mu kin bu bī-nevālarğa
- 4 Cefā mu‘tādıdur mén bir vefā hem kılmasañg kâyil
Özüñg bārī kadem koy bir zamān bizniñg aralarğa
- 5 Uşol kūy étleri birle niçe müddet édim hem-dem
Şabā yétkürge sēn bizdin selām ol āşinālarğa
- 6 Başım yérdin kötersem tañgla rüst-ā-hīz bolğanda
Ni yüz birle qopay yétmey ötüp mén müdde‘ālarğa
- 7 Birev ‘ābid birev zāhid birev nādim birev **mücrim**
Kalıp mén bir bölek bī-derd ü gam birle belālarğa

414¹¹¹⁰*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö1 131^b] 1 Yüzünge bir kişiniñ dīdesini intizār étme
Méniñg dik yana bir könğül tezervini şikār étme
- 2 Ni bilsün dağı yoklar lezzet-i zevk-i nigāhıñgı
Özüñgni munça hem hālq-ı cihānga āşikār étme
- 3 Eger mestāne baksañg seng hārā bolsa su bolğay
Terahhum eyleyü her bir cigerni tola nār étme
- 4 Eger bar imtiyāzıñg ehl-i diller maḥrem-i rāzıñg
Kılın tā ser firārıñg kūçe başıdın güzār étme

¹¹¹⁰ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 Nişār étseñg ‘azīz cānıñgı düşmen dōst bolmasdur
Eger cānıñga raḥmıñg bar esrārıñga yār étme
- 6 Başıñg ḥaqqıga méndin bī-nevālargā nevā yétkür
Ġarīb **Mücrimni** her bir bül-heves dik itibār étme

415¹¹¹¹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün fa'lün*

- [Ö3 100^b] 1 Hudānı yādıda bol zīnhār iy bende
Ki tañgla bolmağa sēn şerm-sār u şermende
- 2 Cihānnı zālıga mağrūr tutma könğlünğni
‘Adāveti ile rüşen özi qarībide
- 3 Kadem kayanğa basar ni bilalmasañg bir kün
Şırāt köfrügi aldınğ üze kurulğanda
- 4 Cefādın özge ni kördünğ cihān-ı fānīdin
Gül-i vefā meger açılmadı bu gülşende
- 5 Ni kılmışınğ barı manzūr bolğay ol sâ‘at
Hayāt qalmasa cān ‘azīz bu tende
- 6 Çéker sēn ecrini a‘māl her niçük bolsa
Qarıp henüz zamānī uyat yok sēnde
- [Ö1 132^a] 7 İlāhī ‘Ābid ü **Mücrim** ümīd-vārınğdur
Ḥarām kıl teniğa āteş-i fūrüzend

416¹¹¹²*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 İy közüm bīdār bol ki bolsa cānān uyğuda
Körmesün ağıyār dégen düşmen-i cān uyğuda

¹¹¹¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹¹² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Yol tapar bî-dādgerlik kılğalı zālīm rakīb
Bolsa ger derbarıda yatқан nıgeh-bān uyķuda
- 3 Mén cünün vādiside müstağraķ-ı baħr u berim
Yok ʿaceb tōkse kōzüm yaş ornıǵa ķan uyķuda
- 4 Yādıdın maħv oldı mu kélmekge ķılğan vaʿdesi
Yā meger ķaldı mu ol serv-i ħırāmān uyķuda
- 5 Barça ʿāşıķlarǵa devrāndın müyesser boldı kām
Bizge yétken çaķda boldı çeşm-i devrān uyķuda
- 6 Ĥızmetide niçe mén dık dīdesi bīdār bar
Bister ü bālīn üze ger bolsa sulţān uyķuda
- 7 ʿĀbidā sēn nége kōzdın munça eşķ eylep revān
Ķoymadıńǵ bir kéçe yatsun çeşm-i giryān uyķuda

417

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

- [Ö3 101^a] 1 İy ten özinǵe¹¹¹³ ķılma tiriklikni bahāne
Kéçe yatıp érte ķoparıńǵ bar mu yana
- 2 Maʿlūm émes būd u ne-būd u şer ü ħayrıńǵ
Tofraķǵa téńǵ téńǵ¹¹¹⁴ ķılur āħır bu zamāne
- 3 Ĥālā kōzünǵe ʿıyş u ʿtarab yaħşı kōrünür
Tebdīl bolur ʿāķıbet yaħşı yamane
- [Ö1 132^b] 4 Cānıńǵa tüşer debdebe-yi hevl-i kıyāmet
Dūzaħ otı köydürmek üçün çekse zebāne
- 5 Bir kūn yaķańǵı dest-i ecel uşladı muħkem
Ķaçmaķǵa ķoyar mu sēni iy ʿaķl ķayane

¹¹¹³ özinǵe: özüńǵe Ö1¹¹¹⁴ téńǵ: - Ö3

- 6 Öz işiñg özüñg kılğıl öz yārıñg özüñg bol
Bahş eyleme zīnhār fülān oğlu fülāne
- 7 ‘Ābid bol u şükr eyle vü şıdķ ile du‘ā kıl
Ol seyyid Emīr Haydar-ı Sultān-ı cihāne

418¹¹¹⁵*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Séniñg hecřiñgde cânā qalmadı cism içre cân ménde
Bu hāl-i nātüvānım sorğalı yok mihr-bān ménde
- 2 Cemāliñg şu‘lesi cân içre fānūs-ı hayāli mén
‘Ayān bolmay qalur mu hıç esrār-ı nihān ménde
- 3 Ni haddim bar sañga ‘āşıklık izhārıga til sürmek
Öz ahvālīmni taķrīr étgeli yoktur amān ménde
- 4 Özünğ şefkat bilen hālim körüp rahm eylesenğ bārī
Veger ni dīdedin hūn-ābe hasretler revān ménde
- 5 Mén ol kuş kim qanatım kırılıp pervāz yok mümkün
Havādiş tünd-bād ile bozulğan āşiyān ménde
- 6 Münevverdür hayāliñg meş‘ali birle şeb-i tārım
Hemānā şem‘-i sūzān pāre pāre üstüh‘ān ménde
- 7 ‘Amel yok kavlime halk içre yok neftim ma‘ānīlik
Egerçi ‘Ābidim yoktur ‘ibādetdin nişān mende

419

Mef’ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

- [Ö1 133^a, Ö3 101^b] 1 İy bār-gehiñg mertebesi ‘arş-ı mu‘allā
Ay kün yüzi hūrşīd cemāliñgga mücellā
- [Ö2 71^a] 2 Eflāk üze efvāc-ı melek boldı mülāzım
Hāk-i qademiñg başlarıga tāc-ı muṭallā

¹¹¹⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Sultān-ı serā perde-yi eyvān-ı semavāt
Mihmān-ı ser-i ḥ̣ān tebārek ü te‘ālā
- 4 Ser-defter-i dīvān-ı rūsūl rāh-ber-i küll
Ser-ḥalka-yı seccāde vü tesbiḥ ü muṣallā
- 5 Sēn ṣāfi‘-yi ümmet sēn ü ‘Ābid saṅga birü
İy pādşeh-i taḥt-geh-i ālem-i bālā

420

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fa'lün

- 1 Müddetîdür méniṅ birle érür yār belā
Gūiyā ‘āşık ma‘şūka-yı giriftār belā
- 2 Mén belā birle belā mén bile ülfet bolmuş
Ḳanda kim mén bula mén hem-dem olup yār belā
- 3 Bes ki evveldin érür ḥālîme mūnis şeb u rüz
İralıḡ mümkin émes ḥizmete ṭayyār belā
- 4 Şeş cihetdin maṅga eflāk belā yaḡdurdı
Her ṭarafḡa nîgeh étsem der ü dīvār belā
- 5 Bir belā birle belālarḡa ḡalıp yürgen édim
Bir başım bar u aṅga uçradı bisyār belā
- 6 Çarḡ gūyā ki maṅga merḡamet étmiş izḡār
Ki ḡılur her nefesi başıma ĩşār belā
- 7 Tilim āḡir méni başımḡa belā kéltürdi
Kār ḡıldı maṅga tîḡ til ü güftār belā
- [Ö1 133^b] 8 Yār u aḡbāb méniṅ yanıma ötmes boldı
Ki mebād olmasa anlar bile dūçār belā
- 9 ‘Ābid ez-rüz-ı ezel yār belālar bile yār
Anıṅ üçün maṅgadur yār-ı vefā-dār belā

421¹¹¹⁶*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö3 102^a] 1 Ay cemālinġ şu^clesi nūr-ı sürūr-ı hāverī
Mihr ü mäh-ı āsmān şem^c-i tecellī-perveri
- 2 Her seher bülbul medāyih ħ^ʿān-ı evşāf-ı hamīd
Ṭūṭi vü kumrı vü dūdūnġ zikriġa yād āveri
- 3 Enbiyā derbarınġa kul yok kılurġa ārzū
Ḥāk-i dergāh-ı şerīfinġ evliyā tēc-ı seri¹¹¹⁷
- 4 Sāye-yi serv-ķadınġni yerge pāmāl étmedi
Bes ki érđinġ cümle-yi ehl-i nübüvvet mehteri¹¹¹⁸
- 5 Seyyid-i ehl-i ‘Arab sultān-ı iķlīm-i ‘Acem
Nürdın bolmış behem cism-i şerīf-i evneri
- 6 Yā Resūlu’llāh sēn sēn barça ümmetġa mu‘ayyen
Taŋġla maḥşer girüdārında baķıp luṭfunġ sırrı
- 7 ‘Ābid aḥvālġa sēdin bolmasa bir iltifāt
Bolġusı rüz-ı cezā şermendeler ser-defteri

422

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Méni devrān bu kūn derd ü elemġe mübtelā ķıldı
Perī-veş nāzenīnler birle yār u āşinā ķıldı
- 2 Elif dik cān arasında nihāl ķametın asrasa
Ġamıdın ‘āķıbet ķadimni tün yanġlıġ dü-tā ķıldı
- [Ö1 134^a] 3 Birāderler bu kūn méndin ümīd ‘āfiyet ķılmanġ
Yürek baġrım aķıp közdin ecel yolını vā ķıldı

¹¹¹⁶ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹¹⁷ Bu beyit Ö3 nüshasında 4. beyit olarak geçer.

¹¹¹⁸ Bu beyit Ö3 nüshasında 3. beyit olarak geçer.

- 4 Kişige ayta_ almay başğa tüşken şüret-i hâlim
Bu hasret päre päre özini cânımğa cā kıldı
- [Ö2 72^b] 5 Bu hâlimğa teraḥḥum kılgu dik bir mihr-bānım yok
Méni bī-çäre kıldı zār kıldı bī-nevā kıldı
- 6 Dey almay mén felek saldı méniñg başımğa bu sevdā
Ḥavādişdin ni kéldi barı taqdır Ḥudā kıldı
- 7 Ḥalāyık dūnı hem bolsa cihān içre ğanīmetdür
Bu kün yā tañgla ayturlar ki **Mücrim** hem қаzā kıldı

423¹¹¹⁹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö3 102^b] 1 Ḥudāvendā murādıġa vuşul ét barça insānnı
‘Ale’t-taḥsīş nūr-ı çeşm ü cān abdu’l-mu‘īn cānnı
- 2 Çerāġ-ı ‘ilm-i rabbānī bilen könġlini tābān kıl
Yolıġa rāh-ber kıl ser-be-ser āyāt-ı Qur‘ānnı
- 3 ‘Amellik ‘ilm ile şāyeste ḥalk-ı cihān eylep
‘Aceb yok ‘ālem-i kāmīl yaratsañġ yaş oġlānnı
- 4 Ümīd ol kim körüşgen miḥnetiġa rāḥatın körgey
Bu bolġay ecir yā Rab ṭāq-i rif‘atdin yıķılġannı
- 5 İlahī şafḥa-yı könġlige āyāt-ı muḥabbet yaz
Kelāmu’llāhlıġı şu‘le-yi ḥūrşīd-i tābānnı
- 6 Beķāsızdur uşol rāḥat ki āsānlıġda ḥāşıldur
Ki bī-miḥnet kişi körgen émesdür yaḥşı devrānnı
- 7 Şamīm ḳalbdin ‘Ābid-i du‘ā-gūy-ı dil ü cāndur
İcābet ḳılġucı sēn sēn du‘ālı her müselmānnı

¹¹¹⁹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

424¹¹²⁰*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö1 134^b] 1 Ki cihân fânî émesdür Hâzret-i Adem xanı
Ya'ni Havvâ mâder-i hâlk heme 'âlem xanı
- 2 Hâzret-i Mûsâ vü Hârûn yunus-ı baır-i kerîm
Ol mesîhâ-yı mükerrem 'İsâ vü Meryem xanı
- 3 Élgi âhen mûm éteydi nağmesi könğülñi âb
Cevşen-i Dâvûd édi bî-ateş ü bî-dem xanı
- 4 Şabr meydânında mümtâz érdi Eyyûb-ı şabûr
Baş ayak efkâr bolğan zaıımı bî-merhem xanı
- 5 Şeş cihetdin dest-i ihsân merd-i meydân-ı saıhâ
Kâsım-ı rızk faıır ü bî-nevâ hâıım xanı
- 6 Şevket-i dârâ vezirim Rüstem ü Efrâsiyâb
Taııt-ı Hüsrev tâcü'l-Ferîdün câm-ı Cem xanı
- 7 Hâk yolığa mâl u milk ü taııt u raııt étken nişâr
Hâzret-i Sulţân İbrâhim-i Bin Edhem xanı
- [Ö3 103^a] 8 Âhı serd ü könğli derd ü hâlkđın mümtâz ferd
Hâzret-i Yahyâ Peyğamber közi pür-nem xanı
- 9 Enbiyâ-yı hâtem édi hayrü'l-beşer naıış nigîn
Ol nigîn-i zât-ı eşref şâhib-i hâtem xanı
- 10 Ay u yıl fânî dururlar rûz şeb çün berı bād
Yoksa ötken sâl u mäh u érte vü aıışam xanı
- 11 Kéldi her kim bu cihānga bardı yüz hasret bilen
Aytıngız fânî cihānda bir dil-i hurrem xanı
- 12 Bâb-ı ihsân boldı kır-endüd himmet élgi mişl
Bir faııre aııniyâdın bir 'aded dirhem xanı

¹¹²⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 13 ʿĀbidā her kim ğamın yédi vü vaktin kıldı hoş
Sén kibi nā-ğoş nefeslik aḥmed-i bī-ğam qanı

425¹¹²¹

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 135^a] 1 Yār sāķī bol maṅga yétkür ayağ-ı bādeni
Başını yérdin köter bu bed ḥumār üftādeni
- 2 Şād tutğıl kayğudın āzād kıl başıñg üçün
Bir ğarīb-i müstemend bī-dil-i ğam-bādeni
- 3 Yoķ ʿaceb ehl-i ʿarabğa uçrasa renc-i laķab
Berhem étti niçe mundağ ʿişret-i āmādeni
- 4 Māllıg kıl bī-bizāʿat ḥʿācedindür iʿtibār
Ḥasça körmesler edāsı hoş zamīri sādeni
- 5 Barça ber dik yoķ ḥalāyık muḥtelif aḥvāl-i devr
ʿÖrf-i merdüm farz kılmanğ ʿĀbid-i āzādeni

426

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Yana bir yol körse édim ol gül ruḥsārı
Dése édim ʿarz-ı aḥvāl dil-i efkārı
- 2 Körse édim mihr-bān ĩsār éterdim naķd-i cān
Kılsa manzūr nigāh-ṭabʿ bu edyārı¹¹²²
- [Ö3 103^b] 3 Uşbu yalguz başıma sevdā-yı bī-ḥad u ḥesāb
Bir könğülge kim revā körmüş ğam-ı bisyārı
- 4 Bir gül-i bī-ḥār tapılmas cihān gül-zārıda
Vaķf éterler gül bilen her yérde zıkr-i ḥārı
- 5 Sén mehīdür sén cemālīñg körgen érmesdür kıyaş
Kördi Yusūf miḥnetiçe nikbet-i bāzārı

¹¹²¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹²² edyārı: ĩsārı Ö3

- 6 Mën sēni çün yolunġ üzre ħāk-i rūy bīdār
Köz uçıdın ser-firāz ét nātüvān-ı zārnı
- 7 Ġāfil olma yād-ı Ĥaḳdın ger tiler sēn maġfiret
‘Ādet ét ‘Ābid seherler zevḳ-i istiġfārı

427

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö1 135^b] 1 Bu kéçe kāṣānem üzre yār mihmān kélmedi
Ḳalbim bī-rūḥ ḳaldı luṭf étip cān kélmedi
- 2 Pās-ı şeb nālem eşitip boldı bülbüller ḥamūş
Ni üçün uşbu seher āvāz-ı efġan kélmedi
- 3 Va‘desi yalġan édi yā men‘ ḳıldı ġayr anı
Ya‘ni ol bī-bāk-ṭab‘ ḳavli yalġan kélmedi
- [Ö2 72^a] 4 Çeşme-yi çeşmim mürür-ı eşkdin ḳaldı ḳurup
Ol tesellī-baḥş eşk-i çeşm-i giryān kélmedi
- 5 Başıımı gerdün sarı yétkürmedi feyż-i ḳadem
Allāh Allāh ḳāmeti serv-i ḥurāmān kélmedi
- 6 Köp saġıngandın közüimde ḳalmadı bir zerre nūr
Pertev-i zulmet zevār-ı māh-tābān kélmedi
- 7 Bu meşeldür ‘Ābidā ḥalk içre kim ḳaysı yetīm
Aġzı tégdi aşġa vü burındın ḳaçan ḳan kélmedi

428¹¹²³*Mef’ülü fâilâtü mefâilü feülün*

- 1 Köp intizār boldum u ol yār kélmedi
La‘l lebi bī-menzil-i güftār kélmedi
- [Ö3 104^a] 2 Bāzār-ı şavḳ ḳızdı vü sūd ḳıla almadım
Şabrım su boldı ḥiç ḥarīdār kélmedi

¹¹²³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Zülmet şîcâr mén köziüm aldı қараңгудур
Ya'ni ziyâ-yı şemc şeb-i târ kélmedi
- 4 Bir kéçe ğayrınıñg közidin yaşurun kaçıp
Pinhân perî-şifatlık u dil-dâr kélmedi
- 5 cĀbid köñgülde sırrını aytalmadı anğa
cArz eşitürge qābil-i esrār kélmedi

429¹¹²⁴*Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün*[Ö1 136^a]

- 1 Fānī cihān be-menzilet-i kārīvān-serāy
Kim ol serāy égesi yalguz özi fedāy
- 2 Ya'ni ki künde niçe қонup niçesi köçer
Her kārīvānnı bir yol üze boldı reh-nümāy
- 3 Hāllāq-ı cālemīn ü semavāt ile zemīn
Ba'zını şāh eyledi vü ba'zını gedāy
- 4 Ba'zıġa bérđi ni'met ü nāz ile sīm ü zer
Él içredür mu'azzez ü ism-i şerīfi bay
- 5 Ba'zını kıldı aç u yalanġaç-ı der-be-der
Bir pārça nān üçün serd ü kānnı nevāy
- 6 Ba'zını kör ki faẓl u hünerdīn ferīd-i cāşr
Ba'zı fesād-pīşe vü murdār u bed-nümāy
- 7 Ba'zı suġan edāsıda ġūyā-cū candelīb
ġüftārı cānġa fārım āhengi ġam-zedāy
- 8 Ba'zı saġā vüçüd ile mümtāz u mu'teber
Derbārıda vaṭanġa ṭaleblerġa reft vāy
- 9 Ni çāre bendesiġa ki çün ü çirā dégey
Her ihtiyār kılsa kıılır rāy kılsa rāy

¹¹²⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 10 ʿĀbid kéterde gevher-i ĩmān bilen uzat
Mihmān édi medīd ü cihān öyi érdi cāy

430

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

- [Ö3 104^b] 1 Kél iy cānān vişālinġ saġınıpdur ĥasta cān émdi
Ki ni ĥācet eger sēn bulmasaġ cāh u mekān émdi
- 2 Kaya baĥmaĥçı yok mén perteviġa ihtiyār eyle
Közümge cilve kılsa mihr ü māh-ı āsmān émdi
- [Ö2 71^b, Ö1 136^b] 3 Uçarġa her zamān pervāz eyler cān kuşı tendin
Ki bu dünyā-yı fānī maġa bolmas āşiyān émdi
- 4 Şerār-ı āhıma naĥl-i gülistānı ĥurup ĥaldı
Maġa gül seyrigā bérme icāzet bāġbān émdi
- 5 Közüġ ĥaĥkı ki ĥüsnünġning zekūtın maşrafı körsün
Tilinġni kıl faĥırlarnı sorarġa dūr-feşān émdi
- 6 Kél iy sākī maġa mey bér ki lāyaĥıl bolup étey
Yaġılġan yazġanı mēdin ĥalur bilgü nişān émdi
- 7 Bil iy ʿĀbid bu yıravlardın ümmīd-i vefā yoktur
Alarnıġ cevridin köp kıлмаġıl āh u figān émdi

431

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

- 1 Şabā méndin barıp dil-dārıma yétkür selāmımnı
Yanıda ʿarz kıl bir bir ʿazāb-ı şubĥ u şāmımnı
- 2 Közüġ meyĥānesidin bir nigāh ile ĥumārī mén
Ki devrān tünd-bādı kıldı vājūn tökdi cāmımnı
- 3 Könġül séndin üzülmeydür kıyāmet taġı atġunĥa
Eger hicrān semūmı yaĥsa kül kılsa ʿızāmımnı

- 4 Öler mén ʿākıbet rāḥat yüzün körmey bu ʿālemdin
Meger mundağ tüzüpdür çarḥ āyın-i niḫāmımnı
- 5 Sözüüm lehv ʿarabdın özge yok ʾimā-yı maẓmūnı
Anıñ çün hiç kim gūş eyleses ayğan kelāmımnı
- 6 Kemāl-i vaşlıma yétkürdi hicrāndın zevāl āḥır
Niçük algay éken mén bu felekcin intikāmımnı
- 7 Méni **Mücrim** bilip faḥr-ı cihān Sultān Emīr Ḥaydar
Duʿā-gūyığa şefkat kıldı ʿĀbid koydı nāmımnı

432¹¹²⁵*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö1 137^a, Ö3 105^a]1 Mén esīr-i kāmēt-i serv-i ḥırāmānıñ bolay
Yā başıñdın ürgüley her laḥza kurbānıñ bolay
- 2 Ḥarmen-i gül dik ötür başıñdın eylentür méni
Māl u milküm ḥānümānım şadaḳa cānıñ bolay
- 3 Sünbül-i zülfünğni yüz üzre perīşān eyleme
İy perī āşufte-yi zülf-i perīşānıñ bolay
- 4 Şafḥa-yı séniñ muşaffā körgeli mén bağır çāk
Mén edā-yı şuʿle-yi çāk girībānıñ bolay
- 5 Merḥamet kıl köñglüm asra qoyma her yan lāubāl
Tā muḳayyed beste-yi cāh-ı zenaḥdānıñ bolay
- 6 Vaşlıñ ümmīdiğa bar mén bir körerge intizār
Tābekey cānım kebāb-ı dāğ-ı hicrānıñ bolay
- 7 ʿĀbid-i zār muḥaqqar **Mücrimiñ** āzād kıl
Mén esīr-i kāmēt-i serv-i ḥırāmānıñ bolay

¹¹²⁵ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

433¹¹²⁶

434

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün fa'lün

- [Ö1 137^b] 1 Yolunğda iy şanemim tā ki intizār bolay
Terahḥum eyle ki bir dem saṅga dūçār bolay
- 2 Yürekde dāğım iy lāle körsetey birbir
Bu vech birle saṅga şād i'tibār bolay
- 3 Ni va'ce boldı vefā iy gül semen sīmā
Démes mü sēn ki bérer sözde üstivār bolay¹¹²⁷
- 4 K̄ara saç u k̄ara kaş u k̄ara köz ü k̄ara ḥāl
Niçük bu tört k̄aradın kaçıp firār¹¹²⁸ bolay
- 5 Ğaminğda bar u yokumnı müsāvī anğlap mén
Ki ḥ'āh yok bolay u ḥ'āh élge bar bolay
- 6 Séning teğāfülünğ andağ ki köydürür cānım
Tirik tirik öler ü dāḥil-i mezār bolay
- 7 Ğurūr u naḥvet u hırş u hevānı terk eylep
Çü mén bu kūyda 'Ābid kibi şümār bolay

435¹¹²⁹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö3 105^b] 1 Meger iy dōstlar āmed ü şūd āḥir zamān boldı
'Alāmet-i kıyāmet yıl-be-yıl élge 'ayān boldı
- 2 Köterildi ḥalāyık arasdın mihr ile şefkat
Ata oğul ana kız birbire nā-mihr-bān boldı

¹¹²⁶ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır. Ö1 nüshasında da çok belirsizdir. Bu nedenle okunamamıştır.

¹¹²⁷ bolay: - Ö1

¹¹²⁸ firār: qarār Ö1

¹¹²⁹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3   Zâ'ifler içre 'iffet yok u érlerde hamîyyet yok
Beğayr ez-cehl ü gâflet yok ni kim birev cevân boldı
- 4   Ğanîlerde seḥâvet yok faķîrlerde ḵanâ'at yok
Be-ḥaber ba'z 'adâvet yok ni yaḥşılar yaman boldı
- 5   Oḵumay barça belâdur ğaraż maḵşûdı keladur
Könġüllerde temennâdur fülân bizdin kelân boldı
- [Ö1 138^a] 6   'Aķîde nâ-tamâm u müdde'â tavzîḥ-i telvîḥe
Fülân bizge şerîk érdi¹¹³⁰ ḵalî mişkât ḥ'ân boldı
- 7   Sülûk étmey ḵul alurlar ḵadem ḵoymay yol alurlar
Mürîd olap bel alurlar ki âşiyân fülân boldı
- 8   Uruş meydânıġa kirmey sinân düşmen sarı urmay
Yüz ü köz üzre ḵan körmey emîr ü kâmrân boldı
- 9   Uluġlar ḵaldı ḥürmetdin kiçikler ḵaçdı ḥizmetdin
Yigitler boldı güyâ ḵarı ḥâmüş zebân boldı
- 10   Ḵul u ḥ'âce arasında tefâvüt ḵalmadı aşlâ
Ḥiredlik câhil oldı cehli ġâlib ḥurdedân boldı¹¹³¹
- 11   Rişâlet ehli pest ü kim nesîbler olturur bâlâ
Hemânâ âsmân yér boldı vü yér âsmân boldı
- 12   Su ḵoymay dest-i üstadıġa vü şâkirdlik ḵılmay
Yıl u ay ötmeyü âsân hüner-mend-i cihân boldı
- 13   Ata ḥ'ânıda nân sındurmaġanlar mün'im-i 'âlem
Ni mün'imler ki muḥtâc gedây barça nân boldı
- 14   Birevler ķise vü hem-yânı memlû sîm ü zer birle
Birev aç u yalangâçlıġ bilen éldin nihân boldı¹¹³²

¹¹³⁰ érdi: boldı Ö1, Ö2

¹¹³¹ boldı: - Ö3

¹¹³² boldı: - Ö3

- 15 ʿArz yoktur kemāl-i faḳrğa bīm-i zevāl aṣlā
Ni kim evvelde ḳurbı bar édi āḫir hemān boldı
- [Ö3 106^a] 16 Buḫārā-yı şerīf üç sāl ʿusret birle ḫū ḳıldı
Biżāʿatsiz faḳīrlar baş alıp her sū revān boldı
- 17 Duʿā-yı bezrgān u ʿadl-i sulṭān āh-ı meʿyūsān
Yana elṭāf-ı serşār Ḥudāy mihr-bān boldı
- 18 Bi-ḫamdiʾl-lāh ki bāzim narḫ-ı erzān vaḳt-i ḫoş kéldi
Ki ḫināṭ u baḫīl devā-fürüşlarğa ziyān boldı
- [Ö1 138^b] 19 Bu kün ḫalk-ı cihān aḫvālidin ʿibret alıp ʿĀbid
Tesellā-yı dil ü ḫāṭırğa barı iṭminān boldı

436¹¹³³*Mefʿûlü fâilâtün mefʿûlü fâilâtün*

- 1 Ötti ḫazān eyyām émdi bahār boldı
Eşcār-ı ḫuşk yaʿni pür-berg ü bār boldı
- 2 Hengām-ı gülşen ü gül şavt u fiḡān-ı bülbül
Ṭabʿ-ı nesīm sünbül reyḫān nişār boldı
- 3 Çün ḫāşıl-ı temennā āḫir nedāmet-āsā
Ḳaysı mekān meʿvā ḳaldı vü bār boldı
- 4 Körmege ārzū-mend iy dilber-i ḫired-mend¹¹³⁴
İy közümler yolunḡda¹¹³⁵ köp intizār boldı
- 5 Evvelde ḳurb vaʿde mühletni saldı baʿde
Mihrinḡ bu cān u dilde ḳandaḡ ḳarār boldı
- 6 İy yār mihr-bānı aḫbāb cān-sitānı
Müjgānlarınḡ sinānı cānğa hezār boldı

¹¹³³ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.¹¹³⁴ iy dilber-i ḫired-mend: iki közümler yolunḡda Ö3¹¹³⁵ iy közümler yolunḡda: dilber-i ḫired-mend Ö3

- 7   ‘Ābid kibi cefā-keş başdın ayağı āteş
Könqli anğa müşevveş bilmen ni kār boldı

437

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1   Dilā ğam-ğın könqlidin āh-ı derd-ālūd kök sarı
Revān kıl tā ki köysün āsmānıñ saķf u dīvārı
- 2   Mañga cevır u cefāda an kadar bī-dād-ger érdi
Kim olğay mén kibi ol hem ğam-ı ‘ālem sezā-vārı
- [Ö3 106^b] 3   Metāım derd ü nālem serd ü rengim zerd ü cān vālih
Xanı naķd u xanı kālā vü sevdālık ħarīdārı
- [Ö1 139^a] 4   Nişāba yétmedi mālım beter kün kündin aĥvālim
Kéyin yüzlendi iķbālim yaķamdın aldı idbārı
- 5   Tabīb-i ħāzık-ı ‘uşşāk mén her kim ménı ister
Taparlar şüretim Mecnūnga oĥşaş zīr-i dīvārı
- 6   Kötermes minnet-i ‘aks kesī mir’āt-ı ħātırlar
Ser-ā-pā cevher-i āyīne qaldı taĥt zengārı
- [Ö2 73^b] 7   Münāsib ol ki Tenğridin bu ğamda istesem yarı
Tapılmas ‘Ābidā ħālim sorarğa mihr-bān yārı

438

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1   Eyleyin taķrīr¹¹³⁶ her dem nef-i bī-noķşān çay
Tā ki bolğay istimāc-yı devre-yi yārān çay
- 2   Bergi reyĥān-ı behişt ü suyu kevşer ħavzıdın
‘İsā mā’īde ibermiş élge dester-ĥān çay
- 3   Érteler maĥmūrlar her yanğa titrep yügrüşüp
Qollarıda bel barurlar cānib-i dükān çay

¹¹³⁶ taķrīr: taķarrür Ö1

- 4 Revġan-ı zerd be-lezzet tāze ħaymak meĥn
Ķuble-rīz-i ħār bīz-i nān ĥoş tüfdān ħay
- 5 Yıġlaşıp her şubĥ-dem her kim ki dāĥil bezm ara
Müddeā ol kim buluşġay bir cevān mihmān ħay
- 6 Bürş cūbıdın otun her ki ħazān kim ħıldı cūş
Bülbül-i gülşenge oĥşar nāle vü efgān ħay
- 7 Kāse-yi ħīnī mülebbib yaġ u ħaymakı bilen
Taĥt kırmīz tebbe zerrīn ĥüsn-i gül-rīzān ħay
- 8 Şemmesidin şeme-yi aġzınġe salıp cīnāsınġ
Lezzetin idrāk éter sén bolsa ger zindān ħay
- [Ö1 139^b] 9 Vāy uşol ceybi ki anda bolmaġay āşār bil
Defaten könġlide ħalġay ĥasret ü ārmān ħay
- [Ö3 107^a] 10 Bolsa aʿzā-yı şerīfīnġde besī renc-i keşīr
ʿĀdet eyle şirbni vü fehm ħıl dermān ħay
- 11 Gerĥi devrānda ġanīmet sāʿati şoĥbet velīk
Barĥa bezm içre kıızıġdur revnaĥ-ı devrān ħay
- 12 ʿĀbid ü ceyb tehī vü tabʿlar meʿyūsıġ
Her niĥe kılsa tereddüd yok anġa imkān ħay

439¹¹³⁷*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Ķaysı bir könġül émesdür raġbet eyle yār-ı ħay
Zīnhār andaġ könġülge démenġiz esrār-ı ħay
- 2 Kim ki māyildür anınġ şirbġa ħāyildür müdām
Könġli rāġıb tabʿı tālīb naġmesi ġüftār-ı ħay
- 3 Bir ġiyāĥīdür ki her bir derd-i müĥlikge devā
Ķün Mesīĥā muʿcizidin indi berg ü bār-ı ħay

¹¹³⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 4 Taḥammur cennet şāḥsārıdın suyu āb-ı ḥayāt
Bu ‘alī sīnā nihālin asrağan gül-zār-ı çay
- 5 Her kiminġ élgidedür hem köp tereddüd ü köpraġ
Barça rüstedin kıızıkraġ rüste-yi bāzār-ı çay
- 6 Ol kağan kim cūş u cevlan birle gül-gün kanı bar
Könġlige teşīr eyler tā lehā-yı zār-ı çay
- 7 Devre-yi kem anda bolsa nev-cevān nāzenīn
‘Aġzınġa kāse uzatur la‘l-i şekker-bār çay
- 8 Hīç dār u menfa‘at bérmes mununġ dik ten ara
Hīç ġızāyı bolmaġay ‘ālem ara mīkdār çay
- [Ö1 140^a] 9 Kāsihā-yı çīnī vü nān-ı mu‘attar küncdi
Yaġ u kaymaķı bilen mümtāz ġirüdār-ı çay
- 10 Merd-i meydān-ı saḥāvetdür uşol kim her şabāḥ
Niçe mihmān müheyyā bolsa dūr-īşār-ı çay
- 11 ‘Ābidā köp zıkr kılğan birle zerķ olmas ziyād
Kılma her bī-derdlerge zīnhār izhār çay

440¹¹³⁸*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö3 107^b] 1 Dilā bēş kün mekān étmekge bu fānī cihān yaḥşı
Cihān hoşdur velī hem-rāh-ı yār u dōstān yaḥşı
- 2 Ni tenhā vaķt-i hoş tapsun könġül bī-neş‘e-yi tenhā
Muḥibler birle kılğan seyr bāġ u būsītān yaḥşı
- 3 Könġül esrārın ayturġa ḥıreddin bolmadı ruḥşat
Dégenidin zarar līk söz ḥalāyıķdın nihān yaḥşı
- 4 Ḥarāb-ābād her kim öz yerinde şād u ġam birle
Muḥarrer çağzġa vīrānda kılġa āşiyān yaḥşı

¹¹³⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 Koluñgdın bérme tā ölgünçe dāmān-ı muḥabbetni
Müyesser bolsa her könğülge ʿıyş-ı cāvidān yaḥşı
- 6 Karığan birle kétmeydür könğöldin ārzū hergiz
Ḥayālimga kéçe yanımda bolsa bir cevān yaḥşı
- 7 Süçük til birle iy ʿĀbid gāmın ḥātırını şād étgil
Ki cān tendin vedāc étgünçe bu şīrīn zebān yaḥşı

441

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö1 140^b] 1 Kél iy dīvāne könğlüm sēn gızā kılmakğa gam yaḥşı
Könğül efkārlarge her zamān bolmağ behem yaḥşı
- 2 Tolup qalğan yürekni pāre pāre dāğ bolğannı
Müyesser bolsa ehl-i derd şerḥ étseñg elem yaḥşı
- 3 Olarge yétdim ol nā-mihr-bāndın iltimāsım bu
Ser-i bānım üzre bir zamān qoysa qadem yaḥşı
- 4 Bilip bolmas şabā maḥşerde qaysı qadr tapqay kim
Sınuḵ kāsēm sıfāli yaḥşıdur yā cām-ı Cem yaḥşı
- 5 Yigitlik yazuḵığa tevbe-yi muḥkem érür lāzım
Karığan çaḳda ötken şer fiʿālidin nedem yaḥşı
- 6 Hevāğa bérme könğlüñgni kişige nā-pesend olma
Kişi öz sāyesidin hem rüzın yād étse kem yaḥşı
- 7 Kaçan emr olsa iy ʿĀbid razıyen be-ḳazāʾuʾllāh¹¹³⁹
Belī ehl-i vücūd āḫir bolur bolsa ʿadem yaḥşı

442

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 108^a] 1 Dilā gam-gīn könğöldin çıḳğan efğān¹¹⁴⁰ u nevā yaḥşı
Yaḳımlık nāle-yi cān-süz u āh-ı gam-zedā yaḥşı

¹¹³⁹ “Allah’ın kazasına razı olarak”, Tirmizî, kader 15; Ahmet İbn Hambel, el-müsneḍ 1/68.

¹¹⁴⁰ efğān: - Ö1

- 2 Cefā tığığa cevher bérme mazlûm ehli kıanídın
Esîrlerge kerem kııl bî-vefâ içre vefâ yahşı
- 3 Tanığan izzetinğ saqlar tanımaslar kaçan yoklar
Yakınımdur ki minğ bî-gānedin bir āşinā yahşı
- 4 Tevāzu° birle bolsa yahşılar yanıda cā bérgey
Yigitlikde kıarılar aldıda kıadınğ dü-tā yahşı
- 5 Hevesdin kéc hevāğa bérme kõnğlünğ şadıku°l °adl ol
Özünğ dikdin taleb kıılğunça terk-i müdde°ā yahşı
- [Ö2 73°] 6 Fazāyıl ehliğa cānınğ nişār eyle du°āsın al
Kemālātınğ tiler bolsanğ érenlerdin du°ā yahşı
- [Ö1 141°] 7 Kél iy °Ābid hevālanturma kõnğlini vü kıāyıl bol
Éki °ālem yaratıp asrağan yalğuz Hūdā yahşı

443

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ékerge būsitan içre nihāl-i bār-ver yahşı
Şecer kim ber-kemāl oldu anğa hāşıl şemer yahşı
- 2 Kéçeler pāsını zāyi° kéçürme tā seher yığlap
Şeyāñni atarğa nāvek-i āh-ı seher yahşı
- 3 Şafā-yı hātır ister sēn yürü seyr bilād eyle
Kışı tab°ı vañandın ger melül olsa sefer yahşı
- 4 Bélinğni bağla himmet birle terk māsivā°l-lāh kııl
Ayak kıol bolmayın hevl baħr-i fāñidin güzér yahşı
- 5 Tama° kıılmanğ bu eşnāda mürüvvet ehl-i dünyādın
Alarğa °ālem ü ārām kérekmes sım ü zer yahşı
- 6 °Adū her çend kim hālinğğa bolsa yār vākıf bol
Mebādā yétkürür āsīb-i düşmendin hāzer yahşı

- 7 Tenāvül kılma minnetlik nebāt u qand u şekkerdin
Anıñg dik tuṣṣmedin yüz qatla bī-minnet-i zehr yaḥşı
- [Ö3 108^b] 8 Qulaq salma anıñg dik sözge maṣnīdin eşer yoqtur
Éşitmeslikge lāyığı kelāmın gūş-ı ker yaḥşı
- 9 Ni kélse ʿĀbidā Haqdın anı cānga berāber tut
Ki her bir bendege marzā-yı taqdīr-i qader yaḥşı

444¹¹⁴¹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün*

- 1 Kélür désem sağınp kélmesenğ ni çāre kılay
Yoluñg sarığa qarap tilmürüp nezāre kılay
- [Ö1 141^b] 2 Hırām kıl bu sarığa iziñgni tofrağını
Ki sürme sürme kılay çeşm intizāre kılay
- 3 Ziyāfet eylegeli āşinānı kūyunğ ara
Yürek bağr étinğ aldıda pāre pāre kılay
- 4 Bölek bölek mañga körgüzdi muḥannet-i eyyām
Köñgölde dāğını birbir niçük şümāre kılay
- 5 Raqīb-i şüm-ı berāhı yolukşa nāgāhı
Teşir kıлмақа éki yüzini kara kılay
- 6 Piyāleğa katıp afyon u mey kétür sākī
Zamīrdin gam u qayğu atın kenāre kılay
- 7 Ni ihtiyār mañga ʿĀbid ü eylemişem Mücrim
Havāle kısmetimi sū-yi kirdgāra kılay

445

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün

- 1 Hoş ol zamān ki séni māh özümni hāle kılay
Séni firāqınğa tā ki fiğān u nāle kılay

¹¹⁴¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 2 Bu kün teraḥḥum ét iy bāḡbān-ı gülşen-i nāz
Bahār faşlı temāşā-yı nev-i nihāle kılay
- 3 Heme qarār meh nev ṭālī^c olsa mihr gāhī
Nigāh-ı germ mén ol ebrū-yı hilāle kılay
- 4 Çemen çemen gül üçün ḡār ḡār éter bülbül
Kél iy könḡül mén-i mecnūn özümni vāle kılay
- [Ö3 109^a] 5 Sirişk mü aḡuzup ḡatre ḡatre ḡün-ı ciger
Közüm ḡādīḡasını tola ḡan piyāle kılay
- 6 Firāk kéçeleri ḡasretā çekip yıḡlap
Bir āh-ı serd ile müjḡānlarımda jāle kılay
- [Ö1 142^a, Ö2 76^b] 7 Ḳayerge bargā mén uşbu ḡünāh ile **Mücrim**
Özige tekye kılay fażlıḡa ḡavāle kılay

446¹¹⁴²*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1 Şu^cle-yi āhımnı gāhī şāḡib-i tuḡyān kılay
Yérni lerzān eyley ü āsmānnı ser-gerdān kılay
- 2 Müşkil-i eyyām öldürmey maḡga bérnes amān
Cān beray tav^can daḡı bu müşkilüm āsān kılay
- 3 ‘İşk-ı perīnīḡ mürīdi mén be-ḡüsn-i i^ctiḡād
Ḥizmetinde şarf-ı māl eyley nişār-ı cān kılay
- 4 Ḳızduran nār-ı muḡabbetdin tenevvür könḡlümi
Pāre pāre derd ü āh ile anı tūfān kılay
- 5 ‘Āḡıbet ölmey kişige yoḡ bu dünyāda şebāt
Mén ni yüzge ārzū ‘ömr-i cāvidān kılay
- 6 Uçrasa aldımḡa bir könḡli bozulḡan ehl-i dil
Nükte nükte söz bilen ‘aḡlın alıp ḡayrān kılay

¹¹⁴² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7   ‘Ābid olğanğa ‘ibādet ‘ādet olsa ber-devām
Ni üçün mén bu cihānda ‘ömrimi nādān kılay

447

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1   Ni yüz birle cihān-ı bī-vefānı ihtiyār eyley
Hünersiz faızsız élge özümni i‘tibār eyley
- 2   Körüp mén rüzgār ebnāsıdın köp bī-vefā yığlar
Niçük könğül bilen bu halk içide rüzgār eyley
- 3   Mañga kılmay nigāhī cānib ağıyār öter émdi
Ni ümīd ile yolğa közlerimni intizār eyley
- [Ö1 142^b, Ö3 109^b]4   Meger rāhat cemālin anda körgey çeşm-i hūn-bārım
Ki Mecnūn-vār her bir kūçe bāğıdın güzār eyley
- 5   Cihān devrānınıñ bés kündin artuqraq şebātı yok
Ni ümmīd ile bu fānīde mén dār-ı medār eyley
- 6   Zamāne halkınıñ keyfiyyet-i hālını fehmi étdim
Kılurlar ‘ahd velīkin kimse démes üstüvār eyley
- 7   Kél iy ‘Ābid cihān ‘ibret-serāyında ni turmağdur
Kéter çaqda özümni turfe kim her dem şı‘ār eyley

448

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1   Birevge şūret-i hālīmni ni yüzge beyān eyley
Zamīrim sırrını niçün halāyıkğa ‘ayān eyley
- 2   Birevge bir söz aytur mén eşitken minğ kılıp aytur
Be-andın kim ni bilgenimni cān içre nihān eyley
- 3   Ni körsem h‘ārlıg elbette iqbāl-i bedimdendür
Niçük baht u sa‘ādetni özümge mihr-bān eyley

- 4 Ferāset bildürür her kimni bir körgende aḥvālın
Cihān ebnāsını bilsem ni ḥācet imtiḥān eyley
- 5 Tilerler cānga minnet-dārlıg ḥizmet buyurgāga
Eger her çend alarga barı ḥizmetni be-cān eyley
- 6 Özidin özge dārını kérekmezdür anıñg için
Ni meyl-i şevket īn ārzū-yı zevk ān eyley
- 7 Kéçey ‘Ābid tamām-ı ḥalk ‘ālemniñg şıfātıdın
Du‘āy Ḥazret-i Mīr Ḥaydar-ı şāhib-kırān eyley

449

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

- [Ö1 143^a, Ö2 74^a] 1 Bile sēn ḥālīmī iy ‘āleme ḡam-ḥ‘ār Ḥudāy
‘Ālemīn ḥalkıgā şād u ḡam ile yār Ḥudāy
- 2 Ḥālīk-i éki cihān Rāzık-ı kûl insān
Heme fānīdür ü sulṭān-ı beḡā Bār Ḥudāy
- [Ö3 110^a] 3 Yaratıp ‘ālem ü ādem tüzetiḡ arṡ u semā
Mīhr ü meh saçıḡ eflāk üze mi‘mār Ḥudāy
- 4 Sebeb-i mevt ü ḡayāt heme-yi maḡlūkāt
Āferīnende-yi eşcār ile eşmār Ḥudāy
- 5 Kéçe kündüz yaratıp ay ile kün şem‘ ü çerāḡ
Ḥālīk-ı sāl u meh ü rûz u şeb-i tār¹¹⁴³ Ḥudāy
- 6 Ḥayr u şerrinḡ ü bed ü şād u ḡam éki serāy
Heme andındur u barıgā nıgeh-dār Ḥudāy
- 7 Yā İlāhī sēn özüñg sēn hemege püşt ü penāh
Barı tıl birliginḡe ḡayıl ü iḡrār Ḥudāy
- 8 Ḳulları ‘aybıgā pūşende vü settār-ı ‘uyûb
‘Afv rahmet biledür Rāḡim ü Ġaffār Ḥudāy

¹¹⁴³ şeb-i tār: şeb ü tār Ö3

- 9 Mén ü sevdā-zede-yi tālī'i bergeşte-yi dāğ
Ser-i ḥ'ān-ı keremiṅdin mén ümīd-vār Ḥudāy
- 10 Yok u barımnı bilür sēn ni kéçer ḥālimdin
Bendedin yok saṅa hiç ḥācet-i ızhār Ḥudāy
- 11 Ni désün 'Ābid-i mehcūr perīṣān-ı aḥvāl
Kim özüṅ ḥālīga sēn kāşif-i esrār Ḥudāy

450¹¹⁴⁴*Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün*

- 1 Tā ki melāmet okığa bağrım nişān kılay
Özümnı ḥalk-ı 'ālem ara nātivān kılay
- [Ö1 143^b] 2 Könğlüimde her ni barını étey ki ḳalmasun
Bu ḥasb u ḥāllernı uluğ dāstān kılay
- 3 Yādımğa kéltürey barı ötken cefālarım
Zārī kılay közüimde yaşıım ḥün-feşān kılay
- 4 Ḥalk-ı zamāne içre salay şūr u ḳuzğalıṅ
Āsar-ı pür-'ālāmet āḫir zamān kılay
- 5 Ez-ğayr āḥ u nāle vü feryād u derd ü ğam
Ni kördüm uşbu merḥalede mén mekān kılay
- [Ö3 110^b] 6 Zevḳ u sürür ḥātır-ı efkār yok maṅa
Ni yüzge istiḳāmet milk-i cihān kılay
- 7 'Ābid cihānga kélgenime köp nedāmetim
Kétmekge 'āzim olup özümnı revān kılay

451

Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün

- 1 Cānımnı ḳazā okığa émdi hedef eyley
Hāy u heves ü milk-i cihān¹¹⁴⁵ ber-ṭaraf eyley

¹¹⁴⁴ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹⁴⁵ milk-i cihān: milk ü cihān Ö3

- 2 Boldı heme-yi ‘ömr huşûlum gam-ı eyyâm
Efsûs yép ü âh dép ü kef-be-kef eyley
- 3 Ol gevher-i maqşûd meger élgime kirmes
Nîsân kılayın ekşim ü cânım şadef eyley
- 4 Gaflet bile vâ-beste vü hasret bile me‘yûs
Ni hüccet ile elge anı münkeşif eyley
- 5 Kôz açtım u sevdâ-yı gam-ı ‘ışkıni kördüm
‘Ömrümni bu sevdâ bile dér mén telef eyley
- [Ö2 74^b] 6 İy baht bu kün yâr kélür mü haberiñg bér
Köz yolıda müjgânlarımı şaf-be-şaf eyley
- [Ö1 144^a] 7 ‘Ābid güneh astıda vü qorquñç firāvân
Ni til bile lâ-tahazzün oqup lâ-tuḥaf eyley

452

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Bu kün keldi mü ol ay bir sebîl-i ‘örf-i insânî
Ki kélgey bir gedâ ser-menziliğa şâh u sulṭânî
- 2 Münāsib her kudūmiğa nişâr cân u mén lîkin
Muḥaqqar cismi vü ḥūnîn dili vü muḥtaşar cânı
- 3 Kıyās étmes mén ü Mecnūnnı birbirdin nazar ehli
Ni ser qaldı mañga ‘ışkıda ni sevdâ ni sāmānî
- 4 Gül-i ḥūrşîd-i ‘âlem-tâb ferş-i rāh-ı kūy-ı rû
Fenâda her taraf der-intizāreş çeşm-i ḥayrânî¹¹⁴⁶
- [Ö3 111^a] 5 Gehî öydin çıqıp her sū nazar salıp ḥırām eylep
Niğāh étken gümān eyler tulû‘-yı mihr-i tâbanı
- 6 Perişân bakma her cânibğa ‘âlem içre ot salma
Revâ körme kebâb olğanı dil çendîn perişânî

¹¹⁴⁶ “Hayranlık uyandıran gözlerini beklemekte” şeklinde Farsça ibare.

- 7 Şabā ‘Ābid temāşā-gāh-ı rüst-ā-ḥīz ü maḥşerde
Girībān çāki vü bī-bākī vü desti vü dāmānı

453¹¹⁴⁷

Mef’ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

- 1 Mén kaçıp édim külfet-i ‘âlem méni taptı
Tenhā yürügen özige hem-dem méni taptı
- 2 Köp yığlaganım mu maṅga āyā zarar étti
Söz ü eşer girye-yi mātem méni taptı
- 3 Mén kanda édim ıışk-ı sitem-kār қа yérde
Қur’a méniṅ atımğa éken ğam méni taptı
- [Ö1 144^b] 4 Hicrān yine köydürgeli bir cism-i ḥazīnni
Örtenmege ‘âlemde müselleṃ méni taptı
- 5 Қанлығ cigerim pāre қılıp otlara saldı
Eflāk yürek zaḥmığa merhem méni taptı
- 6 Yār ğam-ı eyyāmğa miḥmel bolup ötken
Mu‘tād-ı cefā köṅgli қadi ḥam méni taptı
- 7 Efsūs ki ‘Ābid қutulabilmeyü öldi
Ol қābız-ı ervāḥ-ı mükерrem méni taptı

454¹¹⁴⁸

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ni üçün yığlamay iy dōstlar bolsa cihān fānī
Ki munda kélgenim қaysı vü ‘ömr ötkergenim қanı
- 2 Niçük ümīd ile kélдим niçük ııyş u țarab қıldım
Olar mīzānını bildim ni eyley émdi dünyānı

¹¹⁴⁷ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹⁴⁸ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 3 Kişi¹¹⁴⁹ Һasretde ʿizz-i cāh u menzil birle Һu Һılğan
 Һoşa Һağzı ki meʿvā iʿtibār eyler bu vīrānı
- [Ö3 111^b] 4 Ni sūd āҺır ki séndin Һalsa ni dehr ara sén yok
 Çıkarur sén felek evciğa tartıp kāҺ u eyvānı
- 5 Hevā vü Һırş-ı dünyā Һalk Һaşın Һıldı sevdāyī
 Һanı himmet teķāzāsı hey urğay nefis-i şeytānī
- 6 Birev éski Һapandur şöҺbet içre cāy bérmesler
 Kéyerler cāme-yi zerbeft-i atlas şūf-ı zībānı
- 7 Şabā maҺşerde ʿābidler cezā-yı Һayr tapkanda
 Red étme mücrim-i mehcūr-ı ser-gerdān-ı rüsvānı

455¹¹⁵⁰*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- [Ö1 145^a] 1 Cism Һālī Һaldı iy aҺbāb aytıŋ cān Һanı
 Körde rüzsız baş köterip körgü dik dāmān Һanı
- 2 Közi cādū kifrigi cellād-ı kātıl Һaşı tığ
 Һün-ı ʿāşık bī-dirīğ ol āfet-i devrān Һanı
- 3 Mén Һazān-ı hecr ile bī-berg ü bār oldum dirīğ
 Aytıŋız ol nev-bahār ʿömr-i cāvidān Һanı
- 4 Démedinğ dünyā vü ʿuķbī iy köŋgöl Һāmūş bol
 Sén Һanı vü mén Һanı vü ĩn Һanı vü ān Һanı
- 5 RāҺatın körsenğ ni āsān müşkil anıŋ miҺneti
 RāҺat-ı bī-miҺnet ümīd eylemek āsān Һanı
- 6 Émdi naķd-i ʿömr şarf oldı vü sevdā bolmadı
 Nef yok bāzār-ı dünyādın be-cüz noķşān Һanı

¹¹⁴⁹ kişi: kéter Ö3¹¹⁵⁰ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 7 Hāliyā ‘Ābid eger nān tapılır mihmānga koy
Köz açıp yumsaŋg muqarrer nān qanı mihmān qanı

456¹¹⁵¹

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

- 1 Özünġni qata sēn ‘uşşāq ara bahāne qanı
Ki nāle-yi dil-i şeb āh-ı ‘aşıqāne qanı
- 2 Fedāy tāre-yi müyü kılip bu cān-ı ‘azīz
Qudūmi eşrefī yétken ‘azīz hāne qanı
- [Ö3 112^a] 3 Könġül gehī ki ġubār oldı ġam-zeda yaḥşı
Nevā-yı çeng ü ney vü nāle-yi çeġāne qanı
- 4 Nizām-ı milk-i cihān ḥalq ara dīger boldı
Ki resm ü rāh-ı qadīm evvel-i zamāne qanı
- 5 Ni ‘Ābid oldı ‘ibādetġa āb-rū-yı eṭvār
Ni Mücrim oldı sa‘ādet sarı revāne qanı

457¹¹⁵²

Fâilâtün fâilâtün fâilâtü fâilün

- [Ö1 145^b] 1 Fikr kılip iy dil ki ötken yaḥşı devrānlar qanı
Enbiyā vü evliyā vü ḥan u sulṭānlar qanı
- 2 Boldılar nāzik edālar barça pinhān zīr-i ḥāk
Qaddi mevzūn qāmeti serv-i ḥurāmānlar qanı
- 3 Bāġ ara kirsēŋ meşāmıŋġa éser bûy-ı ḥāzān
Sünbül ü reyḥān qanı faşl-ı gülistānlar qanı
- 4 ‘Işq ile bitken ‘imāret ‘āqıbet vīrānedür
Kökçe rif‘atlik serā vü kāḥ u eyvānlar qanı
- 5 Māl u dünyā cem‘ étip yémey zaḥīre eylegen
Ol ḥayāli ḥāmlar sāde müselmānlar qanı

¹¹⁵¹ Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹⁵² Bu şiir Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

- 6 Hüş berbād eylegen Hāk zıkrını yād eylegen
Tilbe rāb Mecnūn-şıfatlık ʿaqlı hayrānlar qanı
- 7 ʿĀbidā sēn ilen öz hālīngğa yığla ber-devām
Fıkr kıl evvelgi ötken munça yārānlar qanı

458

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün

- 1 Firāk derdi ʿaceb bî-ķarār kıldı meni
Ġarīb ü ġam-zede vü ħāk-sār kıldı meni
- 2 Cihān ara özüme iʿtibārılg tiledim
Bu ārzü bile bî-iʿtibār kıldı meni
- 3 Bi-ħamdi'l-lāh ki vaʿde vefā libāsıdadur
Egerçi yolıda köp intizār kıldı meni
- [Ö3 112^b] 4 Esāmī-yi heme ʿuşşāk¹¹⁵³ defter étkende
Meger ki bü'l-heves içre şümār kıldı meni
- 5 Raķīb ile ħoş u mén sarıġa nigāhī yok
Barısıdın bu elem ü dil-figār kıldı meni
- [Ö1 146^a] 6 Medīd boldı ki ruġsārı bolmadı manzūr
Şarāb-ı vaşlı üçün pür-ħumār kıldı meni
- 7 Bile almay uçradı ʿĀbid belāġa velīkin
Bu ʿışķ ʿākıbeti ħʿār u zār kıldı meni

459

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ķadimni bār-ı ʿışķıng pāre pāre munça ħam kıldı
Könġlidin ārzü-bārını ħayta ħayta kem kıldı
- 2 Raķıbler birle gülgül açılıp mén uçraġan ħaķda
Çıtıp ötti ħapaġın yaʿnī bizni müttehem kıldı

¹¹⁵³ esāmī-yi heme ʿuşşāk: esāme-yi heme ʿuşşāk Ö3

- 3 Def-i zîr ile âheng evfer-i ağıyāra çalındı
Maṅga yétkende eşkimdin def ü sâzını nem kıldı
- 4 Çıkıp meydāṅa tîğ élginde ḳan tökmekge māyıldür
Meger kim Kerbelānı tâzedin munda behem kıldı
- 5 Mén ü teslīm-i cān u her ni barım şarf-ı ĩşārıṅ
Démey mén kim vücūdumrı ni cürm ile ʿadem kıldı
- 6 Ni kılsaṅ ihtiyārıṅ bar u élge ʿtibārıṅ hem
Séni mecmūʿ hūblar içre merfūʿuʿl-ḳalem kıldı
- 7 Séni vaşfıṅrı ayta ayta şāʿir boldı ʿĀbid hem
Ḳalem imdādı zihn arasıdın munça raḳam kıldı

460

Mefʿûlû fâilâtün mefʿûlû fâilâtün

- 1 Anlar ki közlerige uyḳu ḥarām kıldı
Bir kéçe saʿy birlen işni tamām kıldı
- 2 Könḡül senāḡa ḳāyım her nüktesi mülāyım
Kündüz ʿibādet ile şubḥını şām kıldı
- [Ö1 146^b, Ö3 113^a] 3 Baʿzıḡa ḥüsn-i kāmıl ḥulḳı cihāṅa şāmil
Öz ʿilmi birle ʿāmil bā-iḥtirām kıldı
- 4 Her kimde miṅ temennā könḡlide yüz tesellā
Her başda niçe sevdā cāh u maḳām kıldı
- 5 Baʿzı cilā-yı evṭān ḡurbetde zār u ḥayrān
Efkār u sīne büryān mundaḡ nizām kıldı
- 6 Hengām-ı bā-fütūḥı¹¹⁵⁴ tāze ḳılurḡa rūḥ
Sāḳī kêtür şabūḥı dil meyl-i cām kıldı
- [Ö2 75^a] 7 ʿĀbid dégenge ḥurrem Mücrim dégende pür-ḡam
Rüsṵā-yı ḥalḳ-ı ʿālem bizni bu nām kıldı

¹¹⁵⁴ bā-fütūḥı: bī-fütūḥı Ö3

461

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 75^b] 1 Seher vaqtide ğafletdin kötergil çeşm-i bînānı
Kişi cāvīd kılgan yok taşarruf ʿıyş-ı dünyānı
- 2 Uşol ʿıyşı ki anıñg āhırinde naqşı şāyiʿdür
Niçük himmet bilen eyler kişi mundağ temennānı
- 3 Közüñg yaşını su eyle anıñg birle vuzū eyle
Tazarruʿ til bilen yād eylegil vācib taʿālını
- 4 Yaqañg uşlap Hudāğa zārī eylep yıġlaġıl şāyed
ʿAfıv kılgan veger ni yok günāhıñg haddi vü pāyānı
- 5 Beķā bezmiğa sürʿat kıl ki bol öyñiñg sebātı yok
Ni hāşıl bolsa köp esbāb-ı āhır barısı fānī
- 6 Huzūr-ı zevk-i ʿuqbīni tefekkür eylegen érler
Kaçan manzūr éterler köz uçı birle bu dünyānı
- 7 Koşul dīvānelarğa terk-i esbāb-ı taʿalluk kıl
Birev gūrige dāhil kılganı yok māl u eşyānı
- [Ö1 147^a] 8 Éşitiñg Hātem ihsānın ki dört yandın kerem kıldı
Yéride cūd ihsān eylegen yérge téger yanı
- 9 Şeyāṭın ğāretidin naqdiñg eyemen saklaġıl ʿĀbid
Alıp ĩmānı muhkem asraġıl qalbiñgde ĩmānı

462

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 113^b] 1 Bozargā yétte seylāb-ı sirişkim şahñ-ı dünyānı
Terahhum kıl ki su astıda qaldı çeşm-i giryānı
- 2 Fiġān u nālesi ötti tokuz eflākđın yaʿnī
Zemīn hem tākat étmey lerze bérđi şehir ü şahrānı

- 3 Dü yāre körmek imkānı yok ğayr-ı āh u efgān yok
Hudāyım salmasun hıç kimge mēn dik dāğ-ı hicrānı
- 4 Perīşānlıĝda hū eylep kēçürdüm rūzgārımın
Yétürgil yanıma bir niçe aḥvālī perīşānı
- 5 İlāhī ʿĀbid aḥvālī bu yerge ʿāid olmışdur
Bozargā yétte seylāb-ı sirişk ile bu dünyānı

463

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Közüm yaşı bilen ʿālemde mevcūd oldı deryāyī
Münevver boldı āhım otıdın dāmān-ı şahrāyī
- 2 Kerek bolsa ğam-ı ʿışk istesünler kīse-yi ṭabʿım
Yatıpdur teh-be-teh zengār bağlap köp temennāyī
- 3 Köz üstidin yolunĝ cān perdesidin pāy-endāzınĝ
Kādem teşrīf kılsaĝ köĝlüme bērsenĝ tesellāyī
- 4 Heme hūblarĝa sēn mümtāz ḥüsn ü ḥalk bābında
Sēninĝ dik nāzenīnni körgeñ érmeş çeşm-i bīnāyī
- [Ö1 147^b] 5 Şabā ʿuşşāklar bir şaf turar maʿşūklar bir şaf
Kıyāmet-rūz bāzārıda ḥalk içre temāşāyī
- 6 Démen nādānĝa sırrım sēn özüĝ vākıf émes méndin
Meger ḥālim saĝa bilürseler söz birle dānāyī
- 7 Yürekde dād u ğam bisyār velīkin ayta almay men
Müyesser yoĝdur ızḥārıĝa bī-aĝyār meʿvāyī
- [Ö2 76^a] 8 Cihān cādur ḥayālīni temāşā eylep ötkerdim
Biri ĝāhī körünmes közlerimge hıç eşyāyī
- 9 Ni yürmek ʿĀbid atınĝ tüşlerinĝ barı sefer kıldı
Niçük sēn fāriĝ ölmekdin ü yoĝtur sēnde pervāyī

464

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 114^a]
- 1 Cān çıkarğa yétti vü cān içre cānān kayğusı
Barça mü'mingā olar katıda ĩmān kayğusı
  - 2 Vaşl ümīdi hoşdur ammā āhiridür ıralıg
Öldürür ger bolsa vaşl izide hicrān kayğusı
  - 3 Kāmeri nālānım u boynumda tavk-ı bendelik
Līk könğlüm içre ol serv-i hūrāmān kayğusı
  - 4 Tīre rüz-ı rüzgārım müddetīdür kim öter
Revzen-i könğlümdin ol hūrşīd-i tābān kayğusı
  - 5 Ni girībān pāre bolmay qaldı vü ni sīne zaḥm
Ceyb çāk oldı elinğdin émdi dāmān kayğusı
  - 6 Öldürürge tıgı élginde tileydür müzd dest
Müdde'ā kaşşābğa yağ içküge cān kayğusı
  - 7 'Ābid özünğni Hudāğa tapşur u hāmūş bol
Sén kim ü hālīnğga baqmay munça devrān kayğusı

465

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö1 148^a]
- 1 Ālemğa ot salur ése gül-nār çehresi
Nār-ı Ḥalīl mertebesi yār çehresi
  - 2 Gerdün köz eylep ay u kuyaşnı cemāliğa
Bakmaq üçün hemīşe negü sār çehresi
  - 3 Ra'na yüzini kördi sarıg boldı vü kızıl
Reng-i ezānı eyledi izhār çehresi
  - 4 Gılmān dégençe bar bu birevçe itibār
Cennet gülidin oldı nümūdār çehresi

- 5 Āṣār-ı ḥaṭṭ-ı sebz bilindi ʿizārıdın
Oldı bahār u özgeçe gülzār çehresi
- 6 Maḥv-ı niğāhdur mēn ruḥsār hem-çü gāh
Āyā şu tarz olur mu giriftār çehresi
- 7 ʿĀbid cihānda yétmedi hıç müddeʿāsığa
Der istedi vü uçradı dīvār çehresi

466

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö3 114^b] 1 Mēn ḳali teskīn ḳılay āh-ı dil-sūzānımı
Ölgeli yéttim körey dép körmedim cānānımı
- 2 Āh çeksem nāle ḳılsam yaḳamı çāk eylesem
Merhem étkey mü ikin zaḥm-ı dil-i büryānımı
- 3 Bilmedim merdūd bolğay bā-ḳabül-ı ḥātırı
Nezr ḳılsam başımı vü hediye ḳılsam cānımı
- 4 Ğonce-yi ṭabım açılğay taptı tārāc-ı ḥazān
Éki ḳullāb uşladılar derd ü ğam dāmānımı
- 5 Mihr-bānı tapmadım ḥāl-i dilim izhārığa
Kimgē aytay iy¹¹⁵⁵ muḥibler derd-i bī-dermānımı
- [Ö1 148^b] 6 Étlerin mihmān ḳılayın bağrımı eylep kebāb
Cān tüşep ara béreyin külbe-yi aḥzānımı
- 7 ʿĀbidā deryā taşıpdur bend éterge yok ʿilāc
Ḳorḳa mēn tökmekge eşk-i dīde-yi giryānımı

---

¹¹⁵⁵ iy: - Ö3

467

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- 1 Ni bolğay érdi körsem şūh-ı mest-i bāde-nūşumrı
Temāşā eylegey merdüm méniŋ āh u ħurūşumrı
- 2 Eger mundağ öter ıışkıda ħasret birle eyyāmım
Kıovar mén der-be-der Mecnūŋa oĥşap ʿaql u ħūşumrı
- 3 Semāʿ-yı kavl ħalk-ı dehrdin derd-i serim artar
Tıkar mén penbe birle ħarf eşitmeslige gūşumrı
- 4 Açıayın ħoş dégeyin ança ötken ħasb-i ħāl üçün
Zebān-ı ʿözr ħā ħarf-i merdümdin ħamūşumrı
- 5 Muğān perī maŋga bir cām mey şefkat kıılır bolsanğ
Kétür bér sākī-yi mehveş cevān-ı mey-fürūşumrı
- 6 Alarnıŋ¹¹⁵⁶ ülfetidin müddetī boldı kéçip érdim
Ka yardım taptılar derd ü belā miĥnetli kuşumrı
- 7 Mén ü nefsim nizāʿın él semāʿıdın nihān kııldım
Ĥalāyık bilmesün ʿĀbid yaraş birle uruşumrı

468

Mefʿûlû fâîlâtü mefâîlû fâîlün

- [Ö3 115^a]
- 1 Mümkün émes ése bu cihānnıŋ iķāmeti
Niçün sirişk-i kıan töküp étmes nedāmeti
  - 2 Her çend kim nihān tuta mén ħalkdın ħamım
Maʿlūm étér bu āh u fiğānım ʿalāmeti
- [Ö1 149^a]
- 3 Öz érkime yer üzre kıadem kıoya ıımadım
Cānımnı aldı ħalk-ı cihānnıŋ ʿazāmeti
  - 4 Lāzım rükūʿ birle sücūd eylesün kııyām
Ĥālā kı rāstdur kışiniŋ kıadd u kıāmeti

---

¹¹⁵⁶ alarnıŋ: alarnı Ö3

- 5 Dest-i ecelni yakada körsün ‘ale’ d-devām
Yād eylesün hemîşe ‘azāb-ı kıyāmeti
- 6 Sākī kêtür humārda mēn nūş-ı cān kılay
Nigār kılsun émdi bu élniň melāmeti
- 7 ‘Ābid ‘ibādet ile kéçür rūzgār-ı ‘ömr
Bir niçe kün ki bar başıñnıñ selāmeti

469

Mef’ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö2 77^a] 1 İy cism-i cānga munça cefā eylemek kılay
‘Ağyār birle ‘ahd ü vefā eylemek kılay
- 2 Mēn ölgeli kalıp mēn ü gāhī nigāh yok
Derd-i raķıblarğa devā eylemek kılay
- 3 Ni bolğay érdi bolsam édi şādlığda rāst
Kaddimni bār-ı gamda dü-tā eylemek kılay
- 4 Āyā tabīb-i hāzık émes yā ki renc-i şa‘b
Zahmığa munça terk-i devā eylemek kılay
- 5 Ümīd-i vaşl birle çekip mēn cefā vü cevır
Hicrān otığa yakıp edā eylemek kılay
- 6 Gāhī hayāl-i nişe vü şükr ile hū kılıp
Āyīne-yi zamīr cilā eylemek kılay
- 7 Şā‘ır tutup özünğni vü ‘Ābid koyup atıñ
Nazm-ı faķatğa munça hevā eylemek kılay

470

Mef’ûlû fâilâtü mefâilü fâilün

- [Ö1 149^b, Ö3 115^b] 1 Her bir kişige bolsa Égemniň ‘ināyeti
Çatar selāmeti başı üzre himāyeti

- 2   Ƙalmas ƙaranguluƙda yaruƙ rūzgārdur
Yolıda yaƙılur dése şem^c-i hidāyeti
- 3   Ƙoymas ayaƙını yére bī-ra'yet-i vuzū
Her kim ki bolsa bu şıfat ārāmi ^cādeti
- 4   Ol pāk ƙıynet-i ki anıń pīřesi mūdām
Her şubh-dem sī-pāre-yi Ƙur'ān tilāveti
- 5   Baħri durur kelām-ı Ĥudāvend-i müste^cān
Nehri ki teřnelerƙa revān her bir āyeti
- 6   Éki cihānda yār u meded-kār -ı i^ctibār
Munda ^cazīz ü anda¹¹⁵⁷ ümīd-i řefā^cati
- 7   Zevƙ u ĥuzūr anƙa ki her oƙuƙan zamān
Könƙlige rīz ƙılsa ma^cānī sirāyeti
- 8   Tařdıƙ birle her ƙıřı kim ĥıfz éter anı
Yoktur ^caceb ki bolsa ol érinƙ vilāyeti
- 9   ^cAbdü'l-mu^cīn cānıƙa İlāhī teraħħum ét
řāyed ki mihr-bān ése baħt u sa^cādeti
- [Ö2 77^b] 10   Güyā zebān u ƙalb selāmetiƙa müstedām
Aşanı cān-fezā vü dil-āsā řarāveti
- 11   Könƙlige ^cilm tolƙay u kétkey sevād-ı cehl
^cÖmri ziyāde bolƙay u efzūn diyāneti
- 12   Her şubh u řām ĥālīƙa bizdin du^cā-yı ĥayr
^cÖmr-i bidāyetinde faẓīlet nihāyeti
- 13   Bu bī-nevā-yı ģam-zede anıń du^cāsıda
Her ĉend bolsa külfet-i bī-ħad u ģāyeti

¹¹⁵⁷ anda: onda Ö3

- [Ö1 150^a] 14 Bolsa zemîme hâl özide bu şıfat kişi
Neyler kılıp zamâne élidin şikâyeti
- 15 Efsûs anğa ki könğlide tevfiķ yok müdām
‘Ābid tutar özini vü yoktur ‘ibâdeti

471

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö3 116^a] 1 Sirişk-i kan u reng-i zerd ‘uşşâķ ehli ni rengi
Anğa yok bir bula hâķ-ı cihândın nām ile nengi
- 2 Eger hâķ-ı cihân düşmenlik étse çatmağay kaçın
Öziniñ bahtdın özge birevge yok érür cehli
- [Ö2 78^a] 3 Koliğa sâz alur ‘âşık ki çalgay nağme-yi şādī
Çıkarur nâle-yi cân-sûz-ı hicrân şavt u âhengi
- 4 Muķallid bolsa ıışķ ehliğa rüşen bolmağay cānı
Ki şābūn birle yusa aķ olur mu çehre-yi zengi
- 5 Beher bī-bāķlik ‘Ābid-i yegāne bil Hudāyınğnı
Désünler ḥāh ‘Ābid ḥāh Mücrim fāsık u bengī

472

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Mén öler mén līķ könğlümde bu ārmān kayğusı
Cān méniñg birle kéter hem-rāh-ı cānān kayğusı
- 2 Her temāşāsında nūr-dīdeler efzūn édi
Vā dirīğā ārzū-yı çeşm-i giryān kayğusı
- 3 Bāğ rengi sargarıp reyhān u sūnbül bī-dimāğ
Būlbül-i mehcūr uçup naħl-i gülistān kayğusı
- 4 Gül budağı kırılıp yarıdın ‘âşık ayrılıp
Bağrıda köp tāze tāze dāğ-ı hicrān kayğusı

- [Ö1 150^b] 5 Rūzgār içre ğam u şādımğa şefkatlik-penāh
Ülfet-i ‘Ābid nihād-ı beytū’l-aḥzān qayğusu

473

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün

- 1 Tā ki özümni mén saṅga ‘aşık u mübtelā kılay
Vāşıl olurğa ḥüsününge der-be-der ü gedā kılay
- 2 Her niçe eyledim fiğān bolğuça zār u nātivān
Démedinğ olsun iṭminān hācetini revā kılay
- 3 Tavf-ı ḥarīm-i kūyunğa ‘azm kılıp barurğa mén
Ḥāk-i kudūminği séniñ dīdeme tūṭiyā kılay
- [Ö3 116^b] 4 Zühd namāzı özgedür fışk niyāzı özgeçe
Mén bu arada lāl mén qaysığa iktidā kılay
- 5 Tofrağa daldur kadim rāst bolurğa yok ḥaddim
Ḥayf bu tālī-i bedim ḥaqqığa nā-sezā kılay
- 6 Onğ işim oldı ceyb maṅga ḥāşıl émes taleb maṅga
Bih-raq érür sebep maṅga Tenğrini müttekā kılay
- 7 ‘Ābid-i zār-ı nātivān aḥqar u edven-i cihān
Āteş-i ışık bī-gümān bağrım içinde cā kılay

474

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

- 1 Satar ése méni cānān kılurğa kīse belī
Veger ki saklasa ḥizmetde bār-gehide¹¹⁵⁸kalī
- 2 Yoluksa aldınğa her ni Ḥudā-yı ‘ālemdin
Ni bolsa ḥayr ile yā şer muḳadder-i ezelī
- [Ö1 151^a] 3 Birevni koynı tola sīm birle zer birle
Birevni tengesi kem bolsa boldı kem bağalī

¹¹⁵⁸ bār-gehide: āstāne Ö1

- 4 Veger bir ʿālem-i dānā ése libās-ı iflās
Nége kérek anı yahşı sözi vü muhtemeli
- 5 Pesend éter anı merdümge kéyse yahşı ton
Éşek hem olsa münakkaş éger kızılca çulı
- [Ö2 78^b] 6 Be-maḥẓ-ı şüret-i ḥālī kişi kişi bolmas
Eger ki şüretiga ḥüsn-i sîret olsa yéli
- 7 Yarattı her kişini bir ḥayālga bār u yār
Hîç özge bolmas érür ser-nüvişt-i Lem-yezeli
- 8 Nişānedür biri aḥbāb yād kılmak için
Dégil sözüngni üzülmes burun nefesni yolu
- 9 Bu tarz dégenige gırra bolmağıl ʿĀbid
Ki cümle-yi ğazeli ança kélmemiş mezeli

475

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

- [Ö3 117^a] 1 Dil-dār maṅga gerçi sitem-kārlıg étti
El-minnetu'ilāh yine dil-dārlıg étti
- 2 Ayıldı meger mestligidin taṅga tégrü
Ḥālimga meded kıлмаğa hūşyārlıg étti
- 3 Yā könğlige mihr indi ḥayālātıga şefkat
Yoksa ni sebep boldı maṅga yārlıg étti
- 4 Hicrān ğamıdın çıķgalı yétken édi cānım
Yüz şükr-i ğamım bildi vü ğam-ḥārlıg étti
- 5 Tapşurğan édim cān u könğül naḳdin elige
Bāzār-ı muḥabbetde ḥarīdārlıg étti
- [Ö1 151^b] 6 İqbāl ü saʿādet ékevi érdi mülāzım
Baḥtım maṅga bu emrde nā-kārlıg étti

- [Ö2 79^a] 7 ‘Ābid kim édi vü ğazel ü fehm ü feţānet
Ṭabı anğa bisyār meded-kārlıĝ étti

476

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

- [Ö2 79^b] 1 Bi-ḥamdi’l-lāh-i Rabbu’l-‘ālemîn ḥatm-ı kitāb oldu
Güneḥ birle tamām oldu mu yazılğan şevāb oldu
- 2 Beher minvāl ḥalk-ı dehr ara sermāye-yi aḥḳar
Kim ol raṭbu’l-lisān-ı şeyḥ ü şirîn ḥ’āh şāb oldu
- 3 Taḥammül kıl te’emmül kıl taḥayyül kıl ta’aḳḳul kıl
‘Ayān her lafzıdın çendîn ma‘ānī intihāb oldu
- 4 Birer beyt intizāmıdın ciger kanını kem eyler
Ten ü cānım ḥarāb oldu yürek baĝrım kebāb oldu
- 5 Ecel élgi yaḳamdın alĝalıdur bu sebebdindür
Teveccüh birle şubḥ u şām yazĝandın şitāb oldu
- 6 Atım maḥv olmasun dép ḥalk-ı ‘ālem yād kılsun dép
Sebeb manzūme yazĝandın bu ma‘nī irtikāb oldu
- 7 Emîrû’l-mü’minîn Sulṭān Emîr Ḥaydar zamānında¹¹⁵⁹
Bi-ḥamdi’l-lāh-i Rabbu’l-‘ālemîn ḥatm-ı kitāb oldu

RUBĀ‘İYYĀT

477

Mef’ûlū mefâîlū mefâîlū feûlūn

- [Ö3 117^b] İy mazḥar-ı zātınĝga taḳaddüs ü ta‘ālā
Vey bār-gehinĝ mesnedidür ‘arş-ı mu‘allā
Mevcūd biri séndin ü sēn Ḥālîḳ-ı kevneyn
Eflāḳ-ı mu‘allaḳ meh ü ḥurşîd-i mücellā

¹¹⁵⁹ Emîrû’l-mü’minîn Sulṭān Emîr Ḥaydar zamānında: Ö3’te silik

478

Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün[Ö1 152^a]

Rezzâk-ı ni'am-bağs sên ü Hâyî-i tüvânâ
 Mağlûk-ı cihân hâliğa dānā sên ü bīnā
 Pūşīde éméstdür saŋga esrār-ı ħalāyık
 Yā 'ālem-i esrār veyā vāhid-i dānā

479

Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün

Ser-sebz şecerler barı hengām-ı bahārā
 Gülşen heme sünbül bile reyḥān bile ārā
 Deryā tüpide gevher ü tağ ortasında la'f
 Mevcūd kéyiğ kindigidin 'anber-i sārā

480

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Dürr-i deryā-yı nübüvvet seyyid-i ḥayrū'n-neseb
 Kible-yi ehl-i 'Acem sulṭān-ı menşūr-ı 'Arab
 Ma'den-i mihr ü muḥabbet menba'-yı cūd u seḥā
 Yā Resūlu'llāh sēndin ümmetinġ şefkat taleb

[Ö2 80^a]

Köz tutarlar 'āşī vü cāfī heme ümmetlerinġ
 Taŋla sên sarığa bakıp tilmürüp yıġlap qarap

481

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ay şifātınġ her zebānda zıkr-i rüz u fikr-i şeb
 Ḥağ démiş ḥayru'l-beşer yektā vü ferd ü müntaḥāb
 Āferīniş bā'ışı sên zāt-ı maḥbūb-ı İlāh
 Kim vücūd-ı 'ālem ü ādemğa sên boldunġ sebeb

482

Mef'ûlû mefâilû mefâilû fa'lûn[Ö1 152^b, Ö3 118^a]

Yâ Rab mén-i 'işyân-zedegân uyat
 Séndin tilegim cürmüme yaray necât
 'Ömr ötti 'abeş boldı yigitlik émdi
 Yeksân körünür maŋga hayât ile memat

483

Mef'ûlû mefâilû mefâilû feûlûn

Kim mén kibi şermende vü me'yûs-ı hacâlet
 Mü'minler ile yâr u ni tã'at ni 'ibâdet
 Tevfîk refîk olmasa müşkil maŋga yâ Rab
 Yaş yétmiş aŋırığa nidür cürm ü cehâlet

484

Mefâilûn mefâilûn feûlûn

Dirîgâ hayf 'ömr ü hayf evkât
 Ki ötti berķ ü bādı zevķ-i hālât
 Zevāl olmay ziyâ-yı âfitâbınġ
 Teveccüh kıl huşûl eylep kemâlât

485

Mefâilûn mefâilûn feûlûn

Boluşma dāniş izhārığa bā'is
 Birev ilzāmı üçün bolma bāhiş
 Halāyık könġli āzārıda bolma
 Bir aydım éki aydım émdi şālîş

486

Mef'ûlû mefâilû mefâilû fa'lûn

İy hāk-i rehinġge dīde-yi cān muhtāc
 Vey kāmetinġe serv-i hırāmān muhtāc

[Ö1 153^a, Ö2 80^b]

Yétkür kademiniġ başını gerdün sâhil
 Körmekge séni külbe-yi aŋzān muhtāc

Bir körgeli iy mäh cemālinġ tālīb¹¹⁶⁰
Niçe mén dik vālih ü hayrān muhtāc¹¹⁶¹

487

Mef'ülü mefâilü mefâilü feülün[Ö3 118^b]

Endüh bu kün könġlüm öyin eyledi tārāc
Şabr u ħired u hūş barın eyledi iħrāc
Şükr ki inip aldı ħişārım çapa dil lāb
Ten tahtıda olturđ vü cān ülkesidin bāc

488

Mef'ülü mefâilü mefâilü fe'ül

İşķ érđi ki ħüsn emriġa bérđi revāc
Barça qademi tofraġını eyledi tāc
Birbiriġa tev'emān körünür ékevi
Bir lafz u ma'ānīde vü bir şab' u mizāc

489

Mef'ülü mefâilü mefâilü fa'lün

Sırrınġnı ħalāyıkġa beyān kılma şariĥ
Fehm eyle ki bar mu éken ol řavl-i řabiĥ
Él ağzıdın anı cem' étip bolmas sonġ
Vehm ol ki mu'allel boladur şalb-i řaĥiĥ

490

Mefâilün mefâilün mefâilün feülün

Anınġ ki tıynetidür şāf özi şarın şalāĥ
Yolıda şem'-i hidāyet yürürge şām u şabāĥ
Řolıda ħāre bolur mūm ni üçün bolmas
Dem-i Mesih revān baĥş-ı nüzhetü'l-ervāĥ

¹¹⁶⁰ Bu mısra Ö1 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹⁶¹ Bu mısra Ö1 nüshasında bulunmamaktadır.

491

*Mefâîlün feilâtün mefâîlün feûlün**fa'lün*[Ö1 153^b]

Köngülning kuflini açmaqğa her şabāḥ u revāḥ
 Piyāle birle kêtür mey ki ol értür miftāḥ
 Ğam-ı zamāne-yi dūn körmesün zamīr yüzün
 Köngülni zeng-i küdüretdin eylegil izzāḥ

492

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün[Ö2 81^a, Ö3 119^a]

Delīl-i cehldür ol kim sözi meşāmğa telḥ
 Cehül vechi kélür barça ḥāş u ʿāmğa telḥ
 Kazā kazanıda pişken taʿām cānga lezzīz
 ʿAceb émes ése lezzāt-ı ṭabʿ-ı ḥāmğa telḥ

493

Mef'ûlû mefâîlû mefâîlû feûlün

Her kimge ʿināyet kıla Ḥallāk-ı aḥad
 Her işi anıḡ yār-be-yār iy ḥired
 Tevfīḳ ü saʿādet anğa yār-ı sermed
 Bīʿat kılur emri bile nīk ile bed

494

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Kimge kim iqbāl yār oldı ezeldin ṭā ebed
 Ṭālīʿ olur ḥizmet āsārı vü baḥt eyler meded
 Her taraf yüzlense rāḥ-ı rāst peydādur anğa
 Barçağa maḡbūldur hiç kimge yok ārā-yı red

495

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün[Ö1 154^a]

Şādılığ könğlünğ tileydür bir könğülñi eyle şād
 Kılmağıl Tenğri Ta‘ālādın digerge itimād
 Şehr-i hoş şehr-i beķā mundın könğül üz muṭlaķā
 Öz murādıķa dünyādın kişi körmes¹¹⁶² murād

496

Mef’ûlû mefâilû mefâilün fâ’

Efsûs cihān-ı köhne-yi ğam-ı bünyād
 Hıçbir kişi kılmağı ğamıdın āzād

Nālinğni kulaķıġa kêtürmes herġiz
 Her çend ki çêksenğ anınğ êlġidin dād

Yādınġa kêtürme her ni kılġanın urma dem
 Yaḥşıraķdur kim özünğ öz nefsinğe kılсанğ cihād

497

*Feilâtün mefâilün feilün**Fâilâtün*[Ö3 119^b]

Sa‘y u cidni belend kılġan ile
 Rızķınğ evvelġıdın bolur mu ziyād
 Turş u şırın ni bérse ķāni‘ bol
 Nūş-ı cān ile her-çi bādā-bād

498

Mef’ûlû mefâilû mefâilün fâ’[Ö2 81^b]

Dāniş-ver ol u bolma bī-mānend cemād
 Ṭab‘ınğnı tilemegil bu yanġlıġ nā-şād
 Nefsinğni kıl özünğe muṭı‘ vü münķād
 Vīrāne-serāy könğlünğ olsun ābād

¹¹⁶² dünyādın kişi körmes: kişi körmes bu fānīdin Ö2, Ö3

499

*Fâilâtün mefâilün feilün**fa'lün*[Ö1 154^b]

Her kim evvelde bolsa yaḥşısı-nihād
 Serv dik barı ḳayḡudın āzād
 Gūr-ı Hāṭemḡa āteş urmas mu
 Her kime bolsa olça istiḑdād

500

Mef'ûlû mefâilû mefâilû feûlün

Köz teşne-leb ü şerbet-i dīdār mülezzez
 Her çend ki kem körüne bisyār mülezzez
 Tāvūsda yoḡ cilvesi velīk ḥirāmı
 Hey hey ni ʿacāyib ḳad u reftār mülezzez

501

Fâilâtün fâilâtün fâilün

Gerçi bardur cism içinde cān lezīz
 Līk andın hem ḡam-ı cānān lezīz

Sāḳiyā nevbet ayaḡın tola tut
 Nūş-bād sāḡar-ı devrān lezīz

Nā-ḡoş ötker kününḡdür zehr velīk
 Ḥoş kéçürsenḡ ʿömr-i cāvidān lezīz

502

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün[Ö3 120^a]

Düşmeninḡ izhārı ʿacz étse füzünrak ḳıl ḡazer
 Kim anınḡ maḡzūnlıḡdın saḡa naḡş-ı cān yéter
 Bir zamānlıḡ vaşl üçün maḡrūr bolma zīnhār
 Hecr şāmı eşk ornıḡa közüḡdin ḳan kéter

503

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü feûlün[Ö1 155^a]

Her kimni könğlideki gam-ı ıışķ cā bolur
 Eyyām-ı miñneti bile ķaddi dü-tā bolur
 Teşrif-i ıışķ feyzi bile her taraf barur
 Hāk-i ķudūmi dīdelere tūtiyā bolur

504

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün[Ö2 82^a]

Faẓl u hüner¹¹⁶³ bile kişi bolsa ferīd-i ıaşır
 Ger yerde bolsa rütbesi sūy-ı semā érür
 Ol kim tevekküli anı Tenğriğā¹¹⁶⁴ tāmduur
 Her ķanda bolsa mūnisi faẓl-ı Hudā érür

505

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

Dānā mecālis içre harīf-i suħan bolur
 Her bir sözi bi-menzil-i dürr-i ıAden bolur
 Cān kirgüzür ölük tenige yaħşı söz bile
 Çeşm ü çerāğ ma'rekede encümen bolur

506

Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

Nādān til açsa sözlegeli encümen ara
 Şavtü'l-himār otıģa heme gūş ker bolur

Pend eyle sēn ki muħtaşar étgil kelāmınģı
 Gūş eylemes şadāsı burundın beter bolur

Sözde ma'ānī bolmasa til hayfdur anģa
 Ehl-i temīz aldıda key mu'teber bolur

507

---

¹¹⁶³ faẓl u hüner: faẓl-ı hüner Ö3

¹¹⁶⁴ Tenğriğā: şükriğā Ö1

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün[Ö3 120^b]

Dîde-yi ʿibret açıp kılğıl temâşâ-yı cihân
Her ni kim manzûr olur fî-sâʿir ehl-i mücâz

[Ö1 155^b]

ʿİyş-ı ʿâlemniñg sebâtı bês kündin bês yok
Közge ilmes bî-bekâ ʿİyşı ni ehl-i imtiyâz

508

Mefûlü fâilâtü mefâilü fâilün

Hâlice her kişide ki bolsa naʿîm ü nâz
Muhtâclarnı kılmasa luţfıga ser-firâz
Âhırde köp hasret ü ârmân bilen barur
Şad hayf nâz u niʿmet ü inʿâm-ı bî-niyâz

509

Mefʼülü mefâilü mefâilü feʼül[Ö2 82^b]

Yahşılar arasında özünġ kılma kıyâs
Ni hây u heves ni girüdâr u ni esâs
Él yahşısıdın yahşılıġ¹¹⁶⁵ ister heme halk
Nefinġni yétür élge vü bol hayrûʼn-nâs

510

Mefʼülü mefâilü mefâilü feʼül

Yalġan söz érür mertebe-yi esfel-i nâs
Él râst tutar nazm ile kéydürse libâs
Kezzâb-ı eşir suġan-ı gülzâr-ı nesnâs
Bilmes ki nidür sitâyiş ü kıysı sipâs

511

Mefʼülü mefâilü mefâilü faʼlün

Minġ ʿacz ile ġayrdın müselmân bolmas
Bolsa bolur u bî-şıdk ʾimân bolmas
Akṽali anıġ müfid insân bolmas
Hem-demliġıdın begayr nokşân bolmas

---

¹¹⁶⁵ yahşılıġ: yahşı Ö3

512

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fa'lün[Ö1 156^a]

Düşmen saňa derd tégse dermān bolmas
 Sén sarığa mihr bolsa tábān bolmas
 Tut dōst ki dōst merḥamet birle baqar
 İş başınğa tüşkende girizān bolmas¹¹⁶⁶

513

Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün

Zībende barça vaqtdin oldı bahār-ı ʿıyş
 Hengāme-yi tarablik érür lāle-zār-ı ʿıyş
 Şem^c ü şarāb u şāhid ü sākī vü bāde-nūş
 Mecnū^c faşl-ı gülge bakıp intizār -ı ʿıyş

514¹¹⁶⁷*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

Bérđi cām-ı bāde vü mén bī-nevādın aldı hūş
 Yok mén özümde ni üçün eylemey cūş u hurūş
 Arı arı bāde içken bī-alālā bolmağan
 Teşne tuğyānıda qaysı til bolur sözdin ḥamūş

515¹¹⁶⁸*Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün*[Ö2 83^a]

Cān u könğül ékkilesi birbirige telāş
 Ez-bes ki oquğanları yok ʿilm-i māʿaş
 Bir söz éki söz bolsa bolur ʿāleme fāş
 Andağ suḥan ayılmasa érđi iy kāş

516

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün[Ö3 121^a]

Könğül mirʾatıdın ger bolsa zeng müddeʿā ḥālīş
 Bolur her kim bilen cānı koşulğan āşinā ḥālīş

¹¹⁶⁶ Bu kıta Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.¹¹⁶⁷ Bu kıta Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.¹¹⁶⁸ Bu kıta Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

[Ö1 156^b]

‘Aceb érmes eger mis vücūdunġ kimyā bolsa
Séning haqqınġda ger aħbābdın bolsa du‘ā ħālīş

517¹¹⁶⁹

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ol birevniġ vaqti ħoş yār ile ħalvet kılsa ħāş
Tapsa ol yār aldıda aġyārlardın iħtişāş
Tiġ-ı ebrū tır-i müjġān birle ötkenge heder
‘İşķ müftisi bu kâtilġa buyurmeydür kışāş

518

Mef’ûlü fâilâtü mefâilü feûlün

Ķoldın kélürçe ‘ıyş bilen rūzgār kıl
Tā yétikençe ‘ālem-i fānīġa inķırāz
Körgil özünġni özgege taķlīd eyleme
Taķlīd eylegen bile ħarġa bolur mu ħāz

519

Mef’ûlü fâilâtü mefâilü fâilün

Déseġ ki dehr mazlemesidin amān ħalay
Ķılma özünġdin özge bilen ħarġ-ı iħtilāt
Sāyenġ bilen muĥāṭab olup ħılmaġıl suĥan
Tebdīl-i ġam bolur saġa me’vā-yı inbisāt

520

Fâilatün fâilâtün fâilâtün fâilün

Āfitāb-ı ‘ālem-ārā dik ziyā-yı ma‘nisi
Ķonçe aġzıdın ‘ayān kılganda şeker-bār lafz
Lafz-ı bī-ma‘nī bilen tutma özünġ bisyār ġüy
Müdde‘ā bir ma‘nīdür ger bolsa hem bisyār lafz

521

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

[Ö1 157^a]

Mülāḫaza bile dem çek sözünġni kıлма ħaşal
Birevni munċa giriftār kıлмаġıl be-şudā‘

¹¹⁶⁹ Bu kıta Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

Özüñgni ehl-i suhan tutma éller içre
Münāsib ol ki uluğlar kelāmin eyle semā

522

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

[Ö2 83^b]

Ni cāy-ı zevk ü sürür u ni şādmānlıǵdur
Tebessüm eyle kérek bolǵa sēn füsürde dimāğ
Ni kılmış ile cihān içre şādıǵ kıla sēn
Açılǵandın émiş lāle-zār baǵrıda dāğ

523

Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün

[Ö3 121^b]

Fazl u hüner ü dāniş ü kāmīl bile mümtāz
Bolǵıl heme aqrānıñ ara qābil-i ta'rīf
Ger bolsa ketb nākil-i āyāt u aḥādīs
Yoksa ni bolur bī-hūde taşnīf ile ta'rīf

524

Mef'ûlü mefâilün mefâilü fe'ûl

Her yolda özüñgdin özgege bolma refīk
Yoldaş u vefā-şinās yok bi't-taşdīk
Öz ḥālınge baq sēn kim ü élge taṭbīk
Gevher bile ḥar mühre émes tēng taḥkīk

525

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

[Ö1 157^b]

Anıñla kīnege bēl baǵlamak münāsib émes
Egerçi yürmedi bir reh merāmıñ ile felek
Könǵül hoşı niçük érgenni bilmeyin bara mén
Bu ḥāle şāhid-i ādil yanıñda éki melek

526

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Sözleri mestāne öz eṭvārıǵa ḥūşyārlik
Aqlı kem lāf müselleṃ şüret-i dīvārlik
Ḥücceti ol kim özidin özgelerge ni ḥired
Müdde'ī qavli ḥalāyık içre nā-hem-vārlik

527

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fâilün

Müddet-i medîd boldı köngülning ħumârı bar
 Sâķī piyāle bér ki bolup mén besī kerenġ
 Her kimge bir tevāzu° vü her kimge özge ħalk
 °Acizler ile cenk ü tüvānā ile meleng

528

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fa'lün[Ö2 84^a, Ö3 122^a]

Ger °ömrini ötkerse ķişi köp meh ü sāl
 Bu °ömr ötüp eylemese kesb-i kemāl¹¹⁷⁰
 Āĥirde peşimānlıġ otı cānıdadur
 Ni sūd éter¹¹⁷¹ iltimās hengām-ı zevāl

529

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fa'lün

Ol kim oķuġan °ilmıġa ma° kılsa °amel
 Yétmes anġa ĥıç vaķt noķşān u ĥalel
 Kün kündin olur °izzeti efzūnraķ bel
 Dārende-yi şāyeste-yi taķdīr-i ezel

530

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fa'lün[Ö1 158^a]

Ol kim başıġa yétse anıġ peyk-i ecel
 Kıymas nefesi ilgeri kéyinge maĥal
 Ol vaķt ķayerge yétküsi sa°y u cedel
 Yeksāndur anġa debdebe °izz ile zel

531

Mefâilün mefâilün mefâilün feûlün

Anġa ki baĥt [u] sa°adet refīķ boldı müdām
 Medāĥilet kılaalmas revāc şubĥıġa şām
 °Aceb émes anı derbārıda kemer baġlap
 Mülāzemet kılıp iķbāl ü devlet olsa ġulām

¹¹⁷⁰ kesb-i kemāl: kesb ü kemāl Ö3¹¹⁷¹ éter: éte Ö3

532

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fe'ûlün

El-minnetü li'llāh ki Buḥārā-yı mu'azzam
 Zīb-i heme iklīm-i cihān bār u müselleṃ
 Ābād-ı bi-meyn ḳadem-i eşref-i 'ālī
 Sulṭān Emīr Ḥaydar-ı şāhinşeh-i 'ālem

533

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fa'lün[Ö3 122^b]

Ḳāğaz üze bī-hüde suḥan ḳılma raḳam
 Yazmaḳğa anı ḥayf siyāhī vü ḳalem
 Dīvān-ı ḳazā ni yazdı fī-naḥnu ḳasem¹¹⁷²
 Taḳdīr-i ezelğa ni kérek lā vü ni'am

534

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fa'lün[Ö2 84^b]

Ḥaclet kêtürür ayğuçığa fuḥş-ı kelām
 Zīnhār déme nükte-yi ser-beste-yi ḥām
 Nefsing elige bérme öz aldınğa zimām
 Āğāz-ı ḥayālınge tapılmas encām

[Ö1 158^b]

535

Mef'ûlü mefâilün mefâilü fe'ûl

Kim sürdi cihānda ıyş-ı ber vefḳ-i merām
 Kim kördi bu devrānda murādlıgça kām
 Āḥir heme ḥāk-i tīreni ḳıldı maḳām
 Yétkürdi barı köngülge ḥāsret-i eyyām

536

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fe'ûl

Könglüngni müdām eyle tevfiḳ ile rām
 Ṭā'at u 'ibādet bilen eyle ḳıyām
 Ğaflet uyḳusın közleringe eyle ḥarām
 Bir kéçede kār u bārınḡnı eyle tamām

¹¹⁷²“Bizim yeminimizle” şeklinde Arapça ibare.

537

Mef'ûlû mefâilû mefâilû fe'ûl

Her kimdin eger hâtırınğa¹¹⁷³ yétse elem
 Bārây mükâfâtı üçün köp yéme ğam
 Körgüz anğa zulm ornığa luţf u kerem
 Könġlige öz özidin yéter zeng-i nedem

538

Mefâilûn mefâilûn feûlûn[Ö3 123^a]

Taleb kıl barça maķşûdunġ Hudādın
 Ni hâcet h'âst kılmaķ aġniyādın
 Kûlğa h'âcedindür luţf u ihsân
 Şükr kıl yâd étip hamd u senādın

539

Mefâilûn mefâilûn feûlûn[Ö1 159^a]

Anğa kim bolsa isti'dâd ihsân
 Dirîġ eyler gedādın aş ile nân
 Ecel çengeli tutġanda yaķasın
 Çéker hasret nedâmet qalır ârmân

540

Mefâilûn mefâilûn feûlûn[Ö2 85^a]

Kél iy müstaġraķ-ı deryâ-yı 'işyân
 Bol émdi hâk-i râh-ı ehl-i 'irfân
 Hevâ kılma hevādın tüşmegey sên
 Mezellet tofraķıġa bolma yeksân

541

Fâilâtûn fâilâtûn fâilâtûn fâilûn

Barça boldılar huredġa âşinâ bî-gâne mén
 Taşladı etfâl her yaķdın méni dîvâne mén
 Cism-i hâşâkim şerâr-ı âh birle yana mén
 Şem'-i ruhsâr-ı perî-rûlarga bir pervâne men

¹¹⁷³ hâtırınğa: tarınğa Ö3

542

*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün failün**fa'lün*

İy köngül özünge kelmeklik hayālinġ bar mu
Munça cürmünġ bar u aślā infī'ālinġ bar mu

Séndin özge taptı tevfiķ sa'ādet devletin¹¹⁷⁴
Ādemīlik¹¹⁷⁵ sānga kirmek ihtimālinġ bar mu

Tā hayātınġ bar deminġni asra zıkr-i Hāķ üçün
Ārzū-yı faẓl-ı Hāķ kesb-i kemālinġ¹¹⁷⁶ bar mu

543

Mef'ûlü mefâilü mefâilü fe'ûl[Ö1 159^b, Ö3 123^b]

Her kim ki kıılır bir ġaraẓ üçün tek ü dev
Maṭlûbıġa cāndur kerev ü cāme kerev
İhlāşıdın 'āķıbet murādıġa yéter
Gendüm dése gendüm tapar u cev dése cev

544

Mef'ûlü mefâilün mefâilü fa'lün

Düşmenni özünge maḥrem-i cān kıılma
Öz cānıġa munça cebr ü noķşān kıılma
Él meşvereti birle her iş taptı şalāḥ
İş kıılma öz aldınġa peşīmān kıılma

545

Mef'ûlü mefâilü mefâilün fâ'

Her meclis ara özni suḥan-ver kıılma
Yalġan sözünġni ġinge berāber kıılma
Dōstunġdın eger birev şikāyet dése
Zīnhār anınġ kavlini bāver kıılma

¹¹⁷⁴ devletin: evvelin Ö3¹¹⁷⁵ ādemīlik: ādemīlīġ Ö1, Ö2¹¹⁷⁶ kesb-i kemālinġ: kesb ü kemālinġ Ö3

546

Mef'ûlü mefâilün mefâilün fâ'[Ö2 85^b]

Mağrūr-ı huzūr-ı vaşl-ı cānān bolma
 Āhirde esīr-i kayd-ı hicrān bolma
 Kim sökse yüzünġ ursa özünġ kāyil bol
 Her bir söz üçün dest ü girībān¹¹⁷⁷ bolma

547

Mef'ûlü mefâilü mefâilün fe'ûl[Ö1 160^a]

Ölsenġ öl özünġ dik kişidin zer tileme
 Bî-berg u kuruġ yıġaçdın ber tileme

Etfāl kibi aşānı at kıl min ü kêt
 Her pest nazar-ı hasīsdin ħar tileme

Bolsanġ bolakör ġarīķ-i deryā-yı azāb
 Hergiz meded-i dest-i şināver tileme

548

Mef'ûlü mefâilü mefâilün fe'ûl[Ö3 124^a]

Devrinġ ħarīganda tāze devrān tileme
 Hengām-ı ħazān faşl-ı gülistān tileme
 Yok bolsa ma'āş vechi mihmān tileme
 Açlıġdın öl u baĥīldin nān tileme

549

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Derd ü ġam āħir ménî köñglümde me'vā kıldıla
 Cümle 'ālemġa rüsvālıġda yektā kıldıla
 Otġa yaġdılar süyekim kül kılıp bād étile
 Şüm raķībler şeş cihetdin köp temāşā kıldıla

¹¹⁷⁷ dest ü girībān: dest-i girībān Ö1, Ö2

550

Mef'ûlü mefâîlün mefâîlün fâ'

Ol kim heves-i cāh ile menzil kıldı
 Çün serd özini pāy-der-gil kıldı
 'İlmi bile cehlñi muḳābil kıldı
 Bilmem ki bu 'ömrđin ni ḥāşıl kıldı

551

Mef'ûlü mefâîlün mefâîlün fâ'[Ö1 160^b]

Kim eyledi ikrām mükerrrem boldı
 Yaḥşı atı 'ālemḡa müselleme boldı
 Él yaḥşılarıḡa yār u hem-dem boldı
 Engüşt-nümā-yı ḥalḡ-ı 'ālem boldı

552

Mef'ûlü mefâîlün mefâîlün fâ'[Ö2 86^a]

Her ehl-i ḥıred cihānnı fānī bildi
 Sermāye-yi sūd ile ziyānı bildi
 Kim ḥāşıl-ı 'ömr-i güzerānı bildi
 Mühlik ḡamın ol bildi vü cānı bildi¹¹⁷⁸

553

Mef'ûlü mefâîlün mefâîlün fâ'[Ö3 124^b]

Şad ḡayf ki 'āfiyet nişānı ketti
 Sermāye-yi 'ömr-i cāvidānı ketti
 Hāy u heves-i cihān-ı fānī ketti
 Gül faşlı vü tārāc-ı ḡāzānı ketti

554

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü fe'ûl

Efsūs könḡülde köp ārmān ketti
 Köp cism-i fiḡār ḡaldı vü cān ketti
 Gül-zār ḡalıp serv-i ḡırāmān ketti
 Köp genc-i revān ḡākde pinhān ketti

¹¹⁷⁸ Bu kıta Ö1 nüshasında bulunmamaktadır.

555

Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün

Kéldi bahâr-ı hurrem yér sebze-zâr boldı
 Ehl-i nezâre üçün gül-zâr zâr boldı
 Her başğa başğa sevdâ her közde minġ temâşâ
 ‘Âbid hayâli émdi dīvâne-vâr boldı

556

Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün

Sevdâ-yı ıŝk bizge kândın dūçâr boldı
 Cân u könġül hem andın bî-ihtiyâr boldı
 Her lahza ölmek ile gâhî tirilmek ile
 Hengâme-yi temennâ bî-i'tibâr boldı

557

Mefâîlün mefâîlün feûlün[Ö1 161^a]

Kişi kim ölmegin endişe kıldı
 Barıdın hayr u ihsân pîşe kıldı¹¹⁷⁹

Behişt içre nihâl-i cûd ékti
 Nihâli berg ü bâr u rîşe kıldı

Revâ kördi birev kim élge noĝŝân
 Öz ayakını zaĥm-ı tîŝe kıldı

558¹¹⁸⁰*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*[Ö1 168^a, Ö2 86^b] 1

Seferġa ‘âzim oldı yâr u âh-ı elvedâ^c urdum
 Fiġân u nâlemi toġuz felek şahıdın aŝurdum
 Közümnî tuttı eşkim ni yér ü ni âsmân kördüm
 Könġül cân birle siperinġ boldı¹¹⁸¹ mén derd ile turdum
 Saġa cân birle könġlümni séni Tengriġa tapşurdum

¹¹⁷⁹ Bu iki mısra Ö2 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹⁸⁰ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.

¹¹⁸¹ siperinġ boldı: boldı hem-râhıġ Ö1

[Ö1 168^b]

- 2 Niçe yıllar çekip hicrân u tartıp âh u efgânlar
Vişâl ümîdi manzûrum édi bolğay mu devrânlar
Tutuñg pendimni şad zînhâr cem‘ oluñg perîşânlar
Çü ol kâfir çıkar köz salmağaysız iy müselmânlar
Ki mén bî-çâre könğlümni bakıp turğança aldurdum
- 3 Ni ménde tākāt-i hecr ü ni tīb-ı ğam dégen yük bar
Ni ménde yār-ı dil-sūzī ni hālimga tedārük bar
Közümge hāk-i rāhı tūṭiyāsıdın teberrük bar
Ḳatıpdur közlerim kim ni yumulmaḳ ni taḥarrük bar
Ḳıya baḳğay mu kim dép ‘azm éterde bes ki tilmürdüm
- 4 Körerge müdde‘ası kim ki bardur çeşm-i bīnāsı
Ki bérmiş cism ara cān her nāzar közge temāşası
Méni hem ṭurfetü’l-‘aynıḡa yétkürdi temennāsı
Yüzin körgeç könğülge tüşti müşğīn zülfi sevdāsı
Figān kim bir baḳışda yüz belā başımḡa kéltürdüm
- 5 Müyesser bolmadı ülfet demi ol teni hū birle
Zamāne sāz u şoḡbet-gāh bezm-i güft-gū birle
Yoluñḡda būye eylep ki yügürsem cüst-cū birle
Könğül tinmesḡa ḳalmış érdi her nev‘ ārzū birle
Rızā kūyıda tā ḳoydum ḳadem könğlümni tindürdüm
- 6 Ni **Mücrimlikde** hāşıl ayğanımda şevket-i şe‘nī
Ni ‘Ābidlıḡda yār oldı sözümde lezzet-i ma‘nī
Méni ‘āid bu yérge ḳıldı āḫir merd ü zen ṭa‘nı
Mekānı külḡan u külbin¹¹⁸² Nevāyī tilbe dik ya‘nī
Cünūn tārācıdın āḫir ḳara tofraḡḡa olturdum

¹¹⁸² mekānı külḡan u külbin: mekān külḡan külbin eylep Ö1

559¹¹⁸³*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- 1 Ezel dīvānı ser-lehv könğüllerge qalem çekti
Birini kısmetin mevcūd ol birni ‘adem çekti
Nizām-ı kéçe vü kündüzni şām u şubḥ-dem çekti
Seḥer-ḥāver şehi çarḥ üzre kim ḥayl u ḥaşem çekti
Şu‘ā-yı ḥaṭ bile küḥ-sār üze altun ‘alem çekti
- 2 Çalıp eflāk şükr-gāhıda merdāneliğ kūsın
Muğannīler tüzüp türlük nevā vü nāle nākūsın
Müzeyyen kıлмаğa ara bérürge şāḥ kapusın
Ḳazā ferrāşı çekti çarḥnıñg sīmīn bolur küsın
Müzehheb yerlerin andağ ki tāvūs ḥarem çekti
- 3 Şeh-i gerdün çıkıp taḥt-ı siyāset üzre olturdı
Sipāḥ tün sevādığa şeb-i ḥūn raḥne yétkürdi
İmāmü’l-lāḥ-ı ekber şavtıdın taḥrīmeğa turdı
Mü‘ezzin Ka‘be ṭāqı üzre gül-bang şamed urdı
Berehmen deyr eyvānıda āheng-i şanem çekti
- [Ö1 161^b] 4 Çékerde nāzım-ı tavşīf gāhı¹¹⁸⁴ medḥ-i taḥrīrin
Yonup ḥāme bitip nāme beyān eylerde taḥrīrin
Yazıp müşğīn saçın bünyād étipde Leyl taşvīrin
Kitābe şun‘ kélgey sūre-yi ve’ş-şems tefsīrin
Felek ṭāqı ḥavāşīsıda zer ḥıldin raqam çekti
- [Ö2 91^b] 5 Nücūm efrādığa keyfü’l-kevākibdin su‘āl étti
Cünūn āzādesi birle ḥıreddin ḥasb u ḥāl étti
Ḥarābatığa ḥoş lafz ile remz-i lāübāl étti
Ma‘nā ehliğa bir nükte birle kıl ü kāl étti
Muğannī ḥayliğa bir nükte birle zīr ü bem çekti

¹¹⁸³ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.¹¹⁸⁴ nāzım-ı tavşīf gāhı: nāzım gāhı tavşīf Ö2

- 6 Olup Ferhād u Mecnūn barça ʿuṣṣāk ehlidin fāyık
Alardın bîş pes āvāze-yi ʿAzrā bile Vāmık
Mücāz ehli alar taqlīdīga Sābık u Lāhık
Yaķasın çāk étip mātemğa gāhī şubh-dem ʿāşık
Bu şām-ı mātem üzre niçe yüz miñg cām-ı ğam çekti
- 7 Hoş ol kim yār vişālidin könġülde iştıyāk olsa
ʿAceb yok ʿömriçe vaķtı hoş ötse tabı çāk olsa
Ni hāşıl anġa kim tālīʿ bilen bī-ittifāk olsa
Eger könġlide bir gül hecridin hār firāk olsa
Bahāne yıġlamaķğa bir niçe cām-ı elem çekti
- [Ö1 162*] 8 Ölüm cellādı her mevcūda çekmişdür ʿadem tıġın
Her ay başġa çeker gerdūn hilālī şām ham tıġın
Könġülge ni üçün çekmes kişi āh-ı nedem tıġın
Zāmāne küldi ol ʿākılġa kim devrān sitem tıġın
Anġa urmaġnı anġlap özgege tıġ-ı sitem çekti
- 9 Kanı ol ér ki her dem bélge himmetdin kemer baġlap
Hemānā kılma manzūr-ı māl u milk ile manşıb
Kulaķġa pend bend eylep mülāyim kavlni tinġlep
Hoşā ol kim fenā içre vefāsız ʿömrni anġlap
Şabūhī mey tutup aħbāb birle dem-be-dem çekti
- 10 Uşol ʿāşık ki aħvālī mükedder bolsa her sâʿat
Hayāl-i yār ile tañg yok münevver bolsa her sâʿat
Tiler könġli başı gerdūnġa hem-ser bolsa her sâʿat
Eger hūd vaşlı iķbālī müyesser bolsa her sâʿat
Ferīdūn taķtı üzre bezm kurdı cām-ı Cem çekti
- [Ö2 92*] 11 Duʿā-yı ʿĀbid ü Mücrim qarīn müstecīb olġay
Saʿadet maķdem élniñ ġāk-i rāhıġa qarīb olġay
Érür cāvīd-i devlet şefķat mihr çīb olġay
Nevāyī şāyed ol rehrevġa bu maķşad naşīb olġay
Kél¹¹⁸⁵ ol deşt-i fenā kaķ ʿétgeli yéller ķadem çekti

¹¹⁸⁵ kél: kim Ö2

560¹¹⁸⁶*Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

- 1   دم مزن زینهار اسرار دولت همدم کم است
              همدمی موجود هم باشد در دل باهم کم است
              یاری از یارت چه خواهی که یار غم کم است
              در جهان خلق از هر خلقتی آدم کم است
              باز در اصناف آدم آدم محرم کم است

[Ö1 162^b]

Sakın talih sırlarını (kimseye) söyleme; dost azdır.
 Dostluk da varlık da olur; gönülden birliktelik azdır.
 Sana dost olacak bir dostu nasıl istemezsin; çünkü gam arkadaşı azdır.
 Cihanda her bir yaratılmış topluluk içerisinde insan daha azdır.
 Yine insan türü içerisinde yakın insan azdır.

- 2   لازم آمد از تمنای دلت رو تافتن
              هر چه معلومی که داری از نظر پر تافتن
              آنکه او نبود میسر نیست حاجت کافتن
              بوی انس در مزاج دهر نتوان یافتن
              آن بوی این انجمن گویانش در عالم کم است

Senin gönlünün isteğinden yüz çevirmen gerekti
 Sahip olduğun her ne mal mülk varsa gözden çıkarman gerekti.
 Varlığı olmayan kimsenin isteğinden bahsetmeye imkânı yoktur.
 Feleğin mizacında dostluk kokusu bulunmaz.
 Onun bu şairler grubunun o kokusu âlemde azdır.

- 3   از چه رو خلق زمانه با دل افسرده اند
              ز آمد و رفت نفوس دهر حسرت برده اند
              تا توانستند دلربا زیان آورده اند
              بس که هر دم تیغ در جیب نفس پرورده اند
              زخم چند زد که خواهی جمع کن مرهم کم است

Zamane insanların ne yönden gönlü incinmiştir?
 Zamanenin nefisleri gidiş gelişten hasret çekmişlerdir.
 Sonunda sevgiliyi ziyanla incitmişlerdir.
 Nicelerini her an ensesinde kılıçla beslemiştir.
 Kaç kez yaraladı, istersen hazırlan, merhem yoktur.

¹¹⁸⁶ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır. Şiirin 7. beşliği çok silik olduğu için okunamamıştır.

- 4 این گذرگاهست منیشین زود بر خیز نکوست
کار خود شایسته کن یاری پذیرفتن در دست
بخت و طالع گشته دو در بار و نکبت روبروست
با چنین موجی که عالم غرق طوفان دوست
در چنینهای مروت احتمال غم کم است

Bu güzergâhta oturma, çabuk kalk, iyidir.
Kendi işini layığıyla yap, bir dosta kefil olmak sıkıntıdır.
Baht ve talihin ikisi bela ve musibette yüz yüze olmuş.
Öyle bir dalga ki âlem dostun tufanına gark olmuş.
Mürüvvetin böylesinde gam ihtimali azdır.

- 5 این مثل از خود نگفتم بلکه از پیش است پیش
شنا داد به هر بیگانه از خویش است خویش
لفظ همواره به مضمون به دل نشست پیش
حرف نا منظور اگر یکتا فقط هم نیش است نیش
معنی دلخواه اگر صد نسخه باشد کم است

Bu meseli kendimden söylemedim evveldendir evvel.
Aşinalık verdi her yabancıya kendindendir kendinden.
Lafzı sürekli mazmunla evvelden gönle yerleşti.
Makbul olmayan söz eğer eşsizde olsa iğnelidir iğneli.

- [Ö1 163^a] 6 نیست واقف آنکه او را درد نه و سوز نیست
ملهم غیبست و از گفتار کس مأخوذ نیست
فهم بر جا کار هم اطفال نو آموز نیست
در ازل این بیش و کم دارد بشر بوز نیست
نچه گفتم بیش بیش و آنچه خواندم کم کم است

Onda sıkıntı ve ıstırap olmayan kimse anlamaz.
Gaybtan ilham olunmuştur, kimsenin sözünden alıntı değildir.
İdraki yerinde işi de, yeni öğrenmeye çıkan çocuk değildir.
Ezelde bu az çok vardı, beşer kıvrak zekâlı değildir.
Söylediğim şey fazladır fazla ve okuduğum şey azdır az.

561¹¹⁸⁷*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün*

- [Ö1 163^b]
- 1 Könğülde gerçi fahr ol müte‘ālī şıfâtım bar
Şikāyet dehrdin kılmağğa engīz nikātım bar
Ki sem‘ige ħall etti yétmegen köp müşkilātım bar¹¹⁸⁸
Perim bolsa uçup kaçsam öydin tā kıanatım bar
Kıanatım kıalsa uçmağdın yügürsem tā ħayātım bar
  - 2 Cihān u ança māfīhāsıdın zerre heves bolmay
Le‘imler ħānı üzre germ-rū hem-çün bi-kes bolmay
Ölüp ğam-ĥānede na‘şım üçün muhtāc kes bolmay
Çıkıp bu deyrdin ğayrığğa niçün hem-nefes bolmay
Bi-ĥamdi’llāh tecerrüd birle himmetdin kıanatım bar
  - 3 Bu gülşende ni yüzdin ğonçe-yi ħab‘ım şüküft olğay
Tilimde ‘ālem ehlidin niçük ārā-yı güft olğay
Yürekde āh-ı āteş-bār ni yanğlığ nüĥüft olğay
Ĥalāyık şöĥbetidin minğ ğamım bardur ki müft olğay
Eger minğ cān bérıp bilsem ki bir ğamdın necātım bar
  - 4 Kıulağımğğa kıazā kıānūn-i rıĥlet sāzını çalmay
Fenā devrāndın mehcūr olup cām élgime almay
Könğülge meşveret eylep buyurğan emrdin kıalmay
Kéçip közdin barı her ĥať ki dehr ehliğğa köz salmay
Bu dem kim köz sevādıdın kıara közdin devātım bar
  - 5 Muĥīť-i derddür könğlüm yüregim zaĥmı bī-merhem
Tenimge mūnis-i aĥvāl u ni bir sā‘atī hem-dem
Kıarangudur közüm allıda her dem ‘arşa-yı ‘ālem
Çékip ağıyārdın yüz cevır ü tartıp yārdın minğ ğam
Ni özge ĥalkdın ‘ibret ni özümde u yatım bar

¹¹⁸⁷ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.¹¹⁸⁸ sem‘ige: sem‘ige Ö2

- [Ö2 91^a] 6 Müsāvīdür maṅga mevt ü ḥayāt ile ḡam u ṣādī
 Temennā ṣāḥı ser-sebz olmayın ḥuṣk oldı bünyādı
 Baş alıp kétgeli ṣāyed tapılḡay rāha peryādı
 Tiler köṅglüm kuṣı ‘anḡadın ötse narı yüz vādī
 Munıṅ dik seyr éterge Ḳāfdın artuḡ ṣebātım bar
- 7 Terahḥum kıldı Mücrim ḥālīga çün Mīr Ḥaydar Şeh
 Atımnı koydı ‘Ābid ḥalk-ı ‘ālemni kılıp āgeh
 Egerçi bolsa ṭab‘ım mest teşḥīṣ-i ḥired kūteh
 Nevāyī bil ki şeh köṅgli maṅga kayd olmasa billāh
 Ḳaçan kevninḡe ḥāṣāk çağlıḡ iltifātım bar

562¹¹⁸⁹*Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün*

- [Ö1 164^a] 1 Ḳalem beyān şifātın kılurda ‘āciz ü lāl
 Ḳaysı til ile kılor ṣerḥ ü ḡaysı yüzge miṣāl
 Ḳadini serv yazar rāstlıḡda tāze nihāl
 Ḳaşını yay müjesin oḡ éki köz éki ḡazāl
 Ḳapaḡı hem éki bādām-ı süfte lebleri bal
- 2 Lebi ki feyz ü şerāfetde hem-‘inān-ı ḥayāt¹¹⁹⁰
 Lisānı ḡurb-ı melāḥatde rūḥ-baḡṣ-ı memāt
 Livā-yı ehl-i sa‘ādetde mürevvec derecāt
 Likāṣı yolnı adaşḡan ḥarīf-i rāḥ-ı necāt
 Libās şarfı ḥarīrū’l-ḡumāṣ revḥ-i māl
- 3 Nesebde nüṣḡa-yı Çingiz durur ceybde nişān
 Nigīn-i tüḡme-yi tāt-ı ser-i tamām-ı keyān
 Nümüne-yi heme gül-gün ḡabā-yı fi‘d-devrān
 Nizām-ı memleket-i ḥüsnde érür sulṭān
 Nedīm-i Yūsuf-ı ṣānī be-vech-i istikmāl

¹¹⁸⁹ Bu şiir Ö3 nüshasında bulunmamaktadır.¹¹⁹⁰ feyz ü şerāfetde: feyz-i şerāfetde Ö2

- 4 Debîr-i ʿaql şifâtı üçün yazıp defter
Daķık nükte leb-i laʿlidin kılıp mahzar
Dem-i Mesîh nüfûs-ı nefesidin aķşar
Delîl ol ki şehenşâh-zâde-yi kişver
Diyâr-ı Mısr muhabbetde Yûsuf-ı iķbâl
- 5 Resâ-ţabîʿat u nükte-şinâs u mazmûn-senc
Redîf ü kâfiye ara müsellem şeş ü penc
[Ö1 164^b] Ruḥı neţâresidin intizârlar birinc
Revân cism heme şâh-zâde-yi Ürgenc
[Ö2 89^b] Rûsûm-ı ḥalk u temennâ-yı bî-vefk bu minvâl
- 6 Selîm söz ile könġül tezerviġa şayyâd
Suḥan kıyâmıġa bisyâr mâhir ü üstâd
Sevâd-ı ḥançer-i müjġanı cevher-i fûlâd
Selâmeti çün érür bes duʿâ-yı ehl-i murâd
Sebeb ki feyz-i duʿâ birledür bî-ḥad-i kemâl
- 7 Lemʿ-i cemâlidin almış tûlûʿ-yı ay u kıyaş
Leḥüʾl-merâm ékevi ḥuzûr-ı vaşla telâş
Leb-â-leb olsa édi câm-ı ârzü eykâş
Leţâfet-i nigeḥdin közüüm ḥadâyıkı yaş
Lehinde elemim olmış könġülde dâm-ı ḥayâl
- 8 Tavâf-ı kaʿbe-yi kūyunġa baġladım iḥrâm
Tarîķ-i puḥtelıġ érken mü yâ ḥayâl-i ḥâm
Tamaʿ vişâligadur sâl u mâḥ şubḥ ile şâm
Telâţum heves-i iḥtilâţ-ı dilde müdâm
Tufeyl her saçınıġ târı cân ile emvâl
- 9 İlâhî naķs ḥavâdişġa bolmasun Muşul
Anıġ nihâl ķadi körmesün semûm-ı fużûl
İcâbetiġa ķarîndür duʿâ-yı ehl-i ķabûl
Ebed saʿâdeti câvîd bolġusu maḥşûl
Eşer-i ümîd tilekdür yürekde mâl-â-mâl

- [Ö1 165^a] 10 Ni had ān-ki atın tilge eyleyin mezkūr
 Niçük ki ehl-i lisān eyler ismini meşhūr
 Nāzar kérek bu muḥammesni eylesün manzūr
 Nihān-ı zebān ḥalāyıkđın eyledi mestūr
 Niyāz u ʿacz ile ʿĀbid vufūr renc ü melāl

563

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- [Ö2 90^a] 1 Bolmasanġ sāķī maġa bezm içre devrān olmasun
 Zehr bolsun bāde-yi cām ʿıyş-ı gerdān olmasun
 Tā ḥayātım yār-ı manzūr özge cānān olmasun
 Sénsizin iy ʿömr bir sāʿat maġa cān olmasun
 Sēn bolup sēn tūbī-yı firdevs rızvān olmasun
- 2 Körmesün reng-i ḥazān hergiz bahār-ı gülşeniġ
 Berg-i güldin hem ḥarīrdür bu séning nāzik teniġ
 Uşbu söz şīrīn tiliġdin érđi maķşūm-ı deminġ
 Dép émiş sēn köydürey bir dāġ ile könġlin anıġ
 Her niçük dāġ olsa olsun dāġ-ı hicrān olmasun
- 3 Hüb-rūlar könġlidür cevır ü cefālar meskeni
 Hātır-ı ʿuşşāķ érür mihr-i vefālar maʿdeni
 Bilmedim kim ḳatlı éken ol bī-mürüvvetniġ feni
 Ḳaşığa ḳılġaḳ sücūd olturđı ol kāfir ménı
 Hīḳ ḳişini yāri yā Rab nā-müselmān olmasun
- [Ö1 165^b] 4 Saldı bir pāyānı yok sevdāġa taḳđır-i ezel
 Hāme tesellüme yazdı ser-nüvişt-i Lem-yezel
 Ger tiriklikdin¹¹⁹¹ ménı toydurđı bu mühlik kesel
 ʿİşķıda cānım ʿuķūbetler bile al iy ecel
 Tā anıġ ʿāşıķlıġı her kimge āsān olmasun

¹¹⁹¹ tiriklikdin: tirilmekdin Ö2

- 5 Yār kim renc-i ẓūdūm atmış tutup mēn sarı yol
Būse eylerge ayağın dīde pāy-endāz bol
Merdūm étkeyler temāṣā-yı cemālın oñg u sol
Ol perī köñglümde mihmān bolmış iy cān vāqıf ol
Āh otı dūd étmesün zaḥm içre peykān olmasun
- 6 Her nefes kélmiş meṣāmımğa nesīm-i ʿıtr-bīz
Yoksa niçün munça āhım dil-hırāṣ u nāle-rīz
Ol müfettin āfetidin tapmadım rāh-ı kerīz
İy köñgül mestī çıkıp şehir içre salmış rüste-ḥīz
Veh haber tut kim biziñg bī-bāk nādān olmasun
- [Ö2 90^b] 7 Gerçi ʿĀbid dér ḥalāyık ismiñgi **Mücrim** sağın
Közleriñgdin cārī eylep ebr-i nisān dik yağın
Ḥāzır-ı dem bol ğanīmet anğlağıl himmet çağın
Dédi kim cān bér dağı öpgil ayağın tofrağın
İy Nevāyī tizrağ uşol peşimān olmasun

564

Mefâilün mefâilün mefâilün fa'lün

- 1 Dilā bu ʿömrğa cāvīdlıg ki yalgandur
Velīk rāst désem niçe vaqt mihmāndur
Yigitlik ötkenige ḥāller perīṣāndur
Ḳarıda gerçi sebük-rūhlıg firāvāndur
Velī yigitler ara çün kirer girān-cāndur
- [Ö1 166^a] 2 Yigit tutup özünği kāfıñgı teng étme¹¹⁹²
Köñgülniñ āyinesini muḥīt-i zeng étme
Mey içme yaşlar ile yaşıñg kureng étme
Şebāblıg hevesidin saḳal reng étme
Aḳarsa bize kökermek yine ni imkāndur
- 3 Ḳarap bol ḳarılarğa özünğni ülfet tut
Yigitligiñg sēni unıttı sēn hem anı unut
Kiçikler içre temeshur yürümeğil fer tut
Ḳarı yigitler işin kıldı çün érür mebhūt
Yigit ḳarılar işin pīşe kılsa nādāndur

¹¹⁹² étme: tutma Ö1

- 4 Ni kélse aldığa aldandı nā-resā ehli
 Çonançı nākış érür fi'l-meşel nisā ehli
 Sinīn barığa bakmas qadi resā ehli
 'Aşā yürürge mededdür velī 'aşā ehli
 Çü nīze tuttı hem ol yol yürürge noqşāndur
- [Ö2 88^b] 5 Yigitlik evveli érmiş yigirme tā ottuz
 Çü kırk éligdin öter zīnhār ümīdinġ üz
 Koy altnıuş bile yétmişde māsivāy sarı yüz
 Çü qad égildi 'aşā birle dağı bolmas tüz
 Éşitse tüz anġa bir genc-i beytü'l-aḫzāndur
- 6 Ḥayālīga kêtürüp dem-be-dem ölüm ḥavfın
 Közige körünür ecvef ḥadīqalar cevfin
 Niçük kıılır kişi kūy āsitāneler ṭavfın
 Çuqurğa tüştü çü köz gūyiyā koy za'fın
 Nazar kıılır uyatıdın çuqurda pinhāndur
- [Ö1 166^b] 7 Tamāmī lehv ü ṭarab 'ömr itlāfı bile
 Kéçürmedim nefesi nefis ihtilāfı bile
 Hevā-yı nazm-ı faqat kızb bi-ḥilāfı bile
 Dirġ kim qarıdım zühd ü faqr lāfı bile
 Velī işim yaşurun barça cürm ü 'işyāndur
- 8 Cihānnı ḥāşılını anġlağıl çü nişe sükker
 Tiliġni zıkrge örget könġül muḫābil zıkr
 Qanā'at ile bolup künde yétse bir güneh töker
 Ḥudā üçün kıılınġ iy pārsā yigitler şükr
 Ki sizge cürm ü günehdin Ḥudā niġeh-bāndur
- 9 Tiriklik ile bilip şād u ġamnı devrānda
 Müsāvī bolsa kişi vaşl birle hicrānda
 Tefāvüti ki érür fi'l-mişāl insanda
 Yigit bile qarıda¹¹⁹³ zühd birle 'işyānda
 Yok ihtiyār munġa qahr anġa ni imkāndur

¹¹⁹³ qarıda: qarığa Ö2

- 10 Muṭīʿ-yi nefis ü hevâdur vufûr züh¹¹⁹⁴d ile ʿömr
Muḳayyed hûr u ḥʿāb zīb birle vü tenemmür
İsiz bu ömr ʿki bolsa be-şarf şîrb-i ḥamr
Yigitlikde kişi kılmasa iṭāʿat emr
Ni sūd kim karıdı niçe kim peşimāndur

- [Ö2 89^a] 11 Ezelde ʿĀbid ü Mücrimğa her ni yazdı ḳalem
Ebedğaça ol érür ni ziyād olur ni kem
Bedel kılurğa ni ḥad her ni ki boldı raḳam
Nevāyīyā yéme ğam ni üçün ki baḥr-i kerem
Çü urdı mevc berığa ümîd-i ğufrāndur

565¹¹⁹⁵

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün feûlün

- [Ö1 167^a] 1 سر از سودای سامان ماند چشم از یار دیدن هم
زبان از گفتگو شد لال گویشم از شنیدن هم
به هم از زندهگانی سیر بودم دل بمردن هم
بحمد الله که جان بر باد رفت خاک شد تن هم
ز بند دوست فارغ گشتم از طعن و ثمن هم

Baş mal mülk sevdasından geçmiş, göz de yâri görmekten
Dil konuşmaktan lâl oldu, kulak da işitmekten.
Gönlü yaşamaktan da doyurdum, ölmekten de.
Allah'a hamd olsun ki can yok oldu, beden de toprak oldu.
Dostun bağından kurtuldum, kınanmak ve değer görmekten de.

- 2 پی نظاره شد آن دم رسیدن بر سر آنکو
به صحرا سر نهادم تا که گردد جسم آهو
نشد این مدّعی حاصل به شهر آخر نهادم رو
شدم دیوانه طفلان کشتند از دامنم هر سو
گریبانم ز دست عاشقی چاک است دامن هم

O an o kimsenin aklına sezgisinin peşine gitmek düştü.
Ahunun cisminin dolaştığı sahraya yöneldim.
Bu istek hasıl olmadı, şehre yöneldim.
Divane oldum, her taraftan çocuklar eteğimi çektiler.
Aşıklık elinde yakam parçalanmıştır, eteğim de.

¹¹⁹⁴ züh^d: zeyd Ö2

¹¹⁹⁵ Bu şiir Ö2 ve Ö3 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 3 ز گلشن فارغم در کوشه کلخن وطن دارم
 چو مو جمعیت خاطر در آتش سوختن دارم
 اگر با صد زبان چون غنچه انگیز سخن دارم
 نگویم حال خود یا هیچ کس دردی که من دارم
 نه تاب گفتنش باشد نه آرای شنیدن هم

Gülşeni terk ederim, külhan köşesini vatan ederim.
 Kıl gibi hem zihni hem gönlü ateşte yakarım.
 Yüz dilli gonca gibi tahrik edici söze sahip olursam
 Ben halimi ya da sahip olduğum derdi hiç kimseye söyleyemem
 Ne onu anlatmaya dayanılır, ne de onu işitmeye sabredilir.

- 4 مقید گشته هر چند به هر تاره مویش
 مکن هر دم نگه کستاخ بی باک نه بر رویش
 ز چشم عز پنهان می توانی رفت باسویش
 دلا صبری کن ز نیشان مرو هر لحظه بر بویش
 کزین بی طاقتی آخر تو رسوا می شوی من هم

Her ne kadar saçının her telini bağlasada
 Her an onun yüzüne korkusuz, küstah bakma.
 İzzet gözünden saklanarak, ona doğru gidebilirsin
 Ey gönül bir sabret, nisandan her an onun kokusuna doğru gitme,
 Bu güçsüzlükten sonunda sen rüsva olursun, ben de...

- 5 هویدا از جست گرچه امت آثار مطلوبی
 بسوی خاکساران تست یکدم مهر محبوبی
 [Öİ 167^b] الم هر چند بسیارست دارم صبر ایوبی
 ترحم کن به عالم ای بهار گلشن خوبی
 به دل صد داغ دارم چون بر طاووس بر تنهم

Aranmasından her ne kadar ümmetin istenilen bir eser olduğu açık olsa da
 Bir an bir sevgilinin sevgisi senin toprağına doğrudur.
 Elem her ne kadar çok olsa da Eyüp gibi sabra sahibim.
 Ey güzel gül bahçesinin baharı, halime merhamet et!
 Gönülde yüz dağa sahibim, tavus üzerindeki gibi bedenimde de.

- 6 اگر نام نکویش و سخنان نقش نگین افتد
 شود آوازه آتش در فرنک و روم و چین افتد
 مبادا بر جمالش چشم خورشید برین افتد
 ازین عبرت که تاکه سایه او بر زمین افتد
 نمی خواهم که شب مهتاب باشد روز روشن هم

Eğer onun iyi adı ve sözleri yüzük kaşı olsaydı,
 Ses olur, Frenk, Anadolu ve Çin'e ateş düşerdi.
 Sakın, onun cemaline yüce güneşin gözü düşmesin.
 Bu ibretten ta ki onun gölgesi zemine düştü.
 İstemem ki gecem mehtab olsun, gündüzüm de aydınlık.

7 به داغ نا امید مہیای ہجرائت گرفتارم
 نمی پرسى کہ چون شد نا توان زار افگارم
 هنوز اندر جفا جویی می کوشی بازارم
 بکشتی بر دلم خاری می کوبی برون آرم
 بین تدبیر می خواهی کہ ماند زخم سوز من ہم

Ümitsizlik dağlamasıyla senin hicranının amade esiriyim
 Sormuyorsun ki perişan, incinmiş ve güçsüz nasıl oldu?
 Şimdi cefada benim pazarımı ararsın sorarsın.
 Gönlüme bir diken ekersin, ona arma vurursun.
 Bak tedbir istersen, benim yakıcı yaram da kalır.

8 مرا رسوای دوران می کند آن نازنین آخر
 به غارت می رود از دست او اسلام دین آخر
 نثارش جان و دل کردم نگشتم دلنشین آخر
 مرا گفتم بکش گفتا نه لایق بدبین آخر
 چه بدبختم کہ لایق نیستم از بهر کشتنم

Beni devrin rüsvası ediyor nazenin sonunda,
 İslam dini yağmasıyla elden gidiyor sonunda
 Ona can ve gönlü kurban ettim, makbul olmadım sonunda
 Beni öldür dedim, kötümser layık değil dedi sonunda.
 Ne bedbahtım ki, beni öldürmene layık değilim

9 ز چشم نرگش بر جانب مجرم نظر با دا
 نگاهش از تماشای جماش بهره ور با دا
 ز حسن عالم آرایش رقیبان بی خبر بادا
 دل و جان هلالی نیش پیکانش سپر بادا
 کہ ابرویش کمان دارست مژگان ناوک افکنندم

Nergis gözden suçluya doğru bakan olsun
 Bakışı onun cemalini seyirden nasip aalan olsun
 Onun alemleri süsleyen güzelliğinden rakipler bi haber olsun
 Hilâlî'nin gönlü ve canı onun okunun önüne siper olsun
 Çünkü onun kaşı keman, kirpiği ok atmaktadırlar bana.

566

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün[Ö1 169^a, Ö2 87^a, Ö3 125^a]1

‘Ālem-i fānīde külfetsiz mekānı tapmadım
 Ğayr-ı endūh u ğam u āh u figānı tapmadım
 Bir enīs-i şād u ğam şīrīn-zebānı tapmadım
 Mihr köp körgüzdüm ammā mihr-bānı tapmadım
 Cān besī kıldım fedā ārām-ı cānı tapmadım

2 Dehr ara yalguz özüm dik hāk-sārı körmedim
 Bīkes ü bī-yār u bī-ġam-h̄ār h̄ārı körmedim
 Bī-hazān-ı nā-ümīdi nev-bahārı körmedim
 Ğam bile cānımğa yéttim ğam-güsārı körmedim
 Hecr ile dil-haste boldum dil-sitānı tapmadım

3 Kim körüpdür mén kibi rüsvā-yı devrān baġrı kan
 Vālih ü şeydā érür ‘aqlım anı körge hemān
 Maşraf oldu hizmetide gerçi cān-ı nātīvān
 ‘Işķ ara yüz minġ melāmet oķıġa boldum nişān
 Bir kemān ebrūda tūzlükdin nişānı tapmadım

4 Āh-ı derd-ālūdum üçün revnaķ-ı ‘ışķım ‘ayān
 Şubh-ı iķbālim érür idbār-ı şāmğa nihān
 Bar mu yok gülzār-ı ‘ālem içre mén dik bāġbān
 Könġlüm içre serv oķdur ġonçe peykān gül tiken
 Dehr bāġı içre mundaġ gülistānı tapmadım

[Ö1 169^b]

5 Fehmiġa lāyık ‘amel kılgucı ‘ālīm körmedim
 Kördüm amā ta‘bını bir sözde sālīm körmedim
 İy könġül séndin bi-haber renc melālīm körmedim
 Hüsñ milki içre sén dik şāh-ı zālīm körmedim
 ‘Işķ kūyında özüm dik nātīvānı tapmadım

[Ö3 125^b]

6 Tā kazā dīvānı taħrīr eyledi ġam hişşesin
 Derc kıldı defter-i könġlide bāb-ı ġuşşāsın
 Gerçi körmey kılmışam ‘uşşāķ cism ü cüssesin
 Köp oķudum Vāmıķ u Ferhād u Mecnūn kışşasın
 Öz sözümdin bü’l-‘acebraķ dāstānı tapmadım

- [Ö2 87^b] 7 ‘Ābid-i sergeşte-yi mehcūr dāğ-ı encümen
 Bir du‘ā-gūy-ı ḥaḳīr sākin-i beytü’l-ḥazen
 Yétmesün ağıyardın dil-dār könğlige suḥan
 Ol amān içinde bolsun iy Nevāyī gerçi mén
 Gerçi mén ıışkıda miḥnetdin amānı tapmadım

567

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Boldı ıışkıñda mübeddel cehl birle dānişim
 Dūzaḥ ehliğa füzünraḳ hecr otığa yanışım¹¹⁹⁶
 Ḥār u ḥāre bisterim ḥāk-i mezellet bālišim
 Yér yüzini tuttı eşkim kökge yétte nālišim
 Yukarı Tenğri vü kūyısındın özge yok kişim
- 2 Müdde‘ā ol kim sañga her laḫza hem-dem bolğa mén
 Bir zamān vaşlıñnı körmeklikge ḥurrem bolğa mén
 Ğayrdın bāb-ı taḳarrübde eger kem bolğa mén
 Lācerem dīvāne vü rüsvā-yı ‘ālem bolğa mén
 Çün tüşüpdür iy perī-peyker séniñg birle işim
- [Ö1 170^a] 3 ‘İşk kūyıda könğül bardur merāmımğa teba‘
 Ḥāh zül mén ṭama‘dur ḥāh ‘izz mén ḳana‘
 Cū‘dın ölmekge ḳalmış mén be-ümīd-i şiya‘
 Tiş ḳadap mén la‘linğe üzmes mén andın bu ṭama‘
 Enbür-i hicrān bile birbir soğursalar tişim
- [Ö3 126^a] 4 Ötiler Ferhād u Mecnūn ḳalmışam devrānda mén
 İhtiyār ‘uzlet eylep külbe-yi aḫzānda mén
 Vaşlıñg eylep ārzū yéttdi firāḳ ārmānda mén
 Her dem asıg eşk ü āh-ı serddin dermānda mén
 Yüz ü zülfünğ devride bile kéçer yaz u ḳışım
- 5 Ḳılmadı kāmım revā āḫir bu çarḥ-ı bī-medār
 Bérmedi devrān murād ḥātırımça rüzgār
 Émdi mén hem dehr-i dünnı bozmaḳ éttim ihtiyār
 Tīrelğ dūdı şafaḳdur şu‘le vü encüm şerār
 Güyiyā kim saldı ot hicrān tonığa ḳargışım

¹¹⁹⁶ 564/1 ehliğa: ehlidin Ö2

[Ö2 88^a] 6 Yok berāber şu'le-yi hūrşīd hüsni-i mäh ile
Ténġ midür kündüz şu'ā-yı zulmet-i bī-gāh ile
Barı oltursa kişi her kéçe bir dil-ḥāh ile
Mihr yokluğdın érür her tün sinān-ı āh ile
Kök ḥişārī hayli birle taŋġa tégrü sançışım

[Ö1 170^b] 7 Gerçi **mücrimliğda** sén ma'şūmlıġdın bī-naşīb
Şıdķ ile berg uşlaġıl zīnhār dāmān-ı ḥabib
Nevḥa tartıp āh çek şāyed ki bolġay sén qarīb
İy Nevāyī ger séniŋ nālinġa baķmas 'andelīb
Bir kün ol gül könġlige hem-kār kılġay nālīşım

568¹¹⁹⁷

Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün

1 Ol kün ki séni körġeni kūyunġdın ötüp mén
Eşkim nemidin baḥr-i melāmet yürütüp mén
'Uşşāk élidin naru muḥabbetni ötüp mén
'İşķinġ éteġin cān éligi birle tutup mén
Sén kirge yādımġa özümni unutup mén

569¹¹⁹⁸

Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün

[Ö3 126^b] 1 Evvel beyān kılayın ḥamd-ı Ḥudā-yı ekber
Şāyed ki şād bolġay bu ḥatır-ı muḥaķķar

2 Şānī dürüd bī-ḥad yā rūḥ-ı pāk-i Aḥmed
Şallī 'alā Muḥammed ḥāmī-yi rüz-ı maḥşer

3 Şehr-i Buḥār bol dem köp ülķedin muķaddem
Faḥr-ı bilād-ı 'ālem hüsni-i tamām-ı kişver

4 Şāhī bile sipāhī her yaŋa bolsa rāhī
Ġāzī-yi dīn-penāhī Sultān Emīr Ḥaydar

5 Şāhib-ķırān-ı kāmīl luṭfı cihāŋa şāmīl
Nüşirevān-ı 'ādīl bolmas anġa berāber

¹¹⁹⁷ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

¹¹⁹⁸ Bu şiir Ö1 ve Ö2 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 6 Her kéçe pās-ı t̄āʿat her kündüzi ʿibādāt
Haḳdın budur kerāmet élge aḳal-ı ekşer
- 7 Her ülkedin selāṭın bél baḡlasa pey-i kın
Mānend-i kūh-i temkın köngli émes mükedder
- 8 Hāmī-yi ehl-i ʿişmet māḥī-yi ehl-i bidʿat
Mundaḡ şeh-i be-devlet bolğan émes muşavver
- 9 İn-şāʾallāh ki devrān atıḡa ötse fermān
Mundaḡ Emīr Sulṭān kıy ülkede müyesser
- 10 Derbārıda mülāzım emriḡa cüst ü ʿāzım
Şükrāne élge lāzım ızhār-ı be-mużmer
- 11 Huddāmı içre mümtāz her dem nedīm ü dem-sāz
Hāvendidin ser-efrāz aʿnī ḡulām u çāker
- 12 Manḡit élide fāyık od bī-haylıkḡa lāyık
Derbārḡa muvāfık bolmış anı ḡalender
- 13 Ez-bes ki niyyeti cūd körsün kemāl-i maḳşūd
Perverd-ḡār-ı maʿbūd luṭf eylemiş muḡadder
- 14 Kılmış Hudāy ḡursend cānıḡa kıldı peyvend
Ḳābil nızām-ı ferzend fażl u ʿulūmi aḡher
- 15 Birniḡ yüzide ṭayyār nūr-ı Muḡammedī bar
İbrāhīm ü tola nār būsitān bolur muḡarrer
- [Ö3 127^a] 16 Yétkey alar fütūḡı ḡurrā-yı sebʿa rūḡı
Her şām u her şabūḡı köngülleri münevver
- 17 Ḳurʾān tilāvetin kör taḡla ḡalāvetin kör
Miḡnetli rāḡatın kör yevmüʾl-cezāda müncer
- 18 Ol éki ḡurretüʾl-ʿayn ana anasıḡa zeyn
Bizge duʿā-yı dīn bā-ḡaṭır-ı münevver

- 19 Yā Rab be-ḥaḳ-ı Kır'ān ʿafv eyle cürm ü ʿiṣyān
Müşkilni eyle āsān Ḥallāḳ-ı çarḫ-ı aḥḳar
- 20 Ḥālīṣ duʿāğa meşğūl ʿicāb eyle maḳbūl
Yā Rab bu meḥūl könġlini kıl müʿeṣṣer
- 21 Ferzend bolsa ḳābil vechiğa nūr nāzil
Fī-sāyirü'l-menāzil saḳla anı muḳaffer
- 22 ʿĀbid duʿāğa muʿtād ġamdın bolurğa āzād
Könġlini eylenġiz şād bā-yād-ı yār u yāver

Bismi'l-lāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

Ḥasb-i ḥāl

570

Fâilâtün mefâîlün fa'lün

- 1 ʿArz-ı aḥvāl bu faḳīr-i ḥazīn¹¹⁹⁹
Be-cenāb muḥibb-i ʿibret-bīn
- 2 Yaʿnī mén bar édim muḥaḳḳar-ı dūn
Ḥāk-sār-ı kem iʿtibār-ı zebūn
- 3 Devlet-i vālideyn püşt ü penāh
Hem yigitlik ġurūrı hādī-yi rāh
- 4 Heves-i cāh u menzil ü meʿvā
Tüştü başımğa yana köp sevdā
- 5 Rind ehliğa reft ü āmed dép
Māniʿ élni körüp ḥoş-āmed dép
- 6 Ḳanda bir bezm bolsa ḥāzır édim
Köp temāşā körerge nāzır édim
- [Ö3 127^b] 7 Heme él şoḥbetimğa ṭālib édi
Ārzūlar könġülge ġālib édi

¹¹⁹⁹ faḳīr-i ḥazīn: faḳīr ü ḥazīn Ö3

- 8 ʿİzzetim hürmetim füzûnraķ édi
Her taraf bargalı yolum aķ édi
- 9 Bendedin ihtiyāç yok érdi
Könġlümüz bu sebebge toķ érdi
- 10 Künde köp mīhmān közetmek ile
Birin alıp birin uzatmak ile
- 11 ẖanda bolsa muḥabbet ehli vü dāġ
Eyler érdi bu nātüvānnı sürāġ
- [Ö1 171^a] 12 Mén hem anlar bile bolup ḥursend
Ni ġam öyi vü ni zen ü ferzend
- 13 Müteʿaddid ḥaķīr-ḥāne kılıp
Mīhmān kélgeli bahāne kılıp
- 14 Yolları üzre intizār édım
Él arasında iʿtibār édım
- [Ö2 92^b] 15 ʿÖmr-i barı bu yolda boldı edā
Émdi ötken künümge vāveylā
- 16 ẖarılıġ kırķ yaş mā-baʿdı
Naḥslikdür bu yol ol saʿdī
- 17 Boldı ferzendler birisi kebīr
Maṅga boldı bu muķtezā-yı zamīr
- 18 Kim alar sāyeside bolsam pīr
Öleturganda kılgusı tevḫīr
- 19 Cānım āsāyişi alar biledür
Şāmning ziyneti seḥer biledür
- 20 Yaʿnī ferzendler mülāzım érür
Ḥizmetim barçasıġa lāzım érür

- 21 Boluşurlar ölergeçe¹²⁰⁰ maŋga yār
Her ni emr eylesem érür ıayyār
- [Ö3 128^a] 22 Ğalaı u bī-hevā dép éken mén
Sözlerim köp ıaıā dép éken mén
- 23 Ğayf māl u menāl bī-hūde řarf
Ki anı eylegey ziyān ile şarf
- 24 Mén ü cānım bilür ni ötti maŋga
Āsmāndın ni cevır yétte maŋga
- [Ö1 171^b] 25 Éki oĝul u bēř kıız barısı
Her biri boldılar bir öy égesi
- 26 Her kim öz rüzĝarı birle hoş
Köhne vīrānede mén ü baykış
- 27 Kördiler kim atada yok dirhem
Reft āmedni kıldılar berhem
- 28 Vālideleri bī-vefā boldı
Bizĝe boldı ni kim cefā boldı
- 29 Uşbu kıarrıdın étmediler yād
Anıŋ üçün mén ü köŋgöl nā-řād
- 30 Niçe manzūmeni sevād étsem
Mén anıŋla köŋgölüni řād étsem
- 31 Éke ferzend dép yıĝar sén māl
Saŋga hem-bār bu şıfatlık ħāl
- [Ö2 93^a] 32 Bérse ferzendinĝe Ğudāyım zer
Séndin er kıalmasa aŋga hem yeter

---

¹²⁰⁰ ölergeçe: ölürgeçe Ö3

- 33 Ol hem ol bir Égeni maḥlūkı
Anḡa maʿlūm érür bar u yoḡı
- 34 Bérse ni kim ḡazāyini toladur
Déme ḡarc olḡan ile kem boladur
- 35 Özünḡe maşraf eyle barınḡnı
Ḥoş kéçür ʿömr ü rüzḡarınḡnı
- 36 Bolaḡalsanḡ mücerred ol iy yār
Kedḡudā bolmaḡıl bi-şad zīnhar
- [Ö3 128^b] 37 Kedḡudālıḡḡa mübtelā bolma
Ḥatun uçrasa āşınā bolma
- [Ö1 172^a] 38 Ger çıday bilmesenḡ bilip kıl işinḡ
Bolmaḡıl ḡār u zār yaz u kışınḡ
- 39 ʿÖmr başdın öter heves dildin
Ayaḡınḡ ḡıç üzülmegey güldin
- 40 Kār u bārınḡ érür peşīmānlıḡ
Barı sūd u ziyān perişānlıḡ
- 41 Kör méninḡ ḡālimi vü ʿibret al
Méndin ötken ni érse yādınḡa sal
- 42 Ménde hem bar édi bu ḡırüdār
Āḡir ü ʿāḡibet bu boldı kār
- 43 Rüzḡār ehli içre ḡār oldum
Edven-i ehl-i rüzḡār oldum
- 44 Maḡa yoḡ ḡam-ḡüsār şefkatlik
Ehl-i evlāddın mürüvvetlik
- 45 Dégey atam ḡaşıda bar bolay
ḡam u şādī yétişse yār bolay

- 46 Bir ҡuruҡ ҡūb-ı bed bolmış mēn
Hemedin nā-ūmīd bolmış mēn
- 47 Émdi ménde ni ārzū ni heves
Ġayr tofraḡ üze kömülmek ü bes
- 48 Kār u bār oldı nāle birle āh
Özi yalguz ҡulḡa pūşt ü penāh
- [Ö2 93^b] 49 Yār u aḡbāb barını kördüm
Özümi bir Ḥudāḡa tapşurdum
- 50 Könḡlüm aḡbābdın melül oldı
Kim sözüm redd-i bī-ḡabūl oldı
- [Ö1 172^b] 51 Der dédim uçradı maḡḡa dīvār
Gül başımḡa taḡıldı boldı ḡār
- [Ö3 129^a] 52 Yā ilāhī özüḡḡ bolup yārim
Mihr-bān bolḡıl āḡiret kārım
- 53 ‘Āzim ét yolḡa hem-reh-i ĩmān
Rūzī eyle behişt-i cāvidān
- 54 Tüşmesün başḡa sāye-yi şeyṡān
Müdde‘ā anḡa ḡāret-i ĩmān
- 55 Uşbu düşmen ni ile méndindür
Tā ki bolḡay ḡārīb cān mesrūr
- 56 Émdi bu sözni ihtişār ҡılay
Nef‘i yoḡ yüz yazay hezār ҡılay
- 57 Ḥatm étey anḡa ḡasb u ḡālimni
Ġazeliyyātımı maḡālımni

DİZİN HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Bu bölümde transkripsiyon işaretleri kullanılarak oluşturulan metinde yer alan kelimeler, herhangi bir çekim eki almamış şekilde, isim ve fiil tabanları olarak madde başı yapılmışlardır. Fiil olan madde başlarından sonra bu madde başlarının fiil olduğunu belirtmek için (-) işareti kullanılmıştır.

Özel isimler hariç dizinde yer alan madde başlarının tamamının karşısına parantez içerisinde hangi dile ait oldukları ve bağlamda hangi sözcük türünü oluşturdukları sırasıyla yazılmıştır. Eğer madde başı olan bir kelime farklı dil unsurlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuşsa, bu kelimeyi oluşturan unsurlar aralarına artı işareti konularak (Ar. +Far. +T.) şeklinde gösterilmiştir.

Yapılan dizinde kelimelerin kökeni verildikten sonra madde başı olan kelimelerin türü, metin içerisinde kazandıkları anlamlara göre parantez içerisinde gösterilmiştir. Metin içerisinde yer alan madde başı bir sözcüğün, farklı farklı yerlerde başka sözcük türlerini oluşturduğu durumlarda sözcük türleri numaralandırılmış ve türü gösteren kısaltma parantez içerisinde numaradan sonra yazılmıştır.

Dizinde yer alan madde başlarının hangi dile ait oldukları ve hangi sözcük türünü oluşturdukları parantez içerisinde yazıldıktan sonra bu kelimenin bağlam içerisinde kazandığı anlam verilmeye çalışılmıştır. Eğer metinde bir madde başı farklı farklı anlamlarda kullanılıyorsa kazandığı her anlam 1., 2. 3. şeklinde numaralandırılarak karşılıklarına anlamları yazılmıştır. Dizinde yer alan madde başı sözcüklerin metin içerisinde geçtikleri yerler de öncelikle şiir numarası, taksim işareti (/) ve beyit numarası şeklinde gösterilmiştir.

DİZİN

A

āb (Far. is.): su

- ā. 381/1, 424/3
- ā. -ı hayāt-ı la'l-i nābımdın 331/2
- ā. -ı hayvān 5/3, 130/2
- ā. -ı hayvān birle 168/3
- ā. -ı hayvāndın 226/2, 308/2
- ā. -ı nedāmetdin 373/6
- ā. (kīyāmet ā. -ı rüyı) 105/6
- ā. (zehır-i ā.) 196/4

ābād (Far. is.) bayındır, şenlikli

- ā. 67/4
- ā. bol- 370/6
- ā. ét- “şenlendirmek” 92/2
- ā. eyle- “şenlendirmek” 179/2
- ā. kal- 152/5
- ā. ol- 498
- ā. (zūlmet-i ā. içre) 179/3
- ā. +ı (ta'ne ā.) 28/4
- 2. yer, şehir
- ā. -ı bi-meyn 532
- 3. (sf.) bayındır, şenlikli
- ā. dārını 23/9
- ā. maḳāmım 57/6
- ā. (serāy-ı ā.) 124/3
- ā. +da (kişver-i ā.) 389/2
- ā. +dın (menzil-i ā.) 340/5
- ā. +ım (me'vā-yı ā.) 24/4

ābādlık (Far. +T. is.): mutluluk

- ā. hem 265/3

ābdār (Far. sf.): sulu

- ā. +ıng mén (éki tığ-i ā.) 355/6
- ā. +ıngdın (la'l-i ā.) 136/6

‘Abdü’l-muṭīn (öz. is.): Abdulmuin?

- ‘A. cānıga 470/9

‘abeş (Ar. is.): gereksiz

- ‘a. 46/1(2), 46/2, 46/3, 46/4, 46/5, 46/6, 46/7, 46/8, 46/9, 47/1(2), 47/2, 47/3, 47/4, 47/5, 151/4
- ‘a. bol- 373/2, 482
- ‘a. éken 25/3
- ‘a. kıl- 6/5
- ‘a. kim 224/3
- ‘a. ötti 186/2
- 2. (sf.) gereksiz
- ‘a. (‘ömr kıldım bir ‘a.) 275/3

‘Ābid (öz. is.): divan şairinin kullandığı mahlas

- ‘Ā. 1^b-10, 4^b-5, 13/7, 18/6, 35/7, 48/7, 78/7, 80/7, 92/7, 95/7, 98/7, 101/15, 104/7, 114/7, 115/7, 135/7, 157/7, 167/7, 190/7, 192/7, 193/7, 195/7, 203/11, 211/5, 214/7, 217/9, 278/6, 279/5, 290/5, 292/7, 308/7, 318/7, 320/7, 322/7, 326/5, 328/7, 331/7, 335/7, 344/7, 346/7, 347/5, 348/7, 350/7, 364/8, 369/7, 373/7, 381/7, 383/7, 384/7, 391/7, 399/7, 400/7, 405/7, 406/7, 407/7, 410/7, 412/7, 419/5, 420/9, 426/7, 428/5, 429/10, 431/7, 435/19, 448/7, 450/7, 451/7, 452/7, 453/7, 455/7, 456/5, 458/7, 460/7, 461/9, 464/7, 465/7, 467/7, 468/7, 469/7, 471/5, 474/9, 475/7, 561/7, 562/10, 563/7, 569/22
- ‘Ā. aḥvāli 462/5
- ‘Ā. aḥvāliğa 421/7
- ‘Ā. atım 329/8
- ‘Ā. atımın ḥaḳkığa 294/10
- ‘Ā. atıng ḥürmetidin 374/7
- ‘Ā. başı 390/7
- ‘Ā. eholidin 212/7
- ‘Ā. élgı 283/9
- ‘Ā. eyle- 299/5
- ‘Ā. ḥayāli 555
- ‘Ā. hem 459/7
- ‘Ā. ki 317/9, 397/7
- ‘Ā. kibi 434/7, 436/7
- ‘Ā. köngliden 408/8
- ‘Ā. ol- 323/7, 324/5, 338/11, 366/7, 387/7
- ‘Ā. olğan sarı 33/7
- ‘Ā. olğandın 376/7
- ‘Ā. olğandın beri 291/7
- ‘Ā. -i‘aşr 372/5
- ‘Ā. -i āzādeni 425/5
- ‘Ā. -i du‘ā-güy-ı dil ü cāndur 423/7
- ‘Ā. -i mehcūr 365/5, 449/11
- ‘Ā. -i mehcūrning medḥ ü şenāsıdur 395/7
- ‘Ā. -i ser-geşte-yi mehcūr 82/7, 566/7
- ‘Ā. -i yegāne 471/5

ʿĀ. -i zār 432/7
 ʿĀ. -i zār-ı nātivān 473/7
 ʿĀ. ü ceyb 438/12
 ʿĀ. ü Mücrim 31/7, 293/7, 415/7
 ʿĀ. ü Mücrimğa 564/11
 ʿĀ. (birev ʿĀ. birev Mücrim) 299/5
 ʿĀ. (bu ʿĀ.) 386/7
 ʿĀ. (bu ʿĀ. alğamı) 378/7
 ʿĀ. (bu ʿĀ. hālīga) 116/7
 ʿĀ. (cünün-i ʿışk-ı ʿĀ.) 394/7
 ʿĀ. (duʿā-yı ʿĀ. ü Mücrim) 559/11
 ʿĀ. (érür mén ʿĀ.) 270/7
 ʿĀ. (Hʿāh ʿĀ. bol cihānda hʿāh Mücrim dehrde) 213/7
 ʿĀ. (ism-i ʿĀ.) 319/7
 ʿĀ. (iy ʿĀ. ki) 380/7
 ʿĀ. (kemīne ʿĀ. -i mehcürnıng yolın tutmaıg) 361/7
 ʿĀ. (öler ʿĀ.) 327/6
 ʿĀ. (ülfet-i ʿĀ.) 472/5
 ʿĀ. (ésiz bu ʿĀ. atııgdın) 46/9
 ʿĀ. (iy ʿĀ.) 196/7, 343/9, 371/7, 392/7, 393/7, 409/7, 430/7, 440/7, 441/7, 442/7, 447/7
 ʿĀ. +éken 61/7
 ʿĀ. +érür 281/7
 ʿĀ. +ğa 351/5, 362/7
 ʿĀ. +ğa (bu ʿĀ.) 49/9
 ʿĀ. +im 418/7
 ʿĀ. +ni 194/7
 ʿĀ. +sén 370/7, 411/7

ʿābid (Ar. is.): ibadet eden

ʿā. 285/7, 413/7
 ʿā. ol- 309/7, 321/7, 446/7
 ʿā. bol- 209/12, 337/7, 358/5, 417/7
 ʿā. tut- 470/15
 ʿā. -i dergāh-ı sulṭān 316/9
 ʿā. (barça ʿā. hürmetidin) 359/9
 ʿā. +dür 71/7
 ʿā. +éken (bir ʿā. dép hem) 179/8
 ʿā. +émiş mén 340/7
 ʿā. +érür sén 210/7
 ʿā. +ler 454/7
 ʿā. +lerdin (cümle ʿā.) 315/7
 ʿā. +lerğa 353/5
 ʿā. +sén 103/7

ʿĀbidā (Ar. ünl.): Ey Abid

ʿĀ. 34/7, 50/7, 102/7, 191/7, 197/7, 215/7, 288/7, 330/7, 332/7, 334/6,

356/5, 360/7, 367/7, 375/5, 377/7, 379/7, 382/7, 388/7, 389/5, 402/7, 416/7, 424/13, 427/7, 437/7, 439/11, 443/9, 457/7, 466/7

ʿābidlīg (Ar. +T. is.): Abidlik

ʿā. 280/7
 ʿā. atı 47/5
 ʿā. atıdın 282/7
 ʿā. atım birle 287/7
 ʿā. bilen 396/7
 ʿā. (ism-i ʿā.) 325/7
 ʿā. (mübārek ism-i ʿā. bilen) 401/7
 ʿā. +da 404/7, 558/6
 ʿā. +da sén (lāf-ı ʿā.) 341/5
 ʿā. +ımdın 363/7

āb-rū (Far. is.): en önemli

ā. -yı eṭvār 456/5

ʿāc (Ar. is.): fildişi

ʿā. (şandel ü ʿā.) 49/6

ʿacāyib (Ar. is.): tuhaf, garip

ʿa. (ni ʿa.) 500
 2. (sf.) garip, tuhaf
 ʿa. bendelik 183/2

ʿaceb (Ar. is.): şaşılacak şey, gariplik

ʿa. 2/3, 20/4, 31/6, 67/4, 165/8, 179/1, 188/3, 232/4, 238/3, 270/6, 282/4, 313/4, 318/2, 390/6, 397/2, 404/3, 416/3, 423/3, 425/3, 458/1, 559/7
 ʿa. (ni ʿa.) 162/4
 ʿa. +émes 372/1, 492, 531
 ʿa. +érmes 7/1, 8/3, 516
 ʿa. ki 470/8
 2. (sf.) acayip
 ʿa. gūyā bol- 242/6
 ʿa. sevdā-yı bī-pāyāndadur 257/1
 ʿa. sevdālī türlük fitne-yi bir şur-ı şer başım 259/1
 ʿa. şīrīn edālar 167/1

ʿAcem (Ar. is.): İranlı

ʿA. (āheng-i nevrüz-ı ʿA. kıldım) 273/7
 ʿA. (kıble-yi ehl-i ʿA.) 480
 ʿA. (sulṭān-ı iklīm-i ʿA.) 421/5z
 ʿA. (yā seyyid ü ʿArab u ʿA.) 294/1

ʿāciz (Ar. is.): zavallı

ʿā. ü lāl 562/1
 ʿā. +érür 8/5
 ʿā. +ler ile 527
 2. (sf.) çaresiz

‘ā. til 123/3
‘acz (Ar. is.) beceriksizlik
 ‘a. ét- 502
 ‘a. (minġ ‘a. ile) 511
 ‘a. (niyāz u ‘a. ile) 562/10
2. (sf.) aciz, beceriksiz
 ‘a. (zebān-ı ‘a. ile) 158/5
aç (T. is.): karnı doymamış, aç
 a. 49/7
 a. koy- “aç bırakmak” 406/3
2. açlık
 a. u yalangâçlıġ bilen 435/14
aç- (T. f.): kapalı bir şeyi aralamak
 a. -! 51/1(2), 51/2, 51/3, 51/4, 51/5, 51/6, 55/2, 55/5, 55/6, 55/7, 207/1, 209/3, 210/4
 a. -! 25/7
 a. -a sēn ki 76/5
 a. -arġaça 76/3
 a. -ġanda 51/3
 a. -ġunça 225/1
 a. -ıp 136/3, 189/3, 367/6, 507
 a. -mas 115/3
 a. -sa 506
 a. -tı 100/5, 282/6
 yumup aç-76/3
2. yardımcı fiil olara kullanılır.
 a. -! 212/7
 a. -arġa 259/6
 a. -ıp 245/3, 298/5, 455/7
 a. -ıp sēn 401/2
 a. -tı 172/1
 a. -tım 14/6, 451/5
 ‘ārızın aç- 172/1
 ġaflet uykuğın aç- 259/6
 köz aç- 14/6, 245/3, 401/2, 451/5, 455/7
 közüngni aç- 212/7
 kol aç- 298/5
 yol aç- 25/7
2. anlatmak
 a. -! 55/1(2), 55/3
 a. -ar 209/10
 a. -ayın 467/4
 a. -ma 90/4
3. açmak, çözmek
 a. -! 55/4, 397/3
 a. -maġġa 491
 kögsünġ aç- 397/3

4. rahatlatmak
 a. -ar 160/3
 a. -mas oturdunġ 178/5
açığ (T. is.): acılı, üzüntülü
 a. +édi 334/1
2. (sf.) acı
 a. söz birle 67/4
3. (zf.) acılı, üzüntülü
 a. baġ- 33/5, 118/3
 a. dé- 397/6
 a. ġara- 312/3
 a. sözle- 348/2
açığlıġ (T. is.): acılık, tatsızlık
 a. ile 171/3
açıl- (T. f.): kapalı durumdaki bir nesnenin
 açık hale gelmesi
 a. -dı 106/2, 184/2, 184/4, 206/1
 a. -ġan 244/4
 a. -ġan édi 206/1
 a. -ġandın émiş 522
 a. -ġay 466/4
 a. -ġay mu 23/8
 a. -ıp mén (gülġül a.) 459/2
 a. -madı 200/3, 415/4
 a. -mas 52/2, 120/4, 164/5
 a. -mas mu 184/2
 a. -may 41/4, 120/2
 a. -mıġ 232/3
 a. -sa 140/7
 a. -saġ 129/6
 a. -sun 64/6
 a. -ur 239/1
2. çözülmek, dolaşık durumda olan bir nesnenin çözülmesi
 a. -ġan çaġda 386/4
açlıġ (T. is.): acıkma hali, yeme içme isteġi
 a. +dın 548
açuk (T. is.): örtülü olmayan, açık
 a. 317/9
 a. +da 380/7
2. (sf.) açık
 a. éşik 6/9
 a. közüñġ 182/4
 a. yüzlük bol- 134/2
ad (T. is.): isim, ad
 a. ét- “ünlenmek” 35/7
 a. eyle- “ad vermek” 114/7

- a. kıl- “ad vermek” 221/7
a. +inġnı 147/7
‘adālet (Ar. is.): doğruluk, adalet
‘a. +de (mīzān-ı ‘a.) 4^b-1
‘a. +din (feyz-i tevfiḳ-i ‘a.) 316/8
‘adalet-nihād (Ar. +Far. sf.): adil yaradılışlı
‘a. (emīr-i ‘a.) 3^b-5
a‘dā (Ar. is.): düşman
a. -yı ma‘būd ol- 321/7
adala- (T. f.): yok etmek
a. -p mén (örtep a.) 313/5
a‘dālīg (Ar. +T. is.): zalimlik
a. (sevād-ı cehl-i a.) 134/3
adaş- (T. f.): yolunu şaşırmaq
a. -қан 282/1, 562/2
a. -қан ét 109/1
a. -masdur 344/6
a. -tım 225/3
‘adāvet (Ar. is.): düşmanlık, kin
‘a. 435/4
‘a. -i zāl-ı felek bilen 364/1
‘a. +i ile 415/2
‘aded (Ar. is.): sayı, adet
‘a. 61/6, 66/6
‘a. birlen 344/5
2. (sf.) sayı, adet
‘a. (bir ‘a. dirhem) 424/12
Ādem (öz. is.): 1. ilk yaratılan insan, Hz. Ādem
Ā. ü Havvā meşāmı 218/4
Ā. (benā-yı Ā. ü Havvā) 2/2
Ā. +i 359/1
2. insan, adam, kişi
ā. 19/4, 328/5
ā. ki 391/3
ā. ü encümde 343/2
ā. (‘ālem ü ā.) 449/3
ā. (cānib-i ā.) 2/3
ā. +din 320/3
ā. +din (ta‘dād-ı ā.) 391/3
ā. +ğa (bir ā.) 392/1
ā. +ğa (vücūd-ı ‘ālem ü ā.) 481
ā. +iğa 212/6
ā. +ni (bir ā.) 2/4
‘adem (Ar. is.): yokluk, ölüm
‘a. 294/2, 559/1
‘a. birlen 327/3
‘a. bol- “yok olmak” 441/7
‘a. bolma- “yok olmamak” 321/4

- ‘a. eyle- “yok etmek” 247/4
‘a. kıl- “yok etmek” 459/5
‘a. diyārı sarı 73/11
‘a. şahrāsıdın 242/7
‘a. sīnesi 5/2
‘a. tīgın 559/8
‘a. (‘āzim-i rāh-ı ‘a. kıl-) 273/3
‘a. (genc-i ‘a.) 111/4
‘a. (rāh-ı ‘a.) 45/5
‘a. (sır-ı rāh-ı ‘a.) 98/5
‘a. (sūy-ı ‘a.) 168/6
‘a. (tā ‘a. bolğunça) 205/3
‘a. (vişālidür ‘a.) 74/4
‘a. +din 2/1, 221/2
‘a. +din (milk-i ‘a.) 277/1
‘a. +ğa 173/5

Ādem Şafiyu’llāh (Ar. öz. is.): Adem Peygamber

Ā. (Hāzret-i A.) 424/1
Ā. +dın 267/6

ādemī (Ar. +Far. is.): insanoğlu

ā. 337/5
ā. bol- “insan olmak” 328/5
ā. ehlidin 309/3
ā. ismim 278/3

ādemiyet (Ar. is.): insanlık

ā. dāmenin 161/3

ādem-nümā (Ar. +Far. is.): insan görünümünde

ā. +lardin (şüret-i ā.) 147/5

‘Aden (öz. is.): Kızıldeniz sahilinde bir şehir

‘A. (bi-menzil-i dürr-i ‘A. bolur) 505
‘A. +im sēn (dürr-i ‘A.) 302/2

‘ādet (Ar. is.): gelenek

‘ā. ét- “alışkanlık haline getirmek” 344/1, 426/7
‘ā. eyle- “alışkanlık haline getirmek” 438/10
‘ā. étdür- “alışkanlık haline getirtmek” 402/5
‘ā. kıl- “gelenek haline getirmek” 59/3
‘ā. kıl ki 322/3
‘ā. ol- “alışkanlık olmak” 446/7
‘ā. -i ħuffāşdur 111/4
‘a. +i 309/3

‘ādil (Ar. is.): adaletli

‘ā. 284/2, 366/4

2. (sf.) adaletli
 ā. (Nūṣīrevān-ı ā.) 569/5
 ā. (ṣāhid-i ā.) 525
- ‘adl (Ar. is.): adalet
 ‘a. 203/3
 ‘a. taşdın 72/5
 ‘a. -i sulṭān 133/5, 435/17
 ‘a. -i sulṭāndın 149/7
 ‘a. (du‘ā-gūy-ı cenāb-ı ‘a. -i Sulṭān Mīr Ḥaydar mén) 314/1
 ‘a. +i 316/3
 ‘a. +idin 197/6
 ‘a. +inḡ 228/6
- ‘adū (Ar. is.): düşman
 ‘a. 443/6
- ‘adūsız (Ar. +T.): düşmansız
 ‘a. 64/2, 125/6
- ‘adūv (Ar. is.): düşman
 ‘a. -ı bī-ḥired 316/8
- āfāk (Ar. is.): ufuklar
 ā. ara 381/4
 ā. içre 311/1
 ā. -ı devrānğa 395/4
 ā. (meṣhūr-ı ā. -ı cihān ét-) 236/5
 ā. (ṣöhret-i ā. -ı cihāndur) 286/7
 ā. +dın (‘arṣa-yı ā.) 330/2
 ā. +ı 397/4
- āfāt (Ar. is.): felaketler
 ā. -ı semādın 151/6
 ā. -ı ve’s-semādın 241/5
 ā. (yektā-yı ā. bol-) 4^b-1
- āferīn (Far. is.): bravo, aferin
 ā. 270/3
- āferīn-ḥāh (Far. is.): alkış isteyen
 ā. +dur 9/3
- Āferīnende (Far. is.): yaratıcı, Allah
 Ā. -yi eṣcār ile eṣmār 449/4
 Ā. vü muṣzam kūnende-yi ‘arṣ-ı mu‘allā 1^b-3
- āferīniş (Far. is.): yaratılmışlık
 ā. bā‘iśi sēn 481
- āfet (Ar. is.): musibet, bela
 ā. eyle- 280/2
 ā. -i cān 58/1, 149/1
 ā. -i hicrāne 203/4
 ā. (kātil ā. -i devrān bilen) 363/5
 ā. (munça ā. -i cān) 333/2
 ā. (ol ā. -i devrān) 96/2, 455/2
 ā. +idin (ol müfettin ā.) 563/6
- ā. +lerni (bāb-ı ā.) 269/1
- āfitāb (Far. is.): güneş, güneş ışığı
 ā. 100/1
 ā. -ı ‘ālem-ārā dik 520
 ā. -ı ‘ālem-ārāsı 127/1
 ā. -ı cihān-tāb 3^b-13
 ā. -ı ‘ömr 107/1
 ā. -ı ‘ömr-i fānīğa 235/5
 ā. ile māh 385/4
 ā. +ımdın 331/1
 ā. +inḡ (ziyā-yı ā.) 484
- ‘āfiyet (Ar. is.): rahatlık
 ‘ā. 422/3
 ‘ā. nişānı 553
 ‘ā. (ḡurūr-ı ā.) 106/5
 ‘ā. +inḡ (libās-ı ā.) 200/2
- ‘afīv (Ar. is.): merhametli, her zaman suç bağışlayan
 ‘a. kıl- “merhamet etmek” 461/4
- ‘afv (Ar. is.): birinin suçunu bağışlama
 ‘a. 141/5, 324/2, 387/7, 449/8
 ‘a. ét- “bağışlamak, affetmek” 3/5, 13/7
 ‘a. eyle- “bağışlamak, affetmek” 3/1, 150/7, 282/2, 569/19
 ‘a. kıl- “bağışlamak, affetmek” 66/8, 294/10
 ‘a. u rahmet 133/5, 138/9, 402/2
 ‘a. u rahmetdür 1/9
 ‘a. u rahmet ḥil‘atin 50/4
 ‘a. (ümīd-i ‘a.) 330/7
 ‘a. (ümīd-i ‘a. kıl-) 74/5
 ‘a. (ümīd-i ‘a. u rahmetdür) 236/9
- afyon (Far. is.): uyuşturucu madde
 a. 444/6
- āgāh (Far. is.): bilgili
 ā. 94/7, 385/3
- āgaşte (Far. is.): bulaşmış
 ā. -yi derd ü belā 244/1
- āgāz (Far. is.): başlama
 ā. eyle- 42/3
 ā. kıl- “başlamak” 40/6
 ā. birle 243/6
 ā. -ı aḥvālimni 42/3
 ā. -ı ḥayālinḡe 534
 ā. (mēninḡ ā. -ı iḡbālim) 411/4
 ā. +ı (taḡrīrlık ā.) 82/4
- āgeḡ (Far. is.): basiretli, bilgili
 ā. kıl- 561/7

- ā. +émes 410/2
- ağırlık (T. is.):** ağır olma hali
a. veznide 248/3
- ağız (T. is.):** ağız
a. +ı+Ø 369/6, 427/7
a. +ı (til ü a.) 59/4
a. +ıdın 26/3
a. +ıdın (él a.) 489
a. +ıdın (ğonçe a.) 520
a. +ıdın ki 94/1
a. +ığa 115/2
a. +ıma 36/8
a. +ımğa 225/9
a. +ımnı 224/4
a. +ıngdın 130/5
a. +ınga 439/7
a. +ıngnı 228/1
- ağnat- (T. f.):** yuvarlandırmak, debelendirmek
a. -ur 154/2
- ağniyā (Ar. is.):** zenginler
a. (faķır ü a.) 387/4
a. (her a. derbārığa) 134/6
a. +dın 424/12, 538
a. +lardın 392/5
a. +largā 34/5
- ağniyā-vār (Ar. +Far. is.):** zengin gibi
a. 412/3
- ağrıķ (T. is.):** hasta
a. 127/2
2. (sf.) acılı, ağrılı
a. (az a. u āsān ölüm) 276/7
- ağu (T. is.):** ağı, zehir
a. 371/4
- āgūş (Far. is.):** kucak, sığınılacak yer
ā. 263/3, 358/4
- āguşte (Far. is.):** kirlilik
ā. -yi ‘işıyān 102/7
- āgyār (Ar. is.):** düşmanlar
a. 61/1, 113/2, 274/3, 281/1, 352/2, 447/3
a. kıl- “düşman olmak” 73/2
a. birle 142/1, 469/1
a. dégen düşmen-i cān 416/1
a. élgine 231/4
a. hātırça 243/8
a. ile 169/1, 189/9, 271/3, 274/3
a. ile yār 373/4
a. közlerini 217/4
- a. sarı 296/2
a. -ı i’tibārıng 230/4
a. -ı sitem-ger dik 263/8
a. (muķābil-i a. bolma-) 297/2
a. (yār ile a.) 15/2, 43/5
a. (zebān-ı ta’ne-yi a. bol-) 335/6
a. (zūlm-i a.) 85/1
a. +a 157/2
a. +a (evfer-i a.) 459/3
a. +dın 53/7, 367/6, 561/5, 566/7
a. +ğa (yüz miñg cefā vü ta’ne-yi a.) 222/2
a. +ıngnı 111/6
a. +ımiñg kōñglini 114/2
a. +lardın 517
a. +nı 106/2
- āh (Far. is.):** feryat, üzüntü, dert
ā. 26/3, 37/5, 54/3, 132/1, 138/3
ā. çek- “feryat etmek, iç çekmek” 9/2, 48/4, 155/4, 203/5, 307/5, 466/2, 567/7
ā. dé- “iç çekmek” 451/2
ā. ét- “hayıflanmak” 275/1
ā. eyle- “feryat etmek, iç çekmek” 98/1, 113/7
ā. ile 137/6
ā. tart- “iç çekmek” 406/2
ā. ur- “feryat etmek, iç çekmek” 181/2
ā. oğları birle 145/6
ā. orınığa 321/1
ā. otı 563/5
ā. -ı āhır 35/4
ā. -ı āsmānımdın 332/5
ā. -ı ‘aşıķāne 456/1
ā. -ı ‘aşıķāne kıl- 312/1
ā. -ı āteş-bār 349/3, 561/3
ā. -ı derd-ālūd 334/5, 437/1
ā. -ı derd-ālūdī 320/7
ā. -ı derd-ālūdime 19/2
ā. -ı derd-ālūdum için 566/4
ā. -ı derd ü ğam 138/4
ā. -ı derd-nākımdın 351/1
ā. -ı dil-süzānımı 466/1
ā. -ı elvedā ur- 558/1
ā. -ı me’yūsān 435/17
ā. -ı nedāmet 132/4
ā. -ı nedāmet çek- 150/5
ā. -ı nedāmet eyle- 300/1

ā. -ı nedem tîğın 559/8
 ā. -ı nedem tîğın çek- 559/8
 ā. -ı serdinğdın 290/5
 ā. -ı şām-ı hicrāndur 155/4
 ā. -ı tebāşirim 265/7
 ā. u efgān 87/2, 241/3, 289/5
 ā. u efgān birle 174/4
 ā. u efgānım 216/1, 231/2
 ā. u efgānımğa 48/2
 ā. u efgānımdadır 89/7
 ā. u efgānlar tart- 558/2
 ā. u eşk 138/1
 ā. u eşkimni 52/4
 ā. u fiğān 110/6, 176/3, 227/2, 381/5
 ā. u fiğān u derd ü ıışk u sūz u mātemlik 198/1
 ā. u fiğānı 566/1
 ā. u nāle vü feryād 17/6, 239/8, 450/5
 ā. (bir ā. -ı āteşin birle) 273/6
 ā. (bir ā. -ı derdlik çek-) 411/5
 ā. (bir ā. -ı serd ile) 247/8, 445/6
 ā. (bu ā. u fiğānım) 468/2
 ā. (bu ā. u vā bilen) 359/9
 ā. (çendān ā. u efgān kıl-) 74/2
 ā. (efgān u ā. u nāle birle) 230/6
 ā. (eşk ü ā. -ı serddin) 567/4
 ā. (ğayr-ı ā. u efgān) 462/3
 ā. (ğayr-ı ā. u nāle) 330/1
 ā. (iy ā. -ı perīşān) 103/1
 ā. (köp kılmagıl ā. u fiğān) 430/7
 ā. (mēniñg ā. u ħurūşumnı) 467/1
 ā. (nāle birle ā. ol-) 570/48
 ā. (nāle vü ā. u fiğānı) 251/3
 ā. (nāvek-i ā. -ı seher) 443/2
 ā. (niçe ā. -ı nedem) 98/6
 ā. (pāre pāre derd ü ā. ile) 446/4
 ā. (şadā-yı ā. ile) 311/2
 ā. (sinān-ı ā. ile) 312/4, 567/6
 ā. (sümüm-ı ā. birle) 220/2
 ā. (şerār-ı ā. birle) 541
 ā. (şerār-ı ā. ile) 307/2
 ā. (tîr-i ā.) 125/7
 ā. (yakımlık nāle-yi cān-sūz u ā. -ı ğam-zedā) 442/1
 ā. +dın 122/2
 ā. +ı+Ø 26/1, 249/2, 424/8
 ā. +ı çıkar- 379/7
 ā. +ı çek- 253/3
 ā. +ı (semüm-ı ā. birle) 391/1

ā. +ı (şu'le-yi ā. vü enfāsi) 160/4
 ā. +ım 43/1, 52/2, 127/6, 175/3, 282/4, 310/4
 ā. +ım ile 286/6
 ā. +ım otı 180/3
 ā. +ım otıdın 307/1, 463/1
 ā. +ım otın 407/2
 ā. +ım semümıdın 305/3
 ā. +ım şu'lesindin 236/2
 ā. +ım (āteşin ā. bilen) 351/2
 ā. +ım (bir şāhir ā.) 355/7
 ā. +ım (bir şu'le-yi ā. bile) 318/2
 ā. +ım (dūd-ı ā.) 349/3
 ā. +ım (eşk ü ā.) 149/2
 ā. +ım (fevvāre-yi ā. bilen) 198/2
 ā. +ım (mēniñg ā. şerārıdın) 313/4
 ā. +ım (munça ā.) 563/6
 ā. +ım (savuğ ā. yēli birle) 393/3
 ā. +ım (şiddet-i ā.) 29/4, 404/4
 ā. +ıma 8/2
 ā. +ıma (şerār-ı ā.) 430/4
 ā. +ımdın 271/2
 ā. +ımdın (berķ-i dūd-ı ā.) 151/3
 ā. +ımğa (113/5
 ā. +ımı 195/1
 ā. +ımmı (ra'cd-ı ā.) 303/4
 ā. +ımmı (savuğ ā. teşīriğa) 281/6
 ā. +ımmı (sevād-ı dūd-ı ā.) 44/4
 ā. +ımmı (şu'le-yi ā.) 446/1
 ā. +ımmıñg sitānıdın 236/7
2. (ünl.) ah, eyvah, yazık
 anlamlarında bir ünlem
 ā. 9/2, 39/2, 58/6, 240/2, 399/3
 ā. kim 23/4

aḥad (Ar. sf.): bir, tek

- a. (Ḥallāk-ı a.) 493
- a. (sūy-ı dergāh-ı a.) 66/8
- a. (zıkr-i a. birlen) 344/1

aḥādīs (Ar. is.): hadisler

- a. (nākil-i āyāt u a.) 523

ahālī (Ar. is.): uzmanlar, bilginler

- a. -yi bilād-ı şerīf 3^b-10
- a. -yi tamāmī-yi bilād 316/4
- a. (tamāmī-yi a. -yi özge bilād) 4^a-3
- 2.** bir ülkedeki, şehirdeki insanlar
- a. +sı (tāmāmī-yi şehr ü şahrā a.) 4^a-7

aḥbāb (Ar. is.): tanıdık, arkadaş

- a. 142/3, 154/4, 235/4, 340/6, 474/8
- a. birle 559/9

- a. cān-sitānı 436/6
a. çün 154/8
a. devride 2^b-7
a. kim 145/1
a. -ı bāhem 72/1
a. (ārzū-yı hāṭır-ı a.) 235/1
a. (iy a.) 104/5, 197/1, 341/1, 455/1
a. (eyā a. -ı dād) 195/1
a. (yār u a.) 420/8, 570/49
a. +dın 516, 570/50
a. +ğa 80/5
a. +ıdın (tamām-ı yār u a.) 254/5
a. +ım (tamām-ı yār u a.) 219/7
a. +ımdın (bir yār u a.) 64/8
a. +ımnı (yār u a.) 100/4
a. +lardın (heme a.) 112/7
- ‘ahd (Ar. is.):** söz verme
‘a. kıl- “söz vermek” 447/6
‘a. ü vefā eyle- 469/1
‘a. -ı bī-taşdīk éken 167/2
‘a. -ı zamāne 298/2
‘a. (üstüvār-ı ‘a. u pā-ber-cā-yı peymāndur) 258/3
- āhen (Far. is.):** demir
ā. 424/3
- āheng (Far. is.):** uygunluk, düzen, nağme
ā. 277/3, 459/3
ā. -i bahār 72/2
ā. -i cefā 112/1
ā. -i nevā kıl- 369/5
ā. -i nevrüz-ı ‘acem kıl- 273/7
ā. -i şalāḥ 36/4
ā. -i şanem çek- 559/3
ā. -i savaṣ 27/3
ā. -i şebāt 58/6
ā. -i ta‘zīm 19/3
ā. -i ülfet 122/6
ā. +i+Ø 429/7
ā. +i (şavt u ā.) 471/3
ā. +i (sén ü ‘ıyş u şarab ā. ü berg ü nevā sāzı) 374/6
- ahenglik (Far. +T. sf.):** nükteli
a. bir nāzenīn güftār 26/3
- āheste (Far. is.):** yavaṣ
ā. 48/4
- āhī (Ar. is.):** arkadaş, dost
ā. +érür 101/4
- āhır (Ar. is.):** son, sonunda
ā. bol- “sonlanmak” 257/3, 435/15
- ā. bul- “son bulmak” 329/2
ā. ol- “sonlanmak” 325/2
ā. eyle- 110/7
ā. +i+Ø 76/7, 101/2, 101/13, 166/6
ā. +idür 464/2
a. +iğa 483
ā. +inde (anınğ ā.) 461/2
- 2. (zf.) sonunda**
ā. 17/4, 22/6, 47/4, 49/3, 73/6, 88/6, 89/1, 93/6, 106/1(2), 106/2, 106/3, 106/4, 106/5, 106/6, 106/7, 109/5, 110/4, 113/4, 118/5, 121/6, 123/7, 127/9, 138/1, 157/7, 179/7, 193/5, 196/4, 243/5, 256/4, 286/3, 286/7, 329/2, 329/8, 336/3, 339/1, 343/9, 356/2, 367/6, 376/2, 379/6, 384/1, 388/1, 396/2, 407/6, 417/2, 420/7, 431/6, 436/3, 441/7, 535, 549, 558/6, 558/6, 567/5
ā. ü ‘ākibet 570/42
ā. (evvel ü ā.) 183/4, 305/5
ā. ki 454/4
ā. +de 189/3, 298/1, 508, 528, 546
- 3. (sf.) son, sonunda**
ā. çakda 285/5
ā. devrānda 369/7
ā. zamān bol- 435/1
ā. (āh-ı ā.) 35/4
ā. (kāziyü’l-hacāt-ı halk-ı evvel ü ā.) 1/8
ā. (köp esbāb-ı ā.) 461/5
- āhıret (Ar. is.):** öteki dünya
ā. 570/522
ā. ğamın 200/6
ā. sevdāsığa 360/5
ā. tonı 200/2, 322/3
ā. +din (‘azāb-ı ā.) 393/4
- āhırın (Ar. is.):** sonrakiler
ā. (yā Seyyid-i ḥalāyık-ı evvel ü ā.) 294/10
- ahkām (Ar. is.):** hükümler, kanunlar
a. (izhār-ı sünen ü a. u ĩmān u islām) 3^b-7
a. (rāy-ı nāfiz-i a. -ı dīn) 316/1
- ahķar (Ar. is.):** en aciz, en alçak
a. (sermāye-yi a.) 476/2
a. u edven-i cihān 473/7
- ahķar (Ar. sf.):** en alçak, en hakir

- a. (Ḥallāk-ı çarḥ-ı a.) 569/19
- aḥker (Far. is.):** ateş koru, kor
a. eyle- “yakmak, tutuşturmak” 180/3
- aḥlāk (Ar. is.):** fazilet, erdem
a. -ı demīm 218/5
- aḥmak (Ar. is.):** aptal, ebleh
a. 250/2
- aḥmed (Ar. is.):** Ahmed
a. -i bī-ḡam 424/13
a. (her a. oğlu) 84/7
2. (öz. is.) Hz. Muhammed’in adlarından biri
A. (rūḥ-ı pāk-i A.) 569/1
- aḥşam (T. +Far. is.):** akşam
a. (érte vü a.) 424/10
- aḥtar- (T. f.):** aramak, araştırmak
a. -sa 372/3
- aḥter (Far. is.):** yıldız
a. -i baḥtım 4/4
- āhū (Far. is.):** güzel
ā. 239/4
ā. (ol ā.) 371/2
ā. +umnı 242/4
2. ceylan
ā. (nāf-ı ā. -yı deşt-i Ḥoṭen) 394/7
3. (sf.) kadife gibi yumuşak, parlak, güzel bakışlı göz
ā. (séni ā. közüñg ıışkıda) 117/6
- aḥvād (Ar. is.):** torunlar
a. +dın (evlād ile a.) 340/3
a. +dın (evlād u a.) 4^b-7
- aḥvāl (Ar. is.):** haller, durumlar, vaziyetler
a. -i devr 425/5
a. -i ḥarābımdın 331/1
a. -i nāçārımğa 1/4
a. -i Mücrim 10/8
a. -i zārım 179/4
a. (‘arż-ı a.) 426/1, 570/1
a. (bī-medār a. bol-) 85/7
a. (bu a.) 287/3, 304/9
a. (bu a. ile) 244/7
a. (ḡarīb a. bol-) 213/1
a. (ḥo a. -i mücrimlik) 129/7
a. (mūnis-i a.) 561/5
a. (perişān-ı a.) 449/11
a. (şūret-i a.) 180/1
a. +i 264/5, 559/10
- a. +i (‘Ābid a.) 462/5
a. +i (bir niçe a. perişānı) 462/4
a. +i (Mücrim a.) 2/9
a. +idin (ḥalk-ı cihān a.) 435/19
a. +iğa 114/2
a. +iğa (‘Ābid a.) 421/7
a. +iğa (ata a.) 344/3
a. +iğa (Mücrim a.) 22/7
a. +im 226/3, 282/3, 437/4
a. +im (‘arż-ı a.) 158/2
a. +im (bu a. bile) 407/2
a. +im (şerḥ-i a.) 273/2
a. +imğa 22/5
a. +imğa (bu a.) 265/4
a. +imğa (öz a.) 314/6
a. +imni 174/1, 257/5, 407/4
a. +imni (āḡāz-ı a.) 42/3
a. +imni (‘arż-ı a.) 358/3, 363/1
a. +imni (başımğa tüşgen a.) 136/1
a. +imni (dīvāne a.) 390/2
a. +imni (öz a.) 418/3
a. +in 283/8, 448/4
a. +ini 40/7
a. +ini (bendeler a.) 79/9
a. +inğ 148/5, 188/1
a. +inğe 167/7
a. +inğga 134/6
a. +inğni (özünğ a.) 412/6
- aḥzān (Ar. is.):** kederler
a. (külbe-yi a.) 486
a. +da mén (külbe-yi a.) 567/4
- aḥzāne (Ar. is.):** kederler
a. (külbe-yi a. kıl-) 211/2
- ‘āid (Ar. is.):** ilgili, ilişkili
‘ā. ét- 346/6
‘ā. eyle- 349/3
‘ā. kıl- 2^b-10, 389/3, 558/6
‘ā. ol- 462/5
- aḳ (T. is.):** beyaz
a. ol- 471/4
a. (közüim a. u qarası) 142/2, 319/1
a. +édi 570/8
2. (sf.) beyaz
a. saḳal 396/5
- aḳ- (T. f.):** akmak, dökülmek
a. -a 272/4
a. -adur 372/4
a. -ar 264/4, 319/2
a. -ar mu (gül-gün a.) 369/6

- a. -ğan 313/8
a. -ğan (dīdemdin a. kâne) 170/5
a. -ıp 369/3, 372/4, 422/3
a. -mağan kara kan 177/1
a. -sa 232/4, 339/4
a. -sa hem 282/4
a. -sun 295/2
a. -tı 92/6
- akal (Ar. is.):** daha az, enaz
a. -ı ekşer 569/6
- aḳal (Ar. is.):** en akıllı
a. +ı (ehl-i cünūnnıḡ a.) 250/9
- aḳar- (T. f.):** ağarmak, beyazlaşmak
a. -dı 181/6, 258/4, 259/7
a. -dı mū 1/3
a. -dı saç u saḳalıḡ 17/5
a. -sa 564/2
- akd (Ar. is.):** sözleşme
a. -i şüreyyā 154/8
- akıbet (Ar. is.):** son, bitim sonuḡ
a. 148/5
a. -i eyyām bilen 329/4
a. (āḫir ü a.) 570/42
a. +i (bu ıışḳ a.) 458/7
a. +im 302/5
a. +inde 5^a-5
- 2. (zf.) sonunda**
a. 3^a-9, 33/3, 35/6, 42/1(2), 42/2, 42/3, 42/4, 42/5, 42/6, 42/7, 47/3, 102/7, 132/4, 171/2, 195/5, 214/7, 224/9, 234/6, 242/4, 273/9, 275/7, 289/4, 299/4, 304/6, 319/2, 351/1, 360/2, 417/3, 422/2, 431/4, 446/5, 457/4, 543
- akib (Ar. sf.):** ilk, önce
a. +ni (müşkil-i a.) 14/9
- akide (Ar. is.):** inanç, görüş
a. 435/6
- akik (Ar. is.):** bir süs taşı
a. -i Yemen 84/5
- akıl (Ar. is.):** bilgin, anlayışlı
a. 364/4, 396/4
a. ol kim 181/6
a. ü ferzāne 234/5
a. ü ferzāne bol- 33/4
a. ü ferzānesi bol- 240/4
a. (heme a. ü ferzāne) 124/1
a. +dın (ḳaysı a.) 145/2
a. +ḡa (ol a. kim) 559/8
- a. +ıdın (bu āşnā a.) 409/3
a. +lar içre 292/2
- akıl (Ar. is.):** idrak, anlayış
a. 134/5, 147/7, 389/4, 399/4
a. birle 247/6
a. -ı barça 4/2
a. -ı bī-tāḳat 78/1
a. -ı kūtāhım 282/1
a. -ı küll 8/5
a. -ı zāyil 35/3
a. u hūş 165/1
a. u hūşum 282/5
a. u hūşumḡa 221/3
a. u hūş u şabr u ārāmımnı 222/5
a. (debīr-i a.) 562/4
a. (der-be-der Mecnūḡa oḡşap a. u hūşumı) 467/2
a. (ḡayāl u ḡāb u a. u hūş birle) 216/3
a. (iy a.) 417/5
a. (mefhūm-i a. ḳıl-) 337/4
a. +dın 33/4, 38/5
a. +ı 246/3, 309/2, 367/3, 457/6, 526
a. +ı az- “yolunu şaşırmaq, yoldan çıkmak” 1/2
a. +ım 19/6, 194/2, 566/3
a. +ım az- 318/4
a. +ımdın 225/2
a. +ımnı al- 91/1, 195/2
a. +ın alı- 446/6
a. +ıḡ 403/1
a. +ıḡdur (sēni a.) 194/2
- akrān (Ar. is.):** yaşı, denk
a. arasında 2^b-7
a. +ıḡ (heme a. ara) 523
a. +ıḡ (nesīm-i rūḡ-ı a.) 184/4
- aks (Ar. is.):** çarpma, çarpıp geri dönme
a. -i ayn 172/4
- aḳşar (Ar. is.):** daha kısa
a. 562/4
- aks-ver (Ar. +Far. is.):** yansıtıcı
a. 374/4
- aḳvāl (Ar. is.):** sözler
a. +im 227/8
a. +i anıḡ 511
- aḳuz- (T. f.):** akıtmak
a. -! 173/3
a. -dum 198/5, 273/5
a. -ḡanlarḡa 253/4

- a. -up 78/3, 245/4, 445/5
- al- (T. f.): 1. Almak; elde etmek**
- a. -! 37/4, 54/6, 84/5, 119/5, 155/1
- a. -dı 85/3, 487
- a. -dılar 89/8
- a. -dım 145/2, 156/6
- a. -ğalı 82/5
- a. -ğanı (bu Ğābid a.) 378/7
- a. -ğıl 34/3, 64/6, 161/2
- a. -iñg 149/2
- a. -ıp 371/6, 461/9
- a. -madı 338/7
- a. -sam 158/2
- a. -sañg 180/4
- a. -urlar 435/7
- 2. gidermek, yok etmek**
- a. -dınğ 189/6
- a. -ğalı 5/4
- a. -mış 373/4
- 3. ölüm yoluyla ayırmak**
- a. -! 563/4
- a. -dı 136/4, 468/3
- a. -ğalı 317/6
- a. -ğucı 130/5, 226/2, 229/4, 370/1
- cān al- 130/5, 226/2, 229/4, 317/6, 370/1
- cānım al- 563/4
- cānımın al- 136/4, 468/3
- 4. yardımcı fiil olarak kullanılır.**
- a. -! 73/10, 159/4, 412/6, 442/6, 570/41
- a. -dı 105/2, 283/7, 315/5, 384/6, 428/3,
- a. -dılar 91/1
- a. -ğay éken mén 431/6
- a. -ğıl 34/3
- a. -iñg 125/3
- a. -ıp 28/9, 93/2, 106/2, 195/2, 345/6, 435/16, 435/19, 446/6
- a. -madınğ 128/5
- a. -mağ 213/6
- a. -mağdın 65/3
- a. -sam 71/7
- a. -sañg 29/2
- a. -ur 86/3, 302/5, 311/2
- a. -urğa 147/4
- a. -urlar 435/7
- Ğaqlımın al- 91/1, 195/2
- Ğaqlın al- 446/6
- ārām al- 106/2
- baş al- 28/9, 345/6, 435/16, 561/6
- başım al- 29/2
- boynığa al- 65/3
- duĞasın al- 442/6
- hevā al- 86/3
- hūş al- 514
- Ğibret al- 73/10, 125/3, 128/5, 147/4, 159/4, 311/2, 412/6, 435/19, 570/41
- intiğāmımın al- 431/6
- revnağ-ı diger al- 105/2
- könğlümni al- 302/5
- könğlüñg al- 213/6
- revnağ al- 315/5
- mén közüm al- 428/3
- méniñg hūşumın al- 384/6
- nām al- 71/7
- sözünğ al- 34/3
- şaf şaf al- 93/2
- su al- 283/7
- yol al- 435/7
- 5. yeterlilik anlamında tasviri fiil olarak kullanılır.**
- a. -madı (ayta a.) 428/5
- a. -mam (ayta a.) 15/7
- a. -mam (bile a.) 265/4
- a. -mam (bula a.) 146/2
- a. -man (bile a.) 329/4
- a. -madım (bağa a.) 80/5
- a. -madım (bile a.) 346/5
- a. -madım (kadem kıya a.) 468/3
- a. -madım (kıla a. pervāz) 345/9
- a. -madım (sūd kıla a.) 428/2
- a. -mas (kıla a.) 19/2, 22/6, 121/6
- a. -mas (kıla a. revāc) 531
- a. -mas (kire a.) 404/4
- a. -masa (tapa a.) 364/6
- a. -masam (ayta a.) 304/3
- a. -masam (köre a.) 354/7
- a. -masañg (bile a.) 415/3
- a. -masañg (kıla a.) 202/5
- a. -masdur (eyler a. Ğilāc) 308/6
- a. -mağğa (şād éte a.) 312/2
- a. -maslar (éte a.) 296/5
- a. -maslık (asray a.) 204/7
- a. -may (ayta a.) 422/4
- a. -may (bile a.) 458/7
- a. -may (kör a. ötti rahāt) 351/4
- a. -may (tapa a.) 336/2

- a. -may (yéte a.) 238/7
 a. -may mén (asra a.) 69/3
 a. -may mén (ayta a.) 463/7
 a. -may mén (bile a.) 310/7, 311/6, 327/3, 407/1
 a. -may mén (fark éte a.) 388/5
 a. -may mén (tur a.) 179/7
 a. -may mén (yéte a.) 53/6, 386/3
 a. -mayın (ayta a.) 201/7
 a. -sañg (bola a.) 570/36
5. kaldırmak
 a. -ğalı 176/2
 a. -ğay 24/2
 a. -ıp koygıl 355/4
 başım yérđin al- 24/2
 başımı yérđin al- 176/2
6. bürümek, sarmak, kaplamak
 a. -dı 31/4
 zulmet al- 31/4
7. bir nesneyi elle tutup yerinden kaldırmak
 a. -! 76/4
 a. -dı 330/1, 437/4
 a. -dılar 144/5
 a. -ğalıdur 476/5
 a. -ğu dik 408/7
 a. -ıp 189/3
 a. -may 561/4
 a. -ur 471/3
 yaqamdın al- 330/1, 437/4, 476/5
8. duymak, algılamak
 a. -! 209/12, 324/5
 a. -dılar 218/4
 a. -ıp 3^b-2
 a. -madıñg 196/1
 kulağğa al- 196/1, 209/12
 muqaddim pendini al- 324/5
9. belirtilen duruma girmek, bürünmek
 a. -mış 5627
10. misafir olarak ağırlamak
 a. -ıp 570/10

‘alā (Ar. sf.): yüksek

- ‘a. (mundağ şeh-i ‘a. şıfâtı) 382/4
 ‘a. (ol mäh-ı ‘a. manzarım) 263/9
 ‘a. (rütbe-yi ‘a.) 180/6
 ‘a. (sürme-sây-ı dīde-yi ‘arş-ı a.) 123/4

‘alā (Ar. sf.): önemli, yüce

‘ā. (medrese-yi ‘ā.) 2^a-10

‘alālā (Ar. is.): kavga, kargaşa

‘a. +dur (efgān u ‘a.) 232/2

‘alāmet (Ar. is.): iz, işaret

‘a. 243/2

‘a. eyle- 300/3

‘a. -i kıyāmet 435/1

‘a. +dür (bu ni ‘a.) 332/6

‘a. +i 468/2

‘a. +i (cān u könğülñiñg ‘a.) 339/5

alar (T. zm.): onlar, üçüncü çokluk kişi zamiri

a. 3^a-10, 145/6, 293/2

a. biledür 570/19

a. fütühı 569/16

a. her-kodām 3^a-10

a. ki 73/9

a. kim 384/4

a. sāyeside 570/18

a. taqlīdiğa 559/6

a. tarīkıde sēn 328/2

a. +da 26/2

a. +dın 3^a-4, 65/4, 73/10, 409/2, 559/6

a. +dın kim 382/3

a. +nı 3^b-1, 1/9, 277/4, 328/6

a. +ğa 2^b-3, 46/7, 72/3, 91/2, 150/3, 151/5, 294/8, 384/4, 443/5, 448/5

a. +nı könğlide 365/1

a. +nı könğlidedür 365/1

a. +nıñ bezmidin 275/5

a. +nıñ cānı mén 315/5

a. +nıñ cevridin 430/7

a. +nıñ hizmetinde 2^b-4

a. +nıñ mezhebide 276/3

a. +nıñ ülfetidin 467/6

alda- (T. f.): aldatmak, kandırmak

a. -dı 107/10, 304/8, 396/2

a. -p 13/2, 60/3

a. -rğa 127/8

él alda- 127/8

aldan- (T. f.): boş yere güvenmek, kapılmak

a. -dı 564/4

a. -ıp keldim 386/2

a. -mağıl 14/5

a. -ur ki 409/6

aldı (T. is.): ön, huzur

a. +da 92/3, 272/1, 391/5, 399/2

a. +da (dānā a.) 147/3

- a. +da (ehl-i temīz a.) 506
a. +da (étinġ a.) 444/3
a. +da (karılar a.) 442/4
a. +da (nühüfte yārim a.) 245/8
a. +da (ol yār a.) 517
a. +da (özünġdin uluġlar a.) 174/6
a. +ġa 52/5, 115/2, 564/4
a. +ġa (ehl-i günāh a.) 179/8
a. +ġa (öz a.) 126/5
a. +nġ üze 415/3
a. +nġa 98/5, 101/5, 145/3, 474/2
a. +nġa (öz a.) 217/9, 534, 544
a. +nġda 7/6, 119/3, 202/4, 403/2
a. +nġda 127/3
a. +nġda (séniġ a.) 303/3
a. +nġdın 96/5
a. +mda 287/1
a. +mdadur 349/7
a. +mġa 311/5, 377/5, 446/6
- aldur- (T. f.):** aldirmek
a. -dum 121/6
2. kaptirmek
a. -dum 558/2
a. -duġ 203/7
- ‘ale’d-devām (Ar. zf.):** sürekli, durmaksızın
a. 201/11, 217/2, 337/3, 468/5
- ‘ale’l-tahşış (Ar. ib.):** gelirlerin tamamı
‘a. 423/1
- ‘alem (Ar. is.):** bayrak, sancak
‘a. (altun ‘a.) 559/1
- ‘ālem (Ar. is.):** kainat, evren
‘ā. 28/8, 52/3, 89/10, 217/9, 231/2, 249/4, 261/3
‘ā. bolma- 253/1
‘ā. bol- 254/7
‘ā. ara 135/2, 211/2, 241/7, 305/4, 377/7, 439/8
‘ā. ehli 20/9
‘ā. ehlin 561/3
‘ā. ehlin 31/4
‘ā. éli 152/7, 370/5
‘ā. élidin 122/6, 131/4
‘ā. ħalkı içre 14/3
‘ā. içide 240/5
‘ā. içre 148/1, 274/3, 452/6
‘ā. inşası 119/5
‘ā. -i esrār 478
‘ā. -i fānġa 518
‘ā. -i fānġe 49/3
‘ā. -i fānġide 275/7, 566/1
‘ā. -i kāmīl 423/3
‘ā. ü ādem 449/3
‘ā. ü ārām 443/5
‘ā. (‘arşa-yı ‘ā.) 561/5
‘ā. (barça ‘ā.) 2/6
‘ā. (barça ‘ā. ħalkı) 191/2
‘ā. (bir ‘ā. -i dānā ése) 474/4
‘ā. (bu ‘ā. ārzūsıdın) 4/8
‘ā. (derd ü firāk ü ħasret-i ‘ā.) 220/9
‘ā. (dīvāne vü rüsvā-yı ‘ā. bolġa mén) 567/2
‘ā. (éki ‘ā.) 61/1, 127/5, 205/6, 442/7
‘ā. (endūh-ı ‘ā.) 308/7
‘ā. (engüşt-nümā-yı ħalk-ı ‘ā. boldı) 551
‘ā. (faĥr-ı bilād-ı ‘ā.) 569/3
‘ā. (ġam-ı ‘ā.) 364/5
‘ā. (ġam-ı ‘ā. sezā-vārı) 437/2
‘ā. (ġülzār-ı ‘ā. içre) 566/4
‘ā. (ħalk-ı ‘ā.) 89/12, 104/5, 143/3, 218/4, 348/7, 373/5, 405/2, 476/6
‘ā. (ħalk-ı ‘ā. ara) 450/1
‘ā. (ħalk-ı ‘ā. içre) 7/4, 227/6
‘ā. (heme ‘ā.) 188/4, 424/1
‘ā. (iy mirzā-yı ‘ā.) 237/7
‘ā. (iy pādşeh-i taĥt-geh-i ‘ā. -i bālā) 419/5
‘ā. (kerrūbiyān-ı ‘ā.) 4^a-8
‘ā. (külfet-i ‘ā.) 453/1
‘ā. (lezzet-i ‘ā.) 5/2
‘ā. (māl ü milk-i ‘ā.) 391/5
‘ā. (merdüm-i ‘ā.) 14/8, 320/6
‘ā. (mün‘im-i ‘ā.) 435/13
‘ā. (müstaġnī-yı ‘ā. bol-) 258/4
‘ā. (nefs-i ‘ā.) 389/3
‘ā. (nevrüz-ı ‘ā. oldı) 86/2
‘ā. (nuġūd-ı ħasret-i ‘ā.) 410/4
‘ā. (rüsvā-yı ‘ā.) 72/5, 148/5
‘ā. (rüsvā-yı ‘ā. bolma-) 186/3
‘ā. (rüsvā-yı ‘ā. eyle-) 148/5
‘ā. (rüsvā-yı ħalk-ı ‘ā.) 460/7
‘ā. (seyr-i kişver-i ‘ā. müsellimi) 202/4
‘ā. (Sultān Emīr Ĥaydar-ı şāhinşeh-i ‘ā.) 532
‘ā. (şerm-sār-ı merdüm-i ‘ā.) 314/5
‘ā. (şermende-yı ‘ā. kıl-) 2/5
‘ā. (şöhret-i ‘ā.) 181/7

- ʿā. (vücūd-ı ʿā. ü ādemğa) 481
 ʿā. (vücūd-ı uşbu ʿā.) 225/6
 ʿā. +de 14/7, 166/1, 204/1, 258/1, 276/8, 283/4, 334/6, 347/1, 366/5, 453/4, 463/1
 ʿā. +de (bu ʿā.) 198/1
 ʿā. +de (éki ʿā.) 386/7
 ʿā. +de (fānī ʿā.) 156/3
 ʿā. +de (uşbu ʿā.) 224/1
 ʿā. +de (vīrāne-yi ʿā.) 340/5
 ʿā. +de (yaruğ ʿā.) 65/1
 ʿā. +din (besāt-ı ʿā.) 388/3
 ʿā. +din (bu ʿā.) 431/4
 ʿā. +din (dünyā vü māfihā vü ʿā.) 285/5
 ʿā. +din (ehl-i ʿā.) 293/3
 ʿā. +din (halk-ı ʿā.) 6/5, 66/5, 403/3
 ʿā. +din (Hudā-yı ʿā.) 474/2
 ʿā. +din (mümtāz-ı ʿā.) 134/7
 ʿā. +din (zevķ-i ʿā.) 244/2
 ʿā. +din 17/2, 24/3, 54/7, 320/5, 433/1
 ʿā. +dür (hasb u hāl-i ʿā.) 331/7
 ʿā. +dür (rüsivā-yı ʿā.) 108/6
 ʿā. +e 250/9, 286/7, 329/1, 515
 ʿā. +e (halk-ı ʿā.) 369/7
 ʿā. +e (iy ʿā. ğam-hʿār Hudāy) 449/1
 ʿā. +ğa 216/2, 412/2, 465/1, 551
 ʿā. +ğa (cümle ʿā.) 549
 ʿā. +ğa (halk-ı ʿā.) 373/1
 ʿā. +ğa (ehl-i ʿā.) 174/6
 ʿā. +ğa (işret-i ʿā.) 81/3
 ʿā. +ğa (meşām-ı halk-ı ʿā.) 285/4
 ʿā. +i közlerni 118/1
 ʿā. +ni 114/5, 172/1, 215/2, 224/7, 245/4, 268/5
 ʿā. +ni (ehl-i ʿā.) 166/4
 ʿā. +ni (halk-ı ʿā.) 561/7
 ʿā. +ninġ şifātıdın 448/7
 ʿā. +ninġ (ıyş-ı ʿā. şebātı) 507
ʿālem-ārā (Ar. +Far. sf.): süslü dünya
 ʿā. (āfitāb-ı ʿā. dik) 520
 ʿā. +sı (āfitāb-ı ʿā.) 127/1
ʿālemīn (Ar. is.): alemler, dünyalar
 ʿā. halkığa 276/2, 449/1
 ʿā. (dārü'ş-şifā-yı ʿā.) 316/6
 ʿā. (halk-ı ʿā.) 360/6
 ʿā. (Hallāk-ı ʿā.) 429/3
ʿālem-tāb (Ar. +Far. is.): aydınlık dünya
 ʿa. (iy hūrşid-i ʿā.) 283/5
 ʿa. (gül-i hūrşid-i ʿa.) 452/4
alış (T. is.): alma
 a. (bériş birlen a.) 145/2
ʿālī (Ar. sf.): yüce, ulu
 ʿā. himmetim 89/6
 ʿā. (kadem-i eşref-i ʿā.) 532
ʿālī-cenāb (Ar. +Far. is.): yüce yaratılışlı, soylu
 ʿā. bol- 326/4
ʿālīm (Ar. is.): bilgili, çok şey bilen
 ʿā. 2/6, 566/5
ʿālī-mekān (Ar. ib.): derecesi yüksek olan
 ʿā. 228/5
ʿālī-şān (Ar. sf.): şerefli, yüce
 ʿā. büstān-serāy 2^a-9
Allāh (Ar. öz. is.): Allah
 A. 284/4
 A. hükmi 316/3
 A. +ım 282/2
Allāh Allāh (Ar. ünl.): Allah Allah
 A. 427/5
Allahū ekber (Ar. ib.): Allah büyüktür
 A. 265/8
ʿallāme (Ar. is.): çok bilgili insanlar
 ʿa. 411/6
allı (T. is.): ön, huzur
 a. +da (ehl-i diller a.) 277/5
 a. +da (her kim a.) 412/3
 a. +da (közüüm a.) 561/5
altı (T. sf.): altı
 a. cihetdin 6/6
 a. (béş ü a. cüz ü kâğaz) 3^b-3
 a. (bu béş a. gâzelni) 4^b-13
altmış (T. is.): altmış sayısı
 a. bile yétmişde 564/5
altun (T. sf.): altın
 a. ʿalem 559/1
ālūde (Far. is.): bulaşmış
 ā. 365/4
ālūdelġ (Far. +T. is.): iffetsizlik
 ā. (şüret-i ā.) 351/5
ʿām (Ar. is.): halk
 ʿā. (şerm-sār-ı hāş u ʿā.) 61/6
 ʿā. +ğa (barça hāş u ʿā.) 492
amā (Ar. bağ.): fakat, lakin
 a. 177/3, 403/7
āmāde (Far. is.): emrinde, hazır
 ā. -yi ğam 5/2

- ā. +dür 248/4
 ā. +ni (niçe mundağ 'işret-i ā.) 425/3
amān (Ar. is.): korkusuzluk
 a. 418/3
 a. (ol a. içinde) 566/7
 2. güvende hissetme
 a. bérme- 446/2
 a. +ı 566/7
a'māl (Ar. is.): işler, hareketler
 a. 415/6
 a. -i veled birlen 344/3
 a. +inġe 98/4
'amden (Ar. zf.): kasıtlı, bilerek
 'a. (dème 'a.) 78/7
āmed (Far. is.): gelme, geliş
 ā. (reft ü ā.) 570/5
 ā. +ni (reft ā.) 570/27
āmed ü reft (Far. is.): gidiş geliş
 ā. -i nefes 322/5
āmed ü şūd (Far. is.): geldi gitti
 ā. 435/1
'amel (Ar. is.): iş, davranış
 'a. 418/7
 'a. birlen kıl- 343/3
 'a. kıl- 2^b-6, 529, 566/5
 'a. (bī-taḥşīl 'ilm ü 'a. boldı) 2^b-11
 'a. (ecr-i 'a.) 199/5
 'a. (yaḥşı 'a.) 182/5
 'a. +inġni 98/4
'amellik (Ar. +T. sf.): uygulamalı
 'a. 'ilm ile 423/3
'amelsiz (Ar. +T. sf.): işsiz, niyetsiz
 'a. 'ilmsiz tevfiḳsiz tevbemde 299/2
a'mer (Ar. sf.): pek yaşlı, nemli
 a. +ġa (dīde-yi a.) 261/1
'āmil (Ar. is.): etkin
 'ā. 460/3
āmīn (Ar. is.): "kabul eyle" anlamında
 duadan sonra söylenen dilek sözü
 ā. 5^a-7
ammā (Ar. bağ.): ama, fakat
 a. 13/6, 235/3, 269/2, 464/2, 566/1, 566/5
 a. kim 315/5
ammā ba'dü (Ar. ib.): "gelelim
 maksadımıza" anlamında olan ve
 yazma eserlerde esas maksadı içeren
 bölümün başlığı
 a. 2^a-3
ān (Far. zm.): şu, işaret zamiri
 ā. 455/4
an (T. zm.): o, işaret zamiri
 a. kadar kim 218/9
ana (T. is.): anne, valide
 a. +sı atası bilen 325/4
ana kız (T. is.): anne kız
 a. 435/2
'anbār (Ar. is.): ambar, depo
 'a. u āşārdur 68/5
'anber (Ar. is.): güzel kokulu madde
 'a. -i sārā 479
 2. (sf.) güzel koku
 'a. şemīm 218/3
'anber-būy (Ar. +Far. sf.): mis kokulu
 'a. (neşīm-i 'a.) 49/2
'anber-tār (Ar. +Far. is.): güzel kokulu saç
 'a. +dur (ḥayāl-i turre-yi ġīsū-yi 'a.)
 65/3
ança (T. zf.): o kadar, onca
 a. 2/1, 122/6, 130/8, 141/2, 164/2, 219/2, 256/4, 467/4, 474/9, 570/57
 2. (sf.) şöyle, şu türden
 a. (cihān u a. māfīhāsıdın) 561/2
 a. (melek ehliniġ a. çāre-sāzı) 4^a-4
andağ/k (T. sf.): 1. o şekilde, öyle
 a. aḥvālige 22/3
 a. bidāyetġa 13/3
 a. devādur 229/6
 a. ḥalkdın 147/4
 a. ḥam 45/6
 a. ot 52/3
 a. sīne 155/5
 2. (zf.) o şekilde, öyle
 a. 2^a-12, 212/4, 360/7, 364/7, 439/1, 515
 a. ayt- 100/2
 a. bend kıl- 63/2
 a. bol- 208/6
 a. bolma- 233/6
 a. bünyād kıl- 67/9
 a. kerem kıl- 170/7
 a. körün- 113/6, 341/3
 a. lezīz kıl- 208/9
 a. rem kıl- 66/5, 146/2
 a. ki 171/2, 300/6, 314/3, 434/6, 559/2
 a. kim 198/5, 264/4

‘andelīb (Ar. is.): bülbüil

‘a. 32/4, 567/7

‘a. bol- 342/2

‘a. bağı 86/5

‘a. (iy ‘a.) 190/5

‘andelībā (Ar. is.): ey bülbüil

‘a. 74/2

‘andelīb-āsā (Ar. +Far. is.): bülbüil gibi

‘a. 43/2

andın (T. bağ.): ondan dolayı, bu yüzden

a. 228/7

anğla- (T.f.): anlamak

a. -! 34/3, 37/5, 76/5

a. -! kim 15/6

a. -dı 73/5

a. -dım 28/5, 234/2, 383/7

a. -dın mu 367/6

a. -ğan köngül 134/5

a. -gıl 58/1, 563/7, 564/8

a. -ma 18/6

a. -man 274/6

a. -p 89/12, 559/8, 559/9

a. -p mén 434/5

a. -r 100/2

a. -sun (ni a.) 84/7

a’nī (Ar. bağ.): yani, demek istiyorum ki

a. 2^a-10, 3^b-6, 569/11

‘ankā (Ar. is.): masal kuşu, anka

‘a. -yı himmet 112/3

‘a. +dın 561/6

an kadar (T. zf.): o kadar

a. 409/3, 437/2

‘an-‘arīb (Ar. zf.): en yakın zamanda, çok

geçmeden

‘a. 32/2

ān-ki (Far. zm.): o kimse

ā. 562/10

‘ār (Ar. is.): utanma duygusu, haya

‘ā. kıl- “utanmak” 73/7

‘ā. +dın (libās-ı ‘ā.) 216/2

ara (T. is.): yer, mevki, ara, orta

a. bér- “uzaklaştırmak” 82/2, 559/2

a. (āfāk a.) 381/3

a. (‘ālem a.) 135/2, 211/2, 241/7,

305/4, 377/7, 439/8

a. (bāğ a.) 206/1, 307/2, 457/3

a. (bağım a.) 289/3

a. (beşer a.) 381/2

a. (beyābānlar a.) 393/1

a. (bezm a.) 438/5

a. (bu çemen cihān a.) 249/1

a. (bu dehr a.) 94/2

a. (cān a.) 207/6

a. (cānıñg a.) 210/4

a. (cihān a.) 458/2

a. (cism a.) 154/3, 289/1, 369/1, 558/4

a. (cismim a.) 54/5

a. (çemen a.) 239/3

a. (dām a.) 208/5

a. (dehr a.) 253/6, 257/2, 347/5, 566/2

a. (dehr-i dūn a.) 11/4

a. (deşt a.) 341/2

a. (él a.) 149/5, 288/7, 318/6

a. (encümen a.) 506

a. (fāni dehr a.) 350/1

a. (gül-zār a.) 286/6

a. (hāfızlar a.) 395/4

a. (hālāyıklar a.) 278/1

a. (halk a.) 33/3, 313/2, 380/1, 456/4

a. (halk-ı ‘ālem a.) 450/1

a. (halk-ı dehr a.) 476/2

a. (heme akrānıñg a.) 523

a. (her bāzār a.) 34/1

a. (her gülşen a.) 248/2

a. (her kayı bāzār a.) 377/2

a. (her meclis a.) 545

a. (‘ışk a.) 287/5, 566/3

a. (köngül a.) 46/4

a. (kūyunğ a.) 444/3

a. (mağşer a.) 411/5

a. (mecālis a.) 75/5

a. (mesken-i me’lūf a.) 409/5

a. (meydān a.) 136/3, 410/2

a. (ni ara) 2/5

a. (ni dehr a.) 454/4

a. (ni mümkināt a.) 385/3

a. (redīf ü kâfiye a.) 562/5

a. (rezm a.) 53/3

a. (ten a.) 439/8

a. (til a.) 266/4

a. (‘uşşāk a.) 456/1

a. (yaman yahşı her bir til a.) 409/4

a. (yiğitler a.) 564/1

a. +dın 341/5

a. +dın éken (kaysı él a.) 346/6

a. +larga (bizniñg a.) 413/4

- a. +sı (él a.) 312/5
a. +sıda (akrân a.) 2^b-7
a. +sıda (debistân a.) 2^a-4
a. +sıda (él a.) 101/7, 101/9
a. +sıda (her a.) 95/7
a. +sıda (şîşe-yi cānım a.) 124/4
a. +sıda (yağşılar a.) 509
a. +sıdın (él a.) 398/5
a. +sıdın (ḥalāyık a.) 435/2
a.+sıdın (mecmū^c ḥūblarınġ a.) 313/1
a. +sıdın (zihn a.) 459/7
a. +sığa (él a.) 346/5
a. +sığa (her maḥfel a.) 88/5
a. +sığa (merdüm a.) 201/7
a. +sında (cān a.) 422/2
a. +sında (él a.) 570/14
a. +sında (ḥalk a.) 183/2
a. +sında (kul u ḥ'āce a.) 435/10
a. +sında (ot a.) 144/4
a. +sında (rakībler a.) 242/4
a. +sında (uṣṣāklarınġ a.) 227/4
2. esna, sıra, vakit
a. +da (bu a.) 473/4
- ārā (Far. is.):** süsleme
ā. bér- “süslemek” 364/3
ā. kıl- “süslemek” 343/7
ā. -yı bezm-i ‘işret 252/4
ā. -yı güft ol- 561/3
2. süslü
ā. 479
- ‘Arab (öz. is.):** Arap halkı
‘A. (seyyid-i ehl-i ‘A.) 421/5
‘A. (yā seyyid ü ‘A. u ‘Acem) 294/1
- arala- (T. f.):** arasında görünmek, aralarında dolaşmak
a. -p mén 313/1
- aralġ (T. is.):** uzaklık
a. (ten a. ile şarf) 84/6
- ārām (Far. is.):** rahat, huzur
ā. 43/4, 136/6, 243/6, 247/6, 370/2
ā. al- “dinlenmek” 106/2
ā. u qarār 191/2
ā. -ı cān 268/1
ā. -ı cānı 251/1, 566/1
ā. (‘ālem ü ā.) 443/5
ā. (méninġ ā. -ı cānım) 104/1
ā. (şabr u ā.) 195/2
ā. (şey-i ā. bilen) 329/3
- ā. (terk-i ā.) 281/3
ā. +émes 93/3
ā. +érür 59/2
ā. +ım 268/1, 271/1
ā. +ımnı (‘aql u hūş u şabr u ā.) 222/5
ā. +ımnı (metā^c-yı şabr u ā.) 121/6
- ārāme (Far. is.):** huzur
ā. (bī-şabr u ā.) 411/2
- ārāmī (Far. is.):** rahatlık, huzur
ā. 319/5
- arasız (T. is.):** sürekli, ard arda
a. 310/5
- ārāste (Far. is.):** süsleme, bezeme
ā. 302/1
ā. kıl- “süslemek” 9/1
- ārāyış (Far. is.):** süs, bezek
ā. 374/4
ā. bér- “süslemek” 122/5, 127/8
ā. -i dūnyā vü dīn 61/2
ā. -i milk-i cihān birle 387/2
ā. -i zamān 190/7
ā. +i (cihān ā.) 105/1
- arı (T. is.):** temiz, pak
a. arı bol- 147/3
a. eyle- “temizlemek” 150/4
2. (sf.) temiz, pak
a. her ümmetde 36/6
- arı arı (T. sf.):** saf, temiz
a. bāde 514
- arıġ (T. is.):** su kanalı
a. +ıdın (közüm a.) 80/6
- ‘arız (Ar. is.):** yanak, sevgilinin yanağı
‘ā. (bahār-ı ‘ā. -ı mähinġnı revnağın) 262/3
‘ā. +dın (devr-i ‘ā.) 31/3
‘ā. +ı 239/3
‘ā. +ın aç- 172/1
‘ā. +ınġ 123/2, 168/5
‘ā. +ınġnı 130/6, 296/2
‘ā. +ınġ (sīmā-yı ‘ā.) 228/2
‘ā. +ını (şem^c-i ‘ā.) 269/4
‘ā. +ında (mäh-tābān ‘ā.) 334/6
2. musallat olan
‘ā. 122/1
‘ā. bol- 4^b-10
- ‘ariyet (Ar. sf.):** emanet
‘ā. +inġdür (libās-ı ‘ā.) 200/1
- arqa (T. is.):** arka, geri
a. +mdın 320/6

a. +sıda (anıñg a.) 139/3
ārmān (Far. is.): eziyet, sıkıntı
 ā. 102/6, 238/7, 360/5
 ā. kal- “sıkıntı içinde olmak” 539
 ā. bilen 337/1
 ā. (bu ā.) 472/1
 ā. (hasret ü ā.) 438/90
 ā. (köp ā.) 202/7, 554
 ā. (köp ā. bile) 399/7
 ā. (köp hasret ü ā. bilen) 508
 ā. (ni ārzū ni a.) 276/5
 ā. +da mén 567/4
 ā. +dur (ni ā.) 256/7
 ā. +ım 278/5

ārmānlıg (Far. +T. is.): sıkıntılı olma hali
 ā. +da (köp ā.) 401/3

‘arşa (Ar. is.): boş toprak, yer
 ‘a. -yı āfāk’dın 330/2
 ‘a. -yı ‘ālem 561/5
 ‘a. -yı yevmü’l-cezā 123/6

‘arşa-gāh (Ar. +Far. is.): boş toprak, yer
 ‘a. +ıgā (maḥşer ‘a.) 160/5
 ‘a. +ında (‘ibādet ‘a.) 371/7
 ‘a. +ında (kıyāmet ‘a.) 411/5
 ‘a. +ında (maḥşer ‘a.) 261/5
 ‘a. +ında (şefā‘at ‘a.) 400/4

‘arş (Ar. is.): makam
 ‘a. 294/3
 ‘a. -ı āşiyānnıñg şerīf mezārınınñ tofrağını 4^a-10
 ‘a. -ı mu‘allā 419/1, 477
 ‘a. (Āferīninde vü mu‘zam künende-yi ‘a. -ı mu‘allā) 1^b-3
 ‘a. (sürme-sāy-ı dīde-yi ‘a. -ı a‘lā) 123/4
 ‘a. (‘umde-yi ‘a.) 218/2
 ‘a. +ga 4^a-2

art- (T. f.): yükselmek, fazlaşmak
 a. -ar 7/7, 328/3, 467/3
 a. -tı 146/3

artıg (T. e.): çok fazla
 a. +ı (ortuz a.) 398/7

artuğ (T. e.): çok fazla
 a. (béş kündin a. mu) 224/7
 a. (bir kéçe kündüzdin a.) 225/6
 a. (Kāfdın a.) 561/6
 a. (Tağdın a.) 208/3

a. +rağ a. (béş kündin a.) 447/5

artur- (T. f.): artırmak, çoğaltmak
 a. -dı 334/3
 a. -ur 127/2

arż (Ar. is.): yeryüzü
 a. u semā 449/3

‘arż (Ar. is.): sunma
 ‘a. 435/15
 ‘a. éşit- 428/5
 ‘a. kıl- 431/1
 ‘a. -ı aḥvāl 426/1, 570/1
 ‘a. -ı aḥvālim 158/2, 295/5
 ‘a. -ı aḥvālimni 358/3, 363/1
 ‘a. -ı dil-i zārım 327/5
 ‘a. -ı dilim eyle- 354/2
 ‘a. -ı ḥāl 136/1
 ‘a. -ı ḥāl-i nātüvānın 206/5
 ‘a. -ı ḥālim 185/1, 349/1, 402/1
 ‘a. -ı ḥālimi 245/8
 ‘a. -ı ḥālini 61/7
 ‘a. -ı maṭlab eyle- 301/1
 ‘a. -ı vişāl kıl- 95/4
 ‘a. +ımı 58/7
 ‘a. +ın 158/5
 ‘a. +ımı 158/3, 207/7
 ‘a. +ın kıl- “anlatmak” 68/1
 ‘a. +ım (méning ‘a.) 413/2
 ‘a. +ımni (méning ‘a.) 108/1

ārzū (Far. is.): arzu, istek, heves
 ā. 92/5, 140/7, 154/5, 373/2, 376/5, 377/1, 377/6, 440/6, 570/47
 ā. vü hevā vü heves 178/6
 ā. vü heves 3^a-2
 ā. ét- 376/4, 401/3
 ā. eyle- 256/7, 376/1, 376/3, 376/6, 377/3, 377/4, 405/2, 567/4
 ā. kıl- “istemek” 144/1, 235/4, 340/5, 376/1, 376/2, 377/1, 377/2, 377/5, 377/7, 421/3, 446/5
 ā. kılma ki 169/1
 ā. -yı cām-ı feraḥ 56/2
 ā. -yı cām-ı şahbā eyledim 224/3
 ā. -yı cān 133/6
 ā. -yı çeşm-i giryān 472/2
 ā. -yı fażl-ı Hāk 542
 ā. -yı ḥātır-ı aḥbāb 235/1
 ā. -yı kām 63/1
 ā. -yı kaşr 124/3

- ā. -y1 müħmel 250/8
 ā. -y1 seyr-i bāğ étme- 129/7
 ā. -y1 yār 5/2
 ā. -y1 tertībīng kıl- 36/5
 ā. -y1 yém-i dünyā 146/6
 ā. (bahār-ı ā.) 334/4
 ā. (bu ā. bile) 458/2
 ā. (bu ā. -y1 maħāl ü hayāl-i hām) 73/6
 ā. (bu yanğlıg ā. birle) 277/6
 ā. (cām-ı ā.) 562/7
 ā. (cüz ā. eyle-) 376/7
 ā. (dāmān-ı ā. qavlıga) 202/7
 ā. (dest-i ā.) 410/5
 ā. (hayāl-i ā. -y1 dīde-yi hūn-bār) 349/4
 ā. (her nev ā. birle) 558/5
 ā. (iy Mesīh-i ā.) 51/2
 ā. (iy nihāl-i ā.) 289/2
 ā. (köp ā. ile) 113/2
 ā. (maħbūb-ı ā.) 209/8
 ā. (naħl-i ā.) 225/5
 ā. (ni ā. ki) 46/6
 ā. (ni ā. ni armān) 276/5
 ā. (ol ā. -y1 çeşm-i giryān) 92/6
 ā. (şubh-ı ā.) 42/1, 171/7
 ā. +dın (dāmān-ı ā.) 189/8
 ā. +lar 570/7
 ā. +lar kıl- 138/7
 ā. +lar (hevā vü hırş u elvān ā. birle) 13/3
 ā. +sı (hüsününg ā.) 141/6
 ā. +sı (vişālīng ā.) 136/4
 ā. +sıda 316/4
 ā. +sıda (anıng ā.) 10/2
 ā. +sıda (vaşlīngnı ā.) 76/4
 ā. +sıda (vişālīng ā.) 226/3
 ā. +sıda (yüzününg ā.) 345/7
 ā. +sıdın (bu ālem ā.) 4/8
ārzū-bār (Far. is.): istek saçı
 ā. +ını 459/1
ārzū-mend (Far. is.): istekli, hevesli
 ā. 436/4
ārzūy (Far. is.): arzu, istek, heves
 ā. 256/2
 ā. (çerāğ-ı ā.) 252/3
as- (T. f.): asmak
 a. -a 215/3
‘aşā (Ar. is.): değnek
 ‘a. 564/4
 ‘a. bol-338/7
 ‘a. birle dağı 564/5
 ‘a. ehli 564/4
 ‘a. (bir ‘a.) 3/4
 ‘a. (muhtāc-ı ‘a. kıl-) 400/6
 ‘a. (şāyeste himmetlik ‘a.) 408/7
 ‘a. +nı 547
‘aşā-keş (Ar. +Far. is.): asa taşıyan
 ‘a. +ge 81/9
āsān (Far. is.): kolay
 ā. 455/5
 ā. bol- 378/4
 ā. eyle- 569/19
 ā. kıl- “kolaylaştırmak” 14/9, 29/1, 215/7, 446/2
 ā. ol- 563/4
 ā. (ni ā.) 455/5
2. (sf.) kolay
 ā. (az ağırık u ā. ölüm) 276/7
3. (zf.) kolaylıkla
 ā. 435/12
āsānlıg (Far. +T. is.): kolaylık
 ā. +da 423/6
āşār (Ar. is.): eserler
 ā. 162/1
 ā. (mu ā.) 159/5
 ā. +dur 68/5
 ā. +ı (feyz-i ā.) 2^a-12
 ā. +ı (hizmet ā.) 494
 ā. +ı (rıhlet ā.) 327/2
 ā. +ım (rākım-ı ā.) 291/7
2. belirti, iz
 ā. -ı hāt-ı sebz 465/5
 ā. -ı ‘ibadet 210/7
āşārlıg (Ar. +T. is.): eserli
 ā. 166/3
āsāyiş (Far. is.): rahat, huzur
 ā. 112/5, 116/3, 286/2
 ā. -i hātır 409/5
 ā. +i (cānım ā.) 570/19
‘asel (Ar. is.): bal
 ‘a. +ga 171/3
aşāb (Ar. is.): dostlar, büyükler
 a. -ı ‘ulūmdın 3^a-5
asıg (T. is.): faydalı
 a. 567/4
asıl- (T. f.): asma işine konu olmak
 a. -dı 88/3, 325/6

- a. -dım 157/7
‘āṣī (Ar. is.): isteklere karşı gelen
 ‘ā. vü cāfī 2/4, 480
 ‘ā. vü cāfīğa 61/4
 ‘ā. vü şermende bol- 305/5
 ‘ā. (tamām-ı ‘ā. vü cāfī) 294/4
 ‘ā. +ğa (bu ‘ā.) 20/7
2. (sf.) isteklere karşı gelen
 ‘ā. ḥalāyık içre 292/1
 ‘ā. (ümīd-i ümmet-i ‘ā.) 400/4
 ‘ā. +dür (bende-yi ‘ā.) 1^b-10

- āsīb (Far. is.):** bela, felaket
 ā. -i düşmendin 443/6
 ā. -i ḥazāndın 348/5
 ā. +idin (ḥazān ā.) 72/2

- āsītān (Far. is.):** eşik, kapı
 ā. (ḥāk-i ā. étgeç) 52/9
 ā. +ı+Ø 316/6, 410/5
 ā. +ıng sāyesi 263/1
 ā. +ıng tofrağın 36/6
 ā. +ıda (maḥlūt ā.) 214/5
 ā. +ığa 383/4
 ā. +ıng (türāb-ı ā.) 257/4
 ā. +ıngnı 227/3
 ā. +ıngga (tavāf-ı ā.) 386/3

- āsītān-būslıg (Far. +T. is.):** eşik öpme
 ā. +da 2^b-8

- āsītāne (Far. is.):** eşik, kapı
 ā. +édım (ḥāk-i ā.) 266/7
2. tekke
 ā. +ler tavfın kıl- 564/6
 ā. (fī- civār-ı ā. -yi Ḥazret-i Şeyḥ Ḥabibu’l-lāh Ḳudsü’l-lāh) 4^a-9

- āsiyā (Far. is.):** değirmen, su değirmeni
 ā. +yı 264/4

- aşl (Ar. is.):** asıl, esas, soy
 a. -ı neseb 11/4
 a. u neslini vü cehl ü fazlını 337/4
 a. +ı+Ø 50/1, 101/4, 178/6, 321/3

- aşlā (Ar. zf.):** hiçbir zaman, ebediyen
 a. 1/7, 5/1(2), 5/2, 5/3, 5/4, 5/5, 5/6, 5/7, 6/1(2), 6/2, 6/3, 6/4, 6/5, 6/6, 6/7, 6/8, 6/9, 6/10, 6/11, 50/1, 159/6, 191/6, 202/5, 204/1, 219/4, 256/3, 364/5, 366/3, 413/3, 435/10, 435/15, 542

- āsmān (Far. is.):** gök, sema

- ā. 19/2, 69/1, 110/7, 121/3, 226/7, 228/3, 268/3, 283/3, 287/4, 407/6, 435/11, 558/1
 ā. ét- 141/2
 ā. bol- 126/4, 435/11
 ā. kıl- 220/8
 ā. birle 387/3
 ā. sarığa 127/6
 ā. (iy ā.) 312/1
 ā. (mihir ü mäh-ı ā.) 421/1, 430/2
 ā. (toḳuz ā.) 398/1
 ā. +da (törtünçü ā.) 262/2
 ā. +dın 366/4, 570/24
 ā. +dın (toḳuz ā.) 75/1
 ā. +dın (yétti kat ā.) 245/5
 ā. +dur (mäh-ı ā.) 383/3
 ā. +ğa 128/4, 234/5
 ā. +ımdın (āh-ı ā.) 332/5
 ā. +ıngdın 317/4
 ā. +nı 446/1

- ‘aşr (Ar. is.):** yüzyıl, asır

- ‘a. +nı 74/6
 ‘a. (‘Ābid-i ‘a.) 372/5
 ‘a. (emīr-i ‘a.) 71/7
 ‘a. (ferīd-i ‘a.) 429/6
 ‘a. (ferīd-i ‘a. bol-) 128/3, 504
 ‘a. (Sultān Emīr Ḥaydar-ı ‘a.) 203/11

- asra- (T. f.):** korumak

- a. -! 7/8, 55/4, 69/3, 75/4, 95/4, 111/6, 162/3, 173/2, 346/4, 412/4, 432/5
 a. -! ki 377/1
 a. -dı 325/2
 a. -dım 12/3, 29/3, 137/5, 140/2, 171/2, 209/7, 267/5, 280/2,
 a. -dım (dép a.) 210/5
 a. -ğan 11/4, 78/2
 a. -ğan (yaratıp a.) 442/7
 a. -ğan nihāl 338/7
 a. -ğıl (muḥkem a.) 461/9
 a. -maḳ 170/6
 a. -maḳğa 238/2
 a. -maydur 292/6
 a. -mıṣ 316/5
 a. -mıṣ mén 39/6
 a. -p 52/5, 203/3, 360/3
 a. -r 141/3
 a. -sa 422/2
 a. -saṅg 77/5, 163/7

- a. -y 204/7
2. saklamak
a. -! 542
a. -dım 289/1(2), 289/2, 289/3, 289/4, 289/5, 289/6, 289/7
a. -mış 333/5
a. -p 290/2
asru (Mo. is.): çok, fazla
a. 371/1
ast (T. is.): alt, aşağı
a. +ıda (anınġ a.) 72/6
a. +ıda (güneh a.) 451/7
a. +ıda (küh-i ġam a. ƙalġan bī-nevā) 408/1
a. +ıda (su a.) 462/1
a. +ıġa (ayaġ a. tüş-) 5/5, 301/2
a. +ıġa (baş a.) 2^b-1
a. +ında (felek a.) 116/5
a. +ında (küh-i ġam a.) 263/7
a. +ında (su a.) 140/2, 154/7
a. +ında (yér a.) 159/2
āsūde (Far. is.): sessiz, sakin
ā. +lerdin 25/6
aş (T. is.): yemek
a. ile nān 539
a. +ġa 369/6, 427/7
a. +ımġa 319/3
aş- (T. f.): 1. geçip gitmek
a. -ıp kėtgey 1/7
a. -ıp kėtti 225/7
2. belli bir miktarı geçmek, taşmak
a. -tı (başdın a.) 156/7, 260/7
a. -tı (başımдын a.) 221/7
a. -tı (ħaddin a.) 195/4
āšām (Far. is.): yeme içme
ā. ol-171/3
ā. -ı sevdāyī 285/6
ā. +ım (bāde-yi ā.) 271/3
āşık (Ar. is.): seven kimse, aşık
ā. 94/5, 127/2, 151/2, 283/2, 283/8, 288/2, 394/5, 472/4, 559/6
ā. cānıda 102/3
ā. ki 157/5, 471/3
ā. şümārıda 193/3
ā. yüregi 152/6
ā. u mübtelā ƙıl- 473/1
ā. -ı bī-dil 290/4
ā. -ı mehcürninġ 382/2
ā. -ı ser-geşte 222/2
ā. (fiġān u nāle-yi ā.) 160/3
ā. (ħün-i ā.) 455/2
ā. (ƙaysı ā.) 5/3
ā. (uşol ā. ki) 559/10
ā. +a 208/4
ā. +da 170/2
ā. +dın (yüz minġ ā. biri) 399/2
ā. +émes 141/3
ā. +ı kim 23/2
ā. +lar (ħaste ā.) 125/7
ā. +largā (barça ā.) 251/4, 416/5
ā. +nınġ yüregi 166/3
āşıkāne (Ar. +Far. sf.): içten, samimi
ā. (āh-i ā.) 456/1
ā. (āh-i ā. ƙıl-) 312/1
āşık-küş (Ar. +Far. is.): aşık öldüren
ā. 148/2
āşıklıġ (Ar. +T. is.): aşıklık, aşık olma durumu
ā. +ı (anınġ ā.) 563/4
āşıklıġ (Ar. +T. is.): aşıklık, aşık olma durumu
ā. iẓhārıġa 418/3
āşikār (Far. is.): belirli, açık
ā. ét- 2/2, 136/4, 208/8, 270/1, 281/5, 398/3, 414/2
ā. ƙıl- 81/8
ā. u nihān 1^b-8
āşikārā (Far. is.): belli, açık
ā. +dur 261/3
āşikāre (Far. is.): belli, açık
ā. ƙıl- “ortaya çıkarmak” 150/1
āşinā (Far. is.): bildik, tanıdık
ā. 4/1, 4/7, 4/8, 4/9, 81/19, 83/4, 192/5, 269/1, 374/1, 389/4
ā. bol- 4/3, 4/4, 4/6, 4/5, 125/5, 142/1, 223/2, 288/6, 309/1, 376/2, 390/1, 541, 570/37
ā. ƙıl- 115/4, 400/3
ā. tut- 211/1
ā. -yı maġz-ı cān bolsun 295/4
ā. üçün 338/10
ā. (barça yār u ā.) 380/2
ā. (bir ā.) 442/3
ā. (bir köngüllük ā.) 211/2
ā. (cānı ƙoşulġan ā.) 516
ā. (köp ā. vü ħ’işe) 292/4
ā. (yār u ā.) 112/7, 244/6
ā. (yār u ā. bol-) 219/1

- ā. (yār u ā. kıl-) 422/1
 ā. +dın 58/1, 170/4
 ā. +dın (hevā-yı pās-ı ṭab^c-ı ā.) 151/4
 ā. +édi 91/3
 ā. +éken 362/4
 ā. +érđi 4/1, 4/2
 ā. +dur 229/1, 384/2
 ā. +lar 347/4
 ā. +larga (ol ā.) 413/5
 ā. +nı 444/2
 ā. +nı (köp ā.) 223/2
 ā. +yı 6/4
2. (zf.) bildik, tanıdık
 ā. kör- 77/3
3. (sf.) bildik, tanıdık
 ā. yārim 165/1
āşinālġ (Far. +T. is.): tanıdıklık
 ā. ét- 338/10, 362/1
 ā. +nı 72/7, 210/2
āşināyī (Far. sf.): bir tanıdık
 ā. (bī-ğaraž hālīş köñgüllük ā.) 347/4
āşiyān (Far. is.): ev, bark, yuva
 ā. 2^a-9, 4^a-2, 218/2, 250/7, 435/7, 440/4
 ā. bol- 126/3, 295/6, 430/3
 ā. ét- “yuva kurmak” 52/1
 ā. kıl- 280/3
 ā. (bozulğan ā.) 418/5
 ā. (ḥaşlık ā. birle) 387/1
 ā. +ı bilen 361/2
 ā. +ı (ten ā.) 182/4
 ā. +ıdın 256/5
 ā. +nıñğ (‘arş-ı ā. şerīf mezārınınğ tofrağını) 4^a-11
āşiyāne (Far. is.): ev, bark, yuva
 ā. +édım (bu ā.) 266/5
āşnā (Far. is.): bildik, tanıdık
 ā. (bu ā. ‘ākilidin) 409/3
āşüb (Far. is.): kargaşa
 ā. -ı cihāndur 383/1
 ā. -ı devrāndın 149/1
 ā. (fitne-yi devrān u ā. -ı belā) 408/1
 ā. +ı (dehr ā.) 207/5
āşufte (Far. is.): çılgınca seven, aşık
 ā. -yi zülfi-perişānıñğ bol- 432/3
aşur- (T. f.): geçirmek
 a. -dum 558/1
at (T. is.): ad, isim
 a. koy- 278/6, 292/7
 a. +ı+Ø 56/7, 60/1
 a. +ı (‘Ābidlġ a.) 47/5
 a. +ı (‘ış a.) 144/4
 a. +ı (yaḥşı a.) 551
 a. +ıdın (‘Ābidlġ a.) 282/7
 a. +ıdın (mücrimlik a.) 158/7
 a. +ığa 569/9
 a. +ım 281/7, 363/3, 365/4, 370/3, 476/6
 a. +ım kim 156/7
 a. +ımı 411/6
 a. +ım (ḥay a.) 44/5
 a. +ım (Mücrim a.) 274/7, 387/7
 a. +ım (Mücrimlik a.) 273/9, 286/7
 a. +ım (‘Ābid a.) 329/8
 a. +ım (‘Ābidlġ a. birle) 287/7
 a. +ımdın 318/7
 a. +ımğa 172/5
 a. +ımğa (méniñğ a.) 172/7
 a. +ımğa (méniñğ a. éken) 453/3
 a. +ımnı 79/8, 242/5, 299/5, 385/7
 a. +ımnı koy- 561/7
 a. +ımnı (‘Ābid a. ḥaḳkığa) 294/10
 a. +ımnı (Mücrim a.) 13/7
 a. +ıñğ 12/3, 12/6, 20/1, 146/5, 150/7, 174/6, 208/10, 244/7, 323/7
 a. +ıñğ birle 172/6
 a. +ıñğ ḥaḳıdın 141/5
 a. +ıñğ koy- 469/7
 a. +ıñğ (Ābid a. ḥürmetidin) 374/7
 a. +ıñğ (Mücrim a.) 181/7
 a. +ıñğ (séniñğ Mücrim a. birle) 57/7
 a. +ıñğ (yaḥşı şā‘ir a.) 343/7
 a. +ıñğdın (séniñğ Ğaffār a.) 2/6
 a. +ıñğdın (ésiz bu ‘Ābid a.) 46/9
 a. +ıñğındur (Ğāfur u Settār a.) 136/7
 a. +ıñgnı 228/7
 a. +ıñgnı (séni a.) 409/4
 a. +ıñgnıñğ ḥürmetidin 350/7
2. at, binek hayvan
 a. 101/6, 178/5
 a. kıl- 547
 a. oynat- 371/7
 a. +ı (hezārān yaş a.) 93/1
 a. +ı (şefḳat a.) 142/3
 a. +ını (‘ibādet a.) 323/7
at- (T. f.): şafak, tan için sökmek
 a. -arğa 69/1

- a. -ğança (tañg a.) 17/7
a. -ğunça (tañg a.) 236/1
a. -kuça (tañg a.) 43/4
a. -kunça (tañg a.) 26/7, 29/4
a. -may ((tañg a.) 193/7
a. -sun (kıyāmet tañgı a.) 317/4
a. -tı (tañg a.) 405/1
2. atmak, fırlatmak
a. -arğa 443/2
a. -arlar 121/5
a. -ın 444/6
a. -ma 261/4
a. -tı 241/3
ata (T. is.): baba, ced
a. aḥvālīga 344/3
a. ḥ'ānıda 435/13
a. +da 570/27
a. +m 45/6
a. +m qaşıda 570/45
a. +nğ 196/3
a. +sı (anası a. bilen) 325/4
a. +sığa 395/6
‘atā (Ar. is.): bağışlama, af
‘a. eyle- “bağışlamak” 161/6
‘a. kıl- 5^a-6, 395/6
ata oğul (T. is.): baba oğul
a. 435/2
‘Atāyī (öz. is.): 15. yüzyıl Çağatay şairi,
Mevlana Atāyī
āteş (Far. is.): od, ateş
ā. 79/7, 241/6, 436/7, 499
ā. -i fūrüzende 415/7
ā. -i fütāde bilen 328/7
ā. -i ‘ışk 473/7
ā. -i maḥreḳ 8/2
ā. -i nihānı bilen 361/1
ā. -i sūzān bile 399/1
ā. -i sūzāndın 245/2
ā. -i sūzāne 152/6, 203/10
ā. -i ten 149/1
ā. (sūz-ı ā. -i hicrāne kıl-) 211/4
ā. (şem^c ile ā.) 31/4
ā. (şerār-ı ā. -i sūzānga) 254/4
ā. (şu^cle-yi ā.) 148/4
ā. +i (‘ışk ā.) 98/2, 126/2, 185/3
ā. +idın (‘ışk a.) 195/3
ā. +in (‘ışk a.) 202/5
āteş-bār (Far. sf.): ateş yağdıran
ā. (āh-ı ā.) 349//3, 561/3
āteş-‘izār (Far. +Ar. is.): sevgilinin sıcak
yanağı
ā. 345/8
āteşīn (Far. sf.): ateşten, ateşli
ā. āhım bilen 351/2
ā. cāmığa 114/1
ā. (bir āh-ı ā. birle) 273/6
ā. (giriiftār-ı nigār-ı ā.) 148/1
atıl- (T. f.): birisi tarafından fırlatılmak
a. -ğan ok 202/6
atış (T. is.): atma, fırlatma işi
a. 145/6
atlan- (T. f.): 1. at sahibi olmak
a. -dı 148/2
a. -ıp 136/3
2. ata binmek
a. -ıp çıkğanda 193/3, 283/1
a. -ıp çıkadur 214/1
a. -sa 410/1
aflas (Ar. sf.): ipek
a. (cāme-yi zerbeft-i a.) 454/6
a. (ḳumāş-ı a. -ı dünyā) 200/2
a. (manzūr şe’n-i a. u dībādudur)
248/5
atlı (T. is.): adlı
a. 73/3
a. (muḥabbet a. derd-i bī-devādın)
151/1
athğ (T. is.): adlı, isimli
a. 16/2
a. (Buḥāra-yı şerīf a. diyārınğdın)
350/5
a. (kōnğül a.) 124/2
a. (merdüm a.) 74/3
a. (Mücrim a. ḥāk-sārınğ mén) 355/7
a. (Mücrim a. şerm-sār) 205/6
atıyeb (Ar. is.): çok güzel
(bi-zāt-ı a. u aḫher) 49/1
avalıg (T. is.): yaşlılık
a. (eyyām-ı yigitlik ü a.) 235/2
āvān (Ar. is.): vakitler, zamanlar
ā. -ı şebābdın 4^b-10
ā. +ıda (şebāb ā.) 2^a-4
āvāre (Far. is.): başı boş, serseri
ā. 83/2, 314/2
ā. eyle- “alıkoymak” 22/6
ā. -yi deşt ü beyābān bol- 336/1
ā. -yi şahrā-yı gurbet bol- 41/5
ā. -yi vilāyet ü bī-yār u bī-refīḳ 297/2

- ā. vü sevdā-zede vü gam-zede 240/5
 ā. (iy bağı pāre başları ā. dağlar) 190/6
 ā. (ser-gerdān u ā.) 396/1, 405/7
 ā. +si (cihān ā. bol-) 179/7
 ā. +si (cünūn ā.) 154/6
 ā. +sidür (deşt ā.) 117/6
 2. (sf.) serseri
 ā. +din (ser-i ā.) 341/2
āvāreliġ (Far. +T. sf.): serseri
 ā. köñglüm 246/2
āvāre-ser (Far. is.): başı boş, serseri
 ā. kıl- “işinden alıkoymak” 13/2
āvāz (Far. is.): ses, seda
 ā. kıl- “bağırmak, haykırmak” 40/1, 206/5
 ā. tüz- 122/1
 ā. -ı efğan 427/2
 ā. ile vā kıl- 160/3
 ā. +ı (bülbül ā.) 378/1
āvāze (Far. is.): ses, seda
 ā. -yi ‘Azrā bile Vāmıķ 559/6
avla (T. is.): avlu, evlerin önündeki küçük bahçe
 a. (eşikin a.) 115/3
avuç (T. is.): elin iç tarafı
 a. (bir a. tofrağdın) 330/4
avul (T. is.): ağıl
 a. +nınġ étleri 303/2
ay (T. is.): ay, hilal, kamer
 a. 61/1, 294/6
 a. birle kıyaş 12/6
 a. devride 393/5
 a. kün yūzi 419/1
 a. layın 374/2
 a. ile künni 141/6
 a. u kıyaş 111/2
 a. u kıyaşnı 465/2
 a. u kıyaşnıġ perdesi 405/1
 a. u kün 449/5
 a. u kün dik 317/3
 a. (her a.) 559/8
 a. (ol a.) 452/1
 a. (tulūc-yı a. u kıyaş) 562/7
 a. +nınġ (ol a. ıışkıdın) 407/6
 2. yılın onikide biri olan zaman dilimi
 a. u yıl 359/4, 360/2, 385/4, 424/10
 a. (yıl u a.) 435/12

3. (sf.) parlak, güzel
 a. cemāliġ şu‘lesi 421/1
 a. rıfķıġ 365/1
 a. şıfātıġ 481
 a. yüzige 334/6
 a. yüzünġe 176/1
 a. (ol a. etrāfıda) 69/4
ay- (T. f.): söylemek, anlatmak
 a. -dı 91/2, 188/7, 210/2, 210/3, 217/6, 217/9, 261/6
 a. -dı ki 145/7
 a. -dılar 245/8
 a. -dım 102/4, 171/5, 212/1, 273/8, 485(2)
 a. -ğalı 123/3, 206/5, 363/6
 a. -ğalı (hāl-i diliġ a. bir yār) 181/1
 a. -ğanıça 70/1
 a. -ğanıġa 18/2, 57/3
 a. -ğanıġ (yağşı yamandın a.) 84/3
 a. -ğan kelāmın 127/11
 a. -ğan kelāmımnı 431/5
 a. -ğan kelāmıġnı 262/2
 a. -ğan sözüġ 145/4
 a. -ğanımda 558/6
 a. -ğanı (ṭabīb a.) 325/5
 a. -ğay sēn 226/6
 a. -ğıl 119/2, 169/4, 194/1, 194/4, 194/7, 217/6
 a. -ğucı 169/2
 a. -ğucıġa 534
āyā (Far. ünl.): acaba
 ā. 241/6, 367/4, 453/2, 465/6, 469/4
ayak, -ġı (T. is.): 1. bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü
 a. 155/2
 a. astıġa tüş- “ayak altına düşmek” 5/5, 301/2
 a. birle 281/5
 a. kol 443/4
 a. tofrağı bol- 236/8
 a. (baş a.) 274/1, 424/1
 a. (başdın a.) 190/4, 202/7, 227/2, 365/4
 a. (başdın a. étme-) 129/4
 a. (başımdın tā a.) 110/2
 a. +ğa tüş- 76/1
 a. +ı+Ø 7/1, 9/4, 361/4, 379/4
 a. +ı intizārıdın 327/4

- a. +ı tofrağıdur 255/6
a. +ı tofrağın 363/2
a. +ı (baş a.) 101/1
a. +ı (başdın a.) 436/7
a. +ıdın 214/5, 345/6
a. +ım 345/4
a. +ım (başdın a.) 241/6
a. +ım (élgim a.) 194/3
a. +ım (köl a.) 104/6
a. +ımğa 40/2
a. +ın 563/5
a. +ın tofrağın 563/7
a. +ıng 12/2, 65/6, 97/7, 294/3, 317/2, 570/39
a. +ıng tavkığa 226/7
a. +ıng tofrağı mænend 408/6
a. +ını koyma- 470/3
a. +ını (öz a.) 557
a. +ığa 153/2
a. +ığa qadalğan ħärnı 379/2
2. kadeh
a. -ı bādeni 425/1
a. (devr-i a.) 164/1
a. +ıng 207/3
a. +ın (nevbet a.) 501
‘ayāl (Ar. is.): kadınlar, zevceler
‘a. 209/1
‘a. u ehl ü evlādım 265/5
‘ayān (Ar. is.): açık, belli, aşıkār
‘a. 8/7, 476/3, 566/4
‘a. bol- 435/1
‘a. bolma- 418/2
‘a. eyle- 448/1
‘a. kıl- 520
‘ayār (Ar. is.): derece, ayar
‘a. +ı çün (qādrim ‘a. çün) 28/3
āyāt (Ar. is.): ayetler, işaretler
ā. -ı Qur’ānnı 423/2
ā. -ı muḥabbet 423/5
ā. (beher ā. -ı Furkānga) 395/6
ā. (nāqıl-i ā. u aḥādīs) 523
ā.+ı (vefā ā.) 151/2
‘ayb (Ar. is.): kusur, ayıp
‘a. +dın 55/4(2)
‘a. +ığa (kulları ‘a.) 449/8
āyet (Ar. is.): nişan, belirti, alamet
ā. +i (kābe qavseyn ā.) 20/5
2. Kur’an-ı Kerim’de sureleri
meydana getiren cümlelerden her biri
- ā. 200/7
ā. -i Qurān 96/7
ā. (her ā. -i kelāmu’llāh) 385/2
ā. (ol ā. -i metīn) 294/7
ā. +i (her bir ā.) 470/5
ayıl- (T. f.): ayılmak, kendine gelmek
a. -dı 475/2
a. -ğan émes 46/7
a. -mas 317/7
ayır- (T. f.): ayırmak, uzaklaştırmak
a. -dı 332/3, 345/10, 350/4
a. -ma 97/6, 214/5, 400/7
a. -mas köz 405/5
a. -mas boldı 154/1
a. -masun 350/5
āyīn (Far. is.): tören, merasim
ā. -i cefā 260/4
ā. -i cefā vü cevır 127/4
ā. -i niḫāmımnı 431/4
ā. (resm ü ā. ma) 23/3
ā. (resm ü ā. ü cefā) 35/3
ā. (zūlm-i ā.) 143/1
āyīne (Far. is.): ayna
ā. dik 134/2
ā. -yi-gīṭī-nümā 374/4
ā. -yi qalb-i ḥazīn 26/4
ā. -yi könglünğni 138/8
ā. -yi şıdķ u şafā 244/5
ā. -yi zāmīr 469/6
ā. (cevher-i ā.) 437/6
ā. +ğa 325/6
ā. +sidin (köngül ā.) 65/2
ā. +sidin (zāmīr ā.) 191/6
ā. +sin (köngül ā.) 275/4
ā. +sini (köngülünğ ā.) 564/2
āyīne-veş (Far. is.): ayna gibi
ā. 155/5
aylan- (T. f.): dönmek, çevrilmek
a. -maķğa (başım a.) 315/1
‘ayn (Ar. is.): bakış, nazar
a. (‘aks-i ‘a.) 172/4
āyne (Far. is.): ayna
(krş. āyīne)
ā. -yi pür-zengār 43/6
ayrıl- (T. f.): uzaklaşmak
a. -a tüşse 81/13
a. -dım 319/1
a. -ğan kibi 254/5

- a. -ıp 31/1(2), 31/2, 31/3, 31/4, 31/5, 31/6, 31/7, 360/4, 472/4
- a. -ma 120/4
- a. -madı 241/5
- a. -mas 283/9
- a. -sa 380/1
- a. -sa (körmeyin a.) 256/7

ayru (T. is.): ayrı

- a. bol- 227/6
- a. kal- 331/1
- 2. (e.) ayrı
- a. (yârdın a.) 256/6

ayt- (T. f.): söylemek

- a. -a almadı 428/5
- a. -a almam 15/7
- a. -a almam kim 122/4
- a. -a almasam 304/3
- a. -a almay 422/4
- a. -a almay mén 463/7
- a. -a almayın 201/7
- a. -a ayta 459/7
- a. -a mén 58/7
- a. -ay 466/5
- a. -ıng 104/5, 308/6, 455/1
- a. -ıngız 347/1, 424/11, 455/3
- a. -ıp aytıp yığlasam 119/3
- a. -ıp yazargâ 310/5
- a. -ıp yazay 402/2
- a. -ıp u yığlap 291/2
- a. -ur 44/5, 92/1, 100/1(2), 100/2, 100/3, 100/4, 100/5, 100/6, 100/7, 118/5, 349/10, 386/6
- a. -ur mén 225/8, 448/2
- a. -ur mén ki 383/1
- a. -ur sözüm 15/1
- a. -ur (andağ a.) 100/2
- a. -urda 54/1
- a. -urğa 153/4
- a. -urğa söz 388/2
- a. -urğa sözni 68/1
- a. -urğa (derd ü elem a. yâri) 191/1
- a. -urğa (köngül esrârın a.) 440/3
- a. -urlar 114/7
- a. -urlar ki 422/7

aytıl- (T. f.): söylenmek, anlatılmak

- a. -ğan gazel birlen 343/9
- a. -ğan (barı a. tazarru) 367/4
- a. -ğan (ol a. bî-hüde eczâ) 3^b-5
- a. -ıp 4^b-10

- a. -masa érdi 515

az- (T.f.): 1. bozulmak, değişmek

- a. -ğan 89/9
- a. -ğan (‘aqlı a.) 1/2
- a. -ıp (‘aqlım a.) 318/4
- 2. sapmak, yoldan çıkmak
- a. -ar sên 344/6
- a. -ıp mén (yol a.) 120/3
- a. -mağıl 101/14

az (T. is.): çok olmayan, az

- a. ét- 277/5
- a. ol- 131/3
- a. u köp 330/6
- a. u köpniñg 47/1
- a. +érür 269/7
- 2. (sf.) çok olmayan, biraz
- a. ağırık u âsân ölüm 276/7
- a. gül 206/6
- a. ma‘şiyetğa 18/6

âz (Far. is.): aç gözlülük, tamah

- â. tüz 122/6

a‘zâ (Ar. is.): vücut parçaları, organlar

- a. -yı şerîfniñde 438/10
- a. u endâmım 351/2
- a. (barça a. yı üstühvânım) 104/6
- a. +dın (heme a.) 69/3
- a. +ğa 4^b-9

‘azâb (Ar. is.): şiddetli ve bunalıcı sıkıntı

- ‘a. çek- “sıkıntı yaşamak” 145/7
- ‘a. tart- 263/6
- ‘a. içre 3/5
- ‘a. -ı âhiretdin 393/4
- ‘a. -ı kıyâmeti 468/5
- ‘a. -ı nâr-ı süz 149/4
- ‘a. -ı ‘ömr ol- 107/8
- ‘a. -ı saht-ı düş-vâr-ı şedîd 64/1
- ‘a. -ı şubh u şâmımnı 431/1
- ‘a. (ğarîk-i deryâ-yı ‘a. bol-) 547
- ‘a. (bu ni ‘a. bol-) 326/5
- ‘a. (gird-âb-ı ‘a. içre) 79/3

âzâd (Far. is.): kurtulmuş

- â. 499
- â. bol- “kurtulmak” 370/1, 569/22
- â. ét- “kurtarmak” 35/2
- â. eyle- “serbest bırakmak” 85/5, 338/9
- â. eyle- (h‘âh satsun h‘âh kıysun h‘âh â.) 89/5
- â. kıl- 425/2, 432/7, 496

- ā. (ḥaṭ-ı ā. ilen) 109/5
 ā. +ım 396/7
āzāde (Far. is.): hür, serbest
 ā. 152/3
 ā. -yi cefā-keş 241/6
 ā. +dür 248/1
 2. asilzade
 ā. +si (cünün ā. birle) 559/5
 3. (sf.) özgür, hür
 ā. +ni (ʿĀbid-i ā.) 425/5
āzādlik (Far.+T. is.): özgürlük, serbestlik
 ā. (ḥaṭ-ı ā.) 157/2
aʿzam (Ar. sf.): çok büyük
 a. baḥrdür 154/3
 a. (mezheb-i a. tut-) 225/11
ʿazāmet (Ar. is.): büyüklük
 ʿa. +i (ḥalk-ı cihānnıṅ ʿa.) 468/3
āzār (Far. is.): kırıcı söz, paylama
 ā. 161/3, 274/1
 ā. bér- 326/2
 ā. bol- 297/1, 335/2
 ā. eyle- “azarlamak” 131/1
 ā. (pey-i ā. bol-) 306/1
 ā. (türlik ā.) 241/2
 ā. +dur (yüz a.) 65/4
 ā. +ıda (ḥalāyık köṅli ā. bolma) 485
 ā. +ım (bu ā.) 264/6
āzārlıḡ (Far. +T. is.): incinmiş
 ā. (köp ā.) 166/1
ažher (Ar. is.): çok açık, çok belli, aşık
 a. 569/14
 a. (bi-zāt-ı atyeb u a.) 49/1
 a. +érür 70/4
ʿazil (Ar. is.): azarlama
 ʿa. +inḡ (nā-ḡoş ʿa.) 57/3
ʿāzim (Ar. is.): kesin kararlı
 ʿā. 38/2, 196/2, 285/7
 ʿā. bol- “niyetlenmek, kararlı olmak” 139/7
 ʿā. ét- 570/53
 ʿā. kıl- “niyetlenmek, karar vermek” 25/5
 ʿā. ol- 324/1, 450/7, 558/1
 ʿā. -i rāh-ı ʿadem kıl- 273/3
 ʿā. (cüst ü ʿā.) 569/10
 2. (sf.) kararlı
 ʿā. kār-vān 268/7
ʿazīm (Ar. sf.): büyük, ulu
 ʿa. salṭanat 383/6
 ʿa. (furḡān-ı ʿa.) 36/2
 ʿa. (güneh-kār-ı ʿa.) 218/9
 ʿa. +dür (genc-i ʿa.) 108/3
ʿazīz (Ar. is.): değerli; saygın
 ʿa. 302/5, 415/5, 470/6
 ʿa. tut- “değerli kılmak” 77/6
 ʿa. -i ḡalk 8/6
 ʿa. ü şālīḡ ü ʿādil 284/2
 ʿa. (ʿömr-i ʿa.) 102/7
 ʿa. +ler ḡizmetinde 134/1
 ʿa. +ler ḡademiḡa 217/7
 ʿa. +lerḡa (ol ʿa.) 2^b-1
 2. (sf.) değerli, saygın
 ʿa. cān 3^b-11
 ʿa. cānımmı 267/5
 ʿa. cānıṅ ḡaḡı cün 14/2
 ʿa. cānıṅnı 414/5
 ʿa. ḡāne 456/2
 ʿa. ʿömrüm 325/1
 ʿa. (bir ʿa. ercümendimdin) 219/5
 ʿa. (bu cān-ı ʿa.) 456/2
 ʿa. (şīrīn ʿa. ḡanıṅ) 344/4
ʿazīze (Ar. is.): bayanlara sevgi hitabı
 ʿa. +ge (ibn ü bint-i ʿa.) 3^a-10
ʿazm (Ar. is.): yolculuḡa çıkma
 ʿa. eyle- “yolculuḡa çıkmak” 49/4, 99/5, 287/1, 371/2
 ʿa. kıl- “göndermek” 107/9, 473/3
 ʿa. ét- “kesin karar vermek” 69/4, 141/7, 558/3
 ʿa. -i kūy-i yārdur 68/1
 ʿa. -i rāh-ı meşreb eyle- 301/3
 ʿa. +iḡa (yol ʿa.) 68/6
ʿAzrā (öz. is.): Vamık ile Azra adlı mesnevinin kadın kahramanı
 ʿA. (āvāze-yi ʿA. bile Vāmık) 559/6
āzürde (Far. is.): incinmiş, kırılmış
 ā. kıl- “incitmek” 125/7
ʿazze ve celle (Ar. ib.): Aziz ve Celil olan
 ʿa. (bi-emr-i Perverd-gār-ı ʿazze ve celle) 3^b-12
B
bāʿ (Ar. is.): güç, kuvvet
 b. ét- 127/5
bāb (Ar. is.): kapı
 b. -ı āfetlerni 269/1
 b. -ı beytü’l-aḡzānıṅnı 55/7
 b. -ı ḡuşşāsın 566/6

- b. -ı ihsān 424/12
b. -ı rāḥat 321/2
b. -ı taḥarrübde 567/2
b. -ı tazarru'dın 100/7
b. (her b. u öyi) 6/9
b. (feth-i b.) 55/2
b. (feth-i b. eyle-) 25/7
b. (feth-i b. -ı 'ömr) 107/7
b. (mesdūd-ı b. -ı ḥāne bolma-) 380/7
b. (sedd-i b.) 247/3
b. +ı (Ḥaḳ b.) 380/7
b. +ı (rızk b.) 120/4
b. +ıda (cünün b.) 286/5
b. +ıda (ıışk b.) 223/3
b. +ıda (sitem b.) 253/7
b. +ıda (resālīk b.) 117/4
b. +ıda (tekellüm b.) 387/5
b. +ın (ferāḡat b.) 227/3
b. +ında (ḥalk b.) 463/4
b. +ıngnı 51/6
b. +ını (miḥnet ü derd ü belā b.) 277/1
b. +ını (teveccüh b.) 14/3
bāc (Far. is.): zorla alınan para, haraḡ
b. 487
bād (Far. is.): rüzgar, yel
b. 424/10
b. bol- 370/7
b. ét- 549
b. -ı ḥazān 46/2
b. -ı ṣabādın 79/1
b. (berḡ ü b.) 224/5
b. (iy b. -ı ṣabā) 272/1, 272/7
b. +ı (berḡ u b.) 484
bādā-bād (Far. ib.): ne olacaksa olsun
b. 497
bādām (Far. is.): badem
b. (éki b. -ı süfte) 562/1
b. (mağz-ı b.) 395/2
b. (şeker-i b.) 59/4
b. +ı (çeşm-i b.) 271/8
bāde (Far. is.): şarap, içki
b. 146/4, 152/2, 171/3, 406/6
b. iç- 217/8
b. -yi āşāmım 271/3
b. -yi cām 563/1
b. -yi ḡaflet 38/3
b. -yi ḡafletḡa 166/4
b. -yi la'linḡ 317/7
b. -yi ma'nī 159/5
b. -yi nābı 401/6
b. -yi peymāne bolma- 380/6
b. (arı arı b.) 514
b. (cām-ı b.) 514
b. (ḥumār-ı b. -yi vaşlım) 313/6
b. (ol b. -yi lā'li bilen) 127/2
b. +dür mén (maḥmūr b.) 223/6
b. +nı (ayaḡ-ı b.) 425/1
bāde-nūş (Far. is.): içki içmiş
b. (şāhid ü sākī vü b.) 513
b. +umnı (şūḡ-ı mest-i b.) 467/1
ba'de (Ar. zf.): sonra
b. 3^b-4, 4^a-12, 436/5
bā-dīde (Far. is.): göz ile
b. -yi 'ibret 286/4
b. -yi ter mén 314/6
b. (be-ḡalb-i nāzır u b. -yi bīdār) 237/4
ba'd-ez (Ar. +Far. zf.): bundan sonra
b. 4^b-11
ba'd-ez-ın (Ar. +Far. zf.): bundan sonra
b. 339/6
bā-dil (Far. is.): gönülle, kalple
b. -i pür-ḥasret-i efkār 349/10
bā-gīrūdār (Far. zf.): kavgalı
b. öt- 76/7
bāḡ (Far. is.): bahḡe
b. 407/2
b. bol- 164/1
b. kıl- "bahḡe yapmak" 30/4
b. ara 206/1, 307/2, 457/3
b. rengi 472/3
b. -ı iremde 228/8
b. -ı mest 16/4
b. u būsītān 440/2
b. (ārzū-yı seyr-i b. ét-) 129/7
b. (her b. içinde) 206/1
b. +ı (dehr b. içre) 566/4
b. +ı (kōṅgöl b.) 232/3
b. +ıdın (her bir kūḡe b.) 447/4
b. +ında (cihān b.) 225/5, 259/2
b. +ında (ümīd b.) 137/5
baḡal (Far. is.): kucak
b. 201/5
baḡālī (Far. is.): kucaklanabilir şeyler, küçük eşyalar
b. 474/3
bāḡbān (Far. is.): bahḡıvan

b. 290/2, 430/4, 566/4
 b. (iy b.) 48/3, 407/2
 b. (iy b. -ı gülşen-i nâz) 445/2
bağır (T. is.): göğüs, sine
 b. 16/2
 b. kanın 198/5
 b. kanını 245/7
 b. (yürek b.) 444/3
 b. +ı+Ø 27/1, 89/9, 164/6, 195/5, 225/9, 271/7, 295/1, 326/1, 332/3, 334/5, 360/1, 393/1, 432/4, 566/3
 b. +ı (‘andelîb b.) 86/5
 b. +ı (ba‘zılar b.) 359/3
 b. +ı (bir b. yara) 362/6
 b. +ı (bir garîb-i b. pâre) 384/5
 b. +ı (iy b. pâre başları âvâre dağlar) 190/6
 b. +ı (iy mehcür b. pâreliğ könglüm) 246/1, 246/7
 b. +ı (hâre-yi b.) 137/6
 b. +ı (kalemniñ b.) 52/6
 b. +ı (mén-i b. edâ için) 338/3
 b. +ı (niçe b. pâre) 83/6
 b. +ı (yürek b.) 336/2
 b. +ı (yürek b. tola) 238/7
 b. +ı (yüregi b. köy-) 409/1
 b. +ıda 126/2, 472/4
 b. +ıda (dehr b.) 296/1
 b. +ıda (hîç kimniñ b.) 307/3
 b. +ım 29/5, 30/2, 52/1, 180/4, 268/6, 378/6, 422/3, 450/1
 b. +ım ara 289/3
 b. +ım içinde 473/7
 b. +ım içre 313/4
 b. +ım kanı 261/2
 b. +ım (pâre b. tır‘mesi) 130/3
 b. +ım (yürek b.) 92/3, 184/3, 197/5, 371/1
 b. +ım (yürek b. ki) 270/5
 b. +ımda 168/2, 352/3
 b. +ımda (tâ b.) 267/2
 b. +ımda (yürek b.) 277/4
 b. +ımdın 177/1
 b. +ımğa 43/2, 210/6, 221/7
 b. +ımğa (méniñ b.) 271/7
 b. +ımğa (yürek b.) 231/3
 b. +ımı 466/6
 b. +ımı (tâ b.) 275/1
 b. +ımniñ kanı hem 131/3

b. +ımniñ keyfiyetin 100/5
 b. +ımını 217/3, 227/5, 331/6
 b. +ımını (méniñ b.) 295/1
 b. +ımını (yürek b.) 254/3, 332/2, 332/2
 b. +ın (‘uşşâk b.) 129/2
 b. +ıniñ 144/3
 b. +ıniñda 129/6
 b. +ıniñni 25/1, 52/5
 b. +ını (yürek b.) 175/5
2. iç, orta
 b. +ıda (lâle-zâr b.) 522
bağla- (T. f.): 1. bağlamak, tutmak
 b. -! 54/6
 b. -dım iħrâm 562/8
 b. -p (kemer b.) 531, 559/9
 b. -p mén 271/1
 b. -p yétkürür 147/6
2. oluşturmak, meydana getirmek
 b. -dı jale 393/3
 b. -dı (nazm b.) 4^b-3
 b. -mağ (bir niçe manzûme b. hevâsı) 3^a-13
 b. -p 122/2
3. güvenmek
 b. -! (bél b.) 45/5
 b. -! (bélinğ b.) 341/5
 b. -! (bélinğni b.) 443/4
 b. -dı bél 23/9
 b. -mağ (bél b.) 525
 b. -mış 148/2
 b. -sa (bél b.) 569/7
4. eşyaları toplayıp bohçalamak
 b. -dı raht 173/5
 b. -p (raht b. kéttiler) 168/6
5. birkaç şeyi biraraya getirerek birbirine tutturmak
 b. -p (zengâr b.) 463/2
6. sevmek, gönül ilişkisi kurmayı sağlamak
 b. -ğan (köngül b.) 3097/2
 b. -ğanlarğa (köngül b.) 407/5
 b. -ma (muħabbet b.) 403/4
 b. -mañg (köngül b.) 225/4
7. üzüntülü olmak
 b. -p (mâtem b.) 412/2
bağlan- (T. f.): kapanmak
 b. -ur (yüzümge b.) 6/9
2. düğümlemek

- b. -ğan (boynumğa b. resen bol-) 394/2
b. -mış 160/2
bağlu (T. is.): bağlı
b. dik 135/6
bā-ğubār (Far. +Ar. is.): tozuyla
b. -ı reh 327/3
bahā (Far. is.): kıymet, değer
b. 85/2, 229/2, 232/5
b. -yı dārdur 68/7
b. -yı kāle kıl- 73/4
b. (erzān-ı b. kıl-) 393/6
b. (kem b.) 142/2
b. +sı 296/6
bā-haber (Far. +Ar. is.): haberdar, bilgi sahibi
b. bol- 203/7
bahadır (Far. sf.): yiğit, yürekli
b. pehlevān 226/5
bahāla- (Far. +T. f.): hesaplamak
b. -p mén 313/1
bahāne (Far. is.): sebep
b. 456/1, 559/7
b. kıl- 417/1, 570/13
b. (bir b. kıl-) 312/2
bahār (Far. is.): 1. gençlik, tazelik devri
b. 6/1, 345/2, 361/4
b. -ı ʿömr 153/5, 398/1
b. -ı ʿömrden 6/11
b. -ı ʿömrümi 314/4
b. -ı sebze-yi haṭṭıñg 306/4
b. +ı (ʿömrüm b.) 337/1
2. bahar, ilk yaz
b. 46/2(2), 76/5, 86/1(29, 86/2, 86/3, 86/4, 86/5, 86/6, 157/1, 385/5
b. bol- 436/1
b. ol- 465/5
b. faşlı 445/2
b. -ı ʿarız-ı māhıñgı revnağın 262/3
b. -ı ārzū 334/4
b. -ı gülşeniñg 563/2
b. -ı hurrem 555
b. -ı ʿıyş ol- 513
b. -ı ʿıyş u ʿarab 75/3
b. -ı gonçe-yi devrān 200/3
b. u būsītān 237/2
b. (āheng-i b.) 72/2
b. (cūş-ı b. ét-) 281/6
b. (eyyām-ı b.) 164/1
b. (her b. ile ḥazān) 356/5
b. (nīsān-ı b.) 37/4
b. (nükhet-i b. bile) 388/5
b. +ı 191/3
b. +ını (berg ü bār u b.) 23/6
bahārā (Far. +Ar. ünl.): ey bahar
b. (hengām-ı b.) 479
bā-ḥayāl (Far. +Ar. is.): hayal ile
b. -i ḥām 63/2
bā-ḥāṭır (Far. is.): kalpli
b. -ı münevver 569/18
b. -ı şikeste mén 4/5
bāhem (Far. is.): bir arada, birlikte
b. 72/1, 102/5, 306/2
b. (aḥbāb-ı b.) 72/1
baḥl (Ar. is.): cimri, pinti
b. +dın 548
bāḥis (Ar. is.): bahseden, söz konusu eden, konuşan
b. bol- 485
baḥr (Ar. is.): deniz, derya
b. 391/1
b. içre 225/7
b. -i bī-kerān 227/1
b. -i cārīdür 116/1
b. -i fānīdin 443/4
b. -i ḡam 117/5
b. -i kerem 564/11
b. -i melāmet 568/1
b. -i mevvāc bol- 372/4
b. -i mevvāc-ı kerem üstinde sēn 55/1
b. -i serāb-ı ʿömr 107/10
b. u berni 281/6, 331/5
b. u kām 398/4
b. (bolup mén ḡarḳ-ı b. -ı derd) 179/1
b. (ḡarḳ-ı b. -ı ḡam bol-) 315/3
b. (keşti-yi b. -i belādın) 79/3
b. (müstaḡraḳ-ı b. -i belā bol-) 236/4
b. (müstaḡraḳ-ı b. u berim) 416/3
b. (ol b. -ı hecādın) 3^b-2
b. (yunus-ı b. -i kerīm) 424/2
b. (zevraḳ-ı b. -ı sitemde) 357/1
b. +dür (aʿzam b.) 154/3
b. +e 226/9
b. +i durur 470/5
b. +iḡa 58/3
b. +ler 208/7
baḥş (Ar. is.): konu, söz, bahis

- b. ét- “konuşmak, söz konusu etmek”
188/6, 273/6, 378/3
- b. eyle- “konuşmak, söz konusu etmek” 48/1, 48/3, 48/4, 48/7, 417/6
- b. kıl- “konuşmak, söz konusu etmek” 48/1, 48/2, 48/5, 48/6, 334/6
- baht (Far. is.):** talih, şans
b. 92/5, 135/1, 145/4, 494
b. dāmımğa 99/4
b. -ı devlet 263/8
b. -ı karayı 6/7
b. -ı nā-fercām 59/1
b. -ı siyāhım 386/3
b. -ı vāj-gūn 119/4
b. u sa‘ādet 531
b. u sa‘ādeti 470/9
b. u sa‘ādetni 448/3
b. (derd-i b. u tālī‘im) 287/5
b. (iy b.) 189/4, 217/3, 451/6
b. (iḳbāl ü b.) 73/7
b. (bu b. -ı karadın) 151/7
b. (ol b. -ı karadın) 79/2
b. (sevād-ı b.) 411/4
b. +ı+Ø 125/1, 179/1, 297/4
b. +ıdın (öziniñ b. özge) 471/2
b. +ım 270/2, 349/9, 475/6
b. +ım kara üçün 338/11
b. +ım (aḥter-i b.) 4/4
b. +ım (kara b. émes mu) 303/2
b. +ım (kara b. karangusunda) 7/9
b. +ım (méniñ b.) 377/5
b. +ımda (pişāne-yi b.) 254/2
b. +ıñg (bu b.) 196/4
- baḥş (Far. is.):** bağışlama, verme
b. (neş‘e-yi b. -ı cām-ı mül) 1^b-7
- baht (Far. is.):** şans, talih
b. (tezerv-i b.) 404/1
- baht-gū (Far. is.):** gelecektekten haber veren
b. (ḥāşıl-ı b.) 15/7
- baḥtiyār (Far. is.):** mutlu
b. +émes 101/6
- ba‘īd (Ar. is.):** uzak, ırak
b. 63/2
- bā-iḥtirām (Far. +Ar. is.):** hürmetli, saygılı
b. kıl- 460/3
- bā‘iş (Ar. is.):** sebep
b. 43/1(2), 43/2, 43/3, 43/4, 43/5, 43/6, 43/7, 291/6
- b. -i ḥāṭıra-yı gam-zede-yi ser-gerdān 185/2
- b. +de (sén b.) 406/5
- b. +i sén (āferīniş b.) 481
- bā‘işü’l-emn ü el-amān (Ar. ib.):** huzur ve sükunet sebebi
b. 3^b-6
- bā‘işü’l-irsāl (Ar. ib.):** bırakma sebebi
b. 36/2
- bāk (Far. is.):** korkma
b. ét- 275/5
- 2. (sf.)** korkak
b. köñglüm 241/7
- baḳ- (T. f.):** 1. bakmak
b. -! 167/7, 173/3, 347/5, 524
b. -a almadım 80/5
b. -ar 118/3, 512
b. -ar mén 94/4
b. -ay ki 362/3
b. -dı 33/5
b. -dım 274/5
b. -ğay mu (kıya b. kim) 558/3
b. -ğunça 158/5
b. -ıñg 384/5
b. -ıp 159/3, 312/1, 323/1, 362/1, 362/3, 421/6, 480, 513
b. -ıp turdum 303/6
b. -ıp turgān ḥayālīñg 117/3
b. -ıp turgānça 558/2
b. -ma (perişān b.) 452/6
b. -maḳ üçün 465/2
b. -maḳçı 430/2
b. -mas 405/5
b. -maslar 28/7
b. -may 203/8, 247/7
b. -maydur 295/3
b. -may ötsem hem 287/1
b. -sam ki 89/11
b. -sañg 288/5, 414/3
- 2. dikkate almak**
b. -ıp 37/3
b. -ma 204/5
b. -madı 234/4, 364/4
b. -mas 127/10, 344/3, 564/4, 567/7
b. -may 100/7, 464/7
- bā-ḳabūl (Far. +Ar. is.):** kabul ile, benimsemeyle
b. -ı ḥāṭırı 466/3
- bā-kemāl (Far. +Ar. is.):** olgunluk

- b. -i zevk-i istiğfār bol- 212/3
baķış (T. is.): bakma, seyir
 b. +da (bir b.) 558/4
bāķī (Ar. is.): ölümsüz, ebedi
 b. 406/6
 b. vü pāyendelik bol- 183/7
 b. +dür 324/4
 B. +érür sēn 3/2
 2. (sf.) sonsuz
 b. (mey-i b.) 116/2
 b. +dür (ism-i b.) 251/6
baķiyye (Ar. is.): geri kalan kısım
 b. -yi mektüb-ı tamām 4^b-6
bal (T. is.): bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde, bal
 b. 94/1, 304/5, 562/1
 b. (bir lezzetli b.) 208/9
 b. +ı (memzūc b.) 95/1
bāl (Far. is.): kanat
 b. u per 8/4, 394/5
 b. u per-i pervāne 152/1
 b. u perim 263/3
 b. u perimni 223/5
 b. u perni 288/2
 b. +ı+Ø 94/4
 b. +imni (per ü b.) 79/7
 b. +inğ (per ü b.) 188/6, 203/7
 b. +mén (şikeste b.) 40/5
bālā (Far. is.): yüksek, yüce
 b. 38/4, 156/5, 435/11
 b. bol- 28/8
 b. vü pest 192/6
 b. vü pestinğdin 348/5
 b. (fıkr-i b. kıl-) 34/4
 2. (sf.) yüksek, yüce
 b. cenāzesiğā 4^a-8
 b. manşib eyle- 301/2
 b. (iy pādşeh-i taht-geh-i ‘ālem-i b.) 419/5
balığ (T. is.): balık
 b. karnındağı 225/7
bālīg (Ar. is.): ergen
 b. ol- “ergen olmak” 42/5
bālīn (Far. is.): yastık
 b. (bister ü b.) 198/3
 b. (bister ü b. üze) 416/6
 b. +im sarı 237/3
 b. +im üzre 122/3, 199/2, 264/6
 b. +ime 133/4
 b. +imğa 285/1
 2. koltuk
 b. +ğa 4^a-7
bālīş (Far. is.): yastık
 b. +im 567/1
bām (Far. is.): kanun, tanbur gibi çalgılara takılan kalın tel
 b. (heme zīr ü b.) 98/1
 b. +ım (kūşe-yi b.) 271/9
bā-midād (Far. +Ar. is.): yazı mürekkepli
 b. 2^a-6
bā-nūfūz (Far. +Ar. is.): güçlü, kuvvetli
 b. u revāc 49/3
bar (T. is.): mevcut olan, var, yok karşı
 b. 15/5, 16/3, 26/3, 36/6(2), 37/6, 39/5, 48/5, 48/6, 59/1, 59/7, 66/6(2), 77/7, 78/1(2), 78/2, 78/3, 78/4, 78/5, 78/6, 78/7, 82/1(2), 82/2, 82/3, 82/4, 82/5, 82/6, 82/7, 83/1(2), 83/2, 83/3, 83/5, 83/6, 83/7, 86/4, 89/6, 94/1(2), 94/2, 94/3, 94/4, 94/5, 94/6, 94/7, 95/1(2), 95/2, 95/3, 95/4, 95/5, 95/6, 95/7, 99/1(2), 99/2, 99/3, 99/4, 99/5, 99/6, 99/7, 101/12, 102/4, 103/1(2), 103/2, 103/3, 103/4, 103/5, 103/6, 103/7, 113/4, 117/1(2), 117/2, 117/3, 117/4, 117/5, 117/6, 117/7, 125/5, 135/3, 164/3, 177/3, 179/4, 182/7, 198/3, 233/5, 242/7, 251/6, 255/7, 276/9, 306/3, 329/8, 330/7, 334/7, 342/5, 349/1, 354/4, 355/2, 355/7, 359/8, 363/6, 386/3, 388/2, 401/2, 403/1, 403/2, 414/4, 414/5, 416/6, 418/3, 420/5, 439/6, 459/6, 468/7, 527, 558/3(4), 561/1(5), 561/2, 561/3, 561/4, 561/5, 561/6, 561/7, 569/15
 b. bol- 83/7, 101/3, 323/6, 434/5, 436/3, 570/45
 b. ét- 281/7
 b. kıl- “var etmek, ortaya çıkarmak” 73/11
 b. kim 169/4
 b. kuvvetinğ 145/5
 b. u noķşānda 365/4

b. u yok 155/5
 b. u yokı 570/33
 b. u yokın 209/2
 b. u yokumnu 24/2, 434/5
 b. (anınğ b. u yok vefası bilen) 325/1
 b. (aytur sözü b.) 15/1
 b. (cihänninğ b. u yok sūd u ziyānıdın) 248/2
 b. (mēninğ b. -ı ğamımğa) 226/5
 b. (tā hayātınğ b.) 542
 b. (yokdın b. u bardın yok kıl-) 1^b-5
 b. +dın (yokdın bar u b. yok kılmaq) 1^b-5
 b. +dur 10/1, 65/1, 68/2, 72/4, 174/2, 377/4, 501, 558/4, 567/3
 b. +dur ki 561/3
 b. +édi 294/2, 435/15, 570/42
 b. +édim 570/2
 b. +éken 165/2, 167/1(2), 167/2, 167/3, 167/4, 167/5, 167/6, 167/7, 204/7, 233/2, 309/2
 b. +érdi 264/5
 b. +ése 101/15, 162/6, 173/2
 b. +ıça 68/6, 78/4, 111/5
 b. +ıça (béş kün b.) 224/7
 b. +ıça (kudreteinğ b.) 205/4
 b. +ıça (hayātınğ b.) 146/7, 205/3
 b. +ıça (ömr b.) 269/7, 359/4
 b. +ığa (sinin b.) 564/4
 b. +ım (her ni b.) 16/5
 b. +ım (mēn ü teslīm-i cān u her ni b.) 459/5
 b. +ım (yok u b.) 285/6
 b. +ımnu (yok u b.) 449/10
 b. +ın (her ni b.) 50/1, 360/6
 b. +ın (ni b.) 114/6, 125/8, 141/3
 b. +ın (ömrümni b.) 286/1
 b. +ında (tüvānālīg b.) 327/6
 b. +ınğnu 570/35
 b. +ınğ yokunğ 233/6
 b. +ınğ (ni b.) 205/5
 b. +ını (her ni b.) 398/3, 450/2
 b. +mén 168/4
 b. +mıdur 36/7
 b. +mu 5/1, 14/7, 50/3, 87/4, 148/1, 166/1, 166/3, 196/6, 283/4, 314/2, 366/1(2), 366/2, 366/3, 366/4, 366/5, 366/6, 366/7, 374/1(2), 374/2, 374/3, 374/4, 374/5, 374/6, 374/7, 382/1(2),

382/2, 382/3, 382/4, 382/5, 382/6, 382/7, 417/1, 542(4), 566/4
 b. +mu édi 367/6
 b. +mu éken 489
 b.+mu kin 28/1, 87/3, 198/1, 347/1(2), 347/2, 347/3, 347/4, 347/5, 413/3

2. (sf.) var, mevcut

b. kuvveteinğ 145/5

bār (Far. is.): meyve, yemiş

b. 176/5
 b. (berg ile b.) 385/5
 b. (berg ü b. -ı çay) 439/3
 b. (berg ü b. u bahārını) 23/6
 b. (berg ü b. u rīşe kıl-) 557
 b. (pür-berg ü b. bol-) 436/1
 b. (vaşl-ı berg ü b. -ı gül-zārı) 191/3
 b. +ı (berg ü b.) 378/2
 b. +ım (berg ü b.) 237/2
 b. +ımnu (berg ü b.) 224/4
 b. +ınğdın (berg ü b.) 350/4
 b. +ın (hayālīm berg ü b.) 42/2
 b. +ını (berg ü b.) 206/4

2. yük, iş, uğraş

b. 402/3
 b. -ı ğamda 469/3
 b. -ı ıışkınğ 459/1
 b. -ı mātem 308/1
 b. -ı nedāmetdin 322/2
 b. (bu b. -ı ğam bilen) 72/6
 b. (ihtiyār u b.) 373/4
 b. (metā-yı derd ü b. -ı ğam) 410/4
 b. (kār u b.) 570/48
 b. +ı (kār u b.) 359/5
 b. +ıdın (ğam b.) 373/4
 b. +ıdın (şerm b.) 137/7
 b. +ınğ (hāşıl-ı b.) 333/6
 b. +ınğ (kār u b.) 570/40
 b. +ını (kōnğül b.) 277/5
 b. +ınğnu (kār u b.) 536
 b. +ınğdın (bu kār u b.) 350/7

bārī (Far. is.): işli, güçlü

b. +dür (kār u b.) 116/4

Bār (Ar. is.): Yaratıcı, Allah

B. 449/2

bar- (T. f.): varmak, ulaşmak

b. -! 15/1, 83/4, 182/1, 214/1
 b. -a bara 2b-10
 b. -a mēn 329/8, 525

- b. -ay 99/1, 362/2
- b. -ayın 35/5, 164/3
- b. -dı 424/11
- b. -dım 220/2, 281/5
- b. -ğa mén 30/1, 445/7
- b. -ğalı 570/8
- b. -ğan 308/2
- b. -ğanın bilmes 282/1
- b. -ğay 66/8
- b. -ğay mén 28/2
- b. -ğay sén 25/4
- b. -ıp 134/6, 162/1, 431/1
- b. -ıp bolmas 160/5
- b. -ıp (köterip b.) 4^a-9
- b. -ma 14/4, 34/4
- b. -mağa bir diyār 176/7
- b. -mağğa (ol sarı b.) 394/2
- b. -mağım 121/7
- b. -mas 137/1
- b. -muş (koyup b. mīrās) 45/6
- b. -ur 17/3, 503, 60/2, 508
- b. -ur sén 34/4, 317/3
- b. -ur mén 274/4
- b. -urğa mén 473/3
- b. -urlar 69/4, 438/3
- b. -sa 316/6, 381/7
- b. -sa (tilep b.) 97/5
- b. -sam 253/4, 287/2
- b. -sañg 83/7

bārān (Far. is.): yağmur

- b. (seng-i b. -ı belānı) 141/2
- b. +ı (ebrniñg b.) 198/5

barça (T. sf.): bütün, hep, hepsi

- b. ʿābid hürmetidin 359/9
- b. ʿālem 2/6
- b. ʿālem hālkı 191/2
- b. ʿāşıqlarğa 251/4, 416/5
- b. aʿzā-yı üstülhānım 104/6
- b. ber dik 425/5
- b. bezm içre 438/11
- b. cism ü cān 15/5
- b. fenā 3/2
- b. gül 6/4
- b. hāş u ʿāmğa 492
- b. insānnı 423/1
- b. ʿiştān ehlini 36/9
- b. ʿiştetni 28/1
- b. kādemi tofragını 488
- b. köñglini 217/6

- b. kılunğ kılmuşğa 182/7
- b. maqşūdunğ 538
- b. mücrimğa 236/9
- b. mücrimler ümīdi 1/9
- b. müʾminğa 464/1
- b. nān 435/13
- b. noqşāndur 155/6
- b. perīler 228/8
- b. restedin 439/5
- b. sūd 214/7
- b. talebinğde 381/1
- b. ʿuşşāq ehlinin 559/6
- b. ʿużvımdın érür 54/4
- b. ümmet 36/4
- b. ümmetğa 421/6
- b. ümmetniñg penāhı 218/2
- b. vaqtdin 513
- b. yār u āşinā 380/2
- b. (ʿaql-ı b.) 4/2
- b. (başğa tüşgen b. sevdānı) 158/5
- b. (penāh-ı b. ümmet) 61/3
- b. (ʿuşşāq-ı b.) 10/2
- b. (ümīd-i b. mücrim) 136/7
- b. (ümīd-i b. ümmet) 105/7
- 2. (zm.):** hepsi, tamamı
- b. 101/4, 250/8, 356/2, 406/6, 435/5, 457/2, 541, 564/7
- b. (esir ü gam-zede-yi b. -yı gül-izār) 252/1
- b. +dın 409/3
- b. +ğa 135/1, 494
- b. +sı 152/7, 218/4
- b. +sığa 570/20

bārehā (Far. zf.): birçok kez

- b. 402/7

Bārekaʿllāh (Ar. ib.): Allah mübarek etsin

- B. 161/7, 193/7, 213/3

bār-gāh (Far. is.): Allah'ın huzuru

- b. +ım 282/3

bār-geh (Far. is.): Allah'ın huzuru

- b. +inğ mertebesi (iy b. mertebesi) 419/1
- 2. mesken, konut**
- b. +ide 474/1
- b. +inğ mesnedidür 477

barı (T. is.): huzur, nezd

- b. +da 71/4
- b. +da (mihmān b.) 71/3

barı (T. zm.): bütün, hepsi, tamamı

b. 81/18, 105/5, 153/5, 183/8, 266/4, 285/7, 312/6, 350/2, 422/6, 435/19, 479, 499, 561/4, 567/6

b. (ğubār-ı maḳdemiñg b.) 226/4

b. (ni kılınıñg b.) 415/5

b. (‘ömrüñg b.) 343/9

b. +dın 219/2, 557

b. +dındır (ḥalāyık ta‘nesiniñg b.) 45/6

b. +ğa 449/6

b. +sı 76/7, 86/4, 300/5, 461/5, 570/25

b. +sı (hem-‘aşrlar b.) 11/2

b. +sı (mürsel b.) 294/1

b. +sıdın 458/5

b. +n 487

b. +n (‘uşşāknıñg b.) 85/4

b. +nı 570/49

2. (sf.) bütün, hepsi

b. ayılğan tazarru‘ 367/4

b. eṭvārım 380/5

b. ḥātırımğa 227/9

b. ḥızmetni 448/5

b. ‘izāmım 272/5

b. köñgülge 535

b. közlere 229/2

b. māfihā-yı dünyādın 271/10

b. maḳsüm-ı ezel birlen 343/1

b. noḳsāndın 149/6

b. ‘ömr 368/2

b. ötken cefālarım 450/3

b. sūd u ziyān 570/40

b. ṭab‘ıñg 204/3

b. til birligiñge 449/7

b. uşşākdın 330/5

b. (kılğanıñg b. ḥaṭā vü fıḥ) 183/8

b. (‘ömr-i b.) 570/15

b. (vārid olğan b. sevdānı) 411/2

3. (is.) bütün, hepsi

b. +ımı (ni ḥālim b.) 357/4

bārī (Far. bağ.): hiç olmazsa

b. 413/4, 418/4

Bārī (Ar. is.): Allah, yaratıcı

B. +ğa 86/6, 97/5

bār-ver (Far. is.): yemişli, yemişli olan

b. kıl- 236/5

2. (sf.) yemişli

b. (nihāl-i b.) 443/1

bas-(T. f.): vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak

b. -ar 415/3

b. -may kadem 4/4

başāret (Ar. is.): etraflı ve derin görüş

b. (ehl-i b. -i şeref) 2^a-12

baş (T. is.): 1. hafıza, akıl

b. +ımdın 1/7

2. baş, kafa, ser

b. 127/2, 139/1, 177/1, 218/5, 377/3, 378/4

b. al- “öldürmek” 28/9, 29/2

b. al- “çıkmaq, gitmek” 435/16, 561/6

b. bér- “ölmek” 79/4, 93/7

b. çek- “öncü olmak” v198/6, 340/4

b. astığa 2^b-1

b. ayak 274/1, 424/4

b. ayakı 101/1

b. kės- “öldürmek” 291/5

b. koy- 2^a-13

b. köter- “baş kaldırmak” 137/7, 317/4, 455/1

b. yar- 402/7

b. (bir b.) 173/7

b. (kaysı b.) 150/2

b. +a tüşken beri 181/2

b. +da 399/6

b. +da (her b.) 460/4

b. +dın 47/4, 155/2, 316/5

b. +dın aş- 156/7, 221/7, 260/7

b. +dın ayağı 436/7

b. +dın kės- 172/6

b. +dın ol- 184/7

b. +dın ayağ ét- 129/4

b. +dın ayak 190/4, 202/7, 227/2, 365/4

b. +dın ayakım 241/6

b. +ğa çek- 559/8

b. +ğa miḥnet tüşse 291/2

b. +ğa tüş- 2^b-9, 570/54

b. +ğa tüşgen barça sevdānı 158/5

b. +ğa tüşgen mācerālarga 413/2

b. +ğa tüşgen şüret-i ḥālim 422/4

b. +ğa (her b.) 555

b. +ı 9/4, 45/4, 118/2, 361/4, 559/10

b. +ı birle 97/3

b. +ı bülendni 328/4

- b. +ı təclik şahlarga 172/2
 b. +ı üzre 470/1
 b. +ı (‘Ābid b.) 390/7
 b. +ıda 379/4
 b. +ıda (birevning b.) 13/4
 b. +ıdın üç ürgülüp 363/2, 380/3
 b. +ıdın (él b.) 366/5
 b. +ıga 2/4, 75/6, 127/10, 201/8
 b. +ıga tüş- 3^a-4, 81/16
 b. +ıga yétse anıng 530
 b. +ıga (evliyalar b.) 20/3
 b. +ıga (her kimning ki b.) 39/4
 b. +ıga (Mücrimning b.) 295/7
 b. +ıga (Mücrimning b. sal-) 204/7
 b. +ıga (yaş b.) 138/5
 b. +ım 24/2, 69/3, 153/2, 175/2, 176/2, 199/6, 226/7, 257/1(2), 257/2, 257/3, 257/4, 257/5, 258/1(2), 258/2, 258/3, 258/4, 258/5, 258/6, 259/3, 259/6, 268/3, 361/3, 382/4, 400/6, 413/6
 b. +ım aylanmağa 315/1
 b. +ım birle 281/5
 b. +ım késil- 325/6
 b. +ım üzre 104/3, 232/2, 263/4
 b. +ım (‘aceb sevdalı türlük fitne-yi bir şur-ı şer b.) 259/1
 b. +ım (belāğa qaldı b.) 325/6
 b. +ım (bir b.) 420/5
 b. +ım (der-be-der b.) 259/1
 b. +ım (pür-semer b.) 259/2
 b. +ıma 24/3, 32/2, 41/1, 64/2, 138/4, 139/1, 220/8, 289/4, 420/6
 b. +ıma kél- 219/3, 368/4
 b. +ıma tüş- 132/6, 150/4, 165/1
 b. +ıma (uşbu yalguz b.) 426/3
 b. +ımda 99/4, 133/6, 180/2, 253/5, 362/2
 b. +ımdın 43/3, 154/1, 225/7
 b. +ımdın ötkenin 372/2
 b. +ımdın tā ayak 110/2
 b. +ımğa 12/4, 53/7, 127/1, 188/1, 264/7, 273/9, 287/3, 300/4, 335/3, 411/2, 570/51
 b. +ımğa kélgenini 23/7
 b. +ımğa sal- , 236/3, 281/2
 b. +ımğa yét- 346/2
 b. +ımğa tüşken aḥvālimni 136/1
 b. +ımğa tüşti 145/1, 319/3, 570/4
 b. +ımğa kéltür- 558/4
 b. +ımğa (méni b.) 420/7
 b. +ımğa (méning b. sal-) 422/6
 b. +ımğa tüşgen munça sevdāni 88/2
 b. +ımı 28/3, 104/2, 263/5, 298/3, 327/4, 427/5, 466/3
 b. +ımızga yémrülür dik 334/1
 b. +ımnı 222/6, 355/4, 383/4
 b. +ımnı (alıp b. qoyarga kenār) 345/6
 b. +ın 107/3, 137/6, 193/3, 410/2
 b. +ın (ḥalk b.) 454/5
 b. +ın öt- 570/39
 b. +ında 12/7
 b. +ında (‘ışk ehlining b.) 96/5
 b. +ıng 177/6, 214/5
 b. +ıng ḥaqqı 116/7, 175/2
 b. +ıng ḥaqqıge 414/6
 b. +ıng üçün 122/4, 425/2
 b. +ıng sal- 328/4
 b. +ıng (şadaqa-yı b. kılay dép) 289/1
 b. +ınga 37/4, 105/5, 217/7, 309/4
 b. +ınga (iş b. tüşkende) 512
 b. +ınga (ni kélse b.) 234/3
 b. +ıngda 193/6
 b. +ıngdın 317/1, 432/2
 b. +ıngğa 207/5
 b. +ıngğa kūyı yıqılğan kibi 182/2
 b. +ıngı 340/3
 b. +ıngning selāmeti 468/7
 b. +ını 123/5, 141/3, 425/1
 b. +ını (himmet b.) 93/7
 b. +ıka tüşkende 90/2
 b. +ıları (iy bağı pāre b. āvāre dāğlar) 190/6
 b. +ılarıga 419/2
 b. +ını 78/7, 101/2
3. ilk, birinci
 b. (şāh-ı b.) 98/6, 102/5
 b. +ıga (yol b.) 102/2
4. uç taraf
 b. +ı birle 291/1
 b. +ıdın (kūçe b.) 414/4
 b. +ıngdın hem mişālingdın 333/8
başqa (T. is.): bilinenden ayrı
 b. 120/3, 138/3, 204/4
 b. (bir b.) 303/7
2. (sf.) bilinenden ayrı
 b. sevdā 555

- b. (bu hayaldin b. maḳālāt) 5^a-3
- başla- (T. f.):** oluşmak
 b. -dı 115/5
 b. -r 138/3
 2. bir iş için harekete geçmek
 b. -p 199/4
 b. -yın 218/1
- bat- (T. f.):** saplanmak
 b. -kan 396/5
 b. -mış sēn 154/9
- bāṭıl (Ar. is.):** asılsız, doğru olmayan
 düşünce, inanç
 b. 201/3, 410/3
 b. ol- 412/6
 2. (sf.) asılsız, doğru olmayan
 düşünce, inanç
 b. ḥayāl 326/3
 b. (reh-i b.) 8/7
 b. +dur (daʿvā-yı b.) 261/4
 b. +érür (ḥayāl-i b.) 81/18
- bāṭın (Ar. is.):** içte gizli olan
 b. 344/1
 b. +ı 139/4
- bāṭınī (Ar. is.):** gizli
 b. 3^a-8
 2. (sf.) gizli
 b. (tamāmī-yi menhiyāt-ı b. vü
 münkerāt-ı zāhirīdin beri) 3^b-10
- batış (T. is.):** batmak işi ve biçimi
 b. 145/7
- bā-vefā (Far. +Ar. is.):** vefalı, sadık
 b. bol- 309/3
- bāver (Far. is.):** tasdik, inanma
 b. bol- 262/5
 b. kııl- 545
- bay (T. is.):** zengin
 b. 429/4
- bā-yād (Far. is.):** aklına getirme
 b. -ı yār u yāver 569/22
- baykuş (T. is.):** baykuş, bir kuş türü
 b. bilen 356/3
 b. (mén ü b.) 570/26
- bāz (Ar. zf.):** yeniden
 b. 206/1
- bāz (Far. is.):** doğan kuşu
 b. +ım 376/6
- baʿz (Ar. zm.):** kimi
 b. 435/4
- bāzār (Far. is.):** pazar, çarşı, yer
 b. ol- 343/9
 b. -ı dünyādın 455/6
 b. -ı ḥüsn 118/4
 b. -ı mihr içre 142/2
 b. -ı muḥabbetde 475/5
 b. -ı şavḳ 428/2
 b. içre 264/3
 b. sevdāsığa 293/4
 b. (dāḥil-i b. kıldılar) 73/3
 b. (her kayı b. ara) 377/2
 b. (her b. ara) 34/1
 b. (kızkı b.) 404/6
 b. (kūçe vü b.) 162/2
 b. (mey ü b.) 5/7
 b. (ol b.) 274/4
 b. (reste-yi b.) 439/5
 b. (tehī dest ü faḳīr ü müflis-i b. bol-) 310/2
 b. (uluḡ b. bolma-) 379/3
 b. (uṣbu b. içre) 50/2
 b. +a 127/5, 232/5, 405/6
 b. +a (bu b.) 85/2
 b. +ğa 402/6
 b. +ı (nuḳūd-ı ḥaṣr b.) 25/4
 b. +ıda (cihān b.) 14/8, 116/6
 b. +ıda (dehr b.) 315/2
 b. +ıda (ḥaṣr b.) 2/9
 b. +ıda (kıyāmet-rüz b.) 463/5
 b. +ım 232/2, 285/5
 b. +ında (ḥüsn b.) 150/4
 b. +ınḡ 47/4, 406/4
 b. +ınḡ (Ḳarnaḳ b.) 181/5
 b. +ınınḡ (cihān b. ḥalkı bilen) 379/3
 b. +nı (nikbet-i b.) 426/5
- baʿzı (Ar. sf.):** kimi
 b. eʿizzelerdin 3^b-1
 b. ḥalāyık 114/7
 2. (zm.) kimi
 b. 201/5(2), 201/6, 201/7, 318/7, 429/6, 429/7, 429/8, 460/5
 b. +ğa 201/1(2), 429/4, 460/3
 b. +lar 359/4, 359/6
 b. +lar baḡrı 359/3
 b. +largā 359/5
 b. +larnı 359/2(2), 359/3(2)
 b. +nı 133/7, 201/3, 201/4, 201/9(2), 429/3(2), 429/5, 429/6
- be-āhenk (Far. is.):** uyum içerisinde sesler
 b. +nı 153/4

be-cā (Far. is.): yerinde
 b. 68/1, 160/1, 164/6, 204/5
 b. bol- 309/1
 b. tut- 209/12
 b. (maşraf-ı b. kıl-) 286/1
 b. (taḳrīr-i b. kıl-) 34/3
 b. +dur 148/3
 2. (zf.) yerinde, zamanında
 b. dé- 260/4

be-cān (Far. is.): isteyerek, canla
 b. u dil 384/4
 2. (zf.) isteyerek, canla
 b. tut- 182/6

be-cāy (Far. is.): yersiz
 b. 37/4
 2. (sf.) yersiz, yurtsuz
 b. gül ki 335/3

be-cenāb (Far. +Ar. is.): huzurunda, katında
 b. 570/1

be-cuz (Far. e.): -dan başka
 b. 6/3, 67/7

bed (Far. is.): kötü, fena
 b. kıl- 66/4
 b. yaḥşı 282/2
 b. (nīk ile b.) 493
 b. (nīk ü b. -i eyyāmı) 286/4
 b. +dür 399/5
 2. kötülük
 b. 449/6
 3. (sf.) kötü, fena
 b. kişi ile 397/5
 b. (bir ḳuruḳ çüb-ı b. bol-) 570/46
 b. (bir nefis-i b.) 148/5
 b. (bu b. ḥumār) 398/6
 b. (bu b. ḥumār üftādeni) 425/1
 b. +im (bu tālī-i b. ḥaḳḳıḡa) 473/5
 b. +imdendür (iḳbāl-i b.) 448/3

bedahşān (Far. is.): Bedahşan'da çıkarılan
 iyi cins bir yakut
 b. 116/1, 117/1
 b. maʿdeni 366/2
 b. (laʿl-i b.) 366/2
 b. +ım (laʿl-i b.) 231/6

bedel (Ar. is.): kıymet, değer, karşılık
 b. 184/5
 b. bol- 150/7, 200/3
 b. eyle- 201/3
 b. kıl- 564/11
 b. +dür 4/6

beden (Ar. is.): canlıların maddi varlıkları,
 vücut
 b. 10/4, 10/6, 139/8
 b. (sīmīn b. bol-) 394/1

be-dergāh (Far. is.): sarayda
 b. 2^b-3

be-devlet (Far. +Ar. sf.): makam sahibi
 b. (mundāḡ şeh-i b.) 569/8

be-dīde (Far. is.): gözde
 b. giryān 243/9

be-dil (Far. is.): gönüllü, kalpli
 b. -i çāk u dīde-yi nem-nāk bol-
 182/6

bed-ḥūy (Far. sf.): kötü yaratılışlı
 b. 40/6
 b. (kāfir-i b. birle) 4/7

bedīd (Far. is.): görünür halde, apaçık
 b. 64/2

be-dīvārī (Far. sf.): bir duvarın üzerinde
 b. 333/8

bed-gūy (Far. sf.): kötü söz söyleyen
 b. (kāzib-i b. -ı rüsvā-yı cihān) 407/7

bed-kār (Far. sf.): işi, hareketi kötü
 b. (rakīb-i b.) 326/2

bed-kīne (Far. is.): kötü düşman
 b. (ser-fitne-yi b. -yi dām-ı belādur)
 384/3

bed-mest (Far. is.): kendinden geçecek
 kadar sarhoş olan
 b. 73/8
 2. (sf.) kendinden geçecek kadar
 sarhoş olan
 b. (bir pervāne-yi b. ü pādın) 79/7
 b. (ol nergis-i b.) 51/1

bed-nām (Far. is.): adı kötüye çıkmış, fena
 tanınmış
 b. ol- 171/2
 b. eyle- 106/7
 b. (mén ü b. -ı ḥasret) 285/6

bed-nümāy (Far. is.): çirkin görünümlü
 b. (fesād-pīşe vü murdār u b.) 429/6

be-dünbāl (Far. is.): kuyruklu
 b. 304/7

be-fikr (Far. +Ar. is.): düşünce
 be-fikr-i üstüvārīdür 116/3

begayr (Ar. zm.): başkasına
 b. 435/3, 511

be-gubār (Ar. is.): bir yazı çeşidiyle
 b. 4^b-2

- be-gūş (Far. is.):** sağır
b. 147/6
- be-ḥaḳ (Far. +Ar. is.):** hakkı için
b. -ı Kur'ân 569/19
- be-ḥāşıl (Far. +Ar. sf.):** yazılmış
b. (naẓm-ı b. ki) 278/4
- be-ḥazān (Far. is.):** sonbaharla
b. -ı nā-ümīdi 566/2
- behem (Far. is.):** birlikte, beraber
b. bol- 113/1, 421/5, 441/1
b. kıl- 273/2, 459/4
- beher (Far. is.):** her, her bir
b. -i kīnesidin 364/6
2. (sf.) her bir
b. āyāt-ı Furkānga 395/6
b. bī-bāklık 471/5
b. elhān 390/5
b. keyf 354/6
b. minvāl 2^b-4, 65/5, 151/7, 476/2
b. ṭarīḳa 81/8
b. timşāl bol- 213/7
- be-ḥill (Far. +Ar. is.):** haklı
b. +dür mén 231/4
- behişt (Far. is.):** cennet
b. 77/7
b. içre 557
b. -i cāvidān 570/53
b. -i cāvidāndur 383/5
b. -i rūḥ-ı efzādur 261/6
b. kuşlarınınṅ ser-firāzı sēn 228/5
b. (reyḥān-ı b.) 438/2
- behiştī (Far. is.):** cennetlik
b. 79/9
- behre-mend (Far. is.):** kismetli
b. 4^b-9, 158/6
- behre-ver (Ar. +Far. is.):** şanslı, talihli
b. 198/6
b. bol- 259/4, 317/5
b. ol- “şanslı olmak” 130/6
- be-ḥūkm (Far. +Ar. is.):** kararla, yargıyla
b. -i şer'-i nebī 81/7
- be-ḥūsn (Far. +Ar. is.):** güzellikle
b. -i i'tiḳād 446/3
- be-iyānetu'llāh (Far. +Ar. ib.):** Allah'ın
yardımıyla
b. 3^a-10
- beḳā (Ar. is.):** kalıcılık, yok olmama
b. 29/6
b. -yı 'ömr 366/1
- b. -yı zindelik 183/1
b. yolunda 150/6
b. (hoş b.) 374/2
2. (sf.) sonsuz
b. bezmiḡa 461/5
b. (sulṭān-ı b.) 449/2
b. (şehr-i b.) 495
- be-ḳalb (Far. +Ar. is.):** kalpli
b. -i nāzır u bā-dīde-yi bīdār 237/4
- bekār (Far. is.):** işsiz, boş
b. +érür 158/6
- be-ḳavl (Far. +Ar. is.):** sözle
b. -i kız 214/7
- beḳāsız (Ar. +T. is.):** ölümlü, kalıcı
olmayan
b. +dur 343/4, 423/6
- bel (Ar. bağ.):** hatta
b. 529
- bel (Far. is.):** ucu sivri kürek
b. 438/3
- bél (T. is.):** bel, orta
b. bağla- 525, 569/7
b. +de 283/2
b. +ge 559/9
b. +inḡ bağla- 341/5
b. +inḡni bağla- 443/4
b. +ni bağla- “güvenmek” 45/5
b. +ige 148/2
- belā (Ar. is.):** büyük dert, keder
b. 97/1, 420/1(2), 420/2(2), 420/3,
420/4(2), 420/6, 420/7(2), 420/8
b. birle 420/2
b. bul- 420/2
b. vü miḡnet ü derd ü elemdin 265/1
b. vü derd ü miḡnet dest-gāhında
220/1
b. -yı nāgehāne 153/1
b. (āḡaşte-yi derd ü b.) 244/1
b. (berḳ-i b. dik) 26/3
b. (berḳ-i b. -yı aşka) 149/3
b. (bir b. birle) 420/5
b. (bisyār b.) 420/5
b. (cihān türölük b. vü derdiḡa) 257/1
b. (dām-ı b. -yı aşḡ) 73/2
b. (derd ü b.) 44/1, 467/6
b. (fevvāre-yi derd ü b.) 257/3
b. (fikr-i pāyān u ḡam-ı b. bilen)
359/7
b. (fitne-yi devrān u āşüb-ı b.) 408/1

- b. (gam u derd ü b.) 196/6
 b. (giriftār-ı b.) 197/3
 b. (giriftār-ı b. vü derd) 253/1
 b. (miḥnet ü derd ü b. bābını) 277/1
 b. (munça seylāb-ı b. kim) 89/2
 b. (müstağrak-ı baḥr-i b. bol-) 236/4
 b. (müškil b. vü derde) 368/1
 b. (naḥl-i b. -yı şemer) 249/1
 b. (seyl-i tūfān-ı b.) 334/4
 b. (şu'le-yi berķ-i b.) 222/4
 b. (yüz b.) 558/4
 b. (zencīr-i b.) 100/4
 b. +dın 241/5
 b. +dın (heme derd ü b.) 357/1
 b. +dın (keşti-yi baḥr-i b.) 79/3
 b. +dın (renc-i b.) 151/1
 b. +dur 435/5
 b. +dur (ser-fitne-yi bed-kīne-yi dām-ı b.) 384/3
 b. +dur mén (hem-dem-i b.) 239/9
 b. +ğa 63/5, 112/2, 202/6, 458/7
 b. +ğa kaldı başım 325/6
 b. +ğa (bir b. uçrağan her mübtelā) 87/3
 b. +ğa (bu. b.) 5/3, 189/4
 b. +ğa (dām-ı b.) 30/3
 b. +ğa (köp b.) 293/5
 b. +lar 319/3
 b. +lar bile 420/9
 b. +lar (derd ü b. birle) 167/3
 b. +lar (giriftār-ı b.) 167/4
 b. +lara (çıkmās b.) 73/6
 b. +lara (kaldıng b.) 202/9
 b. +lardur (türlük b.) 64/2
 b. +larğa (çıkmās b.) 193/5
 b. +larğa (kalıp mén b.) 413/7
 b. +larğa (munça b.) 203/10
 b. +larğa 194/7
 b. +larğa (ni b.) 215/2
 b. +larğa kal- 420/5
 b. +larını (mundağ b.) 45/6
 b. +nı 221/1
 b. +nı (seng-i bārān-ı b.) 141/2
 b. +sı (hicrān b. birle) 298/5
 b. +sı (ma'zeret b. bilen) 325/6
belāğ (Ar. is.): olgunluk
 b. (ehl-i b. étme-) 129/5
belā-perverde (Ar. +Far. is.): kederle
 eğitilmiş, büyütülmüş
 b. +larğa 108/5
beled (Ar. is.): şehir, belde
 b. birlen 344/6
belend (Far. is.): yüksek, yüce
 b. kıl- 497
be-lezzet (Far. +Ar. is.): lezzetli
 b. 438/4
belī (Ar. is.): evet
 b. 120/3, 229/9, 441/7
belki (Far. bağ.): belki, muhtemelen
 b. 3^a-4, 4^a-8, 22/4, 65/4, 130/1, 236/7, 333/3, 340/1, 378/7, 392/1, 404/3
bem (Ar. is.): pes ses
 b. (zīr ü b.) 51/5, 559/5
 b. (zīr ü b. birle) 327/2
be-maḥẓ (Far. +Ar. is.): saflıkla
 b. -ı şüret-i ḥālī 474/6
be-menzile (Far. +Ar. is.): meskende, yurttā
 b. -yi tūṭiyā 77/6
 b. -yi melāyike-yi nāzile 2^a-11
be-merd (Far. is.): adamla
 b. ü zen 387/4
be-muktezā (Far. +Ar. is.): bir şeyin
 gerektirdiği durum
 b. (nācār-ı b. -yı ḥāṭır-ı efkār) 3^a-2
be-muẓmer (Far. +Ar. is.): örtülü, gizli
 b. (izhār-ı b.) 569/10
benā (Ar. is.): evlat
 b. -yı Âdem ü Havvā 2/2
 b. +dur (tūṭiyā-yı çeşm-i b.) 261/1
bend (Far. is.): bağlama, bağ
 b. 89/10
 b. bol- 301/5
 b. ét- “bağlanmak” 152/4, 384/1, 466/7
 b. eyle- 63/4, 281/6, 559/9, 411/7
 b. kıl- “ele geçirmek” 63/1(2), 63/2, 63/3, 138/5
 b. -i bendimdin 138/2
 b. -i noḳşānımdadır 89/11
 b. -i zencīr-i cünun 65/3
 b. -i zindāndur 155/7
 b. -i zindānımdadır 89/12
 b. (her b. bend ile) 110/2
 b. +idin (ḥalka ḥalka b.) 394/2
 b. +inğ 141/5
2. (zf.) sıkı sıkıya, sağlam
 b. 63/6
 b. tut- 37/6

bende (Far. is.): kul, köle

- b. 298/6
- b. bol- 305/1
- b. -yi 'aşıdır 1^b-10
- b. -yi bî-ihtiyârîng mén 355/3
- b. -yi fermânıdur mén 89/5
- b. -yi hâcet taleb sên 321/6
- b. (her b.) 201/8
- b. (hîç b.) 298/7
- b. (iy b.) 415/1
- b. +dîn 133/5, 356/4, 449/10, 570/9
- b. +dîn (rızâ-cû b.) 134/3
- b. +ge (her bir b.) 397/1, 443/9
- b. +ni (her b.) 2/4
- b. +ler aḥvâlini 79/9
- b. +lerğa 2/7
- b. +sığa ki 429/9
- b. +yığa 276/1

bendelik (Far. +T. is.): kölelik

- b. 183/6, 360/3
- b. ('acâib b.) 183/2
- b. (bu b. için) 200/5
- b. (tavk-ı b.) 464/3
- b. +de 213/7

bene (Far. is.): ince ip

- b. 370/5

be-nevî (Far. +Ar. is.): çeşitle ilgili olarak

- b. 395/5
- b. +ge 73/7

bengî (Far. is.): serseri

- b. (fâsık u b.) 471/5

benî-âdem (Ar. is.): insanoğlu

- b. (cins-i b.) 14/8
- b. +ni 13/2

be-pâ (Far. is.): ayak ile

- b. 97/3

bér- (T. f.): üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine erişirmek, iletmek

- b. -! 107/10, 371/6, 399/6, 467/5
- b. -! (haber b.) 319/5
- b. -! (haberîng b.) 451/6
- b. -! ki 287/6, 430/6, 527
- b. -di 38/1, 172/2, 514
- b. -dim 156/6
- b. -dim (cevâb b.) 261/6
- b. -dîng 66/2, 157/2
- b. -ge mén 29/5
- b. -genige 18/1, 37/3, 163/3

b. -gey 320/4

b. -gey mü 62/1

b. -gil 138/8

b. -ip 2/8, 145/2, 183/2, 561/3

b. -me 6/10, 14/5, 18/4, 34/1, 37/6, 52/8, 126/4, 161/3, 183/6, 442/2, 534

b. -megeyler 405/2

b. -miş sên 106/6

b. -se 26/6, 37/4, 115/2, 127/5

b. -se (ni b.) 497

b. -senğ (tola b.) 348/4

b. -ür 80/7, 81/2

b. -ürğa (su b. dîde-yi sîrâb) 235/6

2. yapmak, etmek anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılır.

b. -di ârâyış 127/8

b. -di âzâr 326/2

b. -di revâc 488

b. -di (dest b.) 3^a-2

b. -di (lerze b.) 462/2

b. -di (rüy b.) 3^a-13

b. -dim (câ b.) 277/4

b. -dim (söz b.) 46/3

b. -dîng 'inân 202/8

b. -dîng (elem .) 303/7

b. -er sözde 434/3

b. -geli (şaykal b.) 26/4

b. -gen (ber-bâd b.) 314/2

b. -gey (câ b.) 442/4

b. -gil (könglini b.) 284/3

b. -güçi feraḥ 251/1

b. -güçi (vaẓîfe b.) 86/6

b. -ip (ara b.) 82/2

b. -ip (ārâ b.) 364/3

b. -ip (şaykal b.) 17/2

b. -me (pend ü naşîḥat b.) 216/4

b. -me (kolunğdın b.) 210/4, 440/5

b. -medi (yér b.) 225/5

b. -medim şaykal 275/4

b. -mes amân 446/2

b. -mes (icâzet b.) 430/4

b. -mesler (cây b.) 454/6

b. -sem (selâm b. ki) 199/6

b. -ür (ārâyış b.) 122/54

b. -ür (sitem b.) 383/1

b. -ür (zûlm b.) 193/5

b. -ürge (ara b.) 559/2

b. -senğ tesellâyî 463/3

3. (ışık, ses için) yaymak, saçmak

- b. -medi 191/7
 b. -ür 208/6
 b. -ür (zīb b.) 361/3
4. vermek, bağışlamak
 b. -! (cān b.) 563/7
 b. -di 320/2
 b. -di ni'met 429/4
 b. -di (könglin b.) 268/8
 b. -dim 267/3
 b. -diñg (bir köngül b.) 359/7
 b. -ey (cān b.) 327/1
 b. -geli (cān b.) 317/6
 b. -gen (ol köngül b. tezervim) 171/1
 b. -güsi 182/5
 b. -gen (baş b.) 79/4
 b. -ip (köngül b.) 259/3, 283/4
 b. -me (köngül b.) 403/6
 b. -me (könglünğ b.) 442/5
 b. -me (könglünğni b.) 441/6
 b. -medi murād 567/5
 b. -meginğdin (cān b. özge) 177/6
 b. -mek (köngül b.) 165/5, 224/2
 b. -mek (cān b.) 187/1
 b. -mey (cān b.) 112/3
 b. -miş (cān b.) 558/4
 b. -mes 439/8
 b. -se 284/2, 570/32, 570/34
 b. -se (baş b.) 93/7
 b. -sem (cān b.) 345/4
 b. -señg 383/4
 b. -ür 309/2
 b. -ü (cān b.) 215/7
 b. -ür (cān b.) 174/2
 b. -ür mén (cān b.) 35/4
5. tasviri fiil olarak kullanılır.
 b. -! (öte b.) 328/4
6. ürün üretmek, ortaya koymak
 b. -ür sén 385/5
- ber (Ar. is.): toprak**
 b. 225/7, 391/1
 b. (barça b. dik) 425/5
 b. (niçe b.) 410/5
 b. +dendür (sīm-i b.) 105/1
 b. +din 221/3
 b. +iğa 564/11
 b. +im (müstağrağ-ı baħr u b.) 416/3
 b. +imde ki 91/3
 b. +iñgde 204/7
 b. +ni (baħr u b.) 281/6, 331/5

ber (Far. is.): ağaçlardaki meyve, yemiş
 b. 547

berāber (Far. is.): birlikte

- b. bol- 569/5
 b. kıl- 113/4, 172/2, 545
 b. tut- 443/9
 b. (yoğ b.) 567/6
 b. +mén 314/2
 b. +sén 358/4

2. (bağ.) birlikte

b. (kadiğa b. saçın) 84/4

3. (zf.) birlikte

- b. kışm ét- 343/1
 b. yād ét- 395/2

berāberlik (Far. +T. is.): birliktelik

- b. kıl- 387/2
 b. (lāf-ı b. ét-) 296/5

berāt (Ar. is.): kıymet ve imtiyaz verme, buyruk
 b. 17/4

berāy (Far. e.): için, amacı ile

- b. 150/2
 b. (cān b.) 446/2

ber-bād (Far. is.): perişan, harap

- b. 67/10, 377/3, 378/4 c
 b. bér- "perişan hale getirmek" 314/2
 b. ét- "harap etmek" 35/3, 195/2
 b. eyle- 457/6
 b. kıl- "harap etmek" 224/4
 b. ol- 271/4

ber-cā (Far. zf.): uygun, münasip

b. kêtür- 397/7

bercāy (Far. sf.): uygun, münasip

b. kelām 119/6

ber-devām (Far. +Ar. zf.): devamlı, sürekli

b. 47/2, 446/7, 457/7

berehmen (Far. is.): Brahma dinine mensup

b. 559/3

berg (Far. is.): yaprak

- b. 176/5, 567/7
 b. ile bār 385/5
 b. -i güldin hem 563/2
 b. ü bār-ı çay 439/3
 b. ü bār u bahārımı 23/6
 b. ü bār u rişe kıl- 557
 b. ü bārı 378/2
 b. ü bārım 237/2
 b. ü bārımın 224/4
 b. ü bārını 206/4

- b. ü bārīngdın 350/4
 b. ü nevāyı 6/1, 6/11
 b. (hayālīm b. ü bārın) 42/2
 b. (sén ü ‘ıyş u tarab āhengi ü b. ü nevā-sāzı) 374/6
 b. (vaşl-ı b. ü bār-ı gül-zārı) 191/3
 b. +i 438/2
- ber-ḥaḵ (Far. +Ar. is.):** hak üzere
 b. (kādir-i yektā-yı b.) 1^b-9
- berhem (Far. is.):** 1. bir araya gelmiş, toplanmış
 b. ét- 425/3
 b. kııl- 570/27
 b. ol- “toplanmak” 42/4
 2. dağınmak
 b. kııl- “dağıtmak” 72/1
 b. +ékendür 170/5
- beri (T. e.):** bir olayın veya durumun başlangıcını ve süresini ifade eder.
 b. (‘Ābid olğandın b.) 291/7
 b. (başā tüşken b.) 181/2
 b. (kiçik yaşdın b.) 346/2
 b. (Mücrim olğandın b.) 151/7, 258/6
 b. (toğuz yaşdın b.) 327/7
 b. (vefā kılgan b.) 166/2
- berī (Ar. is.):** kurtulmuş, temiz
 b. 3^b-10
 b. bol- “kurtulmak” 65/7
 2. (sf.) arınmış, temiz
 b. ‘uşşākdın 27/5
- berin (Far. is.):** en yüce
 b. 294/3
 b. bol- 377/6
- bériş (T. is.):** verme
 b. birlen alış 145/2
- berḵ (Ar. is.):** şimşek
 b. 221/7, 424/10
 b. -i belā dik 26/3
 b. -i belā-yı ‘aşka 149/3
 b. -i dūd-ı āhımdın 151/3
 b. ü bād 224/5
 b. ü bādı 484
 b. (bir nesīm-i b.) 155/4
 b. (şu‘le-yi b. -i belā) 222/4
- ber-ḵarār (Far. +Ar. is.):** kararlı
 b. bol- 4^b-1, 255/4
- berk (Far. is.):** sağlam
 b. 135/6
- ber-kemāl (Far. +Ar. is.):** mükemmel
 b. ol- 443/1
- berḵ-şıfat (Far. +Ar. is.):** şimşek gibi
 b. 107/6
- ber-pā (Far. sf.):** ayak üzerinde duran, yıkılmamış
 b. könğül 204/2
 b. (hüş-ı b.) 4/2
 2. (zf.) sağlam, dayanıklı
 b. 324/2
- ber-ṭaraf (Far. +Ar. is.):** lazım olmayan
 b. 207/4, 400/5(2)
 b. eyle- 451/1
 2. (zf.) bir yana atılan, lazım değil
 b. 16/5, 106/3
- bes (Far. is.):** çok, fazla, yeter, kafi
 b. 96/7, 131/1(2), 131/2, 131/3, 131/4, 131/5, 147/6, 559/6, 570/47
 b. kııl- 262/7
 b. ki 59/5, 124/1, 154/5, 331/7, 420/3, 421/4, 558/3
 b. +dür 19/5
 b. +dür (bu kadar b.) 385/4
 b. +érür 562/6
 2. (sf.) çok, fazla
 b. kulluğunğ şavķında 184/1
 3. (zf.) acaba
 b. 204/7
 4. (zf.) şimdi
 b. 374/3
- besān (Far. e.):** gibi
 b. -ı zerre 179/7
- be-şarf (Far. +Ar. is.):** harcanmak
 b. bol- 564/10
- besāt (Ar. is.):** düz yer
 b. eyle- 24/5
 b. -ı ‘ālemdin 388/3
- be-ser (Far. is.):** baş üstünde
 b. bol- 3^a-7
- besī (Far. zf.):** pek, çok, çok fazla
 b. 3^a-6, 46/2, 242/6, 280/7, 310/6, 527, 566/1
 2. (sf.) çok, çok fazla
 b. cevır ü cefā 244/3
 b. renc-i keşir 438/10
- beste (Far. is.):** bağlı
 b. -yi cāh-ı zenaḥdānıng bol- 432/5
 b. -yi zencir-i gīsū kııl- 118/4
 2. (sf.) kapalı
 b. (nümāyiş-i b.) 53/3

be-şudā^c (Far. +Ar. is.): sıkıntı içine

b. 521

béş (T. is.): beş sayısı

b. 507

b. +émes 74/2

b. +érmes 137/3

2. (sf.) beş sayısı

b. ü altı cüz ü kâğaz 3^b-3

b. ğazel 193/7

b. kün 315/6, 440/1

b. küin barıça 224/7

b. kündin 137/3, 507

b. kündin artıkrak 447/5

b. kündin artuk mu 224/7

b. künidin 74/2

b. maḥal 299/1

b. (bu b. altı ğazelni) 4^b-13

b. (éki oğul u b. kız) 570/25

beşer (Ar. is.): insan, insan soyu

b. 383/2

b. ara 381/2

b. (bī-nevā b.) 95/2

b. (cins-i b.) 8/1

b. (ḥizmet-i b. kıl-) 236/8

bet (T. is.): çehre, beniz

b. -i şīrīn 271/4

beter (Far. is.): kötü, fena

b. 219/6, 273/8, 437/4

b. bol- “kötü olmak” 101/9, 506

b. kıl- 236/9

b. (andın b.) 354/5

b. +éken 188/5

2. kötülük

b. 225/9

3. (sf.) kötü

b. (küll-i yevm-i b.) 249/1

betr (Ar. is.): kusurlu, eksik

b. 48/4

be-ümīd (Far. is.): ümidiyle

b. -i şīyā^c 567/3

be-vech (Far. +Ar. is.): sebebiyle

b. -i istikmāl 562/3

b. -i kemāl 75/7

be-vefk (Far. +Ar. is.): anlayışla

b. -i ḥāl 2^b-3

b. -i ḥāl-i kemāl 252/5

beyābān (Far. is.): çöl, kır

b. -ı cünün 245/3

b. içre 129/3

b. (āvāre-yi deşt ü b. bol-) 336/1

b. (érđi vaḥşet-engīz-i b. -ı cünün) 63/4

b. +ım 216/7

b. +lar ara 393/1

b. +lara 33/1

b. +larda 88/2, 253/6

beyān (Ar. is.): açıklama

b. 80/1

b. bol- 295/5

b. eyle- “açıklamak” 114/4, 448/1, 559/4

b. kıl- “açıklamak” 127/3, 208/9, 220/9, 301/3, 402/1, 489, 562/1, 569/1

b. +ı (hicrān b.) 300/2

b. +ıda 228/9

b. +ın (evşāfīnġ b.) 401/6

beyāz (Ar. is.): ak, beyaz

b. tıynetim 244/5

beyt (Ar. is.): ev, mesken

b. (çār b.) 172/5

2. iki mısradan oluşan nazım parçası, beyit

b. (birer b. intizāmıdın) 476/4

b. (birer b. nazmıġa) 2^b-9

b. +dın (bir b.) 2^b-10

beytü’l-aḥzān (Ar. ib.): dünya

b. 307/5

b. bol- 336/7

b. (faḫr-ı b.) 376/7

b. (ġayr-ı b.) 4/9

b. (nihād-ı b.) 472/5

b. +dur 256/5

b. +dur (bir genc-i b.) 564/5

b. +ım 327/4

b. +ımġa 48/6

b. +ınġnı (bāb-ı b.) 55/7

beytü’l-ḥazen (Ar. ib.): kederler evi, dünya

b. 44/4

b. (sākin-i b.) 566/7

b. +ım sēn (iy şu’le-yi b.) 302/7

beyza (Ar. is.): yumurta

b. +dın mürġ 8/4

b. (mürġdın b.) 8/4

bezirġān (Far. is.): tüccar, esnaf

b. +ıdın (Buḫārā-yı şerīfniġ b.) 395/4

bezm (Far. is.): eğlence, ziyafet

- b. 156/1, 559/10
 b. ara 438/5
 b. ehliḡa 202/8
 b. içre 563/1
 b. kıl-135/5
 b. -i dil-güşâyı 6/1
 b. -i güft-gü birle 558/5
 b. -i gül-zār içre 82/1
 b. -i ıyş-arā 82/6
 b. -i iltifāt eyle- 269/4
 b. -i ışretde 349/6
 b. -i ülfet 341/2
 b. -i viřāliṅg üzre 230/4
 b. ü devrān 4/2
 b. (ārāy b. -i ışret) 252/4
 b. (barça b. içre) 438/11
 b. (bir b. bolsa) 570/6
 b. (ol şem^c-i b. pertevidin) 91/4
 b. +de (uşol b.) 180/4
 b. +i (sén ü bī-hūřlar b.) 303/3
 b. +idin (alarnıṅ b.) 275/5
 b. +iḡa (beḡā b.) 461/5
 b. +imni 92/4
bezm-ārā (Far. sf.): süslü meclis
 b. -yı dōst 39/1
bezm-gāh (Far. is.): eğlence yeri
 b. +ıdın (küyüṅg b.) 236/4
 b. +ında (mu^caşırlar b.) 2^b-12
bezrgān (Far. is.): tüccar, esnaf
 b. (du^cā-yı b.) 435/17
bī-aḡyār (Far. Ar. is.): düşmansız
 b. 463/7
bī-alālā (Far. +Ar. is.): şamatasız, velvelesiz
 b. bol- 514
bi-ālem (Ar. is.): dünyasıyla
 b. -i vüçüd 4^b-8
bī-amān (Far. +Ar. is.): güvensiz
 b. 4^b-10
bī-ārāmlıḡ (Far. +T. is.): huzursuzluk
 b. 359/5
bī-ārmān (Far. is.): sıkıntısız
 b. kıldı 193/2
bī^cat (Ar. is.): birinin emirlerine uyacaḡını kabul etmek
 b. kıl- 493
bī-āteř (Far. is.): yakıcı olmayan
 b. ü bī-dem 424/3
bī-āzār (Far. is.): zararsız
 b. bol 212/6
bī-bahā (Far. sf.): değersiz
 b. (ḡulām-ı b.) 408/5
 b. +dur sén (ḡumāř-ı b.) 405/6
bī-baḡt (Far. is.): şanssız, kısmetsiz
 b. 80/3
bī-bāk (Far. is.): korkusuz, cüretkar
 b. 27/5, 563/6
 b. ol- 406/3
 b. ü mest 38/3
 b. +ıṅg (řūḡ-ı mest-i b.) 193/3
2. (sf.) korkusuz
 b. (mey-i b. tiryākī) 380/6
 b. (ṭab^c-ı b.) 2^b-10, 195/6
bī-bāklik (Far. +T. is.): korkusuzluk
 b. (beher b.) 471/5
bī-bāk-ṭab^c (Far. +Ar. is.): korkusuz yaradılışlı
 b. (ol b.) 427/3
bī-bāl (Far. sf.): kanatsız
 b. (çaḡz-ı b. kibi) 33/6
bī-beḡā (Far. +Ar. sf.): sonsuz olmayan
 b. ıyşı 507
bī-beḡālıḡ (Far. +Ar. +T. is.): sonsuz olmama
 b. +ın (bu cihān b.) 73/5
bī-belā (Far. +Ar. is.): dertsiz
 b. 276/2
bī-berg (Far. sf.): yapraksız
 b. ḡuruḡ yıḡaḡdın 547
bī-berg ü bār (Far. is.): yapraksız, meyvesiz
 b. ol- 455/3
bī-bizā^cat (Far. +Ar. is.): eşyasız, malsız
 b. u zār-ı zelīl mén 362/5
 b. +ḡa 323/6
2. (sf.) eşyasız, malsız
 b. ḡ^cācedindür 425/4
bī-bünyād (Far. sf.): temelsiz, asılsız
 b. yād 62/1
bī-ḡāre (Far. is.): çaresiz
 b. (bī-dil ü b. vü ḡam mübtelāyī) 347/1
 b. (bu b. -yi bī-i^ctibār) 2^a-3
 b. (bu b. -yi nātüvāṅa) 3^a-12
 b. (faḡīr ü bī-nevā vü mübtelā vü zār u b.) 405/4
 b. (intizār u ḡāk-sār u zār u b.) 413/3
 b. (méniṅg dik bī-kes ü b.) 83/1
 b. +ḡa (bu b.) 142/3
 b. +niṅg (bir b. könḡlini) 309/6

2. (sf.) çaresiz
 b. (bir bölek maḥlūk-ı b.) 396/4
 b. (bu b. köṅglini) 57/5
 b. (bu b. muḥaqqar) 4^b-2
 b. (bülbul-i b.) 352/1
 b. (iy b. köṅglüm) 196/5
 b. köṅglümni 558/2
 b. +din (mén-i b.) 341/1
 b. +ni (bu dil-dāde-yi b.) 226/6
 b. +ni (mén-i b.) 402/4
- bī-çārelīḡ (Far. +T. is.):** çaresizlik
 b. (māyil-i b. bol-) 246/4
- bī-dād (Far. is.):** zalim
 b. (cevr ü b. u sitem) 208/4
 b. (ol b.) 109/1
 b. +ı (ḡaṇcer-i b.) 85/5
 b. +ıḡnı (şehīd-i tīḡ-ı b.) 137/4
- bī-dād-ger (Far. is.):** zalim, gaddar
 b. (ol b.) 89/1
 b. +érđi 437/2
- bī-dād-gerlik (Far. +T. is.):** haksızlık
 b. kıl- 416/2
- bī-dāne (Far. is.):** çekirdeksiz
 b. eyle- 209/6
- bidāyet (Ar. is.):** başlangıç, başlama
 b. kıl- “başlamak” 13/2
 b. +ḡa (andaḡ b.) 13/3
 b. +inde (ömr-i b.) 470/12
 b. +ini (dünyā b.) 128/5
- bīdār (Far. is.):** uyanık, uykusuz
 b. 43/4, 90/5, 159/3, 303/2, 416/6, 426/6
 b. bol- “uyanık olmak” 18/4, 46/8, 55/5, 144/7, 185/6, 212/7, 298/4, 306/4, 323/2, 383/3
 b. bol ki 416/1
 b. kıl- 73/9
 b. ol- “uyanık olmak” 60/7
 b. tut- “uykusuz olmak” 105/4
 b. u nem-nāk olma- 406/1
 b. +édim 279/3
2. (sf.) uykusuz
 b. (be-ḡalb-i nāzır u bā-dīde-yi b.) 237/4
 b. (dīde-yi b.) 162/4
 b. (pās-ı dīde-yi b.) 26/7
 b. (yār-ı b.) 15/3
 b. +dur (dīde-yi b.) 70/3
 b. +éken (dīde-yi b.) 233/7

3. (zf.) uykusuz
 b. ötker- 98/6
- bid‘at (Ar. is.):** İslam dininde Hz. Muhammed’in ölümünden sonra ortaya çıkan aşırılıklar
 b. (māḥī-yi ehl-i b.) 569/8
- bī-dem (Far. is.):** nefessiz, soluksuz
 b. (bī-ateş ü b.) 424/3
- bī-derd (Far. is.):** dertsiz, tasasız
 b. 157/3
 b. +lerḡa 100/6, 281/5, 298/4
 b. +lerge (her b.) 439/11
 b. +ge (her b.) 119/2
 b. +lerni (uşol b.) 273/3
2. (sf.) dertsiz, tasasız
 b. cāyi 6/8
 b. (bir bölek b. ü ḡam birle) 413/7
- bi-derem (Far. is.):** parasız, pulusuz
 b. 115/5
- bī-dermān (Far. is.):** güçsüz
 b. 88/4
 b. bile 399/3
2. (sf.) çaresi olmayan
 b. (derd-i b.) 357/3
 b. +dadur (derd-i b.) 257/5
 b. +ımı (derd-i b.) 466/5
- bī-devā (Far. +Ar. is.):** dermansız, çaresiz
 b. 269/2
 b. kör- 354/2
2. (sf.) çaresiz, dermansız
 b. +dın (muḡabbet atlı derd-i b.) 151/1
- bī-dil (Far. is.):** korkak
 b. 317/4
 b. -i ḡam-bādeni 425/2
 b. ü bī-çāre vü ḡam mübtelāyī 347/1
 b. ü bī-ḡam-ḡüsār ü bī-nevā 374/6
 b. ü ḡam-şāmil bol- 14/7
 b. (ḡaysı b.) 19/2
2. (sf.) korkak
 b. (‘āşık-ı b.) 290/4
 b. (sevdā-zede-yi b.) 132/5
 b. (üftāde-yi b.) 270/3
- bī-dilī (Far. sf.):** bir aşık
 b. +ni 324/3
- bī-dil-dār (Far. zf.):** sevgilisiz
 b. iḡer 127/2
2. (sf.) sevgilisiz
 b. güller 392/4

bī-dimāğ (Far. +Ar. is.): akılsız, şuursuz

b. 472/3

b. kıl- 30/1

b. (miñg b. étme-) 129/6

bī-dirīğ (Far. sf.): karşı koyulmaz

b. (cellād-ı b.) 76/2

2. (is.) karşı koyulmaz

b. 455/2

bī-elem (Far. sf.): dertsiz

b. (refīk-i b.) 53/2

bi-emr (Ar. is.): emriyle, talimatıyla

b. -i Perverd-gār-ı ‘azze ve celle 3^b-12

bī-endiše (Far. is.): kaygısız

b. 379/5

bī-eşer (Far. +Ar. is.): etkisiz

b. 249/2

bī-ezhār (Far. +Ar. is.): arkasız, sırsız, dayanaksız

b. +éken 233/4

bī-gāh (Far. is.): vakitsiz

b. (şu‘ā-yı zulmet-i b. ile) 567/6

bī-gām (Far. +Ar. is.): gamsız, tasasız

b. +larınğ sulţanı mén 288/3

2. (sf.) gamsız, tasasız

b. (ahmed-i b.) 424/13

b. (iy b. giriftārım) 285/3

b. (turfe-yi b. oldı) 86/3

3. (zf.) gamsız

b. oltur- 207/3

b. öt-330/2

bī-gām-güsār (Far. +Ar. +Far. is.): dert

ortağı olmayan

b. (bī-dil ü b. ü bī-nevā) 374/6

bī-gāne (Far. is.): yabancı, ilgisiz

b. 170/4, 203/9, 288/6, 295/4, 350/3, 353/2

b. bol- 33/5, 380/2, 409/3

b. eyle- 223/2

b. kıl- 91/3, 211/1

b. vü h’ış 143/3

b. (her b. vü h’ışe) 379/5

b. +din 192/5

b. +mén 541

2. (sf.) yabancı

b. él 77/3

b. tabı 309/1

b. tabı bol- 161/2

b. (merdüm-i b. bile) 389/4

b. (merdüm-i b. şūh) 58/1

b. +din (miñg b.) 442/3

bī-gāne-dār (Far. is.): yabancı

b. 292/4

bī-gāneliğ (Far. +T. is.): yabancılık

b. kıl- 165/1

bī-gāne-tabı (Far. +Ar. is.): yabancı gibi

b. bol- 161/2

b. +ı 309/1

bī-gāne-veş (Far. is.): ilgisiz gibi

b. 347/4

bī-gām-h’āreliğ (Far. +Ar. +T. is.): tasasız

b. (bī-kes ü bī-yār u b.) 246/5

bī-garaz (Far. +Ar. is.): samimi, garazsız

b. 81/19, 155/6

2. (sf.) samimi, garazsız

b. hālīş köngüllük aşınāyī 347/4

b. (ihtilāt-ı b.) 210/2

bī-gavğa (Far. is.): kargaşasız

b. 390/7

bī-gümān (Far. zf.): şüphesiz

b. 473/7

bī-günāh (Far. is.): suçsuz, günahsız

b. 309/7

bih (Far. is.): iyi, yeğ

b. 170/4, 270/7, 409/1(2), 409/2, 409/3, 409/4, 409/5, 409/6, 409/7

b. +rağ érür sebeb 473/6

bī-h’āb (Far. +Ar. is.): uykusuz

b. kıl- 217/4

bī-haber (Far. +Ar. is.): habersiz

b. 363/7, 566/5

bī-habīb (Far. +Ar. is.): sevgilisiz

b. (bī-kes ü bī-yār u b.) 32/1

bī-had (Far. +Ar. is.): sınırsız, hadsiz

b. 13/1, 38/2, 113/7, 216/1, 569/2

b. -i kemāl 562/6

b. u kıyās 1^b-2

b. birlen 344/4

2. (sf.) sınırsız

b. cefā çekip 371/3

b. cism 333/1

b. (külfet-i b. u gāyeti bol-) 470/13

b. (mağzen-i b.) 226/9

b. (sevdā-yı b. u hesāb) 426/3

b. (zulm-i b.) 19/1

bī-had u hesāb (Far. +Ar. ib.): sınırsız ve hesapsız

b. 324/2

bi-ḥamdi'llāh (Ar. ib.): Allah'a şükür olsun
 b. 3^b-11, 225/11, 387/3, 561/2
 b. -i Rabbü'l-‘ālemīn 476/1, 476/7
 b. ki 110/3, 226/7, 245/8, 282/7,
 351/4, 435/18, 458/3

bī-ḥāne (Far. sf.): evsiz
 b. (serīr-i b.) 124/4

bī-ḥār (Far. sf.): dikensiz
 b. (bir gül-i b.) 426/4
 b. (bu müselleme gül-i b.-i ser-ā-pāy)
 9/4

bī-ḥaseb (Far. +Ar. is.): asil olmama, soylu
 olmama
 b. 2^b-6

bī-ḥāşıl (Far. +Ar. is.): sonsuz, nihayetsiz
 b. (ser-gerdān u b.) 280/5

bī-ḥesāb (Far. +Ar. is.): hesapsız
 b. 96/5
 2. (sf.) hesapsız
 b. (sīm ü zer-i b.) 81/10

bī-hevā (Far. is.): isteksiz
 b. (galaṭ u b.) 570/22

bī-hevālīg (Far. +T. is.): isteksizlik
 b. (hevā-yı b.) 2^b-11

bī-ḥired (Far. +Ar. sf.): akılsız
 b. (‘adūv-ı b.) 316/8

bī-ḥiredlīg (Far. +Ar. +T. is.): akılsızlık
 b. 409/3

bī-ḥicāb (Far. +Ar. is.): arsız, utanmaz
 b. kıl 217/1

bī-ḥilāf (Far. +Ar. is.): karşıt olmayan
 b. +ı bile 564/7

bī-hirās (Far. is.): korkusuz
 b. 123/6

bī-ḥod (Far. zf.): kendinden geçmiş bir
 şekilde, çılgınca
 b. 311/3

bihterīn (Far. is.): en iyisi
 b. (kāyim-makām-ı b. ornıga) 4^a-12

bī-hūde (Far. is.): boş yere, beyhude
 b. bol- 523
 b. +érür 194/6
 2. (sf.) boş yere, beyhude
 b. köp güftārğa 402/7
 b. köp söz kim 7/8
 b. lāf 35/7
 b. sözlerdin 306/10
 b. suḥan 132/7, 533
 b. ṭab^c 98/3

b. (kelām-ı b. ü lağv) 200/4
 b. (ol ayılğan b. eczā) 3^b-5
 3. (zf.) boş yere, beyhude
 b. 202/8, 286/1, 377/4, 570/23
 b. fehmi étken 358/5

b. ötken ‘ömr 47/3
 b. yazılır 95/7

bī-hūdelīg (Far. +T. is.): başıboşluk
 b. (mücrimlīg u rüsvālīg u b.) 224/9

bī-hūde-ṭab^c (Far. +Ar. is.): serseri
 yaradılışlı
 b. bol- 98/3

bī-hūş (Far. is.): akılsız
 b. 157/3
 b. +lar (sén ü b. bezmi) 303/3

bī-ḥürmet (Far. +Ar. sf.): saygısız
 b. éldin 321/3

bī-ıışk (Far. +Ar. is.): aşksız
 b. +larğa 70/2
 b. +nı (ten-i b.) 391/3
 2. (sf.) aşksız
 b. cismdin 178/4
 b. zāhidlerni 301/4
 b. (dil-i b.) 181/3

bī-‘ibādet (Far. +Ar. is.): ibadetsiz
 b. 309/7

bī-ııhlāşlık (Far. +Ar. +T. is.): sevgisizlik,
 samimiyetsizlik
 b. birle 153/5

bī-ııhtiyār (Far. +Ar. zf.): kararsız
 b. 2^a-3
 b. bol- 230/7, 556
 b. kıl- 189/6
 2. (sf.) isteksiz
 b. +ıng mén (bende-yi b.) 355/3
 3. (zf.) istemeden
 b. oyna- 93/7
 b. öt- 76/2

bī-ııkbāl (Far. +Ar. is.): ilgisiz
 b. (munça b. bol-) 213/3

bī-ıımkān (Far. +Ar. sf.): olanaksız
 b. (ümīd-i b. kılıng) 197/4

bī-ıınkıyād (Far. +Ar. is.): asi, boyun
 eğmeyen
 b. kıl- 221/6

bī-ııtibār (Far. + Ar. is.): itibarsız, değersiz
 b. 189/8, 292/1
 b. bol- 230/4, 556
 b. kıl- 458/2

2. (sf.) itibarsız, değersiz
b. könğlüm 243/8
b. (bu bî-çäre-yi b.) 2^a-3
b. (dil-i b.) 345/10
- bî-ıtibārılığ (Far. +Ar. +T. is.):** değersizlik
b. 338/11
- bî-ittifāk (Far. +Ar. is.):** uyuşmazlık
b. ol- 559/7
- bî-ķabūl (Far. +Ar. is.):** kabul edilemez
b. (redd-i b. ol-)570/50
- bî-ķadr (Far. +Ar. is.):** kıymet bilmeyenler
b. çün 278/1
- bî-ķahr (Far. +Ar. is.):** azapsız
b. u kīn 316/8
- bî-ķār (Far. is.):** işsiz, lüzumsuz
b. +dur 65/6
b. +éken 233/6
- bî-ķarār (Far. +Ar. is.):** kararsız, bir halde durmayan
b. 93/3
b. kıl- 458/1
- bî-ķefen (Far. +Ar. is.):** kefensiz
b. 137/4
- bî-ķerān (Far. sf.):** uçsuz, bucaksız
b. (baħr-i b.) 227/1
b. (şavlet-i b.) 250/2
- bî-ķes (Far. is.):** kimsesiz
b. bol- 561/2
b. ü bî-yār u bî-ğam-ħ̣āreliğ 246/5
b. ü bî-yār u bî-ħabīb 32/1
b. (méninğ dik b. ü bî-çäre) 83/1
2. (sf.) kimsesiz
b. könğülñi 121/2
- bî-ķıyās (Far. is.):** eşsiz, benzersiz
b. 20/9
- bî-ķıymetlik (Far. +Ar. +T. sf.):** değersizlik
b. esbābı 303/3
- bî-ķıl ü ķāl (Far. +Ar. is.):** sözsüz, sazsız
b. 208/1
- bî-ķızb (Far. +Ar. is.):** yalansız
b. ü ħilāf 258/3
- bıl- (T. f.):** birşeyi öğrenmiş, kavramış olmak
b. -! 6/10, 47/4, 50/3, 81/11, 153/2, 213/6, 217/8, 308/5, 316/4, 430/7
b. -! ki 561/7
b. -! kim 385/3
b. -di 475/4, 552(5)
- b. -dim 233/1(2), 233/2, 233/3, 233/4, 233/5, 233/6, 233/7, 260/4, 268/7, 454/2
b. -dim ki 221/6, 283/2
b. -e almadım 346/5
b. -e almam ki 265/4
b. -e alman 329/4
b. -e almasanğ 415/3
b. -e almay 458/7
b. -e almay mén 310/7, 311/6, 327/3, 407/1
b. -e sén 449/1
b. -gen bilür 409/1
b. -gen (özin b.) 137/3
b. -gen édim 304/3
b. -genge 45/7
b. -geni (öz b. bilen) 325/4
b. -geni yok 56/1
b. -genimni (ni b.) 448/2
b. -geninğni (her ni b.) 55/4
b. -genin (öz b. étmek bilen) 324/5
b. -gey (étse b.) 121/4
b. -inğ 41/7
b. -ip bolmas 441/4
b. -ip (körüp b.) 170/5
b. -ip kıl işinğ 570/38
b. -ip kılğıl işinğni 344/4
b. -ip kılсанğ 323/5
b. -mediler 89/12
b. -medim 99/6, 265/3, 466/3
b. -medim kim 563/3
b. -megen 164/7
b. -megendin ıukde 55/4
b. -megenğ 114/4
b. -mekdür 139/5
b. -mem 189/6
b. -mem ki 188/4, 550
b. -men 11/6, 100/3, 103/2, 368/4, 436/7
b. -men ki 114/7
b. -mes 89/10, 90/4, 157/3, 170/2
b. -mes (barğanın b.) 282/1
b. -mes érdim 4/3
b. -mes ki 510
b. -mesenğ (cıday b.) 570/38
b. -mey 28/4, 132/5, 280/4, 281/1, 525,
b. -mey mén 271/3
b. -meyin 19/4, 275/3

- b. -se 112/4
 b. -sem ki 40/3, 561/3
 b. -señg 157/6, 183/1, 390/2
 b. -señg (çıday b.) 15/7
 b. -señg ki 103/5, 397/6
 b. -sün 180/1
 b. -sün (ni b.) 157/3, 352/2, 414/2
 b. -ür (bilgen b.) 409/1
 b. -ür 154/9, 281/5, 352/2, 570/24
 b. -ür (ni b.) 84/2
 b. -ür (rāst b.) 325/5
 b. -ür mén 1/2
 b. -ür sēn 125/8, 449/10
 b. -mesün 467/7
2. var saymak, farz etmek
 b. -dim 234/1(2), 234/2, 234/3, 234/4, 234/5, 234/6, 234/7, 281/1
 b. -ür 84/1(2), 84/2, 84/3, 84/4, 84/5, 84/6, 84/7
3. çıkarına uygun davranmak
 b. -medim kim 219/5
4. tanımak
 b. -! 471/5
 b. -di 115/5
 b. -diler 264/7
 b. -dim 268/1(2), 268/2, 268/3, 268/4, 268/4, 268/5, 268/6, 268/7, 268/8, 269/1(2), 269/2, 269/3, 269/4, 269/5, 269/6, 269/7
 b. -ip 431/7, 564/9
 b. -me 336/6
 b. -medim 262/1
 b. -mem 274/3
 b. -mes 391/5
 b. -mey 386/2
 b. -sem 448/4
5. birinin ya da bir şeyin değerini takdir edebilmek
 b. -gen (yigitlik qadrini b.) 392/3
 b. -mey 319/4
6. yardımcı fiil olarak kullanılır
 b. -! (ħaddiñni b.) 402/7
bilād (Ar. is.): memleketler
 b. 443/3
 b. (ahālī-yi b. -ı şerīf) 3^b-10
 b. (ahālī-yi tamāmī-yi b.) 316/4
 b. (faḥr-ı b. -ı ālem) 569/3
 b. (tamāmī-yi ahālī-yi özge b.) 4^a-3
bildür- (T. f.): bildirmek, anlatmak

- b. -se 327/5
 b. -üp 19/4, 123/7
 b. -ür 78/6, 448/4
bile (T. is.): birlikte, beraber
 b. +dür (ʿafv rahmet b.) 449/8
 b. +dür (alar b.) 570/19
 b. +dür (seher b.) 570/19
2. (e.) ile, birlikte
 b. (anlar b.) 420/8, 570/12
 b. (anıñ fermānı b.) 1^b-2
 b. (anıñ iʿāneti vü selāmeti b.) 3^b-9
 b. (anıñ yādı b.) 301/1
 b. (āteş-i sūzān b.) 399/1
 b. (belālar b.) 420/9
 b. (bī-dermān b.) 399/3
 b. (bī-gāne b.) 389/4
 b. (bi-ḥilāfı b.) 564/7
 b. (bir cānān b.) 399/4
 b. (bir efsāne b.) 389/3
 b. (bir sāğar b.) 287/4
 b. (bir şuʿle-yi āhım b.) 318/2
 b. (bolsam ihtiyār b.) 388/3
 b. (bölek elem b.) 10/7
 b. (bu aḥvālim b.) 407/2
 b. (bu ārzū b.) 458/2
 b. (bu dil-i figār b.) 388/1
 b. (bu rūzgār b.) 388/7
 b. (bu sevdā b.) 451/5
 b. (cān b.) 399/2
 b. (cān u köñgöl b.) 132/7
 b. (cānıñ b. köñglüñg) 412/4
 b. (çeşm-i intizār b.) 388/4
 b. (dāniş ü kāmīl b.) 523
 b. (derd ü ğamıñg b.) 176/4
 b. (nādān b.) 399/5
 b. (dil-i dīvāne b.) 389/1
 b. (elem b.) 10/2
 b. (emri b.) 493
 b. (enbūr-i hicrān b.) 567/3
 b. (eyyām-ı cefāsı b.) 370/2
 b. (eyyām-ı miḥneti b.) 503
 b. (faẓl u hüner b.) 504
 b. (ġaflet b.) 451/4
 b. (ġam b.) 81/3, 194/5, 304/1, 566/2
 b. (gerdün b.) 103/5
 b. (gevhēr b.) 524
 b. (ġīsū-yı müşğ-efşān b.) 399/1
 b. (ḥālīş köñgöl b.) 77/4
 b. (ḥasret b.) 451/4

- b. (hazān yéli b.) 385/5
 b. (heme sünbül b. reyhān b.) 479
 b. (hile b.) 348/3
 b. (humār b.) 388/6
 b. (hükümeti b.) 3^b-8
 b. (işyān b.) 14/6
 b. (kan b.) 399/6
 b. (karār b.) 388/2
 b. (kaygū b.) 81/3
 b. (kısmet-i pişāne b.) 389/5
 b. (kişi b.) 325/2
 b. (köp ārmān b.) 399/7
 b. (kūşe-yi vīrāne b.) 389/2
 b. (mén b.) 420/2
 b. (merdüm-i bī-gāne b.) 389/4
 b. (mey ü peymāne b.) 389/1
 b. (mih̄r-perver yüz b.) 169/3
 b. (mücrimlik b.) 277/7
 b. (mülāhaza b.) 521
 b. (mülāyemet b.) 354/3
 b. (nār-ı cehennem b.) 412/7
 b. (nefs ihtilāfı b.) 564/7
 b. (nesīm-i dey b.) 75/3
 b. (ni til b.) 451/7
 b. (nükhet-i bahār b.) 388/5
 b. (ol nigār b.) 388/1
 b. (ömr itlāfı b.) 564/7
 b. (sāyirü'n-nās b.) 3^a-4
 b. (sınuḡ perim b.) 345/9
 b. (şuā-yı haṭ b.) 559/1
 b. (şuāī b.) 1^b-4
 b. (tāat b.) 275/4
 b. (taḡlīd eylegen b.) 518
 b. (teşrīf-i ıışḡ feyzı b.) 503
 b. (til b.) 91/2
 b. (uḡūbetler b.) 563/4
 b. (yādnı b.) 50/5
 b. (yaḡşı söz b.) 505
 b. (yaḡşılık b.) 266/4
 b. (yüz ü zülfünḡ devride b.) 567/4
 b. (zühd ü faḡr lāfı b.) 564/7
3. (baḡ.) ile, birlikte
 b. (āvāze-yi ʿAzrā b. Vāmıḡ) 559/6
 b. (altmış b. yétmişde) 564/5
 b. (ʿilmi b. cehl̄ni) 550
 b. (kedḡudālḡ b. mübtelālḡ) 3^a-2
 b. (onḡ b. soldın) 167/6
 b. (şāhī b. sipāhī) 569/4
 b. (yigit b. ḡarida) 564/9

bilek (T. is.): bilek

- b. +in 282/6

bilen (T. e.): ile, birlikte, bile, üzere ile

- b. (ʿābidliḡ b.) 396/7
 b. (ʿadāvet-i zāl-ı felek b.) 364/1
 b. (ʿākıbet-i eyyām b.) 329/4
 b. (anası atası b.) 325/4
 b. (anıḡ bar u yoḡ vefāsı b.) 325/1
 b. (anıḡ şifāsı b.) 325/3
 b. (ārmān b.) 337/1
 b. (āsmān b.) 337/2
 b. (āşiyānı b.) 361/2
 b. (aç u yalangāçlıḡ b.) 435/14
 b. (āteş-i fütāde b.) 328/7
 b. (āteş-i nihānı b.) 361/1
 b. (āteşin āhum b.) 351/2
 b. (bu bār-ı ḡam b.) 72/6
 b. (başıma kélgen b.) 219/3
 b. (bayḡuş b.) 356/3
 b. (bī-pervālḡ b.) 3^b-4
 b. (bir bölek şeydā b.) 359/6
 b. (bir büse-yi inʿām b.) 329/6
 b. (bir sevdā b.) 359/2
 b. (biyik tutḡan b.) 126/4
 b. (bu āh u vā b.) 359/9
 b. (bu derd ü ḡam b.) 329/2
 b. (bu dīdeleri ḡün-feşān b.) 337/6
 b. (bu éki ḡaşlet b.) 42/5
 b. (bu ḡuruḡ nām b.) 329/8
 b. (bu nām-ı kelān b.) 337/7
 b. (bu rüsvālḡ b.) 220/6
 b. (bühtān b.) 363/7
 b. (cāhil ü ḡayyız ü ḡarām-zāde b.) 328/1
 b. (cām b.) 329/7
 b. (cān b.) 53/7, 363/3
 b. (cihān bāzārınınḡ ḡalkı b.) 379/3
 b. (cihān cefāsı b.) 325/1
 b. (çehre-yi gül-fām b.) 329/1
 b. (çerāḡ-ı ʿilm-i Rabbānī b.) 423/2
 b. (dānişi ziyāde b.) 328/1
 b. (démeḡ b.) 364/4
 b. (derek b.) 364/6
 b. (devlet bolup ötmek b.) 324/2
 b. (dīde-yi giryān b.) 363/1
 b. (dil-i ḡasta b.) 185/1
 b. (dünyā b.) 359/1
 b. (ecel élgi b.) 375/4
 b. (ékki ḡara ḡılum b.) 362/7

- b. (esrār-ı cān b.) 262/4
 b. (eşkim b.) 116/1
 b. (faẓlınğ b.) 3/5
 b. (fevvāre-yi āhım b.) 198/2
 b. (fiğān u nāle b.) 342/2
 b. (fıkr-i pāyān u ğam-ı belā b.) 359/7
 b. (ġam u kayğū b.) 67/3
 b. (ġam b.) 234/1, 244/6, 320/6
 b. (gevh̄er-i ĩmān b.) 429/10
 b. (göl b.) 426/4
 b. (ĥāmūşlığ b.) 346/4
 b. (ĥāşıl u peydā b.) 359/5
 b. (ĥastalığ ezāsı b.) 325/5
 b. (Ĥavvā b.) 359/1
 b. (ĥayālātınğ b.) 137/2, 237/4
 b. (ĥazān b.) 337/1
 b. (ĥazānı b.) 361/1
 b. (her kim b.) 516
 b. (her şüret-i cemāde b.) 328/5
 b. (her zerre müddeāsı b.) 325/2
 b. (hicrān b.) 374/3
 b. (himmet b.) 461/2
 b. (hüş b.) 356/2
 b. (ıışk tuğyānı b.) 88/3, 159/7
 b. (ıışkınğ emri b.) 35/5
 b. (ııyş b.) 518
 b. (ĩmān b.) 32/7
 b. (imtiĥān b.) 337/4
 b. (imtiĥānı b.) 361/7
 b. (istignā b.) 359/3
 b. (ıizzet b.) 292/4
 b. (ķatığ müşkilüm b.) 362/2
 b. (ķātıl āfet-i devrān b.) 363/5
 b. (kecek b.) 364/3
 b. (kétmek b.) 324/1
 b. (ķılāde b.) 328/6
 b. (ķış b.) 356/5
 b. (ķitāb-ı mekr b.) 201/5
 b. (ķolum b.) 362/6
 b. (ķönğöl incimek b.) 364/1
 b. (ķönğöl b.) 28/2
 b. (ķöp ĥasret b.) 382/7
 b. (ķöp ĥasret ü ārmān b.) 508
 b. (ķöz b.) 402/2
 b. (ķöz yaşı b.) 4/6
 b. (ķözi b.) 346/5
 b. (ķözüm yaşı b.) 463/1
 b. (lafz-ı bĩ-maʿnĩ b.) 520
 b. (laʿl-i şeker-efşān b.) 363/6
 b. (lehv ü luʿb u lāde b.) 328/2
 b. (lehv ü luʿb ü rüsvālīg b.) 280/3
 b. (maʿzeret belāsı b.) 325/6
 b. (meĥek b.) 364/8
 b. (minğ köz b.) 184/5
 b. (minğ til b.) 386/6
 b. (mülāʿabe-yi hūlek b.) 364/2
 b. (mu menzil ü cāh u mekān b.) 337/5
 b. (muĥabbet közi b.) 247/7
 b. (munça incitmek b.) 324/3
 b. (munça mekş étmek b.) 324/1
 b. (muṭrib b.) 207/3
 b. (mübārek ism-i Ābidliğ b.) 401/7
 b. (mücrimlik b.) 52/9, 137/7
 b. (müjgān b.) 363/2, 379/2
 b. (nāle vü efğān b.) 363/4
 b. (nāle vü sūz u fiğān ü şayĥa u mātem b.) 329/2
 b. (nedāmet eşki seylābı b.) 281/6
 b. (nefsinğ b. kim) 371/7
 b. (nemek b.) 364/7
 b. (ni ĥāşıl til b.) 1/5
 b. (ni ĥasretler b.) 186/3
 b. (ni maķşadlar b.) 186/3
 b. (niʿmet-nişār étmek b.) 205/5
 b. (ni yüz b.) 385/6
 b. (niçük könğöl b.) 447/2
 b. (nükte nükte söz b.) 446/6
 b. (ol bāde-yi lāʿli b.) 127/2
 b. (ol hem-nefes-i tām b.) 329/5
 b. (ölüm b.) 362/1
 b. (ʿömr cāvidānı b.) 361/1
 b. (öz bilgeni b.) 325/4
 b. (öz bilgenin étmek b.) 324/5
 b. (öz cinsi b.) 164/5, 192/6
 b. (öz faẓlınğ b.) 66/8
 b. (öz ĥabsi b.) 356/3
 b. (öz yāri b.) 307/3
 b. (özünğdin özge b.) 519
 b. (peyām-ı cüş b.) 356/1
 b. (pulum b.) 362/4
 b. (remz ü istifāde b.) 328/3
 b. (rıżā-cūlık b.) 8/6
 b. (rūĥ-perver şāf tıynetler b.) 322/4
 b. (rüzgār ehli b.) 122/6
 b. (şabr b.) 329/3

- b. (sa'y u cid b. bolmas) 343/5
 b. (sāyenġ b.) 519
 b. (sevdā b.) 359/8
 b. (seyl b.) 398/4
 b. (sitem tīġi b.) 79/4
 b. (solum b.) 362/1
 b. (sūzen-i müjgān b.) 373/3
 b. (sūr'at b.) 145/5
 b. (şād u ġam b.) 54/2
 b. (şād köngüller b.) 165/6
 b. (şefkat b.) 19/7, 418/4
 b. (şey-i ārām b.) 329/3
 b. (tā'at u 'ibādet b.) 536
 b. (tāb-ı ruḡsārı b.) 118/4
 b. (tālī' b.) 559/7
 b. (tama'-yı ḡām b.) 329/1
 b. (ta'ne b.) 139/1
 b. (taẓarru' til b.) 461/3
 b. (tikenı b.) 361/3
 b. (tili şīrīn yüzi ġüşāde b.) 328/4
 b. (tilim b.) 362/5
 b. (tuġyān b.) 265/7
 b. (tüş b.) 356/1
 b. (yaġ u ḡaymaḡı b.) 438/7, 439/9
 b. (yaman b.) 337/3
 b. (yanı b.) 361/5
 b. (yarġan b.) 125/1
 b. (yāri b.) 336/5
 b. (yaruġ köngül b.) 379/1
 b. (yemek b.) 364/5
 b. (yér b. yeksān bolmas mu) 379/6
 b. (yolum b.) 362/3
 b. (yüz ḡasret b.) 424/11
 b. (za'ferān rengim b.) 54/5
 b. (zebānı b.) 361/6
 b. (zūlmet-i eyyām b.) 215/6
2. (baġ.) ile, beraber
 b. (siyāhī b. ḡalem) 362/7
- bilgü (T. is.):** bilim, bilgi
 b. 430/6
- bilgüçi (T. is.):** bilici, bilen
 b. +ler 72/3
- bilin- (T. f.):** bilinmek, belli olmak
 b. -di 7/5, 465/5
- billāh (Ar. i.):** Allah için
 b. 292/5, 561/7
- bilür- (T. f.):** bildirmek
 b. -seler 463/6
- bīm (Far. is.):** korku, endişe
 b. -i zevāl 435/15
- bī-ma'nī (Far. +Ar. sf.):** anlamsız
 b. (lafz-ı b. bilen) 520
- bī-maġz (Far. is.):** beyinsiz
 b. +dur 72/5
 b. +larġa 159/4
- bī-māl (Far. +Ar. sf.):** malsız, mülksüz
 b. (ḡ'āh bol b. efḡar ḡ'āh şāḡib-i māl bol-) 213/1
- bī-mānend (Far. is.):** benzersiz
 b. 25/1
2. (sf.) benzersiz
 b. cemād bol- 498
- bīmār (Far. is.):** hasta
 b. 174/3
2. (sf.) hasta
 b. (ol çeşm-i b.) 90/3
 b. +ıġa (ıḡḡ-ı b.) 83/7
 b. +ım (cān-ı b.) 285/1
- bīmārılık (Far. +T. is.):** hastalık
 b. 90/3
- bī-maşdar (Far. +Ar. is.):** hareketsiz
 b. u cāmıd 103/7
- bī-maẓmūn (Far. +Ar. is.):** gizli olmayan, açık
 b. 3^a-1
2. (sf.) gizli olmayan, açık
 b. ḡadīs 2^a-8
- bī-medār (Far. +Ar. is.):** dayanıksız, temelsiz
 b. 202/3
 b. ḡıl- 81/2
2. (sf.) temelsiz
 b. aḡvāl bol- 85/7
 b. (bu ḡarḡ-ı b.) 567/5
- bī-meḡḡaz (Far. +Ar. sf.):** hocasız
 b. üstād bol- 370/5
- bī-menzil (Far. +Ar. sf.):** yersiz
 b. -i dürr-i 'Aden bol- 505
 b. -i ġüftār 428/1
- bī-menzil-ġāh (Far. +Ar. +Far. is.):** yersiz, yutsuz
 b. 385/5
- bī-merhem (Far. +Ar. is.):** çaresiz
 b. 424/4, 561/5
- bī-meşel (Far. +Ar. sf.):** eşsiz, benzersiz
 b. cān bol- 296/6
 b. lāle vü reyḡān 296/1
- bī-mey (Far. is.):** içkisiz

- b. 392/4
bi-meyn (Far. +Ar. sf.): yalansız, hilesiz
 b. (ābād-ı b.) 532
bī-miḥnet (Far. +Ar. sf.): gamsız
 b. kişi 423/6
 b. (rāḥat-ı b.) 455/5
bī-miḫdār (Far. +Ar. is.): az
 b. 303/3
bī-minnet (Far. +Ar. sf.): minnetsiz
 b.-i zehr 443/7
 b. (mihr-bān-ı b.) 53/2
bī-muḥabbet (Far. +Ar. is.): muhabbeti, sevgisi olmayan
 b. +lere 139/4
bī-mürüvvet (Far. +Ar. is.): insaniyetsiz
 b. +niṅ (ol bī-m. feni) 563/3
 2. (sf.) insaniyetsiz
 b. (iy ṭabīb-i b.) 133/4
 b. (ol b. étleri) 65/6
binā (Ar. is.): oturmak veya başka amaçlarla kurulmuş yapı
 b. kıl- 359/1
bīnā (Far. is.): gören, görücü
 b. 1/4, 204/5
 b. (dānā sēn ü b.) 478
 2. (sf.) gören, görücü
 b. (çeşm-i b.) 154/7
 b. +nı (çeşm-i b.) 461/1
 b. +sı (çeşm-i b.) 558/4
 b. +sıdın (dīde-yi b.) 81/9
 b. +yı (çeşm-i b.) 463/4
bī-naşīb (Far. +Ar. is.): kısmetsiz
 b. 567/7
 b. bol- 342/1
 b. +dür mén 253/7
bī-naẓar (Far. +Ar. is.): dikkate alınmadan
 b. 3^b-1
bī-naẓīr (Far. sf.): eşsiz, benzersiz
 b. ikrām ile 411/3
bī-nedāmet (Far. +Ar. sf.): pişman olmadan, nedametsiz
 b.   mr 62/5
bī-nedem (Far. +Ar. zf.): pişman olmadan
 b. y rmek 212/2
 2. (sf.) pişman olmama
 b. (c rm   ḥaṭā-yı b.) 250/4
bī-neṣ e (Far. +Ar. is.): keyifsizlik
 b. -yi tenh  440/2
bī-nev  (Far. is.): nasipsiz,  aresiz
 b. bol-125/3, 219/2
 b. kıl- 115/1
 b. (b -dil   b - am-g s r   b.) 374/6
 b. (bir b. -y  z r) 349/8
 b. (bu b. -y   am-zede) 470/13
 b. (fa  r   b. v  m btel  v  z r u b -  re) 405/4
 b. ( ar b   m crim    am-g n   b. v  fa  r) 86/6
 b. (her b.) 87/2
 b. (k h-i  am astıda  al an b.) 408/1
 b. +d n 514
 b. +dur 384/5
 b. + a (bu b.) 36/4, 294/9
 b. + a (her b.) 20/1
 b. +lar k  glidin 54/6
 b. +lar sem  a 160/2
 b. +lar a 51/5, 414/6
 b. +lar a (bu b.) 413/3
 b. +n  63/3
 b. +n  (bu b.) 190/2, 190/6
 b. +s  (her fa  r   b.) 55/7
 2. (sf.)  aresiz
 b. be er 95/2
 b. M crim 6/11
 b.   h u ged  276/4
 b. (fa  r   b. ḥ t m) 424/5
 b. (m n-i b. u  n) 338/1
 b. (M crim-i b. v  m n) 176/7
 b. (z r-ı b.) 249/9
b -nev y  (Far. sf.): bir zavall 
 b. 347/1
b -nev l   (Far. +T. is.):  aresizlik
 b. +n  301/2
b -ni am (Far. +Ar. is.): nimetsiz, kısmetsiz
 b. 101/9
b -niy z (Far. sf.): duasız
 b. (n z u ni met   in  m-ı b.) 508
 2. (zf.) duasız
 b. 2^b-3
bint (Ar. is.): k z
 b. ( bn   b. -i  az zege) 3^a-10
b -p y n (Far. is.): sonsuz, ebedi
 b. +dur 276/2
 b. + mes 204/2
 b. +  (c n n t f n  b.) 225/7
 2. (sf.) sonsuz, ebedi
 b. d   251/7
 b. +da (d ny -y  b.) 204/2

- b. +dadur (‘aceb sevdā-yı b.) 257/1
b. +ğa (sevdā-yı b.) 177/1
bī-pāyāne (Far. sf.): sonsuz, ebedi
b. (devr-i b.) 353/3
bī-peder (Far. sf.): babasız
b. (ferzend b.) 8/3
bī-per (Far. sf.): kanatsız
b. (çağz-ı b.) 353/4
bī-perde (Far. is.): örtüsüz
b. 261/3
2. (zf.) örtüsüz
b. 296/2
3. (sf.) örtüsüz
b. öydin 383/3
bī-pervā (Far. is.): çekinmeyen, utanmayan
b. bolup ılal- 242/1
2. (sf.) utanmaz, pervasız
b. (herze b. köngül) 204/1
3. (zf.) utanmadan
b. yürüp 350/1
bī-pervālıg (Far. +T. is.): korkusuzluk, pervasızlık
b. bilen 3^b-4
bī-pıl (Far. sf.): parasız, pulsuz
b. kişi 402/6
bir (T. sf.): belirsiz herhangi bir varlık
b. ‘ābid éken dép hem 179/8
b. ‘aded dirhem 424/12
b. ādemğa 392/1
b. ādemni 2/4
b. āh-ı āteřin birle 273/6
b. āh-ı derdlik çeksem 411/5
b. āh-ı serd ile 247/8, 445/6
b. ‘ālem-i dānā ése 474/4
b. ‘aşā 3/4
b. āřinā 442/3
b. avuç tofrağdın 330/4
b. ‘azīz ercümendimdın 219/5
b. bağırı yara 362/6
b. bahāne kılıp mén 312/2
b. bağışda 558/4
b. baş 173/7
b. başım 420/5
b. başka 303/7
b. belā birle 420/5
b. belāga uğrağan her mübtelā 87/3
b. beytdin 2^b-10
b. bezm bolsa 570/6
b. bī-çārening könglini 309/6
b. bī-nevā-yı zār 349/8
b. bölek bī-derd ü ğam birle 413/7
b. bölek cān 307/1
b. bölek cānımğa 92/1
b. bölek dāğım 44/2
b. bölek derde 6/3
b. bölek ıkandır 16/2
b. bölek mağlūk-ı bī-çāre 396/4
b. bölek şeydā bilen 359/6
b. buse-yi in‘ām bilen 329/6
b. cām 22/3
b. cām-ı ecel birlen 343/8
b. cām mey 467/5
b. cān 366/1
b. cānān bile 399/4
b. cānınga 78/4
b. cevān 440/6
b. cevān mihmān 438/5
b. cismi 395/2
b. cism-i hāzīnni 453/4
b. dāğ ile 563/2
b. dāğa 181/3
b. def‘-i ĥumārım 179/6
b. dem 42/1, 51/2, 73/7, 168/1, 178/1, 291/3, 315/3, 403/1, 434/1
b. dem-i ĥoř birle 329/5
b. demde 202/4, 267/3
b. dem ki 117/7
b. derd 88/4
b. derd-mend ü derd nūř 147/2
b. derd ü ğam étey 433/1
b. deryā 1/6
b. dīde-yi ĥayrān 238/6
b. dil-i ĥurrem 424/11
b. dil-i nā-řād 62/1
b. dil-dāde birle 192/3
b. dil-dārdın 380/1
b. dil-dārı 78/2
b. dil-ĥ‘āh ile 567/6
b. dilrübālar 167/1
b. dīvāne 234/2
b. du‘ā-güy-ı ĥaķır 566/7
b. dūçar 345/7
b. efsāne bile 38/3
b. ehl-i derde 147/1
b. ehl-i muĥabbet 145/3
b. éki ribāt 150/6
b. enīs-i řād u ğam 566/1
b. esbāb 235/1

- b. esîr 368/2
 b. fakîre 424/12
 b. fûrûmâdedin 3^a-12
 b. ğamdın necâtım 561/3
 b. ğaraż üçün 543
 b. ğarîb-i baĝrı pâre 384/5
 b. ğarîb-i müstemend 425/2
 b. ğarîb-i zâr 26/2
 b. ğarîbni 175/2
 b. ğazelĝa 2^b-10
 b. gedâ 97/5, 452/1
 b. genc-i beytü'l-aĥzândur 564/5
 b. gevher-i nâyâb 381/1
 b. giyâhîdür ki 439/3
 b. ğubâr 345/3
 b. gül 559/7
 b. gül-i bî-hâr 426/4
 b. gülistân boldı mu 378/2
 b. ĥâbıngmı 51/1
 b. ĥânedür 67/2
 b. ĥâne-yi ğam miskini 28/4
 b. ĥarîf-i sâde-tab^c 26/4
 b. ĥayâlĝa 474/7
 b. ĥâzık tabîbim 253/2
 b. Ĥudâĝa 570/49
 b. iltifât 36/4
 b. irem perîsi 95/2
 b. işve birle 396/2
 b. kadem 202/4, 264/6, 295/7
 b. kadem ilgeri 265/9
 b. kademdür 108/2
 b. kal 304/3
 b. katla 22/5, 329/3
 b. kavlimde 58/6
 b. kéçe 18/4, 92/4, 190/1, 207/6, 215/5, 416/7, 428/4, 460/1
 b. kéçe kündüzdin artuĝ 225/6
 b. kéçede 536
 b. kemân ebrûda 566/3
 b. kılça eşer 188/7
 b. kişi 69/5, 135/2
 b. kişiniĝ dîdesini 414/1
 b. köhne ribâtı 113/6
 b. köngli bozulĝan ehl-i dil 446/6
 b. köngül tezervini 414/1
 b. köngülge 426/3
 b. köngülni 495
 b. körmege 396/2
 b. kuruĝ çüb-ı bed bolmuş mén 570/46
 b. kuş ki 387/1
 b. (bérđiĝ b. köngül) 359/7
 b. köngüllük aşınâ 211/2
 b. körgeli cemâliĝ 243/1
 b. körgende 448/4
 b. körgeni 191/5
 b. közde 1/6
 b. kul mén 272/2
 b. külmek üçün 224/4
 b. küñ 45/1, 59/6, 89/2, 90/3, 99/6, 109/5, 136/3, 138/1, 150/5, 156/2, 199/1, 271/9, 276/9, 317/9, 350/1, 367/5, 404/1, 415/3, 417/5, 451/6, 452/1, 567/7
 b. küñi 63/1, 380/7
 b. lafz u ma^cânide 488
 b. laĥza 116/3, 119/9, 129/6, 149/1, 154/4, 198/2, 240/2, 241/2, 286/3, 375/3, 390/1
 b. laĥzada 305/4
 b. laĥza-yı tākāt 43/4
 b. lezzetli bal 208/9
 b. maĥzen-i zer kıldı 172/1
 b. maşlaĥatım 194/4
 b. Mecnûn 192/3
 b. mekân üzre 191/2
 b. méndin özge 274/1
 b. merdâne 234/4
 b. mest 148/3
 b. metâ^c 377/2
 b. mevc 25/3
 b. mihr-bân 87/5
 b. mihr-bân cânân 238/1
 b. mihr-bânım 422/5
 b. muĥaĥkar-ı dñn 292/2
 b. muĝluĝ giriftârım 264/5
 b. mûnis-i ĝam 407/4
 b. mücrim bolup 179/8
 b. müdde^câ 112/6
 b. mühlük otur 52/3
 b. mürg 138/9
 b. naĝş pây 107/2
 b. naşîbe 34/6
 b. na^ct 218/1
 b. nażar 158/5
 b. nażar kılĝay 196/7
 b. nefes 122/3, 122/7

- b. nefes bolğıl 354/7
 b. nefesi 10/7, 370/1
 b. nefsi-i bed 148/5
 b. nemerseni 3^b-4
 b. nesīm-i berķ 155/4
 b. nesīmī birle 244/4
 b. nev^c 276/8
 b. nevha 338/3
 b. nezzāre kıl 226/6
 b. nihān-ı sem^cinġe 15/1
 b. nigāh ile 431/2
 b. nigāh-ı iltifātınġdın 218/5
 b. nigāh-ı luṭf ile 20/7
 b. nigāhınġdın 261/7
 b. nigāhınġnı 330/5
 b. nişān 197/7
 b. nükte birle 559/5(2)
 b. öylük 82/3
 b. özge ḥāledür 10/1
 b. özge nev^c 55/1
 b. özünġ dik 323/3
 b. parça nān üçün 429/5
 b. pāyānı 563/4
 b. perde 147/6
 b. perīşān 376/3
 b. perīşān rūzgārī 14/7
 b. pervāne-yi bed-mest ü pādın 79/7
 b. pervāne men 541
 b. pīl 392/5
 b. pül üçün 81/10
 b. reh 116/7, 151/2, 295/3, 525
 b. reng-i diġer 7/7
 b. rūzī 306/9
 b. sā^cat 563/1
 b. şaf 463/5(2)
 b. sāġar bile 287/4
 b. sāir-i seyyāredın 341/4
 b. sarıġa 444/2
 b. saṭr faşl-ı medāyih 57/2
 b. sebīl-i ‘örf-i insānī 452/1
 b. seher 225/6, 379/7
 b. seher vaḳti 330/7
 b. serv-i çemen 302/4
 b. sevdā bilen 359/2
 b. söz 448/2, 515
 b. sözde sālīm 566/5
 b. sözünġe 16/3
 b. sulṭān-ı leşker-dār bolmuş mén 310/4
 b. şūret-i dīvāre 352/2
 b. şāhir āhım 355/7
 b. şām 225/6
 b. şermende-yi rūz-ı cezā 374/7
 b. şīrīn edā ḥāfız 160/1
 b. şu^cle-yi āhım bile 318/2
 b. şu^cle-yi mehtāb 235/5
 b. şu^cle-yi mühlikge 126/2
 b. şu^cle-yi şem^c-i cemālīnġa 188/6
 b. ṭab^c u mizāc 488
 b. tabaḳ 260/2
 b. ṭaraf 282/5, 283/4, 380/4
 b. tāre-yi müyünġ sevādıdın 114/3
 b. ṭarz 81/1
 b. tāze örtengen kebāb 100/5
 b. tekellüm 130/2
 b. temāşā eylegen 130/7
 b. tenīnġġa 78/4
 b. tevāzu^c 527
 b. tiling 169/4
 b. tola cāmı 355/5
 b. türlük muḥabbet 233/2
 b. uçkun birle 195/3
 b. ülkede 95/6
 b. ümīd-i iltifātı 382/1
 b. vaḳt 3^a-10
 b. vaşl üçün 376/2
 b. vefā hem 413/4
 b. vefā körmey 371/3
 b. yaḳdın 330/1(2)
 b. yan 282/5(2)
 b. yār u aḥbābımdın 64/8
 b. yārdur 68/4
 b. yérde 86/4, 136/6, 179/7, 317/3
 b. yol 36/9, 426/1
 b. yol üze 429/2
 b. yoldur ki 7/6
 b. Yūsuf 85/2
 b. yükdür ki 72/6
 b. yūzi 203/7
 b. zamān 81/6, 131/1, 133/1, 138/6, 175/3, 185/2, 188/5, 287/3, 351/3, 413/4, 441/3
 b. zamānlık vaşl üçün 502
 b. zebān 242/6
 b. zū 371/7
 b. (‘aceb sevdālī türlük fitne-yi b. şur-ı şer başım) 259/1
 b. (ahenglik b. nāzenīn güftār) 26/3

- b. (barmağa b. diyār) 176/7
 b. (boldılar b. öy ékesi) 570/24
 b. (bolmasa b. iltifāt) 421/7
 b. (dégülük b. dōst yārım) 179/4
 b. (hāl-i diling ayğalı b. yār) 181/1
 b. (qalmadı b. zerre nūr) 427/6
 b. (qaysı b. köngül) 439/1
 b. (ol b. çemen) 92/4
 b. (ömr kıldım b. abes) 275/3
 b. (miṅgdin b. direm hem) 127/9
 b. (mundağ b. ğazel-ḥān) 369/7
 b. (ni b. sāat) 43/4
 b. (ni b. sāatī hem-dem) 561/5
 b. (séning b. iltifātında) 117/4
2. (is.) bir sayısı
 b. 485
 b. +din 77/1
3. (zm.) biri
 b. +ni 201/2, 281/1
 b. +niṅ yüzide 569/15
4. (zf.) öncelikle
 b. bakmay 203/8
 b. kör- 256/7, 239/1(2), 239/2, 239/3, 239/4, 239/5, 239/6, 239/7, 239/8, 239/9, 239/10, 239/11
 b. küil- 215/2
 b. sora- 237/7
 b. teraḥḥum kıl 252/7
5. (zf.) aynı
 b. kélürgeđer 338/6
 b. körgeli 486
6. (sf.) aynı
 b. yere 328/6
7. (is.) tek, yalnız
 b. +dür 361/4
birāder (Far. is.): erkek kardeş
 b. 37/5
 b. (her b. kim) 64/8
 b. +din (hıç b.) 347/2
 b. +ni (dāmān-ı muḥabbetlik b.) 52/8
 b. +ler 320/1, 422/3
 b. +ler (iy b.) 125/6, 384/5
 b. +ler (muḥabbetlik b.) 125/3
bī-raḥm (Far. +Ar. is.): acımasız
 b. (ol b.) 168/1
2. (sf.) acımasız
 b. (kātıl-i b.) 85/6
 b. (zālim-i b.) 363/5
birbir (T. zm.): 1. birbiri
 b. +e 435/2
 b. +din 452/3
 b. +ge 15/3, 138/6, 219/4, 379/1
 b. +le 118/2
 b. +ni 379/2
2. (zf.) teker teker
 b. arz kıl- 431/1
 b. beyān kıl 402/1
 b. désem 327/5
 b. öldürse 85/4
 b. kim öldi 107/4
 b. körset- 434/2
 b. soğur- 567/3
 b. şümāre kıl- 444/4
 b. tur- 272/1
 b. üzül- 318/5
 b. yarlığa- 158/3
birbirev (T. zm.): birbiri
 b. +ge 196/3, 298/1
 b. +lerğa 407/5
birbiri (T. zm.): birbiri
 b. 185/5
 b. +din 81/13
 b. +ğa 488
 b. +ge 81/17, 396/3, 515
 b. +len 140/5,
 b. +n 359/2, 382/3
bī-refik (Far. +Ar. is.): arkadaşsız
 b. (āvāre-yi vilāyet ü bī-yār u b.) 297/2
bī-rehālīg (Far. +T. sf.): rahatsızlık, huzursuzluk
 b. (tınāb-ı b.) 3^a-5
bi-reng (Far. is.): canlılığını yitirmiş, renksiz
 b. -i naḥl-i ḥazān 23/6
birer (T. sf.): birer, ayrı ayrı
 b. beyt intizāmıdın 476/4
 b. beyt nazmığa 2^b-9
 b. çarḥ 106/4
 b. def'a 405/5
 b. nefesi 200/6
 b. yol 317/4
 b. zamān 252/4
 b. zamāngine 81/11
birev (T. zm.): her biri, birisi, bir kimse
 b. 81/4, 114/7, 266/4(2), 285/7(2), 413/7(4), 435/3, 435/14, 454/6, 461/7, 545

- b. (‘Ābid birev Mücrim 299/5
- b. ilzāmı için 485
- b. kim 557
- b. +dın 170/3
- b. +ge 81/10, 81/14, 81/16, 88/4, 94/3, 172/3, 306/3, 342/3, 448/1, 448/2, 471/2
- b. +ge (her b.) 94/1
- b. +i (anınğ b.) 392/3
- b. +ler 435/14
- b. +lerni 13/4
- b. +ni 2/4, 81/1(2), 81/2(2), 81/3(2), 81/4, 81/5, 81/7(2), 81/9, 81/10, 115/5, 175/4, 201/2, 209/7, 280/2, 281/1, 372/5(2), 521
- b. +ni hem 345/11
- b. +ni koyını 474/3
- b. +ni könglide 81/5
- b. +ni tengesi 474/3
- b. +nınğ başıda 13/4
- b. +nınğ cānığa 208/3
- b. +nınğ kavli 212/6
- b. +nınğ köngli 406/5
- b. +nınğ könglide 13/4
- b. +nınğ meyli 233/2
- b. +nınğ müdde‘āsığa 311/5
- b. +nınğ zevki 233/2
- b. +nınğ (her bir b. hātırı) 112/6
- b. +nınğ (hıç b. kibi) 135/2
- b. +nınğ (hıç b. köngli) 321/1

biri (T. zm.): biri, bir tanesi, içlerinden biri

- b. 7/7, 109/3, 139/8(2), 463/8, 474/8, 477
- b. (köp nazm ehlidin b.) 97/4
- b. (minğdin b.) 133/2
- b. (yüz minğ ‘aşıkdın b.) 399/2
- b. +n 24/5(2), 570/10(2)
- b. +ni (özge b.) 412/2
- b. +ni kısmetin 559/1
- b. +nınğ şiddeti 7/7
- b. +si 570/17

birle (T. e.): 1. ile, birlikte, bile, üzere ile

- b. (āb-ı hayvān b.) 168/3
- b. (‘Ābidliğ atım b.) 287/7
- b. (açığ söz b.) 67/4
- b. (āğāz b.) 243/6
- b. (āgyār b.) 142/1, 469/1
- b. (āh u efğān b.) 174/4
- b. (āh oqları b.) 145/6

- b. (ahbāb b.) 559/9
- b. (‘aql b.) 247/6
- b. (anınğ b.) 461/3
- b. (anınğ şerārı b.) 254/6
- b. (ārāyiş-i milk-i cihān b.) 387/2
- b. (‘aşā b. dağı) 564/5
- b. (āsmān b.) 387/3
- b. (atınğ b.) 172/6
- b. (ayağ b.) 281/5
- b. (başı b.) 97/3, 291/1
- b. (başım b.) 281/5
- b. (belā b.) 420/2
- b. (bezm-i güft-gū b.) 558/5
- b. (bī-ihlāşlık b.) 153/5
- b. (bī-vefālar b.) 219/1
- b. (bī-vefālar ‘aşkı b.) 210/3
- b. (bir āh-ı āteşin b.) 273/6
- b. (bir belā b.) 420/5
- b. (bir bölek bī-derd ü ğam b.) 413/7
- b. (bir dem-i hōş b.) 329/5
- b. (bir dil-dāde b.) 192/3
- b. (bir ‘işve b.) 396/2
- b. (bir nesīmī b.) 244/4
- b. (bir nükte b.) 559/5(2)
- b. (bu devlet b.) 295/7
- b. (bu eski mekān b.) 387/1
- b. (bu hasret b.) 88/6
- b. (bu kâfile b.) 103/1
- b. (bu ma’nā b.) 227/9
- b. (bu mazmūn b.) 220/7
- b. (bu nezāket b.) 206/4
- b. (bu şevket b.) 166/7
- b. (bu temennā b.) 144/6
- b. (bu vech b.) 434/2
- b. (bu yazuk b.) 282/3
- b. (bir uçkun b.) 195/3
- b. (bu yanğlığ arzū b.) 277/6
- b. (cān b.) 164/3, 379/2, 558/1
- b. (cān éligi b.) 568/1
- b. (cānlar şiresi b.) 280/2
- b. (cefā b.) 69/1, 112/1, 336/2
- b. (cerīme b.) 49/7
- b. (cūş u cevlan b.) 439/6
- b. (cünūn āzādesi b.) 559/5
- b. (cüst-cū b.) 558/5
- b. (derd ü belālar b.) 167/3
- b. (devlet b.) 96/4
- b. (du‘ā-yı hayr b.) 5^a-2
- b. (efğān u āh u nāle b.) 230/6

- b. (ehl-i ħired b.) 328/3
 b. (ehl-i muħabbet b.) 129/2
 b. (él du‘āsı b.) 138/9
 b. (él meşvereti b.) 544
 b. (elem b.) 160/2
 b. (elemiᅅg b.) 272/6
 b. (elᅇāf-ı pādşāhāne b.) 4^b-5
 b. (esbāb-ı zevk b.) 209/2
 b. (éşitmek b.) 391/7
 b. (eᅇfāl-ı hem-sebaᅇ b.) 2^a-5
 b. (fātiħa-yı fāyiħa-yı teberrük b.) 5^a-2
 b. (fiᅇān b.) 147/1
 b. (ᅇaflet eyyāmı b.) 3^a-9
 b. (ᅇamiᅅg b.) 117/7
 b. (ᅇül dimāᅇım b.) 4/2
 b. (ᅇüneᅇ b.) 476/1
 b. (ᅇāl-i cefā b.) 32/3
 b. (ᅇār b.) 361/3, 392/4
 b. (ᅇarāb-ı la‘l-i mey-gün b.) 355/1
 b. (ᅇarāret b.) 357/2
 b. (ᅇasb u ᅇālim b.) 265/6
 b. (ᅇaslık āşiyān b.) 387/1
 b. (ᅇasret b.) 467/2
 b. (ᅇaᅇıᅅg ᅇayāli b.) 157/4
 b. (ᅇayāl u ᅇāb u ‘aᅇl u ᅇüş b.) 216/3
 b. (ᅇayāli b.) 110/4
 b. (ᅇayāliᅅg meş‘ali b.) 418/6
 b. (ᅇayli b.) 567/6
 b. (ᅇayret b.) 118/1
 b. (hem-‘inānlar b.) 27/3
 b. (her bir nesīme b.) 353/3
 b. (her ᅇurde-dān b.) 387/5
 b. (her nevc‘ ārzū b.) 558/5
 b. (her niᅇük til b.) 279/5
 b. (her til b.) 89/9
 b. (hevā b.) 236/3
 b. (hevā vü ᅇırş u elvān ārzūlar b.) 13/3
 b. (ᅇired muᅇācereti b.) 388/5
 b. (hicrān belāsı b.) 298/5
 b. (hicrān ᅇayāli b.) 32/4
 b. (hicrān ᅇ.) 19/6
 b. (himmet b.) 443/4
 b. (ᅇoşluk b.) 349/8
 b. (ᅇū b.) 558/5
 b. (ᅇulk-ı ᅇōş b.) 212/6
 b. (ᅇürd-ı kelān b.) 387/4
 b. (ᅇüsniᅅg zekātı b.) 76/3
 b. (‘ışᅇ feyzi b.) 130/9
 b. (‘ışᅇıᅅg şerārı b.) 290/3
 b. (‘ıyş-ı ᅇam b.) 4/6
 b. (‘ibret b.) 384/5
 b. (ihlāş b.) 18/3
 b. (ism-i ᅇuruᅇ b.) 280/7
 b. (‘izz-i cāᅇ u menzil b.) 454/3
 b. (ᅇademiᅅg b.) 272/6
 b. (kāfir-i bed-ᅇüy b.) 4/7
 b. (ᅇalem b.) 98/7
 b. (ᅇalın nā-merdler b.) 384/2
 b. (ᅇara yüz b.) 160/5
 b. (ᅇarıᅇan b.) 440/6
 b. (ᅇarılıᅇ infī‘ali b.) 280/5
 b. (ᅇayd-ı hicrān b.) 92/7
 b. (ᅇaysı til b.) 1/1, 363/6
 b. (ᅇaysı yüz b.) 50/4, 274/4
 b. (kemāl-i ᅇırş u dām-ı nefş b.) 400/1
 b. (köp ᅇaᅇālar b.) 357/2
 b. (köp nedāmet b.) 314/4
 b. (köp zıkr ᅇılᅇan b.) 439/11
 b. (köymek b.) 314/5
 b. (köz uᅇı b.) 294/9, 384/3, 461/6
 b. (köz yaşım b.) 367/2
 b. (külᅇan küli b.) 172/2
 b. (méniᅅg b.) 161/1, 420/1, 472/1
 b. (merāᅇim-i ᅇüsrevāne b.) 4^b-4
 b. (merāmım b.) 4/5
 b. (merᅇamet b.) 108/5, 360/4, 405/7, 512
 b. (miftāᅇ-ı himmet b.) 14/3
 b. (muᅇabbet b.) 391/2
 b. (muᅇibler b.) 440/2
 b. (munᅇa cevı b.) 10/6
 b. (munᅇa köz b.) 159/3
 b. (munᅇa tefāᅇür b.) 169/5
 b. (mülāzemet b.) 17/4
 b. (nādān b.) 205/3
 b. (nāle b.) 177/2, 206/5
 b. (nām u nişān b.) 387/7
 b. (nāzenīn dil-dārı b.) 102/5
 b. (ni köᅅᅅül b.) 19/2, 133/2
 b. (ni yüz b.) 66/8, 259/3, 413/6, 447/1
 b. (ni yüzi b.) 402/6
 b. (nefs-i şeyᅇān b.) 145/7
 b. (niᅇük til b.) 225/8
 b. (nihāyetsiz nedāmet b.) 1/6

- b. (nesīm-i nükte-yi hōş b.) 67/4
 b. (nesīmī b.) 248/3
 b. (ol hüsrev-i şāhib-ķırān b.) 387/6
 b. (ol ism-i mübārek b.) 4^b-6
 b. (ol raķībler b.) 102/6
 b. (öz ihtiyārı b.) 93/7
 b. (öz ʿilmi b.) 460/3
 b. (öz rūzgārı b.) 570/26
 b. (öz yārı b.) 129/1
 b. (penbe b.) 467/3
 b. (perī-veş nāzenīnler b.) 422/1
 b. (piyāle b.) 491
 b. (raḥmet senedi b.) 370/3
 b. (raķībler b.) 459/2
 b. (renc-i kudūmi b.) 92/3
 b. (riyā-yı zühd b.) 299/3
 b. (riyāzet b.) 162/3
 b. (rükū b.) 468/4
 b. (şabr b.) 243/6, 388/2
 b. (şābūn b.) 471/4
 b. (şadā-yı naʿra b.) 236/2
 b. (sāde yüzlük şafḥa b.) 157/6
 b. (savuğ āhım yēli b.) 393/3
 b. (saʿy u cid b.) 330/6, 384/4
 b. (sehv-i ʿarab b.) 202/8
 b. (semūm-ı āhı b.) 391/1
 b. (séni ḥayālīng b.) 243/4
 b. (séniḡ b.) 567/2
 b. (séniḡ Mücrim atıḡ b.) 57/7
 b. (sevdā-yı ʿışk b.) 241/1
 b. (sīm b.) 474/3
 b. (sīm ü zer b.) 435/14
 b. (söz b.) 463/6
 b. (şubḥ-ı vişāl b.) 199/2
 b. (sūz b.) 392/2
 b. (süçük til b.) 440/7
 b. (sümūm-ı āh b.) 220/2
 b. (sürāḡiḡ b.) 168/4
 b. (sürür b.) 202/2
 b. (şād u ḡam b.) 440/4
 b. (şerār-ı āh b.) 541
 b. (şerār-ı her nefes b.) 393/3
 b. (şīrīn tebessüm b.) 27/4
 b. (şüm şekli b.) 326/2
 b. (taş b.) 10/5
 b. (taş b.) 209/2
 b. (taşdīķ b.) 470/8
 b. (taş b.) 313/3
 b. (taş urḡanıḡ b.) 406/2
 b. (taẓallüm otı b.) 193/1
 b. (tebessüm b.) 390/1
 b. (temennā-yı cemālīḡ b.) 310/2
 b. (teraḥḥum b.) 179/2, 196/7, 216/7, 226/6, 264/5, 295/3, 351/3
 b. (teʿşīr-i eḡān b.) 236/6
 b. (tevāzuʿ b.) 442/4
 b. (teveccüh b.) 476/5
 b. (tevfīķ b.) 1/3
 b. (tiḡ-i siyāset b.) 85/3
 b. (tiḡ-i ʿüryān zebān b.) 161/7
 b. (til b.) 138/5
 b. (til uçı b.) 15/9
 b. (tili b.) 317/7
 b. (tiriklik b.) 350/2
 b. (tīr-i müjgān b.) 517
 b. (türlük elem b.) 38/2
 b. (ʿusret b.) 435/16
 b. (uşol kūy étleri b.) 413/5
 b. (ümīd-i vaşl b.) 469/5
 b. (ümīd-vārıḡı b.) 2^a-9
 b. (vefķ ḥālīḡ b.) 149/5
 b. (vişāl b.) 81/11
 b. (yaraş b.) 467/7
 b. (yüz eḡān b.) 393/2
 b. (zaḥm-ı nāvek b.) 29/1
 b. (zamım b.) 344/1
 b. (zeng-i derd ü ḡam b.) 172/4
 b. (zer b.) 474/3
 b. (zevk-i dünyā b.) 359/5
 b. (zühd b.) 564/9
 b. +dür (feyz-i duʿā b.) 562/6
2. (baḡ.) ile, birlikte, bile, üzere ile
 b. (ay b. kıyaş) 12/6
 b. (cān b. köḡlümni) 558/1
 b. (cehl b. dānişim) 567/1
 b. (gül b. reyḥāndur) 16/1
 b. (mühre b. gevher-i yektāy) 119/2
 b. (nāleler b. çemen) 88/1
 b. (nāle b. āh ol-) 570/48
 b. (post b. üstüḡvān) 142/4
 b. (tili b. köḡgül) 219/4
 b. (vaşl b. hicrānda) 564/9
 b. (yaşurmak b. fāş) 78/6
birlen (T. e.): ile
 b. (ʿadem b.) 327/3
 b. (aʿmāl-i veled b.) 344/3
 b. (aytılḡan ḡazel b.) 343/9
 b. (barı maḡsūm-ı ezel b.) 343/1

- b. (beled b.) 344/6
 b. (bī-ḥad b.) 344/4
 b. (bir cām-ı eccl b.) 343/8
 b. (bu kerem b.) 327/6
 b. (bu kesel b.) 343/5
 b. (cān b.) 358/4
 b. (derd ü elem b.) 327/1
 b. (eḡal b.) 343/1
 b. (elem b.) 186/4
 b. (emel b.) 343/6
 b. (esrār-ı nihān b.) 358/3
 b. (feyz-i ḡadem b.) 327/4
 b. (ḡaḡab b.) 117/3
 b. (gümān b.) 358/5
 b. (ḡal b.) 343/4
 b. (ḡalk b.) 409/2
 b. (ḡam b.) 327/1
 b. (ḡalem b.) 327/7
 b. (kelām-ı muḡtemel b.) 343/7
 b. (kılḡan ‘amel b.) 343/3
 b. (laḡed b.) 344/7
 b. (pā-ber-cāy b.) 321/3
 b. (raḡam b.) 327/5
 b. (ṣamed b.) 344/1
 b. (sa‘y b.) 460/1
 b. (ṣām-ı ebed b.) 344/2
 b. (zīkr-i aḡad b.) 344/1
 b. (zīr ü bam b.) 327/2
 b. (zūḡal b.) 343/2
2. (baḡ.) ile
 b. (bériṣ b. alıṣ) 145/2
birlik (T. is.): birlik, bütünlük
 b. +inḡe (barı til b.) 449/7
bir niçe (T. zm.): belirsizlik zamiri
 b. 37/1
2. (sf.) belirsizlik sıfatı
 b. aḡvāli perīṣānı 462/4
 b. cām-ı elem 559/7
 b. kūn 41/2
 b. kūn ki 468/7
 b. manzūme baḡlamak hevāsı 3^a-13
 b. ṣikāyet 13/1
 b. ‘uṣṣāḡlar 158/2
 b. vaḡt 202/1
 b. yok sözlerni 281/7
bī-rūḡ (Far. +Ar. sf.): cansız
 b. cism 195/7
2. (zf.) cansız
 b. ḡal- 369/1, 427/1
birü (T. is.): eski ve sadık hizmetçi
 b. 419/5
bī-sā‘at (Far. +Ar. sf.): zamansız
 b. (ni b. kūn érken) 281/4
bī-ṣabr (Far. +Ar. is.): sabırsız
 b. u ārāme 411/2
bī-sāmān (Far. sf.): çaresiz
 b. +dın (Mecnūn-ı b.) 245/3
bisāṭ (Ar. is.): keçe, halı, kilim gibi yaygılar
 b. (cevher-i b.) 53/3
 b. +ıda (ḡabra b.) 1^b-4
bī-ḡebāt (Far. +Ar. is.): döneklik
 b. (bu ‘ıyṣ-ı b. -ı dehre) 225/4
 b. (niṣāne-yi b.) 4^b-11
bī-seḡer (Far. +Ar. sf.): sabahsız
 b. ṣāmım 271/2
 b. (zūlmet-i b.) 249/3
bī-semer (Far. +Ar. sf.): meyvesiz
 b. (nihāl-i b.) 225/5
bī-ser ü pā (Far. sf.): sefil ve perişan
 b. (gedā-yı b.) 28/7
bī-ser ü sāmān (Far. is.): başsız ve düzensiz
 b. bolsun 296/7
 b. +i mén 315/2
bī-sevdā (Far. is.): aşksız
 b. 390/7
bī-ṣıdḡ (Far. +Ar. sf.): samimiyetsiz
 b. ĩmān bolmas 511
bismil (Far. is.): kesilmiş, boḡazlanmış
 b. -i tiḡ 250/8
 b. (ṣehīd-i b. -i ol) 355/6
bismi’llāḡ (Ar. ib.): Allah’ın adıyla
 b. +dın 267/1
bī-süz (Far. sf.): detsiz, tasasız
 b. (bī-taḡrīk ü b. ṣūret-i divār bol-) 212/5
bī-sür‘at (Far. +Ar. is.): acele etmeden,
 yavaṣ
 b. 4^a-7
bister (Far. is.): yatak, döṣek
 b. -i nāzım 351/4
 b. ü bālīn
 b. ü bālīn üze 416/6
 b. +im 567/1
bisyār (Far. is.): çok, fazla
 b. 392/6, 463/7, 500
 b. bol- 298/2
2. (sf.) çok, fazla
 b. belā 420/5

- b. hoş maẓmūn 117/4
 b. iṣṭiyākım 354/4
 b. māhir ü üstād 562/6
 b. (ġam-ı b.) 303/7
 b. (zevķ-i b.) 377/5
 b. +nı (ġam-ı b.) 426/3
3. (zf.) çok, fazla
 b. 237/6
 b. kör- 286/4
 b. gūy tut- 520
 b. lafz eyle- 159/2
 b. meded-kārlıġ ét- 475/7
 b. (cefa b. hem kıl-) 306/7
 b. (āh eyle- b.) 113/7
 b. (mén mén dégen b.) 60/6
bīṣ (Far. is.): fazla, çok
 b. 143/4, 559/6
bī-ṣek (Far. +Ar. zf.): şüphesiz
 b. 269/6
bişür- (T. f.): pişirmek
 b. -! 71/6
bit- (T. f.): bitmek, tükenmek
 b. -er mü 373/3
 b. -ipdür 206/6
2. oluşmak, meydana gelmek
 b. -ken ‘imāret 457/4
bī-ṭabīb (Far. +Ar. sf.): hekimsiz, doktorsuz
 b. (renc-i b.) 32/3
bī-taḥammüllük (Far. +Ar. +T. is.):
 dayanamama, katlanamama
 b. kıl- “katlanamamak” 63/5
bī-tahrīk (Far. +Ar. sf.): hareketsiz
 b. ü bī-sūz şūret-i divār bol 212/5
bī-taḥşıl (Far. +Ar. sf.): eğitimsiz
 b. ‘ilm ü ‘amel boldı 2^b-11
bī-tākat (Far. +Ar. is.): güçsüz, kuvvetsiz
 b. ol- “güçsüz olmak” 103/2
 b. (munça b. bol-) 211/5
2. (sf.) güçsüz
 b. (‘aql-ı b.) 78/1
bī-ṭālīc (Far. +Ar. is.): kısmetsiz
 b. ü nā-kābil ü nā-çār 349/6
bī-ṭālīcılık (Far. +Ar. +T. is.): kısmetsizlik
 b. +ımdın 411/4
bī-taşdıķ (Far. +Ar. sf.): onaysız
 b. (‘ahd-i b. éken) 167/2
bī-tevkīf (Far. +Ar. is.): durdurulamaz
 b. 215/7
biti- (T. f.): yazmak
 b. -p 559/4
bī-ülfet (Far. +Ar. is.): dostsuz, arkadaşsız
 b. 48/7
bī-vech (Far. +Ar. is.): sebepsiz
 b. 111/2
bī-vefā (Far. +Ar. is.): vefasız, hayırsız
 b. 269/5, 330/2
 b. bol- 570/28
 b. içre 442/2
 b. +dın 50/3
 b. +lar 50/6
 b. +lar ‘ışkı birle 210/3
 b. +lar birle 219/1
 b. +lar resmide 166/2
 b. +lardın 260/4
 b. +largā 165/5, 259/3
 b. +dur 60/6, 292/5, 384/1
 b. +da 165/5
 b. +da (bu köhne b.) 126/3
2. vefasızlık
 b. (körüp mén b.) 447/2
3. (sf.) vefasız
 b. dünyā 13/1(2), 13/2, 13/3, 13/4, 13/5, 13/6, 13/7, 330/2
 b. dünyā üçün 99/3
 b. ehliġa 131/4
 b. ḥvīṣ ü tebārīngdın 170/4
 b. (‘ıyṣ-ı cihān-ı b.) 277/6
 b. (bu cihān-ı b.) 293/4
 b. (bu b. devrān) 102/3
 b. (bu fānī b. dünyāda) 281/1
 b. (cihān-ı b. içre) 299/5
 b. (ġāyet b. dünyā) 13/1
 b. (ḥalk-ı cihān-ı b.) 176/6
 b. (maġrūr-ı dehr-i b. bol-) 219/1
 b. (ol b. diyārda) 202/3
 b. +da (cihān-ı b.) 116/3
 b. +ġa (dunyā-yı b.) 221/1
 b. +nı (cihān-ı b.) 447/1
bī-vefālīġ (Far. +Ar. +T.): vefasızlık
 b. 59/5, 334/2
bī-vefālīk (Far. +Ar. +T.): vefasızlık
 b. 41/5, 112/7
 b. (bünyād-ı b.) 189/7
 b. +édi 178/2
bī-vefk (Far. +Ar. sf.): uygunsuz
 b. (temennā-yı b.) 562/5
bī-vūs‘at (Far. +Ar. is.): dar, sıkıntı
 b. (teng ü b.) 216/7

bī-yād (Far. is.): gönülsüz

b. 359/4

bī-yār (Far. is.): dostsuz, arkadaşsız

b. (āvāre-yi vilāyet ü b. u bī-refīk) 297/2

b. (bī-kes ü b. u bī-ğam-ğārelig) 246/5

b. (bī-kes ü b. u bī-ğabīb) 32/1

biyik (T. is.): büyük

b. tut- "kibirlenmek" 126/4

b. (özünğdin b.) 213/5

biz (T.zm.): birinci çokluk şahıs zamiri, biz

b. +din 217/5, 395/1, 413/5, 435/5, 470/12

b. +e 395/2, 564/2

b. +ge 2/5, 31/1, 334/1, 416/5, 435/6, 556, 569/18, 570/28

b. +lerge 401/4

b. +ni 239/5, 459/2, 460/7

b. +niğ aralarğa 413/4

bizā'atsız (Ar. +T. is.): malsız, eşyasız

b. 64/3

2. (sf.) malsız, eşyasız

b. faķirler 435/16

bī-zār (Far. is.): bıkmış, usanmış

b. 274/2, 326/2

b. bol- 212/1

b. -ı devā bol- 219/3

b. +mén 337/6

bī-zārlıg (Far. +T. is.): usanmışlık

b. 307/4

bi-zāt (Ar. is.): kendisiyle, özü ile

b. -ı atıyeb u aẓher 49/1

bī-zevāl (Far. +Ar. is.): sonsuz

b. 128/6

2. (sf.) sonsuz

b. +im sén (pādişāh-ı b.) 66/1

bī-ziyā (Far. +Ar. is.): ışıksız, nirsuz

b. 374/3

bol (T. zf.): çok, çokça

b. (niyāz eyle b.) 214/6

bol (T. sf.): bu, şu, işaret sıfatı

b. dem 569/3

b. karılargān 564/3

b. muğālifler kaşıdın 164/3

b. öyniğ sebātı 461/5

b. rüzgār 93/6

b. taraf 119/6

2. (zm.) bu, şu, işaret zamiri

b. 396/4

b. +durur 112/7

bol- (T. f.): olmak, meydana gelmek, gerçekleşmek, var olmak, yardımcı fiil olarak ismin veya sıfatın belirttiği hāli almak

b. -! 18/5, 95/5, 182/6

b. -! be-dil-i çāk u dīde-yi nem-nāk 182/6

b. -! bī-dār 144/7

b. -! hayrū'n-nās 509

b. -! hāk-i rāh-ı ehl-i ʿirfān 540

b. -! ihlāş birle 18/3

b. -! şāhib 15/7

b. -! ümīd-vār 208/10

b. -! (ʿābid b.) 417/7

b. -! (bā-ğaber b.) 203/7

b. -! (bā-kemāl-i zevk-i istiğfār b.) 212/3

b. -! (beher timsāl b.) 213/7

b. -! (berī b.) 65/7

b. -! (bī-āzār b.) 212/6

b. -! (bī-dār b.) 18/4, 55/5, 212/7

b. -! (bī-dār b. ki) 416/1

b. -! (bī-zār b.) 212/1

b. -! (bī-taḥrīk ü bī-süz şüret-i divār b.) 212/5

b. -! (ehl-i kanāʿat b.) 14/4

b. -! (fenā b.) 144/2

b. -! (gedā b.) 28/6

b. -! (hūşyār b.) 308/5

b. -! (dāğ b.) 213/2

b. -! (dōst-dār-ı zıkr-i Ḥağ b.) 321/7

b. -! (ferāğāt b.) 346/7

b. -! (ğarīb aḥvāl b.) 213/1

b. -! (ğarḳ b.) 83/5

b. -! (ğāh ʿĀbid b. cihānda ħāh

Mücrim dehrde) 213/7

b. -! (ğāh b. bī-māl efğar ħāh şāhib-i māl bol) 213/1

b. -! (ğāk b.) 64/5

b. -! (ğāmūş b.) 455/4, 464/7

b. -! (ğāzır-ı dem b.) 312/4, 322/6, 360/7

b. -! (ğırāmān b. ki) 317/2

b. -! (ğizmetğā b.) 37/2

b. -! (ğoş b.) 370/5

b. -! (ğudānı yādıda b.) 415/1

b. -! (ğuşyār b.) 212/4

- b. -! (hüküm b.) 161/4
 b. -! (kānī^c b.) 497
 b. -! (karılar qadr-dānı b.) 401/4
 b. -! (kāyıl b.) 442/7, 546
 b. -! (kétkeli tayyār b.) 212/2
 b. -! (muḥāṭab b. ki) 392/1
 b. -! (lāl b.) 213/4
 b. -! (munça bī-iqbāl b.) 213/3
 b. -! (müheyyā b.) 45/5
 b. -! (mülāyim-güy b.) 397/6
 b. -! (mümtāz b.) 27/5
 b. -! (müstakīm b.) 322/2
 b. -! (pā-māl b.) 213/2
 b. -! (rāst b.) 37/6
 b. -! (rāzı b.) 37/3, 403/5
 b. -! (refīk b.) 328/4
 b. -! (şābir b.) 340/4
 b. -! (şāf tıynet b.) 75/4
 b. -! (sağ b.) 213/2
 b. -! (şād b.) 348/7
 b. -! (şāh b.) 28/6
 b. -! (taḥammül-pīşe b.) 211/5
 b. -! (tofrağ b.) 213/2
 b. -! (vākıf b.) 98/5, 443/6
 b. -! (yādıda b.) 60/5
 b. -! (yār b.) 212/1, 425/1
 b. -! (vākıf b.) 7/6
 b. -a almas ferīd-i ʿaşr 128/3
 129/6
 b. -a kan deryası 215/4
 b. -a kör (bolsanğ b. kör ğarīk-i
 deryā-yı ʿazāb) 547
 b. -a peydā 7/1
 b. -adur (muʿallel b.) 489
 b. -ay āvāre-yi şahrā-yı ğurbet
 b. -ay (āşufte-yi zülf-i perīşānıng b.)
 432/3
 b. -ay (bar b.) 434/5
 b. -ay (beste-yi cāh-ı zenaḥdānıng b.)
 432/5
 b. -ay (dāhil-i mezār b.) 434/6
 b. -ay (dūçār b.) 434/1
 b. -ay (edā-yı şuʿle-yi çāk giribānıng
 b.) 432/4
 b. -ay (esīr-i kāmēt-i serv-i
 ḥirāmānıng b.) 432/1, 432/7
 b. -ay (intizār b.) 434/1
 b. -ay (iʿtibār b.) 434/2
 b. -ay (kaçıp firār b.) 434/4
 b. -ay (kebāb-ı dāğ-ı hicrānıng b.)
 432/6
 b. -ay (kurbānıng b.) 432/1
 b. -ay (lā-yaʿkıl b.) 371/6
 b. -ay (şadaqa b.) 432/2
 b. -ay (şümār b.) 434/7
 b. -ay (üstivār b.) 434/3
 b. -ay (yoğ b.) 434/5
 b. -ayın (ʿāşī vü şermende b.) 305/5
 b. -ayın (bende b.) 305/1
 b. -ayın (sevdā-zede vü dāğ u ser-
 efgende b.) 305/1
 b. -ayın (şeydā-yı ğam b.) 243/7
 b. -ayın (vākıf b.) 351/3
 b. -ayın (zinde b.) 305/4
 b. -dı 47/4, 132/6, 289/5
 b. -dı ʿabeş 373/2
 b. -dı āşinā 4/6
 b. -dı bāğ 164/1
 b. -dı baḥr-ı mevvāc 372/4
 b. -dı bedel 200/3
 b. -dı ber-ķarār 255/4
 b. -dı dāl 304/8
 b. -dı dūçār 243/5
 b. -dı dü-tā 3/4
 b. -dı füzün 260/7
 b. -dı ğam-ı eyyām 451/2
 b. -dı ğarķ 154/7
 b. -dı ḥām 42/6
 b. -dı ḥamūş 159/4, 427/2
 b. -dı ķīr-endüd 424/12
 b. -dı ķulzüm 334/4
 b. -dı lafz 159/5
 b. -dı maḥv 291/7
 b. -dı muʿazzez 230/5
 b. -dı mücevvez 208/4
 b. -dı mülāzım 419/2
 b. -dı nümāyān 36/3
 b. -dı pest 38/4
 b. -dı peydā 7/2, 7/5, 8/2
 b. -dı pīr ü nātivān 92/7
 b. -dı reh-nümāy 429/2
 b. -dı revān 365/2
 b. -dı şadef 213/3
 b. -dı sākın-i şahrāy 119/9
 b. -dı taʿne-cū 373/1
 b. -dı taʿne-ğāh 172/3
 b. -dı uyķuda 416/6
 b. -dı vā 321/2

- b. -dī vefā 434/3
 b. -dī Yūsuf 405/6
 b. -dī (‘abeş b.) 482
 b. -dī (āhīr b.) 435/15
 b. -dī (āhīr zamān b.) 435/1
 b. -dī (āsmān b.) 435/11
 b. -dī (‘ayān b.) 435/1
 b. -dī (ayırmas b.) 154/1
 b. -dī (arī arı b.) 147/3
 b. -dī (bahār b.) 436/1
 b. -dī (bar b.) 436/3
 b. -dī (behem b.) 113/1
 b. -dī (bī-ihtiyār b.) 556
 b. -dī (bī-i‘tibār b.) 556
 b. -dī (cevān b.) 435/3
 b. -dī (cılve-ger b.) 277/3
 b. -dī (dīvāne-vār b.) 555
 b. -dī (dūçār b.) 556
 b. -dī (emīr ü kāmran b.) 435/8
 b. -dī (engüşt-nümā-yı halk-ı ‘ālem b.) 551
 b. -dī (fūlān b.) 435/7
 b. -dī (ğarīb b.) 84/2
 b. -dī (germ b.) 118/4
 b. -dī (girdāb-ı hūn b.) 198/2
 b. -dī (ğonçe b.) 307/2
 b. -dī (ham b.) 408/7
 b. -dī (hāmūş b.) 435/9
 b. -dī (h‘ān b.) 435/6
 b. -dī (hem-dem b.) 164/5
 b. -dī (hurdedān b.) 435/10
 b. -dī (hüner-mend-i cihān b.) 435/12
 b. -dī (iṭminān b.) 435/19
 b. -dī (karanğu b.) 345/3
 b. -dī (karār b.) 436/5
 b. -dī (karı b.) 435/9
 b. -dī (kāsid b.) 285/5
 b. -dī (kaysı b.) 99/6
 b. -dī (kelān b.) 435/5
 b. -dī (köp intizār b.) 436/4
 b. -dī (ma‘lūm b.) 289/4
 b. -dī (ma‘lūm b. kim) 209/11
 b. -dī (medīd b. ki) 458/6
 b. -dī (mihr-bān b.) 435/17
 b. -dī (mihr-i dünyā b.) 196/2
 b. -dī (muhtāc b.) 435/13
 b. -dī (muhteriz b.) 22/4
 b. -dī (mübeddel b.) 196/4
 b. -dī (müddetī b.) 467/6
 b. -dī (müddet-i medīd b.) 527
 b. -dī (müheyyā b.) 20/2
 b. -dī (mükerrem b.) 551
 b. -dī (münevver b.) 463/1
 b. -dī (mürtefi‘ b.) 142/3
 b. -dī (müsellem b.) 551
 b. -dī (müstağrağ b.) 220/5
 b. -dī (müyesser b.) 416/5
 b. -dī (nā-mihr-bān b.) 435/2
 b. -dī (nefy b.) 267/4
 b. -dī (ni b.) 24/3, 127/1, 137/5, 148/5, 170/6, 199/1, 199/3, 265/3
 b. -dī (ni kār b.) 436/7
 b. -dī (ni sebeb b.) 475/3
 b. -dī (nihān b.) 435/14
 b. -dī (nişar b.) 436/2
 b. -dī (pür-berg ü bār b.) 436/1
 b. -dī (rāğīb b.) 392/7
 b. -dī (rām b.) 404/1
 b. -dī (rāst b.) 294/5
 b. -dī (refīk b.) 531
 b. -dī (rüsivā b.) 28/9
 b. -dī (şarf b.) 277/7, 359/8
 b. -dī (şarf-ı gam b.) 219/5
 b. -dī (sarığ b. vü kızıl) 465/3
 b. -dī (sebze-zār b.) 555
 b. -dī (siper b.) 558/1
 b. -dī (su b.) 428/2
 b. -dī (sulṭān b.) 376/6
 b. -dī (şā‘ir b.) 459/7
 b. -dī (tağ b.) 260/1
 b. -dī (yaman b.) 435/4
 b. -dī (yār u hem-dem b.) 551
 b. -dī (yér b.) 435/11
 b. -dī (yok b.) 343/4
 b. -dī (zār b.) 555
 b. -dī (zāhir b.) 157/1
 b. -dī (zehr-i kätıl b.) 371/4
 b. -dī (zebün b.) 293/5
 b. -dī (ziyān b.) 435/18
 b. -dī mu 367/1
 b. -dī mu vāle 393/1
 b. -dī mu (āsān b.) 378/4
 b. -dī mu (bir gülüstān b.) 378/2
 b. -dī mu (dermān b.) 367/4
 b. -dī mu (dīvān b.) 378/7
 b. -dī mu (efkār b.) 368/1
 b. -dī mu (giriftār b.) 368/1
 b. -dī mu (giryān b.) 367/2

- b. -dı mu (haber-dār b.) 368/4
 b. -dı mu (handān boldı mu
 b. -dı mu (hayrān b.) 367/3
 b. -dı mu (hoş hırāmān b.) 378/3
 b. -dı mu (hüsyār b.) 368/3
 b. -dı mu (imkān b.) 367/5
 b. -dı mu (kan b.) 378/5
 b. -dı mu (kebāb-ı dāğ-ı hicrān b.)
 367/7
 b. -dı mu (mihmān b.) 378/6
 b. -dı mu (perīšān b.) 367/1, 378/1
 b. -dı mu (peşīmān b.) 367/6
 b. -dı mu (yār b.) 368/2
 b. -dılar āşinā 541
 b. -dılar efkār 290/5
 b. -dılar pinhān 457/2
 b. -dılar (ham b.) 72/6
 b. -dılar (pāre pāre b.) 347/4
 b. -dum āşinā 223/2
 b. -dum dāhil-i dünyā 14/6
 b. -dum gedā-yı der-be-der 315/4
 b. -dum (ayağ tofrağı b.) 236/8
 b. -dum (bī-i'tibār b.) 230/4
 b. -dum (bī-ihtiyār b.) 230/7
 b. -dum (bī-nevā b.) 219/2
 b. -dum (bī-zār-ı devā b.) 219/3
 b. -dum (cihān āvāresi b.) 179/7
 b. -dum (cüdā b.) 219/5
 b. -dum (divāne-vār b.) 230/1
 b. -dum (du'ā-gūy-i Emīrī'1
 Mü'minīn b.) 278/6
 b. -dum (dūçār b.) 230/6
 b. -dum (gedā b.) 219/4
 b. -dum (hāk b.) 151/6
 b. -dum (hāk-i zemīn b.) 278/1
 b. -dum (hār b.) 230/5
 b. -dum (hazīn b.) 278/5
 b. -dum (hemīn b.) 278/3
 b. -dum (humār b.) 230/2
 b. -dum (hüsn b.) 278/4
 b. -dum (ğarķ b.) 41/6
 b. -dum (gıřiftār b.) 215/2
 b. -dum (kōp intizār b.) 230/1, 428/1
 b. -dum (kōp nātüvān b.) 265/4
 b. -dum (mağrūr-ı dehr-i bī-vefā b.)
 219/1
 b. -dum (mübtelā b.) 219/7
 b. -dum (müstagraķ-ı baħr-i belā b.)
 236/4
 b. -dum (şāf b.) 242/5
 b. -dum (teñg b.) 407/6
 b. -dum (tehī b.) 110/6
 b. -dum (yār u āşinā b.) 219/1
 b. -dum (yār u hem-nişīn b.) 278/1
 b. -dum (yüzi kara b.) 219/6
 b. -dum (zār b.) 230/3
 b. -duñğ ġarīb 202/9
 b. -duñğ 'işıyān-şi'ār 292/1
 b. -duñğ sebeb 481
 b. -duñğ (bī-medār aħvāl b.) 85/7
 b. -duñğ (gedā b.) 191/5
 b. -duñğ (mağrūr b.) 256/4, 337/7
 b. -duñğ (sākin b.) 33/6b. -ğalı 185/4
 b. -ğa mén ('ābid b.) 358/5
 b. -ğa sēn meded-kārım 291/3
 b. -ğa sēn penāh 218/9
 b. -ğa sēn (kérek b.) 522
 b. -ğalı (ham b. māyıl) 400/6
 b. -ğan (bī-dār b.) 383/3
 b. -ğan (bī-gāne b.) 409/3
 b. -ğan (cā b.) 160/4
 b. -ğan (derdi b.) 308/2
 b. -ğan (dīvāne b.) 409/1
 b. -ğan (efkār b.) 424/4
 b. -ğan (efsāne b.) 409/4
 b. -ğan (ğam-bāde b.) 186/2
 b. -ğan (ğabs b.) 409/2
 b. -ğan (ham b.) 357/1
 b. -ğan (h'ār b.) 301/2
 b. -ğan (hazān b.) 352/1
 b. -ğan (kebāb b. bu cānım) 245/2
 b. -ğan (kōzüm manzūrı b. yok)
 219/2
 b. -ğan (mübtelā b.) 335/4
 b. -ğan (mücessem b. olsañğ) 330/4
 b. -ğan (müntehī b.) 37/2
 b. -ğan (özge b. bolmasun) 15/6
 b. -ğan (pervāne b.) 409/1
 b. -ğan (rindāne b.) 409/6
 b. -ğan (rış b.) 16/2
 b. -ğan (sebt b. müdde'ā) 87/1
 b. -ğan (tilbe b.) 89/9
 b. -ğan (üns b.) 374/2
 b. -ğan (vāķıf b.) 331/1
 b. -ğan (za'ferān b.) 391/2
 b. -ğanda (rüst-ā-hız b.) 413/6
 b. -ğandın (bar b. kéyin) 323/6
 b. -ğandın (bāzār b. kéyin) 323/5

- b. -ğandin (bī-dār b. kéyin) 323/2
 b. -ğandin (efkār b. kéyin) 323/1
 b. -ğandin (hūşyār b. kéyin) 323/4
 b. -ğandin (istiğfār b. kéyin) 323/7
 b. -ğandin (köhne b.) 320/1
 b. -ğandin (nāçār b. kéyin) 323/1
 b. -ğandin (zār b. kéyin) 323/3
 b. -ğanı (ma'lūm b. yok) 230/3
 b. -ğannı (hayr ile b.) 360/6
 b. -ğanıñgdın (bu mücrim b.) 109/5
 b. -ğanım bolğan (āvāre-yi deşt ü beyābān b.) 336/1
 b. -ğanım bolğan (beytü'l-aḥzān b.) 336/7
 b. -ğanım bolğan (zār b.) 335/1
 b. -ğanım bolğan (dūçār b.) 335/1
 b. -ğanım bolğan (giriftār b.) 335/4
 b. -ğanım bolğan (ḥār b.) 335/3
 b. -ğanım bolğan (kara ḡan b.) 336/2
 b. -ğanım bolğan (mecnūn-ı hayrān b.) 336/1
 b. -ğanım bolğan (mübtelā-yı dāğ-ı hicrān b.) 336/5
 b. -ğanım bolğan (rūsivā-yı devrān b.) 336/3
 b. -ğanım bolğan (şūret-i dīvār b.) 334/7
 b. -ğanım bolğan (şeb-i tār b.) 335/6
 b. -ğanım bolğan (tola āzār b.) 335/2
 b. -ğanım bolğan (üryān b.) 336/4
 b. -ğanım bolğan (zebān-ı ta'ne-yi aḡyār b.) 335/6
 b. -ğanımdandır (bend ü mücrim b.) 301/5
 b. -ğanımğa (muḡayyed b.) 69/1
 b. -ğanımnı (ḡul b.) 238/3
 b. -ğanımnı (mecnun b.) 270/1
 b. -ğanlar (iy taşadduḡ közleriñgniñ şaydı b.) 330/5
 b. -ğanlarğa (şehīd-i ıışḡ b.) 400/2
 b. -ğannı (cārī b.) 210/6
 b. -ğannı (pāre pāre dāğ b.) 441/2
 b. -ğanın (milk-i vīrān b. körmege) 369/3
 b. -ğannıñ (köñgölde şeki b. işi) 134/4
 b. -ğan érür 107/3
 b. -ğan ése 375/2
 b. -ğan ése (ezeldin b.) 288/1
 b. -ğay 8/6, 165/4, 184/5, 363/1, 423/4
 b. -ğay 'afv 138/9
 b. -ğay āşinā 4/3
 b. -ğay bākī vü pāyendelik 183/7
 b. -ğay behre-ver 259/4
 b. -ğay bī-dil ü ḡam-şāmil 14/7
 b. -ğay bī-hirās 123/6
 b. -ğay ḡāk 182/4
 b. -ğay istimā' 438/1
 b. -ğay māyil 296/3
 b. -ğay müyesser 144/3
 b. -ğay refīḡ 26/5
 b. -ğay şıdḡ 55/6
 b. -ğay ziyā 256/6
 b. -ğay (ayru b.) 227/6
 b. -ğay (cā b.) 265/8
 b. -ğay (ḡat' b.) 154/5
 b. -ğay (ḡaçan b.) 358/5
 b. -ğay (ḡayı b.) 274/6
 b. -ğay (manzūr b.) 415/5
 b. -ğay mu devrānlar 558/2
 b. -ğay (ni b.) 14/9, 79/9, 116/2, 117/6, 121/7, 144/4, 160/2, 188/4, 240/2, 240/4, 265/4, 379/7, 390/1
 b. -ğay (ni b. murād) 261/7
 b. -ğay (ziyāde b.) 470/11
 b. -ğay (cüdā b.) 66/7
 b. -ğay (ḡaçan b. ki) 24/1
 b. -ğay (meded b.) 395/4
 b. -ğay (merdūd b.) 466/3
 b. -ğay (me'vāy b.) 124/2
 b. -ğay (niçük b.) 2/9, 22/5, 231/7, 264/5, 282/3
 b. -ğay (şād b.) 9/1, 42/7
 b. -ğay (şak b.) 52/6
 b. -ğay (şöhrelik b.) 343/7
 b. -ğay mu 257/2
 b. -ğay mu pāk 241/5
 b. -ğay mu kin 263/1
 b. -ğay éken (nātüvān b.) 367/5
 b. -ğay érđi (ni b.) 467/1, 469/3
 b. -ğay sén (bīdār b.) 306/4
 b. -ğay sén (dīdār b.) 306/1
 b. -ğay sén (efkār b.) 306/8
 b. -ğay sén (inkār b.) 306/5
 b. -ğay sén (pey-i āzār b.) 306/1
 b. -ğay sén (şāhib-i esrār b.) 306/2
 b. -ğay sén (turfe şöhret-dār b.) 306/6

- b. -ğay sên (yār b.) 306/7
 b. -ğay sên (zār b.) 306/3
 b. -ğay éken peydā 7/9
 b. -ğay érken 271/2
 b. -ğıl ‘āzim 139/7
 b. -ğıl kâbil-i ta‘rîf 523
 b. -ğıl (āşinā b. ki) 288/6
 b. -ğıl (behre-ver b.) 317/5
 b. -ğıl (bir nefes b.) 354/7
 b. -ğıl (mihmān b.) 271/9
 b. -ğıl (mu‘în b.) 175/2
 b. -ğıl (mücrim b.) 145/7
 b. -ğıl (rāst b.) 34/3
 b. -ğıl (şadākat-pîşe b.) 233/6
 b. -ğıl (şādıku’l-ihlās b. ki) 55/6
 b. -ğıl (yār b.) 217/2, 337/3
 b. -ğuça zār u nātivān 473/2
 b. -ğuça (āhîr b.) 257/3
 b. -ğunça hāk 241/6
 b. -ğunça (tā ‘adem b.) 205/3
 b. -ma hāyil-i dünyā 14/3
 b. -ma māyil-i dünyā 14/1
 b. -ma munça mağrūr 244/7
 b. -ma ‘adem 321/4
 b. -ma bî-mānend cemād 498
 b. -ma munça bî-takāt 211/5
 b. -ma refîk 524
 b. -ma tâbî‘ 149/4
 b. -ma yeksân 540
 b. -ma bâhiş 485
 b. -ma lâfız 213/4
 b. -ma mağrūr-ı hevā 213/1
 b. -ma (esîr-i kayd-ı hicrân b.) 546
 b. -ma (halâyık köngli āzārıda b.) 485
 b. -ma (ma‘ b.) 139/4
 b. -ma (mağrūr b.) 502
 b. -ma (mağrūr-ı huzūr-ı vaşl-ı cānān b.) 546
 b. -ma (mağrūr-ı zevk b.) 97/7
 b. -ma (muqayyed b.) 397/5
 b. -ma (şeydā b.) 34/1
 b. -ma (ser-germ-i sevdā b.) 34/1
 b. -madı 190/7, 349/8
 b. -madı āşinā 4/5
 b. -madı eyyām-ı hursending 196/1
 b. -madı hāşıl 219/2, 224/5
 b. -madı manzūr 458/6
 b. -madı rām 42/1
 b. -madı ruhşat 440/3
 b. -madı (‘aşā b.) 338/7
 b. -madı (hāşıl b.) 260/7
 b. -madı (mağbûl b.) 247/2
 b. -madı (müsā‘id b.) 386/3
 b. -madı (müyesser b.) 219/4, 271/5, 277/6, 558/5
 b. -madı (nedāmet b.) 66/3
 b. -madı (sevdā b.) 455/6
 b. -madım 156/7
 b. -madım müstağnî-yi ‘ālem 258/4
 b. -madım hālāş 149/1, 149/6
 b. -madım müstefîd 64/4
 b. -mağ (behem b.) 441/1
 b. -mağa sên şerm-sār u şermende 415/1
 b. -mağan 343/5
 b. -mağan (bar b.) 101/3
 b. -mağan (bî-alālā b.) 514
 b. -mağan (qarār b.) 101/3
 b. -mağan (musağhar b.) 348/6
 b. -magan (müyesser b. mağşadnı) 210/3
 b. -mağan (teshîri b.) 94/2
 b. -mağan (yār b.) 101/3
 b. -mağay 1/7, 107/8
 b. -mağay dāğ 87/3
 b. -mağay päre 405/1
 b. -mağay (‘ālem b.) 253/1
 b. -mağay (büryān b.) 254/4
 b. -mağay (efgān b.) 254/5
 b. -mağay (ehl-i mâtem b.) 186/5
 b. -mağay (ham b.) 186/4
 b. -mağay (hem-dem b.) 186/1, 253/4
 b. -mağay (hüş-yārıng b.) 308/5
 b. -mağay (kayd-ı işyān b.) 254/7
 b. -mağay (kem b.) 253/5
 b. -mağay (muqaddem b.) 253/7
 b. -mağay (mücessem b.) 186/6
 b. -mağay (müsellem b.) 253/6
 b. -mağay (pür-gam b.) 186/1, 253/1
 b. -mağay (pür-nem b.) 186/2, 253/3
 b. -mağay (rüşen b.) 471/4
 b. -mağay (rüsvā-yı ‘ālem b.) 186/3
 b. -mağay (süzān b.) 254/6
 b. -mağay (‘üryān b.) 254/3
 b. -mağay (vağf-ı rāh cānān b.) 254/1
 b. -mağay (zār u perişān b.) 254/2
 b. -mağay mén mu‘aqqad 66/5

- b. -mağay sēn māyil-i bī-çārelīg 246/4
b. -mağay siz ġarq-ı hūn 89/2
b. -mağıl 85/6
b. -mağıl mağrūr 56/5
b. -mağıl meʿyūs 109/5
b. -mağıl (ġırra b.) 474/9
b. -mağınġ dūçār 46/7
b. -mağınġ (vāşıl b.) 256/4
b. -mağunça nuṭḡ 174/5
b. -mağunça (қан b.) 88/4
b. -mağ yār 131/4
b. -mağ rām 59/3
b. -mağ (āşinā b.) 376/2
b. -mağ (dür-feşān b.) 192/1
b. -mağ (hem-zebān b.) 192/3
b. -mağ (mihr-bān b.) 192/5
b. -mağ (nihān b.) 192/4
b. -mağ (nişān b.) 192/2
b. -mağ (rāzı b.) 389/5
b. -mağ (rūsivā-yı cihān b.) 192/7
b. -mağ (şirīn zebān b.) 192/1
b. -mağ (tūṭiyā b.) 205/1
b. -mañġ 197/3
b. -mas 126/7, 142/2, 175/3
b. -mas ḡākimi 31/5
b. -mas münkalib 20/8
b. -mas (āsmān b.) 126/4
b. -mas (āşinā b.) 125/5, 126/3
b. -mas (āşiyān b.) 430/3
b. -mas (barıp b.) 160/5
b. -mas (bī-nevā b.) 125/3
b. -mas (bī-şıdġ īmān b.) 511
b. -mas (būstān b.) 126/1
b. -mas (cāndın kéçmeyin b.) 394/6
b. -mas (cüdā b.) 125/2
b. -mas (dermān b.) 512
b. -mas (devā b.) 125/4
b. -mas (dil-nişīn b.) 134/1
b. -mas (edā b.) 175/7, 237/6
b. -mas (emīrū'l-mü'minīn b.) 134/7
b. -mas (fehm b.) 174/5
b. -mas (girizān b.) 512
b. -mas (ḡağ b.) 359/4
b. -mas (ḡāk-i zemīn b.) 134/1
b. -mas (ḡaṭā b.) 125/7
b. -mas (ḡazīn b.) 134/5
b. -mas (ḡiç özge b.) 474/7
b. -mas (ḡurde-dān b.) 126/5
b. -mas (istimrār kīn b.) 134/3
b. -mas (ḡara b.) 125/1
b. -mas (ḡurb-i yaḡīn b.) 134/4
b. -mas (māni^c b.) 276/4
b. -mas (mağfūr b.) 344/3
b. -mas (müfid insān b.) 511
b. -mas (mürtefi^c b.) 283/6
b. -mas (müselmān b.) 511
b. -mas (müsta^cīn b.) 134/6
b. -mas (nefi b.) 324/5
b. -mas (nihān b.) 126/2
b. -mas (noğşān b.) 511
b. -mas (özge müttekā b.) 125/8
b. -mas (pinhān kılip b.) 394/7
b. -mas (rāyġān b.) 126/1
b. -mas (sa'ı u cid bilen b.) 343/5
b. -mas (tābān b.) 512
b. -mas (vefā b.) 125/6
b. -mas (yaman b.) 126/6
b. -mas (zāhir b.) 225/3
b. -mas (vīrān b.) 31/5
b. -mas (yaḡīn b.) 407/3
b. -mas (yétip b.) 40/5
b. -mas éken (āşinā b.) 309/1
b. -mas éken (bā-vefā b.) 309/3
b. -mas éken (becā b.) 309/1
b. -mas éken (devā b.) 309/4
b. -mas éken (ḡuşul-ı müddeā^c b.) 309/7
b. -mas éken (resā b.) 309/2
b. -mas éken (rüz-ı cezā b.) 309/6
b. -mas éken (şafā b.) 309/5
b. -mas mu (mesdūd-ı bāb-ı ḡāne b.) 380/7
b. -mas mu (bāde-yi peymāne b.) 380/6
b. -mas mu (bī-gāne b.) 380/2
b. -mas mu (cāne b.) 380/4
b. -mas mu (dīvāne b.) 380/1
b. -mas mu (efsāne b.) 380/1
b. -mas mu (ġam-ḡ'ār b.) 379/1
b. -mas mu (ḡār b.) 379/4
b. -mas mu (ḡüşyār b.) 379/5
b. -mas mu (istigfār b.) 379/7
b. -mas mu (minnet-dār b.) 379/2
b. -mas mu (pervāne b.) 380/3
b. -mas mu (uluğ bāzār b.) 379/3
b. -mas mu (vīrāne b.) 380/5
b. -mas mu (yār b.) 379/1

- b. -mas mu (yér bilen yeksân b.) 379/6
b. -masa 158/6, 162/7, 181/7, 306/7
b. -masa bir iltifât 421/7
b. -masa iqbâl 304/4
b. -masa lutf-ı keşîr 61/7
b. -masa tebdîl 67/9
b. -masa (bâver b.) 262/5
b. -masa (müyesser b.) 349/1
b. -masa (ötken b.) 50/4
b. -masam 140/3
b. -masdın (emr b. burun kim haṭnı) 74/5
b. -masdur (döst b.) 414/5
b. -masun dermânde-yi renc-i elem 276/7
b. -masun târâc 49/9
b. -masun (âzâr b.) 297/1
b. -masun (bîdâr b.) 298/4
b. -masun (bisyâr b.) 298/2
b. -masun (düçâr b.) 298/7
b. -masun (efkâr b.) 297/1
b. -masun (giriftâr b.) 298/5
b. -masun (haber-dâr b.) 298/3
b. -masun (muḳâbil-i ağıyâr b.) 297/2
b. -masun (mücrim b.) 308/7
b. -masun (naḳş b.) 562/9
b. -masun (özge bolğan b.) 15/6
b. -masun (sezâ-vâr b.) 298/6
b. -masun (yâr b.) 298/1
b. -masun (zâr b.) 298/1
b. -mas édi 152/5
b. -mas érdi (şayd b.) 20/5
b. -masıdı muṣṣîn 334/5
b. -may (ʿayân b. ḳalır mu) 418/2
b. -may (heves b.) 561/2
b. -may (rûfû b.) 193/1
b. -may (bi-kes b.) 561/2
b. -may (hem-nefes b.) 561/2
b. -may (muḥtâc kes b.) 561/2
b. -may (pâre b. ḳaldı) 464/5
b. -may (şayd b. hîç köngül) 348/3
b. -maydur (maḳlûm b.) 285/6
b. -mayın 126/5, 139/6
b. -mayın bolmas (dâğınğ b.)
b. -mayın hevl 443/4
b. -mış 142/1, 142/2, 142/4, 150/3, 154/5
b. -mış berîn 377/6
b. -mış dü-tû 373/4
b. -mış (âşinâ b.) 142/1
b. -mış (behem b.) 421/5
b. -mış (cârî b.) 31/6
b. -mış (ḥâk u ḥâre b.) 351/4
b. -mış (ḥaṭâ b.) 142/5
b. -mış (ḳaṭʿi b.) 334/3
b. -mış (nâ-mihr-bân b.) 142/3
b. -mış (ülfet b.) 420/2
b. -mış dü-tâ 293/1
b. -mış mahreḳ 8/2
b. -mışam 155/5
b. -mışdur 113/7
b. -mış mén (ʿandelîb b.) 342/2
b. -mış mén (bir sulṭân-ı leşker-dâr b.) 310/4
b. -mış mén (bî-naşîb b.) 342/1
b. -mış mén (ḥâr b.) 310/1
b. -mış mén (der-kâr b.) 310/7
b. -mış mén (efkâr b.) 310/3
b. -mış mén (ḳâbil-i güftâr b.) 310/5
b. -mış mén (ḳarîb b.) 342/1
b. -mış mén (mesrûr b.) 356/1
b. -mış mén (nâ-çâr b.) 310/6
b. -mış mén (raḳîb b.) 342/5
b. -mış mén (ser-germ-i cām-ı hecr b.) 179/6
b. -mış mén (ṭabîb b.) 342/3
b. -mış mén (tehî dest ü faḳîr ü müflis-i bâzâr b.) 310/2
b. -sa 1/9, 10/4, 20/4, 26/7, 43/3, 50/1, 53/7, 54/1, 59/1, 80/3, 115/3, 125/2, 147/7, 166/6, 170/2, 173/1, 204/5, 230/6, 263/8, 265/8, 295/3, 403/4, 438/10
b. -sa bâlâ 28/8
b. -sa berḳ-şifat 107/6
b. -sa bedel 150/7
b. -sa bolur 511
b. -sa Êgemniñğ ʿinâyeti 470/1
b. -sa fânî 454/1, 461/5
b. -sa ferîd-i ʿaşr 504
b. -sa fermân 276/1
b. -sa ğam-ḡʾâre 396/6
b. -sa ḥâfız 160/5
b. -sa ḥalâş 149/7
b. -sa ḥâlîş 516(2)
b. -sa hem-râhım 282/5
b. -sa hem 208/10

- b. -sa ẖulūṣ 101/12
 b. -sa iḥsān 539
 b. -sa iltifātın̄ğ 243/3
 b. -sa isti'dād 499
 b. -sa qābil 391/6
 b. -sa qālem 208/7
 b. -sa qarīn 174/6
 b. -sa kerāmet 218/8
 b. -sa quruğ 98/2
 b. -sa külfet-i bī-ḥadd u gāyeti 470/13
 b. -sa muḳadderim 304/1
 b. -sa münkād 67/5
 b. -sa müyesser 146/5
 b. -sa nāfız 69/5
 b. -sa peydā 7/3
 b. -sa revān 123/1
 b. -sa rū-be-rū 365/5
 b. -sa siyāhī 208/7
 b. -sa şūḥ 58/1
 b. -sa uyḳuda 416/6
 b. -sa vaż'-ı mülāyimī 77/3
 b. -sa vera' 163/5
 b. -sa yār 443/6
 b. -sa yār-ı dost-dār 53/1
 b. -sa yaḥşī-nihād 499
 b. -sa zemīme 470/14
 b. -sa (ābād qalır b.) 152/5
 b. -sa ('adem b.) 441/7
 b. -sa (āşinā b.) 390/1
 b. -sa (bar b.) 83/7
 b. -sa (ketb b.) 523
 b. -sa (birevni tengesi kim b.) 474/3
 b. -sa (boynumğa bağlangan resen b.) 394/2
 b. -sa (bu yaŋlıg b.) 188/5
 b. -sa (çemen b.) 394/4
 b. -sa (çep b.) 397/5
 b. -sa (dest-endāz u fen b.) 394/6
 b. -sa (elṭāf-ı Rab b.) 397/1
 b. -sa (enbūh zer b.) 391/5
 b. -sa (edeb b.) 397/3
 b. -sa (eşer b.) 391/1
 b. -sa (fa'ālī b.) 137/7
 b. -sa (ğayretiŋ b.) 341/5
 b. -sa (ğazab b.) 397/6
 b. -sa (güher b.) 392/6
 b. -sa (gül-berg-i ter b.) 392/4
 b. -sa (ḥaber b.) 391/3, 392/2
 b. -sa (ḥ'āh merd ü ḥ'āh zen b.) 394/1
 b. -sa (ḥalāyık dūnı hem b.) 422/7
 b. -sa (ḥāre b.) 52/6
 b. -sa (hem-demim b.) 66/5
 b. -sa (hem-ser b.) 559/10
 b. -sa (henüzem b.) 151/6, 258/4
 b. -sa (her niçük b.) 415/6
 b. -sa (ḥıfz-ı maḥzen b.) 121/6
 b. -sa (ḥoş edā b.) 390/5
 b. -sa (iḳlīm şāhı b.) 297/3
 b. -sa (iltür b.) 133/7, 193/4
 b. -sa ('ināyet b.) 13/7
 b. -sa (isiŋg b.) 210/4
 b. -sa (qālem b.) 344/5
 b. -sa (kélür b.) 32/2
 b. -sa (ker b.) 391/7
 b. -sa (kérek b.) 83/4, 463/2
 b. -sa (kéter b.) 31/2
 b. -sa (kīmyā b.) 516
 b. -sa (körér hevesiŋg b.) 214/1
 b. -sa (leb-şeker b.) 392/1
 b. -sa (maḥbūs b.) 394/7
 b. -sa (maḥbūl b.) 258/2
 b. -sa (melül b.) 443/3
 b. -sa (mest b.) 561/7
 b. -sa (mihr b.) 512
 b. -sa (mihr-bānım b.) 104/4
 b. -sa (mīrās-ı peder b.) 392/7
 b. -sa (muḳallid b.) 471/4
 b. -sa (mundağ öter b.) 271/10
 b. -sa (mevcūd hem b.) 290/4
 b. -sa (müntehib b.) 397/4
 b. -sa (ref' b.) 343/8
 b. -sa (uyḳuda b.) 416/1, 416/2
 b. -sa (yazılğan b.) 265/2
 b. -sa (mübtelā b.) 390/6
 b. -sa (müheyyā b.) 439/10
 b. -sa (müjde b.) 285/1
 b. -sa (mükedder b.) 559/10
 b. -sa (münevver b.) 559/10
 b. -sa (mü'min-i qābil ki b.) 276/6
 b. -sa (mümtāz ʔarab b.) 397/2
 b. -sa (münevver b.) 283/5
 b. -sa (müyesser b.) 119/6, 440/5, 441/2, 559/10
 b. -sa (naḳar b.) 391/2
 b. -sa (ni b.) 65/5, 163/4, 474/2
 b. -sa (oḳulğan b.) 283/8
 b. -sa (ölük hem b.) 117/4

- b. -sa (resā b.) 390/2
 b. -sa (rütbe-yi dārūṣ-şifā b.) 390/3
 b. -sa (şādīk ṭaleb b.) 397/1
 b. -sa (şāf-dil b.) 134/2
 b. -sa (sāye-vār b.) 304/7
 b. -sa (şidkīnḡ b.) 126/1
 b. -sa (şimīn beden b.) 394/1
 b. -sa (su b.) 313/4
 b. -sa (şād b.) 208/10
 b. -sa (şeb b.) 397/7
 b. -sa (yaman köṅgöl b.) 217/2
 b. -sa (şem^c-i encümen b.) 394/5
 b. -sa (şirīn suḡan b.) 394/3
 b. -sa (şununḡ dik b.) 117/2
 b. -sa (ṭabībīnḡ b.) 233/4
 b. -sa (taḡdīr-i Ḥudā b.) 390/7
 b. -sa (taşadduḡ b.) 317/1
 b. -sa (ter b.) 391/4
 b. -sa (tüṭiyā b.) 390/4
 b. -sa (tüşer b.) 139/1
 b. -sa (vā b.) 390/1
 b. -sa (yār b.) 321/5
 b. -sa (yoḡ b.) 548
 b. -sa (zarar b.) 392/5
 b. -sa édi 53/1
 b. -sa érdi 89/4
 b. -sam firāş 139/2
 b. -sam ihtiyār bile 388/3
 b. -sam qarīb 263/8
 b. -sam (‘ākīl ü ferzānesi b.) 240/4
 b. -sam (dīvānesi b.) 240/1
 b. -sam (kışsa vü efsānesi b.) 240/5
 b. -sam (ol gevher-i yekdānesi b.) 240/3
 b. -sam (pervānesi b.) 240/1
 b. -sam (yād şifāḡanesi b.) 240/2
 b. -sam érdi rāst 469/3
 b. -sam érdi (tofraḡ b.) 138/7
 b. -saṅḡ bolakör ḡarīḡ-i deryā-yı ‘azāb 547
 b. -saṅḡ ḡarḡ 48/4
 b. -saṅḡ ḡarīdārım 232/5
 b. -saṅḡ mihmān 121/7
 b. -saṅḡ muḡtaḡar 322/6
 b. -saṅḡ (andaḡ b.) 233/6
 b. -saṅḡ (hem-derd b.) 210/1
 b. -saṅḡ (kāmīl’ül-evḡāt b.) 64/5
 b. -saṅḡ (şefḡat kılur b.) 467/5
 b. -saṅḡ (ṭaleb b.) 403/6
 b. -saṅḡ (tiler b.) 29/6, 79/2, 442/6
 b. -saṅḡ (vefālīk yārın ḡurbānı b.) 269/7
 b. -saṅḡ (yār b.) 321/3
 b. -sun 269/5, 296/1(2), 296/3, 296/5, 296/6
 b. -sun ki 269/5
 b. -sun āşinā 4/4
 b. -sun nigehdār 15/8
 b. -sun (‘ālī cenāb b.) 326/4
 b. -sun (āşiyān b.) 295/6
 b. -sun (‘azāb b.) 326/5
 b. -sun (beyān b.) 295/5
 b. -sun (bī-meşel cān b.) 296/6
 b. -sun (bī-ser ü sāmān b.) 296/7
 b. -sun (e’am b.) 394/3
 b. -sun (ḡarḡ b.) 170/7
 b. -sun (ḡarāb b.) 326/1
 b. -sun (ḡurşīd b.) 405/5
 b. -sun (kebāb b.) 326/1
 b. -sun (nātüvān b.) 295/1, 332/3
 b. -sun (ḡün-feşān b.) 295/2
 b. -sun (ḡavl-i kitāb b.) 326/3
 b. -sun (ḡāzī b.) 295/5
 b. -sun (mīhr-bān b.) 295/3
 b. -sun (perīşān b.) 296/4
 b. -sun (revān b.) 295/5
 b. -sun (türāb b.) 326/1
 b. -sun (vālīh ü ḡayrān b.) 296/2
 b. -sun (zehr b.) 563/1
 b. -unḡ 185/1
 b. -unḡ (ḡam-ḡyār b.) 185/2
 b. -unḡ (bīdār b.) 185/6
 b. -unḡ (giriftār b.) 185/5
 b. -unḡ (ḡaberdār b.) 185/3
 b. -unḡ (ḡurāmān b.) 190/2
 b. -unḡ (kéter b.) 50/6
 b. -unḡ (ṭayyār b.) 185/4
 b. -unḡ (yār b.) 185/1
 b. -unḡ (zār b.) 185/7
 b. -up 227/2
 b. -up bīdār 46/8
 b. -up bīḡāne ṭab^c 161/2
 b. -up ḡāk 344/7
 b. -up ḡalmış 43/7
 b. -up pervāne ṭab^c 161/4
 b. -up rām 370/2
 b. -up rūşen 27/2
 b. -up sākī 116/2

- b. -up vāle 239/6
 b. -up yalğançı 299/3
 b. -up (‘Ābid b.) 209/12, 337/7
 b. -up (‘aceb gūyā b. qaldım) 242/6
 b. -up (‘āqıl ü ferzāne b.) 33/4
 b. -up (‘ālem b. qalmıŝ) 254/7
 b. -up (bī-gāne b.) 33/5
 b. -up (bī-pervā b. qaldım) 242/1
 b. -up (bir mücrim b.) 179/8
 b. -up (büryāne b.) 33/7
 b. -up (cā b. qaldım) 242/7
 b. -up (dāhil-i vīrāne b.) 33/6
 b. -up (devlet b. ötmek bilen) 324/2
 b. -up (dīvāne b.) 33/1
 b. -up (efsāne b.) 33/3
 b. -up (ğarķ b.) 117/5
 b. -up (hem-dem b.) 185/2
 b. -up (kānī b.) 163/3
 b. -up (lāle-yi ŝahrā b. qaldım) 242/3
 b. -up (lāyaqıl b.) 22/3
 b. -up (lāyaqıl b. étey) 430/6
 b. -up (Leylī vü b. Mecnūn) 255/4
 b. -up (maḥrem b.) 96/4
 b. -up (miḥmel b. ötken) 453/6
 b. -up (mücrim b.) 117/7, 183/8
 b. -up (pervāne b.) 33/1, 58/2
 b. -up (rüsivā b. qaldım) 242/4
 b. -up (sākin-i ğamḥāne b.) 33/2
 b. -up (sāmi b.) 48/2
 b. -up (sāğar-ı ŝahbā b. qal-) 242/2
 b. -up (ŝehā b. qaldım) 242/5
 b. -up (ŝeydā b. qaldım) 242/1
 b. -up (tola ḥasret b. qaldı) 303/6
 b. -up (vāle b.) 406/2
 b. -up (yār b.) 266/2
 b. -updur dervīŝ 143/5
 b. -updur ihtiyār 90/1
 b. -updur nā-ümīd 126/7
 b. -updur pāre pāre 126/6
 b. -updur peydā 7/4
 b. -updur rīŝ 155/3
 b. -updur (andağ b.) 208/6
 b. -updur (muqābil mu b.) 396/4
 b. -updur mén ḥumār-ı sāğar u ŝahbā-yı dōst 39/7
 b. -up mén ğarķ-ı baḥr-ı derd 179/1
 b. -up mén muntazır 303/1
 b. -up mén Mücrim 257/5
 b. -up mén kātib 313/7
 b. -up mén mest 271/3
 b. -up mén ta‘ne-ğāh 43/5
 b. -up mén vālih 41/1
 b. -up mén qāfile sālār 41/3
 b. -up mén mücrim 121/7, 198/7
 b. -up mén mest-i lāyaqıl 407/3
 b. -up mén nezzāre 396/2
 b. -up mén ümmet-i ḥātem 225/11
 b. -up mén lāl 388/2
 b. -up mén za‘fdın 314/3
 b. -up mén (til b.) 332/7
 b. -up sén (munça b.) 202/6
 b. -up sén tūbī-yı Firdevs 563/1
 b. -ur 217/7, 364/8
 b. -ur cem-i zārım 52/3
 b. -ur dem-sāz 40/2
 b. -ur efsāneliğ 165/8
 b. -ur ḥālīŝ 516
 b. -ur hem-dem 19/2
 b. -ur ma‘lūm 52/7
 b. -ur peydā 7/1, 7/8
 b. -ur ŝūr u hengāme 411/5
 b. -ur me‘vā-yı inbisāt 519
 b. -ur vāriŝ 44/1
 b. -ur yaḥŝı 441/7
 b. -ur yüz pāre 52/1
 b. -ur zāhirde 344/1
 b. -ur (açuk yüzlük b.) 134/2
 b. -ur (ādemī b.) 328/5
 b. -ur (beter b.) 101/9, 506
 b. -ur (bi-menzil-i dürr-i ‘Aden b.) 505
 b. -ur (bölek b.) 294/6
 b. -ur (cā b.) 503
 b. -ur (der-be-der b.) 101/1
 b. -ur (dü-tā b.) 503
 b. -ur (efzūn b.) 263/2, 339/4
 b. -ur (él b.) 101/8
 b. -ur (encūmen b.) 505
 b. -ur (eşer b.) 101/1
 b. -ur (fāŝ b.) 515
 b. -ur (ğarķ-ı baḥr-ı ğam b.) 315/3
 b. -ur (ḥamūŝ b.) 514
 b. -ur (ḥar b.) 101/6
 b. -ur (ḥāre b.) 490
 b. -ur (ḥarīf-i suḥan b.) 505
 b. -ur (kāmrān b.) 398/6
 b. -ur (ker b.) 101/10, 506
 b. -ur (key mu‘teber b.) 506

b. -ur (kim b.) 104/1(2), 104/2,
104/3, 104/4, 104/5, 104/6, 104/7,
374/1
b. -ur (köp b.) 339/4
b. -ur (ma^c b.) 156/3
b. -ur (mefhüm-ı ‘aql kılssa b.) 337/4
b. -ur (muhtaşar b.) 101/15
b. -ur (mu^cteber b.) 101/2
b. -ur (müstahak-ı mağfiret b.) 76/7
b. -ur (ni b.) 35/2, 36/4, 92/7
b. -ur (ni b. bî-hüde) 523
b. -ur (perrân b.) 265/7
b. -ur (peydâ b.) 323/2
b. -ur (seher b.) 101/8
b. -ur (sîmîn b.) 559/2
b. -ur (sürme-sâ b.) 305/3
b. -ur (şâyân b.) 406/7
b. -ur (şeker b.) 101/4
b. -ur (şer b.) 101/3
b. -ur (taḳât b.) 166/6
b. -ur (ṭālî^c b.) 378/1
b. -ur (tebdîl b.) 417/3
b. -ur (ter b.) 101/11
b. -ur (tütiyâ b.) 503
b. -ur (ténġ mu b.) 389/4
b. -ur (yaḥşî b.) 361/2
b. -ur (zâhir b.) 339/5
b. -ur (zarar b.) 101/14
b. -ur (zeber b.) 101/12
b. -ur (zehr b.) 101/5, 304/5
b. -ur (zer b.) 101/7
b. -ur mu 22/3, 166/2
b. -ur mu (kaz b.) 518
b. -ur mu (ténġ b.) 356/3
b. -urğa 10/6, 289/5
b. -urğa rāġıb édiġ 361/1
b. -urğa (râst b.) 473/5
b. -urğa (ténġ mi b.) 356/5
b. -ur érdim (hizmetkâr-ı derbârî b.)
395/5
b. -ur mu rûy-be-rû 372/1
b. -ur mu ziyâd 497
b. -ur mu (âbâd b.) 370/6
b. -ur mu (âzâd b.) 370/1
b. -ur mu (bâd b.) 370/7
b. -ur mu (bî-me’ḥaz üstâd b.) 370/5
b. -ur mu (isnâd b.) 370/4
b. -ur mu (mu^ctâd b.) 370/2
b. -ur mu (şâd b.) 370/1

b. -ur mu (yâd b.) 370/3
b. -ur sên (mücrim b.) 97/7
b. -ur siz ġarḳ-ı tûfân 52/4
b. -urlar (perrân b.) 394/1
2. tasviri fiil olarak kullanılır
b. -mas (bilip b.) 441/4
b. -dı (köyer b.) 193/1
b. -dı (ötmes b.) 420/8
b. -mas (ma^clûm étip b.) 313/2
b. -mas (tapıp b.) 317/3
b. -mas (tapsa b.) 323/2
3. olmak, yer almak
b. -! 214/1, 214/2, 214/3, 214/4,
214/5, 214/6, 214/7, 218/5
b. -ayın 305/3
b. -mas 490
b. -masa 506
b. -masaġ 563/1
b. -sa 275/5, 321/6, 439/7, 440/6,
442/4, 464/2, 504(2), 508, 515

boluş- (T. f.): olmak

b. -urlar yâr 570/21

bostân (Far. is.): sebze bahçesi

b. 174/4

boyal- (T. f.): boyanmak

b. -ġan (kaġa b. pîrehen zevġin)
79/4

boylug (T. is.): boylu, boyu uzun olan

b. +um (iy serv-i ġirâmân b.) 355/1

boyun (T. is.): gövdenin baş ile omuz
arasında kalan kısmı

b. 257/4

b. koy- “teslim olmak” 163/4

b. +ıda 381/7

b. +ıġa 63/3, 65/3, 279/4

b. +ıġa (anıġ b.) 25/5

b. +um 314/7

b. +uma 215/3

b. +umda 464/3

b. +umġa 3^a-5, 2/8, 100/4, 157/5

b. +umġa bağlan- 394/2

b. +umnı 127/7

boz- (T. f.): bozmak, dağıtmak

b. -arġa yétti 462/1, 462/5

b. -dı 369/3, 370/6

b. -ġu dikdür 404/4

b. -ma 75/4, 212/6, 338/8

b. -maḳ 567/5

bozuġ (T. sf.): kötü, çirkin

- b. kâşânemizğa 207/6
- bozul- (T. f.):** bozulmak
- b. -dı 345/1
- b. -ğan âşiyân 418/5
- b. -ğan kişverini 238/2
- b. -ğan (bir köngli b. ehl-i dil) 446/6
- bölek (T. is.):** nasip, pay, parça
- b. +dür 184/3
- b. bol- 294/6
- 2. (sf.)** nasip, pay, parça
- b. elem bile 10/7
- b. (bir b. bî-derd ü gam birle) 413/7
- b. (bir b. cān) 307/1
- b. (bir b. cānımğa) 92/1
- b. (bir b. derde) 6/3
- b. (bir b. kâdur) 16/2
- b. (bir b. maḥlūk-ı bî-çāre) 396/4
- b. (bir b. şeydā bilen) 359/6
- bölek bölek (T. zf.):** parça parça
- b. körgüz- 444/4
- bu (T. sf.):** yer olarak yakında bulunan bir varlığı işaret eder.
- b. ‘Ābid 386/7
- b. ‘Ābid alğanı 378/7
- b. ‘Ābid atıngdın 46/9
- b. ‘Ābid ḥālīga 116/7
- b. ‘Ābidğa 49/9
- b. āh u fiğānım 468/2
- b. āh u vā bilen 359/9
- b. aḥvāl 287/3, 304/9
- b. aḥvāl ile 244/7
- b. aḥvālīm bile 407/2
- b. aḥvālīmğa 265/4
- b. ‘ālem ārzūsıdın 4/8
- b. ‘ālemde 198/1
- b. ‘ālemdin 431/4
- b. arada 473/4
- b. ārmān 472/1
- b. ārzū bile 458/2
- b. ārzū-yı maḥāl ü ḥayāl-i ḥām 73/6
- b. ‘āşığa 20/7
- b. āşiyāne édim 266/5
- b. āšnā ‘āqilidin 409/3
- b. ‘ıyş-ı bî-şebāt-ı dehre 225/4
- b. āzārım 264/6
- b. cān-ı ‘azīz
- b. baḥt-ı karadın 151/7
- b. baḥtınğ 196/4
- b. bār-ı gam bilen 72/6
- b. bāzāra 85/2
- b. bed ḥumār 398/6
- b. bed ḥumār üftādeni 425/1
- b. belāğa 5/3, 189/4
- b. bendelik üçün 200/5
- b. bēş altı gāzelni 4^b-13
- b. bî-çāre muḥaqqar 4^b-2
- b. bî-çāre könglini 57/5
- b. bî-çāreğa 142/3
- b. bî-çāre-yi bî-i’tibār 2^a-3
- b. bî-çāre-yi nātivānga 3^a-12
- b. bî-nevā-yı gam-zede 470/13
- b. bî-nevāğa 36/4, 294/9
- b. bî-nevālarğa 413/3
- b. bî-nevānı 190/2, 190/6
- b. bî-vefā devrān 102/3
- b. cām-ı Cem 19/5
- b. cān 12/2
- b. cān ki 135/6
- b. cān-ı kirāmī 12/5
- b. cān u dilde 436/5
- b. cānı 260/5
- b. cihān 209/9
- b. cihān bî-beqālının 73/5
- b. cihān-ı bî-vefā 293/4
- b. cihān rāḥatını 286/2
- b. cihānda 173/6, 446/7
- b. cihandın 75/1, 198/4, 324/1
- b. cihandın gayrı 235/2
- b. cihānnı ḥayr u şerini 221/6
- b. cihānnıñ iḳāmeti 468/1
- b. cism-i lāğarım 263/7
- b. cismiñ 33/7
- b. cüdālīk içre 256/6
- b. çāk-i giribāne 203/5
- b. çarḥ-ı bî-medār 567/5
- b. çemen cihān ara 249/1
- b. çemende 194/6, 274/6
- b. çemendin 144/5
- b. dehr 200/1
- b. dehr-arā 94/2
- b. dehr içre 56/7, 125/3
- b. dehrde 32/7
- b. dehrdin 338/8
- b. dem kim 561/4
- b. derd 22/6
- b. derd ü gam bilen 329/2
- b. derd ü za‘af ile 335/7
- b. derdge 342/3

b. derdimğa 374/1
 b. devlet birle 295/7
 b. devrân hem 146/4, 403/2
 b. devrânda 245/3, 535
 b. devrânîng 47/3
 b. deyrde 81/13
 b. deyrdin 561/2
 b. dîde-yi hûn-bâr 131/3
 b. dîdeleri hûn-feşân bilen 337/6
 b. dil-dâde-yi bî-çâreni 226/6
 b. dil-i figâr 46/6
 b. dil-i figâr bile 388/1
 b. du‘â-güyni 4^b-3
 b. dünyâ-yı fânî 430/3
 b. dünyâ-yı pelîd 64/3
 b. dünyâda 224/8, 446/5
 b. dünyâğa 280/4
 b. dünyânı 281/2, 461/6, 462/5
 b. düşmenğa 225/8
 b. ebyâtım 284/2
 b. eczâ-yı varağdur 197/7
 b. edyârını 426/2
 b. efgânîng 47/1
 b. éki çeşm-i giryânım 283/7
 b. éki haşlet bilen 42/5
 b. ékisi içre 138/3
 b. elem 458/5
 b. élnîng melâmeti 468/6
 b. emr-i şerîfğa 2^b-6
 b. emrde 475/6
 b. emrdin 3^a-7
 b. eşnâda 443/5
 b. ‘imâret 173/1
 b. éski mekân birle 387/1
 b. éski yığac 49/8
 b. eşnâ 28/7
 b. eyyâm 52/7
 b. eyyâm-ı rüzgâr 252/3
 b. faķır-i hazîn 570/1
 b. fânî bî-vefâ dünyâda 281/1
 b. fânî cihân 440/1
 b. fânîde 447/5
 b. felekcin 431/6
 b. fenâda 149/4
 b. gaddâr fânîğa 62/5
 b. gamda 437/7
 b. gamdın 300/7
 b. gam-hâne 409/2
 b. garîb-i mübtelâ-yı ‘aşrını 74/6

b. garîb-i rû-yı siyâh 61/6
 b. genc-i vîrânımdadır 89/6
 b. gîrüdâr 46/9, 274/7, 292/5, 570/42
 b. güftâr-ı şerâyiğ 57/6
 b. gülistâne 124/6
 b. gülşen içre 153/1
 b. gülşende 415/4, 561/3
 b. güneh-kâr 5^a-1
 b. güneh-kâr-ı serm-sârını 4^b-3
 b. ħ‘âb-ı ħafletinğdin 306/4
 b. ħâl 304/1
 b. ħâl birle 305/3
 b. ħâl-i nâtivânım 418/1
 b. ħâl-i tebâhdın 339/3
 b. ħâle 30/2, 525
 b. ħâlimğa 422/5
 b. ħalk içide 447/2
 b. ħarâbeğa 9/1
 b. ħasb u ħâl-i maşra‘ értür 11/5
 b. ħasb u ħâllerni 450/2
 b. ħâşiyetni 267/3
 b. ħasret 4/7, 422/4
 b. ħasret birle 88/6
 b. ħâtır-ı muĥaķķar 569/1
 b. ħayaldin başķa maķâlât 5^a-3
 b. himmetni 267/5
 b. ħiref-i nâ-sezâdın éken 346/3
 b. ħumâr 176/4
 b. hüner érmes ki 356/4
 b. ħüsn ile 394/3
 b. ‘ıřķ ‘âķıbeti 458/7
 b. iĥlâşım 153/3
 b. ‘ilm ma‘nâsıda 411/6
 b. ‘ilmni 340/6
 b. ilticâ 217/1
 b. ismdür 292/7
 b. iş 237/5
 b. işni 127/7
 b. iştibâhım 386/2
 b. ħabîl 32/3
 b. ħadar besdür 385/4
 b. ħâfes-i cihân-ı dün 135/4
 b. ħâfile birle 103/1
 b. kâm 171/6
 b. kâr u bârınğdın 350/7
 b. kâr-gehde 227/7
 b. ħâtilğa 517
 b. ħayğudın 338/9
 b. ħayğular 163/8

- b. kéçe 217/4, 232/1, 303/5, 312/4, 378/5, 427/1
 b. kelāmım 272/1
 b. kerāmetni 162/4
 b. kerem birlen 327/6
 b. kesel birlen 343/5
 b. kı̄l ü kı̄l 180/7
 b. köhne 295/6
 b. köhne bī-vefāda 126/3
 b. kullarnı 2/5
 b. kulnı kim 168/4
 b. kuruķ nām bilen 329/8
 b. kūyde 434/7
 b. külbege 215/5
 b. kün 1/9, 27/5, 55/1, 66/5, 76/5, 79/5, 83/6, 110/1, 116/1, 121/6, 146/4, 159/5, 164/1, 165/1, 195/4, 198/3, 207/2, 219/1, 227/4, 229/5, 251/6, 263/3, 273/5, 273/7, 282/1, 293/2, 302/7, 306/10, 310/5, 314/4, 319/1, 341/2, 344/7, 348/4, 354/6, 367/1, 374/1, 404/5, 407/1, 422/1, 422/3, 422/7, 433/1, 435/19, 445/2, 487
 b. kün kim 205/4, 220/8
 b. künde 322/1
 b. künler 282/4
 b. künler kim 404/4
 b. künni 277/2
 b. maķşad 559/11
 b. maķşadım 271/1
 b. maʿnā birle 227/9
 b. maʿnī 476/6
 b. maʿnīdin 278/5
 b. maşlahatımdın 318/1
 b. maẓmūn 159/2
 b. maẓmūn birle 220/7
 b. maẓmūndın értür 43/6
 b. meĉhūl könglini 560/20
 b. mektūbumnı 284/1
 b. méndin 262/7
 b. meşelde 230/6
 b. meşeldür 427/7
 b. meʿvādın 41/4
 b. meydin 141/4
 b. mışr 216/4
 b. mihr-i ĥāverim 263/4
 b. miķdār 45/7, 131/4
 b. minvāl 562/5
 b. miskīn cānıġa 306/1
 b. miskinni 25/5
 b. muĥālif dehr-i fānīde 4/8
 b. muĥammesni 562/10
 b. muķteżā-yı zamīr 570/17
 b. Mücrim 4/9, 28/9, 40/7, 44/5, 68/7, 87/5, 143/5, 231/7, 303/7
 b. mücrim bol- 109/5
 b. Mücrim ĥaţṭ-ı irşādını 265/9
 b. Mücrim hem 127/11
 b. Mücrim kāmıġa 43/7
 b. Mücrim kibi 218/9
 b. Mücrim müddeʿasıġa 238/7
 b. Mücrim yazuķın 3/5
 b. Mücrimdin 72/7, 186/6
 b. Mücrimġa 126/7, 185/7, 229/11
 b. Mücrimġa oĥşaş 126/7
 b. Mücrimni 51/6, 106/7, 184/7
 b. Mücrimniġ duʿāsın 284/5
 b. Mücrimniġ tilin 25/7
 b. mücrimlik ile 173/7
 b. mücrimlikdin 144/7
 b. mühellik ot 328/7
 b. mühlik kesel 563/4
 b. müjdeġa 113/3
 b. müsellem gül-i bī-ĥār-ı ser-ā-pāy 9/4
 b. müşkil kim 310/1
 b. müşkilüm 446/2
 b. müşkilüġ 215/7
 b. nādānlarġa 213/5
 b. naķd 107/11
 b. nām al- 71/7
 b. nām kı̄l- 460/7
 b. nām-ı kelān bilen 337/7
 b. nām-ı muķadder 113/7
 b. nātüvānnı 570/11
 b. nefsim taʿnesin 267/6
 b. nevʿ 46/1, 69/5, 107/8, 189/7, 269/7
 b. nevʿ ki 10/5
 b. nevʿde 94/2
 b. nevbet-i devrān ölüm 276/9
 b. nezāket birle 206/4
 b. ni ʿalāmetdür 332/6
 b. ni ʿazāb bolsun 326/5
 b. ni ĥāl 209/6
 b. ni ķad 130/7
 b. ni ķāmet 130/7

- b. ni me'yūshlġ nevmīdlġdur 371/3
 b. ni olturmak 173/5
 b. ni sāz ēken 327/2
 b. ni sitem 312/1
 b. ni şermendelik 183/1
 b. ni uyat 17/5
 b. niçük gül-sitān 262/3
 b. niçük kayġu 371/3
 b. niçük tarz-ı hīrām 130/7
 b. niçük yorumak 173/4
 b. 'ömr 200/5, 528
 b. 'ömr lezzetidin 342/1
 b. 'ömrde 200/3
 b. 'ömrden 550
 b. 'ömrğa 564/1
 b. öydin 31/4
 b. peymāne 223/6
 b. rüsvālġ bilen 220/6
 b. rüsvālġnı 205/6
 b. rüşendur ki 129/5
 b. rüşen cihān 142/1
 b. rüz-ı rüşenni 301/1
 b. rüzgār 76/3, 292/6
 b. rüzgār bile 388/7
 b. rüzgār-ı hōş 56/5
 b. şa'eb hāle 368/4
 b. sebaknı 19/4
 b. sebebden 268/8, 271/4, 373/4
 b. sebebden kim 4/6, 59/5, 146/7
 b. sebebdenür 127/6, 476/5
 b. sebebge 570/9
 b. seferde 181/3
 b. séning nāzik teniġ 563/2
 b. sevdā 422/6
 b. sevdā bile 451/5
 b. sevdālar 42/6
 b. seyr-i bāġ kılıp 30/4
 b. şıfat 296/7, 387/7
 b. şıfat emvāl 410/4
 b. şıfat kişi 470/14
 b. şıfatlık hāl 570/31
 b. şıfatlık milk 366/3
 b. sīne-yi çākinġ 193/1
 b. sitem-hānede 17/3
 b. söz 209/11
 b. sözni 570/56
 b. şām-ı mātem üzre 559/6
 b. şāmımğa 7/9
 b. şecerden 259/2
 b. şevket birle 166/7
 b. şevket-i dārā 156/2
 b. şitā şāmı 384/6
 b. şirīn zebān 440/7
 b. tab'-ı pākimden 351/5
 b. tāt u tahtnı 112/4
 b. tālī-i bedim haqqıġa 73/5
 b. tama' 567/3
 b. taraf 345/5
 b. tarz 216/2, 406/3
 b. tarz dégenige 474/9
 b. tās 123/7
 b. temennā birle 144/6
 b. ten ki 135/6
 b. tende 415/5
 b. tiriklikden 156/2
 b. tört karadın 434/4
 b. töşekimden 351/4
 b. 'uzletde 336/7
 b. vech birle 434/2
 b. vechden 163/2
 b. vechime 304/3
 b. vīrān 150/6
 b. vīrānı 454/3
 b. vīrānımğa 48/7
 b. yan 190/2, 190/6
 b. yaġlıġ 2^b-13, 280/7, 300/3
 b. yaġlıġ ārzū birle 277/6
 b. yaġlıġ bolsa 188/5
 b. yaġlıġ nā-şād 498
 b. yay 9/5
 b. yazġanıġğa yazılġan raqam 98/4
 b. yazuġ birle 282/3
 b. yérge 157/7, 462/5, 558/6
 b. yıraldın 430/7
 b. yol 570/16
 b. yol üstünde 268/7
 b. yolda 141/3, 180/6, 191/4, 219/4, 222/5, 570/15
 b. yolġa 355/7
 b. zamāne 417/2
 b. zamāne kılıp mén 312/5
 b. zamānlarda 412/5
 b. zārını 23/1
 b. zevk 36/6
 b. zulmler 346/2
 b. (güyā b. zebānıġ) 194/1
 b. (isiz b. ömr 'ki) 564/10

b. (kağem urđan b. řarıķa) 185/6
 b. (kebāb bolđan b. cānım) 245/2
 b. (manzūr b. müsveddedin) 4^b-6
 b. (zerre-yi b. māl u milk ü
 ħānümānımdın) 332/1

2. (zm.) işaret zamiri

b. 3^b-5, 281/5, 383/1(2), 383/2,
 383/3, 383/4, 383/5, 383/6, 383/7,
 384/1(2), 384/2, 384/3, 384/4, 384/5,
 384/6, 384/7, 407/5, 423/4, 441/3,
 570/42

b. ki 63/7

b. (ħall b.) 83/3

b. +dur 25/3, 119/5, 163/1, 232/4,
 243/2, 356/3, 569/6

b. +dur kim 309/6

b. +éken 278/3

b. +ékendür 265/5

b. +érđi 189/4, 221/5

b. +émiş 272/4

b. +érmiş 41/7, 188/7

b. +érür 140/4

būd (Far. is.): varlık

b. u nā-būd-ı cihān 224/7

b. u ne-būd 164/2, 417/2

b. u ne-būdını 209/9

b. +nıng (her zād u b.) 95/5

budağ (T. is.): ağaç dalları

b. +ı+Ø 232/3

b. +ı (gül b.) 472/4

budalā (Ar. is.): bir şeye karşı çok düşkün olan kişi

b. +lar 167/7

Buĥār (öz. is.): Özekistan'da bir şehir ismi,

Buhara

B. 53/8

B. ülkesinde 306/6

B. (sultān-ı B.) 183/7

B. (şehir-i B.) 569/3

Buĥārā (öz. is.): Özekistan'da bir şehir ismi (krş. Buĥār)

B. 134/7, 387/3

B. -yı mu'azzam 532

B. -yı şerif 3^b-9, 2^a-7, 316/2, 366/3,
 435/16

B. -yı şerif atlığ diyārıngdın 350/5

B. -yı şerif oĥşaş 383/5

B. -yı şerifniing bezirgānıdın 395/4

B. (milk-i B. -yı şerif) 197/6

B. (ni B. ki) Ö2, 3^b-1

B. +da 37/7

bul- (T. f.): ortaya çıkarmak, keşfetmek

b. -dı 2/3, 242/6

b. -dum 235/3

b. -duing 340/5

b. -ğunça 308/3

b. -madı 154/4, 224/3

b. -mak 155/4

b. -masa 46/3

b. -masaing 430/1

b. -masun 4/7

b. -mışam 153/1(2), 153/2, 153/3/,
 153/4, 153/5

b. -saing 183/3

2. yardımcı fiil olarak kullanılır.

b. -a mén 420/2

belā bul- 420/2

bulğa- (T. f.): bulamak, karıştırmak

b. -dınđ 214/7

buluş- (T. f.): önceden kararlaştırılmış bir yerde bir araya gelmek

b. -ğay 438/5

b. -maydur 379/3

b. -sa 361/2

b. -saing 328/3

bulut (T. is.): bulut

b. 27/1

b. +ı (nisān b.) 337/6

b. +nıng perdesidin 51/4

Burāk (öz. is.): Hz. Muhammed'in Miraç'a çıkarken bindiği bir binek atı

B. +ıing izinde 365/3

burın (T. is.): burun, koku alma organı

b. nefesni yolu 474/8

b. +dın 427/7

b. +ıdın 369/6

būriyā (Far. is.): hasır

b. (naķş-ı b.) 112/5

b. (nuķūş-ı b. -yı faķr u şalınnıing farkı) 24/5

burun (T. e.): önce, evvel

b. (bükülmesdin b.) 322/2

b. (késilmesdin b.) 322/5

b. (kömülmesdin b.) 322/1

b. (közđin b.) 96/1

b. (ölmesdin b.) 256/7, 322/1

b. (séđdin b.) 209/10

b. (séđdin hem b.) 60/6

- b. (tikilmesdin b.) 322/3
 b. (uyalmasdin b.) 322/7
 b. (üzülmesdin b.) 322/4
 b. (yādınğa kélmesdin b.) 322/6
 b. +rağ 85/1
 b. +rağ (emr bolmasdin b. kim hañnı) 74/5
2. (zf.) önce
 b. 412/5
 b. +dın 506
- burunğı (T. is.): önceki**
 b. +lar 18/2, 209/9
- buruş- (T. f.): düzgünlüğü gitmek, üzerinde kırışıklıklar meydana gelmek**
 b. -tı 1/3
- büse (Far. is.): öpücük**
 b. 279/4
 b. eyle- 563/5
 b. (bir b. -yi in'ām bilen) 329/6
- büse-gāh (Far. is.): öpülecek yer**
 b. -ı çübe-yi dār 15/9
 b. -ı çübe-yi dār eyle- 222/6
- būsitān (Far. is.): çiçek bahçesi**
 b. 569/15
 b. bol- 126/1
 b. içre 443/1
 b. (bāğ u b.) 440/2
 b. (bahār u b.) 237/2
- būstān-serāy (Far. is.): saray içindeki köşk**
 b. (‘ālīšān b.) 2^a-9
- būy (Far. is.): koku**
 b. -ı hāzān 457/3
 b. -ı vefā 46/7, 131/2, 367/7
 b. -ı vefā kel- 347/2
- būye (Far. is.): özleme**
 b. eyle- 408/7, 558/5
- buyruğ (T. is.): emir, ferman**
 b. +ığa 18/3
 b. +ın 182/6
- buyur- (T. f.): buyurmak, emretmek**
 b. -ğan emrdin çalma- 561/4
 b. -ğanğa 448/5
 b. -ğanığa 214/6
 b. -meydür 517
- bühtān (Ar. is.): iftira, kara çalma**
 b. bilen 363/7
- bükül- (T. f.): katlanmak, eğilmek**
 b. -di 127/6, 259/5
 b. -mesdin burun 322/2
- bü'l-‘aceb (Ar. zf.): çok ilginç**
 b. 333/6
 b. +rağ 566/6
- bülbül (Far. is.): ötücü bir kuş, bülbül**
 b. 23/8, 88/1, 120/2, 129/3, 207/2, 390/5, 390/6, 421/2, 445/4
 b. -i bī-çāre 352/1
 b. -i gülşenge 438/6
 b. -i gülşen-serāyī 363/4
 b. -i mehcūr 472/3
 b. āvāzı 378/1
 b. kibi 227/2
 b. (iy b. -i tab‘ım) 194/6
 b. (şavt u fiğān-ı b.) 436/2
 b. +dın (her minķār-ı b.) 206/5
 b. +e 376/5
 b. +em (ni b. ki) 345/2
 b. +ge 164/5
 b. +in (gülīstān b.) 236/1
 b. +ler 175/6, 427/2
- bülbül-engiz (Far. is.): bülbül gibi**
 b. 52/2
- bülbülā (Far. +Ar. ünl.): ey bülbül**
 b. 48/2
- bülend (Far. is.): yüksek**
 b. 38/4, 101/7
 b. +nı (başı b.) 328/4
- bü'l-heves (Ar. is.): herşeye hevesli, maymun iştahlı**
 b. 261/4
 b. içre 458/4
 b. (her b. dik) 336/6
 b. (her bir b. dik) 414/6
 b. +ğa (her b.) 15/8
- bünyād (Far. is.): temel, esas, bina**
 b. ét- “bina yapmak” 35/6, 559/4
 b. kıl- “inşa etmek, yapmak” 67/9
 b. -ı bī-vefālīk 189/7
 b. (cihān-ı köhne-yi ğam-ı b.) 496
 b. +ı 561/6
 b. +ını (vefā b.) 268/5
- bürehne (Far. sf.): çıplak, yalın**
 b. (tığ-i b.) 53/4
2. (zf.) çıplak, yalın
 b. 300/4
- bürķāc (Ar. is.): yüz örtüsü, peçe**
 b. +nı 76/4
- büryān (Far. is.): kebab**
 b. 307/4, 410/6, 460/5

- b. bol- “kebab olmak” 254/4
 b. kıl- “kebab etmek” 29/5, 197/5
 b. (bağrı b.) 334/5, 360/1
 2. (sf.) kebab gibi olmuş
 b. (dil-i b.) 45/7
 b. +ımı (zaḥm-ı dil-i b.) 466/2

būryāne (Far. is.): kebab

- b. bol- 33/7

būt-ḥāne (Far. is.): tapınak

- b. +de (Kaʿbe vü b.) 140/5

bütün (T. is.): eksiksiz, hepsi

- b. +dür 359/3

2. (sf.) eksiksiz, tam

- b. köksünġni 205/1

büzül- (T. f.): daralmak

- b. -üp kal- 132/2

büzürg-vār (Far. is.): büyük, ulu, saygıdeğer

- b. 60/1

C

cā (Far. is.): yer, mevki

- c. 154/4
 c. bér- 277/4, 442/4
 c. bol- 160/4, 242/7, 265/8, 503
 c. eyle- “yerleşmek” 113/2, 202/5
 c. kıl- “yer edinmek, yerleşmek” 110/7, 126/2, 210/4, 267/1, 273/4, 302/2, 354/3, 422/4, 473/7
 c. tut- “yer ayırmak” 81/12
 c. +dur 463/8

caʿd (Ar. is.): kıvrıkcık

- c. -ı gīsū 140/6

cadde (Ar. is.): cadde, muhit

- c. +sidin (muḥabbet c.) 265/9

cādū (Far. is.): büyücü

- c. 455/2
 c. (kara c. közüñġdin) 348/3

cāfī (Ar. is.): eziyet eden, zulüm yapan

- c. (ʿāṣī vü c.) 2/4, 480
 c. (tamām-ı ʿāṣī vü c.) 294/4
 c. +ğa (ʿāṣī vü c.) 61/4

cāh (Ar. is.): makam, mevki

- c. 101/14, 132/4
 c. u maḳām kıl- 460/4
 c. u mekân 430/1
 c. u menzil 195/7
 c. u meʿvā eyle- 22
 c. (beste-yi c. -ı zenaḥdānıñ bol-) 432/5

- c. (ğarīb-i c. -ı zindāndur) 258/6

- c. (ḥabs-i c.) 315/7

- c. (ḥabs-i c. -ı dehr mén) 274/7

- c. (heves-i c. ile) 550

- c. (heves-i c. u ġurūr ile) 203/8

- c. (heves-i c. u menzil ü meʿvā) 570/4

- c. (ʿizz-i c. u menzil birle) 454/3

- c. (ʿizz-i c. -ı Mısr ile) 130/4

- c. (maḥbūs-ı c. -ı ġam) 70/5

- c. (maḥbūs-ı c. -ı zindān) 243/9

- c. (māl u milk ü c. u meʿvā) 28/3

- c. (mekân u c.) 165/7

- c. (milk ü c. u māl) 208/2

- c. (mu menzil ü c. u mekân bilen) 337/5

- c. (terk-i ʿizz-i c. eyler) 112/5

- c. +mġa (ʿizz-i c.) 60/6

cāhil (Ar. is.): bilgisiz

- c. 2/6, 410/3

- c. ol- 435/10

- c. ü ḥayyiz ü ḥarām-zāde bilen 328/1

- c.-i dünyā +émes 14/8

- c. +ğa 292/2

cāla- (Far. +T. f.): yerleştirmek

- c. -p mén 313/4

cām (Far. is.): cam, şarap kadehi

- c. 71/2, 146/4, 223/6, 224/3, 296/6, 561/4

- c. bilen 329/7

- c. -ı ārzū 562/7

- c. -ı bāde 514

- c. -ı Cem 168/3, 424/6, 441/4, 559/10

- c. -ı ʿişretim 353/4

- c. -ı meyiñġ ḥumārı mén 176/4

- c. -ı şarāb 189/9

- c. -ı tarab 180/4

- c. (ārzū-yı c. -ı feraḥ) 56/2

- c. (ārzū-yı c. -ı şahbā eyledim) 224/3

- c. (bāde-yi c.) 563/1

- c. (bir c.) 22/3

- c. (bir c. -ı ecel birlen) 343/8

- c. (bir c. mey) 467/5

- c. (bir niçe c. -ı elem) 559/7

- c. (bu c. -ı Cem) 19/5

- c. (ğarīb-i c.) 379/5

- c. (mest-i c.) 153/2

- c. (mey-i c. -ı muḥabbetdin) 313/6

- c. (meyl-i c. kıldı) 460/6

- c. (neşʿe-yi baḥş-ı c. -ı mül) 1^b-7

- c. (niçe yüz minğ c. -ı ğam) 559/6
 c. (ser-germ-i c. -ı hecr bolmış mên) 179/6
 c. +ı 19/6, 311/3, 410/6
 c. +ı ki 384/6
 c. +ı (bir tola c.) 355/5
 c. +ı (tola c. ki) 319/6
 c. +ım (menzil ü c.) 282/7
 c. +ımın 431/2
 c. +ını 391/4
 c. +ını (devr-i c.) 308/5
cāme (Far. is.): giyecek
 c. 543
 c. -yi cerem ile 173/4
 c. -yi zerbeft-i atlas 454/6
cāmī (Far. sf.): bir kadeh
 c. 348/4
cāmīd (Ar. is.): hareketsiz, cansız
 c. eyle- 299/4
 c. (bī-maşdar u c.) 103/7
 c. +sén (ism-i c.) 411/7
cān (Far. is.): yaşam, hayat
 c. 4/1, 10/4, 31/1, 31/7, 48/5, 54/4, 59/2, 61/1, 64/1, 71/4, 74/4, 80/1, 81/16, 83/4, 85/4, 102/2, 110/1, 111/5, 114/4, 120/3, 135/6, 136/5, 141/3, 143/2, 159/1, 165/5, 174/1, 202/1, 208/2, 228/4, 238/5, 263/5, 276/3, 279/1, 289/1, 364/6, 369/1, 377/7, 378/4, 405/2, 407/3, 408/6, 415/5, 418/1, 427/1, 437/3, 440/7, 455/1, 472/1, 501, 505, 554, 563/1, 566/1
 c. al- “öldürmek” 317/6
 c. bér- “yaşatmak” 35/4, 112/3, 174/2, 177/6, 187/1, 215/7, 317/6, 327/1, 345/4, 558/4, 563/7
 c. çık- “ölmek” 96/1, 104/1, 159/5, 322/1, 323/3
 c. çıkar- 464/1
 c. tap- “dirilmek” 117/4, 333/1
 c. yétür- “can vermek” 169/3
 c. algucı 130/5, 226/2, 250/5, 256/7
 c. algucı kaygusıdın 370/1
 c. arasında 422/2
 c. ara 207/6
 c. berāy 446/2
 c. bile 399/2
 c. bilen 53/7, 363/3
 c. birle 164/3, 379/2, 558/1
 c. birle könğlümni 558/1
 c. birlen 358/4
 c. çehresini 226/7
 c. éligi birle 568/1
 c. fedāsı mên 150/1
 c. hoşkasıda 113/2
 c. içinde 77/5, 78/2
 c. içre 184/6, 418/2, 448/2, 464/1
 c. rağbeti 10/6
 c. ile 562/8
 c. isi mu 302/6
 c. kaygusu 464/6
 c. kuşu 182/4, 430/3
 c. mahremi 203/1
 c. nağdini 223/6, 371/6
 c. perdesidin 463/3
 c. rîştesin 402/3
 c. şîşesi içre 110/4
 c. ülkesidin 487
 c. -ı bîmārım 285/1
 c. -ı Cemdin 387/2
 c. -ı efkār 377/6
 c. -ı efkārım 285/4
 c. -ı efkārım 232/1, 285/4
 c. -ı ğarîbîngdin 85/6
 c. -ı nātüvān 566/3
 c. -ı nātüvāndın 336/4
 c. -ı şîrîn 68/6
 c. -ı şîrîndin 66/7
 c. -ı şîrînim érür 15/5
 c. -ı şîrînni 208/1
 c. -ı mihmāndur 16/5
 c. u dil 323/1
 c. u dilde 47/2
 c. u dildin 322/5
 c. u dilim 313/5
 c. u könğül 311/1, 475/5, 515
 c. u könğül bile 132/7
 c. u könğül hem 556
 c. u könğlümni 222/4
 c. u könğülning ‘alāmeti 339/5
 c. u māl 209/7
 c. u mên 452/2
 c. u ten 84/1
 c. u teni 250/1
 c. u tenim 221/7
 c. u tenim mānend 275/6
 c. (āfet-i c.) 58/1, 149/1

- c. (ağyār dégen düşmen-i c.) 416/1
 c. (ārām-ı c.) 268/1
 c. (ārzū-yı c.) 133/6
 c. (‘azīz c.) 3^b-11
 c. (barça cism ü c.) 15/5
 c. (bī-meşel c. bolsun) 296/6
 c. (bir bölek c.) 307/1
 c. (bu c.) 12/2
 c. (bu c. -ı ‘azīz) 456/2
 c. (bu c. ki) 135/6
 c. (bu c. -ı kirāmı) 12/5
 c. (bu c. u dilde) 436/5
 c. (cism-i c.) 52/5
 c. (cism ü c.) 92/4, 156/4
 c. (dīde-yi c.) 486
 c. (dil ü c.) 394/5
 c. (dil ü c. u benim te’sīridin) 332/6
 c. (düşmen-i c.) 289/4
 c. (elif-i c. kıl-) 29/3, 215/1
 c. (esrār-ı c. bilen) 262/4
 c. (eyā c.) 333/7
 c. (ğārīb c.) 570/55
 c. (hastā c.) 430/1
 c. (iy c.) 563/5
 c. (iy c. mahremim) 210/5
 c. (iy kātıl-i c.) 133/1
 c. (halvet-i c. kéçesi) 130/8
 c. (kevn ü mekāndağı ins ü c.) 1^b-4
 c. (teslīm-i c. kıl-) 127/7
 c. (mahrem-i c. kıl-) 544
 c. (āşinā-yı mağz-ı c. bol-) 295/4
 c. (bir c.) 366/1
 c. (karakçı vü c. alğucı) 229/4
 c. (mānend-i c.) 190/4
 c. (mén ü teslīm-i c.) 408/2
 c. (mén ü teslīm-i c. u her ni barım) 459/5
 c. (meyve-yi c.) 333/6
 c. (miñg c.) 78/4, 157/5, 561/3
 c. (miñg c. -ı şīrīndür) 109/4
 c. (miñg naqd-i c.) 85/2
 c. (mu‘ayyen c.) 53/2
 c. (munça āfet-i c.) 333/2
 c. (naqd-i c.) 93/2, 426/2
 c. (naş-ı c.) 502
 c. (nişār-ı c. kıl-) 446/3
 c. (nūr-dīde ü şālīh c. üçün) 284/1
 c. (nüş-ı c. ile) 497
 c. (‘ömr ü māl u c.) 191/4
 c. (rāhat-ı c.) 130/1
 c. (rāhat-ı c. u diling) 377/1
 c. (Rāzık-ı tamām-ı ins ü c.) 1^b-6
 c. (rişte-yi c.) 53/9, 291/4
 c. (tāze c.) 226/1
 c. (ten ü c. tahtına) 203/3
 c. (teslīm-i c.) 6/3
 c. (yüz c.) 221/5
 c. +da 11/4
 c. +da (cümle şīşe-yi c.) 228/8
 c. +da (muhaqqar c.) 39/5
 c. +dın 74/4, 75/4, 350/2
 c. +dın kéç- 394/6
 c. +dın (cism ü c.) 271/10
 c. +dın (méning c. özge) 36/7
 c. +dın (şehd-i c.) 130/2
 c. +dur 16/3, 155/1, 383/1, 543
 c. +dur (‘Ābid-i du‘ā-gūy-ı dil ü c.) 423/7
 c. +dur (refīk ü hem-dem-i c.) 258/1
 c. +dur (şīşe-yi c.) 190/3
 c. +dur (teslīm-i c.) 196/5
 c. +e 170/1
 c. +émes 124/5, 135/6
 c. +ğa 2b-12, 31/2, 33/2, 69/3, 91/4, 97/2, 141/2, 202/6, 229/2, 305/4, 354/3, 395/1, 395/2, 429/7, 436/6, 443/9, 448/5, 492
 c. +ğa yét- “bıkmak” 131/1, 133/3
 c. +ğa (iy cism-i c.) 469/1
 c. +ğadur 138/3
 c. +ı 171/4
 c. +ı+Ø 3/3, 48/5, 254/1, 311/7, 326/1, 352/2, 404/3, 471/4, 552
 c. +ı koşulğan āşinā 516
 c. +ı (ārām-ı c.) 251/1, 566/1
 c. +ı (bu c.) 260/5
 c. +ı (cism ü c.) 68/5
 c. +ı (muhtaşar c.) 452/2
 c. +ı (naqd-i c.) 39/6
 c. +ıda (‘āşık c.) 102/3
 c. +ıdadur 528
 c. +ıdın 274/2
 c. +ıdın (felekning cevşen-i c.) 265/7
 c. +ı édi (ferzendān c.) 3^a-8
 c. +ı mén (alarnıñg c.) 315/5
 c. +ıga 185/2, 202/5, 569/14
 c. +ıga (āteşin c.) 114/1
 c. +ıga (birevning c.) 208/3

c. +ıga (bu miskîn c.) 306/1
 c. +ıga (él c.) 399/1
 c. +ıga (öz c.) 544
 c. +ım 92/1, 175/5, 189/1, 194/2, 231/5, 243/8, 271/7, 298/3, 302/3, 303/2, 352/2, 399/6, 432/6, 434/6, 451/3, 475/4
 c. +ım āsāyişi 570/19
 c. +ım al- 563/4
 c. +ım hem 155/3
 c. +ım ki 317/1
 c. +ım (düşmen-i c. éken) 224/8
 c. +ım (kebāb bolğan bu c.) 245/2
 c. +ım (mén ü c.) 154/2, 570/24
 c. +ım (méniñg ārām-ı c.) 104/1
 c. +ım (naqd-i c.) 174/1
 c. +ım (şīşe-yi c. arasında) 124/4
 c. +ım (ten ü c.) 231/3, 315/4, 476/4
 c. +ım (ümmīd eylegen c.) 216/3
 c. +ım (yalğuz c. üçündür) 54/3
 c. +ımadur (méniñg c.) 240/2
 c. +ımda 210/5, 339/6
 c. +ımğa 6/5, 48/5, 64/4, 143/2, 241/3, 326/2, 337/2, 371/4, 422/4
 c. +ımğa yét- “bıkmak, bezmek” 35/5, 566/2
 c. +ımğa tüş- 223/5
 c. +ımğa (bir bölek c.) 92/1
 c. +ımğa (hevl c.) 145/1
 c. +ımğa (méniñg c.) 371/5
 c. +ımğa (nātiwān c.) 66/1
 c. +ımını al- 136/4, 468/3
 c. +ımını 117/3, 466/3
 c. +ıma 79/7, 85/1, 195/3, 229/1, 229/7, 342/5(2)
 c. +ıma sal- 374/2
 c. +ıma (öz c.) 221/1
 c. +ıma (méniñg c.) 229/3
 c. +ımdadur (méniñg c.) 89/1, 89/10
 c. +ımdın 163/8
 c. +ımdur 125/2
 c. +ım édi (méni c.) 194/5
 c. +ımğa eylepdür 120/1
 c. +ımını 152/1, 222/1, 222/5, 451/1
 c. +ımını (‘azīz c.) 267/5
 c. +ımını (cism ü c.) 268/2
 c. +ıñg 16/5, 144/4, 194/5, 360/4, 432/2, 442/6
 c. +ıñg eyle- 210/5

c. +ıñgdın 317/1
 c. +ıñgdın (cevşen-i c.) 332/5
 c. +ıñg ara 210/4
 c. +ıñg bile köñglüñg 412/4
 c. +ıñg (‘azīz c. haqı çün) 14/2
 c. +ıñg (séni c.) 194/2
 c. +ıñg (séniñg c.) 184/6
 c. +ıñga 403/2, 414/5
 c. +ıñga (bir c.) 78/4
 c. +ıñgğa 77/5, 318/2, 388/7
 c. +ıñgğa tüş- 417/4
 c. +ıñgğa (séni c.) 328/7
 c. +ıñgını 46/5, 55/6, 269/6, 309/4
 c. +ıñgını (cism ü c.) 211/3
 c. +ımı 81/4
 c. +lar şīresi birle 280/2
 c. +largā (dīde-yi c.) 2^a-11
 c. +largā (haste c.) 175/1
 c. +ını 52/3, 73/4, 170/1, 375/6
 c. +sén (Perverd-gār-ı ins ü c.) 2/5
 c. +sén (ka‘le-yi c.) 194/3

cānā (Far. +Ar. ünl.): ey can

c. 136/4, 175/5, 217/1, 256/2, 268/1, 270/4, 305/1, 306/8, 345/9, 381/1, 418/1
 c. (iy c.) 237/1

cānān(Far. is.): sevgili

c. 4/1, 31/1, 74/4, 92/1, 102/2, 150/1, 334/1, 334/3, 416/1, 474/1
 c. ol- 563/1
 c. kayğısı 464/1
 c. sarı 221/4
 c. (bir c. bile) 399/4
 c. (bir mihr-bān c.) 238/1
 c. (éki c. üçün) 284/2
 c. (ğam-ı c.) 501
 c. (hem-rāh-ı c.) 472/1
 c. (iy c.) 430/1
 c. (kaysı c. kavlide) 174/2
 c. (kurb-ı c.) 376/4
 c. (mağrūr-ı huzūr-ı vaşl-ı c. bol-) 546
 c. (manzūr c.) 367/1
 c. (uşol c. üçün) 108/1
 c. (vaqf-ı rāh c. bolmağay) 254/1
 c. +érdim (mest-i nāz-ı c.) 279/3
 c. +ğa 133/3, 349/1
 c. +ıma 33/2
 c. +ğa (ol zībā şanem c.) 225/3

- c. +ımğa (rūḥsār-ı c.) 48/1
 c. +ımı 466/1
 c. +ını 74/4
cānāne (Far. is.): sevgili kadın
 c. 152/1, 170/1, 203/1
 c. (ol c.) 58/1
cānāneliğ (Far. +T. is.): sevgililik
 c. 165/5
cāne (Far. is.): can, hayat
 c. bol- 380/4
 c. eyle-311/5
cān-fezā (Far. sf.): iç açıcı
 c. güftārdur 68/1
cān-gīr (Far. sf.): can alan
 c. 201/6
cān-güzār (Far. is.): cana dokunan, yüreğe işleyen
 c. 367/3
cānib (Ar. is.): yan, taraf
 c. 447/3
 c. -i ādem 2/3
 c. -i dükān 438/3
 c. -i eflāk 102/1
 c. (her c.) 27/3, 196/2
 c. +ğa 294/5
 c. +ğa (her c.) 353/3, 452/6
cān-īṣār (Far. +Ar. is.): fedakār
 c. (mümtāz u c. ol-) 399/2
 c. +ıng 40/3
cānişin (Far. is.): birinin yerine oturan, vekil
 c. 4^a-12
cān-niṣār (Far. +Ar. is.): hayatını feda eden
 c. eyle- 155/1
cān-perver (Far. is.): gönül açıcı, iç açıcı
 c. 239/2
 c. +im 263/6
cān-sitān (Far. is.): öldürücü
 c. 367/3
 c. (rūḥ-baḥş u c.) 1^b-9
 c. +ı (aḥbāb c.) 436/6
cān-sūz (Far. sf.): can yakan
 c. kişim 370/3
 c. (köp nāle-yi c.) 236/1
 c. (nāle-yi c. -ı hicrān) 471/3
 c. (şadā-yı nāle-yi c.) 332/7
 c. (yakımlık nāle-yi c. u āh-ı gam-zedā) 442/1
cārī (Ar. is.): akan, geçen
 c. 88/4
 c. bol- “akmak, geçmek” 31/6, 210/6
 c. ét- “akıtmak” 60/5
 c. eyle- “geçmek, akıtmak” 25/7, 563/7
 c. +dür (baḥr-i c.) 116/1
cārüb (Far. is.): süpürge
 c. 102/2
cāvid (Far. is.): sonsuz, ebedi
 c. kıl- 461/2
 2. (sf.) sonsuz
 c. bolğusu 562/9
cāvidān (Far. is.): sonsuz, ebedi
 c. 228/1
 c. +dın 75/6
 c. +émes 200/1
 c. +ı (könglümni c.) 221/6
 c. +ı (ömr c. bilen) 361/1
 2. (sf.) sonsuz, ebedi
 c. (behişt-i c.) 570/53
 c. (ḥayāt-ı c.) 267/3
 c. (ıyş-ı c.) 440/5
 c. (ömr-i c.) 102/5, 446/5, 455/3, 501
 c. +dur (behişt-i c.) 383/5
 c. +ı (sermāye-yi ömr-i c.) 553
 c. +ıngdın (ḥayāt-ı c.) 317/5
cāvidlīg (Far. +T. is.): sonsuzluk
 c. ki 564/1
cāy (Far. is.): yer, mekan
 c. 9/1, 119/1
 c. bér- 454/6
 c. -ı emn émes 384/7
 c. -ı zevk ü sürür 522
 c. (serāy-ı c. -ı dōst) 39/5
 c. +érđi 429/10
 c. +ı+Ø 6/8, 38/6
 c. +ıda 34/3
 c. +ıng 207/6
cāyī (Far. sf.): bir yer, bir mekan
 c. (ol c. ki) 72/4
cebhe (Ar. is.): alın
 c. +m 299/1
cebhe-sā (Ar. +Far. is.): birinin karşısında alnını yere koyan
 c. kıl- 226/7
cebr (Ar. is.): zorlama, baskı
 c. (munça c. ü noḫşān kılma) 544
 c. +idin (felekni c.) 101/13
 c. +idin (felekning c.) 165/8

cedel (Ar. is.): tartışma, çekişme

- c. (köp cenk ü c. eyleme) 103/5
- c. (şābit-i hengāme vü c.) 201/4
- c. (sa'y u c.) 530
- c. (sa'y u c. kılıp) 2^b-7

cefā (Ar. is.): büyük sıkıntı

- c. 136/2, 269/7, 281/4, 306/7, 383/1
- c. birle 69/1, 112/1, 336/2
- c. bol- 570/28
- c. eyle- 295/2
- c. kıl- 166/2
- c. kim 311/5
- c. kör- 122/6, 295/2, 354/1, 354/5
- c. mu'tādıdur mēn 413/4
- c. pīrehein 175/4
- c. taşı 141/2
- c. tıǵı 254/3
- c. tıǵıǵa 442/2
- c. vü cevır çek- 469/5
- c. vü cevırni 193/2
- c. vü miḥneti 253/5
- c. -yı dehrni 6/5
- c. -yı ḥār 131/2, 222/3
- c. -yı ḥulḳ 97/2
- c. (āhenk-i c.) 112/1
- c. (āyīn-i c.) 260/4
- c. (āyīn-i c. vü cevır) 127/4
- c. (beṣī cevır ü c.) 244/3
- c. (bī-ḥad c. çek-) 371/3
- c. (cevır ü c. -yı yār) 43/5
- c. (ğayr-ı c.) 74/3
- c. (gıriḫtār-ı c. -yı ḥār bol-) 310/1
- c. (ḥāl-i c. birle) 32/3
- c. (her c.) 59/3, 211/4
- c. (her c. kél-) 403/5
- c. (her ni c. kél-) 389/5
- c. (miṅg cevır ü c.) 64/4
- c. (munça c. eyle-) 469/1
- c. (munça köp c. kıl-) 400/5
- c. (mu'tād-ı c.) 453/6
- c. (ol c.) 153/2
- c. (resn ü āyın ü c.) 39/3
- c. (ruk'a-yı cevır ü c.) 172/5
- c. (yüz miṅg c. vü ta'ne-yi aǵyārǵa) 222/2
- c. +da (cevır ü c.) 437/2
- c. +dın 151/2
- c. +dın özge 415/4
- c. +dın (tıǵ-i c.) 45/4

c. +dur 292/5

- c. +dur (ni yanǵlıǵ c.) 229/11
- c. +dur (reng ü qarīb ü lāf u derbend-i c.) 384/1
- c. +ğa 44/3, 114/1
- c. +ğa (ehl-i c.) 11/5
- c. +lar (cevır ü c. meskeni) 563/3
- c. +larım (barı ötken c.) 450/3
- c. +nı (munça c. kıl-) 121/3
- c. +nıṅ şükri 268/5
- c. +nıṅ (cevır ü c. maḥzenidür sēn) 196/6
- c. +sı ki 229/7
- c. +sı (cihān c. bilen) 325/1
- c. +sı (dilber c.) 380/4
- c. +sı (eyyām-ı c. bile) 370/2
- c. +sı (maḥbūblar c. çekip) 252/2
- c. +sıdın (anıṅ c.) 99/6
- c. +sın (perī-veşler c.) 273/1

cefā-cū (Ar. +Far. is.): cefa eden

c. 143/1

cefā-keş (Ar. +Far. is.): sıkıntı çeken

- c. 436/7
- c. +ge 125/6
- c. (āzāde-yi c.) 241/6

cefā-keşlik (Ar. +Far. +T. is.): eziyet

- çekme, eziyete dayanırlık
- c. +de 226/5, 293/2

cefāsız (Ar. +T. sf.): eziyetsiz, sıkıntısız

- c. (terahḫumlik c. luṭfı) 259/4

cehālet (Ar. is.): bilgisizlik

- c. (cürm ü c.) 483
- c. +ni (maṣīb-ı ḥukm-i c.) 320/2

cehennem (Ar. is.): büyük sıkıntı ve azap veren yer

- c. uçkunı dik 282/3
- c. (nār-ı c. bile) 412/7

cehd (Ar. is.): çalışma, çabalama

- c. (cidd ü c. kıl-) 338/4

cehl (Ar. is.): bilgisizlik, cehalet

- c. birle dānişim 567/1
- c. otıǵa 161/4
- c. (aşl u neslini vü c. ü fazlını) 337/4
- c. (sevād-ı c.) 470/11
- c. (sevād-ı c. -i a'dālıǵ) 134/3
- c. +dür (delīl-i c.) 492
- c. +i+Ø 38/5, 101/9, 399/4, 435/10, 471/2
- c. +ni (ilmi bile c.) 550

cehül (Ar. is.): pek cahil, bilgisiz

c. vechi 492

c. +dın (zaḥm-ı nigāh-ı c.) 95/4

Cehūn (öz. is.): Ceyhun ırmağı

C. (Fırāt u Dicle ü C. dégen) 245/4

cel (Ar. sf.): büyük, ulu

c. (bi-emr-i Perverd-gār-ı izz ü c.)

3^b-12

celāl (Ar. is.): büyüklük

c. (tecelliyāt-ı c.) 56/3

cellād (Ar. is.): cellat

c. 76/2

c. -ı kātıl 455/2

c. u peşeng 408/2

c. +ilen 109/2

c. +ı (ölüm c.) 559/8

Cem (öz. is.): şarap ve içkiyi bulan efsanevi hükümdar

C. (cām-ı C.) 168/3, 424/6, 441/4, 559/10

C. (bu cām-ı C.) 19/5

C. +din (cām-ı C.) 387/2

cem (Ar. is.): çok, fazla

c. -i zārım bol- 52/3

cem^c (Ar. is.): toplama, yığma

c. ét- "toplamak" 85/4, 384/4, 457/5, 489

c. kııl- 324/2, 402/6

c. ol- toplanmak" 40/4, 558/2

c. (ile esbāb-ı c.) 127/9

c. +ığa (fülüs c.) 115/1

2. topluluk

c. +ini 389/3

cemād (Ar. is.): cansız nesne

c. (bī-mānend c. bolma-) 498

c. (mānend-i c. étme-) 403/6

cemāde (Ar. sf.): taş gibi cansız

c. (her şüret-i c. bilen) 328/5

cemāl (Ar. is.): güzel yüz

c. 209/8

c. +e (kayı c.) 103/2

c. +i+Ø 374/2

c. +i şem'ığa 380/3

c. +idin (lem^c-i c.) 562/7

c. +ığa 465/2

c. +in (temāşā-yı c. ét-) 563/5

c. +in (rahāt c.) 197/4, 447/4

c. +iñg 100/1, 175/6, 270/6, 426/5

c. +iñg şem'ığa 311/1

c. +iñg şu'leşi 418/2

c. +iñg (ay c. şu'leşi) 421/1

c. +iñg (bir körgeli c.) 243/1

c. +iñg (edā-yı vaşf-ı c.) 262/6

c. +iñg (hürşid-i c.) 290/1, 382/5

c. +iñg (iy māh c.) 486

c. +iñg (şem^c-i c.) 124/1

c. +iñg (temennā-yı c. birle) 310/2

c. +iñgdin 270/5, 333/1, 405/5

c. +iñgdin (şem^c-i c.) 130/8

c. +iñge 49/1

c. +iñgga (vaşf-ı c.) 332/7

c. +iñgga (hürşid c.) 419/1

c. +iñgi 76/4

c. +iñgni 329/3, 390/5

c. +iñgni (hürşid c.) 215/6

c. +iñgni (séniñg şem^c-i c. ziyāsıdur) 306/6

c. +ini 364/3

c. +leridin (müşāhede-yi c.) 2^a-11

cenāb (Ar. is.): hazret

c. (du'ā-gūy-ı c. -ı 'adl-i Sulṭān Mīr-i Haydar mén) 314/1

cenān (Ar. is.): kalp

c. (iy c. kim) 170/7

cenāze (Ar. is.): cenaze töreni

c. +siğa (bālā c.) 4^a-8

cenk (Far. is.): savaş, kavga

c. 527

c. (köp c. ü cedel eyleme-) 103/5

cennet (Ar. is.): cennet, gölgeli ve ağaçlı bahçe

c. ü dīdār 162/6

c. gülidin 465/4

c. (mihrāk-ı mekân-ı c.) 2^a-9

cennet-mekân (Ar. is.): "yeri cennet olası" anlamında ölmüş birinden bahsederken kullanılan iyi dilek sözü c. 4^a-10

cennetü'l-mevāy (Ar. is.): sığınılacak yer olan cennet, sekiz cennetten biri

c. 263/6

cerāḥat (Ar. is.): yaralar

c. 325/3

cerem (Ar. is.): günah

c. (cāme-yi c. ile) 173/4

cerīme (Ar. is.): suç

c. birle 49/7

cesed (Ar. is.): ölü vücut

- c. 61/1, 66/7
c. (şāh-ı iklīm-i c.) 179/5
- cev (Far. is.):** arpa
c. 375/2, 543(2)
- cevāb (Ar. is.):** yanıt
c. bér- 261/6
c. -ı ʿömr 107/11
c. (ni c.) 100/3
c. +ına 182/2
c. +ımdın 331/4
- cevāb-nāme (Ar. +Far. is.):** cevap mektubu
c. -yi hicrān 345/5
- cevād (Ar. is.):** cömert, eli açık
c. eyle- 114/6
- cevān (Far. is.):** genç, delikanlı
c. 226/8
c. bol- 435/3
c. ét- 141/4
c. -ı mey-fürüşümni 467/5
c. (bir c.) 440/6
2. (sf.) genç, delikanlı
c. (bir c. mihmān) 438/5
- cevānlık (Far. +T. is.):** mert, delikanlı
c. 204/3
- cevher (Ar. is.):** bir şeyin esası, özü
c. 442/2
c. -i āyine 437/6
c. -i bisāt 53/3
c. -i fülād 562/6
c. -i zātı ki 343/4
c. +érür 355/6
- cevlān (Ar. is.):** dolaşma, gezme
c. 96/1
c. kıl- “dolaşmak” 93/2
c. (cūş u c. birle) 439/6
c. (tünd c.) 410/2
c. (ol tünd c.) 109/4, 394/5
c. +ım (şūh-ı tünd c.) 283/1
c. +ın (semend-i nāz c.) 27/3
- cevr (Ar. is.):** eziyet, sıkıntı, cefa
c. ile 4/1
c. ü bī-dād u sitem 208/4
c. ü cefā-yı yār 43/5
c. ü cefāda 437/2
c. ü cefālar meskeni 563/3
c. ü cefānıñ maḥzenidür sēn 196/6
c. (āyīn-i cefā vü c.) 127/4
c. (besī c. ü cefā) 244/3
c. (çékip mén cefā vü c.) 469/5
- c. (miñg c. ü cefā) 64/4
c. (munça c.) 35/3
c. (munça c. birle) 10/6
c. (ni c.) 570/24
c. (ruḵʿa-yı c. ü cefā) 172/5
c. (yüz c. çék-) 561/5
c. +idin (alarınñg c.) 430/7
c. +inğdin 7/4
c. +ler 346/3
c. +ler (ni c. ki) 73/2
c. +ni (cefā vü c.) 193/2
- cevşen (Ar. is.):** örme zırh
c. -i cānıñdın 332/5
c. -i Dāvūd édi 424/3
c. (felekniñg c. -i cāmdın) 265/7
- ceyb (Ar. is.):** cep, yaka
c. 464/5
c. kenārımnı 273/5
c. ü kenār 378/5
c. ü kenārı 101/11
c. ü kenārım 116/1
c. ü kenārımnı 30/4
c. (ʿĀbid ü c.) 438/12
c. +de 101/3, 341/4, 562/3
c. +i (uşol c. ki) 438/9
- cezā (Ar. is.):** yanlış bir davranışın istenmeyen kötü sonucu
c. 163/4
c. bol- 246/4
c. rüzıda 246/7
c. rüzında 283/9
c. -yı ḥayr 454/7
c. (bir şermende-yi rüz-ı c.) 374/7
c. (rüz-ı c.) 293/6, 421/7
c. (rüz-ı cezā bol-) 309/6
c. +da 56/5
c. +sıdur (şāyeste ḥizmetniñg c.) 320/5
- cezā da cezāk (Ar. ib.):** senin cezan
c. 182/5
- cezb (Ar. is.):** ruhun heyecana gelmesi
c. -yi ıışk okığa 81/6
c. (kemend-i c. -yi maʿşūk taʿrīğı) 390/2
- cılāv (Moğ. is.):** at yuları
c. +ın (semendiñniñg c.) 207/7
- Cibrīl (öz. is.):** Allah’ın emirlerini vahiy yoluyla peygamberlere getirmekle yükümlü melek, Cebrail

- C. 365/3
- cid (Ar. is.):** ciddiyyet
- c. ü cehd kılıp 338/4
  - c. (sa'ý u c. bilen bolmas) 343/5
  - c. (sa'ý u c. birle) 330/6, 384/4
  - c. +ni (sa'ý u c.) 497
- ciger (Far. is.):** yürek, kalp
- c. 181/1
  - c. kanın 65/2, 245/4, 253/4
  - c. kanın tök- 300/1
  - c. kanını 476/4
  - c. (efkār c.) 203/6
  - c. (hūn-ı c.) 445/5
  - c. (laht-ı c.) 349/5
  - c. +de 559/4
  - c. +im (kanlıg c.) 453/5
  - c. +ni 160/4, 220/4
  - c. +ni (her bir c.) 414/3
- ciger-pāre (Far. is.):** ciğer parçası
- c. +m 332/1
  - c. +nġ 403/4
- ciger-rīş (Far. is.):** yaralı kalp
- c. 143/2
- cihād (Ar. is.):** mücadele, savaş
- c. kıl- 496
- cihān (Far. is.):** alem, dünya
- c. 28/4, 76/6, 137/3, 167/7, 196/3, 198/2, 220/5, 312/2, 333/6, 345/3, 384/7, 424/1, 440/1, 454/1, 463/8, 496
  - c. ara 458/2
  - c. ārāyişi 105/1
  - c. āvāresi bol- 179/7
  - c. bağında 225/5, 259/2
  - c. bāzārıda 14/8, 116/6
  - c. bāzārınınġ halkı bilen 379/3
  - c. cefāsı bilen 325/1
  - c. devrānıġa 403/1
  - c. devrānınınġ sebātı 447/5
  - c. ebnāsıdın 59/5, 371/4
  - c. ebnāsıġa 320/5
  - c. ebnāsını 448/4
  - c. eyvānıda 62/5
  - c. gülzārıda 426/4
  - c. ħalāyıkı 247/9
  - c. ħalkıġa 106/7, 311/5
  - c. ġibret-serāyında 447/7
  - c. içre 167/1, 310/7, 314/2, 383/5, 422/7, 522
  - c. kaşr u serāyı 152/5
  - c. milkin 87/2
  - c. milkide 286/1
  - c. milkinde 125/1
  - c. öyi 429/10
  - c. penāhı 4^b-3
  - c. seyriġa 139/7
  - c. sulţānıdın 301/2
  - c. türlük belā vü derdiġa 257/1
  - c. zālıġa 280/6
  - c. zālī 127/8
  - c. zālīni 139/3
  - c. zindānı içre 265/5
  - c. u ança mālīhāsıdın 561/1
  - c. -ı bī-vefā içre 299/5
  - c. -ı bī-vefāda 116/3
  - c. -ı bī-vefānı 447/1
  - c. -ı fānidin 415/4
  - c. (aħķar u edven-i c.) 473/7
  - c. (ārāyiş-i milk-i c. birle) 387/2
  - c. (bu c.) 209/9
  - c. (bu c. rāhatını) 286/2
  - c. (bu c. bī-beķālıġın) 73/5
  - c. (bu c. -ı bī-vefā) 293/4
  - c. (bu çemen c. ara) 249/1
  - c. (būd u nā-būd-ı c.) 224/7
  - c. (bu fānī c.) 440/1
  - c. (bu ķāfes-i c. -ı dūn) 135/4
  - c. (bu rūşen c.) 142/1
  - c. (éki c.) 83/2
  - c. (faħr-ı c.) 431/7
  - c. (fānī c.) 429/1
  - c. (gird-i c. ét-) 141/6
  - c. (gül-zār-ı c. içre) 318/3
  - c. (Ĥālīķ-i éki c.) 449/2
  - c. (ħalk-ı c.) 142/5, 166/7, 190/7, 212/5, 270/7, 311/2, 423/3, 471/2
  - c. (ħalk-ı c. aħvālidin) 435/19
  - c. (ħalk-ı c. -ı bī-vefā) 176/6
  - c. (ħalk-ı c. ferzendini) 289/4
  - c. (ħalk-ı c. ħazāyini) 364/5
  - c. (ħalk-ı c. kāmıġa) 151/4
  - c. (ħaşıl-ı c.) 209/2
  - c. (hāy u heves-i c. -ı fānī) 553
  - c. (heme milk-i c.) 202/4
  - c. (hiç rūsā-yı c.) 126/7
  - c. (ħūrşīd-i c. ü meh-i tābān) 296/3
  - c. (ħük-m-i sulţān-ı c.) 69/5
  - c. (hüner-mend-i c. boldı) 435/12

c. (hüsn-i c.) 368/3
 c. (ıyş-ı c. -ı bī-vefā) 277/6
 c. (kāzib-i bed-gūy-ı rüsvā-yı c.) 407/7
 c. (maḥlūk-ı c. ḥālīga) 478
 c. (merd ü zen-i c.) 250/1
 c. (mescūd-ı c.) 381/3
 c. (meṣhūr-ı c. kıl-) 336/3
 c. (meṣhūr-ı āfāk-ı c. ét-) 236/5
 c. (milk-i c.) 451/1
 c. (milk-i c. kıl-) 450/6
 c. (mümtāz c.) 258/5
 c. (nizām-ı milk-i c.) 456/4
 c. (ötmegen fānī c. devrinde) 366/1
 c. (peydā-yı c.) 302/4
 c. (rāḥat-ı c.) 304/4
 c. (rüsvā-yı c.) 268/8
 c. (rüsvā-yı c. bol-) 192/7
 c. (rüsvā-yı c. eyle-) 113/4
 c. (rüsvā-yı c. kıl-) 220/6
 c. (selāṭin-i c.) 134/7
 c. (ser-cümle-yi maḥlūk-ı c.) 1^b-6
 c. (seyr-i c. kıl-) 26/1
 c. (taṣmīr-i c.) 380/5
 c. (temāşā-yı c. kıl-) 507
 c. (zerre-yi rāḥat-ı c.) 249/4
 c. (zīb-i heme iklīm-i c.) 532
 c. +da 32/1, 67/3, 87/3, 112/6, 121/1, 156/7, 186/1, 233/1, 280/1, 297/1, 308/1, 312/6, 326/5, 325/4, 359/7, 465/7, 535
 c. +da (bu c.) 173/6, 446/7
 c. +da (éki c.) 470/6
 c. +da (fānī c.) 377/3, 424/11
 c. +da (ḥāḥ ʿAbid bol c. ḥāḥ Mücrim dehrde) 213/7
 c. +da (köhne c.) 35/6
 c. +da (köp c.) 58/4
 c. +dın 142/3, 161/2, 195/5, 219/2, 219/7, 224/5, 234/5, 268/4, 271/10, 360/1, 376/1
 c. +dın (bu c.) 75/1, 198/4, 324/1
 c. +dın (bu c. ğayrı) 235/2
 c. +dın (ehl-i c.) 320/3, 371/3
 c. +dın (ḥalk-ı c.) 178/6, 471/1
 c. +dın (mu c.) 62/1
 c. +dın (lezzet-i zevk-i c.) 259/4
 c. +dur (āşüb-ı c.) 383/1
 c. +dur (şöhret-i āfāk-ı c.) 286/7

c. +dur mén (meṣhūr-ı c.) 79/8
 c. +e kél- 292/3
 c. +ğa 28/1, 81/14, 147/3, 179/8, 333/2, 388/3
 c. +ğa 273/2, 424/11, 460/3, 569/5
 c. +ğa kél- 294/2, 450/7
 c. +ğa (ġam-ı c.) 266/6
 c. +ğa (ḥalk-ı c.) 83/5, 411/5, 414/2
 c. +ğa (vücūd-ı c.) 178/2
 c. +nı 164/2, 234/2, 271/2, 394/3, 404/4, 552
 c. +nı fitnesi 346/1
 c. +nı ḥaşılını 564/8
 c. +nı lezzetidin 244/2, 253/7
 c. +nı zālīga 415/2
 c. +nı (bu c. ḥayr u şerini) 221/6
 c. +nı (ḥalk-ı c.) 210/1
 c. +nı (rüşen c.) 297/5
 c. +nınḡ bar u yok sūd u ziyānıdın 248/2
 c. +nınḡ zālīga 386/2
 c. +nınḡ (bu c. iḳāmeti) 468/1
 c. +nınḡ (ḥalk-ı c. ʿazāmeti) 468/3
 c. +nınḡ (fānī c. ʿişretini) 225/4

cihān-ārā (Far. is.): cihanı süsleyen
 c. +sı 50/7

cihāne (Far. is.): dünya
 c. (Emīr Ḥaydar-ı Sultān-ı c.) 417/7

cihān-tāb (Far. sf.): dünyayı aydınlatan
 c. (āfitāb-ı c.) 3^b-13

cihet (Ar. is.): yön, taraf
 c. +din (altı c.) 6/6
 c. +din (şeş c.) 420/4, 424/5, 549
 c. +dindür (şeş c.) 159/6

cilā (Ar. is.): parlaklık
 c. eyle- 469/6
 c. -yı evṭān 460/5
 c. -yı ṭabīʿat tiçün 2^b-8

cilve (Ar. is.): işve, naz
 c. eyle- 383/2
 c. kıl- 430/2
 c. +si 39/1, 500

cilve-ger (Ar.+Far. is.): cilveli
 c. bol- 277/3

cinān (Ar. is.): cennetler
 c. (şeref-i ravza-yı c.) Ö2, 3^b-1

cindelik (Far. +T. is.): yamalı, eski
 c. 183/5

cins (Ar. is.): tür

c. -i beşer 8/1
 c. -i benī-âdem 14/8
 c. +i (öz c. bilen) 164/5, 192/6
cism (Ar. is.): insan vücudu, beden
 c. 44/3, 159/2, 298/3, 455/1
 c. ara 154/3, 289/1, 369/1, 558/4
 c. içinde 276/3, 501
 c. içre 418/1
 c. öyidin 133/1, 360/4
 c. öyidin çıkmak hevâsığa 295/6
 c. üzre 39/6
 c. -i cān 52/5
 c. -i diğer 10/1
 c. -i ḥarāb 16/5
 c. -i ḥāşāk 195/3
 c. -i ḥāşākım 541
 c. -i ḥāşākīng 193/1
 c. -i hem-rāhı 203/1
 c. -i maḥz érdiler 315/5
 c. -i nā-tüvānım 130/1
 c. -i şerīf-i evneri 421/5
 c. -i şerīfīng çün 156/3
 c. -i tehī 274/4
 c. ü cān 92/4, 156/4
 c. ü cāndın 271/10
 c. ü cāmı 68/5
 c. ü cānımın 268/2
 c. ü cānıngın 211/3
 c. (uşşāk c. ü cüssesin) 566/6
 c. (barça c. ü cān) 15/5
 c. (bī-ḥad c.) 333/1
 c. (bī-rūḥ c.) 195/7
 c. (bir c. -i ḥazīnni) 453/4
 c. (bu c. -i lāğarım) 263/7
 c. (iy c. -i cānga) 469/1
 c. (kuruḥ c. ile) 216/3
 c. (köp c. -i figār) 554
 c. (medār-ı milk-i c.) 81/2
 c. (niçe c.) 51/2
 c. (revān c.) 562/5
 c. +dın 4^a-2
 c. +dın (bī-ıışk c.) 178/4
 c. +e 170/1
 c. +i+Ø 326/2
 c. +i (bir c.) 395/2
 c. +i (milk-i c.) 3^b-11
 c. +i (muḥakḫar c.) 452/2
 c. +ığa (her ölüc c.) 408/6
 c. +im 194/2, 231/5, 278/3

c. +im (ḥāşıl-ı c.) 142/4
 c. +im (ölük c. içinde) 226/1
 c. +im ara 54/5
 c. +im içinde 19073
 c. +im içre 383/1
 c. +im içre sēn 78/2
 c. +imni 369/4
 c. +imni (perde-yi c.) 40/3
 c. +iñg 217/7
 c. +iñg (bu c.) 33/7
 c. +iñgni 52/9, 412/7
 c. +iñgni (ölük c.) 392/2
 c. +iñgdür (sēni c.) 194/2
 c. +ni 73/3, 222/1

cū (Far. is.): arayan, araştıran

c. kıl- “aramak” 137/2
 2. ırmak, nehir
 c. suv 365/2

cūc (Ar. is.): açlık

c. ile 197/5
 c. +dın 567/3

cūd (Ar. is.): cömertlik, el açıklığı

c. 36/1, 115/6, 569/13
 c. ét- “cömertlik yapmak” 114/6
 c. iḥsān eyle- 461/8
 c. yolu 338/6
 c. ile seḥā 101/10
 c. u iḥsānnıñ ḥayāli 392/5
 c. u keremni 362/5
 c. u suḥāni 101/5
 c. (menba-yı c. u kerem) 61/2
 c. (menba-yı c. u seḥā) 480
 2. verimli
 c. (nihāl-i c.) 557

cūş (Far. is.): coşma, coşkunluk

c. ét- “coşmak” 76/1, 119/8, 300/6, 378/6
 c. ur- “coşmak” 147/1
 c. -ı bahār ét- 281/6
 c. -ı ḥiyābımdın 331/5
 c. u cevlan birle 439/6
 c. u ḥurūş eyle- 514
 c. (peyām-ı c. bilen) 356/1
 c. +ıdın 372/4
 c. +nı (rezm éliniñg c.) 258/5

cūy-bār (Far. is.): çay, dere, ırmak

c. -ı çeşm-i giryānıñgı 55/5

cūy-be-cū (Far. zf.): coşkun coşkun

c. 372/4

cüyendelik (Far. +T. is.): arayan, arayıcılık
c. 183/6

cuz (Far. e.): -den başka, dışında
c. éki 177/4
c. nedāmet 164/2

cüdā (Far. is.): ayrı, başka
c. 10/1(2), 10/2, 10/3, 10/4(2), 10/5,
10/6, 10/7, 10/8, 204/4
c. bol- 66/7, 125/2, 219/5
c. eyle- “ayrılmak” 81/9
c. kıl- “ayırarak, uzaklaşmak” 45/3,
242/4, 298/3
c. kör- 354/4
2. (e.) ayrı, başka
c. (gül-zār-ı hüsnüñgün c.) 129/3

cüdālīg (Far. +T. is.): ayrılık
c. 3^a-5

cüdālīk (Far. +T. is.): ayrılık
c. 165/2, 188/5, 189/4, 237/5, 270/1,
376/2
c. ol- 388/1
c. çağda 158/4
c. otıdın 231/2
c. (bu c. içre) 256/6
c. +nı 333/4

cühāl (Ar. is.): cahiller, bilgisizler
c. fehmiğa 84/5

cülūs (Ar. is.): tahta çıkma
c. +nı (tārīh-i .) 4^b-2

cümāc (Ar. is.): toplanma
c. ét- “toplanmak” 127/8

cümle (Ar. is.): 1. bütün
c. -yi ehl-i nübüvvet 421/4
c. -yi gāzeli 474/9
c. -yi ma‘sum u mücrimler
c. -yi rüy-ı zemīn 316/4
2. (sf.) bütün
c. ‘ābidlerdin 315/7
c. ‘ālemğa 549
c. eyyāmım 271/10
c. maqşad-ı talebni 5^a-4
c. mücrim 79/9
c. şīşe-yi cānda 228/8
c. talebesi 2^a-10
c. ümmet 123/6

cünün (Ar. is.): delilik, çıldırma
c. 33/4, 81/16, 370/4
c. āvāresi 154/6
c. āzādesi birle 559/5

c. bābıda 286/5
c. keyfiyetin 409/1
c. maqāmığa 30/5
c. meydānığa 227/4
c. tārācıdın 558/6
c. tūfānı bī-pāyānı 225/7
c. vādiside 236/4, 416/3
c. -ı ıışk-ı ‘Ābid 394/7
c. (bend-i zencīr-i c.) 65/3
c. (ehl-i c.) 86/3
c. (érđi vahşet-engīz-i beyābān-ı c.)
63/4
c. (zencīr-i c.) 381/7
c. +dın 371/2
c. +ı+Ø 23/2
c. +nı (beyābān-ı c.) 245/3
c. +nıñg (ehl-i c. a‘kalı) 250/9

cürm (Ar. is.): suç
c. 38/2
c. kıl- “suç işlemek” 52/8
c. éli içre 205/2
c. ü cehālet 483
c. ü derd 49/6
c. ü günehdin 564/8
c. ü ha‘ālarını 103/4
c. ü ha‘ā-yı bī-nedem 250/4
c. ü ‘işyān 569/19
c. ü ‘işyāndur 564/7
c. (kılğan c. ü ‘işyānnıñg necātı)
382/7
c. (ni c. ile) 459/5
c. +dın 385/7
c. +dın (zeng-i c.) 205/4
c. +ı+Ø 61/1
c. +ı (iy kavli yalğan c. köp) 47/5
c. +ıgādur (öz c.) 283/2
c. +im 374/7
c. +üme 482
c. +ümğa 66/6
c. +ümni 294/10
c. +ünğ 150/7
c. +ünğ (munça c.) 542
c. +ünge 379/7
cüsse (Ar. is.): insan gövdesi
c. +sin (‘uşşāk cism ü c.) 566/6
cüst (Far. is.): denk, yakışır
c. 361/5
c. ü ‘āzim 569/10
cüst-cü (Far. is.): arayıp sorma

- c. birle 558/5
 c. (medħal-i ehl-i c.) 250/8
cüvānlıġ (Far. +T. is.): gençlik, yiġitlik
 c. (ġurūr-ı c.) 3^a-1
 c. +da 401/4
cüz (Ar. is.): parça
 c. (béş ü altı c. ü kâġaz) 3^b-4
 2. (sf.) parça, kısım
 c. ārzū eyle- 376/7
 c. nedāmet 66/3
 c. (pādişāh-ı c. ü küil) 1^b-7
cüz ü cüz (Ar. sf.): parça parça
 c. dem 66/3

Ç

çābük-süvār (Far. is.): ata iyi binen

ç. (ol ç.) 93/1

çadır (Far. is.): örtü

ç. (kızıl ç.) 331/5

çaġın (T. is.): şimşek

ç. 563/7

çaġlıġ (T. e.): gibi

ç. (hāşāk ç.) 561/7

çaġz (Far. is.): baykuş

ç. dik 124/3, 340/5, 389/2

ç. yaŋlıġ 165/7

ç. -ı bī-bāl kibi 33/6

ç. -ı bī-per 353/4

ç. (iy ç.) 48/7

ç. +dın özge 150/6

ç. +e 376/5

ç. +édim 280/3

ç. +ğa 440/4

ç. +ğa (hīç ç.) 152/5

ç. +ı ki 454/3

çāh (Far. is.): kuyu, çukur

ç. -ı zeķan “çene çukuru” 10/3

ç. +dın 339/4

çaķ (T. is.): çağ, zaman

ç. 315/6

ç. +da 7/7, 144/4

ç. +da (açılġan ç.) 386/4

ç. +da (āħir ç.) 285/5

ç. +da (cüdālīķ ç.) 158/4

ç. +da (dil-dārimnı körġen ç.) 187/1

ç. +da (kéter ç.) 447/7

ç. +da (kirġen ç.) 358/4

ç. +da (köŋlümni alur ç.) 302/5

ç. +da (körġen ç.) 59/2, 333/8

ç. +da (ķarıġan ç.) 19/3, 163/8, 215/7, 219/6, 441/5

ç. +da (ķurulġan ç.) 177/6

ç. +da (mer'i olġan ç.) 155/5

ç. +da (muħtażar ç.) 182/2

ç. +da (uçraġan ç.) 459/2

ç. +da (yétken ç.) 416/5

ç. +da (yoluķġan ç.) 392/2

ç. +ı (gül ç.) 175/6

ç. +ıda 72/5

ç. +ıda (öler ç.) 49/9

ç. +ımda (muħtażar ç.) 104/2

ç. +ıŋda (ķarıġan ç.) 59/7

çāk (Far. is.): yarıķ, yırtık, parça

ç. 124/6, 195/1, 195/5, 215/4, 235/3, 241/1, 314/1, 432/4

ç. ét- “parçalamak” 175/4, 203/5, 205/1, 216/6, 275/1, 559/6

ç. eyle- 466/2

ç. kıl- “yırtmak” 144/3, 207/2

ç. ol- 406/2, 464/5, 559/7

ç. +in (yaķam ç.) 311/2, 373/3

ç. +imdin (sīne ç.) 351/3

2. (sf.) yarıķ, yırtık

ç. (be-dil-i ç. u dīde-yi nem-nāk bol-) 182/6

ç. (edā-yı şu'le-yi ç. ġirībānıŋ bol-) 432/4

ç. ġirībānımġa 48/3

ç. (bu ç. ġiribāne) 203/5

ç. (hem-dem-i pūr-sīne-yi ç. ol-) 205/1

ç. (méniŋ ç. ġiribānım) 283/1

ç. +ıŋ (bu sīne-yi ç.) 193/1

çaķa (T. is.): çocuk, evlat

ç. +sıġa 395/6

çāker (Far. is.): esir, köle

ç. (ġulām u ç.) 469/11

çaķıl- (T. f.): 1. çakılmak, kakılmak

ç. -ġalı 55/6

ç. -ur 72/5

çāksiz (Far. +T. sf.): yırtıksız

ç. ni yaķalar ķaldı ni dermānım 283/9

çal- (T. f.): çalgı aleti ile bir müzik parçasını seslendirmek

ç. -ar 147/6

ç. -arlar 327/2

ç. -ġay 471/3

- ç. -ip 559/2
ç. -may 561/4
2. vurmak, atmak, çarpmak
ç. -ip 404/2
çalın- (T. f.): kulağına gelmek
ç. -dı 459/3
çapan (Mo. is.): giysi, kıyafet
ç. +dur (éski ç.) 454/6
çapıl- (T. f.): boynu vurulmak
ç. -ğan 45/4
çār (Far. sf.): dört
ç. beyt 172/5
ç. dīvār 67/2
ç. divār içide 139/7
çār (Far. is.): çare
ç. u nā-çār 67/10
çāre (Far. is.): çözüm, kurtuluş yolu
ç. 256/3, 356/4
ç. -yi hālim 6/3
ç. (ni ç.) 67/9, 314/7, 429/9
ç. (ni ç. -yi dermān) 276/1
ç. (ni ç. kıl-) 444/1
ç. (yérgē kirerge ç.) 178/3
ç. +m 271/8
ç. +m (hīç ç.) 257/4
çāre-sāz (Far. is.): çare bulucu
ç. +ı (melek ehlining ança ç.) 4^a-4
çarḥ (Far. is.): felek
ç. 89/9, 154/1, 171/6, 420/6, 431/4
ç. ser-gerdānı mén 315/1
ç. üzre kim 559/1
ç. -ı eflākıñg 193/5
ç. -ı felek 345/10, 404/1
ç. -ı gerdān 307/1, 334/1
ç. -ı gerdūn 271/7
ç. -ı müdevver 113/5
ç. -ı zālimdīn 112/1
ç. (birer ç.) 106/4
ç. (bu ç. -ı bī-medār) 567/5
ç. (devr-i ç.) 335/5
ç. (Ḥallāk-ı ç. -ı aḥḳar) 569/19
ç. (iy ç.) 217/6, 331/6, 400/5
ç. (iy ç. -ı kej-reftār) 131/1
ç. (şu'ūd-ı ç. -ı eflāk étmedim) 275/1
ç. (zāl ç.) 396/2
ç. (zīr-i ç.) 62/1
ç. +da 111/2
ç. +dur (şu'ūd-ı ç.) 29/4
çaş- (T. f.): şaşmak, yoldan ayrılmak
ç. -kan 246/3
çat- (T. f.): yüz kaslarını germek suretiyle öfkeli ve sert bir ifade takınmak
ç. -mağay kaşın 471/2
çav (T. zf.): sesli, gürültülü
ç. 375/4
çay (Çin. is.): kırmızı renkli, hoş kokulu sıcak içecek
ç. 438/1(2), 438/2, 438/3, 438/5, 438/6, 438/7, 438/8, 438/9, 438/10, 438/11, 438/12
ç. (berg ü bār-ı ç.) 439/13
ç. (esrār-ı ç.) 439/1
ç. (güftār-ı ç.) 439/2
ç. (hoş tüfdān ç.) 438/4
ç. (lehā-yı zār-ı ç.) 439/6
ç. (yār-ı ç.) 439/1
çegāne (Far. is.): sazlı eğlence
ç. kıl- 312/3
ç. (çeng ü ç.) 153/4
ç. (nāle-yi ç.) 456/3
ç. +édim (hem-dem-i ç.) 266/6
çehār-dehum (Far. is.): on dördüncü
ç. bolğanıda 4^a-1
çehre (Far. is.): çehre, yüz, surat
ç. -yi dūçār ol- 185/5
ç. -yi gül-fām bilen 329/1
ç. -yi gül-nārı 78/1
ç. -yi maṭlūb 3^a-9
ç. -yi zengi 471/4
ç. +si 117/1, 465/3, 465/4, 465/5, 465/6, 465/7
ç. +si (gül-nār ç.) 465/1
ç. +si (yār ç.) 465/1
ç. +sini (cān ç.) 226/7
çék- (T. f.): 1. çekmek
ç. -! 2/8, 36/5
ç. -mege 185/4
ç. -se 317/7, 417/4
ç. -sün 379/2
şemip çek- 317/7
2. sıkıntı ve üzüntü içinde yaşamak
ç. -er 75/5, 539
ç. -er mén 239/8, 306/5
ç. -gil 145/7
ç. -ip 125/6, 197/4, 252/2, 558/2, 561/5
ç. -ip mén 469/5

ç. -mesün 308/1(2), 308/3, 308/4,
308/5, 308/6, 308/7
ç. -se 320/7
ç. -sem 125/4
ç. -senğ 496
ç. -ti 559/1
‘adem çek- 559/1
‘azāb çek- 145/7
cefā vü cevır çek- 469/5
dād çek- 239/8, 496
derd çek- 306/5
hacāletini çek- 75/5
hasret çek- 539
hicrān çek- 558/2
maḥbūblar cefāsı çek- 252/2
miḥnet çek- 125/6, 197/4
ṭabībler minnetin çek- 125/4
yüz cevır çek- 561/5
3. sürüklemek
ç. -mek için 30/3
4. söylemek
ç. -! 150/5, 210/1, 521, 567/7
ç. -dim 203/5
ç. -er 207/2
ç. -er erken 132/4
ç. -gen 48/4
ç. -ip 190/5, 253/3, 273/7, 275/1,
307/5, 371/3, 412/2
ç. -mek 155/4
ç. -mes 120/2
ç. -sem 9/2, 43/2, 411/5, 466/2
ç. -ti 32/4, 559/3, 559/5
āh çek- 9/2, 155/4, 203/5, 307/5,
466/2, 567/7
āh-ı nedāmet çek- 132/4, 150/5
āheng-i şanem çek- 559/3
āhı çek - 253/3
bī-ḥad cefā çek- 371/3
bir āh-ı derdlik çek- 411/5
dem çek- 521
efgān çek- 273/7, 275/1
fiğān çek- 207/2
nāle çek- 120/2
nevā çek- 32/4
nevḥā çek- 43/2, 190/5, 210/1, 412/2
5. (göz için) sürmek
ç. -! 269/6
ç. -ey 338/9
ç. -eydim 390/4

ç. -sem 36/6
ç. -senğ 261/1
6. yazı yazmak
ç. -erde 559/4
ç. -ti 57/7, 265/1, 333/2, 559/1,
559/2, 559/4
kalem çek- 57/7, 559/1
kilk çek- 188/2
rakam çek- 559/4
7. akmak
ç. -er 80/6, 124/6, 152/6
8. yardımcı fiil olarak kullanılır
ç. -en 410/3
ç. -er 559/8
ç. -er sēn 415/6
ç. -ip 206/2, 263/3
ç. -me 198/6, 340/4
ç. -mes 120/2
ç. -mesün 308/2
ç. -se 152/2
ç. -ti 154/1, 158/7, 559/2
baş çek-198/6, 340/4
başga çek- 559/8
ecrini çek- 415/6
harem çek- 559/2
istiğfār çek- 158/7
şaf çek- 206/2, 263/3
serv-ḳad çek- 120/2
temennā çek- 308/2
teslīm çek- 410/3
tīr çek- 152/2
zincīre çek- 154/1
9. etkisi altına almak
ç. -er 196/2
10. perde, çit vb. şey ile bir açığı kapatmak
ç. -tim 335/6
11. kurmak, düzenlemek
ç. -ti 559/1(2)
12. koymak, yerleştirmek
ç. -ti 559/1, 559/11
kadem çek- 559/11
13. içmek, çekmek
ç. -ti 559/6, 559/7, 559/9, 559/10
bir niçe cām-ı elem çek- 559/7
niçe yüz miñg cām-ı ğam çek- 559/6
14. bir nesnenin bir ucunu kendisine doğru getirerek uzatmak, germek
ç. -mes 559/8

- ç. -mişdür 559/8
ç. -ti 559/8
çemen (Far. is.): çimen, yeşillik
ç. 137/1
ç. ara 239/3
ç. bol-394/4
ç. çemen gül için 445/4
ç. üzre 82/1
ç. -i ergüvân 228/2
ç. (bir serv-i ç.) 302/4
ç. (nâleler birle ç.) 88/1
ç. (ol bir ç.) 92/4
ç. +de 345/8
ç. +de (bu ç.) 194/6, 274/6
ç. +din (bu ç.) 144/5
ç. +ğa 342/2
ç. +inğ (séniñg ç.) 200/3
ç. +im sén (serv-i ç.) 302/1
2. (sf.) yeşil
ç. (bu ç. cihân ara) 249/1
çend (Far. zf.): ne kadar, her ne kadar
ç. (her ç.) 78/1, 97/2, 102/3, 102/4, 114/1, 196/1, 199/7, 219/4, 220/3, 224/9, 235/4, 236/8, 241/3, 260/7, 263/7, 286/3, 330/6, 338/4, 343/4, 448/5, 470/13
ç. (her ç. ki) 496, 500
ç. (her ç. kim) 443/6, 468/2
ç. (tâ ç.) 295/6, 401/1
2. (zm.) niceleri
ç. +inğ (niçe vü ç.) 196/5
çendân (Far. is.): çok
ç. +dur 155/1
ç. +nı 343/2
2. (sf.) misli katı, çok
ç. maqşad 65/1
ç. âh u efgân kıl- 74/2
3. (zf.) kadar, misli katı
ç. 2/4, 140/2, 343/6
ç. ki 140/2
çendî (Far. zf.): bir süre, biraz, bir müddet
ç. ki 168/4, 282/2
ç. (her ç. ki) 7/5, 263/6
çendîn (Far. zf.): bu kadar, böylece
ç. 2^b-3, 7/4, 95/7, 96/7, 138/6, 139/3, 373/2, 452/6, 476/3
çeng (Far. is.): sazlı eğlence
ç. ü çeğâne 153/4
ç. (nevâ-yı ç. ü ney) 456/3
çenge (Far. is.): avuç, el
ç. +sığa (każâ ç.) 254/1
çengel (Far. is.): pençe
ç. +i (ecel ç.) 539
ç. +i (muhabbet ç.) 355/2
ç. +in (muhabbet ç.) 136/3
çep (Far. is.): uğursuz
ç. bol- 397/5
çerâğ (Far. is.): ışık
ç. -ı ârzüy 252/3
ç. -ı hâne-yi dil 67/5
ç. -ı ilm-i rabbânî bilen 423/2
ç. -ı rüşenim 244/5
ç. -ı rüzgârım 332/1
ç. -ı tâlîc 374/3
ç. (çeşm ü ç.) 506
ç. (pertev-i nûr-ı ç. étmes) 129/1
ç. (şem^c ü ç.) 449/5
ç. +ı (halvet ç.) 60/2
ç. +ın (Mücrimlik ç.) 280/7
ç. +ında (karılığının ç.) 6/10
2. (sf.) aydınlık
ç. mahfelimi 335/5
çeşm (Far. is.): göz
ç. -i bādāmı 271/8
ç. -i bīnā 154/7
ç. -i bīnānı 461/1
ç. -i bīnāsı 558/4
ç. -i bīnāyı 463/4
ç. -i devrān 416/5
ç. -i eşk-bārımdın 319/2
ç. -i giryān 150/5, 334/4, 416/7
ç. -i giryānı 462/1
ç. -i giryānım 216/1, 231/1
ç. -i giryāndın 74/3
ç. -i giryānımdadır 89/2
ç. -i hūn-bārım 264/4, 447/4
ç. -i hūn-feşān 69/3, 110/2
ç. -i hūn-feşāndın 75/2
ç. -i intizār bile 388/4
ç. -i intizārîdür 116/7
ç. -i mestinğdın 348/1
ç. -i ter 7/5
ç. -i terdin özge 45/7
ç. -i terim 263/2
ç. ü çerâğ 505
ç. (ârzü-yı ç. -i giryān) 472/2
ç. (bu éki ç. -i giryānım) 283/7
ç. (cūy-bār-ı ç. -i giryānıngnı) 55/5

- ç. (éki ç.) 312/7
ç. (éki ç. -i giryān) 289/6
ç. (eşk-i ç. -i giryān) 427/4
ç. (eşk-i ç. -i terdindür) 105/6
ç. (halka-yı ç.) 107/2
ç. (ol ārzū-yı ç. -i giryān) 92/6
ç. (ol ç. -i bīmār) 90/3
ç. (nūr-ı ç. ü sultān-zāde) 383/7
ç. (rāh u ç. -i intizārı) 191/5
ç. (tūtiyā-yı ç. -i benādur) 261/1
ç. (tūtiyā-yı ç. -i pür-nemdir) 108/2
ç. +im (çeşme-yi ç.) 427/4
ç. +imğa (peymāne-yi ç.) 111/1
çeşme (Far. is.): pınar, su kaynağı
ç. -yi çeşmim 427/4
ç. -yi ğam 283/7
çetr (Far. is.): gölgelik, koruyucu
ç. -i selāmeti 470/1
çevre (T. f.): çevre, etraf
ç. 111/2
çıda- (Mo. f.): tahammül etmek, katlanmak
ç. -y bilsenġ 15/7
ç. -y bilmesenġ 570/38
çık- (T. f.): (ses için) duyulmak, yükselmek, bağırmak
ç. -adur 138/2
ç. -ar 7/2, 339/2
ç. -an 48/2
ç. -anı 138/4
ç. -ğan 442/1
ç. -ğanı 321/1
ç. -ğay 332/7
ç. -mağan 374/5
ç. -mas 127/10, 288/2
ç. -sa 26/2, 231/2
2. çıkmak, bulunduğu yerden ayrılmak
ç. ! 341/5
ç. -a sēn 103/3
ç. -ar 40/4, 96/1, 96/2, 96/3, 96/4, 96/5, 96/6, 96/7, 97/1(2), 97/2, 97/3, 97/4, 97/5, 97/6, 97/7, 257/3, 332/6, 558/2
ç. -ar sēn 184/5, 397/6
ç. -arğa 48/5, 53/8
ç. -ay 371/2
ç. -ğalı yétken édi 475/4
ç. -ıp 90/5, 256/5, 336/1, 452/5, 561/2
ç. -ma 296/2, 338/6, 405/1
ç. -mağ 133/1, 295/6
ç. -mas belālara 73/6
ç. -sam 300/4
ç. -sam mu 33/1
ç. -tı 27/1
3. ortaya çıkmak
ç. -! 51/4
ç. -adur (atlanıp ç.) 214/1
ç. -ar 98/1(2), 98/2, 98/3, 98/4, 98/5, 98/6, 98/7, 332/2
ç. -ğanda (atlanıp ç.) 193/3, 283/1
ç. -ıp 459/4, 559/3, 563/6
ç. -ma 261/3
ç. -mağğa 318/6
ç. -mas 136/3
ç. -mas belālarga 193/5
ç. -tı 27/1, 27/2, 207/4
ç. -sa 180/3, 383/3
4. varmak, ulaşmak
ç. -ıp 270/1
5. akmak
ç. -mas 332/4
kaatre kan çık- 332/4
6. ölmek, yok olmak
ç. -a 159/5
ç. -ar 96/1, 104/1
ç. -arğa 464/1
ç. -ıp 322/1, 323/3
ç. -mağan cānımğa 48/5
cān çık- 96/1, 104/1, 159/5, 322/1, 323/3, 464/1
çıkar- (T. f.): bir şeyin çıkmasını sağlamak
ç. -! 351/2
ç. -sa 175/7
ç. -sağ 52/5
til çıkar- 175/7
2. ayırmak, atmak
ç. -! 333/4
3. bir şeyi bulunduğu yerden daha yüksek daha yüksek olan bir yere götürmek
ç. -ur sēn 454/4
4. (ses için) duyulmak, yükselmek, bağırmak
ç. -sağ 379/7
ç. -ur 471/3
āhı çıkar- 379/7
çırmaş- (T. f.): dolaşmak, sarılmak

ç. -dı 100/4
 ç. -kan 293/5
çırmaştır- (T. f.): dolaştırmak, karıştırmak
 ç. -up 73/2
çıt- (T. f.): çatmak, kaşını çatmak
 ç. -ıp ötti 459/2
çin (T. is.): gazap, hiddet
 ç. 326/3
 ç. +de 138/4
 2. gerçek
 ç. 261/4
 ç. bol- 278/4
 ç. +ge 545
Çingiz (öz. is.): Moğol İmparatorluğunun kurucusu, Cengiz Han
 Ç. +durur (nüsha-yı.) 562/3
çinî (Far. sf.): seramik
 ç. (kâse-yi ç.) 438/7
çirây (Mo. is.): yüz
 ç. -ı za'ferânım üzre 227/6
 ç. +ı 167/4, 391/2
 ç. +ıng 269/5
çirâ (Far. zf.): niçin, neden
 ç. ki 17/3
 ç. (çün ü ç.) 81/8, 429/9
 ç. (çün u ç. yok) 8/3
 ç. (rütbe-yi çün ü ç.) 105/5
çirk (Far. is.): kir, pas
 ç. -i zebânıng 57/4
çîz (Far. is.): nesne
 ç. 317/5
 ç. -i ğubâr 191/5
çîzî (Far. sf.): bir nesne
 ç. (tab'-ı ç.) 161/5
çonançı (Far. bağ.): o şekilde, öyle, eğer
 ç. 17/7, 81/17, 98/2, 328/5, 564/4
çorâb (Ar. is.): ayağa giyilen örme giyecek
 ç. +ğa 361/5
çöl (Mo. is.): sahra
 ç. sarı 371/2
çöm- (T. f.): suya dalmak, çimmek
 ç. -se 58/3
çöp (T. is.): çalı çırpı, çöp
 ç. 318/6
çüb (Far. is.): odun, değnek
 ç. (bir kuruç ç. -ı bed bolmış mén) 570/46
çûbe (Far. is.): odun, direk
 ç. -yi dâr 88/3

ç. (bûse-gâh-ı ç. -yi dâr eyle-) 222/6
 ç. (nedâmet ç. -yi dârığa) 157/7
çuğur (T. is.): oyuk
 ç. +da 564/6
 ç. +ğa 564/6
çul (Ar. is.): elbise
 ç. +ğa 65/6
 ç. +ı (kızılca ç.) 474/5
çulğan- (T. f.): koşarak gelip toplanmak
 ç. -dım 271/11
çü (Far. bağ.): çünkü
 ç. 37/4, 68/7, 81/6, 81/9, 82/5, 170/2, 182/5, 214/4, 214/5, 319/4, 404/7, 434/7, 558/2, 564/4, 564/5(2), 564/6, 564/8, 564/11
çün (Far. bağ.): çünkü, çünkü
 ç. 5/7, 20/2, 139/7, 268/2, 392/6, 436/3, 439/3, 550, 564/1, 564/3, 567/2
 2. niçin
 ç. ü çirâ 8/3, 81/8, 429/9
 ç. (rütbe-yi ç. ü çirâ) 105/5
 3. için
 ç. (ahbâb ç.) 154/8
 ç. (anıng ç.) 93/3, 191/7, 234/1, 242/7, 380/2, 420/9, 431/5
 ç. ('azîz cânıng haķı ç.) 14/2
 ç. (bî-kadr ç.) 278/1
 ç. (étleri ç.) 261/3
 ç. (halk kâmi ç.) 42/2
 ç. (hecr ü vaşl ç.) 153/3
 ç. (kâdrim 'ayârı ç.) 28/3
 ç. (kimge ç.) 134/1
 ç. (méniñ ç.) 290/5
 ç. (Mücrim hâliga ç.) 561/7
 ç. (rızk ç.) 34/5
 ç. (selâmeti ç.) 562/6
 ç. (séni ç.) 215/2, 426/6
 ç. (şeb ç.) 424/10
çünkü (Far. bağ.): çünkü
 ç. 69/2, 402/3

D

dâb (Far. is.): şan, şeref
 d. +ıda (mihr ü şefkat d.) 406/5
dâd (Far. is.): adalet
 d. -ı destinğdin 348/1
 d. çek- 239/8, 496

- d. ét- “adaleti yerine getirmek” 35/5, 403/3
d. eyle- 261/5
d. u ğam 463/7
d. (ni d. ilen) 109/1
d. +dın 340/7
2. (sf.) adaletli
d. (eyā aḥbāb-ı d.) 195/1
dād-ḥaḥ (Far. is.): hak isteyen
d. +ıngdur 207/7
dāfir (Ar. is.): kötülükleri uzaklaştıran
d. 176/4
dāğ (Far. is.): yara
d. 89/9, 164/6, 138/6, 522, 570/11
d. bol- 213/2
d. bolma- 87/3
d. ét- 129/2, 331/6
d. kıl- “yaralamak” 30/2
d. ol- 271/7
d. kim 119/6
d. -ı encümen 566/7
d. -ı hecr 79/2, 303/7
d. -ı hicrān 4/3, 307/3
d. -ı hicrandın 149/3
d. -ı hicrānga 395/5
d. -ı hicrānı 462/3
d. -ı hicrānım 231/3, 283/6
d. -ı kebabımdın 331/3
d. -ı könglüm 273/5
d. -ı melālim 99/3
d. -ı sūzān 334/6
d. -ı tikensiz gül 28/2
d. (bī-pāyān d.) 251/7
d. (bir d. ile) 563/2
d. (ġarīb-i d. -ı hicrān mēn) 270/3
d. (her niçük d. ol-) 563/2
d. (ḥırāş-ı d.) 89/7
d. (kābīl-i d. -ı fūrkatım) 250/7
d. (kebāb-ı d. -ı hicrān bol-) 367/7
d. (kebāb-ı d. -ı hicrānıng bol-) 432/6
d. (köp d. u elem) 82/7
d. (köp tāze tāze d. -ı hicrān) 472/4
d. (miñg d. -ı hicrān) 376/2
d. (mübtelā-yı d. -ı hicrān bol-) 336/5
d. (mübtelā-yı d. -ı hicrāndur) 256/3
d. (pāre pāre d. bolğannı) 441/2
d. (sēni d. -ı ğamıng) 270/2
d. (sīne-yi sūzān-ı d.) 150/5
d. (yüz miñg d. -ı gerdün) 254/6
d. +a (bir d.) 181/3
d. +érür 393/1
d. +ğa (miñg d.) 241/2
d. +ım 434/2
d. +ım (bir bölek d.) 44/2
d. +ım (kara d.) 54/5
d. +ın 184/2
d. +ıng bolmayın bolmas 129/6
d. +ını 444/4
d. +lar 13/1
d. +ıng (kara d.) 242/3
d. +édi (pāre pāre d.) 273/7
d. +largā (miñg d.) 337/1
2. yaralı
d. 332/3
d. (sevdā-zede vü d. u ser-efgende bol-) 305/1
d. iftiḥār 252/4
d. u mübtelādur mēn 239/9
dağ (T. is.): dağ
d. +lar 369/4
d. +lar (iy bağı pāre başları āvāre d.) 190/6
dağı (T. e.): dahi, bile
d. 414/2
d. (‘aşā birle d.) 564/5
d. (mēn d.) 184/2
d. (sén d.) 207/2
d. (sizler d.) 197/4
d. (tav‘an d.) 446/2
2. (bağ.) ve
d. 563/7
dağla- (T. f.): yaralamak
d. -ma 297/5
dāğlı (Far. +T. sf.): yaralı
d. ten 140/6
dāğsız (Far. +T. sf.): yarasız
d. lāle 239/6
dāhil (Ar. is.): bir şeyin kapsamında olarak,
iç, içeri
d. 438/5
d. kıl-461/7
d. -i bāzār kıl- 73/3
d. -i dünyā bol- 14/6
d. -i mezār bol- 434/6
d. -i vīrāne bol- 33/6
dāi (Ar. is.): duacı
d. -yi iḥlāş-mend 316/9
daķık (Ar. sf.): ince, nazik

- d. nükte 562/4
- dal** (T. is.): ağaçlarda ayrılan odunsu uzantılardan her biri
d. +dur 473/5
- dāl** (Ar. is.): işaret, dalalet
d. 209/11
d. boldı 304/8
- dām** (Far. is.): tuzak, ağ
d. ol- “tuzaklamak” 171/1
d. ara 208/5
d. -ı belā-yı ıışk 73/2
d. -ı belāğa 30/3
d. -ı düşmen 397/5
d. -ı hayāl 562/7
d. -ı hevāğa 249/9
d. -ı nefis 5/1, 13/2
d. -ı tığ-ı ecel-endāz-ı hicrānıngda mén 184/3
d. -ı zülf 10/3, 188/3
d. -ı gurūr+érür 26/2
d. (kayd-ı d. -ı zülf) 118/2
d. (kemāl-i hırş u d. -ı nefis birle) 400/1
d. (ser-fitne-yi bed-kīne-yi d. -ı belādur) 384/3
d. +ığa (dünyā d.) 19/4
d. +ığa (hūblar zülfiniğ d.) 271/11
d. +ığa (ıışk d.) 64/1
d. +ığa (şayyādnığ d.) 165/4
d. +ım 271/8
d. +ımğa 404/1
d. +ımğa (baht d.) 99/4
- dāmān** (Far. is.): elbise, etek
d. 455/1
d. kayğusı 464/5
d. -ı ārzū kavliğa 202/7
d. -ı ārzūdın 189/8
d. -ı habib 567/7
d. -ı muhabbetni 210/4, 440/5
d. -ı muhabbetlik birāderni 52/8
d. +ıdın 404/2
d. +ığa 145/3, 171/2
d. +ıma 283/1
d. +ımı 466/4
d. +ın (anığ d.) 119/5
d. +ın (ıışk d.) 183/6
d. +ıng 306/5
d. +ıngga kim 65/6
d. +ıngdın 283/9
- d. +ıngnı 261/5
d. +ını (yār d.) 274/3
2. uç, etek
d. -ı şahrāyī 463/1
- dāmen** (Far. is.): elbise, etek
d. -i ehl-i niyāz 111/7
d. -i şer’iğni 123/5
d. -i vaşlığa 410/5
d. +in (ādemiyet d.) 161/3
d. +ini (gül d.) 230/5
- dānā** (Far. is.): bilen, bilgili
d. 2/6, 150/3, 505
d. aldıda 147/3
d. kişi 399/5
d. tut- “bilgili olmak” 35/7
d. (vāhid-i d.) 1/2, 478
d. +dur sēn 1/4
d. +ése (bir ‘ālem-i d.) 474/4
d. +sēn ü bīnā 478
- dānāy** (Far. is.): bilen, bilgili
d. (vāhid-i d.) 1^b-6
- dānāyī** (Far. sf.): bir bilgin
d. 463/6
- dāne** (Far. is.): tohum
d. 59/2, 271/8
d. -yi hāli 140/4
d. +dür 208/5
- dānelig** (Far. +T. is.): yemlik
d. 165/4
- dānesiz** (Far. +T. sf.): tanesiz, tohumsuz
d. sebz olma- 406/7
- dāniş** (Far. is.): bilgi
d. ü kāmil bile 523
d. (hāk-i rāh-ı ehl-i d.) 126/5
d. (ehl-i d. şöhetinde) 321/4
d. (taḥşīl-i d. eyle-) 145/4
d. +i 364/2
d. +i ziyāde bilen 328/1
d. +im (cehl birle d.) 567/1
d. +ıng 328/3
d. +ni (ehl-i d.) 138/5
- dāniş-ver** (Far. is.): bilgin, ālim
d. ol- 498
- dar** (T. sf.): genişliği az olan, dar
d. (zindān-ı d.) 276/8
- dār** (Far. is.): idam mahkumlarını asmak için dikilen direk
d. üzre 88/3
d. u medār kıl-189/9

- d. u menfa'at 439/8
d. (büse-gāh-ı çübe-yi d. eyle-) 222/6
d. (çübe-yi d.) 88/3
d. (Manşūr-ı d.) 222/6
d. +dur (bahā-yı d.) 68/7
d. +ğa (zīr-i d.) 133/7
d. +ıga (nedāmet çübe-yi d.) 157/7
dār (Ar. is.): ev, mesken
d. +ını (ābād d.) 23/9
dārā (Far. is.): yüce, büyük
d. 239/3
2. (sf.) yüce, büyük
d. (bu şevket-i d.) 156/2
dārende (Far. is.): mektup taşıyan
d. -yi şāyeste-yi taqdīr-i ezel 529
dārū'l-emān (Ar. ib.): güvenilir yer,
sığınma evi
d. +ı (hem-dem-i ğam-ḥāne-yi d.)
251/4
dāru's-sultāne (Ar. ib.): sultanın ülkesi
d. + édi ki 4^a-6
daru'ş-şifā (Ar. ib.): şifa yurdu
d. 269/3
d. -yī 'ālemīn 316/6
d. (rütbe-yi d. bolsa) 390/3
d. +lar (mekān-ı me'men ü d.) 167/6
dāsītān (Far. is.): destan, hikaye
d. kıl- 175/7, 220/3
d. +mḡnı 131/5
dāstān (Far. is.): destan, hikaye
d. 250/9
d. (minḡ d.) 228/9, 262/6
d. (uluḡ d. kıl-) 450/2
d. +ı 566/6
da'vā (Ar. is.): mesele
d. -yī bātıldur 261/4
d. -yī uşşāklıḡge 172/7
Dāvūd (öz. is.): Davud Peygamber
D. +édi (Cevşen-i D.) 424/3
dāyim (Ar. is.): daima, sürekli
d. +di 357/2
2. (zf.) sürekli
d. 241/1, 255/1, 408/2
dāyir (Ar. is.): devreden, dönen
d. 315/1
dāyire (Ar. is.): bölge, bölüm, sınıf
d. -yi ders-ḥ'ānlarda 2^b-4
dé- (T. f.): söylemek, söz söylemek
d. -di 136/4, 203/11, 223/3, 229/9,
229/10, 262/7, 306/8, 318/7, 367/5,
375/3, 381/3
d. -di kim 261/7, 563/7
d. -diler 236/9, 247/9, 318/7
d. -dim 136/4, 228/1(2), 228/2(3),
228/3, 228/4, 228/5, 228/6, 228/7,
228/8, 228/9, 229/1(2), 229/2, 229/3,
229/4, 229/5, 229/6, 229/7, 229/8,
229/9, 229/10, 229/11, 231/6, 238/5,
260/1(2), 260/2, 260/3, 260/4, 260/5,
260/6, 260/7, 261/1(2), 261/2, 261/3,
261/4, 261/5, 261/6, 261/7, 262/1(2),
262/2, 262/3, 262/4, 262/5, 262/6,
262/7, 268/4, 306/8, 320/4, 381/5,
570/51
d. -dim mi 210/7
d. -dinḡ 39/5, 331/7
d. -geli 5/4, 158/2, 227/8
d. -gen 17/6, 225/11, 227/7, 274/2,
379/2, 558/3
d. -gen dik 42/2
d. -gen (aḡyār d. düşmen-i cān) 416/1
d. -gen (gül d.) 361/3
d. -gen (Fırāt u Dicle ü Ceḥūn d.)
245/4
d. -gen (mén mén dé- "kendini
beḡenmek" 60/6
d. -gençe 465/4
d. -gende 233/5, 305/5, 358/3, 460/7
d. -gendin (mén d.) 69/5
d. -genḡe 460/7
d. -genide (her ni kim d.) 214/6
d. -genidin 440/3
d. -genige (bu tarz d.) 474/9
d. -genim 33/5, 135/6
d. -geninḡ 200/4
d. -geninḡni (ni d.) 84/7
d. -geninḡçe 293/4
d. -gey 117/7, 209/10, 272/2, 400/7,
429/9, 570/45
d. -gey ki 87/5
d. -gey sén 272/1
d. -geyin (ḡoş d.) 467/4
d. -gil 15/3, 209/3, 215/1, 295/6,
413/2, 474/8
d. -gil (rāst d.) 103/3
d. -gülük bir dōst 179/4

d. -me 7/8, 34/7, 55/4, 78/5, 79/9, 85/4, 93/6, 101/14, 111/6, 119/2, 121/3, 132/7, 167/7, 169/2, 181/4, 198/7, 213/4, 214/7, 309/5, 397/4, 534, 570/34
d. -me (açığ d.) 397/6
d. -me ki 95/7, 247/1
d. -me kim 116/3
d. -me ‘amden 78/7
d. -mediñg 455/4, 473/2
d. -megey mén 348/1
d. -mek 101/15, 349/1, 373/7
d. -mek bilen 364/4
d. -mekke 410/7
d. -men 463/6
d. -menġ 93/3, 129/2, 319/7
d. -menġiz 439/1
d. -mes 137/1(2), 137/2, 137/3, 137/4, 137/5, 137/6, 137/7, 295/4, 447/6
d. -mes ki 342/4
d. -mes mü sên ki 434/3
d. -mesenġ 15/8
d. -mey 142/5
d. -mey mén kim 459/5
d. -mey sên 351/3
d. -mey sên kim 285/3
d. -miş 481
d. -mişler 100/6, 153/2, 383/4
d. -p 4^b-5, 12/3, 19/7, 23/7, 28/1(2), 28/2, 28/3, 28/4, 28/5, 28/6, 28/7, 28/8, 28/9, 32/5, 40/1, 41/6, 61/7, 63/7, 68/7, 78/5, 79/5, 89/8, 115/2, 133/7, 172/7, 188/1, 201/5, 203/10, 209/1, 209/7, 209/9, 217/9, 220/2, 246/2, 261/4, 267/5, 267/6, 282/6, 312/6, 340/7, 366/7, 390/4, 466/1, 476/6(2), 558/3, 570/5(2), 570/31
d. -p (bir ‘ābid éken d. hem) 179/8
d. -p (Mücrim d.) 245/8, 287/7
d. -p (şadaķa-yı başıñg kılay d.) 289/1
d. -p ad kıldım 221/7
d. -p asradım 210/5
d. -p beyān kıldım 220/9
d. -p éken mén 570/22(2)
d. -p émiş sên 563/2
d. -p érdim 195/6
d. -p kim 104/7

d. -p öter 64/8
d. -p ötken 50/3
d. -p sorap 55/7
d. -p (āh d.) 451/2
d. -p (ṭabīb d.) 354/5
d. -p (hem-dem olġay d.) 306/2
d. -p (kélür d.) 68/6
d. -p (kélgey mü d.) 230/1
d. -r 100/3, 166/3, 406/3, 563/7
d. -r (ni d.) 142/5
d. -r ki 349/1, 383/3
d. -r kim 78/1
d. -r mén 3/1, 99/1, 123/1, 174/3, 184/7, 270/3, 371/2, 451/5
d. -r mén (ni d.) 173/7
d. -r sên 78/1
d. -r sên (ni d.) 107/11, 203/6, 391/7
d. -r sên (ni d. ki) 283/8
d. -rge 98/3
d. -rler 127/10, 270/7, 313/8, 360/6
d. -rler ki 141/3
d. -se 93/2, 152/2, 262/4, 470/2, 543(2)
d. -se (her ni d.) 409/7
d. -sem 1/5, 40/1, 100/6, 152/7, 176/2, 262/6, 327/5, 329/5, 363/1, 444/1
d. -sem (rāst d.) 564/1
d. -senġ 38/3, 55/5, 101/9, 101/15, 127/10, 181/4, 212/5, 234/7, 264/5, 397/4, 401/3
d. -senġ ki 519
d. -sün 79/8, 207/7, 263/9
d. -sün (ni d.) 449/11
d. -sünler 471/5
d. -yin 388/1
d. -yin mü 381/1(2), 381/2, 381/3, 381/4, 381/5, 381/6, 381/7
d. -yinġiz 108/6
2. seslenmek
d. -gin 375/5
d. -medi 278/6
d. -mesün 4^b-5
d. -r édi 279/5
d. -seler 300/7
d. -sünler 348/7
3. yardımcı fiil olarak kullanılır.
d. -se (şikāyet d.) 545

deḅ (Ar. is.): gelenek, usul

- d. -i halk 150/3
debdebe (Far. is.): gürültü, patırtı
 d. 530
 d. -yi hevl-i kıyāmet 417/4
debīr (Far. is.): katip, yazıcı
 d. -i ʿaql 562/4
debistān (Far. is.): eğitim kurumu, okul
 d. arasında 2^a-4
def (Far. is.): bir çalgı türü, tef
 d. -i zīr ile 459/3
 d. ü sâzını 459/3
defʿ (Ar. is.): giderme, savma
 d. -i ğam 225/10
 d. -i humār 224/3, 402/5
 d. -i humār eyle- “sarhoşluğu yok etmek” 22/3
 d. -i şudāʿ ét- “baş ağrısını yok etmek” 127/2
 d. (bir d. -i humārım) 179/6
 d. +i için 401/6
 d. +i (ġam d. için) 122/1, 122/7
defʿa (Ar. is.): kez, kere, defa
 d. (bire d.) 405/5
 d. (yüz miġ d.) 48/5
defʿaten (Ar. zf.): bir defada, birden
 d. 214/1, 261/1, 438/9
defn (Ar. is.): ölüyü toprağa gömmeye işi
 d. -i hāk etmek için 104/4
defter (Far. is.): defter
 d. 562/4
 d. ü dīvān 158/2
 d. -i köġlide 566/6
 d. ét- “kaydetmek” 458/4
dég- (T. f.): ulaşmak, erişmek
 d. -ünçe (taġ d.) 60/2
dégil (T. e.): değil, ek fiilin olumsuzu
 d. +midür (var d.) 5^a-4
dehr (Ar. is.): dünyā
 d. 60/6, 126/7, 277/1
 d. ara 253/6, 257/2, 347/5, 566/2
 d. āşūbı 207/5
 d. bāġı içre 566/4
 d. bāġıda 296/1
 d. bāzārıda 315/2
 d. ehlidin 77/1
 d. éli 154/5, 373/5
 d. élidin 288/1
 d. élini 78/5
 d. élidin 97/2
 d. ehliġa 561/4
 d. éşikige 162/1
 d. halkı ülfetidin 146/3
 d. içre 5/1, 28/9, 64/4
 d. mazlemesidin 519
 d. sarı 349/7
 d. ser-gerdānı sēn 147/7
 d. zühhādı 183/5
 d. -i dūn 38/6, 250/2
 d. -i dūn ara 11/4
 d. -i dūnde 14/4, 219/7
 d. -i dūnnı 567/5
 d. -i fānī 281/4
 d. -i fānīde 50/6
 d. -i fānidür 150/6
 d. -i fenā içre 268/5
 d. -i fenāda 47/1, 107/3, 288/7
 d. -i fenādın 83/4, 88/6, 209/3
 d. -i fenāġa 24/3
 d. -i naķş u mihr ü şefkatdür 28/7
 d. -i zulmetdin 64/7
 d. (bu d.) 200/1
 d. (bu d. ara) 94/2
 d. (bu d. içre) 56/7, 125/3
 d. (bu muhālif d.-i fānīde) 4/8
 d. (fāni d. ara) 350/1
 d. (ġam-gede-yi d. -i fenāda) 113/5
 d. (halk-ı d. ara) 476/2
 d. (halk-ı d. sevdāsıġa) 404/6
 d. (maġrūr-ı d. -i bī-vefā bol-) 219/1
 d. (miġnet-i d.) 247/5
 d. (ni dehr a.) 454/4
 d. (zevk-i d.) 196/2
 d. +de (bu d.) 32/7
 d. +de (hʾāh ʿĀbid bol cihānda hʾāh Mücrim d.) 213/7
 d. +de (serā-yı d.) 77/2
 d. +dīn 28/5, 42/2, 44/5, 45/1, 96/2, 274/2, 561/1
 d. +dīn kim 293/1
 d. +dīn (bu d.) 338/8
 d. +dīn (halk-ı d.) 156/5, 467/3
 d. +e (bu ıyş-ı bī-şebāt-ı d.) 225/4
 d. +e (heves-i d.) 5/1
 d. +iġa (fenā d.) 152/4
 d. +inde (fenā d.) 227/7d. +mén
 (habs-i cāh-ı d.) 274/7
 d. +mén (hʾār u zelīl-i d.) 32/3
 d. +mén (şāhip-i revāc-ı d.) 287/5

- d. +mén (şermsār-ı d.) 275/7
d. +mén (telh-i kām-ı d.) 59/4
d. +ni (cefā-yı d.) 6/5
d. +niñg (vīrān serāy-ı d. mihmānı mén) 315/6
- deli (T. is.):** deli, kaçık
d. (tilbe vü d.) 250/9
- delīl (Ar. is.):** isbat, kanıt
d. 562/4
d. -i cehldür 492
d. -i kātī^c 385/2
- dem (Far. is.):** zaman, vakit
d. bol- 569/3
d. ur-496
d. -i hoş ur- “güzel vakit geçirmek” 198/4
d. tiğniğdin 313/8
d. (bir d.) 42/1, 51/2, 73/7, 168/1, 178/1, 291/3, 315/3, 403/1, 434/1
d. (bir d. ki) 117/7
d. (bu d. ki) 561/4
d. (iy d.) 103/3
d. (her d.) 55/3, 67/1, 98/6, 116/2, 119/8, 175/3, 243/1, 243/4, 257/3, 373/1, 380/6, 438/1, 447/7, 559/9, 561/5, 567/4, 569/11
d. (sezā-vār-ı d. -i şemşīr) 254/3
d. (tā d.) 81/2, 316/7
d. +de (bir d.) 202/4, 267/3
d. +de (ol d.) 70/5
d. +i (ülfet d.) 558/5
d. +iñg (mağşūm-ı d.) 563/2
d. +iñgni 542
2. söz, bahis
d. 98/3
d. çek- “söz açmak” 521
d. (cüz ü cüz d.) 66/3
d. (hāzır-ı d. bol-) 312/4, 322/6, 360/7, 563/7
3. nefes
d. -i Mesīh 490, 562/4
d. (savuğ d.) 325/6
d. +iñgdin (Mesīhāyī d.) 408/6
- dem-ā-dem (Far. is.):** sık sık, her zaman
d. +dür 108/4
2. (zf.) sık sık
d. 308/5
- dem-be-dem (Far. zf.):** zaman zaman
d. 101/9, 130/5, 161/6, 249/3, 256/1, 559/9, 564/6
- demī (Far. sf.):** bir an, bir zaman
d. 7/7, 125/2, 217/1, 244/4, 403/2
d. ki 223/2, 342/1
2. (is.) zaman
d. ornığa 244/3
3. (sf.) bir soluk
d. +m (aḥlāk-ı d.) 218/5
- dem-sāz (Far. is.):** arkadaş, sırdaş
d. bol- arkadaş olmak” 40/2
d. (nedīm ü d.) 569/11
d. +ı (ni enīs ü ni kes ü ni kūy u ni d.) 82/7
- dēñgiz (T. is.):** deniz
d. +ler 384/5
- der (Far. is.):** kapı
d. 274/5, 274/5, 465/7, 570/51
d. ü dīvār 158/2, 303/5, 349/5, 420/4
d. ü dīvārı 202/3
d. (Hindū beççe-yi d. Kāʿbe-yi İslām) 63/6
d. (tavf-ı kaʿbe-yi d. -i meyḥāne eyle-) 223/1
d. (tolup ḳalğan d. ü dīvār) 159/6
- der (Ar. is.):** kişi, insan
d. 183/2
- dér- (T. f.):** derlemek, devşirmek
d. -! 173/6
- derbār (Far. is.):** ikametgah, saray
d. 97/5
d. +ğa 569/12
d. +ıda 96/4, 413/2, 429/8, 569/10
d. +ıda yatқан nıgehbān 416/2
d. +ıda (Emīrül- Müʾminīn d.) 291/6
d. +ıda (anı d.) 531
d. +ığa (her aḡniyā d.) 134/6
d. +ığa (üstāz d.) 2^b-2
d. +iñg (zincīr-ı d.) 184/1
d. +iñga (enbiyā d.) 421/2
d. +iñga (séniñg d.) 408/5
d. +iñgda (séniñg lafz u d.) 16/3
- derbārī (Far. sf.):** bir saray
d. (ḥizmetkār-ı d. bol-) 395/5
- der-be-der (Far. is.):** serseri, perişan
d. 175/6, 225/1
d. bol- “perişan olmak” 101/1
d. ü gedā ḳıl- 473/1
2. (sf.) serseri, perişan
d. başım 259/1

- d. Mecnūnga oḡsap ʿaql u hūṣumṇi 467/2
d. (gedā-yı d.) 141/6
d. (gedā-yı d. bol-) 315/4
- der-bend (Far. is.):** geçit
d. (reng ü qarīb ü lāf u d. -i cefādur) 384/1
- derc (Ar. is.):** arasına sıkıştırma, sokma
d. kıl- 566/6
- derd (Far. is.):** sıkıntı, üzüntü, tasa
d. 15/7, 26/1, 37/5, 43/1, 57/5, 64/2, 81/6, 120/1, 136/5, 143/4, 168/1, 180/2, 204/4, 330/1, 399/3, 437/3, 512
d. bī-dermān 357/3
d. çek- 306/5
d. ehliḡa 70/1
d. ḡam 115/5
d. ḡam otıḡa 285/4
d. miḡnetlerḡa 186/1
d. yét- 316/6
d. -i baḡt u tāliʿim 87/5
d. -i bī-dermānadur 257/5
d. -i bī-dermānımı 466/5
d. -i firāk u mātem 241/4
d. -i kādriṇ 83/3
d. -i raḡībılgā 469/2
d. -i serim 467/3
d. ile 558/1
d. ü belā 44/1, 467/6
d. ü belālar birle 167/3
d. ü elem 10/4, 89/6, 98/1, 381/5, 400/5
d. ü elem ayturḡa yāri 191/1
d. ü elem birlen 327/1
d. ü elemlikler ile 252/1, 266/2
d. ü elemge 422/1
d. ü elemni 77/5
d. ü firāk ü ḡasret-i ʿālem 220/9
d. ü ḡam 39/3, 45/2, 48/6, 81/12, 125/2, 139/8, 202/2, 277/4, 450/5, 466/4, 549
d. ü ḡamḡa 269/1
d. ü ḡamım 5/4, 362/3
d. ü ḡamıḡ bile 176/4
d. ü ḡamıḡa 342/1
d. ü ḡāmı 106/6
d. ü ḡamıḡ maʿdeni mén 166/5
d. ü miḡnet 310/4
- d. ü muḡabbet ṣuʿlesi 111/3
d. (āh-ı d. ü ḡam) 138/4
d. (āḡaṣte-yi d. ü belā) 244/1
d. (āh u fiḡān u d. ü ʿıṣḡ u sūz u mātemlik) 198/1
d. (belā vü miḡnet ü d. ü elemdin) 265/1
d. (belā vü d. ü miḡnet dest-gāhında) 220/1
d. (bir d.) 88/4
d. (bir d. ü ḡam ét-) 433/1
d. (bu d.) 22/6
d. (bu d. ü ḡam bilen) 329/2
d. (bu d. ü zaʿaf ile) 335/7
d. (cürm ü d.) 49/6
d. (ḡarḡ-ı baḡr-ı d. ol-) 179/1
d. (efsāne-yi d. ü ḡamım) 273/8
d. (ehl-i d.) 278/1, 441/2
d. (esīr-i d. ü ḡam) 246/2
d. (eyā d. ehli) 52/7
d. (fevvāre-yi d. ü belā) 257/3
d. (firāk u d. ü ḡam āleti) 6/6
d. (ḡam u d. ü belā) 196/6
d. (ḡam u d. ü elemge) 41/3
d. (ḡam u d. ü elemdin özge) 220/7
d. (giriftār-ı belā vü d.) 253/1
d. (heme d.) 181/1
d. (heme d. ü belādın) 357/1
d. (her bir d.) 402/2
d. (her bir d. -i mūhlikge) 439/3
d. (ʿilāc-ı d.) 338/5
d. (iy d. ü ḡam dīvānı) 320/2
d. (iy ehl-i d.) 10/7
d. (iy ḡam u d. ü elem) 185/3
d. (ḡaysı d.) 77/1
d. (māyil-i d. ü ḡasretim) 250/7
d. (metāʿ-yı d.) 73/4
d. (metāʿ-yı d. ü bār-ı ḡam) 410/4
d. (metāʿ-yı d. ü ḡam) 156/6
d. (miḡnet ü d. ü belā bābını) 277/1
d. (miḡnet ü d. ü elemıleri) 34/2
d. (muḡabbet atlı d. -i bī-devādın) 151/1
d. (muḡīm-i d. ü ḡam) 102/6
d. (mübtelā-yı d. ü ḡam kıldı) 121/3
d. (mübtelā-yı d. ü ḡam kıldım) 273/1
d. (ni mūhlik d. -i hicrāndur) 331/2
d. (pāre pāre d. ü āh ile) 446/4
d. (sākin-i kūh-ı d. ü ḡam) 249/3

- d. (taḥṣīl-i d.) 107/5
d. (tāze d. ü ğamnı) 224/6
d. (zeng-i d. ü ğam birle) 172/4
d. +dür (muḥīṭ-i d.) 561/5
d. +e 6/3, 367/4
d. +e (bir ehl-i d.) 147/1
d. +e (müṣkil belā vü d.) 368/1
d. +e (rāz-ı ehl-i d.) 119/2
d. +ğa (ıışk d.) 87/4
d. +ge (bu d.) 342/3
d. +i bol- 308/3
d. +i (ıışk d.) 78/6
d. +i (firāk d.) 458/1
d. +idin (ıışk d.) 269/2
d. +iğa (cihān türlük belā vü d.) 257/1
d. +iğa (firāk d.) 335/1
d. +iğa (ıışk d.) 308/6, 399/3
d. +iğa (yürek d.) 186/6
d. +ige 64//3, 77/1
d. +im 219/3
d. +im elemde 244/6
d. +im ṭavīl 32/3
d. +ime 215/1, 238/1
d. +imğa 125/4, 133/4, 384/6
d. +imğa (bu d.) 374/1
d. +imi 349/2
d. +imni (ġam u d.) 354/2
d. +in (ıışk d. tile-) 124/5
d. +inġ 229/6
d. +inġ ıilācı 166/3
d. +inġ (séniġ d.) 181/3
d. +inġe 309/4
d. +ini anıġ 269
d. +ni (ġubār-ı rāh-ı ehl-i d.) 110/7
d. +inġni (ġam u d.) 226/3
d. +inġdin 290/5
2. dertli, sıkıntılı
d. 424/8
derd-ālūd (Far. is.): dertli, derde bulaşmış
d. ol- 321/1
d. (āh-ı d.) 334/5, 437/1
d. +ime (āh-ı d.) 19/2
d. +um (āh-ı derd-ā. üçün) 566/4
derd-ālūdī (Far. sf.): dertli
d. (āh-ı d.) 320/7
der-dām (Far. is.): tuzağa tutulmuş, tuzakta
d. 63/1
d. (tezvīr ile d.) 63/4
derdlik (Far. +T. is.): dertli, sıkıntılı
d. +dür 390/3
d. +ler 43/3
2. (sf.) dertli
d. (bir āh-ı d. çek-) 411/5
derd-mend (Far. is.): dertli, kaygılı
d. (bir d. ü derd nūş) 147/2
derd-nāk (Far. is.): dertli, kaygılı
d. (köp d.) 241/2
2. (sf.) dertli, tasalı
d. +ımdın (āh-ı d.) 351/1
derd-nūş (Far. is.): dert içici
d. (bir derd-mend ü d.) 147/2
derdsiz (Far. +T. is.): tasasız, kaygısız
d. +din (yüregi d.) 401/3
d. +lerğa 251/5
d. +ni (yüregi d.) 391/6
derecāt (Ar. is.): dereceler
d. (mürevvec d.) 562/2
derek (Ar. is.): idrak, anlayış
d. bilen 364/6
dereke (Ar. is.): en aşağı derece
d. +din 198/7
dergāh (Far. is.): bir büyüğün katı, makamı
d. (ābid-i d. -ı sulṭān) 316/9
d. (ḥāk-i d. -ı şerīfīnġ) 421/3
d. (süy-ı d. -ı aḥad) 66/8
d. +e 25/4
d. +ıda 65/7
d. +ığa 316/6
d. +ığa (yārınġ d.) 15/1
d. +ıdın 68/4
d. +ınğa 74/7
d. +ınğa kél- 3/3
d. +ınğa (séni d.) 238/3
dergeh (Far. is.): bir büyüğün katı, makamı
d. +inġe 284/5
der-kār (Far. is.): bilinen, belli
d. 89/6
d. bol- 310/7
der-küre (Far. is.): dünya içinde
d. -yi mükāfāt 199/5
dermān (Far. is.): takat, güç
d. 238/1
d. bol- 367/4, 512
d. eyle- 133/4
d. kıl- 215/1
d. (himmet ü d.) 102/4
d. (ni çāre-yi d.) 276/1

- d. (ni d.) 196/5
d. +da 60/4
d. +da al- 87/4
d. +da mn 567/4
d. +dadur 6/8
d. +dur 257/1
d. +e 124/5
d. +rn (mafiret d.) 196/7
d. +ım 283/9
d. +ımdadur 89/4
- dermnde (Far. is.):** ümitsiz, aresiz
d. 196/3
d. -yi renc-i elem bolma- 276/7
- ders (Ar. is.):** belli bir süre ierisinde ğrencilere verilen bilgi
d. 102/1
d. -i ı-mnende 188/6
d. -i hicrn afasdn 260/2
d. (mkleme-yi d. -i masaba n) 2^a-5
- ders-hn (Ar. +Far. is.):** ğrenci
d. +larda (dyire-yi d.) 2b-5
- derv (Far. is.):** yoksul
d. bol- 143/5
- dervz (Far. is.):** dilenci
d. 359/9
- dery (Far. is.):** deniz
d. 344/5, 466/7
d. l- 334/4
d. lebinde 11/6
d. tpide 479
d. -y elem ol- 130/9
d. -y fikrge 3^b-2
d. -y kerem 108/5
d. -y muabbet 154/7
d. -y ramet ardur 155/7
d. (bir d.) 1/6
d. (drr-i d. -y nbvvat) 480
d. (i d.) 154/3
d. (ar-i d. -y azb bol-) 547
d. (iy mstara- d. -y syn) 540
d. +lar 237/6
d. +s (bola an d.) 215/4
d. +s (bl d.) 43/7
d. +s (mafiret d.) 1/7
d. +sga (nefs d.) 37/6
- deryb (Far. is.):** anlayan
d. -  144/1
- deryy (Far. is.):** deniz
d. l- 119/8
- deryy (Far. sf.):** bir deniz
d. 463/1
d. l- 404/5
- dest (Far. is.):** el, g, kuvvet
d. 38/1
d. br- “ortaya kmak, meydana gelmek” 3^a-2
d. -i rz 410/5
d. -i ecel 417/5
d. -i ecelni 468/5
d. -i isn 424/5
d. -i stadga 435/12
d.  girbn bol- 254/1, 546
d. (meded-i d. -i nver) 547
d. (teh d.) 173/7
d. +ga 171/2
d. +idin (knglng d.) 179/7
d. +indin (dd- d.) 348/1
- destn (Far. is.):** hikaye
d. l- 197/7
d. +inn 55/1
- destr (Far. is.):** sark
d. (fes  d. ile) 183/5
d. (turre-yi d.) 60/1
- dest-endz (Far. is.):** yardımcı
d. u fen bol- 394/6
- dester-hn (Far. is.):** masa rts
d. 438/2
- dest-gh (Far. is.):** tezgah, atlye
d. (kmet-i d.) 316/9
d. +ga 20/7
d. +ında (kmet d.) 348/6
d. +ında (maer d.) 8/6
d. +ında (bel v derd  minet d.) 220/1
d. +ında (efat d.) 386/4
- dest-gr (Far. is.):** yardım eden, koruyucu
d. 104/6, 362/7
- destr (Far. is.):** kural, gelenek
d. + (g d.) 378/4
- det (Far. is.):** l
d. ara 341/2
d. vresidr 117/6
d. -i fen 559/11
d. -i Kerbel 408/2
d. (vre-yi d.  beybn bol-) 336/1
d. (nf- h-y d. -i Hten) 394/7

- d. +ide (gam d.) 197/1
d. +ler 176/7
- dev (Far. is.):** çok, fazla
d. (tek ü d.) 543
- devā (Ar. is.):** hastalığı iyileştirmeye yarayan şey, ilaç
d. 87/4, 316/6, 354/5, 374/1, 399/3, 439/3
d. bol- 125/4, 309/4
d. eyle- 469/2
d. kör- 77/1
d. için 338/5
d. +y1 6/3
d. (bī-zār-ı d. bol-) 219/3
d. (terk-i d. eyle-) 469/4
d. +dur 384/6
d. +dur (andağ d.) 229/6
d. +sı mén (‘uşşâk-ı sitem-keşniñg d.) 357/3
- devā-fürüş (Ar. +Far. is.):** deva satan
d. +larğa 435/18
- devāmet (Ar. is.):** süreklilik
d. kıl- 2^b-5
- devāt (Ar. is.):** kalem koymak için uzun madeni sapı ve ucunda hokkası bulunan alet
d. eylep 411/1
d. +ı (közdin d.) 94/6
d. +ım 561/4
- devān (Far. is.):** koşan, seğirten
d. 250/8
- devār (Ar. sf.):** dönen, devreden
d. (künbez-i d.) 303/4
- devlet (Ar. is.):** baht açıklığı, şans, talih
d. 101/6, 115/4, 272/6
d. bol- 324/2
d. -i hicrān 119/8
d. -i serāy 269/3
d. -i vālideyn 570/3
d. birle 96/4
d. (baht-ı d.) 263/8
d. (bu d. birle) 295/7
d. (iḳbāl ü d.) 531
d. (muḫiblik d.) 108/3
d. (munça d.) 19/7
d. (tūfānda yıķılğan d.) 370/6
d. (vāşıl-ı d.) 81/1
d. +i (yigitlik d.) 310/6
d. +iğa (zevāl-i d.) 107/1
- d. +in (ķarılığ d. körsün) 392/3
- devlet-mend (Ar. +Far. is.):** mutlu, kutlu
d. 45/2
- devr (Ar. is.):** dönüp dolaşma
d. kıl- “tekrar etmek” 274/7
d. -i ‘ārızdın 31/3
d. -i ayağ 164/1
d. -i cāmını 308/5
d. -i çarḫ 335/5
d. -i eṭvār 85/3
d. -i inķılābımdın 331/6
d. -i kāyināt 20/2
d. -i bī-pāyāne 353/3
d. (aḫvāl-i d.) 425/5
d. (gerdiş-i d.-i felek) 4/3
- 2. zaman, dönem**
d. +ide (aḫbāb d.) 2^b-7
d. +ide (ay d.) 393/5
d. +ide (Nūḫ Nebīniñg d.) 315/3
d. +ide édim (vişāl d. ki) 346/3
d. +ide (yüz ü zūlfünğ d. bile) 567/4
d. +in (yigitlik d.) 280/5
d. +inde (ötmegen fānī cihān d.) 366/1
d. +ini (yigitlik d.) 219/6
d. +inğ 548
d. +inğde 272/4
d. +inğde (seninğ d.) 408/8
d. +sén (dīn-i d.) 366/7
- devr (Far. is.):** şarap kadehi
d. 71/2
- devrān (Ar. is.):** zaman, devir
d. 4/5, 31/7, 36/8, 60/3, 238/3, 335/2, 366/1, 422/1, 559/8, 567/5, 569/9
d. kıl- 207/3
d. olma- 563/1
d. éli ki 128/1
d. -ı işretde 108/4
d. -ı yigitlik 183/8
d. gamı 393/5
d. semendi 107/2
d. tünd-bādı 431/2
d. +lar bol-558/2
d. (bahār-ı gonçe-yi d.) 200/3
d. (bezm ü d.) 4/2
d. (bu bī-vefā d.) 102/3
d. (bu d. hem) 146/4, 403/2
d. (bu nevbet-i d. ölüm) 276/9
d. (çeşm-i d.) 416/5

- d. (fitne-yi d. u āṣūb-ı belā) 408/1
d. (iy ehl-i d.) 133/2
d. (ḡāzi-yi d.) 183/7
d. (hoş d. kıl-) 197/1
d. (kātıl āfet-i d. bilen) 363/5
d. (munça d. kayḡusu) 464/7
d. (ol āfet-i d.) 96/2, 455/2
d. (revnaḡ-ı d.) 438/11
d. (rüsivā-yı d.) 566/3
d. (rüsivā-yı d. Bol-) 336/3
d. (sāḡar-ı d.) 501
d. (şeh-i d.) 387/6
d. (şermende-yi rüsivā-yı d.) 66/6
d. (tāze d.) 548
d. (uşbu d. içre) 164/7
d. (yaḡşı d.) 376/1
d. +da 6/9, 438/11, 564/9
d. +da (āḡir d.) 369/7
d. +da (bu d.) 245/3, 535
d. +da mén 567/4
d. +dadur 257/2
d. +dın 416/5
d. +dın (āṣūb-ı d.) 149/1
d. +dın (fenā d.) 561/4
d. +dın (ehl-i d.) 74/1
d. +érür (ni hoş d.) 350/5
d. +ḡa (āfāḡ-ı d.) 395/4
d. +ıda (saltanat d.) 165/9
d. +ıda (tütiler d.) 111/4
d. +ıḡa (cihān d.) 403/1
d. +ıḡa (heme d.) 53/4
d. +ım 278/5
d. +ımnı (şahbā-yı d.) 271/7
d. +ıñḡ (bu d.) 47/3
d. +ıñḡ (cihān d. şebātı) 447/5
d. +lar (ötken yaḡşı d.) 457/1
d. +nı (yaḡşı d.) 423/6
devre (Far. is.): çevre, etraf
d. -yi kem 439/7
dey (Far. is.): kış
d. ki 15/2
d. (mevsim-i d.) 206/1
d. (mu d. mevsimi) 369/5
d. (nesīm-i d. bile) 75/3
d. (nīm-i faşl-ı d.) 249/2
d. (şiddet-i d.) 86/1
déyil- (T. f.): anlatılmak, söylenilmek
d. -di 3^b-4
deyr (Ar. is.): insanlık âlemi, dünya
d. 157/5
d. eyvānıda 559/3
d. (mūnis-i d. -i nīm siz) 185/3
d. +de (bu d.) 81/13
d. +din (bu d.) 561/2
d. +inḡni 182/1
d. +niñḡ pīri 410/6
dībā (Far. is.): ipek kadife üzerine altın ve gümüş işlemeli ağır kumaş
d. +dadur (manzūr şe'n-i atlas u d.) 248/5
Dicle (öz. is.): Dicle nehri
D. (Fırāt u D. ü Ceḡūn dégen) 245/4
D. +dür (Fırāt u D.) 283/7
dīdār (Far. is.): yüz, çehre
d. 136/4, 158/4, 303/1
d. bol- 306/1
d. (cennet ü d.) 162/6
d. (pertev-i d.) 237/1
d. (şerbet-i d.) 500
d. +ı (müştāk-ı d. bol-) 383/4
d. +éken 233/1
d. +ıñḡ 74/7
2. alan, meydan
d. -ı kıyāmet 237/3
dīdārılıḡ (Far. +T. is.): yüzlü
d. 166/6
dīde (Far. is.): göz
d. 138/1, 147/4, 186/2, 195/5, 253/3, 563/5
d. -yi a'merḡa 261/1
d. -yi bīnāsıdın 81/9
d. -yi bīdār 162/4
d. -yi bī-dār éken 233/7
d. -yi bīdārdur 70/3
d. -yi cān 486
d. -yi cānlarḡa 2^a-11
d. -yi giryān 152/6
d. -yi giryān bilen 363/1
d. -yi giryān üçün 284/4
d. -yi giryāne 58/3
d. -yi ḡūn-āb 381/5
d. -yi ğibret 507
d. -yi ter 11/1, 73/8
d. -yi ümmīd vaşlı 372/1
d. nem-nāk ol- 205/2
d. (bir d. -yi ḡayrān) 238/6
d. (be-dil-i ç. u dīde-yi nem-nāk bol-) 182/6

- d. (bu d. -yi hūn-bār) 131/3
d. (eşk-i d. -yi giryānımı) 466/7
d. (hayāl-i ārzū-yı d. -yi hūn-bār) 349/4
d. (merdüm-i d.) 52/4, 184/6
d. (pās-ı d. -yi bīdār) 26/7
d. (seylāb-ı ešk-i d. -yi giryān) 96/6
d. (su bérürğa d. -yi sīrāb) 235/6
d. (sürme-sāy-ı d. -yi ‘arş-ı a‘lā) 123/4
d. (ziyā-yı d. kıl-) 283/3
d. +dīn 88/4
d. +dīn aqğān kâne 170/5
d. +dīn (merdüm-i d. özge) 177/5
d. +dīn (ni d.) 418/4
d. +si 26/1, 176/1, 246/3, 250/5, 416/6
d. +si (pīr-i Ken‘ān d.) 184/4
d. +si (reng-bār d.) 135/3
d. +si (yığlağalı d.) 181/2
d. +sin 172/3
d. +sidin 202/2
d. +sini (bir kişininğ d.) 414/1
d. +lere 503
d. +leri (bu d. hūn-feşān bilen) 337/6
d. +me 473/3
- dīde-pūş (Far. is.):** gözü kapayan
d. 147/4
- dīger (Far. is.):** başka, diğer
d. 204/4
d. ol- 456/4
d. (aldı revnağ-ı d.) 105/2
d. (bir reng-i d.) 7/7
d. (cism-i d.) 10/1
d. +ğa (méndin d.) 107/8
2. (e.) başka, diğer
d. (nedāmetdin d.) 224/8
d. +ge (Tenğri Ta‘ālādın d.) 495
3. (sf.) başka, diğer
d. közge 270/5
- dik (T. e.):** gibi
d. (āfitāb-ı ‘ālem-ārā d.) 520
d. (ağyār-ı sitem-ger d.) 263/8
d. (alğu d.) 408/7
d. (anıñg d.) 306/9, 443/7, 443/8
d. (āyine d.) 134/2
d. (bağlu d.) 135/6
d. (barça ber d.) 425/5
d. (başımızğa yémrülür d.) 334/1
d. (berk-i belā d.) 26/3
d. (bir özüñg d.) 323/3
d. (cehennem uçkunı d.) 282/3
d. (çağz d.) 124/3, 340/5, 389/2
d. (dégen d.) 42/2
d. (dīvāneler d.) 406/3
d. (ebr-i nisān d.) 563/7
d. (elif d.) 422/2
d. (Eyyüb d.) 306/8, 310/3
d. (ğonçe d.) 106/2, 164/6, 224/4
d. (gül d.) 239/1
d. (gülistān ğonçesi d.) 244/4
d. (halk d.) 24/1, 28/1
d. (harmen-i gül d.) 432/2
d. (her bir faķır d.) 4^b-13
d. (her bü‘l-heves d.) 336/6
d. (hoş kéçürgü d.) 179/3
d. (kalğan d.) 45/1
d. (kāmıř d.) 110/6
d. (kebāb d.) 176/4
d. (kelhemec d.) 204/6
d. (kemān d. égilgen dü-tādur) 229/5
d. (köz ü kaç d.) 91/3
d. (köz ü kaçım d. édiler) 72/3
d. (kul d.) 239/1
d. (lāle d.) 129/6
d. (Mecnūn d.) 10/2, 300/4
d. (mén d.) 290/4, 297/4, 305/2, 307/3, 308/1, 321/1, 326/1, 334/7, 347/1, 396/5, 410/5, 462/3, 566/4
d. (meni d.) 374/3
d. (méninğ d.) 5/1, 14/7, 14/8, 25/3, 87/3, 93/2, 148/1, 198/1, 225/9, 253/2, 253/6, 254/1, 254/2, 254/7, 257/2, 311/6, 311/7, 314/2, 320/6, 347/2, 349/8, 374/6, 374/7, 393/1, 400/6, 408/1, 414/1
d. (méninğ d. bī-kes ü bī-çāre) 83/1
d. (méninğ d. yārdın mehcūr) 79/2
d. (mén d.) 6/8, 66/3, 125/1, 125/3, 157/2, 166/1, 186/1(2), 186/2, 186/3, 186/4, 186/5, 186/6, 408/5
d. (merdüm d.) 146/1
d. (mihr tābān d.) 27/2
d. (muninğ d.) 561/6
d. (munuñg d.) 14/3, 50/6, 192/5, 219/5, 380/4, 406/6, 439/8
d. (munuñg d. ‘ıyşnı) 136/5
d. (nāl kalem d.) 141/1, 314/3

d. (nebātü'n-naç d.) 154/8
 d. (niçe mén d.) 63/3, 416/6, 486
 d. (olturğu d.) 39/5, 154/4
 d. (öldürgü d.) 281/3
 d. (özi d.) 270/2
 d. (özüm d.) 566/2
 d. (özünğ d.) 547
 d. (şadef d.) 144/3, 235/3
 d. (sedd-i Sikender d.) 6/9
 d. (sén d.) 204/1, 283/4, 373/7, 566/5
 d. (séni d.) 116/4, 374/2
 d. (séniñg d.) 108/5, 205/6, 206/6, 347/5, 378/3, 390/5, 407/7, 408/1, 463/4
 d. (serv d.) 499
 d. (sévindürgü d.) 4^b-8
 d. (sīm-āb d.) 136/6
 d. (hālīm sorar d.) 374/1
 d. (sūfī d.) 299/3
 d. (şununğ d. bolsa) 117/2
 d. (tapқан d.) 392/5
 d. (teraḥḥum kılğu d.) 422/5
 d. (tilbe d.) 558/6
 d. (tilbe Mecnün d.) 220/8
 d. (tilbeler d.) 319/5
 d. (yér tofrağı d.) 110/7
 d. (yüzünğ d.) 374/4
 d. +dın (özünğ d.) 442/5
 d. +dür (bozğu d.) 404/4
 d. +ni (niçe mén d.) 197/1
 d. +ni (niçe sén d.) 121/3
 d. +ni (sén d.) 292/6

dil (Far. is.): gönül

d. 19/6, 43/1, 64/2, 279/1, 399/6, 452/6, 460/6
 d. -i bī-ıışk 181/3
 d. -i bī-i'tibār 345/10
 d. -i büryān 45/7
 d. -i dīvāne 124/1
 d. -i dīvāne bile 389/1
 d. -i dünyā 14/5
 d. -i efkār 303/6
 d. -i efkārını 426/1
 d. -i gamdın 338/7
 d. -i ḥasta bilen 185/1
 d. -i ḥurrem 168/7
 d. -i nevmīd-vārīdür 116/5
 d. ü cān 394/5
 d. ü cān u tenim teşīridin 332/6

d. (‘Ābid-i du‘ā-gūy-ı d. ü cāndur) 423/7
 d. (‘arż-ı d. -i zārım) 327/5
 d. (be-cān u d.) 384/4
 d. (bir d. -i ḥurrem) 424/11
 d. (bir d. -i nā-şād) 62/1
 d. (bir köñgli bozulğan ehl-i d.) 446/6
 d. (bu d. -i figār) 46/6
 d. (bu d. -i figār bile) 388/1
 d. (cān u d.) 323/1
 d. (çerāğ-ı ḥāne-yi d.) 67/5
 d. (ehl-i d.) 210/4
 d. (iy d.) 18/1, 191/6, 209/1, 338/8
 d. (iy d. -i güm-reh) 135/4
 d. (iy d. ki.) 318/1, 457/1
 d. (her d. -i şeb) 212/3
 d. (ḥüb-ı d.) 148/3
 d. (mén ü şām-ı firāk ü nāle-yi zār ü -i pür-gam) 314/6
 d. (nāle-yi d. -i şeb) 456/1
 d. (ni sengīn d.) 114/2
 d. (pür-baht d. mürüvveti) 298/6
 d. (rāz-ı d.) 15/7, 177/3
 d. (ta‘mīr-i d. -i efkārdur) 65/5
 d. (tesellā-yı d. üçün) 110/6
 d. (tesellā-yı d. ü ḥātırğa) 435/19
 d. (tezerv-i d.) 136/3
 d. (zaḥm-ı d. -i büryānımı) 466/2
 d. +de 5^a-3, 325/3
 d. +de (bu cān u d.) 436/5
 d. +de (cān u d.) 47/2
 d. +de (heves-i ihtilāt-ı d.) 562/8
 d. +dın 570/39
 d. +dın (cān u d.) 322/5
 d. +dın (sāğar-ı d.) 226/d. +ge 267/1
 d. +i (ḥūnīn d.) 452/2
 d. +i (şikeste d.) 200/7
 d. +im (‘arż-ı d. eyleşem) 354/2
 d. +im (cān u d.) 313/5
 d. +im (esrār-ı d.) 275/2
 d. +im (ḥāl-i d. izḥārığa) 466/5
 d. +imni (ḥāl-i d.) 199/2
 d. +in (esrār-ı d.) 263/9
 d. +inğ sevdalarınğ 181/2
 d. +inğ (ḥāl-i d. ayğalı bir yār) 181/1
 d. +inğ (rāḥat-ı cān u d.) 377/1
 d. +inğ (rāz-ı d. kim) 111/6
 d. +ler (ehl-i d.) 64/5, 276/2, 414/4
 d. +ler (ehl-i d. allıda) 277/5

- d. +ler (ehl-i d. kâdemin) 162/2
d. +lerdin (ehl-i d.) 161/2
d. +lerni (ehl-i d. şadâsın) 159/4
8
- dilâ (Far. +Ar. ünl.):** ey gönül
d. 14/1, 25/1, 109/4, 126/1, 200/1,
214/1, 317/8, 350/1, 401/1, 437/1,
440/1, 442/1, 564/1
- dil-âsâ (Far. is.):** gönül rahatlatıcı
d. 470/10
- dilber (Far. is.):** sevgili
d. cefâsı 380/4
d. (iy d. -i hured-mend) 436/4
d. (ol d. -i nâ-bâverim) 263/5
d. +im (tâze d.) 239/7
- dilberlik (Far. +T. is.):** güzellik
d. +imge 184/7
- dil-dâde (Far. is.):** gönlünü vermiş olan,
aşık
d. 152/3
d. (bir d. birle) 192/3
d. (bu d. -yi bî-çâreni) 226/6
- dil-dâr (Far. is.):** birinin gönlünü almış,
sevgili
d. 15/6, 188/7, 303/1, 475/1
d. könğlige 566/7
d. şabâğa 208/8
d. (iy d.) 405/7
d. (peri-şıfatlık u d.) 428/4
d. +dın 189/4
d. +dın (bir d.) 380/1
d. +ı (bir d.) 78/2
d. +ı (nâzenin d. birle) 102/5
d. +ığa (şabâ d.) 136/1
d. +ım (yâr-ı d.) 285/1
d. +ıma 431/1
d. +ımnı körge çakda 187/1
- dil-dârlıg (Far. +T. is.):** sevgililik, yar olma
d. ét- 475/1
- dil-dârsız (Far. +T.):** sevgilisiz
d. 113/6
- dil-fiğâr (Far. is.):** gönlü yaralı
d. 359/3
d. kıl- 458/5
- dil-gîr (Far. is.):** gönlü kırık
d. +mén 339/3
- dil-güşâ (Far. is.):** gönül açıcı
d. 4/2
d. +yı (bezm-i d.) 6/1
- dil-h'âh (Far. is.):** gönül isteği
d. (neş'e-yi d.) 391/4
d. (bir d. ile) 567/6
- dil-haste (Far. is.):** gönlü hasta
d. bol- 566/2
d. +ni (men d.) 340/1
- dil-hırâş (Far. is.):** gönül parçalayan, üzücü
d. u nâle-rîz 563/6
- dilkeş (Far. is.):** gönül çekici
d. (özgedi d.) 148/3
- dil-nişîn (Far. is.):** gönül okşayıcı, hoş
d. bol- 134/1
- dil-rübâ (Far. is.):** sevgili
d. -yı zulm-endiş 143/1
d. +dın éken (kaysı d.) 346/1
d. +lar hakkı 213/6
d. +lar (bir d.) 167/1
d. +larğa (ol d.) 413/1
- dil-sitân (Far. is.):** gönül alan, gönül
zapteden
d. +ı 566/2
- dil-süzân (Far. sf.):** gönül yakıcı
d. +ımı (âh-ı d.) 466/1
- dil-süzî (Far. sf.):** bir gönül yakıcı
d. (yâr-ı d.) 558/3
- dimâğ (Ar. is.):** zihin, bilinç
d. kıl- 164/2
d. (füsürde d.) 522
d. +ım (gül d. birle) 4/2
d. +ını (sünbül d.) 207/1
- dîn (Ar. is.):** din, gönül kabulü
d. -i devr sên 366/7
d. -i İslâmım 271/4
d. öyi 123/3
d. öyine 249/8
d. (ârâyış-i dünyâ vü d.) 61/2
d. (du'â-yı d.) 569/18
d. (ni d.) 140/3
d. (rây-ı nâfiz-i ahkâm-ı d.) 316/1
d. +im (revnağ-ı d.) 267/4
- dîn-penâhî (Ar. +Far. sf.):** din koruyucusu
d. (ğâzî-yi d.) 569/4
- dîrân (Ar. is.):** evler
d. 67/4
- direm (Far. is.):** para, pul
d. 106/6, 341/4
d. (niçe māl u d.) 45/1
d. +de (mîngdin bir d. hem) 127/9
- diremsiz (Far. +T. is.):** parasız, pulsuz

- d. +large 28/7
dirhem (Ar. is.): para
 d. 570/27
 d. (bir 'aded d.) 424/12
dirîğ (Far. ünl.): eyvah, yazık
 d. 11/2, 46/1, 107/1, 339/2, 404/1, 455/3
 d. kim 564/7
 2. engel olma, önleme
 d. 58/4
 d. ét- 330/5
 d. eyle- 539
dirîgā (Far. +Ar. ünl.): yazıklar olsun
 d. 67/10, 278/5, 472/2, 484
dīvān (Ar. is.): şiir mecmuası, defter
 d. -ı hâtırım 94/6
 d. -ı ışk içre 151/2
 d. -ı kazā 533
 d. -ı kazāda 265/1
 d. (defter ü d.) 158/2
 d. +ı (iy derd ü ğam d.) 320/2
 d. +da (her şafha-yı d.) 45/3
 2. büyük meclis
 d. bol- 378/7
 d. (kâh-ı d.) 234/6
 d. (ser-defter-i d. -ı rüsül) 419/4
 d. +ı (ezel d.) 559/1
 d. +ı (tā kazā d.) 566/6
 d. +ıda (uşşâklar d.) 136/2
 d. +ıngnı (fazl-ı d.) 55/2
dīvāne (Far. is.): deli, kaçık
 d. 58/4, 152/4, 153/1, 170/3, 203/8
 d. bol- 33/1, 380/1, 409/1
 d. eyle- 223/3, 311/2
 d. kıl- 91/1, 211/1
 d. -yi hālîng 188/3
 d. vü rüs-vā-yı 'ālem bol- 567/2
 d. (bir d.) 234/2
 d. +dür 89/8
 d. +ler dik 406/3
 d. +lerğa 461/7
 d. +mén 541
 d. +si bol- 240/1
 2. (sf.) deli, kaçık
 d. aḥvālimni 390/2
 d. 'ömrünğdin 139/6
 d. (dil-i d.) 124/1
 d. (dil-i d. bile) 389/1
 d. (iy d. könğlüm) 441/1

- dīvāneliğ (Far. +T. is.):** delilik
 d. 165/1
 d. +im şöreti 240/4
dīvāne-vār (Far. is.): deli gibi, delicesine
 d. bol- 230/1, 555
dīvār (Far. is.): duvar
 d. 274/5, 465/7, 570/51
 d. -ı zindānım 216/6
 d. (bī-taḥrīk ü bī-süz şüret-i d. bol-) 212/5
 d. (taşvīr-i d.) 377/7
 d. +e (bir şüret-i d.) 352/2
 d. (çar d.) 67/2
 d. (çar d. içide) 139/7
 d. (der ü d.) 158/2, 303/5, 349/5, 420/4
 d. (her der ü d.) 174/4
 d. (şüret-i d. bol-) 335/7
 d. (tolup kalgan der ü d.) 159/6
 d. +e 177/2
 d. +e (şafha-yı d.) 111/3
 d. +éken 233/5
 d. +ğa 274/5, 402/2
 d. +ı (der ü d.) 202/3
 d. +ı (sakf u d.) 437/1
 d. +ı (zīr-i d.) 437/5
 d. +ım (hār-ı d.) 232/3
 d. +ım (rāst d.) 380/5
dīvārlik (Far. +T. sf.): duvarlık
 d. (şüret-i d.) 526
diyānet (Ar. is.): din
 d. 173/6
 d. ile 173/6
 2. iman, inanç
 d. +i 470/11
 d. +i (anıng d.) 3^b-8
diyār (Ar. is.): yurt, memleket
 d. 345/1
 d. kıl- "yurt edinmek" 81/12
 d. tut- "yurt edinmek" 243/6
 d. -ı Mısr 562/4
 d. (barmağa bir d.) 176/7
 d. (mehcūr-ı d. u emākin bol-) 2^a-13
 d. (terk-i d. ét-) 28/9
 d. +da (ol bī-vefā d.) 202/3
 d. +ı ('adem d. sarı) 73/11
 d. +ığa (hāmūşān d.) 315/6
 d. +ığa (semā d.) 49/4

- d. +mîg (öz d.) 170/6
d. +mîga 117/7, 270/4
d. +mîgdın (Buḥāra-yı şerîf atlıg d.) 350/5
d. +mı 23/4
d. +mı (kōnḡül d.) 173/2
- dōst (Far. is.):** arkadaş
d. 512
d. bol- 414/5
d. tut- 512
d. (bezm-ārā-yı d.) 39/1
d. (dégülük bir d. yārim) 179/4
d. (iy d.) 181/7
d. (istignā-yı d.) 39/2
d. (ḥumār-ı sāḡar u şahbā-yı d. bol-) 39/7
d. (her d.) 77/6
d. (şahrā-yı d.) 39/3
d. (şarf-ı ḥāk-pā-yı d.) 39/6
d. (serāy-ı cāy-ı d.) 39/5
d. (serv-ḡad-i bālā-yı d.) 39/1
d. (sevdā-yı d.) 39/4
d. (yaman d.) 91/2
d. +ıḡa 39/5
d. +nı 77/6
d. +lar 99/4, 108/6, 121/6, 139/1, 142/2, 225/4, 338/1, 389/1
d. +lar (eyā d.) 108/1, 198/1, 219/1, 225/1, 374/1
d. +lar (iy d.) 83/1, 107/8, 114/1, 273/9, 299/1, 319/1, 340/1, 435/1, 454/1
d. +lardın 225/10
d. +larım 329/2
d. +um (eyā d.) 306/1
d. +uḡdın 545
- dōstān (Far. is.):** dostlar
d. (hem-rāh-ı yār u d.) 440/1
- dōst-dār (Far. is.):** dost tutan, sevgilisi olan
d. 176/6
d. ét- /2
d. -ı zıkr-i Ḥaḡ bol- 321/7
d. -ı mihr-bānımdın 332/3
d. +mı 23/1
d. (ıṣḡ éliniḡ d. -ı mihr-bānı) 251/1
d. (yār-ı d. bol-) 53/1
- 2. (sf.)** arkadaş canlısı
d. mihr-bān 407/4
- dōstluḡ (Far. +T. is.):** arkadaşlık, dostluk
d. 403/4
- duʿā (Ar. is.):** Allah’a yalvarma, yakarma
d. 315/7, 395/1, 442/6, 516
d. eyle- “Allah’a yalvarmak” 157/5, 176/6, 295/3
d. kıl- “Allah’a yalvarmak” 120/3, 200/7, 298/5, 417/7
d. -yı ʿĀbid ü Mücrim 559/11
d. -yı bezrgān 435/17
d. -yı dīn 569/18
d. -yı ehl-i ḡabūl 562/9
d. -yı ehl-i murād 562/6
d. -yı ḡayr 338/1, 470/12
d. -yı ḡayr birle 5^a-1
d. -yı ḡayr kıl- 77/4
d. -yı ṭab^c u zebān eyle- 362/6
d. u meded 3^b-1
d. (feyz-i d. birledür) 562/6
d. (ḡālīş d. kıl-) 293/6
d. (naḡd-i d.) 317/5
d. (ümmīd-i d.) 370/3
d. +dın (engīz-i d.) 408/8
d. +dur 229/10
d. +ḡa 569/22
d. +ḡa (ḡālīş d.) 569/20
d. +sı (él d. birle) 138/9
d. +sıda (anıḡ d.) 470/13
d. +sın al- 442/6
d. +sın (bu Mücrimniḡ d.) 284/5
- duʿā-gūy (Ar. +Far. is.):** duacı, dua eden
d. -ı cenāb-ı ʿadl-i Sulṭān Mīr-i Ḥaydar mén 314/1
d. -ı Emīrū’l Mü’minīn bol- 278/6
d. (ʿĀbid-i d. -ı dīl ü cāndur) 423/7
d. (bir d. -ı ḡaḡīr) 566/7
d. +ıḡa 431/7
d. +nı (bu d.) 4^b-3
- duʿālı (Ar. +T. sf.):** dualı
d. her müselmānnı 423/7
- duʿāy (Ar. is.):** Allah’a yalvarma, yakarma
d. 284/4
d. eyle- 448/7
d. kıl- 197/6
- dūḡār (Far. is.):** kötü bir duruma uğramış
d. bol- 46/7, 230/6, 298/7, 335/1, 434/1, 556
d. ét- 12/4
d. eyle- 222/3
d. kıl- 73/6, 189/4, 349/9

- d. ol- 5/3, 149/3, 288/6, 420/8
d. +dur 115/4
d. +émes 101/6
d. (bir d.) 345/7
d. (çehre-yi d. ol-) 185/5
2. (zf.) çaresizce
d. 145/3
- dūd (Far. is.):** duman, gam, keder
d. ét- 563/5
d. kıl- 247/1
d. ol- 321/1
d. -ı āhım 349/3
d. -ı kem 98/2
d. (berk-i d. -ı āhımdın) 151/3
d. (sevād-ı d. -ı āhımnı) 44/4
d. +ı (tīrelig d.) 567/5
- dudağ (T. is.):** dudak
d. +ıng 159/6
- dūdū (Far. is.):** papağan
d. +ng (tūti vü kumrı vü d. zikriğa) 421/2
- dūn (Ar. is.):** alçak, aşağı
d. +ı (hālāyık d. hem bolsa) 422/7
d. +rağ u zebūnrağ 3^a-4
2. (sf.) aşağılık, alçak
d. (bir muḥaqqar-ı d.) 292/2
d. (bu kāfes-i cihān-ı d.) 135/4
d. (dehr-i d.) 38/6, 250/2
d. (dehr-i d. ara) 11/4
d. (ğam-ı zamāne-yi d.) 491
d. (muḥaqqar-ı d.) 570/2
d. +de (dehr-i d.) 14/4, 219/7
d. +lara 66/2, 162/5
d. +dın (dünyā-yı d.) 67/7
d. +nı (dehr-i d.) 567/5
- dūş (Far. is.):** omuz
d. +larığa 4^a-9
- dutar (Far. is.):** bir çeşit telli saz
d. +ıng 54/6
- dūzağ (Far. is.):** cehennem
d. -ı hicrānda 263/6
d. ehliğa 567/1
d. otı 417/4
d. otığa 33/7, 49/8
d. otını 202/5
d. sarıdın 357/2
d. sarığa 36/9, 304/8
d. vādisinde 245/2
d. (bar d.) 77/7
- d. +a 329/8
d. +da 3/5, 314/5
d. +dur (ehl-i d.) 79/9
d. +ğa 241/7
- dū (Far. sf.):** iki
d. mekes 7/3
d. ümmet eyle- 300/2
d. yāre 462/3
- dūçār (Far. is.):** tutulmuş, yakalanmış
d. bol- 243/5
- dükān (Ar. is.):** dükkān, satış yeri
d. (cānib-i d.) 438/3
d. +ıda (ğam d.) 73/4
d. +ıda (ıışk ehliniğ d.) 94/5
d. +ıng 406/4
d. +ıngda 181/5
d. +ıngnı 47/4, 343/9
d. +larınğ metāı 116/6
- dünbāl (Far. is.):** kuyruk
d. 287/1
- dü-tā (Far. is.):** iki kat, iki büküm
d. 3/4, 442/4
d. bol- 293/1, 503
d. eyle- 469/3
d. kıl- 422/2
d. üçün 338/7
d. +dur (kemān dik égilgen d.) 229/5
d. +sı mén 357/1
2. (sf.) iki kat, iki üklüm
d. (kāmet-i d.) 73/8
- dünyā (Ar. is.):** yeryüzü
d. 28/4, 33/5, 50/7, 324/2, 340/2
d. bidāyetini 128/5
d. bilen 359/1
d. dāmığa 19/4
d. ehlinin 309/5
d. ki 292/5
d. vechi 162/5
d. yādını kıl- 278/2
d. yüzige 234/4
d. zālığa 14/5
d. -yı bī-pāyānda 204/2
d. -yı bī-vefāğa 221/1
d. -yı dūndın 67/7
d. -yı fānīde 309/2
d. -yı fānīdür 35/6
d. -yı fānīdin 126/3, 146/7
d. vü māfihāsığa 127/10
d. vü māfihā vü ālemdin 285/5

d. vü 'uqbā 455/4
 d. (ārāyış-i d. vü dīn) 61/2
 d. (ārzū-yı yém-i d.) 146/6
 d. (bī-vefā d.) 13/1 (2), 13/2, 13/3, 13/4, 13/5, 13/6, 13/7, 330/1
 d. (bī-vefā d. için) 99/3
 d. (bu d. -yı fānī) 430/3
 d. (bu d. -yı pelīd) 64/3
 d. (dil-i d.) 14/5
 d. (ehl-i d.) 26/2, 127/9
 d. +émes (cāhil-i d.) 14/8
 d. (muhtāc-ı d. eyle-) 66/2
 d. (gāyet bī-vefā d.) 13/1
 d. (hevā vü hırş-ı d.) 220/6, 454/5
 d. (ıyş u ışret-i d.) 156/1
 d. (ihtilāt u irtibāt u ehl-i d. eyledim) 224/1
 d. (dāhil-i d. bol-) 14/6
 d. (māyil-i d. bol-) 14/1
 d. (kāyil-i d.) 14/1
 d. (nāyil-i d. kıl-) 14/2
 d. (kumāş-ı atlaş-ı d.) 200/2
 d. (mağar-hāne-yi d. -yı fānīde) 280/6
 d. (māl u d.) 457/5
 d. (mihr-i d. boldı) 196/2
 d. (müşkil-i d.) 14/9
 d. (nī d.) 167/6
 d. (pā-der-gil-i d.) 14/7
 d. (rāhat-ı d.) 211/1
 d. (sāyil-i d. tut-) 14/4
 d. (tā d.) 260/6
 d. (yaruğ d.) 43/1
 d. (zevķ-i d.) 154/1
 d. (zevķ-i d. birle) 359/5
 d. +da 17/1, 38/6, 186/1, 225/6, 225/9, 233/2, 235/1, 253/1, 311/6
 d. +da (bu d.) 224/8, 446/5
 d. +da (bu fānī bī-vefā d.) 281/1
 d. +da (ğaraž d.) 349/8
 d. +dın 138/7, 399/7, 495
 d. +dın kim 293/1
 d. +dın (barı māfīhā-yı d.) 271/10
 d. +dın (bāzār-ı d.) 455/6
 d. +dın (ehl-i d.) 443/5
 d. +dın (zevķ-i d.) 142/5
 d. +ğa 34/1, 384/1
 d. +ğa kél- 277/4
 d. +ğa (bu d.) 280/4

d. +ğa (fānī d.) 186/2
 d. +ğa (ğam-ı d.) 293/5
 d. +nı 2/2, 454/2, 461/1
 d. +nı (bu d.) 281/2, 461/6, 462/5
 d. +nı (rāhat-ı d.) 246/2
 d. +nı (ribāt-ı éski d.) 268/7
 d. +nı (şahn-ı d.) 462/1
 d. +nı (zāl d.) 235/7
 d. +mén (māfihāy d.) 225/8
 d. +sı (hāşıl-ı d.) 50/1

dünyā-perest (Ar. +Far. is.): dünyaya bağılı
 d. 38/5

dünyevī (Ar. is.): dünya ile ilgili
 d. 60/4
 d. (sevdā-yı d.) 32/2

dür (Ar. is.): inci
 d. 84/5, 150/3
 d. (bi-menzil-i d. -i 'Aden bol-) 505
 d. (müşābih-i d. -i kerān) 262/1
 d. (nāfe-yi d. kim) 78/6
 d. -i 'Adenim sēn 302/2
 d. -i deryā-yı nübüvvet 480

dür-dāne (Far. is.): inci tanesi
 d. eyle- 311/4
 2. (zf.) inci tanesi gibi
 d. tüzüldi 319/4

dür-feşān (Ar. +Far. is.): inci saçan
 d. bol- 192/1
 d. kıl- 430/5

dür-ışār (Ar. is.): inci saçan
 d. 439/10

dür-nisār (Ar. +Far. is.): inci saçan
 d. 92/6

dürüd (Far. is.): dua
 d. 569/2
 d. (hevā-yı rütbe-yi 'ulvī d.) 157/6

dürüst (Far. is.): doğru, sağlam
 d. kıl- "doğru yapmak" 98/4

düş- (T. f.): düşmek
 d. -düm 203/5

düşmen (Far. is.): birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, dost karşıtı
 d. 91/2, 414/5, 512
 d. -i cān 289/4
 d. -i cānım éken 224/8
 d. sarı 435/8
 d. sözidin 171/2

d. +ni 77/5, 544
 d. (ağyār dégen d. -i cān) 416/1
 d. (dām-ı d.) 397/5
 d. (uşbu d.) 570/55
 d. +dın (āsīb-i d.) 443/6
 d. +ğa (bu d.) 225/8
 d. +inğ ızhārı 502

düşmenlik (Far. +T. is.): düşmanlık

d. ét- 471/2

düş-nām (Far. is.): sövüp sayma

d. eyle- “sövmek, saymak” 106/3

d. ile 279/2

d. (kaḥr u d. ol-) 171/5

düşvār (Far. sf.): güç, zor

d. (‘azāb-ı saḥt-ı d. -ı şedīd) 64/1

dü-tū (Far. is.): iki kat, iki büküm

d. bol- 373/4

E

é- (T. f.): ek eylem, yardımcı fiil, imek fiili

é. -di

3^a-8(2), 4^a-6, 4^b-11, 46/3, 80/2, 85/1, 98/7, 107/11, 110/3, 139/8, 152/5, 178/2, 181/7, 182/3(2), 194/5, 200/5, 206/1, 237/5, 253/6, 268/4, 273/7, 278/3, 279/2, 279/5, 293/2, 294/2, 304/4, 310/5, 327/7, 334/1, 365/3, 367/6, 368/3, 424/3, 427/3, 429/10, 435/15, 472/2, 475/4, 475/7, 558/2, 570/7(2), 570/8(2), 570/42

é. -diler

72/2

é. -dim

28/1, 171/4, 230/2, 279/1(2), 279/3(3), 279/4, 279/5, 280/3, 304/3, 306/2, 346/3, 388/3, 413/5, 420/5, 426/1, 426/2, 453/1, 453/3, 475/5, 570/2, 570/6(2), 570/14(2)

é. -dinğ

212/4, 361/1

é. -ken

4/3, 7/9, 11/5, 25/3, 32/4, 38/6, 61/7, 63/6, 165/2(2), 167/1(2), 167/2(2), 167/3, 167/4, 167/5(2), 167/6, 167/7, 175/6, 179/8, 188/5, 203/9, 204/7, 210/2, 219/4, 224/2, 224/8, 233/1(2), 233/3(2), 233/4, 233/5, 233/6, 233/7, 260/4, 268/7, 278/3, 300/2, 309/1(2), 309/2(2), 309/3, 309/4, 309/5, 309/6,

309/7, 311/6, 312/6, 320/3346/1(2), 346/2, 346/3, 346/4, 346/6(2), 346/7, 362/4, 367/5, 388/3, 453/3, 489, 563/3

é. -ken mén

99/3, 431/6, 570/22(2)

é. -ken sén

271/5

é. -kendür

170/5, 189/7, 265/5,

é. -kenni

265/3

é. -mes

1/1, 1/8, 5/7, 11/3, 14/8, 43/6, 46/7, 56/1, 65/5, 66/4, 74/2, 75/2, 84/3, 93/3, 101/6(2), 116/6, 124/5, 133/2, 135/1(2), 135/2, 135/3, 135/4, 135/5, 135/6(2), 135/7, 141/3, 145/4(2), 149/6, 149/7, 151/2, 153/3, 200/1, 203/9, 204/2, 211/2, 224/7, 256/6, 260/3, 306/3, 311/6, 318/1, 318/7, 332/4, 338/8, 343/2, 358/5, 364/2, 364/7, 372/1, 381/4, 384/7, 385/3, 408/8, 410/2, 417/2, 420/3, 463/6, 473/6, 492, 525, 531, 569/7, 569/8

é. -mes érđi

325/7

é. -mes mén

402/3

é. -mes mu

303/2

é. -mesdür

45/2, 45/7, 58/4, 92/5, 120/4, 163/5, 232/5, 320/6, 423/6, 424/1, 478

é. -mestür

14/1, 19/7

é. -miş

23/3, 170/6, 272/4, 522

é. -miş mén

340/7

é. -se

9/5, 47/3, 101/15, 135/1, 162/6, 167/2, 173/2, 179/8, 188/5, 192/3, 194/4, 233/7, 233/5, 288/1, 309/1(2), 309/3, 309/4, 312/6, 346/3, 346/6, 362/6, 375/2, 388/7, 465/1, 468/1, 470/9, 474/1, 474/4, 492

é. -seriğ

214/6, 269/3, 319/5, 319/6

2. olmak, var olmak
é. -kenningni
 182/3
- e'am (Ar. is.):** genel, umumî
 e. bol- 394/3
- ebed (Ar. is.):** sonu olmayan zaman, sonsuz
 e. (tā e.) 3/2, 3/5, 20/8, 203/1, 278/3
 e. (ezeldin tā e.) 14/6, 66/1, 116/4, 282/2, 494
 e. (şām-ı e. birlen) 344/2
 e. +ğaça 564/11
 2. (sf.) sonsuz
 e. sa'ādeti 562/9
- ebleh (Ar. is.):** akılsız, budala
 e. 410/3
 e. ü ednā vü yāde-gūy kıl- 201/9
 e. ü nādānlar ile 163/1
 e. (her e. -i mülā'ib) 326/4
- ebnā (Ar. is.):** insanoğulları
 e. +sıdın (cihān e.) 59/5, 371/4
 e. +sıdın (rūzgār e.) 146/2, 447/2
 e. +sığa (cihān e.) 320/5
 e. +sını (cihān e.) 448/4
- ebr (Far. is.):** bulut
 e. -i nisān dik 563/7
 e. (ol hoş-nigeh e. ü hilālīm) 99/1
 e. +ning bārānı 198/5
- ebrū (Far. is.):** kaş
 e. (ol mihrāb-ı e. -yı hilālīngdin) 333/9
 e. (tiğ-ı e.) 517
 e. +da (bir kemān e.) 566/3
- ebrū-kemān (Far. is.):** keman gibi kaşı olan
 e. (ol e.) 69/1
- ebter (Ar. is.):** yararsız, değersiz
 e. (ḥarāb u nātivān u e. ol-) 179/2
 e. +mén 314/1
 2. (sf.) yararsız, değersiz
 e. köngülñi 125/7
- ebvāb (Ar. is.):** kapılar
 e. -ı ıyş 144/2
 e. (kūfl-ı e. -ı zāmāyirğa) 64/6
- ebyāt (Ar. is.):** beyitler
 e. +ım (bu e.) 284/2
- ecel (Ar. is.):** ömrün son bulması
 e. 28/6
 e. çengeli 539
 e. élçisinğē 196/5
 e. élgi 282/6, 476/5
- e. élgi bilen 375/4
 e. peymānesidin özge 179/6
 e. yolını 422/3
 e. (bir cām-ı e. birlen) 343/8
 e. (dest-i e.) 417/5
 e. (iy e.) 563/4
 e. (iy peyk-i e.) 285/2
 e. (peyk-i e.) 32/2, 530
 e. (tünd-bād-ı e.) 3^b-12
 e. +din özgesi 224/3
 e. +ni (dest-i e.) 468/5
- ecel-endāz (Ar. +Far. sf.):** ölümlü
 e. (dam-ı tiğ-ı e. -ı hicrānıngda mén) 184/3
- ecr (Ar. is.):** mükafat, ödül
 e. -i 'amel 199/5
 e. +i+Ø 423/4
 e. +ini 77/7
 e. +ini çek- 415/6
- ecvef (Ar. is.):** bilgisiz, kof
 e. 564/6
- eczā (Ar. is.):** parçalar, kısımlar
 e. -yı perīşānım 283/8
 e. vü perākende 4^b-10
 e. (bu e. -yı varākdur) 197/7
 e. (ol ayılğan b. eczā) 3^b-5
- edā (Far. is.):** işve, naz, cilve
 e. bol- "yapmak, yapılmak" 175/7, 237/6, 570/15
 e. eyle- "yapmak, yerine getirmek" 81/3, 469/5
 e. kıl- "yapmak, yerine getirmek" 115/2, 131/5, 400/7
 e. -yı ḥiref ile 201/6
 e. -yı nāzenīnni 271/4
 e. -yı közleriñg 390/6
 e. -yı şeker-i nābıñgı 51/1
 e. -yı şu'le-yi çāk girībānıñg bol- 432/4
 e. -yı vaşf-ı cemāliñg 262/6
 e. (bir şīrīn e. ḥāfız) 160/1
 e. (her bir e. -yı nüktesi) 209/11
 e. (hoş e.) 211/3
 e. (hoş e. bol-) 390/5
 e. (men-i bağı e. üçün) 338/3
 e. (sākī-yi şīrīn e.) 288/6
 e. (şīrīn e.) 259/4
 e. (ol mehveş-i şīrīn e.) 264/3
 e. +dın éken (ol nāzenīn e.) 346/2

- e. +ğa (ol şîrîn e.) 279/1
e. +lar (‘aceb şîrîn e.) 167/1
e. +lar (nâzik e.) 457/2
e. +largâ 413/1
e. +sı 425/4
e. +sıda (suhan e.) 429/7
- edâyî (Far. sf.):** bir davranış
e. (hoş e. medhi mén) 363/4
- edeb (Ar. is.):** terbiye, edep
e. 38/4
e. bol- 397/3
e. hükümde 68/2
e. (pās-ı e.) 277/3
e. (tarh-ı e.) 11/3
e. +dür (şîve-yi ehl-i e.) 54/7
e. +ge 46/9
- ednâ (Ar. is.):** en adi, alçak
e. 2/6
e. kıl- 286/5
e. (ebleh ü e. vü yâde-güy kıl-) 201/9
- edven (Ar. is.):** alçak, adi
e. -i ehl-i rûzgâr ol- 570/43
e. (ahkâr u e. -i cihân) 473/7
- edyân (Ar. is.):** dinler
e. -ı mürselîn 365/2
e. ki 294/2
- edyâr (Ar. is.):** kiliseler, manastırlar
e. 397/7
e. +nı (bu e.) 426/2
- efgân (Far. is.):** acı ile bağırma
e. 37/5
e. bol- 254/5
e. çek- 273/7, 275/1
e. kıl- “feryad etmek” 29/4
e. u âh u nâle birle 230/6
e. u ‘alâlâdur 232/2
e. u mâcerâdın 241/5
e. u nevâ 442/1
e. (âh u e.) 87/2, 241/3, 289/5
e. (âh u e. birle) 174/4
e. (ğayr-ı âh u e.) 462/3
e. (nâle vü e.) 438/6
e. (nâle vü e. bilen) 363/4
e. (nâle vü e. u zârîdür) 116/6
e. (niçe e. kılma) 412/1
e. (teşîr-i e. birle) 236/6
e. (yüz e.) 102/1
e. (yüz e. birle) 393/2
e. (zulm-i e. u nevâdın) 151/3
- e. (kılma çendân âh u e.) 74/2
e. +ım (âh u e.) 216/1, 231/2
e. +ımdadur (âh u e.) 89/7
e. +ımğa (âh u e.) 48/2
e. +ıng (bu e.) 47/1
e. +lar (ah u e. tart-) 558/2
e. +lar (feryâd ü e.) 7/2
- 2. (sf.)** acı dolu bir bağırma
e. (âvâz-ı e.) 427/2
- efkâr (Ar. is.):** daha fakir kişi
e. (hâh bol bî-mâl e. hâh şâhib-i mâl bol) 213/1
- efkâr (Far. is.):** kaygı, endişe
; kaygılı
e. 5/2, 43/1, 181/1, 237/1, 274/1
e. bol- 290/5, 297/1, 306/8, 310/3, 323/1, 368/1, 424/4
e. eyle- “endişelendirmek” 57/5
e. ol- “kederli olmak” 89/7
e. ü gam 54/3
e. (iy hâtır-ı e.) 103/2
e. (rîş rîş ü e.) 241/2
e. +dur (ta‘mîr-i dil-i e.) 65/5
e. +ğa (mén-i gam-bâde-yi e.) 402/1
e. +ım 404/3
e. +large (köngül e.) 441/1
e. +nı 395/2
- 2.** fikirler, düşünceler
e. u sîne 460/5
- 3. (sf.)** kaygılı, endişeli
e. ciğer 203/6
e. (bâ-dil-i pür-hasret-i e.) 349/10
e. (cân-ı e.) 377/6
e. (dil-i e.) 303/6
e. (hâtır-ı e.) 450/6
e. (nâçâr-ı be-muktezâ-yı hâtır-ı e.) 3^a-2
e. +nı (dil-i e.) 426/1
e. +ım (cân-ı e.) 232/1, 285/4
- efkâre (Far. sf.):** kederli
e. (hâtır-ı e.) 83/3
- efkârlıg (Far. +T. is.):** kaygılı olma hali
e. +da 401/1
- eflâk (Ar. is.):** felekler, gökler
e. 420/4, 453/5
e. hem 193/2
e. şükr-gâhıda 559/2
e. üze 103/1, 419/2, 449/3
e. -ı mu‘allak 477

e. (cānib-i e.) 102/1
 e. (ez-dest-i e.) 195/1
 e. (şu'ūd-ı çarḥ-ı e. étme-) 275/1
 e. (toğuz e.) 182/2, 236/2
 e. +dın (toğuz e.) 462/2
 e. +e (toğuz e.) 393/3
 e. +ıñg (çarḥ-ı e.) 193/5
efrād (Ar. is.): bireyler, fertler
 e. +ıga (nücum e.) 559/5
Efrāsiyāb (öz. is.): İranlıların geleneksel
 Turan kahramanı
 E. (Rüstem ü E.) 424/6
efsāne (Far. is.): gerçeğe dayanmayan
 asılsız söz ve hikayeler
 e. 58/5, 161/1, 234/7, 288/7, 295/4
 e. bol- 33/3, 380/1, 409/4
 e. eyle- 223/7
 e. kıl- 91/2
 e. -yi derd ü ğamım 273/8
 e. -yi zamāne 128/1
 e. +si 81/17
 e. (bir e. bile) 389/3
 e. (hoş e. eyle-) 311/1
 e. +nıñg ḥāşşiyeti 58/5
 e. +si (kışsa vü e. bol-) 240/5
efsāneliğ (Far. +T. is.): masallık, efsanelik
 e. bol- 165/8
efsūs (Far. is.): yazık, eyvah
 e. u mātemiğa 4^a-3
2. (ünl.) hayıflanma
 e. 107/2, 346/2, 470/15, 496, 554
 e. ki 4^a-5, 453/7
efvāc (Ar. is.): kısımlar
 e. -ı melek 419/2
efzā (Far. sf.): çok, fazla
 e. +dur (behişt-i rūḥ-ı e.) 261/6
efzūn (Far. is.): çok, fazla, aşırı
 e. 470/11
 e. bol- 263/2, 339/4
 e. kör- 387/2
 e. +dur 255/2, 267/2, 290/3
 e. +édi 472/2
 e. +rağ ol- 529
ég- (T. f.): eğmek, bükmek
 é. -se 101/7
ége (T. is.): sahip
 é. +ñg 109/5, 200/5
 é. +ñg rızāsığa 182/6
 é. +sén 109/1

é. +si (bir öy é. bol-) 570/25
 é. +si (ol serāy é.) 429/1
2. Tanrı
 É. +m 161/6
 É. +mning cināyeti bol- 470/1
 É. +ni maḥlūkı 570/33
eger (Far. bağ.): gerçi, her ne kadar, ise de
 e. 1/9, 2/6(3), 8/3, 9/2, 13/7, 19/7,
 40/3, 46/1, 46/5, 65/6, 68/4, 69/5,
 71/2, 71/7, 74/4, 75/5, 77/5, 84/4,
 93/7, 101/4, 101/15, 102/6, 109/4,
 108/6, 112/3, 117/2, 124/2, 125/4,
 126/1, 126/2, 127/10, 129/3, 129/6,
 138/5, 141/5, 145/4, 148/4, 155/1,
 162/6, 164/5, 166/6, 168/3, 168/4,
 183/1, 188/5, 193/4, 193/6, 198/7,
 205/5, 208/1, 208/3, 217/3, 220/3,
 224/9, 229/8, 232/4, 232/5, 233/5,
 236/6, 240/2, 240/4, 258/2, 262/4,
 262/6, 263/2, 264/3, 265/7, 269/7,
 270/2, 271/8, 271/10, 272/5, 276/1,
 277/4, 282/2, 290/4, 293/7, 304/7,
 319/6, 320/7, 330/6, 333/9, 348/4,
 354/6, 377/3, 377/4, 383/3, 392/4,
 392/5, 394/2, 394/5, 394/7, 396/6,
 397/2, 397/3, 398/6, 403/1, 403/4(2),
 404/3, 405/5, 408/5, 410/1, 414/3,
 414/4, 414/5, 430/1, 431/3, 448/5,
 455/7, 467/2, 471/2, 516, 537, 545,
 559/7, 559/10, 561/3, 567/2
 e. ki 474/6
 e. .. .. e. .. .. 234/7(2), 355/3,
 390/5
éger (T. is.): eyer
 é. (münakkaş é.) 474/5
egerçi (Far. bağ.): gerçi, her ne kadar, ise de
 (krş. gerçi)
 e. 3^a-7, 1/2, 18/1, 40/5, 40/7, 190/7,
 227/9, 247/3, 247/8, 255/7, 267/7,
 277/7, 313/2, 314/1, 325/3, 403/6,
 408/4, 418/7, 458/3, 525, 561/7
égil- (T. f.): eğilmek, iki kat olmak
 é. -di 380/5, 564/5
 é. -gen (kemān dik é. dü-tādur) 229/5
éğiltür- (T. f.): eğdirmek
 é. -di 153/4
égin (T. is.): omuz, sırt
 é. +ime 138/4
égri (T. is.): eğri

é. +dür 126/1
ehl (Ar. is.): topluluk, cemaat, zümre
 e. 182/3, 209/1
 e. -i âlemdin 293/3
 e. -i âlemğa 174/6
 e. -i âlemni 166/4
 e. -i başâret-i şeref 2^a-12
 e. -i belâğ étmes 129/5
 e. -i cefâğa 11/5
 e. -i cihandın 320/3, 371/3
 e. -i cünün 86/3
 e. -i cününniñ a'çalı 250/9
 e. -i dâniş şöhetinde 321/4
 e. -i dânişni 138/5
 e. -i derd 278/1, 441/2
 e. -i devrândın 74/1
 e. -i dil 210/4
 e. -i diller 64/5, 276/3, 414/4
 e. -i diller allıda 277/5
 e. -i diller kademin 162/2
 e. -i dillerdin 161/2
 e. -i dillerni şadâsın 159/4
 e. -i dūzahdūr 79/9
 e. -i dünyâ 26/2, 127/9
 e. -i dünyâdın 443/5
 e. -i evlâddın 570/44
 e. -i evlâdıñ 205/5
 e. -i fışk 275/5
 e. -i ğınâdın 42/4
 e. -i ğurūr 84/6
 e. -i ğünâh 115/7
 e. -i ğünâh aldığa 179/8
 e. -i ğazâyın 48/6
 e. -i ğired 66/2, 375/4, 376/1
 e. -i ğired birle 328/3
 e. -i ğışk içre 347/2
 e. -i idrâk ol 205/3
 e. -i inkârıñ zamîri içre 20/4
 e. -i işmet şöhetidin 274/7
 e. -i istiğnâ 28/6
 e. -i istiğnâda 166/5
 e. -i izzetni 162/5
 e. -i kanâ'at bol- 14/4
 e. -i lisân 562/10
 e. -i mâtem bolma- 186/5
 e. -i muhabbet 81/17
 e. -i muhabbet birle 129/2
 e. -i muhabbetlere 124/5
 e. -i mücâz 507

e. -i nazara 113/6
 e. -i nazargâ 70/3
 e. -i nazarnı 192/4
 e. -i nazm içre 191/7
 e. -i nezâre üçün 555
 e. -i nücum 140/3
 e. -i rüzgâr 53/3
 e. -i sa'âdet 201/2
 e. -i sipâh 122/5
 e. -i suhan 84/7
 e. -i suhan tut- 521
 e. -i sülük 164/4
 e. -i talep 2^a-9
 e. -i tarabdın 97/7
 e. -i tarabğa 425/3
 e. -i temâşâ 30/4, 86/4, 382/3
 e. -i temâşâ kim 93/3
 e. -i temennâ 154/5
 e. -i temîz aldıda 506
 e. -i tevfiķ olmağan 366/6
 e. -i vücūd 441/7
 e. -i zü-fünün 250/2
 e. ü evlâdı üçün 132/4
 e. (ayâl u e. ü evlâdım) 265/5
 e. (bir e. -i derde) 147/1
 e. (bir e. -i muhabbet) 145/3
 e. (bir köñgli bozulğan e. -i dil) 446/6
 e. (bol hâk-ı râh-ı e. -i ırfân) 540
 e. (cümle-yi e. -i nübüvvet) 421/4
 e. (dâmen-i e. -i niyâz) 111/7
 e. (du'â-yı e. -i kabûl) 562/9
 e. (du'â-yı e. -i murâd) 562/6
 e. (edven-i e. -i rüzgâr ol-) 570/43
 e. (ġazî-yi e. -i el-küfr ü el-ıuġyân)
 3^b-5
 e. (iy e.-i derd) 10/7
 e. (iy e. -i devrân) 133/2
 e. (iy e. -i selâmet) 331/3
 e. (iy e. -i temâşâ) 113/3
 e. (ġubâr-ı râh-ı e. -i derdni) 110/7
 e. (hâk-i râh-ı e. -i dâniş) 126/5
 e. (hâmî-yi e. -i işmet) 569/8
 e. (her e. -i ğired) 552
 e. (her e. -i suhan) 44/5
 e. (hiç e. -i noķşân) 366/6
 e. (iġtilât u irtibât u e. -i dünyâ
 eyledim) 224/1
 e. (ķaysı e. -i rüzgâr) 136/5
 e. (ķible-yi e. -i 'Acem) 480

- e. (kılurlar e. -i zindān) 133/7
e. (livā-yı e. -i sa'adetde) 562/2
e. (māhī-yı e. -i bid'at) 569/8
e. (mazlūm e. -i k̄ānīdin) 442/2
e. (medḥal-i e. -i cüst-cū) 250/8
e. (ni e. -i imtiyāz) 507
e. (rāz-ı e. -i derde) 119/2
e. (resm-i e. -i zamāne) 3^a-3
e. (seyyid-i e. -i 'Arab) 421/5
e. (şoḥbet-i e. -i temennādın) 212/1
e. (şīve-yı e. -i edebdür) 54/7
e. (tamām-ı e.) 218/8
e. +i 366/4
e. +i ('ālem e.) 20/9
e. +i ('aşā e.) 564/4
e. +i (eyā derd e.) 52/7
e. +i (faḫr e.) 84/6
e. +i (gürür e.) 143/5
e. +i (ḥacālet e.) 137/7
e. +i (ḥired e. ki) 89/4
e. +i (ḥired e. vü Mecnūn) 396/3
e. +i (hūş e.) 152/4
e. +i (hüsn e.) 199/7
e. +i (ıışķ e. köksige) 111/2
e. +i (imsāk e.) 128/2
e. +i (işmet e.) 168/7
e. +i (kan e.) 130/5
e. +i (mazlūm e.) 442/2
e. +i (muḥabbet e.) 214/3, 570/11
e. +i (mücāz e.) 559/6
e. +i (nā-resā e.) 564/4
e. +i (naẓar e.) 452/3
e. +i (naẓm e. içre) 98/3
e. +i (nisā e.) 564/4
e. +i (resā e.) 564/4
e. +i (rind-i niyāz e.) 109/3
e. +i (rişālet e.) 435/11
e. +i (rūzgār e. bilen) 122/6
e. +i (rūzgār e. içre) 570/43
e. +i (sübḥa vü zünnār e.) 140/5
e. +i (şehr e.) 119/9
e. +i ('uşşāk é.) 471/1
e. +i (zāhid e.) 301/4
e. +i (zühhād e.) 109/3
e. +ide (ḳalender e.) 305/2
e. +ide (rūzgār e.) 276/9
e. +ide (zamāne e.) 328/6
e. +idin 387/5
e. +idin ('Ābid e.) 212/7
e. +idin (ādemī e.) 309/3
e. +idin ('ālem e.) 561/3
e. +idin (barça 'uşşāk e.) 559/6
e. +idin (dehr e.) 77/1
e. +idin (dünyā e.) 309/5
e. +idin (köp nazm e. biri) 97/4
e. +iğa (bezm e.) 202/8
e. +iğa (bī-vefā e.) 131/4
e. +iğa (dehr e.) 561/4
e. +iğa (derd e.) 70/1
e. +iğa (dūzaḥ e.) 567/1
e. +iğa (faḫr e.) 106/6
e. +iğa (faẓāyil e.) 273/9, 442/6
e. +iğa (ḡinā e.) 14/4, 106/6
e. +iğa (ḥarābāt e.) 64/7
e. +iğa (her muṭī' e.) 59/7
e. +iğa ('ıışķ e.) 298/5, 471/4
e. +iğa (ḳabūl e.) 173/2
e. +iğa (ma'nā e.) 559/5
e. +iğa (ma'şiyet e.) 66/3
e. +iğa (mu'āsır e.) 373/7
e. +iğa (re'āyā e.) 366/6
e. +iğa (rind e.) 570/5
e. +iğa (rūzgār e.) 132/5
e. +iğa ('uşşāk e.) 70/2
e. +iğa (vişāl e.) 4/3
e. +iğa (zamāne e.) 46/7
e. +in ('ālem e.) 31/4
e. +in (ḥired e.) 311/2
e. +ini (barça 'işyān e.) 36/9
e. +iniḡ ('ıışķ e. başında) 96/5
e. +iniḡ ('ıışķ e. dükānıda) 94/5
e. +iniḡ ('ıışķ e. ḳaṭārıdın) 191/4
e. +iniḡ (melek e. ança çāre-sāzı) 4^a-4
e. +iniḡ (rūzgār e. ülfetlīḡıdın) 124/8
e. +lerniḡ ṭavriğa 251/5
ehlu'llāh (Ar. is.): dindar, veli, evliya
e. +ğa 37/1
e'izze (Ar. is.): saygın kişiler, muhterem şahıslar
e. +lerdin (ba'zı e.) 3^b-1
ék- (T. f.): ekmek, tohum atmak
é. -erge 443/1
é. -ip 318/3
é. -ti 557
eḳal (Ar. is.): az, çok olmayan
e. 201/11

- e. birlen 343/1
ekber (Ar. sf.): en büyük
 e. (ḥamd-ı Ḥudā-yı e.) 569/1
 e. (İmāmü'llāh-ı e. şavtından) 559/3
éke (T. is.): büyük birader, büyük kardeş
 é. ferzend 570/31
 é. +nġdın 403/3
éken (T. zm.): ikisi
 é. +ni 372/5
ékev (T. zm.): ikisi
 é. 358/3
 é. +i 475/6, 488, 562/7
ék(k)i (T. is.): iki sayısı
 é. 485
2. (sf.) iki sayısı
 é. ʿālem 61/1, 127/5, 205/6, 442/7
 é. ʿālemde 386/7
 é. bādām-ı süfte 562/1
 é. cihānda 470/6
 é. çeşm 312/7
 é. çeşm-i giryān 289/6
 é. cānān üçün 284/2
 é. cihān 83/2
 é. deryā 154/3
 é. kara kılum bilen 362/7
 é. köngül 95/6
 é. köngül ḥālīş 412/5
 é. köz 562/1
 é. kulağ 173/7
 é. kulağı 101/10
 é. kulağınġ 169/4
 é. kullāb 466/4
 é. melek 525
 é. nergisi 239/4
 é. oğul u bēş kız 570/25
 é. serāy 449/6
 é. söz 515
 é. tġġ-i ābdārınġ mēn 355/6
 é. tillik ḥāmedin 400/7
 é. (bir é. ribāṭ) 150/6
 é. (bu é. çeşm-i giryānım) 283/7
 é. (bu é. ḥaşlet bilen) 42/5
 é. (cüz é.) 177/4
 é. (Ḥālīk-i é. cihān) 449/2
 é. (ol é. kıurretü'l-ʿayn) 569/18
 é. (yétmiş é. milletdin) 391/3
 é. (yétmişdin é. kim) 212/2
 é. +si (bu é. içre) 138/3
ékkilesi (T. is.): ikisi
 é. 194/3, 515
 é. (her é.) 77/7
 é. (kāyil-i her é.) 291/7
eknün (Ar. zf.): şimdi, şu anda
 e. 117/5
ekşer (Ar. is.): çok, fazla
 e. 201/11, 383/1
2. (sf.) çok, fazla
 e. (aḳal-ı e.) 569/6
 e. +ni (endāz-ı e.) 343/1
el (T. is.): el, kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü
 e. 189/8
 e. +din 141/2
 e. +ge 451/4
 e. +i (vefā é.) 32/4
 e. +idin (ol fācir é.) 322/7
 e. +ige 475/5
 e. +ige (nefsinġ é.) 534
 e. +inġ 74/4
 e. +inġde 204/3, 355/3
 e. +inġdin 5/7, 97/7, 261/5, 283/9, 306/5, 464/5
 e. +inġni 196/7
él (T. is.): yabancı, halk
 é. 60/3, 249/4, 510
 é. ağzıdın 489
 é. alda-127/8
 é. ara 149/5, 288/7, 318/6
 é. arası 312/5
 é. arasında 101/7, 101/9
 é. arāsıdın 398/5
 é. arasığa 346/5
 é. arasında 570/14
 é. başıdın 366/5
 é. bol- 101/8
 é. cānığa 399/1
 é. duʿāsı birle 138/9
 é. ḥizmetiğa 304/6
 é. içinde 273/4
 é. içre 114/6, 140/1
 é. içredür 429/4
 é. ihtilātıdın 107/3
 é. könglige 410/1
 é. közige 30/5, 201/3, 330/3
 é. kulağığa 391/7
 é. külgüsü 51/6
 é. meşvereti birle 544

é. nigāhıdın 383/2
 é. semā'ıdın 467/7
 é. tilidin 373/3
 é. yaḥşılarığa 551
 é. yaḥşısıdın 509
 é. (bī-gāne é.) 77/3
 é. (heme é.) 570/7
 é. (ḳaysı é. aradın éken) 346/5
 é. (muḳaddem é. içinde) 134/1
 é. +dın 18/5, 60/4, 89/9, 435/14
 é. +dın (bī-ḥürmet é.) 321/3
 é. +ge 33/3, 75/4, 101/14, 138/1, 171/2, 173/6, 251/3, 331/7, 364/2, 434/5, 435/1, 438/2, 459/6, 509, 524, 557, 569/6, 569/10
 é. +ge (hünersiz fazlısız é.) 447/1
 é. +ge (munça é.) 210/7
 é. +ge (müflis é.) 115/1
 é. +i (‘ālem é.) 152/7, 370/5
 é. +i (cürm é. içre) 250/2
 é. +i (dehr é.) 154/5, 373/5
 é. +i (devrān é. ki) 128/1
 é. +i (faḳr é.) 28/6
 é. +i (‘ıṣṣık é. içre) 135/3
 é. +i (‘izzet é.) 24/5
 é. +i (şehir é.) 39/3, 154/6
 é. +i (zühhād é. miḥrābı érmiş) 333/9
 é. +ide (Maṅıt é.) 569/12
 é. +idin (‘ālem é.) 122/6, 131/4
 é. +idin (dehr é.) 288/1
 é. +idin (‘iṣyān é.) 173/2
 é. +idin (şehir é.) 41/5
 é. +idin (‘uṣṣāk é.) 376/4,
 é. +idin (‘uṣṣāk é. naru) 568/1
 é. +idin (yaman é.) 163/2
 é. +idin (zamāne é.) 338/10, 345/11, 470/14
 é. +iğa (rind é.) 266/2
 é. +iğa (‘uṣṣāk é.) 165/2
 é. +ige (miḥnet é.) 103/6
 é. +ini (dehr é.) 78/5
 é. +iniṅ (rezm é. cūşnı) 258/5
 é. +iniṅ (zamāne é. vefāsını) 304/3
 é. +ler içre 521
 é. +ni (māni‘ é.) 570/5
 é. +niṅ ḥāk-i rāhığa 559/11
 é. +niṅ ḥürmetin 164/3
 é. +niṅ (bu é. melāmeti) 468/6

é. +niṅ (‘ıṣṣık é. dōst-dār-ı mihr-bānı) 251/1

3. ülke, memleket

é. +din 31/5

e. +i (ḥüsn e. sultānı sēn) 122/5

é. +idin (dehr é.) 97/2

é. +idin (köp ḥasret é.) 113/5

é. +inde (himmet é.) 73/10

el-amān (Ar. ib.): bıktım artık, yeter
 e. 387/6

elān (Ar. zf.): şu anda, şimdi
 e. 4^a-6, 4^a-10, 4^b-5

elbette (Ar. bağ.): mutlaka, kesinlikle
 e. 84/4, 188/5, 334/7, 448/3
 e. kim 77/4

élçi (T. is.): haberci

é. +si (ölümniṅ é.) 17/4

é. +sidür (ölümniṅ é.) 259/7

é. +sinṅe (ecel é.) 196/5

elem (Ar. is.): acı, ızdırap
 e. 401/3, 441/2, 537

e. bér- 303/7

e. bile 10/2

e. birle 160/2

e. birlen 186/4

e. ét- 114/4, 288/7

e. meydānıda 391/7

e. (bir niçe cām-ı e.) 559/7

e. (dermānde-yi renc-i e. bolma-) 276/7

e. (bölek e. bile) 10/7

e. (bu e.) 458/5

e. (derd ü e.) 10/4, 89/6, 98/1, 381/5, 400/5

e. (derd ü e. ayturğa yāri) 191/1

e. (derd ü e. birlen) 327/1

e. (deryā-yı e. ol-) 130/9

e. (ğam u renc ü e.) 244/1

e. (ḥafī e.) 346/6

e. (ḥār-ı e.) 335/3

e. (ḥāşıl-ı ğam u e.) 362/2

e. (iy ğam u derd ü e.) 185/3

e. (köp dāğ u e.) 82/7

e. (köp e.) 177/3

e. (renc ü e.) 45/1

e. (sezā-vār e. kı-) 273/8

e. (türlük e. birle) 38/2

e. +de (derdim e.) 244/6

e. +din 221/2

- e. +din (belā vü miḥnet ü derd ü e.) 265/1
e. +din (ğam u derd ü e. özge) 220/7
e. +ğa 116/4
e. +ge (derd ü e.) 422/1
e. +ge (ğam u derd ü e.) 41/3
e. +im 113/4, 253/3, 562/7
e. +im (renc ü e.) 5/4
e. +inğ birle 272/6
e. +lerni (miḥnet ü derd ü e.) 34/2
e. +ni (derd ü e.) 77/5
elem-keş (Ar. +Far. sf.): acı çeken
e. şeydāy 180/2
elemlik (Ar. T. is.): acılı, ızdıraplı
e. 53/6, 246/5, 251/3
e. +ler (derd ü e. ile) 252/1, 266/2
el-emr (Ar. is.): buyruk, emir
e. 3^a-9
elemsiz (Ar. +T. sf.): acısız
e. menzil 6/8
elem-zede (Ar. +Far. is.): kederli
e. +mén 297/4
elest (Ar. is.): insan ruhunun yaratıldığı zaman
e. (mest-i e. érđi) 255/5
e. (naḥnü ḳasemnā -yı e.) 38/7
e. +inğdin (taḳdīr-i hen-gām-ı e.) 348/7
él-firīb (T. +Far. is.): halkı aldatıcı
é. +iğa 60/1
el-ğaraż (Ar. bağ.): sözün kıtası, hülasa
e. 83/5, 96/5, 149/6, 154/1(2), 154/2, 154/3, 154/4, 154/5, 154/6, 154/7, 154/8, 154/9
el-ḫaḳ (Ar. zf.): doğrusu, gerçekten
e. ki 297/3
el-ḫamdüli'llāh (Ar. ib.): “övölmek yalnızca Allah’a yaraşır”
e. 248/1
elhān (Ar. is.): nağmeler, ezgiler
e. (beher e.) 390/6
el-ḫazer (Ar. ib.): sakın, sakınalım
e. 165/4, 191/6, 223/3
elif (Ar. is.): sevgilinin boyu
e. dik 422/2
e. -i cān kııl- 29/3, 215/1
e. (mānend-i e.) 55/6
e. +dür 184/6

- e. +ni 267/1
élig (T. is.): el, yabancı
é. +din 6/6, 67/10
é. +inğe 146/5
2. elli sayısı
é. +din (yaş é. öte huşyār) 181/6
é. +din öt- 60/7, 173/3, 564/5
3. el
é. +din 141/7
é. +idin (felek é.) 354/1
é. +im ayağım 194/3
é. +ime 158/2, 451/3
é. +imde 177/4
é. +in 400/7
é. +ine (ağyār é.) 231/4
é. +inğe 180/4
él(i)g (T. is.): el, kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü
é. +din öt- 107/4
é. +i+Ø 327/7, 424/3
é. +i (ecel é.) 282/6
é. +i (ölüm é.) 219/3
é. +i (cān é. birle) 568/1
é. +i (ecel é.) 476/5
é. +i (ecel é. bilen) 375/4
é. +i (hıç kimni é.) 400/6
é. +i (himmet é. mişl) 424/12
é. +i (ölüm é.) 265/4, 392/7
é. +ide 76/2, 239/2
é. +idedür (her kimiñg é.) 439/5
é. +idin 207/3
é. +idin (anıñg é.) 496
é. +idin (muḳadder é.) 237/5
é. +im 337/2, 338/7
é. +imde 317/5
é. +imdedür 99/6
é. +ime 561/4
é. +imge 306/5
é. +imni 279/4
é. +inde 459/4, 464/6
el-ḳışsa (Ar. ib.): sözün kıtası
e. 3^a-6, 198/4
el-küfr (Ar. is.): Allah’a şirk koşma, karşı gelme
e. (ğāzī-yi ehl-i e. ü el-ṭuğyān) 3^b-5
el-minnetü li'llāh (Ar. ib.): “Minnet Allah içindir.”

e. ki 4^a-5, 532
el-minnetu'ilāh (Ar. ib.): Allah'ın minneti
 e. 475/1
elṭāf (Ar. is.): lütuflar, bağışlar
 e. -ı lem-yezel 201/1
 e. -ı pādşāhāne birle 4^b-5
 e. -ı Rab 11/7
 e. -ı Rab bol- 397/1
 e. -ı serşār 435/17
 e. +ıdın (Emīrū'l Müminīn e.) 281/7
 e. +ığa 317/8
 e. +ınga (séning e.) 293/7, 386/7
el-ṭuğyān (Ar. is.): günahkar
 e. (ğāzī-yi ehl-i el-küfr ü e.) 3^b-5
elvān (Ar. sf.): renkli
 e. (hevā vü hırş u e. ārzūlar birle) 13/3
 e. (tāze tāze niçe e. kan) 96/3
elvedāc (Ar. is.): veda
 e. 305/4
 e. (āh-ı e. ur-) 558/1
ém- (T. f.): emmek
 é. -ip 317/7
emākin (Ar. is.): yerler, mevkiler
 e. (mehcūr-ı diyār u e. bol-) 2^a-13
emāret (Ar. is.): emirlik, yöneticilik
 e. eṭvār ki 4^a-6
émdi (T. zf.): şimdi, şu an, artık, öyleyse, o halde, bundan böyle, böylece
 é. 11/1, 17/1, 23/9, 27/5, 30/1, 32/6, 33/4, 36/5, 50/6, 50/7, 52/9, 66/7, 104/5, 125/5, 126/3, 127/11, 131/1, 131/5, 132/7, 139/3, 143/5, 147/5, 166/4, 168/6, 174/7, 178/5, 181/5, 181/6, 181/7, 192/7, 193/6, 204/3, 209/12, 211/2, 212/4, 241/7, 245/6, 250/5, 256/4, 274/3, 276/6, 289/5, 289/6, 289/7, 304/4, 304/9, 315/6, 318/5, 319/2, 325/1, 327/1, 336/2, 337/7, 338/5, 340/5, 341/5, 343/6, 344/7, 345/9, 346/6, 396/2, 403/7, 430/1(2), 430/2, 430/3, 430/4, 430/5, 430/6, 430/7, 436/1, 447/3, 451/1, 454/2, 455/6, 464/5, 468/6, 482, 485, 540, 555, 567/5, 570/15, 570/47, 570/56
emel (Ar. is.): arzu, ümit
 e. birlen 343/6
 e. +ni (ser-rişte-yi tül-ı e.) 3^b-13

emīr (Ar. is.): emir, bey
 e. ü kāmran bol- 435/8
 e. -i 'adālet-nihād 3^b-5
 e. -i 'aşr 71/7
 e. +ge (ol e.) 110/5
Emīr (öz. is.): Padişah Emir Haydar
 E. -i ma'sūm 183/7
 E. (Hāzret-i E. -i ma'sūm) 3^b-7
 E. (E. -i ma'sūm-ı ġāzī) 4^a-4
Emīr Hāydar (öz. is.): Buhara Hanlığı döneminde hükümdarlık sürmüş padişah
 E. 278/6, 401/7
 E. (Sultān E. -ı 'aşr) 203/11
Emīr Hāydar-ı Sultān (öz. is.): Padişah Emir Haydar
 E. -ı cihāne 417/7
 E. +nı muḳteżāsı bilen 325/7
Emīr Sultān (öz. is.): Padişah Emir Haydar
 E. 569/9
Emīrū'l-mü'minīn (Ar. ib.): müminlerin emiri, Hz. Muhammed'in halifesi
 E. 4^a-13, 316/1, 366/7, 387/6, 476/7
 E. bol- 134/7
 E. derbārıda 291/6
 E. elṭāfıdın 281/7
 E. (du'ā-güy-ı E. bol-) 278/6
emn (Ar. is.): emniyet, güvenlik
 e. öyi sarı 42/7
 e. +émes (cāy-ı e.) 384/7
emniyet (Ar. is.): güvenlik
 e. +dür 197/6
emr (Ar. is.): emir, buyruk
 e. bol- 4^b-5, 74/5, 179/5
 e. ét- 257/4, 265/9
 e. eyle- 570/21
 e. kıl-) 564/10
 e. ol- 441/7
 e. -i kabūl 66/4
 e. (bu e. -i şerīfğa) 2^b-6
 e. +de (bu e.) 475/6
 e. +din (bu e.) 3^a-7
 e. +din (buyurğan e. qalma-) 561/4
 e. +i bile 493
 e. +i (ışkıng e. bilen) 35/5
 e. +idin 316/7
 e. +idin (ışk e.) 222/7
 e. +idin (Hudānıng e.) 396/4
 e. +ığa 488, 569/10

e. +ığa (her e.) 26/6
emru'l-lāh (Ar. ib.): Allah'ın emri
 e. (pās-ı e.) 55/5
emvāc (Ar. is.): dalgalar
 e. (kūlzüm-i e. -ı gām) 119/8
emvāl (Ar. is.): mallar, mülkler
 e. 562/8
 e. (bu sıfat e.) 410/4 410/4
enbiyā (Ar. is.): peygamberler
 e. 359/2
 e. derbarınğa 421/3
 e. -yı hātem édi 424/9
 e. vü evliyā 457/1
 e. vü mürselīn 61/5
 e. +lar könglide 20/3
enbūh (Far. sf.): çok, aşırı
 e. zer bol- 391/5
enbūr (Far. is.): ateşi karıştırmaya yarayan alet
 e. -i hicrān bile 567/3
encām (Ar. is.): nihayet, son
 e. 534
 e. +e 411/4
 e. +ı yok 82/4
 e. +ıda 315/2
2. (zf.) nihayet, son
 e. 40/6, 42/3, 243/6, 400/2
encüm (Ar. is.): yıldızlar
 e. 567/5
 e. +de (ādem ü e.) 343/2
encümen (Far. is.): cemiyet, meclis
 e. 84/1, 120/2, 137/2
 e. ara 506
 e. bol- 505
 e. (dāğ-ı e.) 566/7
 e. (kaysı harīf-i e.) 44/1
 e. (şem^c-i e.) 88/5
 e. (şem^c-i e. bol-) 394/5
 e. +de (her e.) 180/4
endām (Ar. is.): beden, boy
 e. +ığa (lerze-yi e.) 265/8
 e. +ım 313/3
 e. +ım (a^czā u e.) 351/2
 e. +ımda (her bir e.) 396/1
endāz (Far. is.): atan, atmış
 e. -ı ekşerni 343/1
 e. -ı ma^cşiyet 10/8
 e. -ı mülākātımğa 393/1
 e. -ı nişestīngdīn 348/6

endāze (Far. is.): ölçü, miktar
 e. +din (hād u e.) 386/1
endek (Far. zf.): az, azıcık
 e. 313/6
endīşe (Far. is.): kaygı, tasa
 e. kıl- “kaygılanmak” 182/1, 306/9
 e. kıl- “düşünmek” 557
 e. kıl- “yapmak, etmek” 2^b-2
 e. -yi hicrān kıl-197/3
 e. +dür 136/2
endūh (Far. is.): gam, keder
 e. 487
 e. -ı ‘ālem 308/7
 e. -ı nedāmetğa 329/4
 e. u melālīm 318/4
 e. (ğayr-ı e. u gām) 566/1
ene'l-ḥaḳ (Ar. ib.): Hallac-ı Mansūr'un söylediği “Ben hakkım” anlamındaki söz
 e. 88/3
enfās (Ar. is.): nefesler
 e. -ı Mesīhā 100/3
 e. -ı Mesīhādın 392/1
 e. +ı (şu^cle-yi āhı vü e.) 160/4
engīz (Far. is.): sebep
 e. 561/1
 e. -i du^cādın 408/8
engūşt (Far. is.): parmak
 e. -i mızrābınğnı 51/5
engūşt-nümā (Far. is.): (iyilik için) parmakla gösterilen, meşhur
 e. -yı ḥaḳ-ı ‘ālem boldı 551
enīs (Far. is.): yakın dost, arkadaş
 e. ol- “arkadaş olmak” 73/7
 e. (bir e. -i şād u gām) 566/1
 e. (ni e. ü ni kes ü ni kūy u ni dem-sāzı) 82/7
 e. +ım 125/2, 287/2, 310/4
 e. +ım (iy e.) 287/3
envār (Ar. is.): nurlar, ışıklar
 e. +ıngdın (şem^c-i e.) 123/4
enver (Ar. is.): nurlu
 e. +i (cism-i şerīf-i e.) 421/5
ér (T. is.): erkek kişi
 é. (ol é. ki) 559/9
 é. +ler (tefekür eylegen é.) 461/6
 é. +lerde 435/3
er (Far. bağ.): eğer
 e. 329/6, 570/32

ér- (T. f.): ek eylem, yardımcı fiil, imek fiili; olmak

é. -di

3^a-10, 4/1, 4/2, 11/6, 25/6, 31/1, 36/2, 53/1, 63/4, 89/4, 119/1(3), 171/3, 189/4, 208/5, 221/5, 226/8, 255/5, 264/5, 266/5(2), 278/3, 288/4, 325/7, 395/5, 424/4, 429/10, 435/6, 437/2, 467/1, 469/3(2), 475/6, 515, 558/5, 562/7, 570/1, 570/9(2)

é. -dim

2^b-8, 4/3, 73/8, 106/3, 113/2, 195/6, 268/3, 271/4, 279/3, 290/2, 367/2, 395/5, 467/6

é. -diler

315/5

é. -diñg

421/4

é. -mes

1^b-8, 2/6., 7/1, 8/3, 10/8, 46/9, 111/2, 137/3, 149/7, 151/7, 218/6, 333/3, 356/4, 463/4, 516,

é. -mesdür

138/6, 426/5

é. -ken

23/5, 62/1, 132/4, 271/2, 277/4, 327/2, 281/4,

é. -ken mü

562/8

é. -kendür

138/7, 280/4

é. -kenige

8/5

é. -kenni

525

é. -miş

34/5, 41/7, 59/3, 64/6, 67/5, 564/5, 141/1, 188/7, 244/7, 333/9

é. -se

217/1, 570/4

é. -senğ

144/7

é. -ür

8/5, 12/1, 15/5, 20/9, 24/4, 26/2, 38/1, 43/6, 44/3, 45/3, 46/5, 53/9, 54/4, 56/2, 57/5, 58/5, 58/5, 59/2, 66/2, 68/2, 69/2, 70/2, 70/4, 81/6, 81/18, 101/4(3), 102/6, 107/3, 124/6, 133/5, 134/7, 139/4, 140/4, 144/5,

161/4, 162/1, 166/6, 176/3, 180/5, 194/6, 200/2, 210/7, 269/7, 258/6, 281/7, 294/4, 294/7, 301/3, 350/5, 355/6, 363/5, 363/7, 387/1, 393/1, 407/7, 420/3, 441/5, 471/2, 473/6, 491, 504, 510, 513, 562/3, 562/6, 566/4, 564/9, 566/3(2), 564/3, 564/4, 564/11, 570/20(2), 570/21, 570/33, 570/40,

é. -ür mén

264/1, 270/7, 271/6

é. -ür sén

3/2

2. ermek, yetişmek

é. -di

563/2

é. -di ki

488

é. -diler

154/8

é. -diler ki

3^b-7

é. -dim

278/3

é. -mes

137/6, 236/6, 236/7

é. -ür

126/2, 160/4, 221/5, 241/6, 375/1, 387/1, 392/5, 474/7, 504, 567/6

é. -ür sén

218/7, 401/1

erbāb (Ar. is.): sahipler, malikler

e. -ı ıyş 144/1

ercümend (Far. is.): şerefli, itibarlı

e. 101/7

e. +dimdin (bir ʿazīz e.) 219/5

éren (T. is.): eren, yiğit

é. +lerdin 391/2, 442/6

érgen (T. sf.): olgun

é. hālīme 367/4

erguvān (Far. sf.): kırmızımtırak bir çiçek

e. (çemen-i e.) 228/2

e. (eşk-i e.) 227/6

érk (T. is.): irade

é. +ime (öz é.) 468/3

erkān (Ar. is.): yol, yöntem, usul

e. -ı şerīʿat-i ġarrā 3^b-8

érkeş- (T. f.): toplanmak, bir araya gelmek

é. -ür 329/1

er-receb-i şehru'l-lāh (Ar. ib.): Allah'ın

aylarının kutsalı

e. +dur 4^a-1

érte (T. is.): sabah

é. vü aḥşam 424/10

2. (zf.) yarın

é. 417/1

érteler (T. zf.): sabahları

é. 438/3

erzān (Far. is.): ucuz

e. -ı bahā kı1- 393/6

2. (sf.) ucuz

e. (narḥ-ı e.) 435/18

erzi- (T. f.): ulaşmak

e. -mes 128/1(2), 128/2, 128/3,

128/4, 128/5, 128/6

ervāḥ (Ar. is.): ruhlar

e. (ol kābız-ı e. -ı mükerrerem) 453/7

és (T. is.): koku

é (köyüklük i.) 331/3

é. +i (kebāb i.) 285/4

é. +i (müṣḡ i.) 378/1

é. +i mu (cān i.) 302/6

é. +inḡ 137/1, 204/5

2. akıl, us

é. +inḡ 173/2, 215/7

é. +inḡ bol- 210/4

é. +ige tüşer 325/4

és- (T. f.): esmek

é. -er 457/3

é. -ip 370/6

esāmī (Ar. is.): isimler, adlar

e. -yi heme ʿuṣṣāk 458/4

eşāret (Ar. is.): nişanlar, izler

e. +inḡ ile 294/6

esās (Ar. is.): gerçek, asıl

e. 509

e. +ıdın (kuvvet ü himmet e.) 4^b-7

esbāb (Ar. is.): sebepler

e. -ı cem^c 127/9

e. -ı fücür 275/5

e. -ı ʿıyş 144/6

e. -ı tekfīn ile 104/3

e. -ı zevk birle 209/2

e. (bir e.) 235/1

e. (köp e. -ı āḥir) 461/5

e. (terk-i e. -ı taʿalluk kı1-) 461/7

e. +ı (bī-kıymetlik e.) 303/3

e. +inḡnı 51/2

e. +ını (vaʿīd e.) 93/6

eşer (Ar. is.): iz, nişan, tesir

e. 8/7, 67/8, 120/4, 225/2, 269/2, 443/8

e. bol- “iz olmak, nişan olmak” 101/1, 391/1, 392/1

e. kal- 332/4

e. -i ümīd 562/9

e. (bir kı1ça e.) 188/7

e. (söz ü e.) 453/2

e. +i 339/6

esfel (Ar. sf.): en alçak, en aşağı

e. (mertebe-yi e. -i nās) 510

esīr (Ar. is.): tutsak

e. kı1- “tutsak etmek” 118/2, 145/6

e. ol- “tutsak olmak” 204/4

e. -i derd ü ḡam 246/2

e. -i ḡam 167/4

e. -i kāmēt-i serv-i ḥırāmānıḡ bolay 432/1, 432/7

e. -i kayd-ı hicrān bolma 546

e. -i nefis 29/6

e. -i nefis ol- 257//5

e. -i nefis-i nā-fermān 225/8

e. ü ḡam-zede-yi barça-yı gül-ʿizār 252/1

e. (bir e.) 368/2

e. +i mén (kimiḡ e.) 298/6

e. +inḡ ol- 10/3

e. +inḡni 175/5

e. +ler küyıdın 382/2

e. +ler şoḡbetidin 117/5

e. +lerḡa 442/2

ésiz (T. sf.): uğursuz, kötü

é. bu ʿĀbid atıḡdın 46/9

éski (T. is.): uzun süredir varlığını koruyan

é. +sén 50/7

2. (sf.) kullanılmaktan dolayı yıpranmış

é. çapandur 454/6

3. (sf.) uzun süredir devam eden, bilinen

é. (bu é. mekān birle) 387/1

4. (sf.) köklü

é. (bu é. yıḡac) 49/8

é. (ribāt-ı é. dünyānı) 268/7

eşmār (Ar. is.): yemişler, meyveler

e. (Āferīnende-yi eşcār ile e.) 449/4

eşnā (Ar. is.): ara, aralık, vakit

- e. (bu e.) 28/7
 e. +da (bu e.) 443/5
esrār (Ar. is.): sırlar, gizemler
 e. 15/7, 181/4, 439/1
 e. -ı cān bilen 262/4
 e. -ı çay 439/1
 e. -ı dilim 275/2
 e. -ı dilin 263/9
 e. -ı hālāyık 478
 e. -ı ıışkınġ 121/4
 e. -ı ılm-i ġayb 201/5
 e. -ı nihān birlen 358/3
 e. -ı nihānġ 194/1, 194/7
 e. (‘ālem-i e.) 478
 e. (hem-nefes-i mahrem-i e.) 5/4
 e. (hīç e. -ı nihān) 418/2
 e. (kābil-i e.) 119/5, 181/4, 428/5
 e. (kāşif-i e.) 158/1, 174/5, 449/11
 e. (mahrem-i e.) 185/1
 e. (şāhib-i e. bol-) 306/2
 e. +édim (kābil-i e.) 279/2
 e. +ı (şāhib-i e.) 78/5, 90/4
 e. +ıġa 119/9
 e. +ım (kıldı e.) 264/7
 e. +ımı 15/8
 e. +ın (kōngül e. ayt-) 440/3
 e. +ınġa 414/5
 e. +ını (şām-ı e.) 140/1
2. (sf.) gizemli
 e. (meşreb-i e.) 237/7
estaġfiru’llāh (Ar. ib.): “Allah’tan baġış dilerim.”
 e. 259/5
eş (T. is.): arkadaşı, dost
 e. +inġ 246/5
eş‘ār (Ar. is.): şiirler
 e. 157/6, 292/7
eşcār (Ar. is.): ağaclar
 e. -ı huşk 436/1
 e. (Āferīnende-yi e. ile eşmār) 449/4
eşed (Ar. sf.): şiddetli, çetin
 e. (gūneh-kār-ı e.) 66/3
éşek (T. is.): binek ve yük hayvanı, eşek
 é. hem ol- 474/5
éşik (T. is.): kapı
 é. 404/5
 é. (açuk é.) 6/9
 é. +de (her é.) 259/1
 é. +ge 338/6

- é. +ge (her é.) 77/2, 97/5
 é. +ge (ķaysı é.) 338/5
 é. +i (miħnet é.) 321/2
 é. +i (rāħat é.) 28/1
 é. +i (şefķat é.) 338/6
 é. +idin (miħnet serāyım é.) 338/3
 é. +ige (dehr é.) 162/1
 é. +in avla 115/3
 é. +in (tevbe é.) 287/6
 é. +inġe tūs- 305/1
 é. +ini (ķahr é.) 115/3
 é. +ini (neşāt é.) 247/3
éşit- (T. f.): iştirmek, duymak
 é. -! 14/1, 48/2, 169/4, 213/4
 é. -dim 142/1
 é. -inġ 169/5, 185/1, 461/8
 é. -ip 255/4, 349/10, 367/3, 427/2
 é. -ken 100/3, 448/2
 é. -ken émes 56/1
 é. -kende 80/1, 228/4
 é. -me 370/5
 é. -mek birle 391/7
 é. -mekke 227/8, 246/5
 é. -mes 227/8
 é. -meslige 467/3
 é. -meslikke 443/8
 é. -mey 136/6
 é. -mey sēn 40/7
 é. -se 564/5
 é. -senġ 206/7
 é. -seler 88/2
 é. -tim 198/4, 226/1
 é. -ürge (‘arz é.) 428/5
eşk (Far. is.): göz yaşı
 e. 150/5, 378/5
 e. ornıġa 502
 e. -i çeşm-i giryān 427/4
 e. -i çeşm-i terdindür 105/6
 e. -i dīde-yi giryānımı 466/7
 e. -i erguvān 227/6
 e. -i hūn-bārım 232/4
 e. -i müjġān 319/4
 e. -i nedāmetdür 253/4
 e. -i nedāmetin töküp 101/11
 e. -i revān 398/3
 e. ü āh-ı serddin 567/4
 e. ü āhım 149/2
 e. (āh u e.) 138/1

- e. (közlerimniñg e. -i Һasret-bārı) 78/3
e. (mén ü künc-i Һam u e. -i nedāmet) 265/2
e. (munça e.) 416/7
e. (niçe ıfl e.) 89/8
e. (nisān e.) 373/6
e. (seylāb-ı e. -i dīde-yi giryān) 96/6
e. +dīn (mūrūr-ı e.) 427/4
e. +i (közümniñg e.) 372/4
e. +i (nedāmet e. içre) 41/6
e. +i (nedāmet e. seylābı bilen) 281/6
e. +im 58/3, 221/4, 388/4, 451/3, 558/1, 567/1
e. +im bilen 116/1
e. +im nemidin 568/1
e. +im (her bir Һatre-yi e.) 311/4
e. +im (seylāb-ı e.) 404/5
e. +imdin 243/5
e. +imni 240/3, 459/3
e. +imni (āh u e.) 52/4
e. +in 263/2
e. +ing (seylāb-ı e.) 60/5
eşk-bār (Far. is.): göz yaşı yağıdıran, çok ağlayan
e. 255/1
e. ét- 270/6, 270/6
e. eyle- “ağlamak” 22/5, 46/8
e. +ıdur 239/10
e. +ımdın (çeşm-i e.) 319/2
eşref (Ar. sf.): şerefli
e. (kadem-i e. -i ʿālī) 532
e. (ol niğīn-i zāt-ı e.) 424/9
eşrefī (Ar. +Far. is.): şerefli, saygın
e. (kudūmi e.) 456/2
eşyā (Ar. is.): nesneler, şeyler
e. (Һam-ı e. bilen) 359/4
e. (heme Һayr u şerr-i e.) 1/8
e. (mazҺar-ı e.) 2/1
e. +nı (māl u e.) 461/7
e. +sı (heme e.) 50/3
e. +sıdın (keyfiyet e.) 212/4
eşyāyī (Ar. +Far. sf.): bir nesne
e. (hīç e.) 463/8
ét- (T. f.): etmek, eylemek, yapmak, bulunmak, gerçekleştirmek, vermek, davranmak vb.
é. -! (ʿādet é.) 426/7
é. -! (ʿafv é.) 13/7
é. -! (ʿāzim é.) 570/53
é. -! (cārī é.) 60/5
é. -! (çāk é.) 175/4, 205/1
é. -! (gūş-tāb é.) 51/5
é. -! (Һālīş é.) 360/3
é. -! (Һayāl é.) 271/2
é. -! (Һizmet é.) 150/7
é. -! (kabal é.) 324/5
é. -! (menzil é.) 26/5
é. -! (nişār é.) 269/6
é. -! (nūş é.) 37/4
é. -! (raħm é.) 184/3
é. -! (şabr é.) 306/8, 389/5
é. -! (saʿy é.) 111/5
é. -! (şaykal é.) 138/8
é. -! (ser-firāz é.) 426/6
é. -! (tālīʿ é.) 123/7, 133/3, 382/5
é. -! (terahhūm é.) 445/2, 470/9
é. -! (terbiyet é.) 56/6
é. -! (tevbe é.) 74/5
é. -! (vuşul é.) 423/1
é. -! (yād é.) 205/2
é. -! (yol yarāğın é.) 73/11
é. -! (yol yétürgen é.) 374/5
é. -di (giriftār é.) 329/4
é. -di (Һarāb é.) 220/6
é. -di (hişār é.) 393/5
é. -di (mülākāt é.) 64/8
é. -di (sezā-vār é.) 42/3
é. -di (sevād-ı nokta-yı fehm é.) 333/3
é. -di (yād é.) 410/7
é. -dim 312/6
é. -dim (āşikār é.) 281/5
é. -dim (az é.) 277/5
é. -dim (bar é.) 281/7
é. -dim (cūş-ı bahār é.) 281/6
é. -dim (çāk é.) 203/5
é. -dim (dōst-dār é.) 281/2
é. -dim (fehm é.) 246/6, 447/6
é. -dim (güzār é.) 277/7
é. -dim (Һāşıl é.) 171/4
é. -dim (ihtilāt é.) 151/5
é. -dim (ihtiyār é.) 281/4
é. -dim (kārār é.) 281/3
é. -dim (kebāb é.) 220/4
é. -dim (maķām é.) 353/5
é. -dim (mecāz é.) 277/1
é. -dim (nezr é.) 109/2

- é. -dim (nişār é.) 42/6
 é. -dim (niyāz é.) 277/3
 é. -dim (rūzgār é.) 281/1
 é. -dim (sāz é.) 277/2
 é. -dim (ser-firāz é.) 277/4
 é. -dim (taşadduk é.) 243/8
 é. -dim (ümīd é.) 227/7
 é. -dim (üstivār é.) 24/3
 é. -dim (yār é.) 281/1
 é. -dim (yaz é.) 277/6
 é. -diñg (dāg é.) 331/6
 é. -diñg (giriftār é.) 203/10
 é. -diñg (mücrim é.) 310/7
 é. -diñg (ni zevk é.) 30/5
 é. -diñg (pāy-māl é.) 355/4
 é. -diñg (şarf é.) 52/5, 293/1, 293/3
 é. -diñg (tama^c é.) 209/8
 é. -diñg (terbiyet é.) 209/5
 é. -diñg (ülfet é.) 202/9
 é. -diñg (yağşılık é.) 209/4
 é. -e almaslar (lāf-ı berāberlik é.) 296/5
 é. -e almakğa (şād é.) 312/2
 é. -e almay mēn (farq é.) 388/5
 é. -e bilmes (seyr é.) 256/5
 é. -e körme (köp ihtilāt é.) 388/7
 é. -e (maḥv é.) 203/11
 é. -er 159/1
 é. -er ārzū 376/4
 é. -er dūçār 12/4
 é. -er heves 124/4
 é. -er iltimās 528
 é. -er (āşikār é.) 398/3
 é. -er (cüş é.) 119/8, 300/6, 378/6
 é. -er (fehm é.) 89/7
 é. -er (ḥār ḥār é.) 445/4
 é. -er (ḥıfz é.) 470/8
 é. -er (kaşd é.) 328/7
 é. -er (kaṭ^c é.) 94/3
 é. -er (kısm é.) 343/2
 é. -er (luṭf é.) 364/7
 é. -er (ma^clūm é.) 468/2
 é. -er (mecrūh é.) 309/6
 é. -er (men^c é.) 130/4
 é. -er (minnet é.) 101/5
 é. -er (münevver é.) 12/6
 é. -er (ni zevk é.) 328/5
 é. -er (pervāz é.) 59/2, 192/6, 356/3, 382/1
 é. -er (pesend é.) 474/5
 é. -er (ref^c é.) 400/3
 é. -er (rūzī é.) 81/10
 é. -er (şayd é.) 165/4, 394/3
 é. -er (tākat é.) 113/5
 é. -er (taḫrīr é.) 61/7
 é. -er (ülfet é.) 389/2
 é. -er (yād é.) 217/3
 é. -er érseñg 144/7
 é. -er mēn (āşinālīg é.) 362/1
 é. -er mēn (yād é.) 363/4
 é. -er sēn (idrāk é.) 438/8
 é. -erde (‘azm é.) 558/3
 é. -erdin (bahs é.) 378/3
 é. -erdim (İşār é.) 426/2
 é. -erge sürāg 168/1
 é. -erge (bend é.) 466/7
 é. -erge (İşār é.) 80/2
 é. -erge (naẓm é.) 251/7
 é. -erge (seyr é.) 561/6
 é. -erge (tavaf é.) 260/5
 é. -erge (tiz é. müdde^cā) 89/1
 é. -erler (cem^c é.) 384/4
 é. -erler (hezīmet é.) 163/2
 é. -erler (manzūr é.) 461/6
 é. -erler (vaḫf é.) 426/4
 é. -erler (vaşf é.) 366/2
 é. -erler (yād é.) 327/6
 é. -erler (yād é. mu) 395/2
 é. -erken (ni ḥāşıl é.) 30/2
 é. -ey ki (niçük é.) 4/4
 é. -ey (ışk-zār é.) 54/3
 é. -ey (‘āīd é.) 346/6
 é. -ey (āşinālīg é.) 338/10
 é. -ey (bir derd ü ğam é.) 433/1
 é. -ey (ḥatm é.) 570/57
 é. -ey (İşār é. ki) 296/6
 é. -ey (mesdūd é.) 287/6
 é. -ey (nüş é.) 311/3
 é. -ey (şerḥ é.) 401/6
 é. -eydi (mūm é.) 424/3
 é. -iñg (kesb é.) 301/4
 é. -iñg (raḥm é.) 145/1
 é. -iñg (şükr é.) 168/7
 é. -iñg (şükr é. kim) 366/3
 é. -ip (ad é.) 35/7
 é. -ip (āh é.) 275/1
 é. -ip (āzād é.) 35/2
 é. -ip (‘azm é.) 141/7

é. -ip (berbād é.) 35/3
 é. -ip (bünyād é.) 35/6,
 é. -ip (cem^e é.) 85/4, 457/5, 489
 é. -ip (cūd é.) 114/6
 é. -ip (cüş é.) 76/1
 é. -ip (çāk é.) 559/6
 é. -ip (dād é.) 35/5
 é. -ip (elem é.) 114/4, 288/7
 é. -ip (fehm é.) 273/3
 é. -ip (hoş ma^eāş é.) 115/2
 é. -ip (‘ibādet é.) 209/12
 é. -ip kesb 370/4
 é. -ip (cem^e é.) 457/5
 é. -ip (luṭf é.) 427/1
 é. -ip (ma^elūm é. bolmas) 313/2
 é. -ip (maşraf é.) 209/6
 é. -ip (mü^hmin é.) 379/7
 é. -ip (nāle vü feryād é.) 35/4
 é. -ip (rahm é.) 92/6, 117/6
 é. -ip (sem^e é.) 159/4
 é. -ip (şād é.) 35/1
 é. -ip (terk é.) 73/9
 é. -ip (yād é.) 35/1, 289/2, 538
 é. -ipde (bünyād é.) 559/4
 é. -ipdür (muḥālefetlik é.) 372/5
 é. -ipdür (mü^hmin é.) 81/7
 é. -ipdür mén (ḥabs é.) 288/3
 é. -ke sēn (teslīm é.) 28/6
 é. -keç (āşiyān é.) 52/1
 é. -keç (figān é.) 52/2
 é. -keç (ḥāk-i āsitān é.) 52/9
 é. -keç (imtiḥān é.) 52/7
 é. -keç (mekān é.) 52/3
 é. -keç (mihmān é.) 52/5
 é. -keç (mihr-bān é.) 52/6
 é. -keç (nişān é.) 52/1
 é. -keç (revān é.) 52/4
 é. -keç (yaman é.) 52/8
 é. -keli (ābād é.) 92/2
 é. -keli (İşār é.) 36/7
 é. -keli (kaṭ^e é.) 559/11
 é. -keli (şayd é.) 93/5
 é. -keli (seyr é.) 369/4
 é. -keli (taḫrīr é.) 418/3
 é. -keli (tavaf é.) 90/1
 é. -keli (yād é.) 197/7, 242/6
 é. -kelidür (yād é.) 378/7
 é. -ken (bī-hüde fehm é.) 358/5
 é. -ken (gamlik é.) 326/1

é. -ken (ḥulḳ é.) 160/5
 é. -ken nişār 424/7
 é. -ken (ḫabūl é. üçün) 235/7
 é. -ken (ni sūd é.) 205/4
 é. -ken (niğāh é.) 452/5
 é. -ken (şubḥ é. kibi) 140/1
 é. -ken (nüş é.) 60/3
 é. -ken (riş é.) 355/2
 é. -ken (ülfet é.) 23/4
 é. -kende (defter é.) 458/4
 é. -kende (ḥurūc é.) 31/7
 é. -kende (tulū^e é.) 290/1
 é. -key (hem-serlik é.) 271/9
 é. -key hoş 146/4
 é. -key mü 12/3
 é. -key mü (şād é.) 5/5
 é. -key mü ikin (merhem é.) 466/2
 é. -keyler (temāşā-yı cemālin é.) 563/5
 é. -kil ḫabūl 118/5
 é. -kil (iḥtişār é.) 225/12
 é. -kil (muḥtaşar é.) 506
 é. -kil (nişār é.) 208/1
 é. -kil (şād é.) 440/7
 é. -kil (tevbe istiḥkāmın é.) 322/5
 é. -kil (ülfet é.) 322/4
 é. -künçe (vedā^e é.) 440/7
 é. -me (ārzū é.) 401/3
 é. -me (āşikār é.) 414/2
 é. -me (baḥş é.) 188/6
 é. -me (dād é.) 403/3
 é. -me (dirīğ é.) 330/5
 é. -me (güzār é.) 414/4
 é. -me (ḥayāl é.) 392/7
 é. -me (ḥesāb é.) 391/3
 é. -me (hirās é.) 207/5
 é. -me (iḥtilāt é.) 412/5
 é. -me (inḳiyād é.) 403/4
 é. -me (intizār é.) 414/1
 é. -me (i’tibār é.) 414/6
 é. -me (i’tikād é.) 336/6
 é. -me (i’timād é.) 403/1
 é. -me (kaṭ^e é.) 317/8
 é. -me (mānend-i cemād é.) 403/6
 é. -me (muḥit-i zeng é.) 564/2
 é. -me (nār é.) 414/3
 é. -me (red é.) 454/7
 é. -me (reng é.) 564/2
 é. -me (sevād é.) 403/7

- é. -me (şād é.) 403/1
 é. -me (şikār é.) 414/1
 é. -me (teklīf é.) 407/2
 é. -me (teng é.) 564/2
 é. -me (yād é.) 403/5
 é. -me (yār é.) 414/5
 é. -me (ziyād é.) 403/2
 é. -medi 421/4
 é. -medi pervāz 94/4
 é. -mediler yād 570/29
 é. -medim (çāk é.) 275/1
 é. -medim (ğam-nāk é.) 275/2
 é. -medim (hāşāk é.) 275/6
 é. -medim (idrāk é.) 275/3
 é. -medim (pāk é.) 275/4
 é. -medim (şu'ūd-ı çarḥ-ı eflāk é.) 275/1
 é. -megen (gūy é.) 410/2
 é. -megen (taşvīr é. naqqāş) 177/2
 é. -megil (sezā-vār é.) 233/7
 é. -mek (defn-i ḥāk é. üçün) 104/4
 é. -mek (mihmān é. üçün) 289/3
 é. -mek (munça mekş é. bilen) 324/1
 é. -mek (nātivān é.) 112/6
 é. -mek (ni'met-nişār é. bilen) 205/5
 é. -mek (öz bilgenin é. bilen) 324/5
 é. -mek (taleb-i mağfiret é.) 162/4
 é. -mek (yād é. üçün) 474/8
 é. -mekke (āşikār é.) 2/2
 é. -mekke (mekān é.) 440/1
 é. -mekke (terk-i diyār é.) 28/9
 é. -meklik (ḥizmet é.) 401/4
 é. -meṅ (bend é. ki) 384/1
 é. -mes 136/5
 é. -mes münfek 269/6
 é. -mes nedāmeti 468/1
 é. -mes (ārzu-yı seyr-i bağ é.) 129/7
 é. -mes (āşikār é.) 136/4
 é. -mes (bā' é.) 127/5
 é. -mes (başdın ayağ é.) 129/4
 é. -mes (cümā' é.) 127/8
 é. -mes (def'-i şudā' é.) 127/2
 é. -mes (dāğ é.) 129/2
 é. -mes (ehl-i belāğ é.) 129/5
 é. -mes (emr é.) 265/9
 é. -mes (evc-i irtifā' é.) 127/6
 é. -mes (ḥirām é.) 23/4
 é. -mes (hücüm é.) 137/2
 é. -mes (ıttılā' é.) 127/1
 é. -mes (ihtiyār é.) 136/6, 384/2
 é. -mes (intifā' é.) 127/9
 é. -mes (inḳitā' é.) 127/4
 é. -mes (istimā' é.) 127/3
 é. -mes (ķarār é.) 136/6
 é. -mes (ķiyās é.) 452/3
 é. -mes (miṅg bī-dimāğ é.) 129/6
 é. -mes (mümkün é. ése) 468/1
 é. -mes (narā' é.) 127/10
 é. -mes (pertev-i nūr çerāğ é.) 129/1
 é. -mes (rahm é.) 114/2
 é. -mes (sürāğ é.) 129/1
 é. -mes (şād é.) 129/6
 é. -mes (şikār é.) 136/3
 é. -mes (şümār é.) 136/2
 é. -mes (ṭabīb-i ḥazīķ é.) 469/4
 é. -mes (ṭāķat é.) 44/3
 é. -mes (téng é.) 524
 é. -mes (yād é.) 130/4
 é. -mes (zār é.) 136/1
 é. -mes émiş (i'tibār é.) 263/5
 é. -mes sén (pesend é.) 341/5
 é. -mesdür (yār é.) 439/1
 é. -mesenğ şayķal 385/6
 é. -mesenğ ('afv é.) 3/5
 é. -mesler cānāneliğ 165/5
 é. -mesün (dūd é.) 563/5
 é. -mey (hirās é.) 198/2
 é. -mey (sülūk é.) 435/7
 é. -mey (şākirdlik é.) 370/4
 é. -mey (ṭāķat é.) 462/2
 é. -mey (vedā' é. turup) 344/4
 é. -mey sén (tevbe istiḥkāmın é.) 29/7
 é. -meydür (ṭāķat é.) 226/5
 é. -miş izhār 420/6
 é. -miş (āsmān é.) 141/2
 é. -miş (cevān é.) 141/4
 é. -miş (çāk é.) 216/6
 é. -miş (gird-i cihān é.) 141/6
 é. -miş (meşhūr-ı āfāk-ı cihān é.) 236/5
 é. -miş (nihān é.) 141/1
 é. -miş (rāygān é.) 141/3
 é. -miş (revān é.) 141/7
 é. -miş (yaman é.) 141/5
 é. -mişdür iķtibās 123/4
 é. -mişdür (fāriğ é.) 106/5
 é. -mişdür (hücüm é.) 124/4
 é. -se bilgey 121/4

é. -se melāmet 17/5
 é. -se (‘ac̣z é.) 502
 é. -se (‘āḍet é.) 344/1
 é. -se (‘azm é.) 69/4
 é. -se (düşmenlik é.) 471/2
 é. -se (heves é.) 101/6
 é. -se (hücūm é.) 145/6
 é. -se (‘ibādet é.) 71/7
 é. -se (i‘lām é.) 279/5
 é. -se (kaṭṭ é.) 344/6
 é. -se (kaḥr é.) 106/3
 é. -se (maḥv é.) 409/4
 é. -se (ṭaleb é.) 101/6
 é. -se (temkīn é.) 140/2
 é. -se (yād é.) 441/6
 é. -sedīngiz (yād é.) 108/6
 é. -seler (yād é.) 63/7
 é. -sem (īṣārīng é.) 40/3
 é. -sem (āṣikār é.) 208/8, 270/1
 é. -sem (eşk-bār é.) 270/6
 é. -sem (güzār é.) 270/4
 é. -sem (ḥarāb é.) 87/2
 é. -sem (ihtiyār é.) 270/1
 é. -sem (i‘tibār é.) 270/2
 é. -sem (karār é.) 270/3
 é. -sem (nigeh é.) 420/4
 é. -sem (sāye-yi perverd-gār é.) 270/7
 é. -sem (sāye-yi perverd-gār é.) 270/7
 é. -sem (sevād é.) 570/30
 é. -sem (ṣād é.) 570/30
 é. -sem (yār é.) 270/5
 é. -señg (güzār é.) 231/7
 é. -señg (kerem é.) 412/3
 é. -señg (ni emr é.) 257/4
 é. -señg (niṣār é.) 414/5
 é. -señg (raḥm é.) 22/5
 é. -señg (şerḥ é.) 441/2
 é. -señgiz (zīkr é.) 197/2
 é. -sün sürāg 376/3
 é. -sün (iltifāt é.) 402/1
 é. -sün (rāḥat é.) 232/1
 é. -sün (şikāf é.) 137/6
 é. -ti 30/4
 é. -ti (baḥş é.) 273/6
 é. -ti (bend é.) 152/4
 é. -ti (berbād é.) 195/2
 é. -ti (berhem é.) 425/3
 é. -ti (bisyr meded-kārlıg é.) 475/7

é. -ti (dil-dārlıg é.) 475/1
 é. -ti (ğam-ḥ‘ārlıg é.) 475/4
 é. -ti (ḥall é.) 561/1
 é. -ti (ḥarīdārlıg é.) 475/5
 é. -ti (ḥasb u ḥāl é.) 559/5
 é. -ti (hüşyārlıg é.) 475/2
 é. -ti (ḥükm é.) 387/7
 é. -ti (kaṭṭ é.) 361/5
 é. -ti (kāl ü kāl é.) 559/5
 é. -ti (nā-kārlıg é.) 475/6
 é. -ti (sevād é.) 193/7
 é. -ti (‘ömr é.) 349/8
 é. -ti (remz-i lāübāl é.) 559/5
 é. -ti (sitem-kārlıg é.) 475/1
 é. -ti (su‘āl é.) 559/5
 é. -ti (ṭa‘n é.) 172/3
 é. -ti (teşne-leb é.) 11/6
 é. -ti (yād é.) 401/7
 é. -ti (yārlıg é.) 475/3
 é. -ti (zarar é.) 453/2
 é. -tile (bād é.) 549
 é. -tim (ğark é.) 245/4
 é. -tim (ihtiyār é.) 567/5
 é. -tim (şarf é.) 299/4
 é. -tim (seyr é.) 245/3
 é. -tim (yād é.) 225/2
 é. -tim (ziyād é.) 225/2
 é. -tiñg (şarf é.) 191/4
 2. tasviri fiil olarak kullanılır
 é. -ey (lāya‘kıl bolup é.) 430/6

ét (T. is.): it, köpek

é. kibi 382/2
 é. yalağıdın 168/3
 é. (adaşkan é.) 109/1
 é. +iñg aldıda 444/3
 é. +leri (avulnıñg é.) 303/2
 é. +leri (küy é.) 353/2
 é. +leri (ol bī-mürüvvat é.) 65/6
 é. +leri (uşol küy é. birle) 413/5
 é. +leridin (küy é.) 378/6
 é. +lerin 466/6
 i. +leriñge 29/5
 é. +lerini (ol şanemniñg é.) 220/4
 2. et
 é. +ge (talangan é. oḥşap) 396/1
 é. +iñge 217/3
 é. +leri 197/5, 203/6
 é. +leri çün 261/2
 é. +leriñni 289/3

étdür- (T. f.): yaptırmak, ettirmek

é. -sün (‘ādet é.) 402/5

étek (T. is.): etek, elbisenin alt uçları

é. 109/2

é. +i tola 176/1

é. +ige (hādīler é.) 18/3

é. +in (‘ışkıng e.) 568/1

é. +ini (şer‘ é.) 128/4

eṭfāl (Ar. is.): çocuklar

e. 58/3, 541

e. -ı hem-sebağ birle 2^a-5

e. kibi 547

etrāf (Ar. is.): çevre, civar

e. +ıda (ol ay e.) 69/4

e. +ıdın (ka‘beniṅ e.) 31/3

e. +ım tut- 6/6

e. +ınga 365/3

e. +ını (öyüm e.) 404/5

eṭvār (Ar. is.): tavırlar, davranışlar

; işler

e. (āb-rū-yı e.) 456/5

e. (devr-i e.) 85/3

e. (emāret e. ki) 4^a-6

e. (ol pākīze e.) 405/6

e. +ıda (ezel şubhınıṅ e.) 20/8

e. +ıga (öz e.) 526

e. +ım 336/7

e. +ım (barı e.) 380/5

e. +ımga (öz. e.) 310/4

ev (T. is.): öy, ev, hane

e. +ige 398/2

evc (Ar. is.): doruk, zirve

e. +ıga (felek e.) 454/4

2. (sf.) yüce, yüksek

e. -i irtifā‘ étme- 127/6

e. (iy meh-i e. -i risālet) 36/1

e. (hümāy-ı e. -i sa‘ādet) 12/4

evfer (Ar. is.): sayıca en fazla olan

e. -i ağıyāra 459/3

evkāt (Ar. is.): zamanlar, çağlar

e. 484

e. (kaysı e.) 124/2

evlā (Ar. zf.): en iyisi

e. 324/3

evlād (Ar. is.): çocuklar

e. 182/3, 362/4

e. ile aḥvāddın 340/3

e. u aḥfāddın 4^b-7

e. +dın (ehl-i e.) 570/44

e. +ı (ehl ü e. için) 132/4

e. +ım (‘ayāl u ehl ü e.) 265/5

e. +ıṅg (ehl-i e.) 205/5

e. +ıṅg (nā-kābil e. için) 204/6

evliyā (Ar. is.): veliler, Allah’a daha yakın

olanlar

e. 359/2

e. tāc-ı seri 421/3

e. (enbiyā vü e.) 457/1

e. +lar başıga 20/3

evrād (Ar. is.): dualar, ayetler

e. +ilen 109/3

evrāk (Ar. is.): kağıtlar, kitap sayfaları

e. hem kıl- 208/7

evşāf (Ar. is.): sıfatlar, nitelikler

e. -ı ḥamīd 64/8

e. (ḥ‘ān-ı e. -ı ḥamīd) 421/2

e. +ıga (her né e.) 171/5

e. +ın (yār e.) 208/9

e. +ıṅg beyānın 401/6

e. +ıṅg (remz-i e.) 175/7

evṭān (Ar. is.): memleketler

e. (cilā-yı e.) 460/5

evvel (Ar. is.): önce

e. -i zamāne 456/4

e. +i (yigitlik e.) 564/5

2. (sf.) ilk

e. (kāziyü’l-ḥacāt-ı ḥalk-ı e. ü āḥir) 1/8

e. (yā Seyyid-i ḥalāyık-ı e. ü āḥirīn) 294/10

3. (zf.) ilk önce

e. 105/1, 210/2, 237/2, 367/6, 569/1

e. ü āḥir 183/4, 305/5

e. +de 189/3, 298/1, 435/15, 436/5, 499

e. +de ki 103/6

e. +dın 129/2, 420/3

evvelā (Ar. zf.): ilk olarak, ilk önce

e. 172/6

evvelgi (Ar. +T. zf.): önceki

e. +dın 497

eyā (Far. ünl.): ey, hey

e. 84/3

e. aḥbāb-ı dād 195/1

e. cān 333/7

e. derd ehli 52/7

e. dōstlar 108/1, 198/1, 219/1, 225/1, 374/1

- e. dōstum 306/1
e. iy 52/5, 143/1
e. gerdūn 106/1
e. ki 375/7
e. Mecnūn 117/6
e. sāḳī 223/6
eykāṣ (Far. bağ.): keşke
e. 562/7
eyle- (T. f.): etmek, eylemek, yapmak
anlamlarında yardımcı fiil olarak
kullanılır.
e. -! āḫir 110/7
e. -! āzār 131/1
e. -! gūy 177/6
e. -! ḥarām 536
e. -! kıyām 536
e. -! mirʿāt-ı könḡül-āsā 2/7
e. -! müstaḡraḳ 96/6
e. -! müyesser 74/4
e. -! nuṭḳ 174/7
e. -! rām 536
e. -! rūṣen 397/7
e. -! semāʿ 521
e. -! ṣād 495
e. -! taḥammül 412/1
e. -! tamām 536
e. -! (ʿādet e.) 438/10
e. -! (ʿafv e.) 282/2, 569/19
e. -! (āsān e.) 569/19
e. -! (fehm e.) 156/1
e. -! (fehm e. ki) 489
e. -! (fehm e. kim) 407/6
e. -! (ḥamdi'llāh e.) 55/7
e. -! (ḥıfz e.) 7/8
e. -! (hidāyet e.) 99/5
e. -! (īcāb e.) 569/20
e. -! (iḥtiyār e.) 430/2
e. -! (ḳaṭʿ-i ümmīd e.) 74/1
e. -! (kebābīn e.) 180/4
e. -! (maşraf e.) 570/35
e. -! (mürtefiʿ e.) 134/3
e. -! (müstecāb e.) 284/5
e. -! (nevā e.) 214/2
e. -! (niḡāhī e.) 348/1
e. -! (nişār e.) 442/6
e. -! (pāre e.) 217/3
e. -! (pend e.) 506
e. -! (pervāz e.) 17/2
e. -! (raḡbet e.) 439/1
e. -! (raḥm e.) 319/6
e. -! (rezm e.) 391/7
e. -! (rūzī e.) 570/53
e. -! (seyr e.) 443/3
e. -! (su e.) 461/3
e. -! (şād e.) 348/2
e. -! (şükr e.) 417/7
e. -! (tebessüm e.) 522
e. -! (terahḫum e. ki) 434/1
e. -! (tüz e.) 163/6, 386/1
e. -! (vālih e.) 329/7
e. -! (vużū e.) 461/3
e. -! (vücūd e.) 2/1
e. -! sēn (nizāʿ e.) 103/5
e. -di āḡāz 42/3
e. -di ārzū 376/6
e. -di bedel 201/3
e. -di bend 63/4, 63/7
e. -di gül-zār 54/5
e. -di heves 124/1
e. -di ḥumār 53/5
e. -di iḥrāc 487
e. -di iḳrām 551
e. -di iẓhār 465/3
e. -di mestūr 562/10
e. -di rüsvā 140/1
e. -di tād 488
e. -di tārāc 487
e. -di téng 118/2
e. -di tūṭiyā 294/3
e. -di (aḫker e.) 180/3
e. -di (efkār e.) 57/5
e. -di (giriftār e.) 193/5
e. -di (hevā e.) 329/6
e. -di (iḥāṭa e.) 393/5
e. -di (iẓhār e.) 216/2
e. -di (kām e.) 171/6
e. -di (kül e.) 175/6
e. -di (rüsvā-yı ʿālem e.) 148/5
e. -di (şāh e.) 429/3
e. -di (vājūn e.) 271/7
e. -di (rüsvā-yı cihān e.) 113/4
e. -di (şayd e.) 339/1
e. -di (taḫrīr e.) 566/6
e. -di (zuhūr e.) 228/6
e. -diler (nevmīd-i vişāl e.) 113/2
e. -dim hāme 411/1
e. -dim güzār 91/6
e. -dim süptürgü 177/5

- e. -dim sürâğ 168/5
e. -dim ʔalāk 139/3
e. -dim (āfet e.) 280/2
e. -dim (ārzū-yı cām-ı şahbā e.) 224/3
e. -dim (bī-gāne e.) 223/2
e. -dim (būse-gāh-ı çūbe-yi dār e.) 222/6
e. -dim (cāh u meʔvā e.) 224/1
e. -dim (cānīng e.) 210/5
e. -dim (divāne e.) 223/3
e. -dim (dūçār e.) 222/3
e. -dim (efsāne e.) 223/7
e. -dim (fehm e. ki) 32/4, 70/1
e. -dim (giriftār e.) 222/1
e. -dim (haber-dār e.) 222/7
e. -dim (habs-i ʔalem-dān e.) 291/5
e. -dim (hāne e.) 223/4
e. -dim (her niçe e. fiğān) 473/2
e. -dim (her temennā e.) 224/5
e. -dim (ihtilāt u irtibāt u ehl-i dünyā e.) 224/1
e. -dim (inşā e.) 224/6
e. -dim (kesb-i hevā-yı neşʔe-yi mestāne e.) 223/1
e. -dim (muḳayyed e.) 28/4
e. -dim (nişār e.) 223/6
e. -dim (pāre pāre e.) 220/4, 289/3
e. -dim (pervā e.) 224/9
e. -dim (pervāne e.) 223/5
e. -dim (peydā e.) 224/8
e. -dim (pür-āzār e.) 222/1
e. -dim (şāhib-i esrār e.) 222/4
e. -dim (sebük-bār e.) 222/5
e. -dim (ṭavf-ı kaʔbe-yi der-i meyḫāne e.) 223/1
e. -dim (tekrār e.) 196/1
e. -dim (ümīd e.) 222/3
e. -dim (zār e.) 222/2
e. -dim (temāşā e.) 224/7
e. -dim (vā e.) 224/4
e. -dim (zūlmet-ābād e.) 271/2
e. -diñğ ḫāşıl 259/2
e. -diñğ ḫoş 146/7
e. -diñğ muḫtāc-ı dünyā 66/2
e. -diñğ neşv-nemā 293/3
e. -diñğ şarf 8/7
e. -diñğ sürâğ 168/6
e. -diñğ (bed-nām e.) 106/7
e. -diñğ (bī-dāne e.) 209/6
e. -diñğ (düş-nām e.) 106/3
e. -diñğ (ḫasret-āşām e.) 106/1
e. -diñğ (inʔām e.) 106/6
e. -diñğ (istikāmet e.) 204/2
e. -diñğ (rüsivā-yı eyyām e.) 106/5
e. -diñğ (kara şām e.) 106/1
e. -diñğ (nā-kām e.) 106/4
e. -diñğ (mevcūd e.) 359/1
e. -diñğ (ni ḫāşıl e.) 67/7, 331/6
e. -diñğ (ni rām e.) 106/2
e. -diñğ (vücūd e.) 294/2
e. -diñğ (zūlm e.) 131/1
e. -gen (berbād e.) 457/6
e. -gen (bir temāşā e.) 130/7
e. -gen (cūd iḫsān e.) 461/8
e. -gen (ḫūy e.) 101/2
e. -gen (kūy e.) 101/2
e. -gen (rūy e.) 101/2
e. -gen (taḳlīd e. bile) 518
e. -gen (taḳrīr e.) 265/9
e. -gen (tefekkür e. érler) 461/6
e. -gen (temāşā e.) 317/4
e. -gen (temāşā e. köz) 100/1
e. -gen (temennā e. uşşāk) 394/6
e. -gen (tereqşūḫ e.) 333/5
e. -gen (ülfet e.) 44/4
e. -gen (ümīd e. cānım) 216/3
e. -gen (yād e.) 457/6
e. -gen (zaḫīre e.) 457/5
e. -gen érdim (cā e.) 113/2
e. -gen dik ḫarf 169/3
e. -gende (ʔazm e.) 49/4
e. -gençe (yaḫşılığ e.) 292/6
e. -geniñğ (şarf e.) 209/1
e. -genler (fıkr e.) 356/2
e. -genlerniñğ (saʔy e. ḫuzūri) 350/6
e. -geli (ziyāfet e.) 444/2
e. -gey sēn (ni ḫāşıl e.) 351/1
e. -gey ʔĀbid 13/7
e. -gey ʔafv 150/7
e. -gey duʔā 176/6
e. -gey ḫarf 570/23
e. -gey ihtiyār 90/6
e. -gey muḫtāc 49/5
e. -gey nuṭḫ 174/3
e. -gey (ābād e.) 179/2
e. -gey (āzād e.) 338/9
e. -gey (müheyyā e.) 144/6
e. -gey (rağbet e.) 90/2

- e. -gey (temāṣā e.) 467/1
 e. -gey (terahḥum e.) 411/2
 e. -geyin (şikāyet e.) 11/4
 e. -gil cārī 25/7
 e. -gil güftār 131/5
 e. -gil ĩzāḥ 491
 e. -gil pāṣ 138/9
 e. -gil refīk 32/7
 e. -gil (ʿafv e.) 3/1
 e. -gil (baḥṣ e.) 48/4
 e. -gil (yād e.) 461/3
 e. -me ārzū 377/3
 e. -me baḥṣ 48/1, 48/3, 48/7
 e. -me ihtiyār 90/4
 e. -me kim nām-ı feraḥ 56/4
 e. -me maḥrūm 74/7
 e. -me nāle 131/5
 e. -me pervāz 288/5
 e. -me taḳrīr 15/4
 e. -me ṭamaʿ 162/1
 e. -me (āḥ e.) 113/7
 e. -me (baḥṣ e.) 417/6
 e. -me (köp cenk ü cedel e.) 103/5
 e. -me (melāmet e.) 79/5
 e. -me (perişān e.) 432/3
 e. -me (taḳlīd e.) 518
 e. -medi naẓar 250/6
 e. -medi yād 17/1
 e. -mediṅg (gūṣ e.) 57/1
 e. -mek ifşā-yı rāz 147/2
 e. -mek (munça hevā e. kılay) 469/7
 e. -mek (ʿahd ü vefā e.) 469/1
 e. -mek (cilā e. kılay) 469/6
 e. -mek (devā e.) 469/2
 e. -mek (edā e. kılay) 469/5
 e. -mek (dü-tā e. kılay) 469/3
 e. -mek (İşār e.) 309/4
 e. -mek (istiḳāmet e.) 384/7
 e. -mek (mekṣ e.) 292/5
 e. -mek (gülistān e.) 267/2
 e. -mek (munça cefā e.) 469/1
 e. -mek (şabr e.) 363/5
 e. -mek (şarf e.) 107/11
 e. -mek (ümīd e.) 455/5
 e. -mek (terahḥum e.) 229/3
 e. -mek (terk-i devā e. kılay) 469/4
 e. -men cüz ārzū 376/7
 e. -menṅ sürāḡ 168/7
 e. -mes ārzū 376/1
 e. -mes heves 132/2
 e. -mes ḳabūl 170/2
 e. -mes (gūṣ e.) 431/5, 506
 e. -mes (tecāviüz e.) 396/4
 e. -mes (yād e.) 341/4
 e. -mes mén sürāḡ 168/3
 e. -mese (pāk e.) 57/4
 e. -mese kesb-i kemāl 528
 e. -mese meʿyūs 113/7
 e. -mesenṅ eşk-bār 46/8
 e. -mey cūṣ u ḥurūṣ 514
 e. -mey (ḥāşıl e.) 164/4
 e. -miş tekrār 158/5
 e. -miş yaraş 140/7
 e. -miş (luṭf e.) 263/9, 569/13
 e. -miş (şayd e.) 361/6
 e. -miş (zīb-i kelām e.) 294/7
 e. -miş (gülistān e.) 206/7
 e. -miş sén peydā 8/4
 é. -miş sén (dép é.) 563/2
 e. -mişdür (nīm-bismil é.) 154/2
 e. -mişem heves 124/3
 e. -nṅ 149/2
 e. -nṅ (duʿā e.) 295/3
 e. -nṅ (ḥazer e.) 52/4
 e. -nṅ (ʿilm e.) 327/7
 e. -nṅ (teşrif-i maḳdem e.) 190/4
 e. -nṅiz şād 569/22
 e. -enṅizler (maḥv e.) 340/1
 e. -p ḥʿār u zār 51/6
 e. -p kebāb 466/6
 e. -p nuṭḳ 174/1
 e. -p revān 416/7
 e. -p sürāḡ 164/7
 e. -p şūḥlīk 192/2
 e. -p (ʿadem e.) 247/4
 e. -p (ʿıyş u neşāt e.) 24/1
 e. -p (ārzū e.) 567/4
 e. -p (ʿazm e.) 371/2
 e. -p (bend e.) 281/6, 559/9
 e. -p (beyān e.) 114/4
 e. -p (büye e. ki) 558/5
 e. -p (cārī e.) 563/7
 e. -p (cefā e.) 295/2
 e. -p (cilve e.) 383/2
 e. -p (cüdā e.) 81/9
 e. -p (defʿ-i ḥumār e.) 22/3
 e. -p (devāt e.) 411/1
 e. -p (eşk-bār e.) 22/5

- e. -p (feth-i bāb e.) 25/7
e. -p (fiğān e.) 403/5
e. -p (firār e.) 22/4
e. -p (gül e.) 189/3
e. -p (hāme e.) 119/7, 221/4
e. -p (hārāb e.) 25/1
e. -p (hırām e.) 452/5
e. -p (hem-dem e.) 189/5
e. -p (hū e.) 336/2, 462/4
e. -p (huşul e.) 484
e. -p (ictināb e.) 25/2
e. -p (ihtilāt e.) 24/1
e. -p (ihtiyār e.) 567/4
e. -p (ihtiyāt e.) 24/2
e. -p (iltifāt e.) 232/1
e. -p (ķarār e.) 273/9
e. -p (kebāb e.) 25/1
e. -p (kerem e.) 272/7
e. -p (kitāb e.) 25/6
e. -p (köp e. günāh) 169/5
e. -p (köz e.) 465/2
e. -p (meşveret e.) 561/4
e. -p (muṭīc e.) 2/4
e. -p (mübtelā e.) 172/3
e. -p (nāle e.) 406/2
e. -p (nişār e.) 189/3
e. -p (nüş e.) 391/4
e. -p (pā e.) 363/3
e. -p (rūzgār e.) 22/6
e. -p (şaykal e.) 172/4
e. -p (serāb e.) 25/3
e. -p (su e.) 273/5
e. -p (şerm-sār e.) 22/7
e. -p (temāşā e. ötkerdim) 463/8
e. -p (terk e.) 112/4, 434/7
e. -p (tınāb e.) 2/8, 25/5
e. -p (ümīd-i mağfīret e.) 236/9
e. -p (zārī e.) 461/4
e. -p mén (cāne e.) 311/5
e. -p mén (dīvāne e.) 311/2
e. -p mén (dür-dāne e.) 311/4
e. -p mén (hōş efsāne e.) 311/1
e. -p mén (luṭfıngı e.) 3/3
e. -p mén (nāle e.) 349/5
e. -p mén (naʿra-yı mestāne e.) 311/3
e. -p mén (pāy-endāz e.) 231/5
e. -p mén (pervāne e.) 311/1
e. -p mén (rūşen e.) 280/7
e. -p mén (sūzān şuʿle-yi hicrāne e.) 311/7
e. -p sén (zār e.) 210/3
e. -pdür (ʿāid e.) 349/3
e. -pdür (hāşıl e.) 264/2
e. -pdür (cānımğa e.) 120/1
e. -pdür (pāre pāre e.) 227/5, 254/3
e. -pdür (rūşen e.) 264/2
e. -p édi heves 124/8
e. -p édim (terbiyet e.) 171/4
e. -p édim (ümīd e.) 306/2
e. -p érđi (serv-āzād e.) 288/4
e. -r almasdur ʿilāc 308/6
e. -r ārzū 376/3
e. -r āvāre 22/6
e. -r duʿā-yı ṭabʿ u zebān 362/6
e. -r ezhār 158/3
e. -r firīb 183/5
e. -r ihtiyār 255/7, 263/3
e. -r iltifātımnı 270/4
e. -r meded 494
e. -r meşhur 562/10
e. -r mundağ temennānı 461/2
e. -r nuṭk 174/4
e. -r per-i pervāz 206/2
e. -r sürāğ 168/2
e. -r lafz 159/1, 159/7
e. -r (arı e.) 150/4
e. -r (ārzū e.) 256/7, 405/2
e. -r (ʿaṭā e.) 161/6
e. -r (āzād e.) 85/5
e. -r (ʿazm e. ḥayālīm) 99/5
e. -r (bezm-i iltifāt e.) 269/4
e. -r (cān-nişār e.) 155/1
e. -r (cevād e.) 114/6
e. -r (dād e.) 261/5
e. -r (dirīğ e.) 539
e. -r (edā e.) 81/3
e. -r (emr e. -r kılmağdın özge) 179/5
e. -r (fehm e.) 152/2
e. -r (gümān e.) 452/5
e. -r (heves e.) 41/4, 124/6
e. -r (hücum e.) 7/3
e. -r (ictināb e.) 331/4
e. -r (hem-serlik e.) 387/3
e. -r (inķiyād e.) 114/1
e. -r (iʿṭā e.) 248/4
e. -r (iʿtibār e.) 114/4
e. -r (iʿtikād e.) 114/5

- e. -r (kār-ı Mesīhā) 9/3
 e. -r (kaysı ad e.) 114/7
 e. -r (luṭf e.) 279/2
 e. -r (meṣvā e.) 454/3
 e. -r (nāz e.) 206/3
 e. -r (ni e.) 146/3, 151/3, 390/3, 395/5, 454/2
 e. -r (nigāh e.) 184/5
 e. -r (nüzül e.) 81/12
 e. -r (pāre e.) 48/3, 207/2
 e. -r (pervāz e.) 111/7, 430/3
 e. -r (piṣe e.) 136/2
 e. -r (revān e.) 263/2
 e. -r (rīṣ rīṣ e.) 160/4
 e. -r (sevād e.) 114/3
 e. -r (ṣād e.) 114/2, 201/6
 e. -r (terk-i izz-i cāh e.) 112/5
 e. -r (teṣṣir e.) 439/6
 e. -r (ümīd e.) 303/2
 e. -r (vā e.) 263/3
 e. -r (yād e.) 89/9, 166/7
 e. -r (zāhir e.) 169/4
 e. -r (ziyād e.) 114/1
 e. -r édi (kahr e.) 279/2
 e. -r érđi sürāğ 570/11
 e. -r mén 155/2
 e. -r mén fedāy 170/1
 e. -r mén hirās 307/5
 e. -r mén (ʿĀbid e.) 299/5
 e. -r mén (āh-ı nedāmet e.) 300/1
 e. -r mén (ʿarż-ı maṭlab e.) 301/1
 e. -r mén (ʿalāmet e.) 300/3
 e. -r mén (ʿazm-ı rāh-ı meṣreb e.) 301/3
 e. -r mén (bālā manşib e.) 301/2
 e. -r mén (cāmid e.) 299/4
 e. -r mén (fāsīd e.) 299/2
 e. -r mén (hāmid e.) 299/1
 e. -r mén (istikāmet e.) 300/1
 e. -r mén (kıyāmet e.) 300/4
 e. -r mén (leb-ā-leb e.) 301/5
 e. -r mén (maḥż e.) 373/2
 e. -r mén (melāmet e.) 300/5
 e. -r mén (ni e.) 9/2
 e. -r mén (sācid e.) 299/1
 e. -r mén (selāmet e.) 300/7
 e. -r mén (şeb e.) 301/1
 e. -r mén (zāhid e.) 299/3
 e. -r sén ārzü 377/4
 e. -r sén sürāğ 168/4
 e. -r sén (bend e. kibi) 411/7
 e. -rde (beyān e.) 559/4
 e. -rde (kaṭṭ e.) 7/6
 e. -rge (būse e.) 563/5
 e. -rge (būye e.) 408/7
 e. -rge (ʿilāc-ı hālīmī e.) 253/2
 e. -rge (ülfet e.) 275/5
 e. -rge (tavāf e.) 31/3
 e. -rim (hizmet e.) 239/1
 e. -se bisyār lafz 159/2
 e. -se gūyā 218/1
 e. -se heves 124/2
 e. -se lafz 159/1
 e. -se luṭf 170/4
 e. -se nuṭk 174/1
 e. -se (mezḳūr e.) 363/3
 e. -se (minnet e.) 97/2
 e. -sem dermān 133/4
 e. -sem heves 132/1
 e. -sem (āh e.) 98/1
 e. -sem (ʿarż-ı dilim e.) 354/2
 e. -sem (ʿazm e.) 287/1
 e. -sem (çāk e.) 466/2
 e. -sem (her ni emr e.) 570/21
 e. -sem (nūş e.) 168/3
 e. -sem (seyr e.) 339/2
 e. -senğ bir iltifāt 36/4
 e. -senğ güzār 217/5
 e. -senğ meyl-i ḥirām 206/3
 e. -senğ taḥşil-i dāniş 145/4
 e. -senğ (cā e.) 202/5
 e. -senğ (meṣvā e.) 38/6
 e. -senğ (raḥm e.) 418/4
 e. -senğ (seyr-i gülīstān e.) 206/4
 e. -senğ (tāc e.) 217/7
 e. -senğ (taʿmīr e.) 170/6
 e. -seng (tekellüm e.) 317/1
 e. -senğ (temennā e. kim) 51/2
 e. -sün maʿfū 371/6
 e. -sün manzūr 562/10
 e. -sün sevā 19/6
 e. -sün (ḥāh satsun ḥāh koysun ḥāh āzād e.) 89/5
 e. -sün (münevver e.) 395/3
 e. -sün (sücūd e.) 468/4
 e. -sün (yād e.) 468/5
 e. -sün (nūş e.) 308/2
 e. -sün (pervāz e.) 318/5

e. -sün (zāyil e.) 319/6
 e. -üp (terk e.) 359/6
 e. -y (‘ayān e.) 448/1
 e. -y (ber-ṭaraf e.) 451/1
 e. -y (beyān e.) 448/1
 e. -y (du‘ā e.) 157/5
 e. -y (du‘āy e.) 448/7
 e. -y (güzār e.) 447/4
 e. -y (hedef e.) 451/1
 e. -y (ihtiyār e.) 447/1
 e. -y (imtiḥān e.) 448/4
 e. -y (intizār e.) 447/3
 e. -y (i‘tibār e.) 447/1
 e. -y (kef-be-kef e.) 451/2
 e. -y (lerzān e.) 446/1
 e. -y (mihr-bān e.) 448/3
 e. -y (münkeşif e.) 451/4
 e. -y (nāle e.) 207/2
 e. -y (niçük e.) 265/2
 e. -y (nihān e.) 448/2
 e. -y (rūzgār e.) 447/2
 e. -y (şadef e.) 451/3
 e. -y (şaf-be-şaf e.) 451/6
 e. -y (şarf-ı māl e.) 446/3
 e. -y (şerḥ e.) 179/4
 e. -y (şī‘ār e.) 447/7
 e. -y (telef e.) 451/5
 e. -y (temāşā e. eyley) 317/9
 e. -y (üstüvār e.) 447/6
 e. -y mén (vaḥşet e.) 341/2
 e. -y mén zār 90/1
 e. -y (ṭayy-i merāḥil e.) 107/9
 e. -yin mezkūr 562/10
 e. -yin taḳrīr 438/1
 e. -yin zevk-i temāşā 220/2
 e. -yorlar telāş 140/5
 e. -yü (terahḥum e.) 414/3
eylen- (T. f.): dönmek, çevrilmek
 e. -ipdür 404/2
 e. -medi 404/1
 e. -mey 404/1
eylentür- (T. f.): döndürmek
 e. -! 432/2
eymen (Ar. zf.): güvenli bir şekilde
 e. sakla- 461/9
eyvān (Far. is.): köşk, kasır
 e. (māh-ı e. -ı nübüvvet) 218/2
 e. (perde-yi e. -ı semavāt) 419/3
 e. +ı (kāḥ u e.) 454/4

e. +ıda (cihān e.) 62/5
 e. +ıda (deyr e.) 559/3
 e. +ıda (semāvāt ḥān-ḳāḥı e.) 1^b-3
 e. +lar (serā vü kāḥ u e.) 457/4
eyyām (Ar. is.): çağ, zaman
 e. 3^b-4
 e. -ı bahār 164/1
 e. -ı cefāsı bile 370/2
 e. -ı hoş 38/1
 e. -ı ḥursending bol- 196/1
 e. -ı miḥneti bile 503
 e. -ı miḥnetiğa 73/1
 e. -ı ‘ömrlik 223/7
 e. -ı pīrlıg 4^b-6
 e. -ı rūzgārım 230/6
 e. -ı ta‘tıl bol- 2^b-8
 e. -ı vaşlınğ 232/4
 e. -ı yigitlik 212/4
 e. -ı yigitlik ü_avalıg 235/2
 e. (‘āḳıbet-i e. bilen) 329/4
 e. (bu e.) 52/7
 e. (bu e. -ı rūzgār) 252/3
 e. (fıkr-i e. -ı fenā) 29/6
 e. (ğam-ı e. bol-) 451/2
 e. (ğaraż-ı e. -ı nā-fercāmdın) 3^b-12
 e. (gerdiş-i e.) 63/3
 e. (ḥāsret-i e.) 535
 e. (ḥazān e.) 436/1
 e. (hevā-yı nefis ile rüsvā-yı e. eyle-) 106/5
 e. (kişver-i e.) 113/6
 e. (miḥnet-i e.) 59/1
 e. (muḥannet-i e.) 444/4
 e. (mürur-ı e. -ı rūzgār) 2^b-13
 e. (müşkil-i e.) 446/2
 e. (rāḥat-ı e.) 103/6
 e. (rüsvā-yı e.) 42/5
 e. (şoḥbet-i e. -ı ḥōş) 146/1
 e. (zulmet-i e. bilen) 215/6
 e. +e (rüsvā-yı e.) 411/7
 e. +ğa (ğam-ı e.) 453/6
 e. +ı (ğaflet e. birle) 3^a-9
 e. +ı ki 150/3
 e. +ım 467/2
 e. +ım (cümle e.) 271/10
 e. +ımı (tamām-ı kişver-i e.) 96/6
 e. +nı (nık ü bed-i e.) 286/4
eyyām eyyām (Ar. zf.): zaman zaman
 e. 3^b-5

Eyyüb (öz. is.): Hz. Eyüp Peygamber

E. dik 306/8, 310/3

E. -ı şabūr 424/4

E. +nınġ (Hâzret-i E. kurtıġa) 44/3

éz- (T. f.): bir sıvı içinde karıştırarak eritmek

é. -di 398/4

é. -ip 380/6

ezā (Ar. is.): zulm, eziyet

e. kör- 354/3

e. +sı (hastalığ e. bilen) 325/5

ezān (Ar. is.): çağrı, davet

e. +ı (reng-i e.) 465/3

ez-bes ki (Far. zf.): çoktan, az çok

e. 4/9, 32/7, 107/10, 146/1, 178/2,

302/2, 362/4, 375/3, 515, 569/13

ez-cehl (Far. +Ar. is.): bilgisizlikten

e. ü ġaflet 435/3

ez-dest (Far. is.): elden

e. -i eflāk 195/1

ez-ġayr (Far. +Ar. is.): başkasından

e. 450/5

ez-muḳadderāt (Far. +Ar. is.): Allah'tan

gelen

e. 2^b-13

ez-rūz (Far. is.): günden

e. -ı ezel 420/9

ezel (Ar. is.): başlangıcı belli olmayan, öncesiz zaman, sonsuzluk

e. dīvānı 559/1

e. kâtibleri 254/2

e. mi'mārı 67/9

e. naḳḳāşı 265/1

e. şubhını 344/2

e. şubhınınġ eṭvārıda 20/8

e. (barı maḳsüm-ı e. birlen) 343/1

e. (dārende-yi şāyeste-yi taḳdīr-i e.) 529

e. (ez-rūz-ı e.) 420/9

e. (taḳdīr-i e.) 563/4

e. +din 57/7, 59/1, 113/7, 125/6, 158/1, 203/9, 268/2, 278/3, 343/5, 397/5

e. +din tā ebed 14/6, 66/1, 116/4, 282/2, 494

e. +din bol- 288/1

e. +de 173/1, 564/11

e. +dür (maḳsüm-ı e.) 330/6

e. +ġa (taḳdīr-i e.) 533

ezelī (Ar. is.): önceden beri var olan

e. 2^b-13

2. (sf.) önceden beri var olan

e. (muḳadder-i e.) 474/2

ezhār (Ar. is.): arkalar, sırtlar

e. 158/3

e. ol- 230/7

ez-üstülḡānī (Far. is.): bir kemikten

e. 29/5

F

fa'al (Ar. is.): iş, hareket

f. +i bol- 137/7

fācīr (Ar. is.): günahkar

f. (ol f. élidin) 322/7

fāhiş (Ar. is.): 1. akıl almaz, iğrenç

f. 34/6

2. (sf.) akıl almaz, iğrenç

f. +érkendür (ḡaṭā-yı f.) 280/4

f. + éken (ḡaṭā-yı f.) 312/6

fahır (Ar. is.): övünme, gururlanma

f. 561/1

f. kıl- "övünmek" 147/4

f. -ı bilād-ı 'ālem 569/3

f. -ı cihān 431/7

faḳaṭ (Ar. sf.): yalnız, sacede

f. (hevā-yı naẓm-ı f.) 564/7

f. +ġa (naẓm-ı f.) 469/7

2. (bağ.) da, de

f. (naẓm f.) 191/7

fākih (Ar. is.): anlayışlı, zeki

f. 73/10

faḳīr (Ar. is.): yoksul

f. 3^a-13

f. ü aġniyā 387/4

f. ü bī-nevā vü mübtelā vü zār u bī-

çāre 405/4

f. (bu f. -i ḡazīn) 570/1

f. (ġarīb ü mücrim ü ġam-ġīn ü bī-

nevā vü f.) 86/6

f. (her bir f. dik) 4^b-13

f. (her f. ü bī-nevā) 55/7

f. (tehī dest ü f. ü müflis-i bāzār

bolmuş mén) 310/2

f. +e (bir f.) 424/12

f. +ler (bizā'atsiz f.) 435/16

f. +lerde 435/4

f. +lerni 76/3, 430/5

f. +ninġ rūḡın 4^b-7

2. (sf.) yoksul
f. ü bī-nevā hāṭım 424/5
- faķırlıġ (Ar. T. is.):** yoksulluk
f. 4^b-7
- faķır (Ar. is.):** 1. yoksulluk, fakirlik
f. ehli 84/6
f. ehliġa 106/6
f. éli 28/6
f. kūyıda 340/6
f. melbūsıġa 322/3
f. sulṭānı mén 19/5
f. (genc-i f. -ı beytū'l aḥzān) 376/7
f. (ḥāce vü seyyīd-i f.) 276/4
f. (libās-ı f. -ı mücrimlik) 248/5
f. +ġa (kemāl-i f.) 435/15
2. fakir, yoksul
f. (zühđ ü f. lāfı bile) 564/7
f. (nuķūş-ı būriyā-yı f. u ḳalınınıġ farkı) 24/5
- fānī (Ar. is.):** ölümlü dünya
f. 221/6, 234/2, 251/6, 552
f. bol- 454/1, 461/5
f. +émesdür 424/1
f. +de 277/7
f. +de (bu f.) 447/5
f. +dür 449/2
f. +ġa (bu ġaddār f.) 62/5
f. +ġa (firīb-i va'de-yı f.) 335/4
f. +din (lezzet-i f.) 162/6
2. (is.) ölümlü, geçici
f. ālemde 156/3
f. cihān 429/1
f. cihān devrinde ötme-) 366/1
f. cihānda 377/3, 424/11
f. cihānnıġ işretini 225/4
f. dehr ara 350/1
f. dünyāġa 186/2
f. (bu f. cihān) 440/1
f. (bu dünyā-yı f.) 430/3
f. (bu f. bī-vefā dünyāda) 281/1
f. (dehr-i f.) 281/4
f. (hāy u heves-i cihān-ı f.) 553
f. +çe (ālem-i f.) 49/3
f. +de (ālem-i f.) 275/7, 566/1
f. +de (bu muḥālif dehr-i f.) 4/8
f. +de (dehr-i f.) 50/6
f. +de (dunyā-yı f.) 309/2
f. +de (maķar-hāne-yi dünyā-yı f.) 280/6
- f. +dür (dehr-i f.) 150/6
f. +dür (dunyā-yı f.) 35/6
f. +durur 76/6
f. +dururlar 424/10
f. +din (baḥr-i f.) 443/4
f. +din (cihān-ı f.) 415/4
f. +din (dunyā-yı f.) 126/3, 146/7
f. +ġa (āfitāb-ı ömr-i f.) 235/5
f. +ġa (ālem-i f.) 518
- fānūs (Ar. is.):** süslü ve ayaklı fener
f. içinde 262/5
f. -ı ḥayāl 208/6
f. -ı ḥayālī mén 418/2
- fārim (<Far. pār. is.):** küçücük bir parça
f. 212/5, 332/2, 352/5, 429/7
f. +dur 325/5
- fāriġ (Ar. is.):** vazgeçme
f. ét- "vazgeçmek" 106/5
f. ol- 463/9
f. +érmesdür 138/6
2. (zf.) rahat bir şekilde
f. ölmek- 463/9
- farķ (Ar. is.):** başkalık, ayırım, ayrılık
f. ét- 388/5
f. ḳıl- 58/1, 129/4
f. -ı Mücrim 15/95
f. -ı sevdā 138/1
f. +ı (nuķūş-ı būriyā-yı faķır u ḳalınınıġ f.) 24/5
- farz (Ar. is.):** kural koyma, belirleme
f. ḳıl- 425/5
- fāsıķ (Ar. is.):** günahkar
f. 149/7
f. u bengī 471/5
- fāsıd (Ar. is.):** kötü, fen
f. eyle- 299/2
- faşıḥ (Ar. is.):** açık, belli
f. +émes 84/3
- faşl (Ar. is.):** ayırım, bölüm
f. ol- 154/3
2. zaman, dönem
f. -ı gülistān 369/5, 548
f. -ı gülistānlar 457/3
f. -ı ḥazāne 153/5
f. -ı seḥer 373/6
f. (bir satır f. -ı medāyih) 57/2
f. (mecnū f. -ı gülge) 513
f. (nīm-i f. -ı dey) 249/2

f. +ı (bahār f.) 445/2
 f. +ı (gül f. vü tārāc-ı hāzānı) 553
fāş (Far. is.): açık açığa, meydana çıkmış
 f. 177/3
 f. bol- 515
 f. kıl- “açığa çıkarmak” 138/1, 201/3
 f. ol- “açığa çıkmak” 181/4
 f. (yaşurmak birle f.) 78/6
 f. +dur 111/6
fātiha (Ar. is.): Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi
 f. -yı fāyiha-yı teberrük birle 5^a-2
Fātiha-ḥ'ān (Ar. +Far. is.): Fatiha okuyucu
 F. 104/7
fātiḥü'l-milk (Ar. ib.): memleketlerin fatihi
 f. 316/8
faṭūr (Ar. is.): bozukluk
 f. 4^b-7
fāyık (Ar. is.): üstün
 f. 569/12
 f. ol- 559/6
fāyiha (Ar. sf.): güzel kokulu
 f. (fātiha-yı f. -yı teberrük birle) 5a-2
fażāyih (Ar. is.): rezaletler
 f. (zemzeme-yi nuṭṭ-ı f.) 57/3
fażāyil (Ar. is.): faziletler, erdemler
 f. ehliḡa 273/9, 442/6
fāzıl (Ar. is.): iyi ahlaklı, erdemli
 f. 366/4
fazīlet (Ar. is.): üstünlük, erdem
 f. 105/3, 470/12
 f. +idin (anıḡ ḡaşletidin ü f.) 4^b-8
fażl (Ar. is.): üstünlük
 f. 399/4
 f. -ı dīvānıḡnı 55/2
 f. -ı Ḥaḡ 162/7
 f. -ı Ḥudā érür 504
 f. u hüner 8/6, 523
 f. u hüner bile 504
 f. u hünerdin 429/6
 f. u ʿulūmi 569/14
 f. (ārzü-yı f. -ı Ḥaḡ) 542
 f. +ı 316/3
 f. +ıḡa 445/7
 f. +ıḡ bilen 3/5
 f. +ıḡ (öz f. bilen) 66/8
 f. +ımı (aşl u neslini vü cehl ü f.) 337/4
fażlsız (Ar. +T. sf.): ahlaksız

f. (hünersiz f. élge) 447/1
fedā (Ar. is.): bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme
 f. 16/1(2), 16/2, 16/3, 16/4, 16/5
 f. kıl- “uğruna harcamak” 165/5, 258/2, 260/5, 263/5, 268/2, 566/1
 f. +sı mén (cān f.) 150/1
 f. -yı iltifātıḡ 405/4
 f. -yı sözleriḡ 390/6
 f. -yı tāre-yi ḡisūlarıḡ 12/2
fedāy (Ar. is.): bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme
 (krş. fedā)
 f. 429/1
 f. eyle- 170/1
 f. kıl- “uğruna harcamak” 209/7, 456/2
 f. kél- 231/5
fehmi (Ar. is.): anlama, anlayış
 f. bol- 174/5
 f. ét- “anlamak, kavramak” 89/7, 246/6, 273/3, 333/3, 358/5, 447/6
 f. eyle- “anlamak, kavramak” 32/4, 70/1, 152/2, 156/1, 407/6, 489
 f. kıl- “anlamak” 50/1, 111/6, 438/10
 f. ol- “anlaşılmak, idrak edilmek” 82/4
 f. ü fetānet 475/7
 f. ü fetānet ile 337/5
 f. (ḡuşūl-ı f. ü fetānet) 252/5
 f. +i 309/6
 f. +ıḡa 84/5, 566/5
felāḡan (Far. is.): taş atmaya yarayan araç
 f. taşı yanḡlıḡ 257/2
felek (Ar. is.): dünya, alem
 f. 11/6, 22/5, 30/2, 40/1, 99/4, 129/2, 129/6, 208/9, 263/4, 312/4, 399/6, 404/2, 422/6, 525
 f. astında 116/5
 f. éligidin 354/1
 f. evciḡa 454/4
 f. şaḡnıda 231/3
 f. ṭākı ḡavaşısıda 559/4
 f. zulmini 403/5
 f. (ʿadāvet-i zāl-ı f. bilen) 364/1
 f. (çarḡ-ı f.) 345/10, 404/1
 f. (dehr-i f. içre) 268/5

- f. (gerdīş-i devr-i f.) 4/3
 f. (iy f.) 332/5, 351/1
 f. (toğuz f. şahıdın) 558/1
 f. +de 236/7, 245/5
 f. +de (törtünçü kat f.) 228/4
 f. +dın 37/3, 52/2, 81/12, 112/3, 131/5, 389/5
 f. +dın (bu f.) 431/6
 f. +dın (semavāt-ı f.) 387/4
 f. +dın (toğuz f.) 282/4
 f. +ge (semavāt-ı f.) 303/4
 f. +ni 349/3
 f. +ni cebridin 101/13
 f. +ni gerdīşi 216/6
 f. +niñ cebridin 165/8
 f. +niñ cevşen-i cānıdın 265/7
felek-pervāz (Ar. + Far. is.): felek gibi uçan
 f. 167/5
fen (Ar. is.): bilim, hüner
 f. (dest-endāz u f. bolsa 394/6
 f. +i (ol bī-mürüvvatniñ f.) 563/3
fenā (Ar. is.): yokluk, sonluluk
 f. bol- 144/2
 f. ol- 3/4
 f. dehrigā 152/4
 f. dehrinde 227/7
 f. içre 559/9
 f. meyḥānesidin 391/4
 f. milkige 260/3
 f. (barça f.) 3/2
 f. +da 452/4
 2. (sf.) geçici
 f. devrānıdın 561/4
 f. (deşt-i f.) 559/11
 f. +da (dehr-i f.) 47/1, 107/3, 288/7
 f. +da (ğam-gede-yi dehr-i f.) 113/5
 f. +dın (dehr-i f.) 83/4, 88/6, 209/3
 f. +ğa (dehr-i f.) 24/3
 f. +ğa (lezzāt-ı f.) 204/5
fer (Far. is.): güç, kuvvet
 f. tut- 564/3
ferāgāt (Ar. is.): kendi isteğiyle hakkından
 vazgeçme
 f. 145/5
 f. bol- 346/7
 f. bābın 227/3
ferāgatlıg (Ar. +T. is.): vazgeçiş
 f. +da 379/1
ferah (Ar. is.): huzur, ferahlık
 f. bér- 251/1
 f. -ı muḥabbetni 247/4
 f. +dındır 67/3
 2. (sf.) sevinçli
 f. yaḥşı maḳāmıñ 245/1
 f. (ārzū-yı cām-ı f.) 56/2
 f. (ḥarf-i lafz-ı nām-ı f.) 56/1
 f. (iltizām-ı f. kııl-) 56/7
 f. (kelām-ı f.) 56/6
 f. (mükāfāt-ı intikām-ı f.) 56/5
 f. (nām-ı f. eyle-) 56/4
 f. (peyām-ı f.) 56/1
 f. (sevād-ı şām-ı f.) 56/3
ferāset (Ar. is.): anlayış, seziş, idrak
 f. 448/4
ferd (Ar. is.): kişi
 f. kélseñg 35/1
 2. tek, eşsiz
 f. (yektā vü f. ü müntahāb) 481
 3. (zf.) yalnız
 f. (mümtāz f.) 424/8
ferdā (Far. is.): yarın, ertesi gün
 f. -yı ḥaşr 305/5, 365/5
ferdlik (Ar. +T. is.): yalnızlık
 f. (nime f. éken) 167/5
Ferḥād (Öz. is.): Ferhat ile Şirin hikayesinin
 erkek kahramanı
 F. 67/8, 253/6
 F. ile Mecnūn 293/2
 F. u Mecnūn 273/3, 559/6, 567/4
 F. u Mecnūnga 52/7
 F. u Mecnūndur 147/3
 F. (Vāmık u F. u Mecnūn kışşasın)
 566/6
ferḥunde (Far. is.): kutlu, mübarek
 f. 377/5
ferīd (Ar. is.): tek, yalnız
 f. tut- 64/5
 f. -i ‘aşr 429/6
 f. -i ‘aşr bol- 128/3, 504
Ferīdūn (Öz. is.): İran şahı
 F. 559/10
 F. hem 351/4
 F. (tācü’l-F.) 424/6
 F. (taht-ı F.) 387/2
fermān (Far. is.): ferman, buyruk
 f. 569/9
 f. bol- 276/1
 f. +dadur 257/4

- f. +dur 155/2
 f. +ı (anınğ f. bile) 1^b-2
 f. +ıdur mén (bende-yi f.) 89/5
ferrās (Ar. is.): döşeyen, döşemeci
 f. 177/5
 f. +dur 111/1
 f. +ı (kažā f.) 559/2
fersude-ğātır (Far. sf.): yıpranmış gönüllü
 f. (mücrim-i f.) 311/7
ferş (Far. is.): yaygı, kilim
 f. -i rāh-ı kūy-ı rû 452/4
feryād (Far. is.): bağırıp çağırma, çığlık
 f. -ı vā 339/2
 f. ü efgānlar 7/2
 f. ü figān 15/3
 f. (āh u nāle vü f.) 17/6, 239/8, 450/5
 f. (nāle vü f. u figānıñg) 194/6
 f. (nāle vü f. ét-) 35/4
 f. +ilen 109/1
ferz (Far. is.): veziri temsil eden satranç taşı
 f. +in sür- 178/5
ferzāne (Far. is.): üstün, seçkin
 f. (‘ākıl ü f.) 234/5
 f. (‘ākıl ü f. bol-) 33/4
 f. (heme ‘ākıl ü f.) 124/1
 f. +si (‘ākıl ü f. bol-) 240/4
ferzend (Far. is.): erkek evlat, oğul, çocuk
 f. 4^b-8, 37/5, 209/7, 284/2, 569/21
 f. -i bī-peder 8/3
 f. -i kâbil 395/7
 f. -i mānendiñg 188/2
 f. (éke f.) 570/31
 f. (nižām-ı f.) 569/14
 f. (zen ü f.) 570/12
 f. +érür 46/5
 f. +ige 570/32
 f. +inğ 196/3
 f. +ini (halk-ı cihān f.) 289/4
 f. +ler 570/17, 570/20
ferzendān (Far. is.): çocuklar
 f. cānı édi 3^a-8
ferzend-ṭabʿ (Far. +Ar. is.): çocuk yaradılışlı
 f. +nıñg isti‘āneti 4^b-12
fes (Far. is.): başlık
 f. ü destār ile 183/5
fesād-pīşe (Far. is.): fesatlığı huy edinmiş
 f. vü murdār u bed-nümāy 429/6
fesāne (Far. is.): asılsız hikaye, efsane
 f. +édim 266/4
feṭānet (Ar. is.): zihin açıklığı, anlayış
 f. (fehm ü f.) 475/7
 f. (fehm ü f. ile) 337/4
 f. (huşul-ı fehm ü f.) 252/5
feth (Ar. is.): açma, açılma
 f. 85/3
 f. -i bāb 55/2
 f. -i bāb eyle- “kapıyı açmak” 25/7
 f. -i bāb-ı ‘ömr 107/7
fevvāre (Ar. is.): fiskiye
 f. 175/3, 238/4
 f. -yi āhım bilen 198/2
 f. -yi derd ü belā 257/3
feyz (Ar. is.): manevi bilgi, irfan
 f. kör- 282/7
 f. -i āşarı 2^a-12
 f. -i du‘ā birledür 562/6
 f. -i hüsünüñdin 226/8
 f. -i ‘ibādāt-ı şeherdendür 105/4
 f. -i ikdāmıñdın 105/2
 f. -i kadem 427/5
 f. -i kadem birlen 327/4
 f. -i şehir bol- 392/3
 f. -i tevfiḳ-i ‘adāletdin 316/8
 f. ü şerāfetde 562/2
 f. (ğam-ı f. -i şeheriñg) 103/7
 f. (revnaḳ-ı güftār-ı f.) 120/2
 f. +i (ıışḳ f. birle) 130/9
 f. +i (teşrīf-i ıışḳ f. bile) 503
 f. +idin (kādemi f.) 3^b-10
 f. +idin (köz yaşımınñg f.) 311/4
Fırāt (öz. is.): Fırat nehri
 F. u Dicle 283/7
 F. u Dicle ü Cehūn dé- 245/4
fırsat (Ar. is.): elverişli durum
 f. 285/2
 f. +ı 119/3
 f. +ınğ 204/2
fisk (Ar. is.): dinsizlik
 f. niyāzı 473/4
 f. (ehl-i f.) 275/5
fī‘āl (Ar. is.): işler, ameller
 f. +idin (şer f.) 441/5
fī-civār (Ar. is.): yakınında
 f. -ı āsitāne-yi Hāzret-i Şeyh Ḥabibu’l-lāh Qudsü’l-lāh 4^a-9
fīd-devrān (Ar. ib.): devran içinde
 f. 562/3

fi'd dünyā (Ar. ib.): dünya içinde

f. vü māfihā 2/1

figān (Far. is.): inleme, sızlama, feryat

f. birle 147/1

f. çek- 207/2

f. ét- “feryat etmek” 52/2

f. eyle- 403/5

f. kıl- “feryat etmek” 88/1, 175/6

f. kim 558/4

f. u nāle bilen 342/2

f. u nāle kıl- 445/1

f. u nāle-yi ‘aşık 160/3

f. u nālemi 558/1

f. u nālesi 462/2

f. (āh u f.) 110/6, 176/3, 227/2, 381/5

f. (āh u f. u derd ü ‘aşk u sūz u mātēmlik) 198/1

f. (āh u f. köp kılma-) 430/7

f. (feryād ü f.) 15/3

f. (her niçe f. eyle-) 473/2

f. (nāle vü āh u f.) 190/5

f. (nāle vü sūz u f. u şayha u mātēm bilen) 329/2

f. (şavt u f. -ı bülbul) 436/2

f. (yüz f. ile miñg mācerā) 97/1

f. +ı (āh u f.) 566/1

f. +ı (nāle vü āh u f.) 251/3

f. +ım (bu āh u f.) 468/2

f. +ımmı 245/5

f. +ıñg (nāle vü feryād u f.) 194/6

figār (Far. is.): yaralı

f. 86/5, 155/3, 243/1

2. (sf.) yaralı

f. (bu dil-i f.) 46/6

f. (bu dil-i f. bile) 388/1

f. (köp cism-i f.) 554

fikr (Ar. is.): düşünce, ide

f. eyle- 356/2

f. kıl- 457/1

f. -i bālā kılma- 34/4

f. -i eyyām-ı fenā 29/6

f. -i pāyān u ğam-ı belā bilen 359/7

f. -i ulda 211/4

f. -i zād-ı ‘uqbā kıl- 193/6

f. (sa‘y-ı ğam u f.) 107/5

f. (zikr-i rüz u f. -i şeb) 481

f. +ge (deryā-yı f.) 3^b-2

fi'l (Ar. is.): iş, hareket, davranış

f. 183/2

f. +ı 309/3

f. +ige kıl- “iş yapmak” 29/3

f. (kılğanıñ barı ğatā vü f.) 183/8

f. +ı (anıñg f.) 399/5

f. +idin (öz f.) 31/7

fi'l-cümle (Ar. ib.): sonunda

f. 4^b-1, 5^a-1

fi'len (Ar. zf.): hakikatte, gerçekten

f. (kavlēn ü f.) 94/5

fi'l-meşel (Ar. ib.): örnekte olduğu gibi, örneğin

f. 226/1, 316/6, 564/4

f. +de 268/6

fi'l-mişāl (Ar. ib.): örnekte olduğu gibi, örneğin

f. 564/9

fi-makām (Ar. is.): yerde

f. -ı ‘ıyş u tarab 3^a-11

firāk (Ar. is.): ayrılık

f. 54/3, 203/4, 567/4

f. ol- 559/7

f. derdi 458/1

f. derdiğa 335/1

f. kayğusu 298/2

f. kéçeleri 255/1, 445/6

f. otığa 25/1, 30/2, 297/5, 298/7, 326/1

f. u derd ü ğam āleti 6/6

f. (derd ü f. ü ħasret-i ‘ālem) 220/9

f. (derd-i f. u mātēm) 241/4

f. (giriftār-ı f. -ı şūh) 242/1

f. (hecr ü f.) 222/3

f. (mén ü şām-ı f. ü nāle-yi zār ü dil-i pür-ġam) 314/6

f. (nāme-yi hecr ü f.) 291/3

f. (şām-ı f.) 249/3

f. (vaşl-ı tebdīl-i f.) 4/6

f. (zehr-i f.) 335/2

f. +ı kéçesi 69/3

f. +ım (semāvāt-ı f.) 265/8

f. +ıñg keçesi 236/1

f. +ıñg 143/2, 175/5

f. +ıñga (séni f.) 445/1

f. +ıñgda 43/2, 257/1

f. +ıñgdın 290/3

firār (Ar. is.): kaçma, kurtulma

f. eyle- “kaçmak, kurtulmak” 22/4

f. kıl- “kaçmak, kurtulmak” 398/5

f. (kaçıp f. bol-) 434/4

f. +inġ 414/4
firāş (Ar. is.): yatak, döşek
 f. bol- “yatak olmak” 139/2
firāvān (Far. is.): çok, aşırı
 f. 451/7
 f. +dur 564/1
firdevs (Far. is.): cennet
 f. 20/4
 f. +de 296/5
 f. (tübī-yi f.) 123/2
 f. (tübī-yı f. bol-) 563/1
firīb (Far. is.): aldatıcı
 f. eyle- “aldatmak” 183/5
 f. -i maḥẓdur 127/8
 f. -i vaʿde-yi fānīğa 335/4
 f. (her f. ile) 93/6
 f. (közleriñg öze f.) 138/3
firūz-baht (Far. sf.): kutlu, uğurlu
 f. (taht-ı f. mīrāsıda) 4^a-13
fitne (Ar. is.): bela, sıkıntı
 f. 138/3
 f. -yi devrān u āşūb-ı belā 408/1
 f. (ʿaceb sevdālī türlük f. -yi bir şur-ı şer başım) 259/1
 f. +sı (cihānnı f.) 346/1
fuḥş (Ar. is.): kötülük
 f. -ı kelām 534
fuḫarā (Ar. is.): fakirler, yoksullar
 f. 3^b-12
 f. vü ümerā fuḫalā 4^a-2
 f. +dın (mīrāt-ı f.) 4b-2
fuḫarā-perverlik (Ar. +Far. +T. is.): fakirleri koruma
 f. +de 4^b-1
fülād (Ar. sf.): çelik
 f. (cevher-i f.) 562/6
Furḫān (Ar. is.): Kur’an’ın diğer adı
 F. tili 294/7
 F. -ı ʿazīm 36/2
 F. +ğa (beher āyāt-ı F.) 395/6
fuḫalā (Ar. is.): erdemliler, bilginler
 f. (fuḫarā vü ümerā vü f.) 4^a-2
fuzūl (Ar. sf.): aşırı
 f. (semūm-ı f.) 562/9
fücur (Ar. is.): ahlak düşüklüğü, sefillik
 f. (esbāb-ı f.) 275/5
fülān (Ar. is.): herhangi bir kişi
 f. 435/5, 435/6

f. bol- 435/7
 f. oğlu fülāne 417/6
fülāne (Ar. is.): herhangi bir kişi
 f. (fülān oğlu f.) 417/6
füls (Ar. is.): akçe, para
 f. (ḥaṭṭ-ı f.) 28/7
fülüs (Ar. is.): madeni para
 f. cemʿiğa 115/1
 f. +i (mihr-i f.) 81/14
fürkat (Ar. is.): ayrılık
 f. +im (kābil-i dāğ-ı f.) 250/7
fürümānde (Far. is.): aciz, tembel
 f. +din (bir f.) 3^a-12
fürüzende (Far. sf.): yakıcı
 f. (āteş-i f.) 415/7
füsün (Far. is.): büyü, sihir
 f. kıl- “büyü yapmak” 201/5
 f. ḥācetini 115/5
füsün-ger (Far. is.): büyücü
 f. (ol f.) 63/4
füsürde (Far. sf.): duymayacak, anlamayacak duruma gelmiş olan, hissiz
 f. dimāğ 522
fütāde (Far. sf.): aşırı, sıcak
 f. (āteş-i f. bilen) 328/7
fütūḥ (Ar. is.): zaferler
 f. +ı (alar f.) 569/16
füzūn (Far. is.): çok, aşırı
 f. bol- 260/7
 f. +rak 502, 567/1
 f. +rak édi 570/8

G

ğabgab (Ar. is.): gerdan
 ğ. (sım ğ.) 407/1
ğabra (Ar. is.): yeryüzü
 ğ. bisāṭıda 1^b-4
ğaddār (Ar. is.): acımasız
 ğ. 54/3
 ğ. (siyeh ğ.) 335/5
2. (sf.) acımasız
 ğ. (bu ğ. fānīğa) 62/5
ğaddār-veş (Ar. +Far. is.): merhametsiz
 ğ. 326/3
Ğaffār (öz. is.): bağışlaması çok olan, Allah
 Ğ. (Rāḥim ü Ğ.) 449/8
 Ğ. (séning Ğ. atınġdın) 2/6
ğāfil (Ar. is.): dalgın, uykulu

- ğ. ol- 426/7
Ğafir (Ar. is.): bağışlayan, kusurları örten
 Ğ. ü Settār 198/7
ğaflet (Ar. is.): nefesine ve heveslerine
 uyarak Allah'ı ve emirlerini unutmak
 ğ. 316/5
 ğ. bile 451/4
 ğ. eyyāmı birle 3^a-9
 ğ. ile 46/2, 162/4, 235/2
 ğ. közüñg ki 32/5
 ğ. uykudın açarğa 259/6
 ğ. uykumı 212/3
 ğ. uykusın 536
 ğ. yukusıdın 298/4
 ğ. (bāde-yi ğ.) 38/3
 ğ. (ez-cehl ü ğ.) 435/3
 ğ. (iy ğ. uykusu) 217/4
 ğ. (nisbet-i ğ.) 81/4
 ğ. (şarf-ı reh-i ğ. oldı) 107/4
 ğ. +de 168/6
 ğ. +din 461/1
 ğ. +e 389/3
 ğ. +érdim 73/8
 ğ. +ğa 18/4
 ğ. +ğa (bāde-yi ğ.) 166/4
 ğ. +ğa (munça ğ.) 233/7
 ğ. +ingdin (bu h'āb-ı ğ.) 306/4
ğaflet-perest (Ar. +Far. sf.): dalgın
 g. közni 70/3
ğaflet-pişe (Ar. +Far. is.): dalgın
 ğ. 379/5
Ğāfur (Ar. is.): bağışlayan, Allah
 Ğ. u Settār atıñgdındur 136/7
gāh (Far. zf.): ara sıra, bazen
 g. 2^b-13, 26/4, 27/4, 132/1, 139/7,
 143/3, 172/7, 181/2, 192/2, 202/2,
 266/6, 299/5, 314/3, 329/3, 392/6
 g. gāhī "zaman zaman" 35/1
2. (bağ.) bazen
 g. .. . g. 172/4, 279/2, 279/3, 279/4,
 287/7
gāhā (Far. zf.): ara sıra, bazen
 g. 2^b-8
gāhī (Far. zf.): ara sıra, bazen
 g. 27/4, 117/3, 144/5, 168/1, 192/2,
 202/2, 264/5, 279/2, 279/3, 317/1(2),
 333/6, 348/1, 379/7, 381/2, 383/2,
 383/2, 405/7, 445/3, 446/1, 463/8,
 469/2, 469/6, 556, 559/4, 559/6
 g. ki 7/1, 159/1
ğalaṭ (Ar. is.): yanılma, yanlışlık
 ğ. 156/1(2), 156/2, 156/3, 156/4,
 156/5, 156/6, 156/7, 260/4
 ğ. kıl- "yanılmak" 268/1, 280/5
 ğ. u bī-hevā 570/22
ğālib (Ar. is.): üstün
 ğ. 38/5, 435/10
 ğ. +édi 570/7
ğam (Ar. is.): kaygı, keder
 ğ. 10/7, 19/1, 23/7, 35/5, 37/5, 40/2,
 41/7, 52/6, 64/2, 72/2, 136/5, 141/1,
 153/4, 168/1, 180/2, 204/4, 221/2,
 241/4, 250/7, 254/2, 259/2, 281/3,
 287/1(2), 287/2, 287/3, 287/4, 287/5,
 287/6, 287/7, 288/1(2), 288/3, 288/4,
 288/5, 288/6, 288/7, 304/7, 310/4,
 330/1, 336/4, 369/3, 400/5, 441/1,
 453/3
 ğ. köter- 349/7
 ğ. yé- 234/3, 288/2, 350/1, 564/11
 ğ. bārıdın 373/4
 ğ. bile 81/3, 194/5, 304/1, 566/2
 ğ. bilen 234/1, 244/6, 320/6
 ğ. def'i üçün 122/1, 122/7
 ğ. deştide 197/1
 ğ. dükānıda 73/4
 ğ. ğubārın 54/6
 ğ. hişşesin 566/6
 ğ. ile şādmānlıqğa 248/4
 ğ. leşkerin 312/4
 ğ. nālesin 48/2
 ğ. öyi 570/12
 ğ. riştesi 177/4
 ğ. sevādı içre 121/1
 ğ. şāmı 69/3
 ğ. şerhin 127/3, 158/6
 ğ. tağın 137/6
 ğ. üstige 354/2
 ğ. yūkidin 229/5
 ğ. zehrini 168/3
 ğ. u derd ü belā 196/6
 ğ. u derd ü elemge 41/3
 ğ. u derd ü elemdin özge 220/7
 ğ. u derdimni 354/2
 ğ. u derdiñgni 226/3
 ğ. u kayğı 225/2, 349/7, 444/6
 ğ. u kayğı bilen 67/3
 ğ. u renc ü elem 244/1

- ğ. u şād ol- 390/7
 ğ. u şādı 570/45
 ğ. u şādımğa 306/2, 472/5
 ğ. u şādıge 134/5
 ğ. -ı ʿālem 364/5
 ğ. -ı ʿālem sezā-vārı 437/2
 ğ. -ı bisyār 303/7
 ğ. -ı bisyārı 426/3
 ğ. -ı cānān 501
 ğ. -ı cihānğa 266/6
 ğ. -ı dūnyāğa 293/5
 ğ. -ı eşyā bilen 359/4
 ğ. -ı eyyām bol- 451/2
 ğ. -ı eyyāmğa 453/6
 ğ. -ı feyz-i sehering 103/7
 ğ. -ı hicrān 96/5
 ğ. -ı ıřķ 463/2, 503
 ğ. -ı ıřķ ile 220/5
 ğ. -ı nevādın éken 346/6
 ğ. -ı zamāne-yi dūn 491
 ğ. -ı zamānedin özge 56/2
 ğ. (āmāde-yi ğ.) 5/2
 ğ. (āh-ı derd ü ğ.) 138/4
 ğ. (baħr-i ğ.) 117/5
 ğ. (bī-dil ü bī-çāre vü ğ. mübtelāyī) 347/1
 ğ. (bir bölek bī-derd ü ğ. birle) 413/7
 ğ. (bir derd ü ğ. étey) 433/1
 ğ. (bir enīs-i şād u ğ.) 566/1
 ğ. (bir hāne-yi ğ. miskini) 28/4
 ğ. (bir mūnis-i ğ.) 407/4
 ğ. (bu bār-ı ğ. bilen) 72/6
 ğ. (bu derd ü ğ. bilen) 329/2
 ğ. (çeşme-yi ğ.) 283/7
 ğ. (dād u ğ.) 463/7
 ğ. (def-i ğ.) 225/10
 ğ. (derd ğ.) 115/5
 ğ. (derd ğ. otığa) 285/4
 ğ. (derd ü ğ.) 39/3, 45/2, 48/6, 81/12, 125/2, 139/8, 202/2, 277/4, 450/5, 466/4
 ğ. (efkār ü ğ.) 54/3
 ğ. (esīr-i ğ.) 167/4
 ğ. (esīr-i derd ü ğ.) 246/2
 ğ. (fıkr-i pāyān u ğ. -ı belā bilen) 359/7
 ğ. (firāk u derd ü ğ. āleti) 6/6
 ğ. (ğarķ-ı baħr-ı ğ. bolur) 315/3
 ğ. (ğayr-ı endūh u ğ.) 566/1
 ğ. (hāne hāne ğ.) 288/3
 ğ. (hāşıl-ı ğ. u elem) 362/2
 ğ. (her şād u ğ.) 26/6
 ğ. (hikāyet-i ğ.) 81/17
 ğ. (hūn-āb-ı ğ.) 283/6
 ğ. (iy ğam) 404/5
 ğ. (ıyş-ı ğ. birle) 4/6
 ğ. (iy derd ü ğ. dīvānı) 320/2
 ğ. (iy ğ. u derd ü elem) 185/3
 ğ. (kām-ı ğ.) 285/6
 ğ. (köhne-yi ğ. -ı bünyād) 496
 ğ. (köp ğ.) 106
 ğ. (küh-ı ğ. astında) 263/7
 ğ. (küh-i ğ. astıda ķalğan bī-nevā) 408/1
 ğ. (ķulzüm-i ğ.) 147/1
 ğ. (ķulzüm-i emvāc-ı ğ.) 119/8
 ğ. (künc-i ğ.) 26/5
 ğ. (maħbūs-ı cāh-ı ğ.) 70/5
 ğ. (mén ü künc-i ğ. u eşķ-i nedāmet) 265/2
 ğ. (mén ü ğ. şāmı) 220/9
 ğ. (metāc-yı derd ü bār-ı ğ.) 410/4
 ğ. (metāc-yı derd ü ğ.) 156/6
 ğ. (mevt ü hayāt ile ğ. u şādī) 561/6
 ğ. (miñg ğ. tart-) 561/5
 ğ. (muķīm-i derd ü ğ.) 102/6
 ğ. (mübtelā-yı derd ü ğ. ķıl-) 121/3, 273/1
 ğ. (nāle-yi ğ.) 308/1
 ğ. (niçe yüz miñg cām-ı ğ.) 559/7
 ğ. (pā-māl-i ğ. ķıl-) 237/2
 ğ. (sākin-i kūh-ı derd ü ğ.) 249/3
 ğ. (şarf-ı ğ. bol-) 219/5
 ğ. (saʿy-ı ğ. u fıkr) 107/5
 ğ. (sevdā-yı ğ. -ı ıřķmı) 451/5
 ğ. (şād u ğ.) 37/3, 177/3, 291/2, 449/6
 ğ. (şād u ğ. bilen) 54/2
 ğ. (şād u ğ. birle) 440/4
 ğ. (şād u ğ. ile) 449/1
 ğ. (şām-ı ğ.) 79/2, 313/5
 ğ. (şehr-i ğ. zindānı içre) 242/7
 ğ. (şeydā-yı ğ. bol-) 243/7
 ğ. (şunça ğ.) 340/5
 ğ. (şükr-gāh-ı ğ. ķıl-) 331/5
 ğ. (tāb-ı ğ.) 558/3
 ğ. (tebdīl-i ğ.) 519
 ğ. (vaşl ile ğ. kaydın) 288/4
 ğ. (yār-ı ğ.) 208/3

ğ. (zehr-i ğ.) 308/2
 ğ. (zeng-i derd ü ğ. birle) 172/4
 ğ. +da 194/5, 253/6, 266/3
 ğ. +da (bār-ı ğ.) 469/3
 ğ. +da (bu ğ.) 437/7
 ğ. +da (her şād u ğ.) 202/1
 ğ. +da (şād u ğ.) 53/1, 102/5, 251/4
 ğ. +dın 78/7, 85/5, 320/4, 349/4, 496, 569/22
 ğ. +dın özge 165/6, 275/7
 ğ. +dın (bir ğ. necātım) 561/3
 ğ. +dın (bu ğ.) 300/7
 ğ. +dın (dil-i ğ.) 338/7
 ğ. +dın (hücūm-ı hasret ü ğ.) 142/4
 ğ. +dın (tamām-ı külfet ü ğ.) 186/6
 ğ. +dur 108/1
 ğ. +dur (küh-i ğ.) 403/2
 ğ. +ğa 278/1
 ğ. +ğa (derd ü ğ.) 269/1
 ğ. +ı 120/1
 ğ. +ı (devrān ğ.) 393/5
 ğ. +ı (hicrān ğ. birle) 19/6
 ğ. +ıda (kéterniġ ğ.) 95/5
 ğ. +ıda (közünġ ğ.) 345/7
 ğ. +ıdın 106/5, 422/2
 ğ. +ıdın (anıġ ğ.) 138/6
 ğ. +ıdın (hicrān ğ.) 475/4
 ğ. +ıdın (ışk ğ.) 298/4
 ğ. +ığa 158/1
 ğ. +ım 68/1, 143/4, 248/2, 325/1, 332/1, 468/2
 ğ. +ım ki 300/7
 ğ. +ım (derd ü ğ.) 5/4, 362/3
 ğ. +ım (efsāne-yi derd ü ğ.) 273/8
 ğ. +ım (kaçğan ğ.) 189/4
 ğ. +ım (miġ ğ.) 561/3
 ğ. +ımda (şād u ğ.) 291/4
 ğ. +ımğa (méniġ bar-ı ğ.) 226/5
 ğ. +ımnı 388/1
 ğ. +ımnı (méniġ ğ.) 223/3
 ğ. +ın 277/2
 ğ. +ın hātırmı 440/7
 ğ. +ın yé- 424/13
 ğ. +ın (āhiret ğ.) 200/6
 ğ. +ın (mühlik ğ.) 552
 ğ. +ın (yémedüm ‘uqbā ğ.) 340/1
 ğ. +ıġ 52/3, 229/1, 237/6, 336/3, 375/1
 ğ. +ıġ birle 117/7

ğ. +ıġ için 169/1
 ğ. +ıġ (derd ü ğ. bile) 176/4
 ğ. +ıġ (séni dāğ-ı ğ.) 270/2
 ğ. +ıġ (şerh-i ğ. ruķūmiġa) 94/6
 ğ. +ıġa (derd ü ğ.) 342/1
 ğ. +ıġda 245/5, 434/5
 ğ. +ıġda (séniġ ğ.) 300/1
 ğ. +ıġdın 216/7, 306/8
 ğ. +ıġdın (séni ğ. özge) 270/4
 ğ. +ını 374/2
 ğ. +lar 23/1
 ğ. +nı (derd ü ğ.) 106/6
 ğ. +nı (her şād u ğ.) 91/7
 ğ. +nı (munça miġnet ü ğ.) 337/2
 ğ. +nı (tāze derd ü ğ.) 224/6
 ğ. +nı (şād u ğ.) 564/9
 ğ. +nıġ (derd ü ğ. ma‘deni mén) 166/5

ġam-bāde (Ar. +Far. is.): gam içmiş, gamlı
 ğ. bol- gamlı olmak” 186/2
 ğ. +mén 297/4

2. (sf.) gamlı, kederli
 ğ. (iy ğ. köġlüm) 196/1
 ğ. (iy ğ. Mücrim) 225/12
 ğ. (mén-i ğ. -yi efkārġa) 402/1
 ğ. +ni (bī-dil-i ğ.) 425/2

ġam-gede (Ar. +Far. is.): tasa yeri
 ğ. 57/6, 312/2
 ğ. -yi dehr-i fenāda 113/5
 ğ. +mde 327/1

ġam-gūsār (Ar.+Far. sf.): gam yiyici
 ğ. 570/44
 ğ. +ı 566/2
 ğ. +ı (yār-ı ğ.) 191/1
 ğ. +ını 23/7

ġam-ġīn (Ar. +Far. is.): tasalı
 ğ. kıl- “tasalandırmak” 114/2
 ğ. (ġarīb ü mücrim ü ğ. ü bī-nevā vü faķīr) 86/6

2. (sf.) kederli, tasalı
 ğ. köġül 307/4
 ğ. köġüldin 442/1
 ğ. köġlidin 437/1

ġam-hāne (Ar. +Far. is.): dert evi, üzüntü yeri
 ğ. 124/2, 234/1, 370/7
 ğ. (bu ğ.) 409/2
 ğ. (hem-dem-i ğ. -yi dāru’l-emānı) 251/4

- ğ. (sâkin-i ğ. bol-) 33/2
ğ. +de 561/2
- ğam-ğ̃âr** (Ar. +Far. is.): kederlenen, tasalanan
ğ. bol- 185/2, 379/1
ğ. (iy ʿāleme ğ. Ĥudāy) 449/1
ğ. +dur (zıkr-i kâdir-i ğ.) 70/5
ğ. +ım (yağşı ğ.) 291/4
2. (sf.) tasalı, kederli
ğ. +ım (yār-ı ğ.) 264/1
- ğam-ğ̃āre** (Ar. +Far. is.): kederlenen, tasalı
ğ. bol- 396/6
2. (sf.) kederlenen, tasalanan
ğ. (iy yār-ı ğ.) 126/6
- ğam-ğ̃ārlıĝ** (Ar. +Far. +T. is.): kederlenme
ğ. ét- 475/4
- ğamlı** (Ar. +T. sf.): tasalı, kaygılı
ğ. köngül 140/6
- ğamlık** (Ar. +T. is.): kederli
ğ. 198/1
ğ. ét- 326/1
- ğam-nāk** (Ar. +Far. is.): tasalı, kaygılı
ğ. ét- 275/2
ğ. ol- 205/6, 406/5
- ğam-nāme** (Ar. +Far. is.): gam mektubu
ğ. -yi Mücrimni 88/6
- ğamz** (Ar. is.): münafıklık etme
ğ. +de 202/9
- ğamze** (Ar. is.): süzgün bakış; çene, yanak çukurluğu
ğ. +de 26/3
- ğam-zedā** (Ar. +Far. is.): kederi def eden
ğ. 124/7, 456/3
2. (sf.) kederi def eden
ğ. (yakımlık nāle-yi cān-süz u āh-ı ğ.) 442
- ğam-zedāy** (Ar. +Far. is.): kederi def eden (krş. ğam-zedā)
ğ. 429/7
- ğam-zede** (Ar. +Far. is.): gamlı, kederli
ğ. 4^b-13
ğ. (āvāre vü sevdā-zede vü ğ.) 240/5
ğ. (bāʿis-i hātıra-yı ğ. -yi ser-gerdān) 185/2
ğ. (esr ü ğ. -yi barça-yı gül-ʿizār) 252/1
ğ. (ğarīb ü ğ. vü hātır-ı hāzīn) 294/9
ğ. (ğarīb ü ğ. vü hāk-sār kıldı) 458/1
- ğ. (Mücrim-i ğ. -yi sūhte-yi ser-gerdān) 296/7
ğ. +ler (ğarīb ü ğ.) 81/14
2. (sf.) gamlı, kederli
ğ. (bu bī-nevā-yı ğ.) 470/13
- ğam-şāmil** (Ar. is.): kaygılı, üzüntülü
ğ. (bī-dil ü ğ. bol-) 14/7
- ğanī** (Ar. is.): zengin, varlıklı
ğ. kıl- 288/3
ğ. +lerde 435/4
ğ. +lerdin 45/1
- ğanīmet** (Ar. is.): kazanç
ğ. 6/10, 28/5, 60/3, 76/6, 82/6, 164/7, 219/5, 262/4, 285/2, 403/2, 563/7
ğ. sâʿati 438/11
ğ. tut 322/5
ğ. +i (yigitlik ğ.) 11/2
ğ. +dür 146/4, 422/7
- ğār** (Ar. is.): mağara, in
ğ. (refīk-i ğ.) 54/1
ğ. (yār-i ğ.) 26/1
ğ. +e 83/4
ğ. +ı (yār-ı ğ.) 26/5
- ğaraž** (Ar. is.): maksat, gaye
ğ. 155/1(2), 155/2, 155/3, 155/4, 155/5, 155/6, 155/7, 232/5
ğ. -ı eyyām-ı nā-fercāmdın 3^b-12
ğ. ki 81/18
ğ. maqşūdı 435/5
ğ. (bir ğ. üçün) 543
2. kin, nefret
ğ. 93/5
3. (sf.) kindar
ğ. dünyāda 349/8
- ğāret** (Ar. is.): hücum, saldırı
ğ. -i İmān 570/54
ğ. +idin (şeyātīn ğ.) 461/9
ğ. +idin (şeytān ğ.) 276/6
- ğarīb** (Ar. is.): kimsesiz ve acınacak durumda olan, zavallı
ğ. 13/4, 32/7, 64/2, 341/3, 388/4
ğ. bol- “garip olmak, gurbete çıkmak” 84/2, 202/9
ğ. -i cāh-ı zindāndur 258/6
ğ. -i dāğ-ı hicrān mén 270/3
ğ. ü ğam-zede vü hātır-ı hāzīn 294/9
ğ. ü ğam-zede vü hāk-sār kıl- 458/1
ğ. ü ğam-zedeler 81/14

- ğ. ü mücrim ü ğam-ğın ü bī-nevā vü
faķīr 86/6
- ğ. ü sergerdān 239/10
- ğ. (bir ğ. -i baġrı pāre) 384/5
- ğ. (bir ğ. -i müstemend) 425/2
- ğ. (bir ğ. -i zār) 26/2
- ğ. (bu ğ. -i mübtelā-yı ‘aşrını) 74/6
- ğ. (bu ğ. -i rū-yı siyāh) 61/5
- ğ. (her ğ. ü mübtelāğa) 55/2
- ğ. +érken 277/4
- ğ. +inġdin (cān-ı ğ.) 85/6
- ğ. +ni (bir ğ.) 175/2
- 2. (sf.)** kimsesiz, zavallı
- ğ. aġvāl bol- 213/1
- ğ. cān 570/55
- ğ. Mücrimni 108/6, 414/6
- ġarīblik (Ar. +T. is.):** yabancılık
- ğ. +da (kūy-ı ğ.) 81/5
- ġarīķ (Ar. is.):** batmış, suda boġulmuş
- ğ. -i deryā-yı ‘azāb bol- 547
- ġarķ (Ar. is.):** batma, suya batma, dalma, gömölme, boġulma
- ğ. bol- “boġulmak, batmak” 41/6, 48/4, 83/5, 117/5, 154/7, 170/7
- ğ. ét- “boġmak” 149/2, 245/4
- ğ. ol- “boġulmak” 58/3
- ğ. -ı baġr-ı derd bol- 179/1
- ğ. -ı baġr-ı ğam bol- 315/3
- ğ. -ı ħūn bolma- 89/2
- ğ. -ı ‘işıyān 1/1
- ğ. -ı tūfān bol- 52/4
- ğ. (méninġ ğ. olġanımını) 79/3
- ğ. +ıdur (deryā-yı raġmet ğ.) 155/7
- ġarrā (Ar. sf.):** parlak
- ğ. (séni müşġin ğ. lebinġdin) 333/2
- ğ. (erkān-ı şerī‘at-i ğ.) 3^b-8
- ġavġā (Far. is.):** döġüş, kavga
- ğ. 13/4
- ğ. (yüz tümen ğ.) 253/5
- ğ. +dur (ni ğ. ki) 232/2
- ğ. +lar (şūr u ğ.) 333/2
- ğ. +sı (ġayr-ı ğ.) 380/4
- ġavvāşlıġ (Ar. +T. is.):** dalgıçlık
- ğ. vesvāsı 3b-2
- ġayb (Ar. is.):** saklı gizli olan
- ğ. (esrār-ı ‘ilm-i ğ.) 201/5
- ġāyet (Ar. zf.):** son derece, çok
- ğ. bī-vefā dünyā 13/1
- 2. (sf.)** çok
- ğ. +i (külfet-i bī-ḥadd u ğ. bol-) 470/13
- ġayr (Ar. is.):** tanıdık olmayan, yabancı
- ğ. +dın 567/2
- ğ. +nınġ közidin 428/4
- 2. başka, başkası**
- ğ. 29/5, 161/2, 260/4, 427/3
- ğ. -ı āh u efgān 462/3
- ğ. -ı āh u nāle 330/1
- ğ. -ı beytü’l-aḫzān 4/9
- ğ. -ı cefā 74/3
- ğ. -ı endūh u ğam 566/1
- ğ. -ı ġavġası 380/4
- ğ. -ı günāhdın 339/6
- ğ. -ı isnād 67/7
- ğ. -ı kāfir 321/7
- ğ. -ı mümkündür 232/4
- ğ. -ı savak 182/7
- ğ. -ı tesellüm 276/1
- ğ. -ı zindān 366/7
- ğ. (bu cihandın ğ.) 235/2
- ğ. (ménidin ğ.) 15/4
- ğ. +dın 511
- ğ. +ıġa 561/2
- 3. (sf.)** başka, diġer
- ğ. tofraķ üze 570/47
- ġayret (Ar. is.):** çalışma, uğraşma
- ğ. tilini 209/3
- ğ. +inġ bol- 341/5
- ġazāb (Ar. is.):** kızgınlık, hiddet
- ğ. 279/2
- ğ. birlen 117/3
- ğ. Bol- 397/6
- ġazāl (Ar. is.):** ceylan
- ğ. (éki ğ.) 562/1
- 2. (sf.)** ceylan gibi ürkek
- ğ. (vaḫşī ğ. könglünġ) 199/1
- ġazel (Ar. is.):** divan şiirinde nazım türü
- ğ. 44/5, 101/15, 217/9, 284/3, 475/7
- ğ. içre ki 148/3
- ğ. (aytılġan ğ. birlen) 343/9
- ğ. (béş ğ.) 193/7
- ğ. +din (her bir ğ.) 97/4
- ğ. +ġa (bir ğ.) 2^b-10
- ğ. +ġa (her ğ.) 4^b-10
- ğ. +i (cümle-yi ğ.) 474/9
- ğ. +ler 331/7
- ğ. +ni (bu béş altı ğ.) 4^b-13
- ġazel-ḫān (Ar. +Far. is.):** gazel okuyan

ğ. (mundağ bir ğ.) 369/7
ğazeliyyāt (Ar. is.): gazeller
 ğ. +ımı 570/57
ğāzī (Ar. is.): kumandan
 ğ. -yi devrān 183/7
 ğ. -yi dīn-penāhi 569/4
 ğ. -yi ehl-i el-küfr ü el-ṭuğyān 3^b-5
 ğ. (Emīr-i maʿšūm-ı ğ.) 4^a-4
gedā (Far. is.): yoksul, dilenci
 g. 101/10, 112/4, 162/2, 399/6
 g. üçün 338/6
 g. bol- 28/6, 191/5, 219/4
 g. -yī bī-ser ü pā 28/7
 g. -yī der-be-der 141/6
 g. -yī der-be-der bol- 315/4
 g. (bī-nevā ṣāh u g.) 276/4
 g. (bir g.) 97/5, 451/1
 g. (der-be-der ü g. kıl-) 473/1
 g. (iy g.) 146/6
 g. (libās-ı g.) 297/3
 g. (munşif-i ṣāh u g.) 382/6
 g. (sulṭān u g.) 72/4
 g. (tilençi vü g.) 115/3
 g. +dın 79/9, 539
 g. +dın (ḥʾāhī ṣāhdın ḥʾāhī g.) 79/8
 g. +lar 167/3
 g. +lar gīrūdārında 112/4
gedāy (Far. is.): dilenci
 (krş. gedā)
 g. 429/3, 435/13
 g. (iy g.) 59/6
gedāyī (Far. sf.): bir dilenci
 g. +mén 239/11
geh (Far. zf.): bazen, ara sıra
 g. 192/2
 g. ḥārlik g. zārlik 166/1
 g. .. g. .. 199/6
gehī (Far. zf.): bazen, ara sıra
 g. 27/4(2), 45/3, 53/2, 127/5, 279/3,
 299/5, 319/4, 452/5
 g. ki 456/3
 g. ... .. gehī 266/3
genc (Far. is.): hazine
 g. -i ʿadem 111/4
 g. -i ʿazımdür 108/3
 g. -i faqr-ı beytü'l aḥzān 376/7
 g. -i nihān ki 80/2
 g. (bir g. -i beytü'l-aḥzāndur) 564/5
 g. (bu g. -i vīrānımdadır) 89/6

g. (köp g. -i revān) 554
 g. +ini (her köngülünġ g.) 172/1
gendüm (Far. is.): buğday
 g. 375/2, 543(2)
ger (Far. bağ.): eğer
 g. 1/7, 2/3, 2/6, 3/2, 5/7, 15/1, 15/7,
 20/2, 25/6, 26/5, 29/6, 31/1, 31/2,
 34/4, 37/7, 49/6, 49/8, 51/2, 53/7,
 58/1, 58/5, 59/1, 66/4, 74/3, 83/4,
 85/1, 94/2, 99/7, 107/8, 109/1, 110/4,
 116/2, 121/7, 127/5, 128/4, 129/3,
 133/5, 138/8, 141/4, 145/6, 149/2,
 152/7, 155/2, 156/4, 159/1, 159/2,
 160/4, 161/4, 164/3, 170/1, 170/3,
 174/2, 182/4, 182/5, 183/6(2), 198/6,
 204/5, 206/4, 206/6, 206/7, 208/8,
 214/1, 218/1, 218/7, 218/8, 230/6,
 233/5, 233/6, 243/3, 262/5, 263/4,
 263/8, 265/8, 269/6, 282/4, 293/6,
 318/6, 339/4, 346/1, 350/7, 416/2,
 416/6, 418/4, 426/7, 438/8, 443/3,
 464/2, 504, 516(2), 523, 528, 563/4,
 567/7, 570/38
gerçi (Far. bağ.): gerçi, her ne kadar
 g. 2/7, 11/7, 48/7, 59/1, 131/2, 139/4,
 165/6, 168/1, 191/4, 197/3, 206/1,
 235/3, 251/6, 268/3, 296/3, 438/11,
 475/1, 501, 561/1, 563/7, 564/1,
 566/3, 566/6, 566/7(2), 567/7
gerd (Far. is.): toz, toprak
 g. gerd ol- “toprak olmak” 116/5,
 333/4
gerdān (Far. sf.): dönen, dönücü
 g. (çarḥ-ı g.) 307/1, 334/1
 g. (ıyş-ı g. olma-) 563/1
gerden (Far. is.): itaatkar
 g. -i inkıyādını 3^a-3
gerdīş (Far. is.): zaman, devran
 g. -i devr-i felek 4/3
 g. -i eyyām 63/3
 g. +i (felekni g.) 216/6
gerdün (Far. is.): dünya, felek
 g. 116/4, 118/2, 121/3, 141/1, 144/6,
 184/5, 211/4, 465/2, 559/8
 g. bile 103/5
 g. kibi 72/2
 g. közin 236/6
 g. sarı 427/5
 g. sarıga 180/3

- g. (çarḥ-ı g.) 271/7
 g. (eyā g.) 106/1
 g. (mihr-i g.) 123/2
 g. (muṭrib-i g.) 147/6
 g. (şeh-i g.) 559/3
 g. (yüz miṅg dāğ-ı g.) 254/6
 g. +da 382/4
 g. +dın 55/3, 134/5, 207/4
 g. +dın (taḫdīr-i g.) 248/4
 g. +ğa 218/5, 268/3, 294/6, 559/10
- gerdūn-sā (Far. is.):** felek gibi
 g. kıl- 327/4
- germ (Far. is.):** sıcak
 g. bol- “sıcaklanmak” 118/4
 g. ol- 232/2
 g. -i ḵanımdın 332/4
 2. (zf.) sıcakkanlı
 g. ü şīrīn kōrūn- 330/3
- germ-rū (Far. is.):** içten, samimi
 g. 561/2
- gevher (Far. is.):** değerli taş, cevher
 g. 70/2, 213/3, 479
 g. bile 524
 g. -i īmān 5^a-6
 g. -i īmān bilen 429/10
 g. -i ma‘ānī 3^b-3
 g. -i nāyāb 235/3
 g. -i nāyāb-ı ‘ıyş 144/3
 g. -i yektā-yı ğurbet 41/6
 g. -i yektāy 119/2
 g. (bir g. -i nāyāb) 381/1
 g. (ol g. -i maḵşūd) 451/3
 g. (ol g. -i yekdānesi bol-) 240/3
- ġilmān (Ar. is.):** cennette hizmet gören delikanlılar
 ġ. 296/5, 390/5, 465/4
 ġ. u ḥūr 82/3
 ġ. u ḥūrdın 228/5
- ġinā (Ar. is.):** zenginlik
 ġ. ehliġa 14/4, 106/6
 ġ. +dın (ehl-i ġ.) 42/4
- ġırra (Ar. is.):** kendini beğenmiş, kibirli
 ġ. bol- 474/9
- ġıybet (Ar. is.):** dedikodu
 ġ. +idin (şāh ġ.) 132/2
- ġızac (Ar. is.):** gıda
 ġ. 241/4
 ġ. kıl- “beslenmek” 441/1
- girān-cān (Far. is.):** ağır canlı, can sıkıcı
 g. +dur 564/1
- gird (Far. is.):** dönen
 g. -i cihān ét- 141/6
- gird-āb (Far. is.):** girdap, su çevrintisi
 g. -ı ‘azāb içre 79/3
 g. -ı ḥūn bol-198/2
- girdār (Far. is.):** iş, eylem, davranış
 g. ü medār kıl- 15/9
- gird-bād (Far. is.):** hortum, kasırga
 g. +ı 353/3
- girde (Far. is.):** etraf, çevre
 g. -yi ḥaseniṅ 200/5
- girībān (Far. is.):** elbise yakası
 g. 207/2, 464/5
 g. (dest ü g. bol-) 254/1, 547
 g. +ım 184/7
 g. +ım (méniṅ ħāk g.) 283/1
 g. +ımġa (ħāk g.) 48/3
 g. +ıṅ (edā-yı şu‘le-yi ħāk g. bolay) 432/4
- girībāne (Far. is.):** elbise yakası
 g. (bu ħāk g.) 203/5
- girībān-ħāk (Far. is.):** yakası yırtık
 g. +dür (ser-gerdān u ḥayrān u g.)15/2
- giriḫār (Far. is.):** tutulmuş, yakalanmış, tutsaklık
 g. 5/1, 181/3, 377/4
 g. bol- 185/5, 215/2, 298/5, 335/4, 368/1
 g. ét- “uġratmak” 203/10, 329/4
 g. eyle- “uġratmak” 193/5, 222/1
 g. kıl- “uġratmak” 73/1, 194/7, 521
 g. ol- “yakalanmak” 64/1, 271/8, 465/6
 g. -ı belā 197/3
 g. -ı belā vü derd 253/1
 g. -ı belālar 167/4
 g. -ı cefāy 310/1
 g. -ı firāk-ı şūḥ 242/1
 g. -ı nigār-ı āteşīn 148/1
 g. +ıġa (‘ışġ g.) 185/6
 g. +ım (bir muṅluġ g.) 264/5
 g. +ım (iy bī-ġam g.) 285/3
- girizān (Far. is.):** kaçan, kaçıcı
 g. bol- 512
- ġirūdār (Far. is.):** savaş, kavga
 g. 157/7, 509
 g. (bu g.) 46/9, 274/7, 292/5, 570/42

g. (munça g. ile) 96/2, 330/4
 g. (saht g. ile) 288/4
 g. +éken 233/3
 g. +ım (tarz-ı sipāh u g.) 383/7
 g. +ında (gedālar g.) 112/3
 g. +ında (maḥşer g.) 421/6
gīrūdārīg (Far. +T. is.): karışıklık, şamata
 g. 166/7
 g. (munça g.) 340/4
giryān (Far. is.): ağlayan
 g. 256/1
 g. bol- 367/2
 g. (ārzū-yi çeşm-i g.) 472/2
 g. (be-dīde g.) 243/9
 g. (çeşm-i g.) 150/5, 334/4, 416/7
 g. (dīde-yi g.) 152/6
 g. (dīde-yi g. bilen) 363/1
 g. (dīde-yi g. üçün) 284/4
 g. (éki çeşm-i g.) 289/6
 g. (eşk-i çeşm-i g.) 427/4
 g. (ol ārzū-yı çeşm-i g.) 92/6
 g. (seylāb-ı eşk-i dīde-yi g.) 96/6
 g. (zār u g.) 189/5
 g. +dın (çeşm-i g.) 74/3
 g. +ı (çeşm-i g.) 462/1
 g. +ım (bu éki çeşm-i g.) 283/7
 g. +ım (çeşm-i g.) 216/1
 g. +ımı (eşk-i dīde-yi g.) 466/7
 g. +ıngı (cūy-bār-ı çeşm-i g.) 55/5
 g. +ımdadır (çeşm-i g.) 89/2
giryāne (Far. is.): ağlayan
 g. (dīde-yi g.) 58/3
giryē (Far. is.): gözyaşı
 g. -yi mātem 453/2
gīsū (Far. is.): omuza dökülen uzun saç
 g. 218/3
 g. -yı müşg-efşān bile 399/1
 g. -yı müşg-feşānıngı 296/4
 g. (beste-yi zencīr-i g. kıldı) 118/4
 g. (ca'd-ı g.) 140/6
 g. (tār-ı g.) 20/5
 g. (ḥayāl-i turre-yi g. -yi 'anber-tārdur) 65/3
 g. +lar 386/4
 g. +larıng (fedā-yı tāre-yi g.) 12/2
gītī-nümā (Far. sf.): dünyayı gösteren
 g. (āyīne-yi-g.) 374/4
giyāh (Far. is.): bitki, nebat
 g. +dın (her g.) 339/2

g. +ım 386/6
giyāhī (Far. sf.): bir ot, bir bitki
 g. +dür (bir g. ki) 439/3
gonçe (Far. is.): henüz açılmamış veya açılmak üzere olan çiçek, tomurcuk
 g. 120/2, 124/6, 184/2, 189/3, 228/1, 405/3, 566/4
 g. bol- 307/2
 g. dik 106/2, 164/6, 224/4
 g. -yi kōñgöl 274/6
 g. -yi maḥmūr tebessüm 16/4
 g. -yi mevzūn 51/1
 g. -yi ṭab^c 41/4
 g. -yi ṭab^cım 466/4, 561/3
 g. -yi ṭab^cıng 52/2, 317/9
 g. vü gülñi 220/2
 g. (bahār-ı g. -yi devrān) 200/3
 g. (gül g.) 207/2, 286/6
 g. (tamām-ı g. vü gül) 342/2
 g. +ğa 130/6
 g. +sén 215/2
 g. +sī (gülīstān g. dik) 244/4
 g. +sī (la'linğ g.) 390/1
2. (sf.) henüz açılmamış veya açılmak üzere olan çiçek, tomurcuk
 g. ağızdın 520
 g. kōnglüm 48/3
 g. (libās-ı g.) 199/4
gubār (Ar. is.): toprak
 g. 34/2, 93/4, 157/1, 174/4
 g. ol- 456/3
 g. -ı kudūminğni 294/3
 g. -ı kudūmlarındın 2^a-12
 g. -ı maḥdemiñg barı 226/4
 g. -ı melāl 4^b-2
 g. -ı rāh-ı ehl-i derdñi 110/7
 g. (bir g.) 345/3
 g. (çīz-i g.) 191/5
 g. (müz-d-i g. ı maḥdemiñg) 15/5
 g. +ım (zerre zerre her g.) 263/4
 g. +ımnıñ peyāmın 79/1
 g. +ıdın (mezelletniñg g.) 45/3
 g. +ın (gam g.) 54/6
gubār-ālūd (Ar. +Far. is.): tozlanmış
 g. kıl- 2^a-7
gufrān (Ar. is.): affetme, bağışlama
 g. +dur (ümīd-i g.) 564/11
gulām (Ar. is.): esir, köle
 g. ol- 531

ğ. -ı bî-bahā 408/5
 ğ. u çāker 569/11
 g. +ım (méni zār ğ.) 272/2
ğulūv (Ar. is.): saldırı, ayaklanma
 ğ. kıl- 365/3
gūn (Far. is.): renk
 g. (sīm-āb-ı g. hīl‘at) 93/3
gūr (Far. is.): mezar
 g. -ı Hātemğa 499
 g. +ige 461/7
gurbet (Ar. is.): kendi memleketinden uzakta yaşama
 ğ. (āvāre-yi şahrā-yı ğ. bol-) 41/5
 ğ. (gevhēr-i yektā-yı ğ.) 41/6
 ğ. (me‘vā-yı ğ.) 41/4
 ğ. (peydā-yı ğ.) 41/7
 ğ. (şahbā-yı ğ.) 41/2
 ğ. (sevdā-yı ğ.) 41/1
 ğ. (şeydā-yı ğ.) 41/1
 ğ. +de 460/5
 ğ. +de mén 243/5
gurūr (Ar. is.): büyükleme, kibir
 ğ. ehli 143/5
 ğ. kıl- 165/7
 ğ. -ı ‘āfiyet 106/5
 ğ. -ı cüvānlig 3^a-1
 ğ. u naḥvet u hırş u hevānı 434/7
 ğ. (ehl-i ğ.) 84/6
 ğ. (heves-i cāh u ğ. ile) 203/8
 ğ. (kibr ü ğ.) 81/5
 ğ. +érür (dām-ı ğ.) 26/2
 ğ. +ı (yigitlik ğ.) 570/3
 ğ. +unğ 306/3
guşşa (Ar. is.): keder, kaygı
 ğ. +dın 133/3
 ğ. +sın (bāb-ı ğ.) 566/6
gūş (Far. is.): 1. dinleme, işitme
 g. eyle- “dinlemek” 57/1, 431/5, 506
 g. sal- “kulak vermek, dinlemek” 331/4
 2. kulak
 g. 506
 g. -ı ker 443/8
 g. +ımı 236/2
 g. +umnı 467/3
gūş-tāb (Far. is.): kulak bükme, azarlama
 g. ét- 51/5
gūy (Far. is.): top
 g. 177/6

g. ét- “top oynamak” 410/2
gūyā (Far. sf.): söyleyen, söyleyici
 g. 1/1
 g. eyle- “söylemek” 218/1
 g. (‘aceb g. bol-) 242/6
 2. (sf.) söyleyen, söyleyici
 g. bu zebānıñg 194/1
 g. tilimni 372/2
 g. zebān 470/10
 3. (zf.) sanki
 g. 1/1, 29/3, 44/2, 61/1, 91/4, 99/3, 196/3, 199/4, 228/5, 268/5, 283/7, 313/6, 333/7, 383/5, 435/9
 g. ki 39/3, 139/8, 420/6
gūyiyā (Far. zf.): sanki, güya
 g. 27/1, 36/8, 198/3, 208/9, 315/3, 420/1, 564/6
 g. kim 96/2, 567/5
güft (Far. is.): söz, laf
 g. (ārā-yı g. olğay) 561/3
güftār (Far. is.): söz, lakırdı
 g. 349, 439/2
 g. eyle- “söy söylemek” 131/5
 güftār kıl- “söz söylemek” 43/3
 g. -ı çay 439/2
 g. (ahenglik bir nāzenīn g.) 26/3
 g. (bī-menzil-i g.) 428/1
 g. (bu g. -ı şerāyih) 57/6
 g. (hoş g.) 160/1
 g. (kābil-i g. bol-) 310/5
 g. (revnağ-ı g. -ı feyz) 120/2
 g. (her g.) 54/7
 g. (tiğ-ı til ü g.) 420/7
 g. +ı+Ø 429/7
 g. +dur 70/1
 g. +dur (cān-fezā g.) 68/1
 g. +e (munça g.) 396/7
 g. +ğa (bī-hüde köp g.) 402/7
 g. +ıñgı (lehv-i g.) 193/6
güft-gū (Far. is.): dedikodu
 g. 250/8, 373/1
 g. (bezm-i g. birle) 558/5
güft-gūy (Far. is.): dedikodu, söylenti
 (krş. güft-gū)
 g. (her nev‘ g.) 262/7
güher (Far. is.): gevher, değerli taş
 g. bol- 392/6
 g. +ni (kerān kıymet g.) 273/4
gül (Far. is.): gül, çiçek

g. 23/8, 52/3, 101/6, 101/7, 113/5,
189/3, 206/1(2), 206/2, 206/3, 206/4,
206/5, 206/7, 222/3, 231/6, 232/3,
264/7, 274/6, 307/2, 379/4, 405/3,
413/1, 566/4, 570/51
g. bilen 426/4
g. birle reyḥāndur 16/1
g. budağı 472/4
g. çaķı 175/6
g. dégen 361/3
g. dik 239/1
g. faşlı vü tārāc-ı ḥāzānı 553
g. gönçe 207/2, 286/6
g. kibi 224/4
g. mevsümini 76/5
g. ol- 214/3
g. seyriğa 430/4
g. tılubığa 176/1
g. yüzdin 243/7
g. -i ḥūrşīd-i ʿālem-tāb 452/4
g. -i ruḥsār 237/2
g. -i ruḥsārınġ için 43/2
g. -i şad-berg 248/2
g. -i serāb-ı ʿıyş 144/5
g. -i vefā 415/4
g. (az g.) 206/6
g. (barça g.) 6/4
g. (be-cāy g. ki) 335/3
g. (bir g.) 559/7
g. (bir g. -i bī-ḥār) 426/4
g. (bu müselleme g.-i bī-ḥār-ı ser-ā-
pāy) 9/4
g. (çemen çemen g. için) 445/4
g. (dāğ-ı tikensiz g.) 28/2
g. (ḥarmen-i g. dik) 432/2
g. (hengām-ı gülşen ü g.) 436/2
g. (her g.) 345/8
g. (iy g. semen sīmā) 185/1, 290/2,
434/3
g. (mevsim-i g. -i maṭlab) 75/3
g. (naḥl-i g.) 9/4
g. (nesīm-i g.) 86/5
g. (ol g.) 567/7
g. (serv-i g.) 411/3
g. (tamām-ı gönçe vü g.) 342/2
g. +ni (gönçe vü g.) 220/2
g. +dür (mevsim-i g.) 164/1
g. +de 32/4
g. +dın 131/2, 570/39

g. +din (berg-i g. hem) 563/2
g. +érür 124/6
g. +ge (mecmūʿ faşl-ı g.) 513
g. +idin (cennet g.) 465/4
g. +ler (bī-dil-dār g.) 392/4
g. +ni 213/3
2. (sf.) gül gibi
g. dāmenini 230/5
g. dimāğım birle 4/2
g. ruḥsārınġa 236/6
g. ruḥsār 113/1
g. (ol g. ruḥsārını) 426/1
g. (Yūsuf-ı g. pīrehenim sēn) 302/6
gül-bang (Far. is.): tekkelerde ayin sırasında
koro halinde okunan ilahi
g. -ı ḥārādın 273/7
gül-berg (Far. is.): gül yaprağı
g. -i ter bol- 392/4
g. (iy g. -i ḥandān) 216/1
g. +i (kızıl g.) 352/1
gül-bū (Far. is.): gül kokulu
g. kıl- 118/3
gül-çehre (Far. is.): gül yüzlü
g. +ğa (kayı g.) 259/3
g. +ler 96/4, 111/4, 228/7
g. +ler (heme g.) 40/4, 50/5, 374/4
g. +lerdin 367/7
2. (sf.) gül yüzlü
g. maḥbūblarġa 2^b-12
gül-endām (Far. is.): ince ve güzel boylu
g. (iy g.) 199/1
gül-endāme (Far. sf.): ince ve güzel boylu
g. (serv-i g.) 411/3
gül-fām (Far. sf.): gül renkli
g. (çehre-yi g. bilen) 329/1
gül-gūn (Far. is.): gül renkli, pembe
g. 117/1
2. (sf.) gül renkli, pembe
g. iʿzārınġ 256/1
g. çehreler içre 313/1
g. kanı 439/6
g. yaşı 54/5
g. (nümüne-yi heme g. kabāy) 562/3
3. (zf.) gül renkli, pembe
g. akar mu 369/6
gül-güne (Far. is.): gül renkli
g. +dür 378/5
gülgül (Far. is.): gül renkli, pembe
g. açıl- 459/2

gülistân (Far. is.): gül bahçesi

- g. 130/6,
- g. bülbülün 236/1
- g. eyle- 206/7, 267/2
- g. kıl- 215/2, 232/1
- g. gönçesi dik 244/4
- g. içre 6/4, 28/2, 88/1, 220/2, 227/2, 392/4
- g. intizârîng 207/1
- g. -ı irem kıl- 273/5
- g. (bir g. bol-) 378/2
- g. (faşl-ı g.) 369/5, 548
- g. (nahl-i g.) 307/2, 472/3
- g. (seyr-i g.) 130/1
- g. (seyr-i g. eyle-) 206/4
- g. +dın 74/2
- g. +dur (nahl-ı g.) 16/4
- g. +e (bu g.) 124/6
- g. +ı (mundağ g.) 566/4
- g. +ı (nahl-i g.) 430/4
- g. +ıngda érdim 290/2
- g. +ıngnı 348/5
- g. +lar (faşl-ı g.) 457/3

gül-ıızâr (Far. +Ar. is.): gül yanaklı sevgili

- g. (esîr ü gam-zede-yi barça-yı g.) 252/1
- g. +ımı 23/2

gül-nâr (Far. sf.): nar çiçeği renginde

- g. çehresi 465/1

gül-nârî (Far. sf.): nar çiçeği renginde

- g. (çehre-yi g.) 78/1

gül-rîz (Far. is.): gül saçan

- g. ol- 199/4
- g. -i suhan 302/1

gül-sitân (Far. is.): gül bahçesi

- g. (bu niçük g.) 262/3
- g. (hevâ-yı g.) 129/7
- g. (seyr-i g.) 407/2
- g. +ıngdın (şahn-ı g.) 317/9

gülşen (Far. is.): gül bahçesi

- g. 376/5, 479
- g. içre 48/3
- g. -i ikbâlîme 92/1
- g. (bu g. içre) 153/1
- g. (hengâm-ı g. ü gül) 436/2
- g. (her g. ara) 248/2
- g. (iy bâğbân-ı g. -i nâz) 445/2
- g. +de 106/2
- g. +de (bu g.) 415/4, 561/3

- g. +de (kayı g.) 305/3

- g. +dür (mergüb g.) 148/3

- g. +ğa 28/2

- g. +ge (bülbül-i g.) 438/6

- g. +i (tabım g.) 140/7

- g. +ıng (bahâr-ı g.) 563/2

gülşen-serâyî (Far. is.): bir gül bahçesi sarayı

- g. (bülbül-i g.) 363/4

gül-zâr (Far. is.): gül bahçesi

- g. 369/4, 465/5, 554, 555

- g. eyle- 54/5

- g. ara 286/6

- g. içinde 336/5

- g. -ı âlem içre 566/4

- g. -ı cihân içre 318/3

- g. -ı hüsnüñdın cüdâ 129/3

- g. (bezm-i g. içre) 82/1

- g. (iy nahl-i g. -ı murâd) 289/2

- g. (serv-i g.) 137/1

- g. +dın (serv-i g.) 394/4

- g. +e 405/3

- g. +ı (vaşl-ı berg ü bâr-ı g.) 191/3

- g. +ıda (cihân g.) 426/4

- g. +ıda (kahr-ı g.) 118/3

gümân (Far. is.): sezme, sanma, zan

- g. eyle- 452/5

- g. kıl- 387/5

- g. birlen 358/5

- g. +ım 69/5

- g. +ımdur 265/7

güm-râh (Far. is.): yolunu şaşırmış, yoldan çıkmış

- g. +larğa 8/5, 218/6

2. (sf.) şaşkın

- g. +ım (hüş-ı g.) 282/1

güm-reh (Far. is.): 1. yolunu şaşırmış, yoldan çıkmış

- g. (iy dil-i g.) 135/4

- g. +mén 99/5

2. (sf.) yolunu şaşırmış

- g. (mén-i g.) 410/1

güm-rehî (Far. is.): yolunu şaşırmış biri

- g. 115/7

günâh (Far. is.): Allah'ın emirlerine aykırı olan dinî suç, günah

- g. 18/6, 201/11

- g. eyle- 169/5

- g. kıl- "günah işlemek" 38/7

g. zengini 385/6
 g. (ehl-i g.) 115/7
 g. (ehl-i g. aldığı) 179/8
 g. (kân-ı g.) 1^b-10
 g. (uşbu g. ile) 445/7
 g. +dın (ğayr-ı g.) 339/6
 g. +ğa 365/4
 g. +ı köplikidin 254/7
 g. +ım köpligidin 314/5
 g. +ım 13/7, 271/11, 311/6, 386/1
 g. +ımğa 120/3
 g. +ımı 217/8
 g. +ımnı 236/9
 g. +ımnıñ şümârı 66/6
 g. +ın (Mücrim g.) 66/8
 g. +ıñg (sêni kılğan g.) 344/5
 g. +ıñg haddi vü pâyânı 461/4
 g. +ıñgdın (kılğan g.) 74/5
 g. +ıñgğa 139/6

günâhî (Far. is.): suçlu

g. (köp g.) 199/7

güneh (Far.is.): Allah'ın emirlerine aykırı olan dinî suç, günah

g. 3/3
 g. astıda 451/7
 g. birle 476/1
 g. oldı 33//7
 g. +dın 340/7
 g. +dın (cürm ü g.) 564/8
 g. +ler 105/6
 g. +ler hacletidin 2/9
 g. +lerdin (ötken g.) 330/7

güneh-kâr (Far. is.): Allah'ın emirlerine uymayan, suçlu

g. -ı 'azım 218/9
 g. -ı eşed 66/3
 g. (bu g.) 5^a-1
 g. (bu g. -ı serm-sârını) 4^b-3

günehkârlıg (Far. +T. is.): Allah'ın emirlerine uymama hali
 g. 49/7

güşâde (Far. is.): güzel

g. (tili şîrîn yüzi g. bilen) 328/4

güzâr (Far. is.): geçme, geçiş

g. 275/6
 g. ét- 231/7, 270/4, 277/7, 414/4
 g. eyle- "geçmek" 91/6, 217/5, 447/4
 g. kıl- "geçmek" 64/5, 88/6, 338/3, 338/11

g. +ım 179/1, 286/6

g. +ım (ümîd-i g.) 179/1

güzer (Far. is.): geçme, geçiş

g. 443/4

g. kıl- "geçmek, dolaşmak" 236/4

güzerân (Far. sf.): geçici

g. +ı (hâşıl-ı 'ömr-i g.) 552

H

ẖ'âb (Far. is.): rüya, uyku

ẖ. 100/6, 381/2

ẖ. yâ hayâl 209/9

ẖ -ı 'ıyş 144/7

ẖ. (bu ẖ. -ı ğafletinġdin) 306/4

ẖ. (hayâl u ẖ. u 'aql u ẖüş birle) 216/3

ẖ. (ẖür-ı ẖ.) 235/2

ẖ. +ıñg (şeker ẖ.) 184/2

ẖ. +ıñgnı 55/1

ẖ. +ıñgnı (bir ẖ.) 51/1

haber (Ar. is.): bilgi

ẖ. 91/8, 318/1

ẖ. bér- 319/5

ẖ. bol- 391/3, 392/2

ẖ. tut- 563/6

ẖ. (ni ẖ.) 225/3

ẖ. +édi 139/8

ẖ. +ıñg bér 451/6

ẖ. +ıñg (ni ẖ.) 103/3

ẖ. +ni 79/6

haber-dâr (Ar. +Far. is.): haberli, bilgi sahibi

ẖ. bol- 185/3, 368/4

ẖ. eyle- 222/7

ẖ. +ım 291/1

habersiz (Ar. + T. zf.): bir konuda bilgisi olmayan

ẖ. 38/5, 278/2

habîb (Ar. is.): sevgili, dost

ẖ. ('Ābid ü ẖ.) 438/12

ẖ. (dāmān-ı ẖ.) 567/7

ẖ. +ım (muḥabbetliġ ẖ.) 186/5

habs (Ar. is.): hapis, alıkoyma

ẖ. cāh 315/7

ẖ. bol- 409/2

ẖ. ét- 288/3

ẖ. -i cāh-ı dehr mén 274/7

ẖ. -i kalem-dān eyle- 291/5

ẖ. -i mekteb eyle- 301/4

ẖ. +i (öz ẖ. bilen) 356/3

ḥacālet (Ar. is.): utanma, utanç

ḥ. ehli 137/7

ḥ. +ini çek- “utanmak” 75/5

ḥ. (şermende vü me'yūs-ı ḥ.) 483

ḥacāmet (Ar. is.): yaralanma

ḥ. eyle- 300/6

ḥāce (Far. is.): din adamı, hoca

ḥ. vü seyyīd-i fakr 276/4

ḥ. (kūl u ḥ. arasında) 435/10

ḥ. +dindür 538

ḥ. +dindür (bī-bizā'at ḥ.) 425/4

ḥ. +m 355/3

ḥācet (Ar. is.): ihtiyaç, gereklilik

ḥ. 48/6

ḥ. -i izhār 449/10

ḥ. -i minḥāc 49/4

ḥ. (bende-yi ḥ. taleb sēn) 321/6

ḥ. (ni ḥ.) 24/4, 78/6, 175/2, 180/7,

409/2, 430/1, 448/4, 538

ḥ. +i 392/6

ḥ. +ini 473/2

ḥ. +ini (fūsūn ḥ.) 115/5

ḥācet-mend (Ar. +Far. is.): ihtiyacı olan, muhtaç

ḥ. 49/5, 106/3

ḥaclet (Ar. is.): utanma

ḥ. 323/4

ḥ. kētūr- 534

ḥ. +idin (günehler ḥ.) 2/9

ḥad (Ar. is.): derece

ḥ. u endāzedin 386/1

ḥ. (ni ḥ.) 61/7, 100/7, 175/7, 562/10, 564/11

ḥ. +din aş- 195/4

ḥ. +din (şiddet-i ḥ.) 39/2

ḥ. +i (günāhınḡ ḥ. vü pāyānı) 461/4

ḥ. +im 327/5, 473/5

ḥ. +im (ni ḥ.) 363/6, 418/3

ḥ. +inḡni bil- 402/7

ḥadāyık (Ar. is.): bahçeler

ḥ. +ı (közüm ḥ.) 562/7

ḥadeng (Far. is.): kayın ağacından yapılan ok

ḥ. +in (müjgān ḥ.) 175/1

ḥādī (Ar. is.): kılavuz, rehber

ḥ. 163/6

ḥ. -yi rāh 570/3

ḥ. +ler éteğige 18/3

ḥādīka (Ar. is.): bahçe, bostan

ḥ. +lar cevfin 564/6

ḥ. +sını (közüm ḥ.) 445/5

ḥadīs (Ar. is.): haber, söz, hikaye

ḥ. -i mā vü men 137/3

ḥ. -i ma'şiyetınḡ ta'ını 75/7

ḥ. -i rüz-ı kıyāmet 364/4

ḥ. (bī-maẓmūn ḥ.) 2^a-8

ḥ. +dür (ol ḥ.) 201/10

ḥ. +i (méninḡ ıışkım ḥ.) 88/5

ḥ. +im (her ḥ.) 367/3

ḥ. +in (ömr-i kirāmīninḡ ḥ.) 225/12

ḥ. +in (sarıḡ rengim ḥ.) 79/1

ḥadsiz (Ar. +T. is.): sınırsız

ḥ. 64/2

ḥāfız (Ar. is.): ezberci

ḥ. 160/1, 160/2, 160/3, 160/4, 160/5

ḥ. bol- 160/5

ḥ. (bir şīrīn edā ḥ.) 160/1

ḥ. (ol ḥ. -ı Kūrān üçün) 284/3

ḥ. +lar ara 395/4

ḥafī (Ar. sf.): gizli, saklı

ḥ. elem 346/6

ḥāh (Far. bağ.): ister

ḥ. 110/1, 296/5, 375/2, 467/4, 567/3

ḥ. Ābid ḥāh Mücrim 471/5

ḥ. Ābid ḥāh Mücrim sēn 348/7

ḥ. Ābid bol cihānda ḥāh Mücrim dehrde 213/7

ḥ. atanḡ ḥāh ferzending 196/3

ḥ. bol bī-māl efkar ḥāh şāhib-i māl bol 213/1

ḥ. satsun ḥāh kıysun ḥāh āzād eylesün 89/5

ḥ. suḡa ḡarḡ bol 83/5

ḥ. kerem ḥāh sitem 55/3

ḥ. merd ü ḥāh zen bolsa 394/1

ḥ. şerdin ḥāh ḡayr 34/5

ḥ. yok bolay u ḥāh élge bar bolay 434/5

ḥāhī (Far. bağ.): ister

ḥ. 110/1, 305/2

ḥ. şāhdin ḥāhī gedādın 79/8

2. bazen

ḥ. 239/5

ḡaḡ (Ar. is.): adalet, gerçek ve doğru olan

şey

ḥ. ol- 388/6

ḥ. +ı (āzīz cānınḡ ḥ. çün) 14/2

ḥ. +ı (başıḡ ḥ.) 116/7, 175/2

h. +ı (dil-rübālar h.) 213/6
 h. +ı (kara közler h.) 127/4
 h. +ı (közlerinġ h.) 29/1
 h. +ı (közünġ h.) 157/4
 h. +ı (közünġ h. ki) 430/5
 h. +ıdın (atınġ h.) 141/5
 h. +ıġa (‘Ābid atımını h.) 294/10
 h. +ıġa (başınġ h.) 414/6
 h. +ıġa (bu tāli‘-i bedim h.) 473/5
 h. +ıġa (hayātınġ h.) 125/7
 h. +ıma 176/6
 h. +ınġga 293/6
 h. +ınġda (murādım h.) 229/10
 h. +ınġda (séniġ h.) 516
 2. var ve gerçek olan, Allah’ın adlarından biri
 H. 15/8, 18/1, 154/9, 156/4, 276/7, 481
 H. bābı 380/7
 H. yolıġa 424/7
 H. zıkrını 375/3, 457/6
 H. (ārzū-yı fażl-ı H.) 542
 H. (dōst-dār-ı zıkr-i H. Bol-) 321/7
 H. (fażl-ı H.) 162/7
 H. (ķabūl-ı H. ése) 194/4
 H. (ķavl-i H.) 38/3
 H. (taķdīr-i H.) 163/4, 276/4
 H. (zıkr-i H. üçün) 542
 H. +da (rıżā-yı H.) 163/5
 H. +dın 60/5, 94/7, 162/3, 443/9, 569/6
 H. +dın (yād-ı H.) 426/7
 H. +ınġa 200/7
 3. pay, hisse
 h. bol- “paylaşmak” 359/4
hāk (Far. is.): toprak
 h. 25/6, 108/2
 h. bol- “toprak olmak” 64/5, 151/6, 182/4, 241/6, 344/7
 h. ol- “toprak olmak” 205/1
 h. -i āsitān ét- 52/9
 h. -i dergāh-ı şerīfınġ 421/3
 h. -i iķdāmım 271/6
 h. -i ķadem-gāhıda 139/2
 h. -i ķademiġ 419/2
 h. -i ķudūmi 503
 h. -i ķudūminġi séniġ 473/3
 h. -i kūyunġ 188/1
 h. -i kūyunġını 390/3

h. -i mezellet 567/1
 h. -i pāyı 387/3
 h. -i pāyinġ 123/4
 h. -i rāh-ı ehl-i dāniş 126/5
 h. -i rāh-ı ehl-i ‘irfān bol- 540
 h. -ı rāhı tūtiyāsıdın 558/3
 h. -ı rāhınġ 261/1
 h. -i rehin 77/6
 h. -i rehini 217/7, 338/9
 h. -i rehinġ 20/3
 h. -i rehinġdin 390/4
 h. -i rehinġge 486
 h. -i rehinġni 35/2, 283/3
 h. -i rüy 426/6
 h. -i zemīn bol- 134/1, 278/1
 h. u hāre bol- 351/4
 h. (defn-i h. étmek üçün) 104/4
 h. (élniġ h. -i rāhıġa) 559/11
 h. (heme h. -i tīreni) 535
 h. (medfen-i h.) 195/7
 h. (mücessem h. u yerdin) 126/4
 h. (tā medfen-i h. ol-) 406/7
 h. (yahşılarnıġ h. -i pāyıdın) 97/6
 h. (zīr-i h.) 457/2
 h. -i asitāne+édım 266/7
 h. +de 554
 h. +édi 278/3
 h. +ıġa (mezellet h.) 156/3
 h. +ni 101/7

hāķīķat (Ar. is.): gerçek, asıl

h. 387/7

hāķim (Ar. is.): denetimi altında tutan, yöneten, idare eden
 h. ol- “yönetmek” 86/6
 h. -i şer‘-i metīn 316/3
 h. +i bol- 31/5

hāķīr (Ar. is.): hor görülen, zavallı

h. 89/12

h. (zār u h. ü hā‘r u zebūnlukġa) 338/2

2. (sf.) hor görülen, zavallı

h. (bir du‘ā-güy-ı h.) 566/7

hāķīr-hāne (Ar. +Far. is.): acizler evi

h. (müte‘addid h.) 570/13

hāķister-nişīn (Far. is.): kül yeri

h. kıl- 290/3

h. (saht-ı h. kıl-) 196/4

hāķķā (Ar. e.): gerçekten, doğrusu

h. ki 107/6

ḥāk-pā (Far. is.): ayak toprağı, ayak tozu

ḥ. (şarf-ı ḥ. -yı dōst) 39/6

ḥāk-sār (Far. is.): hali perişan

ḥ. 3^a-13

ḥ. kıl- “perişan etmek” 81/5

ḥ. -ı kem 570/2

ḥ. (ğarīb ü ğam-zede vü ḥ. kıl-) 458/1

ḥ. (intizār u ḥ. u zār u bī-çāre) 413/3

ḥ. +ı 566/2

ḥ. +ıng mén (Mücrim atlıg ḥ.) 355/7

Ḥāk Ta‘ālā (Ar. öz. is.): Allah

H. 34/6, 276/6

ḥal (Ar. is.): çözme, açma

ḥ. birlen 343/4

ḥāl (Ar. is.): durum, vaziyet

ḥ. 35/1, 38/2, 102/6, 180/7, 339/3, 399/6, 470/14

ḥ. barıça 213/5

ḥ. ol- 406/6

ḥ. -i cefā birle 32/3

ḥ. -i dilinğ ayğalı bir yār 181/1

ḥ. -i dilim izhārıgā 466/5

ḥ. -i dilimni 199/2

ḥ. -i mücrimlik ü şermendelik ü rüsvālİK 162/7

ḥ. -i zarımdın 291/1

ḥ. -i zārımga 87/4

ḥ. sor- 437/7

ḥ. sorarğa kişim 176/3

ḥ. (‘arz-ı ḥ.) 136/1

ḥ. (‘arz-ı ḥ. -i nātüvānın) 206/5

ḥ. (be-vefk-i ḥ.) 2^b-3

ḥ. (be-vefk-i ḥ. -i kemāl) 252/5

ḥ. (bu ḥ.) 304/1

ḥ. (bu ḥ. birle) 305/3

ḥ. (bu ḥ. -i nātüvānım) 418/1

ḥ. (bu ḥ. -i tebāhdın) 339/3

ḥ. (bu ni ḥ.) 209/6

ḥ. (bu şıfatlık ḥ.) 570/31

ḥ. (ḥasb-i ḥ.) 169/2, 174/3

ḥ. (munça ḥ. -i nātüvānlıgda) 401/1

ḥ. (nefc-i ḥ.) 114/7

ḥ. (tedbīr-i ḥ.) 78/2

ḥ. +çe 78/4

ḥ. +de (niçük ḥ.) 342/4

ḥ. +e (bu ḥ.) 30/2, 525

ḥ. +e (bu şa‘b ḥ.) 368/4

ḥ. +e (perişān ḥ.) 386/4

ḥ. +i+Ø 137/5, 367/5

ḥ. +i (‘arz-ı ḥ.) 245/8

ḥ. +i (heme ḥ.) 344/2

ḥ. +i (mūnis-i ḥ.) 165/6

ḥ. +içe 65/2, 508

ḥ. +içe (öz ḥ.) 315/2, 369/7

ḥ. +ide (öz ḥ.) 191/2

ḥ. +iğa 210/5, 470/12

ḥ. +iğa (bu ‘Ābid ḥ.) 116/7

ḥ. +iğa (maḥlūk-i cihān ḥ.) 478

ḥ. +iğa (Mücrim ḥ. çün) 561/7

ḥ. +iğa (öz ḥ.) 6/8, 61/5, 89/10, 100/7, 196/3

ḥ. +iğa (za‘if ḥ.) 361/5

ḥ. +im 45/4, 146/3, 190/1, 227/8, 349/2, 351/3, 418/4, 463/6

ḥ. +im rağbeti 289/5

ḥ. +im şiretidin 147/5

ḥ. +im sorar dik 374/1

ḥ. +im (‘arz-ı ḥ.) 185/1, 349/1, 402/1

ḥ. +im (başga tüşgen şüret-i ḥ.) 422/4

ḥ. +im (çāre-yi ḥ.) 6/3

ḥ. +im (ḥasb u ḥ. birle) 265/6

ḥ. +im (keyfiyet-i ḥ.) 271/3

ḥ. +im (mūnis-i ḥ.) 285/3

ḥ. +im (ni ḥ. barını) 357/4

ḥ. +imdin 127/1, 295/4, 449/10

ḥ. +ime 88/1, 143/3, 420/3

ḥ. +ime (érgeḥ ḥ.) 367/4

ḥ. +ime (öz ḥ.) 89/11

ḥ. +imğa 154/4, 185/5, 319/2, 334/5, 405/7, 475/2, 558/3

ḥ. +imğa (bu ḥ.) 422/5

ḥ. +imğa (keyfiyet-i ḥ.) 57/6

ḥ. +imğa (méninğ ḥ.) 349/5, 384/5

ḥ. +imi 215/3, 220/7, 363/6, 449/1

ḥ. +imi (méninğ ḥ.) 570/41

ḥ. +imi (‘ilāc-ı ḥ.) 253/2

ḥ. +imni 174/4, 313/3, 334/7

ḥ. +imni (keyfiyet-i ḥ.) 79/5

ḥ. +imni (méninğ ḥ.) 100/4

ḥ. +imni (nātüvān ḥ.) 349/10

ḥ. +imni (şüret-i ḥ.) 448/1

ḥ. +indedür (öz ḥ.) 288/7

ḥ. +inğ 246/1, 246/7, 285/3

ḥ. +inğ séninğ 293/6

ḥ. +inğ (māl u ḥ.) 47/2

ḥ. +inğ (ni ḥ.) 117/1(2), 117/2, 117/3, 117/4, 117/5, 117/6, 117/7, 179/4

ḥ. +inğ (séninğ ḥ.) 188/4, 188/5

- h. +inġ (sürur h.) 293/5
h. +inġ (vefk h. birle) 149/5
h. +inġde (karılıġ h.) 192/7
h. +inġğa 191/7, 443/6, 464/7
h. +inġğa (sén ilen öz h.) 457/7
h. +inġe (öz h.) 13/6, 203/8, 347/5, 524
h. +inġni 25/1
h. +inġni (séniġ h.) 129/5
h. +ini (‘arz-ı h.) 61/7
h. +ini (zamāne halkınınġ keyfiyyet-i h.) 447/6
h. +ini (Mücrim h.) 216/7
h. +ler 564/1
h. +ni 327/5
- hāl (Far. is.):** esmer leke, ben
h. 208/5
h. -i hindü 118/2
h. -i ruhsārīġ 59/2
h. (kara saç u kara kaş u kara köz ü kara h.) 434/4
h. (sevād-ı h.-i la‘līġde) 7/3
h. ile 165/4
h. +e (ol turre-yi müşġin ile h.) 112/2
h. +i+Ø 63/6, 271/8
h. +i ki 180/5
h. +i (dāne-yi h.) 140/4
h. +inġ (divāne-yi h.) 188/3
h. +inġdin 333/3
- hālā (Ar. zf.):** hala, henüz
h. 37/6, 123/5, 306/3, 320/4, 375/5, 417/3
h. ki 103/4, 111/5, 468/4
- hālāş (Ar. is.):** kurtulma, kurtuluş
h. 149/1, 149/2, 149/3, 149/4, 149/5, 149/6, 149/7, 377/4
h. bol- “kurtulmak” 149/1, 149/6, 149/7
- hālāt (Ar. is.):** haller, durumlar
h. (zevk-i h.) 484
- hālāvet (Ar. is.):** sevimlilik, şirinlik
h. (ni h.) 331/7
h. (hużūr u h. vişālini) 338/4
h. +in 569/17
- hālāyık (Ar. is.):** kadın köle, cariyeye
h. 2/9
2. insanlar, yaratıklar
h. 28/9, 89/7, 105/2, 264/7, 409/6, 425/5, 467/7, 563/7
- h. aldıda 336/3
h. arasıdın 435/2
h. dünı hem bol- 422/7
h. içre 56/7, 58/6, 114/6, 183/4, 254/5, 266/4, 273/2, 526
h. köġgli āzārıda bolma- 485
h. şoġbetidin 561/3
h. ta‘nesi 242/4
h. ta‘nesiniġ barıdındur 45/6
h. (‘aşı h. içre) 292/1
h. (ba‘zı h.) 114/7
h. (esrār-ı h.) 478
h. (mihrsiz h.) 312/2
h. (pend-i h.) 209/12
h. (yā Seyyid-i h. -ı evvel ü āġirīn) 294/10
h. +dın 440/3, 562/10
h. +ğa 36/3, 448/1, 489
h. +ı (cihān h.) 247/9
h. +nı 49/5, 268/7
h. +nı (özüġni vü h.) 412/1
h. +lar ara 278/1
- hāle (Ar. is.):** ayın çevresindeki parlaklık
h. +dür (bir özge h.) 10/1
- hāle (Ar. is.):** ıslıklı halka, ay evi
h. 393/5
h. kıl- 445/1
- hāle-şıfat (Ar. is.):** ay evi gibi
h. 358/4
- halel (Ar. is.):** bozukluk
h. (nokşān u h.) 2^b-11, 529
- hālet (Ar. is.):** hal, durum, tavır, vaziyet
h. -i pervāneliġ 165/2
h. +de (öler h.) 104/1, 127/9, 237/3, 285/1, 295/7, 360/7, 410/7
h. +de (oġur h.) 367/2
h. +de (uşol h.) 311/3
h. +de mén 122/3
h. +ğa 25/3
h. +ler (şa‘b h.) 380/4
- hālī (Ar. is.):** boş, ıssız, تنها
h. kal- 455/1
h. kıl- 140/6
2. (zf.) boş, ıssız, تنها
h. 362/4
- Hālīk (Ar. öz. is.):** bütün varlıkları yaratan Allah
H. 361/6
H. -i kevneyn 1^b-6, 477

- H-i kül 2/1
 H. -1 éki cihān 449/2
 H. -1 sāl u meh ü rüz u şeb-i tār 449/5
 H. (hük-m-i H. -1 hāvend) 37/2
 H. +érür 81/18
 H. +ığa (ol h. kim) 1^b-2
hālīl (Ar. sf.): doğru
 h. vakt 126/2
Ḥalīl (öz. is.): Hz. İbrahim
 H. (nār-ı H. mertebesi) 465/1
Ḥalīlu'llāh (öz. is.): Hz. İbrahim
 H. +dın 267/2
hālīş (Ar. is.): saf, temiz
 h. 397/2
 h. bol- 516(3)
 h. ét- 360/3
 h. ol- “temiz olmak” 77/6, 277/7
2. (sf.) saf, temiz
 h. du‘ā kıl- 293/6
 h. du‘āğa 569/20
 h. i‘tibār kıl- 81/19
 h. köngül bile 77/4
 h. (bī-ğaraž h. köngüllük āşināyī) 347/4
 h. (éki köngül h.) 412/5
hālīşen (Ar. zf.): içten, samimi olarak
 h. 284/4
hālīyā (Ar. zf.): şimdiki, şimdiki gibi
 h. 60/3, 72/4, 145/5, 149/7, 322/2, 340/7, 366/2, 455/7
 h. kim 256/6, 265/6, 344/4
halk (Ar. is.): insanlar
 h. 89/9, 183/3, 280/4, 305/5, 329/1
 h. ara 33/3, 313/2, 380/1, 456/4
 h. arasında 183/2
 h. bābında 463/4
 h. başın 454/5
 h. birlen 409/2
 h. dik 24/1, 28/1
 h. içide 60/1
 h. içre 28/8, 313/7, 322/7, 418/7, 427/7, 463/5
 h. kāmı çün 42/2
 h. ki 152/2
 h. pendi qavliğa 96/7
 h. -1 ‘ālem 89/12, 104/5, 143/3, 218/4, 348/7, 373/5, 405/2, 476/6
 h. -1 ‘ālem ara 450/1
 h. -1 ‘ālemdin 6/5, 66/5, 403/3
 h. -1 ‘āleme 369/7
 h. -1 ‘ālemğa 373/1
 h. -1 ‘ālemīn 360/6
 h. -1 ‘ālem içre 7/4, 227/6
 h. -1 ‘ālemni 561/7
 h. -1 cihān 142/5, 166/7, 190/7, 212/5, 270/7, 300/7, 311/2, 423/3, 471/2
 h. -1 cihān aḥvālidin 435/19
 h. -1 cihān ferzendini 289/4
 h. -1 cihān ḥazāyini 364/5
 h. -1 cihān-ı bī-vefā 176/6
 h. -1 cihānga 83/5, 411/5, 414/2
 h. -1 cihandın 178/6, 471/1
 h. -1 cihānnı 210/1
 h. -1 cihān kāmığa 151/4
 h. -1 cihānnıng ‘azāmeti 468/3
 h. -1 dehr ara 476/2
 h. -1 dehr sevdāsığa 404/6
 h. -1 dehrdin 156/5, 467/3
 h. -1 zamāne 94/7, 135/1, 339/3
 h. -1 zamāne içre 251/6, 450/4
 h. (‘azāz-i h.) 8/6
 h. (bu h. içide) 447/2
 h. (de‘b-i h.) 150/3
 h. (engüşt-nümā-yı h. -1 ‘ālem bol-) 551
 h. (heme h.) 509
 h. (qabūl-i h.) 201/2
 h. (qāziyü’l-ḥacāt-ı h.-ı evvel ü āḥir) 1/8
 h. (māder-i h.) 424/1
 h. (meşām-ı h. -1 ‘ālemğa) 285/4
 h. (özge h.) 527
 h. (rüsüm-i h.) 562/5
 h. (rüsivā-yı h. -1 ‘ālem) 460/7
 h. (tamām-ı h.) 80/7, 448/7
 h. (tamām-ı h. ki) 173/4
 h. (tamām-ı h. -1 semavāt) 180/1
 h. +dın 154/9, 178/3, 424/8, 468/2
 h. +dın (andağ h.) 147/4
 h. +dın (özge h.) 561/5
 h. +édim (zelīl-i h.) 266/7
 h. +émes mén (qabūl-i h.) 66/4
 h. +ı+Ø 52/7, 316/3
 h. +ı (‘ālem h. içre) 14/3
 h. +ı (barça ‘ālem h.) 191/2
 h. +ı (cihān bāzārınıng h. bilen) 379/3

- h. +ı (dehr h. ülfetidin) 146/3
 h. +ı (zamāne h.) 271/11, 327/6, 379/6
 h. +ığa (‘ālemīn h.) 276/2, 449/1
 h. +ığa (cihān h.) 106/7, 311/5
 h. +ığa (zamāne h.) 24/4, 247/2
 h. +ınınğ (zamāne h. keyfiyyet-i hālını) 447/6
 h. +nı 361/6
 h. +nınğ közige 341/3
- halk** (Ar. is.): boğaz
 h. +ı (kimniñg h.) 391/4
- halka** (Ar. is.): göz altında oluşan mor daireler
 h. -yı çeşm 107/2
 2. halka, çevre
 h. halka bendidin 394/2
- hall** (Ar. is.): çözme
 h. 83/3
 hall ét- 561/1
- Hallak** (Ar. is.): yaratıcı; Allah
 H. -ı aḥad 493
 H. -ı ‘ālemīn 429/3
 H. -ı çarḥ-ı aḥḳar 569/19
 H. +dın 330/7
 H. +dur 396/4
- halvet** (Ar. is.): yalnızlık
 h. 349/1
 h. kıl- “tenhaya çekilmek” 517
 h. -i cān kéçesi 130/8
 h. -i ḥāşıñgda 321/4
 h. çerāğı 60/2
- ham** (Far. is.): eğri, bükülmüş
 h. 453/6
 h. birlen 327/1
 h. ét- “eğmek, bükmek” 9/5
 h. bol- “eğrilmek, bükülmek” 72/6, 186/4, 357/1, 400/6, 408/7
 h. kıl- 72/6, 273/6
 h. ol- “eğrilmek, bükülmek” 86/1
 h. (andağ h.) 45/6
 h. (ḳadd-i h.) 19/3
 h. (pāre pāre h. kıl-) 459/1
 2. (sf.) eğri
 h. tığın 559/8
- hām** (Far. is.): olgunlaşmamış
 h. bol- “olgunlaşmamak” 42/6
 h. kıl- 199/5
 h. ol- 171/4, 209/8
 h. (bā-ḥayāl-i h.) 63/2
 h. (bu ārzū-yı maḥāl ü ḥayāl-i h.) 73/6
 h. (ḥayāl-i h.) 146/7, 562/8
 h. (temennā-yı ḥayāl-i h. ile) 68/4
 h. +éken (ḥarām u h.) 320/3
 h. +érür 162/1
 h. +ımmı (til ü h.) 58/7
 2. (sf.) olgunlaşmamış
 h. (nükte-yi ser-beste-yi h.) 534
 h. (ṭama‘-yı h. bilen) 329/1
 h. +ğa (lezzāt-ı ṭab‘-ı h.) 492
 h. +ımğa (heme sevdā-yı h.) 404/6
 h. +lar (ol ḥayāl-i h.) 457/5
- hamāyil** (Ar. is.): boyundan ve belden geçirilen kılıç kayışı
 h. 148/2, 283/2
- hamd** (Ar. is.): Tanrı’ya olan şükran duygularını bildirme
 h-ı Ḥudā-yı ekber 569/1
 h. u şenā 3/1, 375/5, 386/6
 h. u şenādın 538
 h. u şenāğa 25/7
 h. u sipās 1^b-2
 h. +iñg (séniñg h.) 1/1
- hamdüli’lāh** (Ar. ib.): “Allah’a hamd olsun.”
 h. 287/5
 h. eyle- “Allah’a şükretmek” 55/7
 h. ki 366/6
- hāme** (Far. is.): kalem
 h. 66/3, 237/6, 559/4, 563/4
 h. eyle- “kalem yapmak” 119/7, 221/4, 411/1
 h. +dın 400/7
- hāmī** (Ar. is.): koruyucu, himaye eden
 h. 22/7
 h. yi ehl-i ‘işmet 569/8
 h. -yi rüz-ı maḥşer 569/2
 h. -yi yevmü’l-cezā 61/3
- hamīd** (Ar. is.): şükretme
 h. (evşāf-ı h.) 64/8
- hāmīd** (Ar. is.): şükreden
 h. eyle- 299/1
 h. (ḥ‘ān-ı evşāf-ı h.)
 h. +sén 103/7/2
- hamiyyet** (Ar. is.): onur, haysiyet
 h. 435/3
 h. +i 101/12

ḥāmiyü'ş-şerī'ati nebi-yi āḥirü'z-zamān
(Ar. ib.): Hz. Peygamber'in din hükümlerinin koruyucusu
ḥ. 3^b-6

ḥamīde (Far. sf.): eğilmiş, bükülmüş
ḥ. +mén (ḳadd-i nigün-i ḥ.) 176/5

ḥamlık (Far. +T. is.): eğrilik
ḥ. 198/6
ḥ. (ziynet-i ḥ.) 198/3

ḥamr (Ar. is.): şarap
ḥ. (şirb-i ḥ.) 564/10

ḥām-ṭab^c (Ar. is.): olgunlaşmamış kişi
ḥ. (her ḥ.) 199/5

ḥamūş (Far. is.): sessizlik
ḥ. bol- 514
ḥ. +umı 467/4

ḥāmūş (Far. is.): sessiz
ḥ. 147/3
ḥ. bol- "sessiz olmak" 159/4, 427/2, 435/9, 455/4, 464/7

ḥamūşān (Far. is.): sessiz olanlar
ḥ. diyārığa 315/6
ḥ. kārṽāndın 45/5

ḥamūşlğ (Far. +T.): sessizlik
ḥ. 46/3
ḥ. bilen 346/4

ḥan (T. is.): hükümdar
ḥ. u sulṭānlar 457/1

ḥān (Far. is.): konaklama yeri
ḥ. +ı (le'imler ḥ. üzre) 561/2

ḥān (Far. is.): sofra
ḥ. bol- 435/6
ḥ. -ı evşāf-ı ḥamīd 421/2
ḥ. (mihmān-ı ser-i ḥ.) 419/3
ḥ. (ser-i ḥ. -ı keremīḡdin) 449/9
ḥ. +ıda 101/4
ḥ. +ıda (ata ḥ.) 435/13

ḥançer (Ar. is.): ucu eğri ve sivri, kamaya benzer bıçak
ḥ. -i bī-dādı 85/5
ḥ. (sevād-ı ḥ. -i müjgānı) 562/6
ḥ. +i (şehādet ḥ.) 227/5

ḥandān (Far. is.): neşeli
ḥ. bol- 378/1
ḥ. (şād u ḥ.) 189/5
ḥ. +dın 322/4

2. (sf.) neşeli
ḥ. (iy gül-berg-i ḥ.) 216/1

ḥandelik (Far. +T. is.): gülme, gülüş

ḥ. 183/3

ḥāne (Far. is.): ev, mesken

ḥ. eyle- 223/4
ḥ. (‘azīz ḥ.) 456/2
ḥ. (bir ḥ.-yi ḡam miskini) 28/4
ḥ. (çerāḡ-ı ḥ. -yi dil) 67/5
ḥ. (mesdūd-ı bāb-ı ḥ. bolma-) 380/7
ḥ. +dür (bir ḥ.) 67/2
2. (sf.) ev ev, oda oda
ḥ. ḥāne ḡam 288/3

ḥānḳah (Far. is.): tekke

ḥ. içre 333/9
ḥ. -ı küncin 353/5
ḥ. -ı yādımda 363/7
ḥ. (nezr-i pīr-i ḥ. kıl-) 151/5
ḥ. +ı (semāvāt ḥ. eyvānıda) 1^b-2

ḥānümān (Far. is.): ev, bark, konut

ḥ. +dın 22/6, 350/2
ḥ. +ım 432/2
ḥ. +ımdın (zerre-yi bu māl u milk ü ḥ.) 332/1

ḥar (Far. is.): akılsız, aptal; eşek

ḥ. 70/2, 84/5, 119/2, 524, 547
ḥ. bol-101/6

ḥār (Far. is.): diken

ḥ. 176/1, 213/3, 274/6, 304/5, 559/7
ḥ. birle 361/3, 392/4
ḥ. bol- 230/5, 379/4, 570/51,
ḥ. kıl- 189/3
ḥ. ol- 101/6
ḥ. ḥār ét- 445/4
ḥ. -ı dīvārım 232/3
ḥ. -ı elem 335/3
ḥ. u ḥāre 567/1
ḥ. (cefā-yı ḥ.) 131/2, 222/3
ḥ. (nīş-i ḥ.) 43/2
ḥ. (ziynet-fezā-yı ḥ. u gül) 1^b-7
ḥ. +ḡa 9/4
ḥ. +ını 23/8
ḥ. +nı 101/7
ḥ. +nı (ayakığa ḡadalğan ḥ.) 379/2
ḥ. +nı (zıkr-i ḥ.) 426/4
2. hor, aşağı
ḥ. 162/5
ḥ. bol- 310/1
ḥ. (sevdā-yı ḥ.) 243/7

ḥvār (Far. is.): zavallı

ḥ. 292/2, 302/5
ḥ. bol- 301/2, 335/3

- h. kıl- “zavallı kılmak” 81/1
h. ol- 570/43
h. u zelîl-i dehr mén 32/3
h. u zâr 2^a-3, 276/8, 359/3
h. u zâr bol- 570/38
h. u zâr eyle- “zavallı kılmak” 51/6
h. u zâr kıl- 458/7
h. (zâr u haķîr ü h. u zebûnlukğa) 338/2
h. +ım 404/3
- hārā (Far. is.):** yıkıntı, virane
h. (pāre-yi h.) 239/3
h. +dın (gül-bang-ı h.) 273/7
2. sert taş, mermer
h. 313/4
h. +sı (la^l h.) 268/6
- hārāb (Ar. is.):** yıkık, viran
h. 12/2, 100/4
h. bol- 326/1
h. ét- “yıkmaq, yok etmek” 87/2, 220/6
h. eyle- “perişan etmek” 25/1
h. kıl- 217/6
h. ol- 476/4
h. -ı la^l-i mey-gûn birle 355/1
h. u nātüvân u ebter ol- 179/2
h. (cism-i h.) 16/5
h. +ımdın (aḥvāl-i h.) 331/1
- hārāb-ābād (Ar. +Far. is.):** yıkık, perişan
h. 440/4
- hārābāt (Ar. is.):** yıkıntılar, meyhane
h. ehliğa 64/7
h. içre 83/6
h. +ı (rind h. ki) 287/4
h. +ığa 559/5
- hārābe (Ar. is.):** yıkık, virane
h. +ğa (bu h.) 9/1
- hārāc (Ar. is.):** vergi
h. -ı memleket 313/2
- hārām (Ar. is.):** yasak
h. 20/7, 35/6, 208/4
h. eyle- 536
h. kıl- 415/7, 460/1
h. u ḥām+éken 320/3
- hārām-zāde (Ar. +Far. is.):** haram yiyici
h. (cāhil ü ḥayyız ü h. bilen) 328/1
- hārāret (Ar. is.):** sıcaklık, ateş basması
h. birle 357/2
h. kıl- “ateşlenmek” 148/4
- h. (ol h. kim) 89/3
h. +dın 303/4
- harc (Ar. is.):** gider, sarf
h. ol- 570/35
- hāre (Far. is.):** taş, mermer
h. bol- 52/6, 490
h. -yi bağı 137/6
h. (ḥāk u h. bol-) 351/4
h. (ḥār u h.) 567/1
h. +érür 139/4
h. +ni 249/2
- 2. (sf.) sert**
h. köngül mihrini 140/2
h. (zaḥm-ı h.) 83/1
- harem (Ar. is.):** yasak yer
h. 381/3
h. çek- “yasaklamak” 559/2
- hārḥ (Ar. is.):** alfabadeki işaretlerden her biri
h. -i lafz-ı nām-ı feraḥ 56/1
h. +in (ibtidā^h h.) 367/2
h. +inḡe (her h.) 16/3
2. söz, laf
h. 169/2, 213/4, 467/3
h. eyle- 169/3, 570/23
h. kıl- “konuşmak” 169/1(2), 169/2, 169/4, 169/5
h. -i merdümün 467/4
h. +i ki 397/4
- hārīdār (Ar. is.):** satın alan kişi, müşteri
h. 73/4, 138/8, 181/5, 377/2
h. ile 169/3
h. (hīç h.) 428/2
h. (miṅḡ h.) 85/2
h. +ı (sevdalık h.) 437/3
h. +ım 142/2
h. +ım (bolsa h.) 264/3
h. +ım (bolsanḡ h.) 232/5
h. +ıṅnı 405/6
- hārīdārḡ (Ar. +T. is.):** alıcı olma, müşterilik
h. ét- 475/5
- hārīf (Ar. is.):** teklifsiz dost, arkadaş
h. -i rāh-ı necāt 562/2
h. -i sāde-ṭab^{lar} 293/5
h. -i suḥan bol- 505
h. (bir h. -i sāde ṭab^o) 26/4
h. (ḡaysı h. -i encümen) 44/1
- hārīm (Ar. is.):** bir evin çevresi

h. (tavf-ı h. -i kūyūnga) 473/3
 h. +in 155/6
ḥarīr (Ar. is.): ipek
 h. +dür 563/2
ḥarīrū'l-kumāş (Ar. ib.): ipek kumaş
 h. 562/2
ḥarīş (Ar. is.): aç gözlü, istekli
 h. 249/9
ḥārlik (Far. +T. is.): aşağılık
 h. (geh h. geh zārlik) 166/1
ḥ'ārlik (Far. +T. is.): zavallılık
 h. +da 274/6
ḥ'ārlik (Far. +T. is.): zavallılık
 h. 343/6, 448/3
ḥarmen (Far. is.): harman, bir yere toplanmış ekin yığını
 h-i gül dik 432/2
Hārūn (öz. is.): Musa Peygamber'in kardeşi olan peygamber
 H. (Ḥazret-i Mūsā vü H.) 424/2
ḥas (Far. is.): dal parçası, ot
 h. +ça 208/2, 425/4
 h. +ga (muşt h.) 144/4
ḥāş (Ar. is.): özel, has
 h. 517
 h. (barça h. u 'āmga) 492
 h. u 'ām (şerm-sār-ı h. u 'ām) 1^b-10, 61/6
 2. (sf.) özel
 h. +inḡda (ḥalvet-i h.) 321/4
ḥasb u ḥāl (Ar. ib.): görüşüp dertleşme
 h. 208/7, 349/10, 401/3
 h. ét- 559/5
 h. -i 'ālemdür 331/7
 h. (bu h. maşra' érür) 11/5
 h. +idür 378/7
 h. +im birle 265/6
 h. +imni 570/57
 h. +lerni (bu h.) 450/2
ḥasb-i ḥāl (Ar. ib.): görüşüp dertleşme
 h. 169/2, 174/3, 209/10, 287/7
 h. ol- "görüşüp dertleşmek" 55/2
 h. üçün 467/4
 h. +imdin (sūz-ı h.) 100/6
ḥaseb-āmuzlık (Ar. +Far. T. is.): soyluluk öğrenme
 h. 2^b-6
ḥasen (Ar. is.): güzellik
 h. +inḡ (girde-yi h.) 200/5

ḥāşıl (Ar. is.): ortaya çıkan, görünen
 h. 2^a-11, 3^a-8, 41/7, 198/6, 408/6, 443/1, 558/6
 h. bol- 219/2, 224/5, 260/7
 h. ét- "ortaya çıkmak" 30/2, 171/4
 h. eyle- "ortaya çıkarmak" 67/7, 164/4, 259/2, 264/2, 331/6, 351/1
 h. kıl- "ortaya çıkarmak" 138/8, 156/4, 161/5, 195/7, 233/6, 235/1(2), 235/2, 235/3, 235/4, 235/6, 235/7
 h. ki 407/3
 h. ol- "ortaya çıkmak" 110/6, 164/2
 h. -ı baht-gü 115/7
 h. -ı bārınḡ 333/6
 h. -ı cihān 209/2
 h. -ı cismim 142/4
 h. -ı dünyası 50/1
 h. -ı ḡam u elem 362/2
 h. -ı 'ömr-i güzeranı 552
 h. -ı 'ömrüm 302/4
 h. -ı 'ömrünḡni 191/3
 h. -ı temennā 436/3
 h. u peydā 156/7
 h. u peydā bilen 359/5
 h. (ni h.) 328/2, 401/5, 461/5, 559/7
 h. (ni h. kıl-) 550
 h. +dur 316/6, 423/6
 h. +émes 473/6
 h. +ı+Ø 101/4
 h. +ım 24/3, 33/2
 h. +inḡ 161/2
 h. +inḡ bol-138/9
 h. +inḡ (ni munça h.) 343/6
 h. +ını (cihānnı h.) 564/8
 2. (sf.) ortaya çıkan
 h. (ni h. til bilen) 1/5
ḥaşım (Ar. is.): düşmanlık eden
 h. 140/3
ḥasīs (Ar. sf.): adi, alçak
 h. +din (her pest nazar-ı h.) 547
ḥāşiyet (Ar. is.): güç, kuvvet, etki
 h. -i iksīr 408/4
 h. +ler 89/12
 h. +ni (bu h.) 267/3
ḥaşlet (Ar. is.): özellik, huy
 h. (bu éki h. bilen) 42/5
 h. +idin (anınḡ h. ü faẓiletidin) 4^b-8
ḥaslık (Far. +T. sf.): otlu, çimenli
 h. aşıyān birle 387/1

ḥasret (Ar. is.): birini veya birşeyi göreceği

gelme, özleme

ḥ. 303/7

ḥ. bile 451/4

ḥ. birle 467/2

ḥ. çek- 539

ḥ. serāy 384/7

ḥ. yükidin 127/6

ḥ. -i eyyām 535

ḥ. -i sevdā 2/4

ḥ. ü ārmān 438/9

ḥ. (bu ḥ.) 4/7, 422/4

ḥ. (bu ḥ. birle) 88/6

ḥ. (derd ü firāk ü ḥ. -i ʿālem) 220/9

ḥ. (ḥūn-ı ḥ.) 282/4

ḥ. (ḥūn-āb-ı ḥ.) 319/2

ḥ. (hücum-ı ḥ. ü ğamdın) 142/4

ḥ. (köp ḥ. bilen) 382/7

ḥ. (köp ḥ. élidin) 113/5

ḥ. (köp ḥ. ü ārmān bilen) 508

ḥ. (kūlzüm-i ḥ.) 283/7

ḥ. (mén ü bed-nām-ı ḥ.) 285/6

ḥ. (nuḳūd-ı ḥ. -i ʿālem) 410/4

ḥ. (tola ḥ. bol-) 303/6

ḥ. (yüz ḥ. bilen) 424/11

ḥ. +de 202/2, 454/3

ḥ. +dın (yār-ı ḥ.) 259/5

ḥ. +idın 59/4

ḥ. +idın (ḥazānnı ḥ.) 86/5

ḥ. +im 250/7

ḥ. +imdın (hücum-ı ḥ.) 227/1

ḥ. +inḡdın (yār ḥ.) 408/7

ḥ. +ler (ḥūn-ābe ḥ.) 418/4

ḥ. +ler (ni ḥ.) 89/10

ḥ. +ler (ni ḥ. bilen) 186/3

ḥ. +ni (ḥūn-ābe-yi ḥ.) 231/1

ḥasret-āṣām (Ar. +Far. is.): hasret çeken

ḥ. eyle- 106/1

ḥasret-bār (Ar. +Far. sf.): özlem yağıdıran

ḥ. +ı (közlerimniḡ eşk-i ḥ.) 78/3

ḥasret-zede (Ar. +Far. is.): hasrete düşmüş,

ayrı kalmış

ḥ. +mén 57/6

ḥāṣṣīyet (Ar. is.): özellik

ḥ. +i (efsāneniḡ ḥ.) 58/5

ḥāst (Far. is.): dilek, istek

ḥ. kıl- 538

ḥasta (Far. is.): yaralı, incinmiş

ḥ. +mén 4/5

ḥ. +largā 178/1

2. (sf.) yaralı

ḥ. ʿāşıklar 125/7

ḥ. cān 430/1

ḥ. cānlargā 175/1

ḥ. meṣāme 302/6

ḥ. (dil-i ḥ. bilen) 185/1

ḥastalığ (Far. +T. is.): hasta olma durumu, maraz

ḥ. ezāsı bilen 325/5

ḥāṣāk (Far. is.): küçük parçacıklar

ḥ. ét- “parçalamak” 275/6

ḥ. çağlıḡ 561/7

ḥ. (cism-i ḥ.) 195/3

ḥ. +im 353/3

ḥ. +im (cism-i ḥ.) 541

ḥ. +inḡ (cism-i ḥ.) 193/1

ḥaṣem (Ar. is.): padişahın emrinde ve hizmetinde olanlar

ḥ. (ḥayl u ḥaṣem) 559/1

ḥaṣr (Ar. is.): Kıyamet günü ölümlerin yeniden dirilip bu dünyada yaptıklarının hesabını vermek üzere bir araya toplanması

ḥ. bāzārıda 2/9

ḥ. sevdāsıḡa 274/4

ḥ. (ferdā-yı ḥ.) 305/5, 365/5

ḥ. (nuḳūd-ı ḥ. bāzārı) 25/4

ḥaṭ(t) (Ar. is.): yüzdeki tüy

ḥ. -ı müşkīn “yanaktaki ben” 7/3

ḥ. (āṣār-ı ḥ. -ı sebz) 465/5

ḥ. (her ḥ. ki) 561/4

ḥ. (kaş u ḥ.) 172/5

ḥ. (şuʿā-yı ḥ. bile) 559/1

ḥ. +ıdın érür 53/9

ḥ. +inḡ (bahār-ı sebze-yi ḥ.) 306/4

2. yazı

ḥ. 157/1(2), 157/2, 157/3, 157/4,

157/5, 157/6(2), 157/7, 158/1(2),

158/2, 158/3, 158/4, 158/5, 158/6,

158/7

ḥ. -ı āzād ilen 109/5

ḥ. -ı āzādlık 157/2

ḥ. -ı fül 28/7

ḥ. -ı kil-k-i ḥayāl 174/5

ḥ. (bu Mücrim ḥ. -ı irşādını) 265/9

ḥ. +dın (ḥüsn-i ḥ.) 158/6

ḥ. +ımnı 367/3

- h. +nı (emr bolmasdın burun kim h.) 74/5
h. +ıng 157/5
h. +ıng hayâli birle 157/4
hâfâ (Ar. is.): yanılma, yanlışlık
h. 64/4, 163/5, 165/5
h. bol- 125/7, 142/5
h. kim 3/4
h. (cürm ü h. -yı bî-nedem) 250/4
h. (kılğanıng barı h. vü fi'l) 183/8
h. (köp h.) 570/22
h. -yı fâhiş+éken 312/6
h. -yı fâhiş+érkendür 280/4
h. +dur 292/5, 384/7
h. +lar (köp h. birle) 357/2
h. +largâ (ötken h.) 246/4
h. +larnı (cürm ü h.) 103/4
hâtar (Ar. is.): tehlike
h. (yüz türlü h.) 7/6
hâtem (Ar. is.): cömert
h. 294/1, 360/6
2. (sf.) cömert
h. (şâhib-i h.) 424/9
h. (ümme-i h. bol-) 225/11
h. +édi (enbiyâ-yı h.) 424/9
Hâtem (öz. is.): cömertliği ile tanınmış
Hatem-i Tayy
H. ihsânın ki 461/8
H. +ğa 499
H. +ğa (gür-ı H.) 499
Hâtem-vâr (Ar. +Far. is.): cömertliği ile tanınmış Hatem-i Tayy'ın cömertliği gibi
h. 114/6
hâtim (Ar. is.): kırıp ufalayıcı
h. (faķır ü bî-nevâ h.) 424/5
hâtır (Ar. is.): zihin, fikir, gönül
h. 360/2
h. -ı efkâr 450/6
h. -ı efkâre 83/3
h. -ı ʿuşşâķ 296/4
h. (ârzü-yı h. -ı aħbâb) 235/1
h. (âsâyiş-i h.) 409/5
h. (bu h. -ı muħaķķar) 569/1
h. (ğarîb ü ğam-zede vü h. -ı ħazîn) 294/9
h. (her perişân h.) 376/3
h. (hużûr-ı h. -ı kes) 346/7
h. (iy h. -ı efkâr) 103/2
h. (iţminân-ı h.) 61/4
h. (nâċâr-ı be-muķtezâ-yı h. -ı efkâr) 3^a-2
h. (şafâ-yı h.) 443/3
h. -ı ʿuşşâķ+érür 563/3
h. +da (şafha-yı h.) 138/6
h. +ğa (tesellâ-yı dil ü h.) 435/19
h. +ı 254/2, 274/1
h. +ı (bâ-ķabûl-ı h.) 466/3
h. +ı (her bir birevniñ h.) 112/6
h. +ı (mecrûh h.) 297/1
h. +ıça (aġyâr h.) 243/8
h. +ıġa (kişiler h.) 293/3
h. +ım 126/6
h. +ım (dîvân-ı h.) 94/6
h. +ım (hevâ-yı h.) 99/2
h. +ımça 567/5
h. +ımġa (barı h.) 227/9
h. +ımnı 35/1, 275/4
h. +ımdur 166/5
h. +ın (işkeste h.) 3^a-12
h. +ıng (ķabûl-i h.) 51/6
h. +ıngâ 537
h. +larıġa (taḅ'ları vuḥûşı h.) 3^a-11
h. +nı (ġamın h.) 440/7
hâtırâ (Ar. is.): akla gelen şey
h. (bâ'is-i h. -yı ġam-zede-yi ser-gerdân) 185/2
ĥatm (Ar. is.): temiz, saf
h. -i mürselîn 294/1
h. (ümme-i h. -i nebidür mén) 227/9
2. sona erdirmе, bitirme
h. ét- 570/57
h. -ı kitâb oldu 476/1, 476/7
ĥatun (T. is.): karı, eş, zevce
h. 570/37
ĥavâdiş (Ar. is.): haber, yeni söz
h. tünd-bâdı 348/5
h. tünd-bâd ile 418/5
h. +din 24/2, 343/1, 422/6
h. +ğa 562/9
ĥavâle (Ar. is.): devretme, ismarlama
h. kıl- 445/7
ĥavâşî (Ar. is.): kuyruklar
h. +sıda (felek taķı h.) 559/4
ĥâvend (Far. is.): sahip, büyük
h. 37/2
h. +idin 569/11
ĥâver (Far. is.): doġu

- h. +im (bu mihr-i h.) 263/4
hāverī (Far. is.): doğu ile ilgili
 h. (nūr-ı sürūr-ı h.) 421/1
havf (Ar. is.): korku
 h. +ın (ölüm h.) 564/6
Havvā (Ar. öz. is.): yaratılan ilk kadın. Hz.
 Havvā
 H. 424/1
 H. bilen 359/1
 H. (Ādem ü H. Meşāmı) 218/4
 H. (benā-yı Ādem ü H.) 2/2
havz (Ar. is.): havuz
 h. +ının (kevşer h.) 438/2
hay (Ar. is.): herşeye gücü yeten, Allah
 H. -i tüvānā 478
 2. (sf.) diri, canlı
 h. atım 44/5
hāy (Far. is.): dilek, arzu
 h. u heves 451/1, 509
 h. u heves-i cihān-ı fānī 553
hayāl (Ar. is.): zihinde tasarlanan,
 canlandırılan ve gerçekleşmesi
 özlenen şey, imge, hülya
 h. 71/6, 199/3
 h. ét- 271/2, 392/7
 h. -i ārzū-yı dīde-yi hūn-bār 349/4
 h. -i hām 146/7, 562/8
 h. -i kāmetinğdin 290/1
 h. -i nişe vü şükr ile 469/6
 h. -i sīretidin 201/3
 h. -i turre-yi gīsū-yi ‘anber-tārdur
 65/3
 h. -i yār ile 559/10
 h. -i bātıl+érür 81/18
 h. u h’āb u ‘aql u hūş birle 216/3
 h. (bātıl h.) 326/3
 h. (bu ārzū-yı maḥāl ü h. -i hām) 73/6
 h. (dām-ı h.) 562/7
 h. (fānūs-ı h.) 208/6
 h. (h’āb yā h.) 209/9
 h. (ḥaṭ-ı kilik-i h.) 174/5
 h. (kōngli h.) 161/6
 h. (temennā-yı h. -i hām ile) 68/4
 h. (yüz miñg h.) 359/7
 h. +dīn (bu h. başka maḥālāt) 5^a-3
 h. +ğa (bir h.) 474/7
 h. +i+Ø 178/4, 397/5
 h. +i birle 110/4
 h. +i (‘Ābid h.) 555
 h. +i (cūd u iḥsānnıñg h.) 392/5
 h. +i (ḥaṭıñg h. birle) 157/4
 h. +i (hicrān h. birle) 32/4
 h. +i (kōngülñiñg köp h.) 376/7
 h. +i (kōnglüm h.) 107/9
 h. +i (ol h. hāmilar) 457/5
 h. +i (türlük h.) 95/6
 h. +i mén (fānūs-ı h.) 418/2
 h. +ide (olar h.) 182/1
 h. +iğa 115/4,
 h. +iğa kētür- 564/6
 h. +im berg ü bārın 42/2
 h. +im (‘azm eyler h.) 99/5
 h. +ime 73/2
 h. +imğa 440/6
 h. +iñg 542
 h. +iñg meş‘ali birle 418/6
 h. +iñg (bakıp turğan h.) 117/3
 h. +iñg (séni h. birle) 243/4
 h. +iñg (séniñg h. ü mén) 345/1
 h. +iñge 217/9
 h. +iñge (āğāz-ı h.) 534
 h. +iñgdin 333/4
 h. +ini 463/8
hayālāt (Ar. is.): hayaller
 h. +iğa 475/3
 h. +ım 311/3
 h. +iñg bilen 137/2, 237/4
hayālīg (Ar. +T. is.): hülyalara dalma
 h. (şirīn h.) 2^b-9
hayāt (Ar. is.): ömür, yaşam
 h. 17/1, 94/3, 178/4, 228/2
 h. ḳalma- 415/5
 h. -ı cāvidān 267/3
 h. -ı cāvidānıñgdin 317/5
 h. ile memat 482
 h. (āb-ı h. -ı la‘l-i nābımdın) 331/2
 h. (hem-‘inān-ı h.) 562/2
 h. (isiz h. ki) 200/6
 h. (mevt ü h. ile ḡam u şādī) 561/6
 h. (naḳd-i h.) 5/6
 h. (sebeb-i mevt ü h.) 449/4
 h. +dın 83/2
 h. +i+Ø 94/3 382/3
 h. +ı (tā h.) 308/1
 h. +ım 44/5, 334/3, 345/2
 h. +ım naḳdini 299/4
 h. +ım (tā h.) 561/1, 563/1
 h. +iñg 164/3

- h. +mîg barıça 146/7, 205/3
h. +mîg hâkkığa 125/7
h. +mîg (ol şerbet h.) 243/3
h. +mîg (tâ h.) 321/5
h. +mîg (tâ h. bar) 542
- hayf (Ar. is.):** beddua; haksızlık, zulm
h. 47/3
h. -ı tilge 46/3
h. (şad h.) 4^a-3, 508
h. (şad h. ki) 553
h. (yüz h.) 223/7
h. +dur 373/7, 506
- 2. (ünl.) yazık, heyhat**
h. 47/5, 107/4, 171/1(2), 171/2, 171/3, 171/4, 171/5, 171/6, 171/7, 235/7, 304/6, 382/7, 473/5, 484(2), 533, 570/23
- hâyil (Ar. is.):** korkunçluk
h. -i dünyâ 14/3
- hayl (Ar. is.):** güruh, kalabalık
h. +i (melâike h.) 365/3
h. +idin (tamâm-ı rüsül h.) 365/1
h. +iğa (muğannî h.) 559/5
2. süvari takımı
h. u haşem 559/1
h. +i birle 567/6
- haylî (Far. is.):** epeyce, çok
h. 281/3
h. (melek h.) 8/1
- hayr (Ar. is.):** iyilik
h. 139/5, 399/4
h. ol- 163/4
h. -ı kelâm kim 101/15
h. ile 474/2
h. ile bol- 360/6
h. ile şerdin 234/3
h. ile şerin 114/5
h. u ihsân 323/6, 557
h. u şerrinîg 449/6
h. (bu cihânnı h. u şerini) 221/6
h. (cezâ-yı h.) 454/7
h. (duâ-yı h.) 338/1, 470/12
h. (duâ-yı h. birle) 5^a-2
h. (duâ-yı h. kıl-) 77/4
h. (h'âh şerdin h'âh h.) 34/5
h. (heme h. u şerr-i eşyâ) 1/8
h. (şer ile h.) 318/4
h. (şer ü h.) 201/8
h. (tamâm-ı h. u şer) 8/1
- h. +ın (zıkr-i h.) 175/7
h. +mîg (şer ü h.) 417/2
h. +nı 101/3
- hayrân (Ar. is.):** şaşırılmış
h. 239/10, 307/4, 334/7, 390/5
h. bol- 367/3
h. kıl- 446/6
h. (ser-gerdân u h. u girîbân-çâkdür) 15/2
h. (vâlih ü h.) 486
h. (vâlih ü h. bol-) 296/2
h. (zâr u h.) 460/5
h. +lar 457/6
h. +mén (ser-gerdân ü h. mén) 1/6
- 2. (sf.) şaşkın**
h. (bir dîde-yi h.) 238/6
h. (mecnûn-ı h. bol-) 336/1
- hayret (Ar. is.):** şaşkınlık
h. birle 118/1
- hayrud-dünyâ (Ar. ib.):** dünyanın hayrı
h. 1/3
- hayrû'l-beşer (Ar. ib.):** yaratılmışların en hayırlısı
h. 225/11, 424/9, 481
h. +dendür (seyyid-i h.) 105/7
- hayrû'l-livâ (Ar. ib.):** sancağının hayrı
h. (şâhib-i h.) 218/2
h. +dındur (sâye-yi h.) 61/3
- hayrû'n-nâs (Ar. ib.):** insanların hayırlısı
h. bol- 509
- hayrû'n-neseb (Ar. is.):** soyların hayırlısı
h. (seyyid-i h.) 480
- hayvân (Ar. is.):** canlılık, dirilik
h. (âb-ı h.) 5/3, 130/2
h. (âb-ı h. birle) 168/3
h. +dın (âb-ı h.) 226/2, 308/2
- hazâ (Ar. zm.):** bu, şu, o
h. 269/5
- hazân (Far. is.):** sonbahar, güz
h. 224/4, 345/2, 398/1
h. âsîbidin 72/2
h. bol- 352/1
h. bilen 337/1
h. eyyâm 436/1
h. târâcının 6/1
h. kıl- 220/2
h. târâcı 237/2
h. yéli bile 385/5
h. (bâd-ı h.) 46/2

- h. (bi-reng-i naḥl-i h.) 23/6
 h. (būy-ı h.) 457/3
 h. (hengām-ı h.) 548
 h. (her bahār ile h.) 356/5
 h. (reng-i h.) 563/2
 h. (tārāc-ı h.) 466/4
 h. -ı hecr ile 191/3, 455/3
 h. +dın (āsīb-i h.) 348/5
 h. +dın (ser-pençe-yi h.) 75/3
 h. +dur 76/5
 h. +ğa 200/3
 h. +ı bilen 361/4
 h. +ı (gül faşlı vü tārāc-ı h.) 553
 h. +nı ḥasretidin 86/5
 h. +nı (h. mevsümini) 388/5
- ḥazāne** (Ar. is.): sonbahar, güz
 h. (faşl-ı h.) 153/5
- ḥazāyin** (Ar. is.): hazineler, defineler
 h. (ehl-i h.) 48/6
 h. +i+Ø 570/34
 h. +i (ḥalk-ı cihān h.) 364/5
- hazer** (Ar. is.): sakınma, çekinme
 h. 443/6
 h. eyle- “sakınmak” 52/4
 h. kıl- “sakınmak” 29/4, 125/7, 332/5, 348/1, 351/1, 502
 h. kim 149/2
- ḥāzık** (Ar. sf.): işinin ehli, usta
 h. (bir h. ṭabībim) 253/2
 h. (ṭabīb-i h. -ı ʿuṣṣāk mén) 437/5
 h. +émes (ṭabīb-i h.) 469/4
 h. +ım (ṭabīb-i h.) 264/6
- ḥāzır** (Ar. is.): bir yerde bulunan, hazır olan
 h. 43/3
 h. bol- 4^a-7, 4^a-8
 h. tut- 7/8
 h. -ı dem bol- 312/4, 322/6, 360/7, 563/7
 h. +dur 320/6
 h. +édim 570/6
- ḥazîn** (Ar. is.): kederli, gamlı
 h. 129/3
 h. bol- 134/5, 278/5
 2. (sf.) kederli, gamlı
 h. (āyīne-yi ḳalb-i h.) 26/4
 h. (bu faḳīr-i h.) 570/1
 h. (ḡarīb ü ḡam-zede vü ḥāzır-ı h.) 294/9
 h. (şavt-ı h.) 122/7
- h. +ni (bir cism-i h.) 453/4
- ḥazīne** (Ar. is.): değerli maden ve mal yığını, büyük servet
 h. (naḳd-i h.) 107/4
- Ḥazret** (Ar. is.): saygı için büyüklere verilen unvan
 H. -i Adem 424/1
 H. -i Emīr-i maʿşūm 3^b-7
 H. -i Eyyūbnıñ ḳurtıḡa 44/3
 H. -i Mīr Ḥaydar-ı şāhib-ḳırān 448/7
 H. -i Mīr Ḥaydar-ı Sulṭān 197/6
 H. -i Mūşā vü Hārūn 424/2
 H. -i Sulṭān Emīr Ḥaydar 316/1
 H. -i Sulṭān İbrāhim 424/7
 H. -i Yahyā Peyḡamber közi pür-nem 424/8
 H. -i Yāsīn-ḥʿānım 104/3
 H. (fī- civār-ı āsitāne-yi H. -i Şeyḥ Ḥabibu’l-lāh Ḳudsü’l-lāh) 4^a-9
- hecā** (Ar. is.): hece
 h. (ol baḥr-ı h.) 3^b-3
- hecr** (Ar. is.): ayrılık, ayrılma
 h. 67/1, 402/4
 h. ile 566/2
 h. kim 119/7
 h. otıḡa 229/9, 567/1
 h. şāmı 502
 h. ü firāk 222/3
 h. ü vaşl çün 153/3
 h. (dāḡ-ı h.) 79/2, 303/7
 h. (ḥazān-ı h. ile) 191/3, 455/3
 h. (nāme-yi h. ü firāk) 291/3
 h. (ser-germ-i cām-ı h. bolmuş mén) 179/6
 h. (ṭāḳat-i h.) 558/3
 h. +de (zulmet-i h.) 132/3
 h. +ide 31/6, 194/1
 h. +idin 559/7
 h. +inḡde 177/1, 227/1, 256/1
 h. +inḡde (séniḡ h.) 418/1
 h. +inde 198/5
 h. +inde (vaşl u h.) 47/1
- hecr-ara** (Ar. +T. is.): ayrılık içinde
 h. (melāl-i h.) 106/7
- hedef** (Ar. i.s): nişan alınacak nokta
 h. eyle- 451/1
 h. kıl- “nişan almak” 80/4
- heder** (Ar. is.): ziyan olma, boşa gitme
 h. 517

hediye (Ar. is.): armağan

h. 78/4, 171/4, 174/1, 208/2

h. kıl- 466/3

h. -yi nām 36/7

h. -yi vişāliŋg 243/4

hedye (Ar. is.): değerli ve pahalı bir şey,
hediye

h. +si (her hıramıŋg h.) 16/4

hefelik (Far. +T. is.): boğulma, sıkılma
h. 346/6

helāhil (Ar. sf.): öldürücü
h. (zehr-i h.) 5/3

helāk (Ar. is.): mahvolmuş
h. 241/1

h. +ımdın (köŋglüm h.) 351/1

Helākī (öz. is.): Özbek şair
H. 17/2

helāket (Ar. sf.): yok edici
h. (varṭa-yı h.) 3^a-6

helāl (Ar. is.): yasak olmayan
h. 208/4

hem (Far. bağ.): hem, hem de, bir de, da/de
h. 3^a-4, 4^a-3, 10/6, 13/1, 13/5, 19/7,
28/1, 38/4, 44/5, 50/1, 50/7, 54/4,
64/5, 65/6, 73/7, 75/2, 105/1, 105/4,
116/1, 127/4, 129/3, 130/2, 241/2,
396/6, 397/6, 401/2, 412/1, 439/5,
570/3

h. (ābādlik h.) 265/3

h. (‘Ābid h.) 459/7

h. (aḳsa h.) 282/4

h. (andın h.) 4^b-11, 501

h. (aŋga h.) 570/32

h. (bağrımınḡ kanı h.) 131/3

h. (baḳmay ötsem h.) 287/1

h. (başıŋgdın h. mişāliŋgdin) 333/8

h. (berg-i güldin h.) 563/2

h. (bir ‘ābid éken dép h.) 179/8

h. (bir vefā h.) 413/4

h. (birevni h.) 345/11

h. (bolsa h.) 208/10

h. (bu devrān h.) 146/4, 403/2

h. (bu Mücrim h.) 127/11

h. (cān u köŋgül h.) 556

h. (cānım h.) 155/3

h. (cefā bisyār h. kılsanḡ) 306/7

h. (eflāk h.) 193/2

h. (éligdin ötti h.) 60/7

h. (éşek h. olsa) 474/5

h. (evrāk h. kılsam) 208/7

h. (fedā kılsanḡ h.) 165/5

h. (Ferīdün h.) 351/4

h. (ḥaḳ olsa h.) 388/6

h. (ḥalāyık dünı h. bolsa) 422/7

h. (‘ıẓāmım h.) 110/2

h. (‘itibārıŋg h.) 459/6

h. (ḳan kılgan raḳīb h.) 295/1

h. (ḳapağı h.) 562/1

h. (ḳarīb sén h.) 142/5

h. (kömülgen sonḡra h.) 386/6

h. (köyse h.) 288/2

h. (közleriŋg h.) 401/1

h. (kürsī merāmı h.) 294/3

h. (lebim h.) 393/4

h. (maŋga h.) 146/1

h. (mén h.) 24/1, 33/5, 263/8, 279/1,
301/3, 355/5, 381/4, 399/1, 567/5,
570/12

h. (mende h.) 570/42

h. (meni h.) 106/1, 110/5, 558/4

h. (Mesīḥā h.) 233/4

h. (mevcūd h. bolsa) 290/4

h. (miŋgdin bir direm h.) 127/9

h. (munça kişi h.) 370/7

h. (munça h.) 118/1, 145/6, 170/5,
192/1, 285/2, 306/10, 334/3, 414/2

h. (Mücrim h.) 422/7

h. (mü‘eşşirlik h.) 251/5

h. (ol h.) 89/11, 295/2, 392/1, 437/2,
570/33

h. (ölük h. bol-) 117/4

h. (özümddin h.) 273/8

h. (peyem-ber oğlu h. bolsa) 344/3

h. (saŋga h.) 276/9

h. (sén h.) 50/7, 189/7, 211/2, 306/3,
564/3

h. (séndin h. burun) 60/6

h. (séndin h. öt-) 91/8

h. (siz h.) 185/5, 197/3

h. (şunça h.) 274/5

h. (tapsa h.) 157/5

h. (tutti h.) 564/4

h. (vefā h. kıлма-) 400/5

h. (vücūd-ı nātüvānım h.) 327/3

h. (yāriniŋg h.) 78/5

h. (yaz h.) 354/4

h. (yine h.) 370/1

h. (zemīn h.) 462/2

hem (Ar. is.): üzüntü, tasa, kaygı

h. 72/3

hemān (Far. zf.): o anda, hemen

h. 7/6, 157/5, 177/2, 264/7, 278/3, 280/4, 435/15, 566/3

hemānā (Far. zf.): sanki, tamamen, tıpkı

h. 6/5, 45/2, 105/2, 148/2, 156/2, 157/1, 215/1, 226/9, 234/5, 248/3, 280/3, 285/4, 319/4, 353/4, 374/5, 411/7, 418/6, 435/11, 559/9
h. kim 4^a-8, 371/2

hem-‘aşr (Far. +Ar. is.): aynı zaman diliminde yaşayan

h. +lar 25/2

h. +lar barısı 11/2

hem-bālīn (Far. is.): aynı yastıkta yatanlar

h. 287/2

hem-bār (Far. is.): aynı yükü yüklenmiş olan

h. 570/31

hem-çün (Far. e.): onun gibi

h. 93/4, 134/7, 561/2

hem-dem (Far. is.): dost, arkadaş

h. 168/6, 176/6, 177/3, 287/2, 453/1
h. bol- “arkadaş olmak” 19/2, 164/5, 185/2, 186/1, 253/4, 567/2

h. eyle- 189/5

h. ol- “arkadaş olmak” 86/4, 192/6, 306/2, 328/2, 389/1, 420/2

h. -i ğam-ḥāne-yi dāru’l-emānı 251/4

h. -i belādūr mēn 239/9

h. -i çeğāne édim 266/6

h. -i ĩmān 276/6

h. -i k̄ābildin 120/4

h. -i pūr-sīne-yi çāk ol 205/1

h. ü hem-ḥāne 161/1

h. ü hem-rāh 202/1

h. (ni bir s̄ā‘atī h.) 561/5

h. (refīk ü h. -i cāndur) 258/1

h. (yār u h.) 241/4

h. (yār u h. bol-) 551

h. +dür (yār-i h.) 108/1

h. +édim 413/5

h. +émesdür 320/6

h. +im 24/2, 291/4, 310/4, 315/3

h. +im (ten h.) 210/5

h. +im bol- 66/5

h. +inğ 391/6

h. +leri 297/2

h. +lerinğ 168/6

hem-demlīg (Far. T. is.): arkadaşlık

h. +ıdın 511

hem-demlik (Far. T. is.): arkadaşlık

h. kıl- 198/2

h. +inğ 53/5

hem-derd (Far. is.): dert ortağı

h. 121/1

h. bol- 210/1

heme (Far. is.): bütün, cümle

h. -yi maḥlūkāt 449/4

h. -yi ‘ömr 139/8, 451/2

h. -yi şehir 173/5

2. (sf.) hep, bütün, cümle

h. aḥbāblardın 112/7

h. ‘ākıl ü ferzāne 124/1

h. aḳrānıñ ara 523

h. ‘ālem 188/4, 424/1

h. a‘zādın 69/3

h. derd 181/1

h. derd ü belādın 357/1

h. devrānıga 53/4

h. él 570/7

h. eşyāsı 50/3

h. gūş 506

h. gül-çehreler 40/4, 50/5, 374/4

h. ḥāk-i tīreni 535

h. ḥālī 344/2

h. ḥalk 509

h. ḥayr u şerr-i eşyā 1/8

h. ḥizmet 320/3

h. ḥūblarğa 463/4

h. kāh-ı sūz 8/2

h. kılınışlarınğ 183/4

h. köngül 86/3

h. közdin 190/3

h. maḥfelde 269/4

h. maḳşūd 3^a-8

h. milk-i cihān 202/4

h. ‘ömr 162/3, 304/6

h. ‘ömr yaḥşısı 304/9

h. rüy-ı zemīn yaḥşılardın 408/3

h. seccāde-niştin ü mevālisi 4^a-7

h. sevdā-yı ḥāmımğa 404/6

h. sūnbül bile reyḥān bile 479

h. sūz 181/1

h. şāh-zāde-yi Ürgenc 562/5

h. ‘uşşāk 93/7

h. ülfet 22/4

- h. ümmetlerinġ 480
h. ümmīdidin 6/11
h. yazuklarımnı 1/4
h. zīr ü bām 98/1
h. (esāmī-yi h. uşşāk) 458/4
h. (nümüne-yi h. gül-gün kabāy) 562/3
h. (zīb-i h. iklīm-i cihān) 532
3. (zm.) bütün, cümle
h. 31/7, 42/6, 76/2, 104/5, 129/1, 193/4, 234/7, 249/4, 274/1, 294/2, 336/5, 349/6, 354/3, 365/2, 445/3, 449/2, 449/6
h. +din 70/2, 247/3, 570/46
h. +ge 5/1, 81/19, 449/7
h. +ni 81/19
h. +si 18/2, 75/2
hem-hāne (Far. is.): bir evde oturanlar, arkadaş
h. 234/1
h. (hem-dem ü h.) 161/1
hem-ḡāneliġ (Far. +T. is.): ev arkadaşlığı
h. 165/6
hemīn (Far. zf.): bu biçimde
h. bol- 278/3
hem-ṣinān (Far. +Ar. is.): birlikte olunan arkadaş
h. 127/3
h. -ı ḡayāt 562/2
h. +lar birle 27/3
hemīşe (Far. zf.): her zaman, daima
h. 30/2, 49/7, 244/1, 247/3, 255/6, 292/4, 298/5, 384/2, 465/2, 468/5
hem-kān (Far. is.): aynı kaynak
h. +ıda 366/2
hem-kār (Far. is.): aynı işi işleyen
h. kıl- 567/7
hem-nefes (Far. +Ar. is.): arkadaş
h. 4^a-2
h. bol- 561/2
h. -i maḡrem-i esrār 5/4
h. (ol h. -i tām bilen) 329/5
hem-nicār (Far. +Ar. sf.): aynı kaynak
h. özüm 252/5
hem-niṣīn (Far. is.): arkadaş
h. (yār u h. bol-) 278/1
hem-nizār (Far. is.): zayıf, güçsüz
h. (zār u h.) 255/2
hem-rāh (Far. is.): yol arkadaş
h. -ı nā-kābil 400/3
h. -ı yār u dōstān 440/1
h. (hem-dem ü h.) 202/1
h. +ı (cism-i h.) 203/1
h. +ım (bolsa h.) 282/5
h. +lar 33/6, 110/5, 145/5
hem-reh (Far. is.): yol arkadaş
h. -i cānān 472/1
h. -i īmān 570/53
h. -i kābil 344/6
hem-sebaḡ (Far. +Ar. is.): okul arkadaş
h. (etfāl-ı h. birle) 2^a-5
hem-sefer (Far. +Ar. is.): yol arkadaş
h. (tamām-ı h.) 250/6
hem-ser (Far. is.): arkadaş
h. bol- 559/10
hem-serlik (Far. +T. is.): arkadaşlık
h. ét- 271/9
h. eyle- 387/3
hem-tā (Far. is.): benzer, eşit
h. +sı 238/3
hem-yān (Far. is.): çanta, heybe
h. +ı (kīse vü h.) 435/14
hem-yeksān (Far. is.): eşit
h. 276/4
hem-zebān (Far. is.): aynı dili konuşanlar, ağız birliği yapanlar
h. bol- “ağız birliği yapmak” 192/3
heng (Far. is.): miktar
h. +ni 313/1
hengām (Far. is.): zaman, vakit
h. -ı bahārā 479
h. -ı gülşen ü gül 436/2
h. -ı ḡazān 548
h. -ı ḡumārımdın 319/6
h. -ı ḡazā 322/3
h. -ı külfet 38/1
h. -ı nātüvānliġ 4^b-6
h. -ı teveccühde 375/6
h. -ı zevāl 528
h. (nā-ḡār-ı h. -ı karılıġ) 4^b-9
h. (taḡdīr-i h. -ı elestinġdin) 348/7
hengāme (Far. is.): gürültü, patırtı
h. -yi mātem 19/1
h. -yi temennā 556
h. (ṣābit-i h. vü cedel) 201/4
h. (ṣūr u h. bol-) 411/5
h. -yi ṡarablik+érür 513
henüz (Far. zf.): şimdiye kadar

h. 15/6, 29/7, 46/9, 77/5, 98/5, 126/3,
131/3, 144/6, 158/7, 173/4, 178/6,
203/8, 212/2, 255/7, 379/5, 415/6

henüzem (Far. bağ.): işte ben, şimdi ben

h. 219/7, 246/3, 283/6, 381/6

h. bol- 151/6, 258/4

her (Far. sf.): her, hep, bütün, her bir

h. aḥmed oğlu 84/7

h. aḡniyā derbārīğa 134/6

h. arasıda 95/7

h. ay 559/8

h. āyet-i kelāmu'llāh 385/2

h. bāb u öyi 6/9

h. bāḡ içinde 206/1

h. bahār ile ḥazān 356/5

h. başda 460/4

h. başğa 555

h. bāzār-ara 34/1

h. bend bend ile 110/2

h. bende 201/8

h. bendeni 2/4

h. bī-derdge 119/2

h. bī-derdlerge 439/11

h. bī-gāne vü ḥ işe 379/5

h. bī-nevā 87/2

h. bī-nevāğa 20/1

h. birevge 94/1

h. bir şıfātınḡ 36/8

h. birāder kim 64/8

h. bü'l-heves dik 336/6

h. bü'l-hevesğa 15/8

h. cānib 27/3, 196/2

h. cānibğa 353/3, 452/6

h. cefā 59/3, 211/4

h. cefā kelse 403/5

h. çend 78/1, 97/2, 102/3, 102/4,

114/1, 196/1, 199/7, 219/4, 220/3,

224/9, 235/4, 236/8, 241/3, 260/7,

263/7, 286/3, 330/6, 338/4, 343/4,

362/5, 448/5, 470/13

h. çend ki 496, 500

h. çend kim 443/6, 468/2

h. çendī ki 7/5, 263/6

h. dām 171/1

h. dem 55/3, 67/1, 98/6, 116/2, 119/8,

175/3, 221/1, 243/1, 243/4, 257/3,

373/1, 380/6, 438/1, 447/7, 559/9,

561/5, 567/4, 569/11

h. der ü dīvār 174/4

h. dil-i şeb 212/3

h. dōst 77/6

h. ebleh-i mülā'ib 326/4

h. ehl-i ḥired 552

h. ehl-i suḡan 44/5

h. ékkilesi 77/7

h. emriğa 26/6

h. encümende 180/4

h. éşikde 259/1

h. éşikge 77/2, 97/5

h. faḡır ü bī-nevāsı 55/7

h. firīb ile 93/6

h. ḡarīb ü mübtelāğa 55/2

h. ḡazelğa 4^b-10

h. giyāhdın 339/2

h. güftār 54/7

h. gül 345/8

h. gülşen ara 248/2

h. ḡadīşim 367/3

h. ḡām-ṭab^c 199/5

h. ḡarfınḡe 16/3

h. ḡaṭ ki 561/4

h. ḡurāmınḡ hedīyesi 16/4

h. ḡurāmınḡda 261/3

h. ḡurde-dān birle 387/5

h. iş 544

h. iş ki 312/6

h. işi anınḡ 493

h. işinḡ 233/6

h. ḡademğa 285/1

h. kār vānnı 429/2

h. ḡatla 313/3

h. ḡayan 287/2

h. ḡayı bāzār ara 377/2

h. ḡayı meydāmıda 258/5

h. kéçe 151/3, 243/2, 362/1, 567/6,

569/6

h. kelāmı 239/2

h. kelāmıdın 206/7

h. kelāmımdın 251/3

h. kevn 1^b-4,

h. köngül 64/6

h. köngül ile 55/2

h. köngül kim 111/3

h. köngülde 233/2

h. köngülge 440/5

h. köngülünḡ gencini 172/1

h. körgende 333/1

h. közde 555

- h. kudūmiğa 452/2
 h. kuş 192/6, 356/3, 361/2
 h. kuşğa 59/2
 h. kuşğa kim 94/4
 h. kūy u kūçede 10/5
 h. kün 85/2
 h. künde 97/1, 243/2
 h. kündüzi 569/6
 h. lafzıdın 476/3
 h. lahza 85/1, 109/1, 127/4, 136/1, 169/1, 241/4, 264/1, 290/3, 332/2, 351/2, 369/5, 432/1, 556, 567/2
 h. maḥfel arasığa 88/5
 h. mecālīs içre 34/4, 397/2
 h. meclis ara 545
 h. mekānda 380/3
 h. mevcūda 559/8
 h. mihribān kim 80/6
 h. minḳār-ı bülbüldin 206/5
 h. muṭīc ehliğa 59/7
 h. müddeāğa 397/1
 h. müddeānı 403/3
 h. müselmānğa 395/7
 h. naẓar 558/4
 h. naẓar-gāhı 314/3
 h. nefes 9/3, 39/3, 110/6, 138/4, 147/6, 563/6
 h. nefesi 46/7, 420/6
 h. nev^c ārzū birle 558/5
 h. nev^c güft-gūy 262/7
 h. nigāhıngdın 263/2
 h. niçük bolsa 415/6
 h. niçük dāğ olsa olsun 563/2
 h. niçük hizmetge 280/1
 h. niçük sevdā 207/5
 h. niçük til birle 279/5
 h. nikātım 367/3
 h. nüktesi 174/2, 460/2
 h. oḳuğan zamān 470/7
 h. ölüğ cismiğa 408/6
 h. pās-ı şeb 55/5
 h. perīşān ḥāṭır 376/3
 h. perīşānnı 150/4
 h. pest naẓar-ı ḥasidın 547
 h. rāst-revge 294/5
 h. regimdin 96/3, 378/6
 h. sāat 40/1(2), 40/2, 40/3, 40/4, 40/5, 40/6, 40/7, 231/2, 253/3, 266/6, 559/10(4)
 h. şabāḥ 439/10
 h. şabāḥ u revāḥ 491
 h. şabāḥ u şām 382/5
 h. şabūḥı 569/16
 h. saçınığ tārı 562/8
 h. şafḥa-yı dīvānda 45/3
 h. sarığa 250/8
 h. seḥer 259/6, 421/2
 h. seḥer ki 55/5, 363/4
 h. seḥerler 212/3
 h. söz 58/4
 h. sözde 94/1
 h. söz ki 80/1
 h. sū 1/3, 199/3, 239/4, 435/16, 452/5
 h. şubḥ u şām 470/12
 h. şubḥ-dem 438/5, 470/4
 h. şūret-i cemāde bilen 328/5
 h. süyekim şu'leşi 208/6
 h. şād u ğam 26/6
 h. şād u ğamnı 91/7
 h. şād u ğamda 202/1
 h. şāḥıdın 8/2
 h. şāḥnıñ zamīride 95/6
 h. şām 569/16
 h. şekkerin sözüñgni 228/4
 h. şikestin yazğanıda
 h. ṭabībın 87/4, 166/3
 h. tār-ı müjgānımdın 264/4
 h. ṭaraf 4^a-11, 7/2, 17/2, 40/1, 59/2, 69/4, 165/3, 168/2, 192/2, 206/3, 257/2, 266/2, 274/5, 288/5, 317/3, 331/5, 361/2, 452/4, 494, 503, 570/8
 h. ṭarafğa 34/6, 372/4, 405/1, 420/4
 h. ṭarafğa ki 76/1
 h. ṭarafdın 64/2, 102/1, 121/5, 144/2, 232/3, 264/4, 269/1, 310/3, 321/2, 327/2, 369/4, 379/4
 h. tārı 259/7
 h. tārın 51/3
 h. temāşasında 472/2
 h. temennā eyledim 224/5
 h. tiken 80/4
 h. til birle 89/9
 h. til ki 78/7
 h. til üzre 33/3
 h. tilde 166/7, 208/1
 h. tileğing 321/6
 h. tün 567/6
 h. uçkanıda 318/5

h. umūr 54/2
 h. ülkedin 569/7
 h. üstüñ~anım 242/6
 h. va'ce 199/5
 h. vech 165/4
 h. vechdin 54/5
 h. vilāyet 13/4
 h. yāde 169/2
 h. yaq'dın 43/5, 121/5, 210/6, 350/3, 541
 h. yan 93/2, 323/1, 332/6, 364/3, 432/5
 h. yanğa 6/6, 438/3, 569/4
 h. yanımın 147/1, 206/2
 h. yār 174/1
 h. yérde 4^b-11, 41/7, 121/2, 426/4
 h. yérge 304/7
 h. yolda 524
 h. yolnı 344/6
 h. yulduz ki 238/6
 h. zād u būdnıñg 95/5
 h. zağan 120/4
 h. zamān 38/2, 43/5, 122/1, 239/8, 256/1, 261/2, 261/6, 264/3, 314/6, 341/3, 430/3, 441/1
 h. zamān kim 96/1
 h. zamırde 70/4
 h. zāt 164/5
 h. zebānda 481
 h. zebāndın 75/7
 h. zerre ki 385/3
 h. zerre müdde'ası bilen 325/2
 h. zī-cesed 282/2
 h. zindāne 353/5
 h. (anıñg h. uçkunıdın) 307/1
 h. (anıñg h. yādı) 101/8
 h. (arı h. ümmetde) 36/6
 h. (bir belāğa uçağan h. mübtelā) 87/3
 h. (du'ālı h. müselmānnı) 423/7
 h. (kāyıl-i h. ékkilesi) 291/7
 h. (mén ü teslīm-i cān u h. ni barım) 459/5
 h. (şerār-ı h. nefes birle) 393/3
 h. (tıñler h. kişi) 108/1
 h. (zerre zerre h. gubārim) 263/4
her bir (Far. +T. sf.): ayrı ayrı
 h. āyeti 470/5
 h. bendege 397/1, 443/9

h. birevniñg hātırı 112/6
 h. bü'l-heves dik 414/6
 h. cıgerni 414/3
 h. derd 402/2
 h. derd-i mühlikge 439/3
 h. edā-yı nüktesi 209/11
 h. endāmımda 396/1
 h. faķır dik 4^b-13
 h. ğazeldin 97/4
 h. ğademniñg pāyesi 109/4
 h. kālesini 245/7
 h. ğatre-yi eşkim 311/4
 h. kişige 470/1
 h. kūçe bāğdın 447/4
 h. ğulak-ı ğābil-i ğavl 84/3
 h. köñgöl-arā 46/4
 h. merd ü zen 88/6
 h. nefes 107/6
 h. nesīme birle 353/3
 h. nigāhıda 93/5
 h. nükte-yi mażmūnıdın 82/4
 h. şıfātıñg 36/8
 h. söz üçün 546
 h. sözi 505
 h. sözüñg 262/1
 h. (yaman yaħşı h. işge) 280/1
 h. (yaman yaħşı h. til ara) 409/4
2. (zm.) belirsizlik ifade eden bir zamirdir
 h. +i 54/1, 570/25
 h. +iñge 313/2
her-çi (Far. zf.): herşey, ne kadar
 h. 497
hergiz (Far. zf.): asla, katiyen, hiçbir zman
 h. 4/8, 17/6, 24/4, 79/5, 83/5, 93/3, 125/5, 125/6, 126/5, 127/8, 137/7, 146/1, 151/7, 189/6, 203/5, 210/2, 225/5, 247/2, 252/3, 260/3, 262/6, 277/6, 308/5, 364/6, 389/2, 400/7, 440/6, 496, 547, 563/2
her kim (Far. +T. zm.): belirsizlik zamiri olarak geçer.
 h. 8/6, 61/5, 78/2, 80/5, 89/10, 108/6, 136/4, 196/3, 217/2, 288/7, 307/3, 315/2, 331/4, 349/8, 387/5, 424/11, 424/13, 437/5, 440/4, 499, 570/26
 h. allıda 412/3
 h. bilen 516
 h. +de 397/2, 460/4

h. +din 225/10, 244/4, 537
 h. +e 81/1, 89/6, 101/6, 192/6, 359/7, 499
 h. +ge 48/6, 114/4, 201/1, 209/10, 333/3, 357/3, 493, 527(2), 563/4
 h. +inġ 78/4
 h. ki 70/4, 70/5, 77/2, 97/3, 107/3, 112/7, 152/4, 438/5, 543
 h. +i 276/8
 h. +inġ élgidedür 439/5
 h. +inġ könglide 125/8
 h. +ni 77/3, 78/2, 337/4, 354/3, 359/2, 448/4
 h. +ni könglide ki 503
 h. +niġ ki başığa 39/4

her kanda (Far. +T. zm.): belirsizlik ifade eden zamirdir.

h. kanda 504
 h. kanda kim 7/3

her kıayan (Far. +T. zm.): belirsizlik ifade eden zamirdir.

h. 287/2

her kişi (Far. +T. zm.): belirsizlik ifade eden zamirdir.

h. kişi 172/3, 224/6, 233/1, 234/5, 325/4, 344/1, 389/3, 391/4
 h. kişi kim 470/8
 h. kişide ki 508
 h. kişige 158/1, 209/4, 391/1
 h. kişige kim 161/6
 h. kişini 474/7

her kodām (Far. zm.): her biri

h. (alar h.) 3^a-10

her ni (Far. +T. zm.): belirsizlik ifade eden zamirdir.

h. 15/4, 32/1, 36/7, 55/3, 81/18, 84/1, 105/5, 390/7, 474/2
 h. barım 16/5
 h. barın 50/1, 360/6
 h. barını 398/3, 450/2
 h. bérgenige 37/3
 h. bilgeniġni 55/4
 h. cefā kelse 389/5
 h. dése 409/7
 h. désem 40/1
 h. emr eylesem 570/21
 h. evşāfiġa 171/5
 h. kélse 115/2, 201/8, 317/8
 h. kılgan işlerinġ 322/6

h. kılganın 496

h. kılganınġ 47/1

h. kılsaġ 229/9

h. kıılır 115/7

h. ki 26/6, 162/1, 224/8, 564/11

h. ki kııldım 312/6

h. kim 8/3, 15/5, 43/3, 156/7, 161/5, 200/4, 209/8, 507

h. kim dégenide 214/6

h. maķşüduġnı 60/5

h. tama^c kııldım 320/3

h. Téġgridin 211/5

h. yazdı 564/11

her niçe (Far. +T. zm.): belirsizlik ifade eden zamirdir.

h. 401/3

h. fiġān eyle- 473/2

h. kim 68/2, 81/12, 218/5, 243/8

h. tereddüd kııl- 438/12

herze (Far. is.): boş söz, zevzeklik

h. 161/1

2. (zf.) faydasız, beyhude

h. yürmekdin 4/9

3. (sf.) boş, beyhude

h. bī-pervā köġül 204/1

h. ṭab^cı mén ki 58/4

hesāb (Ar. is.): yapılan işlerin tutarı

h. 258/2

h. ét- “hesaplamak, saymak” 391/3

h. -ı ‘ömr 107/4

2. (sf.) sayısız

h. (sevdā-yı bī-ḥad u ḥ.) 426/3

hevā (Far. is.): heves, istek

h. 42/5, 376/5

h. al- 86/3

h. birle 236/3

h. eyle- 329/6

h. kııl- 137/3, 256/4, 361/2, 540

h. -yı bī-hevālġ 2^b-11

h. -yı gül-sitān 129/7

h. -yı ḥātırım 99/2

h. -yı kāmranlıġ 3^a-1

h. -yı kedḥudālġ 3^a-5

h. -yı lezzāt-ı nefis-i şehvānī édi 3^a-7

h. -yı nām 146/5

h. -yı nazm-ı faķaṭ 564/7

h. -yı nefis 67/5

h. -yı nefis ile 106/5

h. -y1 nefis-i şeytān d1n 74/6
 h. -y1 nefis şeytān 281/2
 h. -y1 pās-ı ıab-ı āşinādın 151/4
 h. -y1 raġbet-i maķşūd kılmađı 247/1
 h. -y1 rütbe-yi ıulvī d1r1d 157/6
 h. -y1 rütbe-yi vaşlınġ 268/3
 h. -y1 şehper-i şehbāz-ı iķbālimni 246/6
 h. -y1 şehir-i Kenān 376/6
 h. -y1 z1lfi 140/4
 h. v1 hırş 335/4
 h. v1 hırş 11111 299/2
 h. v1 hırş u elvān ārz1lar birle 13/3
 h. v1 hırş-ı d1nyā 220/6, 454/5
 h. (ārz1 v1 h. v1 heves) 178/6
 h. (hırş u h. v1 nefis) 73/1
 h. (ķābil-i hırş ile h.) 101/10
 h. (kesb-i h. -y1 neş'e-yi mestāne eyle-) 223/1
 h. (maġr1r-ı h.) 350/2
 h. (maġr1r-ı h. bol-) 213/1
 h. (maġr1r-ı h. kılma-) 400/1
 h. (maġr1r-ı h. -ı nefis) 284/5
 h. (māyil-i nefis 11 h.) 321/5
 h. (māyil-i rütbe v1 h.) 176/6
 h. (munça h.) 161/1
 h. (munça h. eyle-) 469/7
 h. (nefis 11 h.) 149/4
 h. (nefis 11 h. v1 hırş) 304/8
 h. (uşbu h. -y1 nām) 63/7
 h. +d1n 193/4, 540
 h. +dur (muıı-ıy1 nefis 11 h.) 564/10
 h. +dur (n1 h.) 194/6
 h. +ġa 6/10, 37/6, 95/3, 126/4, 198/6, 441/6, 442/5
 h. +ġa y1rme- 173/3
 h. +ġa (dām-ı h.) 249/9
 h. +ġa (nefis 11 h.) 145/6, 292/4
 h. +nı (ġur1r u naıvet u hırş u h.) 434/7
 h. +sı (bir niçe manz1me baġlamak h.) 3^a-13
 h. +sı m1n 357/2
 h. +sıda (zer hevesiniġ h.) 201/4
 h. +sıġa 86/3
 h. +sıġa (cism 1yidin ııkmaķ h.) 295/6
 h. +sıġa (mevc1dliġ h.) 98/5
 h. +sını 46/2

2. (sf.) istekli
 h. k1nġl1m 244/7
hevā-ıāh (Far. is.): dost, sevgili
 h. +ım 244/5
hevā-ıāne (Far. is.): arzu evi
 h. (hırş u nefis 11 h. kıl-) 91/1
hevāla- (Far. +T. f.): keyiflenmek
 h. -p m1n 313/6
hevālantur- (Far. +T. f.): havalandırmak, isteklendirmek
 h. -ma 442/7
heves (Ar. is.): gelip geıici istek, zevk, eġlence
 h. 373/2, 570/39, 570/47
 h. bol- 561/2
 h. 1t- "istemek" 101/6, 124/4
 h. eyle- "istemek" 41/4, 124/1, 124/2, 124/3, 124/6, 124/8, 132/1, 132/2
 h. kıl- "istemek" 124/1, 124/5, 124/7, 132/1, 132/4, 132/6, 132/7, 222/3
 h. -ı cāh ile 550
 h. -ı cāh u ġur1r ile 203/8
 h. -ı cāh u menzil 11 me'vā 570/4
 h. -ı dehre 5/1
 h. -ı iııtilāt-ı dilde 562/8
 h. -ı nām ile 412/6
 h. -ı s1d kılma- 247/5
 h. (ārz1 v1 hevā v1 h.) 178/6
 h. (ārz1 v1 h.) 3^a-2
 h. (hāy u h.) 451/1, 509
 h. (hāy u h. -ı cihān-ı fānı) 553
 h. +d1n 442/5
 h. +idin (şebāblıġ h.) 564/2
 h. +ıġa (muvaşalat h.) 255/3
 h. +iġ (k1rer h. bolsa) 214/1
 h. +iniġ (zer h. hevāsıda) 201/4
hevl (Ar. is.): 1rkeklik
 h. bol- "korkmak, 1rkmek" 443/4
 h. (debdebe-yi h. -ı kıyāmet) 417/4
 2. (sf.) korkak
 h. cānımgā 145/1
hey (Far. 1nl.): hey, seslenmek veya ilgi ıekmek iıin kullanılan bir 1nlem
 h. 454/5
 h. hey 113/1, 183/2, 500
heybe (Ar. is.): bir t1r ıanta
 h. +side (kışiniġ h.) 134/2
heyet (Ar. is.): şekil, ġ1r1n1ş
 h. +ım 177/2

hezār (Far. is.): bin sayısı

h. kıl- 570/56

2. bülbul

h. 93/2

3. (sf.) bin sayısı, pek çok

h. kılıç 53/7

h. mertebe 46/5

hezārān (Far. is.): binler

h. yaş atı 93/1

hezimet (Ar. is.): yenilgi, bozgun

h. ét- “bozguna uğratmak” 163/2

hıfz (Ar. is.): saklama, koruma

h. ét- 470/8

h. eyle- “korumak, saklamak” 7/8

h. -ı mahzen bol- 121/6

hıram (Far. is.): naz ve eda ile yürüme,

salınma

h. ét- 23/4

h. eyle- 452/5

h. kıl- 444/2

h. +ıng (her h. hedīyesi) 16/4

h. +ıngda (her h.) 261/3

hıramān (Far. is.): 1.nazlı nazlı, salına

salına

h. bol- “salınarak yürümek” 190/2

h. bol ki 317/2

h. kıl- “salınarak yürümek” 184/1, 207/1, 215/3

h. (hoş h. bol-) 378/3

2. (sf.) nazlı nazlı, salına salına

h. (iy serv-i h. boylugum) 355/1

h. (ol serv-i h.) 416/4

h. (ol serv-i h. kaygusu) 464/3

h. (serv-i h.) 92/1, 130/7, 289/2, 296/1, 369/4, 427/5, 486, 554

h. (uşol serv-i h.) 31/2

h. +dur (serv-i h.) 16/1

h. +ım (ol serv-i h.) 231/1

h. +ımğa (ol serv-i h.) 48/1

h. +ıng (esir-i kâmet-i serv-i h. bolay) 432/1, 432/7

h. +lar (serv-i h.) 457/1

2. (zf.) nazlı nazlı

h. yol yürü- 108/2

hırāş (Far. is.): tırmalama, yaralama

h. -ı dāğ 89/7

hıred (Far. is.): akıl

h. 157/3, 377/7

h. ehli ki 89/4

h. ehli vü Mecnūn 396/3

h. ehlin 311/2

h. muhācereti birle 388/5

h. +din 440/3, 559/5

h. +édi (mağz-ı h.) 91/7

h. +érmiş 67/5

h. +ğa 541

h. (iy h.) 493

h. (nağs-ı h.) 399/5

h. (ehl-i h.) 66/2, 375/4, 376/1

h. (ehl-i h. birle) 328/3

h. (her ehl-i h.) 552

h. (hüş u h.) 161/4, 163/2

h. (ni h.) 526

h. (şabr u h. u hüş) 487

h. (sultān-ı iklīm-i h.) 61/2

h. (teşhīş-i h.) 561/7

h. +ler (kāmīl h.) 384/3

h. +ni (hüş u h.) 281/3, 371/6

hıredli (Far. +T. is.): akıl sahibi

h. (kāmīl h.) 364/2

hıredlik (Far. +T. is.): akıl sahibi

h. 435/10

hıred-mend (Far. sf.): akıllı

h. (iy dilber-i h.) 436/4

hırmān (Ar. is.): ümitsizlik

h. (sem h.) 244/3

hırş (Ar. is.): aşırı istek, tutku

h. u hevā vü nefis 73/1

h. u nefis ü hevāhāne kıl- 91/1

h. (ğurūr u naḥvet u h. u hevānı) 434/7

h. (hevā vü h. üçün) 299/2

h. (hevā vü h. u elvān arzūlar birle) 13/3

h. (hevā vü h. -ı dünyā) 220/6, 454/5

h. (kābil-i h. ile hevā) 101/10

h. (kemāl-i h. u dām-ı nefis birle) 400/1

h. (nefis ü hevā vü h.) 304/8

h. +a (hevā vü h.) 335/4

h. +dın 37/6

Hıtā (Ar. öz. is.): Hıta ve Hıtay ülkesi

H. 137/1

H. yollarda 1/5

hıyre (Ar. is.): donuk, fersiz

h. 396/5

hib (Ar. is.): sevgili, yol arkadaşı

h. +ıng 269/6

hicāb (Ar. is.): utanma, ar

h. eyle- “utanmak” 25/4

hicrān (Ar. is.): ayrılık

h. 40/2, 41/3, 112/6, 117/2, 188/5,

204/4, 232/4, 241/3, 244/3, 453/4

h. belāsi birle 298/5

h. beyānı 300/2

h. bilen 374/3

h. çek- 558/2

h. gamı birle 19/6

h. gamıdın 475/4

h. hayālī birle 32/4

h. kaygusu 464/2

h. otı 272/5

h. otığa 469/5

h. semūmı 431/3

h. tonığa 567/5

h. (cevāb-nāme-yi h.) 345/5

h. (dāğ-ı h.) 4/3, 307/3

h. (ders-i h. şafhasıdın) 260/2

h. (devlet-i h.) 119/8

h. (enbūr-i h. bile) 567/3

h. (endīşe-yi h. kıl-) 197/3

h. (iy şām-ı h.) 133/3

h. (gam-ı h.) 96/5

h. (kayd-ı h. birle) 92/7

h. (kebāb-ı dāğ-ı h. Bol-) 367/7

h. (köp taze taze dāğ-ı h.) 472/4

h. (miḥnet-i h.) 208/4

h. (miṅg dāğ-ı h.) 376/2

h. (mübtelā-yı dāğ-ı h. bol-) 336/5

h. (nāle-yi cān-sūz-ı h.) 471/3

h. (ol h. ki) 166/6

h. (ümīd-i vaşl u h.) 39/2

h. +da 48/2

h. +da (dūzaḥ-ı h.) 263/6

h. +da (şeb-i h.) 237/1

h. +da (vaşl birle h.) 564/9

h. +dın 431/6

h. +dın (dāğ-ı h.) 149/3

h. +dın (vaşl u h.) 74/1

h. +dur (āh-ı şām-ı h.) 155/4

h. +dur (mübtelā-yı dāğ-ı h.) 256/3

h. +dur (ni mühlik derd-i h.) 331/2

h. +ğa 84/2, 90/2

h. +ğa (dāğ-ı h.) 395/5

h. +ı mén (şuʿle-yi h.) 315/4

h. +ığa (şuʿle-yi h.) 129/2

h. +ım (dāğ-ı h.) 231/3, 283/6

h. +ım (sūz-ı h.) 216/5

h. +ıṅg (kebāb-ı dāğ-ı h. bolay) 432/6

h. +ıṅgda mén (dam-ı tıḡ-ı ecel-
endāz-ı h.) 184/3

h. +mén (garīb-i dāğ-ı h.) 270/3

h. +nı 81/11

h. +nı (dāğ-ı h.) 462/3

hicrāne (Ar. is.): ayrılık

h. (āfet-i h.) 203/4

h. (sūz-ı āteş-i h. kıl) 211/4

h. (sūzān şuʿle-yi h. eyle-) 311/7

hiç (Far. is.): önemsiz

h. 50/1(3), 50/2, 50/3, 50/4, 50/5,
50/6, 50/7

2. (sf.) hiç, hiçbir, ismi olumsuzluk,
yokluk kavramlarıyla niteleyen sıfat

h. bende 298/7

h. biraderdin 347/2

h. birevniṅ kibi 135/2

h. birevniṅ könḡli 321/1

h. çağzğa 152/5

h. çārem 257/4

h. ehl-i noḡşān 366/6

h. esrār-ı nihān 418/2

h. eşyāyī 463/8

h. ḡarīdār 428/2

h. ḡaysıdın 309/7

h. kénḡeş 177/6

h. kişi 186/1, 186/3, 308/1, 321/7,
360/1

h. kişini yāri 563/3

h. könḡül 149/3

h. külfet yok 393/3

h. maḡalde 56/4

h. mānendiṅ 196/6

h. muḡalliş 158/7

h. müselmān 4/7

h. nādān 321/4

h. özge bolmas 474/7

h. regdin 332/4

h. rüsṵā-yı cihān 126/7

h. vaḡt 529

h. vefā 50/3

h. vefā vaşlı 11/5

h. yér 126/4

h. yérde 188/2

h. yigitdin 11/3

h. (şayd bolmay h. könḡül) 348/3

3. (zf.) asla, katıyen

h. 34/7, 45/2(2), 52/2, 66/4, 107/8, 127/7, 131/2, 134/2, 135/1, 136/5, 163/8, 202/7, 229/11, 257/5, 275/3, 318/7, 338/7, 339/6, 361/7, 384/7, 403/3, 439/8(2), 449/10, 465/7, 570/39

hiçbir (Far. T. sf.): bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz

h. kişi 496
h. kişi miḥneti 135/7
h. köngül 368/1
h. müdde'adın 64/4
h. servi 378/3

hiç kim (Far. +T. zm.): hiç kimse

h. 62/1, 89/10, 127/8, 134/6, 156/6, 220/7, 225/3, 227/8, 253/1(2), 253/2, 253/3, 253/4, 253/5, 253/6, 253/7, 254/1(2), 254/2, 254/3, 254/4, 254/5, 254/6, 254/7, 270/4, 297/1, 331/4, 341/4, 367/7, 379/1, 408/8, 431/5
h. +e 324/5
h. +émes 116/6
h. +ge 134/3, 161/3, 321/2, 462/3, 494
h. +i 161/8, 400/4
h. +inḡ 382/4
h. +inḡ könglini 400/1
h. +ni élgı 400/6
h. +niḡ bağırdı 307/3

hidāyet (Ar. is.): doğruluk

h. 120/3
h. eyle- "doğru yola yöneltmek" 99/5
h. kıl- 218/6
h. (şem^c-i h.) 490
h. +ğa 128/3
h. +i (şem^c-i h.) 470/2

hidāyet-mend-tab^c (Ar. +Far. sf.): tabiatı doğru, hidayetli olan
h. 37/2

hikāyet (Ar. is.): hikaye

h. -i ḡam 81/17
h. +ğa 128/1

hilāf (Ar. is.): yalan

h. (bī-kizb ü h.) 258/3

hilāl (Ar. is.): yeni ay

h. -i ĩd 273/6
h. +i 559/8

h. +im (ol hōş-nigeh ebr ü h.) 99/1

h. +inḡdin (ol miḥrāb-ı ebrü-yı h.) 333/9

hıl'fat (Ar. is.): elbise, kaftan

h. -i taşdıḡ 57/3
h. -i tevfiḡ 173/4
h. (sīm-āb-ı gün h.) 93/3
h. +i (nedāmet h.) 174/7
h. +in (ʿafv u rahmet h.) 50/4
h. +ni 147/4

hıle (Ar. is.): kandırma için yapılan düzen

h. birle 348/3
h. vü mekr ile 115/5

hımāyet (Ar. is.): koruma, korunma

h. 13/6
h. +ğa 128/6
h. +i 470/1

hıme (Far. is.): odun

h. 98/2

himmet (Ar. is.): iyilik, lütuf

h. başını 93/7
h. bilen 461/2
h. birle 443/4
h. çağın 563/7
h. élgı mişl 424/12
h. élinde 79/10
h. özünḡni 50/3
h. tekāzāsı 454/5
h. -i merdāneliḡ 165/9
h. -i şüret u sîretlerini 3^b-1
h. -i üstüvār 53/2
h. ü dermān 102/4
h. (ʿanḡā-yı h.) 112/3
h. (miftāḡ-ı h. birle) 14/3
h. (ḡuvvet ü h. esāsıdın) 4^b-7
h. +de 234/4
h. +din 559/9
h. +din kanatım 561/2
h. +im (ʿālī h.) 89/6
h. +inḡ 391/7
h. +inḡge 213/3
h. +ni (bu h.) 267/5
2. (sf.) iyilik, lütuf
h. +ni (ḡadem-i h.) 2^a-7

himmetlik (Ar. +T. sf.): himmetli

h. (şāyeste h. ʿaşā) 408/7

hindū (Ar. sf.): kara, siyah

h. (ḡāl-i h.) 118/2

Hindū-beççe (Ar. +Far. is.): Hintli çocuk

- H. (H. -yi der-Kā'be-yi İslām) 63/6
hirām (Ar. is.): ihramlar, örtüler
 h. 10/4
hīrām (Ar. is.): salına salına yürüme
 h. 217/3
 h. kıl- "salına salına yürümek" 199/1
 h. -ı maḳdeminḡdin 232/1
 h. (bu niçük tarz-ı h.) 130/7
 h. (meyl-i h. eyle-) 206/3
 h. +ı 500
hirās (Far. is.): korkma, korku
 h. ét- 198/2, 207/5
 h. eyle- 307/5
hīref (Ar. is.): işler, sanatlar
 h. (edā-yı h. ile) 201/6
 h. (bu h. -i nā-sezādın éken) 346/3
 h. (temennā-yı h.) 137/2
hīsāb (Ar. is.): hesap, sayma
 h. +a 45/4
 h. +da 49/8
hişār (Ar. is.): kuşatma, etrafını çevirme
 h. ét- 393/5
 2. kale
 h. +ım 487
hişārī (Ar. is.): kale gibi
 h. 567/6
hişşe (Ar. is.): hisse, pay
 h. +sin (ḡam h.) 566/6
hı'ş (Far. is.): soy, sop, akraba
 h. 12/6, 37/5
 h. ü tebarınḡdın 350/3
 h. (bī-gāne vü h.) 143/3
 h. (bī-vefā h. ü tebarınḡdın) 170/4
hı'şe (Far. is.): akraba
 h. (her bī-gāne vü h.) 379/5
 h. (köp āşinā vü h.) 292/4
hiṭāb (Ar. is.): seslenme, çağırma
 h. kıl- "seslenmek" 217/5
Ḥīve (öz. is.): Harezmi bölgesinin merkez şehri
 Ḥ. şehridin 53/8
hiyāb (Ar. is.): kabahat, suç, günah
 h. +ımdın (cūş-ı h.) 331/5
hiyel (Ar. is.): aldatmaca, hile
 h. rīştesin 30/3
hizmet (Ar. is.): görev, iş
 h. 448/5
 h. āşārı 494
 h. ét- 150/7, 401/4
 h. eyle- 239/1
 h. -i beşer kıl- 236/8
 h. kulanḡdur mén 408/5
 h. (heme h.) 320/3
 h. (teslīm-i h. kıl-) 68/2
 h. +de 474/1
 h. +din 435/9
 h. +e 420/3
 h. +ğa bol- 37/2
 h. +ge (her niçük h.) 280/1
 h. +ide 279/1, 416/6, 566/3
 h. +ığa (él h.) 304/6
 h. +im 570/20
 h. +im kıl-291/1, 311/5
 h. +inde 363/3, 446/3
 h. +inde (alarnınḡ h.) 2^b-4
 h. +inde ("azīzler h.) 134/1
 h. +inde (hurde-dānlar h.) 213/4
 h. +inde (rāst-revler h.) 322/2
 h. +inde (üstād h.) 2^a-4
 h. +inḡ 321/3
 h. +ni 273/9, 277/5
 h. +ni (barı h.) 448/5
 h. +ninḡ (şāyeste h. cezāsıdır) 320/5
hizmet-eş'arlıḡ (Ar. +T. is.): şairlik hizmeti
 h. 2^b-1
hizmet-kār (Ar. +Far. is.): hizmet eden kişi
 h. -ı derbārī bol- 395/5
hizmet-şī'ār (Ar. is.): hizmet eden
 h. 205/3
hizmet-ver (Ar. +Far. is.): iş sahibi
 h. ol- 128/3
ho (Far. zm.): kendi
 h. aḫvāl-i mücrimlik 129/7
Ḥocend (öz. is.): Türkistan'ın Fergana vadisinde, Sirderya kıyısında eski bir şehir
 Ḥ. (reh-i Ḥ.) 37/7
hōd (Far. zm.): kendi
 h. bol- 3^a-11
 h. vaşlı iḡbālī 559/10
hoḡḡa (Ar. is.): küçük yuvarlak kutu
 h. 189/3
 h. +sıda (cān h.) 113/2
hoş (Far. is.): beğenilen, güzel
 h. 129/1, 139/2, 146/6, 154/4, 159/5, 202/2, 248/5, 266/1, 269/4, 316/3, 366/4, 391/5, 392/3, 425/4, 445/1, 458/5, 517, 559/7, 570/26

h. bol- 370/5
 h. ét- 146/4
 h. eyle- 146/7
 h. kıl- 146/5, 424/13
 h. ol- 146/3, 304/4
 h. ol kim 28/8, 112/5, 392/6
 h. +ı (köngül h.) 525
 h. +édi 46/3, 110/3, 181/7
 h. +érđi 53/1
 h. +érđim 106/3
 h. +dur 144/5, 166/6, 183/1, 282/7, 349/6, 390/7, 440/1, 464/2
 h. (ni h.) 376/2
 h. +dur (ni h.) 119/7, 283/5, 344/1
 h. +ımı (ömrüñg h.) 202/8
 h. +ımı (vaqtıñg h.) 209/6
2. (sf.) beğenilen, güzel
 h. beķā 374/2
 h. devrān kıl- 197/1
 h. edā 211/3
 h. edā bol- 390/5
 h. edāyī medhi mén 363/4
 h. efsāne eyle- 311/1
 h. māyil 35/3
 h. güftār 160/1
 h. hīrāmān bol- 378/3
 h. lafz ile 559/5
 h. rūzgār 243/2
 h. (bir dem-i h. birle) 329/5
 h. (bisyr h. mazmūn) 117/4
 h. (bu rūzgār-ı h.) 56/5
 h. (dem-i h. urma-) 7/7, 198/4
 h. (eyyām-ı h.) 38/1
 h. (hulq-ı h. birle) 212/6
 h. (kām-ı h.) 146/1
 h. (ni h. devrān érür) 350/5
 h. (nesīm-i nükte-yi h. birle) 67/4
 h. (ol ömr-i h. ki) 76/7
 h. (ruḥṣat-ı h.) 68/3
 h. (şoḥbet-i eyyām-ı h.) 146/1
 h. (şehr-i h.) 495
 h. (vaqt-i h.) 440/2
 h. +ı (ömr-i h.) 2^b-4
3. (zf.) hoş, güzel
 h. dé- 467/4
 h. edā kıl- 115/2
 h. kéçür- 179/3, 570/35, 501
 h. kél- 35/1
 h. kör- 91/2

h. körün- 170/4
 h. maʿāş ét- 115/2
 h. öt- 350/6, 559/7
 h. tüfdān çay 438/4
 h. (iy h. ol) 287/4
 h. (iy h. ol kim) 82/1
 h. (iy h. ol künler ki) 4/1
 h. ol köñgöl ki 56/1, 75/1
hoşā (Far. ünl.): ne güzel, ne hoş
 h. 114/5, 454/3, 559/9
hoş-āmed (Far. ib.): “hoş geldi”
 h. 570/5
hoş-dil (Far. is.): gönlü hoş
 h. (ni h.) 391/1
 h. +mén 110/4
hoşluk (Far. +T. is.): güzellik, hoşluk
 h. birle 349/8
hoş-nigeh (Far. sf.): güzel bakışlı
 h. (ol h. ebr ü hilālim) 99/1
hoşnūd (Far. is.): mutlu, memnun
 h. kılmadı 247/7
hoş-pervāz (Far. sf.): güzel uçuş
 h. +ı (şehbāz-ı h.) 82/5
Hoşen (öz. is.): Doğu Türkistan
 H. 137/1
 H. (nāf-ı āhū-yı deşt-i H.) 394/7
hū (Ar. is.): Allah
 h. 1/3
 h. eyle- 336/2, 462/4
 h. kıl- “Allah’ı zikretmek” 18/5, 162/3, 171/3, 215/6, 346/4, 435/16, 469/6
2. huy, alışkanlık
 h. birle 558/5
 h. kıl- “adet edinmek” 118/1, 454/3
 h. (şāyeste h.) 373/5
hūb (Far. is.): güzel
 h. -ı dil 148/3
 h. +dın (uşol maḥbūb-ı h.) 148/3
 h. +dur 197/3
 h. +lar 10/1, 167/2, 269/5
 h. +lar küçesinde 220/3
 h. +lar zülfiniñg dāmığa 271/11
 h. +lar (mecnūc-yı h. içre) 459/6
 h. +largā 189/7
 h. +largā (heme h.) 463/4
 h. +larığa (zamāne h.) 268/8
 h. +larnıñg (mecnūc h. arasındın) 313/1

2. (sf.) güzel, hoş
 h. neşv ü nümādur 229/3
ḥubbü'l-vaṭan (Ar. is.): vatan sevgisi
 h. 376/6
ḥüb-rū (Far. is.): güzel yüzlü
 h. +lar könglidür 563/3
Ḥudā (Far. öz. is.): Allah
 H. 97/7, 115/7, 160/5, 422/6, 564/8
 H. üçün 564/8
 H. yolğa 81/4
 H. zıkrige 299/1
 H. -yı âlemdin 474/2
 H. -yı mihr-bân 1^b-10
 H. (ḥamd-ı H. -yı ekber) 569/1
 H. (taḳdîr-i H. bol-) 390/7
 H. (yalguz H.) 442/7
 H. +dandur (taḳdîr-i H.) 105/5
 H. +dın 134/5, 438
 H. +dın özge 134/6
 H. +dın özgege 403/6
 H. +érür (faẓl-ı H.) 504
 H. +ğa 461/4, 464/7
 H. +ğa (bir H.) 570/49
 H. +nı yādıda bol- 415/1
 H. +nıñ emridin 396/4
 H. +nıñ salğanğa 105/5
 H. +nıñ şükriñi 397/7
 H. +yım 284/2, 295/5, 462/3, 570/32
 H. +yıñgı 471/5
Ḥudalık (Far +T. is.): Allah yolunda olma
 H. +nı 81/8
Ḥudāvend (Far. is.): Tanrı, Allah
 H. -i kerîm 218/1
 H. -i teâlâ 375/3
 H. (kelām-ı H. -i müsteʿān) 470/5
 H. +iñg 196/7
Ḥudāvendā (Far. +Ar. ünl.): Ey Allah'ım
 H. 423/1
Ḥudāvendî (Far. is.): Tanrı, Allah
 H. 125/8
Ḥudāy (Far. is.): Tanrı, Allah
 H. 81/18, 435/17, 449/1, 449/2,
 449/3, 449/4, 449/5, 449/6, 449/7,
 449/8, 449/9, 449/10, 449/11, 569/14
 H. (iy ʿāleme ğam-h'ār H.) 449/1
Ḥudāyā (Far. ünl.): Ey Allah'ım
 H. 1/9, 22/7, 25/5, 186/1, 253/1,
 395/7, 400/1
Ḥudāyî (Far. is.): Allah tarafından verilen

H. +dın 13/7
ḥuddām (Ar. is.): hizmet edenler,
 hizmetçiler
 h. +ı içre 569/11
ḥuffāş (Ar. is.): yarasa
 h. 139/7
 h. kibi 318/6
 h. +dur (ʿādet-i h.) 111/4
hūlek (Far. is.): ceviz oyunu, su dolabı
 oyunu
 h. (mülāʿabe-yi h. bilen) 364/2
ḥulḳ (Ar. is.): yaratılış
 h. 55/4
 h. ét- “yaratmak” 160/5
 h. ol- “yaratılmak” 1^b-9
 h. -ı hoş birle 212/6
 h. u ḥūy-ı muḥibbāne 91/6
 h. (cefā-yı h.) 97/2
 h. +ı 460/3
ḥulūş (Ar. is.): saf, temiz
 h. bol- “saf, temiz olmak” 101/12
ḥumār (Ar. is.): içkiden sonra gelen baş
 ağrısı, içki mahmurluğu
 h. 12/3, 144/5, 255/5, 384/6
 h. bile 388/6
 h. bol- 230/2
 h. eyle- “sarhoş etmek” 53/5
 h. kıl- “sarhoş etmek” 81/13, 189/1,
 243/3
 h. oldur- “sarhoş etmek” 329/7
 h. -ı bāde-yi vaşlım 313/6
 h. -ı laʿl-i mey-gün 242/2
 h. -ı sāgar u şahbā-yı dōst bol- 39/7
 h. (bu h.) 176/4
 h. (bu bed h.) 398/6
 h. (defʿ-i h.) 224/3, 402/5
 h. (defʿ-i ḥumār eyle- 22/3)
 h. +ı (köngülñiñ h.) 527
 h. +ı mén (cām-ı meyiñg h.) 176/4
 h. +ım 136/5, 195/4, 343/8, 401/6
 h. +ım (bir defʿ-i h.) 179/6
 h. +ımdın (hengām-ı h.) 319/6
 2. (sf.) sarhoş
 h. (bu bed h. üftādeni) 425/1
ḥumārî (Ar. +Far. sf.): bir sarhoş, bir
 sersem
 h. +dür 116/2
 h. +mén 333/5, 348/4, 410/6, 431/2

hūn (Far. is.): kan

- h. 80/6
- h. çek- “kan dökmek” 124/6, 152/6
- h. -ı ‘aşıq 455/2
- h. -ı ciger 445/5
- h. -ı hasret 282/4
- h. (ğark-i h. bolma-) 89/2
- h. (gird-āb-ı h. bol-) 198/2
- h. (şeb-i hūn) 346/5, 559/3

hūn-āb (Far. is.): kanlı su, gözyaşı

- h. ile 167/4, 301/5, 391/2
- h. -ı ğam 283/6
- h. -ı hasret 319/2
- h. (dīde-yi h.) 381/5

hūn-ābe (Far. is.): kanlı su, gözyaşı

- h. 31/6, 88/4
- h. hasretler 418/4
- h. -yi hasretni 231/1

hūn-bār (Far. is.): kan yağıdıran

- h. 26/1, 181/2
- 2. (sf.) kan yağıdıran
- h. (bu dīde-yi h.) 131/3
- h. (hayāl-i ārzū-yı dīde-yi h.) 349/4
- h. +ım (çeşm-i h.) 264/4, 447/4
- h. +ım (eşk-i h.) 232/4

hūn-feşān (Far. is.): kan saçan, kan saçıcı

- h. 80/5, 202/2, 250/5
- h. bol- 295/2
- h. kıl- 175/1, 295/2, 450/3
- h. +émes 135/3
- 2. (sf.) kan saçan
- h. (bu dīdeleri h. bilen) 337/6
- h. (çeşm-i h.) 69/3, 110/2
- h. +dın (çeşm-i h.) 75/2

hūn-feşāne (Far. is.): kan saçıcı

- h. kıl- 312/7

hūn-feşānlıĝ (Far. +T. is.): kan saçıcılık

- h. +da 401/1

hūn-ẖār (Far. sf.): gaddar, zalim

- h. (ol müjgān-ı h.) 85/5

hūnīn (Far. sf.): kanlı, kana bulaşmış

- h. dīli 452/2

hūn-rīz (Far. sf.): kan döken, kan dökücü

- h. (ol h. -i ‘aşıq-keş) 148/2

hūnūk (Far. ünl.): ne güzel, ne hoş

- h. 199/3

hūr (Far. is.): aydınlık, ışıq

- h. -ı ẖāb 235/2

hūr (Ar. is.): cennette hizmet gören güzel kızlar

- h. 390/5
- h. (ġilmān u h.) 82/3
- h. +dın (ġilmān u h.) 228/5

hūrā (Ar. is.): cennette yaşadığına inanılan dişi varlık

- h. 8/1

hūrd (Far. is.): yiyecek, azık

- h. -ı kelān birle 387/4

hurde-dān (Far. is.): dikkat sahibi, sözdeki inceliği anlayabilen

- h. bol- 435/10
- h. +lar hizmetinde 213/4
- h. (her h. birle) 387/5
- 2. (sf.) dikkat sahibi, sözdeki inceliği anlayabilen
- h. +ı (tabīb-i h.) 251/2

hurrem (Far. is.): şen, sevinçli

- h. 19/6, 73/9, 460/7
- h. ol- 86/1
- h. (sebz ü h.) 164/1
- h. (şād u h.) 24/1
- h. +mén 102/6
- 2. (sf.) şen, mutlu
- h. (bahār-ı h.) 555
- h. (bir dil-i h.) 424/11
- h. (dil-i h.) 168/7

hurremliĝ (Far. +T. is.): mutluluk

- h. +ıñĝ 403/2

hurremlik (Far. +T. is.): mutluluk

- h. 251/3
- h. (nām-ı h.) 198/4

hursend (Far. is.): hoşnut, memnun

- h. bol- 570/12
- h. kıl- 569/14
- h. tut- “memnun etmek” 37/3
- 2. (sf.) mutlu, mesut
- h. +ıñĝ (eyyām-ı h. bol-) 196/1

hursendlik (Far. +T. is.): mutluluk

- h. +din 56/4

hūrşid (Far. is.): güneş

- h. -i cemālīñĝ 290/1, 382/5
- h. -i cihān ü meh-i tābān 296/3
- h. -i ruhsārīñĝnı 207/4
- h. -i tābānım 244/5
- h. (gül-i h. -i ‘ālem-tāb) 452/4
- h. (husrev-i h.) 316/1
- h. (iy h. -i ‘ālem-tāb) 283/5

- h. (iy h. -i t̄ābānım) 283/3
 h. (meh ü h. -i mücellā) 477
 h. (méninġ h. -i t̄ābānımdadır) 89/3
 h. (ol h. -i t̄ābān kayġusı) 464/4
 h. (şu^{le}-yi h.) 567/6
 h. (şu^{le}-yi h. -i t̄ābān) 92/5
 h. (şu^{le}-yi h. -i t̄ābānnı) 423/5
2. (sf.) güneş gibi parlak
 h. cemālınġa 419/1
 h. cemālınġni 215/6
3. (zf.) güneş gibi parlak
 h. bol- 405/5
hūrşīd-zāt (Far. +Ar. sf.): güneş gibi
 h. (vey şeh-i h.) 36/1
hurūc (Ar. is.): göç
 h. ét- “göç etmek” 31/7
hurūf (Ar. is.): alfabeyi oluşturan işaretler, harfler
 h. -i ‘illet ile 14/5
hurūş (Far. is.): coşku
 h. 147/1
 h. (cūş u h. eyle-) 514
 h. +um 22/4
 h. +umnı (méninġ āh u h.) 467/1
huşūl (Ar. is.): meydana çıkma, oluşum
 h. eyle- 484
 h. kıl- 3^b-3
 h. ol- 271/1
 h. -ı fehm ü feṭānet 252/5
 h. -ı ‘ibādet 337/7
 h. -ı müddeā^c bolma- 309/7
 h. -i zevk-i iḥrām 42/7
 h. +in (manzūrı sūd-ı h.) 80/3
 h. +um 451/2
huşūş (Ar. bağ.): özellikle
 h. 86/3
hūş (Far. is.): akıl, fikir, şuur
 h. 35/3, 147/7, 247/6, 457/6
 h. al-514
 h. bilen 356/2
 h. ehli 152/4
 h. -ı berpā 4/2
 h. -ı gümrāhım 282/1
 h. u ḥired 161/4, 163/2
 h. u ḥiredni 281/3, 371/6
 h. u temkīn 326/3
 h. (‘aql u h.) 165/1
 h. (‘aql u h. u şabr u ārāmımnı) 222/5
 h. (ḥayāl u ḥ‘āb u ‘aql u h. birle) 216/3
 h. (‘ilāc-ı h. -ı zāyil) 380/6
 h. (maġrūr-ı h.) 154/6
 h. (şabr u ḥired u h.) 487
 h. +um 22/4, 194/2, 195/2, 230/7, 319/6, 362/3
 h. +umdın 225/2
 h. +umġa (‘aql u h.) 221/3
 h. +umnı (méninġ h. al-) 384/6
 h. +um (‘aql u h.) 282/5
 h. +umnı (der-be-der Mecnūnġa oḥşap ‘aql u h.) 467/2
 h. +unġ (sēni h.) 194/2
huşk (Far. is.): kuru
 h. ol- 561/6
2. (sf.) kuru
 h. (eşcār-ı h.) 436/1
hūşyār (Far. is.): akıllı
 h. bol- 212/4, 308/5,
 h. bolġandın keyin 323/3
 h. ol- 147/7
 h. +ınġ bol- 308/5
 h. (yaş éligdin öte h.) 181/6
 h. +édim 279/3
hūşyārī (Far. is.): bir akıllı
 h. 38/3, 41/2
huşyārılıġ (Far. +T. is.): akıllılık
 h. 166/4
hūşyārılıġ (Far. +T. is.): akıllılık
 h. ét- 475/2
hūşyārlik (Far. +T. is.): akıllılık
 h. 526
hūy (Far. is.): huy, alışkanlık
 h. kıl- “alışmak” 70/4
 h. eyle- “alışmak” 101/2
 h. (ḥulk u h. -ı muḥibbāne) 91/6
hūy-be-hū (Far. is.): alışıldığı gibi
 h. 372/5
huzūr (Ar. is.): sessizlik, sükunet
 h. -ı ḥāṭır-ı kes 346/7
 h. -ı vaşl 106/7
 h. -ı vaşla 562/7
 h. -ı zevk-i ‘uqbīni 461/6
 h. u ḥalāvet vişālını 338/4
 h. (maġrūr-ı h. -ı vaşl-ı cānān bolma) 546
 h. (zevk-i h.) 81/5
 h. (zevk u h.) 470/7

h. +ı (sa'y eylegenlarning h.) 350/6

hüccet (Ar. is.): senet, delil, vesika

h. (ni h. ile) 451/4

h. +i+Ø 526

hücüm (Ar. is.): saldırı

h. ét- "saldırmak" 124/4, 137/2, 145/6

h. eyle- "saldırmak" 7/3

h. -ı hasret ü gamdın 142/4

h. -ı hasretimdin 227/1

hükkām (Ar. is.): hakimler

h. -ı zamāne ser-efrāzı 4^a-4

hüküm (Ar. is.): egemenlik; önem, değer

h. 89/5, 319/7

h. ét- 387/7

h. -i Hālīk-ı hāvend 37/2

h. -i sulṭān-ı cihān 69/5

h. (manşīb-ı h. -i cehāletni) 320/2

h. (ol h. -i revān) 69/4

h. +i (Allāh h.) 316/3

h. +ide (edeb h.) 68/2

hüküm (Ar. is.): egemenlik, hakimiyet

h. bol- "sahip olmak" 161/4

hükümet (Ar. is.): padişahlık, hüküm sürme

h. dest-gāhında 348/6

h. -i dest-gāh 316/9

h. +i bile 3^b-8

hükümet-penāh (Ar. +Far. is.): devletin koruyucusu

h. 4^a-6

hümā (Far. is.): devlet kuşu

h. 80/7

h. -yı evc-i sa'ādet 12/4

h. -yı şavkı 374/3

h. -yı ṭālī'im 220/3

h. +lar 167/5

hüner (Far. is.): beceri, ustalık, maharet

h. (bu h. érmes ki) 356/4

h. (faẓl u h.) 8/6, 523

h. (faẓl u h. bile) 504

h. +din (faẓl u h.) 429/6

hüner-mend (Far. is.): becerikli, maharet sahibi

h. -i cihān bol- 435/12

hünersiz (Far. +T. sf.): marifetsiz

h. faẓlsız élge 447/1

hürmet (Ar. is.): saygı

h. 28/5

h. +din 435/9

h. +idin (Ābid atıng h.) 374/7

h. +idin (atıngning h.) 350/7

h. +im 89/4, 570/8

h. +in (élning h.) 164/3

hüsn (Ar. is.): güzel, güzellik

h. 316/3, 399/4, 488

h. bāzārında 150/4

h. ehli 199/7

h. éli sulṭānı sén 122/5

h. milki içre 566/5

h. yolıdın 323/4

h. -i cihān 368/3

h. -i ḥaṭdın 158/6

h. -i kāmīl 460/3

h. -i māh ile 567/6

h. -i rūy-ı zemīn Ö2, 3^b-1

h. -i şiret ol- 474/6

h. -i tamām-ı kişver 569/3

h. (bāzār-ı h.) 118/4

h. (bu h. ile) 394/3

h. (mümtāz h.) 463/4

h. (ni tenhā h. ile) 394/3

h. (pertev-i h. ile) 192/4

h. +dür 212/6

h. +i+Ø 239/6, 366/4

h. +iğa (özi h.) 345/8

h. +ni (zekāt-ı h.) 108/3

h. +ünğ arzūsı 141/6

h. +ünğ zekātı birle 76/3

h. +ünğ (qadr-i revnağ-ı h.) 157/3

h. +ünğ (nağd-i h.) 382/5

h. +ünğ 296/5, 473/1

h. +ünğni (séni ta'rif-i h.) 245/1

h. +ünğdin (feyz-i h.) 226/8

h. +ünğdin (gül-zār-ı h. cüdā) 129/3

2. (sf.) güzel

h. mehtābıngı 51/4

hüsn-şifāt (Ar. is.): güzel görünen şeyler

h. (menba'-yı h.) 36/1

hüsr (Ar. is.): zarar, kayıp

h. 198/3

hüsrev (Far. is.): padişah

h. 379/6

h. -i hürşid 316/1

h. -i şāhib-kırān 308/7

h. (ol h. -i şāhib-kırān birle) 387/6

Hüsrev (öz. is.): İran hükümdarı

H. (taht-ı H.) 424/6

hüsrevāne (Far. sf.): hükümdar gibi

h. (merāḥim-i h. birle) 4^b-4

hüşyār (Far. is.): aklı başında

h. bol- 368/3, 379/5

h. kıl- 73/8

h. +e 396/3

Hüvallahü'l-azīm (Ar. ib.) Yüce Allah

H. 141/5

hüveydā (Far. is.): apaçık, besbelli

h. kıl 210/2

I

ıklāb (Ar. is.): tersine döndürme, çevirme

1. 381/7

ıl- (T. f.): almak

1. -madı (közge 1.) 70/3

ılın- (T. f.): soğuğu kırılmak

1. -mak 112/2

ır- (T. f.): ayrılmak

1. -a saldı 329/5

1. -a tüşüp mén 53/5

ıralıĝ (T. is.): uzaklık, ayrılık

1. 420/3, 464/2

ıralıĝ (T. is.): uzaklık

1. +da 53/6

ışış (Ar. is.): sevgi, aşırı düşkünlük

ı. 33/3, 39/4, 72/6, 107/5, 154/3,
172/1(2), 172/2, 172/3, 172/4, 172/5,
172/6, 172/7, 181/4, 315/5, 389/4,
488

ı. ara 287/5, 566/3

ı. âteşi 98/2, 126/2, 185/3

ı. ateşidin 195/3

ı. âteşin 202/5

ı. bābıda 223/3

ı. dāmānın 185/6

ı. dāmıĝa 64/1

ı. derdi 78/6

ı. derdidin 269/2

ı. derdiĝa 87/4, 308/6, 399/3

ı. derdin tilegen 124/5

ı. ehli köksige 111/2

ı. ehliĝa 298/5, 471/4

ı. ehliniĝ başında 96/5

ı. ehliniĝ dükānıda 94/5

ı. ehliniĝ ķatārıdın 191/4

ı. éli içre 135/3

ı. éliniĝ dōst-dār-ı mihr-bānı 251/1

ı. emridin 222/7

ı. feyzi birle 130/9

ı. ĝamıdın 298/4

ı. ĝiriftārıĝa 185/6

ı. ile 4/1, 152/1, 457/4

ı. kūyıda 239/10, 567/3

ı. kūyıdın 65/5, 410/3

ı. kūyında 566/5, 566/5

ı. meydānı 177/6

ı. meydānıda 112/3

ı. meydānıĝa 377/1

ı. meydānında 382/6

ı. müftisi 517

ı. remzin 301/4

ı. otıdın 81/16, 247/1, 391/1

ı. otıĝa 298/7

ı. öyidin 99/2

ı. sırrın 208/8

ı. tārıdın 197/2

ı. tuĝyānı bilen 88/3, 159/7

ı. -ı ber 535

ı. -ı bīmārıĝa 83/7

ı. -ı Mecnūn 268/4

ı. -ı perīniĝ mürīdi mén 446/3

ı. -ı sitem-kār 453/3

ı. (āh u fiĝān u derd ü ı. u sūz u
mātemlik) 198/1

ı. (āteř-i ı.) 473/7

ı. (bu ı. ‘ākıbeti) 458/7

ı. (cezbe-yi ı. okıĝa) 81/6

ı. (cünün-ı ı. -ı ‘Ābid) 394/7

ı. (dām-ı belā-yı ı.) 73/2

ı. (dīvān-ı ı. içre) 151/2

ı. (ehl-i ı. içre) 347/2

ı. (ĝam-ı ı.) 463/2, 503

ı. (ĝam-ı ı. ile) 220/5

ı. (lāf-ı ı.) 407/7

ı. (rumūz-ı ı.) 411/6

ı. (sevdā-yı ı.) 243/5, 556

ı. (sevdā-yı ı. birle) 241/1

ı. (řehīd-i ı. bol-) 400/2

ı. (řehīd-i ı. meydānında) 69/2

ı. (tarīķ-i ı.) 7/6, 233/3

ı. (teřrīf-i ı. feyzi bile) 503

ı. (teřrīf-i ı. ile) 242/6

ı. (tüşse ı. otı) 251/2

ı. +a (berķ-i belā-yı ı.) 149/3

ı. +da (kitāb-ı ı.) 300/2

ı. +dın (mihr-i ı.) 101/1

ı. +ı 157/3

ı. +ı (bī-vefālar ı. birle) 210/3

1. +ıda 90/3, 155/4, 155/5, 208/6,
 452/3, 467/2, 563/4, 566/7
 1. +ıda (séni āhū közüñg 1.) 117/6
 1. +ıdın 141/4, 410/2
 1. +ıdın (ol aynıñg 1.) 407/6
 1. +ıdın (ni mey-i 1.) 141/4
 1. +ım (méniñg 1.) 236/5, 262/5,
 306/6
 1. +ım (méniñg 1. ḥadīsi) 88/5
 1. +ım (revnağ-ı 1.) 566/4
 1. +ımda (mu 1.) 367/5
 1. +mén (şehīd-i 1.) 300/3
 1. +mén (ṭabīb-i 1.) 357/3
 1. +ıñg 113/4
 1. +ıñg emri bilen 35/5
 1. +ıñg étegin 568/1
 1. +ıñg şerārı birle 290/3
 1. +ıñg (bār-ı 1.) 459/1
 1. +ıñg (esrār-ı 1.) 121/4
 1. +ıñg (sırr-ı 1.) 206/7
 1. +ıñgda 100/4, 114/1, 567/1
 1. +ıñgda (séni 1.) 79/8
 1. +ıñgda (séniñg 1.) 311/1, 313/4,
 336/1
 1. +ıñgda (vahşet-ḥāne-yi 1.) 188/3
 1. +ıñgdın 260/1
 1. +ıñga 229/1

ıışksız (Ar. +T. is.): sevgisiz

1. a. +largā 147/2

ıışk-zār (Ar. +Far. is.): aşk acısıyla inleyen

1. a. ét- “aşk acısıyla inlemek” 54/3

ııminān (Ar. is.): inanma, güvenme

1. +ım 104/5

ııtr-bīz (Ar. +Far. sf.): güzel koku saçan

1. (nesīm-i 1.) 563/6

ııtr-feşān (Ar. +Far. sf.): güzel koku saçan

1. (şemīm-i 1.) 49/2

ııtlāc (Ar. is.): anlama, bilme

1. ét- “anlamak” 127/1

ııyş (Ar. is.): yaşama, yaşayış

1. atı 144/4

1. bilen 518

1. -ı ʿāleminñg şebātı 507

1. -ı cāvidān 440/5

1. -ı cihān-ı bī-vefā 277/6

1. -ı dünyānı 461/1

1. -ı ğam birle 4/6

1. -ı gerdān olmasun 563/1

1. u ıışret-i dünyā 156/1

1. u ıışretdin 242/5

1. u neşāt eyle- 24/1

1. u neşāt ile 190/7

1. u ıarab 11/1, 417/3

1. u ıarab kı- 454/2

1. (bahār-ı 1. u ıarab) 75/3

1. (bu ʿa. -ı bī-şebāt-ı dehre) 225/4

1. (deryāb-ı ʿa.) 144/1

1. (ebvāb-ı ʿa.) 144/2

1. (esbāb-ı ʿa.) 144/6

1. (fi-maḳām-ı 1. u ıarab) 3^a-11

1. (gül-i serāb-ı ʿa.) 144/5

1. (ḥvāb-ı ʿa.) 144/7

1. (intizār -ı 1.) 513

1. (lāle-zār-ı 1.) 513

1. (bahār-ı 1. ol-) 513

1. (sén ü 1. u ıarab āhengi ü berg ü
nevā-sāzı) 374/6

1. (tāb-ı 1.) 144/4

1. +ı (bī-beḳā 1.) 507

1. +ı (uşol 1. ki) 461/2

1. +ımga (ni ʿa.) 106/4

1. +ın 34/2

1. +ıñgnı 207/5

1. +nı 144/2

1. +nı (maḳām-ı 1.) 369/3

1. +nı (mununğ dik ʿa.) 136/5

1. +nı (sevdā-yı ğam-ı 1.) 451/5

ııyş-arā (Ar. +Far. is.): eğlence donatan

1. a. (bezm-i ʿa.) 82/6

ıızām (Ar. is.): büyük boyluluk

1. +ım 333/4

1. +ım hem 110/2

1. +ımnı 431/3

İ

ıānet (Ar. is.): yardım

ı. +ı (anıñg i. vü selāmeti bile) 3^b-8

ı. +ıdin (anıñg i.) 335/3

ıibādāt (Ar. is.): ibadetler

ı. 569/6

ı. (feyz-i ı. -ı şeherdendür) 105/4

ıibādet (Ar. is.): Allah'a yönelen saygı

davranışı, tapınma

ı. 212/7, 411/7, 446/7

ı. ʿarşa-ğāhında 371/7

ı. atını 323/7

ı. ét- 71/7, 209/12

ı. -i maʿbūd kı- 247/9

- ʕi. (āṣār-ı ʕi.) 210/7
 ʕi. (ḥuṣūl-ı ʕi.) 337/7
 ʕi. (nī ṭāʕat nī ʕi.) 483
 ʕi. (pervā-yı ʕi.) 103/7
 ʕi. (ṭāʕat u ʕi. bilen) 536
 ʕi. (zerre ʕi.) 329/8
 ʕi. ile 460/2, 468/7
 ʕi. +dīn 418/7
 ʕi. +i+Ø 470/15
 ʕi. +ğa 360/7, 393/7, 456/5
ibn (Ar. is.): oğul evlat
 i. ü bint-i ʕazīzege 3^a-10
İbrāhīm (öz. is.): Halil İbrahim Peygamber
 İ. ü tola nār 569/15
ibrām (Ar. is.): ısrar etme, üstüne düşme
 i. 59/6, 146/6
ʕibret (Ar. is.): öğretici ders
 ʕi. 77/2, 561/5
 ʕi. al- “ders çıkarmak” 73/10, 125/3, 128/5, 147/4, 159/4, 311/2, 412/6, 435/19, 570/41
 ʕi. birle 384/5
 ʕi. közini 209/3
 ʕi. serāyidur 167/7
 ʕi. +dür 281/5
 ʕi. (bā-dīde-yi ʕi.) 286/4
 ʕi. (dīde-yi ʕi.) 507
ʕibret-bīn (Ar. +Far. is.): ibret gören
 ʕi. (muḥib-i ʕi.) 570/1
ʕibret-serāy (Ar. +Far. is.): ibret yeri
 ʕi. +ında (cihān ʕi.) 447/7
ibtidāʕ (Ar. sf.): baş, ilk
 i. ḥarfīn 367/2
ibtidā tā intihā (Ar. ib.): baştan sona kadar
 i. 276/2
İcāb (Ar. is.): gerekli, lüzumlu
 İ. eyle- 569/20
 2. (sf.) gerekli, lüzumlu
 İ. (luṭf-ı rağbet-i İ.) 235/7
icābet (Ar. is.): bir davete uyma
 i. 120/3, 284/4, 395/1
 i. kıl- 423/7
 i. +ığa 562/9
icāz (Ar. is.): sözü kısa ve özlü olarak söyleme
 i. tüz- 122/3
icāzet (Ar. is.): izin
 i. ber- 430/4
ictināb (Ar. is.): sakınma, çekinme
 i. eyle- “sakınmak, çekinmek” 25/2, 331/4
 i. kıl- “sakınmak, çekinmek” 217/2
iç (T. is.): iç, içeri, iç kısım
 i. +im taşımada 254/6
 i. +imdeki 98/1
 i. +im otı 148/4
 i. +im taşım 335/2
 i. (çār divār i.) 139/7
 i. +ide (ʕālem i.) 240/5
 i. +ide (bu ḥalk i.) 447/2
 i. +ide (ḥalk i.) 60/1
 i. +ide (könglüm i.) 9/1
 i. +ide (tağ i.) 88/2
 i. +inde (bağım i.) 473/7
 i. +inde (cān i.) 77/5, 78/2
 i. +inde (cism i.) 276/3, 501
 i. +inde (cismim i.) 190/3
 i. +inde (él i.) 273/4
 i. +inde (fānūs i.) 262/5
 i. +inde (gül-zār i.) 336/5
 i. +inde (her bāğ i.) 206/1
 i. +inde (muḥibler i.) 345/5
 i. +inde (muḥaddem él i.) 134/1
 i. +inde (ol amān i.) 566/7
 i. +inde (ölük cismim i.) 226/1
iç- (T. f.): bir sıvıyı ağza alıp yutmak
 i. -! 207/3
 i. -er 127/2
 i. -ey 41/2
 i. -ip 22/3, 38/3, 108/4, 313/6
 i. -ken 514
 i. -ken şerbetim 371/4
 i. -kenim (bāde i. yok) 217/8
 i. -me 324/2, 564/2
 i. -mek 189/9, 272/4
 i. -meyin 250/5
 i. -se 141/4, 152/2
 i. -sem (şemip i.) 348/4
 i. -ti 271/3
iççığ (T. is.): içecek
 i. +ı (mey i. ki) 70/4
içgeri (T. is.): içeri
 i. +dīn taşgarığa 132/1
içkü (T. is.): keçi
 i. +ge 464/6
içre (T. is.): içerisinde
 i. (āfāk i.) 311/1

- i. (‘ākīller i.) 292/2
i. (‘ālem i.) 148/1, 274/3, 452/6
i. (‘ālem ḥalkı i.) 14/3
i. (‘aşı ḥalāyık i.) 292/2
i. (‘azāb i.) 3/5
i. (bağrım i.) 313/4
i. (baḥr i.) 225/7
i. (barça bezm i.) 438/11
i. (bāzār i.) 264/3
i. (bāzār-ı mihr i.) 142/2
i. (behişt i.) 557
i. (beyābān i.) 129/3
i. (bezm-i gül-zār i.) 82/1
i. (bezm i.) 563/1
i. (bī-vefā i.) 442/2
i. (bu cüdālīk i.) 256/6
i. (bu dehr i.) 56/7, 125/3
i. (bu ekisi i.) 138/3
i. (bu gülşen i.) 153/1
i. (būsītān i.) 443/1
i. (bü'l-heves i.) 458/4
i. (cān i.) 184/6, 418/2, 448/2, 464/1
i. (cān şīşesi i.) 110/4
i. (cihān i.) 167/1, 310/7, 314/2, 383/5, 422/7, 522
i. (cihān-ı bī-vefā i.) 299/5
i. (cihān zindānı i.) 265/5
i. (cism i.) 418/1
i. (cismim i.) 383/1
i. (cürm eli i.) 250/2
i. (dehr bāğı i.) 566/4
i. (dehr i.) 5/1, 28/9, 64/4
i. (dehr-i fenā i.) 268/5
i. (dīvān-ı aşk i.) 151/2
i. (ehl-i ıışk i.) 347/2
i. (ehl-i inkārıng zamīri i.) 20/4
i. (ehl-i nazm i.) 191/7
i. (él i.) 114/6, 140/1
i. (éller i.) 521
i. (fenā i.) 559/9
i. (ğam sevādı i.) 121/1
i. (ğazel i. ki) 148/3
i. (gird-āb-ı ‘azāb i.) 79/3
i. (gül-gün çehreler i.) 313/1
i. (gülistān i.) 6/4, 28/2, 88/1, 220/2, 227/2, 392/4
i. (gülşen i.) 48/3
i. (gülzār-ı ‘ālem i.) 566/4
i. (gülzār-ı cihān i.) 318/3
i. (ḥalāyık i.) 56/7, 58/6, 114/6, 183/4, 254/5, 266/4, 273/2, 526
i. (ḥalk i.) 28/8, 313/7, 322/7, 418/7, 427/7, 463/5
i. (ḥalk-ı ‘ālem i.) 7/4
i. (ḥalk-ı zamāne i.) 251/6, 450/4
i. (ḥānḳāh i.) 333/9
i. (ḥarābāt i.) 83/6
i. (her mecālīs i.) 34/4, 397/2
i. (ḥuddāmı i.) 569/11
i. (ḥüsn milki i.) 566/5
i. (ıışk eli i.) 135/3
i. (karılar i.) 396/5
i. (kaysı köngül i.) 251/2
i. (kiçikler i.) 564/3
i. (köngül i.) 232/2
i. (könglüm i.) 7/5, 52/1, 253/5, 393/4, 464/3, 566/4
i. (könglünğ i.) 229/10, 321/6, 391/6
i. (köngüller i.) 155/1
i. (kucağım i.) 358/4
i. (küh-ı nedāmet i. tā) 250/1
i. (küdüret i.) 186/5
i. (maḥşer i.) 340/7
i. (mecālīs i.) 328/1, 505
i. (mecnū-yı ḥūblar i.) 459/6
i. (meydān i.) 27/5
i. (zulmet-i ābād i.) 179/3
i. (nazm ehli i.) 98/3
i. (nedāmet eşki i.) 41/6
i. (ot i.) 29/2
i. (öy i.) 293/4, 349/5
i. (penbe i.) 175/3
i. (rūzgār ehli i.) 570/43
i. (rūzgār i.) 472/5
i. (rūşt-ā-ḥīz-i maḥşer i.) 403/7
i. (şahrālar i.) 339/2
i. (şoḥbet i.) 454/6
i. (şehir i.) 563/6
i. (şehir-i ğam zindānı i.) 242/7
i. (temāşā közler i.) 333/3
i. (uşbu bāzār i.) 50/2
i. (uşbu devrān i.) 164/7
i. (vaṭan i.) 41/2
i. (yaḥşılar i.) 80/1, 135/2, 179/1
i. (yüregim i.) 81/12
i. (zaḥm i.) 563/5
i. (za‘īfler i.) 435/3
i. (zindān i.) 301/5

- i. (zindān-ı ʿuzlet i.) 129/7
i. (zūlmet i.) 256/2
i. (zūlmet-ābād i.) 331/1
i. (zūlf i.) 208/5
i. +dür (él i.) 429/4
i. +sén (cismim i.) 78/2
- içür- (T. f.):** içirmek
i. -di 335/2
- Ġīd (Ar. is.):** şölen, bayram
Ġī. (hilāl-i Ġī.) 273/6
- idbār (Ar. is.):** talihsizlik, bahtsızlık
i. -ı şāmga 566/4
i. +ı 437/4
i. (muḥīṭ-i kuzüm-i i.) 43/7
i. (ni iḳbāl ü ni i.) 181/7
i. +dur 287/5
i. +ımge (ni i.) 331/4
- ʿiddiā (Ar. is.):** amaç, gaye
ʿi. +dın ēken (terk-i ʿi.) 346/7
- idrāk (Ar. is.):** anlama
i. 195/2, 343/5
i. ét- 275/3, 438/8
i. kıl- “anlamak” 182/3
i. ol- 406/4, 407/3
i. (bī-bāk u şūḥī i.) 2^b-10
i. (ehl-i i. ol-) 205/3
i. +inḡ (maḳar-ı i.) 193/6
- ʿiffet (Ar. is.):** namus, dürüstlük
ʿi. 435/3
- iflās (Ar. is.):** yenilgiye uğrama
i. (libās-ı i.) 474/4
- ifşā (Ar. is.):** ortaya dökme
i. -yı rāz eyle- 147/2
i. -yı rāz kılma- 377/3
- iftihār (Ar. is.):** kıvanç duyma, öğünme
i. +inḡ 63/7
2. gururlu
i. (dāḡ-ı i. özüm) 252/4
- iḥāṭa (Ar. is.):** anlayış, kavratış
i. 202/7
i. eyle- 393/5
- iḥlās (Ar. is.):** temiz sevgi, içten, gönülden olan sevgi
i. birle 18/3
i. +ıdın 543
i. +ım (bu i.) 153/3
- iḥlāş-mend (Ar. +Far. sf.):** samimi
i. (dāʿi-yi i.) 316/9
- iḥrāc (Ar. is.):** kovma, uzaklaştırma
i. eyle- 487
- iḥrām (Ar. is.):** bir şeyi haram kılma
i. (ḥuşūl-i zevk-i i.) 42/7
2. Hacıların Kabe’yi tavaf ederken giydikleri dikişsiz elbise
i. 168/5
i. bağ- 562/8
i. +ım 271/1
- iḥsān (Ar. is.):** iyilik, lütuf
i. bol- 539
i. kıl- “bağışlamak” 108/3, 360/6
i. (bāb-ı i.) 424/12
i. (cūd i. eyle-) 461/8
i. (dest-i i.) 424/5
i. (ḥayr u i.) 323/6, 557
i. (maʿden-i i.) 36/1
i. (minnet-i i. kılma) 412/3
i. (luṭf u i.) 538
i. +dur (zīr-i minnet-i i.) 258/4
i. +ın (Ḥātem i. ki) 461/8
i. +ninḡ (cūd u i. ḥayālī) 392/5
- iḥsānlıḡ (Ar. +T. is.):** iyilik
i. 114/6
- iḥtilāṭ (Ar. is.):** karşılaşp görüşme
i. ét- 412/5
i. eyle- “görüşmek” 24/1
i. kıl- “karıştırmak, katıştırmak” 83/5, 122/4
i. (köp i. ét-) 388/7
i. (tarḥ-ı i. kılma-) 519
i. +ıdın (él i.) 107/3
- iḥtimāl (Ar. is.):** olasılık
i. 49/3, 208/10
i. +inḡ 542
- iḥtimām (Ar. is.):** özen gösterme
i. kıl- “özen göstermek” 149/5
- iḥtilāf (Ar. is.):** anlaşmazlık, uyuşmazlık
i. +ı (nefs i. bile) 564/7
- iḥtilāṭ (Ar. is.):** görüşüp kaynaşma
i. ét- 151/5
i. -ı bī-ḡaraz 210/2
i. u irtibāt u ehl-i dünyā eyle- 224/1
i. (heves-i i. -ı dilde) 562/8
- iḥtisāb (Ar. is.):** sorguya çekme, hesaba çekme
i. kıl- 217/8

iẖtişār (Ar. is.): kısaltma, söz ve yazıyı kısa kesme

i. ét- 225/12

i. kıl- 570/56

iẖtişāş (Ar. is.): uzmanlık

i. 150/1(2), 150/2, 150/3, 150/4, 150/5, 150/6, 150/7, 517

iẖtiyāç (Ar. is.): gereksinim duyma

i. 570/9

iẖtiyār (Ar. is.): seçme, tercih etme

i. 90/1, 170/2, 564/9

i. bol- 90/1

i. ét- “seçmek” 136/7, 270/1, 281/4, 384/2, 567/5

i. eyle- “seçmek” 90/4, 90/6, 255/7, 263/3, 430/2, 447/1, 567/4

i. kıl- “seçmek” 4/9, 46/4, 64/7, 73/10, 81/18, 90/2, 90/3, 90/5, 97/1

i. kılın- 3^b-3

i. (şāhib-i i.) 53/9

i. +ı (öz i. birle) 93/7

i. +ım 179/5

i. +ımğa (öz i.) 38/7

i. +ıng 26/7, 211/2, 259/6, 355/3, 459/6

i. +ıngdın (öz i.) 350/1

2. yaşlı, kocamış

i. oldur- 221/5

i. bile bol- 388/3

3. yaşlılık

i. u bār 373/4

iẖtiyāt (Ar. is.): sakınma, tedbirli bulunma

i. eyle- “sakınmak” 24/2

iẖzār (Ar. is.): huzura getirme

i. +ım 291/6

iḵāmet (Ar. is.): bir yerde oturma, durma

i. +i (bu cihānnıng i.) 468/1

iḵbāl (Ar. is.): baht, talih, arzu, istek

i. 12/4, 287/5, 397/1, 494

i. bol- 304/4

i. deryāsı 43/7

i. -i bedimdendür 448/3

i. -i yārim 263/8

i. -i yārınng 233/5

i. ü baht 73/7

i. ü devlet 531

i. ü sa‘adet 475/6

i. (ni i. ü ni idbār) 181/7

i. (tūsen-i i.) 42/1

i. (Yūsuf-ı i.) 562/4

i. +i (hōd vaşlı i.) 559/10

i. +i (nuşret-i i.) 183/7

i. +ige (ni i.) 331/4

i. +im 437/4

i. +im (ménıng āgāz-ı i.) 411/4

i. +im (şubh-ı i.) 566/4

i. +ime (gülşen-i i.) 92/1

i. +ımğa 336/2

i. +ımni (hevāy-ı şehper-i şehbāz-ı i.) 246/6

iḵdām (Ar. is.): sürekli çalışma, çaba gösterme

i. +ıngdın (feyz-i i.) 105/2

2. ayak basılan yer

i. +ım (hāk-i i.) 271/6

iḵlīm (Ar. is.): diyar, ülke

i. şāhı bol- 297/3

i. (perde-yi i. -i tenim sēn) 302/3

i. (sulṭān-ı i. -i ‘Acem) 421/5

i. (sulṭān-ı i. -i hured) 61/2

i. (şāh-ı i. -i cesed) 179/5

i. (zīb-i heme i. -i cihān) 532

iḵrām (Ar. is.): sunulan şey

i. eyle- 551

i. kıl- “sunmak” 59/7

i. (bī-naẓīr i. ile) 411/3

iḵrār (Ar. is.): doğru bulma, kabul

i. 15/6

i. ile 169/5

i. (kāyil ü i.) 449/7

i. +ım (vāhid i.) 285/7

iksīr (Ar. is.): iç ferahlığı veren ilaç

i. (hāşīyet-i i.) 408/4

i. +i 408/4

iḵtibās (Ar. is.): ödünç alma

i. ét- “ödünç almak” 123/4

iḵtidā (Ar. is.): uyma, tabi olma

i. kıl- 473/4

il- (T. f.): dikkate almak

i. -mes (közge i.) 507

i. -meydür (közge i.) 391/5

‘ilāc (Ar. is.): çare, önlem

‘i. 325/3, 466/7

‘i. eyle-308/6

‘i. -ı derd 338//5

‘i. -ı hālimi 253/2

‘i. -ı hūş-ı zāyil 380/6

‘i. -ı izdivācğa 3^a-3

‘i. (tabīblerle ‘i.) 83/7

‘i. +ı (derdiñg ‘i.) 166/3

İlāh (Ar. is.): Allah

İ. (zāt-ı maḥbūb-ı İ.) 481

İlāhī (Ar. ünl.): 1. ey Allah’ım, Tanrı’m

İ. 5^a-4, 1/1, 2/5, 14/9, 99/5, 182/7, 186/3, 252/7, 284/3, 293/7, 295/1, 306/3, 306/7, 310/7, 317/5, 332/3, 374/7, 383/6, 395/1, 400/4, 415/7, 423/5, 462/5, 470/9, 562/9

2. Allāh

İ. 193/5

İ. (yā İ.) 74/6, 449/7, 570/52

İ. (yā İ. kim) 19/7

İ. + sēn ki 8/1

İ. +dīn (mihr-i İ.) 375/1

İ‘lām (Ar. is.): karar kağıdı

i. ét- “bildirmek” 279/5

İle (T. e.): 1. ile, birlikte, beraber

i. (acığlıg i.) 171/3

i. (‘ācizler i.) 527

i. (‘adāveti i.) 415/2

i. (ağyār i.) 169/1, 189/9, 271/3, 274/3

i. (āh i.) 137/6

i. (āhım i.) 286/6

i. (‘amellik ‘ilm i.) 423/3

i. (bed kişi i.) 397/5

i. (belend kılğan i.) 497

i. (bī-naẓīr ikrām i.) 411/3

i. (bir āh-ı serd i.) 247/8, 445/6

i. (bir dāg i.) 563/2

i. (bir dil-ḥāh i.) 567/6

i. (bir nigāh i.) 431/2

i. (bir nigāh-ı luṭf i.) 20/7

i. (bu aḥvāl i.) 244/7

i. (bu derd ü za‘af i.) 335/7

i. (bu ḥüsn i.) 394/3

i. (bu mücrimlik i.) 173/7

i. (cāme-yi cerem i.) 173/4

i. (cān i.) 562/8

i. (cevr i.) 4/1

i. (cū‘ i.) 197/5

i. (dām-ı zülf i.) 10/3

i. (def-i zīr i.) 459/3

i. (derd ü elemlikler i.) 252/1, 266/2

i. (diyānet i.) 173/6

i. (düş-nām i.) 279/2

i. (ebleh ü nādānlar i.) 163/1

i. (edā-yı ḥiref i.) 201/6

i. (eşāreting i.) 294/6

i. (esbāb-ı tekfīn i.) 104/3

i. (fehm ü fetānet i.) 337/5

i. (fes ü destār i.) 183/5

i. (ğaflet i.) 46/2, 162/4, 235/2

i. (gam-ı ‘ışk i.) 220/5

i. (ḥāl i.) 165/4

i. (ḥarc olğan i.) 570/34

i. (ḥarīdār i.) 169/3

i. (ḥavādiş tünd-bād i.) 418/5

i. (ḥayāl-i nişe vü şükr i.) 469/6

i. (ḥayāl-i yār i.) 559/10

i. (ḥayr i.) 474/2

i. (ḥayr i. bolğanı) 360/6

i. (ḥazān-ı hecr i.) 191/3, 455/3

i. (hecr i.) 566/2

i. (her bend bend i.) 110/2

i. (hevā-yı nefis i.) 106/5

i. (heves-i cāh i.) 550

i. (heves-i cāh u gürür i.) 203/8

i. (heves-i nām i.) 412/6

i. (hīle vü mekr i.) 115/5

i. (ḥoş lafz i.) 559/5

i. (ḥün-āb i.) 167/4, 301/5, 391/2

i. (ḥurūf-i ‘illet i.) 14/5

i. (ḥüsn-i māh i.) 567/6

i. (‘ışk i.) 4/1, 152/1

i. (‘ıyş u neşāt i.) 190/7

i. (‘ibādet i.) 460/2, 468/7

i. (iḳrār i.) 169/5

i. (istiğfār i.) 360/3

i. (i‘tibār-ı Kūh-ken i.) 135/3

i. (‘izz-i cāh-ı mışr i.) 130/4

i. (ḳad i.) 190/2

i. (ḳatıg söz i.) 56/6

i. (ḳaysı til i.) 562/1

i. (Kelāmu’llāh i.) 284/3

i. (kesb i.) 161/5

i. (kim i.) 328/1

i. (köp ārzū i.) 113/2

i. (közetmek i.) 570/10

i. (ḳuruḳ cism i.) 216/3

i. (küle yüz i.) 80/5

i. (manzūr-ı māl u milk i.) 559/9

i. (merāmıñg i.) 525

i. (mey i.) 398/6

- i. (miḥnet-i maḥz i.) 47/3
 i. (mihr i.) 435/2
 i. (miṅg ‘acַz i.) 511
 i. (munḥa gırūdār i.) 96/2, 330/4
 i. (mücrimlik i.) 11/7, 107/11
 i. (mücrimlik i.) 148/5, 304/8
 i. (mü‘minler i.) 483
 i. (nazm i.) 510
 i. (nefs i.) 403/6
 i. (ni cürm i.) 459/5
 i. (ni ḥüccet i.) 451/4
 i. (ni i.) 570/55
 i. (ni kılmış i.) 522
 i. (ni tenhā ḥüsn i.) 394/3
 i. (ni ümīd i.) 447/3
 i. (ni ümmīd i.) 447/5
 i. (niyāz u ‘acַz i.) 562/10
 i. (nüş-ı cān i.) 497
 i. (ölmek i.) 556
 i. (pertev-i ḥüsn i.) 192/4
 i. (rakīb i.) 458/5
 i. (rüsvalıg i.) 200/6
 i. (şabr i.) 247/6
 i. (şadā-yı āh i.) 311/2
 i. (saḥā vüçüd i.) 429/8
 i. (saḥt gırūdār i.) 288/4
 i. (şarf u taḥrīr i.) 119/4
 i. (sa‘y i.) 127/9
 i. (sebük-bār i.) 169/2
 i. (selīm söz i.) 562/6
 i. (şevāb i.) 49/7
 i. (seylāb-ı sirişk i.) 462/5
 i. (şıdk i.) 77/2, 417/7, 567/7
 i. (sinān-ı āh i.) 312/4, 567/6
 i. (sīret i.) 328/5
 i. (sirişk i.) 196/4
 i. (şā‘ırlıg i.) 35/7
 i. (şefkat i.) 237/7
 i. (şerār-ı āh i.) 307/2
 i. (şur‘ā-yı zulmet-i bī-gāh i.) 567/6
 i. (taḥammül i.) 397/7
 i. (tekrār i.) 169/4
 i. (temennā-yı ḥayāl-i ḥām i.) 68/4
 i. (ten aralıg i. şarf) 84/6
 i. (tenhālıg i.) 18/5
 i. (terahḥum i.) 405/3
 i. (teşrīf-i ‘aşk i.) 242/6
 i. (tevfiḳ i.) 536
 i. (tiğ-ı melāmet i.) 241/1
 i. (tiriklik i.) 564/9
 i. (tirilmek i.) 556
 i. (tüvānā i.) 527
 i. (uşbu günāh i.) 445/7
 i. (uşbu nām i.) 223/7
 i. (uşol yār i.) 169/1
 i. (uzatmak i.) 570/10
 i. (ümīd i.) 454/2
 i. (yār i.) 73/2, 135/5, 159/1, 517
 i. (yaḥşılar i.) 337/3
 i. (yāri i.) 131/2
 i. (yaşlar i.) 564/2
 i. (za‘af i.) 141/1
 i. (zebān-ı ‘acַz i.) 158/5
 i. (zevk-i vişālīng i.) 243/1
 i. (zevk u şevk i.) 42/3
 i. (ziyān i.) 570/23
 i. (zühd i.) 163/5, 564/10
 2. (bağ.) ile, birlikte, beraber
 i. (Āferīnende-yi eşcār i. eşmār) 449/4
 i. (āfītāb i. māh) 385/4
 i. (ağyār i. yār) 373/4
 i. (aş i. nān) 539
 i. (ay i. künni) 141/6
 i. (berg i. bār) 385/5
 i. (cüd i. seḥā) 101/10
 i. (evlād i. aḥvāddın) 340/3
 i. (Ferhād i. Mecnūn) 293/2
 i. (gam i. şādmānlıḡa) 248/4
 i. (ḥayāt i. memat) 482
 i. (ḥayr i. şerīn) 114/5
 i. (ḥayr i. şerdin) 234/3
 i. (her bahār i. ḥazān) 356/5
 i. (‘izz i. zel) 530
 i. (kābil-i hırş i. hevā) 101/10
 i. (kılmaz āvāz i. vā) 160/3
 i. (kuvvet i. medār) 176/2
 i. (mevt ü ḥayāt i. gam u şādī) 561/6
 i. (Mücrim-penāh i. uşol şāh) 128/5
 i. (nām i. nengi) 471/1
 i. (nīk i. bed) 493
 i. (ol turre-yi müşgīn i. ḥāle) 112/2
 i. (pāre pāre derd ü āh i.) 446/4
 i. (semavāt i. zemīn) 429/3
 i. (sermāye-yi sūd i. ziyānı) 552
 i. (şubḥ i. şām) 562/8
 i. (şād u gam i.) 449/1
 i. (şem‘ i. āteş) 31/4

- i. (şer i. hayr) 318/4
i. (şimşād i. tūbī) 82/2, 317/2
i. (taşnīf i. taʿrīf) 523
i. (tezvīr i. der-dām) 63/4
i. (vaşl i. ğam kaydın) 288/4
i. (yaman til i. yaman söz) 75/5
i. (yār i. aġyār) 15/2, 43/5
i. (yüz fiġān i. miŋg mācerā) 97/1
- ilen (T. e.):** birlikte, beraber, ile
i. (birbir i.) 140/5
i. (cellād i.) 109/2
i. (evrād i.) 109/3
i. (feryād i.) 109/1
i. (ḥaṭ-ı āzād i.) 109/5
i. (kāmet-i şimşād i.) 109/4
i. (ni dād i.) 109/1
i. (niçük tilge i.) 397/6
2. (bağ.) ile, birlikte
i. (maẓmūn i. nāz) 159/3
i. (sén i. öz ḥāliŋġa) 457/7
- ilet- (T. f.):** göndermek
i. -mes 133/1(2), 133/2, 133/3, 133/4, 133/5, 133/6, 133/7
- ilgeri (T. zf.):** ileri, önce, evvel
i. 91/8
i. kadem ur- 80/3
i. kéyinge 530
- ilin- (T. f.):** tutulmak, yakalanmak
i. -mes 99/4
- illāʾllāh (Ar. ib.):** Allah'tan gayrı
i. +dın 267/4
- illet (Ar. sf.):** bozukluk, aksaklık
i. (ḥurūf-i i. ile) 14/5
- ilm (Ar. is.):** bilme, biliş
i. 105/3, 164/4, 470/11
i. eyle- 327/7
i. kānıdur 366/3
i. -i māʿaş 515
i. (ʿamellik i. ile) 423/3
i. (bī-taḥşīl i. ü ʿamel boldı) 2^b-11
i. (bu i. maʿnāsıda) 411/6
i. (çerāğ-ı i. -i Rabbānī bilen) 423/2
i. (esrār-ı i. -i ġayb) 201/5
i. (köp i. örgenürdin) 343/3
i. (maʿden-i i.) 3^b-11
i. (nuḳūd-ı i. ü edeb) 2^a-10
i. (revāc-ı i.) 343/3
i. +din 1^b-8
i. +i bile cehlñi 550
- i. +i (öz i. birle) 460/3
i. +iġa (oġuġan i.) 529
i. +iŋgdın 1/8
i. +im 300/3
i. +ni (bu i.) 340/6
- ilmsiz (Ar. +T. sf.):** bilgisiz
i. (ʿamelsiz i. tevfiḳsiz tevbemde) 299/2
- ilt- (T. f.):** götürmek
i. -ür 114/5, 283/3, 328/6
i. -ür bol- 133/7, 193/4
i. -ip 4^a-12, 175/7
- ilticā (Ar. is.):** sığınma
i. 178/7
i. kıl- 3^b-1
i. (bu i.) 217/1
i. (māl-ı i.) 123/1
i. +sıdur ki 61/6
- iltifāt (Ar. is.):** gönül alma, iltifat
i. 17/1, 178/1, 348/1
i. eyle- 232/1
i. kıl- 171/3, 229/11
i. (bezm-i i. eyle-) 269/4
i. (bir i. bol-) 421/7
i. (bir i. eyle-) 36/4
i. +ı+Ø 94/2
i. +ı (bir ümīd-i i.) 382/1
i. +ım 561/7
i. +ımñı eyle- 270/4
i. +iŋg (fedā-yı i.) 405/4
i. +iŋg (bolsa i.) 243/3
i. +iŋgda (séniŋg bir i.) 117/4
i. +iŋgdın 283/5
i. +iŋgdın (bir nigāh-ı i.) 218/5
i. +iŋgñı 317/4
- iltimās (Ar. is.):** ayrıcalıklı kılma, öncelik tanıma
i. 61/5
i. ét- 528
i. (kemāl-i i.) 123/1
i. +ım 441/3
- iltizām (Ar. is.):** tercih etme, gerekli bulma
i. 133/5
i. -ı feraḥ kıl- 56/7
- ilzām (Ar. is.):** birini cevap veremez duruma getirme, susturma
i. +ı (birev i. üçün) 485
- īmā (Ar. is.):** dolaylı anlatım, işaret
i. -yı rāz 119/6

- İ. (sözüm İ. -yı mażmūnı) 431/5
İ. +sığa (kaşınğ İ.) 358/4
- imām (Ar. is.):** hoca
i. (iṣrāk-ı i.) 316/7
- īmān (Ar. is.):** inanma, inanç
İ. 360/7
İ. bilen 32/7
İ. kaygısı 464/1
İ. (iḫhār-ı sünen ü aḥkām u İ. u islām) 3^b-7
İ. (bī-şıdk-ı İ. bolmas) 511
İ. (ğāret-i İ.) 570/54
İ. (gevh̄er-i İ.) 5^a-6
İ. (gevh̄er-i İ. bilen) 429/10
İ. (hem-dem-i İ.) 276/6
İ. (hem-reh-i İ.) 570/53
İ. +ı 461/9(2)
İ. +ım 283/2
İ. +ınğ 163/7
İ. +nı (rük̄n-i İ.) 267/1
- ‘imāret (Ar. is.):** beylik, komutanlık
‘i. (bu ‘i.) 173/1
‘i. (bitken ‘i.) 457/4
- imdād (Ar. is.):** yardım için gelen kuvvet
i. +ı (kalem i.) 459/7
- imkān (Ar. is.):** uygun şart veya durum
i. 56/2, 438/12
i. bol- 367/5
i. (ni i.) 4/8
i. +dur (ni i.) 256/4, 303/5, 331/2, 564/2, 564/9
i. +ı+Ø 462/3
- imtiḥān (Ar. is.):** güç, direnme, dayanışma gerektiren, sonucunda deneyim kazandıran zor bir durum
i. 227/4
i. bilen 337/4
i. ét - “sınav yapmak” 52/7
i. eyle- 448/4
i. kıl- “sınav yapmak” 26/2, 175/4, 262/5, 277/5, 364/8, 398/5
i. +ı bilen 361/7
- imtiyāz (Ar. is.):** farklılık
i. +ınğ 414/4
2. saygınlık
i. (ni ehl-i i.) 507
- imsāk (Ar. is.):** insanın nefsinı birtakım istek ve tutkılardan alıkoyması
i. ehli 128/2
- İN (Far. zm.):** bu işaret zamiri
İ. 455/4
- in- (T. f.):** inmek, nüzul etmek
i. -di 319/3, 439/3, 475/3
i. -miş 40/1
2. atlamak, inmek
i. -ip 487
- in‘ām (Ar. is.):** iyilik etme, lütufta bulunma
i. eyle- “iyilik etmek” 106/6
i. (uşbu i.) 42/4
i. (nāz u ni‘met ü i. -ı bī-niyāz) 508
i. +édi 42/4
2. (sf.) iyilik
i. (bir buse-yi i. bilen) 329/6
- ‘inān (Ar. is.):** denetleme, kontrol
‘i. bér- 202/8
‘i. +ıda 214/1
- ‘ināyet (Ar. is.):** iyilik, yardım
‘i. bol- 13/7
‘i. kıl- 493
‘i. +i (Égemniñ ‘i. bol-) 470/1
- inbisāt (Ar. sf.):** ferahlık
i. (mevā-yı i. bol-) 519
- inci- (T. f.):** incitmek, kırmak
i. -mek (köñgöl i. bilen) 364/1
- incit- (T. f.):** üzme, kırmak
i. -mek (munça i. bilen) 324/3
- infi‘āl (Ar. is.):** tepki gösterme
i. (melzūm-ı i.) 209/4
i. +ınğ 542
i. +ınğga 205/4
2. bir tür ruhsal değışiklik
i. +i (karılığ i. birle) 280/5
- infişāl (Ar. is.):** ayrılma
i. +i (anıñ i.) 95/4
- inkār (Ar. is.):** bir şeyin varlığını kabul etmeme
i. bol- 306/5
i. +ınğ (ehl-i i. zamiri içre) 20/4
- inkılāb (Ar. is.):** yenilik
i. +ımdın (devr-i i.) 331/6
- inkırāz (Ar. is.):** yok olma, son bulma
i. 518
- inkıṭā‘ (Ar. is.):** kesilme, devam etmeme
i. ét- “kesilmek, devam etmemek” 127/4
- inkıyād (Ar. is.):** bağıllık, boyun eğme

- i. ét- 403/4
i. eyle- “boyun eğmek” 114/1
2. bağı
i. 312/7
3. (sf.) boyun eğmiş
i. +nı (gerden-i i.) 3^a-3
- ins (Ar. is.):** insan
i. (kevn ü mekândağı i. ü cān) 1^b-4
i. (Rāzık-ı tamām-ı i. ü cān) 1^b-6
- inşāf (Ar. is.):** acıma
i. kıl- 134/4
i. ü teraḥḥum 35/4
- insān (Ar. is.):** insanoğlu, kişi
i. (müfīd i. bolma-) 511
i. (rāzık-ı küll i.) 449/2
i. +da (érür i.) 564/9
- insānī (Ar. +Far. is.):** insanlık
i. (bir sebīl-i ‘örf-i i.) 452/1
- inşā (Ar. is.):** yapma, kurma
i. eyle- “yapmak, kurmak” 224/6
i. -yı rāz 119/7
i. +sı (‘ālem i.) 119/5
- in-şā’ allāh (Ar. ib.):** Allah nasip ederse
i. ki 11/7, 185/7, 569/9
- intifāc (Ar. is.):** yararlanma
i. ét- “yararlanmak” 127/9
- intihā (Ar. is.):** son, bitim
i. +ğa 34/7
- intihāb (Ar. is.):** seçme, seçilme
i. ol- 476/3
- intihālīg (Ar.+T. is.):** son, bitim, nihayet
i. +ı 1/4
- intikāl (Ar. is.):** bir yerden başka bir yere gitme
i. +ı 95/5
- intikām (Ar. is.):** cezalandırma, öd alma
i. (mükāfāt-ı i. -ı feraḥ) 56/5
i. +ımğa 404/2
i. +ımnı (algay éken mén i.) 431/6
- intizām (Ar. is.):** düzen, tertip
i. +ıdın (birey beyt i.) 476/4
- intizār (Ar. is.):** gözleme, bekleme
i. 12/2, 157/4, 176/1, 255/1, 394/4
i. bol- 434/1
i. ét- 414/1
i. eyle- 447/3
i. kıl- “beklemek, gözlemek” 53/6, 81/9
i. ol- “beklenilmek” 190/4
- i. ol- “beddua edilmek” 68/3
i. -ı ıyş 513
i. -ı maḥdemī 316/4
i. -ı ümīd-vār 368/2
i. u ḥāk-sār u zār u bī-çāre 413/3
i. (çeşm-i i. bile) 388/4
i. (köp i.) 76/4, 243/9
i. (köp i. bol-) 230/1, 428/1, 436/4
i. (köp i. kıldı) 458/3
i. +édim 570/14
i. +ı (rāh u çeşm-i i.) 191/5
i. +ıdın (ayağı i.) 327/4
i. +ıng (gülistān i.) 207/1
i. +ıng (körerger i.) 371/1
i. +ıngdur 231/7
i. +ıng érür mén 271/6
i. +ıng mén (köp i.) 355/1
i. +lar 562/5
- intizārī (Ar. +Far. is.):** ağlayan
i. +dür (çeşm-i i.) 116/7
- ins (Ar. is.):** insan
i. (Perverd-gār-ı i. ü cān sēn) 2/5
- insān (Ar. is.):** adam kişi
i. +nı (barça i.) 423/1
- irāde (Ar. is.):** bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme gücü
i. -yi kesb ü kemāl kılmak için 2^a-6
i. -yi kevn ü mekân 1^b-7
- irem (Ar. is.):** cennet
i. (bir i. perīsi) 95/2
i. (gülistān-ı i. kıl-) 273/5
i. +de 296//5
i. +de (bāğ-ı i.) 228/8
- irfān (Ar. is.):** bilme, anlama
‘i. (ḥāk-ı rāh-ı ehl-i ‘i. bol-) 540
- irşād (Ar. is.):** doğru yolu gösterme, uyarma
i. +ını (bu Mücrim ḥaṭṭ-ı i.) 265/9
- irtibāṭ (Ar. is.):** bağlanma
i. eyle- “bağlanmak” 24/4
i. (ihtilāt u i. u ehl-i dünyā eyledim) 224/1
i. +ıng 122/4
- irtifāc (Ar. is.):** yükselti, yükseklik
i. (evc-i i. ét-) 127/6
- irtikāb (Ar. is.):** kötü bir iş yapma, rüşvet yeme
i. ol- 476/6
- İsā (Ar. öz. is.):** İsa Peygamber

- Ğ. 125/4, 438/2
 Ğ. vü Meryem 424/2
 Ğ. (minnet-i Ğ-yı Meryem) 308/3
İşār (Ar. is.): ikram, bağış
 Ğ. 54/1, 302/3
 Ğ. ét- “ikram etmek” 36/7, 80/2, 296/6, 426/2
 Ğ. eyle- 309/4
 Ğ. kıl- “hediye etmek” 39/6, 420/6
 i. +ı+Ø 78/4
 Ğ. +ıng (şarf-ı Ğ.) 459/5
işbāt (Ar. is.): tanık, delil
 i. 4/8
 i. +ını (müselmānlıĝınıĝ i.) 267/4
isiz (T. sf.): kimsesiz
 i. bu ömr Ğki 564/10
 i. hayāt ki 200/6
 i. Ğmrüm 151/4
 i. Ğmrünĝ 14/6
İslām (Ar. is.): Müslümanlık, İslamiyet
 Ğ. (Hindü beççe-yi der-Kā’be-yi Ğ.) 63/6
 Ğ. (izhār-ı sünen ü aĥkām u Ğmān u Ğ.) 3^b-7
 Ğ. +ım (dīn-i Ğ.) 271/4
ism (Ar. is.): ad
 i. -i Ğābid 319/7
 i. -i Ğābidliĝ 325/7
 i. -i bākīdür 251/6
 i. -i cāmīd sēn 411/7
 i. -i kuruĝ birle 280/7
 i. -i Mücrimlikinĝi 203/11
 i. -i şerīfī 429/4
 i. (mübārek i. -i Ğābidliĝ bilen) 401/7
 i. (ol i. -i mübārek birle) 4^b-6
 i. +dür (bu i.) 292/7
 i. +ide (Mücrimlik i.) 223/7
 i. +ım 136/2
 i. +ım (Ğdemī i.) 278/3
 i. +ım (Mücrimlik i.) 291/7
 i. +ımni 247/9, 279/5, 308/7
 i. +ıng 33/7, 403/7
 i. +ıngni 563/7
 i. +ini 114/6, 562/10
işmet (Ar. is.): günahsızlık
 Ğ. 144/7
 Ğ. ehli 168/7
 Ğ. tonın 171/7
 Ğ. (ehl-i Ğ. şoĥbetidin) 274/7
 Ğ. (ĥāmī-yi ehl-i Ğ.) 569/8
isnād (Ar. is.): iftira
 i. bol- 370/4
 i. +dın 340/4
iste- (T. f.): istemek, talep etmek
 i. -! 60/5, 144/3, 209/12
 i. -! ki 76/6
 i. -di 465/7
 i. -gen 94/3
 i. -gende 96/5
 i. -gil 403/3
 i. -me 59/7, 83/4, 116/3, 134/6, 164/2
 i. -meĝ 341/1
 i. -mes 130/1(2), 130/2, 130/3, 130/4, 130/5, 130/6, 130/7, 130/8, 130/9
 i. -p 235/3, 274/5, 281/4, 336/2
 i. -pdür 402/5
 i. -r 54/1, 109/3, 110/1, 112/1(2), 112/2, 112/3, 112/4, 112/5, 112/6, 112/7, 133/1, 340/1, 378/6, 405/3, 437/5, 509
 i. -r (kılmak i.) 283/3
 i. -r ésenĝ 214/6, 269/3
 i. -r mén 40/2, 315/7
 i. -r mén ki 399/1
 i. -r sēn 443/3
 i. -r siz (ni i.) 320/1
 i. -rem 40/6
 i. -sem 283/6, 437/7
 i. -senĝ 65/7, 79/1, 138/8, 156/5, 149/4, 198/6
 i. -senĝizler 80/4
 i. -sünler 463/2
 i. -yü 223/4
isten- (T. f.): istenmek, arzu edilmek
 i. -ip 254/4
istiānet (Ar. is.): yardım isteme
 i. 60/4
 i. kıl- “yardım istemek” 49/9
 i. +i (ferzend-ṭab’ınıĝ i.) 4^b-12
istiādād (Ar. is.): kabiliyet, yetenek
 i. 539
 i. bol- 499
 i. -ı istıĝfār 26/5
istifāde (Ar. is.): faydalanma, öğrenme
 i. (remz ü i. bilen) 328/3
istıĝfār (Ar. is.): tövbe etme
 i. 174/7
 i. bolĝandın kéyin 323/7

- i. bolma- 379/7
i. çek- 158/7
i. eyle- 60/3
i. ile 360/3
i. +ı+Ø 78/7
i. (istîdād-ı i.) 26/5
i. (bā-kemāl-i zevk-i i. bol-) 212/3
i. +ğa (zîkr ü i.) 402/5
i. +nı (zevk-i i.) 426/7
istîgnā (Ar. is.): aza kanaat etme
i. bilen 359/3
i. -yı dōst 39/2, 119/1
i. (ehl-i i.) 28/6
i. (munça i.) 156/4
i. +da (ehl-i i.) 166/5
i. +sı 392/6
i. +sı (munça i.) 50/5
istihkām (Ar. is.): sağlam
i. 315/2
i. +ın (tevbe i. ét-) 29/7, 322/5
istihkāmsız (Ar. +T. is.): sağlam olmadan
i. 360/1
istihrāc (Ar. is.): sonuç
i. 49/2
istikāmet (Ar. is.): tutulan, izlenen yol
i. 2^b-8, 450/6
i. eyle- 204/2, 300/1
i. kıl- 2^b-5, 213/7
istikbāl (Ar. is.): gelecek, gelecek
i. 287/1
istikmāl (Ar. is.): bütünleme, tamamlama
i. (be-vech-i i.) 562/3
istimāc (Ar. is.): dinleyerek kabul etme
i. bol- 438/1
i. ét- “dinleyerek kabul etmek” 127/3
istimrār (Ar. sf.): sürekli
i. kīn bolma- 134/3
‘isyān (Ar. is.): baş kaldırma, karşı gelme
‘i. 221/7
‘i. kıl- “isyan etmek” 29/7
‘i. lāyığa 145/7
‘i. u nisyāndur 393/’
‘i. (āğušte-yi ‘i.) 102/7
‘i. (barça ‘i. ehlini) 36/9
‘i. (cürm ü ‘i.) 569/19
‘i. (kayd-ı ‘i. bolma-) 254/7
‘i. (remz-i ‘i.) 123/7
‘i. (ser-germ-i ‘i.) 360/1
‘i. (zeng-i ‘i.) 406/1
‘i. +da 564/9
‘i. +dur (cürm ü ‘i.) 564/7
‘i. +ınğ 17/5
‘i. +nınğ (kılğan cürm ü ‘i. necātı) 382/7
‘ișyāne (Ar. is.): baş kaldırma
‘i. (māyil-i ‘i.) 161/8
‘ișyān-‘i‘ār (Ar. is.): isyan eden
‘i. bol- 292/1
isnād (Ar. is.): yükleme
i. (ğayr-ı i.) 67/7
‘ișyān (Ar. is.): suç, günah, emre boyun eğmeme
‘i. 2/7
‘i. bile 14/6
‘i. élidin 173/2
‘i. (ğark-ı ‘i.) 1/1
‘i. (iy müstağrak-ı deryā-yı ‘i.) 540
iș (T. is.): hizmet, çalışma, faaliyet
i. 309/4
i. kıl- 544
i. başınğa tüş- 512
i. (bu i.) 237/5
i. (her i.) 544
i. (her i. ki) 312/6
i. (müșkil i.) 145/1
i. +ge (yaman yahşı her bir i.) 280/1
i. +ı+Ø 163/5, 198/1, 329/3, 364/4, 384/1
i. +i (her i. anınğ) 493
i. +i (şeki bolğannınğ i.) 134/4
i. +i émesdür 163/5
i. +ige (anınğ i.) 81/8
i. +im 16/2, 267/6, 388/2, 393/2, 564/7
i. +im tüş- 567/2
i. +imdür 278/4
i. +im érür 176/3
i. +im (onğ i.) 473/6
i. +in (karılar i.) 564/3
i. +in (yigitler i.) 564/3
i. +inğ 142/5, 183/6, 292/5
i. +inğ (bilip kıl i.) 570/38
i. +inğ (her i.) 233/6
i. +inğni (bilip kılğıl i.) 344/4
i. +leri 359/4
i. +lerinğ (her ni kılğan i.) 322/6
i. +ni 460/1
i. +ni (bu i.) 127/7

- i. +ni kıl- 356/2
işen- (T. f.): güvenmek
 i. -dim 13/5
 i. -nġ 149/5
işkeste (Far. sf.): kırık, kırılmış
 i. ħāṭırın 3^a-12
işrāk (Ar. is.): doğma, ışıklandırma
 i. -ı imām 316/7
ʿişret (Ar. is.): içki içme, eğlenme
 ʿi. -i ʿālemğa 81/3
 ʿi. (ārā-yı bezm-i ʿi.) 252/4
 ʿi. (ıyş ü ʿi. -i dünyā) 156/1
 ʿi. (niçe mundağ ʿi. -i āmādeni) 425/3
 ʿi. +de (bezm-i ʿi.) 349/6
 ʿi. +de (devrān-ı ʿi.) 108/4
 ʿi. +dın (ıyş u ʿi.) 242/5
 ʿi. +im (cām-ı ʿi.) 353/4
 ʿi. +ini (fānī cihānnıñ ʿi.) 225/4
 ʿi. +ni (barça ʿi.) 28/1
iştibāh (Ar. is.): şüphelenme, şüphe etme
 i. +dın 339/1
 i. +ım (bu i.) 386/2
iştigālīg (Ar. +T. is.): bir işle uğraşma
 i. 2^b-9
iştiyāk (Ar. is.): arzu, heves
 i. 376/5, 559/7
 i. +ım (bisyār i.) 354/4
ʿişve (Ar. is.): cilve, naz
 ʿi. (bir ʿi. birle) 396/2
iṭā (Ar. is.): verme
 i. eyle- 248/4
iṭāʿat (Ar. is.): boyun eğme
 i. 564/10
ʿitāb (Ar. is.): paylama, azarlama
 ʿi. kıl- 217/1
iṭibār (Ar. is.): saygınlık
 i. 46/3, 157/3, 304/2, 425/4, 454/3
 i. bol- 2^b-12, 434/2
 i. ét- 263/5, 270/2, 270/2, 414/6
 i. eyle- “saygı göstermek” 114/4, 447/1
 i. kıl- “saygı göstermek, değer vermek” 81/19
 i. -ı Kūh-ken ile 135/3
 i. -ı zebūn 570/2
 i. (ni i. kıl-) 189/8
 i. (yār u meded-kār -ı i.) 470/6
 i. +ı 191/7
 i. +ım 179/8
 i. +ımdın 319/3
 i. +ıñg hem 459/6
 i. +ıñg (ağyār-ı i.) 230/4
2. saygın
 i. +édim 570/14
iṭibārīg (Ar. +T. is.): saygınlık
 i. 458/2
iṭikād (Ar. is.): inanma, inanç
 i. ét- 336/6
 i. eyle- “inanmak” 114/5
 i. (be-ħüsn-i i.) 446/3
 i. (ni i.) 128/4
iṭimād (Ar. is.): güvenme, dayanma
 i. kıl- 495
iste- (T. f.): arzu etmek
 i. -mes 389/2
istikāmet (Ar. is.): yön, doğruluk
 i. eyle- 384/7
iṭimād (Ar. is.): güven
 i. 182/7
 i. ét- 403/1
 i. kıl- “güvenmek” 62/5, 221/1
itlāf (Ar. is.): yok olma
 i. +ı (ömr i. bile) 564/7
iṭminān (Ar. is.): güvenme, emniyet
 i. 227/9, 407/5
 i. bol- 435/19
 i. kıl- 280/7
 i. ol- 473/2
 i. -ı ħāṭır 61/4
ʿittibaʿ (Ar. is.): birinin arkasından gitme, izleme
 ʿi. 163/6
ittihād (Ar. is.): birlik olma
 i. (tutmağdur ʿarīḳ-i i.) 172/6
iy (Ar. ünl.): çağırma ünlemi, ey
 i. 15/9, 20/1, 161/1, 189/2, 217/5, 436/4, 486, 515
 i. ki 185/5
 i. ʿĀbid 196/7, 343/9, 371/7, 392/7, 393/7, 409/7, 430/7, 440/7, 441/7, 442/7, 447/7
 i. ʿĀbid ki 380/7
 i. āh -ı perīşān 103/1
 i. aḥbāb 104/5, 197/1, 341/1, 455/1
 i. ʿaql 417/5
 i. ʿāleme gam-ħār Ḥudāy 449/1
 i. ʿandelīb 190/5

- i. āsmān 312/1
 i. bād-ı şabā 272/1, 272/7
 i. bāğbān 48/3, 407/2
 i. bāğbān-ı gülşen-i nāz 445/2
 i. bağı pāre başları āvāre dāğlar 190/6
 i. baht 189/4, 217/3, 451/6
 i. bārgheīnğ mertebesi 419/1
 i. bende 415/1
 i. bī-çāre könğlüm 196/5
 i. bī-ğam giriftārim 285/3
 i. birāderler 125/6, 384/5
 i. bülbul-i tab'ım 194/6
 i. cān 563/5
 i. cān mahremim 210/5
 i. cānā 237/1
 i. cānān 430/1
 i. cenān kim 170/7
 i. çağz 48/7
 i. çarh 217/6, 331/6, 400/5
 i. çarh-ı kej-reftār 131/1
 i. dem 103/3
 i. derd ü ğam dīvānı 320/2
 i. dil 18/1, 191/6, 209/1, 338/8
 i. dil-dār 405/7
 i. dil-i güm-reh 135/4
 i. dil ki 318/1, 457/1
 i. dilber-i ħired-mend 436/4
 i. dīvāne könğlüm 441/1
 i. dōst 181/7
 i. dōstlar 83/1, 107/8, 114/1, 273/9, 299/1, 319/1, 340/1, 435/1, 454/1
 i. ecel 563/4
 i. ehl-i derd 10/7
 i. ehl-i devrān 133/2
 i. ehl-i selāmet 331/3
 i. ehl-i temāşā 113/3
 i. enīsim 287/3
 i. felek 332/5, 351/1
 i. ğaflet uykusı 217/4
 i. ğam 404/5
 i. ğam u derd ü elem 185/3
 i. ğam-bāde könğlüm 196/1
 i. ğam-bāde Mücrim 225/12
 i. gedā 146/6
 i. gedāy-ı ma'şiyet 59/6
 i. gül 185/1, 290/2
 i. gül-berg-i ħandān 216/1
 i. gül-endām 199/1
 i. gül semen sīmā 434/3
 i. ħātır-ı efkār 103/2
 i. ħired 493
 i. hoş ol 287/4
 i. hoş ol kim 82/1
 i. hoş ol künler ki 4/1
 i. ħūrşīd-i 'ālem-tāb 283/5
 i. ħūrşīd-i tābānım 283/3
 i. kātıl 231/4
 i. kātıl-i cān 133/1
 i. kavli yalğan cürmi köp 47/5
 i. karçığay 189/1
 i. kolu kūtāh 145/3
 i. könğül 26/1, 37/1, 47/1, 50/6, 55/1, 72/1, 74/1, 78/1, 96/6, 102/3, 111/6, 122/6, 131/4, 139/7, 156/1, 181/1, 183/1, 191/1, 212/1, 274/1, 309/1, 319/5, 354/7, 363/5, 376/1, 412/1, 445/4, 455/4, 542, 563/6, 566/5
 i. könğül ki 433/1
 i. könğlüm 210/1
 i. könğlüm kuşu 288/5
 i. közler 40/6
 i. közüm 102/2, 256/4, 416/1
 i. lāle 434/2
 i. leblersiñ zülālīde 95/1
 i. leyli-şifāt 313/3
 i. māh cemālīnğ 486
 i. māh-ı Ken'ānım 231/7
 i. maẓhar-ı zātīnğga 477
 i. maẓzūn 117/7
 i. meh-i evc-i risālet 36/1
 i. meh-i nā-mihr-bānım 190/1
 i. mehcūr bağı pāreliğ könğlüm 246/1, 246/7
 i. mehveş 43/1, 130/1
 i. merdüm 149/2
 i. merdüm ki 89/2
 i. Mesīh-i ārzū 51/2
 i. Mesīhim 122/3
 i. mirzā-yı 'ālem 237/7
 i. muğ 410/6
 i. muğannī 51/5, 54/6, 122/1, 122/7
 i. muħibler 466/5
 i. muħtesib 217/8, 312/3
 i. Mücrim 90/6, 306/10
 i. müje 102/2
 i. müselmānlar 558/2
 i. müstağrak-ı deryā-yı 'işyān 540
 i. naħl-i gül-zār-ı murād 289/2

- i. nā-mihribān 349/9
i. nāṣih 79/5, 216/4
i. Nevāyī 563/7, 566/7, 567/7
i. nihāl-i ārzū 289/2
i. ʿömr 178/1, 563/1
i. pādīšāh-ı lem-yezel 3/1
i. padişeh-i taht-geh-i âlem-i bālā 419/5
i. pārsā yigitler 564/8
i. perī 390/1, 432/3
i. perī-peyker 567/2
i. perī-rū 268/2
i. perī-veş 51/3, 166/2, 192/1, 288/6
i. pervāne 188/6
i. peşimān 324/1
i. peyk-i ecel 285/2
i. rüz 139/2
i. şabā 15/1(2), 15/2, 15/3, 15/4, 15/5, 15/6, 15/7, 15/8, 15/9, 64/7, 119/3, 402/1
i. şabā kim 369/1
i. sākī 146/4, 319/6, 430/6
i. şanavber 48/1
i. şanemim 434/1
i. serv 215/3
i. serv-i hīrāmān boylugum 355/1
i. serv-i nevres 117/1
i. sitem-ger 170/5
i. şām-ı hicrān 133/3
i. şimşād 48/1
i. şīrīn tekellüm 117/2
i. şuʿle-yi beytül-ḥazenim sēn 302/7
i. ṭabīb-i bī-mürüvvat 133/4
i. ṭālib-i şādık 411/6
i. taşadduk közlerinġniġ şaydı bolğanlar 330/5
i. temāşā közlerinin meddi 206/6
i. ten 149/4, 417/1
i. uyatlıġ 174/7
i. yār 143/2, 570/36
i. yār mihr-bānı 436/6
i. yār-ı ġam-ḥāre 126/6
i. yüregim 361/1
i. zālīm 351/3
i. zebūn 50/3
i. (eyā i.) 52/5, 143/1
- iz (T. is.):** yol, iz
i. +ide (vaşl i.) 464/2
i. +inde (Burāķiġ i.) 365/3
i. +inġe 329/1
i. +inġni tofraġını 444/2
- īzāh (Ar. is.):** anlatma, açıklama
ī. eyle- 491
- ʿizām (Ar. is.):** kemikler
ʿi. +ım (barı ʿi.) 272/5
- ʿizār (Ar. is.):** yanak
ʿi. +ıdın 465/5
ʿi. +ım (sevdā-zede-yi vāle-yi ol lāle ʿi.) 272/3
ʿi. +inġ (gül-gün i.) 256/1
- izdivāc (Ar. is.):** evlenme
i. +ġa (ʿilāc-ı i.) 3^a-3
- izhār (Ar. is.):** ortaya çıkma
i. 60/2
i. ét- 420/6
i. eyle- “ortaya çıkarmak” 216/2, 465/3
i. kıl- “ortaya çıkarmak” 73/5, 113/1, 349/2, 439/11
i. -ı be-mużmer 569/10
i. -ı sünen ü aḥkām u ġmān u islām 3^b-7
i. +ı+ı 78/6, 310/5
i. +ı (düşmeniġ i.) 502
i. (ḥācet-i i.) 449/10
i. (meyl-i i.) 90/4
i. +ıġa 463/7
i. +ıġa (ʿāşıklık i.) 418/3
i. +ıġa (ḥāl-i dilim i.) 466/5
i. +ıġa (rāz-ı dilim i.) 119/3
- izle- (T. f.):** aramak
i. -! 344/6, 380/7
i. -nġ 382/3
i. -p 73/4, 110/6, 347/3(2), 364/6, 372/1, 380/2
i. -p yastanıp mén 227/3
- ʿizz (Ar. is.):** yüce
ʿi. -i cāh-ı Mısr ile 130/4
ʿi. -i cāh u menzil birle 454/3
ʿi. -i cāhınġa 60/6
ʿi. ile zel 530
ʿi. (terk-i ʿi.-i cāh eyle-) 112/5
ʿi. +mén 567/3
- ʿizzet (Ar. is.):** kuvvet, güç
ʿi. 38/4, 59/7
ʿi. kör- 337/5
ʿi. bilen 292/4
ʿi. éli 24/5

‘i. (revāc-ı ‘i.) 66/2

‘i. +i 529

‘i. +im 236/8, 570/8

‘i. +in 387/2

‘i. +in kıl- 341/4

‘i. +ni (ehl-i ‘i.) 162/5

‘i. +inğ 442/3

‘izzet-mend (Ar. +Far. is.): değerli

‘i. 282/7

J

jāle (Far. is.): jale, çiy

j. kıl- 445/6

j. bağla- 393/3

K

ka (T. sf.): ne, hangi

k. yardım 467/6

k. yerde 86/4, 106/6, 125/2, 219/1, 252/1, 266/2, 453/3

k. yerge 214/4, 282/1, 445/7, 530

kabā (Ar. is.): elbise, cüppe

k. -yī şāhlıkdın 248/5

k. (gül-gün k. -yī fīd-devrān) 562/3

k. +sı (nāz k.) 113/3

kabar- (T. f.): kabarmak, şişmek

k. -sa 345/4

kabāyih (Ar. is.): kabahatler, suçlar

k. (kavl-i k.) 57/1

Ka’be (Ar. is.): Müslümanlar için hem Hac ziyaretinin yapıldığı hem de namaz sırasında döndükleri mukaddes bina

K. vü büt-ḥānede 140/5

K. şahını 168/5

K. tākı üzre 559/3

K. (Hindü beççe-yi der- K. -yi İslām) 63/6

K. +ninğ etrāfıdın 31/3

2. daire, çevre

k. -yī kūyge 308/2

k. (tavāf-ı k. -yī kūyūnğ üçün) 271/1

k. (tavāf-ı k. -yī kūyūnğa) 562/8

k. (tavf-ı k. -yi der-i meyḥāne eyle-) 223/1

kābe kavseyn (Ar. is.): iki kavis arasındaki mesafe, Miraç gecesinde Hz. Muhammed’in Allah’a olan yakınlık derecesinden kinaye

k. āyeti 20/5

Ka’betu’llāh (Ar. is.): Allah’ın kabesi

K. -ı köngülge 324/4

kābız (Ar. is.): alan, alıcı

k. (ol k. -ı ervāḥ-ı mükerrerem) 453/7

kābih (Ar. sf.): çirkin, kötü

k. (ol kavl-i k.) 489

kābīl (Ar. is.): türlü, gibi

k. (bu k.) 32/3

kābil (Ar. is.): mümkün, kabul edici

k. 569/14

k. bol- 391/6, 569/21

k. -i dāğ-ı fūrkatim 250/7

k. -i esrār 119/5, 181/4, 428/5

k. -i esrār édim 279/2

k. -i güftār bolmış mén 310/5

k. -i hırş ile hevā 101/10

k. -i ta’rīf bol- 523

k. (hem-reh-i k.) 344/6

k. (her bir kulağ-ı k. -i kavl) 84/3

k. (mūnis-i k.) 198/4

k. (mūmin-i k. ki bol-) 276/6

k. (ṭab’-ı şerīf-i k.) 203/9

k. +din (hem-dem-i k.) 120/4

2. (sf.) yetenekli, istidadlı

k. (ferzend-i k.) 395/7

kābilü’t-teşrīf (Ar. ib.): teşriflerinin kabulü

k. +ğa 2^a-7

kābūl (Ar. s.): bir şeye isteyerek ya da istemeyerek rıza gösterme

k. 61/1, 217/1, 362/6

k. ehliğa 173/2

k. ét- “rıza göstermek” 118/5, 235/7, 324/5

k. eyle- 170/2

k. -i dehr ol-128/2

k. -i Hāk+ése 194/4

k. -i halk 201/2

k. -i halk+émes mén 66/4

k. -i ḥātırıñg 51/6

k. -i mūmin ü şādık éməstür 14/1

k. (du’ā-yı ehl-i k.) 562/9

k. (emr-i k.) 66/4

k. +i (şāyesteler k. sarığa) 107/7

kaç- (T. f.): kaçmak, uzaklaşmak

k. -! 217/2, 322/7, 397/3

k. -ar sén 401/2, 409/6

k. -arğa 282/5

k. -arlar 143/5

k. -ğan 3/3, 316/5

ķ. -ġan ġamım 189/4
 ķ. -ıp 6/6, 64/7
 ķ. -ıp édim 453/1
 ķ. -ıp firār bolay 434/4
 ķ. -ıp kétti 372/3
 ķ. -ıp yüdüñġ 161/2
 ķ. -ıp (yaşurun ķ.) 428/4
 ķ. -ma 101/13
 ķ. -maġa 33/2
 ķ. -maġıl 340/4
 ķ. -maġġa 417/5
 ķ. -mañġ 361/4
 ķ. -masun 170/3
 ķ. -sam 364/6
 ķ. -sam (uçup ķ.) 561/1
 ķ. -tı 286/6

2. istenmeyen bir işi yapmaktan
 kurtulmaya çalışmak
 ķ. -tı 435/9

ķaçan (T. zf.): ne zaman, ne vakit

ķ. 7/9, 12/4, 23/5, 24/1, 38/7, 81/6,
 84/3, 88/4, 110/5, 112/2, 113/5,
 121/4, 184/4, 227/5, 248/5, 296/3,
 325/4, 327/4, 354/1, 380/2, 441/7,
 442/3, 461/6, 561/7
 ķ. bol- 358/5
 ķ. ki 75/6
 ķ. kim 27/1, 220/4, 247/2
 2. (sf.) hangi
 ķ. (nükte-yi ķ.) 73/5

ķad (Ar. is.): boy, pos

ķ. 564/5
 ķ. ile 190/2
 ķ. -i ġam 19/3
 ķ. -i mümtāzı 82/1
 ķ. -i niġün-ı ġamīde mén 176/5
 ķ. -i serv-i revānıñġdın 317/2
 ķ. u reftār 500
 ķ. (bu ni ķ.) 130/7
 ķ. (kişiniñ ķ. u ķāmeti) 468/4
 ķ. (naġl-i ķ.) 105/1
 ķ. +i+Ø 327/1, 357/1, 453/6, 457/2,
 503, 564/4
 ķ. +i (anıñġ nihāl ķ.) 562/9
 ķ. +i (naġl-i ķ.) 302/1
 ķ. +iġa berāber saġın 84/4
 ķ. +im 45/6, 186/4, 400/6, 408/7,
 473/5

ķ. +imni 141/1, 153/4, 422/2, 459/1,
 469/3
 ķ. +imni (rāst ķ.) 72/6
 ķ. +ini 9/5, 562/1
 ķ. +iñġ 123/2, 296/1, 442/4
 ķ. +iñġ (müjde-yi naġl-i ķ.) 16/1
 ķ. +iñġ (naġl-i ķ.) 290/2
 ķ. +iñġdın 206/3
 ķ. +iñġni 100/2, 228/1
 ķ. +iñġni (naġl-i ķ.) 236/5
 ķ. +iñġni (yüz ü ķ.) 137/1
 ķ. +ini (anıñġ ķ.) 273/6

ķada- (Mo. f.): batırmak

ķ. -p mén 567/3

ķadal- (Mo. f.): batmak, saplanmak

ķ. -ġan nāvekiñġdın 242/3
 ķ. -ġan (ayaġıġa ķ. ġārını) 379/2
 ķ. -mış 310/3
 ķ. -sa 379/4

ķadar (T. e.): ölçüsünde, derecesinde

ķ. (an ķ. kim) 218/9
 ķ. (bu ķ. besdür) 385/4

ķadem (Ar. is.): ayak

ķ. 415/3, 463/3
 ķ. +de 12/1
 ķ. -i eşref-i ʿālī 532
 ķ. -i himmetni 2^a-7
 ķ. -i yār 5/5
 ķ. bas- 4/4
 ķ. çek- 559/11
 ķ. koy- “hareket etmek, ayak basmak,
 yerleşmek” 2^a-6, 7/6, 27/5, 36/3,
 102/4, 108/2, 134/4, 145/5, 155/6,
 199/6, 304/7, 355/7, 413/4, 435/7,
 441/3, 468/3, 558/5
 ķ. köter- 107/7, 163/6
 ķ. tofraġı 269/6, 302/2
 ķ. tofraġıñġ 229/2
 ķ. ur- “ayak basmak” 80/3, 129/4
 ķ. urġan bu ġarīķa 185/6
 ķ. yétkür- 188/1, 287/3
 ķ. (bir ķ.) 202/4, 264/6, 295/7
 ķ. (ķavī ķ.) 122/3
 ķ. (feyż-i ķ.) 427/5
 ķ. (feyż-i ķ. birlen) 327/4
 ķ. (ser tā ķ.) 310/3
 ķ. +dür (bir ķ.) 108/2
 ķ. +ġa (her ķ.) 285/1
 ķ. +i feyżidin 3^b-10

- k. +i (barça k. tofragını) 488
 k. +ığa (‘azizler k.) 217/7
 k. +ığa (yārānlar k.) 2^a-13
 k. +in (ehl-i diller k.) 162/2
 k. +inğ 486
 k. +inğ birle 272/6
 k. +inğ (hāk-i k.) 419/2
 k. +inğ (séninğ k. tofrağığa) 49/5
 k. +ninğ (her bir k. pāyesi) 109/4
2. adım
 k. (bir k. ilgeri) 265/9
ḳadem-gāh (Ar. +Far. is.): ayak yeri
 k. +ıda (hāk-i k.) 139/2
ḳader (Ar. is.): alın yazısı, Allah’ın takdiri
 k. (marzā-yı taḳdīr-i k.) 443/9
 k. +din 403/5
 k. +inğ (taḳdīr-i ḳazā vü k.) 103/6
ḳadīm (Ar. is.): eski, geçmişe ait
 k. +ni 72/6
2. (sf.) eski, geçmişe ait
 k. (resm ü rāh-ı k.) 456/4
ḳādir (Ar. sf.): güçlü, kuvvetli
 k. -i yektā-yı ber-hāk 1^b-9
 k. (zıkr-i k. -i ḡam-h̄ārdur) 70/5
Ḳādirī (Ar. is.): Herşeye gücü yeten, Allah
 Ḳ. +dür sén ki 359/1
ḳadr (Ar. is.): değer, itibar
 k. 26/7, 139/5, 350/3
 k. -i ḳıymetdür 393/6
 k. -i revnaḳ-ı hüsününğ 157/3
 k. (ḳaysı k.) 441/4
 k. +im ‘ayārı çün 28/3
 k. +im (méning k.) 306/3
 k. +in 319/4
 k. +in (derd-i k.) 83/3
 k. +ini 45/7, 127/5
 k. +ini (vaşl k.) 84/2
 k. +ini (yigitlik k. bilgen) 392/3
ḳadr-dān (Ar. +Far. is.): kıymet bilir
 k. +ımdur 125/2
 k. +ı (ḳarılar k. bol-) 401/4
Ḳāf (öz. is.): masallarda geçen, aşılması güç
 bir dağın adı
 Ḳ. 73/10
 Ḳ. +dın artuḳ 561/6
Ḳāf Tağı (öz. is.): masallarda geçen,
 aşılması güç bir dağın adı
 (krş. Ḳāf)
 Ḳ. 226/5
- ḳafes (Ar. is.):** barınak
 k. 4^a-1
 k. (bu k. -i cihān-ı dūn) 135/4
 k. (maḥbūs-ı k.) 373/2
ḳāfile (Ar. is.): takım, grup, topluluk
 k. 73/3
 k. Sālār bol- 41/3
 k. (bu k. birle) 103/1
kāfir (Ar. is.): Tanrıtanımaz, dinsiz
 k. közi 91/5
 k. ü tersā ü şermsār ḳıl- 81/7
 k. -i bed-hūy birle 4/7
 k. (ḡayr-ı k.) 321/7
2. nankör
 k. (ol k.) 558/2, 563/3
 k. (sén ü k. közüñg) 408/2
ḳāfiye (Ar. is.): şiirde uyak
 k. (redīf ü k. ara) 562/5
kāgaz (Far. is.): kağıt
 k. 344/5
 k. üze 533
 k. üzre 273/1
 k. yüzide 87/1
 k. (béş ü altı cüz ü k.) 3^b-4
kāh (Far. is.): kuru ot parçası, saman çöpü
 k. 253/3
 k. (heme k. -ı sūz) 8/2
kāh (Far. is.): köşk
 k. -ı dīvān 234/5
 k. u eyvānı 454/4
 k. (serā vü k. u eyvānlar) 457/4
ḳahr (Ar. is.): eziyet
 k. 201/1, 564/9
 k. ét- “zorlamak” 106/3
 k. eyle- 279/2
 k. ḳıl- 170/3
 k. kör- 347/3
 k. ol- 244/2
 k. -ı gül-zārıda 118/3
 k. u düşnām ol- 171/5
 k. eşikini 115/3
kākül (Far. is.): alnın üzerine dökülmüş kısa
 saç
 k. +din (zülf ü k.) 376/3
ḳāl (Ar. is.): söz, laf
 k. 316/3
 k. (bir k.) 304/4
 k. (bu ḳāl ü k.) 180/7
 k. (ḳāl ü k. ét-) 559/5

ƙ. +im (ƙīl ü ƙ.) 99/7
 ƙ. +inġ (ƙīl ile ƙ.) 188/7
ƙal- (T. f.): etkisini sürdürmek, devam etmek; bulunduğu durumu veya konumu korumak; kalmak, geride kalmak, bulunmak; herhangi bir halde bulunmak anlamlarında birleşik fiiller ve deyimler oluşturur.
 ƙ. -dı (bī-rūḥ ƙ.) 427/1
 ƙ. -dı 44/1, 67/8, 154/7, 229/8, 256/2, 278/5, 283/9, 290/5, 337/1, 377/7, 407/6, 436/3, 452/3, 455/1, 462/1, 554
 ƙ. -dı (belāġa ƙ. başım) 325/6
 ƙ. -dı (közüüm yollarda ƙ.) 303/1
 ƙ. -dım 32/1, 237/1, 337/1
 ƙ. -dım nātīvān yalguz 121/1
 ƙ. -dınġ 25/2
 ƙ. -dınġ belālara 202/9
 ƙ. -ġan 116/5, 186/5, 248/3, 264/2
 ƙ. -ġan müddeā 66/7
 ƙ. -ġan (nūr ƙ. yok) 226/4, 231/7
 ƙ. -ġan (bī-rūḥ ƙ.) 369/1
 ƙ. -ġan (dermānda ƙ.) 87/4
 ƙ. -ġan (kūh-i ġam astıda ƙ. bī-nevā) 408/1
 ƙ. -ġan (tīre ƙ. zulmet-ābādımın) 369/2
 ƙ. -ġan (tolup ƙ. der ü dīvār) 159/6
 ƙ. -ġan (zār ƙ.) 270/6
 ƙ. -ġan émes 5/7
 ƙ. -ġan émes (eşer ƙ.) 332/4
 ƙ. -ġan yok 270/6, 407/5
 ƙ. -ġan yok érđi 119/1
 ƙ. -ġay 438/9
 ƙ. -ġay mén (zār ƙ.) 410/1
 ƙ. -ıp 360/5, 554
 ƙ. -ıp (belālarga ƙ.) 420/5
 ƙ. -ıp mén 79/3, 278/4, 357/1, 393/5
 ƙ. -ıp mén ayru 331/1
 ƙ. -ıp mén belālarga 413/7
 ƙ. -ıp mén teng 179/3
 ƙ. -ıpdur 135/7
 ƙ. -madı 19/6, 29/5, 159/6, 291/5, 356/2, 339/6, 418/1, 435/10
 ƙ. -madı bir zerre nūr 427/6
 ƙ. -madı şabr u sebāt 36/5
 ƙ. -madı (mecāl ƙ.) 345/9
 ƙ. -maġanda 44/5

ƙ. -mas 69/5, 94/2, 105/7, 294/5, 348/3, 470/2
 ƙ. -masa 570/32
 ƙ. -masa (ḥayāt ƙ.) 415/5
 ƙ. -masdur 348/6
 ƙ. -masun 237/3
 ƙ. -may 3^b-3
 ƙ. -may (buyurġan emrdin ƙ.) 561/4
 ƙ. -maydur 390/4
 ƙ. -maydur (nūr ƙ.) 271/6
 ƙ. -mış 159/2
 ƙ. -mış érđi 558/5
 ƙ. -mış mén 7/9
 ƙ. -mış mén nihān yalguz 121/1
 ƙ. -mışam 338/2, 567/4
 ƙ. -mışam (körmey ƙ.) 566/6
 ƙ. -mışdur 263/7
 ƙ. -sa 193/4, 231/1, 454/4
 ƙ. -sa uçmaġdın 561/1
 ƙ. -ur 44/4, 193/1, 234/7, 379/6(2), 430/6
 ƙ. -ur (ābād ƙ. bolsa) 152/5
 ƙ. -ur (ārmān ƙ.) 539
 ƙ. -ur mu nihān 262/5
 ƙ. -ur mu (‘ayān bolmay ƙ.) 418/2
 ƙ. -ur sén 337/3
 ƙ. -urġa 50/1
2. devamlılık bildiren tasviri fiiller yapar.
 ƙ. -! (āsān kıla ƙ.) 215/7
 ƙ. -! (dermān kıla ƙ.) 215/1
 ƙ. -! (elif-i cān kıla ƙ.) 215/1
 ƙ. -! (gūlistān kıla ƙ.) 215/2
 ƙ. -! (ḥurāmān kıla ƙ.) 215/3
 ƙ. -! (mihmān kıla ƙ.) 215/5
 ƙ. -! (nümāyān kıla ƙ.) 215/6
 ƙ. -! (uşol ƙan kıla ƙ.) 215/4
 ƙ. -dı ƙurup 427/4
 ƙ. -dı (büzülüp ƙ.) 132/2
 ƙ. -dı (köymedi ƙ.) 58/2
 ƙ. -dı (ƙurup ƙ.) 430/4
 ƙ. -dı (örtenip ƙ.) 236/2, 245/2
 ƙ. -dı (pāre bolmay ƙ.) 464/5
 ƙ. -dı (tola ḥasret bolup ƙ.) 303/6
 ƙ. -dım (bī-pervā bolup ƙ.) 242/1
 ƙ. -dım (cā bolup ƙ.) 242/7
 ƙ. -dım (gūyā bolup ƙ.) 242/6
 ƙ. -dım (lāle-yi şahrā bolup ƙ.) 242/3
 ƙ. -dım (rüsivā bolup ƙ.) 242/4

k. -dım (sāğar-ı şahbā bolup k.) 242/2
 k. -dım (şehā bolup k.) 242/5
 k. -dım (şeydā bolup k.) 242/1
 k. -ğan (ölüp k.) 186/4
 k. -ğan (tilmürüp k.) 167/3
 k. -ğan (tolup k.) 186/4
 k. -ğan (tolup k. yürekni) 441/2
 k. -ıpdur (yād k.) 320/1
 k. -ıp mén (ölgeli k.) 469/2
 k. -mağ (kıla k.) 12/1
 k. -mış (‘ālem bolup k.) 254/7
 k. -mış mén (müstagrağ olup k.) 132/3
 k. -mış mén (ölmekke k.) 567/3
 k. -mış (bolup k.) 43/7
 k. -mas (olmayın k.) 56/7
 k. -madı (savup k.) 181/5
 k. -ur (yéte_ almay k.) 228/9
 k. -sun (köyüp k.) 270/5
 3. miras olarak geçmek
 k. -ğan dik mīrās 45/1
 k. -ur mīrās 45/1, 45/2, 45/4
 4. bir şeyi yapmaktan alıkonulmak
 k. -dı 435/9
kālā (Far. is.): kumaş
 k. 437/3
 k. (şāhib-i k.) 169/3
kalb (Ar. is.): kalp, yürek, gönül
 k. -i Mücrim 226/9
 k. -i şahīḥ 489
 k. -i sūz 149/1
 k. selāmetiğa 470/10
 k. (āyine-yi k. -i ḥazīn) 26/4
 k. (zer k.) 277/7
 k. +de 163/7
 k. +din (şamīm k.) 377/2, 423/7
 k. +i 136/2, 369/1
 k. +im 427/1
 k. +imni 226/5
 k. +inḡni 37/1, 145/6
kalbī (Ar.+Far. is.): gönülle ilgili
 k. +dür 218/8
ka‘le (Ar. is.): güçlü olunan yer, kale
 k. -yi cān sēn 194/3
kāle (Far. is.): elbise kumaşı
 k. (bahā-yı k. kıl-) 73/4
 k. +sini (her bir k.) 245/7
 2. mal, mülk
 k. +m 14/8

ka‘le’l-nebī Aleyhi’selām (Ar. ib.): Hz. Muhammed’in sözü, hadisleri
 k. 201/10
qalem (Ar. is.): okun sap kısmı
 k. 45/4
 k. +niḡ bağı 52/6
 2. yazı yazma gereci
 k. 94/6, 98/7, 99/6, 158/2, 158/3, 291/1(2), 291/2, 291/3, 291/4, 291/5, 291/6, 291/7, 411/1, 562/1, 564/11
 k. bol- 208/7, 344/5
 k. birle 98/7
 k. birlen 327/7
 k. çek- “yazı yazmak” 57/7, 559/1
 k. imdādı 459/7
 k. (nāl k. dik) 141/1, 314/3
 k. (siyāhī bilen k.) 362/7
 k. (siyāhī vü k.) 533
 k. -i nāyın 327/7
qalem-dān (Ar. +Far. is.): kalemlik
 k. (ḥabs-i k. eyle-) 291/5
qalender (Far. is.): derviş, kalender
 k. 406/3, 569/12
 k. ehlide 305/2
qalender-veş (Far. is.): derviş gibi
 k. (ol k.) 92/2
qalī (<qaly Ar. zf.): artık, bundan sonra
 k. 95/2, 435/6, 466/1, 474/1
qalḡu (T. is.): varlık
 k. +sı 165/7
qalın (T. is.): zengin, varlıklı
 k. +niḡ (nuḡuş-ı būriyā-yı faqr u k. farkı) 24/5
 2. (sf.) çok, birçok
 k. nā-merdler birle 384/2
qalkān (T. is.): kendini korumak için yapılmış savunma aracı
 k. +dur 258/5
kām (Far. is.): dilek, istek, arzu
 k. 42/2, 416/5
 k. -ı ḡam 285/6
 k. -ı ḡoş 146/1
 k. u leb 20/1
 k. (telḡ-i k.) 225/9
 k. (telḡ-i k. -ı dehr mén) 59/4
 k. +ı (ḡalk k. çün) 42/2
 k. +ıḡa (bu Mücrim k.) 43/7
 2. mutluluk
 k. 129/4

k. eyle- 171/6
 k. kör- 535
 k. (ârzü-yı k.) 63/1
 k. (bu k.) 171/6
 k. +ığa (halk-ı cihân k.) 151/4
 k. +ım 271/5, 567/5
 k. +ımğa 106/4
 3. damak
 k. +ığa 208/9
 k. +ımğa 304/5
 k. +ımğa 37/4

kām-bağş (Far. is.): mutluluk veren

k. 251/3

kamer (Ar. is.): ay, dünyanın uydusu

k. +dendür (pertev-i şems ü k.) 105/2

k. +i 215/3

kāmet (Ar. is.): boy, endam

k. (bu ni k.) 130/7

k. (esir-i k. -i serv-i hıramānıñ bolay) 432/1, 432/7

k. -i dü-tā 73/8

k. -i mevzun 117/1

k. -i şimşād ilen 109/4

k. +i+Ø 413/1, 427/5, 457/2

k. +i (kişiniñ qadd u k.) 468/4

k. +im 3/4, 127/6, 259/5, 373/4

k. +im (méniñ k.) 229/5

k. +imdür 402/3

k. +in (nihāl k.) 422/2

k. +inğ 184/6, 293/1, 322/2

k. +inğdin 289/2

k. +inğdin (hayāl-i k.) 290/1

k. +inğe 486

k. +inğğa 378/3

k. +ini 364/3

kamış (T. is.): kamış

k. dik 110/6

kāmil (Ar. is.): bilgili, kültürlü kişi

k. 316/3, 366/4

k. +din 213/4

2. (sf.) bilgili, olgun

k. hıredler 384/3

k. hıredli 364/2

k. (‘ālem-i k.) 423/3

k. (dāniş ü k. bile) 523

k. (hüsn-i k.) 460/3

k. (şāhib-kırān-ı k.) 569/5

kāmilü'l-evkāt (Ar. ib.): zamanların olgunu

k. bol- 64/5

kamış (Ar. is.): gömlek

k. -i penbe értür 200/2

kāmran (Far. is.): isteğine ulaşmış, mutlu

k. 250/3

k. bol- 398/6

k. (emir ü k. bol-) 435/8

k. +dur mén (yalğuz k.) 227/7

kāmranlıg (Far. +T. is.): mutluluk

k. (hevā-yı k.) 3^a-1

kām-yāb (Far. is.): istediğini elde etmiş

k. -i ‘ömr 107/3

kan (T. is.): kan

k. 4/6, 12/1, 31/6, 80/6, 136/5, 225/9, 227/1, 241/4, 272/4, 283/6, 289/3, 349/4, 378/6, 388/4, 391/2, 410/6, 416/3, 427/7, 435/8, 502

k. bile 399/6

k. bol- 88/4, 295/1, 378/5,

k. ehli 130/5

k. kıl- 175/5

k. kılğan raķib hem 295/1

k. tök- “öldürmek” 69/2, 130/5, 394/6, 408/2, 459/4

k. (aķmağan kara k.) 177/1

k. (bağrı k.) 566/3

k. (bola k. deryası) 215/4

k. (kara k. bol-) 336/2

k. (ķatre k. çıkma-) 332/4

k. (ķıpķızıl k.) 31/6

k. (ķızıl k.) 232/3, 369/6

k. (sirişk-i k.) 269/5, 471/1

k. (sirişk-i k. tök-) 468/1

k. (tāze tāze niçe elvān k.) 96/3

k. (tola k.) 445/5

k. (uşol k. kıl-) 215/4

k. +dın pırehen 137/4

k. +dur 256/1, 349/2

k. +dur (bir bölek k.) 16/2

k. +e (dīdemdin aķğan k.) 170/5

k. +ğa boyalğan pırehen zevķin 79/4

k. +i+Ø 295/2

k. +ı (bağrı k.) 261/2

k. +ı (bağrımuñg k. hem) 131/3

k. +ı (gül-gün k.) 439/6

k. +ı (sirişkim k.) 331/5

k. +ı (yüregi k.) 255/1

k. +ı (yürek k.) 210/6

k. +ım 12/3, 109/2, 300/6, 398/4

k. +ım (kara k.) 231/4, 355/6

- k. +ımdadır 89/1
 k. +ımdın 109/2
 k. +ımdın (germ-i k.) 332/4
 k. +ın (bağır k.) 198/5
 k. +ın (ciger k.) 65/2, 245/4, 253/4
 k. +ın (ciger k. tök-) 300/1
 k. +ın tök- 291/5
 k. +ıng (şirîn ‘azîz k.) 344/4
 k. +ını (bağır k.) 245/7
 k. +ını (ciger k.) 476/4
 k. +nı (katre katre k.) 313/8
2. (sf.) kızıl, kırmızı renkli
 k. yaş 78/3
 k. (kûlzüm-i k.) 1/6
kān (Far. is.): cevher, maden
 k. 226/9
 k. -ı günāh 1^b-10
 k. -ı sevdā 253/5
 k. +ıdur (‘ilm k.) 366/3
 2. maden ocağı veya kuyusu
 k. (baħr u k.) 398/4
ķana° (Ar. is.): razı olmuş
 k. 567/3
ķanā°at (Ar. is.): görüş, fikir
 k. (ehl-i k. bol-) 14/4
 2. kismete razı olma
 k. 435/4
ķanā°atsız (Ar. +T. is.): hoşnut olmama
 k. (şabr u k.) 64/3
ķanat (Mo. is.): uçmayı sağlayan organ
 k. 17/2, 111/7, 122/2
 k. +ı+Ø 382/1
 k. +ı (uçarğa k.) 94/4
 k. +ım 176/2, 240/1, 266/5, 418/5, 561/1
 k. +ım (himmetdin k.) 561/2
 k. +ım (tā k.) 561/1
 k. +ımdın 318/5
ķand (Ar. is.): şeker
 k. 37/4
 k. u nebāt 36/8
 k. (minnetlik nebāt u k. u şekkerdin) 443/7
 k. (şerbet-i k.) 171/3
ķanda (T. zm.): nerede
 k. 66/6, 83/1, 145/3, 147/2, 165/3, 334/7, 336/5, 359/8, 394/5, 398/6, 407/1(2), 407/2(2), 407/3, 407/4, 407/5, 407/6(2), 407/7, 408/1(2), 408/2(2), 408/3(2), 408/4(2), 408/5, 408/6, 408/7, 570/6, 570/11
 k. kim 248/3, 420/2
 k. (her k.) 504
 k. (her k. kim) 7/3
 k. +édim 453/3
ķandağ (T. zm.): ne kadar, çok
 k. 436/5
ķandın (T. zm.): nereden
 k. 556
ķanı (T. zm.): hani, nerede
 k. 1/3, 5/7, 13/3, 57/2, 67/8(3), 75/2, 76/2, 87/5, 103/4, 157/5, 176/3, 200/5, 200/6, 218/9, 265/6, 300/5, 337/7, 345/3, 346/6, 407/4, 411/3, 424/1(2), 424/2, 424/3, 424/4, 424/5, 424/6, 424/7, 424/8, 424/9, 424/10, 424/11, 424/12, 424/13, 437/3(2), 454/1, 454/5, 455/1(2), 455/2, 455/3, 455/4(4), 455/5, 455/6, 455/7, 456/1(2), 456/2, 456/3, 456/4, 456/5, 457/1(2), 457/2, 457/3(2), 457/4, 457/5, 457/6, 457/7, 559/9
ķanıdın (T. zm.): nereden
 k. 442/2
ķāni° (Ar. is.): kanaat eden, kanaatkar
 k. ol- “kanaatkar olmak” 26/6, 375/2
 k. bol- “kanaatkar olmak” 163/3, 497
ķanlı (T. sf.): kanlı, kırmızı
 k. pīrehen 300/3
 k. yaşım 273/5
ķanlığ (T. sf.): kanlı
 k. cigerim 453/5
 k. (kızıl k. tonumdın) 400/2
ķānūn (Ar. is.): bir çalgı aleti
 k. 147/6
 k. -ı rihlet sâzını 561/4
ķapağ (T. is.): kaş ile kirpik arası
 k. +ı hem 562/1
 k. +ın 459/2
ķapu (T. is.): kapı, eşik
 k. +sın (şāh k.) 559/2
ķār (Far. is.): iş, meslek
 k. 139/5
 k. bol- 570/42
 k. kıl- 189/7, 420/7
 k. -ı Mesīhā 9/3
 k. -ı pīr 141/4
 k. u bār 570/48

k. u bārī 359/5
 k. u bārīng 570/40
 k. u bārīngni 536
 k. u bārīdür 116/4
 k. (bu k. u bārīngdın) 350/7
 k. (ni k. bol-) 436/7
 k. +ım 570/52

qara (T. is): siyah

k. 72/3, 94/6, 113/1, 249/1, 309/5, 377/5, 396/5
 k. bolma- 125/1
 k. kıl- 270/2
 k. ol- 374/5
 k. (bahtım k. için) 338/11
 k. (yüzi k. bol-) 219/6
 k. +dın (bu tört k.) 434/4
 k. +dın éken (qaşı közi k.) 346/1
 k. +mén 297/4
 k. +sı (közüm aq u k.) 142/2, 319/1
 k. +sı (közüm k.) 345/3
 k. +sıdur (köz k.) 180/5
2. (sf.) siyah
 k. bahtım émes mu 303/2
 k. bahtım qarangusunda 7/9
 k. cādū közüngdın 348/3
 k. dāğım 54/5
 k. dāğıng 242/3
 k. qan bol- 336/2
 k. qanım 231/4, 355/6
 k. közdin 561/4
 k. közler haqı 127/4
 k. saç u k. qaş u k. köz ü k. hāl 434/4
 k. şām eyleding 106/1
 k. tālīc 157/2
 k. tofrağ 173/1, 178/4
 k. tofrağça 391/5
 k. tofrağdın 2/2
 k. tofrağğa 314/2, 320/4, 323/3, 407/6, 558/6,
 k. yérge 32/6, 173/3, 322/1
 k. yér üze 182/4
 k. yüz birle 160/5
 k. zülfüngni 207/1
 k. vü qara künlerimni 12/5
 k. (aqmağan k. qan) 177/1
 k. (ékki k. kılum bilen) 362/7
 k. (sén ü k. kéçeler) 17/6
 k. (şām-ı k.) 142/1
 k. +dın (bu baht-ı k.) 151/7

k. +dın (ol baht-ı k.) 79/2

k. +yı (baht-ı k.) 6/7

3. mürekkep

k. 293/7

qara- (T. f.): bakmak

k. -! 209/6

k. -dı 247/7

k. -mağıng (açıq k.) 312/3

k. -p 3^a-11, 11/2, 20/7, 98/4, 248/4, 564/3

k. -p tilmürüp 444/1

k. -p yığlap 141/7

k. -p (başım yérge k. qāyil) 400/6

k. -p (tilmürüp k.) 239/4

k. -p (tilmürüp yığlap k.) 480

qaraq (T. is.): göz, göz bebeği

k. sal- “göz atmak, bakmak” 345/6

qaraqçı (T. is.): haydut, yağmacı

k. 49/9, 121/2

k. vü cān alğuçı 229/4

2. (sf.) haydut, yağmacı

k. qaşı 91/5

k. közlerinğ 12/1

qarangu (T. is.): karanlık

k. 51/4

k. bol- 345/3

k. +dur 428/3, 561/5

k. +sında (qara bahtım k.) 7/9

k. +sında (tün k.) 164/4

2. (sf.) karanlık

k. rüzgārım 27/2, 404/3

qarangulıq (T. is.): karanlık

k. +da 264/2

qaranguluğ (T. is.): karanlık

k. +da 470/2

qarār (Ar. is.): sonuçlandırma

k. 176/3

k. bile 388/2

k. ét- “karar vermek” 136/6, 270/3, 281/3

k. eyle- 273/9

k. kıl- “karar vermek” 81/6, 81/16

k. bol- “kararlı olmak” 101/3, 436/5

k. bol- “durmak, yerleşmek” 2^b-13

k. tap- “durmak, karar etmek” 345/4(2)

k. (ārām u k.) 191/2

k. +ı 191/2

k. +ım (şabr u k.) 189/6

- k. +ımdın (şabr u k.) 319/5
2. durma, yerleşme
 k. +ım 179/7
3. sabit, hareketsiz
 k. 445/3
ķaraş- (T. f.): biribiri içinde dağılmak
 k. -ķan 252/7
 k. -mas 196/3
ķaraş (T. is.): bakış
 k. 405/7
ķarçığay (Mo. is.): bir tür kuş, doğan
 k. 355/2
 k. (iy k.) 189/1
 k. +nınğ uçkanı 356/3
ķargā (T. is.): bir kuş türü, karga
 k. 518
ķargış (T. is.): lanet, beddua
 k. +ım 567/5
ķarı (T. is.): ihtiyar, yaşlı
 k. 361/4, 564/3
 k. bol- “kocalmak” 435/9
 k. +da (yigit bile k.) 564/9
 k. +lar aldıda 442/4
 k. +lar içre 396/5
 k. +lar işin 564/3
 k. +lar ķadr-dānı bol 401/4
 k. +lara 11/3
 k. +lardın 38/4
 k. +largā (bol k.) 564/3
2. yaşlılık
 k. +da 564/1
ķarı- (T. f.): kocalmak, yaşlanmak
 k. -dı 86/1, 564/10
 k. -dım 564/7
 k. -dınğ 50/7, 181/5, 183/8
 k. -ğan birle 440/6
 k. -ğan çakda 19/3, 163/8, 215/7, 219/6, 441/5
 k. -ğan çakınğda 59/7
 k. -ğan t̃ali'imni 226/8
 k. -ğanda 320/4, 548
 k. -ğanımça 49/7
 k. -p 415/5
ķarılık/ğ (T. is.): yaşlılık
 k. 282/5, 570/16
 k. devletin kör- 392/3
 k. hālınğde 192/7
 k. infic'ali birle 280/5
 k. nikbeti 310/6
 k. nikbetidin 350/3
 k. nisbeti 72/7
 k. ol- 304/9
 k. (nā-çār-ı hengām-ı k.) 4^b-9
 k. +ınğda 292/1
 k. +nınğ çerāğında 6/10
ķarın (T. is.): insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga altından kasıklara kadar olan ön bölümü
 k. +ı+Ø 249/9
 k. +ındağı (balık k.) 225/7
 k. +ınğ 406/3
2. iç, gönül
 k. +ım 138/2
ķarīb (Ar. is.): yakın, yakın olan
 k. 99/2, 399/7
 k. bol- 263/8, 342/1, 567/7
 k. ol- “yakın olmak” 25/2, 559/11
 k. -i cām 379/5
 k. (reng ü k. ü lāf u der-bend-i cefādur) 384/1
 k. +dür mén ki 24/2
 k. +inde 415/2
 k. +inğ 13/5
 k. +mén 63/2
 k. +sén 262/7
 k. +sén hem 142/5
ķarīn (Ar. is.): çok yakın
 k. 9/4, 490, 559/11
 k. bol- 174/6
 k. tut- 360/7
 k. +dür 562/9
ķār-geh (Far. is.): iş yeri
 k. +de (bu k.) 227/7
ķarnaķ (öz. is.): Oğuz'da bir yer adı
 K. bāzārınğ 181/5
ķarın (T. is.): yaşlı, ihtiyar
 k. +dın (uşbu k.) 570/29
ķārvān (Far. is.): kervan, yolcu katarı
 k. 121/2
 k. (āzim k.) 268/7
 k. (lāşe-yi k.) 250/6
 k. +ıdın (hamūşān k.) 45/5
 k. +nı (her k.) 429/2
ķarż (Ar. is.): borç, ödünç
 k. 215/6
ķaşāyid (Ar. is.): kasideler
 k. +ler 4^b-3
ķaşd (Ar. is.): kastetme, kıyma, niyet

- k. ét- 328/7
 k. +ı 89/1, 327/5
 k. +ığa 112/2
kāse (Far. is.): dibi derin kap
 k. 439/7
 k. -yi çinī 438/7
 k. (k. -yi su) 101/5
 k. +m (sınuğ k. sıfali) 441/4
 k. +sin (közümning k.) 301/5
kāşid (Ar. is.): haberci
 k. 68/1(2), 68/2, 68/3, 68/4, 68/5, 68/6, 68/7, 110/3, 119/7
 k. +ge 411/3
kāşidā (Ar. is.): ey haberci
 k. 413/1
kāşidī (Ar. +Far. is.): bir haberci
 k. 68/7
kāşım (Ar. is.): kırıcı, ufaltıcı
 k. -ı rızık 424/5
kāsid (Ar. is.): sürümsüz, geçmez
 k. bol- 285/5
kaşr (Ar. is.): köşk, saray
 k. (ārzū-yı k.) 124/3
 k. (cihān k. u serāyı) 152/5
kaşşāb (Ar. is.): kasap
 k. +ğa 464/6
kaş (T. is.): göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı, kaş
 k. 138/3, 139/8
 k u haţ 172/5
 k. (kara saç u kara k. u kara köz ü kara hāl) 434/4
 k. (köz ü k.) 72/3
 k. (köz ü k. dik) 91/3
 k. +ı+Ø 113/1, 130/5, 455/2
 k. +ı ki 53/4
 k. +ı közi qaradın éken 346/1
 k. +ı (karakçı k.) 91/5
 k. +ıda 111/1
 k. +ığa 99/1, 273/6, 563/3
 k. +ım dik édiler (köz ü k.) 72/3
 k. +ımda 53/7 90/4
 k. +ın çatma- 471/2
 k. +ıng ĩmāsığa 358/4
 k. +ıng şıfātında 20/5
 k. +ıng yayı vü müjgānıng okı 226/2
 k. +ıngda 180/1
 k. +ıngı 381/3
 k. +ıngı 100/2, 238/5
 k. +ıngı (közünğ k.) 333/2
 k. +ıngıning zülfiğārığa 355/6
 k. +ını 562/1
 2. ön, karşı, yan
 k. +ıda (atam k.) 570/45
 k. +ıdın (bol muhālifler k.) 164/3
kāş (Far. bağ.): keşke
 k. 89/4, 119/4, 138/7, 189/2, 263/8, 515
kāşāne (Far. is.): ev, yuva
 k. +m üzre 427/1
 k. +mizğa (bozuğ k.) 207/6
kāşif (Ar. is.): meydana çıkarıcı, bulan
 k. -i esrār 158/1, 174/5, 449/11
kat (T. is.): huzur, nezd
 k. +ıda (olar k.) 464/1
 2. (sf.) kat, sıra
 k. (törtünçi k. felekde) 228/4
 k. (yetti k. āsmāndın) 245/5
kat- (T. f.): bir şeyin içine bir şey eklemek, koymak
 k. -a sēn 456/1
 k. -ıp 444/6
 2. bitişirmek
 k. -ıpdur 558/3
kaţ (Ar. is.): kesme, kesilme, sona erme
 k. bol- “sona ermek” 154/5
 k. ét- “sona erdirmek” 94/3, 317/8, 344/6, 361/5, 559/11
 k. eyle- “sona erdirmek” 7/6
 k. -i ümmīd eyle- “ümidini kesmek” 74/1
 2. geçme, ilerleme, yol alma
 k. 142/3
kaţā (Ar. zf.): asla, hiçbir zaman
 k. 3^a-12
kaţār (Ar. is.): dizi, konvoy
 k. +ıdın (ıışk ehliniğ k.) 191/4
 k. +ımdın 319/4
katıg (T. is.): katı, sert, acımasız
 k. 311/7
 2. (sf.) katı, sert
 k. könglüm 145/1
 k. müşkilüm bilen 362/2
 k. söz ile 56/6
kāţī (Ar. sf.): kesin
 k. (delīl-i k.) 385/2
kaţī (Ar. is.): bir işi sona erdirmiş olan

k. bol- 334/3
kātib (Ar. is.): yazıcı
 k. bol- 313/7
 k. (ol k. -i taḳdīr) 57/7
 k. +leri (ezel k.) 254/2
kātil (Ar. is.): öldürücü, cani
 k. 226/2, 238/5
 k. -i bī-rahm 85/6
 k. -i şāhib-kırān 228/7
 k. (iy k.) 231/4
 k. (iy k. -i cān) 133/1
 k. (ol k.) 110/1
 k. +dīn (zehr-i k.) 225/9
 k. +dür 283/2
 k. +ğa (bu k.) 517
 k. +ğa (uşol k.) 394/6
 2. (sf.) öldürücü, cani
 k. āfet-i devrān bilen 363/5
 k. nigh 7/4
 k. sözünğ 317/6
 k. (cellād-ı k.) 455/2
 k. (ol k. şehādet-gāhığa) 150/2
 k. (zehr-i k. bol-) 371/4
katl (Ar. is.): öldürme
 k. üçün 148/2
 k. +éken 563/3
 k. (ol k. -i şehādet-gāhığa) 150/2
katla (T. is.): defa, kere
 k. (bir k.) 22/5, 329/3
 k. (her k.) 313/3
 k. (yüz k.) 139/3, 264/3, 443/7
kaṭre (Ar. is.): damla
 k. (her bir k. -yi eşkim) 311/4
 2. (sf.) damla
 k. kan çıkma- 332/4
kaṭre kaṭre (Ar. zf.): damla damla
 k. 445/5
 2. (sf.) damla damla
 k. kanna 313/8
 k. (kızımtıl k. su) 245/7
kaṭtūğ (T. sf.): katı, sert
 k. sitemdīn 48/5
kavāid (Ar. is.): kurallar, kaideler
 k. -i rūzgārga 3^a-7
kavī (Ar. is.): sağlam, güçlü
 k. 60/3, 163/4
 2. (sf.) sağlam, güçlü
 k. kadem 122/3
kavl (Ar. is.): söz, lakırdı

k. 54/7, 64/3
 k. -i Hāk 38/3
 k. -i kabāyih 57/1
 k. -i kitāb bol- 326/3
 k. (her bir kulaḳ-ı kabil-i k.) 84/3
 k. (ol k. -i kabih) 489
 k. (semāf-yı k.) 467/3
 k. +i+Ø 55/6, 201/9, 309/3, 316/3, 427/3
 k. +i (birevniñg k.) 212/6
 k. +i (iy k. yalğan cürmi köp) 47/5
 k. +i (mestlerniñg k.) 396/4
 k. +i (müddeī k.) 526
 k. +i (nükte vü k. mühmeli) 250/9
 k. +i (öz k.) 38/5
 k. +i (vefālīk k.) 258/3
 k. +ide (kaysı cānān k.) 174/2
 k. +iğa (dāmān-ı ārzū k.) 202/7
 k. +iğa (halk pendi k.) 96/7
 k. +imde (bir k.) 58/6
 k. +ime 418/7
 k. +imni 220/9
 k. +ini (anıñg k.) 545
 k. +ni (mülāyim k.) 559/9
kaṭlen (Ar. zf.): sözle, fiili olmayan
 k. ü fiilen 94/5
kaṭm (Ar. is.): topluluk, kavim
 k. -i perīşān 31/3
 k. +i+Ø 316/7
kaṭa (T. is.): taraf, cihet, yön
 k. 405/5, 430/2
 2. (sf.) ne, hangi
 k. yüz 78/1
kaṭan (T. zm.): nere, nereye, taraf, yan
 k. 69/2
 k. (her k.) 287/2
 k. +e 417/5
 k. +ğa 30/1, 179/4, 320/6, 327/1, 388/4, 415/3
 k. +ımdın (her k.) 332/7
kaṭd (Ar. is.): pranga, zincir
 k. ol- “bağlanmak” 561/7
 k. -ı dām-ı zūlf 118/2
 k. -ı hicrān birle 92/7
 k. -ı işyān bolma- 254/7
 k. -ı miḥnetdīn 377/4
 k. -ı zencirim 265/5
 k. (esir-i k. -ı hicrān bolma-) 546
 k. +érür 363/7

ķ. +ıdın (vaşl ile ğam ķ.) 288/4

ķayda (T. zm.): nerede, nereye

ķ. 272/2, 275/5(2), 276/9, 362/2

ķaydın (T.zm.): nereden

ķ. 189/4, 295/4

ķayġu (T. is.): kaygı, tasa, keder

ķ. 403/2

ķ. bile 81/3

ķ. (bu niĉŭk ķ.) 371/3

ķ. (ġam u ķ.) 225/2, 349/7, 444/6

ķ. (ġam u ķ. bilen) 67/3

ķ. +da 379/1

ķ. +dın 35/2, 36/3, 425/2, 499

ķ. +lar (bu ķ.) 163/8

ķ. +dın (bu ķ.) 338/9

ķ. +dın (peyveste ķ.) 178/1

ķ. +sı 472/1(2), 472/2, 472/3, 472/4, 472/5

ķ. +sı (cān ķ.) 464/6

ķ. +sı (cānān ķ.) 464/1

ķ. +sı (dāmān ķ.) 464/5

ķ. +sı (firāk ķ.) 298/2

ķ. +sı (hicrān ķ.) 464/2

ķ. +sı (īmān ķ.) 464/1

ķ. +sı (munĉa devrān ķ.) 464/7

ķ. +sı (ol ĥūrşīd-i tābān ķ.) 464/4

ķ. +sı (ol serv-i ĥurāmān ķ.) 464/3

ķ. +sıdın (cān alġuĉı ķ.) 370/1

ķayı (T. sf.): hangi

ķ. cemāle 103/2

ķ. ġŭl-ĉehreġa 259/3

ķ. ġŭlşende 305/3

ķ. mekānda 182/3

ķ. mekānda édim 266/7

ķ. menzilde 275/6

ķ. menzilde kim 99/1, 394/1

ķ. menzilge 253/4

ķ. yan 282/3

ķ. yol 381/7

ķ. (her ķ. bāzār ara) 377/2

ķ. (her ķ. meydānıda) 258/5

2. (zm.) ne, hangisi

ķ. 274/5

ķ. bol- 274/6

ķāyil (Ar. is.): razı olmuş, boyun eġmiş

ķ. 283/2

ķ. bol- 442/7, 546

ķ. kıl- 413/4

ķ. -i dŭnyā 14/1

ķ. -i her ékkilesi 291/7

ķ. ŭ ikrār 449/7

ķ. (başım yérge ģarap ķ.) 400/6

ķ. +dür 409/7, 439/2

ķāyim (Ar. is.): bir işte sebat eden

ķ. 460/2

ķāyim-makām (Ar. is.): birinin yerine geĉen, yerini alan

ķ. -ı bihterīn ornıġa 4^a-12

ķāyināt (Ar. is.): evren

ķ. (devr-i k.) 20/2

ķaymak (T. is.): sŭtŭn ŭzerinde toplanan yaġ katmanı

ķ. (tāze ķ.) 438/4

ķ. +ı (yaġ u ķ. bilen) 438/7, 439/9

ķaysı (T. sf.): hangi

ķ. ad eyle- 114/7

ķ. āķıldın 145/2

ķ. āşık 5/3

ķ. baş 150/2

ķ. bī-dil 19/2

ķ. bir kŭngŭl 439/1

ķ. cānān ģavlide 174/2

ķ. derd 77/1

ķ. dil-rŭbādın éken 346/1

ķ. ehl-i rŭzgār 136/5

ķ. él aradın éken 346/5

ķ. éşikge 338/5

ķ. evķāt 124/2

ķ. ģarīf-i encŭmen 44/1

ķ. ģadr 441/4

ķ. kŭngŭl 330/2

ķ. kŭngŭl iĉre 251/2

ķ. kŭn 363/1

ķ. mekān 436/3

ķ. mekānadur mén 189/6

ķ. Mŭcrimdin 169/5

ķ. Mŭcrimdŭr 166/7

ķ. mŭselmāna 91/5

ķ. ōrtengen yŭrekde 149/3

ķ. sipās 510

ķ. sultānġa 35/5

ķ. til 514

ķ. til birle 1/1, 363/6

ķ. til ile 562/1

ķ. ŭmīde 112/1

ķ. ŭlke 316/5

ķ. yérde 83/2

- k. yetim 427/7
 k. yüz birle 50/4, 274/4
 k. yüzge 38/1, 562/1
 k. yüzümge 305/4
2. (zm.) hangisi
 k. 118/3, 135/3, 275/3, 407/3, 454/1
 k. kim 72/5
 k. +dın (hiç k.) 309/7
 k. +ğa 473/4
3. (zf.) nasıl
 k. bol- 99/6
 k. ékenni 265/3
ḳayta (T. zf.): yeniden, tekrar
 k. 77/5, 245/2
ḳayta ḳayta (T. zf.): yeniden, tekrar
 k. 459/1
ḳaytadın (T. zf.): yeniden
 k. 4^b-12
ḳaytar- (T. f.): geri döndürmek
 k. -ma 365/5
 k. -ur 323/4
Ḳayyūm (Ar. is.): ezeli ve ebedi olan; Allah
 Ḳ.-i tüvānā sēn 1/2
ḳaz (T. is.): yabani ve evcil bir kuş türü
 k. bol- 518
ḳaz- (T. f.): kazmak
 k. -mağıl 101/14
ḳazā (Ar. is.): hüküm
 k. 561/4
 k. çengesiga 254/1
 k. ferrāşı 559/2
 k. ḳazanıda 492
 k. ḳıl- 422/7
 k. okığa 451/1
 k. sultānı 320/2
 k. (dīvān-ı k.) 533
 k. (ğayr- tesellüm k.) 276/1
 k. (hengām-ı k.) 322/3
 k. (tā k. dīvānı) 566/6
 k. (taḳdīr-i k. vü ḳaderinġ) 103/6
 k. (teslīm-i k.) 295/7
 k. +da (dīvān-ı k.) 265/1
 k. +dın (taḳdīr-i k.) 79/5
ḳazan (T. is.): büyük derin tencere
 k. (ol k. kim) 439/6
 k. +ıda (ḳazā k.) 492
 k. +ın 71/6
ḳazıl- (T. f.): kazmak işi yapılmak
 k. -sa 146/5
ḳāzī (Ar. is.): yapan, uygulayan
 k. bol- 295/5
kāzib (Ar. is.): yalancı
 k. ḳıl- 393/7
 k. -i bed-güy-ı rüsvā-yı cihān 407/7
ḳāziyü'l-hācāt (Ar. ib.): herkesin dileklerini, isteklerini yerine getiren, Allah
 k. -ı halk-ı evvel ü āhir 1/8
kebāb (Ar. is.): doğrudan ateşte pişirilen et
 k. 143/2, 315/4, 371/1
 k. bol- 326/1
 k. bolğan bu cānım 245/2
 k. dik 176/4
 k. ét- 220/4
 k. eyle- “kebab yapmak, pişirmek”
 25/1, 466/6
 k. isi 285/4
 k. ḳıl- 217/3
 k. ol- 452/6, 476/4
 k. -ı dāğ-ı hicrān bol- 367/7
 k. -ı dāğ-ı hicrānıġ bol- 432/6
 k. (bir tāze örtengen k.) 100/5
 k. +ı mén (köygen k.) 298/7
 k. +ım 136/5
 k. +ımdın (dāğ-ı k.) 331/3
kebābīn (Ar. is.): kebab gibi
 k. eyle- 180/4
kebīr (Ar. is.): büyük
 k. 570/17
kebüter (Far. is.): güvercin
 k. 256/5
kebüter-nāme (Far. is.): güvercin mektubu
 k. 122/2
kecek (Far. is.): ördeğin kuyruğundaki eğri tüyler
 k. bilen 364/3
kēc- (T. f.): vazgeçmek
 k. -! 4/8, 37/6, 144/2, 162/6, 442/5
 k. -! kim 50/7
 k. -er 94/3
 k. -ey 448/7
 k. -ip 46/8, 212/1, 561/4
 k. -ip érdim 467/6
 k. -ip mén 271/10
 k. -mesenġ 374/7
 k. -meyin (cāndın k. bolma-) 394/6
 k. -tim 117/2
2. sürmek, yaşamak

- k. -er 567/4
 k. -er (başdın k.) 172/6
 k. -er (ni k.) 449/10
 k. -ti 148/5, 235/2, 304/6
 k. -ti (ni k.) 188/1
 k. -ürgü (hoş k. dik) 179/3

kéçe (T. is.): gece

- k. 17/7, 26/7, 29/4, 185/6, 236/6,
 287/2, 316/5, 417/1, 440/6
 k. kündüz 105/2, 141/6, 188/4, 244/6,
 256/3, 265/2, 317/3, 349/4, 360/2,
 371/1, 395/3, 449/5
 k. kündüzüm 239/6
 k. nūrıdın 383/3
 k. vü kündüz 267/6, 385/4, 386/7,
 387/4, 1^b-3
 k. (bir k.) 18/4, 92/4, 190/1, 207/6,
 215/5, 416/7, 428/4, 460/1
 k. (bir k. kündüzdin artuk) 225/6
 k. (bu k.) 217/4, 232/1, 303/5, 312/4,
 378/5, 427/1
 k. (her k.) 151/3, 243/2, 362/1, 567/6,
 569/6
 k. (niẓām-ı k. vü kündüzni) 559/1
 k. (uşbu k.) 225/1, 334/1
 k. +de (bir k.) 536
 k. +dın 249/1
 k. +dın tā şubḥ 15/3
 k. +ler 43/4, 46/8, 184/5, 185/6,
 237/4, 282/4
 k. +ler pāsını 90/5, 205/2, 443/2
 k. +ler pāsında 260/2
 k. +ler (sén ü qara k.) 17/6
 k. +leri (firāk k.) 255/1, 445/6
 k. +ni 98/6
 k. +si (firākı k.) 69/3
 k. +si (firākıng k.) 236/1
 k. +si (ḥalvet-i cān k.) 130/8

kéçür- (T. f.): geçirmek

- k. -gen 46/2
 2. sürmek, yaşamak
 k. -! 468/7, 570/35
 k. -düm 462/4
 k. -gen 205/2
 k. -me (zāyic k.) 443/2
 k. -medim 564/7
 k. -señg (hoş k.) 501

kedḥudā (Far. is.): kahya, hizmetçi

- k. bol- 570/36

- kedḥudālīg (Far. T. is.): hizmetçilik, kulluk**
 k. bile mübtelālīg 3^a-2
 k. (hevā-yı k.) 3^a-5
 k. +ğa 570/37

kef-be-kef (Far. is.): köpük köpük

- k. 250/5
 k. eyle- 451/2

kefen (Ar. is.): ölünün gömülmeden önce sarıldığı beyaz bez

- k. 84/6, 400/2
 k. +inğ 200/2

keftār (Far. is.): sırtlan

- k. 159/7

keh (Far. is.): saman rengi

- k. 410/6

kehrübā (Far. is.): kehribar

- k. +dın 79/1

kej-naẓar (Far. sf.): eğri bakış

- k. +ğa (köp k.) 364/3

kej-reftār (Far. sf.): eğri yürüyüşlü, eğri giden

- k. (iy çarḥ-ı k.) 131/1

kél- (T. f.): 1. bulunulan yere başka bir yerdin ulaşmak

- k. -! 43/1, 51/2, 196/1, 196/7, 210/1,
 210/5, 216/1, 217/4, 225/12, 231/4,
 283/5, 285/2, 288/6, 306/10, 319/6,
 343/9, 354/7, 355/1, 371/7, 380/7,
 393/7, 409/7, 410/6, 430/1, 430/6,
 433/1, 441/1, 442/7, 445/4, 447/7,
 540, 559/11
 k. -di 164/1, 320/5, 424/11, 555

- k. -di (ni k.) 422/6

- k. -di (sormakğa k.) 264/1

- k. -di mü 369/1(2), 369/2, 369/3,
 369/4, 369/5, 369/7, 452/1

- k. -dim 3/3, 117/7, 147/3, 186/3,
 454/2

- k. -dim (aldanıp k.) 386/2

- k. -dinğ 117/5

- k. -dinğ mü 350/1

- k. -edür 302/6

- k. -ge sén 40/1, 40/3

- k. -geli 570/13

- k. -geli cihāne 292/3

- k. -geli cihānga 294/2

- k. -gen 116/6, 357/2

- k. -gen éken 388/3

k. -gen érdim 28/1
 k. -gen mü émes 260/3
 k. -gen yok 311/5
 k. -gende 28/6, 105/6
 k. -geni 242/7
 k. -genidin 125/5
 k. -genim 373/2, 454/1
 k. -genime (cihānga k.) 450/7
 k. -geniŋ (fedāy k.) 231/5
 k. -geniŋdin 324/1
 k. -geniŋge 95/5
 k. -genni (ni k.) 134/5
 k. -gey 39/3, 184/4, 452/1, 559/4
 k. -gey mü dép 230/1
 k. -gey (ni k.) 330/1
 k. -gey sén 12/3
 k. -gil 146/4, 237/7, 302/7
 k. -iŋ 185/1, 190/1(2), 190/2, 190/3, 190/4, 190/5, 190/6, 190/7
 k. -iŋler 30/4, 301/4
 k. -ip 15/4, 24/3, 40/7, 81/12, 125/3, 186/2, 210/6, 277/1, 281/5
 k. -ip sén 18/5
 k. -ipdür 398/1
 k. -me (sorap k.) 349/9
 k. -medi 4^b-8, 303/1, 427/1(2), 427/2, 427/3, 427/4, 427/5, 427/6, 428/1(2), 428/2, 428/3, 428/4, 428/5
 k. -medinŋ 59/6, 133/4
 k. -mekge 416/4
 k. -memiş 367/7
 k. -mes 287/4
 k. -mese 9/2, 212/5, 303/5
 k. -mesenŋ 444/1
 k. -miş 333/7
 k. -se 32/1, 37/3, 53/7, 55/7, 59/3, 74/7, 75/6, 101/10, 105/5, 115/3, 125/4, 145/3, 146/5, 203/6, 207/5, 285/1, 326/2
 k. -se (her ni k.) 115/2, 201/8, 317/8
 k. -se (ni k.) 32/5, 343/1, 348/7, 443/9
 k. -se (ni k. başiŋga) 234/3
 k. -se (yazılıp eger k.) 293/7
 k. -seler 92/1, 92/2, 92/3, 92/4, 92/5, 92/6, 92/7
 k. -senŋ 35/1, 35/2, 199/2
 k. -senŋ (sorap k.) 355/7
 k. -sün 48/6, 89/6, 124/4, 239/7(3)

k. -sün ki 357/3
 k. -ür 141/2, 145/2, 229/7, 331/3, 350/3, 444/1
 k. -ür bolsa 32/3
 k. -ür dép 68/6
 k. -ür mü 451/6
 k. -ür müddetdin 68/3
 k. -ür sén 261/6
 k. -ürgedür (bir k.) 338/6
2. yardımcı fiil olarak kullanılır.
 k. -di (başıma k.) 368/4
 k. -di (tilge k.) 111/6
 k. -di (tilimge k.) 283/2
 k. -edür 378/1
 k. -gen (başıma k. bilen) 219/3
 k. -gen (tilge k.) 144/4
 k. -gen émes büy-ı vefā 347/2
 k. -genini 84/1
 k. -genini (başımğa k.) 23/7
 k. -meklik (özünge k.) 542
 k. -memiş mezeli 474/9
 k. -mes (anıŋ yādıga k.) 375/6
 k. -mes (rāst k. kim) 397/5
 k. -mes (şümārga k.) 200/4
 k. -mes (tev'emān k.) 396/3
 k. -mes (uyku k.) 185/6
 k. -mes (yādıga k.) 114/5
 k. -mes éken (qolunŋdın k.) 210/2
 k. -mes mü (rahmı k.) 402/4
 k. -mesdin (yādıŋga k. burun) 322/6
 k. -mesem dünyāga 277/4
 k. -meydür (rāst k.) 344/5
 k. -meydür (şerm k.) 29/7
 k. -miş meşāmımğa 563/6
 k. -se tildin 64/6
 k. -se (her cefā k.) 403/5
 k. -se (her ni cefā k.) 389/5
 k. -se (körerge k.) 80/5
 k. -se (tilge k.) 58/4, 84/1
 k. -ür telh 492
 k. -ür (hoş k.) 35/1
 k. -ür (qolumdın ni k.) 314/7
 k. -ür (şāyeste k.) 343/3
 k. -ürçe (qoldın k.) 518
3. ortaya çıkmak
 k. -di 23/1
 k. -di mü 367/4
 k. -mez mi 184/3
 k. -ür 251/3, 285/4, 287/1, 373/1

4. uğramak

k. -ür 276/9

5. tasvir fiil olarak kullanılır.

k. -gil (sora k.) 313/3

k. -se (soraşıp k.) 104/7

6. akmak, dökülmek

k. -di mü 369/6

k. -medi 427/7

kelām (Ar. is.): dil, lisan

k. kıl- “konuşmak” 199/4

k. (bercā-ı k.) 119/6

k. (fuḥş-ı k.) 534

k. (ḥayr-ı k. kim) 101/15

k. (lafz-ı k.) 178/7

k. (zīb-i k. eyle-) 294/7

k. -ı bī-hüde ü lağv 200/4

k. -ı feraḥ 56/6

k. -ı Ḥudāvend-i müste‘ān 470/5

k. -ı muḥtemel birlen 343/7

k. +ı (her k.) 239/2

k. +ıda érür (maẓmūn-ı k.) 57/5

k. +ıdın (her k.) 206/7

k. +ığa (şīrīn k.) 40/6

k. +ım (bu k.) 272/1

k. +ımdın (her k.) 251/3

k. +ımnı (ayğan k.) 431/5

k. +ın (ayğan k.) 127/11

k. +ın (lāyığı k.) 443/8

k. +ın (uluğlar k.) 521

k. +ıngı 506

k. +ıngnı 100/3

k. +ıngnı (ayğan k.) 262/2

k. +ıngnı (sén k.) 226/1

kelāmu’llāh (Ar. is.): Allah sözü, Kur’an-ı

Kerim

k. ile 284/3

k. +dın 267/1

k. (her āyet-i k.) 385/2

kelāmu’llāhlıg (Ar. +T. is.): Allah’ın sözü

k. +ı 423/5

kelān (Far. is.): büyük, gösterişli

k. 2250/4

k. bol- 435/5

2. (sf.) büyük, gösterişli

k. (bu nām-ı k. bilen) 337/7

k. (ḥürd-ı k. birle) 387/4

kelhemec (T. +Ar. is.): sivrisinek

k. dik 204/6

kéltür- (T. f.): getirmek

k. -! 146/4

k. -di 420/7

k. -seler 331/2

2. yardımcı fiil olarak kullanılır.

k. -düm (başımğa k.) 558/4

k. -ey (yādımğa k.) 450/2

k. -me (yādınğa k.) 496

k. -mek (tile k.) 181/4

k. -mek érür (uyku k.) 58/5

k. -mey (yādımğa k.) 277/2

kem (Far. is.): az, eksik, fena, kötü

k. 38/2, 45/7, 320/7, 441/6, 526, 564/11

k. bol- 253/5, 474/3(2), 567/2, 570/34

k. eyle- 476/4

k. kıl- “kötüleştirmek” 72/7, 273/9, 366/5, 459/1

k. körün- 500

k. +dür 108/5, 259/4, 282/4

2. (sf.) fena, kötü

k. bahā 142/2

k. (dūd-ı k.) 98/2

k. (ḥāk-sār-ı k.) 570/2

kemāl (Ar. is.): olgunluk, fazilet

k. 203/8

k. -i fakrğa 435/15

k. -i hırş u dām-ı nefis birle 400/1

k. -i iltimās 123/1

k. -i maḥşūd 569/13

k. -i ‘ömr 401/4

k. -i vaşlıma 431/6

k. -i za‘af 142/4

k. +im 99/6

k. +ıng zevālīga 32/6

k. (anıng k. u zevālīga) 364/4

k. (be-vech-i k.) 75/7

k. (be-vefk-i ḥāl-i k.) 252/5

k. (bī-ḥad-i k.) 562/6

k. (kesb-i k. eyleme-) 528

k. (irāde-yi kesb ü k. kılmak için) 2^a-6

k. +ıng (kesb-i k.) 542

k. +ini 3^b-13

kemālāt (Ar. is.): olgunluklar

k. 484

k. +ıng 442/6

k. +ıng (şaf-ı k.) 313/7

kemān (Far. is.): yay, keman

- k. dik égilgen dü-tādur 229/5
2. (sf.) yay gibi
 k. (bir k. ebrūda) 566/3
kemel- (Far. +T. f.): azalmak, eksilmek
 k. -miş 381/6
kemend (Far. is.): bağ, ip
 k. -i cezbe-yi maʿşūk taʿrīḡı 390/2
 k. +in 63/3
kemer (Far. is.): kemer, bel bağı
 k. bağla- 531, 559/9
kemīne (Far. is.): acizlik, zavallılık
 k. 395/7
2. (sf.) zavallı, aciz
 k. ʿĀbid-i mehcūrınḡ yolın tutmanḡ
 361/7
 k. Mücrime 182/7
kemlik (T. is.): kötülük
 k. 198/7
Kenʿān (öz. is.): Hz. Yakub'un memleketi
 olan Kenan diyarı
 K. 130/4
 K. (hevā-yı şehir-i K.) 376/6
 K. (pīr-i K. dīdesi) 184/4
 K. +ım (ey mäh-ı K.) 231/7
 K. +ım (mäh-ı K.) 216/4
kenār (Far. is.): kıyı, yaka
 k. (alıp başımını koyarga k.) 345/6
 k. (ceyb ü k.) 378/5
 k. +ı (ceyb ü k.) 101/11
 k. +ım (ceyb ü k.) 116/1
 k. +ımını (ceyb k.) 273/5
 k. +ımını (ceyb ü k.) 30/4
 k. +ınḡ mén (müştāk-ı k.) 355/4
 k. +ınḡda 355/4
kenāre (Far. is.): kıyı, کنار, çevre
 k. 18/5
 k. kıl- 444/6
 k.+rak 178/3
kénḡ (T. is.): geniş
 k. tut- 391/7
kénḡeş (T. is.): danışma, görüşme
 k. (hīç k.) 177/6
kenīz (Far. is.): kadın köle, cariye
 k. 228/8
ker (Far. is.): sağır
 k. bol- "sağır olmak" 101/10, 391/7,
 506
 k. kıl- "sağır etmek" 236/2, 409/7
2. (sf.) sağır
 k. (gūş-ı k.) 443/8
kerāmet (Ar. is.): ihsan, lütuf
 k. 569/6
 k. bol- 218/8
 k. kıl- 355/5
 k. +ni (bu k.) 162/4
kerān (Far. sf.): son
 k. kıymet güherni 273/4
 k. (müşābih-i dürr-i k.) 262/1
Kerbelā (öz. is.): Irak'ta İmam Hüseyin'in
 şehit edildiği ve türbesinin
 bulunduğu yer
 K. (deşt-i K.) 408/2
 K. (şehīd-i K.) 313/8, 336/4
 K. +dın (şehīd-i K.) 79/4
kere (Ar. is.): defa, kez
 k. 51/3, 90/4
kérek (T. is.): gerek, lazım, lüzumlu
 k. 17/7, 18/1(2), 18/2, 18/3, 18/4,
 18/5, 18/6, 180/4, 181/1(2), 181/2,
 181/3, 181/4, 181/5, 181/6, 181/7,
 378/4(2), 382/4
 k. bol- 83/4, 463/2, 522
 k. (nazar k.) 562/10
 k. (ni k.) 533
 k. (nige k.) 17/1, 173/1, 474/4
 k. (talep kılmaḡ k.) 330/6
 k. (yatmaḡ k.) 32/6
 k. +dür 49/4
 k. +érür (Yūsuf k.) 301/3
kérek- (T. f.): lüzumlu olmak
 k. -mes 443/5
kéreklik (T. is.): gerekli
 k. 94/3
 k. +ése 9/5
kerem (Ar. is.): iyilik
 k. 218/8, 225/10
 k. ét- 412/3
 k. eyle- 272/7
 k. kıl- "iyilik yapmak" 2/7, 116/2,
 139/4, 155/2, 170/1, 442/2, 461/8
 k. (andaḡ kıl k.) 170/7
 k. (baḡr-i mevvāc-ı k. üstinde sén)
 55/1
 k. (baḡr-i k.) 564/11
 k. (bu k. birlen) 327/6
 k. (deryā-yı k.) 108/5
 k. (ḡāh k. ḡāh sitem) 55/3
 k. (lāf-ı k.) 323/6

- k. (menba^c-yı cūd u k.) 61/2
k. (mihr ü k.) 171/5
k. (luṭf u k.) 244/4, 537
k. +ingdin (ser-i ḥ^ʔān-ı k.) 449/9
k. +ni (cūd u k.) 362/5
- kerem-āsā (Ar. +Far. is.):** iyilik gibi
k. 114/6
- kerev (Far. is.):** örümcek
k. 543(2)
- kerīm (Ar. is.):** kerem sahibi, Allah
K. 360/6
K. -i lā-yezāl 3/2
2. (sf.) kerem sahibi, kerametli
k. (Ḥudāvend-i k.) 218/1
k. (yunus-ı baḥr-i k.) 424/2
- kerīz (Far. is.):** su yolu, ark
k. (rāh-ı k.) 563/6
- kerrūbiyān (Ar. is.):** büyük melekler
k. -ı ʿālem 4^a-8
- kes (Far. is.):** insan, kişi
k. (ḥuẓūr-ı ḥāṭır-ı k.) 346/7
k. (muḥtāc k. bolma-) 561/2
k. (ni enīs ü ni k. ü ni kūy u ni dem-sāzı) 82/7
- kés- (T. f.):** bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak
k. -erge 53/9
k. -ip 197/5, 216/5
k. -ip (baş k.) 291/5
k. -me 101/13
- kesād (Ar. is.):** yokluk, bulunmazlık
k. ol- 406/4
2. (alış veriş için) durgunluk
k. 14/8
- kesb (Ar. is.):** kazanç
k. ét- 301/4, 370/4
k. kıl- 374/4
k. -i hevāy 223/1
k. -i kemālinḡ 542
k. -i kemāl eyle- 528
k. -i hevā-yı neşʔe-yi mestāne eyle- 223/1
k. (irāde-yi k. ü kemāl kılmak için) 2^a-6
k. +ile 161/5
- kesel (Ar. is.):** hasta
k. 178/4
2. hastalık
k. (bu k. birlen) 343/5
- k. (bu mühlik k.) 563/4
k. +din (uşbu k.) 245/6
- késil- (T. f.):** bitmek, tükenmek, sonu gelmek
k. -gen 256/3
k. -mesdin (yol k. burun) 322/5
2. kesmek eylemi yapılmak
k. -di (başım k.) 325/6
- keşir (Ar. sf.):** çeşitli
k. (renc-i k.) 438/10
k. (luṭf-ı k. bolma-) 61/7
- keşf (Ar. is.):** ortaya çıkarma
k. +i+Ø 89/7
- keşide (Far. sf.):** dizilmiş
k. +mén (naḥl-i kühen-i k.) 176/5
- keştī (Far. is.):** gemi
k. 154/7, 375/7
k. -yi baḥr-i belādın 79/3
- két-(T. f.):** 1. gitmek
k. -! 547
k. -er 25/2
k. -er bol- 50/6, 31/2
k. -er çağda 447/7
k. -er édim 388/3
k. -er mén 45/1, 195/5
k. -erde 429/10
k. -erge 23/9, 45/5, 141/7
k. -erinḡdin 350/1
k. -erninḡ gamıda 95/5
k. -ip 25/2, 110/5, 230/7
k. -ipdür 11/2
k. -keli 31/4, 230/1
k. -keli ṭayyār bol- 212/2
k. -keli (baş alıp k.) 561/6
k. -key (başımdın aşır k.) 1/7
k. -medi 31/3, 191/6
k. -mek bilen 324/1
k. -mekge 371/2, 450/7
k. -mes 44/5, 382/2
k. -meseydi 31/1
k. -ti 4^b-7, 5/7, 30/1, 33/6, 38/4, 46/2, 332/1
k. -tiler 22/4, 145/5, 242/5
k. -tim 186/3
k. -se 31/5, 231/1, 377/3, 378/4
k. -se édi 31/1
2. geçmek, sürdürmek
k. -gen (köyüp k.) 216/5
k. -ti 67/10

3. gitmek, yok olmak

k. -er 472/1

k. -erge 298/3

k. -ken 246/3

k. -key 470/11

k. -mesün 360/1(2), 360/2, 360/3, 360/4, 360/5, 360/6, 360/7

k. -meydür 440/6

k. -ti 4^a-4(2), 4^a-5(2), 4^b-7, 268/1, 286/2, 553(4), 554(4)

k. -ti (yémeý k.) 399/7

4. vazgeçmek

k. -me 344/7

5. akmak, dökmek

k. -er 502

6. tasviri fiil olarak kullanılır.

k. -ti (kaçıp k.) 372/3

k. -ti (köz yumup k.) 219/7, 310/6

k. -ti (ötüp k.) 200/5, 224/5, 355/4

k. -tiler (raht bağlap k.) 168/6

ketb (Ar. is.): yazma, yazış

k. bol- 523

kétür- (T. f.): getirmek

k. -! 164/1, 329/7, 380/6, 384/6, 388/6, 401/6, 444/6, 460/6, 467/5, 468/6, 491

k. -diñg 359/1

k. -gil 19/6, 195/4

k. -gil ki 296/6

k. -me 343/8

k. -medi 53/8

k. -se 207/5

2. yardımcı fiil olarak kullanılır.

k. -! (ber-cā k.) 397/7

k. -! (tevbe k.) 73/11

k. -mes (kulağıga k.) 496

k. -mey (yādımğa k.) 318/4

k. -üp (hayālīga k.) 564/6

k. -ür (haclet k.) 534

kevn (Ar. is.): dünya

k. ü mekāndağı ins ü cān 1^b-4

k. (her k.) 1^b-4

k. (irāde-yi k. ü mekān) 1^b-7

k. +in közleri 49/1

k. +inçe 561/7

kevneyn (Ar. is.): dünya ve ahiret

k. (Hālīk-ı k.) 1^b-6, 477

kevşer (Ar. is.): cennette bulunduğu bildirilen kutsal havuz

k. havzıdın 438/2

key (T. zf.): çok, aşırı

k. mu'teber bol- 506

k. yürü- 25/1

key (Far. is.): İran hükümdarlarının sınıflandırılmasında ikinci derecede olanların adlarının başına getirilen bir unvan

k. 379/6

kéy- (T. f.): giymek

k. -er 297/3

k. -erler 454/6

k. -genim 177/4

k. -genlerğa 147/4

k. -gil 175/4

k. -ip 86/2, 93/3

k. -megen 167/5

k. -mey 305/2

k. -meyin 171/7

k. -miş 137/4

k. -se 474/5

2. bürünmek, dönüşmek

k. -di (kök k.) 398/1

keyān (Far. is.): şahlar

k. (niğn-i tükme-yi tāt-ı ser-i tamām-ı k.) 562/3

kéydür- (T. f.): giydirmek

k. -e sēn 57/3

k. -se 510

keyf (Ar. is.): esenlik, sağlık

k. (beher k.) 354/6

keyfiyyet (Ar. is.): durum, hal

k. eşyāsıdın 212/4

k. -i hālīm 271/3

k. -i hālīmğa 57/6

k. -i hālīmni 79/5

k. +i (zamāne hālkınıñg k. -i hālīni) 447/6

k. +in 390/2

k. +in (bağrımınğ k.) 100/5

k. +in (cünün k.) 409/1

keyfü'l-kevākib (Ar. ib.): yıldızların hali

k. +din 559/5

kéyig (T. is.): geyik

k. kindigidin 479

kéyin (T. zf.): sonra

k. 437/4

2. geri

k. tüş- 80/3

- k. +ge (ilgeri k.) 530
- 3. (e.)** -dan sonra
- k. (bar bolğandın k.) 323/6
- k. (bāzār bolğandın k.) 323/5
- k. (bīdār bolğandın k.) 323/2
- k. (efkār bolğandın k.) 323/1
- k. (nāçār bolğandın k.) 323/1
- k. (hūşyār bolğandın k.) 323/4
- k. (istiğfār bolğandın k.) 323/7
- k. (zār bolğandın k.) 323/3
- kéz- (T. f.):** gezmek, dolaşmak
- k. -me (tenhā k.) 344/6
- kıble (Ar. is.):** taraf, yön
- k. -yi ehl-i ‘Acem 480
- k. +sığa (yüzüñgniñg k.) 386/5
- kıble-gāh (Ar. +Far. is.):** taraf, yön
- k. -ı mihr-bān 2^a-6
- k. (tamām-ı k.) 4^a-7
- k. +ım 386/5
- kıl (T. is.):** kıl, tüy
- k. +um (ékki qara k. bilen) 362/7
- kıl- (T. f.):** “yapmak; etmek; eylemek”
anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılır.
- k. -! cā 110/7
- k. -! dūr-feşān 430/5
- k. -! endīşe 182/1
- k. -! hāzer kim 29/4
- k. -! heves 132/7
- k. -! imtiḥān 262/5
- k. -! kerem 155/2, 442/2
- k. -! merḥamet 51/6
- k. -! müheyyā 212/2
- k. -! mütevāzı 361/6
- k. -! nāyil-i dünyā 14/2
- k. -! nigāhī 199/7
- k. -! nişār 46/5
- k. -! rāci 79/6
- k. -! sefer 37/7
- k. -! sürme-yi tūr 162/2
- k. -! taḥammül 37/1
- k. -! yırak 212/3
- k. -! (‘ādet k. ki) 322/3
- k. -! (‘afv k.) 66/8
- k. -! (andağ k. kerem) 170/7
- k. -! (‘arż k.) 431/1
- k. -! (āsān k.) 14/9
- k. -! (at k.) 547
- k. -! (āzād k.) 425/2, 432/7
- k. -! (bes k. sözüñg) 262/7
- k. -! (bir bir beyān k.) 402/1
- k. -! (bī-gāne k.) 211/1
- k. -! (bī-ḡāb k.) 217/4
- k. -! (bī-ḡicāb k.) 217/1
- k. -! (bilip k. işiñg) 570/38
- k. -! (bir neẓāre k.) 226/6
- k. -! (bir teraḥḥüm k.) 252/7
- k. -! (cā k.) 210/4
- k. -! (cārüb k.) 102/2
- k. -! (cem k.) 324/2, 402/6
- k. -! (çağ k.) 144/3, 207/2
- k. -! (devrān k.) 207/3
- k. -! (dīvāne k.) 211/1
- k. -! (duā k.) 417/7
- k. -! (dürüst k.) 98/4
- k. -! (edā k.) 131/5
- k. -! (farq k.) 129/4
- k. -! (fehm k.) 111/6, 438/10
- k. -! (fıkr k.) 457/1
- k. -! (fıkr-i zād-ı uḡbā k.) 193/6
- k. -! (gül-bū k.) 118/3
- k. -! (gülistān k.) 232/1
- k. -! (ḡarāb k.) 217/6
- k. -! (ḡarām k.) 415/7
- k. -! (ḡāşıl k.) 138/8
- k. -! (ḡāzer k.) 125/7, 332/6, 348/1, 351/1, 502
- k. -! (ḡirām k.) 444/2
- k. -! (ḡirāmān k.) 184/1, 207/1
- k. -! (ḡiṭāb k.) 217/5
- k. -! (ḡū k.) 18/5, 162/3, 346/4
- k. -! (ḡüveydā k.) 210/2
- k. -! (ḡiṭisāb k.) 217/8
- k. -! (inşāf k.) 134/4
- k. -! (isti‘ānet k.) 49/9
- k. -! (istikāmet k.) 213/7
- k. -! (‘itāb k.) 217/1
- k. -! (kebāb k.) 217/3
- k. -! (ker k.) 409/7
- k. -! (kerem k.) 2/7
- k. -! (kerāmet k.) 355/5
- k. -! (kısmet-i pişāne k.) 211/5
- k. -! (kitāb k.) 217/9
- k. -! (kulluk k.) 173/6
- k. -! (külbe-yi aḡzāne k.) 211/2
- k. -! (māllıg k.) 425/4
- k. -! (merḥamet k.) 432/5
- k. -! (mest ü şeydā k.) 210/1

- k. -! (mihmān k.) 207/6
 k. -! (nedāmet k.) 52/9, 306/10
 k. -! (nigāh k.) 294/9
 k. -! (perīṣān k.) 207/1
 k. -! (pervā k.) 210/5
 k. -! (pervāne k.) 211/3
 k. -! (peydā k.) 210/1
 k. -! (pīṣe k.) 102/3, 139/6, 163/3
 k. -! (rāh-ber k.) 423/2
 k. -! (rāst k.) 122/1, 344/7
 k. -! (ref^c k.) 386/2
 k. -! (revān k.) 194/4, 437/1
 k. -! (ruṣen k.) 12/5
 k. -! (rūzgār k.) 518
 k. -! (rūzī k.) 395/7
 k. -! (rūsvā k.) 210/7
 k. -! (ṣāf k.) 37/1, 74/6, 134/4
 k. -! (ṣarf k.) 340/3, 360/5
 k. -! (sa'y k.) 26/7, 403/7
 k. -! (sāz k.) 51/5
 k. -! (sūz-ı āteş-i hicrāne k.) 211/4
 k. -! (sūr'at k. ki) 461/5
 k. -! (şermende k.-) 3/3
 k. -! (şükr k.) 14/4, 166/7, 538
 k. -! (ta'akkul k.) 476/3
 k. -! (tābān k.) 207/4, 423/2
 k. -! (taḥammül k.) 476/3
 k. -! (taḥayyül k.) 476/3
 k. -! (taleb k.) 538
 k. -! (tavf k.) 155/6
 k. -! (te'emmül k.) 476/3
 k. -! (temāşā k.) 153/3, 210/6, 216/1(2), 216/2, 216/3, 216/4, 216/5, 216/6, 216/7
 k. -! (temāşā k. ki) 196/6
 k. -! (temennā k.) 210/3, 269/3
 k. -! (teraḥḥum k.) 116/7, 157/4, 290/2, 306/8, 410/6
 k. -! (teraḥḥum k. ki) 462/1
 k. -! (terk k.) 443/4
 k. -! (terk-i esbāb-ı ta'alluk k.) 461/7
 k. -! (tevbe-yi muḥkem k.) 50/7
 k. -! (teveccüh k.) 484
 k. -! (tüürāb k.) 217/7
 k. -! (vā k.) 209/3, 283/5
 k. -! (yād k.) 76/3
 k. -! (yarağnı k.) 17/3
 k. -! (zārī k.) 17/7
 k. -a (ināyet k.) 493
 k. -a (raḥm k.) 203/5
 k. -a (rāst k.) 50/6
 k. -a almadım pervāz 345/9
 k. -a almadım (sūd k.) 428/2
 k. -a almas 121/6
 k. -a almas revāc 531
 k. -a almas (tākat k.) 19/2, 22/6
 k. -a almasaṅg nihān 202/5
 k. -a kal (āsān k.) 215/7
 k. -a kal (dermān k.) 215/1
 k. -a kal (elif-i cān k.) 215/1
 k. -a kal (gülistān k.) 215/2
 k. -a kal (mihmān k.) 215/5
 k. -a kal (nümāyān k.) 215/6
 k. -a kal (uṣol kan k.) 215/4
 k. -a kalmak 12/1
 k. -ayın (hū k.) 215/6
 k. -a sēn (şādliḡ k.) 522
 k. -adur heves 132/1, 132/6
 k. -ay 133/2
 k. -ay 'azm 107/9
 k. -ay nişār 12/5
 k. -ay şikāyet 13/1
 k. -ay (ārzū k.) 446/5
 k. -ay (āsān k.) 446/2
 k. -ay (āşık u mübtelā k.) 473/1
 k. -ay (cā k.) 473/7
 k. -ay (cılā eylemek k.) 469/6
 k. -ay (der-be-der ü gedā k.) 473/1
 k. -ay (devā eylemek k.) 469/2
 k. -ay (dü-tā eylemek k.) 469/3
 k. -ay (edā eylemek k.) 469/5
 k. -ay (figān u nāle k.) 445/1
 k. -ay (hāle k.) 445/1
 k. -ay (havāle k.) 445/7
 k. -ay (ḥayrān k.) 446/6
 k. -ay (hezār k.) 570/56
 k. -ay (ḥün-feşān k.) 450/3
 k. -ay (iḥtişār k.) 570/56
 k. -ay (iḡtidā k.) 473/4
 k. -ay (jāle k.) 445/6
 k. -ay (kenāre k.) 444/6
 k. -ay (mekān k.) 450/5
 k. -ay (milk-i cihān k.) 450/6
 k. -ay (munça hevā eylemek k.) 469/7
 k. -ay (müttekā k.) 473/6
 k. -ay (nādān k.) 446/7
 k. -ay (nā-sezā k.) 473/5

- k. -ay (nātüvān k.) 450/1
 k. -ay (nezāre k.) 444/1
 k. -ay (ni çāre k.) 444/1
 k. -ay (niçük k. ki) 345/7
 k. -ay (nişār-ı cān k.) 446/3
 k. -ay (nişān k.) 450/1
 k. -ay (pāre pāre k.) 444/3
 k. -ay (piyāle k.) 445/5
 k. -ay (revā k.) 473/2
 k. -ay (revān k.) 450/7
 k. -ay (şadağa-yı başıñg k. dép) 289/1
 k. -ay (şāhib-i tuğyān k.) 446/1
 k. -ay (séniñg hamdıñg k.) 1/1
 k. -ay (ser-gerdān k.) 446/1
 k. -ay (sürme k.) 444/2
 k. -ay (şümāre k.) 444/4
 k. -ay (temāşā-yı nev-i nihāle k.) 445/2
 k. -ay (terk-i devā eylemek k.) 469/4
 k. -ay (teskīn k.) 466/1
 k. -ay (tūfān k.) 446/4
 k. -ay (tūtiyā k.) 473/3
 k. -ay (uluğ dāstān k.) 450/2
 k. -ay (vāle k.) 445/4
 k. -ay (zārī k.) 450/3
 k. -aydım pāy-endāz 40/3
 k. -ayın (beyān k.) 569/1
 k. -ayın (kurbān k.) 267/5
 k. -ayın (mihmān k.) 466/6
 k. -ayın (niçük k.) 243/7
 k. -ayın (nīsān k.) 451/3
 k. -ayın (tākat k.) 120/1
 k. -dı 157/1, 165/6, 564/3
 k. -dı āşī vü cāfī 2/4
 k. -dı berāber 113/4
 k. -dı bünyād 67/9
 k. -dı deryā 334/4
 k. -dı deryāyī 404/5
 k. -dı devr 274/7
 k. -dı ebleh ü ednā vü yāde-gūy 201/9
 k. -dı fāş 138/1
 k. -dı ḥarf 169/5
 k. -dı ḥumār 243/3
 k. -dı ihtiyār 4/9, 90/5
 k. -dı intizār 53/6
 k. -dı işni 356/2
 k. -dı kuruğ naḥl 350/4
 k. -dı lāle-zār 369/4
 k. -dı maḳām 535
 k. -dı müntakıl 201/2
 k. -dı reh-endāz 302/7
 k. -dı serd 195/1
 k. -dı sevdāyī 239/5, 454/5
 k. -dı şūḥ-rāk 58/7
 k. -dı taʿaşşub 10/3
 k. -dı taʿmīrim 265/1
 k. -dı vājūn 431/2
 k. -dı (ʿadem k.) 459/5
 k. -dı (ʿāid k.) 2b-10, 389/3, 558/6
 k. -dı (bā-ihtirām k.) 460/3
 k. -dı (behem k.) 459/4
 k. -dı (berāber k.) 172/2
 k. -dı (berbād k.) 224/4
 k. -dı (berg ü bār u rīşe k.) 557
 k. -dı (beste-yi zencīr-i gīsū k.) 118/4
 k. -dı (bī-ārmān k.) 193/2
 k. -dı (bī-çāre k.) 422/5
 k. -dı (bī-iʿtibār k.) 458/2
 k. -dı (bī-ḳarār k.) 458/1
 k. -dı (bī-nevā k.) 422/5
 k. -dı (bir maḥzen-i zer k.) 172/1
 k. -dı (cā k.) 422/4
 k. -dı (cāh u maḳām k.) 460/4
 k. -dı (cüdā k.) 242/4
 k. -dı (derc k.) 566/6
 k. -dı (dil-figār k.) 458/5
 k. -dı (dū-tā k.) 422/2
 k. -dı (firār k.) 398/5
 k. -dı (endīşe k.) 557
 k. -dı (esīr k.) 118/2
 k. -dı (ğarīb ü ğam-zede vü ḥāk-sār k.) 458/1
 k. -dı (ḥār u zār k.) 458/7
 k. -dı (ḥarām k.) 460/1
 k. -dı (ḥoş k.) 424/13
 k. -dı (ḥū k.) 118/1, 435/16
 k. -dı (ḥūn-feşān k.) 295/2
 k. -dı (ḥūy k.) 70/4
 k. -dı (kār k.) 420/7
 k. -dı (każā k.) 422/7
 k. -dı (kem k.) 459/1
 k. -dı (kerem k.) 461/8
 k. -dı (köp intizār k.) 458/3/5
 k. -dı (köp nātüvān k.) 295/1
 k. -dı (maḥzar k.) 172/7
 k. -dı (menʿ k.) 319/7, 427/3
 k. -dı (menzil k.) 550

- k. -d1 (meşhūr-ı cihān k.) 336/3
 k. -d1 (meyl k.) 151/6
 k. -d1 (meyl-i cām k.) 460/6
 k. -d1 (muḳābil k.) 550
 k. -d1 (muḳarrer k.) 172/6
 k. -d1 (muḳayyed k.) 399/4
 k. -d1 (munça cefānī k.) 121/3
 k. -d1 (munça raḳam k.) 459/7
 k. -d1 (mundaḡ niẓām k.) 460/5
 k. -d1 (musahḡhar k.) 268/5
 k. -d1 (musatṭar k.) 172/5
 k. -d1 (mübtelā k.) 116/4, 422/1
 k. -d1 (mübtelā-yı derd ü ḡam k.) 121/3
 k. -d1 (mükedder k.) 172/4
 k. -d1 (münevver k.) 172/1
 k. -d1 (müttehem k.) 459/2
 k. -d1 (nem k.) 459/3
 k. -d1 (ni k.) 11/4, 280/4
 k. -d1 (ni ḡasıl k.) 550
 k. -d1 (pāy-der-gil k.) 550
 k. -d1 (pervāz k.) 220/3
 k. -d1 (peydā k.) 3^b-9
 k. -d1 (pişe k.) 557
 k. -d1 (pür-ḡumār k.) 458/6
 k. -d1 (rāygān k.) 319/4
 k. -d1 (rīz k.) 4^b-13
 k. -d1 (saḡt-ı ḡākister-nişīn k.) 196/4
 k. -d1 (su k.) 398/4
 k. -d1 (suḡan-gū k.) 118/5
 k. -d1 (şu‘ūd k.) 4^a-2
 k. -d1 (şām k.) 460/2
 k. -d1 (şefḡat k.) 431/7
 k. -d1 (şümār k.) 458/4
 k. -d1 (şükr-gāh-ı ḡam k.) 331/5
 k. -d1 (taḡdīr k.) 422/6
 k. -d1 (tamām k.) 460/1
 k. -d1 (temāşā k.) 33/3
 k. -d1 (ter k.) 172/3
 k. -d1 (terahḡum k.) 561/7
 k. -d1 (tulū‘ k.) 228/3
 k. -d1 (ülfet k.) 387/1
 k. -d1 (vā k.) 422/3
 k. -d1 (yār u āşīnā k.) 422/1
 k. -d1 (zār k.) 422/5
 k. -d1 (yeksū k.) 118/1
 k. -d1 (zaḡm-ı tīşe k.) 557
 k. -d1 mu uyḡuda 416/4
 k. -d1a (köp temāşā k.) 549
 k. -d1a (me‘vā k.) 549
 k. -d1a (yekṡā k.) 549
 k. -d1ar heves 124/1
 k. -d1ar nefret 104/5
 k. -d1ar (aḡbāb-ı bāhem k.) 72/1
 k. -d1ar (‘ār k.) 73/7
 k. -d1ar (bar k.) 73/11
 k. -d1ar (berhem k.) 72/1, 570/27
 k. -d1ar (bīdār k.) 73/9
 k. -d1ar (bī-gāne k.) 91/3
 k. -d1ar (dāḡil-i bāzār k.) 73/3
 k. -d1ar (divāne k.) 91/1
 k. -d1ar (dūḡār k.) 73/6
 k. -d1ar (efsāne k.) 91/2
 k. -d1ar (ḡam k.) 72/2
 k. -d1ar (giriftār k.) 73/1
 k. -d1ar (ḡam k.) 72/6
 k. -d1ar (ḡarīdār k.) 73/4
 k. -d1ar (hem k.) 72/3
 k. -d1ar (ḡırs u nefis ü hevāḡāne k.) 91/1
 k. -d1ar (ḡulḡ u ḡüy-ı muḡıbbāne k.) 91/6
 k. -d1ar (ḡüşyār k.) 73/8
 k. -d1ar (iẓḡār k.) 73/5
 k. -d1ar (kem k.) 72/7
 k. -d1ar (kısmet-i pişāne k.) 91/7
 k. -d1ar (maḡrūr u mükerrem k.) 72/4
 k. -d1ar (munça sitemni k.) 91/5
 k. -d1ar (müşābih-i pervāne k.) 91/4
 k. -d1ar (rüsivā-yı ‘ālem k.) 72/5
 k. -d1ar (sār k.) 73/10
 k. -d1ar (sipāriş k.) 4^a-10
 k. -d1ar (tesmiye k.) 4b-5
 k. -d1ar (zār k.) 73/1
 k. -dım 151/5, 280/4
 k. -dım ārāste 9/1
 k. -dım ārzū 235/4
 k. -dım ārzū-yı tertībīḡ 36/5
 k. -dım fedā 258/2, 566/1
 k. -dım fiḡān ü nāle 21/1
 k. -dım ḡasıl u peydā 156/7
 k. -dım imtiḡān 277/5
 k. -dım rām 19/4
 k. -dım rindliḡ 172/7
 k. -dım şarf-ı yār 222/5
 k. -dım taḡt 289/1
 k. -dım (‘abeş k.) 6/5

- k. -dım (ad k.) 221/7
 k. -dım (āheng-i nevrüz-ı ‘acem k.) 273/7
 k. -dım (āsmān k.) 220/8
 k. -dım (āşiyān k.) 280/3
 k. -dım (‘āzim-i rāh-ı ‘adem k.) 273/3
 k. -dım (behem k.) 273/2
 k. -dım (beter k.) 236/9
 k. -dım (bī-inkıyād k.) 221/6
 k. -dım (bār-ver k.) 236/5
 k. -dım (cebhe-sā k.) 226/7
 k. -dım (dāsītān k.) 220/3
 k. -dım (dép beyān k.) 220/9
 k. -dım (dünyā yādını k.) 278/2
 k. -dım (endīşe k.) 2b-2
 k. -dım (feh̄m k.) 50/1
 k. -dım (fedā k.) 260/5, 268/2
 k. -dım (ğalaṭ k.) 268/1, 280/5
 k. -dım (gülistān-ı irem k.) 273/5
 k. -dım (güz̄er k.) 236/4
 k. -dım (ḥam k.) 273/6
 k. -dım (ḥazān k.) 220/2
 k. -dım (her ni ki k.) 212/6
 k. -dım (her ni tama‘ k.) 320/3
 k. -dım (heves k.) 222/3
 k. -dım (ḥizmet-i beşer k.) 236/8
 k. -dım (‘ıyş u ṭarab k.) 454/2
 k. -dım (i‘timād k.) 221/1
 k. -dım (iṭminān k.) 280/7
 k. -dım (kem k.) 273/9
 k. -dım (ker k.) 236/2
 k. -dım (mekān k.) 220/1, 280/6
 k. -dım (menfa‘at k.) 225/10
 k. -dım (midād k.) 221/4
 k. -dım (mihmān k.) 220/4
 k. -dım (mihr-bān k.) 220/7
 k. -dım (mübtelā-yı derd ü ğam k.) 273/1
 k. -dım (muḥterem k.) 273/4
 k. -dım (ni k.) 373/1
 k. -dım (nezr-i pīr-i ḥānḳah k.) 151/5
 k. -dım (nihān k.) 275/2, 467/7
 k. -dım (nişān k.) 220/1
 k. -dım (‘ömr k. bir ‘abes) 275/3
 k. -dım (pā-māl-i ğam k.) 237/2
 k. -dım (pīr-i nātūvān k.) 280/1
 k. -dım (pīşe k.) 2b-1
 k. -dım (rakām k.) 273/1, 411/2
 k. -dım (revān k.) 220/5
 k. -dım (rüsivā-yı cihān k.) 220/6
 k. -dım (sezā-vār elem k.) 273/8
 k. -dım (şūfī k.) 242/5
 k. -dım (sulṭān k.) 203/3
 k. -dım (şād k.) 221/2
 k. -dım (tā nihān k.) 264/7
 k. -dım (ṭama‘ k.) 354/5
 k. -dım (ter k.) 236/6
 k. -dım (vā k.) 358/4
 k. -dım (yaman k.) 280/5
 k. -dım (zaḥm-ı nīşter k.) 236/7
 k. -dım (ziyād k.) 221/1
 k. -dınġ bidāyet 13/2
 k. -dınġ binā-yı Ādem ü Havvā 2/2
 k. -dınġ cefā 166/2
 k. -dınġ fedāy 209/7
 k. -dınġ pāy-best 38/6
 k. -dınġ (bī-iḥtiyār k.) 189/6
 k. -dınġ (binā k.) 359/1
 k. -dınġ (dār u medār k.) 189/9
 k. -dınġ (dūçār k.) 189/4
 k. -dınġ (ḥākister-nişīn k.) 290/3
 k. -dınġ (ḥār k.) 189/3
 k. -dınġ (ḥumār k.) 189/1
 k. -dınġ (kār k.) 189/7
 k. -dınġ (köp k. hevā) 256/4
 k. -dınġ (ni i‘tibār k.) 189/8
 k. -dınġ (şī‘ār k.) 189/2
 k. -dınġ (şikār k.) 189/1
 k. -dınġ (téng k.) 361/3
 k. -dınġ (yār k.) 189/5
 k. -ğa (muḳarrer k.) 440/4
 k. -ğa sēn 144/1
 k. -ğa sēn (ni k.) 328/7
 k. -ğaç sücūd 563/3
 k. -ğalı İşār 39/6
 k. -ğalı (bī-dādgerlik k.) 416/2
 k. -ğalı (cā k.) 302/2
 k. -ğalı (rūşen k.) 369/2
 k. -ğalı (tābān k.) 92/4
 k. -ğan ‘amel birlen 343/3
 k. -ğan cürm ü ‘işyānnıng necātı 382/7
 k. -ğan günāhıngdın 74/5
 k. -ğan güzār 64/5
 k. -ğan ḥizmetim 311/5
 k. -ğan seyr 440/2
 k. -ğan va‘desi 416/4
 k. -ğan (‘afīv k.) 461/4

k. -ğan (belend k. ile) 497
 k. -ğan (cāvid k.) 461/1
 k. -ğan (cū k.) 137/2
 k. -ğan (her ni k. işlering) 322/6
 k. -ğan (hū k.) 454/3
 k. -ğan (kan k. rakib hem) 295/1
 k. -ğan (köp zıkr k. birle) 439/11
 k. -ğan (meşgūl k.) 116/4
 k. -ğan (nūş k.) 317/7
 k. -ğan (rām k.) 208/5
 k. -ğan (şayha k. ki) 409/6
 k. -ğan (secde k.) 386/5
 k. -ğan (sēni k. günāhing) 344/5
 k. -ğan (vefā k. beri) 166/2
 k. -ğanda perişān 218/3
 k. -ğanda şefā'at 20/7
 k. -ğanda ('ayān k.) 520
 k. -ğanda (zav k.) 2^b-2
 k. -ğandın (bahş k.) 334/6
 k. -ğanı (dāhil k. yok) 461/7
 k. -ğanlarında (namāz k.) 2^b-3
 k. -ğanım (ārzūlar k.) 138/7
 k. -ğanımça (tażarru' k.) 188/7
 k. -ğanımğa (me'vā k.) 65/1
 k. -ğanımğa (ni k.) 404/2
 k. -ğanın (her ni k.) 496
 k. -ğanın (nākış k.) 129/5
 k. -ğanıng (her ni k.) 47/1
 k. -ğanıng barı hātā vü fi'l 183/8
 k. -ğanıngdın (tekellüm k.) 333/5
 k. -gay nemlik 198/5
 k. -gay ārzū 377/2
 k. -gay bend 63/1
 k. -gay 'ilāc-ı derd 338/5
 k. -gay nişār 157/5
 k. -gay peşimān 164/7
 k. -gay ta'bīrim 265/6
 k. -gay (bir nazar k.) 196/7
 k. -gay (cüdā k.) 45/3
 k. -gay (du'ā k.) 200/7
 k. -gay (hālīş du'ā k.) 293/6
 k. -gay (hem-kār k.) 567/7
 k. -gay (mahv k.) 377/6
 k. -gay (manzūr nazar k.) 411/3
 k. -gay (ni k.) 359/9
 k. -gay sēn harf 169/1
 k. -gay sēn ('atā k.) 5^a-6
 k. -gay sēn (endīşe k. ki) 306/9
 k. -gayıng (bir tekellüm k.) 130/2

k. -gaylar (şād k.) 5^a-2
 k. -gül ihsān 108/3
 k. -gül ihtimām 149/5
 k. -gül temāşā-yı cihān 507
 k. -gül terāhhum 42/7
 k. -gül (bilip k. işingni) 344/4
 k. -gül (peyveste k.) 122/4
 k. -gül (rūzī k.) 395/1
 k. -ğu dik (terāhhum k. dik) 422/5
 k. -ğucı ('amel k.) 566/5
 k. -ğucı (bezm k.) 135/5
 k. -ğucı (icābet k.) 423/7
 k. -ğunça (taleb k.) 442/5
 k. -ğusı tevfir 570/18
 k. -ıng nevā 160/2
 k. -ıng telef 156/4
 k. -ıng (āvāre-ser k.) 13/2
 k. -ıng (büryān k.) 197/5
 k. -ıng (cüdā k.) 298/3
 k. -ıng (destān k.) 197/7
 k. -ıng (du'ā k.) 298/5
 k. -ıng (du'āy k.) 197/6
 k. -ıng (endīşe-yi hicrān k.) 197/3
 k. -ıng (hoş devrān k.) 197/1
 k. -ıng (ser-gerdān k.) 197/1
 k. -ıng (şükr k.) 564/8
 k. -ıng (ümīd-i bī-imkān k.) 197/4
 k. -ıp āgeh 561/7
 k. -ıp ārā 343/7
 k. -ıp cevlan 93/2
 k. -ıp fāş 201/3
 k. -ıp güftār 43/3
 k. -ıp hū 129/7
 k. -ıp ihtiyār 73/10
 k. -ıp imtiḥān 398/5
 k. -ıp izhār 113/1
 k. -ıp mahzār 562/4
 k. -ıp mihmiz 27/3
 k. -ıp guliv 365/3
 k. -ıp şād 192/4
 k. -ıp şöhet 313/7
 k. -ıp tahşil 343/3
 k. -ıp tārāc 281/3
 k. -ıp teslīm-i cān 127/7
 k. -ıp ('amel k.) 2^b-6
 k. -ıp (āsān k.) 29/1
 k. -ıp ('azm k.) 473/3
 k. -ıp (bahā-yı kālē k.) 73/4

k. -ıp (bahāne k.) 570/13
 k. -ıp (bī-dimāğ k.) 30/1
 k. -ıp (bī-taḥammüllük k.) 63/5
 k. -ıp (büryān k.) 29/5
 k. -ıp (cā k.) 273/4
 k. -ıp (cidd ü cehd k.) 338/4
 k. -ıp (dāğ k.) 30/2
 k. -ıp (devāmet k.) 2^b-5
 k. -ıp (ednā k. ötdüm) 286/5
 k. -ıp (efgān k.) 29/4
 k. -ıp (elif-i cān k.) 29/3
 k. -ıp (fedāy k.) 456/2
 k. -ıp (ilticā k.) 3^b-1
 k. -ıp (ğam-ğīn k.) 114/2
 k. -ıp (ğubār-ālūd k.) 2^a-7
 k. -ıp (hū k.) 171/3, 469/6
 k. -ıp (istikāmet k.) 2^b-5
 k. -ıp (kızımtil katre katre su k.) 245/7
 k. -ıp (kūb k.) 29/1
 k. -ıp (kül k.) 549
 k. -ıp (maşraf-ı becā k. ötdüm) 286/1
 k. -ıp (men^c k.) 4^b-4
 k. -ıp (metīn k.) 137/6
 k. -ıp (meṣvā k. ötdüm) 286/1
 k. -ıp (muḳayyed k.) 3^a-3
 k. -ıp (munça köp ṣiṣyān k.) 29/7
 k. -ıp (mübāşir k.) 4^b-4
 k. -ıp (mülāzemet k.) 531
 k. -ıp (müteaddid ḥaḳīr-ḥāne k.) 570/13
 k. -ıp (nefret k.) 154/6
 k. -ıp (ni fermān k.) 29/6
 k. -ıp (ni temennā k. ötdüm) 286/2
 k. -ıp (otun k. yaḳsun) 214/3
 k. -ıp (pāre k.) 453/5
 k. -ıp (pinhān k. bolmas) 394/7
 k. -ıp (pervāz k.) 4^a-2
 k. -ıp (rem k.) 171/1
 k. -ıp (rüsvā k. ötdüm) 286/7
 k. -ıp (şarf k.) 5/6
 k. -ıp (saṣy u cedel k.) 2^b-7
 k. -ıp (sürāğ k.) 30/1
 k. -ıp (şād k.) 287/7
 k. -ıp (taleb k.) 101/10
 k. -ıp (tebessümlik k.) 264/1
 k. -ıp (tuzağ k.) 30/3
 k. -ıp (vā k. ötdüm) 286/6
 k. -ıp (vālih ü şeydā k. ötdüm) 286/3

k. -ıp (vāşıl k.) 5^a-5
 k. -ıp (yaḳşı temāşā k. ötdüm) 286/4
 k. -ıp (zār u sergerdān k.) 63/3
 k. -ıp mén ihtiyār 64/7
 k. -ıp mén tīşe 44/2
 k. -ıp mén (āh-ı ṣāşıkāne k.) 312/1
 k. -ıp mén (bir bahāne k.) 312/2
 k. -ıp mén (bu zamāne k.) 312/5
 k. -ıp mén (çegāne k.) 312/3
 k. -ıp mén (hūn-feşāne k.) 312/7
 k. -ıp mén (ni k.) 312/1
 k. -ıp mén (revāne k.) 312/4
 k. -ıp mén (ziyāne k.) 312/6
 k. -ıp sēn bed 66/4
 k. -ıp sēn taṣne 143/3
 k. -ıp sēn (giriftār k.) 194/7
 k. -ıpdur bend 63/1, 63/2
 k. -ıpdur iṣtimād 62/5
 k. -ıpdur revān 398/7
 k. -ıpdur vāriş 44/2
 k. -ıpdur (ser-germ k.) 389/1
 k. -ıpdur (andağ rem k.) 66/5, 146/2
 k. -ıpdur (mesdūd k.) 57/1
 k. -ıpdur (mücrim k.) 179/5
 k. -ıpdur (taḥrīr k.) 139/5
 k. -ıpdur mén günāh 38/7
 k. -ıpdurlar nişān 121/5
 k. -ıp érđi (hedef k.) 80/4
 k. -ma ṣālemdin şikāyet 54/7
 k. -ma ārzū 340/5, 377/1, 376/1
 k. -ma āzürde 125/7
 k. -ma bahāne 417/1
 k. -ma baḥş 48/1
 k. -ma dimāğ 164/2
 k. -ma esīr 145/6
 k. -ma faḥr 147/
 k. -ma ḥarf 169/4
 k. -ma ihtilāt 83/5
 k. -ma izḥār 439/11
 k. -ma kāzib 393/7
 k. -ma kerem 139/4
 k. -ma kıyās 509
 k. -ma lafz 159/4
 k. -ma manşib 559/9
 k. -ma neng 412/6
 k. -ma nezzāre 405/1
 k. -ma nuṭṭ 174/6
 k. -ma raḳam 533
 k. -ma şermsār 161/8

- k. -ma şikāyet 347/5
 k. -ma ṭama^c 162/2, 162/3, 162/5
 k. -ma ṭarḥ-ı ihtilāt 519
 k. -ma (‘arz-ı vişāl k.) 95/4
 k. -ma (ārzū k.) 144/1
 k. -ma (ārzū k. ki) 169/1
 k. -ma (āşinā k.) 400/3
 k. -ma (bāver k.) 545
 k. -ma (berāber k.) 545
 k. -ma (beyān k.) 489
 k. -ma (edā k.) 400/7
 k. -ma (erzān-ı bahā k.) 393/6
 k. -ma (fıkr-i bālā k.) 34/4
 k. -ma (hevā k.) 361/2
 k. -ma (ihsān k.) 412/3
 k. -ma (ihtiyār k. ki) 97/1
 k. -ma (iş k.) 544
 k. -ma (kahr k.) 170/3
 k. -ma (köp k. gurūr) 165/7
 k. -ma (maḥrem-i cān k.) 544
 k. -ma (mağrūr-ı hevā k.) 400/1
 k. -ma (maḥrūm-ı şer^c-i Muştafā k.) 400/4
 k. -ma (minnet k.) 31/2
 k. -ma (minnet-i ihsān k.) 412/3
 k. -ma (muhtāc-ı ‘aşā k.) 400/6
 k. -ma (munça cebr ü nokşān k.) 544
 k. -ma (munça köp cefā k.) 400/5
 k. -ma (mübtelā k.) 400/1
 k. -ma (niçe efğān k.) 412/1
 k. -ma (niğeh-bān k.) 412/4
 k. -ma (nümāyān k.) 412/2
 k. -ma (perīşān k.) 296/4, 412/1
 k. -ma (peşimān k.) 412/5
 k. -ma (pişmān k.) 544
 k. -ma (şadā k.) 400/2
 k. -ma (suḥan-ver k.) 545
 k. -ma (şāyān k.) 412/6
 k. -ma (taqrīr-i becā k.) 34/3
 k. -ma (taşdıķ k.) 48/4
 k. -ma (temennā k.) 34/2
 k. -ma (tenāvül k.) 443/7
 k. -ma (tevellā k.) 34/5
 k. -ma (teķāzā k.) 34/6
 k. -ma (rüsivā k.) 34/7
 k. -ma (süzān k.) 412/7
 k. -madı heves 124/5
 k. -madı hoş 146/5
 k. -madı kām 146/1
 k. -madı revā 567/5
 k. -madı (āzād k.) 496
 k. -madı (değenim k.) 33/5
 k. -madı (dūd k.) 247/1
 k. -madı (hevā-yı rağbet-i maķşūd k.) 247/1
 k. -madı (heves-i sūd k.) 247/5
 k. -madı (hoşnūd k.) 247/7
 k. -madı (‘ibādet-i ma‘būd k.) 247/9
 k. -madı (mefķūd k.) 247/6
 k. -madı (merdūd k.) 247/2
 k. -madı (mesdūd k.) 247/3
 k. -madı (mevcūd k.) 247/4
 k. -madı (müm k.) 249/2
 k. -madı (nā-būd k.) 247/8
 k. -madı (teşrīf k.) 398/2
 k. -madı (sūd k.) 115/6
 k. -madılar (şād k.) 3^a-12
 k. -madım fi‘li ki 29/3
 k. -madım heves 124/7
 k. -madım tereddūd 340/2
 k. -madım (hāşıl k.) 235/1(2), 235/2, 235/3, 235/4, 235/5/, 235/6, 235/7
 k. -madım (yol yarağın k.) 289/7
 k. -madıñg iltifāt 229/11
 k. -madıñg 96/7
 k. -madıñg düçār 349/9
 k. -madıñg luṭf 170/5
 k. -madıñg teraḥḥum 260/3
 k. -mağā (meded k.) 475/2
 k. -mağā (müzeyyen k.) 559/2
 k. -mağay te‘şīr 320/7
 k. -mağıl baḥs 48/2, 48/5
 k. -mağıl harf 169/2
 k. -mağıl ifşā-yı rāz 377/3
 k. -mağıl i‘timād 495
 k. -mağıl nevmīd 1/9
 k. -mağıl suḥan 519
 k. -mağıl şermende-yi ‘ālem 2/5
 k. -mağıl (köp k. āh u fiğān) 430/7
 k. -mağıl (munça giriftār k.) 521
 k. -maķ ikrām 59/7
 k. -maķ ister (ziyā-yı dīde k.) 283/3
 k. -maķ (dāsītān k.) 175/7
 k. -maķ (fiğān k.) 175/6
 k. -maķ (ḥ[~]āst k.) 538
 k. -maķ (ḥūn-feşān k.) 175/1
 k. -maķ (ḥuşul k.) 3^b-3

- k. -maḵ (imtiḥān k.) 175/4
 k. -maḵ (irāde-yi kesb ü kemāl k. için) 2^a-6
 k. -maḵ (kan k.) 175/5
 k. -maḵ (müyesser k.) 139/2
 k. -maḵ (nātivān k.) 175/2
 k. -maḵ (neşv-nemā k.) 330/4
 k. -maḵ (nihān k. bolmas) 175/3
 k. -maḵ (nişān k.) 175/1
 k. -maḵ (şerḥ-i mācerā k.) 65/2
 k. -maḵ (talep k. kérek) 330/6
 k. -maḵ (tebdīl k.) 356/4
 k. -maḵ (yoḵdın bar u bardın yoḵ k.) 1^b-5
 k. -maḵda (sefer k.) 315/6
 k. -maḵdın (emr eyler k. özge) 179/5
 k. -maḵğa ihtiyār 46/4
 k. -maḵğa vīrān 334/2
 k. -maḵğa (ḡizāʿ k.) 441/1
 k. -maḵğa (ḥizmetim k.) 291/1
 k. -maḵğa (seviye k.) 132/6
 k. -maḵğa (seyr-i cihān k.) 26/1
 k. -maḵğa (şikāyet k.) 561/1
 k. -maḵğa (vefā k.) 59/3
 k. -maḵnı (cā k.) 267/1
 k. -maḥḡ (farz k.) 425/5
 k. -maḥḡ (tamaʿ k.) 443/5
 k. -maḥḡ (ümīd k.) 422/3
 k. -mas muvāffaḡat 95/6
 k. -mas (farḡ k.) 58/1
 k. -mas āvāz ile vā 160/3
 k. -mas (hevā k.) 137/3
 k. -mas érdi iltifāt 171/3
 k. -masa itāʿat-i emr 564/10
 k. -masa ser-firāz 508
 k. -masa (temennā k.) 28/8
 k. -masaḡ idrak 182/3
 k. -masaḡ kāyil 413/4
 k. -masaḡ (hidāyet k.) 218/6
 k. -masaḡ (rüsvalıḡ k.) 90/6
 k. -masaḡ (vefā hem k.) 400/5
 k. -masaḡ (yād k.) 398/6
 k. -masun baḡs 48/6
 k. -masun nādān kibi 156/6
 k. -masun (kem k.) 366/5
 k. -may iḥsān 360/6
 k. -may (secde k. otunḡ) 259/6
 k. -may (şākirdlik k.) 435/12
 k. -maydur sürāḡ 168/1
 k. -maydur (teşīr k.) 343/8
 k. -may (suḡan k.) 100/7
 k. -may sēn (şerm k.) 59/6
 k. -mayturḡan (zuhūr k.) 4^b - 12
 k. -mıḡ bend 63/3
 k. -mıḡ ḥursend 569/14
 k. -mıḡ muḡadder 161/5
 k. -mıḡ (ḡanī k.) 288/3
 k. -mıḡ (nedāmet k.) 205/4
 k. -mıḡ (peyvend k.) 569/14
 k. -mıḡ (temāşā k.) 329/3
 k. -mıḡ (ni k. ile) 522
 k. -mıḡ durur deryāy 119/8
 k. -mıḡam (ʿādet k.) 59/3
 k. -mıḡdur raḡam 172/5
 k. -mıḡıḡa (barḡa ḡulunḡ k.) 182/7
 k. -mıḡınḡ (ni k. barı) 415/5
 k. -mıḡınḡ (tamām-ı k.) 209/1
 k. -mıḡınḡa (ni k.) 182/5
 k. -mıḡlarınḡ (heme k.) 183/4
 k. -sa ʿamel 529
 k. -sa duʿā-yı ḡayr 77/4
 k. -sa girdār u medār 15/9
 k. -sa ḡarāret 148/4
 k. -sa iltizām-ı feraḡ 56/7
 k. -sa kerem 170/1
 k. -sa luḡf 170/1
 k. -sa nişest 164/5
 k. -sa semāʿ 38/3
 k. -sa manzūr 426/2
 k. -sa nigāḡ 19/7
 k. -sa pā-māl 304/1
 k. -sa şadā 303/2
 k. -sa ʿubūr 183/4
 k. -sa (āşikāre k.) 150/1
 k. -sa (cā k.) 126/2
 k. -sa (cilve k.) 430/2
 k. -sa (ḡalvet k.) 517
 k. -sa (her niḡe k. tereddüd) 438/12
 k. -sa (ḡara k.) 270/2
 k. -sa (küil k.) 431/3
 k. -sa (nāle k.) 120/4
 k. -sa (mefhūm-ı ʿaḡl k. bol-) 337/4
 k. -sa (ni ḡāşıl k.) 195/7
 k. -sa (nihān k.) 150/1
 k. -sa (pīşe k.) 564/3
 k. -sa (secde k.) 2/3
 k. -sa (rīz k.) 470/7
 k. -salar (muḡallā k.) 343/4

- k. -sam ârzû 377/5
 k. -sam nigâh 165/3
 k. -sam refû 373/3
 k. -sam şikâyetler 165/8
 k. -sam yârlıg 307/4
 k. -sam (beyân k.) 127/3, 208/9
 k. -sam (câ k.) 354/3
 k. -sam (du^c â k.) 120/3
 k. -sam (fedâ k.) 263/5
 k. -sam (evrâk hem k.) 208/7
 k. -sam (güzâr k.) 88/6
 k. -sam (hediye k.) 466/3
 k. -sam (nâle k.) 466/2
 k. -sam (nezr k.) 466/3
 k. -sam (pâre pâre k. kebâb) 92/3
 k. -sam (rağam k.) 237/6
 k. -sam (revân k.) 303/4
 k. -sañg cihâd 496
 k. -sañg nigâhım 386/4
 k. -sañg nişâr 378/4
 k. -sañg peydâ 8/3
 k. -sañg tebessüm 164/6
 k. -sañg (cefâ bisyâr hem k.) 306/7
 k. -sañg (cürm k.) 52/8
 k. -sañg (fedâ k. hem) 165/5
 k. -sañg (gümân k.) 387/5
 k. -sañg (hâm k.) 199/5
 k. -sañg (hâşıl k.) 161/5
 k. -sañg (her ni k.) 229/9
 k. -sañg (her ni kim k.) 8/3
 k. -sañg (hîrâm k.) 199/1
 k. -sañg (imtiḥân k.) 26/2
 k. -sañg (kelâm k.) 199/4
 k. -sañg (kerem k.) 116/2
 k. -sañg (mübârek k.) 292/7
 k. -sañg (ni k.) 459/6
 k. -sañg (niżâm k.) 199/7
 k. -sañg (peyvend-i ʿömr k.) 326/4
 k. -sañg (râm k.) 199/1
 k. -sañg (şabr k.) 34/6
 k. -sañg (şayd k.) 329/6
 k. -sañg (selâm k.) 199/6
 k. -sañg (şâm k.) 199/2
 k. -sañg (teşrîf k.) 463/3
 k. -sañg (yağşılık k.) 126/6
 k. -sañgız güzâr 338/3
 k. -sun ihtisâş 150/6
 k. -sun nigâh 402/2
 k. -sun (nigâr k.) 468/6
 k. -sun (ʿaṭâ k.) 395/6
 k. -sun (beyân k. ki) 301/3
 k. -sun (imtiḥân k.) 364/8
 k. -sun (rûzî k.) 276/7
 k. -sun (şîrîn-edâ k.) 395/6
 k. -sun (vefâ k.) 395/6
 k. -sun (yâd k.) 476/6
 k. -ur 115/7, 543
 k. -ur ʿabeş 46/6
 k. -ur âheng-i nevâ 369/5
 k. -ur andağ lezîz 208/9
 k. -ur ârzû 376/2
 k. -ur âvâz 206/5
 k. -ur bend 138/5
 k. -ur bîğâneliğ 165/1
 k. -ur fiğân 88/1
 k. -ur güzâr 338/11
 k. -ur ḥarf 169/1
 k. -ur hem-demlik 198/2
 k. -ur heves 132/4
 k. -ur İşâr 420/6
 k. -ur pây-endâz 206/4
 k. -ur pervâz 40/5
 k. -ur peydâ 8/6
 k. -ur şerḥ 562/1
 k. -ur ṭama^c 162/4, 162/5
 k. -ur teslîm-i ḥizmet 68/2
 k. -ur yâd 10/5, 67/1
 k. -ur (ârzû k.) 377/7
 k. -ur (âşikâr k.) 81/8
 k. -ur (âşinâ k.) 115/4
 k. -ur (berâberlik k.) 387/2
 k. -ur (bîʿat k.) 493
 k. -ur (bî-medâr k.) 81/2
 k. -ur (bî-nevâ k.) 115/1
 k. -ur (diyâr k.) 81/12
 k. -ur (gerdün-sâ k.) 327/4
 k. -ur (ḥ̣âr k.) 81/1
 k. -ur (ḥâşıl k.) 233/6
 k. -ur (ḥâk-sâr k.) 81/5
 k. -ur (ḥâlî k.) 140/6
 k. -ur (ḥâlîş iʿtibâr k.) 81/19
 k. -ur (her ni k.) 115/7
 k. -ur (hoş edâ k.) 115/2
 k. -ur (ḥumâr k.) 81/13
 k. -ur (ihtiyâr k.) 81/18, 90/2, 90/3
 k. -ur (intizâr k.) 81/9

k. -ur (kāfir ü tersā ü şerm-sār k.) 81/7
 k. -ur (karār k.) 81/6, 81/16
 k. -ur (kımār k.) 81/15
 k. -ur (lāl k.) 372/2
 k. -ur (mānī^c k.) 389/4
 k. -ur (mübtelā k.) 115/1
 k. -ur (mürtefi^c k.) 362/3
 k. -ur (nazar k.) 564/6
 k. -ur (nişār k.) 81/4
 k. -ur (pāy-dār k.) 81/3
 k. -ur (rehā k.) 115/6
 k. -ur (rengīn k.) 161/6
 k. -ur (revā k.) 115/5
 k. -ur (rūşen k.) 90/5
 k. -ur (rūzgār k.) 81/1
 k. -ur (rüs vāy k.) 123/7
 k. -ur (şadā k.) 214/2
 k. -ur (sāziş k.) 146/6, 364/2
 k. -ur (şıfat k.) 53/4
 k. -ur (şefkat k. bolsanğ) 467/5
 k. -ur (şerh k.) 174/4
 k. -ur (şikār k.) 81/14
 k. -ur (şümār k.) 81/11
 k. -ur (tā^cne-yi mücrimliginğ k.) 94/7
 k. -ur (tēng k.) 417/2
 k. -ur (terk k.) 340/6
 k. -ur (teşhīs k.) 152/6
 k. -ur (vā k.) 115/3
 k. -ur (yağma k.) 121/2
 k. -ur (yarar k.) 81/17
 k. -ur (zār k.) 81/10
 k. -ur mén āvāz 40/1
 k. -ur mén yād 239/8
 k. -ur sén 156/3
 k. -ur sén nazar 259/3
 k. -ur sén mevcūd 8/4
 k. -ur sén (ni k.) 50/2, 323/1
 k. -ur sén (hāşıl k.) 156/4
 k. -ur sén (nihān k.) 154/9
 k. -urda (beyān k.) 562/1
 k. -urğa ārzū 421/3
 k. -urğa izhār 349/2
 k. -urğa (‘arzın k.) 68/1
 k. -urğa (bedel k.) 564/11
 k. -urğa (füsün k.) 201/5
 k. -urğa (münkatı^c k.) 3^b-13
 k. -urğa (yād k.) 190/2
 k. -urlar ‘ahd 447/6

k. -urlar ehl-i zindān 133/7
 k. -urlar iltimās 61/5
 k. -urlar ‘izzetin 341/4
 k. -urlar kesb 374/4
 k. -urlar sa‘y 127/9
 2. saklamak
 k. -mış mén 184/6
 3. söylemek
 kıl-sa 208/1
 4. tasviri fiil olarak kullanılır
 k. -sanğ (bilip k.) 323/5
kılāde (Ar. is.): boyuna takılan süs eşyası, gerdanlık
 k. bilen 328/6
kılça (T. sf.): tüy gibi
 k. (bir k. eser) 188/7
kılıç (T. is.): kılıç
 k. 53/1(2), 53/2, 53/3, 53/4, 53/5, 53/6, 53/7, 53/8 (2), 53/9, 75/6, 283/2
 k. (hezār k.) 53/7
 k. +dın 53/5
kılın- (T. f.): vücuda gelmek
 k. -dı (ihtiyār k.) 3^b-3
kımār (Ar. is.): kumar
 k. kıl- 81/15
kırıl- (T. f.): kırmak eylemine uğramak
 k. -ıp 418/5, 472/4
kıpkızıl (T. sf.): çok kızıl, aşırı kırmızı
 k. kan 31/6
kırān (Ar. is.): mutluluk
 k. sal- 410/1
 k. +ğa (şem^c-i k.) 395/3
kırk (T. is.): kırk sayısı
 k. 564/5
 2. (sf.) kırk sayısı
 k. yaş mā-ba‘dı 570/16
kışāş (Ar. is.): cezalandırma
 k. 517
kısm (Ar. is.): nasip
 k. ét- 343/1
 k. +ım 278/3
 k. +ınğ 33/7
kısmet (Ar. is.): şans, talih, nasip, kader
 k. -i pişāne “alın yazısı” 58/6, 91/7, 124/8, 161/5, 234/3, 288/1
 k. -i pişāne bile 389/5
 k. -i pişāne kıl- 211/5
 k. +ğa 403/5
 k. +in (birini k.) 559/1

kışsa (Ar. is.): hikaye, fıkra

k. vü efsānesi bol- 240/5

k. -yı melāl 209/10

k. +sın (Vāmık u Ferhād u Mecnūn k.) 566/6

kış (T. is.): soğuk, yağışlı mevsim

k. bilen 356/5

k. (yaz u k.) 145/4

k. +ım (yaz u k.) 567/4

k. +ıng (yaz u k.) 570/38

k. +larını (niçe k.) 277/6

kıvan- (T. f.): övünmek

k. -ma 95/5

kıvantur- (T. f.): inandırmak, güven vermek

k. -! 170/3

kıy (T. sf.): yan, sınırdaki

k. ülkede 569/9

kıya (T. is.): sert, haşın

k. bak- öfkeyle bakmak” 558/3

kıyām (Ar. is.): isyan etme

k. +ım 272/6

k. +ıga (suhan k.) 562/6

2. ayağa kalkma, kalkış

k. 412/7, 468/4

k. eyle- 536

kıyāmet (Ar. is.): hesap günü, mahşer günü

k. 196/3, 261/3

k. āb-ı rüyı 105/6

k. ‘arşa-gāhında 411/5

k. eyle- 300/4

k. müşkili 14/9

k. taṅgı 317/4

k. taṅgı atgunça 431/3

k. (‘alāmet-i k.) 435/1

k. (debdebe-yi hevl-i k.) 417/4

k. (dīdār-ı k.) 237/3

k. (ḥadīṣ-i rüz-ı k.) 364/4

k. (şermende-yi rüz-ı k.) 359/8

k. (tā k.) 232/4, 317/7

k. +de 313/8

k. +ğaça (tā rüz-ı k.) 272/5

k. +i (‘azāb-ı k.) 468/5

k. +ler (köp şūr-ı k.) 273/2

kıyāmet-rüz (Ar. +Far. is.): kıyamet günü

k. bāzārıda 463/5

kıyās (Ar. is.): birşeye denk sayma, bir tutma

k. 123/3

k. ét- 452/3

k. kıl- 509

k. (bī-ḥad u k.) 1^b-2

kıymet (Ar. is.): 1. bir şey için biçilen değer, paha

k. +i 3^b-3, 393/6

k. +ım 72/3

k. +ıngni 313/2

k. +dür (ḳadr-i k.) 393/6

2. (sf.) değerli

k. (kerān k. güherni) 273/4

kız (T. is.): kız, kız çocuk

k. (éki oğul u bēş k.) 570/25

k. (oğul k.) 395/2

kız- (T. f.): kızarmak, yanmak

k. -dı 428/2

kızar- (T. f.): kırmızılaşmak, kızıla dönmek

k. -ıp çıktı 207/4

k. -ğan 242/3

kızdur- (T. f.): ısısını artırarak kızgın hale getirmek

k. -an nār-ı muḥabbetdin 446/4

kızık (T. is.): ilginç

k. +dur 438/11

k. +rak 439/5

2. (sf.) hararetli, kızgın

k. bāzār 404/6

kızıl (T. is.): kırmızı

k. (sarıg boldı vü k.) 465/3

2. (sf.) kırmızı

k. çadır 331/5

k. gül-bergi 352/1

k. kan 232/3, 369/6

k. kanlıg tonumdın 400/2

kızılça (T. sf.): kırmızısı

k. çulı 474/5

kızımıl (T. sf.): rengi kırmızıya yakın olan

k. katre katre su 245/7

ki (Far.bağ.): ki (krş. kim)

k. 4^b-8, 1/1, 2/5, 7/2, 12/3, 12/5, 14/7, 38/3, 45/1, 46/2, 49/6, 53/5, 79/6, 90/6, 93/6, 108/2, 110/3, 110/4, 114/4, 114/5, 116/7, 117/3, 125/3, 126/7, 127/6, 141/5, 141/7, 142/3, 143/5, 150/5, 175/3, 184/7, 188/7, 192/4(2), 195/1, 214/7, 225/4, 225/5, 225/10, 226/6, 227/7, 231/2, 233/2, 233/7, 237/3, 245/2, 252/3, 252/7, 253/3, 255/7, 259/4, 259/7, 261/3, 264/5, 266/2, 266/6, 267/7, 269/3,

271/4, 271/8, 271/9, 282/7, 284/5,
 285/5, 290/2, 290/3, 300/5, 311/4,
 311/7, 312/4, 313/3, 319/1, 320/1,
 320/5, 331/1, 333/1, 333/3, 343/9,
 346/3, 346/6, 348/2, 350/1, 354/7,
 355/3, 355/4, 355/5, 361/7, 362/1,
 371/6, 372/4, 375/1, 379/2, 380/5,
 383/7, 384/7, 393/1, 394/6, 395/4,
 396/4, 401/5, 401/6, 403/7, 407/3,
 408/8, 409/7, 413/2, 415/1, 420/6,
 420/8, 423/6, 424/1, 429/1, 430/1,
 430/3, 431/2, 434/5, 440/7, 443/9,
 444/2, 447/4, 452/1, 454/1, 456/1,
 456/4, 471/4, 474/9, 484, 558/2,
 558/4, 561/1, 564/8, 570/23
 k. mén 225/12, 301/4
 k. (‘Ābid k.) 317/9, 397/7
 k. (‘aceb k.) 470/8
 k. (aça sén k.) 76/5
 k. (ādem k.) 391/3
 k. (‘ādet kıl k.) 322/3
 k. (ağzıdın k.) 94/1
 k. (āhir k.) 454/4
 k. (alar k.) 73/9
 k. (aldanur k.) 409/6
 k. (anda k.) 101/12
 k. (andağ k.) 171/2, 300/6, 314/3,
 434/6, 559/2
 k. (andın k.) 3/4, 375/1
 k. (anğa k.) 470/7, 470/15, 531
 k. (anıñg k. tıynetidür) 490
 k. (anlar k.) 73/5, 91/7, 460/1
 k. (ārzü kılma k.) 169/1
 k. (asra k.) 377/2
 k. (‘āşık k.) 157/5, 471/3
 k. (āşinā bolğıl k.) 288/6
 k. (ayağıñg koy k.) 12/2
 k. (aydı k.) 145/7
 k. (aytur mén k.) 383/1
 k. (ayturlar k.) 422/7
 k. (bağay k.) 362/3
 k. (bağsam k.) 89/11
 k. (bardur k.) 561/3
 k. (bardur meşel k.) 10/1
 k. (bendesığa k.) 429/9
 k. (ber-cā kētür) 397/7
 k. (be-cāy gül k.) 335/3
 k. (mine’s-semā’ k.) 2^a-11
 k. (bend étmeñg k.) 384/1

k. (bér k.) 287/6, 430/6, 527
 k. (berimde k.) 91/3
 k. (bes k.) 59/5, 124/1, 154/5, 331/7,
 420/3, 421/4
 k. (beyān kılun k.) 301/3
 k. (bī-dār bol k.) 416/1
 k. (bi-ḥamdi’llāh k.) 110/3, 226/7,
 245/8, 282/7, 351/4, 435/18, 458/3
 k. (bil k.) 561/7
 k. (bildim k.) 221/6, 283/2
 k. (bilindi k.) 7/5
 k. (bilmem k.) 188/4, 550
 k. (bilmen k.) 114/7
 k. (bilmes k.) 510
 k. (bilsem k.) 561/3
 k. (bilsenğ k.) 103/5
 k. (bir bölek derde k.) 6/3
 k. (bir dem k.) 117/7
 k. (bir giyāhīdūr k.) 439/3
 k. (bir kuş k.) 387/1
 k. (bir niçe kün k.) 468/7
 k. (bir yoldur k.) 7/6
 k. (bir yükdür k.) 72/6
 k. (bolsun k.) 269/5
 k. (bu ‘ālem ārzūsıdın k.) 4/8
 k. (bu cān k.) 135/6
 k. (bu dem k.) 561/4
 k. (bu hüner érmes k.) 356/4
 k. (bu k.) 63/7
 k. (bu nev’ k.) 10/5
 k. (bu rüşendur k.) 129/5
 k. (bu ten k.) 135/6
 k. (būye eylep k.) 558/5
 k. (cāmı k.) 384/6
 k. (cānım k.) 317/1
 k. (cāvīdlıg k.) 564/1
 k. (cefāsı k.) 229/7
 k. (cevher-i zātı k.) 343/4
 k. (çağzı k.) 454/3
 k. (çendān k.) 140/2
 k. (çendī k.) 168/4, 282/2
 k. (çirā k.) 17/3
 k. (dārū’s-sultāne édi k.) 4^a-6
 k. (dégey k.) 87/5
 k. (dème k.) 95/7, 247/1
 k. (demī k.) 223/2, 342/1
 k. (dèmes k.) 342/4
 k. (dèmes mu sén k.) 434/3
 k. (dér k.) 349/1, 383/3

- k. (déseñg k.) 519
 k. (devrân éli k.) 128/1
 k. (dey k.) 15/2
 k. (dér mén k.) 157/5
 k. (dérler k.) 141/3
 k. (dünyâ k.) 292/5
 k. (edyân k.) 294/2
 k. (efsûs k.) 4^a-5, 453/7
 k. (eger k.) 474/6
 k. (el-ħaqq k.) 297/4
 k. (el-minneti li'llâh k.) 4^a-5, 532
 k. (emâret etvâr k.) 4^a-6
 k. (endîşe kılğay sên k.) 306/9
 k. (érđi k.) 488
 k. (érdiler k.) 3^b-7
 k. (evvelde k.) 103/6
 k. (eyâ k.) 375/7
 k. (eyyâmı k.) 150/3
 k. (fehm eyle k.) 489
 k. (ğamım k.) 300/7
 k. (gehî k.) 456/3
 k. (hamdi'llâh k.) 366/6
 k. (Hâtem ihsânın k.) 461/8
 k. (henüz k.) 342/5
 k. (her ħať k.) 561/4
 k. (ister mén k.) 399/1
 k. (iy dil k.) 318/1, 457/1
 k. (iy ħoş ol künler k.) 4/1
 k. (iy k.) 185/5
 k. (iy merdüm k.) 89/2
 k. (ez-bes k.) 4/9, 32/7, 107/10, 146/1, 178/2
 k. (fehm eyledim k.) 32/4, 70/1
 k. (ğaflet közüñg k.) 32/5
 k. (gâhî k.) 7/1, 159/1
 k. (ğaraž k.) 81/18
 k. (ğazel içre k.) 148/3
 k. (genc-i nihân k.) 80/2
 k. (güyâ k.) 39/3, 420/6
 k. (ħaqqâ k.) 107/6
 k. (ĥâlâ k.) 103/4, 468/4
 k. (ĥâlî k.) 180/5
 k. (ĥalk k.) 152/2
 k. (ĥarfi k.) 397/4
 k. (ĥaşıl k.) 407/3
 k. (her çend k.) 496, 500
 k. (her iş k.) 312/6
 k. (her kim k.) 70/4, 70/5, 77/2, 97/3, 107/3, 112/7, 152/4, 438/5, 543
 k. (her kimni könğlide k.) 503
 k. (her kimniñg k.) 39/4
 k. (her ni k.) 26/6, 162/1, 224/8
 k. (her ni k. kıldım) 312/6
 k. (her seher k.) 55/5, 363/4
 k. (her söz k.) 80/1
 k. (her tarafğa k.) 76/1
 k. (her til k.) 78/7
 k. (her yulduz k.) 238/6
 k. (her zerre k.) 385/3
 k. (herze tab'ı mén k.) 58/4
 k. (ĥırâmân bol k.) 317/2
 k. (ĥired ehli k.) 89/4
 k. (hoş ol k. ki) 56/1, 75/1
 k. (‘ibret al k.) 73/10
 k. (İlâhî sên k.) 8/1
 k. (ilticâsıdur k.) 61/6
 k. (in-şâ'allâh k.) 11/7, 185/7, 569/9
 k. (İşâr étey k.) 296/6
 k. (isiz bu ömr 'k.) 564/10
 k. (isiz ĥayât k.) 200/6
 k. (iste k.) 76/6
 k. (iy ‘Âbid k.) 380/7
 k. (iy könğül k.) 433/1
 k. (kaçan k.) 75/6
 k. (kaçan bolğay k.) 24/1
 k. (kaçan maħalde k.) 12/4
 k. (Kâdirîdür sên k.) 359/1
 k. (karîbdür mén k.) 24/2
 k. (kaşı k.) 53/4
 k. (kêlsün k.) 357/3
 k. (kétürgil k.) 296/6
 k. (kim k.) 62/5, 115/1, 123/5, 132/4, 144/5, 180/6, 268/8, 329/3, 334/7, 341/4, 399/5, 399/7, 402/5, 439/2, 558/4
 k. (kimge k.) 101/1
 k. (kimni k.) 101/7
 k. (könğül k.) 81/6, 154/5
 k. (köp ihtiyâr kılma k.) 97/1
 k. (kör k.) 201/4, 429/6
 k. (kördi k.) 115/4
 k. (körér sên k.) 162/5
 k. (körtünür k.) 381/2
 k. (köz tutmağıl k.) 97/2
 k. (közüm k.) 558/3
 k. (közünğ ĥaqqı k.) 430/5
 k. (lafzı k.) 397/4
 k. (lebi k.) 562/2

- k. (ma'āzallāh k.) 285/3
 k. (medīd k.) 3^a-6
 k. (medīd boldı k.) 458/6
 k. (meger k.) 458/4
 k. (mén k.) 208/6, 289/6, 354/1
 k. (mey iççığı k.) 70/4
 k. (mey k.) 491
 k. (mihr-bān ṭabīb k.) 338/5
 k. (muḥāṭab bol k.) 392/1
 k. (muntazırdurlar k.) 96/4
 k. (mühlet k.) 285/2
 k. (mü'min-i kābil k. bolsa) 276/6
 k. (naḥli k.) 198/6
 k. (naẓm-ı bī-ḥāşıl k.) 278/4
 k. (nehri k.) 470/5
 k. (nezdīkdür k.) 10/4
 k. (ni ārzü k.) 46/6
 k. (ni Buḥarā k.) Ö2, 3^b-1
 k. (ni bülbülem k.) 345/2
 k. (ni cevrlar k.) 73/2
 k. (ni dér sén k.) 283/8
 k. (ni k.) 65/7, 394/1
 k. (ni merd sén kç) 361/5
 k. (ni mün'imler k.) 435/13
 k. (ni ğavġādur k.) 232/2
 k. (ni miḥnet k.) 229/6
 k. (ni mücrim sén k.) 8/7
 k. (ni nihān sén k.) 141/6
 k. (ni üçün k.) 564/11
 k. (niçük k.) 342/4, 562/10
 k. (niçük kılay k.) 345/7
 k. (niçük étey k.) 4/4
 k. (nīm k.) 354/6
 k. (odur k.) 163/5
 k. (oḡurlar k.) 385/7
 k. (ol k.) 68/6, 69/5, 77/1, 82/6, 90/5, 94/5, 107/9, 114/4, 117/7, 163/7, 174/6, 187/1, 271/11, 309/6, 343/7, 399/4, 405/2, 437/7, 489, 521, 562/4
 k. (ol cāyī k.) 72/4
 k. (ol ér k.) 559/9
 k. (ol hicrān k.) 166/6
 k. (ol kün k.) 568/1
 k. (ol mihri k.) 20/8
 k. (ol 'ömr-i ḥōş k.) 76/7
 k. (ol pāk ṭıynetı k.) 470/4
 k. (ol şāhid k.) 269/4
 k. (ol şāmī k.) 392/3
 k. (ol zamān k.) 266/1, 445/1
 k. (ola k.) 76/6
 k. (oldur k.) 102/5, 360/3
 k. (renci k.) 240/2
 k. (rind ḥarābātı k.) 287/4
 k. (rindī k.) 114/5
 k. (şad ḥayf k.) 553
 k. (şādıku'l-iḥlāş bolġıl k.) 55/6
 k. (şahbā k.) 127/2
 k. (şayḥa kılgan k.) 409/6
 k. (sebeb k.) 562/6
 k. (selām bérsem k.) 199/6
 k. (sén k.) 78/2, 506
 k. (sened k.) 80/1
 k. (serv-i mümtāzı k.) 82/2
 k. (sitem-gerdür k.) 114/2
 k. (sür'at kııl k.) 461/5
 k. (şādım k.) 91/6
 k. (şāh-ı baş ol k.) 98/6
 k. (şāyed k.) 5^a-1, 150/7, 194/4, 226/6, 272/2, 470/9, 567/7, 569/1
 k. (şehr-i recebü'l-mürecceb k.) 4^a-1
 k. (şīşe-yi könglüm k.) 43/6
 k. (şu k.) 49/8
 k. (şükr k.) 487
 k. (tā k.) 7/5, 60/1, 133/4, 157/1, 264/6, 306/1, 434/1, 437/1, 438/1, 445/1, 450/1, 473/1
 k. (tā zamānī k.) 2^a-5
 k. (tamām-ı ḥalk k.) 173/4
 k. (tefāvüti k.) 564/9
 k. (temāşā kııl k.) 196/6
 k. (teraḥḥum eyle k.) 434/1
 k. (teraḥḥum kııl k.) 462/1
 k. (tiler k.) 178/3, 190/5
 k. (tola cāmı k.) 319/6
 k. (töker mén k.) 240/3
 k. (tut dōst k.) 512
 k. (tutma k.) 95/3
 k. (uçradıñg k.) 209/10
 k. (uşol 'āşık k.) 559/10
 k. (uşol ceybi k.) 438/9
 k. (uşol 'ıyşı k.) 461/2
 k. (uşol k.) 56/7
 k. (uşol kündin k.) 14/6
 k. (uşol rāḥat k.) 423/6
 k. (uşol rūzī k.) 236/4, 270/1, 313/1
 k. (üstādı k.) 82/4
 k. (veger k.) 474/1
 k. (veh k.) 63/1, 138/1

- k. (velāyet-i nefis k.) 4^a-6
 k. (veyā k.) 56/1
 k. (vişāl devride édim k.) 346/3
 k. (yā k.) 63/6, 334/2, 469/4
 k. (yağanğ tutğıl k.) 322/6
 k. (yakınımdur k.) 442/3
 k. (yana k.) 52/8, 93/4, 372/2
 k. (ya'ni k.) 429/2
 k. (yok k.) 94/7, 97/5, 125/1, 161/5
 k. (Yūsuf k.) 265/6
 k. (zīrā k.) 59/7, 95/7

kibi (T. e.): gibi

- k. (‘Ābid k.) 434/7, 436/7
 k. (ayrılğan k.) 254/5
 k. (başınğga kūyı yıkılğan k.) 182/2
 k. (bend eyler sén k.) 411/7
 k. (bu Mücrim k.) 218/9
 k. (bülbul k.) 227/2
 k. (çağz-ı bī-bāl k.) 33/6
 k. (ét k.) 382/2
 k. (eţfāl k.) 547
 k. (gerdün k.) 72/2
 k. (gül k.) 224
 k. (hıç birevniñg k.) 135/2
 k. (huffāş k.) 318/6
 k. (Mecnün k.) 185/7, 313/3
 k. (mén k.) 1/7, 13/6, 58/4, 66/6, 83/2, 98/3, 135/5, 135/7, 177/1, 180/2, 197/3, 253/1, 274/2, 298/1, 306/3, 321/2, 339/3, 359/8, 483, 566/3
 k. (méniñg k.) 176/1, 368/1
 k. (Mücrim k.) 32/7
 k. (mücrimler k.) 353/5
 k. (nādān k. kılmason) 156/6
 k. (ney k.) 138/2
 k. (nīsān k.) 240/3
 k. (olğay mén k.) 437/2
 k. (étken k. fāş) 140/1
 k. (sāye k.) 287/1
 k. (sén k.) 203/3, 260/3, 367/7, 381/4, 424/13
 k. (seyl k.) 339/4
 k. (tuğm-ı mezārī'in k.) 101/12
 k. (yulduz k. közler temāşası) 69/4
 k. (yulduzlar k.) 231/3
 k. (yürek bağrım k.) 270/5

kibr (Ar. is.): büyüklük taslama, kendini üstün sayma

- k. ü gurūr 81/5

kiçik (T. is.): küçüklük

- k. +din 161/1
 2. küçük
 k. +ler 435/9
 k. +ler içre 564/3
 k. +ni (uluğ k.) 300/4
 3. (sf.) küçük
 k. yaşdın beri 346/2

kiçiklik (T. is.): çocukluk zamanı

- k. +idin 374/2

kifāyet (Ar. is.): yetişme, yeterlik

- k. 13/5
 k. +ğa (zerre k.) 128/2

kifrig (T. is.): kirpik

- k. +i+Ø 130/5, 455/2
 k. +i (uğrı k.) 91/5
 k. +idin 9/5, 119/7
 k. +imdin 411/1
 k. +imni 270/6
 k. +inğ 15/3
 k. +lerinğ 238/5

ķıl (Ar. is.): söz, laf

- ķ. ile ķālinğ 188/7
 ķ. ü ķāl ét- 559/5
 ķ. ü ķālim 99/7
 ķ. (bu ķ. ü ķāl) 180/7

ķilīd (Yun. is.): kilit, anahtar

- k. -i zebān 80/2
 k. +érmiş 64/6

ķilk (Far. is.): kalem

- k. (çekmedi k.) 188/2
 k. (ħaṭ-ı k. -i ħayāl) 174/5

ķim (T. bağ.): ki

- k. 2^b-11, 3^b-9, 4^b-13, 11/3, 15/6, 20/4, 31/6, 36/2, 36/3, 36/5, 39/7, 44/3, 51/2, 61/1, 89/7, 109/5, 111/5, 128/6, 139/3, 144/6, 159/5, 163/2, 198/7, 203/9, 209/4, 210/2, 220/6, 225/3, 236/8, 261/6, 263/9, 272/2, 276/3, 288/1, 296/4, 307/1, 307/2, 307/5, 308/1, 309/5, 315/4, 330/4, 345/3, 347/5, 377/7, 384/3, 406/3, 406/5, 427/7, 435/11, 437/2, 449/11, 476/2, 481, 502, 570/18, 570/50
 k. (‘abes k.) 224/3
 k. (āh k.) 23/4
 k. (aħbāb k.) 145/1
 k. (‘āķil ol k.) 181/6

- k. (alar k.) 384/4
 k. (alardın k.) 382/3
 k. (amma k.) 315/5
 k. (andağ k.) 198/5
 k. (andağ k.) 264/4
 k. (anğa oğşar k.) 174/3
 k. (anğa k.) 67/5, 208/2, 539, 559/7
 k. (an kadar k.) 218/9
 k. (anı k.) 346/5
 k. (ayta almam k.) 122/4
 k. (aşıkı k.) 23/2
 k. (atım k.) 156/7
 k. (bar k.) 169/4
 k. (bī-hūde köp söz k.) 7/8
 k. (bil k.) 385/3
 k. (bilmedim k.) 219/5, 563/3
 k. (birbir k. öldi) 107/4
 k. (birev k.) 557
 k. (bu kulnı k.) 168/4
 k. (bu kün k.) 205/4, 220/8
 k. (bu künler k.) 404/4
 k. (bu müşkil k.) 310/1
 k. (bu sebebdin k.) 146/6
 k. (budur k.) 309/6
 k. (cefā k.) 311/5
 k. (çarh üzre k.) 559/1
 k. (dāğ k.) 119/6
 k. (dāmānınga k.) 65/6
 k. (dédi k.) 261/7, 563/7
 k. (dehrdin k.) 293/1
 k. (dème k.) 116/3
 k. (démey mén k.) 459/6
 k. (démey sén k.) 285/3
 k. (dép k.) 104/7
 k. (dér k.) 78/1
 k. (dirîğ k.) 564/7
 k. (dünyādın k.) 293/1
 k. (ehl-i temāşā k.) 93/3
 k. (elbette k.) 77/4
 k. (emr boldı k.) 4^b-5
 k. (emr bolmasdın burun k. haṭnı) 74/5
 k. (érür mén şād k.) 264/1
 k. (eyleme kim nām-ı ferah) 56/4
 k. (fehm e. kim) 407/6
 k. (fiğān k.) 558/4
 k. (güyyā k.) 96/2, 567/5
 k. (haber tut k.) 563/6
 k. (hāliyā k.) 256/6, 265/6, 344/4
 k. (haṭā k.) 3/4
 k. (ḥayr-ı kelām k.) 101/15
 k. (ḥazer k.) 149/2
 k. (hecr k.) 119/7
 k. (hemānā k.) 4^a-8, 371/2
 k. (her birāder k.) 64/8
 k. (her çend k.) 443/6, 468/2
 k. (her ḳanda k.) 7/3
 k. (her kişi k.) 470/8
 k. (her kişige k.) 161/6
 k. (her köngül k.) 111/3
 k. (her ḳuşğa k.) 94/4
 k. (her mihr-bān k.) 80/6
 k. (her ni k.) 8/3, 15/5, 43/3, 156/7, 161/5, 200/4, 209/8, 507, 564/11
 k. (her ni k. dégenide) 214/6
 k. (her niçe k.) 68/2, 81/12, 218/5, 243/8
 k. (her zamān k.) 96/1
 k. (ḥoş ol k.) 28/8, 112/5, 392/6
 k. (iy cenān k.) 170/7
 k. (iy ḥoş ol k.) 82/1
 k. (ḳaçan k.) 27/1, 220/4, 247/2
 k. (ḳanda k.) 248/3, 420/2
 k. (ḳayı menzilde k.) 99/1, 394/1
 k. (ḳaysı k.) 72/5
 k. (kéç k.) 50/7
 k. (ḳıl ḥazer k.) 29/4
 k. (ḳıya baḳğay mu k.) 558/3
 k. (kim durur k.) 90/2
 k. (kime k.) 6/8, 273/8, 277/2
 k. (kimge k.) 309/4, 494
 k. (kişi k.) 141/3, 343/5, 356/2, 402/4, 557
 k. (ḳorḳa mén k.) 19/1, 63/1, 377/6
 k. (köngül k.) 144/1
 k. (kör k.) 89/8, 142/4, 184/7, 405/6
 k. (kördiler k.) 570/27
 k. (körer k.) 384/2
 k. (közlerim k.) 558/3
 k. (maʿlūm boldı k.) 209/11
 k. (meger k.) 68/3, 160/5, 257/3, 277/5, 327/5, 353/3, 459/4
 k. (mén k.) 124/3, 139/2
 k. (mey k.) 343/8
 k. (miḥri k.) 46/5
 k. (muḳarrer k.) 134/1
 k. (munça k.) 306/1
 k. (munça seylāb-ı belā k.) 89/2

k. (mücrimler k.) 160/5
 k. (Mücrimğa k.) 100/7
 k. (müddetîdür k.) 315/1, 464/4
 k. (nāfe-yi dürr k.) 78/6
 k. (nefsiñg bilen k.) 371/7
 k. (ni boldı k.) 570/28
 k. (ni k.) 24/2, 44/1, 179/5, 248/4, 375/2, 435/3, 435/15, 570/34
 k. (ni üçün k.) 256/1
 k. (nedāmetiñg k.) 75/7
 k. (neyley k.) 58/6
 k. (ni sūd k.) 564/10
 k. (niçe k.) 132/3, 278/1, 564/10
 k. (niçün k.) 3^b-9, 67/1, 225/6
 k. (nihāl-i serv sén k.) 206/3
 k. (ol ʿākilğa k.) 559/8
 k. (ol Haliğğa k.) 1^b-2
 k. (ol hārāret k.) 89/3
 k. (ol qazan k.) 439/6
 k. (ol k.) 4^b-6, 25/3, 66/4, 84/2, 101/11, 163/5, 215/7, 270/7, 308/5, 332/3, 423/4, 438/5, 492, 504, 526, 529, 530, 550, 559/7, 559/9, 567/2
 k. (ol kuş k.) 111/7, 418/5
 k. (ol nezāket k.) 16/3
 k. (ol zamān k.) 66/7
 k. (öy k.) 67/4
 k. (pīr k.) 398/7
 k. (rāst kélmes k.) 397/5
 k. (rāz-ı diliñg k.) 111/6
 k. (satma k.) 379/3
 k. (sāye sén k.) 383/6
 k. (sén k.) 464/7
 k. (séni k.) 103/2
 k. (serv-i nāz-ı nāzenin k.) 277/3
 k. (serv-i nāzı k.) 82/1
 k. (şıdķ lafz k.) 3^b-3
 k. (şubh-dem k.) 102/1
 k. (şād k.) 144/3
 k. (şād k. bolğay) 42/7
 k. (şecer k.) 443/1
 k. (şunça k.) 203/4
 k. (şükr étiñg k.) 366/3
 k. (şükr k.) 222/5
 k. (tapkay k.) 441/4
 k. (turfē k.) 447/7
 k. (uşol k.) 234/4, 439/10
 k. (uşol kün k.) 183/4, 269/1
 k. (uşol söz k.) 392/2

k. (uşol ten k.) 399/3
 k. (veyā k.) 259/5
 k. (yā İlāhı k.) 19/7
 k. (yā k.) 68/5
 k. (yahşırağdur k.) 496
 k. (yār k.) 563/5
 k. (yétmışdin éki k.) 212/2
 k. (zarar k.) 13/5
 k. (zīnhār k.) 217/5
2. (zm.) kim, insanlar için kullanılan soru ve belirsizlik zamiri
 k. 20/8, 93/2, 104/2, 104/3, 104/6, 105/4, 124/4, 134/2, 145/7, 149/7(2), 159/7(3), 169/1, 210/3, 217/6, 217/9, 261/5(2), 270/4, 274/1(2), 274/2, 274/3(2), 274/4(2), 274/5, 274/6, 274/7(2), 275/3, 325/3, 376/2, 376/3, 376/4, 377/2, 377/5, 426/3, 483, 524, 535(2), 546, 551, 552, 566/3
 k. bol- 104/1(2), 104/2, 104/3, 104/4, 104/5, 104/6, 104/7, 374/1
 k. ile 328/2
 k. ki 62/5, 115/1, 123/5, 132/4, 144/5, 172/6, 180/6, 268/8, 329/3, 334/7, 341/4, 399/5, 399/7, 402/5, 439/2, 558/4
 k. (devre-yi k.) 439/7
 k. (hiç k.) 62/1, 134/6
 k. +durur kim 90/2
 k. +dür 90/6, 166/5, 198/2, 227/7, 325/3, 338/9, 351/5
 k. +e 388/1
 k. +e kim 6/8, 273/8, 277/2
 k. +édi 182/3(2), 475/7
 k. +érđi 25/6
 k. +érür 66/2
 k. +de 115/4
 k. +de (her k.) 460/4
 k. +din 11/4, 78/2, 168/2
 k. +ge 60/4, 179/4, 263/9, 307/4, 354/2, 362/3, 466/5
 k. +ge çün 134/1
 k. +ge ki 101/1
 k. +ge kim 309/4, 494
 k. +i 290/5, 354/5
 k. +iñg esiri mén 298/6
 k. +iñg köñlige 269/2
 k. +lerni 189/5(2)
 k. +ni 38/3, 183/5, 213/2, 224/6

- k. +ni ki 101/7
k. +ni yaŋlıgı 271/2
k. +niŋ halkı 391/4
kimse (T. zm.): olumsuz cümlelerde hiçbir insan
k. 447/6
kımyā (Ar. is.): kimya, iksir
k. 408/4
k. +dur 408/4
2. değerli şey
k. bol- 516
kın (Far. is.): düşmanlık, garez
k. (bī-kaḥr u k.) 316/8
k. (istimrār k. bolma-) 134/3
kindik (T. is.): göbek
k. +idin (kéyig k.) 479
kīne (Far. is.): gönülde gizlenen düşmanlık
k. +din 95/3
k. +ge 525
k. +ge (munça k.) 217/6
k. +sidin (beher-i k.) 364/6
kir- (T. f.): varmak, ulaşmak
k. -! 323/7
k. -! almas 404/4
k. -di 85/2, 206/1, 405/6
k. -dim 6/4, 28/2, 227/2, 227/4, 342/2
k. -er 161/7, 564/1
k. -erge (yérgē k. çāre) 178/3
k. -gen 323/3
k. -gen çaḳda 358/4
k. -gil 27/5
k. -ip 93/2, 151/5
k. -ipdür 97/3
k. -me 405/3
k. -megen 202/7
k. -mek 377/1
k. -mes 451/3
k. -mey 435/8
k. -se 104/6, 410/2
k. -sem 88/1
k. -seŋg 35/1, 457/3
k. -seŋg 377/2
2. içine sığmak, sınırları içinde yer almak
k. -ge (yādımga k.) 568/1
ķir-endūd (Ar. +Far. is.): ziftle sıvanmış
k. bol- 424/12
kirām (Ar. is.): soyu temiz olanlar
k. +ı (bu cān-ı k.) 12/5
k. +ı (ömr-i k.) 3^a-9, 171/6
kirāmī (Ar. +Far. sf.): saygın, soylular
k. ömr 277/7
k. (ömr-i k.) 46/1, 354/1
k. +niŋ (ömr-i k. ḥadīsin) 225/12
kirgüz- (T. f.): girdirmek, sokmak
k. -ür 505
kīse (Far. is.): kese, torba
k. -yi ṭabım 463/2
k. vü hem-yānı 435/14
kisvet (Ar. is.): giyecek, elbise
k. +in (terahḥum k.) 175/4
kiş (Far. is.): din, mezhep, inanış
k. +ni 398/5
kişi (T. is.): kişi, insan, şahıs, kimse
k. 4^b-5, 4/7, 70/3, 77/4, 81/13, 94/2, 112/1, 126/5, 127/10, 186/6, 276/7, 283/4, 298/1, 311/6, 325/2, 328/5, 328/6, 338/8, 342/4, 344/3, 344/6, 356/4, 363/5, 364/1, 364/6, 370/4, 372/3, 375/6, 380/1, 398/5, 406/3, 441/6, 454/3, 461/1, 461/2, 495, 504, 528, 559/8, 564/6, 564/9, 564/10, 567/6
k. bile 325/2
k. kim 141/3, 343/5, 356/2, 402/4, 557
k. ṭabı 443/3
k. (bed k. ile) 397/5
k. (bī-miḥnet k.) 423/6
k. (bī-pīl k.) 402/6
k. (bir k.) 69/5, 135/2
k. (bu sıfat k.) 470/14
k. (dānā k.) 399/5
k. (her k.) 172/3, 224/6, 234/5, 325/4, 344/1, 389/3, 391/4
k. (her k. kim) 470/8
k. (hiç k.) 186/1, 186/3, 308/1, 321/7, 360/1
k. (hiçbir k.) 496
k. (hiçbir k. miḥneti) 135/7
k. (munça k. hem) 370/7
k. (mün'im olmayın k.) 128/2
k. (tiŋler her k.) 108/1
k. +de 343/4
k. +din 162/3, 547
k. +din (muḥabbetsiz k.) 397/3
k. +ge 13/6, 15/7, 81/15, 346/4, 412/3, 422/4, 441/6, 446/5

- k. +ge (her bir k.) 470/1
 k. +ge (her k.) 158/1, 209/4, 391/1
 k. +ge (her k. kim) 161/6
 k. +ge (mu'allimsiz mürebbisiz k.) 105/3
 k. +iñg 246/5
 k. +ler hâtırığa 293/3
 k. +m 6/2, 227/8, 331/1, 349/2, 407/4, 567/1
 k. +m (cân-süz k.) 370/3
 k. +m (hâl sorargâ k.) 176/3
 k. +ni 411/7
 k. +ni (her k.) 474/7
 k. +ni (hîç k. yâri) 563/3
 k. +niñg heybeside 134/2
 k. +niñg qadd u qâmeti 468/4
 k. +niñg (bir k. dîdesini) 414/1
 k. +niñg yâri 295/3
kişver (Far. is.): ülke, memleket, il
 k. -i âbâdda 389/2
 k. -i eyyâm 113/6
 k. -i köñglüm 179/2, 345/1
 k. (hüsni-tamâm-ı k.) 569/3
 k. (seyr-i k. -i âlem müsellimi) 202/4
 k. (şeh-en-şâh-zâde-yi k.) 562/4
 k. (tamâm-ı k. -i eyyâmını) 96/6
 k. +i (köñgöl k.) 132/2
 k. +ini (bozulğan k.) 238/2
kişver-ârây (Far. is.): güzel memleket
 k. (pâdişâh-ı k.) 316/2
kitâb (Ar. is.): kitap
 k. 100/7
 k. eyle- 25/6
 k. kııl- 217/9
 k. -ı ıışqda 300/2
 k. -ı mekr bilen 201/5
 k. -ı ömr 107/5
 k. (hâtm-i k. ol-) 476/1, 476/7
 k. (qavl-i k. bol-) 326/3
 k. +ımdın 331/7
 k. +ıñgda 57/2
kitâbe (Ar. sf.): nakışlı
 k. şun 559/4
kizb (Ar. is.): yalan
 k. 57/3, 564/7
 2. (sf.) yalan
 k. (be-qavl-i k.) 214/7
ko- (T. f.): koymak, bırakmak
 k. -dılar 154/6

- kol (T. is.):** el
 k. ayağım 104/6
 k. aç- 298/5
 k. köter- "el kaldırmak" 338/2
 k. tut- "yardım etmek" 11/7
 k. uzat- "yardım etmek" 36/9
 k. üstide 209/7
 k. (ayaq k.) 443/4
 k. +dın kélürçe 518
 k. +ğa 144/5
 k. +ı (iy k. kütah) 145/3
 k. +ıda 490
 k. +ığa (rakibler k.) 171/1
 k. +ığa (zâlim k.) 298/6
 k. +ığa 81/2, 84/5, 471/3
 k. +ın 264/7
 k. +ları 115/7
 k. +larıda 438/3
 k. +larığa 2^b-2
 k. +larım 317/5
 k. +nı 74/1, 408/7
 k. +um 135/2, 404/2
 k. +um bilen 362/6
 k. +umğa 3/4
 k. +umnı ni kélür 314/7
 k. +unda 80/6
 k. +uñg 126/1
 k. +uñgdın 52/8, 161/3, 183/6, 207/5
 k. +uñgdın bér- 210/4, 440/5
 k. +uñgdın kél- 210/2
kola- (T. f.): bir şeyin önüne sürüp gitmek
 k. -salar 382/2
 k. -salar (salıp k.) 318/6
kon- (T. f.): gelip bir yere konmak, yerleşmek
 k. -ar mu 7/3
 k. -ğan 374/3
 k. -up 429/2
kop- (T. f.): ayrılmak
 k. -tı 96/2
 2. kalkmak
 k. -tum 284/3
 3. ortaya çıkmak
 k. -ay 413/6
kopar- (T. f.): kaldırmak, uyandırmak
 k. -ıñg 417/1
korq- (T. f.): kaygı duymak, kaygılanmak
 k. -a mén 85/1, 307/1, 466/7
 k. -a mén kim 19/1, 63/1, 377/6

- k. -amay s n 340/7
 k. -ar m n 157/2
korku (T. is.): bir tehlike veya tehlike d   n ncesi kar  sında duyulan kaygı,     nt 
 k. 38/2
korkun   (T. is.): korku
 k. 451/7
korkut- (T. f.): korkutmak
 k. -ur 121/2
ko uk (T. is.): halk ezgisi
 k. 266/2
ko ul- (T. f.):  art ko mak
 k. -abilmey  ldi 201/7
 k. - an 83/4, 114/4
 k. -  an (c n  k.   in ) 516
2. katılmak, eklenmek
 k. -! 461/7
kov- (T. f.): uzakla tırmak, s rmek
 k. -ar m n 467/2
koy- (T. f.): koymak, yerle tirmek
 k. -! (aya ın  k. ki) 12/2
 k. -! ( adem k.) 102/4, 413/4
 k. -a  almadım ( adem k.) 468/3
 k. -ar 104/2
 k. -arg  (alıp ba ımın  k. ken r) 345/6
 k. -d  ( adem k.) 36/3
 k. -dum 226/7
 k. -dum ( adem k.) 558/5
 k. - an ( adem k.) 7/6
 k. - ıl (alıp k.) 355/4
 k. - ıl ( adem k.) 27/5, 145/5, 155/6
 k. -mas (aya ını k.) 470/3
 k. -may ( adem k.) 435/7
 k. -sa 101/5, 214/4
 k. -sa ( adem k.) 108/2, 441/3
 k. -sam ( adem k.) 304/7
 k. -sa   ( adem k.) 199/6, 355/7
 k. -up 2^b-1, 71//6, 383/4
2. bırakmak
 k. -! 29/6, 54/6, 163/4(2), 193/6, 327/1, 564/6
 k. -a k rme 375/3
 k. -ar mu 417/5
 k. - an 261/2
 k. -ma 22/7, 29/1, 51/6, 207/3, 231/4, 294/9
 k. -mad  329/5
 k. -madın  373/6, 416/7
 k. -ma ıl 29/2
 k. -mas 530
 k. -salar 36/9
 k. -sam 263/5
 k. -sun 89/5
 k. -up barmı  (m r   k.) 45/6
3. tasviri fiil olarak kullanılır.
 k. -up (yaradu k.) 81/15
4. yardımcı fiil olarak kullanılır
 k. ! (y   k.) 564/5
 k. -d  (atımın  k.) 278/6, 561/7
 k. -d  (atın n  k.) 292/7
 k. -d  (n mimn  k.) 431/7
 k. -d lar (ismimn  k.) 308/7
 k. -ma (l ub l k.) 432/5
 k. -ma ın  (boyun k.) 163/4
 k. -ma  (k ng l k.) 280/4
 k. -mas (nih n k.) 398/3
 k. -may (su k.) 435/12
 k. -mı lar (la ab k.) 20/9
 k. -up (a  k.) 406/3
 k. -up (atın  k.) 469/7
 k. -up (ba  k.) 2^a-13
 k. -up (sa  k.) 406/3
5. ikram etmek
 k. -! 455/7
6. (sıvı i in) bir  eyin i ine bir  ey eklemek, katmak
 k. -up 2^b-2
ko yın- (T. f.): yerle tirilmek, konulmak
 k. -mı  325/3
ko ul- (T. f.): koyma eylemi yapılmak, konulmak
 k. -d  ( adem k.) 2^a-6
ko un (T. is.): kucak
 k. +ı+  370/7
 k. +ı (birevni k.) 474/3
 k. +uma 302/2
 k. +umda 194/5
 k. +umn  362/4
2. toz, kasır a
 k. 314/2
k  - (T. f.): g  mek, terk etmek
 k. -er 429/2
 k. - n  89/2
k  r   (T. is.): k  r 
 k. +i ( ırat k.) 415/3
k   - (T. f.): ye ermek
 k. -gen 386/6

- k. -ip 98/7
k. -mek 564/2
- kögüs (T. is.):** göğüs
k. +ige (ıışk ehli k.) 111/2
k. +niŋg tenevvüri 238/4
k. +üm 100/5
k. +üme 69/1, 131/2, 177/4
k. +ümni 121/5, 216/5, 220/1, 355/2
k. +ünŋ 95/3
k. +ünŋ aç- 397/3
k. +ünŋe 406/2
k. +ünŋni 210/4
k. +ünŋni (bütün k.) 205/1
- köhne (Far. is.):** eski, eskimiş
k. bol- 320/1
k. -yi ğam-ı bünyād 496
k. (bu k.) 295/6
2. (sf.) eski, eskimiş
k. cihānda 35/6
k. vīrānede 570/26
k. (bir k. ribātı) 113/6
k. (bu k. bī-vefāda) 126/3
- kök (T. is.):** gökyüzü
k. 1^b-9, 567/6
k. sarı 109/1, 437/1
k. (yér ü k.) 175/7, 237/6, 305/3, 343/2
k. +çe 457/4
k. +din 113/4
k. +de 123/2
k. +ge 176/3, 206/2, 263/4, 271/9, 567/1
2. boz yeşile yakın boz renk
k. kény- 398/1
- köm- (T. f.):** gömmek
k. -erler 205/5
- kömül- (T. f.):** gömülmek
k. -gen soŋgra hem 386/6
k. -mek 570/47
k. -mesdin burun 322/1
k. -ür 182/4
- kön- (T. f.):** gömmek
k. -! 393/7
- könŋül (T. is.):** gönül, kalp
k. 1/1, 4/1, 10/8, 16/3, 22/6, 39/2, 41/4, 54/4, 64/3, 65/7, 67/2, 68/3, 75/4, 76/6, 83/4, 102/6, 109/1, 110/1, 111/7, 114/1, 116/2, 124/6, 127/4, 130/1, 133/6, 136/6, 138/6, 143/4, 147/5, 156/5, 157/4, 179/5, 186/2, 202/1(2), 202/2, 202/3, 202/4, 202/5, 202/6, 202/7, 202/8, 202/9, 203/1(2), 203/2, 203/3, 203/4, 203/5, 203/6, 203/7, 203/8, 203/9/ 203/10, 203/11, 204/1, 204/3, 204/5, 204/6, 204/7, 208/5, 210/5, 229/1, 229/8, 261/7, 274/2, 295/4, 295/6, 333/1, 337/1, 349/1, 372/3, 377/7, 381/7, 384/1, 387/1, 393/2, 401/1, 410/3, 431/3, 440/2, 456/3, 460/2, 558/1, 558/5, 562/6, 564/8, 567/3
k. ara 46/4
k. atlıĝ 124/2
k. āyīnesidin 65/2
k. āyīnesin 275/4
k. bāĝı 232/3
k. baĝla- 225/4, 309/2, 407/5
k. bārını 277/5
k. bér- “aşık olmak” 165/5, 224/2, 259/3, 283/4, 359/7, 403/6
k. bilen 28/2
k. diyārını 173/2
k. efkārlarge 441/1
k. esrārın ayturĝa 440/3
k. hoşı 525
k. içre 232/2
k. incimek bilen 364/1
k. ki 81/6, 154/5
k. kim 144/1
k. kişveri 132/2
k. koy- 280/4
k. kuşın 165/4
k. külfeti 146/3
k. maţlabıĝa 286/3
k. meyĥānesidin 159/5
k. milkinde 288/3, 348/6
k. milkini 92/2
k. mirʔatıdın 402/5, 516
k. öyinde 136/7
k. sévgen nigārım 349/9
k. şehbāzı 188/3
k. şışesiĝa 56/6
k. tilegidin 346/7
k. üz- 495
k. (anĝlaĝan k.) 134/5
k. (berpā k.) 204/2
k. (bir k. tezervini) 414/1
k. (cān u k.) 311/1, 475/5, 515

- k. (cān u k. bile) 132/7
 k. (cān u k. hem) 556
 k. (éki k.) 95/6
 k. (éki k. ḥālīş) 412/5
 k. (ğam-gīn k.) 307/4
 k. (ğamlı k.) 140/6
 k. (ğonçe-yi k.) 274/6
 k. (ḥālīş k. bile) 77/4
 k. (ḥāre k. mihirini) 140/2
 k. (heme k.) 86/3
 k. (her k.) 64/6
 k. (her k. ile) 55/2
 k. (her k. kim) 111/3
 k. (herze bī-pervā k.) 204/1
 k. (hīç k.) 149/3
 k. (hīçbir k.) 368/1
 k. (hoş ol k. ki) 56/1, 75/1
 k. (iy k.) 26/1, 37/1, 47/1, 50/6, 55/1, 72/1, 74/1, 78/1, 96/6, 102/3, 111/6, 122/6, 131/4, 139/7, 156/1, 181/1, 183/1, 191/1, 212/1, 274/1, 309/1, 319/5, 354/7, 363/5, 376/1, 412/1, 445/4, 455/4, 542, 563/6, 566/5
 k. (iy k. ki) 433/1
 k. (kaysı bir k.) 439/1
 k. (kaysı k.) 330/2
 k. (kaysı k. içre) 251/2
 k. (köp k.) 12/1
 k. (köp tazallümlik til ü k.) 165/8
 k. (mecmūc-yi k. vechin) 114/3
 k. (mén ü k.) 570/29
 k. (ni k. birle) 19/2, 133/2
 k. (niçük k. bilen) 447/2
 k. (ol k.) 73/3
 k. (ol k. bérgeñ tezervim) 171/1
 k. (şādık k.) 338/10
 k. (şayd bolmay hīç k.) 348/3
 k. (til ü k.) 44/3
 k. (tili birle k.) 219/4
 k. (yaman k. bolsa) 217/2
 k. (yaruğ k.) 134/2
 k. (yaruğ k. bilen) 379/1
 k. +de 99/3, 134/4, 138/9, 180/2, 237/5, 278/5, 285/7, 310/5, 398/3, 407/5, 428/5, 444/4, 554, 559/7, 561/1, 562/7
 k. +de (her k.) 233/2
 k. +de (maḥzen-i k.) 80/2
 k. +de (şafḥa-yı k.) 174/5k. +din 51/3, 134/3, 268/1, 285/2, 349/7, 386/2, 400/3, 440/6
 k. +din (ğam-gīn k.) 442/1
 k. +dür 57/2
 k. +ge 4b-12, 84/1, 281/2, 361/2, 439/1, 559/8, 561/4, 570/7
 k. +ge tüş- 2^b-11, 3^a-1, 3^b-1, 3^b-2, 558/4
 k. +ge (barı k.) 535
 k. +ge (bir k.) 426/3
 k. +ge (her k.) 440/5
 k. +ge (Ka^cbetu'llāh-ı k.) 324/4
 k. +ge (munğluğ k.) 59/1
 k. +ge (sem^c-i k.) 169/3
 k. +i 5^a-1, 15/6, 26/1, 101/3, 144/5, 161/6, 166/1, 239/3, 250/7, 314/1, 359/3, 367/1, 396/5, 424/8, 436/7, 439/2, 453/6, 569/7, 559/10
 k. +i öyini 395/3
 k. +i (birevniñg k.) 406/5
 k. +i (bir k. bozulğan ehl-i dil) 446/6
 k. +i (ḥalāyık k. āzārda bolma) 485
 k. +i (hīç birevniñg k.) 321/1
 k. +i (Mücrim k.) 390/7
 k. +i (şeh k.) 561/7
 k. +ide 359/6, 397/1, 397/2, 397/6, 438/9, 460/4, 470/15, 559/7
 k. +ide (birevni k.) 81/5
 k. +ide (birevniñg k.) 13/4
 k. +ide (enbiyālar k.) 20/3
 k. +ide (her kimniñg k.) 125/8
 k. +ide (defter-i k.) 566/6
 k. +ide ki (her kimni k. ki) 503
 k. +idedür (alarnı k.) 365/1
 k. +idin 459/1
 k. +idin (c^cĀbid k.) 408/8
 k. +idin (bī-nevālar k.) 54/6
 k. +idin (ğam-gīn k.) 437/1
 k. +idür (ḥüb-rūlar k.) 563/3
 k. +ige 6/4, 81/16, 287/4, 367/4, 439/6, 470/7, 470/11, 475/3, 537, 567/7
 k. +ige tüş- 362/6
 k. +ige (dil-dār k.) 566/7
 k. +ige (él k.) 410/1
 k. +ige (kimniñg k.) 269/1
 k. +ige (şafḥa-yı k.) 423/5
 k. +imiñg milkin 220/6

- k. +in 74/6
 k. +in anıñg 563/2
 k. +in bér- 268/8
 k. +in öyin 370/6
 k. +in (maşuknıñg k.) 160/3
 k. +in (şādmān k.) 275/2
 k. +inñge 212/5
 k. +ini 6/10, 7/8, 77/1, 81/14, 93/5, 113/7, 115/1, 201/6, 212/6, 221/2, 222/7, 300/7, 399/4, 442/7, 569/22
 k. +ini (ağyārınñg k.) 114/2
 k. +ini (barça k.) 217/6
 k. +ini (bu bī-çāre k.) 57/5
 k. +ini (bir bī-çārenıñg k.) 309/6
 k. +ini (bu meçhül k.) 569/20
 k. +ini (hiç kiminñg k.) 400/1
 k. +ini bér- 284/3
 k. +ler 132/6
 k. +ler içre 155/1
 k. +ler milkinıñg sulţānıdur sēn 155/2
 k. +ler (körgeñ k.) 118/3
 k. +ler (şād k. bilen) 165/6
 k. +lerde 435/5
 k. +lerdin 409/4
 k. +lerge 559/1
 k. +leri 569/16
 k. +lerige 460/1
 k. +lerni (vīrāne k.) 170/6
 k. +ni 14/5, 19/4, 28/4, 34/1, 142/5, 152/4, 220/9, 269/1, 312/2, 325/2, 326/4, 360/3, 361/6, 403/1, 424/3, 491, 570/30
 k. +ni (bī-kes k.) 121/2
 k. +ni (bir k.) 495
 k. +ni (ebter k.) 125/7
 k. +ni (mirʾāt-ı k.) 172/4
 k. +ni (niçe k.) 175/1
 k. +ni (şādık k.) 400/3
 k. +ni (şād k.) 72/2
 k. +ni (minñg k.) 118/4
 k. +ni (yāreliğ k.) 324/3
 k. +niñg āyinesini 564/2
 k. +niñg destidin 179/7
 k. +niñg ħumārı 527
 k. +niñg köp ħayālī 376/7
 k. +niñg közgüsin 14/2
 k. +niñg kuflini 491
 k. +niñg maħzenide 273/4
 k. +niñg maħzeninde 410/4
 k. +niñg (cān u k. ʿalāmeti) 339/5
 k. +niñg (her k. gencini) 172/1
 k. +üm 40/5, 42/2, 45/5, 54/1, 63/4, 63/5, 66/5, 85/3, 89/7, 94/4, 108/1, 112/1, 119/1, 146/2, 154/4, 160/1, 178/3, 189/1, 190/5, 194/1, 194/7, 213/1, 221/3, 239/1, 241/1(2), 241/2, 241/3, 241/4, 241/5, 241/6, 243/1(2), 243/2, 243/3, 243/4, 243/5, 243/6, 243/7, 243/9, 244/1(2), 244/2, 244/3, 244/4, 244/5, 244/6, 244/7, 246/4, 246/5, 247/1(2), 247/2, 247/3, 247/4, 247/5, 247/6, 247/7, 247/8, 247/9, 248/1(2), 248/2, 248/3, 248/4, 248/5, 272/5, 302/2, 302/3, 329/6, 333/8, 341/1, 345/4, 362/7, 370/1, 377/6, 382/1, 390/6, 432/5, 561/5, 570/50
 k. +üm ħayālī 107/9
 k. +üm helākımdın 351/1
 k. +üm içide 9/1
 k. +üm içre 7/5, 52/1, 253/5, 393/4, 464/3, 566/4
 k. +üm kuşı 82/5, 206/2, 318/5, 561/6
 k. +üm kuşığa 140/4
 k. +üm kuvveti 117/5
 k. +üm öyidin 220/3
 k. +üm öyin 487
 k. +üm şehrini 334/2
 k. +üm temennāsı 63/2
 k. +üm üçün 122/3
 k. +üm (bāk k.) 241/7
 k. +üm (bī-iʿtibār k.) 243/8
 k. +üm (dāğ-ı k.) 273/5
 k. +üm (ğonçe k.) 48/3
 k. +üm (hevā k.) 244/7
 k. +üm (iy k. kuşı) 288/5
 k. +üm (iy k.) 210/1
 k. +üm (iy bī-çāre k.) 196/5
 k. +üm (iy dīvāne k.) 441/1
 k. +üm (iy ġam-bāde k.) 196/1
 k. +üm (iy mehcūr bağrı pāreliğ k.) 246/1, 246/7
 k. +üm (ķatığ k.) 145/1
 k. +üm (ķışver-i k.) 179/2, 345/1
 k. +üm (lāfī köp seyyāreliğ k.) 246/6
 k. +üm (mén ü k.) 396/1
 k. +üm (nezzāreliğ k.) 246/3
 k. +üm (şafha-yı k.) 155/3
 k. +üm (şışe-yi k. ki) 43/6

k. +üm (şīşe-yi k. şikestīngdin) 348/2
 k. +üm (tilbe k.) 130/3
 k. +üm (yārelīg k.) 246/1
 k. +ümçe 199/1
 k. +ümde 1/5, 92/5, 98/3, 102/7, 177/3, 178/6, 373/2, 472/1, 563/5
 k. +ümde (méni k.) 549
 k. +ümdeki (méniṅ k.) 52/6
 k. +ümdin 385/6, 411/1
 k. +ümdin (revzen-i k.) 464/4
 k. +üme 90/1, 170/1, 265/3, 463/3
 k. +ümge 155/3
 k. +ümge (méniṅ k.) 67/3
 k. +ümi 154/1, 446/4
 k. +ümüz 570/9
 k. +ümniṅ kâsesin 301/5
 k. +ümni 63/1, 91/1, 222/1, 287/7, 326/1, 339/1, 381/6, 558/5
 k. +ümni alur çaḡda 302/5
 k. +ümni (bī-ḡäre k.) 558/2
 k. +ümni (cân u k.) 222/4
 k. +ümni (cân birle k.) 558/1
 k. +ümni (tilbe k.) 170/3
 k. +ümni cāvidāni 221/6
 k. +üñg 309/5, 495
 k. +üñg al- 213/6
 k. +üñg bér- 442/5
 k. +üñg içre 229/10, 321/6, 391/6
 k. +üñg meyḡānesidin 311/3
 k. +üñg öyige 39/3
 k. +üñg (cāniṅ bile k.) 412/4
 k. +üñg (vaḡşī ḡazāl k.) 199/1
 k. +üñg (vīrāne-serāy k.) 498
 k. +üñgde 126/1, 210/7, 360/5
 k. +üñgde (mihr-i k.) 39/5
 k. +üñgdedür 162/1
 k. +üñge 29/3, 208/3, 318/1, 375/1
 k. +üñge 34/2
 k. +üñgi 26/6, 37/3
 k. +üñgni 37/6, 95/3, 126/4, 415/2, 536
 k. +üñgni bér- 441/6
 k. +üñgni (āyine-yi k.) 138/8
köñgöl-āsā (T. +Far. is.): gönül gibi
 k. (mir'at-ı k.) 2/7
köñgöl-ḡurāş (T. +Far. is.): gönül acıtan
 k. (nāle-yi k.) 138/2
köñgüllük (T. is.): gönüllü
 k. (bī-ḡarāz ḡālīş k. āşināyī) 347/4

k. (taş k.) 271/5
2. (sf.) gönüllü
 k. (bir k. āşinā) 211/2
köñgöl-şikeste (T. +Far. is.): gönlü yaralı
 k. +lerge 126/6
könül- (T. f.): gömülmek
 k. -gen 112/1
köp (T. is.): çok, fazla
 k. 50/1, 91/8, 92/5, 253/5, 259/4, 364/2, 396/6(3)
 k. (andın k.) 392/6
 k. (az u k.) 330/6
 k. (iy ḡavli yalḡan cürmi k.) 47/5
 k. (köpdin k.) 120/1
 k. (munça k.) 54/7
 k. +din 97/1
 k. +din köp 120/1
 k. +dür 141/5
 k. +ler 113/4
 k. +niṅ (az u k.) 47/1
2. (zf.) çok, fazla
 k. 34/1(2), 34/2, 34/3, 34/4, 34/5, 34/6, 34/7, 131/5, 142/3, 164/2, 164/7
 k. 'abes kıl- 6/5
 k. āh u fiḡān kıl-430/7
 k. bol- 339/4
 k. ceng ü cedel eyle- 103/5
 k. eşit- 169/4
 k. ḡam yé- 537
 k. ḡurūr kıl- 165/7
 k. ḡünāh eyle-169/5
 k. ḡüzār ét- 277/7
 k. hevā kıl- 256/4
 k. iḡtilāt ét-388/7
 k. intizār bol- 230/1, 428/1, 436/4
 k. intizār kıl- 458/3
 k. intizār ol- 68/3
 k. iḡtiyār kıl- 97/1
 k. kör- 5/6, 59/5
 k. körgüz- 566/1
 k. nātivān bol- 265/4
 k. nātivān kıl- 295/1
 k. oḡu- 566/6
 k. 'ömr ötker- 3/4
 k. saḡın- 427/6
 k. temāşā kıl- 549
 k. tilbe yürme- 189/2
 k. tök- 378/5

k. tüş- 58/3
 k. yalbar- 158/3
 k. yaz- 158/7
 k. yığla- 447/2
 k. (munça k. cefā kıl-) 400/5
 k. (munça k. işyān kıl-) 29/7
 k. (munça k. zulm eyle-) 131/1
 k. (niçe k. çek-) 339/4
3. (sf.): çok, kazla
 k. ārmān 202/7, 554
 k. ārmān bile 399/7
 k. ārmānlıgda 401/3
 k. ārzū ile 113/2
 k. āşinā vü h'ışe 292/4
 k. āşinānı 223/2
 k. āzārlıg 166/1
 k. belāga 293/5
 k. cihānda 58/4
 k. cism-i figār 554
 k. dāg u elem 82/7
 k. derd-nāk 241/2
 k. elem 177/3
 k. esbāb-ı āhir 461/5
 k. ğam 106/6
 k. genc-i revān 554
 k. günāhī 199/7
 k. hasret bilen 382/7
 k. hasret élidin 113/5
 k. hasret ü ārmān bilen 508
 k. haṭā 570/22
 k. haṭālar birle 357/2
 k. 'ilm örgenürdin 343/3
 k. intizār 76/4, 243/9
 k. intizārıñg mén 355/1
 k. kej-nazarğa 364/3
 k. könğül 12/1
 k. külfetim 334/3
 k. meh ü sāl 528
 k. merāmım 125/5
 k. mīhmān 570/10
 k. miḥnet 371/4
 k. mihr-bān 110/3
 k. mülezziz 95/1
 k. müşkilātım 561/1
 k. nāle-yi cān-süz 236/1
 k. nātüvān 226/6
 k. nazm ehlidin biri 97/4
 k. nedāmet birle 314/4
 k. nedāmetim 450/7

k. neşv-nemā 313/7
 k. perīşānıñg 47/4
 k. perīşānlıqda sēn 164/6
 k. ser-germ 254/5
 k. sevdā 570/4
 k. sitem 107/5
 k. şūr-ı kıyāmetler 273/2
 k. ta'n ü melāmet yāresi 168/2
 k. tazallum 35/3
 k. tazallumlik til ü könğül 165/8
 k. tazarru' 18/6
 k. tāze tāze dāg-ı hicrān 472/4
 k. temāşa 570/6
 k. temennāyī 463/2
 k. tereddüd 439/5
 k. tevaḳḳu' 133/2
 k. tüğün 310/5
 k. ülkedin 569/3
 k. vīrāneliğ 165/7
 k. yaman 376/2
 k. yazuḳum 3/1
 k. yığlaganım mu 453/2
 k. zararıñg 103/5
 k. zıkr kılğan birle 439/11
 k. (bī-hūde k. güftārğa) 402/7
 k. (bī-hūde k. söz kim) 7/8
 k. (könğülniñg k. hayālī) 376/7
 k. (lāfī k. seyyārelıg könğlüm) 246/6
 k. (munça k. sevdā) 204/7
 k. (mübtelā-yı k. melāl) 373/5
 k. (saçılur k. şereriñg) 103/1
 k. (şerār-ı şu'le-yi k.) 349/3
 k. (vāşıl-ı k. küdüretim) 250/7
köpel- (T. f.): çoğalmak, artmak
 k. -di 17/5
köpeltür- (T. f.): artırmak
 k. -di 195/6
köpleş- (T. f.): toplaşmak
 k. -ip 353/2
köplik (T. is.): çokluk
 k. +idin (günāhı k.) 254/7
 k. +idin (günāhım k.) 314/5
kör- (T. f.): anlamak, kavramak, sezmek
 k. -diler kim 570/27
 k. -düm 451/5
 k. -dünğ 293/1, 293/3
 k. -er 77/2, 77/3, 77/4, 77/6, 77/7, 387/2
 k. -er kim 384/2

k. -erge müdde^{as}ı 558/4

k. -genler 18/2

k. -gil 14/5, 213/5, 518

k. -medi 107/2

k. -medinġ 18/2

k. -megen 5/2, 101/5

k. -megen érdim 271/4

k. -menġ 320/7

k. -üp 5/6

k. -üp bilip 170/5

āšinā kör- 77/3

efzūn kör- 387/2

köp kör- 5/6

ni kör- 293/1, 293/3

2. görmek

k. -! 46/2, 499, 569/17(3), 570/41

k. -! ki 201/4, 429/6

k. -! kim 89/8, 142/4, 184/7, 405/6

k. -di 286/5, 362/4, 426/5

k. -di ki 115/4

k. -diler 89/12

k. -dim 50/3

k. -düm 6/5, 24/3, 28/5, 224/6, 225/2,

225/6, 238/6, 262/3, 277/2, 342/2,

465/3, 558/1, 566/5, 570/49

k. -dünġ 209/2, 259/2

k. -e almasam 354/7

k. -e mén 354/6, 354/7

k. -er 84/4, 334/7, 344/2

k. -er hevesinġ bol- 214/1

k. -er köz merdümiġa 233/1

k. -er sén ki 162/5

k. -erde 255/2

k. -erge intizārinġ 371/1

k. -erge kél- 80/5

k. -erge yüz 388/2

k. -erler 391/4

k. -ey 217/1, 466/1

k. -ge 455/1

k. -geç 27/2, 558/4

k. -geli 96/1, 133/6, 242/1

k. -geli (bir k. cemālinġ) 243/1

k. -geli (bir k.) 486

k. -geli mén 432/4

k. -gen 100/4, 130/2, 137/1, 157/5,

177/2, 175/6, 187/1, 244/3, 296/3,

301/3, 356/1, 566/3

k. -gen (séni k.) 405/3

k. -gen çağda 59/2, 333/8

k. -gen könġüller 118/3

k. -gen émes 311/6

k. -gen érmes 463/4

k. -gen érmesdür 426/5

k. -gen ésenġ 319/5

k. -gende 106/2, 174/3, 383/1

k. -gende (bir k.) 448/4

k. -gende (her k.) 333/1

k. -geni (bir k.) 191/5

k. -geni (séni k.) 568/1

k. -genimi 381/2

k. -genler 130/6

k. -gey 447/4

k. -medi 138/1

k. -medim 28/2, 125/6, 197/4, 204/1, 466/1, 566/2(4), 566/5(4)

k. -mege 436/4, 570/6

k. -mege (bir k.) 396/2

k. -mege (milk-i vīrān bolġanın k.) 369/3

k. -megen 100/1, 147/4

k. -megenni 265/6

k. -mek 377/1, 462/3

k. -mek (bir k.) 256/7

k. -mek üçün 132/2

k. -mekge 486

k. -mes 20/8, 65/6, 136/4

k. -mesler 425/4

k. -mesün 296/2, 416/1, 491, 563/2

k. -mey 270/3, 286/2, 318/3, 435/8

k. -mey öt- 198/4

k. -mey kal- 566/6

k. -meyin ayrıl- 256/7

k. -miş mén 265/6

k. -se 100/1, 112/3, 127/4, 208/5, 317/9

k. -se édim 426/1, 426/2

k. -sem 165/3, 290/5, 382/4, 467/1

k. -sem (bir k.) 239/1(2), 239/2, 239/3, 239/4, 239/5, 239/6, 239/7, 239/8, 239/9, 239/10, 239/11, 240/1

k. -sem (ni k.) 448/3

k. -senġ 38/3, 183/5, 213/2, 328/4

k. -sün 468/5

k. -ünġ 93/5, 93/7

3. uygun bulmak

k. -di 557

k. -er 77/5, 337/2

k. -me 14/2, 161/3, 208/3,

452/6
 k. -mem 306/7
 k. -miş 426/3
 k. -senğ 309/4
 k. -üp 34/2, 59/2, 72/2, 87/1, 128/5, 223/3, 266/3, 286/4, 300/5, 311/2, 361/4, 383/3, 383/7, 390/2, 390/5, 407/2, 570/5
 k. -üp (köz k.) 109/3
 k. -üp mén 139/3, 166/4
 k. -üp mén (ni k.) 33/4
 k. -üpdür 100/6, 566/3
 revā kör- 14/2, 77/5, 161/3, 208/3, 306/7, 309/4, 337/2, 426/3, 452/6, 557
4. belli bir zaman içinde bir olaya tanık olmak, yaşamak
 k. -! 358/3
 k. -almay ötti 351/4
 k. -di 247/3, 247/5, 334/2, 386/5
 k. -di kām 535
 k. -düm 225/10, 371/4
 k. -düm (ni k.) 186/2, 450/5
 k. -dünğ (ni k. nef) 343/9, 409/3
 k. -dünğ (ni k.) 415/4
 k. -er sén 199/5, 323/5
 k. -er sén (ni k.) 324/1, 350/6
 k. -eyin 246/2
 k. -ge sén 350/7, 401/4
 k. -gen 137/4, 271/8, 281/4
 k. -gen émesdür 423/6
 k. -geniñgni (ni k.) 209/3
 k. -medim 338/4
 k. -mediñğ 74/3
 k. -megen 246/1, 249/4, 252/4
 k. -megeydim 189/2
 k. -mekini 255/7
 k. -mey (rāhat yüzün k.) 431/4
 k. -mey mén 144/6
 k. -sem édi 304/4
 k. -senğ 455/5
 k. -sün 569/13
 k. -sün (qarılığ devletin k.) 392/3
 k. -ünğ 408/4
 k. -üp 247/5, 418/4
 k. -üp mén 41/5
 k. -ür mén 43/5
5. maruz kalmak, uğramak
 k. -! 233/5

k. -dünğ 259/3
 k. -e mén 354/1(2), 354/2, 354/3, 354/4, 354/5
 k. -er 77/1(2)
 k. -geç 244/4
 k. -gen 347/3
 k. -gen émes 338/8
 k. -gey 423/4
 k. -megen 347/3
 k. -mes 495
 k. -mesün 562/9
 k. -mey 371/3
 k. -miş sén 122/6
 k. -sün 295/2, 307/3
 k. -üp mén bī-vefā 447/2
 qahr kör- 347/3
 bī-devā kör- 354/2
 bī-vefā kör- 447/2
 bir vefā körme- 371/3
 cefā kör- 122/6, 295/2, 354/1, 354/5
 cüdā kör- 354/4
 devā kör- 77/1
 ezā kör- 354/3
 murad kör- 307/3, 338/8, 495
 rūy-ı rahāt körme- 347/3
 vefā kör- 77/1, 259/3, 354/1
6. yardımcı fiil olarak kullanılır
 k. -di hoş 91/2
 k. -er (‘izzet k.) 337/5
 k. -memiş lāyık 144/1
 k. -miş mén (feyz k.) 282/7
 k. -se luṭf 170/2, 170/3
7. tezlik ifade eden tasviri fiil olarak kullanılır.
 k. -! (bolsañğ bola k. ğarīk-i deryā-yı ‘azāb) 547
 k. -! (yétküre k.) 272/1, 272/7
 k. -me (koya k.) 375/3
 k. -me (köp iḥtilāṭ éte k.) 388/7
körgüz- (T. f.): gözükmek, göstermek
 k. -! 76/4, 537
 k. -di 6/4, 287/3, 371/2
 k. -di (bölek bölek k.) 444/4
 k. -düm 277/3
 k. -düm (köp k.) 566/1
 k. -gey 123/5
 k. -gil 1075/2
 k. -medi 209/8, 303/1
 k. -mediñğ 131/2

- k. -mey 106/7
k. -se 403/4
körset- (T. f.): göstermek
k. -ey 434/2
k. -ti 184/2
k. -ür 158/4, 383/2
k. -ür (râst k.) 364/3
k. -ürgil 52/2
körün- (T. f.): görünmek
k. -di 4^b-12, 11/1
k. -düm 314/3
k. -e 500
k. -geç 140/1
k. -gen 149/6
k. -gey 306/4
k. -mes 68/5, 81/11, 146/1, 208/2, 463/8
k. -meydür 59/6
k. -se 74/3
k. -üpdür 341/3
k. -ür 59/4, 107/6, 113/6, 138/5, 165/3, 170/4, 330/3, 417/3, 482, 488, 564/6
k. -ür ki 381/2
andağ körün- 341/3
germ ü şirîn körün- 330/3
hoş körün- 170/4
kem körün-500
yağşı körün- 417/3
yeksân körün- 482
körüş- (T. f.): görüşmek, karşılaşmak
k. -gen 423/4
köter- (T. f.): kaldırmak, yükseltmek; götürmek
k. -! 74/1(2), 74/2, 74/3, 74/4, 74/5, 74/6, 74/7, 107/7, 163/6, 327/6, 349/7, 425/1
k. -di 319/3
k. -dim 87/2
k. -gil 175/2, 461/1
k. -inğ 338/2
k. -ip 113/4, 455/1
k. -ip barıp 4^a-9
k. -mes 137/7, 317/4
k. -mes sên 142/5
k. -sem 413/6
k. -ür 104/2
baş köter- 137/7, 317/4, 455/1
ğam köter- 349/7
kadem köter- 107/7, 163/6
kol kötermek- 338/2
köteril- (T. f.): yükseltmek
k. -di 147/5, 435/2
köy- (T. f.): yanmak
k. -di 195/3
k. -e 33/7, 203/7
k. -edür 7/2
k. -er 87/1, 88/5, 180/3, 188/6, 231/2
k. -er bol- 193/1
k. -gen 246/1
k. -gen kebâbı mén 298/7
k. -gendin (yüregi bağı k.) 409/1
k. -genin 170/2
k. -gey 125/3
k. -medi kaldı 58/2
k. -mek 170/2
k. -mek birle 314/5
k. -mek için 380/3
k. -mek (otğa k.) 155/4
k. -se 9/2, 240/1
k. -se hem 288/2
k. -sün 193/5, 437/1
k. -megidin yok 241/7
k. -mesün 307/1(2), 307/2, 307/3, 307/4, 307/5
k. -mey 231/2
k. -sem 399/1
k. -üp kal- 270/5
k. -üp kél- 216/5
k. -üp örten- 176/4
k. -üp öt- 197/2
köydür- (T. f.): yandırmak
k. -! 355/3
k. -di 185/3
k. -ey 563/2
k. -geli 394/5, 453/4
k. -mek için 417/4
k. -se 175/5, 272/5
k. -ür 434/6
köyüklük (T. sf.): yanmış
k. is 331/3
köz (T. is.): göz
k. 54/4, 72/2, 116/1, 139/8, 225/1, 239/5, 270/5, 500, 564/6
k. aç- 401/2,
k. aç- “dünyaya gelmek” 14/6, 451/5
k. açıp yumğunça 245/3
k. açıp yumsanğ 455/7

k. ayır- 405/5
 k. bilen 402/2
 k. eyle- 465/2
 k. karasıdır 180/5
 k. kör- 109/3
 k. meş'alığa 302/6
 k. nûrı 381/6
 k. perdesini 302/7
 k. sal- "göz atmak, bakmak" 5/5, 405/2, 558/2, 561/4
 k. sevâdın 561/4
 k. tut- "gözetlemek" 61/5, 68/6, 97/2, 133/2, 171/5, 197/4, 219/2, 317/8, 340/1, 480
 k. uçı 247/7
 k. uçı birle 294/9, 384/3, 461/6
 k. uçıdın 426/6
 k. üstide 184/6
 k. üstidin 463/3
 k. üstige 12/2
 k. yaşım 290/2, 363/2, 369/6
 k. yaşım birle 367/2
 k. yaşım bilen 4/6
 k. yaşımınñ feyzidin 311/4
 k. yolu 398/4
 k. yolıda 451/6
 k. yum- "görmezlikten gelmek" 31/5, 362/4
 k. yumup ketti 219/7, 310/6
 k. ü kaç 72/3
 k. ü kaç dik 91/3
 k. ü kaçım dik édiler 72/3
 k. ü yürekdür 154/3
 k. (éki k.) 562/1
 k. (kara saç u kara kaç u kara k. ü kara hâl) 434/4
 k. (körör k. merdümiga) 233/1
 k. (temâşâ eylegen k.) 100/1
 k. (minğ k. bilen) 184/5
 k. (munça k. birle) 159/3
 k. (yüz ü k. üzre) 435/8
 k. +de 138/5, 227/1, 349/4, 371/1
 k. +de (bir k.) 1/6
 k. +de (her k.) 555
 k. +din 105/6, 232/4, 261/1, 272/4, 273/5, 316/5, 323/2, 369/3, 416/7, 422/3, 561/4
 k. +din burunraq 96/1
 k. +din devâtı 94/6

k. +din sal- "gözden çıkarmak" 185/7
 k. +din (heme k.) 190/3
 k. +din (kara k.) 561/4
 k. +din (rişte-yi k.) 245/7
 k. +din (perde-yi k.) 177/5
 k. +dür 157/4
 k. +e 36/6
 k. +idin 246/3, 295/2
 k. +idin (gayrınınğ k.) 428/4
 k. +ge 4/2, 89/12, 110/7, 140/1, 269/6, 314/3, 408/6, 558/4
 k. +ge çek- "göze bir şey sürmek" 338/9
 k. +ge il- "gözönünde bulundurmak, dikkate almak" 70/3, 391/5, 507
 k. +ge (sağ k.) 362/1
 k. +ge (diger k.) 270/5
 k. +i+Ø 374/3, 391/2, 455/2
 k. +i bilen 346/5
 k. +i (Hâzret-i Yahyâ Peygamber k. pür-nem) 424/8
 k. +i (kâfir k.) 91/5
 k. +i (kaşı k. karadın éken) 346/1
 k. +i (muhabbet k. bilen) 247/7
 k. +ide 231/7
 k. +ige 392/6, 564/6
 k. +ige (él k.) 30/5, 201/3, 330/3
 k. +ige (halknınğ k.) 341/3
 k. +in (gerdün k.) 236/6
 k. +inğ yaruğluğu 262/3
 k. +ini 389/3, 423/2
 k. +ini (ağyâr k.) 217/4
 k. +ini (ibret k.) 209/3
 k. +ininğ (iy temâşâ k. meddi) 206/6
 k. +ler 107/1, 153/2, 394/4
 k. +ler (iy k.) 40/4
 k. +ler (temâşâ k. içre) 333/3
 k. +ler (yıldız kibi k. temâşası) 69/4
 k. +lerde 270/6
 k. +lerdin 192/4
 k. +lere 162/2
 k. +lere (barı k.) 229/2
 k. +lerge 157/1
 k. +leri 76/2, 113/1, 130/5, 167/4
 k. +leri (kevnin k.) 49/1
 k. +leri (merhâmetlik k.) 117/3
 k. +lerim 35/2
 k. +lerim kim 558/3
 k. +lerimde 239/4, 271/6

k. +lerimdin 92/6, 282/4, 283/7
 k. +lerimge 463/8
 k. +lerimni 447/3
 k. +lerimniñ eşk-i hasret-bârı 78/3
 k. +leriñ 204/5, 231/6, 323/1, 406/1
 k. +leriñ haqqı 29/1
 k. +leriñ hem 401/1
 k. +leriñ özge firib 138/3
 k. +leriñ (edâ-yı k.) 390/6
 k. +leriñ (karakçı k.) 12/1
 k. +leriñdin 563/7
 k. +leriñge 536
 k. +leriñge (mestâne k.) 189/1
 k. +lerni 73/9
 k. +lerni (‘âlemi k.) 118/1
 k. +lerni (uşol şayyâd k.) 93/5
 k. +ni 18/4, 46/8, 76/3, 76/5, 97/6, 105/4, 136/4
 k. +ni (ğaflet-perest k.) 70/3
 k. +ni (niçe k.) 175/1
 k. +üm 80/5, 255/1(2), 255/2, /255/3, 255/4, 255/5, 255/6, 255/7, 256/1(2), 256/2, 256/3, 256/4, 256/5, 256/6, 256/7, 268/6, 377/5, 403/1, 416/3, 436/4
 k. +üm aq u karası 142/2, 319/1
 k. +üm allıda 561/5
 k. +üm arıgıdın 80/6
 k. +üm hadâyıkı 562/7
 k. +üm hadîkasını 445/5
 k. +üm karası 345/3
 k. +üm manzûrı bolğan yok 219/2
 k. +üm seylâbı 393/2
 k. +üm seylâbını 227/1
 k. +üm üstidin 355/7
 k. +üm yaşı bilen 463/1
 k. +üm yaşın tök- 127/3
 k. +üm yollarda qal- 303/1
 k. +üm yum- 388/3
 k. +üm (iy k.) 102/2, 256/4, 416/1
 k. +üm (mén k. al-) 428/3
 k. +ümde 226/4, 390/4, 427/6, 450/3
 k. +ümdin 27/2, 210/6, 245/4
 k. +üme 146/1, 165/3
 k. +ümge 5/5, 43/1, 199/6, 277/3, 394/4, 430/2, 558/3
 k. +ümge (méniñ k.) 142/1
 k. +ümiñ yaşı 339/4
 k. +ümni 22/5, 396/2

k. +ümni tuttı 558/1
 k. +ümniñ eşki 372/4
 k. +ümniñ nûrı 117/5
 k. +ümniñ perdesin 231/5
 k. +ünğ gamıda 345/7
 k. +ünğ haqqı 157/4
 k. +ünğ haqqı ki 430/5
 k. +ünğ hıfz eyle- 7/8
 k. +ünğ kaşınıñ 333/2
 k. +ünğ meyhanesidin 355/5, 431/2
 k. +ünğ yağını 293/3
 k. +ünğ yaşını 461/3
 k. +ünğ (açuk k.) 182/4
 k. +ünğ 417/3
 k. +ünğni 17/2, 100/2, 228/2, 233/7, 238/5, 259/6
 k. +ünğni aç- 212/7
 k. +ünğ 121/2, 182/2, 269/5, 317/6
 k. +ünğ (ğaflet k. ki) 32/5
 k. +ünğ (sénı ahū k. ‘aşkıda) 117/6
 k. +ünğ (sén ü kâfir k.) 408/2
 k. +ünğdin 212/3, 502
 k. +ünğdin (kara cādū k.) 348/3
 k. +ünğdür 229/4

közet- (T. f.): ağırlamak

k. -mek ile 570/10

közü (T. is.): ayna

k. +sin (köñgülniñ k.) 14/2

közle- (T. f.): gözlemek, gelmesi beklenen birini beklemek

k. -p

yolın közle- 380/2

küb (Far. is.): vurma, vuruş

k. kıl- “vurmak” 29/1

qubbetü’l-islām (Ar. ib.): İslam’ın kubbesi

q. 3^b-9

q. +érür 134/7

qubh (Ar. is.): kötülük, çirkinlik

q. +ı 399/4

2. (sf.) kötü, çirkin

q. sözler 323/4

kucağ (T. is.): kucak

q. +ım içre 358/4

kuç- (T. f.): kucaklamak

q. -! 207/3

kūçe (Far. is.): mahalle, dar sokak

k. başıdın 414/4

k. vü bāzār 162/2

k. (her bir k. bāğdın) 447/4

- k. +lerde 225/1
 k. +de (her kūy u k.) 10/5
 k. +ğa 300/4
 k. +sinde (hūblar k.) 220/3
ķudret (Ar. is.): güç, iktidar
 ķ. +dīn (yed-i ķ.) 8/4
 ķ. +iṅni 2/2
 ķ. +iṅ barıça 205/4
ķudūm (Ar. is.): bir yere ayak basma
 ķ. (renc-i ķ. at-) 563/5
 ķ. (şerīf ķ. -ı şad) 214/4
 ķ. +i eşrefī 456/2
 ķ. +i (hāk-i ķ.) 503
 ķ. +i (renc-i ķ. birle) 92/3
 ķ. +iğa (her ķ.) 452/2
 ķ. +iğa (nişār-ı ķ.) 398/2
 ķ. +iṅ tofrağı 263/1
 ķ. +iṅ (ğubār-ı ķ.) 294/3
 ķ. +iṅi (hāk-i ķ. séniṅ) 473/3
 ķ. +iṅni (naş-ı ķ) 184/6
 ķ. +larıdın (ğubār-ı ķ.) 2^a-12
ķudūmī (Ar. +Far. sf.): bir adım
 ķ. (naş-ı ķ. üçün) 255/6
ķufl (Ar. is.): kilit
 ķ. -ı ebvāb-ı zamāyirğa 64/6
 ķ. +ini (kōṅgūlning ķ.) 491
ķūh (Far. is.): dağ
 k. temekkūnim 248/3
 k. -ı ğam astında 263/7
 k. -ı nedāmet içre tā 250/1
 k. (mānend-i k. -ı temkīn) 569/7
 k. (sākin-i k. -ı derd ü ğam) 249/3
ķūh-ken (Far. is.): dağ kazıcı, dağ delen;
 Ferhat
 K. 10/2, 44/2, 88/2, 137/6, 300/5
 K. (iṭtibār-ı K. ile) 135/3
 K. (mekān-ı K.) 176/7
ķul (T. is.): kul, köle
 ķ. 421/3, 435/7
 ķ. bol- 238/3
 ķ. dik 239/1
 ķ. u h̄āce arasında 435/10
 ķ. +da 25/4
 ķ. +ğa 59/3, 570/48
 ķ. +ğa (mücrim olğan ķ.) 170/7
 ķ. +iğa 538
 ķ. +ları 165/3, 363/3
 ķ. +ları ʿaybığa 449/8
 ķ. +larığa 401/7

- ķ. +larını (bu ķ.) 2/5
 ķ. +mén 1/5
 ķ. +mén (bir ķ.) 272/2
 ķ. +nı (bu ķ. kim) 168/4
 ķ. +uṅ 237/7
 ķ. +uṅ (barça ķ. kılmışığa) 182/7
 ķ. +uṅdın 36/3
 ķ. +uṅdur mén (hizmet ķ.) 408/5
 ķ. +uṅğa 229/11
ķulak/ğ (T. is.): kulak, işitme organı
 ķ. 227/8
 ķ. sal- “dinlemek” 119/9, 295/3, 443/8
 ķ. (her bir ķ. -ı kâbil-i kavlı) 84/3
 ķ. (éki ķ.) 173/7
 ķ. +ğa 325/5, 373/1, 559/9
 ķ. +ğa al- “dikkate almak” 209/12
 ķ. +ğa alma- “dikkate almamak” 196/1
 ķ. +ı 80/1
 ķ. +ı (éki ķ.) 101/10
 ķ. +ığa (él ķ.) 391/7
 ķ. +ığa 81/4, 217/5
 ķ. +ığa kêtürme- 496
 ķ. +iṅ 57/1
 ķ. +iṅ (éki ķ.) 169/4
 ķ. +iṅğa 370/5
 ķ. +ım 353/4
 ķ. +ımğa 122/7, 147/6, 327/2, 561/4
ķulağ (T. is.): kulak, işitme organı
 ķ. +iṅ 409/7
ķullāb (Ar. is.): çengel, kanca
 ķ (éki ķ.) 466/4
ķulluğ (T. is.): kul olma durumu, kölelik
 ķ. 2^b-2
 ķ. +uṅ ((bes ķ. şavkında) 184/1
ķulluķ (T. is.): kul olma durumu, kölelik
 ķ. 1/5
 ķ. kıl- 173/6
 ķ. tile- 232/5
 ķ. (tehī ķ.) 25/4
 ķ. +da 15/6
ķulzūm (Ar. is.): deniz, kızıl deniz
 ķ. bol- 334/4
 ķ. -i emvāc-ı ğam 119/8
 ķ. -i ğam 147/1
 ķ. -i ḥasret 283/7
 ķ. -i ḫan 1/6
 ķ. -i ṭabʿın 400/7

- k. (muḥīṭ-i k. -i idbār) 43/7
 k. +idin (şefā'at k.) 105/7
ķumāş (Ar. is.): bir kimsenin kişilik, yetenek gibi özelliklerinin tümü
 k. 138/8
 k. mihr için 42/6
 k. -ı atlaş-ı dünyā 200/2
 k. -ı bī-bahādur sēn 405/6
 k. +ı (ta'ne k.) 177/4
 k. +ıdın (melāmet k.) 335/6
ķumrı (Ar. is.): kumru, bir kuş türü
 k. (tūṭi vü k. vü dūdūng zikriğa) 421/2
ķur- (T. f.): kurmak, oluşturmak
 k. -dı 559/10
 k. -up 178/5
ķur'a (Ar. is.): ad çekme, kura
 k. 453/3
ķur'ān (Ar. is.): Müslümanların kutsal kitabı
 K. tilāvetin 569/17
 K. (āyet-i K.) 96/7
 K. (be-haḳ-ı K.) 569/19
 K. (ol hāfiz-ı K. için) 284/3
 K. (sī-pāre-yi K. tilāveti) 470/4
 K. +dın 74/5
 K. +nı (āyāt-ı K.) 423/2
ķurb (Ar. is.): yakınlık
 k. vişaliŋde 236/8
 k. -ı cānān 376/4
 k. -ı melāḫatde 562/2
 k. -ı yaḳīn bol- 134/4
 k. +ı+Ø 74/4, 435/15
 2. Allah'a yakınlık
 k. 436/5
ķurbān (Ar. is.): bir şey uğruna kendini feda etme
 k. kıl- 267/5
 k. +ı (vefālık yārın k. bolsaŋ) 269/7
 k. +mŋ bol- 432/1
ķurre (Ar. is.): Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun okuyanlar
 k. -yı seb'a rūḫı 569/16
ķurretü'l-ayn (Ar. ib.): göz nuru
 k. (ol éki k.) 569/18
ķurt (T. is.): kurt, böcek, solucan
 k. +ığa (Ḥazret-i Eyyübniŋ k.) 44/3
ķuru- (T. f.): canlılığını kaybetmek
 k. -ğan naḫl 141/4
 k. -p kaldı 430/4
 2. suyu çekilmek, susuz duruma gelmek
 k. -p kaldı 427/4
ķuruğ (T. is.): kuru
 k. bol- "kuru olmak" 98/2
 2. (sf.) kuru, çorak
 k. otuŋga 385/5
ķuruķ (T. sf.): kuru, çorak
 k. cism ile 216/3
 k. naḫl kıl- 350/4
 k. naḫli ki 8/2
 k. süngekdür 12/7
 k. süyek 135/6
 k. (bī-berg k. yığaçdın) 547
 k. (bir k. çüb-ı bed bolmuş mén) 570/46
 k. (bu k. nām bilen) 329/8
 k. (ism-i k. birle) 280/7
ķurul- (T. f.): hazırlanmak
 k. -ğan çaḳda 177/6
 k. -ğanda 415/3
ķurut- (T. f.): canlılığını yitirmesine sebep olmak
 k. -tı 345/2
ķūs (Far. is.): büyük davul, köş
 k. +ın (merdāneliğ k.) 559/2
ķuşūr (Ar. is.): eksiklik, kusur
 k. 4^b-7
 k. +ı (zūlmūŋ k.) 228/6
ķuş (T. is.): yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı
 k. (bir k. ki) 387/1
 k. (her k.) 192/6, 356/3, 361/2
 k. (ol k. kim) 111/7, 418/5
 k. +ğa (her k.) 59/2
 k. +ğa (her k. kim) 94/4
 k. +ı (cān k.) 182/4, 430/3
 k. +ı (kōŋglüm k.) 82/5, 206/2, 318/5, 561/6
 k. +ı (iy kōŋglüm k.) 288/5
 k. +ığa (kōŋglüm k.) 140/4
 k. +ın (kōŋgül k.) 165/4
 k. +larınıŋ (behişt k. ser-firāzı sēn) 228/5
 k. +nı (vaḫşetli k.) 208/5
 k. +umnı (miḫnetli k.) 467/6

kūşe (Far. is.): köşe

- k. 149/2
- k. -yi bāmım 271/9
- k. -yi meyḥāne 124/7
- k. -yi vīrāne 124/3
- k. -yi vīrāne bile 389/2

kūtāh (Far. is.): kısa

- k. 253/3
- k. (iy kolu k.) 145/3
- 2. (sf.) kısa
- k. +ım (‘aql-ı k.) 282/1

kūteh (Far. is.): kısa

- (krş. kūtāh)
- k. 410/5, 561/7

ķutķar- (T. f.): kurtarmak

- ķ. -madı 339/1
- ķ. -ur 78/7, 107/3

ķutul- (T. f.): kurtulmak

- ķ. -abilmeyü öldi 453/7
- ķ. -madım 221/2
- ķ. -mak 56/2
- ķ. -mas 348/3

ķu‘ūd (Ar. is.): oturma, oturuş

- ķ. 412/7

ķuvvet (Ar. is.): takat, güç

- ķ. ile medār 176/2
- ķ. ü himmet esāsıdın 4^b-7
- ķ. +dür 344/4
- ķ. +i (könglüm ķ.) 117/5
- ķ. +iñg 37/6, 102/4
- ķ. +iñg (bar ķ.) 145/5

kūy (Far. is.): köy

- k. étleri 353/2
- k. eyle- 101/2
- k. -ı ġarībıķda 81/5
- k. u meydān 150/2
- k. (‘azm-i k. -i yārdur) 68/1
- k. (ferş-i rāh-ı k. -ı rū) 452/4
- k. (her k. u kūçede) 10/5
- k. (ni enīs ü ni kes ü ni k. u ni dem-sāzı) 82/7
- k. (uşol k. étleri birle) 413/5
- k. +da 243/8
- k. +da (bu k.) 434/7
- k. +ğa 111/5
- k. +ge 90/1
- k. +ge (Ka‘be-yi k.) 308/2
- k. +ı étleridin 378/6

k. +ı (başıñğa k. yıķılğan kibi) 182/2

- k. +ı (yār k.) 185/4
- k. +ıda 239/11, 382/3
- k. +ıda (‘ışķ k.) 239/10, 567/3
- k. +ıda (faķr k.) 340/6
- k. +ıda (rıżā k.) 558/5
- k. +ıdın (‘ışķ k.) 65/5, 410/3
- k. +ıdın (esīrlar k.) 382/2
- k. +ındın (Yūķarı Tenġri vü ķ. özge) 567/1

k. +ige 119/4

k. +uñg 381/3

k. +uñg ara 444/3

k. +uñg bezm-ġāhıdın 236/4

k. +uñg sarıġa 121/7

k. +uñg yérini tofraġını 228/3

k. +uñg (ḥāk-i k.) 188/1

k. +uñg (séni k.) 227/3

k. +uñg (tavāf-ı ka‘be-yi k. üçün) 271/1

k. +uñg (siyāsetġāh-ı k. üzre) 137/4

k. +uñġa (tavāf-ı ka‘be-yi k.) 562/8

k. +uñġa (tavf-ı ḥarīm-i k.) 473/3

k. +uñġda 174/4

k. +uñġda (séniñg k.) 396/1

k. +uñġda (séni k.) 231/4

k. +uñġdın 568/1

k. +uñġnı tofraġını 243/6

k. +uñġnı (ḥāk-i k.) 390/3

ķuyaş (T. is.): güneş

ķ. 27/1, 61/1, 207/4, 282/3, 404/4, 426/5

ķ. (ay birle ķ.) 12/6

ķ. (ay u ķ.) 111/2

ķ. (ol ķ.) 140/1

ķ. (pertev-i ķ.) 228/3

ķ. (tāb-ı ķ.) 138/1, 376/5

ķ. (ṭulū‘-yı ay u ķ.) 562/7

ķ. +dur 333/7

ķ. +ım 271/9

ķ. +ımġa 319/3

ķ. +iñg 61/1

ķ. +nı (ay u ķ.) 465/2

ķ. +nıñg pertevi 68/5

ķ. +nıñg (ay u ķ. perdesi) 405/1

ķuyu (T. is.): kuyu, büyük ve derin çukur

k. +nġ 168/5

ķuzġal- (T. f.): ıstırap çekmek

- k. -mġ 450/4
küdūret (Ar. is.): sıkıntı
 k. içre 186/5
 k. zengidin 248/1
 k. +din (zeng-i k.) 491
 k. +im (vāşıl-ı köp k.) 250/7
küh (Far. is.): dağ
 k. -i ġam astıda qalğan bī-nevā 408/1
 k. -i ġamdur 403/2
 k. +imni (nişīmen k.) 345/2
kūhen (Far. sf.): yaşlı
 k. pīr 141/4
 k. (naḥl-i k. -i keşīde mén) 176/5
küh-sār (Far. is.): dağlık arazi
 k. üze 559/1
kül (T. is.): kül, yanık
 k. eyle- “yakmak” 175/6
 k. kıl- “yakmak” 431/3, 549
 k. ol- “yanmak” 303/4
 k. +i (külhan k. birle) 172/2
 k. +idin (külhan k.) 198/3
 k. +idür (külhan k.) 19/5
kül (Ar. is.): birşeyin bütünü, tamamı
 k. -i yevm-i beter 249/1
 k. (‘aql-ı k.) 8/5
 k. (Ḥālīk-i k.) 2/1
 k. (pādişāh-ı cüz ü k.) 1^b-7
 k. (rāh-ber-i k.) 419/4
 2. (sf.) birşeyin bütünü, tamamı
 k. (Rāzık-ı k. insān) 449/2
kül- (T. f.): gülmek
 k. -! (bir k.) 215/2
 k. -di 164/6, 559/8
 k. -e yüz 358/3
 k. -e yüz ile 80/5
 k. -er 217/9
 k. -er siz 185/5
 k. -erler 143/3
 k. -geniġ 16/4
 k. -mek 11/1, 405/3
 k. -mek (bir k. üçün) 224/4
 k. -üp 12/5, 192/2
külāh (Far. is.): keçeden yapılma hafif bere
 k. 138/4, 305/2
 k. (yırtilğan k.) 172/2
 k. +dın 339/5
külbe (Far. is.): kulübe
 k. -yi aḥzān 486
 k. -yi aḥzānda mén 567/4
 k. -yi aḥzāne kıl- “hüzün evi yapmak” 211/2
 k. -yi tārimğa 271/9
 k. +ge (bu k.) 215/5
 k. +m revzenin 283/5
 k. +mge 35/1
 k. +mğa 121/7
 k. +m (tār k. üzre) 190/1
külfet (Ar. is.): sıkıntı, zahmet
 k. 23/9
 k. -i ‘ālem 453/1
 k. -i bī-ḥadd u ġāyeti bol- 470/13
 k. (hengām-ı k.) 38/1
 k. (hīç k.) 393/4
 k. (tamām-ı k. ü ġamdın) 186/6
 k. +din (şām-ı k.) 90/5
 k. +i (kōñgöl k.) 146/3
 k. +im (köp k.) 334/3
 k. +ler (munça k. üçün) 99/3
külfetsiz (Ar. +T. sf.): sıkıntısız
 k. mekânı 566/1
külgü (T. is.): gülme, gülüş
 k. (şekerin k.) 27/4
 k. +si (él k.) 51/6
külhan (Far. is.): hamamlarda suyu ısıtmak için ateş yakılan yer, ocak
 k. 558/6
 k. külidür 19/5
 k. küli birle 172/2
 k. külidin 198/3
küllī (Ar. zf.): tamamen
 k. 142/3
Kümüşkent (öz. is.): Semerkant eyaletinin Akderya bölgesinde yer alan Kümüşkent
 K. 278/4
kün (T. is.): gün, gündüz
 k. 1^b-4
 k. kündin 114/1, 219/6, 437/4, 529
 k. (ay k. yüzü) 419/1
 k. (béş k.) 315/6, 440/1
 k. (béş k. barıça) 224/7
 k. (bir k.) 45/1, 59/6, 89/2, 90/3, 99/6, 109/5, 136/3, 138/1, 150/5, 156/2, 199/1, 271/9, 276/9, 317/9, 350/1, 367/5, 404/1, 415/3, 417/5, 567/7
 k. (bir niçe k.) 41/2
 k. (bir niçe k. ki) 468/7

k. (bu k.) 1/9, 27/5, 55/1, 66/5, 76/5, 79/5, 83/6, 110/1, 116/1, 121/6, 146/4, 159/5, 164/1, 165/1, 195/4, 198/3, 207/2, 219/1, 227/4, 229/5, 251/6, 263/3, 273/5, 273/7, 282/1, 293/2, 302/7, 306/10, 310/5, 314/5, 319/1, 341/2, 344/7, 348/4, 354/6, 367/1, 374/1, 404/5, 407/1, 422/1, 422/3, 422/7, 433/1, 435/19, 445/2, 451/6, 452/1, 487
 k. ü tün 299/1
 k. (ay u k.) 449/5
 k. (bu k. kim) 205/4, 220/8
 k. (her k.) 85/2
 k. (kaysı k.) 363/1
 k. (ol k. ki) 568/1
 k. (niçe k.) 258/1
 k. (tün ü k.) 33/2, 301/5
 k. (uşbu k.) 36/8, 102/2, 110/3, 356/1
 k. (uşol k. kim) 183/4, 269/1
 k. (turfе müşkil k. éken) 165/2
 k. +de 34/1, 48/5, 192/3, 429/2, 570/10
 k. +de (bu k.) 322/1
 k. +de (her k.) 97/1, 243/2
 k. +din (béş k.) 137/3, 507
 k. +din (béş k. artıkrak) 447/5
 k. +din (béş k. artuğ mu) 224/7
 k. +din (kün k.) 114/1, 219/6, 437/4, 529
 k. +din (uşol k. ki) 14/6
 k. +érken (ni bī-sā‘at kün é.) 281/4
 k. +i (bir k.) 63/1, 380/7
 k. +ide (muhāceret k.) 255/2
 k. +idin (béş k.) 74/2
 k. +ler (bu k.) 282/4
 k. +ler (bu k. kim) 404/4
 k. +ler (iy hōş ol k. ki) 4/1
 k. +ler (uşbu k.) 341/1
 k. +leri (yaz yaruğ k.) 356/5
 k. +lerimni (kara vü kara k.) 12/5
 k. +ni (bu k.) 277/2
 k. +ni 205/2
 k. +ümdin (ötken k.) 314/4
 k. +ümge (ötken k.) 570/15
 k. +ünğdür 501
 2. güneş
 k. (ay u k. dik) 317/4
 k. +ni (ay ile k.) 141/6

künbez (Ar. is.): gökkubbe, tavan

k. -i devār “dönen gökkubbe” 303/4

künc (Far. is.): köşe, bucak

k. -i gam 26/5

k. -i şahrā 28/5

k. -i ‘uzlet 409/2

k. (mén ü k. -i gam u eşk-i nedāmet) 265/2

k. (muḳīm-i ‘uzlet-i k.) 266/5

k. +in (hānḳah-ı k.) 353/5

kündüz (T. is.): gündüz

k. 237/4, 287/2, 460/2, 567/6

k. (kéçe k.) 105/2, 141/6, 188/4, 244/6, 256/3, 265/2, 317/3, 349/4, 360/2, 371/1, 395/3, 449/5

k. (kéçe vü k.) 1^b-3, 267/6, 385/4, 386/7, 387/4

k. +i+Ø 60/2, 249/1

k. +i (her k.) 569/6

k. +din (bir kéçe k. artuğ) 225/6

k. +üm (kéçe k.) 239/6

k. +ni (nižām-ı kéçe vü k.) 559/1

2. (zf.) gündüzleri

k. +ler 271/2

künende (Far. is.): yapan, eden

k. (Āferīninde vü mu‘zam k. -yi ‘arş-ı mu‘allā) 1^b-3

küre (Far. is.): dünya içinde

k. 274/6

k. +si (muḥabbet k.) 275/6

kürsī (Ar. is.): arşın alt katı

k. merāmı hem 274/3

k. (şāhinşeh-i k.) 218/2

küstāḥāne (Far. zf.): küstahça

k. 279/4

küsūf (Ar. is.): güneş tutulması

k. 319/3

L

lācerem (Ar. bağ.): elbette, şüphesiz

l. 567/2

lāde (Far. is.): akılsız, ahmak

l. (lehv ü lu‘b u l. bilen) 328/2

lā-ilāhe (Ar. ib.): “Allah yoktur.”

l. 267/4

lā-ya‘kıl (Ar. is.): dalgın

l. bol- “dalmak, kendinden geçmek” 22/3

l. +édīng (mest ü l.) 212/4

lā-yezāl (Ar. sf.): ebedî, sonsuz

1. (Kerîm-i l) 3/2

lāf (Far. is.): söz, kelam

1. 526

1. ur- “söz söylemek” 340/4

1. -ı Ābidlîğda sên 341/5

1. -ı berâberlik ét- 296/5

1. -ı ıışķ 407/7

1. -ı kerem 323/6

1. -ı muḥabbet 135/5, 250/3

1. -ı şāırlîğ 47/5

1. (bî-hûde l.) 35/7

1. (reng ü ḳarîb ü l. u der-bend-i cefâdur) 384/1

1. +dur 315/5

1. +ı (zühd ü faķr l. bile) 564/7

1. +ımı 261/4

lāfız (Ar. is.): konuşan

1. bol- 213/4

lāfi (Far. sf.): övünge

1. köp seyyârelîğ köñglüm 246/6

lafz (Ar. is.): ağızdan çıkan söz, kelime

1. 159/3, 159/6

1. bol- 159/5

1. eyle- 159/1(2), 159/7

1. ḳıl- 159/4

1. -ı bî-ma‘nî bilen 520

1. -ı kelām 178/7

1. (bir l. u ma‘ânîde) 488

1. (bisîyâr l. eyle-) 159/2

1. (ḥarf-i l. -ı nām-ı feraḥ) 56/1

1. (ḥoş l. ile) 559/5

1. (sêniñ l. u derbârîñğda) 16/3

1. (şıdķ l. kim) 3^b-3

1. (şeker-bâr l.) 520

1. +ı 316/3

1. +ı ki 397/4

1. +ıda (anıñ l.) 392/2

1. +ıdın (her l.) 476/3

lāğar (Far. is.): zayıf, çelimsiz

1. +ım (bu cism-i l.) 263/7

lağv (Ar. sf.): boş ve anlamsız

1. mâcerâdın éken 346/4

1. (kelām-ı bî-hûde ü l.) 200/4

lahd (Ar. is.): çukur, mezar

1. +de 32/6

lahed (Ar. is.): çukur, mezar

1. birlen 344/7

laht (Far. is.): parça

1. -ı ciger 349/5

lahza (Ar. is.): çok kısa zaman, an

1. 31/1, 128/1

1. tā 275/4

1. (bir l.) 116/3, 119/9, 129/6, 149/1, 154/4, 198/2, 240/2, 241/2, 286/3, 375/3, 390/1

1. (bir l. -yı ṭākat) 43/4

1. (her l.) 85/1, 109/1, 127/4, 136/1, 169/1, 241/4, 264/1, 290/3, 332/2, 351/2, 369/5, 432/1, 556, 567/2

1. +da (bir l.) 305/4

laḳab (Ar. is.): takma ad

1. ḳoy- “isim vermek” 20/9

1. (renc-i l.) 425/3

lāl (Ar. is.): konuşamaz duruma gelmiş olan, dilsiz

1. 304/2

1. bol- 213/4, 388/2

1. ḳıl- 372/2

1. ol- “konuşamamak” 194/1

1. (‘āciz ü l.) 562/1

1. +émes 1/2

1. +érür 258/6

1. +mén 473/4

2. (sf.) konuşamayan, dilsiz

1. til 123/1

1. tildin 118/5

la‘l (Ar. is.): sevgilinin dudağı, kırmızı

1. -i âbdârîñğdın 136/6

1. -i bedaḥşân 366/2

1. -i bedaḥşânım 231/6

1. -i lebiñğ 228/1

1. -i meygün 199/4

1. -i şeker-bâr 174/1, 439/7

1. -i şeker-efşân bilen 363/6

1. -i şeker-ḥây 9/3

1. -i şeker yâr 159/1

1. ḥārâsı 268/6

1. lebi 428/1

1. tāb 100/1

1. (âb-ı ḥayât-ı l. -i nâbımdın) 331/2

1. (ḥarâb-ı l. -i mey-gün birle) 355/1

1. (ḥumâr-ı l. -i mey-gün) 242/2

1. (leb-i l.) 117/1

1. (ol l. -i şeker yârim) 264/1

1. (ol l. -i yaliñğdin) 333/5

1. (ol leb-i l.) 184/2

1. (şarāb-ı l. -i nāb-ı mey-perestinğdin) 348/4
 1. (şi'ā-yı menzile-yi l. -i pāredür) 365/2
 1. +i+Ø 378/1
 1. +i şīrīn 137/6
 1. +i (şarāb-ḥāne-yi l. üçün) 255/5
 1. +idin (leb-i l.) 562/4
 1. +inğ (bāde-yi l.) 317/7
 1. +inğ (leb-i l. şarābıdın) 116/2
 1. +inğ (leb-i l. şarābın) 226/2
 1. +inğ gönçesi 390/1
 1. +inğde (sevād-ı ḥāl-i l.) 7/3
 1. +inğe 567/3
 1. +inğni 189/2
 1. +inğni (lezzet-i l.) 130/2
 1. +i (ol bāde-yi l. bilen) 127/2
 1. +ge 366/2
 2. kırmızı renkte değerli bir süs taşı
 1. 479
- lāle (Far. is.):** lale çiçeği
 1. 164/6, 184/2
 1. dik 129/6
 1. yafrağı 232/3
 1. -yi şahrā bol- 242/3
 1. (bağrı l.) 393/1
 1. (bī-meşel l. vü reyhān) 296/1
 1. (dāğsız l.) 239/6
 1. (iy l.) 434/2
 2. (sf.) lale çiçeği gibi
 1. ruḥsārı 140/6
 1. (sevdā-zede-yi vāle-yi ol l. 'izārım) 272/3
- lāle-zār (Far. is.):** lale bahçesi
 1. 30/4
 1. bağrıda 522
 1. kıl- 369/4
 1. -ı 'ıyş 513
- lāle-zārī (Far. is.):** bir lale bahçesi
 1. +dür 116/1
- la'lı (Ar. sf.):** kırmızı
 1. lebleridin 279/4
- lap (T. zf.):** bütün olarak
 1. 320/4
- laş- (T. f.):** uğraşmak, başa çıkmak
 1. -ay 23/7
 1. -inğ 10/7
- lāşe (Far. is.):** leş
 1. -yi kār-vān 250/6
- lāübāl (Ar. is.):** senli benli
 1. ol- 399/7
 1. koy- 432/5
 1. (remz-i l. ét-) 559/5
- lāübālī-vār (Ar. +Far. is.):** kayıtsız, senli benli
 1. 28/8, 112/5
- lā vü na'am (Ar. ib.):** ne hayır, ne evet
 1. 81/8
- lāy (Far. is.):** çamur
 1. -ı gurbet 41/3
 1. +ığa (işyān l.) 145/7
 1. +ığa (ma'şiyet l.) 396/5
- lāy'akıl (Ar. is.):** dalgın
 1. bol- 371/6, 430/6
 1. (mest-i l. bol-) 407/3
 1. +mén (turfel l.) 166/4
- lāyığ (Ar. is.):** uygun, yaraşır
 1. +ı kelāmın 443/8
- lāyık (Ar. is.):** uygun, yaraşır
 1. 566/5, 569/12
 1. kör- "uygun bulmak" 144/1
 1. u sezā 1^b-5
 1. +ı+Ø 331/7
 1. +ı durur 397/4
- layım (T. e.):** gibi
 1. (ay l.) 374/2
 1. (mén l.) 297/1
 1. (özüm l.) 345/10
 1. (sén l.) 290/4
 1. (séni l.) 345/8
 1. (Şāh Emīr Ḥaydar l.) 366/5
 1. (yunus l.) 225/7
- lāzım (Ar. is.):** gerekli
 1. 11/1, 285/7, 468/4, 569/10
 1. ol- 323/6
 1. yok éken 224/2
 1. +dur 174/7, 259/7
 1. +émes 65/5
 1. +émiş 170/6
 1. +érür 441/5, 570/20
- leb (Far. is.):** dudak; mec. kıyı
 1. (kām u l.) 20/1
 1. (ol l. -i la'lı) 184/2
 1. (ol nūş l.) 159/2
 1. (şeker l.) 407/1
 1. -i la'lı 117/1
 1. -i la'lıdın 562/4
 1. -i la'lıng şarābıdın 116/2

1. -i la'liñ şarābın 226/2
 1. -i şekker-feşānıñdın 317/1
 1. +i+Ø 113/1
 1. +i (la'l l.) 428/1
 1. +i ki 562/2
 1. +im hem 393/4
 1. +inde (deryā l.) 11/6
 1. +iñg 231/6
 1. +iñg rengin 100/1
 1. +iñg (la'l-i l.) 228/2
 1. +iñg (nüş-ı l.) 168/5
 1. +iñgde étür 180/5
 1. +iñgdin 157/1, 192/1, 405/3
 1. +iñgdin (séni müşgīn garrā l.) 333/2
 1. +leri 117/2, 239/5, 562/1
 1. +leridin (la'lı l.) 279/4
 1. +leridin (şeker l.) 15/4
 1. +leriñg (iy l. zülālide) 95/1
 1. +leriñgdin 333/5
 1. +leriñge 230/2
- leb-ā-leb (Far. is.):** ağzına kadar dolu
 1. eyle- 301/5
 1. ol- 562/7
- leb-şeker (Far. +Ar. is.):** tatlı dilli
 1. bol- 392/1
- leh (Ar. is.):** yarar, menfaat, fayda
 1. +inde 562/7
- lehü'l-merām (Ar. ib.):** istekleri için
 1. 562/7
- lehv (Ar. is.):** oyun, eğlence
 1. şarabdın özge 431/5
 1. -i güftārıñgı 193/6
 1. ü lu'b 360/2
 1. ü lu'b u lāde bilen 328/2
 1. ü lu'b ü rüsvālīg bilen 280/3
 1. ü şarab 564/7
 1. ü şarab uykusıdın 60/7
- le'im (Ar. is.):** alçak, adi
 1. +ler hāmı üzre 561/2
- lem' (Ar. is.):** parlaklık
 1. -i cemālidin 562/7
- lem-yezel (Ar. sf.):** baki, sonsuz, daimi
 1. (el'tāf-ı l.) 201/1
 1. (iy pādīşāh-ı l.) 3/1
 1. (ser-nüvişt-i l.) 563/4
 1. +i (ser-nüvişt-i l.) 3^a-1, 474/7
- lerzān (Far. is.):** titretme
 1. eyle- 446/1
- lerze (Far. is.):** titreme, titreyiş
 1. bér- 462/2
 1. (l. -yi endāmığa) 265/8
- leşker (Far. is.):** asker, ordu
 1. +in (gam l.) 312/4
- leşker-dār (Far. sf.):** ordusu olan
 1. (bir sultān-ı l. bol-) 310/4
- le'tāfet (Ar. is.):** güzellik, hoşluk
 1. -i nighdın 562/7
- levāyih (Ar. is.):** levhalar, layihalar
 1. 57/7
- levş (Ar. is.):** pislik, kir
 1. +din 406/1
- leyl (Ar. is.):** gece
 1. pāsığa 73/9
 2. Leyla
 L. taşvīrin 559/4
- Leylī (öz. is.):** Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı, Leyla
 L. 67/8, 223/3, 268/4
 L. temennāsı 268/4
 L. vü Mecnūn bol- 255/4
 L. +ğa 192/3
- Leylī-şıfat (Ar. is.):** Leyla yüzülü
 1. (iy l.) 313/3
- leziz (Ar. is.):** zevk veren, memnun eden
 1. 70/1(2), 70/2, 70/3, 70/4, 70/5, 71/1(2), 71/2, 71/3, 71/4, 71/5, 71/6, 71/7, 492, 501(4)
 1. (andağ l. kıl-) 208/9
 1. +émes 364/7
- lezzāt (Ar. is.):** tatlar, lezzetler
 1. -ı fenāğa 204/5
 1. -ı tab'-ı hāmğa 492
 1. (hevā-yı l. -ı nefis-i şehvānī édi) 3^a-7
- lezzet (Ar. is.):** herhangi bir şeyden alınan haz, duyulan zevk
 1. 364/7
 1. ü nemek 180/7
 1. -i 'ālem 5/2
 1. -i fānīdin 162/6
 1. -i la'liñni 130/2
 1. -i ma'nī 558/6
 1. -i zevk-i cihandın 259/4
 1. -i zevk-i nigāhıñgı 414/2
 1. +i (şeker l.) 36/8
 1. +idin (bu 'ömr l.) 342/1
 1. +idin (cihānnı l.) 244/2, 253/7

l. +in 438/8
lezzetli (Ar. +T. sf.): haz dolu, zevkli

l. (bir l. bal) 208/9

libās (Ar. is.): elbise, giysi

l. 510

l. şarfı 562/2

l. -ı ‘āfiyetinğ 200/2

l. -ı ‘ārdın 216/2

l. -ı ‘āriyetinğdür 200/1

l. -ı fakr-ı mücrimlik 248/5

l. -ı gedā 297/3

l. -ı gönçe 199/4

l. -ı iflās 474/4

l. -ı mülevven 86/2

l. -ı şādlik 265/3

l. +ıdadur (vefā l.) 458/3

līk (Far. bağ.): ancak, fakat, lakin

l. 3/3, 58/5, 107/6, 157/2, 167/5,
 191/1, 191/4, 198/5, 211/4, 227/9,
 237/5, 348/2, 403/2, 440/3, 464/3,
 472/1, 501

likā (Ar. is.): kavuşma, görüşme

l. +sı yolını 562/2

līkin (Far. bağ.): ancak, fakat, lakin

l. 86/3, 99/2, 201/11, 452/2

lisān (Ar. is.): dil, anlaşma aracı

l. +ı 562/2

l. (ehl-i l.) 562/10

livā (Ar. is.): sancak, bayrak

l. -yı ehl-i sa‘ādetde 562/2

lu‘b (Ar. is.): oyun, eğlence

l. (lehv ü l.) 360/2

l. (lehv ü l. u lāde bilen) 328/2

l. (lehv ü l. ü rüsvalıg bilen) 280/3

l. + üçün 9/5

luṭf (Ar. is.): iyilik, hoşluk

l. 65/4, 170/6, 170/7, 175/2, 244/2

l. ét- 364/7, 427/1

l. eyle- 170/4, 263/9, 279/2, 569/13

l. kıl- “iyilik yapmak” 170/1, 170/5

l. kör- 170/2, 170/3

l. -ı keşir bol- 61/7

l. -ı rağbet-i icāb 235/7

l. u ihsān 538

l. u kerem 244/4, 537

l. ornıga 106/3, 171/5

l. +mıgnı eyle- 3/3

l. +mıgda (ni l.) 8/7

l. (bir nigāh-ı l. ile) 20/7

l. +dın 119/1

l. +ı+Ø 569/5

l. +ı (terahhümlik cefāsız l.) 259/4

l. +ıga 508

l. +mıgdındur

l. +unğ sırrı 421/6

M

ma (T. e.): da/de bağlama edatı olarak kullanılır.

m. (resm ü āyın m.) 23/3

mā (Far. zm.): biz

m. 1^b-9

m. (ḥadīs-i m. vü men) 137/3

ma‘ (Ar. is.): beraber

m. bol- 139/4, 156/3

ma‘ādin (Ar. is.): madenler

m. (maḥāzin-i m.) 2^a-10

ma‘ānī (Ar. is.): söz inceliği, güzel söz

m. 397/4, 476/3, 506

m. sirāyeti 470/7

m. +de (bir lafz u m.) 488

ma‘ānīlik (Ar. T. is.): çok anlamlı

m. 418/7

ma‘āş (Ar. is.): yaşayış, dirilik

m. ét- “yaşamak” 115/2

m. vechi 548

m. (‘ilm-i .) 515

m. (vech-i m.) 138/4, 140/4

ma-ba‘d (Ar. is.): sonra, sonraki

m. +ı (kırk yaş m.) 570/16

ma‘būd (Ar. is.): kendisine tapılan varlık

m. (a‘dā-yı m. olma-) 321/7

m. (‘ibādet-i m. kılma-) 247/9

m. (Perverd-gār-ı m.) 569/13

mācerā (Ar. is.): serüven

m. 374/5

m. (şerh-i m. kıl-) 65/2

m. (yüz fiğān ile mıñg m.) 97/1

m. +dın (efgān u m.) 241/5

m. +dın éken (lağv m.) 346/4

m. +largā (başga tüşken m.) 413/2

ma‘den (Ar. is.): maden

m. 1/2 , 268/6

m. -i ihsān 36/1

m. -i ‘ilm 3^b-11

m. -i mihr ü muḥabbet 480

m. +i (bedaḥşān m.) 366/2

m. +i (mihr-i vefālar m.) 563/3

m. +i (şerāfet m.) 61/2, 383/5
 m. +i mēn (derd ü ğamnıng m.) 166/5
māder (Far. is.): ana, anne
 m. -i halk 424/1
 m. +idin (zamāne m.) 188/2
māfiḥā (Ar. is.): öteki dünya, ahiret
 m. -yı dünyā mēn 225/8
 m. (barı m. -yı dünyādın) 271/10
 m. (fi'd dünyā vü m.) 2/1
 m. (dunyā vü m. vü 'ālemdin) 285/5
 m. +sı 50/1, 330/2
 m. +sıdın (cihān u ança m.) 561/2
 m. +sığa (dunyā vü m.) 127/10
ma'fū (< ma'fūvv Ar. is.): affolunmuş, suçlu
 bağışlanmış
 m. eyle- 371/6
mağfiret (Ar. is.): Allah'ın kullarına
 acıyarak suçlarını, günahlarını
 bağışlaması
 m. 209/12, 218/8, 350/7, 359/9,
 426/7
 m. dermānıdın 196/7
 m. deryāsı 1/7
 m. (müstaḥak-ı m. bol-) 76/7
 m. (ṭaleb-i m. ét-) 162/4
 m. (ümīd-i m. eyle-) 236/9
mağfūr (Ar. is.): Allah'ın bağışına kavuşan
 m. bol- 344/3
 m. (merḥūm u m. -ı Yezdān) 3^b-7
mağmūm (Ar. is.): gamlı, kederli
 m. u me'yūs 195/5
mağrifet (Ar. is.): hüner, uzmanlık
 m. +din 198/6
mağrūr (Ar. is.): gururlu, kibirli
 m. 157/4, 325/4, 403/1
 m. bol- "gururlu olmak" 56/5, 244/7,
 256/4, 337/7, 502
 m. ol- "gururlu olmak" 60/6
 m. tut- 415/2
 m. u mükerrem kıl- 72/4
 m. -ı dehr-i bī-vefā boldum 219/1
 m. -ı hevā 350/2
 m. -ı hevā bol- 213/1
 m. -ı hevā kıl- 400/1
 m. -ı hevā-yı nefis 284/5
 m. -ı hūş 154/6
 m. -ı ḥuzūr-ı vaşl-ı cānān bolma- 546
 m. -ı zevk bolma- 97/7
 m. +sén 98/5

mağz (Ar. is.): öz
 m. 351/2
 m. -ı ḥired édi 91/7
 m. -ı üstüḥ'ānımdın 332/2
 m. (āşinā-yı m. -ı cān bol-)
 2. kabuklu meyvelerin içi
 m. -ı bādām 395/2
māh (Far. is.): ay
 m. 445/1
 m. -ı āsmāndur 383/3
 m. -ı eyvān nübüvvet 218/2
 m. -ı Ken'ānım 216/4
 m. -ı münevver 113/1
 m. u sāl 2^b-3, 145/4, 209/2
 m. (āfitāb ile m.) 385/4
 m. (ḥüs-n-i m. ile) 567/6
 m. (iy m. cemāliṅ) 486
 m. (iy m. -ı Ken'ānım) 231/7
 m. (ol m. -ı 'ālā manzarım) 263/9
 m. (meş'al-ı mihr ü m.) 1^b-3
 m. (mihr ü m. -ı āsmān) 421/1, 430/2
 m. (sāl u m.) 424/10, 562/8
 m. +mṅnı (bahār-ı 'arız-ı m.
 revnaḳın) 262/3
 m. +sén (ni yaḥşi m.) 188/4
 2. yılın onikide biri olan zaman
 dilimi
 m. (munça m. u sāl) 287/2
 3. (sf.) ay gibi
 m. ruḥsārıṅ için 371/1
maḥal (Ar. is.): yer, mevki, yöre
 m. 201/6, 530
 m. (bu ārzū-yı m. ü ḥayāl-i ḥām) 73/6
 m. +de 279/2
 m. +de ki 12/4
 m. +de (hiç m.) 56/4
 m. +de (olar m.) 375/5
 m. +érkendür 138/7
 m. +im (sevdā-yı m.) 99/4
 2. vakit, zaman
 m. (bés m.) 299/1
maḥāzin (Ar. is.): mahzenler
 m. -i ma'ādin 2^a-10
maḥbūb (Ar. is.): sevgili
 m. 57/2, 207/3, 381/4, 394/3
 m. -ı ārzū 209/8
 m. -ı ṭabīb 308/3
 m. (uşol m. -ı ḥūbdın) 148/3
 m. (zāt-ı m. -ı İlāh) 481

- m. +lar cefâsı çek- 252/2
 m. +lardın 244/2
 m. +largâ (gül-çehre m.) 2^b-12
maḥbûs (Ar. is.): hapsedilen
 m. 295/6, 353/5
 m. bol- 394/7
 m. -ı cāh-ı ğam 70/5
 m. -ı cāh-ı zindān 243/9
 m. -ı kafes 373/2
māh-cemāl (Far. +Ar. is.): ay yüzli
 m. +iṅni 132/1
maḥfel (Ar. is.): meclis, toplantı yeri
 m. (her m. arasığa) 88/5
 m. +de (heme m.) 269/4
 m. +imi (çerāğ m.) 335/5
maḥfī (Ar. is.): gizli
 m. 158/1
māḥī (Ar. is.): yok edici
 m. -yi ehl-i bid'at 569/8
māhī (Far. is.): balık
 m. (murğ u m.) 348/3
māḥī'l bidatü'l-devrān (Ar. ib.): dönemin
 aşırılıklarının yok edicisi
 m. 3^b-7
māhir (Ar. is.): usta, kabiliyetli
 m. ol- 370/4
 m. (bisyar m. ü üstād) 562/6
maḥlaş (Ar. is.): takma ad
 m. 151/1(2), 151/2, 151/3, 151/4,
 151/5, 151/6, 151/7, 153/1(2), 153/2,
 153/3, 153/4, 153/5
maḥlūk (Ar. is.): yoktan varedilmiş insan ya
 da hayvan, yaratık
 m. 396/4
 m. -ı cihān ḥālīga 478
 m. (ser-cümle-yi m. -ı cihān) 1^b-6
 m. +ı (Égeni m.) 570/33
maḥlūkāt (Ar. is.): yaratılmışlar
 m. (heme-yi m.) 449/4
maḥlūt (Ar. is.): karışık, katılmış
 m. āsitānıda 214/5
maḥmül (Ar. is.): yüklü, dolu
 m. 394/3
maḥmūr (Ar. sf.): süzgül, dalgın
 m. bādedür mén 223/6
 m. ol- 406/6
 m. (ğonçe-yi m. tebessüm) 16/4
 m. +lar 438/3
 m. +larınğ menzili 152/3
māh-tābān (Far. is.): ay ışığı
 m. 4/4, 369/2
 m. (ol m.) 31/4
 m. +dın (perde-yi m.) 74/7
 m. +dur anıñg rüşen 333/7
 m. +dur (şu'le-yi ol m.) 256/2
2. (sf.) ay gibi parlak
 m. 'ārızında 334/6
 m. (zevār-ı m.) 427/6
maḥrek (Ar. is.): yakacak yer
 m. (āteş-i m.) 8/2
 m. (yapuşkan şu'le-yi m.) 371/5
maḥrem (Ar. is.): başkalarına
 söylenmeyecek kadar gizli olan
 m. 153/4
 m. bol- 96/4
 m. -i cān kııl- 544
 m. -i esrār 185/1
 m. -i rāzıñg 414/4
 m. (hem-nefes-i m. -i esrār) 5/4
 m. +ğa 150/7
 m. +i (cān m.) 203/1
 m. +im (iy cān m.) 210/5
maḥrūm (Ar. is.): yoksun
 m. bol- "yoksun olmak" 6/11
 m. eyle- "yoksun bırakmak" 74/7
 m. (m. -ı şer'-i Muştafā kıılma-) 400/4
maḥşūl (Ar. is.): elde edilen şey, verim
 m. 562/9
maḥşer (Ar. is.): kıyamet gününde ölümlerin
 dirilerek toplanacaklarına inanılan
 yer
 m. 348/1
 m. ara 411/5
 m. 'arşa-gāhığa 160/5
 m. 'arşa-gāhında 261/5
 m. dest-gāhında 8/6
 m. girüdārında 421/6
 m. içre 340/7
 m. (ḥāmī-yi rüz-ı m.) 569/2
 m. (rüst-ā-ḥiz-i m.) 7/2, 96/2, 273/2
 m. (rüş-ā-ḥiz-i m. içre) 403/7
 m. (rüşvā-yı m.) 1/7
 m. (tā şubḥ-ı m.) 306/2
 m. (yevm-i m.) 282/3
 m. +de 227/6, 323/5, 400/2, 441/4,
 454/7
 m. +de (temāşā-gāh-ı rüst-ā-ḥiz ü m.)
 452/7

m. +im (şūr-ı m.) 239/7
maḥv (Ar. is.): yok olma, yıkım
 m. 116/7, 394/4
 m. bol- 291/7
 m. ét- “yok etmek” 203/11, 409/4
 m. eyle- 340/1
 m. kıl- 377/6
 m. ol- 226/8, 294/2, 376/7, 377/6, 416/4, 476/6,
 m. -ı nigāhdur mén 465/6
 m. -ı tarab 360/2
 m. u zār u müstağrak 255/3
 m. +édi 268/4
maḥz (Ar. is.): katıksız
 m. eyle- 373/2
 m. -ı mīrās ol- 204/6
 m. -ı temennādur 261/4
 m. +érmiş 244/7
2. (sf.) katıksız, saf
 m. (miḥnet-i m. ile) 47/3
 m. +dur (firīb-i m.) 127/8
 m. +érdiler (cism-i m.) 315/5
maḥzar (Ar. is.): makam, huzur
 m. kıl- “yerleşmek” 172/7, 562/4
maḥzen (Ar. is.): içinde eşya saklanacak yer
 m. -i bī-ḥad 226/9
 m. -i könğülde 80/2
 m. (bir m. -i zer kıl-) 172/1
 m. (ḥıfz-ı m. bol-) 121/6
 m. (sürāğ-ı m.) 247/6
 m. +ide (könğülünğ m.) 273/4
 m. +idür sēn (cevr ü cefānıñ m.) 196/6
 m. +inde (könğülünğ m.) 410/4
maḥzūn (Ar. is.): üzüntülü, tasalı
 m. (iy m.) 117/7
maḥzūnlıg (Ar. +T. is.): üzüntülü olma
 m. +ıdın (anıñ m.) 502
māīde (Ar. is.): yemek, ziyafet
 m. 438/2
ma‘in (Ar. is.): saf akar su
 m. 154/4
maḳāl (Ar. is.): söz, lakırdı
 m. 209/3
 m. (şīrīn m.) 208/1
 m. +ı (şekker m.) 95/1
 m. +ımnı 570/57
 m. +inğdin 333/7
maḳālāt (Ar. is.): sözler

m. (bu ḥayaldin başka m.) 5^a-3
maḳām (Ar. is.): yer, mevki
 m. ét- 353/5
 m. kıl- 535
 m. -ı ıyşnı 369/3
 m. (cāh u m. kıl-) 460/4
 m. (‘uzlet-i m.) 28/5
 m. +ı+Ø 366/7
 m. +ı (‘uzlet m.) 293/6
 m. +ıga (cünün m.) 30/5
 m. +ıga (maḳşad m.) 40/5
 m. +ım 272/3
 m. +ım (ābād m.) 57/6
 m. +ımga (munça tūfānlıg m.) 404/4
 m. +ınğ (ferah yahşı m.) 245/1
 m. +ınğız 190/3
maḳar (Ar. is.): oturulacak yer
 m. 20/4
 m. -ı idrākinğ 193/6
 m. +dur 20/4
maḳar-ḥāne (Ar. +Far. is.): oturulacak yer
 m. -yi dünyā-yı fānīde 280/6
maḳāşid (Ar. is.): amaçlar, kasıtlar
 m. 134/6, 354/6
 m. +ga (şabā-yı murād u m.) 294/5
maḳbūl (Ar. is.): kabul edilen, beğenilen
 m. 569/20
 m. bol- 247/2, 258/2
 m. olma- 66/4
 m. -i ṭab+érür 133/5
 m. +dur 494
maḳdem (Ar. is.): gelme, geliş
 m. 559/11
 m. (anıñ m. -i revānıda) 214/4
 m. (teşrīf-i m. eyleñg) 190/4
 m. +idın (nigār m.) 345/3
 m. +inğ (ğubār-ı m. barı) 226/4
 m. +inğ (müz-d-i ğubār-ı m.) 15/5
 m. +inğ (nişār-ı m.) 231/5
 m. +inğdin (ḥirām-ı m.) 232/1
 m. +inğdin (mübārek m.) 264/6
 m. +inğe 49/4
maḳdemī (Ar. +Far. sf.): bir adım
 m. (intizār-ı m.) 316/4
maḳşad (Ar. is.): amaç, maksat
 m. 65/1, 65/2, 65/3, 65/4, 65/5, 65/6, 65/7, 155/6, 166/6
 m. (bu m.) 559/11
 m. (cümle m. -ı ṭalebni) 5^a-4

- m. (çendān m.) 65/1
 m. maḳāmıḡa 40/5
 m. +ḡa 105/4
 m. +ım (bu m.) 271/1
 m. +lar (ni m. bilen) 186/3
 m. +nı (müyesser bolmagan m.) 210/3
 m. +ıngdur 204/6
- maḳṣūd (Ar. is.):** istenilen, niyet edilen
 m. -ı melāyik 123/2
 m. (heme m.) 3^a-8
 m. (hevā-yı raḡbet-i m. kılma-) 247/1
 m. (ol gevher-i m.) 451/3
 m. (terk-i m. olma-) 321/6
 m. +uḡnı (her ni m.) 60/5
 m. +ı (ḡaraḡ m.) 435/5
 m. +uḡḡ (barça m.) 538
 2. (sf.) istenilen, niyet edilen
 m. (kemāl-i m.) 569/13
 m. +a (menzil-i m.) 6/2, 129/4
- maḳṣūm (Ar. is.):** kısım kısım bölünmüş
 m. -ı deminḡ 563/2
 m. -ı ezeldür 330/6
 m. (barı m. -ı ezel birlen) 343/1
- māl (Ar. is.):** eşya, mal
 m. (revḡ-i m.) 562/2
- māl-ā-māl (Ar. is.):** dopdolu
 m. 562/9
- maḳlūm (Ar. is.):** bilinen, belli, açık
 m. bol- “belli olmak” 52/7, 209/11, 230/3, 285/6, 289/4
 m. ét- 313/2, 468/2
 m. +émes 149/7, 306/3, 318/1, 358/5, 417/2
 m. +érür 570/33
- māl (Ar. is.):** varlık, servet
 m. 49/9, 399/7, 570/31
 m. -ı ilticā 123/1
 m. orunıḡa 260/5
 m. u dünyā 457/5
 m. u eşyānı 461/7
 m. u ḡālınḡ 47/2
 m. u menāl 570/23
 m. u menālınḡ 360/5
 m. u milk 424/7
 m. u milk-i ‘ālem 391/5
 m. u milk ü cāh u meṣvā 28/3
 m. u milküm 432/2
- m. (cān u m.) 209/7
 m. (ḡāh bol bī-māl efḡar ḡāh ṣāḡib-i m. bol) 213/1
 m. (manzūr-ı m. u milk ile) 559/9
 m. (milk ü cāh u m.) 208/2
 m. (niçe m. u direm) 45/1
 m. (‘ömr ü m. u cān) 191/4
 m. (ṣarf-ı m. eyle-) 446/3
 m. (vufūr m. üçün) 350/6
 m. (zerre-yi bu m. u milk ü ḡānümānımdın) 332/1
 m. +ı+Ø 95/7
 m. +ım 45/4, 304/2, 437/4
 m. +ın 60/3
 m. +ıḡnı (öz m.) 412/4
- māle (Far. is.):** duvarcı aracı, mala
 m. 393/7
- Manḡt (öz. is.):** boy adı
 M. élide 569/12
- mālīk (Ar. is.):** sahip, iye
 m. 127/5
- mālīḡ (Ar. +T. is.):** malı olan, mal sahibi
 m. kıl- 425/4
- ma‘nā (Ar. is.):** anlam, değer
 m. ehliḡa 559/5
 m. (bu m. birle) 227/9
 m. (medḡ-i m.) 397/3
 m. (ṣāḡid-i m.) 159/3
 m. +da (meclis-i m.) 213/4
 m. +dın 392/2
 m. +sıda (bu ‘ilm m.) 411/6
- mānend (Far. e.):** eş, benzer
 m. -i müstaḡnī émesdür 45/2
 m. (ayaḡınḡ tofraḡı m.) 408/6
 m. (cān u tenim m.) 275/6
 m. (özüm m.) 275/2
 m. (perī m.) 192/4, 383/2
 m. (saḡa m.) 333/8
 2. (e.) gibi, benzer
 m. -i cān 190/4
 m. -i cemād étme- 403/6
 m. -i elif 55/6
 m. -i kūh-i temkīn 569/7
 m. -i ṣadef 302/2
 m. -i semender mén 314/5
 m. -i ṣem‘ 208/6
 m. +ıḡ (hiç m.) 196/6
 m. +ıḡ (ferzend-i m.) 188/2

mānende (Far. is.): benzeyen

- m. -yi şām 42/1
- m. -yi perī 190/3
- m. -yi tāk ol 205/5

maʿnī (Ar. is.): anlam, değer

- m. 159/7
- m. -yi nazmınğda 8/7
- m. (bāde-yi m.) 159/5
- m. (bu m.) 476/6
- m. (lezzet-i m.) 558/6
- m. +dīn 443/8
- m. +dür 178/7
- m. +si (ziyā-yı m.) 520
- 2. bir şiir türü
- m. +dīn (bu m.) 278/5

mānī^c (Ar. is.): engel

- m. bol- “engel olmak” 276/4
- m. élni 570/5
- m. kıl- “engel olmak” 389/4

manşib (Ar. is.): makam, derece

- m. kıl- 559/9
- m. (bālā m. eyle-) 301/2
- m. -ı hüküm-i cehāletni 320/2

Manşūr (öz. is.): 962 yılında asılmak suretiyle öldürülen ve Divan edebiyatında adına sık sık rastlanan, adı Hüseyin olan ünlü sofî

- M. 88/3
- M. -ı dār 222/6

manzar (Ar. is.): görüntüş, bakılan yer,

- manzara
- m. +ım (ol mäh-ı ‘alā m.) 263/9

manzūme (Ar. is.): ölçülü, kafiyeli manzum

- parça
- m. 476/6
- m. (bir niçe m. bağlamak hevāsı) 3^a-13
- m. +ni (niçe m.) 570/30

manzūr (Ar. is.): bakılmış, beğenilmiş

- m. bol- 415/5, 458/6
- m. ét- 461/6
- m. eyle- 562/10
- m. ol- “beğenilmek” 28/8, 507
- m. -ı māl u milk ile 559/9
- m. +ı sūd-ı huşūlin 80/3
- m. +ı (közüm m. bol-) 219/2
- m. +um édi 558/2
- 2. (sf.) beğenilmiş
- m. bu müsveddedin 4^b-6

m. cānān 367/1

m. nazar 124/5

m. nazar kıl- 411/3

m. nigāh 206/6

m. şe’n-i atlas u dībādudur 248/5

m. (yār-ı m. özge) 563/1

maʿreke (Ar. is.): savaş yeri

m. +de 505

maʿrifet (Ar. is.): ustalık, hüner

m. 156/4

maʿrifetlīg (Ar.+T. is.): ustalık

m. +ı 385/2

marīz (Ar. is.): hasta

m. 325/5

maʿrūf (Ar. is.): ünlü, meşhur

m. 302/4

maʿrūz (Ar. is.): adı geçen, bahsedilen

m. 2^a-3

maʿrūza (Ar. < maʿrūzāt is.): anlatılanlar

m. 178/7

marzā (Ar. is.): hastalık, illet

m. -yı taḳdīr-i ḳader 443/9

masabaḳ (Ar. sf.): geçmiş

m. (mükāleme-yi ders-i m. için) 2^a-5

māsivā (Ar. is.): dünya ve onunla ilgili

herşey

m. 253/7

m. sarı 564/5

mā-sivāʾllah (Ar. is.): Allah’tan başka

şeyler

m. 359/6, 443/4

m. mezhebinde 155/6

m. +dın 65/7

m. +nı 162/6

maʿşiyet (Ar. is.): baş kaldırma, isyan,

günah

m. 161/1

m. ehliḡa 66/3

m. lāyığa 396/5

m. (iy gedā-yı m.) 59/6

m. (endāz-ı m.) 10/8

m. (metā^c-yı m.) 145/2

m. +dın 99/7, 275/4

m. +dın (semüm-ı m.) 235/6

m. +ğa 201/3

m. +ğa (az m.) 18/6

m. +inḡ (ḥadīs-i m. ṭaʿnı) 75/7

m. +leriḡa 154/9

maşlahat (Ar. is.): istek, arzu

- m. +ım (bir m.) 194/4
m. +ımdın 318/1
maşraf (Ar. is.): bir işte harcama, gider
m. bol- “harcanmak, geçmek” 2^b-4
m. ét- 209/6
m. eyle- “harcamak” 570/35
m. ol- 566/3
m. -ı becā kııl- 286/1
maşrûf (Ar. is.): harcanmış
m. 312/5
m. bol- 3^a-9
maşûm (Ar. is.): suçsuz, günahsız
m. (cümle-yi m. u mücrimler) 99/7
m. +dın 261/7
m. +ğa 77/7
2. (sf.) suçsuz, günahsız
m. (Emîr-i m.) 183/7
m. (Emîr-i m. -ı gâzî) 4^a-4
m. (Hâzret-i Emîr-i m.) 3^b-7
maşûmlıg (Ar. +T. is.): suçsuzluk
m. +dın 567/7
maşûk (Ar. is.): sevilmiş, sevilen
m. 290/4, 392/4
m. vaşlını 269/3
m. (kemend-i cezbe-yi m. ta^crîgı) 390/2
m. +a 208/4
m. +lar 463/5
m. +nıng könglin 160/3
mât (Far. is.): satrançta oyunculardan birinin şehinin korunamayacak duruma düşmesi hali
m. 178/5
maţbah (Ar. is.): yemek yapılan yer, mutfak
m. +ı érür 101/4
mâtem (Ar. is.): üzüntü, yas
m. 336/4
m. bağla- “yas tutmak” 412/2
m. tut- 303/5
m. (bâr-ı m.) 308/1
m. (bu şâm-ı m. üzre) 559/6
m. (derd-i firâk u m.) 241/4
m. (ehl-i m. bolma-) 186/5
m. (girye-yi m.) 453/2
m. (hengâme-yi m.) 19/1
m. (nâle vü süz u figân u şayha u m. bilen) 329/2
m. +de 88/5
m. +ğa 559/6
m. +ığa (efsûs u m.) 4^a-3
m. +ımğa 398/1
mâtemlik (Ar. +T. is.): üzüntü, yas
m. (âh u figân u derd ü ‘aşk u süz u m.) 198/1
mâtem-serâ (Ar. +Far. is.): yas tutulan yer
m. bolma- 125/1
maţlab (Ar. is.): istek, arzu
m. (‘arz-ı m. Eyle-) 301/1
m. (mevsim-i gül-i m.) 75/3
m. +ığa (köngül m.) 286/3
maţlûb (Ar. is.): talep edilenler, istekler
m. 3^a-8
m. -ı nâs 123/2
m. +ığa 543
2. (sf.) talep edilenler
m. (çehre-yi m.) 3^a-9
mâyil (Ar. is.): bir şeye eğilimi olan, hevesli olan
m. 35/3, 317/6
m. bol- 296/3
m. (ham bolğalı m.) 400/6
m. -i derd ü hasretim 250/7
m. -i ‘işyâne 161/8
m. -i nefis ü hevâ 321/5
m. -i rûtbe vü hevâ 176/6
m. -i bî-çârelîg olma- 246/4
m. -i dünyâ bol- 14/1
m. (hoş m.) 35/3
m. +durur 394/5
m. +dür 439/2, 459/4
m. +émes 203/9
ma’âzallâh (Ar. ib.): “Allah göstermesin”
m. ki 285/3
ma’zeret (Ar. is.): bahane, sebep
m. belâsı bilen 325/6
maţhar (Ar. is.): birşeyin ortaya çıktığı, görüldüğü yer
m. -ı eşyâ 2/1
2. nail olmuş, ulaşmış
m. (iy m. -ı zâtıngga) 477
maţleme (Ar. is.): haksızlık, can yakma
m. +sidin (dehr m.) 519
maţlûm (Ar. sf.): sessiz ve uysal
m. ehli 442/2
maţmûn (Ar. is.): manalı, nükteli
m. 292/2
m. ilen nâz 159/3
m. -ı kelâmıda érür 57/5

- m. (bu m.) 159/2
 m. (bu m. birle) 220/7
 m. (bisyār hoş m.) 117/4
 m. (nükte-yi m.) 136/6
 m. +dın érür (bu m.) 43/6
 m. +ıdın (her bir nükte-yi m.) 82/4
 m. +ı+Ø 46/3, 95/1, 160/1
 m. +ı (sözüm ĩmā-yı m.) 431/5
2. (sf.): mana, nükteli söz
 m. telāş 27/4
maẓmūn-senc (Ar. +Far. is.): sanatlı söz
 tartan
 m. (resā-ṭabīʿat u nükte-şinās u.)
 562/5
meʿāb (Ar. is.): sığınma yeri
 m. 100/2
mebād (Far. bağ.): sakın, olmaya
 m. 420/8
mebādā (Far. bağ.): sakın, olmaya
 (krş. mebāb)
 m. 307/5, 320/7, 332/5, 375/5, 405/1,
 410/1, 443/6
mebhūt (Ar. is.): şaşmış, şaşırmış
 m. +érür 564/3
mecāl (Ar. is.): güç, kuvvet
 m. 266/5
 m. ıalma- 345/9
 m. +im 99/1
mecālīs (Ar. is.): meclisler, toplantı yerleri
 m. 199/4
 m. ara 75/5
 m. içre 328/1, 505
 m. (her m. içre) 34/4, 397/2
mecāz (Ar. is.): geçecek yer, yol
 m. ét- “yurt edinmek” 277/1
mechūl (Ar. sf.): bilinmeyen
 m. (bu m. könglini) 569/20
meclīs (Ar. is.): toplantı yeri
 m. -i maʿnāda 213/4
 m. (her m. ara) 545
mecmaʿ (Ar. is.): yer, mevki
 m. +da (ol m.) 43/3
mecmaʿü'l-bahreyn (Ar. ib.): iki deniz veya
 büyük suyun kavuştuğı nokta;
 tasavvufta kabe kavsayn mertebesi
 m. 108/5
mecmūʿ (Ar. is.): toplanmış
 m. 197/5
2. (sf.) bütün

- m. faşl-ı gülge 513
 m. hūblar içre 459/6
 m. (m. hūblarınınğ arasından) 313/1
Mecnūn (Ar. is.): Leyla ve Mecnūn
 hikāyesinin erkek kahramanı
 M. 88/2, 89/4, 189/2, 253/6, 300/5,
 393/1
 M. dik 10/2, 300/4
 M. kibi 185/7, 313/3
 M. -ı bī-sāmāndın 245/3
 M. (ıışk-ı M.) 268/4
 M. (bir M.) 192/3
 M. (eyā M.) 117/6
 M. (Ferhād ile M.) 293/2, 559/6
 M. (Ferhād u M.) 273/3, 567/4
 M. (hired ehli vü M.) 396/3
 M. (Leylī vü M. bol-) 255/4
 M. (mişl-i M.) 292/2
 M. (tilbe M. dik) 220/8
 M. (Vāmık u Ferhād u M. kışşasın)
 566/6
 M. +a 176/7
 M. +dın 67/8, 225/1, 240/4, 268/4,
 370/4
 M. +dur (Ferhād u M.) 147/3
 M. +ğa 275/2
 M. +ğa oğşas 437/5
 M. +ğa (der-be-der M. oğşap ʿaql u
 hūşumı) 467/2
 M. +ğa (Ferhād u M.) 52/7
 M. +nı 154/6, 223/3, 286/5
 M. +nı (mén ü M.) 452/3
2. çıldırmış, deli
 m. bol- “delirmek” 48/7, 270/1
 m. -ı hayrān bol- 336/1
3. (sf.) deli, mecnun
 m. (mén-i m.) 445/4
Mecnūn-şıfatlık (Ar. +T. is.): Mecnun gibi
 M. 457/6
Mecnūn-vār (Ar. +Far. is.): Mecnun gibi
 M. 447/4
mecrūh (Ar. is.): yaralı
 m. 222/1
 m. ét- “yaralamak” 309/6
 m. +lar 4^a-11
2. (sf.) yaralı
 m. hātırı 297/1
med (Ar. is.): çekip uzatma

- m. +i (iy temāṣā közlerinin m.) 206/6
- medār (Ar. is.):** neden, sebep
m. ol- “sebep olmak” 106/4
m. -ı milk-i cihān 81/2
m. (kılsa girdār ü m.) 15/9
m. (dār u m. kıldıñg) 189/9
- 2. yardımcı**
m. (kuvvet ile m.) 176/2
- medāyih (Ar. is.):** övgüler
m. 421/2
m. (bir saır faşl-ı m.) 57/2
- meded (Ar. is.):** yardım
m. 61/5
m. eyle- 494
m. bol- 395/4
m. kıl- 475/2
m. -i dest-i şināver 547
m. +dür 564/4
m. (duā u m.) 3^b-1
m. (ümmīd-i m.) 66/1
- meded-kār (Ar. +Far. is.):** yardımcı
m. bol- 291/3
m. -ı müsta‘īn 294/8
m. (yār u m. -i i‘tibār) 470/6
- meded-kārlıg (Ar. +Far. +T. is.):** yardımcı olma
m. (bisyār m. ét-) 475/7
- mededsiz (Ar. +T. is.):** yardımsız
m. 64/2
- medfen (Ar. is.):** defnedilecek yer
m. -i hāk 195/7
m. (tā m. -i hāk olma-) 406/7
- medfūn (Ar. is.):** defnedilmiş
m. 4^a-9
- medh (Ar. is.):** övme
m. 98/3
m. -i ma‘nā 397/3
m. -i taḥrīrin 559/4
m. (‘Ābid-i mehcūrñg m. ü şenāsıdur) 395/7
m. +i mén (hoş edāyī m.) 363/4
m. +inğ 400/7
- medhal (Ar. is.):** giriş yeri
m. -i ehl-i cüst-cū 250/8
- medh-ḥ‘ān (Ar. +Far. is.):** iltifat eden
m. + érür 294/7
- medīd (Ar. is.):** uzatılmış, uzak
m. 64/1
- m. bol- 458/6
m. ki 3^a-6
- 2. (sf.)** uzatılmış, uzak
m. müddetdür 53/5
m. (müddet-i m. bol-) 527
- 3. (zf.)** uzun zamandır
m. 429/10
- medrese (Ar. is.):** öğretim kurumu
m. -yi ‘ālā 2^a-10
- mefhūm (Ar. is.):** vehim yoluyla kafada yaratılan şey
m. -ı ‘aql kıl- 337/4
- mefkūd (Ar. is.):** kayıp
m. kıl- “kaybetmek” 247/6
- mefṭūn (Ar. is.):** büyülenmiş
m. 117/3
- meḡāk (Far. is.):** mezar
m. (teng ü tīre m.) 182/1
- meger (Far. bağ.):** meğer, halbuki, oysaki
m. 19/3, 19/4, 53/8, 100/4, 113/1, 124/8, 142/2, 194/1, 200/3, 200/7, 228/3, 232/2, 245/3, 247/9, 271/3, 293/6, 310/3, 331/2, 340/6, 343/8, 345/5, 350/7, 396/6, 398/5, 411/4, 415/4, 416/4, 431/4, 435/1, 447/4, 451/3, 463/6, 475/2
m. ki 458/4
m. kim 68/3, 160/5, 188/2, 257/3, 277/5, 327/5, 353/3, 459/4
- meh (Far. is.):** ay
m. 445/3
m. -i tābāndın 245/1
m. ü ḥūrşīd-i mücellā 477
m. (Ḥālīk-ı sāl u m. ü rüz u şeb-i tār) 449/5
m. (ḥūrşīd-i cihān ü m. -i tābān) 296/3
m. (iy m. -i evc-i risālet) 36/1
m. (iy m. -i nā-mihr-bānım) 190/1
m. (köp m. ü sāl) 528
m. (mihr ü m.) 449/3
m. (ol m. -i perī-peyker) 239/2
m. (zīb ü m. -i sīmtenim sēn) 302/4
m. +idür sēn 426/5
- 2. yılın on ikide biri olan zaman dilimi**
m. ü sālimde 244/6
m. (munça m. ü sāl) 304/6
- mehāl (Ar. is.):** yer

- m. +inğdin (mevzūn m.) 333/6
mehār (Far. is.): yular, dizgin
 m. +inğ 196/2
mehcūr (Ar. is.): terk edilmiş, ayrılmış
 m. 152/3
 m. ol- “terk edilmek” 31/7, 561/4
 m. -ı diyār u emākin bol- 2^a-13
 m. (méning dik yārdın m.) 79/2
 m. +mén 274/5
 m. +nı 287/6
 m. +um 404/7
2. (sf.) terk edilmiş
 m. (‘Ābid-i m.) 365/5, 449/11
 m. (‘Ābid-i ser-geşte-yi m.) 82/7, 566/7
 m. (bülbül-i m.) 472/3
 m. (iy m. bağı pārelig könğlüm) 246/1, 246/7
 m. (mén-i m.) 280/4
 m. (Mücrim-i m.) 263/9
 m. (mücrim-i m. -ı ser-gerdān-ı rüsvānı) 454/7
 m. +nınğ (‘Ābid-i m. medh ü şenāsıdur) 395/7
 m. +nınğ (‘āşık-ı m.) 382/2
 m. +nınğ (kemīne ‘Ābid-i m. yolın tutma-) 361/7
 m. +um (Mücrim-i m.) 222/7
mehek (Ar. is.): altının ayarını anlamakta kullanılan taş
 m. bilen 364/8
mehī (Far. sf.): bir ay
 m. +dür sēn 426/5
mehīn (Ar. is.): kötü
 m. 438/4
mehtāb (Ar. +Far. is.): dolunay
 m. (bir şu‘le-yi m.) 235/5
 m. +inğnı (hüsın m.) 51/4
mehter (Ar. is.): uşak, hizmetçi
 m. +i érđinğ 421/4
mehveş (Far. is.): ay gibi güzel sevgili
 m. (iy m.) 43/1, 130/1
 m. (ol m. -i şīrīn edā) 264/3
 m. (ol şūh m.) 158/6
 m. (ruhsāre-yi m.) 148/1
 m. +nı (uşal m.) 225/2
2. (sf.) ay gibi güzel
 m. (sākī-yi m.) 467/5
mekān (Ar. is.): oturulan yer
 m. ét- “yerleşmek” 52/3, 440/1
 m. kıl- “yerleşmek” 220/1, 280/6, 450/5
 m. u cāh 165/7
 m. -ı Kūh-ken 176/7
 m. -ı me‘men ü dārū’ş-şifālar 167/6
 m. -ı müvellid ü me‘lūfı 252/5
 m. (bir m. üzre) 191/2
 m. (bu éski m. birle) 387/1
 m. (cāh u m.) 430/1
 m. (irāde-yi kevn ü m.) 1^b-7
 m. (kaysı m.) 436/3
 m. (mihrāk-ı m.-ı cennet) 2^a-9
 m. (mu menzil ü cāh u m. bilen) 337/5
 m. (muqadder m.) 173/1
 m. (‘ulvī m.) 4^a-2
 m. +da (her m.) 380/3
 m. +da (kayı m.) 182/3
 m. +émes (yarug m.) 135/4
 m. +da édim (kayı m.) 266/7
 m. +dadur mén (kaysı m.) 189/6
 m. +dağı (kevn ü m. ins ü cān) 1^b-4
 m. +ğa 2^a-12
 m. +ı+Ø 558/6
 m. +ı (külfetsiz m.) 566/1
 m. +inğ 194/5
 m. +inğdin (öz m.) 317/3
mekānī (Ar. +Far. sf.): bir yer
 m. 125/1
mekes (Far. is.): sinek
 m. (dü m.) 7/3
 m. +ler 319/3
mekr (Ar. is.): hile, aldatma
 m. (hīle vü m. ile) 115/5
 m. (kitāb-ı m. bilen) 201/5
mekş (Ar. is.): eğlenme
 m. eyle- 292/5
 m. (munça m. étmek bilen) 324/1
mekteb (Ar. is.): okul
 m. (habs-i m. eyle-) 301/4
mektüb (Ar. is.): mektup, name, yazılmış şey
 m. (baqiyye-yi m. -ı tamām) 4^b-6
 m. +ını 411/3
 m. +umnı (bu m.) 284/1
melāhat (Ar. is.): güzellik
 m. 364/7
 m. +de (kurb-ı m.) 562/2

melāl (Ar. is.): üzüntü, hüzn

- m. 29/3, 208/8
- m. -i hecr-ara 106/7
- m. (ğubār-ı m.) 4^b-2
- m. (kışsa-yı m.) 209/10
- m. (mübtelā-yı köp m.) 373/5
- m. (renc ü m.) 208/3
- m. (vufür renc ü m.) 562/10
- m. +im 566/5
- m. +im (dāğ-ı m.) 99/3
- m. +im (endüh u m.) 318/4

melāmet (Ar. is.): ayıplama, azarlama

- m. 138/4, 380/4
- m. ét- “azarlamak” 17/5
- m. eyle- “ayıplamak” 79/5, 300/5
- m. kumāşıdın 335/6
- m. naḥlini 259/2
- m. okı 210/6
- m. okıdın 352/3
- m. okığa 141/1, 266/1, 450/1
- m. (baḥr-i.) 568/1
- m. (köp taʿn u m. yāresi) 168/2
- m. (taʿn u m.) 67/7
- m. (tiğ-ı m. ile) 241/1
- m. (yüz m.) 243/2
- m. (yüz miñg m. okığa) 566/3
- m. +de 222/6
- m. +din (zaḥm-ı m.) 274/1
- m. +i (bu élniñg m.) 468/6

melāmet-pīşe (Ar. +Far. sf.): ayıplayıcı

- m. tillik 380/1

melāyik (Ar. melāʾik is.): melekler

- m. 2/3
- m. (maḫşūd-ı m.) 123/2

melāyike (Ar. melāʾike is.): melek

- m. ḥayli 365/3
- m. (be-menzile-yi m. -yi nāzile) 2^a-11

melbūs (Ar. is.): giyecek

- m. +ıga (faḫr m.) 322/3

melek (Ar. is.): Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlık, ferişte

- m. 49/5
- m. ehliniñ ança çäre-sāzı 4^a-4
- m. ḥaylī 8/1
- m. (efvāc-ı m.) 419/2
- m. (éki m.) 525

m. (şehper-i m.) 180/3

melekūt (Ar. is.): duyular üstü alem varlıkları

- m. -semā 4^a-8

meleng (Far. is.): dünya ile ilişkisini kesmiş, gerçek aşk ile sarhoş olmuş kişi

- m. 527

meʿlūf (Ar. is.): alışılmış, huy edinilmiş

- m. +érür 387/1
- m. +ı (mekān-ı müvellid ü m.) 252/5

2. (sf.) alışılmış

- m. (mesken-i m. ara) 409/5

melül (Ar. is.): bıkmış, usanmış

- m. bol- 443/3
- m. ol- 570/50

melzūm (Ar. is.): gerekli kılınmış

- m. -ı infīʿāl 209/4

memāt (Ar. is.): ölüm

- m. 4^b-11
- m. +ımdın 83/2
- m. (ḥayāt ile m.) 482
- m. (rūḥ-baḫş-ı m.) 562/2

meʾmen (Ar. is.): emin, sığınılacak yer

- m. -i ʿuzletde 307/5

2. (sf.) sığınılacak yer

- m. (mekān-ı m. ü dārüʾş-şifalar) 167/6

memleket (Ar. is.): ülke

- m. (ḥarāc-ı m.) 313/2
- m. (niḫām-ı m. -i ḥüsnde) 562/3

memlū (Ar. is.): dolu, doldurulmuş

- m. 316/7, 341/4, 435/14
- m. ol- 328/3
- m. +érdi 119/1

memnūʿ (Ar. is.): yasaklanmış

- m. 53/8

memnūn (Ar. is.): hoşnut

- m. ol- 23/8

memzūc (Ar. sf.): karıştırılmış olan

- m. balı 95/1

men (Ar. zm.): ben

- m. 258/1
- m. (ḥadīş-i mā vü m.) 137/3

mén (T. zm.): birinci teklik kişi zamiri, ben

- m. 1/5, 1/7, 4/4, 4/7, 10/7, 11/3, 12/5, 15/6, 33/2, 38/7, 40/6, 43/3, 44/1(2), 53/6, 72/3, 82/5, 83/6, 95/2, 102/4, 104/1, 110/5, 112/6, 117/2, 117/6,

- 120/1, 122/3, 135/1, 147/3, 154/6,
166/2, 168/4, 184/1(2), 185/1, 185/4,
189/5, 197/4, 199/6, 207/2, 210/7,
212/1, 215/2, 217/8, 219/7, 221/3,
224/3, 225/1, 225/4, 227/7, 231/2,
237/1, 239/6, 239/10, 249/4, 251/2,
262/1, 267/3, 269/3, 270/1, 270/3,
272/2, 274/4, 274/7, 275/6, 277/4,
282/2, 299/4, 305/3, 312/2, 312/4,
312/7, 313/3, 325/3, 327/3, 336/1,
336/5, 338/4, 341/3, 355/3, 368/2,
382/4, 389/1, 394/4, 405/7, 407/2,
408/2, 411/2, 412/2, 416/3, 418/5,
420/2(2), 426/6, 432/1, 432/4, 432/7,
434/7, 446/5, 446/7, 447/5, 449/9,
450/5, 453/1, 453/3, 455/3, 455/4,
466/1, 469/2, 472/1, 473/1, 473/4,
514, 558/1, 558/2, 566/7(2), 567/4,
570/2, 570/30
m. bile 420/2
m. dağı 184/2
m. dé- “kendini beğenmek” 69/5
m. dik 6/8, 66/3, 125/1, 125/3, 157/2,
166/1, 186/1(2), 186/2, 186/3, 186/4,
186/5, 186/6, 257/2, 290/4, 297/4,
305/2, 307/3, 308/1, 311/6, 321/1,
326/1, 334/7, 347/1, 360/1, 396/5,
408/5, 410/5, 462/3, 566/4
m. dil-ḥastanı 340/1
m. hem 24/1, 33/5, 263/8, 301/3,
355/5, 381/4, 399/1, 567/5, 570/12
m. ki 208/6, 289/6, 354/1
m. kibi 13/6, 58/4, 66/6, 83/2, 98/3,
135/5, 135/7, 177/1, 180/2, 197/3,
253/1, 274/2, 298/1, 306/3, 321/2,
339/3, 359/8, 483, 566/3
m. kibi ol- 437/2
m. kim 124/3, 139/2
m. közüml al- 428/3
m. layın 294/1
m. mānend 45/2
m. mén dé- “kendini beğenmek” 60/6
m. Mücrimğa 354/7
m. özüm 251/1(2), 251/2, 251/3,
251/4, 251/5, 251/6, 251/7
m. özümde 514
m. perteviğa 430/2
m. rūzgārımdın 319/1
m. sarı 203/9, 563/5
m. sarığa 119/6, 199/3, 458/5
m. -i bağı edā için 338/3
m. -i bī-çāredın 341/1
m. -i bī-çāreni 402/4
m. -i bī-nevā için 338/1
m. -i ğam-bāde-yi efkārğa 402/1
m. -i gümrēh 410/1
m. -i mecnūn 445/4
m. -i mehcūr 280/4
m. -i miskīn 303/3
m. -i mübtelā için 338/2
m. -i Mücrimğa 354/7
m. -i müştākdın 330/1
m. -i şeydā 1/5, 260/1
m. -i nā-şāddın 340/1
m. ü baykuş 570/26
m. ü bednām-ı ḥasret 285/6
m. ü cānım 154/2, 570/24
m. ü ğam şāmı 220/9
m. ü köngül 570/29
m. ü könglüm 396/1
m. ü künc-i ğam ü eşk-i nedāmet
265/2
m. ü Mecnūnnı 452/3
m. ü nefsim nizā’ın 467/7
m. ü şām 374/5
m. ü şām-ı firāk ü nāle-yi zār ü dil-i
pür-ğam 314/6
m. ü teslīm-i cān 408/2
m. ü teslīm-i cān u her ni barım
459/5
m. (cān u m.) 452/2
m. (ki m.) 225/12
m. (Mücrim-i bī-nevā vü m.) 176/7
m. (ni m.) 25/6, 99/7
m. (niçe m. dik) 63/3, 416/6, 486
m. (niçe m dikni) 197/1
m. (séning ḥayāling ü m.) 345/1
m. +de 35/4, 89/6, 195/2, 329/8,
377/7, 418/1(2), 418/2, 418/3, 418/4,
418/5, 418/6, 418/7, 558/3(2), 570/47
m. +de (ni öy m. ni yak) 182/1
m. +de hem 570/42
m. +din 22/4, 37/1, 45/2, 48/2, 64/7,
125/2, 125/3, 165/1, 171/1, 284/4,
285/4, 291/4, 301/4, 307/4, 311/2,
315/5, 333/4, 334/2, 340/6, 373/4,
375/5, 411/6, 412/6, 414/6, 422/3,
430/6, 431/1, 463/6, 570/41

- m. +din digerga 107/8
 m. +din ğayre 15/4
 m. +din özge 36/4, 106/2
 m. +din (bir m. özge) 274/1
 m. +din (bu m.) 262/7
 m. +dindür 570/55
 m. +i 2/8, 11/6, 22/6, 29/1, 29/2, 30/1, 30/2, 33/3, 38/6, 38/7, 44/2, 52/7, 53/6, 63/1, 67/1, 73/1, 73/6, 79/5, 88/2, 91/1, 91/4, 107/10, 113/4, 114/2, 119/4, 119/8, 121/5, 140/1, 148/5, 156/6, 157/7, 163/8, 168/1, 179/5, 185/3, 185/7, 193/5, 203/10, 230/4, 245/8, 270/7, 281/3, 286/5, 287/6, 288/3, 290/3, 295/1, 300/5, 300/7, 304/8, 313/8, 320/4, 329/4, 329/5, 329/7, 332/3, 336/6, 336/7, 338/9, 339/1, 361/4, 371/2, 389/1, 422/1, 422/5, 431/7, 432/2, 437/5, 453/1(2), 453/2, 453/3, 453/4, 453/5, 453/6, 453/7, 458/1(2), 458/2, 458/3, 458/4, 458/5, 458/6, 458/7, 474/1, 541, 558/6, 563/3, 563/4
 m. +i başımğa 420/7
 m. +i bî-ṭālī^c ü nā-ḳābil ü nā-ḫār 349/6
 m. +i cānım édi 194/5
 m. +i dik 374/3
 m. +i hem 106/1, 110/5, 558/4
 m. +i köñglümde 549
 m. +i rāzımın 336/3
 m. +i zār ğulamım 272/2
 m. +iñg 245/6
 m. +iñg āğāz-ı iḳbālīm 411/4
 m. +iñg āh u ḥurūşumın 467/1
 m. +iñg āhım şerārıdın 313/4
 m. +iñg ārām-ı cānım 104/1
 m. +iñg ‘arızım 413/2
 m. +iñg ‘arızımın 108/1
 m. +iñg atımğa 172/7
 m. +iñg atımğa éken 453/3
 m. +iñg bağırmğa 271/7
 m. +iñg bağırmın 295/1
 m. +iñg bahtım 377/5
 m. +iñg bār-ı ğamımğa 226/5
 m. +iñg başımğa sal- 422/6
 m. +iñg birle 161/1, 420/1, 472/1
 m. +iñg cānıma 229/3
 m. +iñg cānımdadur 89/1, 89/10
 m. +iñg cānımadur 240/2
 m. +iñg cānımğa 371/5
 m. +iñg cānımğa yétti 35/5
 m. +iñg cānımdın özge 36/7
 m. +iñg çāk giribānım 283/1
 m. +iñg çün 290/5
 m. +iñg dik 5/1, 14/7, 14/8, 25/3, 87/3, 93/2, 148/1, 198/1, 225/9, 253/2, 253/6, 254/1, 254/2, 254/7, 311/7, 314/2, 320/6, 347/2, 349/8, 374/6, 374/7, 393/1, 400/6, 408/1, 414/1
 m. +iñg dik bî-kes ü bî-ḫāre 83/1
 m. +iñg dik yārdın mehcūr 79/2
 m. +iñg ğamımın 223/3
 m. +iñg ğarḳ ol- 79/3
 m. +iñg ḥālīmğa 349/5, 384/5
 m. +iñg ḥālīmı 570/41
 m. +iñg ḥālīmni 100/4
 m. +iñg ḥūrşīd-i tābānımdadur 89/3
 m. +iñg ḥūşumın al- 384/6
 m. +iñg ıışkım 236/5, 262/5, 306/6
 m. +iñg ıışkım ḥadīşı 88/5
 m. +iñg ḳadrim 306/3
 m. +iñg ḳāmetim 229/5
 m. +iñg kibi 176/1, 368/1
 m. +iñg köñglümge 67/3
 m. +iñg köñglümdeki 52/6
 m. +iñg körgen tüşüm ta‘bīriğa 301/3
 m. +iñg közümge 142/1
 m. +iñg refīḳlığımdın 372/3
 m. +iñg rüsvālığımdın 52/4
 m. +iñg sarığa 184/1
 m. +iñg şānımdadur 89/9
 m. +iñg yanıma 420/8
 m. +iñg yanımgğa 349/9
 m. +iñg yārim 129/1
 m. +iñgle 390/1
 m. (me‘yūsılg u m.) 370/7
manğa bana
 m. 4/1, 10/4, 10/7, 11/1(2), 11/2, 11/3, 11/4, 11/5, 11/6, 11/7, 15/7, 19/1(2), 19/2, 19/3(2), 19/4, 19/5, 19/6, 19/7, 20/9, 22/4, 28/1, 32/1, 33/4, 33/5, 35/6, 43/4, 45/6, 49/6, 53/1, 53/5, 54/3, 67/1, 71/7, 73/7, 78/1, 85/4, 106/6, 114/7, 121/3, 122/4, 125/5, 131/2, 135/1, 135/6(2), 144/6, 147/2, 153/3, 160/1, 166/1,

- 188/6, 194/1, 194/7, 198/2, 203/9, 210/1, 216/4, 229/7, 230/7, 250/6, 252/4, 263/2, 272/6(2), 287/3, 290/3, 303/5, 304/1, 304/8, 312/1, 312/3, 331/2, 331/3, 333/9, 336/4, 338/7, 338/11, 339/6, 343/8, 346/2, 346/3, 347/2, 357/3, 373/1, 384/6, 388/1, 407/3, 410/6, 420/4, 420/6, 420/7, 425/1, 430/3, 430/4, 430/6, 437/2, 444/4, 446/2, 450/6, 452/3, 453/2, 459/3, 467/5, 473/6(3), 475/1, 475/3, 475/6, 482, 483, 561/6, 561/7, 563/1(2), 570/17, 570/21, 570/24(2), 570/44, 570/51
 m. hem 146/1, 279/1
 m. oğşap 332/3
 m. oğşaş 166/5
 m. +dur 420/9
- men^c (Ar. is.):** engel olma, izin vermeme
 m. ét- “engel omak” 130/4
 m. kıl- “yasaklamak” 4^b-4, 319/7, 427/3
 m. +émesdür 58/4
- menāhī (Ar. sf.):** yapılması dini bakımdan yasaklanmış olan, günah
 m. yol sarı 13/2
- menāl (Ar. is.):** mal, mülk
 m. (māl u m.) 570/23
 m. +iṅg (māl u m.) 360/5
- menba^c (Ar. is.):** kaynak, pınar
 m. -yī cūd u kerem 61/2
 m. -yī cūd u seḥā 480
 m. -yī ḥüsn-şifāt 36/1
 m. -yī tevfiḳ 3^b-11
- menfa^cat (Ar. is.):** fayda, yarar
 m. kıl- 225/10
 m. (dār u m.) 439/8
 m. +nı (nı m.) 350/7
- menfa^catlık (Ar. +T.):** faydalı, yararlı
 m. +dür 19/3
- menhiyāt (Ar. is.):** dince yasak olan tutum ve davranışlar
 m. (tamāmī-yī m. -ı bāṭinī vü münkerāt-ı zāhirīdin beri) 3^b-10
- menşūr (Ar. is.):** ferman
 m. +um 320/2
 2. tanınmış, isim yapmış kimseler
 m. (sultān-ı m. -ı ‘Arab) 480
- menzil (Ar. is.):** konak yeri, konak
 m. ét- “yerleşmek” 26/5
 m. kıl- 550
 m. -i ābāddın 340/5
 m. -i maḳşūda 6/2, 129/4
 m. ü cāhım 282/7
 m. ü me^cvā 156/3
 m. ü me^cvāsı 50/6
 m. (cāh u m.) 195/7
 m. (elemsiz m.) 6/8
 m. (heves-i cāh u m. ü me^cvā) 570/4
 m. (‘izz-i cāh u m. birle) 454/3
 m. (mu m. ü cāh u mekân bilen) 337/5
 m. +de (ḳayı m.) 275/6
 m. +de (ḳayı m. kim) 99/1, 394/1
 m. +ğa 171/7
 m. +ge 258/1
 m. +ge (ḳayı m.) 253/4
 m. +i (maḥmūrlarınḡ m.) 152/3
 m. +ide (öz m.) 75/2
 m. +ide (vücūd m.) 173/5
 m. +imni 270/7
 m. +iṅde 390/3
- menzile (Ar. is.):** aşama, derece
 m. (şî‘a-yı m. -yī la‘l-i pāredür) 365/2
- merāhil (Ar. is.):** mesafeler
 m. (ṭayy-i m. eyle-) 107/9
- merāhim (Ar. is.):** merhametler, şefkatler
 m. -i ḥüsrevāne birle 4^b-4
- merām (Ar. is.):** istek, amaç, gaye
 m. u nefis 196/2
 m. (öz m.) 3^a-11
 m. (vefḳ-i m.) 535
 m. +ı (kürsī m. hem) 274/3
 m. +ım birle 4/5
 m. +ım (köp m.) 125/5
 m. +ımğa 99/4, 404/1, 567/3
 m. +ın (ülfet m.) 74/1
 m. +iṅ ile 525
- merd (Far. is.):** 1. yiğit, kahraman
 m. 10/5
 m. +dür 384/2
 2. insan, erkek kişi
 m. -i meydān-ı saḥā 424/5
 m. -i meydān-ı saḥāvetdür 439/10
 m. ü zen 15/2
 m. ü zen-i cihān 250/1
 m. ü zen ṭa‘nı 558/6
 m. (ḥ‘āh m. ü ḥ‘āh zen bol-) 394/1

- m. (her bir m. ü zen) 88/6
m. +sén ki (ni m.) 361/5
merdāne (Far. is.): yiğit, kahraman
m. (bir m.) 234/4
merdāneliğ (Far. T. is.): yiğitlik
m. kūsın 559/2
m. (himmət-i m.) 165/9
merdāne-ṭabʿ (Far. +Ar. sf.): kahraman
yaradılışlı
m. 161/6
merdūd (Ar. is.): reddedilmiş, kovulmuş
m. bol- 466/3
m. kıl- “reddetmek, kovmak” 247/2
m. ol- 321/5
merdüm (Far. is.): insan, kişi
m. 101/11, 341/5
m. atlığ 74/3
m. dik 146/1
m. -i ʿālem 14/8, 320/6
m. -i bī-gāne bile 389/4
m. -i bī-gāne şūh 58/1
m. (iy m.) 149/2
m. (iy m. ki.) 89/2
m. (muḳallid-i ṭarab-ı m. -i zamāne
édim) 266/3
m. (şerm-sār-ı m. -i ʿālem) 314/5
m. (ülfet-i m.) 312/5
m. +dın 74/3
m. +din (ḥarf-i m.) 467/4
m. +ge 91/3, 474/5
m. +ler 256/2
2. göz bebeği
m. 467/1, 563/5
m. arasığa 201/7
m. -i dīde 52/4, 184/6
m. -i dīdemdin özge 177/5
m. +ığa (körür köz m.) 233/1
m. +érmes 333/3
merdümek (Far. is.): göz bebeği
m. 180/5
mergüb (Ar. sf.): beğenilen
m. gülşendür 148/3
merḥale (Ar. is.): evre, derece, basamak
m. +de (uşbu m.) 450/5
merḥamet (Ar. is.): acıma
m. 420/6
m. kıl- “acımak” 51/6, 432/5
m. birle 108/5, 360/4, 405/7, 512
merḥametlik (Ar. +T. is.): acıma duygusu
olan
m. 358/3
2. (sf.) merhamet, acıma duygusu
m. közleri 117/3
merhem (Ar. is.): ilaç, çare
m. 186/6, 251/2, 324/3, 453/5
m. ét- 466/2
m. (renc-i m.) 308/6
m. (şāyeste m. ol-) 86/5
m. +din 320/1
merḥūm (Ar. is.): Allah’ın rahmetine
kavuşmuş
m. u mağfūr-ı Yezdān 3^b-7
mer’i (Ar. is.): gözle görülen
m. olğan çaḳda 155/5
merḳad (Ar. is.): kabir, mezar
m. (Mīr-i ʿArab-ı Nurullah m.) 2^a-10
merḳūm (Ar. is.): yazılmış
m. -ı müzābım 57/2
mertebe (Ar. is.): derece, rütbe
m. (hezār m.) 46/5
m. -yi esfel-i nās 510
m. +nġ 408/3
m. +si 101/5, 250/4
m. +si (iy bārgehiġ m.) 419/1
m. +si (nār-ı Ḥalīl m.) 465/1
m. +si (şadā-yı m.) 75/1
m. +sidin (şabāḥ m.) 56/3
Meryem (öz. is.): Hz. İsa’nın annesi
M. (ʿİsā vü M.) 424/2
M. (minnet-i ʿİsā-yı M.) 308/3
mesācid (Ar. is.): mescidler
m. 316/7
mescid (Ar. is.): camiden küçük ibadet yeri
m. +ğa 151/5
mescūd (Ar. is.): kendisine secde edilen,
Allah
m. -ı cihān 381/3
mesdūd (Ar. is.): tıkanmış, kapanmış
m. ét- 287/6
m. kıl- “kapatmak” 57/1, 247/3
m. ol- 321/2
m. -ı bāb-ı ḥāne bolma- 380/7
m. +dur 404/5
meşel (Ar. is.): örnek, benzer, misal
m. 356/3
m. (bardur m. ki) 10/1
m. +de (bu m.) 230/6

m. +dür (bu m.) 427/7
Mesih (Ar. öz. is.): Hz. İsa'nın adlarından biri
 M. 262/2
 M. (dem-i M.) 490, 562/4
 M. (iy M. -i ārzū) 51/2
 M. +im (iy M.) 122/3
 M. +sén (yürügen M.) 228/4
Mesihā (öz. is.): Hz. İsa'nın adlarından biri
 M. 66/5, 123/4, 226/1
 M. lafz 160/1
 M. hem 233/4
 M. mu'cizidin 439/3
 M. (enfās-ı M.) 100/3
 M. (kār-ı M.) 9/3
 M. (Ol M. -yı mükerrerem) 424/2
 M. +dın (enfās-ı M.) 392/1
 M. +sén 317/6
 M. +sén mü 333/7
Mesihāyī (öz. is.): Mesihlik
 M. deminğdin 408/6
mesken (Ar. is.): oturacak yer, mekan
 m. -i me'lūf ara 409/5
 m. +émes 111/2
 m. +i (cevr ü cefālar m.) 563/3
 m. +im 234/1, 277/1
 m. +imdin 318/6
mesned (Ar. is.): dayanak
 m. 24/5
 m. +idür (bār-gehinğ m.) 477
 m. +im 19/5
mesrūr (Ar. is.): sevinçli, mutlu
 m. bol- 356/1, 570/55
 m. yok 319/1
 m. +dur 134/5
 m. +érđi 119/1
 m. +érür 144/5
 m. +um 404/7
mest (Far. is.): sarhoş, kendinden geçmiş
 m. 166/4, 308/5
 m. bol- 271/3, 561/7
 m. ol- "kendinden geçmek" 165/3
 m. -i cām 153/2
 m. -i elest érđi 255/5
 m. -i mey-i vişālinğ 230/2
 m. -i nāz-ı canān érđim 279/3
 m. -i şarāb 368/3
 m. ü lāy'akıl bol- 407/3
 m. ü lā-ya'kıl éđinğ 212/4

m. ü şeydā kıl- 210/1
 m. (bāğ-ı m.) 16/4
 m. (bir m.) 148/3
 m. (bī-bāk ü m.) 38/3
 m. (şūh-ı m. -i bī-bākinğ) 193/3
 m. (şūh-ı m. -i bāde-nūşumnu) 467/1
 m. +lerninğ kavli 396/3
2. (sf.) baygın
 m. +inğdin (çeşm-i m.) 348/1
3. (zf.) sarhoşcasına
 m. ü müstağrak 227/4
mestāne (Far. is.): sarhoş gibi
 m. 76/1, 152/2, 526
 m. +dür 217/8, 313/6
2. sarhoşluk
 m. (kesb-i hevā-yı neş'e-yi m. eyle-) 223/1
3. (sf.) sarhoş gibi
 m. közlerinğge 189/1
 m. (na'ra-yı m. eyle-) 311/3
4. (zf.) sarhoşcasına
 m. bağ- 414/3
 m. sözle- 27/4
mestī (Far. sf.): bir sarhoş
 m. 563/6
mestlik (Far. +T. is.): sarhoşluk
 m. +de 323/4
 m. +din 144/2, 147/7
 m. +idin 475/2
 m. +indin 181/6
mestūr (Ar. is.): örtülmüş, gizli
 m. eyle- 562/10
meş'al (Ar. is.): ışık, parlaklık
 m. -ı mihr ü māh 1^b-3
 m. +i (hayālinğ m. birle) 418/6
 m. +iğa (köz m.) 302/6
meş'al-fezā (Ar. +Far. is.): ışık saçan
 m. +durlar 231/3
meşām (Ar. is.): burun
 m. -ı halk-ı 'ālemğa 285/4
 m. +e (hasta m.) 302/6
 m. +ı (Ādem ü Hāvva m.) 218/4
 m. +ğa 492
 m. +ımğa 137/1, 184/4
 m. +ımğa (kelmiş m.) 563/6
 m. +inğğa 457/3
 m. +inğge 331/3
meşgūl (Ar. is.): bir işle ilgilenen
 m. 569/20

- m. kıl- “bir işle ilgilenmek” 116/4
meşhūr (Ar. is.): şöhrətli
 m. eyle- 562/10
 m. -ı āfāk-ı cihān ét- 236/5
 m. -ı cihān kıl- 336/3
 m. -ı cihāndur mén 79/8
 m. +a (ol m.) 67/2
meşreb (Ar. is.): yaradılış, huy
 m. -i esrār 237/7
 m. (‘azm-ı rāh-ı m. eyle-) 301/3
 m. +i (zālīm m.) 85/6
 m. +ıng 170/5
meşşāta (Ar. is.): gelini süsleyen kadın
 m. u perdāzı 82/2
meşveret (Ar. is.): görüş alış verişi
 m. eyle- 561/4
 m. +i (él m. birle) 544
metāf (Ar. is.): mal, sermaye
 m. 393/6, 406/4
 m. vü milkini 81/15
 m. -yı derd 73/4
 m. -yı derd ü bār-ı ğam 410/4
 m. -yı derd ü ğam 156/6
 m. -yı ma‘şiyet 145/2
 m. -yı şabr 94/5
 m. -yı şabr u ārāmımnı 121/6
 m. (bir m.) 377/2
 m. +ı (dükānlarınıng m.) 116/6
 m. +ıge 181/5
 m. +ım 142/2, 437/3
 m. +ıng 47/4, 379/3
 m. +ıngğa 138/8
metīn (Ar. is.): dayanıklı
 m. kıl- 137/6
 2. (sf.) sağlam, dayanıklı
 m. (ol āyet-i m.) 294/7
 m. (hākim-i şer‘-i m.) 316/3
mevā (Ar. is.): mesken, yurt
 m. 39/5, 389/2, 436/3
 m. eyle- “yerleşmek” 38/6, 454/3
 m. kıl- “yerleşmek” 65/1, 286/1, 549,
 m. -yı inbisāt bol- 519
 m. (cāh u m. eyle-) 224/1
 m. (heves-i cāh u menzil ü m.) 570/4
 m. (māl u milk ü cāh u m.) 28/3
 m. (menzil ü m.) 156/3
 m. -yı ābādım 24/4
 m. -yı ğurbet 41/4
 m. +dın (bu m.) 41/4
 m. +sı (anıng m.) 125/2
 m. +sı (menzil ü m.) 50/6
mevālī (Ar. is.): ilmiye sınıfı mensupları
 m. +si (heme seccāde-nişīn ü m.) 4^a-8
mevāy (Ar. is.): mesken, yurt
 (krş. mevā)
 m. bol- 124/2
mevāyī (Ar. +Far. sf.): bir mesken
 m. 463/7
mevc (Ar. is.): dalga
 m. 107/10
 m. ur- 1/6, 43/7, 154/7, 564/11
 m. (bir m.) 25/3
 m. (müstağrak-ı m. -i telātum eyle-) 171/6
mevcūd (Ar. is.): var olan, bulunan, mevcut
 m. 477, 479, 559/1
 m. eyle- 359/1
 m. hem bol- 290/4
 m. kıl- “ortaya koymak” 8/4, 247/4
 m. ol- “ortaya çıkmak” 221/2, 321/4, 463/1
 m. +a (her m.) 559/8
 m. +émes 133/2, 153/3, 211/2
 m. +émesdür 120/4, 232/5
mevcūdlıg (Ar. +T. is.): var olma
 m. hevāsıga 98/5
mevsim (Ar. is.): mevsim, yılın dört bölümünden her biri
 m. -i dey 206/1
 m. -i gül-i maṭlab 75/3
 m. -i güldür 164/1
 m. +i (mu dey m.) 369/5
mevsüm (Ar. is.): mevsim
 m. +ini (gül m.) 76/5
 m. +ini (hazānnı m.) 388/5
mevt (Ar. is.): ölüm
 m. ü hayāt ile ğam u şādī 561/6
 m. (sebeb-i m. ü hayāt) 449/4
mevvāc (Ar. is.): dalgalar
 m. (baḥr-i m. -ı kerem üstinde sēn) 55/1
 m. (baḥr-ı m. bol-) 372/4
mevzūn (Ar. is.): düzgün, biçimli
 m. 457/2
 2. (sf.) düzgün, biçimli
 m. mehālīngdin 333/6
 m. serv-kaddlerni 225/5
 m. (gonçe-yi m.) 51/1

m. (kāmēt-i m.) 117/1
mey (Far. is.): şarap
 m. 76/1, 152/2, 207/3, 271/3, 287/6, 312/3, 379/6, 399/6, 430/6, 444/6, 564/2
 m. iççığı ki 70/4
 m. ile 398/6
 m. ki 491
 m. kim 343/8
 m. ü bāzār 5/7
 m. ü peymāne bile 389/1
 m. -i bākī 116/2
 m. -i bī-bāk tiryākī 380/6
 m. -i cām-ı muḥabbetdin 313/6
 m. -i nāb 388/6
 m. -i tāk 195/4
 m. -i vaşlın 179/6
 m. -i vişālīga 255/5
 m. (bir cām m.) 467/5
 m. (mest-i m. -i vişālīng) 230/2
 m. (ni m. -i ıışkıdın) 141/4
 m. (şabūhī m.) 559/9
 m. (tola m.) 371/6
 m. +dın (bu m.) 141/4
 m. +dür (uşbu m.) 33/2
 m. +iñg (cām-ı m. ḥumārı mén) 176/4
 m. +imni ornığa 335/2
meydān (Ar. is.): alan, saha
 m. ara 136/3, 410/2
 m. içre 27/5
 m. -ı şehādetğa 127/7
 m. (kūy u m.) 150/2
 m. (merd-i m. -ı saḥā) 424/5
 m. (merd-i m. -ı saḥāvetdür) 439/10
 m. +da 93/1, 263/5
 m. +ğa 323/7, 459/4
 m. +ı (ıışk m.) 177/6
 m. +ıda (elem m.) 391/7
 m. +ıda (her ḳayı m.) 258/5
 m. +ıda (ıışk m.) 112/3
 m. +ığa (cünün m.) 227/4
 m. +ığa (ıışk m.) 377/1
 m. +ığa (uruş m.) 435/8
 m. +ında (ıışk m.) 382/6
 m. +ında (şabr m.) 424/4
 m. +ında (şehīd-i ıışk m.) 69/2
meydāne (Ar. is.): alan, saha
 m. 161/7

mey-fürüş (Far. sf.): şarap satan
 m. +umnı (cevān-ı m.) 467/5
mey-gün (Far. is.): şarap rengi
 m. 117/2
2. (sf.) şarap rengi
 m. (ḥarāb-ı laʿl-i m. birle) 355/1
 m. (ḥumār-ı laʿl-i m.) 242/2
 m. (laʿl-i m.) 199/4
meyḥāne (Far. is.): içki içilen yer
 m. 152/3
 m. (kūşe-yi m.) 124/7
 m. (taḫf-ı kaʿbe-yi der-i m. eyle-) 223/1
 m. +sidin (fenā m.) 391/4
 m. +sidin (kōñgöl m.) 159/5
 m. +sidin (közünğ m.) 311/3, 355/5, 431/2
meyl (Ar. is.): eğilim, sevmek
 m. ḳıl- 151/6
 m. -i cām ḳıl- 460/6
 m. -i ızḥār 90/4
 m. -i ḥirām eyle- 206/3
 m. +i+Ø 281/3
 m. +i (birevniñ m.) 233/2
mey-perest (Far. is.): içki düşkünü
 m. +iñgdin (şarāb-ı laʿl-i nāb-ı m.) 348/4
meʾyūs (Ar. is.): üzüntülü, karamsar
 m. 451/4
 m. bol- “karamsar olmak” 4^a-3, 109/5
 m. eyle- “üzülmek” 113/7
 m. (mağmūm u m.) 195/5
 m. (şermende vü m. -ı ḥacālet) 483
2. (sf.) üzüntülü
 m. mihmān 360/4
meʾyūsān (Ar. +Far. sf.): ümitsizce
 m. (āh-ı m.) 435/17
meʾyūşlğ (Ar. +T. is.): karamsarlık
 m. 438/12
 m. u mén 370/7
 m. (bu ni m. nevmīdlıǵdur) 371/3
 m. (nevmīdlik ü m.) 3^a-13
meʾyūslik (Ar. +T. is.): karamsarlık
 m. 319/2
meyve (Far. is.): meyve, yemiş
 m. -i cān 333/6
mezār (Ar. is.): ölümlerin defnedildiği yer
 m. (dāḥil-i m. bol-) 434/6
 m. +ı üzre 98/7

- m. +ığa 327/7
 m. +ım üzre 300/3, 386/6
 m. +ınınğ (‘arş-ı âşiyānınınğ şerīf m. tofrağını) 4^a-11
mezārī (Ar. is.): ziraat olunacak yerler, tarlalar
 m. +in (tuğm-ı m. kibi) 101/12
mezeli (Far. +T. is.): tatlı, lezzetli
 m. (kélmemiş m.) 474/9
mezellet (Ar. is.): hakirlik, bayağılık
 m. (hāk-i m.) 567/1
 m. hākığa 156/3
 m. tofrağığa 540
 m. +nınğ ğubārıdın 45/3
mezemmet (Ar. is.): kınama, yermeye
 m. +din 409/6
mezheb (Ar. is.): gidilen yol, tutulan yol
 m. (tutup mēn m. -i a‘zam) 225/11
 m. +ide (alarınğ m.) 276/3
 m. +inde (mā-sivā’llāh m.) 155/6
 m. +inğ 409/6
mezkūr (Ar. is.): zikredilen
 m. eyle- 363/3, 562/10
mışdāk (Ar. is.): kanıt
 m. 3^a-4
 m. +ı 2^a-4, 185/3
Mısır (öz. is.): Mısır ülkesi
 M. (diyār-ı M.) 562/4
 M. (‘izz-i cāh-ı M. ile) 130/4
 M. +a 376/6
 2. şehir
 m. (bu m.) 216/4
mışra (Ar. is.): satır, dize
 m. (yüz m.) 161/6
mızrāb (Ar. is.): saz ve benzeri telli çalgıların tellerine vurmaya yarayan alet
 m. +ınğnı (engüşt-i m.) 51/5
midād (Ar. is.): yazı mürekkebi
 m. kıl- 221/4
 m. +ı+Ø 393/7
miftāh (Ar. is.): anahtar
 m. -ı himmet birle 14/3
 m. +érür 491
mihmān (Far. is.): konuk, misafir
 m. 92/3, 190/1, 202/1, 369/1, 398/2, 427/1, 455/7, 548, 570/13
 m. barıda 71/3
 m. bol- “misafir olmak” 121/7, 271/9, 378/6, 563/5
 m. ét- “misafir etmek” 52/5, 289/3
 m. kıl- “misafir etmek” 207/6, 215/5, 220/4, 466/6
 m. ol- “misafir olmak” 139/7
 m. -ı ser-i ħ‘ān-ı tebārek ü te‘ālā 419/3
 m. (bir cevān m.) 438/5
 m. (köp m.) 570/10
 m. (me‘yūs m.) 360/4
 m. (niçe m.) 439/10
 m. (uşbu m.) 133/1
 m. (yağşı m.) 130/3
 m. +dur 39/3, 256/6, 258/1, 360/4, 564/1
 m. +dur (cān-ı m.) 16/5
 m. +édi 429/10
 m. +ğa 455/7
 m. +ı mēn (vīrān serāy-ı dehrninğ m.) 315/6
 m. +ım olsa 130/3
 m. +ım oldu 217/4
 m. +largā 197/5
mihmāne (Far. is.): konuk, misafir
 m. 203/6
miḥmel (Ar. is.): yük
 m. bol- 453/6
mihmīz (Ar. is.): mahmuz
 m. kıl- “mahmuz olarak kullanmak” 27/3
miḥnet (Ar. is.): eziyet, sıkıntı
 m. çek- “sıkıntı yaşamak” 125/6, 197/4
 m. élige 103/6
 m. éşiki 321/2
 m. serāyım éşikidin 338/3
 m. serāyımğa 108/2
 m. -i dehr 247/5
 m. -i eyyām 59/1
 m. -i hicrān 208/4
 m. -i maḥz ile 47/3
 m. ü derd ü belā bābını 277/1
 m. ü derd ü elemmleri 34/2
 m. (başga m. tüş-) 291/2
 m. (belā vü m. ü derd ü elemdin) 265/1
 m. (belā vü derd ü m. dest-gāhında) 220/1

- m. (derd ü m.) 310/4
 m. (köp m.) 371/4
 m. (munça m. ü gamnı) 337/2
 m. (ni m. ki.) 229/6
 m. +de 340/3
 m. +din 566/7
 m. +e 101/2, 246/2, 286/2
 m. +din (kayd-ı m.) 377/4
 m. +ğa 370/2
 m. +ğa (renc ü m.) 42/3
 m. +i (anınğ m.) 455/5
 m. +i (cefā vü m.) 253/5
 m. +i (eyyām-ı m. bile) 503
 m. +i (hiçbir kişi m.) 135/7
 m. +içe 426/5
 m. +iğa 423/4
 m. +iğa (eyyām-ı m.) 73/1
 m. +inğ 37/5
 m. +lerğa (derd m.) 186/1
 m. +ni (munça m.) 14/2
miḥnet-edāyī (Ar. +Far. sf.): sıkıntı çeken
 bir kişi
 m. 347/3
miḥnet-keş (Ar. +Far. is.): eziyet çeken
 m. 148/1
miḥnetli (Ar. T. sf.): sıkıntılı
 m. kuşumnu 467/6
 m. rāḥatın 569/17
miḥnet-serāy (Ar. +Far. is.): sıkıntı yeri
 m. (sākin-i m.) 256/5
mihr (Far. is.): sevgi
 m. 40/6, 334/2, 340/6, 347/3, 475/3,
 566/1
 m. ile 435/5
 m. rūḥsārı 93/4
 m. -i ıışqđm 101/1
 m. -i dünyā bol- 96/2
 m. -i fülüsi 81/14
 m. -i gerdün 123/2
 m. -i köñglünğde 39/5
 m. -i ruḥsārınğnı 268/2
 m. -i vefālar ma'deni 563/3
 m. -i Zelīḥā 130/4
 m. ü kerem 171/5
 m. ü şefkat 403/3
 m. ü şefkat dābıda 406/5
 m. (bāzār-ı m. içre) 142/2
 m. (dehr-i naķş u m. ü şefkatdür)
 28/7
 m. (kumāş-ı m. üçün) 42/6
 m. (ma'den-i m. ü muḥabbet) 480
 m. +i 192/5, 309/1
 m. +i ki 20/8
 m. +i kim 46/5
 m. +inğ 272/6, 365/1, 436/5
 m. +inğ (séning m.) 400/3
 m. +inğ 3/2
 m. +inği 74/2, 113/2
 m. +inğni 228/8
 m. +inğni (séning m.) 7/5
 m. +ini (ḥāre köñgül m.) 140/2
2. güneş
 m. 215/3, 445/3, 567/6
 m. bol- 512
 m. ü māh-ı āsmān 421/1, 430/2
 m. ü meh 449/3
 m. -i İläḥidin 375/1
 m. -i şefā-at 123/7
 m. -i tālī'din 111/4
 m. yañlığ 6/7
 m. tābān dik 27/2
 m. +inğ sürağınğda 207/4
 m. (bu m. -i ḥāverim) 263/4
 m. (meş'al-ı m. ü māh) 1^b-3
 m. (tulū'-yı m. -i tābānı) 452/5
miḥrāb (Ar. is.): mihrap, ümir bağlanan yer
 m. 381/3
 m. (ol m. -i ebrū-yı hilālınğdin) 333/9
 m. +ı érmiş (zühhād éli m.) 333/9
miḥrāq (Ar. is.): orta nokta, esas, merkez
 m. 3/5
 m. -ı mekân-ı cennet 2^a-9
mihr-bān (Far. is.): şefkatli, merhametli;
 sevgili
 m. 262/1, 268/1, 426/2
 m. bol- 192/5, 295/3, 435/17, 570/52
 m. ét- 52/6
 m. eyle- 448/3
 m. kıl- 220/7
 m. -ı bī-minnet 53/2
 m. -ı rehnümāyı 6/2
 m. (bir m.) 87/5
 m. (döst-dār m.) 407/4
 m. (her m. kim) 80/6
 m. (Ḥudā-yı m.) 1^b-10
 m. (kıble-gāh-ı m.) 2^a-6
 m. (köp m.) 110/3
 m. (sorğalı m.) 418/1

- m. +ése 470/9
 m. +ı 466/5, 566/1
 m. +ı (iy yār m.) 436/6
 m. +ım 386/5
 m. +ım (bir m.) 422/5
 m. +ım bol- 104/4
 m. +ıngdın 317/8
2. (sf.) şefkatli, merhametli
 m. (bir m. cānān) 238/1
 m. (ṭabīb-i m.) 226/3
 m. ṭabīb ki 338/5
 m. yārı 437/7
 m. +ı (yār-ı m. üçün) 75/6
 m. +ı (ıışk éliniñg dōst-dār-ı m.) 25/1
 m. +ım (yār-ı m.) 104/1
 m. +ımdın (dōst-dār-ı m.) 332/3
 m. +ımdın (yār-ı m.) 345/10
mihr-bānlıg (Far. +T. is.): güler yüzlülük, şefkatlilik
 m. 291/6
 m. +da 401/7
 m. +dur 25/6
mihr-perver (Far. is.): sevgili
 m. +ım 239/7
2. (sf.) sevgi dolu
 m. yüz bile 169/3
mihrsiz (Far. +T. sf.): sevgisiz
 m. ḥalāyık 312/2
miḳdār (Ar. is.): ölçü, oran
 m. 404/7, 439/8
 m. (bu m.) 45/7, 131/4
milk (Ar. is.): yer
 m. -i ‘ademdin 277/1
 m. -i Buḥārā-yı Şerīf 197/6
 m. -i cihān 451/1
 m. -i cihān kıl- 450/6
 m. -i cismi 3^b-11
 m. -i vīrān bolğanın kör- 369/3
 m. ü cāh u māl 208/2
 m. (ārāyış-i m. -i cihān birle) 387/2
 m. (bu şıfatlık m.) 366/3
 m. (heme m. -i cihān) 202/4
 m. (māl u m.) 424/7
 m. (māl ü m. -i ‘ālem) 391/5
 m. (māl u m. ü cāh u me>vā) 28/3
 m. (manzūr-ı māl u m. ile) 559/9
 m. (medār-ı m. -i cihān) 81/2
 m. (niżām-ı m. -i cihān) 456/4
 m. (pādşeh-i m. -i ten) 194/3
 m. (zerre-yi bu māl u m. ü ḥānümānımdın) 332/1
 m. +i (ḥüsn m. içre) 566/5
 m. +ige (fenā m.) 260/3
 m. +ini 132/2
 m. +in (cihān m.) 87/2
 m. +in (köñglimiñg m.) 220/6
 m. +ini (köñgül m.) 92/2
 m. +ini (metā^c vü m.) 81/15
 m. +ide (cihān m.) 286/1
 m. +inde (cihān m.) 125/1
 m. +inde (köñgül m.) 288/3, 348/6
 m. +inde (rıżā m.) 79/4
 m. +iniñg (köñgüller m. sulṭānıdur sēn) 155/2
 m. +üm (māl u m.) 432/2
millet (Ar. is.): ulus
 m. +din (yétmış éki m.) 391/3
mi‘mār (Ar. is.): bir şeyin yapımına katılan kişi
 m. 449/3
 m. +ı (ezel m.) 67/9
min- (T. f.): binmek
 m. -! 323/7, 547
 m. -ip 86/2
mine’s-semā’ (Ar. ib.): göğe kadar
 m. ki 2^a-11
miñg (T. sf.): bin sayısı
 m. ‘acız ile 511
 m. bī-dimāğ ét- 129/6
 m. bī-gānedin 442/3
 m. cān 78/4, 157/5, 561/3
 m. cevır ü cefā 64/4
 m. dāğ 352/3
 m. dāğ-ı hicrān 376/2
 m. dāğğa 241/2
 m. dāğlarğa 337/1
 m. dāstān 228/9, 262/6
 m. gamım 561/3
 m. ḥarīdār 85/2
 m. köñgülni 118/4
 m. köz bilen 184/5
 m. naḳd-i cān 85/2
 m. nāle 393/2
 m. nedāmet 243/2
 m. ölükge 159/1
 m. temāşā 555
 m. temennā 460/4
 m. til bilen 386/6

- m. tümen sevdā 12/7
 m. renc ü ta'ab 20/4
 m. +dın bir direm hem 127/9
 m. +dın biri 133/2
 m. ğam tart- 561/5
 m. rāz kıl- 206/7
 m. (niçe yüz m. cām-ı ğam) 559/6
 m. (yüz fiğān ile m. mācerā) 97/1
 m. (yüz m.) 11/2
 m. (yüz m. 'aşıkdın biri) 399/2
 m. (yüz m. cefā vü ta'ne-yi ağıyārga) 222/2
 m. (yüz m. def'a) 48/5
 m. (yüz m. hayāl) 359/7
 m. (yüz m. melāmet okığa) 566/3
- minhāc (Ar. sf.):** büyük mevkı
 m. (hācet-i m.) 49/4
- minḳār (Ar. is.):** küçük kuşların gagası
 m. (her m. -ı bülbüldin) 206/5
- minnet (Ar. is.):** gönül borcu
 m. 91/2
 m. ét- 101/5
 m. eyle-“ borçlanmak” 97/2
 m. kıl- “borçlandırmak” 31/2
 m. -i ihsān kılma- 412/3
 m. -i 'İsi-yi Meryem 308/3
 m. (yüz m.) 141/2
 m. (zır-i m. -i ihsāndur) 258/4
 m. +édi 85/1
 m. +in (tabībler m. çeksem) 125/4
- minnet-dār (Ar. +Far. is.):** birinden gördüğü iyiliğe karşı mahcup ve müteşekkir kalan
 m. 26/6
 m. bol- 379/2
 m. +édim 279/5
- minnet-dārlıĝ (Ar. +Far. +T. is.):** birinden gördüğü iyiliğe karşı mahcup ve müteşekkir kalma
 m. 448/5
- minnetlik (Ar. +T. sf.):** borçlu, minnetli
 m. nebāt u qand u şekkerdin 443/7
- minvāl (Ar. is.):** usul, tarz, yol
 m. (beher m.) 2^b-4, 65/5, 151/7, 476/2
 m. (bu m.) 562/5
- Mır Haydar (öz. is.):** Sultan Emir Haydar
 M. şeh-süvārımdın 319/7
 M. (Hāzret-i M. -ı şāhib-kırān) 448/7
- M. (Hāzret-i M. -ı Sulṭān) 197/6
- Mır Haydar Şeh (öz. is.):** Sultan Emir Haydar
 M. 561/7
- Mır-i 'Arab (öz. is.):** Buhara'da Ubeydullah Han döneminde dini eğitim vermek üzere yapılmış medrese
 M. -ı Nurullah merḳadehu 2^a-10
- mırās (Ar. is.):** veraset yoluyla geçen veya edinilen şey
 m. 45/1(2), 45/2, 45/4, 45/5, 45/6
 m. -ı peder bol- 392/7
 m. (maḥz-ı m. ol-) 204/6
 m. +érür 45/3
 m. +ıda (taḥt-ı firüz-baḥt m.) 4^b-1
- mırāt (Ar. is.):** ayna
 m. -ı fuḳarādın 4^b-2
 m. -ı könĝül-āsā 2/7
 m. -ı könĝülün 172/4
 m. +ıdın (könĝül m.) 402/5, 516
- mırzā (Far. is.):** beyzade
 m. (iy m. -yı 'ālem) 237/7
- mis (Far. sf.):** bakır
 m. vücūdunĝ 516
- mişāl (Ar. is.):** örnek
 m. 562/1
 m. +inĝdin (başıĝdın hem m.) 333/8
- misāfir (Ar. is.):** konuk
 m. 243/5
- misk (Ar. is.):** koku
 m. (zamīr-i m. -i mizāc) 49/1
- mişḳāl (Ar. is.):** ağırlık, yük
 m. 287/4
- miskīn (Ar. is.):** zavallı, aciz
 m. +i (bir ḥāne-yi ğam m.) 28/4
 m. +ni (bu m.) 25/5
 2. (sf.) zavallı, aciz
 m. (bu m. cānıĝa) 306/1
 m. (men-i m.) 303/3
 m. +ge (Mücrim-i m.) 252/7
- mişl (Ar. e.):** benzer, gibi
 m. -i Mecnūn 292/2
 m. -i şeb-i tār 297/5
 m. (himmet élgi m.) 424/12
- misvāk (Ar. is.):** ağaçtan yapılmış dış temizleme gereci
 m. u neş 183/2
- mişḳāt (Ar. is.):** içinde kandil, lamba, mum yakılmak için duvara yapılan oyuk

- m. 435/6
mizāc (Ar. is.): tabiat, yaradılış
 m. (bir ṭab u m.) 488
 m. (zamīr-i misk-i m.) 49/1
mizāc-mend (Ar. +Far. is.): yaradılışlı
 m. 3^b-9
mīzān (Ar. is.): terazi , ölçek
 m. -ı ʿadāletde 4^b-1
 m. +ını (olar m.) 454/2
mu (T. zm.): işaret zamiri, bu
 m. +éken 63/6(2)
 m. +nūṅ dik 561/6
 m. +nūṅ dik 14/3, 50/6, 192/5, 219/5, 380/4, 406/6, 439/8
 m. +nūṅ dik ʿıyşnı 136/5
 m. +nda 25/2, 470/6
 m. +ndın 495
 m. +ndın özge 5^a-3, 130/3, 276/5
 m. +ndın özge hem 382/5
 m. +nı 407/6
 m. +nṅa 564/9
2. (sf.): işaret sıfatı, bu
 m. āşār 159/5
 m. cihandın 62/1
 m. dey mevsimi 369/5
 m. ʿışkımda 367/5
 m. menzil ü cāh u mekān bilen 337/5
 m. ülfet 46/4
 m. ülfet uykusıdın 46/8
 m. şemʿ üçün 58/2
 m. yazılğan 476/1
3. (e.) soru edatı
 m. (açılmas m.) 184/2
mū (Far. is.): kıl
 m. aḳardı 1/3
 m. -yı sefīd 73/8
 m. +uṅ 181/6
muʿaḳḳad (Ar. is.): düğümlü, düğümlenmiş
 m. bol- 66/5
muʿālic (Ar. is.): ilaç yapan, ilaççı
 m. 100/5
muʿallā (Ar. sf.): yüce, yüksek
 m. (ʿarş-ı m.) 419/1, 477
 m. (Āferīninde vü muʿzam künende-yi ʿarş-ı m.) 1^b-3
muʿallaḳ (Ar. is.): asılı, asılmış
 m. 1^b-9
2. (sf.) havada, boşlukta duran
 m. (eflāk-ı m.) 477
muʿallel (Ar. is.): illetli
 m. bol- 489
muʿallimsiz (Ar. +T. is.): öğretmensiz
 m. 126/5
2. (sf.) öğretmensiz
 m. mürebbīsiz kişige 105/3
muʿāşır (Ar. sf.): çağın şartlarına uygun olan, modern
 m. ehliḡa 373/7
 m. +lar bezm-gāhında 2^b-12
muʿāyene (Ar. is.): araştırma, inceleme
 m. 368/3
muʿayyen (Ar. is.): belli edilmiş
 m. 421/6
 m. cān 53/2
muʿaẓẓam (Ar. sf.): muhteşem, yüce
 m. (Buḡārā-yı m.) 532
muʿazzez (Ar. is.): izzet ve şeref sahibi
 m. 429/4
 m. bol- 230/5
mū-be-mū (Far. zf.): tel tel
 m. 365/4
muʿciz (Ar. is.): başkalarını geride bırakan, aciz düşüren
 m. +idin (Mesīhā m.) 439/3
muftır (Ar. is.): oruç bozan
 m. (zār u sergerdān u m.) 143/4
muḡ (Far. is.): ateşe tapan
 m. (iy m.) 410/6
muḡān (Far. sf.): ateşe tapanlar
 m. perī 467/5
muḡannī (Ar. is.): şarkıcı
 m. 327/2
 m. ḡayliḡa 559/5
 m. (iy m.) 51/5, 54/6, 122/1, 122/7
 m. +ler 559/2
muḡtenem (Ar. is.): ganimet olarak alınmış
 m. 76/5
muḡabbet (Ar. is.): sevgi
 m. 114/1, 391/6
 m. bağla- 403/4
 m. atlı derd-i bī-devādın 151/1
 m. birle 391/2
 m. cāddesidin 265/9
 m. çengeli 355/2
 m. çengelin 136/3
 m. ehli 214/3, 570/11
 m. közi bilen 247/7
 m. küresi 275/6

- m. ornığa 247/5, 354/3
 m. otı 2^b-12
 m. şāhbāznı 52/1
 m. tārı 267/2
 m. (āyāt-ı m.) 423/5
 m. (bir ehl-i m.) 145/3
 m. (bir türlük m.) 233/2
 m. (derd ü m. şu'lesi) 111/3
 m. (deryā-yı m.) 154/7
 m. (ehl-i m. birle) 129/2
 m. (ehl-i m.) 81/17
 m. (lāf-ı m.) 135/5, 250/3
 m. (ma'den-i mihr ü m.) 480
 m. (naḥl-i m.) 318/3
 m. (şeker-i m.) 221/3
 m. (tūr-i m.) 342/3
 m. +de 562/4
 m. +de (bāzār-ı m.) 475/5
 m. +din (kızduran nār-ı m.) 446/4
 m. +din (mey-i cām-ı m.) 313/6
 m. +i 46/5
 m. +ni 68/4, 568/1
 m. +ni (dāmān-ı m.) 210/4, 440/5
 m. +ni (ferah-ı m.) 247/4
 m. +ni (naḥd-i m.) 273/4
 m. +ni (başımğa sevdā-yı m. sal-) 236/3
 m. +lere (ehl-i m.) 124/5
muḥabbet-kūy (Ar. +Far. is.): sevgi köyü
 m. +da 167/2
muḥabbetlik (Ar. +T. sf.): muhabbetli, hoş sohbet
 m. birāderler 125/3
 m. (dāmān-ı m. birāderni) 52/8
muḥabbetliḡ (Ar. +T. sf.): muhabbetli, hoş sohbet
 m. ḥabībim 186/5
muḥabbetsiz (Ar. +T. sf.): sevgisiz
 m. kişidin 397/3
muḥāceret (Ar. is.): bir yerden bir yere göçme
 m. künide 255/2
 m. +de mén 300/6
 m. +i (ḥıred m. birle) 388/5
muḥakkak (Ar. is.): horlanmış, aşağılanmış
 m. 148/1
 m. -ı dūn 570/2
 m. (bir m. -ı dūn) 292/2
 2. (sf.) horlanmış
 m. cānda 39/5
 m. cismi 452/2
 m. Mücriminḡ 432/7
 m. (bu bī-çāre m.) 4^b-2
 m. (bu ḥātır-ı m.) 569/1
muḥālefetlik (Ar. +T. is.): karşı koyuş
 m. ét- 372/5
muḥālif (Ar. is.): aykırı, uymayan, uyumsuz
 m. ol- 375/7
 m. (bu m. dehr-i fānide) 4/8
 m. +dür 129/2
 m. +ler (bol m. kaşıdın) 164/3
muḥalliş (Ar. is.): kurtarıcı
 m. (hiç m.) 158/7
Muḥammedī (öz. is.): Hz. Muhammed'e ait olan
 M. (nūr-ı M.) 569/15
muḥammes (Ar. is.): her kıtası beş mısradan oluşan, aruzla yazılmış manzume
 m. +ni (bu m.) 562/10
muḥannet (Ar. is.): sıkıntı
 m. -i eyyām 444/4
muḥarrem (Ar. is.): haram edilmiş olan
 m. +din 320/2
muḥātab (Ar. is.): kendisi ile konuşulan kişi
 m. bol ki 392/1
 m. ol- 519
muḥib (Ar. is.): dost
 m. -i ʿibret-bīn 570/1
 m. +ler 310/6
 m. +ler (iy m.) 466/5
 m. +ler birle 440/2
 m. +ler içinde 345/5
muḥibbāne (Ar. +Far. zf.): dostça
 m. 295/4
 2. (sf.) sevgi dolu
 m. (ḥulḡ u ḥūy-ı m.) 91/6
muḥiblik (Ar. +T. sf.): değerli
 m. devlet 108/3
muḥit (Ar. is.): yer, muhit
 m. 365/4
 m. -i derddür 561/5
 m. -i ḡulzüm-i idbār 43/7
 m. -i nikbet 28/3
 m. -i zeng étme 564/2
muḥkem (Ar. sf.): sağlam
 m. (tevbe-yi m.) 441/5
 m. (tevbe-yi m. kıl-) 50/7

2. (zf.) sıkıca
m. 417/5
m. asra- 461/9
- muhtâc (Ar. is.):** gereksinim duyma
m. 49/1, 486(4)
m. bol- 435/13
m. eyle- “muhtaç etmek” 49/5
m. -ı ‘aşā kılm- 400/6
m. -ı dünyā eyle- 66/2
m. -ı nāndur 383/4
m. +émes mén 402/3
m. +larnı 508
2. (sf.) ihtiyaç sahibi
m. kes bolma- 561/2
- muhtaşar (Ar. is.):** özet, kısa
m. 225/12
m. bol- “özetlemek” 101/15
m. ét- 506
2. (sf.) kısa
m. cānı 452/2
m. ‘ömrünğ üçün 156/2
m. söz 195/6
- muhtaşar (Ar. is.):** ölmek üzere olan, can
çekişen
m. bol- 322/6
2. (sf.) ölmek üzere olma
m. çağda 182/2
m. çağımda 104/2
- muhtelif (Ar. is.):** çeşitli
m. 425/5
- muhtemel (Ar. is.):** olası
m. 201/9
m. (kelām-ı m. birlen) 343/7
m. +i (anı yahşı sözi vü m.) 474/4
- muhtera‘ (Ar. is.):** uydurulmuş
m. (zībā vü m.) 163/1
- muhterem (Ar. is.):** saygın
m. kıl- 273/4
- muhteriz (Ar. is.):** sakınan, çekinen
m. bol- “sakınmak, çekinmek” 22/4
- muhtesib (Ar. is.):** hesap soran
m. (iy m.) 217/8, 312/3
- mu‘īn (Ar. is.):** yardımcı
m. bol- “yardımcı olmak” 175/2, 334/5
m. ol- 182/5
- muḳābil (Ar. is.):** karşı, karşı karşıya gelen, denk
m. 27/3, 564/8
- m. kıl- 550
m. mü bolupdur 396/3
m. -i ağıār bolma- 297/2
- muḳaddem (Ar. sf.):** değerli
m. él içinde 134/1
2. (is.) değerli
m. 569/3
m. bol- 253/7
- muḳadder (Ar. is.):** değeri biçilmiş, takdir edilmiş
m. 211/5, 569/13
m. kıl- 161/5
m. -i ezelī 474/2
m. (érmiş m.) 34/5
m. +im (bolsa m.) 304/1
2. (sf.) takdir edilmiş
m. élgidin 237/5
m. mekân 173/1
- muḳadderlig (Ar.+T. is.):** Allah tarafından ezelde takdir edilmiş olduğuna inanılan
m. +e 20/2
- muḳaddim (Ar. is.):** Allah
m. (al m. pendini) 324/5
- muḳallid (Ar. is.):** taklitçi
m. bolsa 471/4
m. -i țarab-ı merdüm-i zamāne édim 266/3
m. +lerğa 233/3
2. (sf.) taklitçi
m. münāzara 2^b-5
- muḳarrer (Ar. sf.):** kararlaştırılmış
m. (naḳd-i m.) 113/3
2. (is.) kararlaştırılmış
m. 455/7
m. kim 134/1
m. bol- 569/15
m. kıl- 172/6, 440/4
- muḳayyed (Ar. is.):** bağlı, kayıtlı, bağlanmış
m. 396/7
m. eyle- “kaydetmek, bağlamak” 28/4
m. bol- “bağlanmak” 69/1, 397/5
m. kıl- 3^a-3, 399/4
m. (tā m.) 432/5
2. (sf.) kayıtlı
m. mücādele 2^b-5
- muḳīm (Ar. is.):** aynı yerde oturan, eğleşen

m. 218/2, 409/5

m. -i ‘am-ı nızām 336/7

m. -i derd ü ğam 102/6

m. -i ‘uzlet-i künc 266/5

muḵtedā (Ar. is.): kendisine uyulan, örnek alınan

m. u mu‘temed 61/4

muḵtezā (Ar. is.): lazım gelmiş, lazım olan

m. +sı (Emīr Haydar-ı Sultānnı m. bilen) 325/7

m. (bu m. -yı zāmīr) 570/17

mūm (Far. is.): bir fitilin etrafına erimiş bal mumu, içyağı, stearik asit veya parafin dökülerek genellikle silindir biçiminde dondurulan ince, uzun aydınlatma aracı

m. 490

m. ét- 424/3

m. kıl- 249/2

munça (T. sf.): bunca, bu kadar

m. āfet-i cān 333/2

m. āhım 563/6

m. belālarga 203/10

m. cevır 35/3

m. cevır birle 10/6

m. cürmünğ 542

m. devlet 19/7

m. devrān kayğusu 464/7

m. élge 210/7

m. eşk 416/7

m. ğafletğa 233/7

m. ğīrūdār ile 96/2, 330/4

m. ğīrūdārlıĝ 340/4

m. ğüftāre 396/7

m. ħāl-i nātīvānlıĝda 401/1

m. hevā 161/1

m. istiĝnā 156/4

m. istiĝnāsı 50/5

m. kīnege 217/6

m. kişi hem 370/7

m. köp 54/7

m. köp sevdā 204/7

m. köz birle 159/3

m. külfetler üçün 99/3

m. mäh u sāl 287/2

m. meh ü sāl 304/6

m. miñnet ü ğamnı 337/2

m. miñnetni 14/2

m. nağd 398/2

m. nāmımğa 404/7

m. sevdānıñ 184/7

m. seylāb-ı belā kim 89/2

m. sitemde 175/4

m. sitemni 91/5

m. şubh u şām 146/3

m. tefāñür birle 169/5

m. tekrār-ı mülākātī 409/2

m. tūfāndın 149/2

m. tūfānlıĝ maķāmımğa 404/4

m. yalgāndın 25/6

m. zālımğa 204/4

m. zībā 193/7

m. (başımğa tüşgen m. sevdānı) 88/2

m. (ni m. ħāşılınğ) 343/6

m. (ni m. sitem) 346/1

2. (zf.): bunca, bu kadar

m. 14/4, 25/1, 34/1, 53/6, 118/1, 138/7, 233/3, 268/8

m. bī-ıķbāl bol- 213/3

m. bol- 202/6

m. cebr ü noķşān kılma- 544

m. cefā eyle- 469/1

m. hem 118/1, 145/6, 170/5, 192/1, 285/2, 306/10, 334/3, 414/2

m. hevā eylemek kılāy 469/7

m. bī-dimāĝ kıl- 30/1

m. cefānı kıldı 121/3

m. giriftār kılma- 521

m. ħam kıl- 459/1

m. incitmek bilen 324/3

m. kim 306/1

m. köydür- 175/5

m. meķş etmek bilen 324/1

m. raķam kıl- 459/7

m. rüsvā ‘ömr ötker- 183/1

m. yıĝ- 47/2

m. köp cefā kılma- 400/5

m. köp ‘ışyān kıl- 29/7

m. köp zūlm eyle- 131/1

m. bī-ıķāt bolma- 211/5

m. maĝrūr bolma- 244/7

3. (is.) bu kadar

m. 311/7

munda (T. zf.): burada, buraya

m. 110/5, 123/5, 124/4, 144/7, 149/5, 183/3, 189/5, 323/5, 360/5, 368/2, 454/1, 459/4

mundaĝ (T. zf.): bunun gibi, böyle, böylece

- m. 11/6, 22/6, 29/2, 74/2, 85/3, 145/2, 145/7, 166/2, 167/1(2), 167/2, 167/3, 167/4, 167/5, 167/6, 167/7, 199/7, 313/4, 569/9
m. nizām kıl- 460/5
m. ol-203/3
m. öt- 271/10, 467/2
m. temennânı eyle- 461/2
m. tüzüpdür 431/4
m. +dur 39/2
m. +éken 4/3, 175/6
m. +érür 102/6
2. (sf.) böyle, bunun gibi
m. belâlarını 45/6
m. bir ğazel-ḥ̣ân 369/7
m. gülistânı 566/4
m. imâmü'l-müttakîn 316/5
m. şeh-i 'alâ şıfâtı 382/4
m. şeh-i be-devlet 569/8
m. (niçe m. 'işret-i âmâdeni) 425/3
munğay- (T. f.): üzüntülü olmak, gamlanmak
m. -dı 380/5
munğluğ (T. sf.): sıkıntılı, dertli
m. köngülge 59/1
m. (bir m. giriftârim) 264/5
mūnis (Ar. is.): sevimli, tatlı
m. 244/6
m. -i ahvâl 561/5
m. -i deyr-i nīm siz 185/3
m. -i ḥâli 165/6
m. -i ḥâlim 285/3
m. -i kâbil 198/4
m. +mén 251/4
m. (bir m. -i ğam) 407/4
m. (érür m.) 420/3
2. sevimli kişi
m. +i 504
m. +im 270/4
mūnislîğ (Ar. +T. is.): sevimlilik
m. +ıdın 22/4
munşif (Ar. is.): inşafı
m. -i şâh u gedâ 382/6
muntazır (Ar. is.): bekleyen, gözleyen
m. bol- 303/1
m. +durlar ki 96/4
muntazırlık (Ar. +T. is.): bekleyiş
m. +dın 377/6, 390/4
murād (Ar. is.): istek, dilek
m. 156/2, 183/6, 201/8, 274/2, 356/2
m. bér- 567/5
m. bol- 261/7
m. kör- 307/3
m. körme- 495
m. (du'â-yı ehl-i m.) 562/6
m. (iy naḥl-i gül-zâr-ı m.) 289/2
m. (şabâ-yı m. u maḳâşıdğa) 294/5
m. (şubḥ-ı m.) 90/5
m. +ıça (öz m.) 495
m. +ığa 5^a-5, 423/1, 543
m. +ım 187/1, 219/2
m. +ım ḥaḳqıngda 229/10
m. +ın 80/7, 246/1
m. +ıng 343/7
murādliğ (Ar. +T. is.): arzu, istek
m. +ça 535
murākıb (Ar. is.): görevli, denetçi
m. +ğa 60/2
murdār (Far. is.): kirli, pis
m. (fesād-pişe vü m. u bed-nümây) 429/6
murğ (Ar. is.): kuş
m. u mâhî 348/3
Müşâ (öz. is.): Musa peygamber
M. (Ḥazret-i M. vü Hârûn) 424/2
muşaffâ (Ar. zf.): temiz, arındırılmış
m. (şafḥa-yı sêniğ m.) 432/4
musahḥar (Ar. is.): ele geçirilmiş
m. bol- 348/6
m. kıl- 268/5
muşallâ (Ar. is.): cenaze namazı kılınırken üzerine cenazenin konulduğu yer
m. üzre 259/6, 265/8
m. (tesbiḥ ü m.) 419/4
musattar (Ar. is.): yazılmış
m. kıl- "yazılmak" 172/5
muşavver (Ar. is.): suretlendirilmiş, cisimlendirilmiş
m. +mén 314/3
m. bol- 569/8
2. (sf.) görünür, somut
m. (nef-i m.) 361/7
Muştafâ (öz. is.): Hz. Muhammed'in adlarından biri
M. (maḥrûm-ı şer-i M. kılma-) 400/4
Muşul (öz. is.): Kuzey Irak'ta bir şehir
M. 562/9
muşt (Far. sf.): bir avuç

m. 144/4
muṭabbak (Ar. is.): kat kat örtülmüş,
 katmanlı
 m. 1^b-9
muṭād (Ar. is.): alışılmış, adet olmuş
 m. 403/6, 569/22
 m. bol- 370/2
 m. ol- “alışılmak” 67/1
 m. +ım 396/7
 2. tiryaki
 m. -ı cefā 453/6
 m. +ıdur mén (cefā m.) 413/4
muṭallā (Ar. is.): yaldızlanmış, süslenmiş
 m. 1^b-4
 m. kıl- 343/4
 2. (sf.) süslü, yaldızlı
 m. (tāc-ı m.) 419/2
muṭeber (Ar. is.): saygın
 m. bol- “saygın olmak” 101/2, 506
 m. (mümtāz u m.) 429/8
muṭemed (Ar. is.): kendisine güven
 duyulan, itimat edilen
 m. (muḳtedā u m.) 61/4
muṭīr (Ar. is.): itaat eden, boyun eğen
 m. eyle- “itaat etmek” 2/4
 m. ol- “itaat etmek” 99/7
 m. -yi nefis ü hevādur 564/10
 m. vü münkād kıl- 498
 m. (her m. ehliğa) 59/7
muṭlaḳ (Ar. zf.): kesinlikle
 m. 261/7
muṭlaḳā (Ar. zf.): kesinlikle
 m. 495
muṭrib (Ar. is.): çalgıcı
 m. 312/3
 m. bilen 207/3
 m. -i gerdün 147/6
muttaşıl (Ar. is.): bitişik
 m. bol- “bitişik olmak” 14/5
 2. (zf.) devamlı olarak
 m. 361/4
muṭāfaḳat (Ar. is.): uygun gelme, uyma
 m. kılma- 95/6
muṭāfıḳ (Ar. is.): yerinde olan, uygun olan
 v. 3^a-2
 m. bol- 569/12
 m. +érmes 46/9
muṭāşalat (Ar. is.): kavuşma
 m. hevesiğa 255/3

mūy (Far. is.): kıl
 m. +ı (tāre-yi .) 456/2
 m. +ığa (tāre-yi m.) 209/7
mūy-be-mū (Far. is.): tel tel
 m. 372/2
muẓaffer (Ar. is.): zafer kazanmış olan
 m. 569/21
muẓam (Ar. sf.): büyük
 m. (Āferīninde vü m. künende-yi
 ‘arş-ı mu‘allā) 1^b-3
muẓārī (Ar. is.): arkadaş, ortak
 m. +ni 79/6
muẓtar (Ar. is.): çaresiz kalmış
 m. +mén 314/4
 m. +mu sén 13/6
mülā‘abe (Ar. is.): oynaşma, şakalaşma
 m.-yi hūlek bilen 364/2
müālefet (Ar. is.): dostluk, arkadaşlık
 m. 71/1
mübārek (Ar. is.): hayırlı, uğurlu
 m. kıl- bereketlendirmek” 292/7
 2. (sf.): hayırlı, kutlu
 m. ism-i Ābidliḡ bilen 401/7
 m. maḳdemiḡdin 264/6
 m. na‘aşını 4^a-9
 m. tiliyle 71/7
 m. (ol ism-i m. birle) 4^b-6
mübāşir (Ar. is.): hükümetin bir emrini
 ilgili kimselere ileten görevli
 m. kıl- “mübāşir olarak
 görevlendirmek” 4b-4
mübeddel (Ar. is.): değişmiş, değiştirilmiş
 m. bol- “değiştirilmek” 196/4, 567/1
mübhem (Ar. is.): belirsiz
 m. +dür 139/8
mübtedā (Ar. is.): başlangıç
 m. +dın 79/6
mübtelā (Ar. is.): düşkün, tutkun
 m. 244/1, 249/9,
 m. bol- “bağlanmak” 219/7, 335/4,
 390/6, 570/37
 m. eyle- “bağlamak” 172/3
 m. kıl- “bağlamak” 115/1, 116/4,
 400/1, 422/1
 m. -yı dāḡ-ı hicrān bol- 336/5
 m. -yı dāḡ-ı hicrāndur 256/3
 m. -yı derd ü ḡam kıl- 121/3, 273/1
 m. -yı köp melāl 373/5

- m. (‘aşıq u m. kıl-) 473/1
 m. (bir belāğa uçağan her m.) 87/3
 m. (bu ġarīb-i m. -yı ‘aşrını) 74/6
 m. (faķır ü bī-nevā vü m. vü zār u bī-
 çāre) 405/4
 m. (mén-i m. üçün) 338/2
 m. +ğa (her ġarīb ü m.) 55/2
 m. +dur 229/1, 293/5, 343/5, 359/7
 m. +dur mén 395/5
 m. +dur mén (dāğ u m.) 239/9
mübtelālīg (Ar. +T. is.): tutkun, düşkün
 olma durumu
 m. (kedhūdālīg bile m.) 3^a-2
mübtelāyī (Ar. +Far. sf.): bir tutkun
 m. 4/7
 m. (bī-dil ü bī-çāre vü ġam m.) 347/1
mücādele (Ar. is.): yarış, mücadele
 m. (muḳayyid m.) 2^b-5
mücāz (Ar. sf.): izin almış, izin sahibi
 m. ehli 559/6
 m. (ehl-i m.) 507
 m. +ı (sultān-ı m.) 4^a-5
 m. +ım (şeh-en-şāh-ı m.) 387/7
mücellā (Ar. is.): parlatılmış
 m. 1^b-3, 419/1
2. (sf.) parlak
 m. (meh ü hürşid-i m.) 477
mücerred (Ar. is.): soyut, cism halinde
 olmayan
 m. ol- 570/36
mücessem (Ar. is.): cism haline gelmiş
 m. bol- 186/6
 m. bolğan olsañg 330/4
2. (sf.) cism haline gelmiş
 m. hāk u yerdin 126/4
 m. zerredin 327/3
mücevvez (Ar. is.): izin verilmiş
 m. bol- “izin verilmek” 208/4
 m. +dür 8/3
Mücrim (öz. is.): divan şairin kullandığı
 mahlas
 M. 4^b-5, 9/5, 16/5, 17/7, 19/7, 20/9,
 23/9, 24/5, 26/7, 27/5, 29/7, 37/7,
 38/7, 41/7, 45/7, 54/7, 55/7, 56/7,
 60/7, 63/7, 65/7, 69/5, 74/7, 76/7,
 89/12, 110/7, 114/7, 118/5, 119/9,
 122/7, 123/7, 130/9, 131/5, 132/7,
 140/7, 141/7, 142/5, 146/7, 147/7,
 150/7, 159/7, 172/7, 174/7, 188/7,
 200/7, 201/11, 207/7, 208/10, 219/7,
 221/7, 228/9, 232/5, 233/7, 234/7,
 240/5, 243/9, 244/7, 247/9, 249/9,
 250/9, 254/7, 256/7, 262/7, 269/7,
 270/7, 271/11, 272/7, 278/6, 290/5,
 292/1(2), 292/2, 292/3, 292/4, 292/5,
 292/6, 292/7, 293/1(2), 293/2, 293/3,
 293/4, 293/5, 293/6, 293/7, 298/7,
 299/5, 300/7, 302/7, 305/5, 312/7,
 313/8, 318/7, 338/11, 342/5, 345/11,
 349/10, 363/7, 431/7, 445/7, 456/5,
 460/7, 471/5, 563/7
 M. aḫvālī 2/9
 M. aḫvālīga 22/7
 M. atım 274/7, 387/7
 M. atımın 13/7
 M. atıñg 181/7
 M. atlıg hāk-sārıñg mén 355/7
 M. atlıg şerm-sār 205/6
 M. bol- 237/7, 257/5
 M. dé- 245/8, 287/7
 M. günāhın 66/8
 M. hālīga çün 561/7
 M. hālını 216/7
 M. hem 422/7
 M. kibi 32/7
 M. könğli 390/7
 M. ol- 58/7
 M. olğandın beri 151/7, 258/6
 M. şümārı 91/8
 M. taḫallüşini 4^b-4
 M. -i bī-nevā vü mén 176/7
 M. -i ġam-zede-yi sūhte-yi ser-
 gerdān 296/7
 M. -i miskinge 252/7
 M. -i mehcūr 263/9
 M. -i mehcūrum 222/7
 M. -i vakt 372/5
 M. (‘Ābid ü M.) 31/7, 293/7, 415/7
 M. (aḫvāl-i M.) 10/8
 M. (bī-nevā M.) 6/11
 M. (birev ‘Ābid birev M.) 299/5
 M. (bu M.) 4/9, 28/9, 40/7, 44/5,
 68/7, 87/5, 143/5, 231/7, 303/7
 M. (bu M. ḫaṭṭ-ı irşadını) 265/9
 M. (bu M. hem) 127/11
 M. (bu M. kāmığa) 43/7
 M. (bu M. kibi) 218/9
 M. (bu M. müdde‘asığa) 238/7

M. (bu M. yazuğın) 3/5
 M. (du'ā-yı 'Ābid ü M.) 559/11
 M. (iy ğam-bāde M.) 225/12
 M. (iy M.) 90/6, 306/10
 M. (fark-ı M.) 15/9
 M. (H'āh 'Ābid bol cihānda h'āh M. dehrde) 213/7
 M. (kalb-i M.) 226/9
 M. ('ömr-i M.) 67/10
 M. (séniñg M. atıñg birle) 57/7
 M. (sevdā-yı M.) 5/7
 M. +din 168/7, 253/7
 M. +din (bu M.) 72/7, 186/6
 M. +din (kaysı M.) 169/5
 M. +dür 83/7
 M. +dür (kaysı M.) 166/7
 M. +e 42/7, 59/7, 139/8, 178/7
 M. +e (kemīne M.) 182/7
 M. +érür 81/19
 M. +ğa 36/9, 53/9, 93/7, 112/7, 175/7, 189/9, 199/7, 202/9, 261/7
 M. +ğa kim 100/7
 M. +ğa ('Ābid ü M.) 564/11
 M. +ğa (bu M.) 185/7, 229/11
 M. +ğa (bu M. oğşaş) 126/7
 M. +ğa (mén-i M.) 354/7
 M. +ge 319/7
 M. +iñg başığa sal- 204/7
 M. +iñg tab'ın 206/7
 M. +iñg (muḥakḳar M.) 432/7
 M. +niñg başığa 295/7
 M. +niñg (bu M. du'āsın) 284/5
 M. +niñg (bu M. tilin) 25/7
 M. +ni 164/7, 297/5
 M. +ni (bu M.) 51/6, 106/7, 184/7
 M. +ni (ġam-nāme-yi M.) 88/6
 M. +ni (ġarīb M.) 108/6, 414/6
 M. +im 279/5
 M. +sén 348/7
mücrim (Ar. is.): suçlu
 m. 64/8, 133/7, 220/9, 276/9, 285/7, 359/9, 413/7
 m. ét- 310/7
 m. kıl- 179/5
 m. ol- "suçlu olmak" 70/5, 151/7, 155/7, 165/9, 235/7, 255/7, 309/7
 m. bol- 97/7, 117/7, 121/7, 145/7, 183/8, 198/7, 301/5, 308/7, 358/5, 403/7

m. olğan kılğa 170/7
 m. olğan soñg 85/7, 366/7
 m. -i fersude-ḥātır 311/7
 m. -i mehcūr-ı ser-gerdān-ı rüsvānı 454/7
 m. -i 'uzlet-güzīn 316/9
 m. sıfatlık 161/8
 m. sözi 152/7
 m. (bu m. bol-) 109/5
 m. (bir m. bol-) 179/8
 m. (ġarīb ü m. ü ġam-gīn ü bī-nevā vü faḳīr) 86/6
 m. (cümle m.) 79/9
 m. (ümīd-i barça m.) 136/7
 m. tut- 30/5
 m. +dür 268/8
 m. +érmes 149/7
 m. +ğa 77/7
 m. +ğa (barça m.) 236/9
 m. +im 227/9, 267/7
 m. +ler ki 160/5
 m. +ler kibi 353/5
 m. +ler (barça m. ümīdi) 1/9
 m. +ler (cümle-yi ma'şüm u m.) 99/7
 m. +lerğa 14/9, 246/7
 m. +lerge 125/8
 m. +ligiñg (tā'ne-yi m. kılur) 94/7
 m. +likde 34/7
 m. +mén 124/8
 m. +sén (ni m. ki) 8/7

Mücrimā (Ar. is.): Ey Mücrim

M. 177/6

Mücrim 'Ābid (öz. is.): Mücrim Abid,
divan yazarı

M. 385/7

Mücrim-penāh (Ar. +Far. is.): Mücrim
sığınağı

M. ile uşol şāh 128/6

Mücrimlīg (Ar. +T. is.): Mücrimlik; şairin
mahlası

M. atım 286/7

M. çerāğın 280/7

M. nişānım 242/7

M. +da 404/7

M. +dın 396/7

M. +iñgnı 84/7

Mücrimlik (Ar. +T. is.): Mücrimlik; şairin
mahlası

M. atım 273/9

M. +de 558/6
mücrimlîğ (Ar. +T. is.): suçluluk
 m. 241/7
 m. u rüsvālîğ u bî-hüdelîğ 224/9
 m. +da sên 567/7
 m. +ımnı 264/7
 m. +ıngga 113/7

mücrimlîk (Ar. +T. is.): suçluluk
 m. ile 11/7, 107/11
 m. +ımğa 39/7

mücrimlik (Ar. +T. is.): suçluluk
 m. 156/7, 163/8, 230/7, 266/7
 m. atıdın 158/7
 m. bilen 52/9, 137/7
 m. bile 277/7
 m. ile 148/5, 304/9
 m. ismide 223/7
 m. ismim 291/7
 m. ol- 180/7
 m. (bu m. ile) 173/7
 m. (hâl-i m. ü şermendelik ü rüsvālîk) 162/7
 m. (ho aḥvāl-i m.) 129/7
 m. (libās-ı fakr-ı m.) 248/5
 m. +de 171/7
 m. +din (bu m.) 144/7
 m. +im 260/7
 m. +imdın 275/7
 m. +iñg 75/7, 96/7
 m. +iñgge 73/11
 m. +iñgni 154/9
 m. +iñgni (ism-i M.) 203/11

mücrim-şîfat (Ar. is.): suçlu gibi
 m. (niçe m.) 87/5

mücrim-şîfatlık (Ar. +T. is.): suçlu gibi
 m. 161/8

mücrim-vār (Ar. +Far. is.): suçlu gibi
 m. 7/9, 157/7, 307/5

mücrim-veş (Ar. +Far. is.): suçlu gibi
 m. 46/9

müdām (Ar. zf.): 1. devamlı, sürekli
 m. 18/4, 107/10, 182/6, 192/7, 247/5,
 251/4, 294/4, 304/8, 326/5, 339/3,
 340/4, 354/1, 368/3, 406/3, 470/4,
 470/15, 531, 536, 562/8

2. (is.) şarap

m. 439/2

m. +ım (şîrb-i m.) 272/4

müddeā (Ar. is.): iddia olunmuş şey

m. 2^b-8, 5^a-3, 52/9, 77/4, 89/1, 192/3,
 229/10, 233/1, 343/3, 346/3, 380/7,
 386/5, 408/8, 435/6, 438/5, 464/6,
 516, 567/2, 570/54

m. ḳal- 66/7

m. -yı zāhirî 3^a-7

m. üçün 338/4

m. (bir m.) 112/6

m. (huşul-ı m. bolma-) 309/7

m. (şebt bolğan m.) 87/1

m. (terk-i m.) 442/5

m. +dın (hiçbir m.) 64/4

m. +dur 384/4

m. +ğa (her m.) 397/1

m. +larga 413/6

m. +nı (her m.) 403/3

m. +sı (her zerre m. bilen) 325/2

m. +sı (körerme m.) 558/4

m. +sığa 465/7

m. +sığa (birevniñ m.) 311/5

m. +sığa (bu Mücrim m.) 238/7

müddeī (Ar. is.): ayak direyen, inatçı

m. +ler 364/8

2. (sf.) iddiacı

m. ḳavli 526

müddet (Ar. is.): zaman, vakit

m. -i medīd bol- 527

m. (niçe m.) 278/6, 393/4, 413/5

m. +din (kélür m.) 68/2

m. +dür (medīd m.) 53/5

m. +ler 44/4

m. +ler (ni m.) 355/4

m. +ler (niçe m.) 90/1, 291/6

müddetī (Ar. +Far. zf.): bir süre

m. 2^b-1, 2^b-4, 132/6, 289/5

m. bol- 467/6

m. +dür 3^a-6, 78/3, 420/1

m. +dür kim 315/1, 464/4

müdevver (Ar. sf.): yuvarlak

m. (çarḳ-ı m.) 113/5

müpeşşer (Ar. is.): etkilenmiş

m. ḳıl- "etkilemek" 569/20

müpeşşir (Ar. is.): içe işleyen, dokunaklı

m. ol- "etkilenmek" 17/6

müpeşşirlik (Ar. +T. is.): etkili

m. hem 251/5

müpezzin (Ar. is.): ezan okuyan din

görevlisi

m. 559/3

müferreş (Ar. is.): döşenmiş
m. 1^b-4

müfettin (Ar. is.): fitneci
m. (ol m. âfetidin) 563/6

müffid (Ar. sf.): iyi anlatan, anlamlı konuşan
m. insân bol- 511

müft (Far. is.): bedava, bedelsiz
m. ol- 561/3

mühlet (Ar. is.): süre
m. +ni (vaʿde m.) 436/5

mühlik (Ar. sf.): öldürücü
m. (bu m. kesel) 563/4

müflis (Ar. is.): parasını yitirmiş kimse
m. (tehî dest ü faķîr ü m. -i bâzâr bolmuş mén) 310/2

2. (sf.) parasını yitirmiş
m. élge 115/1

müfti (Ar. is.): fetva veren
m. +si (ıışk m.) 517

mühellik (Ar. is.): öldürücü
m. +dür 15/7

2. (sf.) öldürücü
m. (bu m. ot) 328/7

müheyyâ (Ar. is.): hazır, hazırlanmış
m. 28/1, 207/6, 1^b-2
m. bol- “hazırlanmak” 20/2, 45/5, 439/10

m. eyle- “hazırlamak” 144/6

m. kıl- “hazırlamak” 212/2

m. +dın 3^b-3

m. +dur 261/2

mühlet (Ar. is.): zaman, süre
m. 367/5
m. ki 285/2

mühlik (Ar. sf.): öldürücü
m. ğamın 552
m. (bir m. otdur) 52/3
m. (ni m. derd-i hicrândur) 331/2
m. +ge (bir şuʿle-yi m.) 126/2
m. +ge (her bir derd-i m.) 439/3

mühmel (Ar. sf.): ihmal edilmiş
m. (ârzü-yi m.) 250/8

mühmelî (Ar. +Far. is.): anlamsız, boş
m. 250/9

mühre (Far. is.): cam boncuk
m. 70/2, 84/5, 524
m. birle gevher-i yektây 119/2

müjde (Far. is.): sevindiren haber
m. 369/1

m. bol- 285/1
m. -yi naḥl-i kâding 16/1
m. -yi vaşlınğ 155/1
m. +ğa (bu m.) 113/3

müje (Far. is.): kirpik
m. (iy m.) 102/2
m. +m seylâbı rengi 378/5
m. +emni 221/4
m. +nğ okını 229/4
m. +nğni 100/2
m. +sin 562/1

müjgân (Far. is.): kirpikler
m. 72/3, 94/6, 111/1, 177/5, 230/10
m. bilen 363/2, 379/2
m. ḥadengin 175/1
m. okın 110/1
m. okını 261/4
m. -ı terinğ 103/4
m. (eşk-i m.) 319/4
m. (ol m. -ı ḥün-hʿâr) 85/5
m. (süzen-i m. bilen) 373/3
m. (tîr-i m. birle) 517
m. +dın 245/7, 332/4
m. +ı (neşter-i m.) 96/3
m. +ı (sevâd-ı ḥançer-i m.) 562/6
m. +ıdın (şūḥlar m.) 121/5
m. +ımdadır 89/8
m. +ımdın (her târ-ı m.) 264/4
m. +ınğ (kaşınğ yayı vü m. okı) 226/2

m. +ige (tîre m.) 220/1

m. +ları 80/4

m. +larımda 445/6

m. +larımni 451/6

m. +larınğ sinānı 436/6

mükâfât (Ar. is.): ödül
m. -ı intikām-ı feraḥ 56/5
m. -ı vefâ 244/3
m. (der-küre-yi m.) 199/5
m. +ı üçün 236/7, 537

mükâleme (Ar. is.): karşılıklı konuşma, söz etme

m. -yi ders-i masabaḳ üçün 2^a-5

mükedder (Ar. is.): keder veren
m. bol- 559/10
m. kıl- “kederlendirmek” 172/4
m. +émes 569/7

mükerrem (Ar. is.): saygın
m. bol- 551

- m. (mağrūr u m. kıl-) 72/4
2. (sf.) saygın
 m. (ol kâbız-ı ervāh-ı m.) 453/7
 m. (ol Mesīhā-yı m.) 424/2
mükerrer (Ar. is.): tekrar edilmiş
 m. ol- 262/6
mükevvenât (Ar. is.): yaratılmışların tümü
 m. 1^b-2
 m. vücūdı 385/1
mül (Far. is.): şarap
 m. (neş'e-yi baḡş-ı cām-ı m.) 1^b-7
mülāhaza (Ar. is.): bir konuyu en ince ayrıntılarına kadar inceleme
 m. bile 521
mülā'ib (Ar. sf.): şakalaşan, oynayan
 m. (her ebleh-i m.) 326/4
mülākāt (Ar. is.): görüşme
 m. ét- "görüşmek" 64/8
 m. +ımğa (endāz-ı m.) 393/1
mülākātī (Ar. +Far. sf.): bir konuşma
 m. (munça tekrār-ı m.) 409/2
mülāyemet (Ar. is.): yumuşak başlılık
 m. bile 354/3
mülāyim (Ar. is.): uygun
 m. 460/2
 m. bol- 5^a-1
2. (sf.) uygun
 m. söz 358/3
 m. kavlni 559/9
mülāyim-gūy (Ar. +Far. is.): yumuşak sözlü
 m. bol- 397/6
mülāyimī (Ar. +Far. is.): yumuşak huyluluk
 m. 77/3
mülāzemet (Ar. is.): bir yere veya bir kimseye sıkı sıkıya bağlanma
 m. birle 17/4
 m. kıl- 531
mülāzım (Ar. is.): birine bağlı
 m. 569/10
 m. bol- "bağlı olmak" 419/2
 m. (érdi m.) 475/5
 m. +érür 570/20
mülebbib (Ar. is.): ağzına kadar doldurulmuş
 m. 438/7
mülevven (Ar. sf.): renkli
 m. (libās-ı m.) 86/2
mülezzez (Ar. is.): hoşça giden, güzel
 m. 500(3)
mü'min (Ar. is.): iman sahibi olan, inanmış
 m. ét- "inanç sahibi yapmak" 81/7, 379/7
 m. ol- 321/5
 m. -i kâbil ki bol- 276/6
 m. (kabül-i m. ü şādık émostür) 14/1
 m. +ğa (barça m.) 464/1
 m. +ler ile 483
mü'minlik (Ar. +T. is.): inanmışlık
 m. 163/7
mümkın (Ar. is.): olanaklı
 m. 137/3, 233/3, 418/5
 m. ol- 341/2
 m. +dür (ğayr-ı m.) 232/4
 m. +émes 43/6, 149/6, 256/6, 420/3
 m. +émes ése 468/1
 m. +érmes 218/6
mümkınāt (Ar. is.): olabilecek şeyler
 m. (ni m. ara) 385/3
mümtāz (Ar. is.): seçkin, imtiyazlı
 m. 2^b-7, 40/4, 227/4, 523, 569/11
 m. bol- "imtiyaz sahibi olmak" 27/5
 m. ol- 395/4
 m. tüz- 122/5
 m. u cān-ışār ol- 399/2
 m. u mu'teber 429/8
 m. -ı 'ālemdin 134/7
 m. +érdi 424/4
2. (sf.) seçkin
 m. cihān 258/5
 m. ferd 424/8
 m. hüsın 463/4
 m. tarab bolsa 397/2
 m. +ı (kad-i m.) 82/1
 m. +ı (serv-i m. ki) 82/2
mün'akid (Ar. is.): bağlı, ilişkili
 m. +dür 359/5
münakkaş (Ar. sf.): süslemeli
 m. éger 474/5
münāsib (Ar. is.): uygun, yaraşır
 m. 83/6, 323/6, 437/7, 452/2, 521
 m. +dür 212/7
 m. +émes 525
 m. +émes érdi 325/7
 m. +érdi 395/5
 m. +érür 56/2
münāza'at (Ar. is.): münakaşalar, ağız dalaşları
 m. 346/4

münāzara (Ar. is.): karşılıklı şiir söyleyerek
yapılan atışma
m. (muḳallid m.) 2^b-5

müncer (Ar. is.): sona eren, son bulan
m. 569/17

münevver (Ar. is.): aydınlatılmış
m. 327/4, 569/16
m. bol- “aydınlanmak” 283/5, 463/1, 559/10
m. ét- “aydınlatmak” 12/6
m. eyle- “aydınlatmak” 395/3
m. kıl- “aydınlatmak” 172/1
m. +dür 232/3, 418/6
2. (sf.) aydınlık, ışıklı
m. (bā-ḥātır-ı m.) 569/18
m. (māh -ı m.) 113/1

münezzeh (Ar. sf.): temiz, arı
m. (zāt-ı m.) 2/1

münfek (Ar. is.): ayrılmış
m. +émes 269/6

mün'im (Ar. is.): nimet veren
m. olmayın kişi 128/2
m. -i 'ālem 435/13
m. +ler (ni m. ki) 435/13

münkād (Ar. is.): boyun eğen, bağımlı
m. bol- “boyun eğmek” 67/5
m. (kıl muṭī' vü m.) 498

münkalib (Ar. is.): dönüşmüş olan,
değişmiş
m. bol- “dönüşmek” 20/8

münkaṭı' (Ar. is.): kesilmiş, son bulmuş
m. kıl- 3^b-13
m. +dur 403/3

münkerāt (Ar. is.): dini açıdan yapılması
hoş görülmecek davranışlar
m. (tamāmī-yi menhiyāt-ı bāṭınī vü
m. -ı zāhiridin beri) 3^b-10

münkeşif (Ar. is.): meydana çıkan, görünen
m. eyle- 451/4

müntaḥab (Ar. is.): seçilmiş, seçkin
m. 11/5, 20/1
m. (yektā vü ferd ü m.) 481

müntakıl (Ar. is.): intikal etme
m. kıl- “yerinideğiştirmek” 201/2

münzil (Ar. is.): yukardan aşağı indiren
m. bol- 2/3

mürecceb (Ar. sf.): kutsal
m. (şehr-i recebū'l-m. ki) 4^a-1

mürğ (Far. is.): kuş

m. (bir m.) 138/9

mürīd (Ar. is.): bir kimseye bağlanarak
onun peşinden giden kimse
m. +i mén (ıışk-ı perīnīng m.) 446/3

mürtefi' (Ar. is.): yüksek bir yere çıkmış
olan
m. bol- 4^b-2, 283/6
m. eyle- “yüksek bir yere çıkmak”
134/3
m. kıl- 362/3

müntehib (Ar. is.): seçen, ayıran
m. bolsa 397/4

müntehī (Ar. is.): sona ulaşan, biten
m. bol- “bitmek, nihayete ermek”
37/2

mürebbīsiz (Ar. is.): eğitmensiz
m. (mu'allimsiz m. kişige) 105/3

mürevec (Ar. sf.): itibarlı
m. derecāt 562/2

mürğ (Far. is.): kuş
m. rüḥları 4^a-1
m. -ı rüḥum 263/3
m. (beyzadın m.) 8/4
m. (bir m.) 138/9
m. +dın beyza 8/4

mürsel (Ar. is.): peygamber
m. barısı 294/1

mürselīn (Ar. is.): peygamberler
m. (edyān-ı m.) 365/2
m. (enbiyā vü m.) 61/5
m. (ḥatm-i m.) 294/1

mürtefi' (Ar. is.): yükselen, yükselmiş olan
m. bol- “yükselmek” 142/3

mürūr (Ar. is.): sona erme
m. -ı eşkdin 427/4
m. -ı eyyām-ı rüzgār 2^b-13
m. -ı 'ömr 392/7

mürüvvet (Ar. is.): iyilik, fazilet
m. 46/4, 233/5, 443/5
m. +i (pür-baḥt dil m.) 298/6

mürüvvetliḡ (Ar. +T. sf.): faziletli
m. ṭabībim 186/5

mürüvvetlik (Ar. +T. sf.): faziletli
m. +ga 397/3

mürüvvetlik (Ar. +T. sf.): faziletli
m. 570/44

müsā'id (Ar. is.): yardımcı
m. bol- 386/3

müvāsālīḡ (Ar. +T. is.): yumuşaklık

- m. 216/3
müsāvī (Ar. is.): eşit, denk
 m. 356/5, 399/2, 434/5
 m. bol- 564/9
 m. +dür 327/3, 387/5, 561/6
müsebbib (Ar. is.): sebep olan
 m. +din 20/2
müsellem (Ar. is.): teslim edilmiş, verilmiş
 m. 53/4, 126/5, 453/4, 526, 562/5
 m. bol- 253/6, 551
 m. tut- 285/7
 2. (sf.) teslim edilmiş, verilmiş
 m. (bu m. gül-i bî-ḥār-ı ser-ā-pāy) 9/4
müsellim (Ar. is.): teslim eden, veren
 m. +i (seyr-i kişver-i ʿālem m.) 202/4
müselmān (Far. is.): Müslüman
 m. bol- 511
 m. (hiç m.) 4/7
 m. +a (kaysı m.) 91/5
 m. +ğa (her m.) 395/7
 m. +lar (iy m.) 558/2
 m. +lar (sāde m.) 457/5
 m. +nı (duʿālī her m.) 423/7
müselmānlığ (Far. +T. is.): müslümanlık
 m. +nıñ işbātını 267/4
müsem mā (Ar. is.): ad verilmiş,
 adlandırılmış
 m. 4^a-6
müşennā (Ar. is.): iki kat, iki misli
 m. 127/5
müstaʿīn (Ar. is.): yardımcı
 m. bolmas 134/6
müstağnī (Ar. is.): tok gözlü, doygun
 m. 130/8
 m. -yi ʿālem bolma- 258/4
 m. +émesdür (mānend-i m.) 45/2
müstağrak (Ar. is.): bir şeyin içine
 batırılmış
 m. 394/4
 m. bol- 220/5
 m. eyle- “batırmak” 96/6
 m. ol- “batmak” 132/3, 375/7, 398/4
 m. -ı baḥr-i belā bol- 236/4
 m. -ı baḥr u berim 416/3
 m. -ı mevc-i ṭelāṭum eyle- 171/6
 m. (maḥv u zār u m.) 255/3
 m. (iy m. -ı deryā-yı ʿiṣyān) 540
 2. (zf.) batmışçasına
 m. (mest ü m.) 227/4
müstaʿīn (Ar. is.): yardım uman
 m. (meded-kār-ı m.) 294/8
müstaḥıḳ (Ar. is.): hak etmiş, layık
 m. -ı mağfıret bolur 76/7
müstaḥkim (Ar. zf.): sıkıca
 m. 145/3
müstaḳīm (Ar. is.): doğru yoldan
 ayrılmayan
 m. 2^a-5, 48/7, 168/4, 294/8
 m. bol 322/2
 2. (sf.) düz, doğru yol
 m. (şırāt-ı m.) 218/6
müsteʿān (Ar. sf.): kendinden yardım
 istenen en büyük güç
 m. (kelām-ı Ḥudāvend-i m.) 470/5
müstecāb (Ar. is.): kabul olunmuş
 m. eyle- 284/5
müstedām (Ar. zf.): devamlı olarak, sürekli
 m. 470/10
müstecīb (Ar. is.): kabul edilmiş
 m. ol- 559/11
müstefīd (Ar. is.): yararlanan, faydalanan
 m. bol- “yararlanmak” 4^a-12, 64/4
müstemend (Far. sf.): kederli
 m. (bir garīb-i m.) 425/2
müsvedde (Ar. is.): henüz temize
 çekilmemiş yazı, karalama
 m. +din (manzūr bu m.) 4^b-6
müşābih (Ar. is.): benzeyen
 m. -i dürr-i kerān 262/1
 m. -i pervāne kıldılar 91/4
müşāhede (Ar. is.): bir nesnenin varlığını
 görme
 m. -yi cemālleridin 2^a-11
müşahḥıṣ (Ar. is.): ayıran, seçen
 m. 152/1(2), 152/2, 152/3, 152/4,
 152/5, 152/6, 152/7
müşevveş (Ar. is.): karışıklık
 m. 241/6
 2. kapalı
 m. 436/7
müşfikāne (Ar. +Far. sf.): acıma ve kotumu
 duygusu ile
 m. (naşāyih-i m.) 4^b-4
müşfiklğ (Ar. +T. is.): merhametlilik
 m. +ıñ 294/8
müşg (Far. is.): misk
 m. isi 378/1

- m. -i nihān 398/3
m. +dür 394/7
müşg-eḫṣān (Far. sf.): misk kokulu
m. (gīsū-yı m. bile) 399/1
müşg-feṣṣān (Far. sf.): misk kokulu
m. +ıñgnı (gīsū-yı m.) 296/4
müşgīn (Far. sf.): 1. misk kokulu
m. saçın 559/4
m. zülfi sevdāsı 558/4
m. (ol turre-yı m. ile ḥāle) 112/2
m. (sēni m. ġarrā lebiñğdin) 333/2
2. kapkara
m. (ḥaṭṭ-ı m.) 7/3
müşkil (Ar. is.): güç, zor, çetin
m. 14/9, 83/3, 121/7, 215/7, 245/6, 455/5, 483
m. -i ‘aḳibni 14/9
m. -i dūnyā 14/9
m. -i eyyām 446/2
m. (bu m. kim) 310/1
m. (ni m.) 147/2
m. +üm 29/1
m. +üm (bu m.) 446/2
m. +üm (kaṭıġ m. bilen) 362/2
m. +i (kıyāmet m.) 14/9
m. +iñġ (bu m.) 215/7
m. +dür (ni m.) 231/1, 409/4
m. +éken 300/2
m. +érür 363/5
m. +ni 569/19
2. (sf.) güç, zor, çetin
m. iş 145/1
m. belā vü derde 368/1
m. (turfe m. kūn éken) 165/2
müşkilāt (Ar. is.): güçlükler, zorluklar
m. +ım (köp m.) 561/1
müşṭāk (Ar. is.): özleyen
m. -ı dīdārı bolsam 383/4
m. -ı kenārıñğ mén 355/4
m. +dın (mén-i m.) 330/1
müte‘addid (Ar. sf.): sayısız
m. ḥaḳīr-ḥāne 570/13
müte‘ālī (Ar. sf.): üstün, yüce
m. (ol m. şıfātım) 561/1
mütevāzı (Ar. is.): alçak gönüllü
m. kıl- 361/6
m. +émes édim 11/3
müttehem (Ar. is.): suçlu sayılan
m. kıl- 459/2

- müttehim (Ar. is.):** suçlu
m. 101/9
müttekā (Ar. is.): koltuk değneği, dayanılacak yer
m. kıl- “arkaya almak, dayanmak” 473/6
m. (özge m. bolmas) 125/8
müvellid (Ar. is.): meydana getiren, oluşturan
m. (mekān-ı m. ü me‘lūfı) 252/5
müyesser (Ar. is.): kolay olan, kolaylıkla oluşan
m. 26/5, 110/4, 198/3, 333/6, 463/7, 569/9
m. bol- “kolay olmak” 119/6, 144/3, 146/5, 219/4, 271/5, 277/6, 349/1, 416/5, 440/5, 441/2, 558/5, 559/10
m. eyle- “kolaylıkla yapmak” 74/4
m. bolmagan maḳşadnı 210/3
m. kıl- “kolay yapmak” 139/1
m. ol- “kolay olmak” 107/7, 354/6
m. +im 10/6
müzāb (Ar. is.): erimiş
m. +ım (merḳūm-ı m.) 57/2
müzavvaḳ (Ar. zf.): eğlenceli bir şekilde
m. 189/9
müzd (Far. is.): karşılık, bedel
m. -i ġubār-ı maḳdemiñġ 15/5
müzehheb (Ar. sf.): yaldızlanmış
m. yerlerin 559/2
müzeyyen (Ar. is.): süslü
m. kıl- 559/2
müznibīn (Ar. is.): suçlular, günahkarlar
m. 294/4

N

- na‘aş (Ar. is.):** ceset
n. +ım üçün 561/2
n. +ını (mübārek n.) 4^a-9
nā-āşinā (Far. is.): tanıdık olmayan
n. 157/3
nāb (Far. sf.): saf, katışıksız
n. (mey-i n.) 388/6
n. (şarāb-ı la‘l-i n. -ı mey-perestiñğdin) 348/4
n. +ı (bāde-yı n.) 401/6
n. +ımdın (āb-ı ḥayāt-ı la‘l-i n.) 331/2
n. +ıñgnı (edā-yı şeker-i n.) 51/1
nā-bāver (Far. sf.): istenmeyen

- n. +im (ol dilber-i n.) 263/5
- nā-būd (Far. is.):** yokluk
n. kıl- 247/8
n. ol- 321/3
n. (būd u n. -ı cihān) 224/7
- nā-çār (Far. is.):** çaresiz, zavallı; çaresizlik
n. 3^a-13, 54/4, 237/5
n. bol- 310/6
n. bolğandın keyin 323/1
n. -ı be-muktezā-yı hātır-ı efkār 3^a-2
n. -ı hengām-ı qarılığ 4^b-9
n. (bī-ṭālī^c ü nā-ḳābil ü n.) 349/6
n. (çār u n.) 67/10
n. +dur 68/3
n. +ğa 402/4
2. (sf.) çaresiz, zavallı
n. (‘uṣṣāḳ-ı n.) 90/2
n. +ımğa (ahvāl-i n.) 1/4
3. (zf.) çaresizce
n. 159/7, 196/2, 362/3
- nādān (Far. is.):** bilgisiz, cahil
n. 84/4, 90/4, 147/3, 336/6, 401/2, 410/3, 506
n. bile 399/5
n. birle 205/3
n. kıl- 446/7
n. ol- “cahil olmak” 563/6
n. kibi kılma- 156/6
n. (hīç n.) 321/4
n. +dur 564/3
n. +ğa 73/5, 169/2, 463/6
n. +lar (ebleh ü n. ile) 163/1
n. +larğa (bu n.) 213/5
2. (sf.) bilgisiz, cahil
n. (ol n. ṭabībim) 308/6
- nādānlıḳ (Far. +T. is.):** bilgisizlik, cahillik
n. +da (sevdā-yı n.) 219/6
- nādim (Ar. is.):** pişman olmuş
n. 38/2, 220/9, 244/7, 413/7
- nāf (Far. is.):** göbek
n. -ı āhū-yı deşt-i Hoṭen 394/7
- nāfe (Far. is.):** misk, koku
n. -yi dürr kim 78/6
- nā-fercām (Far. sf.):** sonu iyi olmayan, kötü
n. (baht-ı n.) 59/1
n. +dın (ğaraż-ı eyyām-ı n.) 3^b-12
- nā-fermān (Far. sf.):** hükümsüz
n. (esīr-i nefis-i n.) 225/8
- nāfi^c (Ar. is.):** faydalı
n. 149/6
- nāfiz (Ar. is.):** etkili
n. 69/1(2), 69/3, 69/4, 69/5
n. ol- “etkili ol-” 69/2
n. bol- “etkili ol-” 69/5
n. (rāy-ı n. -i aḥkām-ı dīn) 316/1
- nā-gāh (Far. zf.):** ansızın
n. 84/1
- nāgehāne (Far. zf.):** ansızın
n. 153/1
- nağme (Ar. is.):** kulağa hoş gelen söz veya ses
n. -yi ṣādī 471/3
n. +sī 424/3, 439/2
- nā-hem-vārlik (Far. +T. is.):** doğru, düzgün değil
n. 526
- naḥl (Ar. is.):** hurma ağacı; sevgilinin boyu
n. -i ārzū 225/5
n. -i belā-yı semer 249/1
n. -i gül 9/4
n. -i gülistān 307/2, 472/3
n. -i gülistānı 430/4
n. -i gülistāndur 16/4
n. -i ḳad 105/1
n. -i ḳaddinḡ 290/2
n. -i ḳadi 302/1
n. -i ḳadinḡni 236/5
n. -i kühen-i keşide mén 176/5
n. -i muḥabbet 318/3
n. (bi-reng-i n. -i ḥazān) 23/6
n. (iy n. -i gülzār-ı murād) 289/2
n. (ḳuruḳ n. kıl-) 350/4
n. (ḳuruḡan n.) 141/4
n. (müjde-yi n. -i ḳadinḡ) 16/1
n. +i (ḳuruḳ n. ki) 8/2
n. +i ki 198/6
n. +ini (melāmet n.) 259/2
n. +ımğa 72/2
n. +ler 208/7
- nā-ḥoş (Far. sf.):** hoş olmayan
n. ‘aziliniḡ 57/3
n. nefeslik 424/13
2. (zf.) kötü bir şekilde
n. ötker- 501
- naḥslik (Ar. +T. is.):** uğursuzluk
n. +dür 570/16
- naḥvet (Ar. is.):** kibir, gurur
n. 397/2

n. (ğurūr u n. u hırş u hevānı) 434/7

na'im (Ar. is.): huzur

n. ü nāz 508

n. (nāz u n.) 66/2

nā-kābil (Far. +Ar. is.): yeteneksiz

n. (bī-ṭālī' ü n. ü nā-çār) 349/6

2. (sf.) yeteneksiz

n. evlādınğ için 204/6

n. (hem-rāh-ı n.) 400/3

nā-kām (Far. is.): mutsuz

n. eyle- "mutsuz etmek" 106/4

nā-kārlıg (Far. +T. is.): mutsuzluk,

nasipsizlik

n. ét- 475/6

naqd (Ar. is.): değer

n. 5/7, 45/7, 437/3

n. -i cān 93/2, 426/2

n. -i cānı 39/6

n. -i cānım 174/1

n. -i du'ā 317/5

n. -i ḥayāt 5/6

n. -i ḥazīne 107/4

n. -i ḥüsniñg 382/5

n. -i muḳarrer 113/3

n. -i muḥabbetni 273/4

n. -i 'ömr 455/6

n. -i 'ömrüm 359/8

n. -i 'ömrümni 42/6, 145/2

n. -i ṭa'at 204/3, 402/6

n. -i yāri 221/5

n. (bu n.) 107/11

n. (miñg n. -i cān) 85/2

n. (munça n.) 398/2

n. +i+Ø 67/10

n. +i vü sevdāsı 50/2

n. +i ('ömrüm n.) 310/2

n. +idin (ṭa'at n.) 274/4

n. +in 475/5

n. +in ('ömr n.) 156/6, 219/5

n. +inğ 296/6, 461/9

n. +ini (cān n.) 223/6, 371/6

n. +ini (ḥayātım n.) 299/4

nā-kedḥudāyī (Far. sf.): ?

n. 347/5

nākış (Ar. is.): eksik, kusurlu

n. kıl- 129/5

n. +érür 564/4

nākıl (Ar. is.): nakleden, aktaran

n. -i āyāt u aḥādīs 523

naḳḳāş (Ar. is.): nakış yapan, süsleme ustası

n. 139/5

n. (taşvır étmegen n.) 177/2

n. +dur (şüret-i n.) 111/3

n. +ı (ezel n.) 265/1

n. +inğ 333/2

naql (Ar. is.): hikaye etme, anlatma

n. +dın 38/5

n. +i 399/4

naḳş (Ar. is.): eksiltme, azaltma

n. bol- 562/9

n. -ı cān 502

n. -ı ḥired 399/5

n. +i+Ø 461/2

naḳş (Ar. is.): süs, resim

n. -ı būriyā 112/5

n. -ı ḳudūmī için 255/6

n. -ı ḳudūmiñg 184/6

n. -ı pāy 214/4

n. -i pāyiñg 296/1

n. (bir n. -ı pāy) 107/2

n. (dehr-i n. u mihr ü şefḳatdür) 28/7

2. (sf.) resimli

n. nigīn 424/9

nākūs (Ar. is.): kilise çanı

n. +ın 559/2

naḳz (Ar. is.): bozma, yıkma

n. 49/3

nāl (Far. is.): inleme, inilti

n. 291/4

n. yañlıg 177/2

n. +inğni 496

n. +inğga (séniñg n.) 567/7

2. (sf.) kamış

n. ḳalem dik 141/1, 314/3

nāle (Far. is.): inleme, inilti

n. 210/1, 239/6, 267/6, 291/4, 346/6

n. birle 177/2, 206/5

n. birle āh ol- 570/48

n. çek- "inlemek" 120/2

n. eyle- "inlemek" 131/5, 207/2, 349/5, 406/2

n. kıl- "inlemek" 120/4, 466/2

n. -yi cān-süz-ı hicrān 471/3

n. -yi çeğāne 456/3

n. -yi dil-i şeb 456/1

n. -yi ğam 308/1

n. -yi köñgöl-ḥırāş 138/2

n. vü āh u fiğān 190/5

- n. vü āh u fiğānı 251/3
 n. vü efğān 438/6
 n. vü efğān bilen 363/4
 n. vü efğān u zārīdūr 116/6
 n. vü feryād u fiğānıng 194/6
 n. vü feryād ét- 35/4
 n. vü sūz u fiğān u şayha u mātem bilen 329/2
 n. (āh u n. vü feryād) 17/6, 239/8, 450/5
 n. (efğān u āh u n. birle) 230/6
 n. (fiğān u n. bilen) 342/2
 n. (fiğān u n. -yi ʿāşık) 160/3
 n. (fiğān u n. kıl-) 445/1
 n. (ğayr-ı āh u n.) 330/1
 n. (köp n. -yi cān-sūz) 236/1
 n. (mén ü şām-ı firāk ü n. -yi zār u dil-i pūr-ğam) 314/6
 n. (miñg n.) 393/2
 n. (şadā-yı n. -yi cān-sūz) 332/7
 n. (sāz-ı nevā-yı n.) 98/1
 n. (yakımlık n. -yi cān-sūz u āh-ı ğam-zedā) 442/1
 n. +dīn 23/8, 122/2
 n. +ler birle çemen 88/1
 n. +m 129/3, 175/6, 216/2, 289/5, 427/2, 437/3
 n. +m (şavlet-i n.) 275/1
 n. +mī (fiğān u n.) 558/1
 n. +miñg (nevā-yı n. teʿşiridin) 87/2
 n. +si 249/2
 n. +si (fiğān u n.) 462/2
 n. +si (şadā-yı n.) 288/2
 n. +sin (ğam n.) 48/2
nāle-riz (Far. is.): ağlayan, inleyen
 n. (dil-hırāş u n.) 563/6
nāliš (Far. is.): inleyiş, inilti
 n. +im 176/3, 567/1, 567/7
nām (Far. is.): ad, ün
 n. al- 71/7
 n. -ı feraḥ eyle- 56/4
 n. -ı hurremlık 198/4
 n. u nişān birle 387/7
 n. ile nengi 471/1
 n. (bu kuruḥ n. bilen) 329/8
 n. (bu n. kıl-) 460/7
 n. (bu n. -ı kelān bilen) 337/7
 n. (bu n. -ı muḳadder) 113/7
 n. (ḥarf-i lafz-ı n. -ı feraḥ) 56/1
 n. (hediye-yi n.) 36/7
 n. (hevā-yı n.) 146/5
 n. (heves-i n. ile) 412/6
 n. (uşbu hevā-yı n.) 63/7
 n. (uşbu n. ile) 223/7
 n. +ımğa (munça n.) 404/7
 n. +ımnı 87/1
 n. +ımnı koy- 431/7
 n. +ıñgnı 403/7
nā-maʿlūm (Far. +Ar. is.): belli olmayan
 n. +érür 407/7
namāz (Ar. is.): Müslümanların günde beş defa kurallarına uygun olarak yerine getirmek zorunda oldukları farz ibadet
 n. kıl- 2^b-3
 n. -ı şāmdın tā şubḥ-dem 303/6
 n. +ı (zühd n.) 473/4
nāme (Far. is.): mektup
 n. 411/1, 559/4
 n. -yi hicr ü firāk 291/3
 n. +si 158/4
nā-maḥmūl (Far. +Ar. is.): boş, dolu olmayan
 n. +dür 58/2
nā-merd (Far. is.): korkak, alçak
 n. +ler (kalın n. birle) 384/2
nā-mihr-bān (Far. is.): sevgisiz, vefasız
 n. bol- “vefasız olmak” 142/3, 435/2
 n. (iy n.) 349/9
 n. +dın (ol n.) 441/3
 n. +ıñg (ol n.) 110/3
2. (sf.) vefasız
 n. (sezā-yı n.) 51/4
 n. +ım (iy meh-i n.) 190/1
nā-müselmān (Far. is.): Müslüman olmayan, kafir
 n. olma- 563/3
nān (Far. is.): ekmek
 n. 101/4, 435/13, 455/7(2), 548
 n. (aş ile n.) 539
 n. (barça n.) 435/13
 n. (bir pârçe n. için) 429/5
 n. +dur (muḥtâc-ı n.) 383/4
 n. +ı 412/3
 n. +ı (pâre-yi n.) 338/6
nā-pāydār (Far. is.): sınırsız, çok
 n. 54/3
nā-pesend (Far. is.): beğenmemiş

- n. ol- 441/6
nā-peydā (Far. is.): belirsiz, gizli
 n. 271/5
nār (Ar. is.): ateş, cehennem
 n. ét- “yakmak” 414/3
 n. -ı cehennem bile 412/7
 n. -ı Hālīl mertebesi 465/1
 n. (‘azāb-ı n. -ı sūz) 149/4
 n. (İbrāhīm ü tola n.) 569/15
 n. (kızduran n. -ı muḥabbetdin) 446/4
 n. (şu‘le-yi n. -ı tecellī sēn) 313/5
 n. +ı+Ø 78/1
na‘ra (Ar. is.): haykırma
 n. ét- “haykırmak” 127/10
 n. tart- “haykırmak” 88/3
 n. -yı mestāne eyle- 311/3
 n. (şadā-yı n. birle) 236/2
nār-bendelik (Ar. +Far. T. is.): ateşe kölelik
 n. 183/8
nāre (Far. is.): ateş
 n. (tutaşkan n.) 83/5
nā-resā (Far. is.): yetişmemiş
 n. ehli 564/4
narḥ (Ar. is.): bir malın satış fiyatını
 belirleyen tarife
 n. -ı erzān 435/18
narı (T. e.): öte, diğer taraf
 n. 561/6
narı (T. e.): öte
 n. (‘uşşāk élidin n.) 568/1
nās (Ar. is.): insanlar, halklar
 n. (maṭlūb-ı n.) 123/2
 n. (mertebe-yi esfel-i n.) 510
naşāyih (Ar. is.): nasihatler, öğütler
 n. -i müşfikāne 4^b-4
 n. (pend ü n.) 57/1
nā-sezā (Far. +Ar. is.): yakışık almayan
 n. kıl- 473/5
 2. (sf.) uygunsuz
 n. +dın éken (bu ḥiref-i n.) 346/3
nāşih (Ar. is.): öğüt veren kişi
 n. (iy n.) 79/5, 216/4
 n. +nı (pend-i n.) 246/5
naşib (Ar. is.): kısmet
 n. ol- 559/11
 n. -i rāḥatıng 340/3
 n. (yā n.) 32/1
 n. +e (bir n.) 34/6
naşihat (Ar. is.): öğüt
 n. (pend ü n.) 406/4
 n. (pend ü n. bér-) 216/4
 n. +ım 163/1
nā-şād (Far. is.): mutsuz, hüüzünlü
 n. 570/29
 n. (bu yaŋlıg n.) 498
 2. (sf.) mutsuz, hüüzünlü
 n. (bir dil-i n.) 62/1
 n. +dın (mén-i n.) 340/1
na‘t (Ar. is.): Hz. muhammet'in niteliklerini
 övmek, ondan şefaatt dilemek
 amacıyla yazılan kaside
 n. (bir n.) 218/1
nā-tamām (Far. +Ar. is.): eksik
 n. 435/6
nāṭıḳ (Ar. is.): söz söyleyen, konuşan
 n. 174/6
nātüvān (Far. is.): güçsüz, kuvvetsiz
 n. 202/9, 314/1
 n. bol- 295/1, 332/3, 367/5
 n. ét- “güçsüz kılmak” 112/6
 n. kıl- 175/2, 450/1
 n. yalguz ḳal- 121/1
 n. -ı zārın 426/6
 n. (pīr ü n. bol-) 92/7
 n. (zār u n. bol-) 473/2
 n. (ḥarāb u n. u ebter ol-) 179/2
 n. (köp n.) 226/6
 n. (köp n. bol-) 265/4
 n. (köp n. kıl-) 295/1
 n. +émes 135/5
 n. +ğa 323/3
 n. +ğa (bu bī-çāre-yi n.) 3^a-12
 n. +ın (‘arz-ı ḥāl-i n.) 206/5
 n. +larnı 327/6
 n. +nı (bu n.) 570/11
 2. (sf.) güçsüz, kuvvetsiz
 n. cānımğa 66/1
 n. ḥālimni 349/10
 n. (‘Ābid-i zār-ı n.) 473/7
 n. (cān-ı n.) 566/3
 n. (pīr ü n. kıl-) 280/1
 n. +dın (cān-ı n.) 336/4
 n. +ım (bu ḥāl-i n.) 418/1
 n. +ım (cism-i n.) 130/1
 n. +ım (vücūd-ı n. hem) 327/3
nātüvān-perest (Far. is.): aşırı güçsüz
 n. (zār u n.) 135/7
nātüvānī (Far. sf.): bir güçsüz, zayıf

n. 334/7
nātüvānılg (Far. +T. is.): güçsüzlük
 n. (hengām-ı n.) 4^b-6
 n. +da (munça hāl-i n.) 401/1
nā-ümīd (Far. is.): 1. ümitsiz
 n. bol- 126/7, 570/46
 n. +érmes 2/6
 2. (sf.) ümitsiz
 n. özüm 252/3
 n. +i (be-hazān-ı n.) 566/2
 3. (zf.) ümitsizce
 n. 365/5
nā-ümīdlik (Far. +T. is.): ümitsizlik
 n. 171/4
nāvek (Far. is.): ok
 n. -i āh-ı şehir 443/2
 n. (zaḥm-ı n. birle) 29/1
 n. +inğ okı 52/1
 n. +inğdin (qadalğan n.) 242/3
 n. +ni 69/1
nāy (Far. sf.): kamışdan yapılmış
 n. +ın (qalem-i n.) 327/7
nāyāb (Far. sf.): bulunmaz, erişilmez
 n. (bir gevher-i n.) 381/1
 n. (gevher-i n. -ı ıyş) 144/3
 n. (gevher-i n.) 235/3
nāyıl (Ar. is.): erişmiş, elde etmiş
 n. -i dünyā kııl- 14/2
nāz (Far. is.): cilve, eda
 n. 118/1(2), 118/2, 118/3, 118/4,
 118/5203/4
 n. eyle- 206/3
 n. qabāsı 113/3
 n. u na‘īm 66/2
 n. u ni‘met ü in‘ām-ı bī-niyāz
 n. u niyāz 73/3
 n. (maẓmūn ilen n.) 159/3
 n. (mest-i n. -ı canān érdim) 279/3
 n. (na‘īm ü n.) 508
 n. (semend-i n. cevlanın) 27/3
 n. (serv-i n. -ı nāzenīn kim) 277/3
 n. +e (serv-i n.) 111/7
 n. +ı (serv-i n.) 82/1
 n. +ı (serv-i n. kim) 82/1
 n. +ıga (serv-i n.) 118/5
 n. +ım 198/3
 2. (sf.) nazlı, işveli
 n. (iy bāgbān-ı gülşen-i n.) 445/2

naẓar (Ar. is.): insani ilāhi gerçeğe ulaşırın
 içe bakış
 n. 7/2, 225/1
 n. bol- 391/2
 n. eyle- “bakmak” 250/6
 n. kııl- 259/3, 564/6
 n. sal- “bakış atmak” 89/11, 130/6,
 296/2, 384/3, 452/5
 n. ehli 452/3
 n. (bir n.) 158/5
 n. (bir n. kııl-) 196/7
 n. (her n.) 558/4
 n. (her pest n. -ı ḥasidın) 547
 n. (manzūr n.) 124/5
 n. (manzūr n. kııl-) 411/3
 n. kérek 562/10
 n. +a (ehl-i n.) 113/6
 n. +dın 230/1, 230/4
 n. +ga (ehl-i n.) 70/3
 n. +ım (bister-i n.) 351/4
 n. +inğ 103/2
 n. +nı (ehl-i n.) 192/4
naẓar-gāh (Ar. +Far. is.): bakılan veya
 bakılacak yer
 n. +ı (her n.) 314/3
 n. +ında 208/2
nāzenīn (Far. is.): ince yapılı, zarif kadın
 n. dil-dārı birle 102/5
 n. (ahenglik bir n. güftār) 26/3
 n. (ol n. edādın éken) 346/2
 n. (ol n. serv-i revān) 407/1
 n. (serv-i nāz-ı n. kim) 277/3
 n. +ni (edā-yı n.) 271/4
 2. (sf.) nazlı, cilveli
 n. 439/7
 n. +ler 86/4, 330/3, 408/4
 n. +ler (perī-veş nāzenīnler birle)
 422/1
 n. +lerdin 99/2
 n. +ni 463/4
nāzım (Ar. is.): düzenleyen, düzene koyan
 n. -ı tavşīf 559/4
nāzır (Ar. is.): bakan, gözetin
 n. +édim 570/6
 2. (sf.) bakan, gözetin
 n. (be-qalb-i n. u bā-dīde-yi bīdār)
 237/4
nāzık (Far. sf.): ince, narin
 n. edālar 457/2

- n. yol éken 233/3
n. (bu séning n. teniŋg) 563/2
- nāzil (Ar. is.):** yukarıdan inen, inici
n. 366/4, 569/21
n. ol- “inmek” 36/2
- nāzile (Ar. is.):** yukarıdan inme
n. (be-menzile-yi melāyike-yi nāzile)
2^a-11
- nāziş (Far. is.):** çekici, alımlı davranma
n. +i 182/7
- naẓm (Ar. is.):** dizme; vezinli ve kafiyeli
şiiir
n. 191/7
n. bağla- “şiiir dizmek” 4^b-3
n. ehli içre 98/3
n. éterge 251/7
n. ile 510
n. -ı bī-ḥāşıl ki 278/4
n. -ı faқаtğa 469/7
n. -ı yalğanıŋ 47/5
n. (anıŋg n. rezmiğa) 140/7
n. (ehl-i n. içre) 191/7
n. (hevā-yı n. -ı faқаt) 564/7
n. (köp n. ehlidin biri) 97/4
n. (ṭarīḳ-i n.) 25/7
n. +da 84/7
n. +ığa (birer beyt n.) 2^b-9
n. +ığa (suḥan n.) 396/7
n. +ın tut- “şiiir yazmak” 410/7
n. +ıŋda (maʿnī-yi n.) 8/7
n. +ıŋnı 343/7
- nebāt (Far. is.):** nöbet şekeri
n. (minnetlik n. u қанд u şekkerdin)
443/7
n. (қанд u n.) 36/8
n. +ı 94/1
- nebātü’n-naʿş (Far. +Ar. ib.):** ölü bitki
n. dik 154/8
- nebī (Ar. is.):** peygamber
n. 333/7
n. (be-ḥükm-i şerʿ-i n.) 81/7
n. +dür mén (ümmet-i ḥatm-i n.)
227/9
- ne-būd (Far. is.):** yokluk
n. (būd u n.) 164/2, 417/2
n. +ını (būd u n.) 209/9
- necāt (Ar. is.):** kurtulma, kurtuluş
n. 17/7, 36/3, 178/1, 482
n. (ümīd-i n.) 53/9
- n. +ı (qılğan cürm ü işyānnıŋg n.)
382/7
n. +ı (ümīd-i n.) 94/7
n. +ım (bir ğamdın n.) 561/3
n. +ım (ümīd-i n.) 396/6
n. +ımğa 315/7
n. +ıŋnı 330/7
- 2. (sf.) kurtuluş**
n. (ḥarīf-i rāh-ı n.) 562/2
- nedāmet (Ar. is.):** pişmanlık
n. 139/6, 539
n. çūbe-yi dārığa 157/7
n. eşki içre 41/6
n. eşki seylābı bilen 281/6
n. ḥilʿati 174/7
n. kıl- “pişman olmak” 52/9, 205/4,
306/10
n. +i étme- 468/1
n. (āh-ı n.) 132/4
n. (āh-ı n. çek-) 150/5
n. (āh-ı nedāmet eyle-) 300/1
n. (cüz n.) 66/3, 164/2
n. (köp n. birle) 314/4
n. (kūh-ı n. içre tā) 250/1
n. (mén ü künc-i ğam ü eşk-i n.)
265/2
n. (miŋg n.) 243/2
n. (nihāyetsiz n. birle) 1/6
n. +din diğir 224/8
n. +din (āb-ı n.) 373/6
n. +din (bār-ı n.) 322/2
n. +dür (eşk-i n.) 253/4
n. +ğa (endūh-ı n.) 329/4
n. +ım (köp n.) 450/7
n. +ıŋ kim 75/7
n. +in (eşk-i n. töküp) 101/11
- nedāmet-āsā (Ar. +Far. is.):** pişmanlık gibi
n. 436/3
- nedem (Ar. is.):** pişmanlık
n. 441/5
n. (āh-ı n. tıĝın) 559/8
n. (niçe āh-ı n.) 98/6
n. (zeng-i n.) 537
- nedīm (Ar. is.):** yakın dost
n. bol- 2^a-5
n. ü dem-sāz
- nefʿ (Ar. is.):** fayda, çıkar
n. 455/6
n. kör- 343/9, 409/3

- n. -i hāl 114/7
 n. -i muşavver 361/7
 n. ü zarar 139/5
 n. ü zararım 318/7
 n. ü zararını 275/3
 n. +i 115/4, 359/8, 570/56
 n. +ini 323/5
 n. +i bolma- 324/5
 n. +ingni 509
- nefes (Ar. is.):** soluma, soluk
 n. 25/6, 309/5
 n. öt- 81/13
 n. (āmed ü reft-i n.) 322/5
 n. (bir n.) 122/3, 122/7
 n. (bir n. bol-) 354/7
 n. (her bir n.) 107/6
 n. (her n.) 9/3, 39/3, 110/6, 138/4, 147/6, 563/6
 n. (şerār-ı her n. birle) 393/3
 n. +i+Ø 530
 n. +i (bir n.) 10/7, 370/1
 n. +i (bire n.) 200/6
 n. +i (her n.) 420/6
 n. +idin (nüfus-ı n.) 562/4
 n. +ni (burun n. yolu) 474/8
 2. yaşam, ömür
 n. +i 564/7
- nefeslik (Ar. +T. is.):** nefesli
 n. (nā-ḥoş n.) 424/13
- nefî (Ar. is.):** bir fayda, bir çıkar
 n. 101/14
- nefret (Ar. is.):** ürküp kaçma, iğrenme
 n. eyle- “iğrenmek” 28/9
 n. kıl- “nefret etmek” 104/5, 154/6
- nefs (Ar. is.):** varlığın her türlü manevi yönü
 n. deryāsığa 37/6
 n. ihtilāfı bile 564/7
 n. ile 403/6
 n. -i ʿālem 389/3
 n. -i şeytān birle 145/7
 n. -i şeytānı ur- 454/5
 n. -i zālīmni 224/9
 n. ü hevā 149/4
 n. ü hevā vü hırş 304/8
 n. ü hevāğa 145/6, 292/4
 n. (bir n. -i bed) 148/5
 n. (dām-ı n.) 5/1, 13/2
 n. (esîr-i n.) 29/6
- n. (esîr-i n. -i nā-fermān) 225/8
 n. (esîr-i n. ol-) 257/5
 n. (hevā-yı lezzāt-ı n. -i şehvānī édi) 3^a-8
 n. (hevā-yı n.) 67/5
 n. (hevā-yı n. ile) 106/5
 n. (hevā-yı n. şeytānı) 281/2
 n. (hevā-yı n. -i şeytāndın) 74/6
 n. (hırş u hevā vü n.) 73/1
 n. (hırş u n. ü hevāḥāne kıl-) 91/1
 n. (kemāl-i hırş u dām-ı n. birle) 400/1
 n. (mağrūr-ı hevāy-ı n.) 284/4
 n. (māyil-i n. ü hevā) 321/5
 n. (merām u n.) 196/2
 n. (muṭîʿ-yı n. ü hevādur) 564/10
 n. (velāyet-i n. ki) 4^a-6
 n. +e+Ø 42/5
 n. +i 249/9
 n. +ığa (öz n.) 89/10
 n. +im (bu n. taʿnesin) 267/6
 n. +im (mén ü n. nizāʿın) 467/7
 n. +ime 89/11
 n. +imğa 3^a-6
 n. +imğa (ölük n.) 267/3
 n. +inğ 322/1
 n. +inğ bilen kim 371/7
 n. +inğ élige 534
 n. +inğ 161/4
 n. +inğ 161/3, 498
 n. +ini 247/2
- neft (Ar. is.):** petrol, neft yağı
 n. +im 418/7
- nefy (Ar. is.):** olumsuzluk
 n. bol- 267/4
- nehr (Ar. is.):** nehir
 n. +i ki 470/5
 n. +ler 154/3
- nem (Far. is.):** ıslak
 n. kıl- 459/3
 2. ıslaklık
 n. +idin (eşkim n.) 568/1
- nemek (Far. is.):** tuz
 n. 101/15
 n. bilen 364/7
 n. (lezzet ü n.) 180/7
- nemerse (T. is.):** nesne, şeyi

- n. +ni (bir n.) 3^b-4
nemlik (Far. +T. is.): ıslak, nemli
 n. kıl- 198/5
nem-nāk (Far. is.): nemli
 n. 195/5
 n. (bīdār u n. olma-) 406/1
 n. (dīde n. ol-) 205/2
2. (sf.) nemli
 n. (be-dil-i çāk u dīde-yi n. bol-) 182/6
neng (Far. is.): şöhret, ün
 n. kıl- 412/6
 n. +i (nām ile n.) 471/1
nergis (Far. is.): nergis, güzelin gözü
 n. 100/2, 113/1, 228/2, 231/6, 405/3
 n. (ol n. -i bed-mest) 51/1
 n. +i (ékki n.) 239/4
nerseliğ (T. is.): varlık
 n. +dın 3^b-4
neseb (Ar. is.): nesil, soy
 n. (aşl-ı n.) 11/4
 n. +de 562/3
nesīb (Ar. is.): soyu temiz olanlar
 n. +ler 435/11
nesih (Ar. is.): fesetme, hükümsüz bırakma
 n. +inğ şānıda 57/4
nesīm (Ar. is.): rüzgar, esinti
 n. 218/4, 375/7
 n. -i ‘anber-büy 49/2
 n. -i dey bile 75/3
 n. -i gül 86/5
 n. -i ıtr-biz 563/6
 n. -i nükte-yi hoş birle 67/4
 n. -i ruh-ı akrānıñ 184/4
 n. -i serd 306/7, 350/3
 n. (bir n. -i berķ) 155/4
2. (sf.) rüzgarlı
 n. (tab^c-ı n.) 436/2
nesīme (Ar. is.): rüzgar, esinti
 n. (her bir n. birle) 353/3
nesīmī (Ar. +Far. sf.): bir rüzgar
 n. birle 248/3
 n. (bir n. birle) 244/4
nesl (Ar. is.): soy, cet
 n. +ini (aşl u n. vü cehl ü fazlını) 337/4
neşār (Ar. is.): dağıtan, saçan
 n. +ı 221/5
neş (Far. is.): karıştırıcı
 n. (misvāk u n.) 183/2
neşāt (Ar. is.): sevinç, neşe
 n. 83/2
 n. éşikini 247/3
 n. -ı vatan 84/2
 n. -ı vaşl 79/2
 n. (ıyş u n. eyle-) 24/1
 n. (ıyş u n. ile) 190/7
 n. (zevk u n.) 263/2
 n. +ımğa (ni n.) 106/4
 n. +inğ 163/4
neşter (Far. is.): küçük, keskin bıçak
 n. -i müjgānı 96/3
neşe (Ar. is.): sevinç, mutluluk
 n. -yi dil-ḥāh 391/4
 n. (kesb-i hevā-yı n. -yi mestāne eyle-) 223/1
 n. +dın (ol n.) 368/3
 n. +m 136/5
 n. +si (yigitlik n.) 226/8
neşe-bağş (Ar. +Far. is.): mutluluk verici
 n. -ı cām-ı mül 1^b-7
neşe-mend (Ar. +Far. is.): mutlu
 n. -i pür-nigāh 355/5
neşv-nemā (Ar. is.): büyüme ve gelişme
 n. 157/1, 183/2
 n. eyle- 293/3
 n. kıl- 330/4
 n. (köp n.) 313/7
 n. +dur (ḥüb n.) 229/3
 n. +lar 167/2
neşv-nemāla- (Ar. +T. f.): olgunlaşmak
 n. -p mén (köp n.) 313/7
neşv-nemālīg (Ar. +T. is.): olgunlaşma
 n. 3^a-6
 n. (sevdā-yı n.) 2b-11
neşv-nemāy (Ar. is.): büyüme ve gelişme
 n. 68/7, 126/1
netice (Ar. is.): sonuç
 n. 77/4
 n. +si 209/4
nev (Far. sf.): taze
 n. (temāşā-yı n. -i nihāle kıl-) 445/2
2. yeni
 n. 445/3
nev^c (Ar. is.): çeşit, tür, cins
 n. (bir n.) 276/8
 n. (bir özge n.) 55/1

- n. (bu n.) 46/1, 69/5, 107/8, 189/7, 269/7
 n. (bu nev^c ki) 10/5
 n. +de (bu n.) 94/2
2. (sf.) çeşit, tür
 n. (her n. ârzü birle) 558/5
 n. (her n. güft-güy) 262/7
nevā (Far. is.): ahenk, ses, nağme
 n. 414/6
 n. çek- “seslenmek, nağme söylemek” 32/4
 n. eyle- 214/2
 n. kıl- 160/2
 n. -yı çeng ü ney 456/3
 n. -yı nālemîng teşiridin 87/2
 n. (âheng-i n. kıl-) 369/5
 n. (efgān u n.) 442/1
 n. (sāz-ı n. -yı nāle) 98/1
 n. (türlük n. vü nāle) 559/2
 n. +dın 352/1
 n. +dın (zılm-i efgān u n.) 151/3
 n. +dın éken (gam-ı n.) 346/6
 n. +yı (berg ü n.) 6/1, 6/11
nevā-sāz (Far. is.): ezgi yapan, nağme düzen
 n. +ı (sén ü ıyş u tarab âhengi ü berg ü n.) 374/6
 n. +ımda (türlük n.) 402/3
nevāyī (Far. sf.): bir nağme, bir ezgi
 n. 51/5
Nevāyī (öz. is.): Ali Şîr Nevāyī, en önemli Çağatay şairi
 N. 127/11, 558/6, 559/11, 561/7
 N. (iy N.) 563/7, 566/7, 567/7
Nevāyiyā (öz. is.): Ey Nevāyī
 N. 564/11
nev-bahār (Far. is.): ilkbahar
 n. (ol n.) 455/3
 n. +ı 566/2
nevbet (Ar. is.): sıra
 n. 85/4, 189/9, 293/2
 n. ayağın 501
 n. (bu n. -i devrān ölüm) 276/9
nev-cevān (Far. is.): delikanlı, genç adam
 n. 439/7
nevha (Ar. is.): yüksek sesle ağlama, ağıt
 n. çek- “yüksek sesle ağlamak” 43/2, 190/5, 210/1, 412/2
 n. tart- “yüksek sesle ağlamak” 567/7
 n. -yı zār-ı zārıma 249/2
 n. (bir n.) 338/3
nevmīd (Far. is.): ümitsiz, çaresiz
 n. -i vişāl eyle- 113/2
 n. olma- 138/7
 n. kılma- 1/9
nevmīdihg (Far. +T. is.): ümitsizlik
 n. +dur (bu ni meʿyüslig n.) 371/3
nevmīdlik (Far. +T. is.): ümitsizlik
 n. ü meʿyüslig 3^a-13
 n. +ğa 209/11
nevmīd-vārī (Far. sf.): çaresiz gibi
 n. +dür (dil-i n.) 116/5
nevres (Far. sf.): yeni yetişen; genç
 n. (ey serv-i n.) 117/1
nevrüz (Far. is.): yeni gün, bahar
 n. -ı âlem 86/2
 n. (âheng-i n. -ı âcem kıl-) 273/7
ney (Far. is.): üflemeli bir çalgı
 n. 312/3
 n. kibi 138/2
 n. (nevā-yı çeng ü n.) 456/3
neyle- (T. f.): ne eylemek, ne yapmak
 n. -r 363/5, 364/1, 398/5, 406/6, 470/14
 n. -r mén 179/3, 237/5, 303/1(2), 303/2, 303/3, 303/4, 303/5, 303/6, 303/7, 349/1(2), 349/2, 349/3, 349/4, 349/5, 349/6, 349/7, 349/8, 349/9, 349/10
 n. -r sén 39/2
 n. -sünler 373/5
 n. -yin 35/6, 140/4, 171/6, 304/1(2), 304/2, 304/3, 304/4, 304/5, 304/6, 304/7, 304/8, 304/9
 n. -y 59/1
 n. -y kim 58/6
nezāket (Far. is.): kibar ve ince olma, naziklik
 n. (bu n. birle) 206/4
 n. (ol n. kim) 16/3
nezāre (Ar. is.): bakma, seyir
 n. bol- 396/2
 n. kıl- 405/1, 444/1
 n. okığa 192/2
 n. +ler telāşığa 180/5
 n. (bir n. kıl) 226/6
 n. (ehl-i n. üçün) 555
 n. (tākat-i n.) 89/3

- n. +sıdın 562/5
nezdîk (Far. is.): yakın
 n. +dür ki 10/4
nezr (Ar. is.): adak, adama
 n. -i pîr-i hânkah kıl- 151/5
 n. ét- “adak etmek” 109/2
 n. kıl- 466/3
nezzâreliġ (Ar. +T. sf.): seyirlik
 n. könġlüm 246/3
ni (T. sf.): soru sıfatı olarak, ne, hangi, nasıl
 n. ‘acāyib 500
 n. ‘aceb 162/4
 n. arā 2/5
 n. ārmāndur 256/7
 n. ārzū ki 46/6
 n. āsān 455/5
 n. barın 114/6, 125/8, 141/3
 n. barıng 205/5
 n. belālarga 215/2
 n. bî-endîşe 379/5
 n. bî-sā‘at kün érken 281/4
 n. bir sā‘at 43/4
 n. bir sā‘atî hem-dem 561/5
 n. Buġarā ki Ö2, 3^b-1
 n. bülbülem ki 345/2
 n. cevāb 100/3
 n. cevır 570/24
 n. cevrler ki 73/2
 n. cüirm ile 459/5
 n. çāre 67/9, 304/4, 314/7, 429/9
 n. çāre-yi dermān 276/1
 n. dād ilen 109/1
 n. dehr ara 454/4
 n. dermān 196/5
 n. dīdedin 418/4
 n. dīn 140/3
 n. dūzaġ otıġa 49/8
 n. dükānıngda 181/5
 n. dünyā 167/6
 n. ehl-i imtiyāz 507
 n. ġavġādur ki 232/2
 n. ġünāhımınġ şümārı 66/6
 n. ġaberiġ 103/3
 n. ġācet 24/4, 78/6, 175/2, 180/7, 409/2, 430/1, 448/4, 538
 n. ġad 61/7, 100/7, 175/7, 562/10, 564/11
 n. ġaddim 363/6, 418/3
 n. ġalāvet 331/7
 n. ġālim barını 357/4
 n. ġāliġ 117/1(2), 117/2, 117/3, 117/4, 117/5, 117/6, 117/7, 179/4
 n. ġāşıl 328/2, 401/5, 461/5, 559/7
 n. ġāşıl til bilen 1/5
 n. ġasretler 89/10
 n. ġasretler bilen 186/3
 n. hevādur 194/6
 n. ġired 526
 n. ġoş 376/2
 n. ġoş devrān érür 350/5
 n. ġoş-dil 391/1
 n. ġoşdur 119/7, 283/5, 344/1
 n. ġüccet ile 451/4
 n. idbārımge 331/4
 n. iġbālige 331/4
 n. imkān 4/8
 n. imkāndur 256/4, 303/5, 331/2, 564/2, 564/9
 n. i‘tikād 128/4
 n. könġül birle 19/2, 133/2
 n. maġşadlar bilen 186/3
 n. menfa‘atnı 350/7
 n. merd sēn ki 361/5
 n. mey-i ışkıdın 141/4
 n. miġnet ki 229/6
 n. munça ġāşılıġ 343/6
 n. munça sitem 346/1
 n. mücrim sēn ki 8/7
 n. müddetler 355/4
 n. mühlik derd-i hicrāndur 331/2
 n. mümkünāt ara 385/3
 n. mün‘imler ki 435/13
 n. müşkil 147/2
 n. müşkildür 231/1, 409/4
 n. nihān sēn ki 141/6
 n. nisbet 157/6
 n. pervāy 181/3
 n. pīşede sēn 342/4
 n. revādur 296/7
 n. sengīn dil 114/2
 n. sevdādur 232/2
 n. sevdālarga 28/3
 n. sūd 11/1, 49/6, 202/5, 246/4, 263/5, 454/4, 528
 n. sūd kim 564/10
 n. şirīn nikātı 94/1
 n. taraf 287/1
 n. temennā selāsıl 155/7

n. tenhā 440/2
 n. tenhā hüsn ile 394/3
 n. til bile 451/7
 n. turuṣ 126/3
 n. ümīd ile 447/3
 n. ümmīd ile 447/5
 n. vaʿde 434/3
 n. vāy 49/6
 n. yaḥṣı māh sēn 188/4
 n. yaḥṣılar 435/4
 n. yaŋlıĝ 561/3
 n. yaŋlıĝ cefādur 229/11
 n. yār mén 112/4
 n. yatıṣ 145/5
 n. yérge 196/5
 n. yürekge 204/2
 n. yüz bilen 385/6
 n. yüz birle 66/8, 259/3, 413/6, 447/1
 n. yüzdin 561/3
 n. yüzü birle 402/6
 n. yüzge 162/7, 338/10, 446/5, 448/1, 450/6
 n. (bu n. ʿalāmetdür) 332/6
 n. (bu n. ʿazāb bol-) 326/5
 n. (bu n. meʿyüslıĝ nevmīdlıĝdur) 371/3
 n. (bu n. sāz éken) 327/2
 n. (bu n. şermendelik) 183/1
 n. (her n. cefā kél-) 389/5
 n. (mén ü teslīm-i cān u her n. barım) 459/5
2. (zm) soru zamiri olarak ne, hangi şey
 n. alma- 338/7
 n. anĝla-84/7
 n. bér- 101/5, 163/3, 497
 n. bil- 84/2, 157/3, 352/2, 414/2, 415/3, 448/2
 n. bol- 14/9, 24/3, 35/2, 36/4, 65/5, 79/9, 92/7, 116/2, 117/6, 121/7, 127/1, 137/5, 144/4, 148/5, 160/2, 163/4, 170/6, 188/4, 199/1, 199/3, 240/2, 240/4, 265/3, 265/4, 379/7, 390/1, 467/1, 469/3, 474/2, 570/28
 n. bī-hüde bol- 523
 n. eyle- 9/2, 10/3, 146/3, 151/3, 390/3, 395/5, 454/2
 n. dé- 84/7, 107/11, 142/5, 173/7, 203/6, 283/8, 391/7, 449/11

n. emr ét- 257/4
 n. çāre kıl- 444/1
 n. kār bol- 436/7
 n. zevk ét- 328/5
 n. fermān kıl- 29/6
 n. ḥāşıl ét- 30/2
 n. ḥāşıl eyle- 67/7, 331/6, 351/1
 n. ḥāşıl kıl-195/7, 550
 n. ile 570/55
 n. iste- 320/1
 n. iʿtibār kıl- 189/8
 n. kéç- 188/1, 449/10
 n. kél- 32/5, 134/5, 330/1, 343/1, 348/7, 422/6, 443/9
 n. başıŋga kél- 234/3
 n. kérek 533
 n. kıl- 11/4, 50/2, 182/5, 280/4, 312/1, 323/1, 328/7, 359/9, 373/1, 404/2, 459/6
 n. kılmıṣ ile 522
 n. kılmıṣıŋ barı 415/5
 n. ki 65/7, 394/1
 n. kim 24/2, 44/1, 179/5, 248/4, 375/2, 435/3, 435/15, 570/34
 n. kör- 24/3, 33/4, 186/2, 209/3, 293/1, 293/3, 324/1, 343/9, 350/6, 409/3, 415/4, 448/3, 450/6
 n. luṭfıŋda 8/7
 n. mén 25/6, 99/7
 n. mén kibi 1/7
 n. murād bol- 261/7
 n. ol turuṣ 17/3
 n. öt- 570/24
 n. rām eyle- 106/2
 n. sebeb bol- 475/3
 n. sūd ét- 205/4
 n. sūd yét- 32/6
 n. tap- 91/3, 324/3
 n. tecemmuʿ 18/5
 n. temennā kıl- 286/2
 n. üçün 28/9, 38/6, 191/2, 204/7, 224/1, 231/2, 246/4, 261/6, 306/1, 306/10, 307/4, 312/3, 334/1(2), 334/2, 334/3, 334/4, 334/5, 334/6, 334/7, 427/2, 446/7, 454/1, 490, 514, 559/8
 n. üçün ki 564/11
 n. üçün kim 256/1
 n. yaraşur 113/3

n. yazdı 533
 n. yétti 293/1
 n. yür- 463/9
 n. (bu n. hāl) 209/6
 n. (bu n. kad) 130/7
 n. (bu n. kâmet) 130/7
 n. (bu n. olturmağ) 173/5
 n. (bu n. sitem) 312/1
 n. (bu n. uyar) 17/5
 n. (her n.) 15/4, 32/1, 36/7, 55/3, 81/18, 84/1, 105/5, 390/7, 474/2
 n. (her n. barım) 16/5
 n. (her n. barın) 50/1, 360/6
 n. (her n. barını) 398/3, 450/2
 n. (her n. bér-) 37/3, 115/2
 n. (her n. bilgeniñni) 55/4
 n. (her n. dé-) 40/1, 409/7
 n. (her n. evşāfığa) 171/5
 n. (her n. kél-) 115/2, 201/8, 317/8
 n. (her n. kılğan işleriñ) 322/6
 n. (her n. kıl-) 47/1, 115/7, 229/9
 n. (her n. ki) 26/6, 162/1, 224/8
 n. (her n. ki kıl-) 312/6
 n. (her n. kim) 8/3, 15/5, 43/3, 156/7, 161/5, 200/4, 209/8, 507
 n. (her n. kim dé-) 214/6
 n. (her n. maşşūdunğı) 60/5
 n. (her n. tama^c kıl-) 320/3
 n. (her n. Téngridin) 211/5
 n. (kolumdın n. kél-) 314/7
 n. +dür 119/5, 175/1, 194/1, 194/7, 217/6, 229/10, 233/5, 271/3, 271/8, 343/3, 366/2, 483, 510
 n. +értür 38/1
 n. +érkenige 8/5
 n. +éken 311/6
 n. +érdi 11/6
 n. +érse 570/41
3. (zf.) soru zarfı olarak ne, niçin, neden, niye
 n. turmağdur 447/7
 n. yalbarmakdur 85/7
 n. zevk ét- 30/5, 328/5
4. (bağ.) ne .. ne.. yapıları birbirine bağlayarak olumsuz yapar.
 n. .. .. n. 28/5, 49/4, 67/8, 81/8, 82/7, 83/2, 106/4, 154/2, 179/8, 181/7, 182/1, 195/2, 225/2, 225/3, 225/10, 276/5, 278/2, 280/7, 283/9, 290/5,

312/3, 335/7, 336/4, 338/11, 353/5, 377/7, 379/6, 388/2, 390/7, 396/7, 404/7, 412/7, 452/3, 456/5, 464/5, 483, 509, 522, 558/1, 558/3(3), 558/6, 561/5, 564/11, 570/12, 570/47

ni'am-bağş (Ar. +Far. sf.): nimetler veren
 n. +sén (Rezzāk-ı n.) 478

niçe (T. sf.): nasıl, ne kadar, çok, pek çok

n. āh-ı nedem 98/6
 n. bağı päre 83/6
 n. ber 410/5
 n. cism 51/2
 n. kışları 277/6
 n. köñgölñi 175/1
 n. közni 175/1
 n. kün 258/1
 n. māl u direm 45/1
 n. manzūmeni 570/30
 n. mén dik 63/3, 416/6, 486
 n. mén dikni 197/1
 n. mihmān 439/10
 n. mundağ çışret-i āmādeni 425/3
 n. mücrim-şifat 87/5
 n. müddet 278/6, 279/1, 393/4, 413/5
 n. müddetler 90/1, 291/6
 n. sén dikni 121/3
 n. sevdā 460/4
 n. tıfl eşk 89/8
 n. vaqt 564/1
 n. vāveylā 260/3
 n. yār 53/4
 n. yıllar 558/2
 n. yüz miñg cām-ı ğam 559/6
 n. (tāze tāze n. elvān ğan) 96/3

2. (zm.) niceleri

n. 429/2
 n. vü çendiñg 196/5
 n. +ler 108/4(2), 276/8
 n. +lerni 276/8
 n. +ni 116/4
 n. +si 429/2

3. (zf.) nasıl

n. 461/4
 n. kim 132/3, 278/1, 564/10
 n. köp çek- 339/4
 n. efgān kılma- 412/1

niçük (T. zf.): neden, niçin, nasıl

n. 7/4, 25/4, 28/2, 72/7, 81/16, 82/5, 111/5, 120/1, 150/6, 160/3, 178/1,

192/1(2), 192/2, 192/3, 192/4, 192/5,
192/6, 192/7, 283/1, 300/1, 300/7,
306/5, 318/5, 333/1, 345/11, 377/4,
431/6, 434/4, 444/4, 448/3, 454/2,
461/2, 463/9, 561/3, 564/6

n. bol- 2/9, 22/5, 231/7, 264/5, 282/3

n. érgenni 525

n. ét- 4/4

n. eyle- 265/2

n. kıl- 243/7, 345/7

n. ki 562/10

n. +dür 246/1, 246/7, 285/3

n. +sén 179/4, 361/1

2. (sf.) nasıl

n. hâlde 342/4

n. köngül bilen 447/2

n. nūr sén 206/3

n. til 212/6

n. til birle 225/8

n. tilge ilen 397/6

n. zālīm éken sén 271/5

n. (bu n. gül-sitān) 262/3

n. (bu n. kaygu) 371/3

n. (bu n. tarz-ı hīrām) 130/7

n. (bu n. yorumak) 173/4

n. (her n. bol-) 415/6

n. (her n. dāğ ol-) 563/2

n. (her n. hizmetge) 280/1

n. (her n. sevdā) 207/5

n. (her n. til birle) 279/5

3. (bağ.)

n. ki 342/4

niçün (T. zf.): neden, niçin

n. 53/8, 93/3, 93/5, 298/2, 330/4,

336/5, 448/1, 468/1, 561/2, 563/6

n. kim 3^b-9, 67/1, 225/6

nigāh (Far. is.): bakma, bakış

n. 270/5, 469/2

n. ét- 452/5

n. eyle- “bakmak” 108/5, 184/5

n. kıl- “bakmak” 19/7, 165/3, 294/9,
402/2

n. (bir n. ile) 431/2

n. (bir n. -i iltifātınğdın) 218/5

n. (bir n. -i lutf ile) 20/7

n. (manzūr n.) 206/6

n. (zaḥm-ı n. -i cehūldın) 95/4

n. +dın 339/1

n. +dur mén (maḥv-ı n.) 465/6

n. +ıda (her bir n.) 93/5

n. +ıdın (él n.) 383/2

n. +ım (iy kırçığay n.) 189/1

n. +ım kıl- 386/4

n. +ınğa 228/7

n. +ınğdın 405/3

n. +ınğdın (bir n.) 261/7

n. +ınğdın (her n.) 263/2

n. +ınğnı (bir n.) 330/5

n. +ınğnı (lezzet-i zevk-i n.) 414/2

nigāhī (Far. sf.): bir bakış

n. 458/5

n. eyle- 348/1

n. kıl- 199/7

nigār (Far. is.): sevgili

n. 17/1, 30/1, 468/6

n. maḥdemidin 345/3

n. vaşlığa 354/4

n. (ol n. bile) 388/1

n. (giriştār-ı n. -i âteşin) 148/1

n. +ıdın 342/3

n. +ım (köngül sévgen n.) 349/9

2. resmetme, işleme

n. kıl- 468/6

nigārā (Far. +Ar. ünl): ey sevgili

n. 272/4

nige (T. zf.): niçin, neden

n. 31/5, 33/6, 72/5, 87/5, 103/2,

127/2, 135/1, 178/1, 310/7, 416/7

n. kérek 17/1, 173/1, 474/4

nigeh (Far. is.): bakış

n. ét- 420/4

n. (kātıl n.) 7/4

n. +dın (leṭāfet-i n.) 562/7

nigeh-bān (Far. is.): gözcü, bekçi

n. kıl- 412/4

n. (derbarıda yatқан n.) 416/2

n. +dur 564/8

nigeh-dār (Far. is.): gözcü, bekçi

n. 449/6

n. bol- “gözlemek” 15/8

nigīn (Far. is.): mühür olarak kullanılan

yüzük

n. 146/5

n. -i tükme-yi tāt-ı ser-i tamām-ı

keyān 562/3

n. (ol n. -i zāt-ı eşref) 424/9

n. (naḫş n.) 424/9

nigūn (Far. sf.): uğursuz, aksi

n. (ḳadd-i n. -ı ḥamīde mén) 176/5

nigü (T. zf.): niçin

n. 73/10

nihād (Far. is.): yaradılış

n. -ı beytü'l-aḥzān 472/5

nihāl (Fār. is.): düzgün bedenli sevgili

n. -i bī-şemer 225/5

n. -i serv-ḳaddın 137/5

n. -i servdür sēn 333/6

n. -i serv sēn kim 206/3

n. (iy n. -i ārzū) 289/2

n. (tāze n.) 562/1

2. taze, düzgün fidan

n. -i bār-ver 443/1

n. -i cūd 557

2. (sf.) taze, düzgün fidan

n. ḳametın 422/2

n. (anıṅ n. ḳadı) 562/9

n. (asrağan n.) 338/7

n. +i 557

nihāle (Far. is.): taze fidan

n. (temāşā-yı nev-i n. ḳılay) 445/2

nihān (Far. is.): giz, gizli

n. 110/4, 177/3, 183/2, 190/3, 228/8,

250/1, 268/5, 440/3

n. bol- “gizli olmak” 126/2, 192/4, 435/14

n. ét- “gizlemek” 141/1

n. eyle- “gizlemek” 448/2

n. ḳal- “gizli olmak” 262/5

n. ḳıl- “gizlemek” 150/1, 154/9, 175/3, 202/5, 208/8, 264/7, 275/2, 467/7

n. ḳoy- “gizli kalmasın sağlamak” 398/3

n. tut- “gizli kalmasın sağlamak” 412/2, 468/2

n. -ı zebān 562/10

n. (āşikār u n.) 1^b-8

n. (bir n. -ı sem'ıṅge) 15/1

n. +dur 383/2

n. +émes 385/3

n. +érür 566/4

n. +ı (āteş-i n. bilen) 361/1

n. +sēn ki 141/6

2. (sf.) gizli, saklı

n. (esrār-ı n. birlen) 358/3

n. (genc-i n. ki) 80/2

n. (hiç esrār-ı n.) 418/2

n. (müşg-i n.) 398/3

n. +ıṅ (esrār-ı n.) 194/1, 194/7

nihāyet (Ar. is.): son

n. 13/3, 120/3

n. +ğa 128/5

n. +i+Ø 470/12

n. +ığa (vaşfıṅ n.) 228/9

nihāyetī (Ar. +Far. zf.): sonunda

n. 3^b-9

nihāyetsiz (Ar. +T. sf.): sonsuz

n. nedāmet birle 1/6

nīk (Far. is.): iyi

n. ile bed 493

n. ü bed-i eyyāmı 286/4

nikāt (Ar. is.): nükteler, zarif sözler

n. 17/6

n. +ı (ni şirīn n.) 94/1

n. +ım 561/1

n. +ım (her n.) 367/3

nikbet (Ar. is.): talihsizlik, felaket

n. (muḥīṭ-i n.) 28/3

n. -i bāzārı 426/5

n. +i (ḳarılığ n.) 310/6

n. +idin (ḳarılığ n.) 350/3

nīm (Far. is.): yarım

n. ki 354/6

n. -i faşl-ı dey 249/2

2. (sf.) yarım

n. +siz (münis-i deyr-i n.) 185/3

nīm-bismil (Far. +Ar. is.): yarı boğazlanmış

n. 23/5

n. eyle-154/2

nime (T. sf.): nasıl

n. ferdlik éken 167/5

niçmet (Ar. is.): rızık

n. bér- 429/4

n. (nāz u n. ü in'ām-ı bī-niyāz) 508

niçmet-nişār (Ar. is.): iyilik saçan

n. étmek bilen 205/5

nisā (Ar. is.): kadınlar

n. ehli 564/4

nisāb (Ar. is.): hisse, pay, nasip

n. +a 45/4, 437/4

nīsān (Ar. is.): bereket

n. 92/6

n. ḳıl- 451/3

n. bulutı 337/6

n. eşk 373/6

n. kibi 240/3

- n. yağmurın 235/3
 n. -ı bahār 37/4
 n. -ı sirişk 144/3
 n. (ebr-i n. dik) 563/7
 n. +dur 393/2
- nişār (Ar. is.):** saçma, serpmek
 n. 78/4, 243/4, 255/6, 452/2
 n. bol- 436/2
 n. ét- “saçmak, serpmek” 42/6, 208/1, 269/6, 414/5, 424/7
 n. eyle- “saçmak, serpmek” 189/3, 223/6, 442/6
 n. kıl- “saçmak, serpmek” 12/5, 46/5, 81/4, 157/5, 378/4
 n. -ı cān kıl- 446/3
 n. -ı kudūmiġa 398/2
 n. -ı maḳdemiġ 231/5
- nisbet (Ar. is.):** ilgi, bağ, ilişki
 n. -i ġaflet 81/4
 n. +i (ḳarılıġ n.) 72/7
 n. (ni n.) 157/6
 n. (ṭarīḳ-i n.) 189/7
- nisyān (Ar. is.):** unutmak
 n. +dur (‘iṣyān u n.) 393/2
- nīṣ (Far. is.):** zehir
 n. 206/5, 379/4
 n. -i ḥār 43/2
 n. +dür 379/4
- nişān (Far. is.):** vurulmak istenen hedefe silahı doğrultma; nişan alma
 n. 110/1
 n. bol- 192/2, 566/3
 n. ét- “vurmak” 52/1, 141/1
 n. kıl- “silah doğrultmak” 121/5, 175/1, 220/1, 450/1
 n. +ı 566/3
 2. belirti, iz
 n. 80/4, 202/6, 225/2, 226/2, 262/7, 268/4, 418/7, 430/6, 562/3
 n. (bir n.) 197/7
 n. (nām u n. birle) 387/7
 n. (ṭarḥ-ı n.) 378/7
 n. +dur 319/7
 n. +ı (‘āfiyet n.) 553
 3. tuġra
 n. +ım (Mücrimlik n.) 242/7
- nişāne (Far. is.):** belirti, iz
 n. 250/1
 n. -yi bī-ṣebāt 4^b-11
- n. +dür 474/8
 n. +érür 81/6
- nişe (T. sf.):** nice, birçok
 n. sükker 564/8
 n. (ḥayāl-i n. vü şükr ile) 469/6
- nişest (Far. is.):** oturan
 n. kıl- “oturmak” 164/5
 n. (vech-i n.) 38/1
 n. +inġdin (endāz-ı n.) 348/6
- nişimen (Far. sf.):** toplanma yeri
 n. kühimni 345/2
- nīşter (Far. is.):** bıçak, neşter
 n. -i müġān 300/6
 n. (zaḥm-ı n. ḳıldım) 236/7
- n’it- (T. f.):** ne etmek
 n. -e mén 329/4
- niyāz (Far. is.):** yalvarma, yakarma
 n. 118/5, 279/3
 n. ét- 277/3
 n. eyle- 214/5
 n. u ‘acz ile 562/10
 n. (dāmen-i ehl-i n.) 111/7
 n. (nāz u n.) 73/3
 n. (rind-i n. ehli) 109/3
 n. +ı (fıṣḳ n.) 473/4
- niyāz-nāme (Far. is.):** dilekçe
 n. +si 293/7
- niyyet (Ar. is.):** niyet, kasıt
 n. 397/2
 n. +i 101/9, 101/12, 569/13
 n. +iġa 201/8
- nizāc (Ar. is.):** kavga, çekişme
 n. eyle- “kavga etmek” 103/5
 n. +ın (mén ü nefsim n.) 467/7
- nizām (Ar. is.):** düzen, tertip
 n. kıl- 199/7, 460/5
 n. tüz- 406/5
 n. -ı ferzend 569/14
 n. -ı kéçe vü kündüzni 559/1
 n. -ı memleket-i ḥüsnde 562/3
 n. -ı milk-i cihān 456/4
 n. +ı (ümmeṭ n.) 294/8
 n. +ımnı (āyīn-i n.) 431/4
- nizār (Far. is.):** zayıf, güçsüz
 n. (zār u n. bol-) 263/7
- nīze (Far. is.):** mızrak, süngü
 n. 564/4
- noḳşān (Ar. is.):** eksiklik, kusur
 n. 169/4, 289/7, 309/3, 557

- n. bol- 511
 n. u hâlel 2^b-11, 529
 n. (hiç ehl-i n.) 366/6
 n. (munça cebr ü n. kılma-) 544
 n. +da mén (bar u n.) 365/4
 n. +dın (barı n.) 149/6
 n. +dur 564/4
 n. +dur (barça n.) 155/6
 n. +ıngnı 55/3
 n. +ımdadur (bend-i n.) 89/11
noğşānlık (Ar. +T. sf.): kusurlu
 n. (sehv n. suhan) 78/7
nokta (Ar. is.): benek
 n. (sevād-ı n. -yı fehm ét-) 333/3
 2. belli bir yer, bölge, mevki
 n. -yı serkār 393/5
Nūh (öz. is.): Hz. Nuh Peygamber
 N. 48/4, 238/4
Nūh Nebī (öz. is.): Hz. Nuh Peygamber
 N. +ning devride 315/3
Nūh-tūfān (Ar. öz. is.): Nuh tufanı
 N. +ıda 79/3
 N. +ı 220/5
nuhūset (Ar. is.): uğursuzluk
 n. 6/7
 n. +im 73/6
nukre (Ar. sf.): gümüş
 n. (vech-i n.) 343/4
nukūd (Ar. is.): değerler, pahalar
 n. -ı hasret-i ‘ālem 410/4
 n. -ı haşr bāzārı 25/4
 n. -ı ‘ilm ü edeb 2^a-10
 n. -ı ‘ömr 173/7, 404/6
 n. -ı ‘ömr üçün 17/4
 n. -ı ‘ömrni 312/5
 n. -ı zindegānlıkni 280/6
 n. +ı (séning vaşfıng n.) 226/9
nukuš (Ar. is.): nakışlar, desenler
 n. -ı būriyā-yı fakr u qalınınıng farqı 24/5
nūr (Ar. is.): aydınlık, ışıq
 n. 105/4, 246/3, 366/4, 390/4, 569/21
 n. qal- 226/4, 231/7
 n. qalma- 271/6
 n. -ı çeşm ü sultān-zāde 383/7
 n. -ı Muḥammedī 569/15
 n. -ı sürür-ı ḥāverī 421/1
 n. -ı tābān 387/4
 n. -ı zātıng 123/3
 n. (bir zerre n. qalma-) 427/6
 n. (pertev-i n. ı çerāğ étme-) 129/1
 n. (zerre n.) 270/6
 n. +dın 421/5
 n. +ı (köz n.) 381/6
 n. +ı (közümning n.) 117/5
 n. +ıdın (kéçe n.) 383/3
 n. +sén (niçük n.) 206/3
nūr-dīde (Ar. +Far. is.): ışıklı göz
 n. ü şālih cān üçün 284/1
 n. +ler 472/2
nūr-fezā (Ar. +Far. sf.): ışıq saçan
 n. (tūtiyā-yı n.) 255/6
Nurullah (öz. is.): Nurullah, ?
 N. (Mīr-i ‘Arab-ı N. merḳadahı) 2^a-10
nuşret (Ar. is.): üstünlük, başarı
 n. -i iqbāl 183/7
nüş (Far. is.): 1. içki, içecek
 n. 347/3
 n. - lebiñg 168/5
 n. ét- “içmek” 37/4, 60/3, 311/3
 n. eyle- “içmek” 168/3, 308/2, 391/4
 n. kıl- 317/7
 n. -ı cān ile 497
 2. tatlılık
 n. -ı cān ile 497
 2. (sf.) tatlı
 n. (ol n. leb) 159/2
nüş-bād (Far. ib.): eğlence olsun
 n. 501
Nüşīrevān (öz. is.): adaletle meşhur
 Sasani şahı
 N. 228/6
 N. -ı ‘ādil
nuṭk (Ar. is.): konuşma yetisi
 n. bol- 174/5
 n. eyle- “konuşmak” 174/1(2), 174/3, 174/4, 174/7
 n. kıl- “konuşmak” 174/6
 n. (zemzeme-yı n. -ı fażāyih) 57/3
nübüvvet (Ar. is.): nebilik, peygamberlik
 n. (cümle-yı ehl-i n.) 421/4
 n. (dürr-i deryā-yı n.) 480
 n. (māh-ı evvān-ı n.) 218/2
nücüm (Ar. is.): yıldızlar
 n. efrādıga 559/5
 n. (ehl-i n.) 140/3
nüfūs (Ar. is.): canlar, ruhlar

n. -ı nefesidin 562/4
nüfüzü'l-hüküm (Ar. ib.): hükmün tesiri
 n. -i sultân 92/2
nühüft (Far. is.): gizli
 n. ol- 561/3
nühüfte (Far. sf.): gizli, saklı
 n. sırrımı 216/2
 n. yârim aldıda 245/8
nükhet (Ar. is.): güzel koku
 n. -i bahâr bile 388/5
 n. -i ruhsârînga 16/1
 n. +i (vaşlîng n.) 263/6
nükte (Ar. is.): ince ve derin anlam
 n. -yi kaçan 73/5
 n. -yi ser-beste-yi hām 534
 n. -yi maẓmūn 136/6
 n. vü kavli mühmeli 250/9
 n. (bir n. birle) 559/5(2)
 n. (daķīk n.) 562/4
 n. (her bir n. maẓmūnıdın) 82/4
 n. (nesīm-i n. -yi hōş birle) 67/4
 n. +si (her n.) 174/2, 460/2
 n. +si (her bir edā-yı n.) 209/11
nükte nükte (Ar. sf.): ince ve derin anlam
 n. söz bilen 446/6
nükte-şinās (Ar. +Far. is.): nükteden
 anlayan
 n. (resā-ṭabīrat u n. u maẓmūn-senc)
 562/5
nümāyān (Far. is.): görünen
 n. 241/7
 n. bol- “görünmek” 36/3
 n. kıl- 215/6, 412/2
 n. +dur 155/5
nümāyiş (Far. is.): gösteriş, görünüş
 n. -i beste 53/3
nümūdār (Far. is.): görünen
 n. ol- “görünmek” 465/4
nümüne (Far. is.): örnek
 n. -yi heme gül-gün qabāy 562/3
nümūv (Ar. is.): büyüme, gelişme
 n. (rütbe-yi n.) 365/1
nüşa (Ar. is.): suret, kopya, tür
 n. -yı Çingiz durur 562/3
nüvîd (Far. is.): iyi haber, müjde
 n. 64/7
nüzhet (Ar. is.): sevinç, neşe
 n. eyle- “mutlu olmak” 140/7
nüzûl (Ar. is.): inme, bir yere gelme

n. 20/5, 96/7
 n. eyle- “inmek” 81/12

O

o (T. sf.): işaret sıfatı, o
 o. yolğa 36/3
2. (zm) işaret zamiri
 o. kim 101/11, 215/7
 o. +dur 391/3
 o. +dur ki 163/5
oğlan (T. is.): oğlan, erkek evlat
 o. +nı (yaş o.) 423/3
oğul (T. is.): evlat, oğul
 o. kız 395/2
 o. (éki o. u bēş kız) 570/25
 o. +ı (fūlān o. fūlāne) 417/6
 o. +ı (her aḥmed o.) 84/7
 o. +ı (peyem-ber o. hem bol-) 344/3
ohşa- (T. f.): benzemek
 o. -ğan 6/7
 o. -p 271/7, 353/5
 o. -p (der-be-der Mecnūnga o. ‘aql u hūşumı) 467/2
 o. -p (maṅga o.) 332/3
 o. -p (talangan étge o.) 396/1
 o. -r 438/6
 o. -r (aṅga o. kim) 174/3
 o. -y mén 352/1(2), 352/2, 352/3, 352/4, 352/5, 352/6, 352/7
ohşaş (T. is.): yaraşır, uygun
 o. 67/3, 147/4
2. (e.) benzer, gibi
 o. (bu Mücrimğa o.) 126/7
 o. (Buḥārā-yı şerīf o.) 383/5
 o. (maṅga o.) 166/5
 o. (Mecnūnga o.) 437/5
ohşat- (T. f.): benzetmek
 o. -! 93/6
 o. -ar özini 115/1
 o. -aru 84/4
ok (T. is.): ok
 o. 9/5, 100/2, 130/5, 238/5, 562/1
 o. (atılğan o.) 202/6
 o. +dur 566/4
 o. +ı (kaşîng yayı vü müjgānîng o.)
 226/2
 o. +ı (melāmet o.) 210/6
 o. +ı (nāvekiṅg o.) 52/1
 o. +ıdın (melāmet o.)

- o. +ıdın (ta'ne o.) 310/3
- o. +ığa (cezbe-yi ıışk o.) 81/6
- o. +ığa (kažā o.) 451/1
- o. +ığa (melāmet o.) 141/1, 266/1, 450/1
- o. +ığa (nezzāre o.) 192/2
- o. +ığa (ta'n o.) 250/1
- o. +ığa (yüz miŋ melāmet o.) 566/3
- o. +ın (müjgān o.) 110/1
- o. +ını (müjgān o.) 261/4
- o. +ını (müjenġ o.) 229/4
- o. +ları (āh o. birle) 145/6
- o. +nı 80/4, 121/5

oķu- (T. f.): okumak

- o. -dum (kōp o.) 566/6
- o. -dum 260/2, 267/4
- o. -ğan ıilmiğa 529
- o. -ğanları 515
- o. -p 88/6, 228/9
- o. -p mén 300/2
- o. -r 100/2
- o. -r hāletde 367/2
- o. -sa 5^a-1, 200/7
- o. -sunlar 284/2
- o. -urğa 102/1
- 2. çağırmak, seslenmek
- o. -dum 228/1
- o. -ğan (her o. zamān) 470/7
- o. -may 435/5
- o. -p 262/2
- o. -ur 114/7
- o. -ur mén 349/10
- o. -urlar 147/7, 152/4, 278/3, 411/6
- o. -urlar ki 385/7

oķul- (T. f.): okunmak

- o. -ğan bol- 283/8

ol (T. sf.) : işaret sıfatı, o

- o. āfet-i devrān 96/2, 455/2
- o. āhū 371/2
- o. āķilğa kim 559/8
- o. amān içinde 566/7
- o. ārzū-yı çeşm-i giryān 92/6
- o. āşınālarğa 413/5
- o. ay 452/1
- o. ay etrāfıda 69/4
- o. aynıġ ıışkıdın 407/6
- o. āyet-i metīn 294/7
- o. aytlğan bī-hūde eczā 3^b-4
- o. āzīzlerğa 2^b-1

- o. bāde-yi lā'li bilen 127/2
- o. baħr-ı hecādın 3^b-2
- o. baħt-ı karadın 79/2
- o. bāzār 274/4
- o. bī-bāk-tab^c 427/3
- o. bī-dād-ger 89/1, 109/1
- o. bī-mürüvvet étleri 65/6
- o. bī-mürüvvetniġ feni 563/3
- o. bī-raħm 168/1
- o. bir çemen 92/4
- o. birevniġ vaķtı 517
- o. biri 96/1
- o. bī-vefā diyārda 202/3
- o. cānāne 58/1
- o. cāyī ki 72/4
- o. cefā 153/2
- o. çābük-süvār 93/1
- o. çeşm-i bīmār 90/3
- o. demde 70/5
- o. dilber-i nā-bāverim 263/5
- o. dil-rübālarğa 413/1
- o. ebrū-kemān 69/1
- o. éki ķurretü'l-āyn 569/18
- o. emīrge 110/5
- o. ér ki 559/9
- o. fācir élidin 322/7
- o. füsün-ger 63/4
- o. gevher-i maķşud 451/3
- o. gevher-i yekdānesi bol- 240/3
- o. gül 567/7
- o. gül ruħsārın 426/1
- o. ħadīşdür 201/10
- o. ħāfız-ı Ķurān üçün 284/3
- o. Ħālikğa kim 1^b-2
- o. ħarāret kim 89/3
- o. ħayālī ħāmlar 457/5
- o. hem-nefes-i tām bilen 329/5
- o. hicrān ki 166/6
- o. ħoş-nigeh ebr ü hilālim 99/1
- o. ħün-riz-i āşıķ-keş 148/2
- o. ħürşid-i tābān ķayġusı 464/4
- o. ħük-m-i revān 69/4
- o. ħüsrev-i şāhib-ķırān birle 387/6
- o. ism-i mübārek birle 4^b-5
- o. ķabız-ı ervāh-ı mükerrrem 453/7
- o. kāfir 558/2, 563/3
- o. ķalender-veş 92/2
- o. ķaşı ķara 113/1
- o. kātīb-i taķdīr 57/7

- o. kâtil 110/1
 o. kâtil şehâdet-gâhıga 150/2
 o. kavî-i kabîh 489
 o. kağan kim 439/6
 o. kõngül 73/3
 o. kõngül bergeñ tezervim 171/1
 o. kuş kim 111/7, 418/5
 o. kûy atını 52/5
 o. kuyaş 140/1
 o. kün ki 568/1
 o. la'l-i şeker yârim 264/1
 o. la'l-i yalîngdin 333/5
 o. leb-i la'l 184/2
 o. mäh-i 'âlâ manzarım 263/9
 o. mäh-tâbân 31/4
 o. mecma'da 43/3
 o. meh-i perî-peyker 239/2
 o. mehveş-i şîrîn edâ 264/3
 o. meşîhâ-yı mükerrrem 424/2
 o. meşhûra 67/2
 o. mihrâb-ı ebrû-yı hilâlinğdin 333/9
 o. mihri ki 20/8
 o. müfettin âfetidin 563/6
 o. müjgân-ı hûn-h'âr 85/5
 o. müte'âlî şîfâtım 561/1
 o. nâdân tabîbim 308/6
 o. nâ-mihr-bândın 441/3
 o. nâ-mihribânıñ 110/3
 o. nâzenîn edâdın éken 346/2
 o. nâzenîn serv-i revân 407/1
 o. nergis-i bed-mest 51/1
 o. neş'edin 368/3
 o. nev-bahâr 455/3
 o. nezâket kim 16/3
 o. nigâr bile 388/1
 o. nigîn-i zât-ı eşref 424/9
 o. nûş leb 159/2
 o. 'ömr-i h'ôş ki 76/7
 o. öy sarıga 2/8
 o. pāk tıynetî ki 470/4
 o. pākîze eṭvâr 405/6
 o. rehrevğa 559/11
 o. perî 102/1, 110/4, 142/1, 563/5
 o. perî-peyker 118/1
 o. raḳîbler birle 102/6
 o. raṭbu'l-lisân-ı şeyḥ 476/2
 o. Resûlu'llâhdın 267/7
 o. rindîge 391/5
 o. sâ'at 415/5
 o. sa'dî 570/16
 o. şâhib-kırân 69/2
 o. şanemniñg étlerini 220/4
 o. sarı 40/5
 o. sarı barmaḳğa 394/2
 o. sebebdin 119/9
 o. serây égesi 429/1
 o. seri sekirge 222/1
 o. serv-ḳadd 394/1
 o. serv-i ḥırāmân 416/4
 o. serv-i ḥırāmân ḳayḡusı 464/3
 o. serv-i ḥırāmânım 231/1
 o. serv-i ḥırāmânımğa 48/1
 o. seyyid 417/7
 o. sırıga 222/4
 o. sîm-ber 7/1
 o. sîm-ten 10/1
 o. sıpeh-sālâr 161/7
 o. sıpeh-sālârğa 85/3
 o. sulṭân 96/4
 o. sulṭâne 58/7
 o. şâh 132/2
 o. şâhid ki 269/4
 o. şâmî ki 392/3
 o. şeh 410/1
 o. şehrige 31/5
 o. şehriyârım 179/2
 o. şehsuvâr 76/1
 o. şem'-i bezm pertevîdin 91/4
 o. şerbet ḥayâtıñg 243/3
 o. şimşâd-ı zîbânıñg 184/1
 o. şîrîn edâga 279/1
 o. şûḥ 152/2
 o. şûḥ mehveş 158/6
 o. şûḥıñg 94/2
 o. teni 558/5
 o. tesellî-baḥş 427/4
 o. ṭurre-yi müşḡîn ile ḥâle 112/2
 o. turuş 17/3
 o. tünd cevân 109/4, 394/5
 o. vaḳt 530
 o. yâr 428/1
 o. yâr aldıda 517
 o. yérde 410/2
 o. yérğa 2^b-10
 o. zamân 306/4
 o. zamân ki 266/1, 445/1
 o. zamân kim 66/7
 o. zîbâ şanem cānāñga 225/3

o. zülf-i perîşāndur 155/3
 o. (iy hoş o. künler ki) 4/1
 o. (hoş o. köngül ki) 56/1, 75/1
 o. (sevdā-zede-yi vāle-yi o. lāle
 ‘izārım) 272/3
 o. (şehīd-i bismil-i o.) 355/6
 o. (şu‘le-yi o. mäh-tābāndur) 256/2
 o. (‘ukde-yi o. zülf-i pür-tābıñgı) 51/3
2. (zm) üçüncü tekil kişi zamiri veya
 işaret zamiri, o
 o. 3^b-5, 9/3, 17/1, 40/6, 67/1, 141/3,
 229/7, 368/2, 384/3, 396/4, 491, 552,
 559/11, 564/4
 o. hem 89/11, 295/2, 392/1, 437/2,
 570/33
 o. ki 68/6, 69/5, 77/1, 82/6, 90/5,
 94/5, 107/9, 114/4, 117/7, 163/7,
 174/6, 187/1, 271/11, 278/4, 309/6,
 343/7, 399/4, 405/2, 437/7, 489, 521,
 562/4
 o. kim 4^b-6, 25/3, 66/4, 84/2, 163/5,
 270/7, 308/5, 332/3, 423/4, 438/5,
 492, 504, 526, 529, 530, 550, 559/7,
 559/9, 567/2
 o. (iy hoş o.) 287/4
 o. (iy hoş o. kim) 82/1
 o. (hoş o. kim) 28/8, 112/5, 392/6
 o. +dur 80/1, 198/7, 288/1, 360/6,
 391/6
 o. +dur ki 102/5, 360/3
 o. +érür 564/11
anda “onda, orada, oradan, oraya, o
 zaman”
 a. 2^b-4, 38/6, 83/6, 72/4, 111/3,
 137/3, 144/7, 173/7, 183/3, 189/5,
 278/4, 326/3, 368/3, 380/3, 384/7,
 438/9, 439/7, 447/4, 470/6
 a. ki 101/12
andın “ondan”
 1^b-3, 1b-9, 4a-7, 7/8, 29/3, 33/5, 40/6,
 75/6, 85/1, 89/7, 91/8, 94/3, 112/2,
 128/5, 149/1, 149/4, 149/5, 152/7,
 154/3, 154/5, 259/3, 330/2, 354/3,
 393/2, 409/3, 556, 567/3
 a. beter 354/5
 a. hem 4b-11, 501
 a. ki 3/4, 375/1
 a. köp 392/6

a. özge zāt 128/6
 a. +dur 397/7, 449/6
anğa “ona”
 1^b-5, 8/4, 25/7, 28/4, 44/5, 46/4, 53/6,
 55/6, 56/2, 61/1, 68/2, 69/2, 70/4,
 79/6, 86/5, 101/4, 101/6, 101/8,
 101/10, 110/1, 113/7, 115/4, 115/5,
 124/2, 135/6, 143/2, 208/1, 209/10,
 231/7, 239/5, 239/6, 243/2, 256/6,
 263/9, 273/8, 275/6, 277/3, 280/2,
 293/1, 296/4, 309/2, 384/3, 395/2,
 408/8, 412/3, 412/4, 420/5, 428/5,
 436/7, 438/12, 443/1, 471/1, 475/7,
 493, 494, 506, 529, 530, 537, 559/8,
 564/5, 564/9, 569/5, 570/33, 570/54
 a. hem 570/32
 a. ki 470/7, 470/15, 531
 a. kim 67/5, 208/2, 539, 559/7
 a. oğşar kim 174/3
anı “onu, onun”
 4^b-13, 22/7, 27/2, 30/1, 55/6, 66/4,
 67/2, 77/2, 77/3, 80/2, 83/3, 84/1,
 109/3, 119/6, 127/8, 127/10, 141/3,
 152/2, 152/4, 153/4, 161/5, 174/3,
 191/5, 209/5, 234/2, 234/4, 238/4,
 238/6, 262/4, 299/5, 320/7, 323/4,
 329/6, 367/2, 372/1, 372/3, 387/5,
 393/6, 427/3, 443/9, 446/4, 451/4,
 470/8, 474/5, 489, 533, 564/3, 566/3,
 569/12, 569/21, 570/23
 a. derbārıda 531
 a. kim 346/5
 a. yahşı sözi vü muhtemeli 474/4
 a. (tevekkülü a.) 504
anınğ “onun”
 82/3
 a. āhirinde 461/2
 a. arkasında 139/3
 a. ārzūsıda 10/2
 a. astıda 72/6
 a. ‘aşıklığı 563/4
 a. bar u yok vefası bilen 325/1
 a. birevi 392/3
 a. birle 461/3
 a. boynığa 25/5
 a. cefāsıdın 99/6
 a. çün 93/3, 191/7, 234/1, 242/7,
 380/2, 420/9, 431/5
 a. dāmānın 119/5

a. dik 306/9, 443/7, 443/8
 a. diyāneti 3^b-8
 a. du‘āsıda 470/13
 a. élgidin 496
 a. fermānı bile 1^b-2
 a. fi‘li 399/5
 a. ğamıdın 138/6
 a. ħaşletidin ü fażiletidin 4^b-8
 a. her uçkunıdın 307/1
 a. her yādı 101/8
 a. i‘ānetidin 335/3
 a. i‘āneti vü selāmeti bile 3^b-8
 a. infişāli 95/4
 a. işige 81/8
 a. kıddini 273/6
 a. kavlini 545
 a. kemāl u zevālīga 364/4
 a. ki tıynetidür 490
 a. lafzıda 392/2
 a. maḥzūnlığıdın 502
 a. makdem-i revānıda bol 214/4
 a. me‘vāsı 125/2
 a. miḥneti 455/5
 a. mu érür 12/6
 a. nazm rezmiğa 140/7
 a. nihāl kıadı 562/9
 a. pışesi 470/4
 a. rızāsını 214/6
 a. sāye-yi kıızānıda 214/3
 a. şerārı birle 254/6
 a. şifāsı bilen 325/3
 a. şirbğa 439/2
 a. teşiri 114/3
 a. üçün 4^b-2, 4^b-12, 81/19, 178/2, 271/11, 313/5, 570/29
 a. üstāzı 82/3
 a. vüçüdıdın 1^b-4
 a. yādı bile 301/1
 a. yādığa kélmes 375/6
 a. (akvāli a.) 511
 a. (başığa yétse a.) 530
 a. (derdini a.) 269/2
 a. (her işi a.) 493
 a. (könglin a.) 563/2
 a. (māh-tābandur a. rüşen) 333/7
 a. (şāḥıdur a.) 198/6
 a. +la 384/2, 525, 570/30
anlar “onlar” üçüncü çokluk şahıs zamiri

144/5, 362/4
 a. bile 420/8, 570/12
 a. ki 73/5, 91/7, 460/1
 a. +a 277/2
 a. +nı 220/7
onlar “onlar” üçüncü çokluk şahıs zamiri
 o. 25/3
 o. ḥayālide 182/1
 o. kıatıda 464/1
 o. maḥalde 375/5
 o. mizānını 454/2
 o. +da 32/7
 o. +ğa 226/3, 271/5
 o. +ge 295/3, 441/3
ol- (T. f.): olmak
 o. -! (‘ākil o. kim) 181/6
 o. -! (‘āzim o.) 324/1
 o. -! (dāniş-ver o.) 498
 o. -! (dīde nem-nāk o.) 205/2
 o. -! (ehl-i idrāk o.) 205/3
 o. -! (ġam-nāk o.) 205/6
 o. -! (ḥāk o.) 205/1
 o. -! (hem-dem-i pür-sīne-yi çāk o.) 205/1
 o. -! (ḥüşyār o.) 147/7
 o. -! (kıānı‘ o.) 26/6
 o. -! (mānende-yi tāk o.) 205/5
 o. -! (mücerred o.) 570/36
 o. -! (pāk o.) 205/4, 369/6
 o. -! (rāzı o.) 26/6
 o. -! (şāh-ı baş o. ki) 98/6
 o. -! (vākıf o.) 5/7, 155/3, 563/5
 o. -a düçar 5/3
 o. -a miḥmān 139/7
 o. -a müşaḥḥış 152/7
 o. -a pāk 385/7
 o. -a (tezervin o. ki) 76/6
 o. -a mu (mundağ o.) 203/3
 o. -dı bahār 465/5
 o. -dı bahār-ı ‘ıyş 513
 o. -dı ezhār 230/7
 o. -dı ḥulķ 1^b-9
 o. -dı la‘l ḥārāsı 268/6
 o. -dı maḥv 376/7
 o. -dı muḥālif 375/7
 o. -dı mu‘tād 67/1
 o. -dı nāfiz 69/3

- o. -dı nāle birle āh 570/48
o. -dı nümūdār 465/4
o. -dı şāyān 241/7
o. -dı telef 250/5
o. -dı zāhir 243/5
o. -dı (‘Ābid o.) 338/11
o. -dı (āṣām o.) 171/3
o. -dı (az o.) 131/3
o. -dı (‘āzim o.) 558/1
o. -dı (başdın o.) 184/7
o. -dı (bāzār o.) 343/9
o. -dı (bed-nām o.) 171/2
o. -dı (berhem o.) 42/4
o. -dı (ber-kemāl o.) 443/1
o. -dı (redd-i bī-ḳabūl o.) 570/50
o. -dı (cāhil o.) 435/10
o. -dı (cüdālīk o.) 388/1
o. -dı (çāk o.) 464/5
o. -dı (dām o.) 171/1
o. -dı (dīger o.) 456/4
o. -dı (germ o.) 232/2
o. -dı (ğubār o.) 456/3
o. -dı (güneh o.) 33/7
o. -dı (ḥākīm o.) 86/6
o. -dı (ḥām o.) 171/4, 209/8
o. -dı (ḥam o.) 86/1
o. -dı (ḥarāb o.) 476/4
o. -dı (ḥarāb u nātīvān u ebter o.) 179/2
o. -dı (ḥatm-ı kitāb o.) 476/1, 476/7
o. -dı (hem-dem o.) 86/4
o. -dı (ḥurrem o.) 86/1
o. -dı (ḥuşk o.) 561/6
o. -dı (idrāk o.) 407/3
o. -dı (intiḥāb o.) 476/3
o. -dı (intizār o.) 68/3, 190/4
o. -dı (irtikāb o.) 476/6
o. -dı (kebāb o.) 143/2, 476/4
o. -dı (kesād o.) 406/4
o. -dı (lāl o.) 194/1
o. -dı (lāzım o.) 323/6
o. -dı (maşraf o.) 566/3
o. -dı (medār o.) 106/4
o. -dı (melül o.) 570/50
o. -dı (mevcūd o.) 463/1
o. -dı (mihmānım o.) 217/4
o. -dı (mücrim o.) 70/5, 403/7
o. -dı (müstağraḳ o.) 398/4
o. -dı (nevrüz-ı ‘ālem o.) 86/2
o. -dı (rām o.) 171/1
o. -dı (şarf o.) 151/4, 171/6, 173/7, 200/6, 304/6, 310/2, 398/2, 455/6
o. -dı (şarf-ı reh-i ḡaflet o.) 107/4
o. -dı (sebz o.) 199/4
o. -dı (serd o.) 404/6
o. -dı (sevāb o.) 476/1
o. -dı (şām o.) 171/7
o. -dı (şāyeste merhem o.) 86/5
o. -dı (şitāb o.) 476/5
o. -dı (tamām o.) 476/1
o. -dı (terk o.) 334/2
o. -dı (turfe-yi bī-ḡam o.) 86/3
o. -dı (vāşıl o.) 3^a-9
o. -dı (vaşıl o.) 333/9
o. -dı (yār o.) 494, 558/6
o. -dı (ziyād o.) 49/7, 219/3
o. -dı mu (maḥv o.) 416/4
o. -dılar (maḥv o.) 294/2
o. -dum (‘ābid o.) 309/7, 366/7
o. -dum (bī-berg ü bār o.) 455/3
o. -dum (edven-i ehl-i rūzgār o.) 570/43
o. -dum (ḥ̣ār o.) 570/43
o. -dum (muḥīṭ-i nikbet o.) 28/3
o. -dum (Mücrim o.) 58/7, 235/7
o. -dum (mücrim o.) 309/7
o. -dum (ülfet o.) 277/2
o. -dunḡ lāubāl 399/7
o. -ḡa mén (mücrim o.) 358/5
o. -ḡaç esirînḡ 10/3
o. -ḡalı ḥadı 104/7
o. -ḡalı (maḥv o.) 377/6
o. -ḡalı (maḥz-ı mīrās o.) 204/6
o. -ḡan behre-ver 130/6
o. -ḡan (‘Ābid o. sarı) 33/7
o. -ḡan (bālīḡ olḡan sonḡ) 42/5
o. -ḡan (gerd gerd o.) 116/5
o. -ḡan (ḡarc o. ile) 570/34
o. -ḡan (ḡahr o.) 244/2
o. -ḡan (mer’i o. çaḡda) 155/5
o. -ḡan (mü’min o.) 321/5
o. -ḡan (mücrim o. ḡulḡa) 170/7
o. -ḡan (mücrim o. sonḡ) 85/7, 366/7
o. -ḡan (sebt o.) 45/3
o. -ḡan (sedd-i rāh o.) 351/5
o. -ḡan (vārid o. barı sevdānı) 411/2
o. -ḡanda (her umūr o.) 54/2

- o. -ğandin (‘Ābid o.) 376/7
o. -ğandin (‘Ābid o. beri) 291/7
o. -ğandin (mücrim o.) 155/7
o. -ğandin (mücrim o. beri) 151/7, 258/6
o. -ğan érđi (maḥv o.) 226/8
o. -ğanga (‘ābid o.) 446/7
o. -ğanlargā (mücrim o.) 165/9
o. -ğanı (kebāb o.) 452/6
o. -ğanımnı (méninġ ġarķ o.) 79/3
o. -ğanın (efkār o.) 89/7
o. -ğanınġça (gül o.) 214/3
o. -ğay fenā 3/4
o. -ğay ḥasb-i ḥāl 55/2
o. -ğay peydā 7/7
o. -ğay mén kibi 437/2
o. -ğay (‘Ābid o.) 387/7
o. -ğay (ārā-yı ġüft o.) 561/3
o. -ğay (dāġ o.) 271/7
o. -ğay (faşl o.) 154/3
o. -ğay (hem-dem o. dép) 306/2
o. -ğay (ķarīb o.) 559/11
o. -ğay (muṭīc o.) 99/7
o. -ğay (müft o.) 561/3
o. -ğay (müstecīb o.) 559/11
o. -ğay (naşīb o.) 559/11
o. -ğay (nüḥüft o.) 561/3
o. -ğay (refc o.) 264/6
o. -ğay (sebz o.) 141/4
o. -ğay (şüküft o.) 561/3
o. -ğay (vāķıf o.) 413/2
o. -ğay mu memnūn 23/8
o. -ġıl (yārim o.) 217/3
o. -ma (bāṭıl o.) 412/6
o. -ma (ġāfil o.) 426/7
o. -ma (maġrūr o.) 60/6
o. -ma (nā-pesend o.) 441/6
o. -madı ḥālīş 277/7
o. -madı ḥāşıl 110/6
o. -madı ḥoş 146/3
o. -madı refc 163/8
o. -madı tarḥ-ı edeb 11/3
o. -madı (mü‘eşşir o.) 17/6
o. -madı (mükerrer o.) 262/6
o. -madı (raḥm o.) 113/4
o. -madınġ bīdār 60/7
o. -maġan (ehl-i tevfiķ o.) 366/6
o. -maġan (ḥizmet-ver o.) 128/3
o. -maġan (rūşen o.) 252/3
o. -maġay (dānesiz sebz o.) 406/7
o. -maġaydı (berbād o.) 271/4
o. -maķ (rām o.) 188/3
o. -maķ (esir o.) 204/4
o. -maķdur (fāş o.) 181/4
o. -mas ḳabūl-i dehr 128/2
o. -mas ziyād 439/11
o. -mas (ḥāşıl o.) 163/2
o. -mas (maķbūl o.) 66/4
o. -mas (rāst o.) 293/4
o. -mas (yār o.) 105/3
o. -masa dūċār 420/8
o. -masa (bī-bāk o.) 406/3
o. -masa (bī-dār u nem-nāk o.) 406/1
o. -masa (ċāk o.) 406/2
o. -masa (ġam-nāk o.) 406/5
o. -masa (idrāk o.) 406/4
o. -masa (ķayd o.) 561/7
o. -masa (manzūr o.) 28/8
o. -masa (medfen-i ḥāk o.) 406/7
o. -masa (melāḥat o.) 364/7
o. -masa (mürüvvet o.) 46/4
o. -masa (müyesser o.) 354/6
o. -masa (pāk o.) 406/1
o. -masa (refiķ o.) 483
o. -masa (tāk o.) 406/6
o. -masun (a‘dā-yı ma‘būd o.) 321/7
o. -masun (āsān o.) 563/4
o. -masun (cān o.) 563/1
o. -masun (cānān o.) 563/1
o. -masun (dāġ-ı hicrān o.) 563/2
o. -masun (derd-ālūd o.) 321/1
o. -masun (devrān o.) 563/1
o. -masun (dūd o.) 321/1
o. -masun (dūċār o.) 149/3, 288/6
o. -masun (‘ıyş-ı gerdān o.) 563/1
o. -masun (maḥv o.) 476/6
o. -masun (merdūd o.) 321/5
o. -masun (mesdūd o.) 321/2
o. -masun (mevcūd o.) 321/4
o. -masun (nā-būd o.) 321/3
o. -masun (nā-müselmān o.) 563/3
o. -masun (peşīmān o.) 563/7
o. -masun (peykān o.) 563/5
o. -masun (pā-māl o.) 405/3
o. -masun (rızvān o.) 563/1
o. -masun (terk-i maķşūd o.) 321/6
o. -may (ḥuşul o.) 271/1

- o. -may (vākıf o.) 410/1
o. -may (zevāl o.) 484
o. -maydur (mümkin o.) 341/2
o. -maydur (rüşen o.) 299/3
o. -mayın (giriftār o.) 271/8
o. -mayın (maḥmūr o.) 406/6
o. -mayın (mün'im o. kişi) 128/2
o. -mayın (nevmīd o.) 138/7
o. -mayın (şayd o.) 82/5
o. -mayın (ser-sebz o.) 561/6
o. -mayın kalmas 56/7
o. -mış dām-ı ḥayāl 562/7
o. -mış 'azāb-ı 'ömr 107/8
o. -mış deryā-yı elem 130/9
o. -mışam (giriftār o.) 64/1
o. -mışdur ('āid o.) 462/5
o. -mışdur (tālī' o.) 6/7
o. -mış sēn ('Ābid o.) 324/5
o. -sa ḡulām 531
o. -sa ḥāl 406/6
o. -sa ('ādet o.) 446/7
o. -sa (bī-ittifāk o.) 559/7
o. -sa (çāk o.) 559/7
o. -sa (çehre-yi dūçār o.) 185/5
o. -sa (emr o.) 441/7
o. -sa (eşek hem o.) 474/5
o. -sa (firāk o.) 559/7
o. -sa (ḡam u şād o.) 390/7
o. -sa (gerd gerd o.) 333/4
o. -sa (ḥāk o. hem) 388/6
o. -sa (ḥālīş o.) 77/6
o. -sa (ḥayr o.) 163/4
o. -sa (her niçük dāğ o. olsun) 563/2
o. -sa (ḥüsn-i şīret o.) 474/6
o. -sa (ḥoş o.) 304/4
o. -sa (karılığ o.) 304/9
o. -sa (kül o.) 303/4
o. -sa (mihmānım o.) 130/3
o. -sa (mun'in o.) 182/5
o. -sa (mücrimlik o.) 180/7
o. -sa (mümtāz o.) 395/4
o. -sa (müyesser o.) 107/7
o. -sa (peyvend o.) 348/2
o. -sa (tālī' o.) 445/3
o. -sa (yār o.) 160/1
o. -sa (yoğıdın o.) 304/2
o. -sa (zemlik o.) 10/6
o. -sa édi (leb-ā-leb o.) 562/7
o. -salar (cem' o.) 40/4
o. -sam kenārerak 178/3
o. -saŋg ('ābid o.) 321/7, 323/7
o. -saŋg (karīb o.) 25/2
o. -saŋg (mücessem bolğan o.) 330/4
o. -sun ābād 498
o. -sun iṭminān 473/2
o. -sun (her niçük dāğ olsa o.) 563/2
o. -uŋg (cem' o.) 558/2
o. -up (sirişk o.) 75/2
o. -up ('āzim o.) 450/7
o. -up (fāyik o.) 559/6
o. -up (hem-dem o.) 192/6, 389/1, 420/2
o. -up (kara o.) 374/5
o. -up (mehcūr o.) 561/4
o. -up (mevcūd o.) 221/2
o. -up (muḥātab o.) 519
o. -up (müstağrak o.) 375/7
o. -up (müstağrak o. kalmış mēn) 132/3
o. -up (tābi' o.) 361/2
o. -up (tālī' o.) 92/5, 369/2
o. -up (vaşl o.) 403/1
o. -up mēn (esīr-i nefis o.) 257/5
o. -up mēn (māhir o.) 370/4
o. -up mēn (mücrim o.) 255/7
o. -updur (āḥir o.) 325/2
o. -ur (efzūnrak o.) 529
o. -ur (fehm o.) 82/4
o. -ur (ğark o.) 58/3
o. -ur (gül-rīz o.) 199/4
o. -ur (ḥār o.) 101/6
o. -ur (manzūr o.) 507
o. -ur (mehcūr o.) 31/7
o. -ur (memlū o.) 328/3
o. -ur (mümtāz u cān-īşār o.) 399/2
o. -ur (şu'le-bār o.) 98/2
o. -ur (tālī' o.) 494
o. -ur (ziyād o.) 564/11
o. -ur mēn (mest o.) 165/3
o. -ur mu (ak o.) 471/4
o. -ur mu giriftār 465/6
o. -ur sēn (bī-tāḡat o.) 103/2
o. -ur sēn (hem-dem o.) 328/2
o. -ur sēn (kāni' o.) 375/2
o. -urğa (enīs o.) 73/7
o. -urğa (sebeb o.) 11/6

- o. -urğa (vāşıl o.) 473/1
2. kaybetmek
 o. -duñğ yaşdın 60/7
3. yer almak, bulunmak
 o. -sa 559/7
4. sahip olmak
 o. -sa (perim o.) 561/1
ol bir (T. zm.): öbürü, öteki
 o. 570/33
 o. +ni 559/1
ol biri (T. zm.): öbürü, öteki
 o. 96/1
ol birev (T. zm.): öbürü, öteki
 o. +niñğ vaḡtı 517
olça (T. zf.): o kadar, çok, fazla
 o. 499
oldur- (T. f.): vücuda getirmek
 o. -dı 329/7
 o. -sa 221/5
 ḡumār olur- 329/7
 iḡtiyār olur- 221/5
oltur- (T. f.): oturmak
 o. -a sēn 328/2
 o. -dı 38/4, 487, 559/3, 563/3
 o. -dum 87/5, 558/6
 o. -duñğ 191/5
 o. -ḡıl 207/3
 o. -ḡu dik 39/5, 154/4
 o. -ma 205/3
 o. -maḡıl 337/3
 o. -maḡ 173/5
 o. -masun 399/5
 o. -up 101/11, 349/5
 o. -up mén 23/6
 o. -ur 85/1(2), 85/2, 85/3, 85/4, 85/5, 85/6, 85/7, 435/11
 o. -ur sēn 38/1
 o. -sa 567/6
 o. -sañğ 348/6
 bu ni oltur- 173/5
 yıḡlap yıḡlap oltur- 87/5
on bir (T. sf.): on bir sayısı
 o. +ge 2^a-6
onḡ (T. is.): sağ, sağ taraf
 o. 116/6
 o. bile soldın 167/6
 o. sol 563/5
 o. u soldındur 38/5
 o. u solumdın 373/1

- 2. (sf.) sağ, sağ taraf**
 o. işim 473/6
orta (T. is.): iki şeyin arasında ve her birine eşit uzaklıkta olan
 o. +sıda (taḡ o.) 223/4, 479
orun (T. is.): yer, mevki, makam
 o. +ıḡa 165/1, 260/5
 o. +ıḡa (āh o.) 321/1
 o. +ıḡa (demī o.) 244/3
 o. +ıḡa (eşğ o.) 502
 o. +ıḡa (ḡāyim-maḡām-ı bihterīn o.) 4^a-12
 o. +ıḡa (luṭf o.) 106/3, 171/5
 o. +ıḡa (meyimni o.) 335/2
 o. +ıḡa (muḡabbet o.) 247/5, 354/3
 o. +ıḡa (raḡm o.) 185/5
 o. +ıḡa (sipās o.) 106/3
 o. +ıḡa (şifāsı o.) 354/5
 o. +ıḡa (vişāl o.) 244/3
 o. +ıḡa (yamanlık o.) 209/4
 o. +ıḡa (yaş o.) 227/1, 349/4, 416/3
 o. +ıḡa (zūlm o.) 537
 o. +um 28/8
 o. +unḡnı 156/5
ot (T. is.): ateş
 o. 91/4, 329/1, 342/5
 o. arasında 144/4
 o. içre 29/2
 o. sal- 143/2, 371/5, 393/3, 399/1, 452/6, 465/1, 567/5
 o. uçkunı 332/2
 o. (andaḡ o.) 52/3
 o. (bu mūhellik o.) 328/7
 o. +dur (bir mūhlik o.) 52/3
 o. +ḡa 9/2, 125/3, 220/4, 254/4, 549
 o. +ḡa köy- 155/4
 o. +ḡa ur- 58/2
 o. +ı (āh o.) 563/5
 o. +ı (āhım o.) 180/3
 o. +ı (dūzaḡ o.) 417/4
 o. +ı (hicrān o.) 272/5
 o. +ı (içim o.) 148/4
 o. +ı (muḡabbet o.) 2^b-12
 o. +ı (peşimānlıḡ o.) 528
 o. +ı (ıışḡ o. tüş-) 251/2
 o. +ı (taḡallüm o. birle) 193/1
 o. +ı (zaḡm o.) 324/4
 o. +ıdın (āhım o.) 307/1, 463/1

- o. +ıdın (cüdālīk o.) 231/2
 o. +ıdın (ıışk o.) 81/16, 247/1, 391/1
 o. +ığa (cehl o.) 161/4
 o. +ığa (derd ğam o.) 285/4
 o. +ığa (dūzaḥ o.) 33/7, 49/8
 o. +ığa (firāk o.) 25/1, 30/2, 297/5, 298/7, 326/1
 o. +ığa (hecr o.) 229/9, 567/1
 o. +ığa (hicrān o.) 469/5
 o. +ığa (ıışk o.) 298/7
 o. +ığa (şavtü'l-ḥimār o.) 506
 o. +ığa (şemc o.) 152/1
 o. +ın (āhım o.) 407/2
 o. +ını (dūzaḥ o.) 202/5
 o. +lara sal- 453/5
 o. +nı 175/3, 267/2
 2. ot, bitki
 o. +unğa (kuruğ o.) 385/5
ot- (T. f.): ?
 o. -a ota 203/4
 2. oturmak
 o. -unğ (secde kılmay o.) 259/6
otluğ (T. sf.): ateşli
 o. yürek 140/6
ottuz (T. is.): otuz sayısı
 o. (érmiş yigirme tā o.) 564/5
otun (T. is.): odun
 o. kılıp yak- 214/3
 o. +ı (yürek o.) 98/2
otur- (T. f.): oturmak
 o. -! 328/1
 o. -duñğ (açmas o.) 178/5
otuz (T. is.): otuz sayısı
 o. artığı 398/7
oyna- (T. f.): hareket etmek
 o. -p 27/1(2), 27/2, 27/3, 27/4, 27/5, 40/4, 96/1, 192/2
 o. -r 93/1(2), 93/2(2), 93/3, 93/4, 93/5, 93/6, 93/7
 bī-iḥtiyār oyna- 93/7
 segretip oyna- 40/4
oynaş (T. is.): dost, sevgili
 o. 139/3
oynat- (T. f.): hareket ettirmek
 o. -ğıl 371/7
 o. -ip 410/2
 at oynat- 371/7
oyul- (T. f.): oyulmak, yerinden çıkarılmak
 o. -sun 270/5

Ö

ögür- (T. f.): çevirmek

ö. -mek 65/5

ö. -mem 53/7

yüz ögür- 53/, 65/5

öl- (T. f.): ölmek, dünyayı terk etmek

ö. -! 547, 548

ö. -di 10/2, 107/4, 172/7, 201/7, 236/8, 453/7

ö. -düm 133/3, 151/1, 188/7, 345/7

ö. -dünğ 29/7, 54/7, 131/5, 146/7, 159/7, 174/7, 192/7, 412/7

ö. -er 434/6

ö. -er Ābid 327/7

ö. -er çakıda 49/9

ö. -er ḥāletde 104/1, 122/3, 127/9, 237/3, 285/1, 295/7, 360/7, 410/7

ö. -er mén 431/4, 472/1

ö. -er sén 47/2, 344/7, 406/7

ö. -erge mén 305/4

ö. -ergeçe 570/21

ö. -erinğdin 350/2

ö. -eturğanda 570/18

ö. -geli 24/4, 63/2

ö. -geli kalıp mén 469/2

ö. -geli yétipdür 351/3

ö. -geli yétti 40/7

ö. -geli yéttim 215/1, 287/3, 306/8, 466/1

ö. -gen soñğ 44/1

ö. -gende 4^b-9

ö. -gendin 188/5

ö. -genimdin soñğ 401/5

ö. -genimdin soñgra 197/1

ö. -geninğdin 50/1

ö. -gey mén 260/1

ö. -geyinçe 161/8

ö. -günçe 81/2, 189/8, 205/6, 207/3, 373/2, 400/7

ö. -günçe (tā ö.) 168/4, 315/7, 440/5

ö. -mege 262/7

ö. -megin 557

ö. -mek 31/2, 106/5

ö. -mek ése 47/3

ö. -mek ile 556

ö. -mekdin 336/4, 463/9

ö. -mekdür 156/2

ö. -mekge kalmış mén 567/3

ö. -mekge yéttim 368/4
 ö. -mesdin burun 256/7, 322/1
 ö. -mey 165/2, 326/5, 446/5
 ö. -meyin 161/3, 366/1
 ö. -miş mén 122/7
 ö. -miş sén 37/7
 ö. -se 98/7, 180/6, 308/3
 ö. -señg 78/7, 547
 ö. -sün (ölse ö.) 308/3
 ö. -üp 117/7, 561/2
 ö. -üp kalğan 186/4
 ö. -üp mén 185/4
 ö. -üp sén 17/7
 ö. -ür sén 132/7
 fāriğ öl- 463/9
 koşulabilmey öl- 201/7
 kutulabilmeyü öl- 453/7
 ölse öl- 308/3
 ölseñg öl- 78/7, 547
 tirik tirik öl- 434/6

öldür- (T. f.): bir kişinin yaşamına son vermek

ö. -! 29/1, 355/3
 ö. -geli 320/4
 ö. -gil 231/4, 322/1
 ö. -gü dik 281/3
 ö. -megil 133/2, 388/6
 ö. -mek 90/3
 ö. -mekge 402/4
 ö. -mey 446/2
 ö. -se 85/4
 ö. -üp 29/2
 ö. -ür 464/2
 ö. -ürge 464/6
 ö. -ürler 341/3
 birbir öldür- 85/4

ölük (T. is.): ölü

ö. 335/7
 ö. hem bol- 117/4
 ö. (tirik mén yā ö.) 285/6
 ö. +dür 178/4
 ö. +mén 154/2
 ö. +ge (miñg ö.) 159/1
2. (sf.) ölü
 ö. cismim içinde 226/1
 ö. cismiñgni 392/2
 ö. nefsimğa 267/3
 ö. sem'ingä 174/2
 ö. tenge 201/6

ö. tenige 505

ö. (her ö. cismiğa) 408/6

ölüm (T. is.): hayatın sona ermesi, vefat

ö. 276/1(2), 276/2, 276/3, 276/4, 276/5, 276/6, 276/8, 282/5, 388/6
 ö. bilen 362/1
 ö. cellādı 559/8
 ö. éligi 26/4
 ö. éligi 219/3, 392/7
 ö. havfin 564/6
 ö. (az ağırık u āsān ö.) 276/7
 ö. (bu nevbet-i devrān ö.) 276/9
 ö. +niñg élçisi 17/4
 ö. +niñg élçisidür 259/7

ömr (Ar. is.): yaşam

ö. 3^a-7, 3/4, 13/3, 25/4, 38/2, 64/4, 72/1, 75/6, 141/7, 246/3, 257/3, 293/1, 350/6, 375/7, 381/6, 406/6, 454/1, 484, 564/10, 570/39
 ö. ét- 349/8
 ö. cāvidānı bilen 361/1
 ö. barıça 269/7, 359/4
 ö. itlāfı bile 564/7
 ö. naqdin 156/6, 219/5
 ö. öt- 32/5, 119/6, 235/1, 482
 ö. -i 'aziz 102/7
 ö. -i barı 570/15
 ö. -i bidāyetinde 470/12
 ö. -i cāvidān 102/5, 446/5, 455/3, 501
 ö. -i hoşı 2^b-4
 ö. -i kirāmı 3^a-9, 171/6
 ö. -i kirāmī 46/1, 354/1
 ö. -i kirāmīniñg hadīsın 225/12
 ö. -i Mücrim 67/10
 ö. ü māl u cān 191/4
 ö. ü rüzgārıñgni 570/35
 ö. (āfitāb-ı 'ö.) 107/1
 ö. (āfitāb-ı 'ö. -i fānīğa) 235/5
 ö. (bahār-ı 'ö.) 153/5, 398/1
 ö. (bahār-i serāb-ı 'ö.) 107/10
 ö. (barı 'ö.) 368/2
 ö. (beķā-yı 'ö.) 366/1
 ö. (bī-hüde ötken 'ö.) 47/3
 ö. (bī-nedāmet 'ö.) 62/5
 ö. (bir 'abeş 'ö. kıl-) 275/3
 ö. (bu 'ö.) 200/5, 528
 ö. (bu 'ö. lezzetidin) 342/1
 ö. (cevāb-ı 'ö.) 107/11

'ö. (feth-i bāb-ı 'ö.) 107/7
 'ö. (hāşıl-ı 'ö. -i güzērānı) 552
 'ö. (heme 'ö.) 162/3, 304/6
 'ö. (heme 'ö. yaḥşısı) 304/9
 'ö. (heme-yi 'ö.) 139/8, 451/2
 'ö. (ḥesāb-ı 'ö.) 107/4
 'ö. (isiz bu ö. ki) 564/10
 'ö. (iy 'ö.) 178/1, 563/1
 'ö. (kām-yāb-ı 'ö.) 107/3
 'ö. (kemāl-i 'ö.) 401/4
 'ö. (kirāmī 'ö.) 277/7
 'ö. (kitāb-ı 'ö.) 107/5
 'ö. (köp 'ö. ötker-) 3/4
 'ö. (munça rüsvā 'ö. ötker-) 183/1
 'ö. (mürür-ı 'ö.) 392/7
 'ö. (naḳd-i 'ö.) 455/6
 'ö. (nuḳūd-ı 'ö.) 173/7, 404/6
 'ö. (nuḳūd-ı 'ö. üçün) 17/4
 'ö. (ol 'ö. -i hoş ki) 76/7
 'ö. (olmuş 'azāb-ı 'ö.) 107/8
 'ö. (peyvend-i 'ö. kıl-) 326/4
 'ö. (rikāb-ı 'ö.) 107/2
 'ö. (rūzgār-ı 'ö.) 468/7
 'ö. (sebāt-ı 'ö. üçün) 108/3
 'ö. (sermāye-yi 'ö. -i cāvidānı) 553
 'ö. (şarāb-ı 'ö.) 107/1
 'ö. (şitāb-ı 'ö.) 107/6
 'ö. (tamām-ı 'ö.) 81/9, 357/2
 'ö. (tamāmī 'ö.) 280/3
 'ö. (tınāb-ı 'ö.) 107/9
 'ö. (ümīd-i 'ö.) 128/5
 'ö. +de (bu 'ö.) 200/3
 'ö. +din 46/1
 'ö. +din (bahār-ı 'ö.) 6/11
 'ö. +dın (bu 'ö.) 550
 'ö. +ğa (bu 'ö.) 564/1
 'ö. +i 84/6, 470/11
 'ö. +içe 559/7
 'ö. +ide (tamām-ı 'ö.) 201/7
 'ö. +idür 116/7
 'ö. +imi 446/7
 'ö. +imizni 364/1
 'ö. +ini 167/3, 528
 'ö. +lerdür 291/1
 'ö. +ni (nuḳūd-ı 'ö.) 312/5
 'ö. +ni (vefāsız 'ö.) 559/9
 'ö. +ni 5/6, 210/5, 278/2
 'ö. +üm 1/5, 36/5, 59/5, 144/6, 274/6,
 186/2, 224/5, 329/2, 362/2

'ö. +üm bahārı 337/1
 'ö. +üm naḳdi 310/2
 'ö. +üm ('aziz 'ö.) 325/1
 'ö. +üm (hāşıl-ı 'ö.) 302/4
 'ö. +üm (isiz ö.) 151/4
 'ö. +üm (naḳd-i 'ö.) 359/8
 'ö. +ümi (bahār-ı 'ö.) 314/4
 'ö. +ümni 199/2, 299/2, 451/5
 'ö. +ümni barın 286/1
 'ö. +ümni (naḳd-i 'ö.) 42/6, 145/2
 'ö. +ünğ 8/7, 50/5, 57/1, 171/7,
 326/5, 340/2
 'ö. +ünğ barı 343/9
 'ö. +ünğ hoşını 202/8
 'ö. +ünğ öt- 204/1
 'ö. +ünğ (isiz ö.) 14/6
 'ö. +ünğ (muhtaşar 'ö. üçün) 156/2
 'ö. +ünğni 209/1
 'ö. +ünğni (hāşıl-ı 'ö.) 191/3
 'ö. +ünğni (pür-'abeş 'ö.) 205/2
 'ö. +ünğdin (dīvāne 'ö.) 139/6

'ömr-dırāz (Ar. +Far. zf.): ömür boyu
 'ö. 289/3

'ömrlik (Ar. +T. is.): ömürlük
 'ö. (eyyām-ı 'ö.) 223/7

öp- (T. f.): sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür
 belirtmek amacıya dudaklarını bir
 şeye veya birine değdirmek
 ö. -gil 563/7
 ö. -mege 294/3
 ö. -mek 68/2
 ö. -sem 363/2
 ö. -sün 317/2

'örf (Ar. is.): kurallar dizisi, gelenek
 'ö. ('ö. -i rūzgār) 3^a-3
 'ö. (bir sebīl-i 'ö. -i insānī) 452/1

örgen- (T. f.): öğrenmek
 ö. -dim 267/1(2), 267/2, 267/3,
 267/4, 267/5, 267/6, 267/7
 ö. -inğ 411/6
 ö. -ipdürler 340/6
 ö. -se 356/4
 ö. -ürdin (köp 'ilm ö.) 343/3

örget- (T. f.): öğretmek, bildirmek,
 alıştırmak
 ö. -! 564/8
 ö. -ip ötmüş 107/5
 ö. -ür 19/3, 138/5

örte- (T. f.): yakmak

- ö. -di 222/4
- ö. -gendin 288/2
- ö. -mekge 349/3
- ö. -p adalap mén 313/5
- ö. -señg 318/2

örten- (T. f.): yanmak, yakılıp kavrulmak

- ö. -dim 254/4
- ö. -e mén 33/1
- ö. -e mén (köyüp ö.) 176/4
- ö. -gen (bir taze ö. kebāb) 100/5
- ö. -gen (kaysı ö. yürekde) 149/3
- ö. -genige 339/5
- ö. -ip 285/4
- ö. -ip mén 203/10
- ö. -ip kaldı 236/2, 245/2
- ö. -mege 453/4
- ö. -ür 52/3, 118/3, 144/4, 151/3, 208/8

öt- (T. f.): geçmek, aşmak

- ö. -! 346/7
- ö. -e (yaş éligdin öte huşyār) 181/6
- ö. -e bér 328/4
- ö. -edür 46/1
- ö. -er 75/1(2), 75/2, 75/3, 75/4(2), 75/5, 75/6 (2), 75/7, 76/1 (2), 76/3, 76/4, 76/5, 76/6, 102/1(2), 102/2, 102/3, 102/4, 102/5, 102/6, 102/7, 223/7, 323/4, 447/3, 464/4
- ö. -er (bā-gīrūdār ö.) 76/7
- ö. -er (başdın ö.) 570/39
- ö. -er (bī-ihtiyār ö.) 76/2
- ö. -er (dép ö.) 64/8
- ö. -er (éligdin ö.) 564/3
- ö. -er (mundağ ö.) 467/2
- ö. -er (mundağ ö. bol-) 271/10
- ö. -gil 20/7
- ö. -ken 225/9, 332/4, 424/10, 441/5, 467/4, 570/41
- ö. -ken bolma- 50/4
- ö. -ken günehlerdin 330/7
- ö. -ken künümge 570/15
- ö. -ken haṭālarga 246/4
- ö. -ken yaḥşı devrānlar 457/1
- ö. -ken (barı ö. cefālarım) 450/3
- ö. -ken (bī-hüde ö. 'ömr) 47/3
- ö. -ken (dép ö.) 50/3
- ö. -kenge 56/5, 517
- ö. -kenige 564/1
- ö. -kenin 352/2

- ö. -ken émes 381/4
- ö. -ken künümdin 314/4
- ö. -key 332/5
- ö. -me 318/2
- ö. -megen fānī cihān devrinde 366/1
- ö. -mek (devlet bolup ö. bilen) 324/2
- ö. -mesün 114/3, 348/5, 402/6
- ö. -mes boldı 420/8
- ö. -meyin 81/13
- ö. -meyü 435/12
- ö. -miş 19/4, 43/3, 381/6
- ö. -miş (bī-gām ö.) 330/2
- ö. -se 81/11, 234/5, 282/4, 317/9, 561/6, 569/9
- ö. -se (hoş ö.) 559/7
- ö. -sün (hoş ö.) 350/6
- ö. -ti 6/1, 11/2, 13/3, 14/6, 18/2, 38/1, 42/1, 47/4, 52/2, 52/9, 59/5, 67/10, 68/3, 107/2, 144/6, 153/5, 171/7, 183/8, 186/2, 212/4, 237/4, 250/6, 274/6, 278/5, 280/3, 285/5, 304/9, 310/6, 337/1, 357/2, 369/5, 382/7, 386/1, 398/1, 404/1, 406/4, 436/1, 462/2, 484
- ö. -ti éligdin 107/4
- ö. -ti 'ömrüñg 204/1
- ö. -ti (çıtıp ö.) 459/2
- ö. -ti (éligdin ö. hem) 60/7
- ö. -ti (kör almay ö. raḥāt) 351/4
- ö. -ti (ni ö.) 570/24
- ö. -ti ('ömr ö.) 482
- ö. -ti (séndin hem ö.) 91/8
- ö. -tüm 318/3
- ö. -üp 36/5, 57/1, 202/6, 528
- ö. -üp ketti 200/5, 224/5, 355/4
- ö. -üp ('ömr ö.) 32/5, 119/6, 235/1
- ö. -üp mén 568/1
- ö. -üp mén (yétmey ö.) 413/6
- ö. -üpdür 25/4, 141/7, 240/4, 325/1
- ö. -üpdür (éligdin ö.) 173/3
- 2. ölmek, ayrılmak**
- ö. -ken érken 62/1
- ö. -kenleri (köyüp ö.) 197/2
- ö. -miş 209/9
- ö. -miş (örgetip ö.) 107/5
- ö. -ti 60/6, 293/2
- ö. -tiler 567/4
- ö. -tüm (körmey ö.) 198/4
- 3. tasviri fiil olarak kullanılır**

- ö. -düm (maşraf-ı becā kılıp ö.) 286/1
 ö. -düm (me'vā kılıp ö.) 286/1
 ö. -düm (ni temennā kılıp ö.) 286/2
 ö. -düm (vālih ü şeydā kılıp ö.) 286/3
 ö. -düm (yahşi temāşā kılıp ö.) 286/4
 ö. -düm (ednā kılıp ö.) 286/5
 ö. -düm (vā kılıp ö.) 286/6
 ö. -düm (rüsvā kılıp ö.) 286/7
 ö. -sem (bakmay ö. hem) 287/1
 ö. -ken (miħmel bolup ö.) 453/6
ötker- (T. f.): geçirmek, aşırnak
 ö. -! 501
 ö. -di 364/1
 ö. -dim 64/4, 219/6, 245/1(2), 245/2, 245/3, 245/4, 245/5, 245/6, 245/7, 245/8, 278/2, 280/5, 314/4
 ö. -dim (köp ömr 'ö.-) 3/4
 ö. -dim (temāşā eylep ö.) 463/8
 ö. -diñg 50/5, 191/3
 ö. -gen 1/5, 47/3, 167/3, 246/3
 ö. -genim 454/1
 ö. -ip 5/6, 202/8
 ö. -me (žāyi' ö.) 205/2
 ö. -mek (munça rüsvā 'ömr ö.) 183/1
 ö. -se 528
 ö. -sén 62/5
 ö. -sem 265/7
 ö. -ür 98/6
 ö. -ür sén 359/2
 ö. -ürler 359/6
ötkeriş- (T. f.): geçiştirmek
 ö. -mey 72/1
ötün (T. is.): rica, istek
 ö. +dür 392/4
ötür- (T. f.): geçirmek
 ö. -! 432/2
 ö. -me 388/6
öy (T. is.): ev
 ö. 24/3, 124/2, 359/1
 ö. içre 293/4, 349/5
 ö. kim 67/4
 ö. (bir ö. égesi bol-) 570/25
 ö. (ol ö. sarığa) 2/8
 ö. (ni ö. ménde ni yak) 182/1
 ö. +din 27/1, 96/1, 397/6, 405/1, 452/5, 561/1
 ö. +din (bī-perde ö.) 383/3
 ö. +din (bu ö.) 31/4
 ö. +e 203/6
 ö. +ge 398/2
 ö. +i+Ø 193/5
 ö. +i (cihān ö.) 429/10
 ö. +i (dīn ö.) 123/3
 ö. +i (emn ö. sarı) 42/7
 ö. +i (ğam ö.) 570/12
 ö. +i (her bāb u ö.) 6/9
 ö. +ide (ten ö.) 202/1
 ö. +ide (vaşl ö.) 307/3
 ö. +idin 193/3
 ö. +idin (ıışk ö.) 99/2
 ö. +idin (cism ö.) 133/1, 360/4
 ö. +idin (cism ö. çıkmak hevāsığa) 295/6
 ö. +idin (köñglüm ö.) 220/3
 ö. +ige (köñglünğ ö.) 39/3
 ö. +in (köñglüm ö.) 370/6, 487
 ö. +inde (köñgül ö.) 136/7
 ö. +ine (dīn ö.) 249/8
 ö. +ini (köñgli ö.) 395/3
 ö. +niñg (bol ö. şebātı) 461/5
 ö. +üm eṭrāfını 404/5
 ö. +ünğ (şerāfetlik ö. sarığa) 99/5
 ö. +ünğde 54/4
 ö. +ünğdedür 54/4
 ö. +ünğni 375/1
öylük (T. is.): evli, evlenmiş
 ö. 82/3
öz (T. zm.): kendi
 ö. aḥvālimğa 314/6
 ö. aḥvālimni 418/3
 ö. aḥvālinğ 167/7
 ö. aldığa 126/5
 ö. aldınğa 217/9, 534, 544
 ö. ayakını 557
 ö. bilgeni bilen 325/4
 ö. bilgenin étmek bilen 324/5
 ö. cānığa 544
 ö. cānıma 221/1
 ö. cinsi bilen 164/5, 192/6
 ö. cürmiğadur 283/2
 ö. diyārın 170/6
 ö. érkime 468/3
 ö. eṭvārığa 526
 ö. eṭvārımğa 310/4
 ö. fażlınğ bilen 66/8
 ö. fi'lidin 31/7
 ö. ḥabsi bilen 356/3
 ö. ḥālçe 315/2, 369/7

- ö. hālime 89/11
 ö. hālide 191/2
 ö. hālige 13/6
 ö. hālīga 6/8, 61/5, 89/10, 100/7, 196/3
 ö. hālînge 13/6, 203/8, 347/5, 524
 ö. hālindedür 288/7
 ö. ihtiyârı birle 93/7
 ö. ihtiyârımğa 38/7
 ö. ihtiyârınğdın 350/1
 ö. ‘ilmi birle 460/3
 ö. kavli 38/5
 ö. mālınğnı 412/4
 ö. mekânınğdın 317/3
 ö. menzilide 75/2
 ö. merām 3^a-11
 ö. murādıça 495
 ö. nefsiğa 89/10
 ö. nefsinğ 496
 ö. özidin 537
 ö. özini 78/6
 ö. özünğ 35/7
 ö. özüm dın 153/1
 ö. rağbetiğa 274/2
 ö. rüzgârı birle 570/26
 ö. sāyesidin 441/6
 ö. sırrınğ 111/6
 ö. sözüm dın 566/6
 ö. tavrığa 90/6
 ö. yârı bilen 307/3
 ö. yârı birle 129/1
 ö. yérinde 440/4
 ö. yolığa 285/7
 ö. yolunğ sarığa 25/5
 ö. (sén ilen ö. hālîngğa) 457/7
 ö. +i 80/7, 109/2, 276/7, 415/2, 429/1, 490, 570/48
 ö. +i dik 270/2
 ö. +i hüsniğa 345/8
 ö. +ide 470/14
 ö. +idin 94/3
 ö. +idin (öz ö.) 537
 ö. +idin özgelerge 526
 ö. +idin sonğ 44/2
 ö. +ige 30/3, 60/4, 77/3, 100/6, 115/6, 118/1, 127/8, 172/5, 289/7, 448/3
 ö. +ige 118/1, 445/7, 453/1
 ö. +in 73/9, 100/7, 109/3, 273/6
 ö. +in bil- “kendini tanımak” 137/3
 ö. +inğ 417/1
 ö. +inği 564/2
 ö. +ini 52/6, 109/3, 112/4, 115/2, 115/4, 126/4, 232/5, 422/4, 470/15
 ö. +ini (oñşatar ö.) 115/1
 ö. +ini (öz ö.) 78/6
 ö. +ini (serd ö.) 550
 ö. +ining bahtı dın özge 471/2
 ö. +lerige 4^b-4
 ö. +lerin 82/2
 ö. +lerni 72/4
 ö. +ni 58/2, 112/2, 545
 ö. +üm 151/2, 249/1(2), 249/2, 249/3, 249/4, 249/5, 249/6, 249/7, 249/8, 249/9, 250/1(2), 250/2, 250/3, 250/4, 250/5, 250/6, 250/7, 250/8, 250/9, 252/1(2), 252/5, 252/6, 342/5, 388/4
 ö. +üm dik 566/2
 ö. +üm layın 345/10
 ö. +üm mænend 275/2
 ö. +üm (dāğ iftiḥār ö.) 252/4
 ö. +üm (hem-nicār ö.) 252/5
 ö. +üm (mén ö.) 251/1(2), 251/2, 251/3, 251/4, 251/5, 251/6, 251/7
 ö. +üm (nā-ümīd ö.) 252/3
 ö. +üm (sābit üstivār ö.) 252/2
 ö. +üm (ümīd-vār ö.) 252/7
 ö. +ümde 304/2
 ö. +ümde (mén ö.) 514
 ö. +ümdin 352/2, 561/5
 ö. +ümdin hem 273/8
 ö. +ümdin özge 407/4
 ö. +ümdin (öz ö.) 153/1
 ö. +üme 223/2, 262/1, 281/1, 458/2
 ö. +ümge 6/2, 6/7, 83/6, 165/6, 220/7, 226/3, 227/3, 268/1, 270/3, 280/2, 287/7
 ö. +ümi 266/3, 286/3, 286/7, 381/4, 570/49
 ö. +ümni 32/5, 189/6, 220/6, 222/2, 222/4, 225/1, 234/1, 236/3, 238/4, 268/3, 268/4, 268/6, 268/8, 273/1, 299/3, 342/5, 386/2, 445/1, 445/4, 447/1, 447/7, 450/1, 450/7, 473/1, 568/1
 ö. +ünğ 1/4, 1/8, 13/6, 30/5, 64/5, 110/7, 121/7, 164/4, 198/3, 231/4,

244/7, 379/7, 398/6, 413/4, 418/4,
463/6, 496, 509, 520, 546, 570/52

ö. +ünġ aĥvālīnġni 412/6

ö. +ünġ dik 547

ö. +ünġ dikdin 442/5

ö. +ünġ (bir ö. dik) 323/3

ö. +ünġ (öz ö.) 35/7

ö. +ünġ sén 386/5

ö. +ünġdin 2/3, 61/7, 344/7

ö. +ünġdin biyik 213/5

ö. +ünġdin özge 8/5, 125/8, 167/7

ö. +ünġdin özge bilen 519

ö. +ünġdin özgege 400/3, 524

ö. +ünġdin özgeni 136/7, 211/1

ö. +ünġdin uluġlar aldıda 174/6

ö. +ünġe 59/6, 209/6, 312/4, 498,
544, 570/35

ö. +ünġe kél- 542

ö. +ünġni 14/4, 29/6, 30/5, 34/7,
55/4, 56/4, 161/4, 165/7, 203/7,
207/6, 210/3, 210/7, 211/1, 215/5,
262/2, 338/8, 360/7, 393/7, 403/6,
414/2, 456/1, 464/7, 469/7, 518, 521,
564/3

ö. +ünġni vü ħalāyıkını 412/1

ö. +ünġni (himmet ö.) 50/3

özge (T. is.): başka, gayrı

ö. 6/3, 10/5, 10/8, 303/7, 329/6

ö. bol- 15/6

ö. (hīç ö. bolma-) 474/7

ö. (yār-ı manzūr ö.) 563/1

ö. (Yuġarı Teñgri vü ħüyısındın ö.)
567

ö. +dın 347/5

ö. +dın dilkeş 148/3

ö. +dür 473/4

ö. +ler 34/2

ö. +lerge 315/5

ö. +lerge (özidin ö.) 526

ö. +ni (özünġdin ö.) 136/7, 211/1

ö. +si (eceldin ö.) 224/3

ö. +ge 518, 559/8

2. (e.) başka, gayrı

ö. (andın ö. zāt) 128/6

ö. (bir méndin ö.) 274/1

ö. (cān bérmeġinġdin ö.) 177/6

ö. (cefādın ö.) 415/4

ö. (çaġzđın ö.) 150/6

ö. (çeşm-i terđin ö.) 45/7

ö. (ecel peymānesidin ö.) 179/6

ö. (emr eyler kılmakđın ö.) 179/5

ö. (ġam u derđ ü elemđin ö.) 220/7

ö. (ġam-ı zamānedin ö.) 56/2

ö. (ġamđın ö.) 165/6, 275/7

ö. (Ĥudādın ö.) 134/6

ö. (közleriñġ ö. firīb) 138/3

ö. (lehv ħarabđın ö.) 431/5

ö. (méniñ cānımdın ö.) 36/7

ö. (méndin ö.) 36/4, 106/2

ö. (merđüm-i dīdemđin ö.) 177/5

ö. (mundın ö.) 5^a-3, 130/3, 276/5

ö. (mundın ö. hem) 382/5

ö. (öziniñ baĥtıđın ö.) 471/2

ö. (özümđin ö.) 407/4

ö. (özünġdin ö.) 8/5, 125/8, 167/7

ö. (özünġdin ö. bilen) 519

ö. (séndin ö.) 22/7, 35/5, 78/5, 168/2,
196/6, 270/5, 276/9, 285/3, 542

ö. (séni ġamınġdın ö.) 270/4

ö. (sunardın ö.) 314/7

ö. (sunmakđın ö.) 257/4

ö. (şānedin ö.) 376/3

ö. +ge (Ĥudādın ö.) 403/6

ö. +ge (özünġdin ö.) 400/3, 524

3. (sf.) başka

ö. birni 412/4

ö. ĥalk 527

ö. ĥalkđın 561/5

ö. müttekā bolma- 125/8

ö. ruĥsāre 405/5

ö. ħaraf 380/2

ö. yār 345/1

ö. yüze 296/3

ö. (bir ö. ĥāledür) 10/1

ö. (bir ö. nev^c) 55/1

ö. (tamāmī-yi ahālī-yi ö. bilād) 4^a-3

özgeçe (T. is.): başkaca

ö. 204/4, 465/5, 473/4

ö. +dür 292/3

öözr (Ar. is.): eksiklik

ö. (zebān-ı ö.) 55/3, 467/4

P

pā (Far. is.): kadeh

p. +dın (bir pervāne-yi bed-mest ü p.)
79/7

2. ayak

p. eyle- 363/3

p. +ıdın (yağışlarınğ hāk-i p.) 97/6
pā-bend (Far. is.): ayak bağı
 p. +inğ 196/2
pā-ber-cāy (Far. is.): yerinde duran,
 hareketsiz
 p. birlen 321/3
pā-best (Far. is.): ayağı bağı
 p. 286/2
pādāş (Far. is.): arkadaş, dost
 p. -ı yamanlık 320/5
 p. +dur 292/6
pā-der-gil (Far. is.): sıkıntıda olan
 p. -i dünyā 14/7
 2. (zf.) sıkıntılı bir şekilde
 p. 278/4, 407/3
pādişāh (Far. is.): hükümdarlık ünvanı
 p. -ı bī-zevālim sēn 66/1
 p. -ı cüz ü küll 1^b/6
 p. -ı kişver-ārāy 316/2
 p. -ı (iy p.-ı lem-yezel) 3/1
pādşāhā (Far. +Ar. ünl): ey hükümdar
 p. 170/7
pādşāhāne (Far. sf.): padişaha yakışır bir
 biçimde
 p. (elṭāf-ı p. birle) 4^b-5
pādşeh (Far. is.): hükümdar
 p. -i milk-i ten 194/3
 p. (iy p. -i taht-geh-i ālem-i bālā)
 419/5
 p. +im sēn 272/2
pāk (Far. is.): temiz
 p. bol- 241/5
 p. ét- 275/4
 p. eyle- “temizlemek” 57/4
 p. ol- “temiz olmak” 205/4, 369/6,
 385/7, 406/1
 p. +inğ (tıynet-i p.) 193/7
 2. (sf.) temiz, saf
 p. (ol p. tıyenti ki) 470/4
 p. (rūḥ-ı p. -i Aḥmed) 569/1
 p. +imdin (bu ṭab^c-ı p.) 351/5
pākīze (Far. sf.): temiz, saf
 p. (ol p. etvār) 405/6
pā-māl (Far. is.): ayak altında kalmış,
 çiğnenmiş
 p. bol- 213/2
 p. ét- 421/4
 p. kıl- 237/2, 287/6, 304/1
 p. ol- 405/3

p. +inğ 188/1, 317/2
pārça (Far. sf.): parça
 p. (bir p. nān için) 429/5
pāre (Far. is.): parça
 p. 52/6
 p. bol- 405/1, 464/5
 p. eyle- “parçalamak” 48/3, 52/1,
 207/2, 217/3, 220/4
 p. kıl- 453/5
 p. -yi hārā 239/3
 p. -yi nāmı 338/6
 p. (bir ġarīb-i bağı p.) 384/5
 p. (iy bağı p. başları āvāre dağlar)
 190/6
 p. (niçe bağı p.) 83/6
 p. (yüz p.) 241/1
 p. +dür 184/3
 2. (sf.) parça
 p. bağırmı ṭurmesi 130/3
 p. +dür (şī^cā-yı menzile-yi la^c-i p.)
 365/2
pāre pāre (Far. is.): parça parça
 p. 380/5
 p. bol- 347/4, 126/6
 p. eyle- “parça parça yapmak” 227/5,
 254/3, 289/3
 p. kıl- “parçalamak” 444/3
 2. (sf.) parça parça
 p. dāğ édi 273/7
 p. derd ü āh ile 446/4
 p. ṭab^c 2^b-10
 p. üstüḥ^{ān} 418/6
 3. (zf.) parça parça
 p. 19/1, 422/4
 p. berhem ol- 42/4
 p. dāğ bolğannı 441/2
 p. ḥam bol- 459/1
 p. kılsam kebāb 92/3
pārelig (Far. +T. is.): parça parça olma
 p. 378/6
 2. (sf.) parça parça, yaralı
 p. (iy mehcūr bağı p. könğlüm)
 246/1, 246/7
pārsā (Far. is.): dindar
 p. 149/7
 2. (sf.) dindar
 p. (iy p. yigitler) 564/8
pās (Far. is.): bekleme, gözetleme
 p. 123/5, 205/2

- p. -ı dīde-yi bīdār 26/7
 p. -ı emru'l-lāh 55/5
 p. -ı şehir 406/1
 p. -ı şeb 427/2
 p. -ı tāt 569/6
 p. (her p. -ı şeb) 55/5
 p. (hevā-yı p. -ı tab^c-ı āşinādın) 151/4
 p. +ığa (leyl-i p.) 73/9
 p. +ı 50/4
 2. iç sıkıntısı, üzüntü
 p. -ı edeb 277/3
 p. +ında (kéçeler p.) 260/2
 p. +ını (kéçeler p.) 90/5, 205/2, 443/2
- pās-bān (Far. is.):** bekçi, gözcü
 p. 121/6, 202/3
 p. (turfе p.) 3^b-11
 p. +ım 104/2
- pāş (Far. is.):** saçma, serpmе
 p. eyle- 138/9
- pāy (Far. is.):** ayak
 p. 250/6
 p. (bir naķş p.) 107/2
 p. (naķş-ı p.) 214/4
 p. +ı (hāk-i p.) 387/3
 p. +ıng (hāk-i p.) 123/4
 p. +ıng (naķş-i p.) 296/1
 p. +larını 118/2
- pāyān (Far. is.):** son, akıbet
 p. +ı 233/3
 p. +ı (bir p.) 563/4
 p. +ı (günāhıng haddi vü p.) 461/4
 2. (sf.) son
 p. (fıkr-i p. u gam-ı belā bilen) 359/7
- pāyāne (Far. is.):** sonuç, nihayet
 p. 170/7
- pāy-best (Far. is.):** ayağı bağı
 p. 254/7
 p. kıl- 38/6
- pāy-dār (Far. is.):** sürekli
 p. kıl- “sürekli olmak” 81/3
- pāy-der-gil (Far. is.):** sıkıntılı
 p. kıl- 550
- pāye (Far. is.):** rütbe, derece
 p. +ı (her bir қadamnıng p.) 109/4
- pāy-endāz (Far. is.):** ayak atan, ayak atmış
 p. eyle- 231/5
 p. kıl- 40/3, 206/4
 p. bol- 563/5
 p. +ıng 463/3
- pāyendelik (Far. +T. is.):** sürekli, devamlı
 p. (bākī vü p. bol-) 183/7
- pāy-geh (Far. is.):** derece, rütbe
 p. -ı şeynler 38/4
- pāy-māl (Far. is.):** çığnenmiş
 p. ét- 355/4
- peder (Far. is.):** baba
 p. (mīrās-ı p. bol-) 392/7
 p. +dendür (sa'y-ı üstād u p.) 105/3
- pehlevān (Far. is.):** güreşçi, pehlivan
 p. (bahādır p.) 226/5
- pehlevānī (Far. is.):** yiğitlik, kahramanlık
 p. 251/7
- pehlū (Far. is.):** yan taraf
 p. +da 83/1
 p. +sı 112/5
- pelīd (Far. sf.):** murdar, pis
 p. (bu dünyā-yı p.) 64/3
- penāh (Far. is.):** sığınılacak yer
 p. bol- 218/9
 p. -ı barça ümmet 61/3
 p. (püşt ü p.) 449/7, 570/3, 570/48
 p. +ı (barça ümmetnıng p.) 218/3
 p. +ı (cihān p.) 4^b-3
 p. +ım (püşt ü p.) 386/7
- penbe (Far. is.):** pamuk
 p. birle 467/3
 p. içre 175/3
 2. (sf.) pamuk
 p. +érür (қamış-i p.) 200/2
- penc (Far. is.):** beş
 p. (şеş ü p.) 562/5
- pend (Far. is.):** öğüt, nasihat
 p. 101/9, 559/9
 p. eyle- “nasihat etmek” 203/4, 506
 p. tut- “söz tutmak” 37/1
 p. ü naşāyih 57/1
 p. ü naşīhat 406/4
 p. ü naşīhat bér- 216/4
 p. -ı hālāyık 209/12
 p. -ı nāşihı 246/5
 p. +ı (hāl p. қavliğa) 96/7
 p. +ım 14/1
 p. +ımni tut- 558/2
 p. +ıng 196/1
 p. +ını (al muқaddim p.) 324/5
- per (Far. is.):** kuş kanatı
 p. ü bālimni 79/7
 p. ü bālinğ 188/6, 203/7

- p. (bāl u p.) 8/4, 394/5
 p. (bāl u p. -i pervāne) 152/1
 p. -i pervāz eyle- 206/2
 p. +im 561/1
 p. +im (bāl u p.) 263/3
 p. +im (sınuḡ p. bile) 345/9
 p. +imni (bāl u p.) 223/5
 p. +ni (bāl u p.) 288/2
- perākende (Far. is.):** dağınık, perişan
 p. (eczā vü perākende bol-) 4^b-11
- perdāz (Far. is.):** süsleyici
 p. +ı (meşşāta u p.) 82/2
- perde (Far. is.):** 1. örtü, peçe
 p. 130/6, 335/6
 p. -yi cismimni 40/3
 p. -yi eyvān-ı semavāt 419/3
 p. -yi iklīm-i tenim sēn 302/3
 p. -yi közdin 177/5
 p. -yi māhtābāndın 74/7
 p. (bir p.) 147/6
 p. (yüz p.) 301/2
 p. +si (ay u kuyaşnıḡ p.) 405/1
 p. +sin (közümnıḡ p.) 231/5
 p. +sidin (bulutnıḡ p.) 51/4
 p. +sidin (cān p.) 463/3
 p. +sini (köz p.) 302/7
 2. müzikte makam
 p. +sin (sürūdī p.) 122/1
- perī (Far. is.):** doğaüstü güçleri olduğuna inanılan, hayal ürünü varlık
 p. 8/1, 296/5
 p. mānend 192/4, 383/2
 p. (mānende-yi p.) 190/3
 p. (muḡān p.) 467/5
 p. (iy p.) 390/1, 432/3
 p. (ol p.) 102/1, 110/4, 142/1, 563/5
 p. +si (bir irem p.) 95/2
 p. +ler 220/1
 p. +ler (barça p.) 228/8
 p. +nıḡ (ıışḡ-ı p. mürīdi mén) 446/3
- perī-āsā (Far. is.):** peri gibi
 p. 381/2
- perī-peyker (Far. is.):** peri yüzlü, çok güzel
 p. (iy p.) 567/2
 p. (ol p.) 118/1
 p. (ol meh-i p.) 239/2
 2. (sf.) peri yüzlü, çok güzel
 p. yigitlerge 244/1
- perī-rū (Far. is.):** peri yüzlü, çok güzel
 p. (iy p.) 268/2
 p. +lar 120/1, 242/5
 p. +largā (şem^c-i ruḡsār-ı p.) 541
- perī-şıfatlık (Far. +Ar. +T. is.):** peri yüzlü
 p. u dildār 428/4
- perişān (Far. is.):** dağınık
 p. 150/4, 360/2
 p. bol- 296/4, 367/1, 378/1
 p. eyle- 432/3
 p. kıl- “dağıtmak” 207/1, 218/3, 296/4, 412/1
 p. -ı aḡvāl 449/11
 p. (zār u p. bolma-) 254/2
 p. +dur 393/2, 564/1
 p. +ı (bir niçe aḡvālī p.) 462/4
 p. +ıḡ (köp p.) 47/4
 p. +lar 558/2
 p. +nı (her p.) 150/4
- 2. dağınıklık**
 p. (bir p.) 376/3
- 3. (sf.) dağınık, bozuk**
 p. ḡālīme 386/4
 p. rüzgār 2^a-3
 p. (bir p. rüzgārī) 14/7
 p. (her p. ḡātır) 376/3
 p. (iy āh-ı p.) 103/1
 p. (ḡavm-i p.) 31/3
 p. +dur (ol zülf-i p.) 155/3
 p. +ım (eczā-yı p.) 283/8
 p. +ıḡ (āşufte-yi zülf-i p. bolay) 432/3
- 4. (zf.) kederli, üzüntülü**
 p. bakma- 452/6
- perişānī (Far. is.):** perişanlık
 p. 452/6
- perişānlıḡ (Far. +T. is.):** dağınıklık
 p. 570/40
 p. +da 462/4
- perişānlık (Far. +T. is.):** dağınıklık
 p. +da sēn 164/6
- perī-veş (Far. is.):** çok güzel sevgili
 p. 283/4
 p. (iy p.) 51/3, 166/2, 192/1, 288/6
 p. +ler cefāsın 273/1
 p. +ler yolıda 259/1
- 2. (sf.) çok güzel**
 p. nāzenīnler birle 422/1
- perrān (Far. is.):** uçucu
 p. bol- 265/7, 394/1

2. (sf.) uçucu
p. (tîr-i p.) 241/3
- pertev (Far. is.):** ışık, ısıltı
p. 93/4, 113/1, 208/6, 375/1
p. -i dîdâr 237/1
p. -i hûsn ile 192/4
p. -i kuyaş 228/3
p. -i nûr-ı çerâğ étmes 129/1
p. -i şems ü kâmerdendür 105/2
p. -i zûlmet 427/6
p. +i (kuyaşnıñ p.) 68/5
p. +idin (ol şem^c-i bezm p.) 91/4
p. +ığa 430/2
- pertevî (Far. sf.):** bir ışık
p. 235/5
- pervâ (Far. is.):** korku, çekingenlik
p. eyle- 224/9
p. kıl- “korkmak, çekinmek” 210/5
p. -yı şibâdet 103/7
- pervâne (Far. is.):** kelebek, ışığın çevresinde dönen küçük kelebek
p. 88/5, 170/2, 203/7, 288/2
p. bol- 33/1, 58/2, 380/3, 409/1
p. eyle- 223/5, 311/1
p. kıl- 211/3
p. (bâl u per-i p.) 152/1
p. (bir p. -yi bed-mest ü pādın) 79/7
p. (bolup p. tab^c) 161/4
p. (iy p.) 188/6
p. (müşâbih-i p. kıldılar) 91/4
p. +mén (bir p.) 541
p. +dür 92/4
p. +ğa 376/5
p. +si bol- 240/1
- pervânelîğ (Far. +T. is.):** pervanelik
p. (hâlet-i p.) 165/2
- pervâne-tab^c (Far. Ar. is.):** kelebek gibi
p. bol- 161/4
- pervây (Far. is.):** korku, çekinme (krş. pervâ)
p. 9/2
p. (ni p.) 181/3
p. +ıñğ 184/3
- pervâyî (Far. sf.):** bir korku
p. 463/9
- pervâz (Far. is.):** uçma, uçuş
p. 418/5
p. eyle- “uçmak, uçurmak” 17/2, 111/7, 288/5, 318/5, 430/3
p. ét- “uçmak, uçurmak” 59/2, 94/4, 192/6, 295/6, 356/3, 382/1
p. kıl- “uçmak” 4^a-2, 40/5, 220/3
p. tüz- 122/2
p. (per-i p. eyle-) 206/2
- Perverd-gār (öz.is.):** rızık veren, Allah
P. -ı ins ü cân sên 2/5
P. -ı ma^cbūd 569/13
P. (sāye-yi P. ét-) 270/7
P. (bi-emr-i P. -ı ‘azze ve celle) 3^b-12
- pesend (Far. is.):** seçme, beğenme
p. ét- 341/5, 474/5
- pest (Far. is.):** aşağı, alçak
p. 101/9, 435/11
p. bol- “alçak olmak” 38/4
p. (bālā vü p.) 192/6
p. (her p. nazar-ı hâsıdın) 547
p. +ıñğdın (bālā vü p.) 348/5
- peşeng (Far. is.):** kılavuz
p. (cellād u p.) 408/2
- peşimān (Far. is.):** pişman
p. bol- 367/6
p. kıl- 164/7, 412/5
p. ol- 563/7
p. (iy p.) 324/1
p. +dur 564/10
2. pişmanlık
p. 376/1
- peşmānelîğ (Far. +T. is.):** pişmanlık
p. 165/3
- peşimānîğ (Far. +T. is.):** pişmanlık
p. 246/4
p. +érür 570/40
2. (sf.) pişmanlık
p. otı 528
- pey (Far. is.):** arka, dayanak
p. -i āzār bol- 306/1
- peyām (Far. is.):** haber
p. -ı cūş bilen 356/1
p. -ı feraḥ 56/1
p. (ni p. ü ni haber) 225/3
p. +ı (peyk-i eccl p.) 32/2
p. +ın (ğubārımnıñ p.) 79/1
- peydā (Far. is.):** hazır, mevcut
p. 1^b-5, 7/6, 8/1(2), 8/5, 8/7
p. bol- 7/1(2), 7/2, 7/3, 7/4, 7/5, 7/8, 7/9, 8/2, 323/2
p. eyle- 8/4, 224/8

- p. ur- 7/7
 p. kıl- 3^b-9, 8/3, 8/6, 210/1
 p. -y1 cihān 302/4
 p. -y1 ğurbet 41/7
 p. -y1 rāz p. 119/5
 p. (hāşıl u p.) 156/7
 p. (hāşıl u p. bilen) 359/5
 p. +dur 494
- peyem-ber (Far. is.):** peygamber
 p. oğlu hem bol- 344/3
- peygām (Far. is.):** haber, bilgi
 p. -ı şīrini 110/3
- peyk (Far. is.):** haberci
 p. -i ecel 32/2, 530
 p. -i şabā 87/1
 p. (iy p. -i ecel) 285/2
- peykān (Far. is.):** okun ucu; sevgilinin
 kirpiği
 p. 566/4
 p. olma- 563/5
 p. +lar (zaḥm-ı p.) 242/3
- peyker (Far. is.):** yüz, surat
 p. +im 138/2
 p. +imge 310/3
- peykerī (Far. is.):** yüzlü, suratlı
 p. yanğlıg 254/6
- peymāne (Far. is.):** büyük kadeh, şarap
 bardağı
 p. -yi çeşmimğa 111/1
 p. (bāde-yi p. bolma-) 380/6
 p. (bu p.) 223/6
 p. (mey ü p. bile) 389/1
 p. +sidin (ecel p. özge) 179/6
- peyvend (Far. is.):** birleşme, bağlama,
 iluştirme
 p. kıl- 569/14
 p. ol- 348/2
 p. tut- “bağlanmak” 37/1
 p. -i ‘ömr kıl- 326/4
 p. +i+Ø 43/6
- peyveste (Far. is.):** kavuşmuş, ulaşmış
 p. 122/4
 p. +mén 4/5
 2. (sf.) sürekli, daima
 p. kayğudın 178/1
- pīl (Far. is.):** çanta, kese, para
 p. (bir p.) 392/5
- pinhān (Far. is.):** sır, giz
 p. bol- 457/2
- p. kılıp bolma- 394/7
 p. +dur 385/3, 564/6
 p. +ēdi 310/5
 2. (sf.) gizli
 p. +inğnı (sırr-ı p.) 78/5
 3. (zf.) gizlice
 p. 428/4, 554
- pīr (Far. is.):** herhangi bir konuda deneyimi
 olan kimse
 p. bol- 570/18
 p. kim 398/7
 p. -i Ken‘ān dīdesi 184/4
 p. (kār-ı p.) 141/4
 p. (kühen p.) 141/4
 p. (nezr-ı p. -i hānkaḥ kıl) 151/5
 p. ü nātivān kıl- 280/1
 p. +im 265/9
 2. rahip
 p. +i (deyrniñg p.) 410/6
- pīrāhen (Far. is.):** gömlek
 p. -i şabrımnı 216/6
 p. +idin 27/1
- pīrehen (Far. is.):** gömlek
 (krş. pīrāhen)
 p. 10/1, 48/3, 177/4, 207/2, 215/4
 p. (kandın p.) 137/4
 p. (kaṅga boyalğan p. zevkin) 79/4
 p. (kanlı p.) 300/3
 p. +ini 84/6
 p. +inğ 200/1
 p. +in (cefā p.) 175/4
 p. +im sēn (Yūsuf-ı gül p.) 302/6
- pīrlıg (Far. +T. is.):** yaşlılık
 p. (eyyām-ı p.) 4^b-6
- piş- (T. f.):** pişmek, olgunlaşmak
 p. -ken tā‘ām 492
 p. -key 199/5
- pişāne (Far. is.):** alın
 p. -yi bahtımda 254/2
 p. (kısmet-i p.) 58/6, 91/7, 124/8, 161/5, 234/3, 288/1
 p. (kısmet-i p. bile) 389/5
 p. (kısmet-i p. kıl-) 211/5
 p. +mde 265/2
- pīşe (Far. is.):** huy, alışkanlık
 p. eyle- “huy edinmek” 136/2
 p. kıl- “alışkanlık edinmek” 2^b-1, 102/3, 139/6, 163/3, 557, 564/3
 p. -yi sipihr 178/2

p. +de s n (ni p.) 342/4
 p. + r r 69/2
 p. + rdim 2^b-8
 2.  nc 
 p. 292/4, 379/4
 p. +si (anın  p.) 470/4
pi m n (Far. is.): yapt ğı bir davranı tan, bir i ten  t r  kendi kendine kızan, nadim
 p. kıl- 544
piy de (Far. is.): yaya sava an askerlerin meydana getirdi i sınıf
 p. 178/5
piy le (Far. is.):  arap barda ı, kadeh
 p. 527
 p. kıl- 445/5
 p. birle 491
 p. + a 444/6
piy le-d r (Far. is.):  arap barda ı gibi
 p. 107/1
p st (Far. is.): t yl  deri
 p. birle  st    n 142/4
pu tel   (Far. +T. is.): olgunluk
 p. ( ar  -i p.  rken m ) 562/8
p l (Far. is.): de ersiz para
 p. (bir p.    n) 81/10
 p. +um bilen 362/4
 p. +un dur 408/5
p  ende (Far. is.):  rt c 
 p. 449/8
p  ide (Far. is.):  rt l 
 p. + mes 1/8
 p. + m sd r 478
 p. + r mes 1^b-8
p y (Far. is.): ko ma, ara tırma
 p. bol- 64/3
p r- be  (Far. +Ar. sf.):  ok gereksiz
 p.   mr n ni 205/2
p r- z r (Far. is.): azarlama
 p. eyle- 222/1
p r-ba t (Far. sf.): talihli,  anslı
 p. d l m r vv ti 298/6
p r-bel  (Far. +Ar. is.): belalı
 p. 249/9
 p. +dur 229/4
p r-berg (Far. is.): yapraklı
 p.   b r bold  436/1
p r-cef y  (Far. +Ar. +Far. sf.): bir cefakar
 p. 347/2

p r-elem (Far. +Ar. is.):  ok  z nt l 
 p. 125/1
p r- am (Far. +Ar. is.): gamlı, kederli
 p. 460/7
 p. bol- 186/1, 253/1
 2. (sf.) gamlı, kederli
 p. (m n     m-ı fir     n le-yi z r   dil-i p.) 314/6
p r- asret (Far. +Ar. sf.): hasret dolu
 p. (b -dil-i p. -i ef  r) 349/10
p r- um r (Far. is.):  ok mahmur
 p. 76/1
 p. kıl- 458/6
 p. + n  m n 355/5
p r-nem (Far. is.): nemli, ıslak
 p. bol- 186/2, 253/3
 p. (  zret-i Yahy  Pey amber k zi p.) 424/8
 2. (sf.) nemli
 p. +d r (t  iy -y     m-i p.) 108/2
p r-nig h (Far. is.): bakı lı
 p. 355/5
p r- emer (Far. +Ar. sf.): faydal 
 p. ba ım 259/2
p r-s ne (Far. sf.): y rekli
 p. (hem-dem-i p. -yi     ol) 205/1
p r-t b (Far. sf.): parlak, ı ıltılı
 p. + n n  ( u  de-yi ol z l f-i p.) 51/3
p r-zeng r (Far. sf.): paslı
 p. ( yne-yi p.) 43/6
p r-ziy  (Far. +Ar. is.): aydınlık
 p. 269/4
p  t (Far. is.): arka, dayanak
 p.   pen h 449/7, 570/3, 570/48
 p.   pen h m 386/7

R

Rab (Ar. is.): Allah
 R. (el  f-ı R.) 11/7
 R. (y  R.) 2/8, 3/5, 4/7, 7/9, 32/7, 38/6, 66/8, 107/10, 110/5, 118/3, 161/8, 276/7, 282/1, 297/5, 348/5, 374/1, 423/4, 482, 483, 563/3, 569/19, 569/20
 R. (el  f-ı R. bolsa) 397/1
Rabb n  (Ar. is.): Rab'la ilgili,  lahi
 R. ( er  -ı  ilm-i R. bilen) 423/2
Rabbu'l-  lem n (Ar. ib.): alemlerin Tanrısı
 R. 5^a-7

- R. (bi-ḥamdi'l-lāh-i R.) 476/1, 476/7
- rabṭ** (Ar. is.): bağlama, ilişirme
r. -ı suḥan 10/8
- rācī** (Ar. is.): yalvaran, ricacı
r. 293/7, 386/7
r. vü ümmīd-vār 20/6
- rācī** (Ar. is.): geri dönen
r. kıl- “geri dönmek” 79/6
- rāciḥ** (Ar. is.): üstün
r. 38/5
- raʿd** (Ar. is.): gök gürlemesi
r. -ı āhımın 303/4
r. +ler 236/2, 245/5
- rağbet** (Ar. is.): istek, arzu
r. eyle- “istemek” 90/2, 439/1
r. (hevā-yı r. -i maḫṣūd kılma-) 247/1
r. +i (ḥālim r.) 289/5
r. +i (cān r.) 10/6
r. +iğa (öz r.) 274/2
r. (luṭf-ı r. -i Īcāb) 235/7
- rāğīb** (Ar. is.): rekabet eden
r. 439/2
r. bol- 392/7
r. tutma- 326/4
2. istekli
r. +édiṅg 361/1
- rāh** (Far. is.): yol
r. 132/6, 385/1
r. -ı ʿadem 45/5
r. -ı kerīz 563/6
r. -ı rāst 494
r. u çeşm-i inṭizārı 191/5
r. (ʿāzim-i r. -ı ʿadem kıl-) 273/3
r. (ʿazm-ı r. -ı meşreb eyle- 301/3
r. (ferş-i r. -ı kūy-ı rü) 452/4
r. (ğubār-ı r. -ı ehl-i derdni) 110/7
r. (hādī-yi r.) 570/3
r. (ḥāk-i r. -ı ehl-i dāniş) 126/5
r. (ḥāk-ı r. -ı ehl-i ʿirfān bol-) 540
r. (ḥarīf-i r. -ı necāt) 562/2
r. (resm ü r. -ı qadīm) 456/4
r. (sedd-i r. olğan) 351/5
r. (sır-ı r. -ı ʿadem) 98/5
r. (vaḫf-ı r. cānān bolma-) 254/1
r. +ı (ḥāk-ı r. tūṭiyāsıdın) 558/3
r. +ığa (élning ḥāk-i r.) 559/11
r. +ım 386/1
r. +ıṅg (ḥāk-i r.) 261/1
- rāḫat** (Ar. is.): huzur
r. 274/4, 291/2, 403/6
r. eşiki 28/1
r. ét- 232/1
r. -ı bī-miḥnet 455/5
r. -ı cān 130/1
r. -ı cān u diling 377/1
r. -ı cihān 304/4
r. -ı dünyā 211/1
r. -ı dünyānı 246/2
r. -ı eyyām 103/6
r. (bāb-ı r.) 321/2
r. (kör almay ötti r.) 351/4
r. (rüy-ı r.) 125/6
r. (rüy-ı r. körmegen) 347/3
r. (uşol r. ki) 423/6
r. (zerre-yi r. -ı cihān) 249/4
r. +a 101/2
r. +ı+Ø 253/5
r. +ım 229/6
r. +ın 423/4, 455/5
r. +ın (miḥnetli r.) 569/17
r. +ımı (bu cihān r.) 286/2
r. +ıṅg 37/5
r. +ıṅg (naşib-i r.) 340/3
2. (sf.) huzurlu
r. cemālin 197/4, 447/4
r. yüzün körmey 431/4
- rāh-ber** (Far. is.): rehber, yol gösterici
r. 8/5
r. kıl- 423/2
r. -i kül 419/4
- rāhī** (Far. is.): yolla ilgili
r. bol- 569/4
- rāḫil** (Ar. is.): göç eden, ölen
r. +e 42/4
- raḥm** (Ar. is.): acıma, merhamet
r. 367/4
r. ét- “acımak” 22/5, 92/6, 114/2, 117/6, 145/1, 184/3
r. eyle- 319/6, 418/4
r. kıl- “acımak” 203/5
r. ol- “acınmak” 113/4
r. ornığa 185/5
r. +ı+Ø 271/5, 402/4
r. +ıṅg 414/5
- raḫmet** (Ar. is.): acıma, merhamet etme
r. 113/7
r. biledür 449/8
r. senedi birle 370/3

- r. (ʿafv u r.) 133/5, 138/9, 402/2
 r. (ʿafv u r. hılʿatin) 50/4
 r. (deryā-yı r. ğarķıdur) 155/7
 r. (sāye-yi r.) 208/10
 r.+dür (ʿafv u r.) 1/9
 r. +dür (ümīd-i ʿafv u r.) 236/9
 r. +inġge 252/7
raġne (Far. is.): zarar, ziyan
 r. 559/3
raġt (Far. is.): yolculukta gerekli olan şeyler
 r. bağla- 173/5
 r. bağlap kέttiler 168/6
 r. (taġt u r.) 424/7
 r. +inġ 73/11
Rāġim (Ar. is.): rahmet eden, acıyan
 R. ü Ğaffār 449/8
raķam (Ar. is.): yazı ile gösterme, yazı
 yazma
 r. 45/3
 r. birlen 327/5
 r. bol- 564/11
 r. çek- 559/4
 r. kıl- 172/5, 237/6, 273/1, 411/2, 533
 r. (bu yazġanınġġa yazılġan r.) 98/4
 r. (munça r. kıl-) 459/7
rāķım (Ar. is.): yazan, çizen
 r. -ı āşarım 291/7
rāķīb (Ar. is.): herhangi bir işte, bir yarışta,
 birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyi
 elde etmeye uğraşan kimse
 r. bol- 342/5
 r. -i bed-kār 326/2
 r. ile 458/5
 r. (ķan kılġan r. hem) 295/1
 r. +ler 30/3, 185/3, 245/8
 r. +ler arasında 242/4
 r. +ler birle 459/2
 r. +ler kōlġa 171/1
 r. +ler (ol r. birle) 102/6
 r. +ler (şūm r.) 549
 r. +lerġa 236/8, 247/7
 r. +lerġa (derd-i r.) 469/2
rām (Far. is.): boġun eğen, itaat eden
 r. 171/1
 r. -ı vahşetdür 170/3
 r. bol- “boyun eğmek” 42/1, 59/3,
 370/2, 404/1
 r. eyle- “boyun eğmek” 106/2, 536
 r. kıl- “boyun eğdirmek” 19/4, 199/1,
 208/5
 r. ol- “boyun eğmek” 188/3
ramak (Ar. is.): son nefes
 r. +da 111/5, 364/6
raʿnā (Ar. sf.): güzel
 r. yüzini 465/3
raʿnālġk (Ar. +T.): güzellik
 r. 6/4
rāst (Far. is.): doğru, düz
 r. 9/4, 34/3(3), 45/4, 104/3, 152/7,
 234/7, 315/2,
 r. ol- “uygun olmak” 293/4
 r. bol- “doġru olmak” 34/3, 37/6,
 294/5, 469/3, 473/5
 r. dé- 103/3, 564/1
 r. kél- 344/5
 r. kélme- 397/5
 r. kıl- 50/6, 122/1, 344/7
 r. tut- 510
 r. +dur 468/4
 r. +érmes 10/8
2. (sf.) doru, düz
 r. dīvārım 380/5
 r. ķadīmni 72/6
 r. yol 323/2
 r. (rāh-ı r.) 494
3. (zf.) doġru
 r. bil- 325/5
 r. körset- 364/3
rāstlġk (Far. +T. is.): doġruluk, düzgünlük
 r. +da 562/1
rāst-rev (Far. is.): doġru giden
 r. +ge (her r.) 294/5
 r. +ler ġizmetinde 322/2
raţbuʿl-lisān (Ar. ib.): dilin tatlılıġı
 r. -ı şeyġ 476/2
ravza (Ar. is.): cennet bahçesi
 r. (şeref-i r. -yı cinān) Ö2, 3b-1
rāy (Ar. is.): görüş, fikir
 r. -ı nāfiz-i aġkām-ı dīn 316/1
rāyġān (Far. is.): değersiz
 r. 227/5
 r. bol- “değersiz olmak” 126/1
 r. ét- “değersiz kılmak” 141/3
 r. kıl- 280/1, 319/4
 r. +émes 135/7
rāyiġa (Ar. is.): güzel koku
 r. (tamām-ı r.) 49/2

rāz (Far. is.): sır, gizli tutulan şey

- r. 40/7, 119/1(2), 119/2, 119/3, 119/4, 119/5, 119/6, 119/7, 119/8, 119/9, 412/2
- r. -ı dil 15/7, 177/3
- r. -ı dilim izhārğa 119/3
- r. -ı dilinğ kim 111/6
- r. -ı ehl-i derde 119/2
- r. (ifşā-yı r. kılma-) 377/3
- r. (minğ r. kıl-) 206/7
- r. (sākin-i şahrā-yı r. bol-) 119/9
- r. +ımnı 329/5
- r. +ımnı (méni r.) 336/3
- r. +ıng (maḥrem-i r.) 414/4

rāzī (Ar. is.): kabul eden, boyun eğen

- r. bol- “kabul etmek” 37/3, 389/5, 403/5
- r. ol- “kabul etmek” 26/6
- r. +dur mén 282/5
- r. +mén 29/2

Rāzık (Ar. is.): rızık veren, besleyen; Allah

- R. -ı küll insān 449/2
- R. -ı tamām-ı ins ü cān 1^b-6

reāyā (Ar. is.): halk

- r. ehliğa 366/6

receb (Ar. is.): ay takvimine göre Arabī ayların yedincisi

- r. (şehr-i recebü'l-mürecceb ki) 4^a-1

redd (Ar. is.): geri çevirme, kabul etmeme

- r. 61/1,
- r. ét- “geri çevirmek” 454/7
- r. -i bī-ḳabül ol- 570/50
- r. -i şekāvetğa 201/2
- r. ü naḳz 49/3

redīf (Ar. is.): her beytin sonunda kafiye-
sonra tekrarlanan takılar

- r. ü ḳāfiye ara 562/5

ref^c (Ar. is.): yükseltme

- r. bol- 343/8
- r. ét- 400/3
- r. kıl- 386/2
- r. ol- “yükseltmek” 163/8, 264/6

refīk (Ar. is.): arkadaş

- r. bol- “arkadaş olmak” 26/5, 328/4, 524, 531
- r. eyle- “arkadaş yapmak” 32/7
- r. ol- 483
- r. -i bī-elem 53/2
- r. -i ḡār 54/1

- r. -i şāf 83/4

- r. ü hem-dem-i cāndur 258/1

- r. +ım 244/6, 310/4

- r. +ler 173/5

refīklıg (Ar. +T. is.): arkadaşlık

- r. +ımdın (méniğ r.) 372/3

reft (Far. is.): gitme, gidiş

- r. amedni 570/27

- r. ü āmed 570/5

reftār (Far. is.): gidiş, yürüyüş

- r. (ḳad u r.) 500

- r. +ıngı 100/2

refū (Far. is.): örgü, yama

- r. kıl- 373/3

reg (Far. is.): damar

- r. +din (hiç r.) 332/4

- r. +ımdın (her r.) 96/3, 378/6

reh (Far. is.): yol

- r. -i bātl 8/7

- r. -i Ḥocend 37/7

- r. (bā-ḡubār-ı r.) 327/3

- r. (bir r.) 116/7, 151/2, 295/3, 525

- r. (şarf-ı r. -i ḡaflet oldı) 107/4

- r. +in (ḡāk-i r.) 77/6

- r. +ini (ḡāk-i r.) 217/7, 338/9

- r. +ıng (ḡāk-i r.) 20/3

- r. +ıngdın (ḡāk-i r.) 390/4

- r. +ıngge (ḡāk-i r.) 486

- r. +ıngni (ḡāk-i r.) 35/2, 283/3

rehā (Far. is.): kurtulma, kurtuluş

- r. 112/2

- r. kıl- 115/6

- r. +yı 6/6

rehālīg (Far. +T. is.): ferahlık

- r. 65/7

rehālīk (Far. +T. is.): ferahlık

- r. 243/9, 254/4

- r. +érür 178/7

rehber (Far. is.): yol gösteren

- r. 263/8

reh-endāz (Far. is.): yol ölçen

- r. kıl- 302/7

reh-gūzar (Far. is.): yoldan geçen

- r. 250/6

- r. +ıngdur 263/1

reh-nümā (Far. is.): yol gösteren, kılavuz

- r. +yı 6/2

reh-nümāy (Far. is.): yol gösteren, kılavuz
(krş. reh-nümā)

r. bol- 429/2
reh-nümün (Far. is.): yol gösteren
 r. 135/4, 250/2
rehrev (Far. is.): yolcu
 r. +ğa (ol r.) 559/11
rem (Far. is.): korkma, ürkme
 r. kıl- “korkmak” 66/5, 146/2, 171/1
remz (Ar. is.): işaret, alamet
 r. -i evşāfīng 175/7
 r. -i ʿiṣyān 123/7
 r. -i lāübāl etti 559/5
 r. -i şifātīngdın 123/3
 r. ü istifāde bilen 328/3
 r. +in (ıışķ r.) 301/4
renc (Far. is.): eziyet, sıkıntı
 r. 112/3, 563/5, 566/5
 r. -i belādın 151/1
 r. -i bī-ṭabīb 32/3
 r. -i kudum at- 563/5
 r. -i kudūmi birle 92/3
 r. -i laķab 425/3
 r. -i merhem 308/6
 r. -i şaʿb 469/4
 r. ü elem 45/1
 r. ü elemim 5/4
 r. ü melāl 208/3
 r. ü miḥnetğa 42/3
 r. ü taʿab 360/2
 r. (beṣī r. -i keṣīr) 438/10
 r. (dermānde-yi r. -i elem bolma-) 276/7
 r. (ġam u r. ü elem) 244/1
 r. (vufūr r. ü melāl) 562/10
 r. +i ki 240/2
reng (Far. is.): renk
 r. ét- “boyamak” 564/2
 r. -i ezānı 465/3
 r. -i ḥazān 563/2
 r. -i ṣahīr 327/1
 r. -i zerd 7/5, 471/1
 r. ü qarīb ü lāf u der-bend-i cefādur 384/1
 r. (bir r. -i diger) 7/7
 r. +i (bāğ r.) 472/3
 r. +i (müjem seylābı r.) 378/5
 r. +im 253/3, 258/6, 410/6, 437/3
 r. +im (sarığ r. ḥadīsin) 79/1
 r. +im (zaʿferān r. bilen) 54/5
 r. +ime (zaʿferān r.) 78/3

r. +in (lebiŋg r.) 100/1
reng-bār (Far. sf.): renk saçan
 r. dīdesi 135/3
rengīn (Far. is.): renkli, süslü
 r. kıl- “süslemek” 161/6
resā (Far. is.): dayanıklılık, sağlamlık
 r. 160/4, 201/9
 r. bol- 309/2, 390/2
 r. ehli 564/3
 r. (ṭabʿ-ı r.) 97/4
resā-ṭabīʿat (Far. +Ar. is.): dayanıklı, sağlam
 r. u nükte-şinās u maẓmūn-senc 562//5
resālīķ (Far. +T. is.): erişme, ulaşma
 r. bābıda 117/4
resen (Far. is.): ip
 r. 88/3
 r. (boynumğa bağlangan r. bol-) 394/2
resm (Ar. is.): eser
 r. -i ehl-i zamāne 3^a-3
 r. -i şikār 93/5
 r. -i vefānı 127/4
 r. ü āyīn ma 23/3
 r. ü āyīn ü cağa 35/3
 r. ü rāh-ı kadīm 456/4
 r. +dür 122/5
 r. +ékendür 189/7
 r. +ide (bī-vefālar r.) 166/2
Resūlu'llāh (Ar. ib.): Allah'ın Resūlü; Hz. Muhammed
 R. (yā R.) 20/8, 386/1(2), 386/2, 386/3, 386/4, 386/5, 386/6, 386/7, 421/6, 480
 R. +dın (ol R.) 267/7
reşk (Far. is.): kıskanma
 r. +idin 82/2, 90/3
revā (Far. is.): uygun, layık, yaraşır
 r. 309/3
 r. kıl- “uygun görmek” 115/5, 473/2, 557, 567/5
 r. kör- “uygun bulmak” 14/2, 77/5, 161/3, 208/3, 306/7, 309/4, 337/2, 426/3, 452/6
 r. +dur 229/9
 r. +dur (ni r.) 296/7
revāc (Ar. is.): gerekli, değer, kıymet
 r. 49/3, 337/5

- r. bér- değer vermek” 488
 r. kıl- 531
 r. -ı ʿilm 343/3
 r. -ı ʿizzet 66/2
 r. (şāhip-i r. -ı dehr mén) 287/5
 2. değerli, kıymetli
 r. (bā-nüfūz u r.) 49/3
revāc-mend (Ar. +Far. is.): kıymetli, değerli
 r. 3^b-8, 294/6
revāḥ (Ar. is.): akşam üzeri
 r. (her şabāḥ u r.) 491
revān (Far. is.): akan
 r. 418/4, 470/5, 490
 r. bol- 123/1, 295/7, 365/2, 435/16
 r. ét- 52/4, 141/7
 r. eyle- 263/2, 416/7
 r. kıl- 194/4, 220/5, 303/4, 398/7, 437/1, 450/7
 r. (ol ḥük-m-i r.) 69/4
 r. (ol nāzenin serv-i r.) 407/1
 r. (serv-i r.) 190/2, 228/1
 r. +ıda (anıṅ makdem-i r.) 214/4
 r. +ım 104/4
 r. +ıṅ (taḥt-ı r.) 194/3
 r. +ıṅ (uṣbu r.) 194/4
 r. +ıṅga 123/1
 2. (zf.) derhal, çabuk
 r. 110/5, 190/2
 3. (sf.) canlı, diri
 r. cism 562/5
 r. (rūḥ-ı r.) 226/1, 262/2, 268/2, 269/5
 r. +ıṅdın (ḳad-i serv-i r.) 317/2
 4. akan
 r. (eş-k-i r.) 398/3
 5. çok, fazla
 r. (köp genc-i r.) 554
revāne (Far. is.): yürüten, giden
 r. 456/5
 r. kıl- 312/4
 r. +dür 80/6
 r. +édim 266/2
revāyih (Ar. is.): güzel kokular
 r. (teʿşir-i r.) 57/4
revḡan (Far. is.): yağ
 r. -ı zerd 438/4
revḥ (Ar. is.): rahatlık
 r. -i māl 562/2
revḥa (Ar. is.): Allah’ın rahmet
 r. +ğa 4^a-10
reviş (Far. is.): üslup, tarz
 r. (şerḥ-i r.) 381/5
revnaḳ (Far. is.): göz alıcılık, parlaklık
 r. 3^b-9, 191/7, 233/6, 299/2
 r. -ı devrān 438/11
 r. -ı dīnim 267/4
 r. -ı güftār-ı feyz 120/2
 r. -ı ʿışkım 566/4
 r. al-315/5
 r. -ı diger al- 105/2
 r. (ḳadr-i r. -ı ḥüsnüṅ) 157/3
 r. +ın (bahār-ı ʿarız-ı māhıṅnı r.) 262/3
revzen (Far. is.): pencere
 r. -i köṅlümdin 464/4
 r. +imdin 93/4, 369/2
 z. +ın (külbem r.) 283/5
reyḥān (Ar. is.): fesleḡen
 r. 4/2
 r. -ı behişt 438/2
 r. u sünbül 472/3
 r. (bī-meşel lāle vü r.) 296/1
 r. (heme sünbül bile r. bile) 479
 r. (sünbül r.) 436/2
 r. (sünbül ü r.) 457/3
 r. (tuḥm-ı r.) 63/6
 r. +dur (gül birle r.) 16/1
rez kıızı (Far. +T. ib.): şarap
 r. 195/4
rezm (Far. is.): savaş, kargaşa
 r. ara 53/3
 r. eyle- 391/7
 r. éliniṅ cüşnı 258/5
 r. +ığa (anıṅ naẓm r.) 140/7
rezm-ārā (Far. is.): savaş süsleyici
 r. 53/3
Rezzāk (Ar. is.): rızık veren; Allah
 R. 375/2
 R. -ı niʿam-baḥş sēn 478
 R. +dın 330/6
rıfḳ (Ar. is.): tatlılık
 r. +ıṅ (ay r.) 365/1
rıḥlet (Ar. is.): göç, göç etme; ölüm
 r. 147/6
 r. āsarı 327/2
 r. yaraḡını 259/7
 r. vaḳtidür 289/7

- r. (kānūn-ı r. sâzını) 561/4
rızâ (Ar. is.): isteme, istek
 r. kûyıda 558/5
 r. mülkinde 79/4
 r. -yı Hâkda 163/5
 r. +dur mén 109/2
 r. +sığa 37/3
 r. +sığa (égenġ r.) 182/6
 r. +sını (anınġ r.) 214/6
rızâ-cû (Ar. +Far. sf.): razı etmeye çalışan
 r. bendedin 134/3
rızâ-cûlık (Ar. +Far. +T. is.): razı etmeyi
 gaye edinme
 r. bilen 8/6
rızķ (Ar. is.): Tanrı'nın bütün yarattıklarına
 verdiği nimet
 r. 330/6
 r. bâbı 120/4
 r. (ķāsım-ı r.) 424/5
 r. +çün 34/5
rızvân (Ar. is.): cennet kapısında bekleyen
 meleġin adı
 r. 563/1
ribât (Ar. is.): sağlam yapı, han, konak
 r. eyle- "ev yapmak" 24/3
 r. -ı éski dünyânı 268/7
 r. (bir éki r.) 150/6
 r. +ı (bir köhne r.) 113/6
 r. +ınġ 497
rifât (Ar. sf.): yücelik, yükseklik
 r. +dın (tāk-i r.) 423/4
rifâtlik (Ar. +T. is.): yüksek
 r. 457/4
rikâb (Ar. is.): huzur
 r. -ı 'ömr 107/2
rikâb-dâr (Ar. +Far. is.): huzurlu
 r. +édi 365/3
rind (Far. is.): gönül eri, kalender
 r. ehliġa 570/5
 r. éliġa 266/2
 r. ġarâbâtı ki 287/4
 r. -i niyâz ehli 109/3
rindâne (Far. is.): rint olana yakışacak
 şekilde
 r. bol- 409/6
rindî (Far. is.): rintlik
 r. ki 114/5
 2. bir kalender kimse
 r. +ge (ol r.) 391/5
rindliġ (Far. +T. is.): rintlik
 r. kıl- 172/7
risâlet (Ar. is.): elçilik, peygamberlik
 r. ehli 435/11
 r. (iy meh-i evc-i r.) 36/1
rîş (Far. is.): yara
 r. bol- "yara olmak" 16/2, 155/3
 r. ét- 355/2
 r. eyle- "yaralamak" 332/2
rîş rîş (Far. is.): yara yara
 r. eyle- 160/4
 r. ü efķâr 241/2
rîşe (Far. is.): püskül, saçak
 r. (berg ü bâr u r. kıl-) 557
rîşte (Far. is.): ip, urgan
 r. -yi cân 53/9, 291/4
 r. -yi közdin 245/7
 r. -yi ülfet 322/4, 333/4
 r. -yi ülfetni 131/4
 r. +si (ġam r.) 177/4
 r. +sin (cân r.) 402/3
 r. +sin (ġiyel r.) 30/3
riyâ (Ar. is.): iki yüzlülük
 r. -yı zühd birle 299/3
 r. +dın 151/5
riyâzet (Ar. is.): dünya işlerinden el, etek
 çekme
 r. birle 162/3
rîz (Far. is.): döken, akıtan
 r. kıl- 4^b-13, 470/7
rû (Far. is.): yüz, çehre
 r. 1/3, 9/1
 r. -yi cân 53/9
 r. siyâh 365/5
 r. siyeh 3/3
 r. (bu ġarîb-i r.-yı siyâh) 61/6
 r. (ferş-i râh-ı kûy-ı r.) 452/4
rû-be-rû (Far. zf.): yüz yüze
 r. 327/5
 r. bol- 365/5
rûġ (Ar. is.): hayatın özü, can
 r. 51/2, 159/2
 r. -ı pāk-i Aġmed 569/1
 r. -ı revân 226/1, 262/2, 268/2, 269/5
 r. (beġist-i r. -ı efzâdur) 261/6
 r. (nesîm-i r. -ı akrânınġ) 184/4
 r. +a 251/1
 r. +ı+Ø 295/7
 r. +ı (ķurrâ-yı seb'a r.) 569/16

- r. +ın (faķırnıġ r.) 4^b-8
 r. +ları (mürġ r.) 4^a-1
 r. +um 45/3
 r. +um (mürġ-ı r.) 263/3
 r. +umnı 5^a-2
- ruh** (Far. is.): yanak
 r. +ı+Ø 562/5
- rūh-baġş** (Ar. +Far. is.): hayat veren
 r. -ı memāt 562/2
 r. u cān-sitān 1^b-9
- rūh-fezā** (Ar. +Far. is.): ruha tazelik veren
 r. 124/7
- rūh-perver** (Ar. +Far. is.): ruha ferahlık veren kiři
 r. řāf tıynetler bilen 322/4
- ruġsār** (Far. is.): yanak
 r. -ı cānānımġa 48/1
 r. (göl r.) 113/1
 r. (göl-i r.) 237/2
 r. (şem^c-i r.) 79/7
 r. (řem^c-i r. -ı perī-rūlarga) 541
 r. +e 405/5
 r. +ı+Ø 458/6
 r. +ı (lāle r.) 140/6
 r. +ı (mihr r.) 93/4
 r. +ı (tāb-ı r. bilen) 118/4
 r. +ıġa (şem^c-i r.) 211/3
 r. +ıġ (göl-i r. üçün) 43/2
 r. +ıġ (ġāl-i r.) 59/2
 r. +ıġ (māh r. üçün) 371/1
 r. +ıġa (göl r.) 236/6
 r. +ıġa (nūkhet-i r.) 16/1
 r. +ıġnı (ġūrřīd-i r.) 207/4
 r. +ıġnı (mihr-i r.) 268/2
 r. +ını 96/1
 r. +nı (ol gül r.) 426/1
- ruġsāre** (Far. is.): yanak, yüz
 r. -yi mehveş 148/1
- ruġsat** (Ar. is.): izin
 r. bol- 440/3
 r. -ı ġoř tap- “izin almak” 68/3
- ruķca** (Ar. is.): küçük kaġıt parçası
 r. 125/5
 r. -yı cevır ü cefā 172/5
 r. +nı 367/6
- rukūm** (Ar. is.): rakamlar
 r. 66/3
 r. +ı 95/7
 r. -i şer^cıġa 49/3
- r. +ıġa (řerġ-i ġamıġ r.) 94/6
- rumūz** (Ar. is.): işaretler, manası gizli olan sözler
 r. -ı ıřķ 411/6
- rūřen** (Far. is.): parlak, aydınlık, aydın
 r. 129/1, 415/2
 r. bol- “parlamak” 27/2, 471/4
 r. eyle- 264/2, 280/7, 397/7
 r. kı- “aydınlıtmak” 12/5, 90/5, 369/2
 r. ol- 252/3, 299/3
 r. (bu r. cihān) 142/1
 r. +dür (bu r. ki) 129/5
 r. +émes 318/7
- 2. (sf.) aydınlık**
 r. cihānnı 297/5
 r. (māh-tābāndur anıġ r.) 333/7
 r. +im (řerāġ-ı r.) 244/5
 r. +nı (bu rūz-ı r.) 301/1
- rūy** (Far. is.): yüz
 r. bér- 3^a-13
 r. eyle- “yüz çevirmek” 101/2
 r. -ı rāġat 125/6
 r. -ı rāġat körme- 347/3
 r. (cümle-yi r. -ı zemīn) 316/4
 r. (ġāk-i r.) 426/6
 r. (heme r. -ı zemīn yaġřılardı) 408/3
 r. (ġüsn-i r. -ı zemīn) Ö2, 3^b-1
 r. +ı (kıyāmet āb-ı r.) 105/6
- rūy-be-rū** (Far. is.): yüz yüze
 r. bol- 372/1
- rūz** (Far. is.): gün, gündüz
 r. 11/1, 397/7, 424/10
 r. -ı cezā 293/6, 421/7
 r. -ı cezā bol- 309/6
 r. -ı vedā^c 298/3
 r. (bir şermende-yi r. -ı cezā) 374/7
 r. (bu r. -ı rūřen) 301/1
 r. (ġadīř-i r. -ı kıyāmet) 364/4
 r. (Ĥālīķ-ı sāl u meh ü r. u şeb-i tār) 449/5
 r. (ġāmī-yi r. -ı maġřer) 569/2
 r. (iy r.) 139/2
 r. (şeb u r.) 420/3
 r. (şermende-yi r. -ı kıyāmet) 359/8
 r. (tā r. -ı kıyāmetġaça) 272/5
 r. (tīre r. -ı rūzgārım) 464/4
 r. (zīkr-i r. u fīkr-i şeb) 481

r. +ıda (cezā r.) 246/7
 r. +ında (cezā r.) 283/9
rūzgār (Far. is.): zaman, devir, ömür
 r. 22/6, 46/1, 63/2, 150/3, 567/5
 r. ehli içre 570/43
 r. ehlide 276/9
 r. ét- 281/1
 r. eyle- 447/2
 r. içre 472/5
 r. kıl- 81/1, 518
 r. -ı ‘ömr 468/7
 r. -ı şādılıkda 168/7
 r. ebnāsıdın 146/2, 447/2
 r. ehli bilen 122/6
 r. ehliğa 132/5
 r. ehliniñg ülfetliğıdın 124/8
 r. üçün 133/7
 r. (bol r.) 93/6
 r. (bu eyyām-ı r.) 252/3
 r. (bu r.) 76/3, 292/6
 r. (bu r. bile) 388/7
 r. (bu r. -ı hoş) 56/5
 r. (ehl- r.) 53/3
 r. (hoş r.) 243/2
 r. (kaysı ehl-i r.) 136/5
 r. (mürür-ı eyyām-ı r.) 2^b-13
 r. (örf-i r.) 3^a-3
 r. (perişān r.) 2^a-3
 r. +dur (yaruğ r.) 470/2
 r. +ğa (kavāid-i r.) 3^a-7
 r. +ı (öz r. birle) 570/26
 r. +ı (yaruğluk r.) 191/6
 r. +ım 264/2
 r. +ım (çerāğ-ı r.) 332/1
 r. +ım (eyyām-ı r.) 230/6
 r. +ım (karanğı r.) 27/2, 404/3
 r. +ım (tīre rūz-ı r.) 464/4
 r. +ım (yaruğluk r.) 179/3
 r. +ımdur 51/4
 r. +ımnı 270/2, 462/4
 r. +ımnı (yaruğluk r.) 106/1
 r. +ın 359/6
 r. +ıñg 406/5
 r. +ıñga 209/6
 r. +ıñgdın 350/6
 r. +ımdın (mén r.) 319/1
 r. +ıñgı (‘ömr ü r.) 570/35
 r. +nı (tebeh r.) 5^a-1
rūzgārā (Far. +Ar. ünl.): ey devir, ey zaman

r. 31/2
rūzgārī (Far. sf.): bir zaman
 r. (bir perişān r.) 14/7
 r. +dür 222/6
rūzī (Far. is.): yiyecek, azık
 r. 282/2, 375/2
 r. ét- “nasıplendirmek” 81/10
 r. eyle- 570/53
 r. kıl- “nasip etmek” 276/7, 395/1, 395/7
 r. +üçün 34/5
 2. bir gün
 r. (bir r.) 306/9
 r. (uşol r. ki.) 236/4, 270/1
rūzsız (Far. +T. is.): ?
 r. 455/1
rücūc (Ar. is.): geri dönme
 r. 197/5
rūfū (Far. is.): yama
 r. bolma- 193/1
rūkn (Ar. is.): bir şeyin en kuvvetli ve sağlam tarafı
 r. -i ĩmānnı 267/1
rūkūc (Ar. is.): öne doğru eğilme
 r. birle 468/4
rūsūl (Ar. is.): peygamberler
 r. (ser-defter-i dīvān-ı r.) 419/4
 r. (tamām-ı r. hayliden) 365/1
rūst-ā-hīz (Far. is.): kıyamet, mahşer
 r. bol- 413/6
 r. -i mahşer 7/2, 96/2, 273/2
 r. -i mahşer içre 403/7
 r. (temāşā-gāh-ı r. ü mahşerde) 452/7
rūste (Far. is.): yetişmiş, bitmiş
 r. 231/6
 r. -yi bāzār-ı çay 439/5
 r. +din (barça r.) 439/5
rūste-hīz (Far. is.): kıyamet, mahşer
 r. 563/6
Rüstem (öz. is.): İranlı meşhur pehlivan
 R. ü Efrāsiyāb 424/6
rūsum (Ar. is.): vergiler
 r. -ı halk 562/5
rūsūvā (Far. is.): rezil, maskara
 r. 79/5, 399/6
 r. bol- “rezil olmak” 28/9
 r. bolup kal- 242/4
 r. eyle- “rezil etmek” 140/1

r. kıl- “rezil etmek” 34/7, 210/7, 286/7

r. -y1 ‘ālem 72/5

r. -y1 ‘ālem bolma- 186/3

r. -y1 ‘ālem eyle- 148/5

r. -y1 ‘ālemdür 108/6

r. -y1 cihān 268/8

r. -y1 cihān bol- 192/7

r. -y1 cihān eyle- 113/4

r. -y1 cihān kıl- 220/6

r. -y1 devrān 566/3

r. -y1 devrān bol- 336/3

r. -y1 eyyām 42/5

r. -y1 eyyām eyle-106/5

r. -y1 eyyāme 411/7

r. -y1 ḥalk-ı ‘ālem 460/7

r. -y1 maḥşer 1/7

r. (dīvāne vü r. -y1 ‘ālem bol-) 567/2

r. (hiç r. -y1 cihān) 126/7

r. (kāzib-i bed-güy-ı r. -y1 cihān) 407/7

r. (şermende-yi r. -y1 devrān) 66/6

r. +nı (mücrim-i mehcür-ı sergerdān-ı r.) 454/7

2. (sf.) rezil, kötü

r. (munça r. ‘ömr ötkermek) 183/1

rüsvālīg (Far. + T. is.): rezillik

r. ile 200/6

r. +da 79/8, 549

r. (lehv ü lu‘b ü r. bilen) 280/3

r. (mücrimlīg u r. u bī-hüdelīg) 224/9

r. +ım 10/5

r. +ımdın (méning r.) 52/4

r. +ıng 406/7

rüsvālīk (Far. + T. is.): rezillik

r. kıl- “rezillik yapmak” 90/6

r. +nı (bu r.) 205/6

rüsvālīk (Far. + T. is.): rezillik

r. (bu r. bilen) 220/6

r. (ḥāl-i mücrimlik ü şermendelik ü r.) 162/7

rüsvāy (Far. is.): rezil, maskara

(krş. rüsvā)

r. kıl- “rezil etmek” 123/7

rüşd (Ar. is.): doğru düşünme

r. +ini 395/3

r. +ıngdın 90/4

rütbe (Ar. is.): mertebe, derece

r. -yi ‘alā 180/6

r. -yi çün ü çirā 105/5

r. -yi dārü’s-şifā bol- 390/3

r. -yi nümüv 365/1

r. -yi ‘ulvī 166/1

r. (hevā-yı r. -yi ‘ulvī dūrūd) 157/6

r. (hevā-yı r. -yi vaşlınğ) 268/3

r. (māyil-i r. vü hevā) 176/6

r. +m 267/2

r. +si 504

r. +sin 172/2

S

sa‘ādet (Ar. is.): mutluluk

s. 151/7, 559/11

s. sarı 456/5

s. yaqasındın 123/5

s. yolığa 4/4

s. (baht u s.) 531

s. (ehl-i s.) 201/2

s. (hümā-yı evc-i s.) 12/4

s. (iḳbāl ü s.) 475/6

s. (tevfīk ü s.) 493

s. +de (livā-yı ehl-i s.) 562/2

s. +i (baht u s.) 470/9

s. +i (ebed s.) 562/9

s. +ni (baht u s.) 448/3

sā‘at (Ar. is.): vakit, zaman

s. (bir s.) 563/1

s. (her s.) 40/1(2), 40/2, 40/3, 40/4, 40/5, 40/6, 40/7, 231/2, 253/3, 266/6, 559/10(4)

s. (ni bir s.) 43/4

s. (ol s.) 415/5

s. +i (ğanīmet s.) 438/11

sā‘atī (Ar. +Far. sf.): saatlik

s. (ni bir s. hem-dem) 561/5

şa‘b (Ar. sf.): güç, çetin

ş. ḥāletler 380/4

ş. (bu ş. ḥāle) 368/4

ş. (renc-i ş.) 469/4

şabā (Ar. is.): 1. gün doğmadan önce, doğu

tarafından esen hafif ve serin rüzgar

ş. 76/5, 100/3, 122/2, 413/5

ş. dil-dārığa 136/1

ş. -y1 murād u maḳāşıdğa 294/5

ş. (iy ş.) 15/1(2), 15/2, 15/3, 15/4, 15/5, 15/6, 15/7, 15/8, 15/9, 64/7, 119/3, 402/1, 431/1

ş. (iy bād-ı ş.) 272/1, 272/7

ş. (iy ş. kim) 369/1

ş. (peyk-i ş.) 87/1

ş. +dın (bād-ı ş.) 79/1

2. (zf.) yarın

ş. 227/6, 309/6, 314/5, 354/6, 441/4, 452/7, 454/7, 463/5

şabāh (Ar. is.): sabah vakti

ş. (her ş.) 439/10

ş. (her ş. u revāh) 491

ş. (her ş. u şām) 382/5

ş. (şām u ş.) 490

ş. mertebesidin 56/3

Sābık u Lāhik (öz. is.): Aynı muhaddisten hadis rivāyet eden iki râvinin ölüm tarihleri arasında uzun bir zaman diliminin bulunmasını ifade eden hadis terimi. Sözlükte sâbık “öne geçen, önce olan, önde giden”, lâhik “sonradan gelip önde gidene yetişen” demektir. Bu iki kelime ilk defa Hatîb el-Bağdâdî tarafından bir hadis terimi olarak “aynı tabakadan olmadıkları halde aynı kişiden hadis nakleden iki râvî” anlamında kullanılmıştır. Bu iki râviden önce ölene sâbık, sonra ölene lâhik denir. S. 559/6

şābir (Ar. is.): sabreden

ş bol- 340/4

şābit (Ar. is.): değişmez, durağan

ş. -i hengāme vü cedel 201/4

ş. +érür 44/3

2. (sf.) değişmez, durağan

ş. üstüvār özüm 252/2

şabr (Ar. is.): güçlülere ve acılara sessizce katlanabilme gücü

ş. 101/13, 163/3, 166/3, 176/3, 377/4, 379/4

ş. bilen 329/3

ş. birle 243/6, 388/2

ş. ét- 306/8, 389/5

ş. eyle- 363/5

ş. ile 247/6

ş. kıl- 34/6

ş. meydânında 424/4

ş. u ārām 195/2

ş. u ħired u hūş 487

ş. u kânā'atsiz 64/3

ş. u kararım 189/6

ş. u kararımın 319/5

ş. u şebāt 36/5

ş. u tağannu^c 18/1

ş. (‘aql u hūş u ş. u ārāmınmı) 222/5

ş. (metā^c-yı ş.) 94/5

ş. (metā^c-yı ş. u ārāmınmı) 121/6

ş. (yād u ş.) 35/4

ş. +dın 166/3

ş. +ıdın 101/13

ş. +ım 428/2

ş. +ımın (pīrāhen-i ş.) 216/6

şabūh (Ar. is.): sabah vakti içilen şarap

ş. +ı 460/6

ş. +ı (her ş.) 569/16

şabūhī (Ar. +Far. is.): sabah vakti içkisiyle ilgili

ş. mey 599/9

şābūn (Ar. is.): kirleri temizlemek için kullanılan bir temizlik malzemesi

ş. birle 471/4

şabūr (Ar. is.): çok sabırlı olan

ş. 102/3

2. (sf.) çok sabırlı olan

ş. (Eyyüb-ı ş.) 424/4

sācid (Ar. is.): secde eden, yüz süren

s. eyle- “secde etmek” 299/1

saç (T. is.): saç, kıl

s. koy- “saç uzatmak” 406/3

s. u saķāl 258/4

s. u saķalınğ 17/5

s. (ķara s. u ķara ķaş u ķara kōz ü ķara ħāl) 434/4

s. +ın (ķadiģa berāber s.) 84/4

s. +ın (mūşğın s.) 559/4

s. +ınğ 259/7

s. +ınğ sevdāsıda 390/6

s. +ınğmı 228/2, 231/6

s. +ınınğ (her s. tārı) 562/8

saç- (T. f.): saçmak, dağıtmak

s. -! 397/3

s. -ar 150/3

s. -ıp 449/3

saçıl- (T. f.): saçma eylemine uğramak, dağıtılmak

s. -ur kōp şererinğ 103/1

şad (Far. sf.): yüz sayısı

ş. ħayf 4^a-3, 508

- ş. hayf ki 553
 ş. hezār 93/2
 ş. zīnhār 558/2
 ş. (şerīf kudūm-ı ş.) 214/4
şadā (Ar. is.): ses, yankı
 ş. kıl- 214/2, 303/2, 400/2
 ş. -yī āh ile 311/2
 ş. -yī kef-be-kef 250/5
 ş. -yī mertebesi 75/1
 ş. -yī nāle-yī cān-süz 332/7
 ş. -yī nālesi 288/2
 ş. -yī na'ra birle 236/2
 ş. +ın (ehl-i dillerni ş.) 159/4
 ş. +sı 506
şadaka (Ar. is.): yardım amacıyla karşılıksız verilen şey
 ş. 16/5
 ş. bol- 432/2
 ş. -yī başıñg kılay dēp 289/1
şadākat-pīşe (Ar. +Far. is.): sadık, sadakatli
 ş. bol- 233/6
şad-berg (Far. sf.): yüz yapraklı
 ş. (gül-i ş.) 248/2
sāde (Far. is.): basit, yalın
 ş. +dür 248/1
 ş. +nı 425/4
 2. (sf.) basit, yalın
 ş. müselmānlar 457/5
 ş. yüzlük şafha birle 157/6
sāde-ṭabʿ (Far. +Ar. sf.): basit yaradılışlı
 ş. (bir ḥarīf-i s.) 26/4
 ş. +lar (ḥarīf-i s.) 293/5
şadef (Ar. is.): beyaz, gök kuşağı parıltılı sert madde
 ş. 230/5, 319/4
 ş. bol- 213/3
 ş. dik 144/3, 235/3
 ş. eyle- 451/3
 ş. (mānend-i ş.) 302/2
şādık (Ar. is.): doğru, gerçek
 ş. 6/4, 219/4
 ş. (şafā-yī şubḥ-ı ş.) 264/2
 ş. +émestür (kabūl-i mü'min ü ş.) 14/1
 ş. +mén 163/6
 2. (sf.) doğru, gerçek
 ş. ṭaleb bol- 397/1
 ş. köñgül 338/10
 ş. köñgölüni 400/3
 ş. (iy tālib-i ş.) 411/6
şādık-ı-ihlāş (Ar. ib.): ?
 ş. bol- 55/6
şac̣dī (Ar. +Far. is.): uğurlu
 ş. (ol s.) 570/16
şaf (Ar. is.): dizi, sıra
 ş. çek- 206/2, 263/3
 ş. tut- “dizilmek” 96/4
 ş. -ı kemālātıñg 313/7
 ş. (bir ş.) 463/5(2)
şāf (Ar. is.): temiz, pak
 ş. 155/5, 490
 ş. bol- “temizlenmek, kurtulmak” 242/5
 ş. kıl- “temiz tutmak” 37/1, 74/6, 134/4
 2. (sf.) temiz, pak
 ş. ṭıynet bol- “temiz yaradılışlı olmak” 75/4
 ş. (refīk-i ş.) 83/4
 ş. (rūḥ-perver ş. ṭıynetler bilen) 322/4
şaf şaf (Ar. is.): sıra sıra
 ş. 400/5
 ş. al- “sıra sıra dizilmek” 93/2
şafā (Ar. is.): eğlence
 ş. 138/8
 ş. bol- 309/5
 ş. -yī ḥātır 443/3
 ş. +nı (zevk ü ş.) 135/5
 ş. +nı (zevk ş. sürme-) 250/3
 2. berrak, temiz
 ş. -yī şubḥ-ı şādık 264/2
 ş. (āyīne-yī şıdk u ş.) 244/5
şaf-be-şaf (Ar. +Far. +Ar. is.): sıra sıra
 ş. eyle- “sıra sıra dizilmek” 451/6
şāf-dil (Ar. +Far. is.): temiz kalp
 ş. bol- 134/2
 ş. +ler şöḥbetin 235/4
Şāffāt (Ar. is.): Kur'an'da geçen bir sure
 Ş. 36/2
şafha (Ar. is.): sayfa
 ş. 237/6
 ş. -yī dīvāre 111/3
 ş. -yī ḥātırda 138/6
 ş. -yī köñglige 423/5
 ş. -yī köñgülde 174/5
 ş. -yī köñglüm 155/3
 ş. -yī sīnemni 289/1
 ş. -yī séniñg muşaffā 432/4

- ş. (her ş. -yı dīvānda) 45/3
 ş. (sāde yüzölçüm ş. birle) 157/6
 ş. +sıdın (ders-i hicrān ş.) 260/2
- sağ (T. is.):** sağlam, sağlıklı
 s. bol 213/2
 2. (sf.) sağ, sağ taraf
 s. közge 362/1
- sağal- (T. f.):** sağlığına kavuşmak, sıhhat bulmak
 s. -masdur 343/5
- sāgar (Far. is.):** içki bardağı, kadeh
 s. 156/1
 s. -ı devrān 501
 s. -ı dildin 226/8
 s. -ı şahbā bolup kal- 242/2
 s. u şahbā 108/4
 s. (bir s. bile) 287/4
 s. (humār-ı s. u şahbā-yı dōst bol-) 39/7
 s. +ım 19/5, 331/6
 s. +ıñg 329/7
- sağın- (T. f.):** sanmak, zannetmek
 s. -dım 237/1(2), 237/2, 237/3, 237/4, 237/5, 237/6, 237/7, 238/1(2), 238/2, 238/3, 238/4, 238/5, 238/6, 238/7
 s. -ğan 216/1
 s. -ıp 256/1, 270/6
 s. -ıp mén 39/1
 s. -ur mén 89/4
 2. düşünmek
 s. -! 563/7
 s. -gandın 427/6
 s. -ıp 444/1
 s. -ıpdur 430/1
- saḡā (Ar. is.):** cömertlik
 s. (merd-i meydān-ı s.) 424/5
 2. (sf.) cömert
 s. vücūd ile 429/8
- saḡāvet (Ar. is.):** cömertlik
 s. +dür (merd-i meydān-ı s.) 439/10
- şahbā (Ar. is.):** kırmızı şarap
 ş. 64/7, 124/7, 156/1
 ş. ki 127/2
 ş. -yı devrānımnı 271/7
 ş. -yı ğurbet 41/2
 ş. -yı lebleriñge 230/2
 ş. (ārzū-yı cām-ı ş. eyledim) 224/3
 ş. (humār-ı sāgar u ş. -yı dōst bol-) 39/7
- ş. (sāgar u ş.) 108/4
 ş. (sāgar-ı ş. bolup kal-) 242/2
- şaḡī (Ar. is.):** gerçek, doğru
 s. +érür 101/4
- şāhib (Ar. is.):** bir kimseyi koruyup gözetken, arka çıkan
 ş. 267/7
 ş. -i esrār bol- 306/2
 ş. -i esrārı 90/4, 78/5
 ş. -i ḡātem 424/9
 ş. -i ḡayru'l-livā 218/2
 ş. -i kālā 169/3
 ş. -i revāc-ı dehr mén 287/5
 ş. -i ṭuġyān kıl- 446/1
 ş. (ḡāh bol bī-māl efḡar ḡāh ş. -i māl bol) 213/1
- şāhib-esrār (Ar. is.):** sır sahibi
 ş. 377/3
 ş. bol- 15/7
 ş. eyle- 222/4
 ş. +ım 291/2
- şāhib-iḡtiyār (Ar. is.):** irade sahibi
 ş. 53/9
- şāhib-kırān (Ar. +Far. is.):** hükümdar
 ş. -ı kāmīl 569/5
 ş. (Ḥāzret-i Mīr Ḥaydar-ı ş.) 448/7
 ş. (kātil-i ş.) 228/7
 ş. (ol ş.) 69/2
 2. (sf.) başarılı
 ş. (Ḥüsrev-i ş.) 308/7
 ş. (ol ḡüsrev-i ş. birle) 387/6
 ş. +dur (Mīr Ḥaydar-ı ş.) 383/6
- şaḡīḡ (Ar. sf.):** sıhhatli, sağlıklı
 ş. (kalb-i ş.) 489
- şaḡn (Ar. is.):** avlu, büyük yer, sahne
 ş. -ı dünyānı 462/1
 ş. -ı gül-sitānıñgdın 317/9
 ş. -ı yüzüñgni 381/3
 ş. +ı (Kā'be ş.) 168/5
 ş. +ıda (felek ş.) 231/3
 ş. +ıdın (toḡuz felek ş.) 558/1
- şahrā (Ar. is.):** kır, ova, çöl
 ş. 154/6
 ş. -yı dōst 39/3
 ş. (āvāre-yi ş. -yı ğurbet bol-) 41/5
 ş. (künc-i ş.) 28/5
 ş. (lāle-yi ş. bolup kal-) 242/3
 ş. (tāmāmī-yi şehir ü ş. ahālisi) 4^a-7
 ş. +da 292/2

- ş. +ğa 164/6, 270/1
 ş. +lara 286/5
 ş. +lar içre 339/2
 ş. +nı (şehir ü ş.) 462/2
 ş. +sıdın (‘a. şahrāsıdın) 242/7
- şahrā (Ar. is.):** kır, çöl
 ş. (sākin-i ş. -yı rāz bol-) 119/9
- şahrāyī (Ar. +Far. sf.):** bir çöl
 ş. (dāmān-ı ş.) 463/1
- şaht (Far. is.):** kemerin başına, tokalara yapılan altın ve gümüş işleme
 s. -ı hākister-nişin kıl- 196/4
 2. (sf.) katı, sert
 s. gīrūdār ile 288/4
 s. (‘azāb-ı s. -ı düş-vār-ı şedīd) 64/1
- sāir (Ar. is.):** yürüten, giden
 s. (bir s. -i seyyāredin) 341/4
- saḳal (T. is.):** yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü
 s. 564/2
 s. (aḳ s.) 396/5
 s. (saç u s.) 258/4
 s. +inḡ (saç u s.) 17/5
 s. +inḡdın 322/7
- saḳf (Ar. is.):** çatı
 s. u dīvār 437/1
- sāḳī (Ar. is.):** içki sunan kişi
 s. 156/1, 164/1, 165/3, 195/4, 371/6, 379/6, 380/6, 384/6, 398/6, 401/6, 406/6, 425/1, 444/6, 460/6, 468/6, 527, 563/1
 s. bol- 116/2
 s. -yi mehveş 467/5
 s. -yi şīrīn edā 288/6
 s. (iy s.) 146/4, 319/6, 430/6
 s. (eyā s.) 223/6
 s. (şāhid ü s. vü bāde-nüş) 513
- sākin (Ar. is.):** sessiz oturan
 s. 317/3
 s. bol- 2^a-13, 33/6
 s. -i beytū’l-ḥazen 566/7
 s. -i ḡam-ḥāne bol- 33/2
 s. -i kūh-ı derd ü ḡam 249/3
 s. -i miḥnet serāy 256/5
 s. -i şahrā-yı rāz bol- 119/9
 s. -i vīrāne 353/4
 s. +émes 75/2
 2. (sf.) sessiz, durgun
 s. +dür (tofraḡ-ı s.) 399/2
- sāḳiyā (Ar. is.):** ey içki sunan güzel
 s. 19/6, 39/7, 287/6, 296/6, 329/7, 343/8, 388/6, 399/6, 501
- saḳla- (T. f.):** 1. gizli tutmak, duyurmamak
 s. -! 207/7, 321/3
 s. -ḡay 44/4
 s. -saḡ 15/8
 2. korumak
 s. -! 95/3, 402/7, 569/21
 s. -ḡıl (eymen s.) 461/9
 s. -r 442/3
 s. -sa 474/1
 s. -saḡ 408/5
 s. -sun 276/6, 348/5
- sāl (Far. is.):** yıl, sene
 s. u mäh 424/10, 562/8
 s. (Ḥālīḳ-ı s. u meh ü rüz u şeb-i tār) 449/5
 s. (köp meh ü s.) 528
 s. (mäh u s.) 2^b-3, 145/4, 209/2
 s. (munça mäh u s.) 287/2
 s. (munça meh ü s.) 304/6
 s. (süy u s.) 389/4
 s. (üç s.) 435/16
 s. +imde (meh ü s.) 244/6
- sal- (T. f.):** yollamak, göndermek
 s. -a sēn 203/4, 329/1
 s. -ay 450/4
 s. -dı 30/2, 127/5, 232/5, 273/2, 346/5, 436/5
 s. -dılar mu 68/7
 s. -dım 225/9
 s. -dınḡ 106/7, 230/4
 s. -ḡanıḡa (Ḥudānıḡ s.) 105/5
 s. -ıp 2/4, 103/4
 s. -ıp kolasalar 318/6
 s. -ıpdur 36/8
 s. -masun 462/3
 s. -mış 39/4, 563/6
 s. -sa 93/4
 s. -saḡ 29/2
 s. -ur mén 264/3
 s. -ur sēn 79/7
 2. yardımcı fiil olarak kullanılır.
 s. -! 201/11, 205/6, 570/41
 s. -dı 28/3, 143/2, 281/2, 345/6, 371/5, 422/6, 453/5, 563/4, 567/5
 s. -dım 393/3
 s. -dınḡ 204/7

- s. -ğan 374/2
s. -ıp 5/5, 78/3, 185/7, 236/3, 328/4, 452/5
s. -ma 296/2, 443/8, 452/6
s. -mağaysız 558/2
s. -mağğa 410/1
s. -mas 130/6, 295/4
s. -may 89/11, 561/4
s. -maydur 119/9, 331/4
s. -mış 384/3
s. -sa 263/4
s. -sañg 332/4
s. -ur 12/4, 399/1
s. -ur ése 465/1
s. -urğa 405/2
başımğa sal- 236/3, 281/2
başınğ sal- 328/4
cânıma sal- 374/2
güş sal- 331/4
karak sal- 345/6
kırân sal- 410/1
köz sal- “göz atmak, bakmak” 5/5, 295/4, 405/2, 558/2, 561/4
közdin sal- 185/7
kulağ sal- 119/9, 443/8
méning başımğa sal- 422/6
Mücriming başıga sal- 204/7
nazar sal- 89/11, 130/6, 296/2, 384/3, 452/5
ot sal- 143/2, 371/5, 393/3, 399/1, 452/6, 465/1, 567/5
otlara sal- 453/5
sāye sal- “ gölge yapmak” 12/4, 263/4
sevdāga sal- 563/4
tığ sal- 332/4
yadınga sal- 201/11, 205/6, 570/41
yol sal- “göndermek” 78/3
3. geçirmek (ip vs.)
s. -! 25/5
s. -ıp 215/3
4. ağzına sürmek
s. -mış 208/9
şalāh (Ar. is.): barış, rahatlık
ş. 490, 544
ş. +lar şehi 53/3
ş. (āheng-i ş.) 36/4
sālār (Far. is.): başkan, lider
s. 73/3
s. (kāfile s. bol-) 41/3
sāle (Far. is.): yıllık
s. 393/7
şālih (Ar. is.): sağ, sağlıklı
ş. (‘azīz ü ş. ü ‘ādil) 284/2
Şālih-cān (öz. is.): divān şairinin oğlu
ş. (nūr-dīde ü ş. üçün) 284/1
sālīm (Ar. is.): sağlam
s. (bir sözde s.) 566/5
s. +érür 161/4
sālīs (Far. is.): üçüncü
ş. 485
şallī ‘alā Muḥammed (Ar. ib.): büyüğümüz, efendimiz Muhammed
ş. 569/2
salṭanat (Ar. is.): egemenlik, hakimiyet
s. 146/5
s. devrānıda 165/9
s. (‘azīm s.) 383/6
sāmānī (Far. is.): zenginlik
s. 452/3
şamed (Ar. is.): ulu, yücelik
ş. birlen 344/1
sāmi^c (Ar. is.): dinleyen, dinleyici
s. 75/4
s. bol- “dinlemek” 48/2
şamīm (Ar. sf.): içten, samimi
ş. kalbdin 377/2, 423/7
sana- (T. f.): saymak, hesap etmek
s. -sañg 49/8, 200/4
şanavber (Ar. is.): çam fıstığı; mec. sevgilinin boyu
ş. (iy ş.) 48/1
sañç- (T. f.): saplamak, sokmak
s. -ar 40/2
s. -ışım 567/6
sañcıl- (T. f.): saplanmak, sokulmak
s. -dı 210/6
s. -ur 202/6, 304/5
şandel (Ar. is.): bir tür kokulu ağaç
ş. ü ‘ac 49/6
şandūk (Ar. is.): kilitli ev eşyası
ş. 392/6
şanem (Ar. is.): güzel sevgili
ş. birle 344/1
ş. +im (zībā ş.) 240/1
ş. +im (iy ş.) 434/1
ş. +ni (uşol zībā ş.) 242/1
ş. +niñ (ol ş. étlerini) 220/4

2. (sf.) güzel, alımlı
 ş. (āheng-i ş. çek-) 559/3
 ş. (ol zībā ş. cānānga) 225/3
- şānī** (Ar. is.): ikinci
 s. 569/2
- şāniyen** (Ar. zf.): ikinci olarak
 s. 2^a-6
- sansız** (T. sf.): sayısız, çok
 s. yürekde 213/2
- sār** (Far. is.): yer
 s. kıl- “mesken yapmak” 73/10
- sārā** (Far. sf.): saf, doğal
 s. (‘anber-i s.) 479
- şarāyih** (Ar. is.): ifadeler
 ş. (vech-i ş.) 57/5
- şarf** (Ar. is.): harcama, tüketme
 ş. 570/23
 ş. bol- 277/7, 359/8
 ş. ét- “harcamak, tüketmek” 52/5, 191/4, 293/1, 293/3, 299/4
 ş. eyle- “harcamak, tüketmek” 8/7, 107/11, 209/1
 ş. kıl- “harcamak, tüketmek” 5/6, 340/3, 360/5
 ş. ol- “harcanmak” 151/4, 171/6, 173/7, 200/6, 304/6, 310/2, 398/2, 404/6, 455/6
 ş. -ı ğam bol- 219/5
 ş. -ı hāk-pā-yı dōst 39/6
 ş. -ı īşārīng 459/5
 ş. -ı māl eyle- 446/3
 ş. -ı reh-i ğaflet ol- 107/4
 ş. -ı yār kıl- 222/5
 ş. u taqrīr ile 119/4
 ş. (ten aralığ ile ş.) 84/6
 ş. +ı (libās ş.) 562/2
- sargar-** (T. f.): sararmak
 s. -ıp 258/6, 388/4, 472/3
- sarı** (T. e.): taraf, tarafına, yanına, -e doğru, beri
 s. (‘Ābid olğan s.) 33/7
 s. (‘adem diyārı s.) 73/11
 s. (āgyār s.) 296/2
 s. (bālinim s.) 237/3
 s. (cānān s.) 221/4
 s. (çöl s.) 371/2
 s. (dehr s.) 349/7
 s. (düşmen s.) 435/8
 s. (emn öyi s.) 42/7
- s. (gerdün s.) 427/5
 s. (kök s.) 109/1, 437/1
 s. (māsivā s.) 564/5
 s. (mén s.) 203/9, 563/5
 s. (menāhī yol s.) 13/2
 s. (ol s.) 40/5
 s. (ol s. barmağğa) 394/2
 s. (sa‘ādet s.) 456/5
 s. (sén s.) 381/7, 382/1
 s. (séniñg s.) 176/2
 s. (şādlig s.) 304/7
 s. (tiğniñg s.) 127/7
 s. (yoluñg s.) 173/3
 s. +dın (dūzāh s.) 357/2
 s. +ğa (āsmān s.) 127/6
 s. +ğa (bu s.) 444/2
 s. +ğa (dūzāh s.) 36/9, 304/8
 s. +ğa (gerdün s.) 180/3
 s. +ğa (her s.) 250/8
 s. +ğa (kūyuniñg s.) 121/7
 s. +ğa (mén s.) 119/6, 199/3, 458/5
 s. +ğa (méniñg s.) 184/1
 s. +ğa (ol öy s.) 2/8
 s. +ğa (öz yoluñg s.) 25/5
 s. +ğa (sén s.) 480, 512
 s. +ğa (séniñg s.) 312/1, 411/1
 s. +ğa (şāyesteler kabūli s.) 107/7
 s. +ğa (şerāfetlik öyüñg s.) 99/5
 s. +ğa (yoluñg s.) 444/1
- sarığ** (T. is.): sarı
 s. 162/5
 s. vü kızıl bol- 465/3
2. (sf.) sarı
 s. rengim ħadīšin 79/1
- şarīh** (Ar. zf.): açıkça
 ş. 489
- sat-** (T. f.): 1. satmak, satılmak
 s. -ar ése 474/1
 s. -ma kim 379/3
 s. -sañg 408/5
 s. -sun 89/5
 2. bir çıkar uğruna feda etmek
 s. -ıp 281/3
- saṭr** (Ar. is.): satır, Arapça yazı sırası
 s. (bir s. faşl-ı medāyih) 57/2
- sav-** (T. f.): savmak, gidermek
 s. -up kalmadı 181/5
- savak** (T. is.): akılsız, aptal
 s. (ğayr-ı s.) 182/7

savaş (T. is.): savaş

s. (āheng-i s.) 27/3

şavlet (Ar. is.): hücum, saldırma

ş. -i bī-kerān 250/2

ş. -i nālem 275/1

şavt (Ar. is.): ses, seda

ş. -ı hāzīn 122/7

ş. -ı zāğ étme-129/3

ş. u āhengi 471/3

ş. u fiğān-ı bülbul 436/2

ş. +ıdın (İmāmü'llāh-ı ekber ş.) 559/3

şavtü'l-himār (Ar. ib.): eşeklerin sesi

ş. otığa 506

savu- (T. f.): soğumak, uzaklaşmak

s. -p mén 285/5

savuğ (T. sf.): soğuk

s. āhım yéli birle 393/3

s. yél 370/6

savuç (T. sf.): soğuk

s. āhımın te'siriğe 281/6

s. dem 325/6

s. yél 114/3

savur- (T. f.): saçmak, dağıtmak

s. -dum 220/8

say- (T. f.): saymak

s. -! 127/5

sa'f (Ar. is.): çalışma, çaba, gayret

s. birlen 460/1

s. ét- "çalışmak" 111/5

s. eyle- 350/6

s. kıl- "uğraşmak, çabalamak" 26/7, 127/9, 403/7

s. -ı gām u fikr 107/5

s. -ı üstād u pederdendir 105/3

s. u cedel 530

s. u cedel kıl- 2^b-7

s. u cid birle 330/6, 384/4

s. u cid bilen bolma- 343/5

s. u cidni 497

s. u talebde 201/4

s. u talebdür 133/5

s. +ını 115/2

şayd (Ar. is.): av

ş. 171/1

ş. bol- 208/5, 348/3

ş. ét- "avlamak" 93/5, 165/4, 394/3

ş. eyle- 339/1, 361/6

ş. kıl- 329/6

ş. ol- "avlanmak" 82/5

ş. +ı (iy taşadduk közlerinġnġ ş. bolğanlar) 330/5

sāye (Far. is.): gölge, koruma, yardım

s. kibi 287/1

s. sal- "korumak" 12/4, 263/4

s. -yi hayrū'l-livādındır 61/3

s. -yi perverd-gār ét- 270/7

s. -yi rahmet 208/10

s. -yi serv-қadinġ 218/3, 366/5

s. -yi serv-қadinġdin 20/6

s. -yi serv-қadinġni 421/4

s. -yi şeytān 570/54

s. -yi zulmet-me'āb zevālīga 3^b-13

s. (anınġ s. -yi kızānıda) 214/3

s. +nde 65/6, 363/3

s. +nġ 403/4

s. +nġ bilen 519

s. +sén kim 383/6

s. +si (āsītānıġ s.) 263/1

s. +side (alar s.) 570/18

s. +sidin (öz s.) 441/6

sāye-şifat (Far. +Ar. is.): gölge gibi

s. 320/6

sāye-vār (Far. is.): gölge gibi

s. bolsa 304/7

şayha (Ar. is.): haykırma, çıġlık

ş. (nāle vü sūz u fiğān u ş. u mātem bilen) 329/2

ş. kıl- 409/6

sāyil (Ar. is.): soru soran, dilenci

s. -i dünyā tutma- 14/4

sāyirü'n-nās (Ar. ib.): ?

s. bile 3^a-4

şaykal (Ar. is.): cila

ş. bér- "cilalamak" 14/2, 26/4, 275/4

ş. ét- "cilalamak" 138/8, 385/6

ş. eyle- "cilalamak" 172/4

ş. -ı suhān 346/6

s. -ı zeng-i zāmīrīġ 37/7

ş. -ı zengārdur 65/2

şayyād (Ar. is.): avcı

ş. 562/6

ş. (uşol ş.) 136/3

ş. (uşol ş. közlerni) 93/5

ş. +nıġ 82/5

ş. +nıġ dāmīga 165/4

şayyād-girā (Ar. +Far. is.): avcı tutan

ş. 188/3

sāz (Far. is.): müzik aleti, çalgı

- s. 471/3
- s. ét- “düzenlemek” 277/2
- s. kıl- “düzenlemek, hazırlamak” 51/5
- s. tüz- “düzenlemek, hazırlamak” 122/1, 122/7
- s. -ı nevā-yı nāle 98/1
- s. u şoḥbet-gāh 558/5
- s. +éken (bu ni s.) 327/2
- s. +ınğa 54/6
- s. +ını (def ü s.) 457/3
- 2. eğlence
- s. +ını (kânün-ı rıḥlet s.) 561/4

sāziş (Far. is.): yapılış, kuruluş

- s. kıl- 146/6, 364/2

sebʿa (Ar. sf.): yedi sayısı

- s. (kurrā-yı s. rūḥı) 569/16

sebak (Ar. is.): ders

- s. 300/2
- s. +nı (bu s.) 19/4

sebāt (Ar. is.): yerinde durma, direnme

- s. 17/3, 137/3, 178/2, 446/5
- s. ol- “direnmek” 106/4
- s. -ı ʿömr için 108/3
- s. (āheng-i s.) 58/6
- s. (şabr u s.) 36/5
- s. +ı 94/5, 268/7, 393/7
- s. +ı (cihān devrānının s.) 447/5
- s. +ı (bol öyniñ s.) 461/5
- s. +ı (ıyş-ı ʿālemniñ s.) 507
- s. +ım 561/6

sebātsiz (Ar. T. is.): dirençsiz

- s. 305/2

sebeb (Ar. is.): sebep, neden, vesile, vasıta

- s. 175/6, 204/4, 217/6, 476/6
- s. bol- 481
- s. ol- 11/6
- s. ki 562/6
- s. -i mevt ü ḥayāt 449/4
- s. (ni s. bol-) 475/3
- s. (vech ü s.) 39/7
- s. +dın (bu s.) 268/8, 271/4, 373/4
- s. +din (bu s. kim) 4/6, 59/5, 146/7
- s. +din (ol s.) 119/9
- s. +dindür (bu s.) 127/6, 476/5
- s. +érdiñg 20/2
- s. +érür (bih-raḳ é. s.) 473/6
- s. +ge (bu s.) 570/9

sebīl (Ar. is.): yol

- s. +ler 76/2
- s. (bir s. -i ʿörf-i insānī) 452/1

sebt (Ar. is.): yazma, kaydetme

- s. ol- “yazılmak, kaydedilmek” 45/3
- s. bolğan müddeʿā 87/1

sebuʿiyyet (Ar. is.): yırtıcılık

- s. (ṭabʿ-ı s. -i zāhir) 328/6

sebük-bār (Far. is.): yükü hafif olan

- s. 234/5
- s. eyle- 222/5
- s. ile 169/2

sebük-rūḥlīg (Far. +Ar. +T. is.): tez canlılık

- s. 564/1

sebz (Far. is.): taze

- s. 86/1
- s. ol- “yeşermek” 141/4, 199/4
- s. ü ḥurrem 164/1
- s. (āşār-ı ḥaṭṭ-ı s.) 465/5
- s. (dānesiz s. olma-) 406/7

sebze (Far. is.): yeşillik, çimen

- s. (bahār-ı s. -yi ḥaṭṭıñg) 306/4

sebze-zār (Far. is.): yeşillik, çimenlik

- s. bol- 555

seccāde (Ar. is.): namazlık

- s. (ser-ḥalka-yı s.) 419/4

seccāde-niṣṣīn (Ar. +Far. is.): namazda olanlar

- s. 316/7
- s. (heme s. ü mevālīsi) 4^a-7

secde (Ar. is.): namaz kılariken ve gerektiği zamanlarda Allah’a tazim için yüzü yere koyma

- s. kıl- 2/3, 386/5
- s. kılmay otuñg 259/6

sed (Ar. is.): engel, set

- s. -i bāb 247/3
- s. -i rāh olğan 351/5
- s. -i Sikender dik 6/9

sefer (Ar. is.): yolculuk

- s. 443/3
- s. kıl- “yolculuk yapmak” 37/7, 315/6
- s. (yār-ı s.) 287/2
- s. +de (bu s.) 181/3
- s. +ğa 558/1
- s. +iñg 103/1

sefid (Far. sf.): beyaz

- s. (mū-yı s.) 73/8

segret- (T. f.): koşturmak

s. -ip 93/1

s. -ip oynap çıkar 40/4

seḥā (Ar. is.): cömertlik

s. (cūd ile s.) 101/10

s. (menbaʿ-ı cūd u s.) 480

seḥāvet (Ar. is.): cömertlik

s. 435/4

seḥer (Ar. is.): sabahın erken saati

s. 7/9, 101/11, 193/7, 284/3

s. biledür 570/19

s. bol- 101/8

s. vaktide 461/1

s. vaktinde 301/1

s. (bir s.) 225/6, 379/7

s. (faşl-ı s.) 373/6

s. (feyz-i s. bol-) 392/3

s. (her s.) 259/6, 421/2

s. (her s. ki) 55/5, 363/4

s. (nāvek-i āh-ı s.) 443/2

s. (pās-ı s.) 406/1

s. (şām u s.) 16/2

s. (şeb tā s.) 159/3, 183/6

s. (tā s.) 443/2

s. (uşbu s.) 427/2

s. (vaḳt-i s.) 212/7

s. +dendür (feyz-i ʿibādāt-ı s.) 105/4

s. +inḡ (ḡam-ı feyż-i s.) 103/7

s. +ler 426/7

s. +ler (her s.) 212/3

s. +ni (şām u s.) 50/4

2. (sf.) sabahın erken saati

s. (bir s. vaḳti) 330/7

seḥer-hāver (Ar. +Far. is.): ?

s. şehi 559/1

sehl (Ar. is.): kolay

s. 18/6

s. tut- “kolaylaştırmak” 164/2

sehv (Ar. is.): yanlışlık, hata

s. -i ṭarab birle 202/8

2. (sf.) hatalı

s. nokşānlık suḡan 78/7

sekir (Ar. is.): sarhoşluk

s. +ge (ol seri s.) 222/1

sekr (Ar. is.): sarhoş

s. -i semen 167/1

selām (Ar. is.): selam, merhaba deme

s. 117/1, 413/5

s. bér- “merhaba demek” 199/6

s. kıl- “merhaba demek” 199/6

s. +a 221/4

s. +inḡnı 100/3

s. +ım 272/1, 272/7

s. +ımḡa 404/5

s. +ımnı 413/1, 431/1

selāmet (Ar. is.): kurtulma, kurtuluş

s. eyle- 300/7

s. (iy ehl-i s.) 331/3

s. +i çün 562/6

s. +i (anınḡ iʿāneti vü s. bile) 3^b-8

s. +i (başınḡnıḡ s.) 468/7

s. +i (çetr-i s.) 470/1

s. +iḡa (ḡalb s.) 470/10

selāsil (Ar. is.): zincirler

s. 65/3

s. (ni temennā s.) 155/7

selāṭin (Ar. is.): sultanlar

s. 569/7

s. -i cihān 134/7

selīm (Ar. sf.): doğru

s. söz ile 562/6

sem (Ar. is.): zehir

s. +dın 320/7

2. (sf.) zehirli

s. ḡirmān 244/3

semʿ (Ar. is.): işitme, duyma

s. ét- “işitmek” 159/4

s. +iḡa (bī-nevālar s.) 160/2

s. +ımḡa 147/1

s. +inḡe (bir nihān-ı s.) 15/1

2. kulak

s. -i köḡgülge 169/3

s. +iḡa 561/1

s. +inḡa (ölük s.) 174/2

semā (Ar. is.): gökyüzü, gök

s. 408/3

s. diyārıḡa 49/4

s. (arż u s.) 449/3

s. (melekūt-ı s.) 4^a-8

s. (sūy-ı s.) 504

s. +dın (āfāt-ı s.) 151/6

s. +ḡa 199/6, 338/2

semāʿ (Ar. is.): işitme, duyma

s. eyle- 521

s. kıl- “işitmek” 38/3

s. -yı ḡavl 467/3

s. +ıdın (él s.) 467/7

semāʿī (Ar. is.): dinleti, konser

- s. 327/2
semāvāt (Ar. is.): gökler
 s. 151/3
 s. -ı felekdin 387/4
 s. -ı felekge 303/4
 s. -ı firākım 265/8
 s. ḥān-kāhı eyvānıda 1^b-2
 s. ile zemīn 429/3
 s. üzre 231/2, 238/6
 s. (perde-yi eyvān-ı s.) 419/3
 s. (tamām-ı ḥalk-ı s.) 180/1
semek (Ar. is.): balık
 s. 180/1
semen (Far. is.): yasemin
 s. (sekr-i s.) 167/1
 s. (serv-i s.) 88/1
semend (Far. is.): çevik ve güzel at
 s. 410/2
 s. -i nāz cevālān 27/3
 s. +i (devrān s.) 107/2
 s. +in 40/4, 93/1
 s. +inḡning cılāvın 207/7
semender (Far. is.): ateşte yaşayan bir
 masal hayvanı
 s. +mén (mānend-i s.) 314/5
semer (Ar. is.): meyve, yemiş
 s. 8/2, 443/1
 s. tut- “meyve vermek” 86/1
 s. (naḥl-i belā-yı s.) 249/1
 s. +din 198/6
 s. +in 318/3
semī (Ar. is.): işiten
 s. (éşitken s.) 100/3
semūm (Ar. is.): cehennemın sıcaklığı
 s. -ı āhı birle 391/1
 s. -ı fużūl 562/9
 s. -ı maʿşiyetdin 235/6
 s. +ı (hicrān s.) 431/3
 s. +ıdın (āhım s.) 305/3
sén (T. zm.): teklik ikinci kişiyi gösteren
 söz, sen
 s. 1/8, 2/5, 20/2, 25/2, 33/6, 43/1(2),
 43/2, 43/3, 43/4, 43/5, 43/6, 43/7,
 47/2, 48/4, 50/7, 51/4, 61/2, 61/3,
 66/4, 85/6, 95/2, 99/5, 102/3, 117/2,
 126/4, 155/2, 159/7, 168/4, 168/6,
 183/3, 189/5, 191/2, 194/3, 199/6,
 199/7, 202/3, 203/9, 203/10, 206/3,
 208/3, 213/6, 218/6, 218/7, 230/1,
 230/7, 232/5, 237/7, 262/4, 272/2,
 282/2, 288/7, 292/2, 292/3, 294/1,
 294/2, 313/3, 350/2, 386/7, 405/6,
 406/7, 412/2, 416/7, 419/5, 426/5,
 430/1, 441/1, 454/4, 455/4, 463/4,
 463/6, 463/9, 477, 481, 524, 563/1,
 568/1
 s. bāʿışde 406/5
 s. dağı 207/2
 s. dik 204/1, 283/4, 373/7, 566/5
 s. dikni 292/6
 s. hem 50/7, 189/7, 211/2, 564/3
 s. ilen öz ḥālingğa 457/7
 s. kelāmıngnı 226/1
 s. ki 78/2, 506
 s. kibi 203/3, 260/3, 367/7, 381/4,
 424/13
 s. kim 464/7
 s. layın 290/4
 s. sarı 381/7, 382/1
 s. sarığa 480, 512
 s. ü bī-hūşlar bezmi 303/3
 s. ü bī-rūḥ cism ü medfen-i ḥāk 195/7
 s. ü ʿıyş u ʿarab āhengi ü berg ü nevā
 sâzı 374/6
 s. ü kâfir közüng 408/2
 s. ü kara keçeler 17/6
 s. (niçe s. dikni) 121/3
 s. +de 35/4, 50/4, 162/6, 182/5,
 373/5, 397/3, 406/4, 415/6, 463/9
 s. +dedür 66/4
 s. +din 3/2, 13/1, 13/5, 13/6, 18/2,
 49/2, 61/5(2), 66/7, 113/4, 133/4,
 141/5, 147/7, 159/5, 161/3, 165/6,
 218/4, 218/8, 228/3, 229/6, 229/7,
 234/7, 237/5, 243/9, 270/1, 271/5,
 282/2, 283/8, 291/4, 294/4, 294/6,
 302/6, 374/4, 382/1, 395/1, 421/7,
 431/3, 454/4, 477, 480, 482, 566/5,
 570/32
 s. +din burun 209/10
 s. +din hem burun 60/6
 s. +din hem ötti 91/8
 s. +din özge 22/7, 35/5, 78/5, 168/2,
 196/6, 270/5, 276/9, 285/3, 542
 s. +dindür 8/1, 198/7, 333/3
 s. +din érür 20/9
 s. +érding 36/2

s. +i 30/3, 63/7(2), 93/6, 109/5,
144/1, 166/7, 196/2, 196/4, 203/3,
203/10, 203/11, 207/6, 228/5, 229/9,
236/5, 238/1, 238/2, 242/6, 262/1,
268/1(2), 268/4, 270/3, 286/6, 296/3,
313/1, 317/3, 345/7, 350/4, 354/7,
381/1, 383/1, 417/5, 445/1, 459/6,
486, 564/3

s. +i ʿaqlıñdur 194/2
s. +i āhū közüñg ʿaşkıda 117/6
s. +i atıñgı 409/4
s. +i cānıñg 194/2
s. +i cānıñgğa 328/7
s. +i cismıñgdür 194/2
s. +i çün 215/2, 426/6
s. +i dağ-ı ğamıñg 270/2
s. +i dergāhıñga 238/3
s. +i dik 116/4, 374/2
s. +i firākıñga 445/1
s. +i ğamıñgdın özge 270/4
s. +i hayālıñg birle 243/4
s. +i hūşuñg 194/2
s. +i ıışkıñgda 79/8, 313/4
s. +i kılğan günāhıñg 344/5
s. +i kim 103/2
s. +i körgeñ 405/5
s. +i körgeñi 568/1
s. +i küyüñg 227/3
s. +i küyüñgde 231/4
s. +i layın 345/8
s. +i müşğın ğarrā lebiñgdin 333/2
s. +i taʿrīfıñge 121/4
s. +i taʿrīf-i hüsnüñgni 245/1
s. +i Tengriğa 558/1
s. +i vaşfıñgı 459/7
s. +i vaşlıñgı 237/1
s. +i zātıñgğa 385/2
s. +iñg aldıñgda 303/3
s. +iñg bir iltifātıñgda 117/4
s. +iñg birle 567/2
s. +iñg cānıñg 184/6
s. +iñg çemenıñg 200/3
s. +iñg derbārıñga 408/5
s. +iñg derdiñg 181/3,
s. +iñg devriñgde 408/8
s. +iñg dik 108/5, 205/6, 206/6,
347/5, 378/3, 390/5, 407/7, 408/1,
463/4
s. +iñg elṭāfıñga 293/7, 386/7

s. +iñg haqqıñgda 516
s. +iñg hālıñg 188/4, 188/5
s. +iñg hālıñgni 129/5
s. +iñg hamdiñg 1/1
s. +iñg hecriñgde 418/1
s. +iñg Ğaffār atıñgdın 2/6
s. +iñg ğamıñgda 300/1
s. +iñg hayālıñg ü mén 345/1
s. +iñg ıışkıñgda 311/1, 336/1
s. +iñg qademiñg tofrağığa 49/5
s. +iñg küyüñgda 396/1
s. +iñg lafz u derbārıñgda 16/3
s. +iñg mihriñg 400/3
s. +iñg mihriñgni 7/5
s. +iñg Mücrim atıñg birle 57/7
s. +iñg nālıñgğa 567/7
s. +iñg sarı 176/2
s. +iñg sarığa 312/1, 411/1
s. +iñg şunʿıñga 282/1
s. +iñg şemʿ-i cemālıñgni ziyāsıdur
306/6
s. +iñg teğāfülüñg 434/6
s. +iñg vaşfıñg nuḳūdı 226/9
s. +iñg vaṭanıñg 200/1
s. +iñg vişālıñg üçün 335/1
s. +iñg vücūdıñga 385/1
s. +iñg yoluñgda 405/7
s. +iñg zātıñg 8/5
s. +iñg (bu s. nāzik teniñg) 563/2
s. +iñg (hālıñg s.) 293/6
s. +iñg (tekellümüñgde s.)
180/7
s. +sén 1^b-10, 3/2, 61/1, 90/6, 355/3,
408/4, 421/6, 423/7
sañga sana
s. 3/1, 8/3, 9/1(2), 9/2, 9/3, 9/4, 9/5,
12/1(2), 12/2, 12/3, 12/4, 12/5, 12/6,
12/7, 15/8, 15/9, 17/1(2), 17/2,
17/3(2), 17/4, 17/5, 17/6, 17/7,
18/1(2), 18/2, 18/3, 18/4, 18/5, 18/6,
26/5, 45/5, 57/2, 59/6, 75/4, 102/4,
107/7, 111/5, 113/7, 135/4(2), 145/5,
145/7, 155/2, 162/7, 163/1, 165/5,
173/5, 181/3, 208/1, 209/8, 209/11,
210/2, 210/7, 212/1, 216/7, 217/6,
217/9, 228/8, 229/3, 262/4, 272/2,
276/5, 293/2, 302/3(2), 302/4, 302/7,
306/3, 312/1, 318/1, 325/7, 330/5,
337/7, 363/6, 365/4, 365/5, 375/2,

- 377/1, 384/7, 385/3, 403/4, 403/5, 418/3, 419/5, 434/1, 434/2, 449/10, 463/6, 473/1, 478, 502, 512, 519, 558/1, 567/2, 570/31
s. hem 276/9, 306/3, 338/8
s. m̄nend 333/8
- senā (Ar. is.):** övme, övüş
s. (ḥamd u s.) 3/1, 375/5, 386/6
s. +da (z̄ikr ü s.) 101/11
s. +dın (ḥamd u s.) 538
s. +ğa 460/2
s. +ğa (ḥamd u s.) 25/7
s. +sıdur (‘Ābid-i mehcūrınḡ medḡ ü s.) 395/7
- sened (Ar. is.):** kuvvetli kanıt sayılabilecek söz, güvence
s. ki 80/1
s. +i (rahmet s. birle) 370/3
- seng (Far. is.):** taş
s. 414/3
s. -i bārān-ı belānı 141/2
- sengīn (Far. sf.):** taştan yapılmış
s. (ni s. dil) 114/2
- sénsiz (T. is.):** sensiz, sen olmadan
s. 35/6, 130/1, 243/7
s. +in 563/1
- ser (Far. is.):** baş
s. 452/3
s. tā ḡadem 310/3
s. -i āvāredin 341/2
s. -i ḡān-ı keremīḡdin 449/9
s. (niḡīn-i tükme-yi tāc-ı s. -i tamām-ı keyān) 562/3
s. +i+Ø 167/1, 410/3
s. +i (evliyā tāc-ı s.) 421/3
s. +i (ol s. sekirge) 222/1
s. +iḡa 49/6
s. +im (derd-i s.) 467/3
s. +im (tāc-ı s.) 263/1
s. +inḡdin 129/4
s. +ni 363/3
2. (sf.) ilk
s. (mihmān-ı s. -i ḡān) 419/3
- serā (Far. is.):** saray
s. vü kāḡ u eyvānlar 457/4
s. (sulṡān-ı s.) 302/3, 419/3
- serāb (Far. is.):** hayal, düş
s. eyle- “hayal etmek” 25/3
s. (baḡr-i s. -ı ‘ömr) 107/10
- s. (gül-i s. -ı ‘ıyṡ) 144/5
- ser-ā-pā (Far. zf.):** baştan ayaḡa
s. 99/7, 121/1, 154/9, 246/1, 332/7, 437/6
- ser-ā-pāy (Far. is.):** baştan ayaḡa
s. +inḡ temāṡasıḡa 110/2
2. (sf.) baştan ayaḡa
s. (bu müselleḡ gül-i bī-ḡār-ı s.) 9/4
- serāy (Far. is.):** saray, büyük konak
s. 309/2
s. -ı ābād 124/3
s. -ı cāy-ı dōst 39/5
s. -ı dehrde 77/2
s. (devlet-i s.) 269/3
s. (éki s.) 449/6
s. (ol s. égesi) 429/1
s. (sākin-i miḡnet s.) 256/5
s. (vīrān s. -ı dehrniḡ mihmānı mén) 315/6
s. +ı (cihān ḡaṡr u s.) 152/5
s. +ı (ḡasret s.) 384/7
s. +ıdur (‘ibret s.) 167/7
s. +ım (miḡnet s. éşikidin) 338/3
s. +ımḡa (miḡnet s.) 108/2
- ser-be-ser (Far. zf.):** baştan başa
s. 423/2
- ser-beste (Far. sf.):** gizli, örtülü
s. (nükte-yi s. -yi ḡām) 534
- ser-cümle (Far. +Ar. is.):** herkesin başı
s. -yi maḡlūk-ı cihān 1^b-6
- serd (Far. is.):** sert, şiddetli
s. 26/1, 43/1, 143/4, 424/8, 437/3
s. ḡıl- 195/1
s. ol- 404/6
2. (sf.) sert, şiddetli
s. özini 550
s. (bir āh-ı s. ile) 247/8, 445/6
s. (nesīm-i s.) 306/7, 350/3
s. +dın (eṡḡ ü āh-ı s.) 567/4
s. +inḡdin (āh-ı s.) 290/5
- ser-defter (Far. +Ar. is.):** defterin başında yazılı olan, en başta olan
s. -i dīvān-ı rūsul 419/4
s. +i (ṡermendeler s.) 421/7
- ser-efgende (Far. is.):** başı eğik
s. (sevdā-zede vü dāḡ u s. bolayın) 305/1
- ser-efgendelik (Far. +T. is.):** baş eğiklik
s. 183/4

ser-efrāz (Far. is.): diğerlerinden üstün olan
s. bol- 2^b-7

s. 569/11

2. (sf.) seçkin

s. +1 (Hükkām-ı zamāne s.) 4a-4

ser-firāz (Far. is.): baş kaldıran

s. ét- 277/4, 426/6

s. kı1- 508

s. +1 sén (behişt kuşlarının s.) 228/5

ser-fitne (Far. is.): fitne başı, fesat

s. -yi bed-kīne-yi dām-ı belādur
384/3

ser-gerdān (Far. is.): şaşkın, perişan

s. 29/1, 276/8, 314/2

s. kı1- 197/1, 446/1

s. sevdāsı 257/2

s. u āvāre 396/1, 405/7

s. u bī-ḥāşıl 280/5

s. u ḥayrān mén 1/6

s. u ḥayrān u girībān-çākdür 15/2

s. (bāʿiṣ-i ḥāṭıra-yı ğam-zede-yi s.)
185/2

s. (ġarīb ü s.) 239/10

s. (zār u s.) 25/2, 110/5

s. (zār u s. kı1-) 63/3

s. (zār u s. u muftır) 143/4

s. +1 mén 140/4

s. +1 mén (çarḥ s.) 315/1

s. +1 sén (dehr s.) 147/7

2. (sf.) şaşkın

s. (Mücrim-i ğam-zede-yi sūḥte-yi s.)
296/7

s. (mücrim-i mehcūr-ı s. -ı rüsvānı)
454/7

ser-germ (Far. is.): sarhoş

s. 306/10

s. kı1- 389/1

s. -i cām-ı hecr bol- 179/6

s. -i sevdā bolma- 34/1

s. -i ʿiṣyān 360/1

s. (köp s.) 254/5

ser-geşte (Far. sf.): şaşkın, perişan

s. (ʿĀbid-i s. -yi mehcūr) 82/7, 566/7

s. (ʿāşık-ı s.) 222/2

ser-ḥalka (Far. +Ar. is.): halka başı

s. -yı seccāde 419/4

serīr (Ar. is.): taht

s. -i bī-ḥāne 124/4

serkār (Far. is.): bir işin başında bulunan,
müdür

s. (nokṭa-yı s.) 393/5

ser-keş (Far. is.): dik başlı

s. 148/5

ser-lehv (Far. +Ar. is.): yazı başlığı

s. 559/1

sermāye (Far. is.): varlık

s. 151/6, 153/1

s. -yi aḥḳar 476/2

s. -yi ʿömr-i cāvidānı 553

s. -yi sūd ile ziyānı 552

s. +si 246/2

sermed (Ar. sf.): sürekli ve sonsuz

s. (yār-ı s.) 493

ser-menzil (Far. +Ar. is.): baş mekân

s. 278/4

s. +iḡa şāh u sultānı 452/1

ser-nüvişt (Far. is.): alın yazısı

s. -i lem-yezel 563/4

s. -i lem-yezeli 2^b-13, 474/7

s. +im 291/6

ser-pençe (Far. is.): güçlü, kuvvetli

s. -yi ḥazāndın 75/3

ser-rīşte (Far. is.): ip ucu, tutamak

s. 299/4

s. -yi tūl-ı emelni 3^b-12

serşār (Ar. is.): serseri

s. (elṭāf-ı s.) 435/17

ser-sebz (Far. is.): taze, yeni

s. ol- 561/6

2. (sf.) yeni yetişmiş, taze

s. şecerler 479

serserī (Far. is.): aylak, avare, berduş

s. mü 112/3

ser-tā-pāy (Far. zf.): baştan ayağa

s. 119/3, 396/2

serv (Far. is.): sevgilinin boyu

s. 100/2, 126/1, 413/1, 562/1, 566/4

s. dik 499

s. -i çemenim sén 302/1

s. -i gül-endāme 411/3

s. -i gül-zār 137/1

s. -i gül-zārdın 394/4

s. -i ḥurāmān 92/1, 130/7, 289/3,

296/1, 369/4, 427/5, 486, 554

s. -i ḥurāmāndur 16/1

s. -i ḥurāmānlar 457/2

s. -i mümtāzı ki 82/2

- s. -i nāz-ı nāzenīn kim 277/3
s. -i nāzı 82/1
s. -i nāzı kim 82/1
s. -i nāzığa 118/5
s. -i nāze 111/7
s. -i revān 190/2, 228/1
s. -i semen 88/1
s. (bir s. -i çemen) 302/4
s. (esīr-i kāmēt-i s. -i hūrāmānıñ bol-) 432/1, 432/7
s. (iy s.) 215/3
s. (iy s. -i hūrāmān boylugum) 355/1
s. (iy s. -i nevres) 117/1
s. (qad-i s. -i revānıñdın) 317/2
s. (mevzūn s. -i qaddlerni) 225/5
s. (nihāl-i s. -i qaddin) 137/5
s. (ol s. -i hūrāmān) 416/4
s. (ol s. -i hūrāmān kayğusı) 464/3
s. (ol s. -i hūrāmānım) 231/1
s. (ol serv-i hūrāmānımğa) 48/1
s. (ol nāzenīn s. -i revān) 407/1
s. (ol s. -i qadd) 394/1
s. (sāye-yi s. -i qadınğ) 218/3, 366/5
s. (sāye-yi s. -i qadınğdın) 20/6
s. (sāye-yi s. -i qadınğni) 421/4
s. (uşol s. -i hūrāmān) 31/2
s. +dür sēn (nihāl-i s.) 333/6
s. +e 84/4
s. +i (hıçbir s.) 378/3
s. +sēn (nihāl-i s. kim) 206/3
serv-āzād (Far. +Ar. is.): çok uzayan bir selvi cinsi
s. eyle- 288/4
serv-qad (Far. +Ar. is.): servi boylu
s. 120/2
s. -i bālā-yı dōst 39/1
s. (ol s.) 394/1
s. +ığa 113/3
s. +in (nihāl-i s.) 137/5
s. +inğ 29/3
s. +inğ (sāye-yi s.) 218/3, 366/5
s. +inğdın (sāye-yi s.) 20/6
s. +inğni 207/1, 215/1
s. +inğni (sāye-yi s.) 421/4
s. +lerni (mevzūn s.) 225/5
sep- (T. f.): serpmek, saçmak
s. -sem 363/2
Settār (Ar. is.): ayıplayını örten anlamında Allah'ın sıfatlarından biri
S. -ı ʿuyūb 449/8
S. (Ġāfur u S. atıñgdındur) 136/7
S. (Ġāfir ü S.) 198/7
sév- (T. f.): sevgi duymak, bağılılık duygusu içinde bulunmak
s. -er 141/3
s. -erse 4/1
s. -gen (kōñgül s. nigārım) 349/9
s. -genni 234/2
sewā (Ar. is.): ayırma, ayrı tutma
s. 244/2
s. eyle- “ayırma, ayrı tutmak” 19/6
sewāb (Ar. is.): hayırlı bir davranış karşılığında Allah tarafından verileceğine inanılan ödül
s. 201/11
s. ile 49/7
s. ol- 476/1
s. (zerre s.) 339/6
sewād (Ar. is.): kara
s. ét- “karalamak” 193/7, 403/7, 570/30
s. eyle- “karalamak” 114/3
s. -ı baht 411/4
s. -ı cehl 470/11
s. -ı cehl-i aʿdālīg 134/3
s. -ı dūd-ı āhımnı 44/4
s. -ı hāl-i laʿlīñde 7/3
s. -ı hançer-i müjgānı 562/6
s. -ı nokta-yı fehmi étđi 333/3
s. -ı şām-ı feraḥ 56/3
s. +ı (ğam s. içre) 121/1
s. +ıdın (köz s.) 561/4
s. +ığa (tün s.) 559/3
sewdā (Far. is.): bir kimseye karşı beslenen güçlü sevgi, aşk
s. 13/4, 47/4, 96/5, 138/4, 154/1, 156/6, 172/6, 180/2, 260/7, 285/5, 379/3, 399/6, 402/6, 452/3
s. bolma- 455/6
s. bilen 359/8
s. -yı bī-ḥad u ḥesāb 426/3
s. -yı bī-pāyāñğa 177/1
s. -yı dōst 39/4
s. -yı dünyevī 32/2
s. -yı ġam-ı ʿışknı 451/5
s. -yı ġurbet 41/1
s. -yı hār 243/7
s. -yı ʿışķ 243/5, 556

- s. -y1 ʿiṣk birle 241/1
s. -y1 maḥālim 99/4
s. -y1 Mücrim 5/7
s. -y1 nādānlıkda 219/6
s. -y1 neşv-nümālīg 2^b-11
s. -y1 vedā^c 133/6
s. -y1 zülf 150/4
s. (ʿaceb s. -y1 bī-pāyāndadur) 257/1
s. (başımğa sal-) 236/3
s. (başka s.) 555
s. (bir s. bilen) 359/2
s. (bu s.) 422/6
s. (bu s. bile) 451/5
s. (farq-ı s.) 138/1
s. (ḥasret-i s.) 2/4
s. (heme s. -y1 ḥāmımğa) 404/6
s. (her niçuk s.) 207/5
s. (kân-ı s.) 253/5
s. (köp s.) 570/4
s. (munça köp s.) 204/7
s. (niçe s.) 460/4
s. (ser-germ-i s. bolma-) 34/1
s. (tā s.) 260/7
s. +dur (ni s.) 232/2
s. +ğa sal- 563/4
s. +lar (bu s.) 42/6
s. +largā (ni s.) 28/3
s. +larınğ (dilinğ s.) 181/2
s. +nı 281/2, 323/5
s. +nı (başımğa tüşgen munça s.) 88/2
s. +nı (başga tüşgen barça s.) 158/5
s. +nı (uşbu s.) 382/4
s. +nı (vārid olğan barı s.) 411/2
s. +nınğ (munça s.) 184/7
s. +sı 116/6, 132/6
s. +sı (ser-gerdān s.) 257/2
s. +sı (müştğın zülfi s.) 558/4
s. +sı (nağdi vü s.) 50/2
s. +sıda (saçınğ s.) 390/6
s. +sığa (āḥiret s.) 360/5
s. +sığa (bāzār s.) 293/4
s. +sığa (ḥalk-ı dehr s.) 404/6
s. +sığa (ḥaşr s.) 274/4
sevdā-ger (Far. is.): tüccar
s. 53/8
sevdālī (Far. +T. sf.): vurgun, aşık
s. baş 140/6
s. (ʿaceb s. türlük fitne-yi bir şur-ı şer başım) 259/1
sevdalık (Far. +T. sf.): sevdalı, aşık
s. ḥarīdārı 437/3
sevdāyī (Far. is.): sevdalı, istekli
s. (s. kıl-) 239/5, 454/5
s. (āşām-ı s.) 285/6
sevdā-zede (Far. is.): aşk derdine ulaşmış
s. + mén 113/5
s. -yi bī-dil 132/5
s. -yi vāle-yi ol lāle ʿizārım 272/3
s. vü dāğ u ser-efgende bol- 305/1
s. (āvāre vü s. vü ḡam-zede) 240/5
sévin- (T. f.): sevinmek
s. -gendin 27/2
s. -türler 356/1
sévindür- (T. f.): sevindürmek
s. -gü dik 4^b-8
seviye (Ar. is.): eşitlik, beraberlik
s. kıl- 132/6
seyl (Ar. is.): sel, şiddetle geçen şey
s. 369/3
s. bilen 398/4
s. kibi 339/4
s. -i sirişk 289/6
s. -i sirişki 135/3
s. -i tūfān-ı belā 334/4
s. +ığa (sirişkim s.) 236/5
2. yığınlar, kalabalık
s. 114/5
seylāb (Ar. +Far. is.): sel suyu
s. -ı eşk-i dīde-yi giryān 96/6
s. -ı eşkim 404/5
s. -ı eşkinğ 60/5
s. -ı sirişk ile 462/5
s. -ı sirişkim 462/1
s. -ı sirişkimni 220/5
s. (munça s. -ı belā kim) 89/2
s. +ı (közüm s.) 393/2
s. +ı (müjem s. rengi) 378/5
s. +ı (nedāmet eşki s. bilen) 281/6
s. +ını (közüm s.) 227/1
s. +lar 264/4
seyr (Ar. is.): yolculuk, sefer
s. ét- 245/3, 256/5, 369/4, 561/6
s. eyle- 339/2, 443/3
s. kıl- 440/2
s. üçün 39/3

- s. -i cihān kıl- “dünyayı dolaşmak” 26/1
s. -i gülistān 130/1, 407/2
s. -i gülistān eyle- 206/4
s. -i kişver-i ‘ālem müsellimi 202/4
s. (ārzū-yı s. -i bāğ étme-) 129/7
s. (bu s.) 30/4
s. +iğa (cihān s.) 139/7
s. +iğa (gül s.) 430/4
seyyāre (Ar. is.): gezgin
s. +dīn (bir sāir-i s.) 341/4
seyyāreliḡ (Ar. +T. sf.): gezgin
s. (lāfī köp s. köñglüm) 246/6
seyyid (Ar. is.): Hz. Muhammed’in torunu
Hz. Hasan’ın soyundan olanlar
s. -i ehl-i ‘Arab 421/5
s. -i ḡayrū’l-beşerdendir 105/7
s. -i ḡayrū’n-neseb 480
s. (ḡāce vü s. -i faqr) 276/4
Seyyid Sultān Mīr Ḥaydar
S. (yā s. ü ‘Arab u ‘Acem) 294/1
S. (yā S. -i ḡalāyık-ı evvel ü āḡirīn 294/10)
s. +e 95/5
2. efendi
s. (ol s.) 417/7
Seyyid Sultān Mīr Ḥaydar (öz. is.): Emir
Ḥaydar
S. 4^a-12
sezā (Far. is.): uygun, yaraşır
s. -yı nā-mihribān 51/4
s. +dur 407/5
s. +sı 112/7
s. (lāyık u s.) 1^b-5
sezā-vār (Far. is.): yaraşır, uygun
s. 11/7, 64/1, 241/2
s. bol- 298/6
s. ét- “uygun kılmak” 42/3, 233/7
s. -ı dem-i şemşīr 254/3
s. +ı 107/8
s. +ı (ḡam-ı ‘ālem s.) 437/2
2. (sf.) uygun
s. elem kıl- 273/8
sezā-vārī (Far. is.): uygunluk
s. 244/2
şıdık (Ar. is.): doğru, gerçek
ş. 163/6
ş. bol- “doğru olmak” 55/6
ş. ile 77/2, 417/7, 567/7
ş. (āyīne-yi ş. u şafā) 244/5
ş. +ı 407/7
ş. +ıḡ bolsa 126/1
2. (sf.) doğru, gerçek
ş. lafz kim 3^b-3
şıfāt (Ar. is.): hal, nitelik, şekil, yüz ve kılık, nişan, ünvan
ş. 101/1
ş. kıl- “nitelemek, şekillendirmek” 53/4
ş. (bu ş.) 296/7, 387/7
ş. (bu ş. emvāl) 410/4
ş. +ı için 562/4
ş. +ı (mundaḡ şeh-i ‘alā ş.) 382/4
ş. +ıdın (‘ālemniḡ ş.) 448/7
ş. +ım (ol müte‘ālī ş.) 561/1
ş. +ın 562/1
ş. +ında (kaşıḡ ş.) 20/5
ş. +ıḡ (ay ş.) 481
ş. +ıḡ (her bir ş.) 36/8
ş. +ıḡ için 294/7
ş. +ıḡdın 123/3
ş. +ıḡnı (zāt u ş.) 385/4
2. (sf.) nitelikli, şekilli, kılıklı
ş. (bu ş. kişi) 470/14
şıfatlık (Ar. +T. sf.): nitelikli, şekilli, kılıklı
ş. (bu ş. ḡāl) 570/31
ş. (bu ş. milk) 366/3
şıḡḡat (Ar. is.): sağlık, esenlik
ş. 331/2
ş. tap- “şifa bulmak” 245/6
ş. +ımdin (şıkıl u ş.) 318/1
şıḡḡatlık (Ar. +T. is.): sağlık, esenlik
ş. +dīn 125/4
şıkıl (Ar. is.): ağırlık, yük
ş. u şıḡḡatımdin 318/1
sın- (T. f.): kırılmak, parçalanmak
s. -dı 353/4
s. -ḡan sıfāl 19/5
s. -ıpdur 43/6
sındur- (T. f.): kırmak, parçalamak
s. -maḡanlar 435/14
sınuḡ (T. is.): kırık
s. +érđi 266/5
2. (sf.) kırık
s. kāsem sıfālī 441/4
s. perim bile 345/9
sırala- (T. f.): seçmek, ayırmak
s. -p mén 313/1

şırāṭ (Ar. is.): mahşer günü üzerinden geçileceğine inanılan köprü
ş. -ı müstaḳīm “doğru yol” 218/6
ş. köfrüğü 415/3

sırr (Ar. is.): kimseye söylenmemesi gereken
s. -ı ʿışkıñg 206/7
s. -ı pinhānıñgmı 78/5
s. -ı rāh-ı ʿadem 98/5
s. u sūtūr-ḫʿānım 104/7
s. (yazğan s.) 174/5
s. +ı (luṭfunğ s.) 421/1
s. +ığa (ol s.) 222/4
s. +ım 138/1, 463/6
s. +ımı (nühüfte s.) 216/2
s. +ın 114/4, 181/4
s. +ın (ʿışk s.) 208/8
s. +ıñg (öz s.) 111/6
s. +ıñgı 101/14
s. +ıñgmı 489
s. +ını 428/5
s. +ını (zamīrim s.) 448/1

sifāl (Far. is.): çanak, çömlek gibi topraktan yapılmış kap
s. (sınğan s.) 19/5
s. +i (sınuḳ kāsēm s.) 441/4

sıḳāl (Ar. is.): çirkin şeyler
s. +dın 402/6

Sikender (öz. is.): İskender
S. (sedd-i S. dik) 6/9

silin- (T. f.): görünmemek, yok olmak
s. -di 142/4

sīm (Far. is.): gümüş
s. birle 474/3
s. -i berdendür 105/1
s. ü zer 47/2, 360/5, 429/4, 443/5
s. ü zer birle 435/14
s. ü zerim 39/6
s. ü zerni 384/4
s. ü zer-i bī-ḥesāb 81/10
2. (sf.) gümüş renkli
s. ḡabḡab 407/1

sīmā (Ar. is.): yüz, çehre, beniz
s. -yı ʿārızıñg 228/2
s. (iy gül semen s.) 434/3

sīm-āb (Far. is.): gümüş suyu
s. dik 136/6
s. -ı gün ḫilʿat 93/3

sīm-ber (Far. sf.): berrak tenli

s. (ol s.) 7/1

sīm-ten (Far. sf.): gümüş tenli
s. (ol s.) 10/1

s. +im sēn (zīb ü meh-i s.) 302/4

sīmīn (Far. is.): gümüş renginde parlak beyaz
s. bol- 559/2

2. (sf.) gümüş renginde parlak beyaz
s. beden bol- 394/1

sin (T. is.): vücut, beden
s. +imde 140/2

sinān (Ar. is.): süngü, mızrak
s. 435/8
s. -ı āh ile 312/4, 567/6
s. +ı (müjgānlarıñg s.) 436/6

sīne (Far. is.): yürek, kalp
s. 235/3, 314/1, 464/5
s. çākimdin 351/3
s. -yi sūzān-ı dāḡ 150/5
s. (andaḡ s.) 155/5
s. (bu s. -yi çākiñg) 193/1
s. (efkār u s.) 460/5
s. +m yüzide 270/2
s. +mni 141/1
s. +mni (şafḡa-yı s.) 289/1
s. +si (ʿadem s.) 5/2

sinīn (Ar. is.): seneler, yıllar
s. barıḡa 564/4

sipāh (Far. is.): asker, ordu
s. 559/3
s. (ehl-i s.) 122/5
s. (ḡamd u s.) 1^b-2
s. (tarz-ı s. u ḡirūdārın) 383/7

sipāhī (Far. sf.): bir ordu
s. (şāhī bile s.) 569/4

sipās (Far. is.): şükür, dua
s. 123/1
s. orniḡa 106/3
s. (ḡaysı s.) 510

sī-pāre (Far. is.): Kurʿan-ı Kerimʿin ayrıldığı otuz parçadan her biri, cüz
s. -yi Ḳurʿān tilāveti 470/4

sipāriş (Far. is.): ısmarlama
s. kıl- 4^a-10

sipeh-sālār (Far. is.): başkumandan
s. (ol s.) 161/7
s. +ḡa (ol s.) 85/3

siper (Far. is.): koruyucu
s. +ıñg bol- 558/1

sipih (Far. is.): talih, baht

s. (pīše-yi s.) 178/2

sīrāb (Far. sf.): suya kanmış

s. (su bérirga dīde-yi s.) 235/6

sirāyet (Ar. is.): yayılma, dağılma,

genişleme

s. +i (maʿānī s.) 470/7

sīret (Ar. is.): gidiş, yol, tarz

s. ile 328/5

s. (hüsni-i s. ol-) 474/6

s. +idin (hālim s.) 147/5

s. +idin (hayāl-i s.) 201/3

s. +im 216/6

s. +lerni (himmet-i şūret u s.) 3^b-2

siriş (Far. is.): gözyaşı

s. 30/4

s. ile 196/4

s. ol- 75/2

s. mü 445/5

s. -i kan 269/5, 471/1

s. -i kan tök- 468/1

s. +im 92/6, 215/4, 295/2, 410/6

s. +im kanı 331/5

s. +im seyligā 236/5

s. (nisān-ı s.) 144/3

s. (seyl-i s.) 289/6

s. (seylāb-ı s. İle) 462/5

s. +i (seyl-i s.) 135/3

s. +im (seylāb-ı s.) 462/1

s. +imni (seylāb-ı s.) 220/5

sitān (Far. is.): alan, alıcı

s. +ıdın (āhımnıñg s.) 236/7

sitāyış (Far. is.): övme, övgü

s. 510

sitem (Far. is.): haksızlık, zulüm

s. 309/2

s. bér- 383/1

s. bābıda 253/7

s. tıǵı bilen 79/4

s. tıǵın 559/8

s. (bu ni s.) 312/1

s. (cevr ü bī-dād u s.) 208/4

s. (h̄āh kerem-h̄āh s.) 55/3

s. (köp s.) 107/5

s. (ni munça s.) 346/1

s. (tığ-ı s.) 559/8

s. +de (munça s.) 175/4

s. +de (zevrağ-ı baħr-ı s.) 357/1

s. +din 151/1

s. +din (kattıǵ s.) 48/5

s. +lerga 186/4

s. +ni (munça s.) 91/5

sitem-ger (Far. is.): zalim, haksızlık eden

s. (iy s.) 170/5

s. +dür ki 114/2 haksızlık ede

2. (sf.) zalim, haksızlık eden

s. (ağyār-ı s. dik) 263/8

sitem-hāne (Far. is.): zulüm, haksızlık yeri

s. +de (bu s.) 17/3

sitem-kār (Far. sf.): sitemli

s. (ıǵı s.) 453/3

sitem-kārılıǵ (Far. +T. is.): sitem etme

s. ét- 475/1

sitem-keş (Far. is.): zulüm çeken

s. +nıñg (ıuşşāğ-ı s. devāsı mén) 357/3

sitem-kış (Far. is.): zulmeden

s. 143/1

siyāh (Far. is.): kara, siyah

s. (rū s.) 365/5

2. (sf.) kara, siyah

s. (bu ğarīb-i rū-yı s.) 61/6

s. +ım (baħt-ı s.) 386/3

siyāhī (Far. is.): siyahılık, karalık

s. 237/6, 344/5

s. bol- 208/7

2. mürekkep

s. bilen kalem 362/7

s. vü kalem 533

siyāset (Ar. is.): egemen olma biçimi

s. (taħt-ı s. üzre) 559/3

s. (tıǵ-ı s. birle) 85/3

siyāset-ğāh (Ar. +Far. is.): siyaset

bakımından öldürülmesi gereken

kimselerin öldürüldüğü yer

s. -ı küyünğ üzre 137/4

siyāsetlik (Ar. +T. is.): siyasetli

s. 238/2

siyeh (Far. is.): kara, siyah

s. 3/3

s. ğaddar 335/5

siz (T. zm.): siz, II. Çoğul şahıs zamiri

s. 192/7

s. hem 185/5, 197/3

s. +din 197/7

s. +ge 564/8

s. +ler 10/7

s. +ler daǵı 197/4

soğur- (T. f.): çıkarmak, ayırmak

s. -salar (birbir s.) 567/3

şoğbet (Ar. is.): muhabbet, yarenlik

ş. 384/2, 438/11

ş. içre 454/6

ş. tut- “muhabbet etmek” 113/2

ş. -i ehl-i temennâdın 212/1

ş. -i eyyâm-ı hoş 146/1

ş. +idin (ehl-i ʿişmet ş.) 274/7

ş. +idin (esîrler ş.) 117/5

ş. +idin (halâyık ş.) 561/3

ş. +idin (yaşlılarının ş.) 401/2

ş. +ığa 139/2, 144/1

ş. +imğa 570/7

ş. +in (şâf-diller ş.) 235/4

ş. +inde (ehl-i dāniş ş.) 321/4

ş. +inğde 213/5

ş. +ni 277/2

şoğbet-gāh (Ar. +Far. is.): muhabbet yeri

ş. (sāz u ş.) 558/5

sol (T. is.): sol, sol taraf

s. (onğ s.) 563/5

s. +dın (onğ bile s.) 167/6

s. +dındur (onğ u s.) 38/5

s. +um bilen 362/1

s. +umdın (onğ u s.) 373/1

sol- (T. f.): tazeliğini yitirmek

s. -ğan 352/1

s. -madı mu 378/2

soldur- (T. f.): bitkilerin canlılıklarını

kaybettirmek

s. -up 42/2

sonğ (T. is.): son, nihayet

s. bol- “bitmek, sona ermek” 489

2. (e.) -dan sonra

s. (bālīg olğan s.) 42/5

s. (mücrim olğan s.) 85/7, 366/7

s. (ölgen s.) 44/1

s. (ölgenimdin s.) 401/5

s. (özidin s.) 44/2

sonğra (T. e.): arkadan gelen zaman

s. (kömülgen s. hem) 386/6

s. (ölgenimdin s.) 197/1

2. (zf.) sonra

s. 376/1, 412/5

sor- (T. f.): sormak

s. -! 79/1(2), 79/2, 79/3, 79/4, 79/5,

79/6, 79/7, 79/8, 79/9

s. -a 1/2

s. -a kél- 313/3

s. -ap 368/4

s. -ap (bir s.) 237/7

s. -ap (dép s.) 55/7

s. -ap kél- 355/7

s. -ar mén 87/4

s. -ar (hālīm s. dik) 374/1

s. -arğa 190/1, 430/5

s. -arğa (hāl s. kişim) 176/3

s. -arğa (hālīm s.) 437/7

s. -arlar 283/8

s. -ay 78/2

s. -dum 100/5

s. -ğalı 349/2

s. -ğalı mihr-bān 418/1

s. -ğıl 40/7

s. -mağıl 39/7

s. -mağ 216/7

s. -mağa 215/3

s. -mağğa 407/4

s. -mağğa kél- 264/1

s. -mas 186/6, 220/7

s. -maydur 257/5

s. -sa 174/1

s. -sağ 35/1, 117/6, 199/2, 264/5, 363/6

s. -unğ 409/1

sora- (T. f.): sormak

s. -p kélme- 349/9

s. -sam 166/2

s. -sağ 209/9

sorağla- (T. f.): araştırmak, soruşturmak

s. -dı 4^b-3

soraş- (T. f.): soruşturmak

s. -ıp kél- 104/7

sorıl- (T. f.): sorulmak, öğrenilmek

s. -mas 83/3

sök- (T. f.): sökmek, yerinden çıkarmak

s. -se 546

sön- (T. f.): alevini yitirmek

s. -di 353/4

s. -ğan 374/3

söndür- (T. f.): ateş, ışık için yanmasına, parlamasına son vermek

s. -di 335/5

söz (T. is.): lakırdı, kelam, laf

s. 54/1, 138/5, 201/7, 212/5, 363/6, 370/5, 440/3

s. birle 463/6

s. (açığ s. birle) 67/4
s. (ayturğa s.) 388/2
s. (bī-hūde köp s. kim) 7/8
s. (bir s.) 448/2, 515
s. (bu s.) 209/11
s. (her s.) 58/4
s. (her s. ki) 80/1
s. (her bir s. üçün) 546
s. (éki s.) 515
s. (katıg s. ile) 56/6
s. (muhtaşar s.) 195/6
s. (mülâyim s.) 358/3
s. (nükte nükte s. bilen) 446/6
s. (selīm s. ile) 562/6
s. (uşbu s.) 563/2
s. (uşol s. kim) 392/2
s. (yağşı s.) 42/4, 64/6
s. (yağşı s. bile) 505
s. (yaman til ile yaman s.) 75/5
s. bér- “söz vermek” 46/3
s. ü eşer 453/2
s. +de 169/4, 364/7, 506
s. +de (bérer s.) 434/3
s. +de (bir s. sālīm) 566/5
s. +de (her s.) 94/1
s. +dīn 514
s. +érür (yalğan s.) 510
s. +ge (şīrīn s.) 348/2
s. +ge (yalğan s.) 278/4
s. +ge 443/8
s. +i+Ø 492
s. +i (anı yağşı s. vü muhtemeli) 474/4
s. +i (her bir s.) 505
s. +i (mücrim s.) 152/7
s. +ide 101/15, 345/11, 392/1
s. +idin (düşmen s.) 171/2
s. +ige 46/3
s. +in sözlep 380/2
s. +ni (ayturğa s.) 68/1
s. +ni (bu s.) 570/56
s. +ler (kubh s.) 323/4
s. +lerdin (bī-hude s.) 306/10
s. +leri 526
s. +lerim 251/6, 570/22
s. +lerni (bir niçe yok s.) 281/7
s. +lerinğ 293/4
s. +lerinğ (fedā-yı s.) 390/6
s. +lerinğni 225/12

s. +üm 217/8, 251/5, 313/6, 570/50
s. +üm ĩmā-yı maẓmūnı 431/5
s. +üm (aytur s.) 15/1
s. +ümde 304/2, 558/6
s. +ümdin (öz s.) 566/6
s. +ümge 127/3
s. +ümnı 91/2, 195/6
s. +ünğ 231/6, 244/7
s. +ünğ al- 34/3
s. +ünğ (ayğan s.) 145/4
s. +ünğ (her bir s.) 262/1
s. +ünğ (kātıl s.) 317/6
s. +ünge (bir s.) 16/3
s. +ünğni 474/8, 521
s. +ünğni (her şekkerīn s.) 228/4
s. +ünğni (yalğan s.) 545

sözle- (T.f.): söylemek, ifade etmek

s. -geli 506
s. -gen 201/6
s. -gende 192/1
s. -geninğ 9/3
s. -gil 56/6
s. -mekge 227/8
s. -p (açığ s. uruş-) 348/2
s. -p (mestāne s.) 27/4
s. -p (sözin s.) 380/2

su (T. is.): su

s. 2^b-2
s. al- 283/7
s. bol- 313/4, 428/2
s. eyle- 273/5, 461/3
s. kıl- “sulanmak” 398/4
s. koy- “su dökmek” 435/12
s. astıda 462/1
s. astında 140/2, 154/7
s. bérürğa dīde-yi sīrāb 235/6
s. (kāse-yi s.) 101/5
s. (kızımtıl katre katre s.) 245/7
s. +ğa 83/5
s. +yı 339/4, 438/2
s. +yı (zemzem s.) 57/4, 168/5

sū (Far. is.): yan, taraf

s. (her s.) 1/3, 199/3, 239/4, 435/16, 452/5

suāl (Ar. is.): sorma, soruşturma

s. ét- 559/5
s. (şermende-yi s.) 107/11
s. +imğa 331/4

şubh (Ar. is.): sabah, sabah vakti

- ş. 140/1, 404/3
 ş. -ı ārzū 42/1, 171/7
 ş. -ı iḳbālim 566/4
 ş. -ı murād 90/5
 ş. -ı vişāl 133/3
 ş. -ı vişāl birle 199/2
 ş. ile şām 562/8
 ş. u şām 102/5, 212/7, 321/7, 406/2, 476/5
 ş. (‘azāb-ı ş. u şāmımnı) 431/1
 ş. (her ş. u şām) 470/12
 ş. (kéçedin tā ş.) 15/3
 ş. (munça ş. u şām) 146/3
 ş. (şafā-yı ş. -ı şādıḳ) 264/2
 ş. (tā ş. -ı mahşer) 306/2
 ş. +dın tā şām 59/5
 ş. +ıḡa 531
 ş. +ının (ezel ş. eṭvārıda) 20/8
 ş. +ını 460/2
 ş. +nı (ezel ş.) 344/2
şubḥ-dem (Ar.+Far. zf.): sabah vakti
 ş. 559/6
 ş. kim 102/1
 ş. yéli yüzidin 217/5
 ş. (her ş.) 438/5, 470/4
 ş. (namāz-ı şāmdın tā ş.) 303/6
 ş. (şām u ş. çek-) 559/1
şubḥ-demī (Ar. Far. zf.): bir sabah vakti
 ş. 286/6
sūd (Far. is.): fayda, kazanç
 s. 227/7, 260/7, 312/6
 s. kıl- “fayda sağlamak” 115/6, 428/2
 s. (barça s.) 214/7
 s. (barı s. u ziyān) 570/40
 s. (cihānnıḡ bar u yok s. u ziyānıdın) 248/2
 s. (heves-i s. kılma-) 247/5
 s. (manzūrı s. -ı huşūlin) 80/3
 s. (ni s.) 11/1, 49/6, 202/5, 246/4, 263/5, 454/4, 528
 s. (ni s. ét-) 205/4
 s. (ni s. kim) 564/10
 s. (ni s. yét-) 32/6
 s. (sermāye-yi s. ile ziyānı) 552
şudāc (Ar. is.): baş ağrısı
 ş. (def-i ş. étme-) 127/2
sūd-pesend (Far. is.): faydacı, çıkarıcı
 s. bol- 4^b-9
şūf (Ar. is.): yün ipliklerden elde örülmüş kuşak
 ş. -ı zībānı 454/6
şūfī (Ar. is.): tasavvuf öğretisiyle uğraşan kimse
 ş. dik 299/3
 ş. kıl- 242/5
suḡan (Far. is.): söz, kelim
 s. 64/6, 137/7, 326/3, 515, 566/7
 s. edāsıda 429/7
 s. kıl- “söz söylemek” 100/7, 519
 s. kıyāmıḡa 562/6
 s. nazmıḡa 396/7
 s. (bī-hūde s.) 132/7, 533
 s. (ehl-i s.) 84/7
 s. (ehl-i s. tutma-) 521
 s. (gül-riz-i s.) 302/1
 s. (ḡarīf-i s. bol-) 505
 s. (her ehl-i s.) 44/5
 s. (rabṭ-ı s.) 10/8
 s. (şayḡal-ı s.) 346/6
 s. (sehv nokşānlık s.) 78/7
 s. (şirīn s. bol-) 394/3
 s. +ı (cūd u s.) 101/5
 s. +ı (sultān s.) 161/7
 s. +ıḡ 200/7
suḡan-ḡū (Far. is.): söz söyleyici
 s. kıl- 118/5
suḡan-ver (Far. is.): söz ustası
 s. kıl- 545
sūḡte (Far. sf.): baḡrı yanık, kederli
 s. (Mücrim-i ḡam-zede-yi s. -yi sergerdān) 296/7
sultān (Ar. is.): hükümdar, padişah
 s. 31/5, 150/7, 238/2, 289/1, 366/5, 369/3, 416/6
 s. bol- 376/6
 s. kıl- 203/3
 s. suḡanı 161/7
 s. -ı beḡā 449/2
 s. -ı Buḡār 183/7
 s. -ı iḡlīm-i ‘Acem 421/5
 s. -ı iḡlīm-i ḡired 61/2
 s. -ı menşūr-ı ‘Arab 480
 s. -ı mücāzı 4^a-5
 s. -ı serā 302/3, 419/3
 s. u gedā 72/4
 s. (‘ābid-i dergāh-ı s.) 316/9
 s. (‘adl-i s.) 133/5, 435/17

- s. (bir s. -ı leşker-dâr bolmış mén) 310/4
s. (érür s.) 562/3
s. (Hâzret-i Mîr Haydar-ı S.) 197/6
s. (hük-m-i s. -ı cihân) 69/5
s. (nüfûzü'l-hük-m-i s.) 92/2
s. (ol s.) 96/4
s. +dın 245/8
s. +dın ('adl-i s.) 149/7
s. +ğa (kaysı s.) 35/5
s. +ı 401/7
s. +ı (kazâ s.) 320/2
s. +ı (ser-menziliğa şâh us.) 452/1
s. +ı mén (bî-ğamlarınğ s.) 288/3
s. +ı mén (faqr s.) 19/5
s. +ı sên (hüsn éli s.) 122/5
s. +ıdın (cihân s.) 301/2
s. +ıdur sên (köngüller milkiniğ s.) 155/2
s. +ımdadur 89/5
s. +lar (han u s.) 457/1
2. Sultan Emir Haydar
S. 318/7
Sultân Emîr Haydar (öz. is.): 1800-1827 yıllarında Buhara Hanlığı döneminde hükümdarlık yapan padişah
S. 292/7, 387/6, 431/7, 569/4
S. -ı şahinşeh-i 'âlem 532
S. -ı 'aşr 203/11
S. zamânında 350/5, 476/7
S. (Hâzret-i S.) 316/1
Sultân İbrâhîm (öz. is.): İbrahim Peygamber
S. (Hâzret-i S.) 424/7
Sultân Mîr Haydar (öz. is.): Sultân Emîr Haydar
S. +mén (du'â-güy-ı cenâb-ı 'adl-i S.) 314/1
sultâne (Ar. is.): hükümdar, padişah
s. 203/3
s. (ol s.) 58/7
sultân-zâde (Ar. +Far. is.): sultan oğlu, hanzade
s. (nûr-ı çeşm ü s.) 383/7
şun' (Ar. is.): eser, iş
ş. (kitâbe ş.) 559/4
ş. +ınğa (séniğ ş.) 282/1
sun- (T. f.): uzatmak
s. -ardın özge 314/7
s. -mağdın özge 257/4
s. -up 127/7
sūrāh (Far. is.): delik
s. +lar 138/2
süre (Ar. is.): Kur'an-ı Kerim'in yüz on dört bölümünden her biri
s. -yi ve'ş-şems tefsîrin 559/4
şüret (Ar. is.): biçim, görünüş
ş. -i âdem-nümâlardan 147/5
ş. -i ahvâl 180/1
ş. -i âlûdeliğ 351/5
ş. -i dîvâr bol- 335/7
ş. -i dîvârlık 526
ş. -i hâlimni 448/1
ş. -i naqqâşdur 111/3
ş. (başğa tüşken ş. -i hâlim) 422/4
ş. (bî-tahrîk ü bî-süz ş. -i divâr bol-) 212/5
s. (bir ş. -i dîvâre) 352/2
ş. (her ş. -i cemâde bilen) 328/5
ş. (himmet-i ş. u şîretlerini) 3^b-1
ş. +ığa 474/6
ş. +im 437/5
şu'ud (Ar. is.): yukarı çıkmak, yükselme
ş. kıl- "yukarı çıkmak, yükselmek"
4^a-2
ş. -ı çarğdur 29/4
ş. -ı çarğ-ı eflâk étme- 275/1
suv (T. is.): su
s. (cû s.) 365/2
süy (Far. is.): taraf, yön, cihet
s. -ı 'adem 168/6
s. -ı dergâh-ı ahad 66/8
s. -ı semâ 504
s. u sâl 389/4
süyu'llâh (Ar. ib.): Allah'ın huzurunda
s. 73/9
süz (Far. is.): yanma, tutuşma
s. birle 392/2
s. bol- 8/2
s. -ı âteş-i hicrâne kıl 211/4
s. -ı hasb-i hâlimdin 100/6
s. -ı hicrânım 216/5
s. -ı tahmînî 138/9
s. (âh u figân u derd ü 'aşk u s. u mâtemlik) 198/1
s. ('azâb-ı nâr-ı s.) 149/4
s. (heme s.) 181/1
s. (kalb-i s.) 149/1

- s. (nāle vü s. u figān ü şayha u mātem bilen) 329/2
s. +édi 368/3
- sūzān (Far. is.):** yakan, yakıcı
s. bol- 254/6
s. kıl- 412/7
s. +ğa 254/4
s. şu^{le}-yi hicrāne eylep mén 311/7
- 2. (sf.) yakan, yakıcı**
s. (āteş-i s. bile) 399/1
s. (dāğ-ı s.) 334/6
s. (sīne-yi s. -ı dāğ) 150/5
s. (şem^c-i s.) 418/6
s. +dın (āteş-i s.) 245/2
- sūzāne (Far. sf.):** yakan, yakıcı
s. (āteş-i s.) 152/6, 203/10
- sūzen (Far. is.):** iğne
s. -i müjgān bilen 373/3
- sübha (Ar. is.):** dua
s. vü zünnār ehli 140/5
- Sübhan (öz. is.):** Allah
S. (zıkr-i S.) 360/3
- sücüd (Ar. is.):** secde etme
s. 412/7
s. eyle- 468/4
s. kıl- 563/3
s. +um 272/6
- süçük (T. is.):** tatlı, lezzetli
s. +dür 130/2
- 2. (sf.) tatlı**
s. til birle 440/7
- süfte (Far. sf.):** delik, delinmiş
s. (éki bādām-ı s.) 562/1
- sükker (Ar. is.):** tatlı
s. (nişe s.) 564/8
- süküt (Ar. is.):** sessizlik
s. 147/3
s. +ıngdın 409/6
- sülük (Ar. is.):** tarikat
s. ét- “tarikat yoluna girmek” 435/7
s. (ehl-i s.) 164/4
- sümüm (Ar. is.):** zehirler
s. -ı āh birle 220/2
- sümbül (Far. is.):** güzellerin saçının kıvrımı
s. 228/2, 231/6, 390/6
s. -i zülfünğni 432/3
s. ü reyhān 457/3
s. (heme s. bile reyhān bile) 479
s. (reyhān u s.) 472/3
- 2. sümbül adlı bitki**
s. reyhān 436/2
- 3. (sf.) kıvrımlı**
s. dimāğını 207/1
- sünen (Ar. is.):** sünnetler
s. (izhār-ı s. ü aḥkām u ĩmān u islām) 3^b-7
- süngek (T. is.):** kemik
s. +dür (kuruş s.) 12/7
- süptür- (T. f.):** silmek, yok etmek
s. -di 290/2
s. -sem 363/2
- süpürgü (T. is.):** süptürge
s. eyle- 177/5
- sür- (T. f.):** dokundurmak, değdirmek
s. -megeydim 189/2
- 2. sürmek, sevk etmek**
s. -mekinğ 12/3
s. -üp 93/2, 178/5
- 3. yaşamak, gün geçirmek**
s. -di 535
s. -megen (zevḳ şefānı s.) 250/3
- 4. yardımcı fiil olarak kullanılır**
s. -mek (til s.) 418/3
- sürāğ (Far. is.):** iz, işaret
s. ét- 129/1, 168/1, 376/3
s. eyle- 164/7, 168/2, 168/3, 168/4, 168/5, 168/6, 570/11
s. kıl- 30/1, 168/1
s. -ı mahzen 247/6
s. +ge 141/7
s. +ıng birle 168/4
s. +ıngda (mihriñg s.) 207/4
- sürat (Ar. is.):** hızlılık, çabukluk
s. bilen 145/5
s. kıl- 461/5
- süreyyā (Ar. is.):** ülker yıldızı
s. (‘aḳd-i s.) 154/8
- sürgüci (T. is.):** hayat süren, yaşayan
s. 135/5
- sürme (Far. is.):** sürme
s. 390/4, 444/2
s. kıl- “sürme sürmek” 444/2
s. -yi tür 162/2
- sürme-sā (Far. is.):** sürme çeken
s. bol- 305/3
- sürme-sāy (Far. is.):** sürme çeken
s. -ı dīde-yi ‘arş-ı a‘lā 123/4
- sürüd (Far. is.):** şarkı, türkü, nağme

s. 83/2
sürūdī (Far. is.): şarkı, türkü, nağme
 s. perdesin 122/1
sürūr (Ar. is.): sevinç, mutluluk
 s. 252/4
 s. birle 202/2
 s. (cāy-ı zevk ü s.) 522
 s. (nūr-ı s. -ı hāverī) 421/1
 s. (zevk u s.) 450/6
 s. +da 362/7
2. (sf.) mutlu
 s. hālîng 293/5
süstlîg (Far. T. is.): tembellik
 s. 4^b-9
sütür-ẖān (Ar. +Far. is.): sırları açıklayan
 s. +ım (sır u s.) 104/7
süyek (T. is.): kemik
 s. 320/4
 s. (kuruş s.) 135/6
 s. +ım 185/4, 549
 s. +ım (her s. şu'lesi) 208/6
 s. +ımdın 351/2
 s. +ımni 320/4
 s. +iñg 214/3

Ş
şāb (Ar. is.): genç, delikanlı
 ş. (şebah-i ş.) 381/6
 ş. +lar 60/2
şād (Far. is.): Mutlu; mutluluk
 ş. 62/1, 67/3, 434/2
 ş. bol- “mutlu olmak” 9/1, 42/7, 208/10, 348/7, 370/1, 569/1
 ş. ét- “mutlu etmek” 5/5, 35/1, 129/6, 403/1, 440/7, 570/30
 ş. éte almakğa 312/2
 ş. eyle- “mutlu etmek” 114/2, 201/6, 348/2, 495, 569/22
 ş. kéreklik ése 9/5
 ş. kıl- “mutlu etmek” 3^a-12, 5^a-2, 192/4, 221/2, 287/7
 ş. kim 144/3
 ş. tut- 425/2
 ş. u ğam 37/3, 177/3, 291/2, 449/6
 ş. u ğam bilen 54/2
 ş. u ğam birle 440/4
 ş. u ğam ile 449/1
 ş. u ğamda 53/1, 102/5, 251/4
 ş. u ğamımda 291/4

ş. u ğamnı 564/9
 ş. u ğandān 189/5
 ş. u ğurrem 24/1
 ş. (bir enīs-i ş. u ğam) 566/1
 ş. (érür mén ş. kim) 264/1
 ş. (ğam u ş. olsa) 390/7
 ş. (her ş. u ğam) 26/6
 ş. (her ş. u ğamnı) 91/7
 ş. (her ş. u ğamda) 202/1
 ş. +ése 135/1
 ş. +ım 194/5, 244/6, 396/7
 ş. +ım ki 91/6
 ş. +ımğa (ğam u ş.) 306/2, 472/5
 ş. +sén 194/5
2. (sf.) mutlu
 ş. köñlümnı 72/2
 ş. köñgüller bilen 165/6
şādī (Far. is.): mutluluk
 ş. (ğam u ş.) 570/45
 ş. (mevt ü ğayāt ile ğam u ş.) 561/6
 ş. +ge (ğam u ş.) 134/5
şādī (Ar. is.): nağme ile şiir okuyan
 ş. (nağme-yi ş.) 471/3
şādliĝ (Far. +T. is.): mutluluk
 ş. 495
 ş. kıl- 522
 ş. +da 469/3
şādliĝ (Far. +T. is.): mutluluk
 ş. 263/2, 340/1
 ş. sarı 304/7
 ş. (libās-ı ş.) 265/3
 ş. +da (rūzgār-ı ş.) 168/7
 ş. +dın 206/2
şādmān (Far. is.): mutlu
 ş. 266/3
 ş. +émes 135/1
2. mutluluk
 ş. 124/6
3. (sf.) mutlu
 ş. köñlin 275/2
şādmānliĝ (Far. +T. is.): mutluluk
 ş. 40/2, 341/1
 ş. +dur 522
şādmānliĝ (Far. +T. is.): mutluluk
 ş. +ğa (ğam ile ş.) 248/4
şafaĝ (T. is.): sabah aydınlığı, tan
 ş. 198/5
 ş. +dur 567/5
şāfi (Ar. is.): şefaath, tanıklık eden

- ş. -yi ümmet sên 419/5
şāh (Far. is.): şah, padişah
 ş. 178/5
 ş. bol- 28/6
 ş. eyle- 429/3
 ş. -ı baş 98/6, 102/5
 ş. -ı iklīm-i cesed 179/5
 ş. -ı zālīm 566/5
 ş. ğıybetidin 132/2
 ş. kapusun 559/2
 ş. (bī-nevā ş. u gedā) 276/4
 ş. (munşif-i ş. u gedā) 382/6
 ş. (ser-menziliğa ş. u sulţanı) 452/1
 ş. +dın 319/7
 ş. +ı 366/4
 ş. +ı (iklīm ş. bolsa) 297/3
 ş. +lar 112/4
 ş. +larğa (başı tāçlık ş.) 172/2
 ş. +nınğ (her ş. zamīride) 95/6
şāh (Far. is.): yeni sürgün dal, filiz
 ş. (Mücrim-penāh ile uşol ş.) 128/6
 ş. (ol ş.) 132/2
 ş. +dın (hʿāhī ş. hʿāhī gedādın) 79/8
 ş. +ı (temennā ş.) 561/6
 ş. +ıdın (her ş.) 8/2
 ş. +ıdur anıñ 198/6
Şāh Emīr Haydar (öz. is.): Emir Haydar
 Ş. layın 366/5
şāhān (Far. is.): şahlar
 ş. (vāriş-i ş.) 316/2
şāhāne (Far. is.): şahlara ait
 ş. 203/11
şāhbāz (Far. is.): iri yapılı ve gösterişli
 akdoğan, kuş
 ş. +nı (muḥabbet ş.) 52/1
şāhī (Far. is.): şah olma, şahlık
 ş. 199/7
 2. (sf.) bir şah
 ş. bile sipāhī 569/4
şāhid (Ar. is.): kimse, tanık
 ş. 289/5
 ş. -i ʿādil 525
 ş. -i maʿna 159/3
 ş. ü sākī vü bāde-nūş 513
 ş. (ol ş. ki) 269/4
şāhīn (Far. is.): bir kuş türü
 ş. +i 94/4
şāhinşeh (Far. is.): şahlar şahı
 ş. -i kürsī 218/2
 ş. (Sulţān Emīr Haydar-ı ş. -i ʿālem) 532
şāhir (Ar. sf.): herkes tarafından bilinen, meşhur
 ş. (bir ş. āhım) 355/7
şāʿir (Ar. is.): şiir yazar
 ş. 32/5, 217/9
 ş. bol- 459/7
 ş. tut- “şair sanmak” 100/7, 469/7
 2. (sf.) şiir yazar
 ş. (yahşı ş. atıñg) 343/7
şāʿirliġ (Ar. +T. is.): şairlik
 ş. ile 35/7
 ş. (lāf-ı ş.) 47/5
şāhlıġ (Far. +T. is.): padişahlık
 ş. +dın (kabā-yı ş.) 248/5
şāh-zāde (Far. is.): padişahın oğlu
 ş. (heme ş. -yi Ūrgenc) 562/5
şak (Ar. is.): yarma, çatlama
 ş. bol- “yarılmak, ikiye ayrılmak” 52/6
şākird (Far. is.): öğrenci
 ş. +inġ édi 293/2
şākirdlik (Far. +T. is.): öğrencilik
 ş. ét- 370/4
 ş. kıl- 435/12
şām (Far. is.): akşam
 ş. 101/8, 531, 559/8
 ş. kıl- 199/2, 460/2
 ş. ol- 171/7
 ş. -ı ebed birlen 344/2
 ş. -ı esrārını 140/1
 ş. -ı firāk 249/3
 ş. -ı ġam 79/2, 313/5
 ş. -ı kıra 142/1
 ş. -ı külfetdin 90/5
 ş. -ı zevāl 3/2, 20/8
 ş. u şabāh 490
 ş. u şehir 16/2
 ş. u şeherni 50/4
 ş. u şubḥ-dem çekti 559/1
 ş. (āh-ı ş. -ı hicrāndur) 155/4
 ş. (bir ş.) 225/6
 ş. (bu ş. -ı mātem üzre) 559/6
 ş. (her ş.) 569/16
 ş. (her şabāh u ş.) 382/5
 ş. (her şubḥ u ş.) 470/12
 ş. (iy ş. -ı hicrān) 133/3
 ş. (kara ş. eyle-) 106/1

ş. (mānende-yi ş.) 42/1
 ş. (mén ü ş.) 374/5
 ş. (mén ü ş. -ı firāk ü nāle-yi zār ü dil-i pür-ğam) 314/6
 ş. (munça şubh u ş.) 146/3
 ş. (sevād-ı ş. -ı ferah) 56/3
 ş. (şubh ile ş.) 562/8
 ş. (şubh u ş.) 102/5, 212/7, 321/7, 406/2
 ş. +ğa (idbār-ı ş.) 566/4
 ş. +ı (bu şitā ş.) 384/6
 ş. +ı (hecr ş.) 502
 ş. +ı (mén ü ğam ş.) 220/9
 ş. +ım (bī-seher ş.) 271/2
 ş. +ımnı (‘azāb-ı şubh u ş.) 431/1
 ş. +ımğa 404/3
 ş. +ımğa (bu ş.) 7/9
 ş. +dın 60/2
 ş. +dın (namāz-ı ş. tā şubh-dem) 303/6
 ş. +ı (ğam ş.) 69/3
 ş. +nıñ ziyneti 570/19
şāmī (Far. sf.): bir akşam
 ş. 348/4
 ş. (ol ş. ki) 392/3
şāmīl (Ar. is.): kucaklayıcı
 ş. 316/3, 460/3, 569/5
şān (Ar. is.): ün, nam
 ş. u şevketi 239/3
 ş. +ıga 36/2, 96/7
 ş. +ımdadur (méning ş.) 89/9
şa’n (Ar. is.): ortaya çıkan durumlar, işler
 ş. +ıda (nesihing ş.) 57/4
şāne (Far. is.): tarak
 ş. +dın özge 376/3
şarāb (Ar. is.): içilecek şey, şarap
 ş. 156/1
 ş. -ı la‘l-i nāb-ı mey-perestingdin 348/4
 ş. -ı ‘ömr 107/1
 ş. -ı vaşl 81/13
 ş. -ı vaşlıdın 22/3
 ş. -ı vaşlı üçün 458/6
 ş. (cām-ı ş.) 189/9
 ş. (mest-i ş.) 368/3
 ş. (şem‘ ü ş.) 513
 ş. +ıdın (leb-i la‘līng ş.) 116/2
 ş. +ım 136/5
 ş. +ın (leb-i la‘līng ş.) 226/2

şarāb-ḥāne (Ar. +Far. is.): şarap evi
 ş. -yi la‘l-i üçün 255/5

şavk (Ar. is.): aydınlık, parlaklık
 ş. (şiddet-i ş. ile) 220/8
 ş. +unğ (tecelligāh-ı ş.) 2/7
 ş. +ı (tecellī ş.) 160/4
 2. (sf.) gösterişli
 ş. (bāzār-ı ş.) 428/2
 ş. +ı (hümā-yı ş.) 374/3
 ş. +ında (bes kulluğunğ ş.) 184/1

şāyān (Far. is.): uygun, yaraşır
 ş. bol- 406/7
 ş. ol- 241/7
 ş. kıl- 412/6

şāyed (Far. bağ.): eğer
 ş. 44/4, 55/2, 96/3, 107/7, 146/4, 182/5, 196/7, 348/2, 411/2, 413/2, 461/4, 559/11, 561/6
 ş. ki 5^a-1, 150/7, 194/4, 226/6, 272/2, 470/9, 567/7, 569/1

şāyeste (Far. is.): yakışır, uygun; onurlu, soylu
 ş. 25/6
 ş. eyle- 423/3
 ş. kél- 343/3
 ş. +ler kabūli sarıga 107/7
 2. (sf.) yakışır, uygun
 ş. himmetlik ‘aşā 408/7
 ş. hizmetniñ cezāsıdur 320/5
 ş. hū 373/5
 ş. merhem ol- 86/5
 ş. (dārende-yi ş. -yi taqdīr-i ezel) 529
 ş. (tā‘at-i ş. yoqıdın) 310/7

şāyī (Ar. is.): herkesçe bilinmiş
 ş. +dür 461/2

şeb (Far. is.): gece
 ş. 11/1
 ş. bol- 397/7
 ş. çün 424/10
 ş. eyle- 301/1
 ş. tā seher 159/3, 183/6
 ş. -i hicrānda 237/1
 ş. -i hūn 346/5, 559/3
 ş. -i tār 428/3
 ş. -i tār bol- 335/5
 ş. -i tārım 232/1, 264/2, 418/6
 ş. u rüz 420/3
 ş. (Ḥālīk-ı sāl u meh ü rüz u ş. -i tār) 449/5

- ş. (her dil-i ş.) 212/3
 ş. (her pās-ı ş.) 55/5
 ş. (mişl-i ş. -i tār) 297/5
 ş. (pās-ı ş.) 427/2
 ş. (zıkr-i rūz u fıkr-i ş.) 481
2. (sf.) karanlık
 ş. (nāle-yi dil-i ş.) 456/1
şebāb (Ar. is.): gençlik
 ş. āvānıda 2^a-4
 ş. +dın (āvān-ı ş.) 4^b-10
şebāblıg (Ar. +T. is.): gençlik
 ş. hevesidin 564/2
şebēh (Ar. is.): benzerlik
 ş. -i şāb 381/6
şeb-istān (Far. is.): gece ibadeti yapılan oda
 ş. (şem^c-i ş.) 92/4
 ş. +ımnı 129/1
şeb-nem (Far. is.): şebnem, çiy
 ş. 236/6
şecer (Ar. is.): ağaç
 ş. 344/5
 ş. kim 443/1
 ş. +dın (bu ş.) 259/2
 ş. +ler 237/6, 393/3
 ş. +ler (ser-sebz ş.) 479
 ş. +nıng hem nümūdı 105/1
 ş. +sēn (yanıp turgan ş.) 313/5
şedīd (Ar. is.): sert, şiddetli
 ş. (‘azāb-ı saht-ı düşvār-ı ş.) 64/1
 ş.+dın 23/2
şefā‘āt (Ar. is.): Hz. Muhammed’in Allah’tan bazı günahkar müminleri bağışlaması için dilekte bulunması
 ş. ‘arşa-gāhında 400/4
 ş. dest-gāhında 386/4
 ş. kulzümidin 105/7
 ş. zevrakığa 218/7
 ş. (mihr-i ş.) 123/7
 ş. +érür (ümīd-vār-ı ş.) 294/4
 ş. +i (ümīd-i ş.) 470/6
 ş. +inğ 49/5
 ş. +inğdür 49/6
Şeffī‘-el-müznibīn (Ar. is.): suçluların bağışlayıcısı; Hz. Muhammed
 Ş. (yā Ş.) 36/9, 123/6
şefkat (Ar. is.): acıma ve koruma duygusu ile karışık sevgi
 ş. 277/5, 398/5, 435/2, 475/3, 480
 ş. kıl- 431/7, 467/5
 ş. atı 142/3
 ş. bilen 19/7, 418/4
 ş. eşiki 338/6
 ş. ile 237/7
 ş. (mihr ü ş.) 403/3
 ş. (mihr ü ş. dābıda) 406/5
 ş. +dür (dehr-i naqş u mihr ü ş.) 28/7
 ş. +inğ 20/6
 ş. +inğ (ümīd-vār-ı ş.) 61/4
 ş. +inğdin 123/6
şefkatī (Ar. +Far. sf.): bir şefkatli
 ş. til yüzidin 309/1
şefkat-penāh (Ar. +Far. is.): merhamet yeri
 ş. 366/6
şefkatlik (Ar. +T. is.): merhametli
 ş. 570/44
şefkatlik-penāh (Ar. +T. +Far. is.): merhamet yeri
 ş. 472/5
şeh (Far. is.): şah, hükümdar
 ş. köngli 561/7
 ş. -i devrān 387/6
 ş. -i gerdün 559/3
 ş. (mundağ ş. -i ‘alā şıfātı) 382/4
 ş. (mundağ ş. -i be-devlet) 569/8
 ş. (ol ş.) 410/1
 ş. (vey ş. -i hūrşīd-zāt) 36/1
 ş. +i (şalāhlar ş.) 53/3
 ş. +i (şehir-hāver ş.) 559/1
 ş. +lerga 122/5
şehā (Far. is.): hükümdar
 ş. bolup qal- 242/5
şehādet (Ar. is.): şehitlik
 ş. hançeri 227/5
 ş. +ğa 109/2
 ş. +ğa (meydān-ı ş.) 127/7
şehādet-gāh (Ar. +Far. is.): şehitlik yeri
 ş. +ıga (ol kätıl ş.) 150/2
şehbāz (Far. is.): bir tür iri ve beyaz doğan
 ş. -ı hoş-pervāzı 82/5
 ş. (hevā-yı şehper-i ş. -ı iqbālīmni) 246/6
 ş. +ı (köngül ş.) 188/3
şehd (Ar. is.): bal
 ş. -i cāndın 130/2
 ş. -i ‘uqbādın 204/5
şeh-en-şāh (Far. is.): şahlar şahı
 ş. -ı mücāzım 387/7

şeh-en-şāh-zāde (Far. is.): şahlar şahının oğlu

ş. -yi kişver 562/4

şeh-en-şeh (Far. is.): şahlar şahı

ş. 401/7

şehīd (Ar. is.): din uğruna veya yüksek bir ülkü uğruna ölen

ş. -i bismil-i ol 355/6

ş. -i ıışk bol- 400/2

ş. -i ıışk mén 300/3

ş. -i ıışk meydānında 69/2

ş. -i Kerbelā 313/8, 336/4

ş. -i Kerbelādın 79/4

ş. -i tūğ-ı bī-dādınğnı 137/4

şehper (Far. is.): uzun tüy

ş. 167/5

ş. -i melek 180/3

ş. (hevā-yı ş. -i şehbāz-ı iķbālimni) 246/6

şehr (Far. is.): il, kent

ş. ehli 119/9

ş. éli 39/3, 154/6

ş. élidin 41/5

ş. içre 563/6

ş. -i beķā 495

ş. -i Buķār 569/3

ş. -i ğam zindānı içre 242/7

ş. -i hoş 495

ş. -i virāndur 92/2

ş. ü şahrānı 462/2

ş. (hevā-yı ş. -i Ken'ān) 376/6

ş. (heme-yı ş.) 173/5

ş. (tāmāmī-yı ş. ü şahrā ahālīsi) 4^a-7

ş. +din 28/5

ş. +idin (Hīve ş.) 53/8

ş. +ige 202/3

ş. +ige (ol ş.) 31/5

ş. +ini 85/3

ş. +ini (kōnğlüm ş.) 334/2

şehr (Ar. is.): ay, otuz günlük zaman dilimi

ş. -i recebū'l-mürecceb ki 3^b-13

şehriyār (Far. is.): hükümdar, padişah

ş. +ım (ol ş.) 179/2

şeh-süvār (Far. is.): ata iyi binen

ş. (ol ş.) 76/1

ş. +ım 23/5, 27/1

ş. +ımdın (Mīr Hāydar ş.) 319/7

şehvānī (Ar. is.): şehvetle ilgili

ş. +édi (hevā-yı lezzāt-ı nefis-i ş.) 3^a-8

şek (Ar. is.): kuşku, şüphe

ş. +i bolğannıñ işi 134/4

şekāvet (Ar. is.): talihsizlik

ş. +ğa (redd-i ş.) 201/2

şek(k)er (Ar. is.): şeker, tatlı

ş. 7/3, 54/1, 113/1, 225/9, 231/6, 239/5, 189/3, 333/5, 413/1

ş. bol- 101/4

ş. lezzeti 36/8

ş. (edā-yı ş. -i nābınğnı) 51/1

ş. -i bādām 59/4

ş. -i muhabbet 221/3

ş. +din (minnetlik nebāt u ķand u ş.) 443/7

ş. +ni 80/7

2 (sf.) tatlı

ş. h'ābınğ 184/2

ş. leb 407/1

ş. lebleridin 15/4

ş. makālı 95/1

ş. zebān 211/3

ş. zebānıñdın 317/7

ş. (la'l-i ş. yār) 159/1

ş. (ol la'l-i ş. yārim) 264/1

şeker-bār (Ar. +Far. sf.): şeker saçan

ş. lafz 520

ş. (la'l-i ş.) 174/1, 439/7

şeker-efşān (Ar. +Far. sf.): şeker saçan

ş. (la'l-i şeker-e. bilen) 363/6

şekker-feşān (Ar. +Far. sf.): tatlı

ş. +ıñğdın (leb-i ş.) 317/1

şeker-ķand (Ar. +Far. is.): tatlı gülüş

ş. +inğ 196/4

şeker-hāy (Ar. +Far. sf.): tatlı sözlü

ş. (ol la'l-i ş.) 9/3

şekerin (Far. sf.): şekerli, tatlı

ş. külgü 27/4

ş. (her ş. sözünğni) 228/4

şekker-feşān (Far. is.): şeker yağıdıran, tatlı

ş. 20/1

şekker-şiken (Far. sf.): güzel konuşan

ş. +im sēn (tūtī-yı ş.) 302/1

şekl (Ar. is.): şekil, biçim

ş. +i (şüm ş. birle) 326/2

şem^c (Ar. is.): mum

ş. 262/5, 376/5

ş. ile āteş 31/4

ş. otğa 152/1

ş. -i 'arızımı 269/4

- ş. -i cemālîng 124/1
 ş. -i cemālîngdin 130/8
 ş. -i encümen 88/5
 ş. -i encümen bolsa 394/5
 ş. -i envārîngdın 123/4
 ş. -i hidāyet 490
 ş. -i hidāyeti 470/2
 ş. -i kırānga 395/3
 ş. -i ruḥsār 79/7
 ş. -i ruḥsār-ı perī-rūlarğa 541
 ş. -i ruḥsārığa 211/3
 ş. -i sūzān 418/6
 ş. -i şeb-istān 92/4
 ş. -i şerʿîngdin 123/3
 ş. -i t̃at 299/3
 ş. -i tecellī-perveri 421/1
 ş. -i tecellī şerāresi 223/5
 ş. ü çerāğ 449/5
 ş. ü şarāb 513
 ş. (bir şuʿle-yi ş. -i cemālînga) 188/6
 ş. (bu ş. üçün) 58/2
 ş. (mānend-i ş.) 208/6
 ş. (ol ş. -i bezm pertevidin) 91/4
 ş. (séning ş. -i cemālîngni ziyāsıdur) 306/6
 ş. (ziyā-yı ş.) 428/3
 ş. +ğa 203/7
 ş. +idin 170/2
 ş. +ığa 240/1
 ş. +ığa (cemālî ş.) 380/3
 ş. +ığa (cemālîng ş.) 311/1
 ş. +im 353/4
 ş. +inğ 33/1
şem- (T. f.): emmek, soğurmak
 ş. -ip çek- 317/7
 ş. -ip iç- 348/4
şemīm (Ar. is.): güzel koku
 ş. -i ʿitr-feşān 49/2
 ş. (ʿanber ş.) 218/3
şemme (Ar. is.): pek az şey
 ş. 100/6
 ş. +sidin 438/8
şems (Ar. is.): güneş
 ş. (pertev-i ş. ü ḳamerdendür) 105/2
şemşīr (Far. is.): kılıç
 ş. (sezā-vār-ı dem-i ş.) 254/3
şeʿn (Ar. is.): iş, son durum
 ş. (manzūr ş. -i atlas u dībādatur) 248/5
 ş. +ığa 20/5
şeʿnī (Ar. sf.): gerçek
 ş. (şevket-i ş.) 558/6
şeʿnlik (Ar. +T. is.): gerçeklik
 ş. 166/5
şer (Ar. is.): kötülük, fenalık
 ş. 474/2
 ş. bol- “kötü olmak” 101/3
 ş. fiʿālidin 441/5
 ş. ile ḥayr 318/4
 ş. ü ḥayr 201/8
 ş. ü ḥayrîng 417/2
 ş. (ʿaceb sevdalı türlük fitne-yi bir şur-ı ş. başım) 259/1
 ş. (ḥayr u ş.) 139/5
 ş. (heme ḥayr u ş.-i eşyā) 1/8
 ş. (şūr-ı ş.) 7/4
 ş. (tamām-ı ḥayr u ş.) 8/1
 ş. +din (ḥʾāh ş. ḥʾāh ḥayr) 34/5
 ş. +din (ḥayr ile ş.) 234/3
 ş. +i 399/4
 ş. +in (ḥayr ile ş.) 114/5
 ş. +inğ (ḥayr u ş.) 449/6
 ş. +ini (bu cihānnı ḥayr u ş.) 221/6
şerʿ (Ar. is.): izlenmesi gereken belirli bir yol
 ş. éteginini 128/4
 ş. (ḥākim-i ş. -i metīn) 316/3
 ş. (maḥrūm-ı ş. -i Muştafā ḳılma-) 400/4
 ş. (be-ḥūkm-i ş. -i nebī) 81/7ş. +inğ 20/8, 365/2
 ş. +ığa (ruḳūm-i ş.) 49/3
 ş. +inğdin (şemʿ-i ş.) 123/3
 ş. +inğni (dāmen-i ş.) 123/5
şerāfet (Ar. is.): şereflielik
 ş. maʿdeni 61/2, 383/5
 ş. ṭabʿıdın 281/7
 ş. +de 387/3
 ş. +de (feyz ü ş.) 562/2
şerāfetlik (Ar. +T. sf.): şerefli
 ş. öyünğ sarığa 99/5
şerār (Ar. is.): kıvılcım
 ş. 567/5
 ş. -ı āh birle 541
 ş. -ı āh ile 307/2
 ş. -ı āhıma 430/4
 ş. -ı āteş-i sūzānga 254/4
 ş. -ı her nefes birle 393/3

- ş. -ı şu'le-yi köp 349/3
 ş. +ı (anıñ ş. birle) 254/6
 ş. +ı (ıışkıñ ş. birle) 290/3
 ş. +ıdın (méniñ āhım ş.) 313/4
- şerāre (Ar. is.):** kıvılcım
 ş. 81/16
 ş. -yi terk 339/5
 ş. +si (şem^c-i tecellī ş.) 223/5
- şerāyih (Ar. sf.):** açıklayıcı
 ş. (bu güftār-ı ş.) 57/6
- şerbet (Ar. is.):** şerbet
 ş. 241/4, 347/3
 ş. -i dīdār 500
 ş. -i k̄and 171/3
 ş. +se 163/4
 ş. (ol ş. hayātınğ) 243/3
 ş. +im (içken ş.) 371/4
- şeref (Ar. is.):** şeref, büyüklük
 ş. -i ravza-yı cinān Ö2, 3^b-1
 ş. (velī-yi ş.) 97/6
 2. (sf.) ulu, yüce
 ş. (ehl-i başāret-i ş.) 2^a-12
- şerer (Ar. is.):** kıvılcımlar
 ş. 249/9, 351/2
 ş. +inğ (saçılır köp ş.) 103/1
 ş. +ler 332/6
- şerh (Ar. is.):** açık açık, anlaşılır bir şekilde anlatma
 ş. ét- 177/3, 401/6, 441/2
 ş. eyle- “anlatmak” 179/4
 ş. kıl- “anlatmak” 174/4, 562/1
 ş. -i aḥvālīm 273/2
 ş. -i ġamınğ ruḳūmiġa 94/6
 ş. -i mācerā kıl- 65/2
 ş. -i reviş 381/5
 ş. +dür 159/6
 ş. +iġa 1/4
 ş. +in (ġam ş.) 127/3, 158/6
- şerīfat (Ar. is.):** Allah'ın emri olan din kaideleri
 ş. yolıġa 267/7
 ş. (erkān-ı ş. -i ġarrā) 3^b-8
- şerīf (Ar. is.):** şerefli, soylu
 ş. +inğ 36/7
 2. (sf.) şerefli, soylu
 ş. kudūm-ı şad 214/4
 ş. (ahālī-yi bilād-ı ş.) 3^b-10
- ş. (arş-ı āşiyānnıñ ş. mezārınınğ tofraġını) 4^a-11
 ş. (Buḥārā-yı ş.) 2^a-7, 3^b-9, 316/2, 366/3, 435/16
 ş. (Buḥārā-yı ş. atlıġ diyārınğdın) 350/5
 ş. (Buḥārā-yı ş. oḡşaş) 383/5
 ş. (cism-i ş. -i evneri) 421/5
 ş. (milk-i Buḥārā-yı ş.) 197/6
 ş. (ṭab^c-ı ş. -i k̄abil) 203/9
 ş. +ġa (bu emr-i ş.) 2^b-7
 ş. +i (ism-i ş.) 429/4
 ş. +inğ (cism-i ş. çün) 156/3
 ş. +inğ (ḥāk-i dergāh-ı ş.) 421/3
 ş. +inğde (a'zā-yı ş.) 438/10
 ş. +niñ (Buḥārā-yı ş. bezirġanıdın) 395/4
- şerīk (Ar. is.):** ortak, arkadaşı
 ş. +érđi 435/6
- şerm (Far. is.):** utanma
 ş. 29/7
 ş. bārıdın 137/7
 ş. kıl- “utanmak” 59/6
- şermende (Far. is.):** utangaç, mahcup olan
 ş. 3/3
 ş. -yi rūz-ı kıyāmet 359/8
 ş. -yi rūsvā-yı devrān 66/6
 ş. -yi su'āl 107/11
 ş. vü me'yūs-ı ḥacālet 483
 ş. (‘āşī vü ş. bol-) 305/5
 ş. (bir ş. -yi rūz-ı cezā) 374/7
 ş. (şerm-sār u ş. bolma-) 415/1
 ş. -yi (kılmaġıl ş.-yi ‘ālem) 2/5
 ş. +ler ser-defteri 421/7
- şermendelik (Far. +T. is.):** utangaçlık
 ş. (bu ni ş.) 183/1
 ş. (ḥāl-i mücrimlik ü ş. ü rūsvālık) 162/7
- şerm-sār (Far. is.):** utangaç
 ş. eyle- 22/7
 ş. kıl- 161/8
 ş. -ı dehr mén 275/7
 ş. -ı ḥāş u ‘ām 1^b-10, 61/6
 ş. -ı merdüm-i ‘ālem 314/5
 ş. u şermende bolma- 415/1
 ş. (kāfir ü tersā ü ş. kıl-) 81/7
 ş. (Mücrim atlıġ ş.) 205/6
 ş. +nı (bu güneh-kār-ı s.) 4^b-3
- şermsārī (Far. is.):** utangaçlık, mahcupluk

- ş. +dür 2/7
şeş (Far. sf.): altı sayısı
 ş. ü penc 562/5
 ş. cihetdin 420/4, 424/5, 549
 ş. cihetdindür 159/6
şevk (Ar. sf.): aşırı istek, coşku
 ş. (zevk u ş. ile) 42/3
şevket (Ar. is.): büyüklük, heybet
 ş. 28/5
 ş. -i şe'nî 558/6
 ş. (bu ş. birle) 166/7
 ş. (bu ş. -i dārā) 156/2
 ş. +i (şān u ş.) 239/3
şey (Ar. is.): şey, nesne
 ş. -i ārām bilen 329/3
şeyātīn (Ar. is.): şeytanlar
 ş. gāretidīn 461/9
 ş. +nî 443/2
şeydā (Far. is.): mecnun, çılgın
 ş. 1/5
 ş. bol- 34/1
 ş. bolup kal- 242/1
 ş. -yî gām bol- 243/7
 ş. -yî gūrbet 41/1
 ş. (mest ü ş. kıl-) 210/1
 ş. (vālih ü ş. kılıp öt-) 286/3
 ş. (bir bölek ş. bilen) 359/6
 ş. +érür (vālih ü ş.) 566/3
 2. (sf.) mecnun, çılgın
 ş. (men-i ş.) 1/5, 260/1
şeydāy (Far. is.): mecnun, çılgın aşık
 (krş. şeydā)
 ş. (elem-keş ş.) 180/2
şeyh (Ar. is.): tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse
 ş. 60/1(2), 60/2, 60/3, 60/4, 60/5, 60/6, 60/7
 ş. (ol raṭbu'l-lisān-ı ş.) 476/2
Şeyh Ḥabibü'l-lāh Kudsü'l-lāh (öz. is.): ?
 Ş. (fī- civār-ı āsitāne-yi Ḥazret-i Ş.) 4^a-10
şeyhlik (Ar. +T. is.): şeyh olma durumu
 ş. 204/3
 ş. +ğaça 4^b-10
şeyn (Ar. is.): yüz karası, alçak
 ş. +ler (pāy-geh-i ş.) 38/4
şeytān (Ar. is.): iblis, şeytan
 ş. gāretidīn 276/6
 ş. (nefs-i ş. birle) 145/7
 ş. (sāye-yi ş.) 570/54
 ş. (tābī'-yi ş.) 321/5
 ş. +dın (hevā-yı nefsi-i ş.) 74/6
 ş. +ı (hevāy-ı nefsi ş.) 281/2
 ş. +ı (nefs-i ş.) 454/5
şeyu'llāh (Ar. ib.): Allah için
 ş. 97/5
şifā (Ar. is.): ışınlar
 ş. -yî menzile-yi la'l-i pāredür 365/2
şifār (Ar. is.): iz, belirti
 ş. eyle- 447/7
 ş. kıl- 189/2
 ş. +érür 12/1
 ş. (zulmet ş.) 428/3
şiddet (Ar. is.): soyut bir şeyin etkisi veya gücü
 ş. -i āhım 29/4, 404/4
 ş. -i dey 86/1
 ş. -i ḥaddīn 39/2
 ş. -i şavk ile 220/8
 ş. +i (birniṅ ş.) 7/7
 ş. +idīn (yığılamaqlık ş.) 226/4
 ş. +in 148/4
şifā (Ar. is.): iyileşme, onma
 ş. 112/3
 ş. üçün 4^a-11
 ş. +sı ornığa 354/5
 ş. +sı (anıṅ ş. bilen) 325/3
şifāhāne (Ar. +Far. is.): iyileşme yeri
 ş. +sı (yād ş. bol-) 240/2
şikāf (Far. is.): yırtma, parçalama
 ş. ét- “yıkmak, parçalamak” 137/6
şikār (Far. is.): av, avlama
 ş. 12/1, 345/9
 ş. ét- “avlamak” 136/3, 414/1
 ş. kıl- “avlamak” 81/14, 189/1
 ş. (resmi ş.) 93/5
 ş. (vaqt-i ş.) 76/6
 ş. +ıṅ mén 355/2
 ş. +ını 23/5
şikāyet (Ar. is.): yakınma, sızlanma
 ş. dé- 545
 ş. eyle- “yakınmak” 11/4
 ş. kıl- “yakınmak” 13/1, 54/7, 347/5, 561/1
 ş. +ğa 89/11, 128/1
 ş. +i kıl- 470/14
 ş. +ler kıl- “yakınmak” 165/8

şikest (Far. is.): yenilgi, bozgun

ş. üzere şikest 38/2

ş. +in (her ş. yazgında) 158/4

2. kırılma

ş. +inğdin (şīşe-yi könğlüm ş.) 348/2

şikeste (Far. is.): kırık, kırılmış

ş. 250/6

2. (sf.) kırık, kırılmış

ş. bāl mén 40/5

ş. dili 200/7

ş. +men (bā-ḥātır-ı ş.) 4/5

şimşād (Far. is.): şimşir ağacı; mec. vücudu

düzgün olan kimse

ş. ile tūbī 82/2, 317/2

ş. (iy ş.) 48/1

ş. (kāmēt-i ş. ilen) 109/4

ş. (ol ş. -ı zībānıñg) 184/1

ş. (tūbī vü ş.) 290/1

şināver (Far. is.): yüzen, yüzücü

ş. (meded-i dest-i ş.) 547

şir (Ar. is.): şiir

ş. 50/1

şirb (Ar. is.): içilecek su payı

ş. -i ḥamr 564/10

ş. -i müdāmım 272/4

ş. +ğa (anıñg ş.) 439/2

ş. +ni 438/10

şire (Far. is.): tatlı, şire

ş. +si (cānlar ş. birle) 280/2

Şirīn (öz. is.): Ferhad il Şirin hikayesinin

kadın kahramanı; Şirin

Ş. 67/8

Ş. vişāli 223/4

şirīn (Far. is.): sevimli, tatlı

ş. tut- 361/6

ş. (turş u ş.) 497

ş. (tili ş. yūzi güşāde bilen) 328/4

2. (sf.) tatlı, sevimli

ş. ‘aziz ḳanıñg 344/4

ş. ḥayālīg 2^b-9

ş. kelāmıga 40/6

ş. maḳal 208/1

ş. sözge 348/2

ş. suḥan bol- 394/3

ş. tebessüm birle 27/4

ş. tilinğdin 563/2

ş. zebān bol- 192/1

ş. zebānīgda 401/6

ş. zebānı 251/5

ş. (‘aceb ş. edālar) 167/1

ş. (bet-i ş.) 271/4

ş. (bir ş. edā ḥāfız) 160/1

ş. (bu ş. zebān) 440/7

ş. (cān-ı ş.) 68/6

ş. (germ ü ş.) 330/3

ş. (iy ş. tekellüm) 117/2

ş. (la‘li ş.) 137/6

ş. (ni ş. nikātı) 94/1

ş. (ol mehveş-i ş. edā) 264/3

ş. (ol ş. edāga) 279/1

ş. (sāḳī-yi ş. edā) 288/6

ş. (tūṭi-yi ş. zebān) 407/1

ş. +din (cān-ı ş.) 66/7

ş. +dür (miñg cān-ı ş.) 109/4

ş. +i (peygām-ı ş.) 110/3

ş. +im érür (cān-ı ş.) 15/5

ş. +ni (cān-ı ş.) 208/1

3. (zf.) tatlı, şirin, sevimli

ş. (germ ü ş. körün-) 330/3

şirīn-edā (Far. is.): tatlı, sevimli

ş. 259/4

ş. kıl- 395/6

şirīn-kār (Far. sf.): tatlı, hoş davranan

ş. (şūḥ-ı ş.) 26/4

şirīn-zebān (Far. is.): tatlı dilli kişi

ş. +ı 566/1

şīşe (Far. is.): cam, sırça

ş. -yi cāndur 190/3

ş. -yi cānım arasında 124/4

ş. -yi könğlüm ki 43/6

ş. -yi könğlüm şikestinğdin 348/2

ş. (cümle ş. -yi cānda) 228/8

ş. +si (cān ş. içre) 110/4

ş. +siğa (könğül ş.) 56/6

şitā (Ar. is.): kış

ş. (bu ş. şāmı) 384/6

şitāb (Far. is.): çabukluk, sürat

ş. ol- “çabukça ol-“ 476/5

ş. -ı ‘ömr 107/6

şīve (Far. is.): söyleyiş özelliği

ş. -yi ehl-i edebdür 54/7

şiya‘ (Ar. is.): taraftar

ş. (be-ümīd-i ş.) 567/3

şol (T. zm.): şu, o anlamında işaret zamiri

ş. 396/6

şöhrelik (Ar. +T. is.): şöhretli, ünlü

ş. bol- 343/7

şöhret (Ar. is.): şöhret, ün

- ş. kıl- 313/7
 ş. -i ʿālem 181/7
 ş. -i āfāk-ı cihāndur 286/7
 ş. +édi 253/6
 ş. +ése 192/3
 ş. +i (dīvāneliğim ş.) 240/4
şöhret-dār (Ar. +Far. is.): ünlü
 ş. (turfe ş. bol-) 306/6
şu (T. zm.): işaret zamiri, şu, o
 ş. 10/4
 ş. ki 49/8
 ş. +nunğ dik bolsa 117/2
2. (sf.) şu, o, işaret sıfatı
 ş. tarz 465/6
şuʿāʿ (Ar. is.): ışın kaynağı, ışık
 ş. ét- “ışık vermek” 127/1
 ş. -yi haṭ bile 559/1
 ş. -yi zulmet-i bī-gāh ile 567/6
şuʿarā (Ar. is.): şairler
 ş. 53/4
şuʿāʿī (Ar. is.): ışık özelliği taşıyan
 (ş. bile) 1^b-4
şūh (Far. is.): güzel
 ş. 58/2, 58/3, 58/4, 58/6, 58/7
 ş. bol- “güzel olmak” 58/1
 ş. -ı mest-i bī-bākınğ 193/3
 ş. -ı mest-i bāde-nüşumı 467/1
 ş. -ı şīrīn-kār 26/4
 ş. -ı tünd cevlanım 283/1
 ş. (giriiftār-ı firāk-ı ş.) 242/1
 ş. (merdüm-i bī-gāne ş.) 58/1
 ş. (ol ş.) 152/2
 ş. +érür 58/5
 ş. +lar müjgānıdın 121/5
 ş. +lar vaşfı 58/7
 ş. +nınğ (ol ş.) 94/2
 ş. +rak kıl- 58/7
2. (sf.) güzel
 ş. (ol ş. mehveş) 158/6
şūhāneh (Far. zf.): güzelce
 ş. 410/7
şūhī (Far. sf.): neşeli, şen
 ş. idrāk 2^b-10
şūhlıg (Far. +T. is.): güzellik
 ş. vaktini 410/7
şūhlıq (Far. +T. is.): güzellik
 ş. eyle- 192/2
 ş. +dın 58/2, 58/3
şuʿle (Ar. is.): alev
 ş. 26/3, 567/5
 ş. -yi āhı vü enfāsı 160/4
 ş. -yi āhımnı 446/1
 ş. -yi āteş 148/4
 ş. -yi berķ-i belā 222/4
 ş. -yi hicrānı mén 315/4
 ş. -yi hicrānığa 129/2
 ş. -yi hūrşīd 567/6
 ş. -yi hūrşīd-i tābān 92/5
 ş. -yi hūrşīd-i tābānnı 423/5
 ş. -yi nār-ı tecellī sēn 313/5
 ş. -yi ol māh-tābāndur 256/2
 ş. -yi tābān 366/4
 ş. (bir ş. -yi āhım bile) 318/2
 ş. (bir ş. -yi mehtāb) 235/5
 ş. (bir ş. -yi mūhlikge) 126/2
 ş. (bir ş. -yi şemʿ-i cemālinğa) 188/6
 ş. (edā-yı ş. -yi çāk girībānıng bol-) 432/4
 ş. (iy ş. -yi beytūl-ḥazenim sēn) 302/7
 ş. (sūzān ş. -yi hicrāne eyle-) 311/7
 ş. (şerār-ı ş. -yi köp) 349/3
 ş. (yapuşkan ş. -yi maḥreḳ) 371/5
 ş. +si (ay cemālinğ ş.) 421/1
 ş. +si (cemālinğ ş.) 418/2
 ş. +si (derd ü muḥabbet ş.) 111/3
 ş. +si (her süyekim ş.) 208/6
 ş. +sidin 52/3
 ş. +siğa (yérge tüşgen ş.) 89/3
 ş. +sindin (āhım ş.) 236/2
şuʿle-bār (Ar. +Far. is.): ışık saçan, serpen
 ş. ol- “ışık saçmak” 98/2
şūm (Ar. sf.): uğursuz
 ş. rakībler 549
 ş. şekli birle 326/2
şūmluğ (Ar. +T. is.): uğursuzluk
 ş. +umdın 104/5
şunça (T. zf): o kadar, bu kadar
 ş. hem 274/5
 ş. kim 203/4
2. (sf.) o kadar
 ş. ğam 340/5
şūr (Far. is.): gürültü, kavga, şamata
 ş. 450/4
 ş. -ı maḥşerim 239/7
 ş. -ı şer 7/4
 ş. u ğavğālar 333/2
 ş. u hengāme bol- 411/5

- ş. (‘aceb sevdālī türlük fitne-yi bir ş. -
1 şer başım) 259/1
ş. (köp ş. -ı kıyāmetler) 273/2
ş. +ıda 339/3
- şükr (Ar. is.):** Tanrı’ya duyulan minneti dile
getirme
ş. ét- 168/7, 366/3
ş. eyle- 417/7
ş. kıl- “hoşnutluğunu bildirmek”
14/4, 55/3, 166/7, 538, 564/8
ş. ki 487
ş. kim 222/5
ş. (hayāl-i nişe vü ş. ile) 469/6
ş. +i (cefānıñ ş.) 268/5
ş. +ini (Hudānıñ ş.) 397/7
- şükrāne (Ar. +Far. is.):** iyilik bilme nişanesi
ş. 569/10
- şükr-gāh (Ar. +Far. is.):** şükredilen yer
ş. -ı gam kıl- 331/5
ş. +ıda (eflāk ş.) 559/2
- şükr-pāş (Ar. +Far. is.):** şükür saçıcı,
şükreden
ş. +dur 111/5
- şükrü-li’llāh (Ar. ib.):** Allah’a şükürler
olsun
ş. 168/1, 258/1
- şükūfe (Far. is.):** çiçek
ş. 86/1
- şükūfe-zār (Far. is.):** ağaçları filizlenmiş
bahçe
ş. ét- 8/2
- şükūft (Far. is.):** açılma
ş. ol- 561/3
- şümār (Far. is.):** kıyamet günü hesap verme,
yargılanma
ş. 46/1, 345/5
ş. bol- 434/7
ş. ét- “yargılanmak” 136/2
ş. kıl- “yargılamak, hesap sormak”
81/11, 458/4
ş. +ğa kélme- 200/4
ş. +ı 191/4
ş. +ı (günāhımnıñ ş.) 66/6
ş. +ı (Mücrim ş.) 91/8
ş. +ıda (‘aşık ş.) 193/3
- şümāre (Far. is.):** kıyamet günü hesap
verme
ş. kıl- 444/4
- şümārsız (Far. +T. is.):** sayısız, hesapsız

ş. 325/3

T

tā (Far. e.): ta, kadar, dek, değin

- t. 25/1, 63/2, 64/5, 76/5, 99/1, 99/6,
126/5, 128/2, 129/4, 141/1, 150/7,
156/5, 161/8, 164/3, 180/1, 221/1,
221/3, 222/2, 222/4, 222/7, 223/1,
260/2, 263/1, 273/1, 439/6, 558/5,
563/4
- t. ‘adem bolğunça 205/3
- t. bağırımda 267/2
- t. bağırımı 275/1
- t. çend 295/6, 401/1
- t. dem 81/2, 316/7
- t. dünyā 260/6
- t. ebed 3/2, 3/5, 20/8, 203/1, 278/3
- t. hayātı 308/1
- t. hayātım 561/1, 563/1
- t. hayātıñ 321/5
- t. hayātıñ bar 542
- t. kanatım 561/1
- t. kazā dīvānı 566/6
- t. kıyāmet 232/4, 317/7
- t. ki 7/5, 60/1, 133/4, 157/1, 264/6,
306/1, 434/1, 437/1, 438/1, 445/1,
450/1, 473/1, 570/55
- t. medfen-i hāk olmasa 406/7
- t. muḳayyed 432/5
- t. nihān kıldım 264/7
- t. ölgünçe 168/4, 315/7, 440/5
- t. seḫer 443/2
- t. sevdā 260/7
- t. şubḫ-ı mahşer 306/2
- t. vāşıl 240/3
- t. yétikençe 518
- t. zamān 4^b-10
- t. zamānī ki 2^a-5
- t. zamīrniñ 406/1
- t. (başımdın t. ayak) 110/2
- t. (érmiş yigirme t. ottuz) 564/5
- t. (ezeldin t. ebed) 14/6, 66/1, 116/4,
282/2, 494
- t. (kéçedin t. şubḫ) 15/3
- t. (küh-ı nedāmet içre t.) 250/1
- t. (laḫza t.) 275/4
- t. (namāz-ı şāmdın t. şubḫ-dem)
303/6
- t. (ser t. ḳadem) 310/3

- t. (şubh'dın t. şām) 59/5
t. (şeb t. şehir) 159/3, 183/6
ta'ab (Ar. is.): sıkıntı, eziyet, zahmet
t. (renc ü t.) 360/2
t. (miñg renc ü t.) 20/4
ta'accüb (Ar. is.): şaşılacak şey
t. 391/1
ta'aqqul (Ar. is.): anlama, kavrama
t. kıl- 476
Ta'alā (Ar. is.): Tanrı sözünden sonra
zikredilen saygı sözü
T. (Haq T.) 34/6
T. +dın (Tenğri T. digerge) 495
2. yücelik
t. (taqaddüs ü t.) 477
ta'alī (Ar. is.): yücelme, yükselme
t. +ni (vācib t.) 461/3
ta'alluq (Ar. is.): bağıllık
t. 279/1
t. tārını 167/5
t. (terk-i esbāb-ı t. kıl-) 461/7
ta'am (Ar. is.): yiyecek
t. (pişken t.) 492
t. +ığa 364/7
ta'aşşub (Ar. is.): bağnazlık, yobazlık
t. kıl- "yobazlık etmek" 10/3
ta'āt (Ar. is.): ibadet
t. 272/6
t. bile 275/4
t. naqdidin 274/4
t. -i şāyeste yokıdın 310/7
t. u 'ibādet bilen 536
t. (naqd-i t.) 204/3, 402/6
t. (ni t. ni 'ibādet) 483
t. (pās-ı t.) 569/6
t. (şem'-i t.) 299/3
tāb (Far. is.): parlaklık, ışıık
t. -ı 'ıyş 144/4
t. -ı kuyaş 138/1, 376/5
t. -ı ruhsārı bilen 118/4
t. (la'l t.) 100/1
t. +ıdın 93/4, 126/2
2. güç, kuvvet
t. -ı gam 558/3
tab (T. is.): yol
t. (hidāyet-mend t.) 37/2
tab' (Ar. is.): yaradılış, huy
t. 161/1(2), 161/3, 161/5, 161/7,
161/8
t. -ı bī-bāk 2^b-10, 195/6
t. -ı resā 97/4
t. -ı sebu'iyet-i zāhir 328/6
t. -ı şerīf-i kābil 203/9
t. (bir t. u mizāc) 488
t. (bu t. -ı pākımdın) 351/5
t. (du'ā-yı t. u zebān eyle-) 362/6
t. (ğonçe-yi t.) 41/4
t. (hevā-yı pās-ı t. -ı āşinādın) 151/4
t. +érür (maqbül-i t.) 133/5
t. +ı 164/5, 178/4, 201/9, 244/4,
397/5, 439/2, 475/7, 559/7
t. +ı (kişi t.) 443/3
t. +ı (lezzāt-ı t. -ı hāmğa) 492
t. +ıda 77/3
t. +ıdın (şerāfet t.) 281/7
t. +ığa (dıl-dār t.) 208/8
t. +ı mēn (herze t. ki) 58/4
t. +ım 561/7
t. +ım gülşeni 140/7
t. +ım (bülbul-i t.) 369/5
t. +ım (ğonçe-yi t.) 466/4, 561/3
t. +ım (iy bülbul-i t.) 194/6
t. +ım (kīse-yi t.) 463/2
t. +ımğa 59/4
t. +ın (kulzüm-i t.) 400/7
t. +ın (Mücrimīng t.) 206/7
t. +ıng 193/7, 390/1
t. +ıng (barı t.) 204/3
t. +ıng (ğonçe-yi t.) 52/2, 317/9
t. +ınge 146/6
t. +ını 566/5
t. +ıngını 162/2, 498
t. +lar 438/12
t. +ları vuḥūşı ḥāṭırlarığa 3^a-11
2. tabiat, doğa
t. -ı nesīm 436/2
3. baskı
t. -ı çīzī 161/5
tabaḳ (Ar. is.): sayfa
t. (bir t.) 260/2
tābān (Far. is.): ışıık
t. 46/4
t. bol- 512
t. kıl- "aydınlılatmak" 92/4, 207/4,
423/2
t. (mihr t. dik) 27/2
2. (sf.) parlayan, ışııklı
t. (ḥürşid-i cihān ü meh-i t.) 296/3

- t. (ol hürşid-i t. kaygısı) 464/4
 t. (nūr-ı t.) 387/4
 t. (şu'le-yi t.) 366/4
 t. (şu'le-yi hürşid-i t.) 92/5
 t. +ı (tulūc-yı mihr-i t.) 452/5
 t. +nı (şu'le-yi hürşid-i t.) 423/5
 t. +ım (hürşid-i t.) 244/5
 t. +ım (iy hürşid-i t.) 283/3
 t. +ımdadır (méning hürşid-i t.) 89/3
 t. +dın (meh-i t.) 245/1
- tāb-dār (Far. sf.):** parlak, ıslıklı
 t. +ıng mén (zülf-i t.) 355/1
- tābe-eflāk (Far. Ar. is.):** göge kadar
 t. üze 175/3
- tābekey (Far. zf.):** ne kadar, ne zamana kadar
 t. 22/5, 33/1, 175/4, 260/1, 287/6, 402/2, 406/4, 432/6
- tābi' (Ar. is.):** uyan, boyun eğen
 t. 42/5
 t. bol- "boyun eğmek" 149/4
 t. ol- 361/2
 t. -yi şeytān 321/5
- tabī'at (Ar. is.):** yaradılış, huy
 t. (cilā-yı t. üçün) 2^b-8
 t. +ıngını 71/6
- tabīb (Ar. is.):** hekim, doktor
 t. 87/4, 269/3
 t. ayganı 325/5
 t. bol- 342/3
 t. dép 354/5
 t. -i hāzık émes 469/4
 t. -i hāzıkım 264/6
 t. -i hāzık-ı uşşāk mén 437/5
 t. -i hūrde-dānı 251/2
 t. -i ıışk mén 357/3
 t. -i mihr-bān 226/3
 t. (iy t. -i bī-mürüvvet) 133/4
 t. (maḥbūb-ı t.) 308/3
 t. (mihr-bān t. ki) 338/5
 t. +din (her t.) 87/4, 166/3
 t. +ge 174/3
 t. +ler minnetin çeksem 125/4
 t. +im 219/3, 349/2, 374/1
 t. +im (mürüvvetliĝ t.) 186/5
 t. +im (bir hāzık t.) 253/2
 t. +im (ol nādān t.) 308/6
 t. +ıng bolsa 233/4
 t. +lerdin 399/3
- t. +lerle ilāc 83/7
- ta'bir (Ar. is.):** rüya yorumlama
 t. 100/6
 t. +ığa (méning körgen tüşüm t.) 301/3
 t. +im 265/6
 t. +ıng üçün 381/2
- tābūt (Ar. is.):** mezara gömerken içine ölünün konduğu sandık
 t. +umnı 104/4
- tāc (Ar. is.):** başlık
 t. 289/4
 t. eyle- 217/7, 488
 t. -ı Feridün 424/6
 t. -ı muṭallā 419/2
 t. -ı serim 263/1
 t. -ı tarab 20/3
 t. (bu t. u taḥtnı) 112/4
 t. (evliyā t. -ı seri) 421/3
 t. (niĝin-i tükme-yi t. -ı ser-i tamām-ı keyān) 562/3
- tāçlık (Ar. +T. sf.):** taçlı
 t. (başı t. şāhlarga) 172/2
- ta'dād (Ar. is.):** sayım, sayı
 t. -ı ādemdin 391/3
- tag (T. is.):** daĝ
 t. 72/5, 176/7
 t. içide 88/2
 t. ortasında 223/4, 479
 t. +da 253/6
 t. +ın (ĝam t.) 137/6
- Tāĝ (öz. is.):** Oĝuz Han'ın oĝlu
 T. 67/8
 T. +dın artuĝ 208/3
- Ṭāhā (öz. is.):** Kuran'ın yedinci suresi
 T. 36/2
- taḥallüş (Ar. is.):** takma ad kullanma
 t. +ını (Mücrim t.) 4^b-4
- taḥallüf (Ar. is.):** deĝişme
 t. +din 15/8
- taḥammül (Ar. is.):** sabır, dayanma gücü
 t. 102/3
 t. eyle- 412/1
 t. kıl- "sabır göstermek" 37/1, 476/3
 t. ile 397/7
- taḥammül-pīşe (Ar. +Far. is.):** sabırlı
 t. bol- 211/5
- taḥarrük (Ar. is.):** hareket
 t. 558/3

taḥayyül (Ar. is.): hayal etme

t. kıl- 476/3

taḥfif (Ar. is.): hafifleştirme, kolaylaştırma

t. 7/7

tāhiyāt (Ar. is.): hayır dualar

t. +inḡ 401/2

taḥkik (Ar. is.): araştırma, soruşturma

t. 524

taḥmīnī (Ar. sf.): tahmini, aşağı yukarı

t. (süz-ı t.) 138/9

tahrīme (Ar. is.): namazda “Allahüekber”

derken alınan pozisyon

t. +ğa tur- 559/3

tahrīr (Ar. is.): yazma, yapma

t. eyle- 566/6

t. kıl- “yazmak, yapmak” 139/5

t. +in (medḥ-i t.) 559/4

taḥşil (Ar. is.): ilim öğrenme

t. kıl- 343/3

t. -i derd 107/5

t. -i dāniş eyle- 145/4

taht (Far. is.): hükümdar koltuğu

t. 438/7

t. kıl- 289/1

t. -ı Ferīdün 387/2

t. -ı firūz-baht mīrāsıda 4^a-13

t. -ı Hüsrev 424/6

t. -ı revānıḡ 194/3

t. -ı siyāset üzre 559/3

t. u raht 424/7

t. +ı üzre 559/10

t. +ıda (ten t.) 487

t. +ına (ten ü cān t.) 203/3

t. +nı (bu tāt u t.) 112/4

taht-geh (Far. is.): taht yeri, başkent

t. (iy pādşeh-i t. -i ‘ālem-i bālā) 419/5

tāk (Ar. is.): kubbe

t. 166/6

t. bol- 260/1

t. -i rif‘atdin 423/4

t. +ı (felek t. ḥavāşısıda) 559/4

t. +ı (Ka‘be t. üzre) 559/3

t. +ıdın 40/1

tāk (Far. is.): asma, üzüm kütüğü

t. olma- 406/6

t. (mānende-yi t. ol) 205/5

t. (mey-i t.) 195/4

taḡ- (T. f.): üzerine geçirmek, takınmak

t. -! 370/5

t. -a mén 402/3

t. -dım 289/4

taḡaddüm (Ar. is.): önce gelme, ileri geçme

t. +émiş 23/3

taḡaddüs (Ar. is.): kutlu kılma

t. ü ta‘ālā 477

taḡarrüb (Ar. is.): yaklaşma, yanaşma

t. +de (bāb-ı t.) 567/2

tākāt (Ar. is.): güç, kuvvet

t. 311/7

t. bol- 166/6

t. ét- “güç vermek” 44/3, 113/5, 226/5, 462/2

t. kıl- “kuvvetlendirmek, güç vermek” 19/2, 22/6, 120/1

t. -i hecr 558/3

t. -i neẓāre 89/3

t. (bir laḡza-yı t.) 43/4

t. +im 35/3, 260/1

taḡdīr (Ar. is.): Allah’ın uygun görüp belirlemesi

t. kıl- 422/6

t. -i ezel 563/4

t. -i ezelğa 533

t. -i gerdündın 248/4

t. -i Hāk 163/4, 276/4

t. -i hen-gām-ı elestinḡdin 348/7

t. -i Hudā bol- 390/7

t. -i Hudādandur 105/5

t. -i kaẓā vü kädering 103/6

t. -i kaẓādın 79/5

t. (dārende-yi şāyeste-yi t. -i ezel) 529

t. (marzā-yı t. -i kader) 443/9

t. (ol kātib-i t.) 57/7

t. +e 67/9

t. +ğa 356/4

t. +im 265/2

taḡıl- (T. f.): bir şeye iliştilmek, tutturulmak

t. -dı 570/51

t. -ḡannıḡ 379/4

taḡlīd (Ar. is.): benzemeye çalışma

t. eyle- 518(2)

t. +ığa (alar t.) 559/6

taḡrīr (Ar. is.): 1. sözle anlatma, anlatış

t. eyle- “anlatmak” 15/4, 265/9, 438/1

t. ét- “anlatmak” 61/7, 418/3

- t. (şarf u t. ile) 119/4
t. +in 559/4
2. sabitleştirme
t. -i becā kııl- “yerini sabitleştirmek” 34/3
- takrîrlik (Ar. +T. sf.):** sözlü
t. āgāzı 82/41
- talan- (T. f.):** hastalanmak
t. -ğan étke oğşap 396/1
- talāk (Ar. is.):** boşanma, bırakma
t. eyle- “bırakmak” 139/3
- talʿat (Ar. is.):** yüz güzelliği
t. -ı zībā 39/1
- taʿleb (Ar. is.):** istek
t. 386/3, 473/6, 480
t. bol- 403/6
t. ét- “istemek” 101/6
t. kııl- “istemek” 101/10, 330/6, 442/5, 538
t. yolığa 129/4
t. -i mağfiret étmek 162/4
t. (ehl-i t.) 2^a-9
t. (şādık t. bol-) 397/1
t. (vaqt-i t.) 146/6
t. +de 156/4, 345/4
t. +de (saʿy u t.) 201/4
t. +dür (saʿy u t.) 133/5
t. +inğde (barça t.) 381/1
t. +lerğa 429/8
t. +ni (cümle maqşad-ı t.) 5^a-4
t. +sén (bende-yi hācet t.) 321/6
- taʿlebe (Ar. is.):** öğrenci
t. +si (cümle t.) 2^a-10
- ṭālīc (Ar. is.):** 1. talih, kısmet
t. bilen 559/7
t. (bu t. -i bedim haqqığa) 473/5
t. (kara t.) 157/2
t. (vāj-gün t.) 311/6
t. +din (mıhr-i t.) 111/4
t. +i+Ø 101/3, 101/7
t. +i (çerāğ-ı t.) 374/3
t. +im 377/5
t. +im vājūnlığı 72/7
t. +im (derd-i baht u t.) 287/5
t. +im (hümā-yı t.) 220/3
t. +imni (karığan t.) 226/8
t. +in 123/7
2. doğan, ortaya çıkan
t. ét- “ortaya çıkarmak” 123/7, 133/3, 382/5
t. bol- 378/1
t. ol- “doğmak” 6/7, 92/5, 369/2, 445/3, 494
- ṭālib (Ar. is.):** arzu eden, istekli
t. 439/2, 486
t. (iy t. -i şādık) 411/6
t. +édi 570/7
- tām (Ar. is.):** eksiksiz
t. +dur 504
2. (sf.) tamam, bütün
t. (ol hem-nefes-i t. bilen) 329/5
- tam- (T. f.):** damlamak
t. -dı 94/1
- ṭamaʿ (Ar. is.):** aç gözlülük
t. 139/4, 155/7, 162/1, 162/2, 162/6, 162/7, 163/2
t. ét- 209/8
t. eyle- 162/1
t. kııl- 162/3, 162/4, 162/5, 354/5, 443/5
t. vişāligadur 562/8
t. -yı hām bilen 329/1
t. (bu t.) 567/3
t. (her ni t. kııl-) 320/3
t. +dur 567/3
- tamām (Ar. is.):** hepsi, bütünü
t. eyle- 536
t. kııl- 460/1
t. ol- “tamamlanmak” 476/1
t. -ı ʿāşī vü cāfī 294/4
t. -ı ehl 218/8
t. -ı gönçe vü gül 342/2
t. -ı halk 80/7, 448/7
t. -ı halk-ı semavāt 180/1
t. -ı halk ki 173/4
t. -ı hayr u şer 8/1
t. -ı hem-sefer 250/6
t. -ı kıble-gāh 4^a-7
t. -ı kılmışınğ 209/1
t. -ı kişver-i eyyāmını 96/6
t. -ı külfet ü gamdın 186/6
t. -ı ʿömr 81/9, 357/2
t. -ı ʿömrde 201/7
t. -ı rāyiha 49/2
t. -ı rüsül haylidin 365/1
t. -ı yār u aḥbābıdın 254/5
t. -ı yār u aḥbābım 219/7

- t. (hüsn-i t. -ı kişver) 569/3
 t. (nigîn-i tükme-yi tâc-ı ser-i t. -ı keyân) 562/3
 t. (Râzık-ı t. -ı ins ü cân) 1^b-6
2. (sf.) eksiksiz, tam
 t. (bağiyye-yi mektûb-ı t.) 4^b-6

tamāmī (Ar. +Far. is.): tamamı

- t. -yi ahālī-yi özge bilād 4^a-3
 t. -yi menhiyât-ı bâṭinī vü münkerât-ı zâhirîdin beri 3^b-10
 t. -yi şehîr ü şahrâ ahālîsi 4^a-7
 t. (ahālî ü t. -yi bilād) 316/4
2. (sf.) tamamı, bütünüyle
 t. ʿömr 280/3
3. (zf.) tamamen, eksiksiz
 t. 167/3, 564/7
 t. (rüsvalık t. kılma-) 90/6

taʿmîr (Ar. is.): onarma

- t. eyle- “onarmak” 170/6
 t. -i cihân 380/5
 t. -i dil-i efkârdur 65/5
 t. +im kıl- 265/1

taʿn (Ar. is.): ayıplama, yerme

- t. birle 10/5
 t. ét- “ayıplamak” 172/3
 t. okığa 250/1
 t. u melâmet 67/7
 t. (köp t. u melâmet yâresi) 168/2
 t. +ı (ḥadîs-i maʿşiyetinġ t.) 75/7
 t. +ı (merd ü zen t.) 558/6

taʿne (Ar. is.): kötöleme, yerme

- t. bilen 139/1
 t. âbâdı 28/4
 t. kıl- “ayıplamak” 143/3
 t. kumâşı 177/4
 t. okıdın 310/3
 t. -yi mücrimliginġ kıl- 94/7
 t. (yüz minġ cefâ vü t. -yi aġyârġa) 222/2
 t. (zebân-ı t. -yi aġyâr bol-) 335/6
 t. +din 95/3
 t. +si (ḥalâyık t.) 242/4
 t. +sin (bu nefsim t.) 267/6
 t. +siniġ (ḥalâyık t. barıdır) 45/6

taʿne-cû (Ar. +Far. is.): kusur arayan

- t. bol- 373/1

taʿne-gâh (Ar. +Far. is.): ayıplama yeri

- t. 15/2
 t. bol- 43/5, 172/3

tañġ (T. is.): şafak, tan, sabah

- t. 29/4, 129/3, 236/6, 559/10
 t. at- 17/7, 26/7, 29/4, 43/4, 193/7, 236/1, 405/1
 t. déġ- 60/2
 t. +a tégrü 475/2
 t. +érür 166/6
 t. +ğa tégrü 18/4, 567/6
 t. +ı (kıyâmet t.) 317/4
 t. +ı (kıyâmet t. at-) 431/3

tañġla (T. is.): yarın

- t. 1/9, 8/6, 19/7, 20/7, 31/7, 56/5, 61/4, 61/5, 72/5, 74/7, 79/9, 98/4, 102/4, 105/6, 109/5, 114/7, 123/5, 123/6, 149/4, 149/7, 164/7, 205/4, 218/3, 218/9, 251/6, 261/5, 277/2, 283/8, 293/2, 294/4, 303/5, 322/1, 322/7, 323/5, 340/7, 344/3, 344/7, 348/1, 359/9, 379/3, 382/7, 400/2, 413/6, 415/1, 421/6, 422/7, 480, 569/17

tanı- (T. f.): tanımak

- t. -ğan 442/3
 t. -masanġ 182/3
 t. -maslar 442/3
 t. -may 127/5
 t. -p 56/4
 t. -sa 364/8

tanu- (T. f.): tanımak

- t. -r sên 156/4
 t. -rġa 385/4

tap- (T. f.): 1. bulmak

- t. -! 26/1(2), 26/2, 26/3, 26/4, 26/5, 26/6, 26/7, 193/4
 t. -a ʿalmasa 364/6
 t. -a ʿalmay 336/2
 t. -ar 37/5, 77/4, 80/1(2), 80/2, 80/3, 80/4, 80/5, 80/6, 80/7, 101/7, 161/3, 180/6, 337/5, 543
 t. -ar (yaraşa t.) 201/8
 t. -ar édim 230/2
 t. -ar sên 15/1, 52/9, 377/4
 t. -ar sên (ni t.) 324/3
 t. -arlar 437/5
 t. -ay 41/6
 t. -dılar 23/1(2)
 t. -dınġ 191/1
 t. -ğan 7/7
 t. -ġay 61/6

t. -ıp 4^b-3, 368/2
 t. -ıp bolmas 317/3
 t. -ıpdur 49/2
 t. -қан 366/1
 t. -қан dik 392/5
 t. -қан érdi 3^a-10
 t. -қан érür 68/4
 t. -қанда 454/7
 t. -қай 51/2, 146/6, 150/2, 218/8
 t. -қай kim 441/4
 t. -қай sén 183/6
 t. -madı 4/9, 13/5
 t. -madı (ruḥṣat-ı hoş t. “izin almak”) 68/3
 t. -madım 5/4, 6/1(2), 6/2, 6/3, 6/4, 6/5, 6/6, 6/7, 6/8, 6/9, 6/10, 6/11, 23/7, 29/5, 42/2, 121/1, 151/1(2), 151/2, 151/3, 151/4, 151/5, 151/6, 151/7, 154/4, 154/5, 158/7, 165/6, 277/5, 466/5, 563/6, 566/1(5), 566/2, 566/3, 566/4, 566/5, 566/6, 566/7
 t. -madıñg 191/1(2), 191/2, 191/3, 191/4, 191/5, 191/6, 191/7
 t. -mağan 256/3
 t. -mağay 164/7
 t. -maқ 26/7
 t. -mas 99/2
 t. -may 198/4, 274/2
 t. -may mén 345/1(2), 345/2, 345/3, 345/5, 345/6, 345/7, 345/8, 345/9, 345/10, 345/11
 t. -mayın 320/3
 t. -mış 218/4
 t. -sa bolmas 323/2
 t. -sa 121/2, 270/5, 404/3, 517
 t. -sa hem 157/5
 t. -sañg 324/2, 350/7
 t. -sun 440/2
 t. -tı 3^b-1, 3^b-11, 3^b-12, 4^b-6, 36/3, 36/4, 90/3, 101/13, 275/6, 453/1(2), 453/2, 453/3, 453/4, 453/5, 453/6, 453/7, 466/4, 542, 544
 t. -tılar 356/2, 467/6
 t. -tılar (ni t.) 91/3
 t. -tım 28/5, 225/1(2), 225/2, 225/3, 225/4, 225/5, 225/6, 225/7, 225/8, 225/9, 225/10, 225/11, 225/12, 226/1(2), 226/2, 226/3, 226/4, 226/5, 226/6, 226/7, 226/8, 226/9, 227/1(2),

227/2, 227/3, 227/4, 227/5, 227/6, 227/7, 227/8, 227/9, 280/3, 346/3

t. -tım (yol t.) 179/8

2. yardımcı fiil olarak kullanılır

t. -ar 416/2

t. -қай 117/4

t. -mağım 245/6

t. -masa 345/4

t. -masun 333/1

t. -may mén 345/4

t. -mayu 370/2

t. -sa 333/1

cān tap- 117/4, 333/1

yol tap- 416/2

қарār tap- 345/4(2)

şıḥḥat tap- 245/6

tesellī tap- 333/1

vefā tap- 370/2

tapıl- (T. f.): rastlamak

t. -dı 385/2

t. -ğanımча 254/4

t. -madı 338/10

t. -mağay 372/3

t. -mas 41/2, 103/6, 120/2, 177/3, 290/4, 351/5, 392/5, 409/5, 412/5, 426/4, 437/7, 534

t. -maydur 399/3

t. -sa 119/5, 193/6

t. -sun 147/2

t. -ur 401/3, 455/7

tapın- (T. f.): tapmak, ibadet etmek

t. -a mén 176/2

t. -ıp 34/6

t. -ur mén 99/1

тапіш (T. is.): sadakat, bağlanma

ṭ. üzre тапіш 145/1

tapşur- (T. f.): ulaştırmak

t. -! 464/7

t. -dum 558/1, 570/49

t. -ğan édim 475/5

tapul- (T. f.): kanaate varılmak

t. -masun 309/5

tār (Far. is.): tel, saç teli

t. 54/6

t. -ı gīsū 20/5

t. -ı zülfiğa 140/5

t. (her t. -ı müjgānımdın) 264/4

t. +ğa 401/3

t. +ı (her t.) 259/7

- t. +ı (her saçının t.) 562/8
 t. +ıdın (tevfîk t.) 25/5
 t. +ın (her t.) 51/3
2. karanlık
 t. 43/1
 t. +ı (muhabbet t.) 267/2
3. (sf.) karanlık
 t. külbem üzre 190/1
 t. (miş-i şeb-i t.) 297/5
 t. (Hâlik-ı sāl u meh ü rüz u şeb-i t.) 449/5
 t. (şeb-i t.) 428/3
 t. (şeb-i t. bol-) 335/5
 t. +ım (şeb-i t.) 232/1, 264/2, 418/6
 t. +ımğa (külbe-yi t.) 271/9
3. sıkıntı, dert
 t. +ıdın (ışk t.) 197/2
4. elbise
 t. +ını (ta'alluk t.) 167/5
tar- (T. f.): dağıtmak, savurmak
 t. -mışdı 10/3
tarab (Ar. is.): şenlik, mutluluk
 t. birle 209/2
 t. (ıyş u t.) 11/1, 417/3
 t. (ıyş u t. kıl-) 454/2
 t. (bahār-ı ıyş u t.) 75/3
 t. (cām-ı t.) 180/4
 t. (fî-maḳām-ı ıyş u t.) 3^a-11
 t. (lehv ü t.) 564/7
 t. (lehv ü t. uykusıdın) 60/7
 t. (maḥv-ı t.) 360/2
 t. (muḳallid-i t. -ı merdüm-i zamāne édim) 266/3
 t. (mümtāz t. bol-) 397/2
 t. (sehv-i t. birle) 202/8
 t. (sén ü ıyş u t. āhengi ü berg ü nevā sāzı) 374/6
 t. (tāc-ı t.) 20/3
 t. +dın (ehl-i t.) 97/7
 t. +dın (lehv t. özge) 431/5
 t. +ğa (ehl-i t.) 425/3
tarablik (Ar. +T. is.): eğlence, şenlik
 t. +érür (hengāme-yi t.) 513
tārāc (Far. is.): yağmalama, yağma
 t. 392/5
 t. bol- “y, ağmalanmak” 49/9
 t. eyle- 487
 t. kıl- “yağmalamak” 221/3, 281/3
 t. -ı ḥazān 466/4
 t. (gül faşlı vü t. -ı ḥazānı) 53
 t. +ı (ḥazān t.) 237/2
 t. +ıdın (cünün t.) 558/6
 t. +ıdın (ḥazān t.) 6/1
taraf (Ar. is.): doğrultu, yön, yan
 t. (bir t.) 282/5, 283/4, 380/4
 t. (bol t.) 119/6
 t. (bu t.) 345/5
 t. (her t.) 4^a-11, 7/2, 17/2, 40/1, 59/2, 69/4, 165/3, 168/2, 192/2, 206/3, 257/2, 266/2, 274/5, 288/5, 310/3, 317/3, 331/5, 361/2, 452/4, 494, 503, 570/8
 t. (özge t.) 380/2
 t. (ni t.) 287/1
 t. +dın (her t.) 64/2, 102/1, 121/5, 144/2, 232/3, 264/4, 269/1, 321/2, 327/2, 369/4, 379/4
 t. +ğa (her t.) 34/6, 372/4, 405/1, 420/4
 t. +ğa (her t. ki) 76/1
tarāvet (Ar. is.): canlılık
 t. +ı 470/10
tāre (Far. is.): (saç için) tel
 t. -yi müyü 456/2
 t. -yi müyüğe 209/7
 t. (fedā-yı t. -yi gīsūların) 12/2
tarḥ (Ar. is.): atma, bırakma
 t. -ı edeb 11/3
 t. -ı iḥtilāt kılma- 519
 t. -ı nişān 378/7
taʿrīf (Ar. is.): tanımlama
 t. (séni t. -i ḥüsnün) 245/1
 t. (kābil-i taʿrīf bol-) 523
 t. (taṣnīf ile t.) 523
 t. +inḡe (séni t.) 121/4
 t. +inḡni 313/7
taʿrīḡ (Ar. is.): terleme
 t. +ı (kemend-i cezbe-yi maʿşūk t.) 390/2
tārīḡ (Ar. is.): bir olayın olduğu kesin zaman, tarih
 t. -i cülüşü 4^b-2
tarīḡ (Ar. is.): yol
 t. -i ışk 7/6, 233/3
 t. -i ittihād tut- 172/6
 t. -i nazm 25/7
 t. -i nisbet 189/7
 t. -i puḡtelīḡ érken mü 562/8

- ʔ. -i vefādur 229/7
 ʔ. +ide sēn (alar ʔ.) 328/2
ʔarīka (Ar. is.): yol
 ʔ. (beher ʔ.) 81/8
 ʔ. (qadem urġan bu ʔ.) 185/6
tart- (T. f.): çekmek
 t. -ar 109/2, 381/7
 t. -tı 30/3
 t. -inġız 338/3
 2. yardımcı fiil olarak kullanılır.
 t. -ıp 88/3, 127/3, 406/2, 454/4, 558/2, 561/5, 567/7
 t. -ıp mén 263/6
 āh tart- 406/2
 āh u efgānlar tart- 558/2
 minġ ġam tart- 561/5
 naʿra tart- 88/3
 nevḥa tart- 567/7
 ʿazāb tart- 263/6
ʔarz (Ar. is.): yol, yöntem
 ʔ. -ı sipāh u ġrūdārın 383/7
 ʔ. (bir ʔ.) 81/1
 ʔ. (bu ʔ.) 216/2, 406/3
 ʔ. (bu ʔ. dégenige) 474/9
 ʔ. (bu niçük ʔ. -ı ħirām) 130/7
ʔās (Ar. is.): kap, kase
 ʔ. (bu ʔ.) 123/7
ʔaşadduġ (Ar. is.): sadaka
 t. 102/2, 279/1, 285/1
 t. bol- 317/1
 t. ét- “sadaka vermek” 243/8
 2. (sf.) sadaka
 t. (iy t. közlerinġninġ şaydı bolġanlar) 330/5
ʔaşarruf (Ar. is.): idare ile kullanma, elde etme, alma
 t. 461/1
 t. +dın 226/9
ʔaşdīk (Ar. is.): onay, onaylama
 t. birle 470/8
 t. kııl- “onaylamak” 48/4
 t. (ħilʿat-i t.) 57/3
ʔaşnīf (Ar. is.): sınıflandırma
 t. ile taʿrīf 523
ʔaşvīr (Ar. is.): resim, suret
 t. -i dīvār 377/7
 t. étmegen naġġāş 177/2
 t. +in (Leyl t.) 559/4
 t. +ini 139/5
 t. +im 265/1
ʔaşvīrī (Ar. +Far. sf.): bir resim
 t. 333/8
ʔaş (T. is.): 1. taş
 t. 2^b-1, 27/1, 37/4, 56/6, 84/5, 139/1, 140/2, 177/4, 223/4
 t. urġanınġ birle 406/2
 t. u tégirmeni mén 315/1
 t. birle 313/3
 t. +dur 111/2
 t. +ġa 146/5
 t. +ı (cefā t.) 141/2
 t. +ı (felāḥan t. yanġlıġ) 257/2
 t. +ıdın (ʿadl t.) 72/5
 t. +ım (tégre t.) 89/8
 t. +larġa 340/3
 2. (sf.) sert, katı
 t. köngüllük 271/5
 3. dış
 t. +ım (içim t.) 335/2
 t. +ımda (içim t.) 254/6
ʔaş- (T. f.): dışarı akıp yayılmak
 t. -ıpdur 466/7
ʔaşġarı (T. is.): dışarı
 t. +ġa (içgeridin t.) 132/1
ʔaşġarı (T. is.): dışarı
 t. (tendin t.) 159/2
ʔaşla- (T. f.): dışlamak
 t. -dı 541
 t. -dım 166/4
 t. -dınġız 185/7
ʔatbīk (Ar. is.): yakıştırma, uydurma
 t. 524
ʔaʿīl (Ar. is.): çalışmayı durdurma, ara verme
 t. (eyyām-ı t. bol-) 2^b-8
ʔavāf (Ar. is.): bir şeyin etrafında dolaşma, tavaf
 ʔ. ét- “etrafında dolaşmak” 90/1, 260/5
 ʔ. eyle- “etrafında dolaşmak” 31/3
 ʔ. -ı āsitāninġga 386/3
 ʔ. -ı kaʿbe-yi kūyunġ üçün 271/1
 ʔ. -ı kaʿbe-yi kūyunġa 562/8
ʔavʿan (Ar. zf.): bilerek, isteyerek
 ʔ. daġı 446/2
ʔavf (Ar. is.): bir şeyin etrafında dolaşma, tavaf

- t. kıl- 155/6
 t. -ı harīm-i kūyūnga 473/3
 tavf-ı kaʿbe-yi der-i meyḥāne eyle-
 223/1
 t. +ın (āsītāneler t. kıl-) 564/6
ṭavīl (Ar. is.): uzun süren
 t. (derdim t.) 32/3
ṭavḵ (Ar. is.): halka, gerdanlık
 t. -ı bendelik 464/3
 t. +ıga (ayağıng t.) 226/7
 t. +ını 215/3
ṭāvr (Ar. is.): davranış, durum
 t. +ıga 250/3
 t. +ıga (ehllerniḡ t.) 251/5
 t. +ıga (öz t.) 90/6
tavṣīf (Ar. is.): şairane bir dille anlatım
 t. (nāzım-ı t.) 559/4
ṭāvūs (Ar. is.): tavus kuşu
 t. 559/2
 t. +da 500
ṭāvūs-veş (Ar. +Far. sf.): tavus kuşu gibi
 t. 39/1
tavẓīḥ (Ar. is.): açıkça ifade etme
 t. -i telvīḥe 435/6
tay- (T. f.): kaymak
 t. -mayın ötmek 218/6
ṭayy (Ar. is.): geçme, aşma
 t. -i merāḥil eyley 107/9
ṭayyār (Ar. is.): uçan, uçucu
 t. 54/2, 113/3, 569/15
 t. +ım 291/1
 t. +dur 65/7
 2. hazır
 t. 296/6, 349/7, 420/3
 t. bol- 185/4
 t. (kétkeli t. bol) 212/2
 t. +érür 570/21
taẓallüm (Ar. is.): yanıp yakılma, şikayet
 t. 317/8, 400/5
 t. otı birle 193/1
 t. (köp t.) 35/3
taẓallümlük (Ar. +T. sf.): şikayetli
 t. (köp t. til ü köngül) 165/8
taẓarru (Ar. is.): yalvarma, yakarış
 t. kıl- “yalvarmak” 188/7
 t. vechidin 351/5
 t. til bilen 461/3
 t. (barı ayılğan t.) 367/4
 t. (köp t.) 18/6
 t. +dın (bāb-ı t.) 100/7
tāze (Far. sf.): yeni, taze
 t. cān 226/1
 t. derd ü ḡamnı 224/6
 t. devrān 548
 t. dilberim 239/7
 t. ḵaymak 438/4
 t. nihāl 562/1
 t. (bir t. örtengen kebāb) 100/5
 t. +dın 157/1
tāze tāze (Far. is.): taze taze
 t. niçe elvān ḵan 96/3
 t. (köp t. dāḡ-ı hicrān) 472/4
taẓīm (Ar. is.): hürmet etme
 t. (āheng-i t.) 19/3
Teʿālā (Ar. sf.): yüksek olsun manasına
 gelip Allah adıyla birlikte kullanılır.
 T. (Ḥudāvend-i t.) 375/3
 T. +dın (Teḡri T.) 395/3
teba (Ar. is.): tabi olma
 t. 567/3
tebāh (Far. is.): yıkılma
 t. +dın (bu ḥāl-i t.) 339/3
tebār (Far. is.): soy, asıl
 t. 12/6
 t. +ıngdın (ḥıṣ ü t.) 350/3
 t. +ıngdın (bī-vefā ḥıṣ ü t.) 170/4
Tebārek ü Teʿālā (Ar. ib.): Allah mübarek
 etsin
 t. 419/3
tebāşīr (Far. is.): aydınlık
 t. +im (āh-ı t.) 265/7
tebdīl (Ar. is.): değiştirme
 t. 404/3
 t. bol- “değiştirmek” 67/9, 417/3
 t. kıl- 356/4
 t. -i ḡam 519
 t. (vaşl-ı t. -i firāk) 4/6
tebeh (Far. is.): harap, yıkılmış
 t. 3/3
 2. (sf.) harap, yıkılmış
 t. rüzgārni 5^a-1
teberrük (Ar. is.): bereket, uğur
 t. 558/3
 2. (sf.) uğurlu
 t. (fātiḥa-yı fāyiḥa-yı t. birle) 5^a-2
tebessüm (Ar. is.): gülümseme
 t. 52/2
 t. birle 390/1

- t. eyle- 522
t. kıl- “gülümsemek” 164/6
t. (ğonçe-yi maḥmūr t.) 16/4
t. (şırın t. birle) 27/4
tebessümlik (Ar. +T. is.): gülümseme
t. kıl- 264/1
tecāvüz (Ar. is.): saldırma, saldırı
t. eyle- 396/4
tecellī (Ar. is.): ortaya çıkma, zuhur etme
t. şavkı 160/4
t. (şem^c-i t. şerāresi) 223/5
t. +sén (şu^cle-yi nār-ı t.) 313/5
tecelligāh (Ar. +Far. is.): Allah’ın varlığının belirttiği yer
t. -ı şavkuṅg 2/7
tecellī-perver (Ar. +Far. is.): ?
t. +i (şem^c-i t.) 421/1
tecelliyāt (Ar. is.): ilahi sırların ortaya çıkması
t. -ı celāl 56/3
tecemmu^c (Ar. is.): bir yere toplanma, yığılma
t. (ni t.) 18/5
tecerrüd (Ar. is.): kendini herşeyden soyutlayarak Allah’a yönelme
t. birle 561/2
techīz (Ar. is.): gerekli şeyleri tamamlama
t. +imni 104/3
tedārük (Ar. is.): telafi
t. 558/3
tedbīr (Ar. is.): çare, önlem
t. -i hāl 78/2
t. +im 265/4
te^cemmül (Ar. is.): bir işi etraflıca düşünme
t. kıl- 476/3
tefāhūr (Ar. is.): övünme
t. (munça t. birle) 169/5
tefāvūt (Ar. is.): iki şey arasındaki fark, ayrılık
t. 435/10
t. +dür 343/2
t. +i ki 564/9
tefekür (Ar. is.): düşünme, düşüniş
t. 81/18
t. eyle- 461/6
tefsīr (Ar. is.): yorum, yorumlama
t. +in (süre-yi ve’ş-şems t.) 559/4
tég- (T. f.): değmek, ulaşmak
t. -di 3/4, 369/6, 427/7
t. -er 43/2, 115/4, 461/8
t. -mese 88/4
t. -se 71/2, 81/6, 141/4, 357/3, 512
tégāfūl (Ar. is.): anlamazlıktan gelme
t. 136/2
t. +din 40/7
t. +ünḡ (séniḡ t.) 434/6
tégirmen (T. is.): değirmen
t. +i mén (taş u t.) 315/1
tégre (T. is.): çevre, etraf
t. +m 393/5
t. +sidin 143/5
2. (sf.) çevre, etrak
t. taşım 89/8
tégrü (T. e.): doğru, kadar
t. (taṅa t.) 475/2
t. (taṅga t.) 18/4, 567/6
tégür- (T. f.): değdirmek, ulaştırmak
t. -me (til tégür- “dil uzatmak”) 324/4
teh-be-teh (Far. zf.): kat kat
t. 124/6, 160/2, 349/2, 463/2
teh-ber-teh (Far. zf.): kat kat
t. 410/4
tehī (Far. is.): önemsiz, boş
t. 115/7(2), 438/12
t. bol- “önemsiz olmak” 110/6
t. +dür 138/2, 317/5
2. (sf.) önemsiz; boş
t. dest 173/7
t. dest ü faḡīr ü müflis-i bāzār bol- 310/2
t. kulluk 25/4
t. (cism-i t.) 274/4
tek (Far. is.): az
t. ü dev 543
tekāver (Far. is.): (at için) binicisini yormayan
t. -i tünd 86/2
teḡāzā (Ar. is.): başa kakma
t. kıl- “başa kakmak” 34/6
t. +sı (himmet t.) 454/5
tekbīr (Ar. is.): Allah’ın yüceliğini belirtmek için söylenen “Allahu Ekber” sözüne verilen ad
t. +im 265/8
tekellūf (Ar. is.): bir işi gösterişli bir biçimde yapmaya çalışma, özenme, gösteriş
t. 16/5, 106/3, 207/4, 283/4

tekellüm (Ar. is.): söz söyleme

- t. bābıda 387/5
- t. eyle- 317/1
- t. kıl- 333/5
- t. (bir t.) 130/2
- t. (iy şirîn t.) 117/2
- t. +inğde séniğ 180/7

tekfîn (Ar. is.): kefenleme

- t. (esbāb-ı t. ile) 104/3

teklîf (Ar. is.): bir şey sunma

- t. ét- 407/2

tekrār (Ar. is.): yineleme

- t. 159/1
- t. eyle- 158/5, 196/1
- t. ile 169/4
- m. (munça t. -ı mülākātī) 409/2

tekye (Ar. is.): güvenme, dayanma

- t. 25/3
- t. kıl- 445/7

telāş (Ar. is.): kaygı, tasa

- t. 138/3, 515, 562/7
- t. eyle- “kaygılanmak” 140/5
- t. (mazmūn t.) 27/4
- t. +ığa (nezzāreler t.) 180/5

telāṭum (Ar. is.): dalgalanma

- t. 562/8

telef (Ar. is.): ziyan etme

- t. 250/5
- t. eyle- 451/5
- t. kıl- “ziyan etmek” 156/4
- t. ol- “ziyan olmak” 250/5

telḡ (Far. is.): acı

- t. 59/1(2), 59/2, 59/3, 59/4, 59/5, 59/6, 59/7, 492 (2)
- t. kél- 492
- t. (ése t.) 492
- 2. (sf.) acı
- t. -i kām 225/9
- t. -i kām-ı dehr mén 59/4

telvîḡ (Ar. is.): laf arasında açıklama, belli etme

- t. +e (tavzîḡ-i t.) 435/6

temādī (Ar. is.): devam etme, sürme

- t. 31/4

temāşā (Far. is.): bakıp seyretme, gezme

- t. 28/2, 154/2
- t. eyle- 224/7, 317/4, 467/1
- t. eylep ötker- 463/8
- t. eyley eyle- 317/9

t. eylegen köz 100/1

- t. kıl- “bakmak” 33/3, 153/3, 196/6, 210/6, 216/1(2), 216/2, 216/3, 216/4, 216/5, 216/6, 216/7, 329/3, 507

t. -yı cemālin ét- 563/5

t. -yı vişālim 99/2

t. -yı nev-i nihāle kıl- 445/2

t. (bir t. eylegen) 130/7

t. (ehl-i t.) 30/4, 86/4, 382/3

t. (ehl-i t. kim) 93/3

t. (iy t. közlerinin meddi) 206/6

t. (köp t.) 570/6

t. (köp t. kıl-) 549

t. (miğ t.) 555

t. (yahşı t. kılıp öt-) 286/4

t. (zevk-i t. eyle-) 220/2

t. +dur 261/5

t. +sı 558/4

t. +sı (yulduz kibi közler t.) 69/4

t. +sığa (ser-ā-pāyiniğ t.) 110/2

t. +sında (her t.) 472/2

2. (sf.) seyirlik

t. közler içre 333/3

temāşā-gāh (Far. is.): gezinti yeri

- t. -ı rüst-ā-ḡiz ü maḡşerde 452/7

temāşāyī (Far. is.): seyirlik

- t. 239/5, 463/5

temekkūn (Ar. is.): yurt edinme, yerleşme

- t. +im (kūh-ı t.) 248/3

temennā (Ar. is.): dileme, isteme

- t. çek- 308/2

t. eyle- “dilemek, istemek” 51/2, 394/6

t. kıl- “dilemek, istemek” 28/8, 34/2, 210/3, 269/3

t. şāḡı 561/6

t. -yı bī-vefk 562/5

t. -yı cemālinğ birle 310/2

t. -yı ḡayāl-i ḡām ile 68/4

t. -yı ḡiref 137/2

t. -yı vişālinğde 188/4

t. (bu t. birle) 144/6

t. (ehl-i t.) 154/5

t. (ḡāşıl-ı t.) 436/3

t. (hengāme-yi t.) 556

t. (her t. eyle-) 224/5

t. (miğ t.) 460/4

t. (ni t. kılıp öt-) 286/2

- t. (ni t. selāsil) 155/7
 t. +dur 157/4, 435/5
 t. +dur (maḥẓ-ı t.) 261/4
 t. +dın (şoḥbet-i ehl-i t.) 212/1
 t. +nı (mundağ t. eyle-) 461/2
 t. +sı 345/8, 558/4
 t. +sı (köñglüm t.) 63/2
 t. +sı (Leylī t.) 268/4
 t. +sıda (vişāliniñg t.) 65/1
temennāy (Ar. is.): dilek, arzu
 (krş. temennā)
 t. 75/1, 203/8
temennāyī (Ar. +Far. is.): istekli, hevesli
 t. (köp t.) 463/2
temeşhur (Ar. is.): alay konusu
 t. 564/3
temettü^c (Ar. is.): kazanç, kar
 t. (zevk-i t.) 18/1
temīz (Ar. is.): kirli olayan, temiz
 t. (ehl-i t. aldıda) 506
temkīn (Ar. is.): ihtiyat, tedbir
 t. ét- 140/2
 t. (hūş u t.) 326/3
 2. yerleşik
 t. (mānend-i kūh-i t.) 569/7
temkīn-dār (Ar. +Far. is.): tedbirli
 t. +dur 68/6
temmet (Ar. is.): yazıların sonuna bittiğini
 belirtmek için konulan “bitti” sözü
 t. 5^a-8
ten (Far. is.): vücut, beden
 t. 44/3, 64/2, 80/1, 112/5, 120/3,
 133/6, 135/6, 190/4, 243/4, 395/2,
 407/3
 t. ara 439/8
 t. aralığ ile şarf 84/6
 t. āşiyānı 182/4
 t. hem-demim 210/5
 t. öyide 202/1
 t. tahtıda 487
 t. -i bī-ışkını 391/3
 t. ü cān tahtına 2036/3
 t. ü cānım 231/3, 315/4, 476/4
 t. (āteş- i t.) 149/1
 t. (bu t. ki) 135/6
 t. (cān u t.) 84/1
 t. (dāğlı t.) 140/6
 t. (iy t.) 149/4, 417/1
 t. (pādşeh-i milk-i t.) 194/3
 t. (téşük t.) 203/6
 t. (uşol t. kim) 399/3
 t. (yüz t.) 78/4
 t. +de 68/6, 84/6, 229/2, 267/5,
 344/4, 360/4, 407/5
 t. +de (bu t.) 415/5
 t. +din 31/7, 48/5, 104/1, 256/7,
 298/3, 322/1, 323/3, 430/3, 440/7
 t. +din taşkarı 159/2
 t. +émes 135/6
 t. +ge (ölük t.) 201/6
 t. +i 254/6, 306/8, 336/4
 t. +i (cān u t.) 250/1
 t. +i (ol t.) 558/5
 t. +ide 352/2
 t. +ığa 415/7
 t. +ige (ölük t.) 505
 t. +im üstide 139/1
 t. +im (cān u t.) 221/7
 t. +im (cān u t. mānend) 275/6
 t. +im (dil ü cān u t. teşīridin) 332/6
 t. +im sēn (perde-yi iklīm-i t.) 302/3
 t. +imde 90/3
 t. +imge 332/4, 561/5
 t. +imi 361/3
 t. +inğ 344/7, 350/2
 t. +inğ üzre 322/3
 t. +inğ (bu sēniñg nāzik t.) 563/2
 t. +inğde 200/1
 t. +inğga (bir t.) 78/4
tenāvül (Ar. is.): alıp yeme
 t. kıl- 443/7
tenbīh (Ar. is.): uyarı, ikaz
 t. +dür 209/11
tenevvür (Ar. is.): ışıltı, parlaklık
 t. 446/4
 t. +i (köksümniñg t.) 238/4
téñg (T. is.): ten
 t. 417/2
 t. +din 202/6
téñg (T. is.): denk, eşit
 t. 392/4
 t. bol- 356/3, 407/6
 t. kıl- 361/3, 417/2
 t. tut- “eşit saymak” 52/7, 119/2,
 273/6
 t. mü bolurğa 356/5
 t. mü bolur 389/4
 t. +dür 72/4, 382/6

- t. +dürür 84/5
t. +émes 343/2, 524
t. +midür 567/6
- teng (Far. is.):** dar, sıkıntılı
t. ét- 564/2
t. ü bī-vūs^cat 216/7
t. +érür 70/2
2. (sf.) dar, sıkıntılı
t. ü tīre meḡāk 182/1
t. ḡal- sıkıntıya girmek” 179/3
- tenge (T. is.):** bir para birimi
t. +si (birevni t. kim bolsa) 474/3
- teng-nāy (Far. is.):** karanlık yer
t. ḡal- 179/3
- Ténḡri (T. is.):** Tanrı, Allah
T. Ta^cālādın 395/3
T. Ta^cālādın digerge 495
T. yolḡa 250/3
T. +din 101/13, 144/7, 208/10, 276/1, 284/4, 321/6, 437/7
T. +dīn (her ni T.) 211/5
T. +ḡa 249/8, 504
T. +ḡa (séni T.) 558/1
T. +ni 473/6
- tenhā (Far. is.):** yalnızlık
t. (bī-neḡ^e-yi t.) 440/2
t. (ni t.) 440/2
2. (zf.) yalnız, tek
t. kézme 344/6
t. yürüḡen 453/1
3. (sf.) yalnız, tek
t. köḡül 204/4
t. (ni t. ḡüsn ile) 394/3
- tenhālīḡ (Far. +T.):** yalnızlık
t. ile 18/5
- tenhālīḡ (Far. +T.):** yalnızlık
t. +da 137/2
- ter (Far. is.):** ıslak, yaş, nemli
t. bol- “ıslanmak” 101/11, 391/4
t. ḡıl- “ıslatmak” 172/3, 236/6
2. (sf.) ıslak, yaş, nemli
t. (çeşm-i t.) 7/5
t. (dīde-yi t.) 11/1, 73/8
t. (ḡül-berg-i t. bol-) 392/4
t. +din (çeşm-i t. özge) 45/7
t. +dindür (eşk-i çeşm-i t.) 105/6
t. +im (çeşm-i t.) 263/2
t. +inḡ (müjḡān-ı t.) 103/4
t. +mén (bā-dīde-yi t.) 314/6
- terahḡum (Ar. is.):** merhamet etme, acıma
t. 99/4, 317/8
t. birle 179/2, 196/7, 216/7, 226/6, 264/5, 295/3, 351/3
t. ét- 445/2, 470/9
t. eyle- “acımak” 229/3, 411/2, 414/3, 434/1
t. ile 405/3
t. ḡıl- “acımak” 42/7, 116/7, 157/4, 170/1, 260/3, 290/2, 306/8, 318/2, 422/5, 561/7
t. ḡıl ki 462/1
t. kisvetin 175/4
t. (bir t. ḡıl-) 252/7
t. (inṡāf ü t.) 35/4
t. +inḡ ése 388/7
2. ikram etme, bağışlama
t. ḡıl- 410/6
- terahḡumlik (Ar. +T. sf.):** merhametli
t. cefāsız luḡfı 259/4
- terbiyet (Ar. is.):** eğitim, terbiye
t. ét- “eḡitmek” 56/6, 209/5
t. eyle- 171/4
- tereddūd (Ar. is.):** kararsızlık, şüphe
t. 47/2
t. ḡıl- 340/2, 438/12
t. (köp t.) 439/5
- tereşşūḡ (Ar. is.):** sızarak akma
t. eyle- 333/5
- térgüz- (T. f.):** diriltmek, can vermek
t. -se 392/2
- terk (Ar. is.):** terk, bırakma
t. ét- 73/9
t. eyle- “bırakmak” 112/4, 359/6, 434/7
t. ol- 334/2
t. ḡıl- 340/6, 443/4
t. -i ārām 281/3
t. -i devā eylemek ḡılay 469/4
t. -i diyār ét- “dünyayı terk etmek” 28/9
t. -i esbāb-ı ta^calluḡ ḡıl- 461/7
t. -i ‘iddī^cādın éken 346/7
t. -i maḡşūd olma- 321/6
t. -i müdde^cā 442/5
t. -i ‘izz-i cāh eyle- 112/5
t. (şerāre-yi t.) 339/5
- tersā (Far. is.):** Hristiyan
t. (kāfir ü t. ü şerm-sār ḡılur) 81/7

- tertīb (Ar. is.):** tertip, düzen
t. +imdin (uṣol t.) 318/3
t. +inḡ (ārzū-yı t. kıl-) 36/5
- tesbih (Ar. is.):** tesbih
t. ü muṣallā 419/4
- tesellā (Ar. is.):** acısını hafifletme, avutma
t. -yı dil için 110/6
t. -yı dil ü ḥātırğa 435/19
t. +dur 261/7
t. (yüz t.) 460/4
- tesellāyī (Ar. +Far. sf.):** bir avuntu
t. (bérsenḡ t.) 463/3
- tesellī (Ar. is.):** acısını hafifletme, avutma
t. 68/6, 407/5
t. tap- 333/1
- tesellī-baḡṣ (Ar. +Far. is.):** avuntu veren
t. (ol t.) 427/4
- tesellūm (Ar. is.):** kendisine teslim edilen şeyi kabul etme
t. (ḡayr-ı t.) 276/1
t. +e 563/4
- teṣḥīr (Ar. is.):** ele geçirme, istila etme
t. +i 85/6
t. +i bolma- 94/2
- teṣḡīr (Ar. is.):** etki
t. 304/2
t. eyle- 439/6
t. kıl- 320/7, 343/8
t. -i eḡḡān birle 236/6
t. -i revāyih 57/4
t. +i (anıḡ t.) 114/3
t. +idin (dil ü cān u benim t.) 332/6
t. +idin (nevā-yı nāleminḡ t.) 87/2
t. +iḡa (savuḡ āhımnı t.) 281/6
- teskīn (Ar. is.):** yatırıştırma
t. kıl- 466/1
t. (vaʿde-yı t.) 215/4
t. +i 251/2
- teslīm (Ar. is.):** bırakma, devretme
t. 110/1
t. çek- 410/3
t. ét- “yerine vermek, teslim etmek” 28/6
t. -i cān 6/3
t. -i cān kıl- 127/7
t. -i cāndur 196/5
t. -i ḡizmet kıl- 68/2
t. -i ḡazā 295/7
- t. (mén ü t. -i cān u her ni barım) 459/5
t. (mén ü t. -i cān) 408/2
- tesmiye (Ar. is.):** ad koyma, adlandırma
t. kıl- “ad koymak” 4^b-5
- teṣḥīs (Ar. is.):** anlama, tanıma
t. kıl- 152/6
t. -i ḡired 561/7
- teṣne (Far. is.):** susamış
t. 105/7, 514
t. +lerḡa 470/5
- teṣne-leb (Far. is.):** çok susuz, dudaḡı kurumuṣ
t. 500
t. ét- 11/6
- teṣne-leblik (Far. +T.):** susuzluk
t. +din 25/3
- teṣrīf (Ar. is.):** bir yeri şereflendirme, onurlandırma
t. kıl- 398/2, 463/3
t. -i ıṣḡ feyzi bile 503
t. -i ıṣḡ ile 242/6
t. -i maḡdem eylenḡ
- téṣūk (T. sf.):** delik, deşik
t. ten 203/6
- tevaḡḡu (Ar. is.):** umma, ekleme, arzu etme
t. 18/4
t. (köp t.) 133/2
- tevaḡḡu-dār (Ar. +Far. is.):** arzulu
t. 133/6
- tevaḡḡuf (Ar. is.):** bekleme
t. +um 49/8
- tevāzu (Ar. is.):** alçak gönüllülük
t. birle 442/4
t. (bir t.) 527
- tevbe (Ar. is.):** işlediḡi bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme
t. 52/8, 360/1
t. éşikin 287/6
t. ét- 74/5
t. istiḡkāmin ét- 29/7, 322/5
t. kétür- “tövbe etmek” 73/11
t. -yi muḡkem 441/5
t. -yi muḡkem kıl- 50/7
t. +mde (ʿamelsiz ʿilmsiz tevḡīṣiz t.) 299/2
- teveccūh (Ar. is.):** bir yere dönme, yönelme
t. bābını 14/3

- t. birle 476/5
t. kıl- 484
t. +de (hengām-ı t.) 375/6
tevehhüm (Ar. is.): kaygılanma, vehmetme
t. 405/2
tevekkül (Ar. is.): işin sonunu Allah'a havale etme
t. +i anı 504
tevellā (Ar. is.): yardım ve şefaate dileme
t. kıl- "yardım istemek" 34/5
tev'emān (Ar. is.): ikizler
t. 488
t. kél- 396/3
teverru^c (Ar. is.): dinin yasakladığı davranışlardan kaçınma
t. (yahşısı t.) 18/3
tevfik (Ar. is.): Allah'ın yardımı
t. 2/8, 470/15, 483
t. birle 1/3
t. ile 536
t. tārıdın 25/5
t. ü sa'ādet 493
t. (ehl-i t. olma-) 366/6
t. (feyz-i t. -i 'adāletdin) 316/8
t. (hıl'at-i t.) 173/4
tevfiksiz (Ar. +T. sf.): Allah'ın yardımı olmadan
t. (amelsiz 'ilmsiz t. tevhemde) 299/2
tevfir (Ar. is.): çoğaltma, artırma
t. kıl- 570/18
t. +im 265/3
tezerv (Far. is.): sülün
t. -i baht 404/1
t. -i dil 136/3
t. +ığa 562/6
t. +im (ol köngül berge t.) 171/1
t. +in 76/6
t. +ini (bir köngül t.) 414/1
tezvır (Ar. is.): yalan dolan, dedikodu
t. ile der-dām 63/4
tıfl (Ar. is.): çocuk
t. 58/3
t. -ı yetim 369/6
t. (niçe t. eşk) 89/8
t. +lar 89/8, 378/7
t. +larga 105/3
tıfil (Ar. is.): küçük çocuk
t. +mıgdın 20/2, 218/4
tıfillık (Ar. +T. is.): çocukluk çağı
t. +da 42/5
tıka- (T. f.): kapatmak
t. -r mén 467/3
tıkıl- (T. f.): zorla sokulmak
t. -ur 81/4
tın (T. is.): ruh, can
t. 120/1
tınāb (Ar. is.): ip
t. eyle- 2/8, 25/5
t. -ı bī-rehālīg 3^a-5
t. -ı 'ömr 107/9
t. +ını (ülfet t.) 154/8
t. +ın (yol t.) 36/5
tırāş (Far. is.): üstten yontma
t. 139/6
tırnağ (T. is.): tırnak
t. +dın 44/2
tıynet (Ar. is.): yaradılış, huy
t. -i pākinğ 193/7
t. (şāf t. bol-) 75/4
t. +i (ol pāk t. ki) 470/4
t. +idür (anımğ ki t.) 490
t. +im (beyāz t.) 244/5
t. +ler (rūh-perver şāf t. bilen) 322/4
tığ (Far. is.): kılıç
t. 12/3, 76/2, 455/2, 459/4
t. sal- 332/3
t. -ı bürehne 53/4
t. -ı cefādın 45/4
t. -ı ebrū 517
t. -ı melāmet ile 241/1
t. -ı sitem 559/8
t. -ı siyāset birle 85/3
t. -ı tīzinğ 133/6
t. -ı 'üryān zebān birle 161/7
t. (bismil-i t.) 250/8
t. (dam-ı t. -ı ecel-endāz-ı hicrānımda mén) 184/3
t. (éki t. -i ābdārıng mén) 355/6
t. (şehīd-i t. -ı bī-dādıngı) 137/4
t. +ı 464/6
t. +ı (cefā t.) 254/3
t. +ı (sitem t. bilen) 79/4
t. +ığa 109/2
t. +ığa (cefā t.) 442/2
t. +ın ('adem t.) 559/8
t. +ın (āh-ı nedem t.) 559/8
t. +ın (ham t.) 559/8
t. +ın (sitem t.) 559/8

- t. +ın 89/1, 148/2
 t. +ıng sarı 127/7
 t. +ıngdın (dem t.) 313/8
 2. (sf.) keskin
 t. til ü güftār 420/7

tiken (T. is.): diken

- t. 40/2, 566/4
 t. (her t.) 80/4
 t. +i bilen 61/3

tikensiz (T. sf.): dikensiz

- t. (dāğ-ı t. gül) 28/2

tikil- (T. f.): dikilmek, iplikle tutturulmak

- t. -di 331/5
 t. -mesdin burun 322/3

2. ekilmek

- t. -di 335/3

tıl (T. is.): dil

- t. 10/8, 89/11, 158/3, 506(2)
 t. ara 266/4
 t. bile 91/2
 t. birle 138/5
 t. çıkar- 175/7
 t. uçı birle 15/9
 t. ü ağzı 59/4
 t. ü hāmımnı 58/7
 t. ü könğül 44/3
 t. sür- 418/3
 t. téğür- “dil uzatmak” 324/4
 t. tutul- 1/1
 t. (‘āciz t.) 123/3
 t. (barı t. birliginğe) 449/7
 t. (her t. birle) 89/9
 t. (her t. ki) 78/7
 t. (her t. üzre) 33/3
 t. (her niçük t. birle) 279/5
 t. (kaysı t.) 514
 t. (kaysı t. birle) 1/1, 363/6
 t. (kaysı t. ile) 562/1
 t. (köp tazallümlük t. ü könğül) 165/8
 t. (miñg t. bilen) 386/6
 t. (ni t. bile) 451/7
 t. (niçük t.) 212/6
 t. (niçük t. birle) 225/8
 t. (süçük t. birle) 440/7
 t. (yaman yaḥşı her bir t. ara) 409/4
 t. (yaman t. ile yaman söz) 75/5
 t. (lāl t.) 123/1
 t. (ni ḥāsıl t. bilen) 1/5
 t. (tažarru t. bilen) 461/3

- t. (tīg t. ü güftār) 420/7
 t. +de 5^a-4, 323/7
 t. +de (her t.) 166/7, 208/1
 t. +din 111/5, 360/3
 t. +din (lāl t.) 118/5
 t. +din (kélse t.) 64/6
 t. +e kéltürmek 181/4
 t. +i 6/4, 413/1
 t. +i birle 317/7
 t. +i şīrīn yüzi güşāde bilen 328/4
 t. +i birle könğül 219/4
 t. +ge 32/5, 46/3, 36/8, 61/7, 363/3, 562/10
 t. +ge kél- 58/4, 84/1, 111/6, 144/4
 t. +ge (niçük t. ilen) 397/6
 t. +im 228/9, 304/2, 420/7
 t. +im bilen 362/5
 t. +im üzre 98/3
 t. +imde 396/6, 561/3
 t. +imge kél- 283/2
 t. +imni 218/1, 299/1
 t. +imni (güyā t.) 372/2
 t. +in 395/6
 t. +in (bu Mücrimniñg t.) 25/7
 t. +inde 94/1
 t. +ıng 159/7, 231/6
 t. +ıng asra- 7/8
 t. +ıng (bir t.) 169/4
 t. +ıngdın 56/4, 375/3, 397/3
 t. +ıngdın (şīrīn t.) 563/2
 t. +ıngni 56/6, 75/4, 346/4, 361/6, 402/7, 430/5, 564/8
 t. +ıngde 375/5
 t. +ini 402/5
 t. +ini (gayret t.) 209/3
 t. +iyle (mübârek t.) 71/7
 t. +ni 95/3, 360/3
 2. söz, lisan
 t. bol- 332/7
 t. (şefkatı t. yüzidin) 309/1
 t. +i (Furḳān t.) 294/7
 t. +idin (él t.) 373/3
 t. +ni (Türkī t.) 251/7

tılāvet (Ar. is.): Kur’an-ı Kerim’in usulüne göre makamla okunması

- t. +i (sī-pāre-yi Ḳur’ān t.) 470/4
 t. +in (Ḳur’ān t.) 569/17

tılbe (T. is.): deli, divāne

- t. bol- “deli olmak” 98/9

- t. vü delî 250/9
t. dik 558/6
t. +din 83/3
t. +dür mén 1/2
t. +ler dik 319/5
2. (sf.) deli, kaçık
t. könglüm 130/3
t. könglümni 170/3
t. Mecnûn dik 220/8
3. (zf.) delice
t. (köp t. yürmegeydim) 189/2
tilbe-şifat (T. +Ar. zf.): deli gibi
t. 339/2
tile- (T. f.): çok istemek, dilemek
t. -! 162/3, 163/6, 204/5, 321/6, 330/7
t. -dim 458/2
t. -gen 5/3
t. -gen ('ışık derdin t.) 124/5
t. -gey 175/5
t. -me 547(4), 548(4)
t. -megil 498
t. -p 74/7, 119/7, 179/6, 243/9, 244/2, 274/2
t. -p bar- 97/5
t. -p (kulluk t.) 232/5
t. -r 65/7, 112/5, 154/4, 160/1, 206/2, 282/2, 307/4, 317/9, 333/8, 559/10, 561/6
t. -r ki 178/3, 190/5
t. -r bol- 29/6, 79/2, 442/6
t. -r mén 40/2, 66/7, 395/3
t. -r sên 37/7, 50/4, 60/4, 83/3 , 144/2, 144/7, 155/1, 205/1, 211/1, 426/7
t. -r siz 149/2
t. -rlar 448/5
t. -sün 375/1
t. -y 345/11
t. -ydür 464/6, 495
tilek (T. is.): dilek, istek
t. +dür 562/9
t. +idin (köngül t.) 346/7
t. +im 482
t. +inğ (her t.) 321/6
tilençi (T. is.): dilenci
t. vü gedā 115/3
tileş- (T. f.): birlikte dilemek
t. -ürler 384/4
tilik (T. is.): dilli, lisanlı
t. (melāmet-piše t.) 380/1
2. (sf.) dilli
t. (éki t. hāmedin) 400/7
tilmür- (T. f.): ümit ve özlemle bakmak
t. -e mén 388/4
t. -se 182/2
t. -üp 558/3
t. -üp kal- 167/3
t. -üp kara- 239/4
t. -üp yığla- 174/3
t. -üp yığlap kara- 480
t. -üp (karap t.) 444/1
tilmürüş- (T. f.): ümit ve özlemle bakmak
t. -üp 255/3
timşāl (Ar. is.): simge, sembol
t. +inğ 188/2
t. (beher t. bol-) 213/7
tin- (T. f.): dinmek, dinlenmek
t. -meşā 558/5
t. -mey 253/3
t. -sün 412/4
tindür- (T. f.): sakinleştirmek
t. -düm 558/5
tinğle- (T. f.): dinlemek
t. -p 559/9
t. -r her kişi 108/1
tîr (Far. is.): ok
t. çek- 152/2
t. -i āh 125/7
t. -i muḥabbet 342/3
t. -i müjgān birle 517
t. -i perrān 241/3
tîre (Far. sf.): kara
t. müjgānige 220/1
t. rûz-ı rûzgārım 464/4
t. (teng ü t. meğāk) 182/1
t. +ni (heme ḥāk-i t.) 535
2. (zf.) karanlık
t. 396/5
t. ḳalğan zulmet-ābādımın 369/2
tîrelig (Far. +T. sf.): kara
t. düd 567/5
tîrelik (Far. +T. is.): bulanıklık
t. 191/6
tirik (T. is.): diri, canlı
t. 154/2, 335/7
t. +mén yā ölük 285/6
2. (zf.) diri, canlı
t. yür- 303/5

tirik tirik (T. zf.): diri dizi

t. öl- 434/6

tiriklik (T. is.): dirilik, canlılık

t. 10/4, 108/3, 312/5, 382/7

t. birle 350/2

t. ile 564/9

t. +de 4^b-9, 33/4, 98/7

t. +din 116/5, 117/7, 563/4

t. +din (bu t.) 156/2

t. +ni 417/1

tiril- (T. f.): diri hale gelmek, canlanmak

t. -mek ile 556

tiryākī (Ar. is.): bir şeye çok alışmış,

vazgeçemeyen

t. (mey-i bī-bāk t.) 380/6

titre- (T. f.): titremek, hareket etmek

t. -p 384/6

t. -p yügriş- 438/3

tiş (T. is.): diş

t. 567/3

t. +im 567/3

t. +lerim 1/3

tīşe (Far. is.): keser, kazma

t. kıl- “keser yapmak” 44/2

t. (zahm-ı t. kıl-) 557

tişle- (T. f.): dişlemek

t - 312/7

tīz (Far. is.): keskin

t. ét- “keskin kılmak” 89/1

2. (sf.) keskin

t. +inğ (tiğ-i t.) 133/6

2. çabuk

t. +rak 563/7

tofrag (T. is.): toprak

t. -ı sākındür 399/2

t. (ğayr t. üze) 570/47

t. +a 473/5

t. +ğa 417/2

t. +ğa (kara t.) 314/2, 320/4, 323/3,

407/6, 558/6

t. +ı (ayağ t. bol-) 236/8

t. +ı (ayağınğ t. mānend) 408/6

t. +ı (kadem t.) 269/6, 302/2

t. +ı (kudūminğ t.) 263/1

t. +ı (yér t. dik) 110/7

t. +ı érdim (yér t.) 268/3

t. +ıdın (kara t.) 2/2

t. +ıdın (ayağı t.) 7/1

t. +ıdur (ayağı t.) 255/6

t. +ığa (mezellet t.) 540

t. +ığa (séning kademiniğ t.) 49/5

t. +ım 151/6

t. +ın (āsitaniniğ t.) 36/6

t. +ın (ayağı t.) 363/2

t. +inğ (kadem t.) 229/2

t. +ında 410/5

t. +ını (izinini t.) 444/2

t. +ını (barça kademi t.) 488

t. +ını (küyunini t.) 243/6

t. +ını (küyunğ yerini t.) 228/3

t. +larını 220/8

tofrağ (T. is.): toprak

t. bol- “ölmek” 138/7, 213/2

t. (kara t.) 173/1, 178/4

t. +ça (kara t.) 391/5

t. +dın (bir avuç t.) 330/4

t. +dur 97/6

t. +ın (ayağın t.) 563/7

t. +ını (‘arş-ı āşiyānning şerif mezārınınğ t.) 4^a-11

toğ- (T. f.): dünyaya gelmek

t. -madı 188/2

toğrı (T. is.): doğru, gerçek, dürüst

t. bol- “dürüst olmak” 36/3

2. (sf.) dürüst, gerçek

t. yol 218/6, 323/2

t. yolğa 107/9

t. yolunğdın 101/14

toğ (T. is.): aç olmayan

t. 49/7

t. +érdi 570/9

toğuz (T. sf.): dokuz sayısı

t. āsmān 398/1

t. āsmāndın 75/1

t. eflāk 182/2, 236/2

t. eflāke 393/3

t. eflākđın 462/2

t. felek şahnıdın 558/1

t. felekđin 282/4

t. yaşda 2^a-4

t. yaşđın beri 327/7

tol- (T. f.): dolmak

t. -ğan 111/1, 374/3, 391/2

t. -mış 341/1

t. -up kalgan der ü dīvār 159/6

2. bir duygu ile baştan ayağa kaplanmak

t. -up kal- 186/4

- t. -up alan y rekn  441/2
3. parlamak
 t. -an 374/2
4. bir  eyle ba tan ba a kaplanmak
 t. -ay 470/11
tola (T. is.): dolu
 t. 91/7, 102/6, 108/1, 215/4, 249/9, 297/1, 370/7, 414/3, 474/3
 t. ( tegi t.) 176/1
 t. (y rek barı t.) 238/7
 t. +dur 570/34
2. (sf.) dolu
 t.  z r bol- 335/2
 t. c m  ki 319/6
 t. asret bolup al- 303/6
 t. an 445/5
 t. mey 371/6
 t. (bir t. c m ) 355/5
 t. ( br h m   t. n r) 569/15
3. (zf.) dolu
 t. b r- 348/4
 t. k t r- 329/7
 t. tut- 501
toldur- (T. f.): doldurmak
 t. -d  57/7, 399/6
 t. -up 201/5
tolu (T. is.): dolu
 t. +s dur 158/2
ton (T. is.): elbise
 t. (yah   t.) 474/5
 t. +  ( h ret t.) 200/2, 322/3
 t. + a (hicr n t.) 567/5
 t. + n (   met t.) 171/7
 t. +um n (k z l anlı t.) 400/2
toy- (T. f.): istediini elde ederek kanmak, doymak
 t. -mad m 224/5
toydur- (T. f.): doyurmak
 t. -d  563/4
toyna (T. is.): hayvan t rna 
 t. +   zre 93/1
t k- (T. f.): d kmek, ak tmak
 t. -! 150/5
 t. -di 86/1, 378/5, 431/2
 t. -er 130/5
 t. -er m n ki 240/3
 t. -med n 373/6
 t. -mek 69/2, 394/6
 t. -mekke 459/4, 466/7
 t. -mey n mu 289/6
 t. -se 416/3
 t. -t n 331/6
 t. - p 65/2, 101/11, 105/6, 127/3, 231/1, 255/1, 271/7, 291/5, 300/1, 408/2, 468/1
 c ger an n t k- 300/1
 e  -i ned met n t k- 101/11
 an t k- 69/2, 130/5, 394/6, 408/2, 459/4
 an n t k- 291/5
 k z m ya  n t k- 127/3
 s r   -i an t k- 468/1
 ya  t k- 105/6
t kil- (T. f.): balı bulunduu yerden veya organdan kopup d  mek
 t. -di 1/3, 176/5
t k l- (T. f.): d k lmek, akmak
 t. -se 231/4, 236/6
t rt (T. sf.): d rt say s 
 t. yand n 461/8
 t. yana 141/7
 t. y r 104/4
 t. (bu t. arad n) 434/4
t rt n i (T. sf.): d rd nc 
 t.  sm nda 262/2
 t. at felekde 228/4
t  ek (T. is.): yatak, d  ek
 t. 177/5
 t. +imdin (bu t.) 351/4
tu am (Ar. is.): yiyecekler
 t. 59/4
t b  (Ar. is.): cennetteki aa, tuba aacı
 t. -yi Firdevs 123/2
 t. -yi Firdevs bol- 563/1
 t. v      ad 290/1
 t. (    ad ile t.) 82/2, 317/2
t f n (Ar. is.): yamur ve kas rqa afeti
 t. 238/4
 t.  l- 446/4
 t. -   umm n 268/6
 t. + ma 48/4
 t. (ar-  t. bol-) 52/4
 t. (seyl-i t. -  bel ) 334/4
 t. (vehm-i t.) 130/9
 t. +da 193/4
 t. +da y k lan devlet 370/6
 t. +dadur 257/3
 t. +d n (muna t.) 149/2

ṭ. +ı (cünün ṭ. bī-pāyānı) 225/7
ṭ. +ı mén 315/3

ṭūfānıḡ (Ar. +T. sf.): tufanlı, afetli
ṭ. (munça ṭ. maḡāmıḡa) 404/4

ṭufeyl (Ar. e.): dolayısıyla, sebebiyle
ṭ. 99/7, 562/8
ṭ. +inḡ 15/5

ṭuḡyān (Ar. is.): günahkar
ṭ. bilen 265/7
ṭ. +dın 351/2
ṭ. (ṣāhib-i ṭ. kıl-) 446/1
ṭ. +ı (ıṣṡ ṭ. bilen) 88/3, 159/7
ṭ. +ıda 514

tuḡfe (Ar. is.): hediye
ṭ. 36/7

tuḡm (Ar. is.): tohum
ṭ. -ı mezārī'in kibi 101/12
ṭ. -ı reyḡān 63/6

ṭūl (Ar. zf.): uzun müddet
ṭ. 343/6
2. (is.) müddet, süre
ṭ. (ser-riṣte-yi ṭ. -ı emelni) 3^b-12

ṭulū (Ar. is.): güneşin doğması
ṭ. ét- 290/1
ṭ. kıl- "doḡmak" 228/3
ṭ. -yı ay u ḡuyaṣ 562/7
ṭ. -yı mihr-i tābānı 452/5

ṭulub (Yun. is.): yığın, küme
ṭ. +ıḡa (gül ṭ.) 176/1

ṭuṣme (Ar. is.): yiyecek, azık
ṭ. 29/5
ṭ. +dın 443/7
ṭ. +si (pāre baḡrım ṭ.) 130/3
ṭ. +yi 261/2

tur- (T. f.): kalkmak
ṭ. -dı (taḡrīmeḡa ṭ.) 559/3
ṭ. -up 101/11
2. beklemek
ṭ. - almay mén 179/7
ṭ. -ar 463/5
ṭ. -dum 558/1
ṭ. -up (vedā ētmey ṭ.) 344/4
ṭ. -up (birbir ṭ.) 272/1
3. bildirme ifade eden yardımcı fiil
ṭ. -ur (yok ṭ.) 163/2
4. tasviri fiil olarak kullanılır
ṭ. -ḡan (yanıp ṭ. ṣecer sēn) 313/5
ṭ. -ḡanṡa (baḡıp ṭ.) 558/2

ṭūr (Ar. is.): Sina yarımadasında Allah'ın
Hz. Musa'ya tecelli ettiği daḡ
ṭ. (sürme-yi ṭ.) 162/2

ṭurfe (Ar. is.): yeni, tuhaf, ṣaşılacak şey
ṭ. 82/3, 85/2, 150/3, 165/2
ṭ. kim 447/7
ṭ. -yi bī-ḡam ol- 86/3
2. (sf.) garip
ṭ. pās-bān 3^b-11
ṭ. ṣōhret-dār bol- 306/6
ṭ. müṣkil kūn éken 165/2
ṭ. lāyṡakıl mén 166/4

ṭurfetü'l-ayn (Ar. ib.): göz açıp kapayana
kadar geçen zaman, bir an
ṭ. +ıḡa 558/4

turmaḡ (T. is.): bekleyiş
ṭ. +dur (ni ṭ.) 447/7

ṭurre (Ar. is.): kıvrıcık saç lülesi
ṭ. -yi destār 60/1
ṭ. (ḡayāl-i ṭ. -yi ḡisū-yi ṡanber-tārdur)
65/3
ṭ. (ol ṭ. -yi müṣḡin ile ḡāle) 112/2

tuṣṡ (Far. is.): ekşi
ṭ. u ṡīrin 497

turuṡ (T. is.): mekan, yer
ṭ. (ni ṭ.) 126/3
ṭ. (ol ṭ.) 17/3
ṭ. +da 343/2

tūsen (Far. is.): sert başlı, haṡın at
ṭ. -i iḡbāl 42/1

tut- (T. f.): sarmak, çevirmek
ṭ. -tı etṡāfım 6/6
2. elde bulundurmak
ṭ. - (ḡāzır ṭ.) 7/8
ṭ. -tum 278/2
3. yardım etmek
ṭ. -ar (ḡol ṭ.) 11/7
4. o yolu izlemek, o yoldan gitmek
ṭ. -! 37/2, 37/7
ṭ. -ma ferīd 64/5
ṭ. -ma sāyıl-i dūnyā 14/4
ṭ. -ar (köz ṭ.) 61/5
ṭ. -arlar (köz ṭ.) 480
ṭ. -ḡıl (köz ṭ.) 317/8
ṭ. -up (köz ṭ.) 133/2, 171/5
k. -unḡ (köz ṭ.) 197/4
ṭ. -maḡıl (köz ṭ. ki) 97/2
ṭ. -ar mén (köz ṭ.) 68/6
ṭ. - (peyvend ṭ.) 37/1

t. -dum (köz t.) 219/2
 t. -up mén mezheb-i a'zam 225/11
 t. -mañg (köz t.) 340/1
 t. -tı (közümni t.) 558/1
 t. -up yol 563/5
5. eliyle kavramak, tutmak
 t. - 111/7, 223/6
 t. -! (tola t.) 501
 t. -ar 261/5
 t. -sa 101/3, 101/7, 123/5
 t. -madı 135/2
 t. -kay 104/4
 t. -up 184/7, 306/5, 559/9
 t. -up mén 141/2, 568/1
 t. - (bend t.) 37/6
 t. -ar (yağanñ t.) 375/4
 t. -ğıl (yağanñ t. ki) 322/6
 t. - (yağanñ t.) 17/7
 t. -mağğa (yağanñ t.) 392/7
 t. -tı 353/4
 t. -tı hem 564/4
 t. -tı yaqamdın 288/4
 t. -sañg 213/3
 t. -dum 230/5, 274/3
 t. -ayın 282/6
 t. -may 404/2
 t. -ğanda yaqasın 539
6. farz etmek, saymak
 t. - 37/4, 37/5, 262/4
 t. -! (ülfet t.) 564/3
 t. - ğanımet 322/5
 t. -ma ehl-i sülük 164/4
 t. -ma (ehl-i suhan t.) 521
 t. - mücrim 30/5
 t. -up (dānā t.) 35/7
 t. -up (şā'ir t.) 100/7, 469/7
 t. -mañg (téñg t.) 52/7
 t. -tı (téñg t.) 273/6
 t. -ar (‘ābid t.) 470/15
 t. -ar (téñg t.) 119/2
7. dinlemek, uygulamak, dışına çıkarmak
 t. -! (becā t.) 209/12
 t. -! (pend t.) 37/1
 t. -ğıl (be-cān t.) 182/6
 t. -ma (āşinā t.) 211/1
 t. -mañg (kemīne ‘Ābid-i mehcūrññg yolın t.) 361/7
 t. -uñg pendimni 558/2

8. yapmak, etmek
 t. -! 164/3, 205/2
 t. -! dōst ki 512
 t. -! karīn 360/7
 t. -! (berāber t.) 443/9
 t. -! (fer t.) 564/3
 t. -! (hursend t.) 37/3
 t. -! (nihān t.) 412/2
 t. -! (şīrīn t.) 361/6
 t. -! kim (haber t. kim) 563/6
 t. -a mén (nihān t.) 468/2
 t. -ar ‘azīz 77/6
 t. -ar (rāst t.) 510
 t. -ğan (biyik t. bilen) 126/4
 t. -ğıl (şād t.) 425/2
 t. -ma bisyār gūy 520
 t. -ma rāğīb 326/4
 t. -ma (mağrūr t.) 415/2
 t. -mağıl 165/7
 t. -mağım (müsellem t.) 285/7
 t. -sa (bīdār t.) 105/4
 t. -up (mātem t.) 303/5
 t. -up (şoḥbet t.) 113/2
 t. -up (yigit t.) 564/2
9. yol kesmek
 t. -up (yolnı t.) 49/9
 t. -tı yolum 222/3
10. (yer için) ayırmak ya da ayırtmak
 t. -! (kēñg t.) 391/7
 t. -! (sehl t.) 164/2
 t. -up (cā t.) 81/12
 t. -sun 82/6
 t. -tı 567/1
 t. -tı (şemer t.) 86/1
 t. -mas 89/4
 t. -mağ 126/3
 t. -ma ki 95/3
 t. -up (şaf t.) 96/4
14. tasviri fiil olarak kullanılır
 t. -dum (bakıp t.) 303/6
 t. -ğan (bakıp t. ḥayālīñg) 117/3
15. o yolu izlemek, o yoldan gitmek
 t. -mağdur tarīḳ-i ittiḥād 172/6
 t. -tı diyār 243/6
16. yazmak
 t. -tı (nazmın t.) 410/7
tutaş (T. is.): bitişik
 t. 138/6
tutaş- (T. f.): tutuşmak, ateş almak

- t. -kan nāre 833/5
t. -tı 221/7
tūti (Far. is.): papağan
t. 80/7
t. -yi şekker-şikenim sēn 302/1
t. -yi şīrīn zebān 407/1
tūti (Far. is.): papağan
t. vü kumrı vü dūdunġ zikriġa 421/2
t. +ler devrānıda 111/4
tūtiyā (Ar. is.): kadınların gözüne çektikleri
sürme
t. 408/6
t. bol- 390/4, 503
t. eyle- 294/3
t. kıl- “sürme çekmek” 35/2, 473/3
t. üçün 338/9
t. -yı çeşm-i benādur 261/1
t. -yı çeşm-i pür-nemdür 108/2
t. -yı nūr-fezā 255/6
t. +dur 229/2
t. +ğa 2^a-12
t. +mızdur 387/3
t. +sıdın (hāk-ı rāhı t.) 558/3
tūtiyā (Far. is.): papağan
t. 97/6
t. bol- 205/1
t. (be-menzilet-i t.) 77/6
tutul- (T. f.): işlevini yerine getiremez
olmak
t.-ğan 1/1
tutuş- (T. f.): ateş almak, yanmaya
başlamak
t. -sam 9/2
tuy- (T. f.): duymak
t. -arġa 12/3
tuzag (T. is.): tuzak, ağ
t. kıl- 30/3
t. +ında 156/5
tüf-dān (T. +Far. sf.): tortulu
t. (hoş t. çay) 438/4
tügme (T. is.): düğme
t. (nigīn-i t. -yi tāt-ı ser-i tamām-ı
keyān) 562/3
tügün (T. is.): düğüm, bağ
t. (köp t.) 310/5
tüken- (T. f.): tükenmek, bitmek
t. -di 131/3, 197/7, 354/1
t. -medi 364/5
t. -mes 45/2, 208/7
t. -meydür 226/9
tümen (T. sf.): on bin, pek çok
t. sevdā 12/7
t. (yüz t. ġavġā) 253/5
tün (T. is.): gece
t. karānġusunda 164/4
t. sevādıġa 559/3
t. yanġlıġ 422/2
t. ü kün 33/2, 301/5
t. (her t.) 567/6
t. (kün ü t.) 299/1
2. (zf.) geceleyin
t. 31/4
tünd (Far. sf.): şiddetli, haşın
t. cevālān 410/2
t. (şūh-ı t. cevālānım) 283/1
t. (tekāver-i t.) 86/2
t. (ol t. cevālān) 109/4, 394/5
tünd-bād (Far. is.): sert rüzgar
t. -ı ecel 3^b-12
t. +ı (devrān t.) 431/2
t. +ı (havādiş t.) 348/5/2
t. +ı ile (havādiş t.) 418/5
tüp (T. is.): dip, oyuk ve çukur yerlerin alt
bölümü
t. +ide (deryā t.) 479
t. +ıġa (yér t.) 113/4
türāb (Ar. is.): toprak, toz
t. bol- 326/2
t. kıl 217/7
t. -ı āsitānıġ 257/4
Türkī (T. +Ar. is.): Türkçe
T. tilni 251/7
türlük (T. sf.): türlü, çeşitli
t. āzār 241/2
t. belālardur 64/2
t. elem birle 38/2
t. hayālī 95/6
t. nevā vü nāle 559/2
t. nevā-sāzımda 402/3
t. (‘aceb sevdālī t. fitne-yi bir şur-ı şer
başım) 259/1
t. (bir t. muḥabbet) 233/2
t. (cihān t. belā vü derdiġa) 257/1
t. (yüz t. ḥatır) 7/6
tüş (T. is.): düş, rüya
t. 100/6
t. bilen 356/1
t. +de 265/6

t. +üm (méning körgen t. ta'biriga) 301/3
 t. +ümde 265/6
 2. yan, taraf
 t. +ığa (tüş t.) 300/5
 t. tüşiğa (her bir tarafa) 300/5
tüş- (T. f.): 1. düşmek
 t. -üpdür 58/3, 68/5
 t. -er 81/16
 t. -er (kéyin t.) 80/3
 t. -er (zır t.) 101/12
 t. -se 84/5, 88/5, 129/3, 304/5
 t. -ken (yérgе t. şu'lesi) 89/3
 t. -erge 208/10
 t. -ti 221/7, 286/6, 319/3, 564/6
 2. uğramak, kapılmak
 t. -üpdür 41/1
 3. tasviri fiil olarak kullanılır
 t. -üp (ıra t. mén) 53/5
 t. -se (ayrıla t.) 81/13
 4. yardımcı fiil olarak kullanılır.
 t. -ken (ayağ astığa t.) 301/2
 t. -sem (ayağ astığa түş- "ayağ altına düşmek") 5/5
 t. -se (başğa miñnet t.) 291/2
 t. -ken (başğa t. şüret-i hālim) 422/4
 t. -ti 3^a-5, 3^a-6(2)
 t. -se 309/4
 t. -ti başıma 165/1
 t. -ti başımğa 319/3, 570/4
 t. -er (cānıñğa t.) 417/4
 t. -er (yolğa t.) 101/1
 t. -er (başğa t.) 81/16
 t. -ken baş 177/1
 t. -ken (başımğa t. aḥvālimni) 136/1
 t. -üpdür (başıma t.) 132/6
 t. -üpdür işim 567/2
 t. -ti başıma 150/4
 t. -ti (başımğa t.) 145/1
 t. -ti (cānımğa t.) 223/5
 t. -ken (başğa t. barça sevdānı) 158/5
 t. -ken (başğa t. mācerālarğa) 413/2
 t. -ken (baş t. beri) 181/2
 t. -kende (iş başıñğa t.) 512
 t. -kende (başğa t.) 90/2
 t. -üp (ayağğa t.) 76/1
 t. -megen (hicrāñğa t.) 84/2
 t. -gen (başımğa t. munça sevdānı) 88/2

t. -ti 164/6
 t. -ti ot 91/4
 t. -se ıışk otı 251/2
 t. -er bolsa 139/1
 t. -er (ésige t.) 325/4
 t. -megey sēn 540
 t. -ti 209/4
 t. -ti (başğa t.) 2^b-9
 t. -ken 231/3
 t. -ken ése (kōñglige t.) 362/6
 t. -ti (kōñgülge t.) 2^b-12, 558/4
 t. -mesün başğa 570/54
 t. -ti (başığa t.) 3^a-5
 t. -üp (kōñgülge t.) 3^b-1, 3^b-2
 5. yardımcı fiil olarak kullanılır.
 t. -eyin (éşikingе t.) 305/1

tüvānā (Far. is.): güçlü kişi

t. ile 527
 2. (sf.) güçlü, kuvvetli, dinç
 t. (Ḥayy-i t.) 478
 t. (Ḥayyūm-i t. sēn) 1/2

tüvānālīg (Far. +T. is.): güçlülük, kuvvetlilik
 t. barında 327/6

tüz (T. is.): düz, doğru
 t. bol- 564/5
 t. eyle- 163/6, 386/1

tüz- (T. f.): 1. Söylemek
 t. -! 564/5
 t. -er 104/3
 t. -üp 89/11, 559/2
 2. düzenlemek, hazırlamak
 t. -! 122/1(2), 122/2, 122/3, 122/5, 122/6, 122/7
 t. -! nızām 406/5
 t. -üpdür (mundağ t.) 431/4

tüzel- (T. f.): kurulmak, düzene konulmak
 t. -gen 111/2

tüzet- (T. f.): kurmak, yapmak
 t. -! 259/7
 t. -dim 124/2
 t. -ip 449/3
 t. -ür 375/4

tüzlük (T. is.): düzlük
 t. +din 566/3

tüzül- (T. f.): dizilmek
 t. -di 319/4

U

u (Far. bağ.): ve, ile, hem, hem de

u. $1^b-2(2)$, $1^b-5(2)$, 1^b-7 , 1^b-8 , 1^b-9 ,
 2^a-3 , 2^a-4 , 2^a-12 , 2^a-13 , 2^b-1 , $2^b-2(2)$,
 2^b-3 , 2^b-6 , $2^b-7(2)$, 2^b-9 , 2^b-10 , $2^b-11(2)$, 2^b-12 , 3^a-1 , 3^a-3 , 3^a-4 , 3^a-9 , 3^a-11 , 3^a-12 , 3^b-1 , 3^b-1 , 3^b-7 , 4^a-3 , 4^b-5 ,
 4^b-6 , $4^b-7(2)$, 5^a-2 , $1/8$, $1/9$, $3/1$, $6/6$,
 $6/9$, $8/1$, $8/3$, $8/4$, $8/6$, $10/5(2)$, $11/2$,
 $13/3$, $15/2(2)$, $16/3$, $17/2$, $17/5$, $17/6$,
 $18/1$, $18/5$, $20/1$, $24/1(2)$, $24/2$, $25/2$,
 $25/7$, $26/6$, $28/3(2)$, $32/1$, $32/3$, $33/5$,
 $33/6$, $35/4$, $36/1(2)$, $36/5$, $36/8$, $37/1$,
 $37/3$, $37/5$, $39/2$, $39/7$, $41/3$, $41/7$,
 $42/3$, $43/4$, $45/1$, $47/1(2)$, $47/2(2)$,
 $47/4$, $48/2$, $49/1$, $49/7$, $50/4(2)$, $50/7$,
 $52/4$, $52/7$, $53/1$, $54/2$, $56/4$, $61/2$,
 $61/4$, $61/6$, $63/3$, $64/3$, $64/8$, $66/2$,
 $66/6$, $67/3$, $67/7$, $67/10$, $72/4$, $73/1$,
 $73/3$, $74/1$, $74/2$, $75/3$, $77/7$, $79/2$,
 $79/7$, $81/8$, $82/3$, $82/7(2)$, $83/2$, $84/1$,
 $85/7$, $87/2$, $88/1$, $88/3$, $89/7$, $91/1$,
 $91/6$, $91/7$, $92/6$, $94/6$, $95/5$, $99/7$,
 $100/2$, $100/4$, $101/1$, $101/5$, $102/5(2)$,
 $103/4$, $103/7$, $104/7$, $105/3$, $106/4$,
 $107/5$, $108/4$, $110/5$, $110/6$, $111/1$,
 $111/2$, $112/4$, $112/6$, $112/7$, $116/6$,
 $119/4$, $121/6$, $122/2$, $124/3$, $126/4$,
 $129/7$, $132/7$, $133/5(2)$, $133/6$, $134/5$,
 $134/5$, $135/7$, $136/6$, $136/7$, $138/1$,
 $139/5$, $140/3$, $142/2$, $143/2$, $143/4(2)$,
 $145/4(2)$, $146/3$, $147/3$, $150/2$, $150/5$,
 $151/3$, $152/1$, $152/5$, $152/6$, $154/6$,
 $155/5$, $156/1(3)$, $156/7$, $160/1(2)$,
 $160/3$, $161/4$, $163/2$, $163/4$, $163/6$,
 $164/1$, $164/2$, $165/1$, $165/7$, $168/2$,
 $171/5$, $172/5$, $174/4$, $176/3$, $177/3(2)$,
 $179/2(2)$, $181/1$, $182/1$, $183/2$, $185/3$,
 $189/5(2)$, $189/6$, $189/9$, $190/5$, $190/7$,
 $191/2$, $191/4$, $191/5$, $194/2$, $194/4$,
 $194/6$, $195/2(2)$, $195/5$, $195/7$, $196/2$,
 $196/6$, $198/1(4)$, $201/1$, $201/4$,
 $201/11$, $202/1$, $202/2$, $203/8(2)$,
 $205/2$, $208/4$, $209/2(2)$, $209/3$, $209/7$,
 $209/9$, $212/7$, $213/3$, $214/1$, $216/1$,
 $216/3(3)$, $217/2$, $217/8$, $219/1$, $219/7$,
 $220/7$, $221/3$, $221/6$, $221/7$, $222/1$,
 $222/4$, $222/5(3)$, $223/5$, $224/1(3)$,
 $224/7$, $224/9$, $225/2$, $226/3$, $227/2$,
 $227/8$, $228/5$, $230/6$, $231/2$, $232/2$,

$236/9$, $237/2$, $237/4$, $239/3$, $239/8$,
 $239/9$, $241/3$, $241/4$, $241/5$, $242/5$,
 $244/1$, $244/2$, $244/4$, $244/5$, $244/6$,
 $245/4$, $247/6$, $247/7$, $248/2$, $248/5$,
 $250/1$, $251/3$, $251/4$, $251/6(3)$, $253/3$,
 $254/2$, $255/2$, $255/3(2)$, $258/5$, $260/4$,
 $261/4$, $263/2$, $263/3$, $263/7$, $265/5$,
 $265/6$, $273/3$, $275/6$, $276/4(2)$, $276/8$,
 $277/5$, $278/1$, $280/5$, $281/3$, $282/5$,
 $283/7$, $285/6$, $287/5$, $288/2$, $289/1$,
 $289/5$, $291/2(2)$, $291/4$, $291/5$, $294/1$,
 $294/5$, $297/2$, $305/1$, $306/2$, $311/1$,
 $312/2$, $313/5$, $314/1$, $315/1$, $316/8$,
 $317/3$, $318/1$, $318/4$, $319/1$, $319/5$,
 $320/3$, $321/7$, $322/5$, $323/1$, $323/6$,
 $325/1$, $326/3$, $328/2$, $329/8$, $330/1$,
 $330/6(2)$, $331/5$, $332/1$, $332/3$, $332/6$,
 $333/2$, $335/5$, $337/4$, $338/2$, $339/5$,
 $343/5$, $348/3$, $349/7$, $350/7$, $351/2$,
 $351/4$, $354/2$, $359/3(2)$, $359/4$,
 $359/5(2)$, $359/9$, $360/2(2)$, $362/2$,
 $362/5$, $362/5$, $362/6$, $364/4$, $365/4$,
 $367/3$, $368/3$, $370/3$, $370/7$, $371/6$,
 $372/5$, $373/1$, $373/4$, $374/5$, $374/6$,
 $375/5$, $376/5$, $377/1$, $379/1$, $379/6(2)$,
 $380/2$, $381/5$, $382/5$, $382/6$, $383/7$,
 $384/1$, $384/4$, $384/4$, $385/4(2)$, $386/1$,
 $386/3$, $386/6$, $387/7$, $388/2$, $389/4(2)$,
 $390/5$, $390/7$, $391/5$, $392/5$, $392/6$,
 $393/2$, $394/4$, $394/5$, $394/6$, $395/2$,
 $396/1$, $398/4(2)$, $399/2$, $399/4(2)$,
 $400/1$, $402/2$, $405/1$, $405/4$, $405/6$,
 $405/7$, $406/1$, $406/2$, $408/1$, $408/2$,
 $410/6$, $411/2$, $411/4$, $411/5$, $411/7$,
 $412/2(2)$, $415/1$, $416/3$, $417/2$, $417/3$,
 $417/7$, $420/3$, $420/5$, $420/8$, $422/1$,
 $424/7(2)$, $424/10(3)$, $426/3$, $428/1$,
 $428/4$, $429/6(2)$, $429/8$, $430/1$, $431/1$,
 $432/2$, $434/5(2)$, $434/7(3)$, $435/3$,
 $435/6$, $435/10$, $435/12$, $435/14$,
 $435/17$, $436/2$, $436/5$, $437/1$, $438/7$,
 $439/6$, $439/8$, $439/9$, $440/1$, $440/2$,
 $440/4$, $442/1(2)$, $443/7(2)$, $444/6(2)$,
 $445/1$, $448/3$, $449/1$, $449/3$, $449/5(3)$,
 $449/6(3)$, $449/10$, $450/4$, $450/5(2)$,
 $450/6$, $451/1$, $451/5$, $452/2$, $454/2$,
 $454/3$, $454/4$, $457/1$, $457/4$, $457/5$,
 $458/7$, $459/5$, $459/6$, $460/4$, $460/5(2)$,
 $461/7$, $462/2$, $462/3$, $463/7$, $464/3$,

464/7, 465/2, 465/5, 467/1, 467/2, 468/2, 468/4, 470/6, 470/7, 470/9, 470/10, 470/11(2), 470/12, 470/13, 471/1, 471/3, 471/5, 472/3, 472/5, 473/1, 473/2, 473/7, 475/5, 476/5, 480, 481, 483, 487(2), 488(2), 490, 491, 492, 497(2), 498, 500, 504, 508, 509, 511, 513, 514, 515, 523, 524, 529, 530, 531, 536(2), 537, 538(2), 542, 548, 551, 556, 557, 558/1, 558/2(2), 558/5, 559(2), 559/9, 561/2, 561/5, 561/6, 562/5(2), 562/7, 562/8, 562/10, 563/6, 564/9, 566/1(4), 566/6, 567/1, 567/4(2), 569/11, 569/14, 569/16, 569/22, 570/4, 570/22, 570/23, 570/25, 570/33, 570/38(2), 570/40(2), 570/45, 570/48, 570/49

‘ubūr (Ar. is.): başka tarafa atlama
‘u. kıl- 183/4

uc (T. is.): mükafat, iyilik
u. 54/1(2), 54/2, 54/3, 54/4, 54/5, 54/6, 54/7

uç (T. is.): bir şeyin bitim noktası, son
u. +ı (köz u.) 247/7
u. +ı (köz u. birle) 294/9, 384/3, 461/6
u. +ı (til u. birle) 15/9
u. +ıdın (köz u.) 426/6

uç- (T. f.): 1. uçmak
u. -! 207/3
u. -ar 353/3, 385/5
u. -arğa 430/2
u. -arğa kanat 178/3
u. -arğa kanatı 94/4
u. -ay 176/2
u. -ğalı 282/3
u. -ğanı 266/5
u. -kanı (karçığaynıñ u.) 356/3
u. -kanıda 318/5
u. -mağ için 288/5
u. -mağdın (kalsa u.) 561/1
u. -mağnı 263/3
u. -mas 248/3
u. -mas mu 193/4
u. -sa 128/4
u. -tı 182/4
u. -up 472/3
u. -up kaç- 561/1

2. gitmek, yok olmak
u. -ğan 316/5
u. -mağunça 323/2

uçkun (T. is.): kıvılcım
u. (bir u. birle) 195/3
u. +ı (cehennem u. dik) 282/3
u. +ı (ot u.) 332/2
u. +ıdın (anıñ her u.) 307/1

uçmağlık (T. is.): uçma, uçuş
u. 206/2

uçra- (T. f.): rastlamak, tesadüf etmek
u. -dı 63/5, 135/1, 420/5, 458/7, 465/7, 570/51
u. -dım 6/8, 222/2, 273/8, 274/5, 275/2
u. -dıñ ki 209/10
u. -ğan 233/5
u. -ğan çağda 459/1
u. -ğan (bir belāğa u. her mübtelā) 87/3
u. -mas 392/6
u. -maydur 394/4
u. -sa 80/6, 372/2, 402/4, 425/3, 446/6, 570/37

uçraş- (T. f.): rastlamak
u. -gan 246/2

uçur- (T. f.): kaçırmak, yok etmek
u. -ğay (uykunı u.) 58/5

uğrı (T. sf.): hırsız
u. kifrigi 91/5

uğrevī (Ar. is.): ahiret ile ilgili
u. 60/4

‘uqbā (Ar. is.): öteki dünya, ahiret
‘u. gamin yé- 340/2
‘u. zādını 278/2
‘u. (dünyā vü ‘u.) 455/4
‘u. (fıkr-i zād-ı ‘u. kıl) 193/6
‘u. +da 233/2
‘u. +dın (şehd-i ‘u.) 204/5

‘uqbī (Ar. is.): öteki dünya, ahiret
‘u. +ni (hužūr-ı zevk-i ‘u.) 461/6

‘uqde (Ar. is.): düğüm
‘u. -yi ol zülf-i pür-tābıñnı 51/3
‘u. (bilmegendin ‘u.) 55/4

‘uqūbet (Ar. is.): eziyet, azap
‘u. +ler bile 563/4

ul (T. sf.): temel, esas
u. +da (fıkr-i u.) 211/4

uluğ (T. is.): büyük

- u. küçükni 300/4
u. +lar 435/9
u. +lar kelâmın 521
u. +lar (özünğdin u. aldıda) 174/6
2. (sf.) büyük, yüce
u. bāzār bolma- 379/3
u. dāstān kıl- 450/2
‘ulūm (Ar. is.): ilimler, fenler
‘u. +dın (aşhāb-ı ‘u.) 3a-5
‘u. +ı (faẓl u ‘u.) 569/14
‘ulūv (Ar. is.): büyük, yüce
‘u. 365/1
‘ulvī (Ar. is.): yüce, yüksek
‘u. 408/3
2. (sf.) yüce, yüksek
‘u. mekân 4^a-2
‘u. (hevā-yı rütbe-yi ‘u. dūrūd) 157/6
‘u. (rütbe-yi ‘u.) 166/1
‘umde (Ar. is.): esas, temel
‘u. -yi ‘arş 218/2
‘ummān (Ar. is.): deniz
‘u. (tūfān-ı ‘u.) 268/6
‘u. +dın 245/4
umūr (Ar. is.): işler, hususlar
u. (her u.) 54/2
unut- (T. f.): unutmak
u. -! 564/3
u. -tı 564/3
u. -up mén 568/1
ur- (T. f.): vurmak
u. -! 340/3
u. -ar 112/2, 175/3, 238/4
u. -ar (mevc ur-) 1/6
u. -dı mevc 154/7, 564/11
u. -ğan 89/9, 131/2
u. -ğan (kadem u. bu ẓarīka) 185/6
u. -ğanıñ (taş u. birle) 406/2
u. -ma 56/6, 161/4
u. -madı (mevc u.) 43/7
u. -madıñ 106/4
u. -mağnı 559/8
u. -mağ (otğa u.) 58/2
u. -mağğa 110/1, 177/4
u. -mas mu 499
u. -may 435/8
u. -sa 546
u. -sa (ilgeri kadem u.) 80/3
u. -sañğ kadem 129/4
2. peyda olmak, çıkmak
u. -dı cūş “çoşmak” 147/1
u. -dı hoş 159/5
u. -ğay nefis-i şeytānı 454/5
u. -may peydā 7/7
3. söylemek
u. -ar sēn 47/5, 407/7
u. -ğucı 135/5
u. -masun 323/6
u. -up sēn 340/4
u. -dum (āh-ı elvedā‘ u.) 558/1
4. yardımcı fiil olarak kullanılır.
u. -up (āh u.) 181/2
5. düzenlemek, kurmak
u. -ma dem 496
u. -madım (dem-i hoş u.) 198/4
uruş (T. is.): kavga, savaş
u. 40/6
u. meydānığa 435/8
u. +umnı 467/7
uruş- (T. f.): mücadele etmek, savaşmak
u. -! 371/7
u. -tunğ (açığ sözlep u.) 348/2
‘usret (Ar. is.): zorluk, sıkıntı
‘u. birle 435/16
uş (T. zm.): şu
u. +nı 313/4
uşal (T. sf.): şu, işte o
u. mehveşni 225/2
uşal- (T. f.): ufalanmak, küçülmek
u. -ğandın 350/3
u. -mas 393/6
uşat- (T. f.): kırmak, parçalamak
u. -dınğ 331/6
uşbu (T. sf.): işte bu
u. ‘ālemde 224/1
u. bāzār içre 50/2
u. devrān içre 164/7
u. düşmen 570/55
u. günāh ile 445/7
u. hevā-yı nām 63/7
u. in‘ām 42/4
u. karrıdın 570/29
u. kéçe 225/1, 334/1
u. keseldin 245/6
u. kün 36/8, 102/2, 110/3, 356/1
u. künler 341/1
u. merhalede 450/5
u. meydür 33/2
u. mihmān 133/1

- u. nām ile 223/7
u. revānīng 194/4
u. seher 427/2
u. sevdānı 382/4
u. söz 563/2
u. yalguz başıma 426/3
u. (vücūd-ı u. ‘ālem) 225/6
- uşla- (T. f.): tutmak**
u. -! 312/7
u. -dı 221/2, 265/4, 417/5
u. -dılar 466/4
u. -dīng 213/3
u. -gıl 567/7
u. -mağanğa 128/4
u. -p 461/4
- uşol (T. sf.): işte o, bu, tam bu**
u. ‘āşık ki 559/10
u. bezmde 180/4
u. bī-derdlerni 273/3
u. cānān için 108/1
u. ceybi ki 438/9
u. hāletde 311/3
u. ‘ıyş ki 461/2
u. kan kıla kal 215/4
u. kātılğa 394/6
u. kün kim 183/4, 269/1
u. künden ki 14/6
u. kūy étleri birle 413/5
u. maḥbūb-ı ḥūbdın 148/3
u. rāhat ki 423/6
u. rūzī ki 236/4, 270/1, 313/1
u. şayyād 136/3
u. şayyād közlerni 93/5
u. serv-i ḥırāmān 31/2
u. söz kim 392/2
u. ten kim 399/3
u. tertībimdın 318/3
u. yār ile 169/1
u. zībā şanemni 242/1
u. (Mücrim-penāh ile u. şāh) 128/6
- 2. (zm.) o, işte bu**
u. 4^a-10, 563/7
u. ki 56/7
u. kim 234/4, 439/10
- ‘uşşāk (Ar. is.): aşıklar**
‘u. 90/2, 150/2, 286/5
‘u. ara 456/1
‘u. bağrın 129/2
‘u. cism ü cüssesin 566/6
- ‘u. ehli 471/1
‘u. ehliğa 70/2
‘u. élidin 376/4,
‘u. élidin naru 568/1
‘u. éliğa 165/2
‘u. -ı barça 10/2
‘u. -ı sitem-keşniñg devāsı mén 357/3
‘u. (barça ‘u. ehlidin) 559/6
‘u. (esāmī-yi heme ‘u.) 458/4
‘u. (ḥātır-ı ‘u.) 296/4
‘u. (ḥātır-ı ‘u. érür) 563/3
‘u. (heme ‘u.) 93/7
‘u. (temennā eylegen ‘u.) 394/6
‘u. +dın 27/5
‘u. +dın (barı ‘u.) 330/5
‘u. +ığa 269/4
‘u. +lar 119/7, 463/5
‘u. +lar dīvānıda 136/2
‘u. +lar (bir niçe ‘u.) 158/2
‘u. +lardın 7/2, 44/1
‘u. +larnıñg arasında 227/4
‘u. +mén (ṭabīb-i ḥāzık-ı ‘u.) 437/5
‘u. +nıñg barın 85/4
‘u. +nı 122/5, 172/3
- ‘uşşākılığ (Ar. +T. is.): aşıklık**
‘u. destūrı 378/4
‘u. +ge 172/7
- utkur- (T. f.): budamak**
u. -duñg 259/2
- uy- (T. f.): birlikte hareket, etmek, aynı şeyi yapmak**
u. -up 2^b-3
- uyal- (T. f.): utanmak**
u. -! 181/6, 322/7
u. -masdın burun 322/7
- uyat (T. is.): utanma, haya, edep**
u. 178/6, 415/6
u. +ı 382/2
u. +ıdın 564/6
u. +ım 396/6, 561/5
u. (bu ni u.) 17/5
u. +ğa 337/3
- uyatlıg (T. is.): edepli, terbiyeli**
u. (iy u.) 174/7
- üy-be-ü (Far. ib): ille de o**
ü. 372/3
- uygan- (T. f.): uyanmak**
u. -ıp 356/1
u. -madı 204/1

- u. -madım 32/5
uyku (T. is.): dalgınlık
 u. +dın 51/1
 u. +dın (ğaflet u. aç-) 259/6
 u. +sıdın 46/8
 u. +sıdın (lehv ü tarab u.) 60/7
2. uyku
 u. 208/4, 237/4, 239/4, 316/5, 323/2, 371/1, 460/1
 u. kél- 185/6
 u. keltürmek érür 58/5
 u. +da 159/3, 204/1, 356/1, 416/1, 416/3, 416/7
 u. +da bol- 416/5
 u. +da bol- 416/1, 416/2, 416/6
 u. +da kal- 416/4
 u. +dın 105/4, 212/7, 303/2
 u. +nı uçur- “uykuyu kaçırmak” 58/5
 u. +nı (ğaflet u.) 212/3
 u. +sı (iy ğaflet u.) 217/4
 u. +sın (ğaflet u.) 536
3. uykulu, dalgın
 u. +édim 279/3
uykulat- (T. f.): uyutmak, aldatmak
 u. -ur 389/3
uyüb (Ar. is.): utanılacak şeyler, ayıplar
 u. 449/8
uza- (T. f.): değer kazanmak
 u. -r 323/7
2. mekanda sürüp gitmek, devam etmek
 u. -r mén 394/2
uzat- (T. f.): vermek
 u. -! 36/9, 42/7
 u. -ur 439/7
2. göndermek, yolculamak
 u. -! 360/4, 429/10
 u. -ıp 279/4
 u. -mak ile 570/10
 u. -mı 60/1
üzemā (Ar. is.): şeref ve mevki bakımından büyükler
 u. 108/3
üzlet (Ar. is.): yalnızlık
 u. 4/9, 567/4
 u. maḳāmı 293/6
 u. -i maḳām 28/5
 u. (künc-i u.) 409/2
 u. (muḳīm-i u. -i künc) 266/5

- u. (zindān-ı u. içre) 129/7
 u. +de 137/2, 264/5, 387/1
 u. +de (bu u.) 336/7
 u. +de (meḳmen-i u.) 307/5
 u. +érür 24/4
 u. +ide 48/7

üzlet-bend (Ar. +Far. is.): yalnızlık bağımlısı
 u. 282/7

üzlet-güzin (Ar. +Far. is.): yalnızlığı seçen
 u. bol- “yalnızlığı seçmek” 34/4
 u. (mücrim-i u.) 316/9

üzv (Ar. is.): organ
 u. +ımdın érür (barça u.) 54/4
 u. +ınga 68/5
 u. +unı 236/7

Ü

ü (Far. bağ.): ve, ile, hem, hem de

- ü. 1^b-3, 1^b-4(2), 1^b-6, 1^b-7(2), 2^a-5, 2^a-6, 2^a-10, 2^b-11, 3^a-10, 3^a-13, 3^b-1, 3^b-3, 3^b-4(2), 3^b-5, 3^b-7, 3^b-9, 3^b-12, 4^a-7, 4^a-8, 4^b-7, 4^b-8, 4^b-9, 5^a-7, 1/4, 1/6, 1/8, 2/2, 2/5, 4/2, 5/1, 5/4(2), 5/7, 6/1, 6/6, 6/8, 6/11, 7/2, 7/5, 8/4, 10/4, 10/7, 10/8(2), 11/1(2), 12(1), 12/7(2), 14/1, 14/6, 14/7(2), 14/8, 15/2, 15/3, 15/5, 15/9, 16/2, 16/3, 16/5(2), 17/6, 18/5, 19/5, 20/4, 23/3, 25/4, 26/1(2), 28/3, 28/7, 30/4, 31/7, 32/1, 32/3(2), 33/2, 33/4, 34/2(2), 35/3(3), 35/4, 36/2, 38/3, 38/5, 39/3, 39/6, 39/7, 40/2, 41/1, 41/3, 42/2, 42/3, 43/1(2), 43/5, 44/1, 44/3, 45/1, 45/2, 45/5, 45/7, 47/2, 48/6, 49/2, 49/3, 49/6(2), 50/6, 51/5, 51/6, 53/2, 54/3, 55/2, 55/7, 56/3, 57/1, 58/7, 59/4, 60/6, 60/7(2), 61/1, 61/4, 64/4, 66/2, 68/5, 70/2, 72/3(2), 73/6, 73/7, 73/8(2), 75/7, 76/2, 76/4, 77/5, 78/4, 79/2, 79/7(2), 80/7, 81/5, 81/7(2), 81/10, 81/12, 81/14, 81/17, 83/1, 84/5, 86/1, 86/6(3), 88/6, 89/6, 91/1, 91/3, 92/4, 92/7, 94/5, 95/1, 95/2, 95/3, 98/1(2), 99/1, 99/7, 101/11(2), 102/4, 103/4, 103/5, 103/7, 105/2, 105/5, 106/6, 107/5, 109/2, 111/3, 112/5, 112/6(2), 116/1, 120/1(2),

121/1, 121/3, 121/7, 123/3, 124/1, 124/3, 125/2, 130/4, 130/7, 132/4, 136/5, 137/1, 137/3, 138/4, 139/2, 139/5, 139/8(3), 140/3, 142/4, 143/4(2), 145/6, 147/2, 147/3, 149/2, 149/4, 149/7, 151/1, 153/1, 153/3, 153/4(2), 154/2, 154/3, 154/7, 155/3, 156/1, 156/4, 156/6(2), 158/2(2), 159/6, 159/7(2), 161/1, 162/6, 162/7, 163/1, 164/1, 165/8, 166/5, 167/3, 167/4, 167/6, 170/4, 171/5, 172/4, 172/5, 174/4, 175/7, 176/4, 180/7(2), 181/1, 181/4, 181/7, 182/1, 182/3, 183/4, 183/5, 184/1, 185/3, 186/6, 188/6, 188/7, 190/4, 191/1, 191/3, 191/4, 194/2, 194/3, 194/5, 195/1, 195/5, 195/7, 196/6(2), 198/1, 198/7, 200/4, 201/8, 201/9, 201/11, 202/1, 202/2, 202/3, 202/9(2), 203/3, 203/6, 203/7, 205/5, 206/4, 208/2, 208/3, 208/4, 209/9, 210/1, 210/7, 211/3, 212/5, 213/4, 214/5, 215/2, 215/4, 216/4, 216/7, 218/4, 220/1, 220/7, 220/9(4), 222/3, 223/5, 224/4, 224/5, 224/6, 225/3, 225/9, 227/4, 231/3, 234/5, 237/2, 237/6, 239/2, 239/10, 240/4, 241/2, 241/4, 244/1(2), 244/3, 244/6(2), 245/4, 246/2, 249/3, 250/1, 250/4, 250/7, 252/1, 252/4, 252/5(2), 253/1, 253/3, 254/1, 255/4, 257/3, 257/5, 258/1, 258/3, 260/7, 261/3, 263/1, 265/1, 265/2, 265/5, 266/6, 266/7, 268/2, 269/1, 270/7, 271/5, 272/2, 272/4, 273/1, 273/8, 274/5, 275/3, 275/5, 277/1, 277/2, 277/4, 278/2, 279/3, 280/3, 282/7, 284/1, 284/2, 285/6, 286/3, 286/4, 286/5, 287/2(2), 291/3, 292/4, 293/7, 294/1(2), 294/9, 294/10, 295/3, 296/2, 296/3, 297/2, 299/1, 300/2, 300/3, 301/5(2), 302/3, 302/4, 303/3, 303/5, 303/7, 304/6(2), 304/8, 305/2, 305/3, 305/4, 305/5, 308/5, 310/(2), 310/4, 312/2, 312/3(3), 312/5, 312/7, 313/7, 314/1, 314/6, 315/2, 315/4, 316/7, 316/9, 318/2, 318/7, 320/2, 321/5, 327/1(2), 327/2, 328/1, 328/2, 328/3, 329/2, 330/3, 332/1, 332/6, 335/7, 336/1, 337/2, 337/3, 337/4,

337/5, 338/2, 342/2(2), 342/5, 343/2(2), 344/1, 345/1, 346/7, 347/1, 349/5, 349/6, 350/3, 350/4, 355/3, 357/1, 360/2(2), 360/5, 362/3, 362/4, 368/4, 370/5, 370/7, 373/6, 374/5, 374/6(3), 376/3, 378/5, 379/6, 381/3, 381/5, 381/6(2), 382/7, 383/7, 384/1(2), 384/4, 385/4, 386/7, 387/4(2), 388/4, 389/1, 390/2, 392/4, 394/1, 394/4, 394/5, 395/1, 395/7, 396/1, 397/2, 398/1, 398/3, 399/4, 400/5, 402/3, 402/5, 403/3, 405/3, 405/4, 406/4, 406/5, 406/7, 408/2(2), 410/4, 412/6, 415/7, 416/6, 417/2, 419/4, 419/5, 420/4, 420/7, 421/1, 422/1, 423/7, 424/5, 424/6, 424/7, 424/8(2), 429/3, 429/4(2), 429/4, 429/9, 429/10, 430/2, 433/1, 434/6, 435/3, 435/8(2), 435/11, 435/14, 435/19, 436/1, 436/2, 437/2, 437/3(3), 438/2, 438/9, 438/12, 439/3, 443/5, 443/5, 446/1, 446/4, 449/2, 449/3(2), 449/4, 449/5(2), 449/6(2), 449/7(2), 449/8, 450/5, 451/1, 451/2(2), 451/3, 452/3, 452/7, 453/2, 456/3, 456/4, 457/3, 458/1, 458/5, 459/3, 459/5, 462/2, 463/4, 463/9, 464/7, 466/4, 467/6, 467/7, 469/1, 469/2, 470/6, 473/1, 475/6, 475/7(3), 477(3), 478(2), 479, 480, 481(2), 476/4, 483, 486, 493, 500, 506, 508(3), 510, 513(2), 522, 523(2), 524, 527, 528, 531, 543(2), 544, 546, 547, 549, 557, 558/1, 558/3, 558/6, 559/5(2), 559/11, 561/5, 561/6, 562/1(2), 562/2(3), 562/6, 562/10, 563/3, 564/7(4), 564/10, 564/11, 566/3, 567/4(2), 569/10, 569/11, 569/15, 569/19, 570/3, 570/4, 570/5, 570/12, 570/24, 570/26, 570/29, 570/35, 570/47, 570/48,

üç (T. sf.): üç sayısı, üç kere

ü. kez 333/8

ü. sāl 435/16

2. (zf.) üç kere

ü. (başıdın ü. ürgül-) 363/2, 380/3

üçün (T. e.): için, yüzünden, sebebiyle

ü. (âh-ı derd-âlüdüm ü.) 566/4

ü. (anınğ ü.) 4^b-2, 4^b-12, 81/19, 178/2, 271/11, 313/5, 570/29
 ü. (āşinā ü.) 338/10
 ü. (bahtım kara ü.) 338/11
 ü. (bakmak ü.) 465/2
 ü. (başınğ ü.) 122/4, 425/2
 ü. (bir ğaraž ü.) 543
 ü. (bir külmek ü.) 224/4
 ü. (bir pârçe nân ü.) 429/5
 ü. (bir pül ü.) 81/10
 ü. (bir vaşl ü.) 376/2
 ü. (bir zamānlık vaşl ü.) 502
 ü. (bī-vefā dünyā ü.) 99/3
 ü. (birev ilzāmı ü.) 485
 ü. (bu bendelik ü.) 200/5
 ü. (çemen çemen gül ü.) 445/4
 ü. (dām-ı belāğa çekmek ü.) 30/3
 ü. (def'i ü.) 401/6
 ü. (defn-i hāk étmek ü.) 104/4
 ü. (devā ü.) 338/5
 ü. (dīde-yi giryān ü.) 284/4
 ü. (dü-tā ü.) 338/7
 ü. (ehl ü evlādı ü.) 132/4
 ü. (ehl-i neẓāre ü.) 555
 ü. (éki cānān ü.) 284/2
 ü. (ġam def'i ü.) 122/1, 122/7
 ü. (ġamınğ ü.) 169/1
 ü. (gedā ü.) 338/6
 ü. (gül-i ruḥsārınğ ü.) 43/2
 ü. (ḥasb-i ḥāl ü.) 467/4
 ü. (her bir söz ü.) 546
 ü. (hevā vü hırs ü.) 299/2
 ü. (Ḥudā ü.) 564/8
 ü. (irāde-yi kesb ü kemāl kılmak ü.) 2^a-6
 ü. (ķabül étken ü.) 235/7
 ü. (ķatl ü.) 148/2
 ü. (kōnğlüm ü.) 122/3
 ü. (kōrmek ü.) 132/2
 ü. (kōydürmek ü.) 417/4
 ü. (ķumāş-ı mihr ü.) 42/6
 ü. (lur' ü.) 9/5
 ü. (māh ruḥsārınğ ü.) 371/1
 ü. (men-i bağır edā ü.) 338/3
 ü. (men-i bī-nevā ü.) 338/1
 ü. (men-i mübtelā ü.) 338/2
 ü. (mihmān étmek ü.) 289/3
 ü. (mu şem' ü.) 58/2
 ü. (muḥtaşar 'ömrünğ ü.) 156/2

ü. (munça külfetler ü.) 99/3
 ü. (müdde'ā ü.) 338/4
 ü. (cilā-yı ṭabī'at ü.) 2^b-9
 ü. (mükāfātı ü.) 236/7, 537
 ü. (mükāleme-yi ders-i masabaķ ü.) 2^a-5
 ü. (na'şım ü.) 561/2
 ü. (nā-ķābil evlādınğ ü.) 204/6
 ü. (naķş-ı ķudūmī ü.) 255/6
 ü. (ni ü.) 28/9, 38/6, 191/2, 204/7, 224/1, 246/4, 261/6, 306/1, 306/10, 307/4, 312/3, 334/1(2), 334/2, 334/3, 334/4, 334/5, 334/6, 334/7, 427/2, 446/7, 454/1, 490, 514, 559/8
 ü. (ni ü. ki) 564/11
 ü. (ni ü. kim) 256/1
 ü. (nuķūd-ı 'ömr ü.) 17/4
 ü. (nūr-dīde ü şālīḥ cān ü.) 284/1
 ü. (ol ḥāfız-ı Kūrān ü.) 284/3
 ü. (rūzi ü.) 34/5
 ü. (rūzgār ü.) 133/7
 ü. (sebāt-ı 'ömr ü.) 108/3
 ü. (séning vişāling ü.) 335/1
 ü. (seyr ü.) 39/3
 ü. (şifātı ü.) 562/4
 ü. (şifātınğ ü.) 294/7
 ü. (şarāb-ḥāne-yi la'li ü.) 255/5
 ü. (şarāb-ı vaşlı ü.) 458/6
 ü. (şifā ü.) 4^a-11
 ü. (ta'birinğ ü.) 381/2
 ü. (ṭavāf-ı Ka'be-yi kūyunğ ü.) 271/1
 ü. (tesellā-yı dil ü.) 110/6
 ü. (ṭuṭiyā ü.) 338/9
 ü. (uçmak ü.) 288/5
 ü. (uşol cānān ü.) 108/1
 ü. (vaşl ü.) 315/4
 ü. (vefā ü.) 338/8
 ü. (vufūr māl ü.) 350/6
 ü. (yād-āverliğ ü.) 4^b-13
 ü. (yād étmek ü.) 474/8
 ü. (yār ü.) 291/3
 ü. (yār-ı mihrībānı ü.) 75/6
 ü. (yazmaklığ ü.) 411/1
 ü. (zıkr-i Ḥaķ ü.) 542
 ü. (zū-mey ü.) 50/5
 ü. +dür (yalğuz cānım ü.) 54/3
üftāde (Far. is.): gönül vermiş kimse, aşık
 ü. 152/3
 ü. -yi bī-dil 270/3

ü. +dür 248/3
üleş- (T. f.): pay etmek, paylaşmak
 ü. -ti 2^b-10

ülfet (Ar. is.): dostluk; arkadaş
 ü. bol- 420/2
 ü. ét- “arkadaşlık etmek” 23/4, 202/9, 322/4, 389/2
 ü. eyle- “dostluk kurmak” 44/4, 275/5
 ü. kııl- 387/1
 ü. ol- 277/2
 ü. tut- 564/3
 ü. -i ‘Ābid 472/5
 ü. -i merdüm 312/5
 ü. demi 558/5
 ü. merāmın 74/1
 ü. tınābını 154/8
 ü. (āheng-i ü.) 122/6
 ü. (bezm-i ü.) 341/2
 ü. (heme ü.) 22/4
 ü. (mu ü.) 46/4
 ü. (mu ü. uykusidin) 46/8
 ü. (rīşte-yi ü.) 322/4, 333/4
 ü. +dīn 321/4
 ü. +édī 327/7
 ü. +i 334/3, 399/5
 ü. +idin (alarnıŋ ü.) 467/6
 ü. +idin (dehr halkı ü.) 146/3
 ü. +im 89/4
 ü. +lerinŋ 401/2
 ü. +ni 33/25
 ü. +ni (bu bed humār ü.) 425/1
 ü. +ni (rīşte-yi ü.) 131/4

ülfetliĝ (Ar. +T. is.): dostluk
 ü. +inŋ 72/1
 ü. +ıdın (rūzgār ehlininŋ ü.) 124/8

ülfetlik (Ar. +T. is.): dostluk
 ü. +imdın 373/5

ülke (T. is.): ülke, memleket
 ü. (kaysı ü.) 316/5
 ü. +de (bir ü.) 95/6
 ü. +de (kıy ü.) 569/9
 ü. +dın (her ü.) 569/7
 ü. +dın (köp ü.) 569/3
 ü. +sıdın (cān ü.) 487
 ü. +sınde (Buḥār ü.) 306/6

ümerā (Ar. is.): beyler, emirler
 ü. (fuḫarā vü ü. fuḫalā) 4^a-2

üm(m)īd (Far. is.): umma, beklenti, umut

ü. 56/4, 101/13, 117/7, 225/10, 309/3, 423/4
 ü. bāĝında 137/5
 ü. ét- 227/7
 ü. eyle- 216/3, 222/3, 306/2, 455/5
 ü. ile 454/2
 ü. kııl- 422/3
 ü. üz- “ümid kalmamak” 116/5, 198/7
 ü. -i ‘afv 330/7
 ü. -i ‘afv kııl- 74/5
 ü. -i ‘afv u rahmetdür 236/9
 ü. -i barça mücrim 136/7
 ü. -i bī-ımkān kııl- 197/4
 ü. -i du‘ā 370/3
 ü. -i ğufrāndur 564/11
 ü. -i ğüzārım 179/1
 ü. -i meded 66/1
 ü. -i necāt 53/9
 ü. -i necātım 396/6
 ü. -i şefā‘ati 470/6
 ü. -i ümmet-i ‘aşı 400/4
 ü. -i vaşl birle 469/58
 ü. -i vaşl u hicrān 39/2
 ü. -i vefā 74/3, 430/7
 ü. (bir ü. -i iltifātı) 382/1
 ü. (dīde-yi ü. vaşlı) 372/1
 ü. (eşer-i ü.) 562/9
 ü. (kaṭ‘-i ü. eyle-) 74/1
 ü. (ni ü. ile) 447/3, 447/5
 ü. +i (barça mücrimler ü.) 1/9
 ü. +i (vaşl ü.) 464/2
 ü. +i (vaşl ü. üçün) 315/4
 ü. +i (vişāl ü.) 413/3, 558/2
 ü. +i (yār ü.) 218/9
 ü. +idin (heme ü.) 6/11
 ü. +idin (vaşl ü.) 256/3
 ü. +iĝa (vaşlınŋ ü.) 432/6
 ü. +iĝa (vişāl ü.) 252/2
 ü. +im 1/7, 20/9, 36/6, 49/6, 125/4, 141/5, 255/7, 319/2
 ü. +inŋ üz-126/3, 564/5
 ü. +inŋni 317/8
ümmet (Ar. is.): bir peygambere inanıp onun yolunu seçen insanların tümü
 ü. 61/6, 163/5, 365/4
 ü. hisābıda 49/8
 ü. nizāmı 294/8
 ü. -i ḫātem bol- 225/11

ü. -i ħatm-i nebīdür mén 227/9

ü. (barça ü.) 36/4

ü. (cümle ü.) 123/6

ü. (dū ü. eyle-) 300/2

ü. (penāh-ı barça ü.) 61/3

ü. (ümīd-i barça ü.) 105/7

ü. (ümīd-i ü. -i āṣī) 400/4

ü. +de (arı her ü.) 36/6

ü. +ğa (barça ü.) 421/6

ü. +inġ 480

ü. +inġde 218/5

ü. +lerinġ (heme ü.) 480

ü. +ninġ (barça ü. penāhı) 218/3

ü. +sén (ṣāfi-yi ü.) 419/5

ümmetlġ (Ar. +T. is.): bir peygambere inanıp onun yolunu seçen insanların tümü

ü. +ınġa 20/3

üm(m)īd-vār (Far. is.): ümitli, uman

ü. 85/6, 243/1, 255/3, 449/9

ü. bol- 208/10

ü. eyle- 303/2

ü. -ı barça ümmet 105/7

ü. -ı mağfıret eyle- 236/9

ü. -ı necātı 94/7

ü. -ı şefkatiġ 61/4

ü. -ı ʿömr 128/5

ü. -ı şefāʿat érür 294/4

ü. (intizār-ı ü.) 368/2

ü. (ni ü. ile) 447/3

ü. (rāci vü ü.) 20/6

ü. +e (qaysı ü.) 112/1

ü. +édim 279/4

ü. +inġdur 415/7

2. (sf.) ümitli

ü. özüm 252/7

ümīd-vārġ (Far. +T. is.): ümitli olma

ü. +ı birle 2^a-9

ün (T. is.): ses, seda

ü. 127/10

ü. +ı 127/10

ü. +ini 255/4

üns (Ar. is.): alışkanlık, huy

ü. bol- 374/2

Ürgenc (öz. is.): Amu Derya yakınında, Batı Özbekistan'ın uç noktasında bir şehir

Ü. (heme şāh-zāde-yi Ü.) 562/5

ürgül- (T. f.): deġişmek

ü. -eyin 243/7

ü. -sün 317/2

2. dönmek

ü. -ey 432/1

ü. -mek 333/8

ü. -üp (başıdın üç ü.) 363/2, 380/3

ʿüryān (Ar. sf.): çıplaklık

ʿü. bol- 254/3, 336/4

ʿü. +ım 216/2

2. (is.) çıplak

ʿü. (tġ-i ʿü. zebān birle) 161/7

üst (T. is.): bir şeyin dış yüzü, yüzey

ü. +ide (kol ü.) 209/7

ü. +ide (köz ü.) 184/6

ü. +ide (tenim ü.) 139/1

ü. +ide (yol ü.) 190/4

ü. +idin (köz ü.) 463/3

ü. +idin (közüm ü.) 355/7

ü. +ige (ġam ü.) 354/2

ü. +ige (köz ü.) 12/2

ü. +inde (bu yol ü.) 268/7

ü. +inde (vaʿde ü.) 116/3, 258/3

ü. +inde sén (baħr-i mevvāc-ı kerem ü.) 55/1

ü. +ümde 19/3

ü. +ünġdin 64/5

üstād (Far. is.): usta

ü. 67/2, 107/5, 204/3

ü. ħizmetinde 2^a-4

ü. (bī-meħaz ü. bol-) 370/5

ü. (bisyār māhir ü. ü.) 562/6

ü. (saʿy-ı ü. u pederdendür) 105/3

ü. +dın 340/6

ü. +ı (anıġ ü.) 82/3

ü. +ı ki 82/4

ü. +ıġa (dest-i ü.) 435/12

üstāz (Far. is.): usta

ü. 3^a-10

ü. derbārıġa 2^b-2

üstühʿān (Far. is.): kemik

ü. 80/7, 135/7

ü. (pāre pāre ü.) 418/6

ü. (post birle ü.) 142/4

ü. +ı 116/5

ü. +ım (barça aʿzā-yı ü.) 104/6

ü. +ım (her ü.) 242/6

ü. +ımdın (maġz-ı ü.) 332/2

üstüvār (Far. is.): 1. sağlam, dayanıklı

ü. 345/1

- ü. bol- “güvenilir olmak” 434/3
- ü. ét- “sağlamlaştırmak” 24/3
- ü. eyle- “sağlamlaştırmak” 447/6
- ü. -ı ‘ahd u pâ-ber-câ-yı peymândur 258/3

- 2. (sf.) sağlam, dayanıklı
- ü. (şābit ü. özüüm) 252/2
- ü. (himmet-i ü.) 53/2

üstüvārī (Far. is.): kuvvetli

- ü. +dür (be-fıkr-i ü.) 116/3

üz- (T. f.): kesmek, koparmak

- ü. -! 51/6, 97/7, 131/4, 495, 564/5
- ü. -diler 154/8
- ü. -ey 33/5
- ü. -gen 116/5, 410/3
- ü. -üp 361/3
- ü. -üp mén 44/2
- ü. -me 56/4, 196/7
- ü. -medi 376/6
- ü. -medinğ 54/6
- ü. -megil ümīd 198/7
- ü. -mey (ümīdinğ ü.) 126/3
- ü. -mez mén 567/3
- köngül üz- 410/3, 495
- ümīd üz- 116/5, 198/7
- ümīdinğ üz- 126/3, 564/5

üze (T. e.): üzerine, üstüne

- ü. (aldınğ ü.) 415/3
- ü. (bir yol ü.) 429/2
- ü. (bister ü bālīn ü.) 416/6
- ü. (eflāk ü.) 103/1, 419/1, 449/3
- ü. (ğayr tofrağ ü.) 570/47
- ü. (kāğaz ü.) 533
- ü. (kara yér ü.) 182/4
- ü. (küh-sār ü.) 559/1
- ü. (tābe-eflāk üze) 175/3
- ü. (yér ü.) 123/2
- ü. (yol ü.) 101/14

üzre (T. e.): üzerine, üstüne

- ü. (bālīnim ü.) 122/3, 199/2, 264/6
- ü. (başı ü.) 470/1
- ü. (başım ü.) 104/3, 232/2, 263/4
- ü. (bezm-i vişālīnğ ü.) 230/4
- ü. (bir mekân ü.) 191/2
- ü. (bu şām-ı mātem ü.) 559/6
- ü. (cism ü.) 39/6
- ü. (çarğ ü. kim) 559/1
- ü. (çemen ü.) 82/1
- ü. (çirā-yı za‘ferānım ü.) 227/6

- ü. (dār ü.) 88/3
- ü. (her til ü.) 33/3
- ü. (Ka‘be tākı ü.) 559/3
- ü. (kāğaz ü.) 273/1
- ü. (kāşānem ü.) 427/1
- ü. (le‘imler hānı ü.) 561/2
- ü. (mezārı ü.) 98/7
- ü. (mezārım ü.) 300/3, 386/6
- ü. (muşallā ü.) 259/6, 265/8
- ü. (semavāt ü.) 231/2, 238/6
- ü. (siyāsetgāh-ı kūyunğ ü.) 137/4
- ü. (şikest ü. şikest) 38/2
- ü. (taht-ı siyāset ü.) 559/3
- ü. (tahtı ü.) 559/10
- ü. (tapış ü. tapış) 145/1
- ü. (tār külbem ü.) 190/1
- ü. (teninğ ü.) 322/3
- ü. (tilim ü.) 98/3
- ü. (toynağı ü.) 93/1
- ü. (yaşım ü.) 289/6
- ü. (yér ü.) 113/1, 151/6, 468/3
- ü. (yol ü.) 87/5
- ü. (yolları ü.) 570/14
- ü. (yolunğ ü.) 426/6
- ü. (yüz ü köz ü.) 435/8
- ü. (yüz ü.) 432/3
- ü. (yüzünğ ü.) 306/7

üzül- (T. f.): 1. kesilmek

- ü. -di 403/3
- ü. -mey 107/9
- ü. -mes 189/8, 281/4, 333/4, 474/8
- ü. -mesdin burun 322/4
- ü. -miş 334/3
- ü. -se 361/3
- ü. -se 318/5
- birbir üzü- 318/5
- 2. üzüntü ve acı duymak
- ü. -mekni 333/4
- 3. ayrılmak, uzaklaşmak
- ü. -megey 570/39
- ü. -meydür 431/3

üzülüş- (T. f.): ?

- ü. -mes 272/5

V

vā (Far. ünl.): 1. vah, yazık

- v. 28/1, 77/2, 472/2
- v. +dur 261/1
- v. (bu āh u v. bilen) 359/9

2. (is.) feryat, ağlama
v. 244/4, 269/1
v. bol- 321/2, 390/1
v. eyle- 224/4, 263/3
v. kıl- 115/3, 209/3, 283/5, 286/6, 358/4, 422/3,
v. (āvāz ile v. kıl-) 160/3
v. (feryād-ı v.) 339/2
- vā-beste (Far. is.):** bağlı, bağlanmış
v. 302/3, 451/4
- vācib (Ar. is.):** gerekli
v. 216/7
2. (sf.) gerekli
v. ta‘ālīni 461/3
- vācibü'l-tavşif (Ar. ib.):** bilginin gerekliliği
v. 2^a-7
- va‘de (Ar. is.):** söz verme
v. 167/2, 458/3
v. mühletni 436/5
v. üstinde 116/3, 258/3
v. -yi teskīn 215/4
v. -yi vaşlğa 367/5
v. -yi yalğanınga 13/5
v. (firīb-i v. -yi fānğa) 335/4
v. (her v.) 199/5
v. (ni v.) 434/3
v. +ler 171/4
v. +ni 93/6
v. +si 427/3
v. +si kıl- 416/4
v. +siğa (vefā-yı v.) 252/2
- vādī (Ar. is.):** vadi, alan, yol
v. (yüz v.) 561/6
v. +side (cünün v.) 236/4, 416/3
v. +sinde (dūzağ v.) 245/2
- vājūn (Far. is.):** uğursuz
v. 125/5
- vāhid (Ar. is.):** yalnız, tek
v. -i dānā 1/2, 478
v. -dānāy 1^b-6
2. (sf.) yalnız, tek
v. ikrārım 285/7
- vahşet (Ar. is.):** acımasızlık
v. eyle- 341/2
v. +dür (rām-ı v.) 170/3
- vahşet-engiz (Ar. +Far. is.):** korkunç
v. -i beyābān-ı cünun érđi 63/4
- vahşet-hāne (Ar. +Far. is.):** yalnızlık evi
v. -yi ıřķıngda 188/3
- vahşetli (Ar. +T. sf.):** korkutucu
v. kuşnı 208/5
- vahşī (Ar. is.):** kaba, hoyrat
v. +larga érmiş 59/3
2. (sf.) kaba, hoyrat
v. gazāl könğlünğ 199/1
- va‘id (Ar. is.):** birini kötülükten uzaklaştırmak için korkutma
v. esbābını 93/6
- vāj-gūn (Far. sf.):** ters, uğursuz
v. tāli‘ 311/6
v. (baht-ı v.) 119/4
- vājūn (Far. is.):** ters, uğursuz
v. eyle- 271/7
v. kıl- 431/2
- vājūnlıg (Far. +T. is.):** uğursuzluk
v. +ı (tāli‘im v.) 72/7
- vakf (Ar. is.):** bir şeyi bilme
v. ét- 426/4
v. -ı rāh cānān bolma- 254/1
- vākıf (Ar. is.):** bir işi gereği gibi bilen, öğrenmiş olan
v. ol- 5/7, 155/3, 410/1, 413/2, 563/5
v. bol- 7/6, 40/4, 98/5, 331/1, 351/3, 443/6
v. +émes 408/8, 463/6
v. +éseñg 319/6
- vaqt (Ar. is.):** zaman
v. -i hoş 440/2
v. -i seher 212/7
v. -i şikār 76/6
v. -i taleb 146/6
v. (bir v.) 3^a-10
v. (bir niçe v.) 202/1
v. (hālil v.) 126/2
v. (hiç v.) 529
v. (ol v.) 530
v. (mücrim-i v.) 372/5
v. (niçe v.) 564/1
v. +din (barça v.) 513
v. +i 349/8, 366/4, 559/7
v. +i (bir seher v.) 330/7
v. +i (ol birevniñg v.) 517
v. +ide (seher v.) 461/1
v. +idür (rıhlet v.) 289/7
v. +im 304/4
v. +inğ 76/6
v. +inğ hoşını 209/6
v. +inde (seher v.) 301/1

- v. +in 424/13
v. +ini 82/6, 306/9, 388/6
v. +ini (şühliḡ v.) 410/7
v. +larını 146/4
- vāle (Far. is.):** inleme, inilti
v. 155/4
v. bol- 239/6, 393/1, 406/2
v. kıl- “inletmek” 445/4
v. (sevdā-zede-yi v. -yi ol lāle ‘izārım) 272/3
- vālide (Ar. is.):** anne
v. +leri 570/28
- vālideyn (Ar. is.):** anne-baba
v. (devlet-i v.) 570/3
- vālih (Ar. is.):** şaşkın, şaşırmış
v. 437/3
v. bol- “şaşırmak” 41/1
v. eyle- “şaşırtmak” 329/7
v. ü hayrān 486
v. ü hayrān bol- 296/2
v. ü şeydā érür 566/3
v. ü şeydā kıl- 286/3
- Vāmık (öz. is.):** Vamık ile Azra
mesnevisinin erkek kahramanı
V. u Ferhād u Mecnūn kışşasın 566
V. (āvāze-yi ‘Azrā bile V.) 559/6
- var (T. is.):** var, mevcut
v. 5^a-4
- varak (Ar. is.):** kağıt yaprağı
v. +dur (bu eczā-yı v.) 197/7
- vārid (Ar. is.):** gelen, erişen
v. olğan barı sevdānı 411/2
- vāridāt (Ar. is.):** insan gönlüne doğan
bilgiler, ilhamlar
v. 178/7
v. +ım 396/6
- vāriş (Ar. is.):** vekil, kefil
v. 44/1, 44/3, 44/4, 44/5
v. bol- “kefil olmak” 44/1
v. kıl- “kefil yapmak” 44/2
v. -i şāhān 316/2
v. +iḡa 115/6
- varta (Ar. is.):** maddi ve manevi yıkıma
neden olabilecek tehlikeli durum
v. -yı helāket 3^a-6
- vaşf (Ar. is.):** nitelik, sıfat
v. ét- 366/2
v. -ı cemālīḡḡa 332/7
v. (edā-yı v. -ı cemālīḡ) 262/6
- v. +ı (şühlar v.) 58/7
v. +ıḡ nihāyetiḡa 228/9
v. +ıḡ (séniḡ v. nuḡūdı) 226/9
v. +ıḡa 118/5
v. +ıḡnı (séni v.) 459/7
v. +ını (yigitler v.) 410/7
- vāşıl (Ar. is.):** erişen, ulaşan
v. 2^a-12
v. bol- 256/4
v. kıl- 5^a-5
v. ol- 3^a-9, 473/1
v. -ı devlet 81/1
v. -ı köp küdüretim 250/7
v. (tā v.) 240/3
- vaşl (Ar. is.):** ulaşma, erişme
v. 96/5, 197/3, 222/3, 255/7
v. birle hicrānda 564/9
v. ol- 333/9, 403/1
v. ile ḡam kaydın 288/4
v. izide 464/2
v. ḡadrini 84/2
v. öyide 307/3
v. ümīdi 464/2
v. ümīdi üçün 315/4
v. ümīdidin 256/3
v. u hecrinde 47/1
v. u hicrandın 74/1
v. -ı berg ü bār-ı gül-zārı 191/3
v. -ı tebdīl-i firāk 4/6
v. (bir v. üçün) 376/2
v. (bir zamānlık v. üçün) 502
v. (hecr ü v. çün) 153/3
v. (ḡuzūr-ı v.) 106/7
v. (maḡrūr-ı ḡuzūr-ı v. -ı cānān bol-) 546
v. (neşāt-ı v.) 79/2
v. (şarāb-ı v.) 81/13
v. (ümīd-i v. birle) 469/5
v. (ümīd-i v. u hicrān) 39/2
v. +a (ḡuzūr-ı v.) 562/7
v. +dın 90/2
v. +ı (dīde-yi ümmīd v.) 372/1
v. +ı (hīç vefā v.) 11/5
v. +ı (ḡōd v. iḡbālī) 559/10
v. +ı (şarāb-ı v. üçün) 458/6
v. +ıdın (şarāb-ı v.) 22/3
v. +ıḡa 171/4
v. +ıḡa (dāmen-i v.) 410/5
v. +ıḡa (niḡār v.) 354/4

- v. +ığa (vaʿde-yi v.) 367/5
v. +ığaça (yār v.) 354/6
v. +ım (ḥumār-ı bāde-yi v.) 313/6
v. +ıma (kemāl-i v.) 431/6
v. +ın 271/8
v. +ın (mey-i v.) 179/6
v. +ıng 567/4
v. +ıng (eyyām-ı v.) 232/4
v. +ıng (müjde-yi v.) 155/1
v. +ıng nükhethi 263/6
v. +ıng ümmīdīga 432/6
v. +ıng (hevā-yı rütbe-yi v.) 268/3
v. +ıngga 215/4
v. +ıngnı ārzūsıda 76/4
v. +ıngnı (sénı v.) 237/1
v. +ını 94/3
v. +ını (maʿşûk v.) 269/3
- vaṭan (Ar. is.):** yurt
v. 176/7
v. içre 41/2
v. (neşât-ı v.) 84/2
v. +dın 443/3
v. +ğa 429/8
v. +ıng (sénıng v.) 200/1
- vāveylā (Far. ünl.):** yazık, acı
v. 188/5, 204/3, 570/15
2. (is.) yazık, acı
v. (niçe v.) 260/3
- vāy (Far. ünl.):** eyvah, yazık
v. 9/1, 183/4, 438/9
v. kim 42/6
v. (ni v.) 49/6
- vażʿ (Ar. is.):** duruş, tavır
v. bol- 77/3
- vazıfe (Ar. is.):** görev, ödev
v. bérğüçi 86/6
v. +m 171/5
- ve (Ar. bağ.):** ve, dahi, hem, ile
v. 293/6, 346/1, 350/7, 418/4
- vech (Ar. is.):** yüz, çehre, surat
v. -i nişest 38/1
v. -i nuḳre 343/4
v. -i şarāyih 57/5
v. +i (cehül v.) 492
v. +i (dünyā v.) 162/5
v. +ığa 569/21
v. +ıngnı 162/5
2. neden, sebep
v. -i maʿāş 138/4, 140/4
- v. -i şarāyih 57/5
v. üi sebeb 39/7
v. (bu v. birle) 434/2
v. (her v.) 165/4
v. (mecmûʿ-yi köngül v.) 114/3
v. +i 188/7
v. +i (maʿāş v.) 548
v. +din (bu v.) 163/2
v. +din (her v.) 54/5
v. +idin (tażarruʿ v.) 351/5
v. +ime (bu v.) 304/3
- vedāʿ (Ar. is.):** ayrılık
v. étkünçe 440/7
v. étmey turup 344/4
v. (rûz-ı v.) 298/3
v. (sevdā-yı v.) 133/6
- vefā (Ar. is.):** sevgide bağlılık, sadakat
v. 77/1, 97/2, 112/1, 281/4, 336/2, 345/11, 442/2
v. āyâtı 151/2
v. bol- 125/6, 434/3
v. bünyādını 268/5
v. éli 32/4
v. hem kılma- 400/5
v. kıl- 59/3, 395/6
v. kılğan beri 166/2
v. kör- 77/1, 259/3, 353/1
v. libāsıdadur 458/3
v. tapma- 370/2
v. üçün 338/8
v. (ahd ü v. eylemek) 469/1
v. (bir v. hem) 413/4
v. (bir v. körmey) 371/3
v. (büy-ı v.) 46/7, 131/2, 367/7
v. (büy-ı v. kél-) 347/2
v. (gül-i v.) 415/4
v. (hiç v.) 50/3
v. (hiç v. vaşlı) 11/5
v. (mükāfāt-ı v.) 244/3
v. (ümmīd-i v.) 74/3, 430/7
v. +dur (tarīk-i v.) 229/7
v. +lar (mıhr-i v. maʿdeni) 563/3
v. +nı (resm-i v.) 127/4
v. +sı (anıng bar u yok v. bilen) 325/1
v. +sını (zamāne élini v.) 304/3
v. +yı 6/5
- vefā-dār (Ar. +Far. is.):** vefalı
v. (yār-ı v.) 420/9

- v. +ım (yār-ı v.) 291/5
vefālīk (Ar. +T. sf.): sadakatli, vefalı
 v. kavli 258/3
 v. yārın kurbānı bol- 269/7
 v. yat 170/4
vefāsız (Ar. +T. is.): sadakatsız
 v. 93/6, 167/2
 2. (sf.) vefası olmayan, hakikatsız
 v. ʿömrni 559/9
vefā-şinās (Ar. +Far. is.): vefalı
 v. (yoldaş u v.) 524
vefāy (Ar. is.): sevgide bağlılık, sadakat
 v. 320/3
 v. vaʿdesiğa 252/2
vefīk (Ar. is.): uygunluk
 v. -i merām 535
 2. (sf.) uygun
 v. hālīnġ birle 149/5
veger (Far. bağ.): eğer, ister
 v. 182/5, 461/4, 474/4
 v. ki 474/1
 v. ni 331/7
veh (Ar. ünl.): yazık, vah
 v. 119/7, 563/6
 v. ki 63/1, 138/1
vehm (Ar. is.): korku
 v. 489
 v. -i tūfān 130/9
 v. +idin 307/2
velāyet (Ar. is.): otorite, söz geçirme
 v. -i nefis ki 4a-6
veled (Ar. is.): çocuk, velet
 v. (aʿmāl-i v. birlen) 344/3
velī (Far. bağ.): ancak, ama
 v. 32/5, 39/5, 197/4, 256/2, 295/2,
 345/8, 440/1, 564/1, 564/7
velī (Ar. is.): gözetici
 v. 60/2, 255/5, 564/4
 v. -yi şeref 97/6
velīk (Far. bağ.): ama
 v. 40/6, 438/11, 500, 501, 564/1
velīkin (Far. bağ.): ama
 v. 3^a-8, 234/2, 381/5, 447/6, 458/7,
 463/7
veraʿ (Ar. is.): günah işlemekten sakınma
 v. bol- “günah işlemekten sakınmak”
 163/5
ve’s-selām (Ar. ib.): “işte u kadar, artık
 yeter, son söz budur
 v. 3^b-8
ve’s-semā (Ar. ib.): gökyüzünün
 v. +dın (āfāt-ı v.) 241/5
ve’s-şems (Ar. ib.): Şems suresi
 v. (süre-yi v. tefsirin) 559/4
vesvās (Ar. is.): şeytan, iblis
 v. +ı (ğavvāşlġ v.) 3^b-2
vey (Far. ünl.): ey, vey
 v. 122/2, 477, 486
 v. şeh-i hūrşid-zāt 36/1
veyā (Ar. bağ.): veya
 v. 68/7, 136/2, 314/3, 315/7, 354/7,
 478
 v. ki 56/1
 v. kim 259/5
vezn (Ar. is.): tartı
 v. +ide (ağırlık v.) 248/3
vilāyet (Ar. is.): il
 v. 383/5, 387/9
 v. (āvāre-yi v. ü bī-yār u bī-refīk)
 297/2
 v. (her v.) 13/4
 v. +ğa 128/4
vīrān (Far. is.): yıkık, harap
 v. 309/3, 376/5
 v. kıl- 175/1, 334/2
 v. bol- “harap olmak” 31/5
 v. (bu v.) 150/6
 v. +da 440/4
 v. +ımğa (bu v.) 48/7
 2. (sf.) yıkık, harap
 v. serāy-ı dehrnīġ mihmānı mén
 315/6
 v. (milk-i v. bolğanın körmege)
 369/3
 v. +dur (şehr-i v.) 92/2
 v. +ı (bu v.) 454/3
 v. +ımdadır (bu genc-i v.) 89/6
vīrāne (Far. is.): yıkılmış, yıkılacak duruma
 gelmiş
 v. 152/5, 234/6, 280/3
 v. bolma- 380/5
 v. -yi ʿālemde 340/5
 v. +de (köhne v.) 570/26
 v. +dür 457/4
 2. (sf.) yıkılacak duruma gelmiş
 v. köñgüllerni 170/6
 v. (dāhil-i v. bol-) 33/6
 v. (kūşe-yi v.) 124/3

v. (kūşe-yi v. bile) 389/2
 v. (sākin-i v.) 353/4
vīrānelīg (Far. +T. is.): yıkılmışlık
 v. (köp v.) 165/7
vīrāne-serāy (Far. sf.): yıkıntı yeri
 v. kõnġlūnġ 498
vişāl (Ar. is.): ulaşma, varma
 v. 40/2
 v. birle 81/11
 v. devride édim ki 346/3
 v. ehliġa 4/3
 v. ornıġa 244/3
 v. ümīdi 413/3, 558/2
 v. ümīdiġa 252/2
 v. (‘arż-ı v. kılma-) 95/4
 v. (nevmīd-i v. eyle-) 113/2
 v. (şubh-ı v.) 133/3
 v. (şubh-ı v. birle) 199/2
 v. (zevk-i v.) 112/6
 v. +i 110/4
 v. +i (Şīrīn v.) 223/4
 v. +idür ‘adem 74/4
 v. +im (temāşā-yı v.) 99/2
 v. +idin 67/1
 v. +idin (yār v.) 559/7
 v. +iġa (mey-i v.) 255/5
 v. +iġadur (tama‘ v.) 562/8
 v. +in (yār v. ziyāsi) 255/2
 v. +inġ 175/5, 238/1, 283/6, 430/1
 v. +inġ ārzūsı 136/4
 v. +inġ ārzūsıda 226/3
 v. +inġ (hediye-yi v.) 243/4
 v. +inġ (mest-i mey-i v.) 230/2
 v. +inġ (bezm-i v. üzre) 230/4
 v. +inġ (séniġ v. üçün) 335/1
 v. +inġ (zevk-i v. ile) 243/1
 v. +inġde (ķurb v.) 236/8
 v. +inġde (temennā-yı v.) 188/4
 v. +iniġ temennāsıda 65/1
 v. +inġdin (yār v.) 333/1
 v. +ini (hūzūr u ħalāvet v.) 338/4
vufūr (Ar. is.): çok, fazla
 v. 564/10
2. (sf.) fazla, çok
 v. māl üçün 350/6
 v. renc ü melāl 562/10
vuḥūş (Ar. is.): vahşi hayvanlar
 v. 147/5
 v. +ı (ṭab‘ları v. ḥāṭırlarıġa) 3^a-11

vuḫūf (Ar. is.): anlama, kavrama, biliş
 v. +unġ 167/6, 350/3
vuşūl (Ar. is.): kavuşturma
 v. ét- “kavuşturmak” 423/1
vuzū (Ar. is.): aptes alma
 v. eyle- 461/3
vü (Far. bağ.): ve, ile, hem, hem de (krş. u, ü)
 v. 1b-3(2), 2^b-5, 2^b-10, 2^b-13, 3^a-2, 3^b-8, 3^b-9, 4^a-2, 4^a-3, 4^a-7, 4^a-8, 4^b-4, 4^b-10, 4^b-11, 4^b-13, 5^a-3, 1/2, 1/7, 2/1, 2/4, 2/6, 1/3, 2, 5/6, 6/1, 7/8, 8/1(2), 10/2, 10/4, 12/5, 13/3, 17/6, 18/4, 20/6, 25/6, 28/4, 32/5, 35/4, 36/2, 37/5, 46/1, 46/2, 49/8, 50/2, 60/5, 61/2, 61/4, 61/5, 68/3, 70/5, 73/1, 81/8, 81/15, 82/2, 86/1, 86/4, 86/6, 88/5, 93/6, 99/7, 103/4, 103/6, 107/2, 112/2, 115/3, 115/5, 116/6, 127/4, 127/10, 137/3, 140/5, 140/5, 143/3, 152/2(2), 152/3(3), 156/1, 160/4, 161/1(2), 162/2, 163/1, 164/6, 169/2, 172/1, 173/3, 176/6, 176/7, 178/6(2), 183/7, 183/8, 184/2, 190/5, 192/6, 193/2, 194/6, 196/5, 201/4, 201/9, 202/9, 203/1, 204/5, 205/6, 220/1, 220/6, 222/2, 226/2, 228/2, 229/4, 233/5, 239/8, 240/5(2), 250/9(2), 251/3, 253/1, 253/5, 253/7, 255/4, 257/1, 265/1, 267/6, 273/6, 276/4, 285/5, 290/1, 292/4, 294/4, 294/9, 296/1, 296/2, 299/2, 303/3, 304/2, 304/8, 305/1, 305/5, 312/5, 318/7, 330/2, 335/4, 337/1, 337/4, 342/2, 344/2, 346/4, 347/1, 348/5, 359/2, 362/1, 363/4, 368/1, 370/7, 379/5, 385/4, 386/7, 387/4, 388/6, 396/3, 405/4, 407/3, 408/3, 412/1, 412/2, 417/7, 419/4, 421/2, 424/2(2), 424/10, 424/13, 427/7, 428/2, 429/3, 429/6, 435/11, 435/12, 436/3, 437/3, 438/6, 438/10, 438/12, 442/7, 449/8, 450/5, 451/4, 451/7, 452/2(2), 454/1, 454/5, 455/4(4), 455/6, 456/3, 457/1(2), 457/4, 458/1, 461/4, 464/1, 464/5, 465/3, 465/7, 466/3, 469/5, 469/6, 469/7, 470/10, 470/15, 474/4, 475/4, 475/7, 480, 481, 483, 487, 488, 494, 498, 509, 513, 514, 527,

533, 552, 553, 554, 559/1, 559/2, 567/1, 567/2, 567/5, 570/11, 570/12, 570/41

vücüd (Ar. is.): var olma, varlık

v. 3^a-8, 218/4
v. eyle- 2/1, 294/2
v. menzilde 173/5
v. -ı ‘âlem ü âdemğa 481
v. -ı cihānga 178/2
v. -ı nātivānım hem 327/3
v. -ı uşbu ‘âlem 225/6
v. (bi-‘âlem-i v.) 4^b-8
v. (ehl-i v.) 441/7
v. (saḥā v. ile) 429/8
v. +ı (mükevvenāt v.) 385/1
v. +dın (anıñg v.) 1^b-5
v. +um 93/4, 273/3
v. +umnı 459/5
v. +uñg 205/3
v. +uñg (mis v.) 516
v. +uñga (séniñg v.) 385/1

Y

yā (Far. bağ.): ya, veya, ya da, yahut

y. 11/3, 12/6, 63/6, 74/4, 76/7, 124/8, 136/2, 229/11, 246/5, 291/2, 317/8, 334/2, 334/4, 343/2, 358/5, 375/2, 378/5, 393/5, 416/4, 422/7, 427/3, 432/1, 441/4, 474/2, 475/3, 478, 562/8, 569/2
y. ki 63/6, 334/2, 469/4
y. kim 68/5
y. (ḥ‘āb y. ḥayāl) 209/9
y. . . . y. 28/6, 72/7, 123/1, 285/6, 334/3, 334/4, 377/5

yā (Ar. ünl.): ey

y. İlāhī 74/6, 449/7, 570/52
y. İlāhī kim 19/7
y. naşīb 32/1
y. Rab 2/8, 3/5, 4/7, 7/9, 32/7, 38/6, 66/8, 107/10, 110/5, 118/3, 161/8, 276/7, 282/1, 297/5, 348/5, 374/1, 423/4, 482, 483, 563/3, 569/19, 569/20
y. Resūlu’llāh 20/9, 386/1(2), 386/2, 386/3, 386/4, 386/5, 386/6, 386/7, 421/6, 480
y. Seyyid ü ‘Arab u ‘Acem 294/1

y. Seyyid-i ḥalāyık-ı evvel ü āhirīn 294/10

y. Şefī‘-el-muznibīn 36/9, 123/6

yād (Far. is.): hatırlama, akla getirme; gönül

y. 3^a-12, 168/1
y. şifāḥānesi bol- 240/2
y. u şabr 35/4
y. bol- 370/3
y. ét- “anmak” 35/1, 63/7, 108/6, 130/4, 197/7, 205/2, 217/3, 225/2, 242/6, 289/2, 327/6, 363/4, 378/7, 395/2, 401/7, 403/5, 410/7, 441/6, 474/8, 538, 570/29
y. eyle- “anmak” 17/1, 89/9, 166/7, 341/4, 457/6, 461/3, 468/5
y. ḳal- “uzak kalmak” 320/1
y. ḳıl- “hatırlamak” 5^a-2, 10/5, 67/1, 76/3, 190/2, 239/8, 398/6, 476/6
y. -ı Ḥaḳdın 426/7
y. +dın 340/1
y. +ı (anıñg y. bile) 301/1
y. +ıda bol- “hatırında olmak” 60/5
y. +ıda (Ḥudānı y. bol-) 415/1
y. +dın 416/4
y. +ıga 114/5
y. +ıga (anıñg y. kélme-) 375/6
y. +ımda (ḥānḳah-ı y.) 363/7
y. +ımga kir- 568/1
y. +ımga kêtür- 318/4
y. +ımga keltür- 277/2 , 450/3
y. +ınga 103/4, 105/6
y. +ınga kélmesdin burun 322/6
y. +ınga keltürme- 496
y. +ınga sal- 201/11, 205/6, 570/41
y. +ını (dünyā y. ḳıl-) 278/2
y. +nı bile 50/5
2. yabancı
y. +ı (anıñg her y.) 101/8

yād-āverhġ (Far. T. is.): akla getirme, hatırlatma
y. üçün 4^b-13

yāde (Far. is.): hatıra, anı

y. (her y.) 169/2
y. +dın 402/7

yāde-gū (Far. is.): hatıra anlatıcı
y. 38/5

yāde-gūy (Far. is.): hatıra anlatıcı
y. (ebleh ü ednā vü y. ḳıl-) 201/9

yafraġ (T. is.): yaprak

y. +ı (lāle y.) 232/3
yağ (T. is.): yağ
 y. 464/6
 y. u kaymakı bilen 438/7, 439/9
 y. +ını (közünğ y.) 293/3
yağ- (T. f.): yağmak
 y. -dı 337/6
yağdır- (T. f.): yağdırmak, bir şeyi aralıksız olarak atmak
 y. -dı 420/4
 y. -manğ 139/1
 y. -sa 37/4
yağın (T. is.): yağmur
 y. 563/7
yağma (Far. is.): yağma
 y. kıl- “yağmalamak” 121/2
yağmur (T. is.): yağmur
 y. +ın (nisān y.) 235/3
yağşı (T. is.): iyi, hoş, güzel
 y. 33/4, 91/3, 246/3, 249/4, 275/3, 409/3, 440/1(2), 440/2, 440/3, 440/4, 440/5, 440/6, 440/7, 441/1(2), 441/2, 441/3, 441/4, 441/5, 441/6, 441/7, 442/1(2), 442/2, 442/3, 442/4, 442/5, 442/6, 442/7, 443/1(2), 443/2, 443/3, 443/4, 443/5, 443/6, 443/7, 443/8, 443/9, 456/3
 y. bol- 361/2, 441/7
 y. yāmane 153/3, 417/3
 y. yamandın ayğanınğ 84/3
 y. +dur 31/2, 52/8, 141/5, 308/3, 441/4
 y. +érđi 31/1
 y. +ğa 217/2
 y. +lar 75/5
 y. +lar arasında 509
 y. +lar bol- 442/4
 y. +larınğ hāk-i pāyıldın 97/6
 y. +lar ile 337/3
 y. +larınğ şöhetidin 401/2
 y. +lar içre 80/1, 135/2, 179/1
 y. +lar (ni y.) 435/4
 y. +lardın (heme rūy-ı zemīn y.) 408/3
 y. +larga 24/1, 212/1
 y. +larığa (él y.) 551
 y. +larını 150/1
 y. +rak 178/4, 323/1
 y. +rakdur 195/6

y. +rakdur kim 496
 y. +sı 101/15
 y. +sıdın (él y.) 509
 y. +sını (zer y.) 364/8
2. (sf.) iyi, hoş, güzel
 y. ‘amel 182/5
 y. atı 551
 y. devrān 376/1
 y. devrānnı 423/6
 y. ğam-ğ‘arım 291/4
 y. mihmān 130/3
 y. söz 42/4, 64/6
 y. söz bile 505
 y. şā‘ir atunğ 343/7
 y. temāşā kılıp öt- 286/4
 y. teverru‘ 18/3
 y. ton 474/5
 y. (anı y. sözi vü muhtemeli) 474/4
 y. (bed y.) 282/2
 y. (ferah y. maķāmınğ) 245/1
 y. (ni y. māh sēn) 188/4
 y. (ötken y. devrānlar) 457/1
 y. (yaman y. her bir işge) 280/1
 y. (yaman y. her bir til ara) 409/4
 y. +si (heme ‘ömr y.) 304/9
3. (zf.) güzel bir şekilde
 y. körün- 417/3
 y. yād ét- 327/6
yağşılığ (T. is.): iyilik
 y. 509
yağşılık (T. is.): iyilik
 y. 163/2
 y. bile 266/4
 y. ét- “iyilik yapmak” 209/4
 y. eyle- 292/6
 y. kıl- “iyilik yapmak” 126/6
 y. +ğa 320/5
yağşı-nihād (T. +Far. is.): iyi huylu
 y. ol- 499
yāhūd (Far. bağ.): daha doğrusu
 258/5
Yahyā Peyğamber (öz. is.): Kur’an’da adı geçen, İsrâiloğulları’na gönderilen bir peygamber
 Y. (Hāzret-i Y. közi pür-nem) 424/8
yak (T. is.): taraf
 y. +dın (bir y.) 330/1(2)
 y. +dın (her y.) 43/5, 121/5, 210/6, 350/3, 541

2. semt
y. (ni öy ménde ni y.) 182/1
- yağ-** (T. f.): 1. ateşlemek, tutuşturmak
y. -ar mén 79/7, 229/9
y. -dılar 549
y. -ıp 469/5
y. -sa 431/3
y. -sun (otun kılıp y.) 214/3
y. -tı 117/3
y. -tım 223/5
2. tesir etmek, iz bırakmak
y. -ar 122/7, 152/1
- yağa** (T. is.): giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü, yaka
y. +da 468/5
y. +lar (çaksız ni y. kaldı) 283/9
y. +m 195/1y. +m çâkin 311/2, 373/3
y. +mdın 221/2, 265/4, 282/6
y. +mdın al- 330/1, 437/4, 476/5
y. +mdın tut- 288/4
y. +mğa 219/3
y. +nğ 406/2, 461/4
y. +nğ tut- 322/6, 375/4, 392/7
y. +nğı 417/5
y. +nğni 312/7
y. +nğni tut- 17/7
y. +sı 124/6
y. +sıdın (sa'âdet y.) 123/5
y. +sığa 404/2
y. +sın 559/6
y. +sın tut- 539
- yağalaş-** (T. f.): yakalamak, tutmak
y. -ay 337/2
- yağıl-** (T. f.): alev almasını, tutuşmasını sağlamak
y. -dı 342/5
y. -ur 470/2
- yağımlık** (T. sf.): acıticı
y. nâle-yi cân-süz u âh-ı gam-zedâ 442/1
- yağın** (T. is.): yakın, uzak olmayan, akraba
y. +ımdur ki 442/3
- yâ ki** (Far. Bağ.): veya, yahut
y. 63/6, 334/2
- yağın** (Ar. sf.): sağlam
y. bol- 407/3
y. (ğurb-i y. bolmas) 134/4
2. (zf.) kesinlikle
y. 235/5, 283/2, 294/2, 358/5

- Yağküb** (öz. is.): Hz. İbrahim'in torunu ve İsrailoğulları'nın atası olan peygamber.
Y. +ını 130/4
- yal** (T. sf.): parlak
y. +inğdin (ol la'l-i y.) 333/5
- yala-** (T. f.): dilini gezdirerek bir şeyin üzerindeki alıp yutmak
y. -p mén 313/8
- yalağ** (T. is.): içinden veya üzerinden bir şey yalanan yer ya da kap
y. +ıdın (ét y.) 168/3
- yalanğ** (T. is.): yalın, çıplak
y. 101/1
- yalanğaçlığ** (T. is.): çıplaklık
y. (aç u y. bilen) 435/14
- yalbar-** (T. f.): yalvarmak, dilemek, istemek
y. -ıp (köp y.) 158/3
y. -mağ 16/2
y. -mağdur (ni y.) 85/7
- yalğan** (T. is.): yalan
y. 167/2, 234/7, 244/7, 309/3, 325/5, 427/3
y. (iy kavli y. cürmi köp) 47/5
y. +dın (munça y.) 25/6
y. +dur 564/1
y. +édi 427/3
y. +inğ (nazm-ı y.) 47/5
y. +inğa (va'de-yi y.) 13/5
2. (sf.) yalan
y. söz érür 510
y. sözge 278/4
y. sözünğni 545
- yalğançı** (T. is.): yalancı
y. bol- 299/3
- yalgane** (T. is.): yalan
y. 152/7
- yalğuz** (T. is.): yalnız, tek
y. 18/5, 110/5, 120/1(2), 120/2, 120/3, 120/4, 121/2, 121/3, 121/4, 121/5, 121/6, 121/7, 138/3, 315/2, 317/3, 358/3, 566/2
y. (nâtüvân y. kal-) 121/1
y. (nihân y. kal-) 121/1
2. (sf.): yalnız, tek
y. cânım üçündür 54/3
y. Hudâ 442/7
y. kâmrândur mén 227/7
y. (uşbu y. başıma) 426/3

3. (zf.) sadece
 y. 429/1, 570/48
yaman (T. is.): kötü, fena
 y. 150/1, 183/2, 249/4, 266/4, 275/3
 y. bol- “kötü olmak” 126/6, 435/4
 y. ét- 52/8, 141/5
 y. kıl- 280/5
 y. bilen 337/3
 y. (köp y.) 376/2
 y. +dın 75/5
 y. +dın (yağşı y. ayğanınğ) 84/3
 y. +dur 153/3
 y. +émes 135/2
 y. +mén 179/1
 2. (sf.) kötü, fena
 y. dōst 91/2
 y. élidin 163/2
 y. köngül bol- 217/2
 y. til ile y. söz 75/5
 y. yağşı her bir işge 280/1
 y. yağşı her bir til ara 409/4
yamane (T. is.): kötü
 y. (yağşı y.) 153/3, 417/3
yamanlıg (T. is.): kötülük
 y. +da 401/2
yamanlık (T. is.): kötülük
 y. 292/6
 y. ornığa 209/4
 y. (pādāş-ı y.) 320/5
yan (T. is.): taraf
 y. (bir y.) 282/5(2)
 y. (bu y.) 190/2, 190/6
 y. (her y.) 93/2, 323/1, 332/6, 364/3, 432/5
 y. (kaysı y.) 282/3
 y. +dın 291/5
 y. +dın (tört y.) 461/8
 y. +ğa (her y.) 6/6, 438/3, 569/4
 y. +ğa (tört y.) 141/7
 y. +ı 461/8
 y. +ı bilen 361/5
 y. +ıda 203/4, 214/1, 367/6, 431/1, 442/4
 y. +ığa 382/3
 y. +ıma 48/6, 462/4
 y. +ıma (méning y.) 420/8
 y. +ımda 53/2, 54/1, 440/6
 y. +ımdın 231/1, 242/5, 332/1
 y. +ımdın (her y.) 147/1, 206/2

y. +ımğa 125/4, 288/6
 y. +ımğa (méning y.) 349/9
 y. +ımızdın 31/1
 y. +ıngda 230/2, 525
 y. +ıngdın 317/6
yan- (T. f.): 1. yok olmak
 y. -a 3/5
 y. -ar 49/8
 y. -dı 267/2
 2. inanmak
 y. -dım 13/5
 3. dönmek
 y. -! 139/6, 144/7
 4. yanmak, alevlenmek
 y. -a mén 541
 y. -ıp turğan şecer sén 313/5
 y. -ıpdur 351/2
 y. -ışım 567/1
 y. -madıng 340/7
yana (T. zf.): yine, tekrar
 y. 2^b-13, 3/3, 7/1, 7/7, 15/3, 64/3, 68/7, 72/1, 89/1, 89/8, 89/10, 132/1, 288/4, 291/5, 382/1, 414/1, 417/1, 426/1, 435/17, 570/4
 y. ki 52/8, 93/4, 139/1, 372/2
 y. mı 267/1
yandaş- (T. f.): yaklaşmak, yanaşmak
 y. -mañg 331/3
yañlıg (T. e.): gibi, benzer
 y. (bu y.) 2^b-13, 280/7, 300/3
 y. (bu y. ārzū birle) 277/6
 y. (bu y. bolsa) 188/5
 y. (bu y. nā-şād) 498
 y. (çağz y.) 165/7
 y. (felāḥan taşı y.) 257/2
 y. (kimni y.) 271/2
 y. (mihr y.) 6/7
 y. (nāl y.) 177/2
 y. (ni y.) 561/3
 y. (ni y. cefādur) 229/11
 y. (peykerī y.) 254/6
 y. (tün y.) 422/2
yañı (Ar. bağ.): doğrusu
 y. 34/4, 50/2, 82/4, 195/4, 212/5, 233/3, 271/9, 308/7, 320/3, 383/7, 408/8, 424/1, 427/3, 428/3, 436/1, 459/2, 462/2, 558/6, 570/2, 570/20
 y. ki 429/2
yapış- (T. f.): yapışmak, sıkı tutunmak

y. -! 145/3
yapuş- (T. f.): yapışmak, sıkı tutunmak

y. -! 18/3
 y. -kan şu'le-yi mahreḳ 371/5
 y. -tı 2^b-12, 180/5, 195/3

yār (Far. is.): sevgili, dost

y. 2^b-12, 15/6, 23/3, 26/1, 37/5, 41/(2), 53/1, 68/4, 78/5, 85/1, 90/1, 90/6, 97/5, 111/6, 112/6, 127/1, 139/2, 158/1, 158/4, 161/2, 162/1, 162/7, 164/2, 181/3, 191/1, 204/4, 208/1, 217/4, 252/1, 257/5, 274/3, 308/2, 338/11, 364/6, 369/1, 377/1, 378/6, 379/1, 406/6, 420/2, 420/9(2), 427/1, 449/1, 451/6, 453/6, 483, 558/1
 y. bol- 212/1, 101/3, 185/1, 217/2, 230/7, 266/2, 271/3, 298/1, 306/7, 321/5, 368/2, 425/1
 y. bol- 131/4, 321/3, 337/3, 379/1, 443/6, 570/45
 y. boluş- 570/21
 y. ol- 105/3, 160/1, 494, 558/6
 y. ét- 270/5, 281/1, 414/5
 y. çehresi 465/1
 y. dāmānını 274/3
 y. evşāfın 208/9
 y. ḥasretinḡdin 408/7
 y. ile 73/2, 135/5, 159/1, 517
 y. ile aḡyār 15/2, 43/5
 y. kıl- 189/5
 y. kim 563/5
 y. kūy 185/4
 y. üçün 291/3
 y. ümīdi 218/9
 y. vaşlıḡaça 354/6
 y. vişālīdin 559/7
 y. vişālīn ziyāsı 255/2
 y. vişālīnḡdin 333/1
 y. -ı bī-dār 15/3
 y. -ı çay 439/1
 y. -ı dil-dārım 285/1
 y. -ı dil-süzī 558/3
 y. -ı dōst-dār bolsa 53/1
 y. -ı ḡam 208/3
 y. -ı ḡam-güsārı 191/1
 y. -ı ḡam-ḡārım 264/1
 y. -ı ḡār 26/1
 y. -ı ḡārı 26/5

y. -ı ḥasretdin 259/5
 y. -ı hem-demdür 108/1
 y. -ı manzūr özge 563/1
 y. -ı mihr-bānım 104/1
 y. -ı mihr-bānımdın 345/10
 y. -ı mihrbānı üçün 75/6
 y. -ı sefer 287/2
 y. -ı sermed 493
 y. -ı vefā-dār 420/9
 y. -ı vefā-dārım 291/5
 y. -ı velī 5/6
 y. u aḡbāb 420/8, 570/49
 y. u aḡbābım 100/4
 y. u āşinā 112/7, 244/6
 y. u āşinā bol- 219/1
 y. u āşinā kıl- 422/1
 y. u hem-dem 241/4
 y. u hem-dem bol- 551
 y. u hem-nişīn bol- 278/1
 y. u meded-kār -ı i'tibār 470/6
 y. (aḡyār ile y.) 373/4
 y. (ārzū-yı y.) 5/2
 y. (barça y. u āşinā) 380/2
 y. (bā-yād-ı y. u yāver) 569/22
 y. (bir y. u aḡbābımdın) 64/8
 y. (cevr ü cefā-yı y.) 43/5
 y. (iy y.) 143/2
 y. (iy y. -ı ḡam-ḡāre) 126/6
 y. (iy y. mihr-bānı) 436/6
 y. (ḡāl-i diling ayḡalı bir y.) 181/1
 y. (ḡayāl-i y. ile) 559/10
 y. (hem-rāh-ı y. u dōstān) 440/1
 y. (her y.) 174/1
 y. (ḡadem-i y.) 5/5
 y. (la'ī-i şeker y.) 159/1
 y. (niçe y.) 53/4
 y. (ol y.) 428/1
 y. (ol y. aldıda) 517
 y. (özge y.) 345/1
 y. (şarf-ı y. kıl-) 222/5
 y. (tamām-ı y. u aḡbābıdın) 254/5
 y. (tamām-ı y. u aḡbābım) 219/7
 y. (tört y.) 104/4
 y. (uḡol y. ile) 169/1
 y. +dur 64/1, 65/1, 70/1, 70/2, 70/4, 115/4
 y. +dur ('azm-i kūy-i y.) 68/1
 y. +dur (bir y.) 68/4
 y. +durur 17/2

- y. +dın 165/2, 242/4, 561/5
y. +dın ayru 256/6
y. +dın (méniñg dik y. mehcūr) 79/2
y. +e 83/7, 122/2, 147/5
y. +édi 98/7
y. +édim 279/1(2)
y. +éken 203/9, 233/1
y. +émes 364/2
y. +émesdür 92/5
y. +émesdür 439/1
y. +érür 420/1
y. +ğa 272/1, 402/1
y. +i bilen 336/5
y. +i ile 131/2
y. +ı (mihr-bān y.) 437/7
y. +i (derd ü elem ayturğa y.) 191/1
y. +i (hıç kişini y.) 563/3
y. +i (kişiniñg y.) 295/3
y. +i (nağd-i y.) 221/5
y. +i (öz y. bilen) 307/3
y. +i (öz y. birle) 129/1
y. +idin 158/4
y. +im 179/4, 383/3
y. +im (āşinā y.) 165/1
y. +im (iğbāl-i y.) 263/8
y. +im (méniñg y.) 129/1
y. +im (nühüfte y. aldıda) 245/8
y. +im (ol la'l-i şeker y.) 264/1
y. +im bol- 570/52
y. +im ol- 217/3
y. +im érmes 151/7
y. +imi 239/8
y. +imdin 225/10
y. +inğ 262/4
y. +inğdın 233/5
y. +inınğ hem 78/5
y. +mén (ni y.) 112/4
y. +nı 269/3
y. +nı (vefālık y. kurbānı bol-) 269/7
y. +nıñg dergāhıǵa 15/1
y. +nıñg (iğbāl-i y.) 233/5
yar (T. is.): uçurum
y. +dın (қа y.) 467/6
yar- (T. f.): kırmak, parçalamak
y. -ıp 158/3
y. -ıpdur 402/7
yara (T. is.): yara
y. 83/7(2)
y. yäre 19/1
y. +dın 341/1
y. +me 168/2
y. +sı 253/2, 373/3
y. +sı (köp ға'n u melāmet y.) 168/2
2. yaralı
y. (bir bağı y.) 362/6
yara- (T. f.): faydalı olmak, yaramak
y. -y 482
yarağ (T. is.): hazırlık
y. +ın 375/4
y. +ın (yol y.) 344/7
y. +ın (yol y. ét-) 7/11
y. +ın (yol y. kılma-) 289/7
y. +ınğ 50/6
y. +ınğ (yol y.) 212/2
y. +ını 23/3
y. +ını (rıhlet y.) 259/7
y. +nı kıl" hazırlık yapmak" 17/3
2. güç, takat
y. 164/3
yarala- (T. f.): yaralamak, yara açmak
y. -p mén 313/3
yārān (Far. is.): dostlar, arkadaşlar
y. kademıǵa 2^a-13
yarān (Far. is.): dostlar, arkadaşlar
y. +lar yolıda 205/1
yarar (T. is.): fayda, kazanç
y. kıl- "fayda sağlamak" 81/17
yaraş (T. is.): dalkavuk
y. birle 467/7
y. eyle- "dalkavukluk yapmak" 140/7
yaraş- (T. f.): yakışmak
y. -ur 113/3, 164/5, 321/3, 389/5, 401/4
y. -a tapar 201/8
yarat- (T. f.): yoktan var etmek
y. -dınğ 2/2
y. -ğanı 200/5
y. -ıp 449/3, 449/5
y. -ıp asrağan 442/7
y. -sanğ 423/3
y. -tı 201/2, 474/7
y. -u koy- 81/15
yaratıl- (T. f.): yaratılmak
y. -ğan éken mén 99/3
yäre (Far. is.): yara, dağ
y. (dü y.) 462/3
y. (yüz y.) 396/1
yāreliǵ (Far. +T. sf.): yaralı

y. könglüm 246/1
 y. köngülün 324/3
yargan (T. is.): hakim
 y. bilen 125/1
yarı (T. is.): yardım
 y. 40/3, 437/7
 2. **(nesne için)** birbirine eşit
 bölümlerden her biri
 y. +dın 472/4
yārlıġ (Far. + T. is.): dostluk
 y. ét- 475/3
yārlık (Far. + T. is.): dostluk
 y. 26/2, 66/7, 166/2, 166/5
 y. kıl- 307/4
yarlıka- (T. f.): emretmek, ferman eylemek
 y. -! 158/3
yaruġ (T. is.): aydınlık
 y. 130/8
 y. +dur 123/3
 2. **(sf.)** aydınlık
 y. ‘ālemde 65/1
 y. dünyā 43/1
 y. köngül 134/2
 y. köngül bilen 379/1
 y. mekân émes 135/4
 y. rüzgārdur 470/2
 y. (yaz y. künleri) 356/5
yaruġluġ (T. sf.): ışıklı, parlak
 y. rüzgārım 179/3
 y. rüzgārı 191/6
 y. rüzgārımın 106/1
 y. +ı (köziñg y.) 262/3
yasa- (T. f.): kurmak, inşa etmek
 y. -p 32/5, 151/2
 y. -pdur 67/2
yasandur- (T. f.): dayandırmak
 y. -dı 281/2
yāsemen (Far. is.): yasemin
 y. 84/4
Yāsīn (Ar. öz. is.): Kur’anda geçen sure
 Y. 36/2
Yāsīn-ḥ’ān (Ar. +Far. is.): yasin suresini
 okuyan
 y. +ım (Ḥazret-i Y.) 104/3
yastan- (T. f.): dayanmak, yaslanmak
 y. -ay 338/5
 y. -dı 273/3
 y. -ıp 32/6, 188/1, 223/4, 257/4
 y. -ur 83/1

y. -ıp mén 390/3
 y. -ıp mén (izlep y. -ıp mén) 227/3
 y. -ıpdur 382/3
yaş (T. is.): kıvılcım, ateş parçası
 y. 27/2
 2. doğuştan beri geçen ve yıl birimi
 ile ölçülen zaman
 y. 34/7, 102/4, 156/7, 212/2, 289/7,
 381/6, 483
 y. (kırk y. mā-ba’dı) 570/16
 y. éligdin öte huşyār 181/6
 y. +da (tokuz y.) 2^a-4
 y. +dın (kiçik y. beri) 346/2
 y. +dın (tokuz y. beri) 327/7
 y. +ımda (yétmış y.) 32/2
 y. +ıñg 60/7, 173/3, 343/6
 3. genç
 y. +lar ile 564/2
 y. +lardın 34/7
 4. yaş, göz yaşı
 y. 94/6, 131/3, 138/5, 197/7, 562/7
 y. ornıġa 227/1, 349/4, 416/3
 y. tök- “aġlamak” 105/6
 y. (kan y.) 78/3
 y. +ı (közümiñg y.) 339/4
 y. +ı (közüm y. bilen) 463/1
 y. +ım 272/4, 450/3
 y. +ım üzre 289/6
 y. +ım (gül-gün y.) 54/5
 y. +ım (kanlı y.) 273/5
 y. +ım (köz y.) 290/2, 363/2, 369/6
 y. +ım (köz y. birle) 367/2
 y. +ımınñg (köz y. feyzidin) 311/4
 y. +ın (közüm y. töküp) 127/3
 y. +ını (közüñg y.) 461/3
 y. +lar 197/7
 y. +ları 91/7
 y. +dur 111/1
 y. +ıñg 173/3
 5. gençlik
 y. +dın (olduñg y.) 60/7
 6. **(sf.)** genç
 y. başıġa 138/5
 y. oġlanı 423/3
 y. (hezārān y. atı) 93/1
yaşun- (T. f.): saklanmak, gizlenmek
 y. -dı 300/5
 y. -maġ 111/4

yaşur- (T. f.): saklamak, gizlemek, örtmek

y. -dum 7/5

y. -mağ birle fâş 78/6

yaşurun (T. zf.) : gizlice

y. 564/7

y. kaçıp 428/4

yat (T. is.): yabancı

y. (vefâlık y.) 170/4

yat- (T. f.): 1. bulunmak

y. -ğay 3/5

y. -ıp 168/6

2. yatmak, uzanmak

y. -am 22/3

y. -ıp 159/3, 417/1

y. -ıpdur 463/2

y. -ıp mén 188/1

y. -қан (derbarıda y. nıgehbân) 416/2

y. -mağ kérek 32/6

y. -sam 383/4

y. -sun 416/7

yatış (T. is.): yatmak eylemi ve biçimi

y. (ni y.) 145/5

yav (T. is.): düşman

y. 375/1

yavaş (T. is.): yavaş, yumuşak

y. 139/4

yāver (Far. is.): yardımcı

y. (bā-yād yār u y.) 569/22

y. +émes 145/4(2)

yay (T. is.): ok fırlatma aracı

y. 100/2, 238/5, 562/1

y. (bu y.) 9/5

y. +dur 130/5

y. +ı (kaşıñg y. vü müjgānıñg okı) 226/2

yaz (T. is.): ilkbahar ile sonbahar arasındaki

mevsim

y. 206/1

y. ét- 277/6

y. hem 354/4

y. yaruğ künleri 356/5

y. u kış 145/4

y. u kışım 567/4

y. u kışınğ 570/38

yaz- (T. f.): 1. yazmak

y. -! 40/1, 423/5

y. -alar 119/7

y. -ar 127/11, 562/1

y. -ar mén 99/6

y. -ar sén 288/7

y. -arda 291/2

y. -arğa (aytıp y.) 310/5

y. -ay 570/56

y. -ay (aytıp y.) 402/2

y. -ayın 385/6

y. -dım 122/2, 284/1(2), 284/2, 284/3, 284/4, 284/5

y. -dı 4^b-13, 563/4

y. -dı (her ni y.) 564/11

y. -dı (ni y.) 533

y. -ğan 111/3, 158/4

y. -ğan (éşitip y.) 367/3

y. -ğan sır 174/5

y. -ğanıñğa (bu y. yazılğan raqam) 98/4

y. -ğanıñgdın 139/6

y. -ğanıda (her şikestin y.) 158/4

y. -ğanımça 273/1

y. -ğanımğa 158/7

y. -ğanımnı 402/2

y. -ğandın 476/5, 476/6

y. -ıñg 320/2

y. -ıp 287/7, 313/7, 562/4

y. -ıp érdim (yığlap y.) 367/2

y. -ıp mén (köp y.) 158/7

y. -mağan yér 159/6

y. -mağıl 158/6

y. -mağğa 533

y. -masam 147/1

y. -mış 254/2

2. açmak, çözmek

y. -ıp 559/4

y. -ma 55/4

y. -mağıl 101/14

yazıl- (T. f.): yazılmak

y. -ur 51/3

y. -ur (bī-hūde y.) 95/7

y. -ğan 58/6

y. -ğan bol- 265/2

y. -ğan émes 151/2

y. -ğan (mu y.) 476/1

y. -ğan (bu yazğanıñğa y. raqam) 98/4

y. -ğanga 157/6

y. -ğanlarga 284/4

y. -ıp eger kél- 293/7

yazmağçı (T. is.): yazıcı, yazan

y. +dur mén 291/3

yazmaqlıg (T. is.): yazı yazma

y. için 411/1

yazuk (T. is.): hata, günah, suç, kusur

y. (bu y. birle) 282/3

y. +ıgā (yigitlik y.) 441/5

y. +ın (bu Mücrim y.) 3/5

y. +larımın (heme y.) 1/4

y. +nı 201/11

y. +um (köp y.) 3/1

yé- (T. f.): 1. yemek

y. -genim 371/4

y. -geniŋ 200/6

y. -me 324/2

y. -mek bilen 364/5

y. -mey 457/5

y. -mey két- 399/7

y. -p 115/2, 349/5

y. -r 80/7

y. -rler 205/5

2. harcamak, kullanmak

y. -günçe 60/3

3. kendi kendini üzme

y. -di 424/13

y. -di mu 288/2

y. -me 537

y. -me 234/3, 564/11

y. -medüm 340/2

y. -mey 350/1

y. -meyin 288/1

ğam yé- 234/3, 288/1, 288/2, 350/1,

424/13, 564/11

köp ğam yé- 537

‘uqbā ğamın yé- 340/2

yéber- (T. f.): göndermek

y. -gen 125/5

y. -miş 438/2

yed (Ar. is.): el

y. -i kudretin 8/4

yegāne (Far. sf.): biricik, tek, bir tane

y. (‘Ābid -i y.) 471/5

yek-bār (Far. zf.): bir defa, bir kez

y. 230/7

y. bol- 113/5

yekdāne (Far. sf.): eşi, benzeri olmayan

y. +si (ol gevher-i y. bol-) 240/3

yek-pāre (Far. is.): tek parça, bütün halinde

y. 405/2

yek-sān (Far. is.): bir, eşit

y. 167/4, 320/4, 344/2, 405/2

y. bol- 540

y. (yér bilen y. bolma-) 379/6

y. +dur 530

2. (zf.) bir, eşit

y. körünür 482

yek-sū (Far. is.): bir yön, tek taraf

y. kıl- “bir tarafa yönlendirmek”

118/1

yek-tā (Far. is.): tek, eşsiz

y. kıl- 549

y. -yī āfāt bol- 4^b-1

y. vü ferd ü müntahāb 481

y. (gevher-i y. -yī ğurbet) 41/6

y. (kādīr-i y. -yī ber-ħaq) 1^b-9

yek-tāy (Far. sf.): tek, eşsiz

y. (mühre birle gevher-i y.) 119/2

yél (T. is.): esinti, rüzgar

y. 193/4

y. (savuğ y.) 114/3, 370/6

y. +ge 193/4, 349/7, 385/5

y. +i 474/6

y. +i (ħazān y. bile) 385/5

y. +i (savuğ āhım y. birle) 393/3

y. +i (şubh-dem y. yüzidin) 217/5

y. +ler 559/11

yém (T. is.): yiyecek

y. (ārzū-yī y. -i dünyā) 146/6

y. +im 331/6

Yemen (öz. is.): Arap yarımadasının

güneybatısındaki ülke, Yemen ülkesi

Y. (‘aķīk-i Y.) 84/5

yémrül- (T. f.): çökmek, yıkılmak

y. -se 287/4

y. -ür (başımızğa y. dik) 334/1

yenği (T. sf.): yeni

y. öy 35/6

yér (T. is.): yer, yeryüzü, dünya

y. 1^b-9, 68/2, 383/1, 407/6, 435/11, 555, 558/1

y. astında 159/2

y. bér- 225/5

y. bol- 435/11

y. bilen yeksān bolma- 379/6

y. tofrağı dik 110/7

y. tofrağı érdim 268/3

y. tübiğa 113/4

y. üze 123/2

y. üzre 113/1, 151/6, 468/3

y. ü kök 175/7, 237/6, 305/3, 343/2

- y. (hiç y.) 126/4
y. (kara y. üze) 182/4
y. (yazmağan y.) 159/6
y. +de 504
y. +de (bir y.) 86/4, 136/6, 179/7, 317/3
y. +de (her y.) 4^b-11, 41/7, 121/2, 426/4
y. +de (hiç y.) 188/2
y. +de (ka y.) 86/4, 106/6, 125/2, 219/1, 252/1, 266/2, 453/3
y. +de (kaysı y.) 83/2
y. +de (ol y.) 410/2
y. +din 24/2, 104/2, 137/7, 175/2, 176/2, 327/6, 413/6, 425/1
y. +din (mücessem hāk u y.) 126/4
y. +e 203/5, 470/3
y. +e (bir y.) 328/6
y. +ğa (ol y.)
y. +ge 154/2, 205/5, 226/7, 273/3, 345/6, 362/3, 421/4, 461/8
y. +ge kirerge çäre 178/3
y. +ge tüşken şu'lesi 89/3
y. +ge (başım y. qarap kâyıl) 400/6
y. +ge (bu y.) 157/7, 462/5, 558/6
y. +ge (her y.) 304/7
y. +ge (ka y.) k. y. 214/4, 282/1, 445/7, 530
y. +ge (kara y.) 32/6, 173/3, 322/1
y. +ge (ni y.) 196/5
y. +i 387/3
y. +im 263/1
y. +inde (öz y.) 440/4
y. +inğ 224/5, 335/7
y. +ini (küyunğ y. tofrağını) 228/3
y. +lerin (müzehheb y.) 559/2
y. +ni 12/6, 220/8, 446/1
y. +ninğ yüzini 180/3
yér yüzi (T. is.): yeryüzü, dünya
y. 344/5
y. +n 198/5, 208/7
y. +ni 567/1
yét- (T. f.): ulaşmak, değmek
y. -di 32/6, 567/4
y. -dim 25/3, 441/3
y. -e_ almay 238/7
y. -e_ almay kalur 228/9
y. -e_ almay mén 53/6, 386/3
y. -ebilmes 246/6
y. -e mén 203/4
y. -em 33/2
y. -er 55/3, 105/4, 134/5, 199/6, 208/3, 208/8, 218/5, 229/6, 241/3, 269/2, 293/2, 377/5, 397/1, 502, 537, 543
y. -ip bolmas 40/5
y. -ip mén 24/4
y. -keç 9/5, 68/2
y. -ken 137/1, 204/3, 456/2
y. -ken çağda 416/5
y. -kende 459/3
y. -kenning 373/3
y. -key 29/3, 196/5, 569/16
y. -medi 13/6, 45/4, 64/8, 115/6, 247/8, 465/7
y. -medim 133/3, 286/3
y. -megen 176/1, 561/1
y. -mes 15/3, 282/1, 283/1, 529
y. -mesenğ 111/7
y. -mesün 19/1, 170/7, 566/7
y. -mey 102/4, 171/2, 343/6, 404/2
y. -mey ötüp mén 413/6
y. -meydür 411/4
y. -meyin 171/7, 294/5
y. -miş 343/6
y. -se 174/2, 537
y. -ti 4^b-7, 107/1, 112/7, 147/1, 189/9, 219/3, 226/3, 235/5, 273/9, 310/6, 567/1, 570/24
y. -ti (ni y.) 293/1
y. -tim 271/5, 295/3
y. -ür 36/5, 264/6
y. -er 202/6, 343/6
2. yardımcı fiil olarak kullanılır.
y. -dim (cānga y.) 131/1, 133/3
y. -dim (cānımğa y.) 566/2
y. -ken (derd y.) 316/6
y. -se (başığa y. anıñg) 530
y. -ti (başımğa y.) 346/2
y. -ti (méninğ cānımğa y.) 35/5
3. kafi gelmek
y. -er 175/5, 192/3, 363/6, 570/32
y. -medi 437/4
4. yaklaşma ifade eden tasviri fiil olarak kullanılır.
y. -ipdür ölgeli 351/3
y. -ken édi (çıķalı y.) 475/4
y. -ti (bozargā y.) 462/1, 462/5

- y. -ti (cān çıkarga y.) 464/1
 y. -ti (ölgeli y.) 40/7
 y. -tim (ölgeli y.) 215/1, 287/3, 306/8, 466/1
 y. -tim (ölmekge y.) 368/4
 5. yok olmak, sonlanmak
 y. -ip 4^b-7
- yéti- (T. is.):** yok olmak, sonlanmak
 y. -kençe (tā y.) 518
- yetim (Ar. is.):** kimsesiz kişi
 y. (kaysı y.) 427/7
 2. (sf.) yalnız
 y. (tıfl-ı y.) 369/6
- yétin- (T. f.):** ulaşmak, yetişmek
 y. -mey 132/4
- yétiş- (T. f.):** 1. yetişmek, sırası gelmek
 y. -gey 85/4
 y. -gıl 111/5
 2. ulaşmak, gelmek
 y. -key érgen 23/5
 y. -medi 91/8, 345/5
 y. -mes 129/4
 y. -se 570/45
 y. -ti 176/3
 3. uzanmak, değmek
 y. -mese 337/2
 y. -mey 410/5
- yétkü (T. is.):** ?
 y. +si 530
- yétkür- (T. f.):** ulaştırmak
 y. -! 30/5, 64/7, 295/7, 369/1, 414/6, 425/1, 431/1, 486
 y. -di 3^b-13, 319/2, 402/4, 431/6, 535, 558/4, 559/3
 y. -edür 375/2
 y. -e_kör 272/1, 272/7
 y. -ge sén 413/5
 y. -gen 264/7
 y. -gey 6/2, 147/5, 263/4
 y. -gıl kadem 287/3
 y. -medi 427/5
 y. -medinğ (kadem y.) 188/1
 y. -se 26/6, 100/3, 119/4, 211/4
 y. -senğ 122/2
 y. -üpdür 19/1
 y. -ür 17/4, 34/6, 60/4, 268/3, 443/6
 y. -ür (bağlap y.) 147/6
- yétmiş (T. is.):** yetmiş sayısı
 y. 34/7, 289/7, 381/6, 483
- y. +ge 102/4, 343/6
 y. +de (altmış bile y.) 564/5
 y. +din éki kim 212/2
 2. (sf.) yetmiş sayısı
 y. éki milletdin 391/3
 y. yaşımda 32/2
- yétti (T. sf.):** yedi
 y. kat āsmāndın 245/5
- yétür- (T. f.):** ulaştırmak, götürmek
 y. -! 324/3, 509
 y. -! (cān y.) 169/3
 y. -di 178/5, 247/6
 y. -düm 6/2, 299/4
 y. -düm (yol y.) 225/3
 y. -gen (yol y. ét) 374/5
 y. -gençe 375/6
 y. -gey 411/3
 y. -gil 413/1, 462/4
 y. -senğ 234/6
 2. kaybetmek
 y. -miş mén 386/1
- yevm (Ar. is.):** gün
 y. -i mahşer 282/3
 y. (küll-i y. -i beter) 249/1
- yevmü'l-cezā (Ar. ib.):** ceza günü, hesap günü
 y. 77/7
 y. (arşa-yı y.) 123/6
 y. (hāmī-yı y.) 61/3
 y. +da 569/17
- yevmü'l-haşr (Ar. ib.):** toplanma günü
 y. 322/7
- Yezdān (öz. is.):** Allah
 Y. (merhūm u mağfūr-ı Y.) 3^b-7
- yığ- (T. f.):** 1. toplamak, yığmak
 y. -! 47/4, 406/4
 y. -ar mén 300/4
 y. -ar sén 570/31
 y. -dı 399/7
 y. -ganınğ (munça y.) 47/2
 y -p yığlap 301/1
 y. -p (karp y.) 141/7
 2. hazırlamak
 y. - ! 343/9
- yığaç (T. is.):** ağaç
 y. (bu eski y.) 49/8
 y. +dın (bī-berg kuruğ y.) 547
- yıgıl- (T. f.):** toplanmak
 y. -dı 86/4

y. -sa 305/5
yığla- (T. f.): ağlamak
 y. -! 103/4, 105/6, 173/3, 201/11, 312/7, 457/7
 y. -dım 198/5
 y. -ğalı dīdesi 181/2
 y. -ganım mu 453/2
 y. -ğıl 60/5, 461/4
 y. -mağdın 131/3, 216/4, 253/3
 y. -mağğa 559/7
 y. -may 454/1
 y. -nġ 10/7
 y. -p 22/5, 104/4, 254/5, 284/4, 303/5, 314/6, 326/5, 349/4, 412/2, 443/2, 445/6
 y. -p yığlaşıp 289/6
 y. -p yığlap olturdum 87/5
 y. -p yazıp érdim 367/2
 y. -p (aytıp u y.) 291/2
 y. -p (tilmürüp y.) 174/3
 y. -p (tilmürüp y. qarap) 480
 y. -pdur 349/5
 y. -r 87/1(2), 87/2, 87/3, 87/4, 87/5, 88/1(2), 88/2, 88/3, 88/4, 88/5, 88/6
 y. -r (köp y.) 447/2
 y. -sam 31/6, 190/5, 283/6
 y. -sam (aytıp aytıp y.) 119/3
yığlamaklık (T. is.): ağlama
 y. şiddetidin 226/4
yığlaş- (T. f.): toplanmak
 y. -mġ 150/2
 y. -ıp 183/3, 438/5
 y. -ıp (yığlap y.) 289/6
yıkāt- (T. f.): yıkmak, devirmek
 t. -tı 345/6
yıkıl- (T. f.): yıkılmak
 y. -ğan 410/5
 y. -ğan (tūfānda y. devlet) 370/6
 y. -ğan (başınġğa kūy y. kibi) 182/2
 y. -ğanı 423/4
yıl (T. is.): yıl, sene
 y. 81/11
 y. u ay 435/12
 y. (ay u y.) 359/4, 360/2, 385/5, 424/10
 y. +lar (niçe y.) 558/2
yıl-be-yıl (T. +Far. +T. zf.): yıldan yıla
 y. 435/1
yır (T. is.): makam, yer

y. +ğa 2^b-10
yırak (T. is.): uzak
 y. 173/2
 y. kıl- “uzak tutmak” 212/3
yırav (T. is.): şarkıcı, hanende
 y. +lardın (bu y.) 430/7
yırt- (T. f.): parçalamak
 y. -ıp (yüzünġ y.) 403/5
yırtıl- (T. f.): yırtılmak, parçalanmak
 y. -ğan külāh 172/2
yigirme (T. is.): yirmi sayısı
 y. (érmiş y. tā ottuz) 564/5
yigit (T. is.): genç, yiğit
 y. 564/3
 y. bile qarıda 564/9
 y. tut- “genç kalmak” 564/2
 y. yolu 361/4
 y. +din (hıç y.) 11/3
 y. +ler 17/5, 435/9
 y. +ler ara 564/1
 y. +ler işin 564/3
 y. +ler vaşfımı 410/7
 y. +ler (iy parsa y.) 564/8
 y. +ler (zībā y.) 25/2
 y. +lere 86/2
 y. +lerdin 38/4
 y. +lerge (perī-peyker y.) 244/1
yigitlik (T. is.): gençlik, yiğitlik
 y. 52/9, 482, 564/1
 y. devleti 310/6
 y. devrin 280/5
 y. devrini 219/6
 y. evveli 564/5
 y. ġanīmeti 11/2
 y. ġurūrı 570/3
 y. ġadrini bilgen 392/3
 y. neşesi 226/8
 y. yazuķıġa 441/5
 y. (devrān-ı y.) 183/8
 y. (eyyām-ı y.) 212/4
 y. (eyyām-ı y. ü_avalıġ) 235/2
 y. +de 375/4, 442/4, 564/10
 y. +din 379/5
 y. +inġ 564/3
 y. +ni 6/10
yine (T. zf.): yine, tekrar
 y. 3/3, 5/2, 77/1, 86/2, 185/7, 197/3, 229/6, 262/2, 298/4, 349/7, 398/1(2),

398/2, 398/3, 398/4, 398/5, 398/6,
398/7, 453/4, 475/1, 564/2
y. hem 370/1

yok (T. is): mevcut olmayan, var karşıtı

y. 1/4, 1/5, 2/3, 3/2, 4/8, 6/2, 8/5,
10/6, 17/3, 20/4, 22/7, 25/4, 26/5,
29/4, 31/6, 32/7, 36/7, 38/3, 39/2,
39/6, 43/4, 45/4, 46/4, 49/3, 58/4,
58/6, 66/3, 67/3, 88/4, 89/3, 94/4,
94/5, 98/3, 101/10, 102/7, 111/3,
119/3, 119/6, 120/3(3), 125/4, 129/3,
135/2, 135/4, 137/3, 153/4, 156/5,
157/3, 166/1, 167/6, 165/8, 176/1(2),
176/2(2), 176/3(2), 176/4, 176/5,
176/6, 176/7, 177/1(2), 177/2, 177/3,
177/4, 177/5, 177/6, 178/1(2), 178/2,
178/3, 178/4, 178/5, 178/6, 178/7,
179/1(2), 179/2, 179/3, 179/4, 179/5,
179/6, 179/7, 180/2, 182/7, 186/5(2),
186/6, 188/7, 193/3, 204/3, 205/6,
206/6, 210/7, 213/5, 225/6, 225/9,
227/8, 232/4, 237/4, 238/3, 239/4,
243/6, 246/5(2), 249/8(4), 251/6,
252/4, 253/2, 257/4, 259/6, 265/3(2),
270/6, 282/4, 299/2, 304/2, 311/7,
313/4, 318/1, 318/2, 325/1, 325/2,
326/3, 327/5, 329/3, 329/8, 332/1,
338/5, 339/3, 339/6, 340/3, 349/2,
350/3, 350/6, 352/2, 356/4, 359/4,
359/8, 361/7, 363/7, 370/3, 371/1,
373/5, 377/5, 383/5, 388/2, 390/6,
391/1, 393/4, 396/5, 397/2, 397/2,
404/7, 411/7, 415/6, 416/3, 418/1,
418/5, 418/7(2), 421/3, 422/5, 423/3,
425/3, 425/5, 430/2, 431/5, 435/3(3),
435/4(2), 435/4, 438/12, 446/5,
447/5, 449/10, 450/6, 454/4, 454/4,
455/6, 458/5, 461/1, 461/4, 461/5,
462/3(2), 466/7, 469/2, 470/15,
471/1, 473/5, 494, 500, 507, 514,
515, 524, 559/7,
559/10, 563/4, 564/9, 566/4, 567/1,
567/6, 570/27, 570/44, 570/56
y. bol- 343/4, 434/5, 548
y. ki 94/7, 97/5, 125/1, 161/5
y. u barım 285/6
y. u barımın 449/10
y. (anının bar u y. vefası bilen) 325/1
y. (bāde içgenim y.) 217/8

y. (bar u y.) 155/5
y. (bilgeni y.) 56/1
y. (cihānının bar u y. sūd u
ziyānının) 248/2
y. (çun u çirā y.) 8/3
y. (dāhil kılğanı y.) 461/7
y. (encāmı y.) 82/4
y. (imkān y.) 56/2
y. (kalğan y.) 270/6, 407/5
y. (kélgen y.) 311/5
y. (köymegidin y.) 241/7
y. (közüm manzürı bolğan y.) 219/2
y. (ma'lūm bolğanı y.) 230/3
y. (mesrūr y.) 319/1
y. (mümkin y.) 233/3
y. (müyesser y.) 110/4
y. (nūr kalğan y.) 226/4, 231/7
y. (yokdın bar u bardın y. kıl-) 1^b-5
y. (yüzüm y.) 318/6
y. +dın bar u bardın yok kılmak 1^b-5
y. +dur 189/8, 404/7
y. +édi 107/11, 200/5, 237/5
y. + éken 11/5, 32/4, 38/6, 219/4,
260/4, 268/7, 293/4
y. +éken lāzım 224/2
y. +érdi 266/5, 570/9
y. +érdi (kalğan y.) 119/1
y. +érse 217/1
y. +érür 471/2
y. +ı (bar u y.) 570/33
y. +ıdın (tā'at-i şāyeste y.) 310/7
y. +ıdın olsa 304/2
y. +ın (bar u y.) 209/2
y. +larğa 192/5
y. +mu 50/1
y. +sén 182/1
y. +tur 6/3, 24/2, 26/2, 35/4, 57/4,
65/4, 74/4, 94/5, 102/3, 105/5, 165/9,
180/7, 241/3, 248/2, 251/5, 262/6,
269/7, 270/4, 271/1, 285/3, 299/4,
305/2, 317/5, 319/5, 356/5, 370/3,
375/1, 400/2, 404/3, 407/4, 418/3,
418/7, 430/7, 435/15, 443/8, 463/7,
463/9, 470/8, 470/15
y. +tur ki 331/1
y. +turur 163/2, 393/7(2)
y. +umnu (bar u y.) 24/2, 434/5
y. +unğ (barınğ y.) 233/6
2. (sf.) olmayan, yok

y. (bir niçe y. sözlerni) 281/7
yokāl- (T. f.): kaybolmak, yok olmak

y. -ğan édi 4^b-11

yokāt- (T. f.): yok etmek

y. -! 162/6

y. -dım 345/2

yokla- (T. f.): aramak, araştırmak

y. -p 23/1(2), 23/2, 23/3, 23/4, 23/5,
 23/6, 23/7, 23/8, 23/9, 109/3

y. -r 109/1(2), 109/2, 109/3, 109/4,
 109/5, 110/1(2), 110/2, 110/3, 110/4,
 110/5, 110/6, 110/7, 414/2, 442/3

y. -sañgızlar 190/6

yokluk (T. is.): var olmama, yokluk

y. +dın 567/6

yoksa (T. bağ.): yoksa, aksi takdirde

y. 20/9, 33/1, 59/3, 61/7, 66/8, 90/6,
 92/5, 119/5, 123/7, 196/5, 218/9,
 315/7, 334/2, 350/6, 359/9, 374/7,
 377/4, 378/6, 424/10, 475/3, 523,
 563/6

yol (T. is.): geçecek ve yürüyecek yer

y. 6/2, 371/2, 385/2

y. al- 435/7

y. az- “yolunu şaşırmaq” 120/3

y. aç- “kapanmış olan yolu geçilir
 duruma getirmek” 25/7

y. tut- “yola çıkmak” 563/5

y. késilmeden burun 322/5

y. sal- “göndermek” 78/3

y. yétür- 225/3, 374/5

y. yürü- 564/4

y. +ğa tüş- “yola çıkmak”
 101/2

y. tap- 179/8, 416/2

y. +um tut- 222/3

y. ‘azmığa 68/6

y. başığa 102/2

y. tınābın 36/5

y. üstide 190/4

y. üze 101/14

y. üzre 87/5

y. yarağın 344/7

y. yarağın kılma- 289/7

y. yarağın ét- 73/11

y. yarağınğ 212/2

y. yüzide 81/10

y. (bir y.) 36/9

y. (bir y. üze) 429/2

y. (birer y.) 317/4

y. (bu y.) 570/16

y. (bu y. üstünde) 268/7

y. (hıramān y. yürüp) 108/2

y. (kayı y.) 381/7

y. (menāhī y. sarı) 13/2

y. (rāst y.) 323/2

y. (toğrı y.) 218/6, 323/2

y. +da 191/5

y. +da (bu y.) 141/3, 180/6, 191/4,
 219/4, 222/5, 345/4, 570/15

y. +da (her y.) 524

y. +dın 63/7

y. +dur (bir y. ki) 7/6

y. +éken (nāzik y.) 233/3

y. +ğa 45/5, 255/1, 303/6, 447/3,
 570/53

y. +ğa (bu y.) 355/7

y. +ğa (o y.) 36/3

y. +ğa (toğrı y.) 107/9

y. +ı (cūd y.) 338/6

y. +ı (yigit y.) 361/4

y. +ıda 53/6, 111/1, 193/3, 213/2,
 258/2, 298/1, 299/1, 458/3, 470/2,
 490

y. +ıda (köz y.) 451/6

y. +ıda (perī-veşler y.) 259/1

y. +ıda (yarānlar y.) 205/1

y. +ıdın (hüsın y.) 323/4

y. +ığa 5/5, 102/2, 134/4, 167/3,
 246/6, 255/3, 423/2

y. +ığa (Hak y.) 424/7

y. +ığa (Hudā y.) 81/4

y. +ığa (öz y.) 285/7

y. +ığa (sa‘adet y.) 4/4

y. +ığa (taleb y.) 129/4

y. +ığa (Teñgri y.) 250/3

y. +ın közle- 380/2

y. +ını 363/2

y. +ını (ecel y.) 422/3

y. +larda (Hıta y.) 1/5

y. +larda (közüm y. kaldı) 303/1

y. +ları üzre 570/14

y. +nı 49/9, 344/6, 361/5

y. +nı (likāsı y.) 562/2

y. +nı (her y.) 344/6

y. +um 135/2, 386/1, 570/8

y. +um bilen 362/3

y. +umğa 194/4, 265/5

- y. +umge 177/5
y. +uñg 17/3, 184/6, 294/5, 463/3
y. +uñg üzre 426/6
y. +uñg sarı 173/3
y. +uñg sarığa 444/1
y. +uñg (öz y. sarığa) 25/5
y. +uñga 230/1
y. +uñgda 54/4, 116/7, 188/1, 206/4, 231/5, 268/2, 374/5, 390/4, 394/4, 413/3, 434/1, 436/4, 558/5
y. +uñgda (séniñg y.) 405/7
y. +uñgdın (toğrı y.) 101/14
y. +uñgmı 163/6
y. +unda (beķā y.) 150/6
2. yöntem, metot, tarz
y. +ıga (şerī'at y.) 267/7
y. +ın (kemīne 'Ābid-i mehcūrniñg y. tutma-) 361/7
3. göz damarları
y. +ı (köz y.) 398/4
4. kez, defa
y. (bir y.) 426/1
5. burun kanalları
y. +ı (burun nefesni y.) 474/8
yoldaş (T. is.): yol arkadaşı
y. u vefā-şinās 524
y. +dur 111/7
yoluş- (T. f.): karşı karşıya gelmek, rastlamak
y. -ğan çaķda 392/1
y. -ğay 399/3
y. -sa 81/7, 210/4, 211/3, 291/2, 380/3, 387/5, 474/2
y. -sam 363/1
y. -tum 6/3
2. değmek, denk gelmek
y. -sa 300/6
yon- (T. f.): yontmak, kesmek
y. -dum 411/1
y. -up 559/4
yor- (T. f.): 1. yormak
y. -ma 29/6
2. açıklamak
y. -mas 99/4
yu- (T. f.): yıkamak, temizlemek
y. -sa 471/4
y. -sun 317/2
Yuķarı Teñgri (T. is.): Göktenrı
Y. vü ķuyısındın özge 567/1
yuķu (T. is.): uyku
y. +sıdın (ğaflet y.) 298/4
yulduz (T. is.): yıldız
y. 236/7
y. kibi közler temāşası 69/4
y. (her y. ki) 238/6
y. +lar kibi 231/3
yum- (T. f.): kapamak
y. -dı köz 362/4
y. -ğıl 17/2
y. -ğunça 245/3
y. -up açarğaça 76/3
y. -up 388/3
y. -sa 31/5
y. -up 219/7, 310/6
y. -sañg 455/7
köz açıp yum-455/7
köz yum- 31/5, 76/3, 219/7, 245/3, 310/6, 388/3,
yumşā- (T. f.): yumuşamak
y. -şamas 140/2
yumul- (T. f.): kapanmak
y. -maķ 558/3
y. -ur 182/4
yunus (İbr. is.): yunus balığı
y. layın 225/7
y. -ı baķr-i kerīm 424/2
Yūsuf (Öz. is.): Hz. Ya'kūb'un oğlu, İsrāiloğulları'na gönderilen bir peygamber, Hz. Yusuf
Y. 130/4, 376/6, 426/5
Y. bol- 405/6
Y. ki 265/6
Y. -ı gül pīrehenim sén 302/6
Y. -ı iķbāl 562/4
Y. (bir Y.) 85/2
Y. kérek érür 301/3
Y. +nı 127/5
Y. +um 23/4
yut- (T. f.): ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek
y. -ğan 5/3, 391/2
y. -maķ 272/4
y. -sam 31/6, 283/6
yügür- (T. f.): koşmak, hareket etmek
y. - ! 214/6
y. -mey 34/2
y. -sem 363/3, 558/5, 561/1
y. -ür 23/2

yügrüş- (T. f.): koşuşturmak

y. -üp (titrep y.) 438/3

yük (T. is.): yük, ağırlık

y. 558/3

y. +dür (bir y. ki) 72/6

y. +idin (ğam y.) 229/5

y. +idin (hasret y.) 127/6

yür- (T. f.): yürümek, gezmek

y. -! 34/3

y. -dünğ (kaçıp y.) 161/2

y. -ge mén 29/4

y. -gen édim 420/5

y. -gil 217/2, 337/3

y. -me (hevāğa y.) 173/3

y. -medi 525

y. -megen 250/3

y. -megil 161/1, 169/5

y. -mekdın (herze y.) 4/9

y. -mek (bī-nedem y.) 212/2

y. -mek (ni y.) 463/9

y. -mek (tirik y.) 303/5

y. -mesün 161/8

y. -üp 222/6

yürek (T. is.): kalp, gönül

y. 52/5, 88/4, 103/4, 143/4, 410/6

y. bağı 444/3

y. bağı 336/2

y. bağı tola 238/7

y. bağı 92/3, 184/3, 197/5, 371/1,

422/3, 476/4

y. bağı ki 270/5

y. bağı 231/3

y. bağı 254/3, 332/2, 332/2

y. bağı 175/5

y. bağı 277/4

y. derdiğa 186/6

y. kanı 210/6

y. otunu 98/2

y. zağı 453/5

y. (otluğ yürek) 140/6

y. +de 13/1, 83/7, 87/3, 180/2, 289/5,

398/4, 434/2, 463/7, 561/3, 562/9

y. +de (kaysı örtengen y.) 149/3

y. +de (sansız y.) 213/2

y. +dür (köz ü y.) 154/3

y. +dın 1/6, 31/6, 119/8, 210/1,

216/5, 283/6, 308/1, 320/7, 321/1

y. +ge (ni y.) 204/2

y. +i 381/1, 396/5

y. +i bağı köygendin 409/1

y. +i derdsizdin 401/3

y. +i derdsizni 391/6

y. +i kanı 255/1

y. +i (‘āşık y.) 152/6

y. +i (‘āşıkñıñ y.) 166/3

y. +idin 98/6

y. +im 9/2, 29/5, 43/1, 160/2, 203/5,

208/8, 273/7, 349/2, 390/3

y. +im içre 81/12

y. +im zağı 561/5

y. +im (iy y.) 361/1

y. +imde 242/3

y. +imdin 257/3

y. +imi 80/4

y. +ni 75/2

y. +ni (tolup kalğan y.) 441/2

yürü- (T. f.): yürümek, gezmek

y. -! 443/3

y. -gen Mesīh sēn 228/4

y. -gen (tenhā y.) 453/1

y. -me 328/1, 375/4

y. -megil 564/3

y. -mek 23/3

y. -p 6/9, 326/5

y. -p (hıramān yol y.) 108/2

y. -p mén 1/3, 143/4

y. -p sēn (bī-pervā y.) 350/1

y. -r mén 22/5, 43/4

y. -r sēn 25/1

y. -rge 490, 564/4

y. -rge (yol y.) 564/5

y. -sem 24/1, 372/1

yürüş (T. is.): yürüyüş, sefer

y. +de 343/2

yürüt- (T. f.): sarmak, kaplamak

y. -miş 264/4

y. -üp mén 568/1

yüz (I) (T. is.): 1. yüz, surat

y. 130/5, 141/2

y. ögür- “yüz çevirmek” 53/7, 65/5

y. koy- 564/5

y. ü kaddıñni 137/1

y. ü köz üzre 435/8

y. ü zülfünğ devride bile 567/4

y. üzre 432/3

y. yüzge 139/1

y. (kara y. birle) 160/5

y. (kaysı y. birle) 50/4, 274/4

y. (körege y.) 388/2
 y. (küle y.) 358/3
 y. (küle y. ile) 80/5
 y. (mihr-perver y. bile) 169/3
 y. (ni y. bilen) 385/6
 y. (ni y. birle) 66/8, 259/3, 413/6, 447/1
 y. +de 63/6, 382/2, 396/6
 y. +din (gül y.) 243/7
 y. +e (özge y.) 296/3
 y. +ge 77/2, 246/3, 343/6
 y. +ge (kaysı y.) 38/1, 562/1
 y. +ge (ni y.) 162/7, 338/10, 446/5, 448/1, 450/6
 y. +ge (yüz y.) 139/1
 y. +i 396/5, 413/1
 y. +i kara bol- 219/6
 y. +i (ni y. birle) 402/6
 y. +i (tili şirîn y. güşâde bilen) 328/4
 y. +ide 44/4
 y. +ide (birniñ y.) 569/15
 y. +ige 105/4
 y. +ige (ay y.) 334/6
 y. +in 345/6, 558/4
 y. +in (râhat y. körme-) 431/4
 y. +in (zamîr y.) 491
 y. +ini (ra'nâ y.) 465/3
 y. +üm 388/4
 y. +üm yok 318/6
 y. +ümge 269/1, 277/1, 321/2, 335/6
 y. +ümge (kaysı y.) 305/4
 y. +ümge bağlan- 6/9
 y. +ünğ 12/6, 216/1, 546
 y. +ünğ ârzûsıda 345/7
 y. +ünğ dik 374/4
 y. +ünğ üzre 306/7
 y. +ünğ yırtıp 403/5
 y. +ünğdin 76/4
 y. +ünge 29/7, 144/2, 176/1, 178/6, 209/10380/7, 405/2, 414/1
 y. +ünğni 95/4, 100/1, 217/1, 231/6, 373/6
 y. +ünğni (şahn-ı y.) 381/3
 y. +ünğniñ kıblesiğa 386/5
2. üst, üzeri
 y. +i (ay kün y.) 419/1
 y. +i (bir y.) 203/7
 y. +ide (kâğaz y.) 87/1
 y. +ide (sînem y.) 270/2

y. +ide (yol y.) 81/10
 y. +ige (dünyâ y.) 234/4
 y. +in (yér y.) 198/5, 208/7
 y. +ini (yérmîñg y.) 180/3
 y. +ni 383/2
3. (e.) sebebiyle, dolayısıyla
 y. +din (ni y.) 561/3
 y. +idin (şubh-dem yéli y.) 217/5
 y. +idin (şefkatî til y.) 309/1
4. taraf, cihet, yön
 y. (kaya y.) 78/1

yüz (II) (T. sf): yüz, sayı

y. âzârdur 65/4
 y. belâ 558/4
 y. cân 221/5
 y. cevır çek- 561/5
 y. efgân 102/1
 y. efgân birle 393/2
 y. fiğân ile minğ mâcerâ 97/1
 y. hasret bilen 424/11
 y. hayf 223/7
 y. katla 139/3, 264/3, 443/7
 y. kere 51/3
 y. melâmet 243/2
 y. mışra^c 161/6
 y. minğ 11/2
 y. minğ aşık^c bir 399/2
 y. minğ cefâ vü ta^cne-yi ağıyârga 222/2
 y. minğ dağ-ı gerdün 254/6
 y. minğ def'a 48/5
 y. minğ hayâl 359/7
 y. minğ melâmet okığa 566/3
 y. minnet 141/2
 y. pâre 241/1
 y. pâre bol- 52/1
 y. perde 301/2
 y. tesellâ 460/4
 y. tümen gavgâ 253/5
 y. türlüğ hatır 7/6
 y. ten 78/4
 y. vâdî 561/6
 y. yâre 396/1
 y. (niçe y. minğ cām-ı gam) 559/6
2. (is.) yüz sayısı
 y. 570/56

yüzer (T. is.): üstteki, üst kısımdaki

y. +ini

yüzlen- (T. f.): yüzünü dökmek, yönelmek

- y. -di 437/4
 y. -em 349/7
 y. -ey 179/4, 320/6, 327/1
 y. -se 69/2, 77/2, 494

yüzlük (T. is.): yüzlü

- y. (açuk y. bol-) 134/2
 y. (sāde y. şafha birle) 157/6

Z

ẓaʿf (Ar. is.): zayıflık

- ẓ. ile 141/1
 ẓ. (bu derd ü ẓ. ile) 335/7
 ẓ. (kemāl-i ẓ.) 142/4
 ẓ. +dın bol- 314/3
 ẓ. +ımı 177/2
 ẓ. +ın 564/6

zād (Ar. is.): nesne, varlık

- z. (fıkr-i z. -ı ʿuḳbā kı) 193/6
 z. (her z. u būdnıng) 95/5
 z. +ını (ʿuḳbā z.) 278/2

ẓafer (Ar. is.): utku, yengi

- ẓ. 225/8

zaʿferān (Ar. is.): safran renkli

- z. 167/4, 269/5
 z. bol- 391/2
 z. +dın 79/1
 2. (sf.) safran renkli
 z. rengim bilen 54/5
 z. rengime 78/3
 z. +ım (çirā-yı z. üzre) 227/6

zāg (Far. is.): karga

- z. 164/5
 z. (şāvt-ı z. étme-) 129/3

zağan (Far. is.): çaylak

- z. (her z.) 120/4

zāhid (Ar. is.): aşırı dindar

- z. 79/9, 140/3, 413/7
 z. ehli 301/4
 z. eyle- 299/3
 z. +lerni (bī-ıışk z.) 301/4

zāhir (Ar. is.): parlak

- z. bolma- 225/3

ẓāhir (Ar. is.): açık, belli

- ẓ. 104/2, 148/4
 ẓ. bol- 157/1, 339/5
 ẓ. eyle- 169/4
 ẓ. ol- 243/5
 ẓ. +de 280/2
 ẓ. +de bol- 344/1

2. (sf.) açık, belli

- ẓ. (reng-i ẓ.) 327/1
 ẓ. (ṭabʿ-ı sebuʿiyet-i ẓ.) 328/6

zaḥire (Ar. is.): gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan tahıl

- z. eyle- 457/5

ẓāhirī (Ar. is.): açık açık, alenen

- ẓ. +dür 139/4

2. (sf.) açık açık, alenen

- ẓ. (müddeʿā-yı ẓ.) 3^a-7
 ẓ. +din (tamāmī-yi menhiyāt-ı bāṭinī vü münkerāt-ı ẓ. beri) 3^b-10

zaḥm (Far. is.): yara

- z. 373/3, 464/5
 z. içre 563/5
 z. ornı 324/4
 z. -ı dil-i büryānımı 466/2
 z. -ı ḥāre 83/1
 z. -ı melāmetdin 274/1
 z. -ı nāvek birle 29/1
 z. -ı nişter kıldım 236/7
 z. -ı nigāh-ı cehūldın 95/4
 z. -ı peykānlar 242/3
 z. -ı tışe kı- 557
 z. +ı 424/4
 z. +ı (yüregim z.) 561/5
 z. +ıga 241/3, 251/2, 324/3, 469/4
 z. +ıga (yürek z.) 453/5
 z. +ım 320/1

zaʿif (Ar. sf.): güçsüz, kuvvetsiz

- ẓ. ḥālīga 361/5
 ẓ. +ler içre 435/3

ẓākır (Ar. is.): anan, zikreden

- ẓ. 266/4

zāl (Far. is.): zalim, zulmeden

- z. (ʿadāvet-i z. -ı felek bilen) 364/1
 z. +ıga (cihān z.) 280/6
 z. +ıga (cihānnı z.) 415/2
 z. +ıga (cihānnıng z.) 386/2
 z. +ıga (dünyā z.) 14/5
 z. +i (cihān z.) 127/8
 z. +ini (cihān z.) 139/3

2. (sf.) zalim

- z. çarḥ 396/2
 z. dünyānı 235/7

ẓālīm (Ar. is.): acımasız

- ẓ. 260/3
 ẓ. -i bī-raḥm 363/5
 ẓ. (iy z.) 351/3

z. +ğa (munça z.) 204/4
 z. +ni (nefs-i z.) 224/9
 z. +éken sên (niçük z.) 271/5
2. (sf.) acımasız
 z. koluğa 298/6
 z. meşrebi 85/6
 z. (şāh-ı z.) 566/5
 z. +din (çarh-ı z.) 112/1

zamān (Ar. is.): vakit, zaman

z. 121/4, 271/8
 z. (āhır z. bol-) 435/1
 z. (ārāyış-i z.) 190/7
 z. (bir z.) 81/6, 131/1, 133/1, 138/6, 175/3, 185/2, 188/5, 287/3, 351/3, 413/4, 441/3
 z. (bির z.) 252/4
 z. (der-be-der körge z.) 175/6
 z. (her z.) 38/2, 43/5, 122/1, 239/8, 256/1, 261/2, 261/6, 264/3, 314/6, 341/3, 430/3, 441/1
 z. (her z. kim) 96/1
 z. (ol z.) 306/4
 z. (ol z. ki) 266/1, 445/1
 z. (ol z. kim) 66/7
 z. (tā z.) 4^b-10
 z. +ı 35/2, 127/1(2), 179/3, 271/1
 z. +ça 81/11
 z. +gine (bির z.) 81/11
 z. +ında (Sultān Emīr Haydar z.) 350/5, 476/7
 z. +larda (bu z.) 412/5

zamāne (Ar. is.): devir

z. 81/1, 292/3, 304/1, 325/2, 558/5, 559/8
 z. ehlide 328/6
 z. ehliğa 46/7
 z. élidin 338/10, 345/11, 470/14
 z. éliniñ vefasını 304/3
 z. halkı 271/11, 327/6, 379/6
 z. halkığa 24/4, 247/2
 z. halkınıñ keyfiyyet-i hālini 447/6
 z. hūblarığa 268/8
 z. māderidin 188/2
 z. zātığa 224/2
 z. (‘ahd-ı z.) 298/2
 z. (bu z.) 417/2
 z. (bu z. kıl-) 312/5
 z. (efsāne-yi z.) 128/1
 z. (evvel-i z.) 456/4

z. (gam-ı z. -yi dūn) 491
 z. (halk-ı z.) 94/7, 135/1, 339/3
 z. (halk-ı z. içre) 251/6, 450/4
 z. (her okuğan z.) 470/7
 z. (resm-i ehl-i z.) 3^a-3
 z. +din 209/8
 z. +din (gam-ı z. özge) 56/1
 z. +édim (muqallid-i tarab-ı merdüm-i z.) 266/3

zamānī (Ar. +Far. sf.): bir zaman

z. 184/2, 240/3, 319/5, 359/4, 415/6
 z. (tā z. ki) 2^a-5

zamānlık (Ar. +T. sf.): anlık, bir anda olup biten

z. (bir z. vaşl üçün) 502

zamāyir (Ar. is.): göntilde gizli olan sırlar

z. +ğa (kufl-ı ebvāb-ı z.) 64/6

zamīr (Ar. is.): gönülde gizli olan sır, düşünce

z. 328/3
 z. āyīnesidin 191/6
 z. -i misk-i mizāc 49/1
 z. (āyīne-yi z.) 469/6
 z. (bu muhteżā-yı z.) 570/17
 z. +de (her z.) 70/4
 z. +din 247/4, 444/6
 z. +i 425/4
 z. +i (ehl-i inkārıñ z. içre) 20/4
 z. +ide (her şahıñ z.) 95/6
 z. +im sırrını 448/1
 z. +iñ 79/6, 134/4
 z. +iñ (şaykal-ı zeng-i z.) 37/7
 z. +niñ (tā z.) 406/1
2. (sf.) bir şeyin içi
 z. yüzün 491

zānū (Far. is.): diz

z. +sığa 104/2

zār (Far. is.): zayıf, kuvvetsiz; ağlayan, inleyen

z. 5/1, 190/5
 z. bol- 185/7, 230/3, 298/1, 306/3, 335/1, 555
 z. bolğandın keyin 323/3
 z. ét “yakınmak” 136/1
 z. eyle- “ağlamak” 90/1, 210/3, 222/2
 z. kal- “dermansız ve şaşkın kalmak” 270/6, 410/1
 z. kıl- “ağlamak” 73/1, 81/10
 z. -ı bī-nevā 249/9

- z. u giryān 189/5
 z. u ḥaḳīr ü ḥ̣ār u zebūnlukğa 338/2
 z. u ḥayrān 460/5
 z. u hem-nizār 255/2
 z. u nātüvān bol- 473/2
 z. u nātüvān-perest 135/7
 z. u nizār bol- 263/7
 z. u perişān bolmağay 254/2
 z. u ser-gerdān kıl- 63/3
 z. u ser-gerdān 25/2, 110/5
 z. u sergerdān u muftır 143/4
 z. (bī-bizāʿat u z. -ı zelīl mén) 362/5
 z. (bir bī-nevā-yı z.) 349/8
 z. (bir ġarīb-i z.) 26/2
 z. (ḥ̣ār u z. eyle-) 51/6
 z. (faḳīr ü bī-nevā vü mübtelā vü z. u bī-çāre) 405/4
 z. (ḥ̣ār u z.) 2^a-3, 276/8, 359/3
 z. (ḥ̣ār u z. bol-) 570/38
 z. (ḥ̣ār u z. kıl-) 458/7
 z. (intizār u ḥāk-sār u z. u bī-çāre) 413/3
 z. (maḥv u z. u müstağrak) 255/3
 z. (mén ü şām-ı firāk ü nāle-yı z. ü dil-i pür-ğam) 314/6
 z. (méni z. ğulamım) 272/2
 z. (nevḥa-yı z. -ı zarıma) 249/2
 z. +ım (aḥvāl-i z.) 179/4
 z. +ım (bolur cem-i z.) 52/3
 z. +ıma (nevḥa-yı zār-ı z.) 249/2
 z. +ımdın (ḥāl-i z.) 291/1
 z. +ımğa (ḥāl-i z.) 87/4
 z. +ını (bu z.) 23/1
2. (sf.) ağlayan, inleyen
 z. (Ābid-i z.) 432/7
 z. (Ābid-i z. -ı nātüvān) 473/7
 z. (lehā-yı z. -ı çay) 439/6
 z. +ım (ʿarż-ı dil-i z.) 327/5
 z. +nı (nātüvān-ı z.) 426/6
- zarar (Ar. is.):** bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç
 z. 7/8, 225/10, 265/3, 440/3
 z. bol- “faydasız olmak” 101/14, 392/5
 z. ét- 453/2
 z. kim 13/5
 z. (nef̣ ü z.) 139/5
 z. +ım (nef̣ ü z.) 318/7
- z. +ıng (köp z.) 103/5
 z. +nı (nef̣ ü z.) 275/3
- zārī (Far. is.):** ağlama, sızlama
 z. eyle- 461/4
 z. kıl- “ağlamak, sızlanmak” 17/7, 450/3
 z. +dür (nāle vü efgān u z.) 16/6
- zārīg (Far. +T. is.):** inleme
 z. (geh ḥārīk geh z.) 166/1
- zarūret (Ar. is.):** gereklilik, mecburiyet
 z. +din 34/4
- zāt (Ar. is.):** kendi, öz
 z. -ı maḥbūb-ı İlāh 481
 z. -ı münezzeh 2/1
 z. u şıfātıngnı 385/4
 z. (andın özge z.) 128/6
 z. (her z.) 164/5
 z. (ol nigīn-i z. -ı eşref) 424/9
 z. +ı (cevher-i z. ki) 343/4
 z. +ıga (zamāne z.) 224/2
 z. +ıng (nūr-ı z.) 123/3
 z. +ıng (séning z.) 8/5
 z. +ıngga (iy maḥzar-ı z.) 477
 z. +ıngga (séni z.) 385/2
- zav (Ar. is.):** aydınlık, ışıık
 z. kıl- “aydınlanmak” 2^b-2
- zāyīʿ (Ar. is.):** kaybolma, yitme
 z. 356/2
 z. kéçür- 443/2
 z. kıl- “mahvetmek, yok etmek” 169/2
2. (zf.) boş, ziyan
 z. ötkerme 205/2
- zāyil (Ar. sf.):** yok olan, sona eren
 z. eyle- 319/6
 z. (ʿaql-ı z.) 35/3
 z. (ʿilāc-ı hūş-ı z.) 380/6
- zebān (Far. is.):** konuşulan dil, lisan
 z. 227/8, 435/9
 z. -ı ʿaciz ile 158/5
 z. -ı ʿözr 55/3, 467/4
 z. -ı taʿne-yi ağıār bolğanım bolğan 335/6
 z. (bir z.) 242/6
 z. (duʿā-yı taḥ u z. eyle-) 362/6
 z. (gūyā z.) 470/10
 z. (kilīd-i z.) 80/2
 z. (nihān-ı z.) 562/10
 z. (şeker z.) 211/3

- z. (şîrîn z. bol-) 192/1
 z. (tığ-ı üryân z. birle) 161/7
 z. (tūti-yi şîrîn z.) 407/1
 z. +da (her z.) 481
 z. +dın 75/4
 z. +dın (her z.) 75/7
 z. +ı (şîrîn z.) 251/5
 z. +ı bilen 361/6
 z. +ım 258/6
 z. +ıng 375/5
 z. +ıng (çirk-i z.) 57/4
 z. +ıng (gūyā bu z.) 194/1
 z. +ıngnı 214/7
2. dil
 z. (bu şîrîn z.) 440/7
 z. +ıngdın (şekker z.) 317/7
 z. +ıngnı 312/7
zebāne (Far. is.): alev, ateş yalını
 z. 417/4
zebānlıg (Far. +T. is.): konuşkanlık
 z. +da (şîrîn z.) 401/6
zeber (Far. is.): üst
 z. bol- 101/12
 z. (zîr ü z. bol-) 261/3
zebûn (Far. is.): aciz, çaresiz
 z. 135/4
 z. bol- 293/5
 z. (dünrağ u z.) 3^a-4
 z. (iy z.) 50/3
2. (sf.) aciz
 z. (îtibār-ı z.) 570/2
zebûnluğ (Far. +T. is.): acizlik
 z. +ğa (zār u haķîr ü h̄ār u z.) 338/2
zehr (Far. is.): ölüme yol açan kimyasal madde
 z. 37/4, 60/3, 272/4, 347/3, 501
 z. bol- 101/5, 304/5, 563/1
 z. -i āb 196/4
 z. -i firāk 335/2
 z. -i ğam 308/2
 z. -i helāhil 5/3
 z. -i kātîl boldı 371/4
 z. -i kātildin 225/9
 z. (bî-minnet-i z.) 443/7
 z. +durur 18/6
 z. +ini (ğam z.) 168/3
zeķan (Ar. is.): çene
 z. (çāh-ı z.) 10/3
zekāt (Ar. is.): zekat, artık
 z. 36/7
 z. -ı hüsnni 108/3
 z. +ı (hüsnnüĝ z. birle) 76/3
zekevāt (Ar. is.): zekatlar
 z. +ı 382/5
zel (Ar. is.): suç, kabahat
 z. (‘izz ile z.) 530
Zelîhā (öz. is.): Yusuf ile Züleyha hikāyesinin kadın kahramanı
 Z. (mihr-i Z.) 130/4
zelîl (Ar. is.): hor görülen, aşağılık
 z. 64/3
 z. -i halk édim 266/7
 z. (h̄ār u z. -i dehr mén) 32/3
2. (sf.) aşağılık
 z. +mén (bî-bizā‘at u zār-ı z.) 362/5
zemîme (Ar. is.): kötü, beğenilmeyen hāl
 z. bol- 470/14
zemîn (Far. is.): yeryüzü
 z. (cümle-yi rüy-ı z.) 316/4
 z. (hāk-i z. bol-) 134/1, 278/1
 z. (heme rüy-ı z. yaḥşılardın) 408/3
 z. (hüsni rüy-ı z.) Ö2, 3^b-1
 z. (semavāt ile z.) 429/3
 z. hem 462/2
zemlik (Ar. is.): siper
 z. ol- 10/6
zemzem (Ar. is.): Kabe yakınında bulunan suyunun kutsal olduğuna inanılan kuyu
 z. 168/5, 308/2
 z. suyu 57/4, 168/5
zemzeme (Ar. is.): ezgili ses, nağme
 z. -yi nuṭṭ-ı fażāyih 57/3
zen (Far. is.): kadın
 z. 10/5
 z. ü ferzend 570/12
 z. (be-merd ü z.) 387/4
 z. (h̄āh merd ü h̄āh z. bol-) 394/1
 z. (her bir merd ü z.) 88/6
 z. (merd ü z.) 15/2
 z. (merd ü z. -i cihān) 250/1
 z. (merd ü z. ṭa‘nı) 558/6
zenaḥdān (Far. is.): çene
 z. +ıng (beste-yi cāh-ı z. bol-) 432/5
zencîr (Far. is.): zincir
 z. -i belā 100/4
 z. -i cünun 381/7
 z. (bend-i z. -i cünun) 65/3

- z. (beste-yi z. -i gĩsũ kıl-) 118/4
 z. +im (kayd-ı z.) 265/5
- zeng (Far. is.): demir**
 z. 516
 z. -i cürmdin 205/4
 z. -i derd ü ğam birle 172/4
 z. -i ğısyān 406/1
 z. (muħĩt-i z. étme) 564/2
 z. (şaykal-ı z. -i zamĩrinġ) 37/7
 z. +idin (küdüret z.) 248/1
 z. +ini (günāh z.) 385/6
 2. zenci, siyahi
 z. +i (çehre-yi z.) 471/4
 3. karanlık
 z. -i küdüretdin 491
 z. -i nedem 537
- zengār (Far. is.): göztaşı**
 z. 160/2
 z. bağla- 463/2
 z. +dur (şaykal-i z.) 65/2
- zer (Far. is.): altın**
 z. 7/1, 547, 570/32
 z. birle 474/3
 z. bol- 101/7
 z. hevesininġ hevāsıda 201/4
 z. ü zĩver 239/2
 z. yaħşısını 364/8
 z. (bir maħzen-i z. kıl-) 172/1
 z. (enbũh z. bol-) 391/5
 z. (sĩm ü z.) 47/2, 360/5, 429/4, 443/5
 z. (sĩm ü z. -i bĩ-ħesāb) 81/10
 z. (sĩm ü z. birle) 435/14
 z. +im (sĩm ü z.) 39/6
 z. +ni (sĩm ü z.) 384/4
 2. (sf.) altın
 z. ħildin 559/4
 z. kalb 277/7
- zerbeft (Far. is.): sırmalı kumaş**
 z. (cāme-yi z. -i atlas) 454/6
- zerd (Far. sf.): sarı**
 z. 437/3
 z. (reng-i z.) 7/5, 471/1
 z. (revġan-ı z.) 438/4
- zerķ (Ar. is.): iki yüzlülük, hile**
 z. 439/11
- zerre (Ar. is.): çok küçük parçacık**
 z. 68/5, 101/1
 z. -yi bu māl u milk ü ħānümānımdın 332/1

- z. -yi rāħat-ı cihān 249/4
 z. (besān-ı z.) 179/7
 z. (her z. ki) 385/3
 z. +din (mücessem z.) 327/3
 z. +ġa 376/5
 2. (sf.) çok küçük
 z. ğibādet 329/8
 z. kifāyetġa 128/2
 z. nũr 270/6
 z. şevāp 339/6
 z. (her z. müddeāası bilen) 325/2
 z. (ķalmadı bir z. nũr) 427/6
 3. (zf.) küçük küçük
 z. 396/4, 561/2

zerre zerre (Ar. is.): küçük küçük

- z. 93/4, 283/3
 2. (sf.) küçük küçük
 z. her ġubārım 263/4

zevāl (Ar. is.): yok olma

- z. 235/5 431/6
 z. ol- 484
 z. -i devletiġa 107/1
 z. (bĩm-i z.) 435/15
 z. (hengām-ı z.) 528
 z. (şām-ı z.) 3/2, 20/8
 z. +iġa (anıġ kemāl u z.) 364/4
 z. +iġa (kemālınġ z.) 32/6
 z. +iġa (sāye-yi zulmet-meāb z.) 3^b-13
 z. +im 99/6

zevār (Far. is.): hizmetçi

- z. -ı māh-tābān 427/6

zevķ (Ar. is.): hoşā giden ve eğlendiren şey, haz

- z. 47/2, 137/2
 z. şafānı sürme- 250/3
 z. -i ālemdin 244/2
 z. -i bisyār 377/5
 z. -i dehr 196/2
 z. -i dũnyā 154/1
 z. -i dũnyā birle 359/5
 z. -i dũnyādın 142/5
 z. -i ħālāt 484
 z. -i ħuzũr 81/5
 z. -i istiġfārı 426/7
 z. -i vişāl 112/6
 z. -i vişālınġ ile 243/1
 z. -i temettũc 18/1
 z. u ħuzũr 470/7

- z. u neşât 263/2
 z. u şafânı 135/5
 z. u sürür 450/6
 z. u şevk ile 42/3
 z. (bâ-kemâl-i z. -i istiğfâr bol) 212/3
 z. (cây-ı z. ü sürür) 522
 z. (esbâb-ı z. birle) 209/2
 z. (eyleyin z. -i temâşâ) 220/2
 z. (huşûl-i z. -i ihrâm) 42/7
 z. (huşûr-ı z. -i 'uqbîni) 461/6
 z. (lezzet-i z. -i cihandın) 259/4
 z. (lezzet-i z. -i nigâhınğnı) 414/2
 z. (ni z. ét-) 30/5, 328/5
 z. (mağrûr-ı z. bolma-) 97/7
 z. +dîn 119/1
 z. +i (birevning z.) 233/2
 z. +in (kağa boyalğan pîrehen z.) 79/4
zevrağ (Ar. is.): kayak, sandal
 z. -ı baħr-ı sitemde 357/1
 z. +ığa (şefâ'at z.) 218/7
zeyl (Ar. is.): son, sonuç
 z. +ide 61/6, 383/2
zîb (Far. is.): süs
 z. bér- 361/3
 z. -i heme iklîm-i cihân 532
 z. -i kelâm eyle-
 z. ü meh-i simtenim sên 302/4
zîbâ (Far. is.): süslü, güzel
 z. vü muħtera^c 163/1
2. (sf.) süslü, güzel
 z. yigitler 25/2
 z. şanemim 240/1
 z. (munça z.) 193/7
 z. (ol z. şanem cānānga) 225/3
 z. (ta'at-ı z.) 39/1
 z. (uşol z. şanemni) 242/1
 z. +nı (şûf-ı z.) 454/6
 z. +nınğ (ol şimşād-ı z.) 184/1
zîbende (Far. is.): yakışıklı, güzel
 z. 513
zi-bes (Far. zf.): çoktan
 z. 371/4
zî-cesed (Ar. is.): beden sahibi
 z. (her z.) 282/2
zihî (Far. ünl.): ne güzel
 z. 2/1, 49/1, 112/3, 397/1, 410/3(4)
zihn (Ar. is.): anlayış, kavrayış
 z. arasdın 459/7

- zîkr (Ar. is.):** sözünü etme, anma, söyleme
 z. ét- 197/2
 z. -i aħad birlen 344/1
 z. -i Hâk için 542
 z. -i hârnı 426/4
 z. -i hayrınğ 175/7
 z. -i kâdir-i ğam-ı ħ'ardur 70/5
 z. -i rûz u fikr-i şeb 481
 z. -i Sübhân 360/3
 z. ü istiğfârga 402/5
 z. ü şenâda 101/11
 z. (döst-dâr-ı z. -i Hâk bol-) 321/7
 z. (köp z. kılğan birle) 439/11
 z. +ge 564/8
 z. +idin 20/1
 z. +ığa (tütü vü kumrı vü dūdünğ z.) 421/2
 z. +ige (Hudâ z.) 299/1
 z. +inğ 272/6
 z. +ini (Hâk z.) 375/3, 457/6
zîmâm (Ar. is.): yular, dizgin
 z. 534
zincîr (Far. is.): zincir
 z. -i derbârınğ 184/1
 z. +dîn 394/2
 z. +e çek- 154/1
 z. +ığa (zülfî z.) 363/7
 z. +le 3^a-3
zindân (Far. is.): kapalı yer, hapisane
 z. 438/8
 z. içre 301/5
 z. -ı dâr 276/8
 z. -ı 'uzlet içre 129/7
 z. (ğayr-ı z.) 366/7
 z. (ehl-i z. kıl-) 133/7
 z. (maħbûs-ı cāh-ı z.) 243/9
 z. +a 68/7
 z. +dur (bend-i z.) 155/7
 z. +dur (ğarîb-i cāh-ı z.) 258/6
 z. +ı (cihân z. içre) 265/5
 z. +ı (şehr-i ğam z. içre) 242/7
 z. +ı mén 315/7
 z. +ım 283/5
 z. +ım (divâr-ı z.) 216/6
 z. +ımdadur (bend-i z.) 89/12
zindâne (Far. is.): kapalı yer, hapisane
 z. (her z.) 353/5
zinde (Far. is.): diri, dinç
 z. bol- 305/4

zinde-gānlıg/k (Far. +T. is.): canlılık
z. 183/3

z. +nı (nuḳūd-ı z.) 280/6

zindelik (Far. +T. is.): gençlik, dirilik
z. (beḳā-yı z.) 183/1

zīne-pāye (Far. is.): makam, mevki
z. 49/4

zīnhār (Far. ünl.): sakın, aman ha; asla

z. 14/1, 15/4, 60/5, 103/5, 158/6,
159/4, 162/3, 163/1, 168/7, 174/6,
203/7, 207/3, 214/4, 237/3, 324/4,
332/5, 341/1, 351/1, 377/1, 388/7,
397/5, 399/5, 403/4, 412/4, 413/2,
415/1, 417/6, 439/1, 439/11, 502,
534, 545, 564/5, 567/7, 570/36
z. kim 217/5

z. (şad z.) 558/2

zīr (Ar. is.): sazın en ince teli

z. ü bem 51/5, 559/5

z. ü bem birle 327/2

z. (def-i z. ile) 459/3

z. (heme z. ü bām) 98/1

zīr (Far. is.): alt, aşağı

z. -i çarḥ 62/1

z. -i dārga 133/7

z. -i dīvārı 437/5

z. -i ḥāk 457/2

z. -i minnet-i iḥsāndur 258/4

z. ü zeber bolma- 261/3

2. (zf.) alt, aşağı

z. 101/12

zīrā (Far. bağ.): çünkü

z. ki 59/7, 95/7

zīver (Far. is.): süs, bezek

z. (zer ü z.) 239/2

ziyā (Ar. is.): ışık, aydınlık

z. 2^a-11

z. bol- 256/6

z. -yı āfitābınḡ 484

z. -yı māh-tābān 130/8

z. -yı maʿnisi 520

z. -yı şem^c 428/3

z. +sı (yār vişālın z.) 255/2

z. +sıdur (séning şem^c-i cemālinḡni
z.) 306/6

z. +yı 6/10

ziyād (Ar. is.): çok, fazla

z. 39/2

z. bol- 497

z. ét- 225/2, 403/2

z. eyle- “çoğalmak” 114/1

z. kıl- 221/1

z. ol- “çoğalmak” 49/7, 219/3,
439/11, 564/11

ziyāde (Ar. is.): çok

z. 101/9

z. bol- 470/11

z. (dānişi z. bilen) 328/1

z. +raḳ körünür 56/3

ziyāfet (Ar. is.): konukların yemekle
ağırlandığı toplantı

z. eyle- 444/3

ziyān (Far. is.): kayıp, zarar

z. 80/3, 227/7, 247/5

z. bol- 435/18

z. ile 570/23

z. (barı sūd u z.) 570/40

z. +ı (sermāye-yi sūd ile z.) 552

z. +ıdın (cihānnıḡ bar u yok sūd u
z.) 248/2

z. +ında 214/7

ziyāne (Far. is.): kayıp, zarar

z. kıl- 312/6

ziyāy (Ar. is.): ışıklı

z. -yı dīde 283/3

ziynet (Ar. is.): süs, bezek

z. 284/3

z. -i ḥamlık 198/3

z. +i (şāmnnıḡ z.) 570/19

ziynet-fezā (Ar. +Far. is.): süsleyen

z. (z. -yı ḥār u gül) 1^b-7

zū (< zūd Far. is.): çabuk, tez

z. (bir z.) 371/7

zu-fünūn (Ar. sf.): akıllı, bilgili

z. (ehl-i z.) 205/2

zuhūr (Ar. is.): ortaya çıkma, belirme

z. eyle- 228/6

z. kıl- 4^b-12

zū-mey (Ar. +Far. is.): şarap sahibi

z. üçün 50/5

zukr (Ar. is.): anma, yad etme

z. 564/8

zulm (Ar. is.): haksızlık, eziyet, cefa

z. bér- “eziyet etmek” 193/5

z. eyle- “eziyet etmek” 131/1

z. ornıḡa 537

z. -i aḡyār 85/1

z. -i āyın 143/1

- z. -i bî-ḥad 19/1
 z. -i efḡān u nevādın 151/3
 z. +dür 31/5
 z. +ler (bu z.) 346/2
 z. +ini (felek z.) 403/5
 z. +unḡ kuşūrı 228/6
zulm-endîş (Ar. +Far. sf.): haksızlık yapan
 z. (dil-rübā-yı z.) 143/1
zulmet (Ar. is.): karanlık
 z. al- 31/4
 z. içre 256/2
 z. -i bî-seḡer 249/3
 z. -i eyyām bilen 215/6
 z. -i hecrde 132/3
 z. -i ābād içre 179/3
 z. (pertev-i z. -i zū) 427/6
 z. (şuā-yı z. -i bî-gāh ile) 567/6
 z. +de 166/6, 229/8
 z. +din (dehr-i z.) 64/7
 z. +ḡa 184/5
2. (sf.) karanlık
 z. şîār 428/3
zulmet-ābād (Far. is.): cihanın zulmetten
 yapılmışlığı
 z. eyle- 271/2
 z. içre 331/1
 z. +ımnı (tîre ḡalḡan z.) 369/2
zulmet-meāb (Ar. is.): karanlık yer
 z. (sāye-yi z. zevālīga) 3^b-13
züḡal (Ar. is.): Satürn gezegeni
 z. birlen 343/2
zühd (Ar. is.): aşırı sofuluk
 z. birle 564/9
 z. ile 163/5, 564/10
 z. namāzı 473/4
 z. ü faḡr lāfı bile 564/7
 z. (riyā-yı z. birle) 299/3
zühhād (Ar. is.): çok aşırı dindarlar
 z. ehli 109/3
 z. éli miḡrābı érmiş 333/9
 z. +ı (dehr z.) 183/5
zühre (Ar. is.): çoban yıldızı
 z. 343/2
zül (Ar. is.): hor ve hakir
 z. +mén 567/3
zülāl (Ar. is.): soḡuk, tatlı su
 z. +ide (ey leblerinḡ z.) 95/1
Züleyḡā (öz. is.): Yusuf ile Züleyha
 hikāyesinin kadın kahramanı, Zeliha
 Z. 216/6
zülḡ (Far. is.): zülḡf, saç
 z. -i tāb-dārınḡ mén 355/1
 z. içre 208/5
 z. ü kāküldin 376/3
 z. (āşufte-yi z. -i perişānınḡ bolay)
 432/3
 z. (dām-ı z.) 10/3, 188/3
 z. (ḡayd-ı dām-ı z.) 118/2
 z. (ol z. -i perişāndur) 155/3
 z. (sevdā-yı z.) 150/4
 z. (ḡuḡde-yi ol z. -i pür-tābınḡnı) 51/3
 z. +i 31/3, 165/4, 378/1
 z. +i zinciriḡa 363/7
 z. +i (hevāy z.) 140/4
 z. +i (müḡḡin z. sevdāsı) 558/4
 z. +iḡa (tār-ı z.) 140/5
 z. +inḡni (ḡara z.) 207/1
 z. +ininḡ (ḡublar z. dāmıḡa) 271/11
 z. +ünḡ 129/5
 z. +ünḡ (yüz ü z. devride bile) 567/4
 z. +ünḡni (sünbül-i z.) 432/3
zülḡḡār (Ar. is.): iki parça
 z. +iḡa (ḡaşıḡnınḡ z.) 355/6
zünnār (Ar. is.): Hristiyan keşişlerin
 üzerilerine bağladıkları kıldan
 yapılma sert kuşak
 z. (sübḡa vü z. ehli) 140/5

ŞEKİL BİLGİSİ DİZİNİ

Dizinle İlgili Açıklamalar

1. Şekil bilgisi bölümünde yer alan ekler son seslerine göre alfabetik olarak dizilmişlerdir.
2. Sıralanan eklerin metin içerisinde geçtikleri yerler değil şekil bilgisi bölümünde özel olarak işlendikleri sayfalar gösterilmiştir.
3. Sıralama yapılırken “+”, “-“, “/” işaretleri dikkate alınmamıştır.

/+ø/	<i>Yükleme Hâli Eki</i>	52
/+ø /	<i>3. Teklik Şahıs Eki</i>	72
/-+ø/	<i>Emir Kipi 2. Teklik Şahıs Eki</i>	73
/+ø/	<i>İlgi (Tamlayan) Hâli Eki</i>	52
/-A+dUr+ø/	<i>Şimdiki Zaman 3. Teklik Şahıs Eki</i>	73
/-A/+ø	<i>Şimdiki Zaman 3. Teklik Şahıs Eki</i>	73
/-(A/U)r/ +ø	<i>Geniş Zaman 3. Teklik Şahıs Eki</i>	74
/-(y)U/+ ø	<i>Şimdiki Zaman 3. Teklik Şahıs Eki</i>	74
/-A/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/-a-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	46
/+A-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/+A/	<i>Yönelme Hâli Eki</i>	53
/+çA/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/+çA/	<i>Eşitlik-Benzerlik Hâli Eki</i>	54
/+dA/	<i>Bulunma Hâli Eki</i>	53
/+da-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/-urda/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	84

/+GA/	<i>Yönelme Hâli Eki</i>	53
/+ğa-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/-GA/	<i>Gelecek Zaman Eki</i>	78
/-ğaça/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	83
/+ğaça/	<i>Sınırlama Hâli Eki</i>	55
/+lA/	<i>3. Çokluk Şahıs Eki</i>	72
/+lA-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/+lA/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-GAñA/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	83
/-ğuça/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	82
/-GUñA/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	84
/-rGA/	<i>Sebep Zarf-Fiil Eki</i>	84
/-ArGA/	<i>Sebep Zarf-Fiil Eki</i>	84
/-ArGAça/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	83
/-GAndA/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	83
/-UrGA/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	83
/+KA/	<i>Yönelme Hâli Eki</i>	53
/-KA/	<i>Gelecek Zaman Eki</i>	78
/+ka/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/+rA-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/-sA/	<i>Şart Kipi</i>	79
/+şa-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/+ıç/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-unç/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46

/+ğaç/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-geç/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	83
/+e/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-geyinçe/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	84
/-ipde/	<i>Bağlama Zarf-Fiil Eki</i>	84
/+ge/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/+re/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	45
/+re/	<i>Yön Gösterme Hâli Eki</i>	55
/+te/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	45
/+te-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/+(y)le/	<i>Vasıta Hâli Eki</i>	54
/-ünçe/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	84
/-g/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/-ğ/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+ağ/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-ağ/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/-ığ/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+lığ/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-uğ/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+luğ/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/+I/	<i>3. Teklik Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+I/	<i>Yükleme Hâli Eki</i>	52
/+ı/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-I/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45

/ +çI/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-GUçI/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	83
/-mAKçI/	<i>İsim-Fiil Eki</i>	82
/+UnçI/	<i>Sıra Sayı Sıfatı Yapan Ek</i>	61
/-DI/	<i>Görülen Geçmiş Zaman Eki</i>	75
/+ğI/	<i>Aitlik Eki</i>	51
/+lı/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-GAlI/	<i>Hâl Zarf-Fiil Eki</i>	85
/+nI/	<i>İlgi (Tamlayan) Hâli Eki</i>	52
/+nI/	<i>Yükleme Hâli Eki</i>	52
/+GArlI/	<i>Yön Gösterme Hâli Eki</i>	55
/+lAr+I/	<i>3. Çokluk Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+(s)I/	<i>3. Teklik Şahıs İyelik Eki</i>	50
/-(i)çi	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+ünçI/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	45
/-ki/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-K/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+K/	<i>1. Çokluk Şahıs Eki</i>	72
/-AK/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/-mAK/	<i>İsim-Fiil Eki</i>	82
/+rak/	<i>Sıfatlarda Karşılaştırma Yapan Ek</i>	63
/+ek/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-mAK kérek/	<i>Gereklilik Kipi</i>	80
/-IK/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45

/+IIK/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-mAKIIK/	<i>İsim-Fiil Eki</i>	82
/-mAsIIK/	<i>İsim-Fiil Eki</i>	82
/+dik/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/+dik/	<i>Eşitlik-Benzerlik Hâli Eki</i>	54
/-UK/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+uk-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/+lük/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-gülük/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	83
/-I/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-I-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/+AI-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/+ıI/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-II-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/+Ø+ GI/	<i>Emir Kipi 2. Teklik Şahıs Eki</i>	73
/-ımtıI/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+ul/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	45
/-UI-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/+m/	<i>1. Teklik Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+m/	<i>1. Teklik Şahıs Eki</i>	72
/+Im/	<i>1. Teklik Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+Um/	<i>1. Teklik Şahıs İyelik Eki</i>	50
/-üm/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-n-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47

/-an/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	44
/-An/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	83
/-GAn/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	82
/-KAn/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	82
/+lan-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/+en/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-gen/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+mén/	<i>1. Teklik Şahıs Eki</i>	72
/+sén/	<i>2. Teklik Şahıs Eki</i>	72
/-In-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-In/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/+dIn/	<i>Ayrılma Hâli Eki</i>	54
/-mesdin/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	84
/+Ø+ GIn/	<i>Emir Kipi 2. Teklik Şahıs Eki</i>	73
/+Ay(In)/	<i>İstek Kipi 1. Teklik Şahıs Eki</i>	73
/-mAYIn/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	84
/+in/	<i>Vasıta Hâli Eki</i>	54
/-ürdin/	<i>Sebep Zarf-Fiil Eki</i>	84
/+Un/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	45
/-Un/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/+kun/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-+sUn/	<i>İstek Kipi 3. Teklik Şahıs Eki</i>	73
/+nġg/	<i>2. Teklik Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+Inġg/	<i>2. Teklik Şahıs İyelik Eki</i>	50

/+Inġ/	<i>İlgi (Tamlayan) Hāli Eki</i>	52
/+nInġ/	<i>İlgi (Tamlayan) Hāli Eki</i>	52
/+Unġ/	<i>2. Teklik Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+Unġ/	<i>İlgi (Tamlayan) Hāli Eki</i>	52
/+nunġ/	<i>İlgi (Tamlayan) Hāli Eki</i>	52
/-Ip/	<i>Bağlama Zarf-Fiil Eki</i>	84
/-r/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-r-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-ar-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	46
/+Ar-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/+Ar/	<i>Üleştirme Sayı Sıfatı Yapan Ek</i>	61
/-Ar/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	83
/+lAr/	<i>Çokluk Eki</i>	49
/+lAr/	<i>3. Çokluk Şahıs Eki</i>	72
/+şAr/	<i>Üleştirme Sayı Sıfatı Yapan Ek</i>	61
/-er/	<i>Zaman Zarf-Fiil Eki</i>	83
/-er/	<i>İsim-Fiil Eki</i>	82
/-ker-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/+ngler/	<i>2. Çokluk Şahıs Eki</i>	72
/-Ur-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-Ur/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	83
/-dUr/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-GU+sI+dur/	<i>Kesin Gelecek Zaman 3. Teklik Şahıs Eki</i>	79
/-kur-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47

/-tUr-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-mur/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-mAs/	<i>Hāl Zarf-Fiil Eki</i>	85
/-mAs/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	83
/-ş/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-ş-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-Aş/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/+daş/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-İş/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-mİş/	<i>Duyulan Geçmiş Zaman Eki</i>	76
/-mİş/	<i>Sıfat-Fiil Eki</i>	83
/-iş-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-Uş/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-Uş-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-t-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/+at-/	<i>İsimden Fiil Yapım Eki</i>	48
/-et-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/-ut-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/+u/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	45
/-u/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/-DU/	<i>Görülen Geçmiş Zaman Eki</i>	75
/-GU/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	45
/-ku/	<i>Fiilden İsim Yapım Eki</i>	46
/+ngu/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	45

/+lu/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-mAyU/	<i>Hāl Zarf-Fiil Eki</i>	86
/+a tégrü/	<i>Sınırlama Hāli Eki</i>	55
/+ğa tégrü/	<i>Sınırlama Hāli Eki</i>	55
/-GAy/	<i>Gelecek Zaman Eki</i>	78
/-KAy/	<i>Gelecek Zaman Eki</i>	78
/+mIz/	<i>1. Çokluk Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+ImIz/	<i>1. Çokluk Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+nġız/	<i>2. Çokluk Şahıs Eki</i>	72
/+InġIz/	<i>2. Çokluk Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+biz/	<i>1. Çokluk Şahıs Eki</i>	72
/+siz/	<i>2. Çokluk Şahıs Eki</i>	72
/-uz-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47
/+guz/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/+UmUz/	<i>1. Çokluk Şahıs İyelik Eki</i>	50
/+düz/	<i>İsimden İsim Yapım Eki</i>	44
/-güz-/	<i>Fiilden Fiil Yapım Eki</i>	47

SONUÇ

1. Son dönem Çağatay edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olan Mücrim Âbid'in Türkçe Divânı, içerdiği dil malzemesi ile Türk Dili ve Edebiyatı tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Türk dili metin araştırmaları kapsamında incelenmek üzere tez konusu olarak seçilen bu el yazma eser, Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu Reyhan El Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü El Yazmalar Bölümü'nde 976, 1797 ve 3798 kayıt numaralarıyla üç nüsha şeklinde yer almaktadır.

2. Çalışmada 3798 numaralı nüsha esas alınmış ve bu nüsha 976 ve 1797 numaralı nüshalarla karşılaştırılarak transkripsiyonlu bir metin oluşturulmuştur. Mücrim Âbid'in Türkçe Divânı'nın üç nüshasının karşılaştırılması neticesinde divânda; dibace, toplam **476** gazel, **62** rubai, **12** kıta, **8** çala gazel, **10** muhammes, **1** kaside ve **1** Hasb-i Hal isimli bir mesnevinin yer aldığı görülmüştür. Divân'ın tamamı **4017 beyitten** oluşmaktadır.

3. Mücrim Âbid Divânı'nın sözvarlığı oldukça zengindir. Divân'da kelime tekrarlarıyla beraber toplam **69.000** kelime kullanılmıştır. Hazırlanan dizinde **5442** adet madde başı tespit edilmiştir. Bu madde başlarının dillere göre dağılımı şu şekildedir:

Diller	Sayıları	Diller	Sayıları
Arapça	2251	Türkçe+Farsça	8
Farsça	1498	Farsça+Arapça+Farsça	3
Türkçe	891	Türkçe+Arapça:	2
Arapça+Farsça	197	Arapça+Farsça+Arapça	1
Farsça+Türkçe	181	Türkçe+Farsça+Türkçe	1
Farsça+Arapça	165	Arapça+Türkçe+Farsça	1
Arapça+Türkçe	110	Farsça+Tacikçe	1
Farsça+Arapça+Türkçe	11	İbranice	1
Moğolca	10	Çince	1

Arapça+Farsça+Türkçe	9	Öz. is.	98
Yunanca	2	Toplam	5442

4. Divân'da Arapça ve Farsça kelimeler ağırlıktadır. Bu kelimelerin, genellikle bol-, ét-, eyle-, kıl-, ol-, gibi yardımcı fiillerle kullanılarak bir şekilde Türkçeleştiğini söylemek mümkündür. Eser, içerdiği kelime hazinesi ve bu kelime hazinesinin ses bilgisi, şekil bilgisi özellikleri açısından önem arz etmektedir.

5. “Mücrim Âbid Divânı” üzerinde çalıştığımız nüshaların üçü de nadir örnekler dışında harekesizdir. Nestalik yazıyla yazılmıştır. Türkçe kelimelerdeki ünlüler genellikle gösterilmiştir. Metinde Uygur imlâ sisteminin devam ettiği görülmektedir. Ekler genellikle ayrı yazılmaktadır. Nazal “n” daima “نك” ile gösterilmektedir.

6. Şair, vezin problemlerini gidermek üzere Arapça ve Farsça kelimeleri nadiren orijinallerine uygun olarak yazmamıştır. Şedde işareti (ـ) Arapça kelimelerin yanlış okunmaması için genellikle gösterilmiştir.

7. Metinde “b” ve “p” ünsüzlerinin yazımında bir tutarsızlık söz konusudur. Bu ünsüzler metinde sıkça birbirlerinin yerine kullanılmıştır.

الداب	aldap 13/2
پرولارنى	birevlerni 13/4

8. Metinde Türkçe kelimelerin yazımında hem kalın hem de ince sıradaki kelimeler için sin (س) harfi kullanılmıştır. Metinde bu harfin altına bütün nüshalarda genellikle üç nokta konulmuştur.

كۆرگۈزسە	körgüzse 403/4
سولدوروب	soldurup 42/2
سارىغ	sarığ 465/3

10. Divân'ın dil özellikleri dikkate alındığında ses ve şekil bilgisi yönünden Oğuzca unsurların varlığı da söz konusudur. İncelenen metinde Çağatay Türkçesinin karakteristik özelliklerinden biri olan bol- fiilinin yanı sıra Oğuzca unsur olan ol- şeklinin de sıkça kullanıldığı görülmektedir.

sebeb olurğa 11/6,
mihmānım olsa 130/3
mücrim olğan kılğa 170/7
müstağrak olup qalmış mēn 132/3

11. Çağatay Türkçesinde yönelme hâli eki olarak bilinen “+ğa” ve “+ge” eklerinin “ğ, g” ünsüzlerinin Batı Türkçesinin etkisiyle düştüğü metinde görölmektedir. Bu dönemin bir diğerkarakteristik özelliğı de üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra gelen zamir n’sinin kullanılmamasıdır. Oysa incelenen metinde zamir n’sinin kullanıldığı çok sayıda örnek mevcuttur.

ağyār+[ğ]a 157/2	astıda < astında 72/6
baş+[ğ]a 181/2	bābıda < bābında 223/3
dāğ+[ğ]a 181/3	bağrıda < bağırında 472/4

12. Çağatay Türkçesi t- > d- değışiminde t- tarafındadır. Ancak Oğuzca bir unsur olarak metinde aynı kelimenin d-‘li şeklinin de var olduğı gözlenmektedir.

dégünçe 60/2 , téger 43/2 “ulaşmak, değmek anlamında”

13. 3. çokluk şahıs eki metinde bir şiirde /IA/ şeklinde yer almaktadır. Bu durum ağız özelliğı etkisi olarak düşünölebilir.

Derd ü gam āhir mēni kōnğlümde meṽā **kıldıla**

Cümle ʿālemğa rüsvālıgda yektā **kıldıla**

Otğa yaqdılar süyekim kül kılıp bād **éttile**

řūm raķībler řeř cihetdin köp temāřā **kıldıla**

14. İncelenen metinde genellikle zarf-fiil, sıfat-fiil işlevlerinde kullanılan “-UrGA” yapısı sadece bir yerde “mén” şahıs zamiriyle beraber kullanılarak gelecek zaman ifade etmiştir.

bar-urğa mén 473/3

15. Metinde esas yardımcı fiillerin dışında al-, bér-, çek-, kél-, kêt-, kal-, sal-, tart-, tut-, ur-, fiilleriyle birleşik fiiller ve deyimler oluşturulmuştur. ĩbret al- 73/10, intikāmımnı al- 431/6, könglümni al- 302/5, başımğa sal- 236/3, 281/2, başıñg sal- 328/4, cānıma sal- 374/2, gūş sal- 331/4, baş bér- 93/7, cān bér- 345/4, yüz cevır çek- 561/5, tilge kél- 58/4, minğ ğam tart- 561/5, naʿra tart- 88/3, nevha tart- 567/7, kadem ur- 185/6, mevc ur- 1/6

KAYNAKÇA

- Abdullayev, V.A., *Özbek Edebiyatı Tarihi II*, Okutuvçı Neşriyat, Taşkent 1967.
- Abdovohitov, Abdujabbor (vd.), O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, Davlat Ilmiy Nashriyoti, 6. Jild, Toshkent 2003.
- Achilov, Ergash, *Barhayot Siymolar "Otashnafas Shoir"*, O'zbekiston NMIU, Toshkent 2012.
- Akalın, Mehmet, *Eski Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2007.
- Alyılmaz, Semra, "Türkiye Türkçesinde Bulunma Hâli Kategorisi" *Dil Araştırmaları*, 7, Güz 2010, 107-123.
- Argunşah, Mustafa, *Çağatay Türkçesi*, Kesit Yay., İstanbul 2013.
- Aslan, Üzeyir, 14-16. yy. *Çağatay ve Azeri Edebiyatı*, Kriter Yay., İstanbul 2011.
- Atabay N., Özel S., Kutluk İ., *Sözcük Türleri*, Papatya Yayıncılık, İstanbul 2003.
- Atalay, Besim, *Abuşka Lugati veya Çağatay Sözlüğü*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1970.
- , *Mirzâ Mehdi Mehmet Han Seng-lâh: Lugat-i Nevai*, Tıpkıbasım, TDK Yay., Bühraneddin Erenler Matbaası, İstanbul 1950.
- Bahavudun, M. Geyurani G vd., *Çağatay Tiliniñ İzahlıq Lugiti I-II*, Şıncañ Hâlk Neşriyâtı, Urumçı 2002.
- Banguoğlu, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara 2007.
- Barthold, W., "Çağatay", *İslam Ansiklopedisi*, MEB Yay., İstanbul 1945, III, 266-270.
- Berbercan, Mehmet Turgut, *Çağatayca Gülistan Tercümesi (Gramer-Metin-Dizin)*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- Bilgegil, M. Kaya, *Türkçe Dilbilgisi*, Dergâh Yay., İstanbul 1984.
- Bodrogligeti, A Grammar of Chagatay, Münih: Lincom Europa, 2001.
- Boltaeva, I , *XX. Asr O'zbek Adabiyoti Tarixi*, Toshkent, 2004.
- Boz, Erdoğan, *Türkiye Türkçesi*, Hatiboğlu Yayınları, Ankara 2000.

- Brockelmann, Carl, *Osttürkische Grammatik der Islamischen Litteratursprachen Mittelasiens [Orta Asya İslami Edebi Dillerinin Doğu Türkçe Grameri]*, Leiden 1954.
- Caferoğlu, Ahmet, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1993.
- Çağbayır, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007.
- Ceylan, Emine, *Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1988.
- Clauson, Sir Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford Üniversitesi Yay., London 1972.
- , *Sanglax: A Persian Guide to the Turkish Language by Muhammad Mahdī Xān*, London 1960.
- Coşkun, M. Volkan, *Türkçenin Ses Bilgisi*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2015.
- , *Özbek Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- Çetin, Abdülbaki, “Bilinmeyen Türkçe Bir Dehnâme”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3 (4), 2006, 91-110.
- , *Tuhfetü'l-Letâyif (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002.
- Muharrem Daşdemir, *Oklama Yöntemiyle Türkçenin Yapısal-İşlevsel Söz Dizimi*, Eser Basım Yayınları, Erzurum 2014.
- Delice, H. İbrahim, *Sözcük Türleri*, Asitan Yayıncılık, Sivas 2008, 31.
- Demircan, Ömer, “Türkçede Sıfat Ayrımı”, *Türk Dili Dergisi*, S. 68, Eylül-Ekim 1998.
- Demirci, Kerim, *Zamirler-Dilbilimsel Bir Yaklaşım*, Akçağ Yayınları, Ankara 2014.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2002.
- Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2009.
- Eckmann, Janos, “Çağatay Dili Hakkında Notlar”, *TDAY-Belleten*, TDK Yay., Ankara 1958, 115-126.

- , “Çağataycada İsim-Fiiller”, *TDAY-Belleten* 1962, TDK Yay., Ankara, 1963, 51-60.
- , *Çağatayca El Kitabı*, (çev.: Günay Karaağaç), 5. bs. Kesit Yay., İstanbul 2012.
- , *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, (hazl. Osman Fikri Sertkaya), 2. bs., TDK Yay., Ankara 2003.
- Ediskun, Haydar, *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1988.
- Efendioğlu Süleyman, *Vâhidî Cinânü'l- Cenân (Giriş-Dil İncelemesi-Metin-Dizinler)*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2013.
- , İşcan, Adem, Türkçe Ses Bilgisi Öğretiminde Ses Olaylarının Sınıflandırılması, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.43, Erzurum 2010, 121-143.
- Eker, Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara 2006.
- Emre, Ahmet Cevat, “Türkçede Bulanık e (é) Fonemi” *Türk Dili Belleten* 3, S. 6-7, Mart, 487-497.
- Eraslan, Kemal, *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2012.
- Ercilasun, Ahmet Bican, Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, (5. bs.), Akçağ Yay., Ankara 2008.
- Erdem, Uçar ve Filiz, Meltem, *Çağatay Türkçesinde İsim*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011.
- Eren, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bizim Büro Basımevi, Ankara 1999.
- Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2002.
- Ertaylan, İsmail Hikmet, *Çağatay Edebiyatı*, Başvekâlet Müdevvenat Matbaası, Ankara 1937.
- Eshmonov, G'afurhon, *Mujrim Obid-Ruboiy va Qit'alar*, O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Alisher Navoiy Nomidagi Adabiyot Instituti, Toshkent 1996.

- Eshmonov, G'afur, *Mujrim-Obidning Turkiy Icodiyati*, O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Alisher Navoiy Nomidagi Til va Adabiyot Instituti, Toshkent 2002.
- Gabam, A.Von, *Eski Türkçenin Grameri*, (çev.: Mehmet Akalın), TDK Yayınları, Ankara 2007.
- Gencan, Tahir Nejat, *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara 2007.
- Gülensoy, Tuncer, *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yay., Ankara 2000.
- , *Türkiye Türkçesindeki Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, C. I-II, TDK Yayınları, Ankara 2007.
- Gözütok, Avni, *Haydar Tilbe: Mahzenü'l-Esrâr*, Fenomen Yay., Erzurum 2008.
- Hacıeminoğlu, Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, MEB Yayınları, İstanbul 1992.
- Hamidiy, Hakim, *Mujrimning Yangi Devoni*, Qızıl O'zbekiston, 1960.
- Hazar, Mehmet, "Çağatay Türkçesinde Oğuzca Özellikler ve Benzerlikler", *International Journal of Social Science*, Volume 4, Issue 1, Summer 2011, 31-63.
- Kamilov, Rustam, *Mujrim-Obid G'azallar*, Badiiy Adabiyot, Toshkent 1960.
- Kanar, Mehmet, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000.
- , *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Say Yay., İstanbul 2009.
- Kara, Funda, "Türk Dili Çalışmalarında Dizin Meselesi Üzerine", Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 55, Erzurum 2016, 179-207.
- , *Muhammed Ya'küb-ı Çingî: Zebân-ı Türki (Kélür-Nâme) İnceleme-Metin-Dizin*, Fenomen Yay., Erzurum 2011.
- Karaağaç, Günay, *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.
- , *Lutfî Divanı: Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım*, TDK Yay., Ankara 1997.
- Karasoy, Yakup, *Şiban Han Dîvânı: İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım*, TDK Yay., Ankara 1998.

- Kızıltunç, Recai, *Çağatay Edebiyatında Antoloji Geleneği Olarak Beyazcılık*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2015.
- Kocaoğlu, Timur, “Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi” *Türk Kültürü*, Sayı: 483-484, Ağustos 2003.
- Kocasavaş, Yıldız, “Çağatay Metinlerinde Görülen La Hakkında”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 142, 2003, 183-188.
- Korkmaz, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2007.
- , *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay., Ankara 2003.
- Köktekin, Kâzım, *Eski Anadolu Türkçesi*, Fenomen Yayınları, Erzurum 2008.
- , *Seyyid Ahmed Mirzâ, Taaşuknâme: (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2000.
- , *Yusuf Emiri Divânı (Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, Fenomen Yay., Erzurum 2007.
- , *Yûsuf-ı Meddâh-Varka ve Gülşah*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- Köprülü, Fuad, “Çağatay Edebiyatı”, *İslam Ansiklopedisi*, MEB Yay., İstanbul, 1945, III. 270-323.
- Küçük, Sâlim, *Tarihi Türk Lehçelerinde İsimden İsim Yapma Ekleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015.
- Medveliyev, A., Mahkemov, N., vd., *Özbek Dilinin İzahlı Lugati (5 cilt)*, Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ali Şir Nevâyî Adlı Dil ve Edebiyat Enstitüsü, Taşkent 2006.
- Meredov, A., Ahallı, S., *Türkmen Klasik Edebiyatının Sözlüğü*, Türkmenistan Neşriyatı, Türkmenistan 1988.
- Merhan, Aziz “Yazılı Özbek Edebiyatı”, *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 2007, 158-159.
- Nişanyan, Sevan, *Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, Everest Yay., İstanbul 2010.

- Ölmez, Zuhal Kargı, “Çağatayca Sözlükler” *Kebikeç*, S. 6, 1998, 37-144.
- Paçacıoğlu, Burhan, *VIII-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2006.
- Rustamov, A. vd., *Forscha-O'zbekcha O'quv Lug'ati*, O'qıtuvchi Nashriyoti, Toshkent 1975.
- Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türkî*, (hızl.: Paşa Yavuzarslan), TDK Yay., Ankara 2011.
- Sev, Gülsel, *Tarihi Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.
- Şeşen, Ramazan, “Buhara”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C., s.363-367.
- Tanç, Mustafa, “Eski Türkçe ve Çağatay Türkçesinde Belirtme Durumu Ekinin İşlevlerine Dair”, *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 6 (1), 2006, 229-234.
- Tefsirü'r-Razî, El-Mektebetü's-Şamile, bâb: 31, cüz:1, s. 469.
- Tekin, Feridun, “Hanlıklar Dönemi Çağatay Edebiyatı”, *Turkish Studies E-dergi*, 6(1), 2011, 1843-1850.
- , *Özbek Türkçesinde Sıfat-Fiil Ekleri-Şekil-Anlam-İşlev*, Salkımsöğüt Yay., Erzurum 2009.
- Teres, Ersin, *Çağatay Türkçesi (Dil Bilgisi ve Metin Çalışmaları)*, Sürat Üniversite Yayınları, İstanbul 2013.
- Tiken, Kâmil, *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller*, TDK Yayınları, Ankara 2004.
- Tören, Hatice, *Alî Şîr Nevâyî Sedd-i İskenderî (İnceleme-Metin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2001.
- Turgut, Aynur, *Çağatay Türkçesinde Fiil: Metin*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2010.
- Türk Dil Kurumu, *Derleme Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2009.
- , *Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2009.
- , *Türkçe Sözlük*, (11. bs.), TDK Yay., Ankara 2011.

-----, *Yazım Kılavuzu*, TDK Yay., Ankara 2008.

Ünlü, Suat, *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Yay., Konya 2013.

Vardar, Berke, *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay, İstanbul 2002.

Vural, Hanifi - Solmaz, Ali Osman - Karaatlı, Recep, *Çağatay Türkçesi*, Taşhan Kitap, Tokat 2010.

----- Böler, Tuncay, *Ses ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yayınları, İst. 2015.

Yıldırım, Nimet, *Farsça Dil Bilgisi*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2014.

Yılmaz, Emine, “Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü”, *Türk Dili Araştırmaları*, Ankara 1991, 151-165.

Yılmaz, Engin, *Türkiye Türkçesinde Niteleme Sıfatları*, Değişim Yayınları, Sakarya 2004.

Yılmaz, Hikmet, “Çokluk Eki: -LAR/-LER Üzerine”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı:15, Ankara 2003, 125-130.

Yoldaşev, İbrahim vd., *Özbek-Türk Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Öz-Silm Özbek-Türk Liseleri Genel Müdürlüğü, Taşkent 1998.

Yücel, Bilal, *Bâbü'r Divânı (Gramer-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1995.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Nursan ILDIRI
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum 01.11.1983
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	Mücrim Âbid Divânı (İnceleme-Metin-Dizin) Bilimsel Araştırma Projesi
Çalıştığı Kurumlar	Artvin Çoruh Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
İletişim	
E-Posta Adresi	nursan.aslan@atauni.edu.tr
Tarih	2016